ELENCHUS TITULORUM.

D.D. FRANCISCI

TORREBLANCA CORDUBENSIS,

JURISCONSULTI QUONDAM CELEBERRIMI, ET IN GRANATENSI CANCELLARIA REGIS ADVOCATI;

EPITOME DELICTORUM,

SIVE

DE MAGIA:

IN QUA APERTA VEL OCCULTA INVOCATIO Dæmonis intervenit.

EDITIO NOVISSIMA INNUMERIS MENDIS EXPURGATA, necnon indice Rerum & Verborum copiosissimo nunc primùm locupletata.

Ex libris [illegible]

LUGDUNI,

Sumpt. JOANNIS ANTONIJ HUGUETAN, & Soc.

M. DC. LXXIIX.

CUM SUPERIORUM PERMISSU.

SACRATISSIMO
REGIO SENATUI.

MAGIÆ damnationem adduco (Potentissime Domine) Celsitudinis Tuæ Majestate ab injuriis vindicatam ac Regio Tuo splendore, atque approbatione excusam: non cum anilibus deliramentis, aut idiotorum insomnis depugnaturus, sed cum ipsis dæmonibus, quorum ope & consilio Magi utuntur: nam ut ait Apostolus, a *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* Nam licèt Magia principio consummata Philosophia sit, circa divina & humana, potissimùm cognitio de Deo, & immortalitate animæ. *b* Posteà divinis apologiis velatam Diabolus protulit Magiam secundam, reformidansque ne fortè veritas, cum qua perpetuas gerit inimicitias, suum partum enecaret, illum impudentiæ ac timori junctis connubiali fœdere commendavit: *c* quod extitit in causa ut difficilè inter lepram & lepram discrimen constituatur, quia nonnulla Religionis & sanctitatis prætextu, alia naturæ, & artificij umbraculo patrata dignoscuntur, quæ prorsus illicita & damnata fuere, *quia diabolus vel naturæ vim mentitur, vel artificij.* d Sic enim incautus venenum auro propinat, & ne in adinventionibus suis capiatur, ejus perscrutationis scientiam odibilem reddit: *nam qui malè agit, odit lucem*: e Cujus ignorantia corrupta passim & ubique sunt, cum apud Gratianum, sub Ancyrani Concilij nomine, veras Magorum translationes negatas agnoscam. *f* Ex quo hæretici eos non esse puniendos tumultuant, *Agrippa Paracelsus*, *Godelmanus & Vvierus*: & ex Catholicis, *Porta*, *Molitor*, & *Alciatus*: g cùm potuerit Christum Dominum super pinnaculum templi Satanas, & in montem excelsum seducere: *h* & immensas machinas sine fatigatione impellere: *l* Et leges Regni maleficia ad bonum finem permittant: *k* cùm in omnibus pactum interveniat, *l* quòd qualecunque sit, prohibitum existit: *m* quia docente Apostolo: n*Non licet malum facere, ut inde sequatur bonum*, quæ cùm in utroque jure reperiatur, facile erit dignoscere reliqua scripta quot erroribus scateant, quot reformationibus

a *Apost. ad Eph. cap* 6
b *Divus Chryso tom.* 2. *in Math.* 2. *hom.* 2.
c *Cæl. Calcagn. l de Magiæ amator.*
d *Frãc. Picus l.* 3 *Praenot.*
e *Erasm. in adag.*
f *Cap Episc* 26. q 5.
g *Alciatus l.* 8. *Pareg. c.* 22 & *in e perniciosa de offic. ordin.*
h *D. Luc. cap* 4.
i *D. August l.* 3. *de Trin.*
K *Leg.* 3. *tit.* 13. *p* 7.
l *D. Tho. in sent.* 4 d. 34. q 1 ar. 3.
m *Apost. Cor.* 1. c. 10.
n *Apost. ad Rom. cap.* 3.

egeant: *nam si hæc in ligno viridi fiunt, quid fiet in arido?* o Persuadet tamen Diabolus non esse Iudicibus necessariam aliam, quàm hujusmodi, vel similem vitiosam, aut confusam cognitionẽ, ut sic facilius vesanis deludat: *p* quia non sufficit Magiæ cognitio in communi ad hoc ut reus damnetur, nisi specificè fiat, lucéque clariùs patescat: *q* & cùm Theologi de singulis ejus speciebus habeant sinuosa volumina, non potui quin dolerẽ, apud nos quibus judicium est, nec notitiã quidem adesse, cùm ex justi atque injusti cognitione, divinarum & humanarũ omnium scientia dependeat. *r* Et quatenus Christiani Magiæ criminis disquisitionem, cognitionem, execrationémq; profiteamur, quia docente D. Ioan. *s In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera Diaboli.* Quod me urget adeò ad opus hoc suscipiendum, ut nullis parcerem sumptibus, nullis conniverem laboribus in conquirendis revolvendisque ejus disputationis libris ferè omnibus, ex quorũ utilioribus probabilioribúsque sententiis Epitomen edere decrevi, ut quos alij diffusione, ac confusione arcebant, veritate allicerem, & brevitate. *t*

ut citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Vt sic, inquam, tot diffusa voluminibus materia percognita, vel modico studio, vel parvo ære comparata omnibus innotescat, & sublatis veterum fabulis, reddantur gratiosa, quæ tot sæculis sub infami nomine delituerant, quia teste Imperatore, u *Multò utilius est pauca idoneè effundere, quàm multis inutilibus audientium animos prægravare.* Quibus obsoletis nitorem, dubiis fidem, obscuris lumen, fastiditis gratiam adstruere institui: quod si minus assecutus sum, non ego eventum præstiti, sed conatum: *Nam plerique altis & excelsis adjacent abrupta, tutius perplanum, sed humilius & depressius iter.* x Faxit Deus, ut in Reipublicæ utilitatem cedat, quam jam hodie Celsitudinis Tuæ coruscantem metuit Satanas, tremulus impedire fatiscit, concitat suos, discutit arma, ac tandem *oleum & operam perdit:* quia hæc est Religionis nostræ potentia, quam adversus Magos & hæreticos defendendam suscipimus, quòd nec petita ruit, nec jactata mergitur, *quia portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* z Macte animo, Potentissime Domine, & ut has nostras elucubrationes, oppugnatas defendisti, & in adversariis ipsis Regia Tua Majestate approbasti, nunc nobilissimis typis excusas fove, lege, atque tuere, nam ut ait Hispanus noster. *

Hæc, si displicui, fuerint solatia nobis,
Hæc fuerint nobis præmia, si placui.

Licentiatus D. FRANC. TORREBLANCA
VILLALPANDO.

o Luc. 23
p Ps 73. & 102.
q L. sciãt Cod. de probat. l. singul. C. de accus. l. qui sent. C. de pœn.
r l. Iust. ff. de just. & Iur.
s D. Ioa. canonic. 1. cap. 3
t Hor. in art. Poë.
u L. 2. §. contrariũ C. de vet. jur. enucl.
x Plin. l. 9. epist. ad Lup.
y Erasmi in adag. Chil. 1. cent. 4.
z Mat. c. 16.
* Mart. li. epigr.

A PRO

APPROBATIO REGII SUPREMI SENATUS ex Theologiæ Facultate.

Andato supremi Regij Senatus, ea qua potui, ac debui diligentia recognovi *Epitomes delictorum libros, in quibus aperta, vel occulta invocatio dæmonis intervenit, authore Don Francisco Torreblanca Villalpando Cordub. in Granatensi Academia publico Professore, & sacri Regij Senatus Advocato:* & in eis nihil, quod Catholicæ fidei sit adversum inveni, sed potius summam divinæ, & humanæ sapientiæ, tum cognitionem, tum peritiam mirabilem, eximiam eruditionem, Latinæ Græcæque linguæ facundiam, variam librorum lectionem, & electionem non minorem, præcisionem, modestiam, Catholicamque pietatem, quos quia in maximam Reipublicæ utilitatem futuros spero, ut typis mandentur judico, censeo, & subscribo. Matriti apud S. Philippum nostri Augustiniani Ordinis 19. Maij 1613.

Fr. CHRISTOPH. DE FONSECA *S. Theologiæ Magister.*

APPROBATIO REGII SUPREMI SENATUS ex Iuris prudentiæ Facultate.

Ommissione supremi Regij Senatus doctissimos Epitomes delictorum libros perlegi, *quorum alter Magiam divinatricem atque operatricem: alter in criminis punitionem versatur ad Gratiani Decret. caus. 26. Authore Licentiato D. Francisco Torreblanca Villalpando Iurisconsulto Cordub. & sacri Senatus Regij Advocato*, quos quia summa utriusque juris cognitio, divinarum & humanarum rerum stupenda eruditio exornat, nihilque fidei adversum, aut quod Authoris ingenio claro non respondeat, existit: ut in Reipublicæ utilitatem, sapientiæ utriusque cognitionem, judicum omnium, Prælatorum, & Advocatorum adjumentum prælo mandandos censeo. Matriti 15. Iun. 1613.

IOAN. VEDOYA MOGROVEIO *I. Pontificij Doctor.*

CONSENSUS PROCURATORIS REGII.

PRo Rege assentio ut liber cui titulus est *D. D. Francisci Torreblanca contra Magiam divinatricem Tractatus Iuridicus*, imprimatur à JOAN. ANTONIO HUGUETAN, & SOC. hujus Civitat. Bibliopol. cum inhibitionibus consuetis per triennium duraturis, perfecta Impressione. Datum Lugduni die 3. Junij 1677.

VAGINAY.

PERMISSIO.

FIat juxta Conclusiones Procuratoris Regij anno & die supradictis.

DESEVE.

Desiit prælum 13. Iunij 1677.

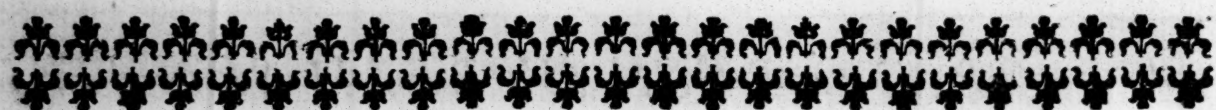

ELENCHUS
TITULORUM QUI IN UNIVERSIS Magiæ Libris continentur.

EX LIB. I. *De Magia Divinatrice.*

Cap. 1. De Divinationis partibus, & Prophetia. pag. 1
2. De Divinatione naturali. p. 7
3. De Divinatione artificiosa. p. 11
4. De Divinatione monstruosa contra naturam. p. 20
5. De Divinatione metheorologica, & prodigiosa, &c. p. 23
6. De Divinatione prodigiosa ex reliquis elementis. p. 29
7. De Divinatione Astronomica, quæ judiciaria, &c. p. 33
8. De Vanitate Astrologiæ judiciariæ. p. 39
9. De Divinatione Physionomica. p. 56
10. De Divinatione Chyromantica. p. 63
11. De Magia divinatrice absoluta, quæ ad Oraculum. p. 67
12 De Oraculis terra effossis. p. 76
13. De Arte Cabalistica. p. 80
14. De Arte Notoria. p. 85
15. De Arte Paulina. p. 87
16. De Necromantia. p. 88
17. De Ariolatione, seu divinatione ex idolorum, &c. p. 93
18. De Aruspicinia. p. 95
19. De Pyromantia. p. 98
20. De Ærimantia, Hydromantia, & Geomantia. p. 102
21. De Augurio, & Auspicio. p. 104
22. De Sortilegio. p. 109
23. De Purgatione vulgari, Monomachiæ, &c. p. 115
23. De Manganiæ variis speciebus. p. 119
25. De observatione somniorum. p. 124
26. De Ominis vana, & inepta curiositate. p. 131
27. De Vana dierum observatione. p. 136
28 De Simulata religione, sive de superstitione. p. 140
29. De Signis, quibus divinatio à prophetia, &c. p. 144
30. De Hujus artis fallacia, seu de his, quæ dæmon valet revelare. p. 148

EX LIB. II. *De Magia Operatrice.*

Cap. 1. De Magia divina, & naturali. pag. 157
2. De Magia artificiosa. p. 63
3. De Magia præstigiatoria.

4. De

4. De Chrysopœia, seu arte conficiendi aurum. p. 164
5. De Magia dæmoniaca. p. 166
6. De Pacti dæmoniaci inefficacia. p. 171
7. De Pacto implicito, & explicito. p. 174
7. De Invocatione dæmonis. p. 177
9. De Signis, quibus pacta conventa cum dæmone, &c. p. 178
10. De Magorum vera & apparente operatione. p. 184
11. De Magorum falsa præsumptione circa, &c. p. 188
12. De Magorum jactantia circa orbes cœlestes, &c. p. 190
13. De Magorum potentia circa externa, &c. p. 194
14. De Potestate dæmonis circa animæ potentias. p. 200
15. De Sensu deceptione, tam interni, quam externi. p. 203
16. De Hominis in belluam de generatione. p. 206
17. De Sexus mutatione. p. 210
18. De Senili cum juventa commutatione. p. 219
19. De Virginitate restituenda. p. 218
20. De Animæ à corpore separatione, sive de extasi. p. 220
21. De Inedia perferenda. p. 222
22. De Maleficio somnifico. p. 223
23. De Maleficio taciturnitatis. p. 224
24. De Admirandis cadaverum circa, &c. p. 227
25. De Brutorum loquela, & an possit dæmon eis, &c. p. 230
26. De Resurrectione mortuorum, & an à dæmone, &c. p. 232
27. De animarum apparitione. p. 235
28. De Spectrorum infestatione. 242
29. De Variis dæmonum generibus. p. 246
30. De Incubis, & Succubis dæmonibus, &c. p. 251
31. De Gigantibus, & Pygmæis. p. 257
32. De Centauris, Onocentauris. & Hippocentauris. p. 260
33. De Lemniis, Arimapsis, Cynamolgis, &c. p. 262
34. De Syrenis, Tritonibus, Nereadis, &c. p. 269
35. De Insectorum productione, transformatione, &c. p. 273
36. De Translatione corporali, & an Magi, &c. p. 276
37. De Fascinatione vulgari, physica, dæmonica. p. 283
38. De Lamiarum origine, & infanticidio. p. 290
39. De Maleficio hostili, quo hominum, &c. p. 296
40. De Morbis maleficio illatis. p. 300
41. De Maleficio incendiario. p. 303
42 De Maleficio ligaminis, & impotentia, &c. p. 305
43 De Maleficio aborsus &, quo tempore, &c. p. 309
44. De Maleficio sterilitatis. p. 314
45. De Maleficio difficilis partus. p. 317
46. De Maleficio lactis exiccationis. p. 318
47. De Maleficio devovendi, & poculo amatorio. p. 319
48. De Maleficio odij. p. 325
49. De Maleficio sanitatis, vulgo, ensalmo. Ibidem
50. De Maleficio ad bonum finem, &c. p. 333
51. De Curatione maleficij. p. 336

52. De Remediis naturalibus contra maleficia. p. 339
53. De Remediis divinis, quibus maleficia, &c. p. 345

EX LIB. III. *De criminis punitione in foro exteriori.*

Cap. 1. De Externa criminis punitione. pag. 349
2. De Pœna violatæ religionis per omnes, &c. p. 354
3. De suprema Regis jurisdictione, & potestate. p. 361
4. De Pontificis jurisdictione in temporalibus. p. 368
5. De Jurisdictione delegata Inquisitoribus. p. 377
6. De Magiæ criminis immanitate. p. 380
7. De Magiæ hujusmodi qualificatione, &c. p. 383
8. De Sortilegiis non hæreticalibus. p. 389
9. De Judice competente in unoquoque Magiæ, &c. p. 392
10. De Sententia excommunicationis in Magiæ, &c. p. 401
11. De Bonorum confiscatione. p. 404
12. De Infamia juris & facti. p. 410
13. De Pœna mortis imponenda Magiæ crimini, &c. p. 416
14. De Pœna Magiæ non hæreticalis. p. 420
15. De Libris Magorum. p. 421
16. De Processu fulminationis in Magiæ crimine. p. 426
17. De Indiciis levibus, gravibus, & gravissimis. p. 432
18. De Tortura, & rei confessione. p. 440
19. De Quæstionis usu non necessario. p. 445
20. De Purgatione canonica. p. 450
21. De Criminis abjuratione. p. 454
22. De Relapsis. p. 456
23. De Dogmatistis. p. 457
24. De Absentibus, & eorum bonis. p. 459
25. De Appellatione. p. 461
26. De Recusatione. p. 462
27. De Inhibitione. p. 466
28. De Provocatione ad divinum judicium. p. 473
29. De Executione rei judicatæ. p. 475
30. De Impedientibus executionem rei judicatæ. p. 477
31. De Ecclesiastica sepultura, & de iis, &c. p. 487

EX LIB. IV. *De criminis punitione in foro interiori.*

Cap. 1. De Jurisdictione spirituali. p. 491
2. De Exomologesi, seu peccatorum confessione. p. 495
3. De Officio Confessarij in ea parte, qua Iudex est. p. 497
4. De Bonis Magorum in foro conscientiæ. p. 500
5. De Absolutione Sacramentali. p. 505
6. De Absolutione privilegiata. p. 508
7. De sigillo confessionis. p. 510

EPITOMES

EPITOMES DELICTORUM IN QUIBUS APERTA, VEL OCCULTA INVOCATIO DÆMONIS INTERVENIT.

LIBER I.

IN MAGIAM DIVINATRICEM AD GRATIANI Decretum, Cauſ. XXVI.

CAPUT I.

De Divinationis partibus, & primo, de Prophetia.

SUMMARIUM.

1 *Operis inſtitutum, & Numinis invocatio.*
2 *Divinatio ex primo Ada lapſu irrepſit in homines.*
3 *Divinationis author diabolus eſt.*
4 *Divinationis crimine nulla hodie frequentiora.*
5 *Divinationis ſcelere, non ſolum mulierculæ, ſed docti viri falluntur.*
6 *Divinatio omnis non eſt prohibita.*
7 *Divinatio ſumitur pro ipſamet Prophetia.*
8 *Diuinatio aliquando pro ſcientia infuſa.*
9 *Divinatio divina huic Operi exordium dabit.*
10 *Iuriſperiti munus in divinarum, & humanarum cognitione verſatur.*

 11 *Theologia*

11 *Theologia priori sæculo Iurisprudentiæ adjuncta.*
12 *Prophetia nulla naturæ arte comparatur.*
13 *Prophetia unde dicatur.*
14 *Prophetia duplex, per sacerdotes, & per prophetas.*
15 *Prophetæ distinguebantur à sacerdotibus.*
16 *Ephod sacerdotis applicabatur ad prophetiam.*
17 *Superhumerale sacerdotis pertinebat ad prophetiam.*
18 *Rationale sacerdotis vnde dicatur.*
19 *Per Rationale non tantum Deus propitiabatur, sed etiam significabat quid fieri vellet.*
20 *Prophetia sacerdotum ex interna, vel externa cum Deo locutione.*
21 *Prophetia Sacerdotum apud Israelitas in pretio.*
22 *Sacerdotalis prophetiæ cessatio ob legis violationem.*
Thalmudici de prophetiæ cessatione reprehenduntur. ibid.
23 *Prophetia per Vrim, & Thummim.*
24 *Soham, & Milluim, vel lapides Onychinos.*
25 *Manifestatio, & veritas in Rationali.*
26 *Vrim, significat splendorem.*
27 *Thummim significat perfectissimum, n. 27.*
28 *Prophetia prophetarum per somnium, aut per visionem.*
29 *Visio cum verbo confunditur.*
30 *Visio est prophetia, qua mens spirituali oculo cernit obiectum.*
31 *Verbum, prophetia est, qua Spiritus sanctus mentali quadam locutione prophetam occulta docet.*
32 *Locutio fiebat ex voce formata in aëre.*
33 *Locutio cum extasi, sivè raptu adiuncta.*
34 *Prophetiæ diffinitio ex Cassiodoro explicata.*
35 *Prophetia quare dicatur inspiratio divina.*
36 *Prophetia Sancti Spiritus donum.*
37 *Inspiratio divina dividitur in imaginariam & intellectualem.*
38 *Inspiratio imaginaria fit per imaginariam repræsentationem.*
39 *Inspiratio intellectualis fit per lumen infusum intellectui.*
40 *Inspiratio divina per Angelum.*
41 *Angelus loquitur Moysi, Zachariæ, & Ioanni.*
42 *Deus immediatè mentes illustrat.*
43 *Prophetia data hominibus, & fœminis sanctis.*
44 *Prophetia data malis, atque improbis.*
45 *Prophetia data Gentilibus.*
46 *Prophetia data ignaris.*
47 *Prophetia data inuitis.*
48 *Rerum à nobis procul distantium prophetia, quæ dicantur.*
49 *Prophetia occultorum ratione modi cognoscendi.*
50 *Prophetia præteriti tēporis quare dicatur.*
51 *Prophetia futuri frequentior.*
52 *Præscientiæ eventus semper prædictioni respondet.*
53 *Prophetia comminationis, vel consilij mutabilis.*
54 *Revelationi divinæ non assentientes puniuntur.*
55 *Prophetia data cum intelligentia.*
56 *Prophetia datur ad Ecclesiæ vtilitatem.*
57 *Prophetia similis est affectioni transeuntis.*
58 *Prophetia, & lex vsque ad Ioannem.*
59 *Christus non venit soluere leges, & prophetas.*
60 *Prophetia Christi adventu non cessavit.*
61 *Ecclesiæ Catholicæ data prophetia.*
62 *Prophetia, vt olim, sic & hodie.*
63 *Prophetiam diabolus conatur imitari.*
64 *P. Ioan. Baptista Villalpando Authoris Avunculus commendatur.*

DIVINATIONIS & superstitionis vanitatem, ac illicitam sciendi curiositatem, & pacti cum dæmone detestationem, damnationem, proscriptionem, prohibitionem, execrationem, atque punitionem (post Herculeos labores) aggredimur: nostris viribus, neque ingenio confidentes, sed omnem spem 1

ad

ad solam referentes summæ providentiam Trinitatis, vndè, & mundi totius elementa processerunt, & rerum dispositio in orbe terrarum producta est: *l. 1. C. de veteri iure enucleand.* † Quarum quidem supersti-
2 tionum abusus, & nefaria consuetudo, ex primis parentibus in hominum mentes insidiosè serpit, putantium se divinos fieri dum à Deo & legis observatione deficiunt, Satanæque se mancipant, atque credunt, dum ait *Genes. c. 3. Eritis sicut Dij scientes*
3 *bonum, & malum.* † Qui totius pestiferæ divinationis author est, vt tradit D. Augustin. *l. 21. civ. Dei*: vnde Origen. in Iob lib. 1. *Maleficia, auguria, divinationes, phylacteria, & incantationes, diaboli sunt seductiones, dæmonum irrisiones, idololatriæ fex; animarum infatuatio, atque cordium scanda-*
4 *lum.* † Quæ hodie, propter hominum scelus, & corruptam naturam, crimina frequentissima sunt, Fran. Pegna ad Eymericum *in director. Inquisitor. par. 2. commentar. 67. Nulla est hodie frequentior disputatio, quam quæ de sortilegijs, & divinationibus suscipitur, ob vanas, & inanium hominum superstitiones, qui vt desiderijs suis impiè satisfaciant, non verentur gravissima hæc delicta, & quæ Dei lex acriter detestatur, perpetrare.*

5 † Falluntur que non solùm mulierculæ, sed docti quandoque & graves viri, sub naturali, divino, aut artificiali velamine, dæmonum meras illusiones credentes: Alij omnia condemnant, inter lepram, & lepram nescientes distinguere, triticum cum zizania eradicantes, contra Domini præcep-
6 tum *Matthæi capit. 13.* † Nam quædam sunt à Deo Angelis suis revelata, qui illa hominibus pervia fecerunt; alia ipsis hominibus interna suggestione ostensa; alia per causas naturales manifestata, quia vt ait Apost. ad Roman. cap. 1. *Invisibilia ipsius, à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.*

7 ¶ Vnde licet regulariter divinatio in malam partē sumatur, vt tradit Diuus Thomas *secunda secundæ, qu. 95. articul. 1.* Aliquando pro ipsamet inspiratione, ac divina prophetia accipitur, *capit. omnes. 38. distinct. cap. eos. 1. quæst. 1. c. prædicator. 16.*
quæst. 1. † Aliquando pro scientia infusa, 8
& naturali, Proverbior. c. 16. *Divinatio in labijs regis, in iudicio non errauit os eius.* Quare divinatio dividitur in *Divinam, & Naturalem, & Dæmoniacam*, secundum
Franciscum Picum *l. 1. prænotionis.* † De 9
quibus omnibus disputationem suscipiens, à Divina erit exordiendum, tum vt excellentiore, tum vt nobis ad damnatam pervenientibus, eius cognitio facilius innotescat, quia contrariorum eadem est disciplina. *l. Pomponius. §. sed & his. Digestis, de procurat l. 1. ff. de his qui sunt sui; principijs*
Instit. eod. tit. † Iurisperiti enim munus 10
non solum in iudicando, & consulendo consistit, vt tenet Cicer. *in orat. pro Muren.* sed in rerum divinarum, & humanarum omnium cognitione. *l. iustitia, §. Iu-*
risprudentia, ff. de iustitia, & iure. † Ex quo, 11
priori seculo, Theologiam Iurisprudentiæ iunctam fuisse testantur non poëtæ modo, sed Petrus Vasconcel. *in harmonia, rub. p. 1. c. 1. numer. 4.* quia minus perfecta esset Iurisprudentia si mores corrigeret, divina autem non doceret, vt tradit Clar. Sylvius *l. 1. de legib. c. 1.*

¶ Divina autem divinatio, dicitur *Prophe-* 12
tia, quæ nulla naturæ, aut artis causa comparatur, sed solum ex divina Dei inspiratione infunditur, *D. Paul. ad Roman. c. 2. & Corinth. 1. c. 12.* non solùm de futuris, vt quæ de Christi adventu, & peccatorum punitione prædixerunt *Isaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, & alij prophetæ*: Sed de præsensentibus, & præteritis, nam & ex eo Samaritana Christum prophetam agnovit, *Ioan. c. 4. vt video propheta es tu.* † Frequentior tamen prophetia ex futuris dicitur, Damascen. *libr. 2. de fide orthodoxa, c. 4.* nam vocatur à voce Græca προφημι; *prophemi*, quæ præfari prædicere, & vaticinari
significat, vt docet D. Isidor. *l. 7. Etymol.* 14
c. 8. †. Et in hoc sensu prophetiæ vox duplex est, alia per Sacerdotes, *Numer. c. 27. Eleazar sacerdos consulat Dominum*; alia

per Prophetas, iuxta illud *Ioelis c. 2. Effun-
dam spiritum meum super omnem carnem, &
15 prophetabunt filij vestri.* † Nam licet Pro-
phetæ plerique ijdem fuissent, quod Sa-
cerdotes, quoad hoc munus tamen distin-
guebantur, vt colligitur ex illo *Reg. 1. c. 28.
Consuluitque Dominum, & non respondit ei,
neque per sacerdotes, neque per prophetas.*

16 ¶ Prophetia autem per sacerdotes fiebat
per applicationem Ephod. *Reg. 1. c. 13. Ap-
plica Ephod.* & hoc duplex, vnum lineum,
minoribus concessum ordinibus, vt de pue-
ro Samuele legitur *Reg. 1. c. 2. puer accinctus
17 Ephod lineo.* † Alter sacerdotale, quod Su-
perhumerale, & pectorale dicebatur *Exod.
c. 28.* eo quod ex humeris aureis catenulis
appensum foret, triplici colore, & gemma-
rum XII. varietate ornatissimum, vt tradit
Avunculus meus omnigena eruditione con-
spicuus P. Ioan. Baptista Villalpando *in
Regio codice to. 2. de extrema visione Ezech.
18 l. 2. c. 40.* † Quod aliàs dicebatur *Rationa-
le*, quia more animantis ratione præditi ra-
tiocinabatur, & hac ipsa de causa *Iudicij*
elogio addito, illud cohonestabant vocantes
Rationale iudicij, necnon etiam *Iudicium fi-
liorum Israel*, vt animadvertit Alfon. To-
19 status *in Exod. d. c. 28.* † Nam Sacerdos
Rationale indutus proponebat Deo homi-
num dubia, desideria, & negotia: & per
Rationale, non tantum Deus propitiaba-
tur, sed etiam significabat hominibus quid
fieri vellet, vel quis rei successus futurus
esset, vt tradit Ribera *l. 3. de Templ. c. 12.*
20 † Non quod lapidum splendore tantum
Oraculum illud funderetur, vt putat *Sui-
das*, contemptus, & derisus à D. August. *in
Exod. q. 117.* † Sed interna, vel externa
quadam cum Deo locutione; vt de interna
non pauca sunt exempla *Reg. 1. c. 28. Reg. 2.
c. 5. & alibi.* De externa *Exod. cap. 33. lo-
quebaturque cum Moyse cernentibus vniver-
21 sis.* † Quod apud Israëlitas ob eius miram
certitudinem, valdè in pretio fuit, & fre-
quentissimum, vt docet *Iosephus*, illius sæ-
culi peritissimus, *libr. 3. antiq. c. 9.* Et postea
ob legis violationem cessasse affirmat *Philo
Iudæus.* † Licet diu ante Iosephum, & iam 22
inde à captivitate Babylonica finem impo-
situm contendant *Thalmudici, & Iarrhius,
& Elias*, quibus omnibus, & sexcentis alijs
Rabbinis recentioribus (qui totius antiqui-
tatis sunt imperitissimi) Iosephi authorita-
tem præfero.

¶ Hoc Oraculum Hebræi dicunt factum 23
per *Vrim*, & *Thummim*, in Hebræo quidem
fonte, vt legitur *Exod. d. c. 28. Levit.* 8. de
quorum significatione ambigue loquitur
Divus Aug. *vbi supra, d. q.* 117. Et quid esse
potuerit professus est se nescire D. Greg.
in Pastoral. p. 2. c. 1. † Rupertus affirmat 24
ipsorum lapidum fuisse nomina, quos aliàs
vocant *Soham, & Milluim*, lapides cando-
rum, & plenitudinum, vel lapides *Onychi-
nos*, vt habetur *Exod. c. 25.* † Dumtaxat 25
fieri potuisset, vt hæc verba Rationali in-
sererentur, testatur Radulph. *in Levit. l. 6.*
nec aliud significari, quàm, *manifestatio, &
veritas*, affirmat Tostat. *vbi supra*, solus *Hu-
go, & Victoria*, & ex Patribus *Philo*, vi-
dentur hoc certò censuisse. † Nam cum la- 26
pidum fulgor adeò micans esset, vt nulla
alia voce apud Hæbreos (qui superlativis
caruerunt) manifestari posset, dixerunt
Vrim, quod ipsum *splendorem* significat. † 27
Et quia de genere suo perfectissimi, appel-
larunt *Thummim*, per metonymiam, con-
cretum pro abstracto vsurpantes, quæ ideò
Vulgata nostra (ex quadam brevi anace-
phaleosi) *doctrinam, & veritatem* inter-
pretatur, *Exod. d. c. 28. Deuter. 33. Levit.
c. 8. Esdr. 7.*

¶ Prophetia per prophetas concipieba- 28
tur, aut per *somnium*, aut per *visionem*, vt
tenet *Pradus* apud Avunculum meum, *vbi
supra, tom. 1. part. 1. lib. 1. sect. 1.* & proba-
tur *Numer. c. 13. si quis fuerit inter vos pro-
pheta, in visione apparebo ei, aut per somnium
loquar ad eum.* † Quare vt de somnijs suo
loco remittamus; de *visione* sciendum est, 29
eam non rarò cum *verbo* confundere Græ-
cos Patres, & septuaginta Interpretes, qui
sacram scripturam Græcè sunt interpretati;
vt & ipsa Scriptura, *visionem* dicit auditam,

Isai.

Isai. cap.2. & 3. Verbum verò *visum*, vel *ostensum*, Amos, & Abdias, *vterque ca.* 1.
30 † Differunt tamen, quòd *visio*, est prophetia, qua mens spirituali oculo cernit obiectum propheticum ipsi cœlesti lumine repræsentatum: ex quo Hebræi dicunt prophetas ראה *Roh, Videntes, Contemplatores*, Ecclesiast. c.49. *spiritu magno videt vltima.* Reg. 1. c.9. *venite, & eamus ad videndum.*
31 † Verbum autem, quem Diuus Cyprianus dixit λόγος *logos*, prophetia est, qua Spiritus sanctus mentali quadam locutione prophetam occulta docet, vt apud D. Isai. c.8. *sume tibi librum*, & c. 38. *vade, dic*
32 *Ezechiæ.* † Et locutio ista fiebat, vel voce formata in aëre, & audita, vt Abrahamo, ne filium necaret, *Genes. c.* 22. vel verbis in ore prophetæ positis, vt Balaamo
33 *Num.c.*22. † Quandoque iungitur cum extasi, siue raptu, per elevationem, siue abstractionem spiritus à terrenis, & sensuum corporeorum functione *Ezechiel.c.*11. *Adduxit me Dominus in spiritu.* Reg.4.cap.3. *elevavit me spiritus.*
34 ¶ Prophetiæ autem definitio non vna traditur à Doctoribus quorum omnes consentiunt in ea, quam refert Cassiodorus *in præfat. ad Psalm. c.* 1. relatus à Mart. del Rio *l.*2. *Magic. Prophetia est diuina inspiratio rerum à nobis procul distantium, eventa, immobili veritate, & maxima cum certitudine, prænoscens, atque denuntians.*
35 † Primo enim ponitur *divina*, vt excludat *Rogerum, & Bacconem*, qui prophetiam astrorum influentijs tribuunt; *Aristotelem, & Platonicos*, qui ad corporis humores referunt; *Avicennam, & Algazelem*, qui naturali industriæ, studioque adscribunt.
36 † Nam prophetia Sancti Spiritus donum est, vt docet divinus Claviger Divus Petrus *Canonic.*2. *c.*1. *Non enim voluntate humana allata est prophetia, sed Spiritu sancto inspirante.* cui assentit Divus Paulus *ad Roman. cap.* 2. & *Corinth.* 1. *cap.* 12. †
37 Et additur *Inspiratio* lata voce, pro quovis influxu, instinctu; illuminatione; quam Theologi dividunt in imaginariam, & intellectualem, Suarez *in Divum Thomā part.* 3.*q.*30.*ar.*1.*disp.*9.*sect.*2. Fr. Picus *l.*2.*pran.* 38
*c.*3. *& fin.* † Imaginariam dicunt, siue sensibilem, non quia non pertingat ad intellectum, sed quia primario fit per sensibilem, siue imaginariam repræsentationem, ex qua mentis conceptio nascitur; vt ex olla accensa quam vidit Hieremias, civitatis excidium *Hierem. c.*1. † Intellectualem 39
appellant eam, quæ non ducit originem à sensu, vel imaginatione, sed oritur immediate per lumen infusum intellectui, vel per species intellectuales de novo inditas, vel existentes, sed divina virtute ad naturalem aliquam mentis conceptionem formandam applicatas, vt de Moyse, & Paulo tradit D.Thom. *p.*1.*q.*12.*art.*11. *&* 2.2.*q.*175.*art.*3.
¶ Solet Deus hanc virtutem mediatore Angelo hominibus inspirare, in assumpto 40
scilicet corpore, vel apparitione tantum spirituali, vt docet D. Aug. *lib.* 3. *de Trinit.* Damascen. *lib.* 2. *de fide Orthodox.* † Sic 41
Moysi *in manu mediatoris*, data lex *Acta Apost. c.*7. sic & Zachariæ Angelus Domini loquebatur, *Zachar. c.* 1. & D. Ioanni passim in *Apocalyps. c.*1. *&* 2. † Sed ex eo 42
negandum non est, posse Deum, si velit, ipsum immediate hominis mentes illustrare, vt censuere D. Hieron. *in Ezechiel. c.*2. *& Isai.*6. D.Greg.*l.*18.*Moral.* Turrecrem. *in prologo revelat. S. Brigid.* † Quod qui- 43
dem donum Deus aliquando confert hominibus tam viris, quam fœminis maximè probis, & sanctis, vt Eliæ, Isaiæ, Deboræ, Oldæ, & quamplurimis alijs, quorum laus est in sacris libris. † Interdum etiam ma- 44
lis atque improbis, vt Balaamo *Numer.c.*22. Saüli *Reg.* 1. *c.* 10. Caïphæ *D. Ioan. c.* 11.
† Nec non & Gentilibus, vt *Sibyllis*, qua- 45
rum nomen, non est improbabile, deductum ex Hebræo קבל *Kibel*, Ester cap. 4. *recepit, acceptavit*: vnde *Kabala* doctrinam significat cœlitùs traditione acceptam, vt tradit Pereira *l.* 1. *adversus fallaces art. c.* 7. † Item ignaris, qui se minime norunt 46
à Deo illuminari, *vt prædicto Caïpha, &*

aliis. Sed tum impropriè prophetiam vocari censuit D. August. *super Genes. lib.* 12.

47 † Aliquando in vitiis, vt Sauli *Reg.* 1. *ca.* 11. iuxta quorundam interpretationem: sed sæpius sponte spiritum Dei accipiunt, vt docet Genitricis meæ frater *vbi sup. d. to.* 2. *l.* 1. *c.* 5.

48 ¶ Dicitur præterea *rerum à nobis procul distantium*, vt omnia comprehendat, quæ natura sua ab humana distant cognitione: tum *ratione nostri*, vt abstrusiora Dei con-
49 silia, mysteria fidei, &c. † Tum *ratione modi cognoscendi*, veluti cum Helizeus rescivit, quæ cum Naamo Giesi pactus fuerat *Reg.* 4. *c.* 5. & Divus Petrus, quod inter Ananiam, & Saphiram convenerat, *Actuum*
50 *Apostolorum c.* 5. Tum † *ratione temporis*, vel quia ex memoria oblivio eraserat, vt quæ de mundi creatione, & propagatione Moyses scripserat in *Pentatheucon.* Ex quibus omnibus Samaritana Christum prophetam agnovit, *D. Ioannis c. quarto, vt video Propheta es tu.* † Tum *ratione rei*, vt ex fu-
51 turo nondum cognita, quæ soli Deo reservantur, *Isai. c.* 41. *&* 46. *Daniel. c.* 2. *Apost. Corinth.* 1. *c.* 14. *Act. c.* 1. in quo sensu Prophetiæ vox frequentior est, Divus Greg. *ad Ezech. in præfat.* Damascen. *l.* 2. *de fid. c.* 4. Chrysost. *in Ioan. homil.* 8.

52 † Item dicitur *immobili veritate*, vt intelligatur de Prophetia absoluta, quæ vocatur *præsentia*, cuius effectus semper prædictioni respondet, quia rem contemplatur prout in ipsomet Deo existit, qui solus immutabilis est: Exod.... *Ego Deus, & non mutor.*

53 † Secus autem in prophetia *comminationis, vel consilij*; nam quatenus hæc à causis secundis dependet, quæ sunt mutabiles, conditionata est, vt apparet in illis *Iona c.* 2. *Reg.* 4. *c.* 20. *Isai. c.* 38. *Hier.* 16. *Ezech.* 18. secundum D. Greg. *l.* 16. *Moral. c.* 2. *&* 6.

54 † Ponitur similiter, *maxima cum certitudine*, nam quibus divina fit revelatio, solent à Deo sic mente illustrari, & voluntate affici; & de fide, ac veritate revelationis certiores reddi, vt apertè cognoscant, Deum esse revelationis, sive visionis authorem; vt docent D. August. *l.* 6. *Confess.* & D. Greg. *libr.* 4. *Dialogor. c.* 4. † Et ita revelationi 55
divinæ non assentientes puniuntur, vt Zacharias, cui Angelus linguæ vsum ademit: *D. Luc. c.* 1. Et ille qui propter inobedientiam discerptus fuit à leone, *Reg.* 3. *c.* 20. † 56
Et tandem additur, *Prænoscens*, vt quæ profantur sciant se cognoscere, iuxta illud *Daniel. cap.* 10. *Revelatum est Danieli verbum verum, intellexitque sermonem.* † Et si- 57
militer, *atque denuntians*, nam prophetia datur ad Ecclesiæ vtilitatem, *Apost. Corinth.* 1. *c.* 14. *Qui prophetat, loquitur ad ædificationem*, vt quæ Deo inspirante sancti cognoverunt, ea cæteris annuncient; Cardinal. Turrecrem. *in præfat. revel. S. Brigid.* † 58
Quia eius impressio subitaria est similis affectioni transeuntis, ac facilè recedentis, vt lumen lucenti in caliginoso, *D. Petr. d. Canon.* 2. *c.* 1. quæ sæpè illos deserit, vt docent Suarez, & Picus *vbi sup.*

¶ Et quia legitur Matth. c. 11. *Omnes* 59
prophetæ, & lex, vsque ad Ioannem, dubitari solet an post Christi mortem hoc donum Ecclesiæ remanserit? & pars affirmativa invaluit, quia non agit de prophetiæ perdurationе, sed de implemento eorum, quæ ex lege, & Prophetis dicta fuerant vsque ad Ioannem: vt docet ibi *D. Hieron.* † Et ad 60
hoc iuvat quod ipse Dñs fateatur apud eundem *Matth. c.* 5. *Non veni soluere legem, & prophetas.* Nam hæc fuit phrasis communis Evangelistarum, scilicet legem, & prophetas appellare pro eis, quæ ab illis dicta fuerant, idem *Matth. c.* 7. *Hoc enim lex, & Prophetæ*, & c. 22. *vniversalex, & Prophetæ.* † 61
Nam etiam post Christi mortem prophetia in Ecclesia Catholica continuata fuit in Simeone, Anna, Elisabetha, & Ioanne, *D. Luc. c.* 1. *&* 2. & post eos in Agabo *Act. Apostol. c.* 11. & filiabus Philippi Marul. *lib.* 4. *c.* 14. Item in *Apocalypsi Ioannis*, quæ Latinè *revelatio* dicitur, quæ ab ineunte Ecclesia frequens fuit in electis, *Apostol. Corinth.* 1. *c.* 14. † Vt hic interim taceam S. Brigidam, 62
S. Catharinam Senensem, S. Gertrudem, S. Melchiadem, & nostro sæculo B. Theresiam de

de IESV, illustrium Anachoretarum fundatricem, quæ iam diu in cœlum rapiuntur fœlices; nam hoc prophetiæ donum in Ecclesia semper fuit continuatum, ita vt olim, sic & hodie: *D. Paul. Corinth.* 1. *c.* 12. *&*
63 *ad Ephes. c.* 4. † Sed quia diabolus divinę gloriæ cupidus & invidus, hanc persæpè conatur imitari, prophetiam, dando petentibus responsa, vel ex antris, vel ex statuis, vel ex hominibus; revelationes huiusmodi lynceis oculis sunt examinandæ, ne divinis apologiis velata eius loco divinatio irrepat; nam vt ait Poëta

Fallit enim vitium specie virtutis & vmbra.

64 Quæ tamen de divina prophetia aliis institutis desiderantur, præter orthodoxos Patres, atque ordinarios eorum Interpretes, clarè dilucideque prosequutus est omnigena eruditione conspicuus Avunculus meus Ioannes Baptista Villalpandus in *Regio Codice* (sic dicto, vel quod D. Philippi II. potentissimi Regis nostri iussu, & sumptibus excuderit, vel quod Regis Regum opus illustret) *tom.* 1. *part.* 1. *in Ezech. ex cap.* 2. *& part.* 2. *ex cap.* 27. *& tom.* 2. *de extrema visione Ezech. l.* 1. *ex c.* 2. *& lib.* 3. *ex cap.* 10. *& tom.* 3. *de vrbe ac temp. lib.* 3. *cap.* 29.

CAPVT II.

De Divinatione naturali.

SVMMARIVM.

1 *Naturalis divinatio permissa, quia naturam perscutatur.*
2 *Naturalia signa quærere licitum est.*
3 *Naturalis divinatio circa prudentes.*
4 *Naturalis divinatio circa rusticos.*
5 *Naturalis divinatio ex Deo pendet.*
6 *Deus quomodo sit in mundo.*
7 *Divinatio naturalis prima ex avibus.*
8 *Aves præsentiunt aëris motus.*
Animalium præsagij causa. ibid.
9 *Instinctus naturalis quo bruta operantur.*
10 *Brutis rationem inesse reprehenditur.*
11 *Instinctus naturalis, rationem, & prudentiam videtur imitari.*
12 *Animalia, multa ad salutem corporum invenerunt.*
13 *De avium sagacitate multa remissivè.*
14 *Charadri avis historia reprehenditur.*
15 *De animalium sagacitate plura remissive.*
16 *Canones prænotionum vnde emanarunt.*
17 *Æliani locus correctus.*
18 *Aves ad invicem confabulari, error.*
19 *Voces avium intelligere qui gloriabantur.*
20 *Divinatio ex inanimatis.*
21 *Rosæ sub autumno pullulantes pestis prænuntiæ.*
22 *Pappi populnei volitantes per aërem tempestatem indicant.*
23 *Terræmotus, maris tumor, fluviorum insolitæ eluviones, pestem annuntiant.*
24 *Terræmotus causa naturalis.*
25 *Terræmotus quo pacto habitatores inficit.*
26 *Vapor terreus lethalis.*
27 *Romæ hiatus in quem Marc. Curius se dejecit.*
28 *Terra multa habet mortifera.*
29 *Eclipses Solis, & Lunæ naturales, quid portendant.*
30 *Ratio influxus astrorum in hæc inferiora.*
31 *Impressiones meteorologicæ, remissivè.*
32 *Naturales præsensiones vltra naturales causas non debemus observare.*
33 *Occisi sanguis ad conspectum occisoris ebullit.*
34 *Sanguinis ebullitionis huiusmodi varia causa.*
35 *Naturaliter sanguis occisi coram occisore ebullit.*
36 *Lucretius laudatus.*

DIVINATIO naturalis, ex ipsiusmet 1
naturæ abditis sumitur, & sic permissa; quia licitum est signa naturalia quærere: D. Thom. 2. 2. *quæst.* 95. *artic.* 7. Azor. *tom.* 1. *inst. moral. l.* 9. *c.* 15. Leonard. *l.* 2. *de iustit.* *cap.* 43.

2 *cap.43.dubitat.7. numer.45.* † Quia vt prudentibus dedit Deus, ad pluviæ, & tempestatis causas, cognoscere Tetragonos, Diametros, & congressus Solis, & Lunæ, & aliorum errantium, & fixorum syderum, pluviarum, & aëris mutationis effectores;
3 † Minus sapientibus dedit signa in circumferentijs Solis, & Lunæ; Pastoribus in cõcussione vellerum ovium; Agricolis in concussione aurium animalium, præsertim iumentorum, ad quas culices humiditatem sentientes fugiunt: Nautis in maris tumore: Mulieribus in gallinarum speculatione:
4 † Et causas naturales investigantibus, ex Alcionis ovorum incubatione, maris serenitatem, quia non nisi tranquillo mari incubat, Aristot. *libr. 1. hist. animal. ca. 8. & l. 9. c. 14.* Fran. Picus *libr. 1. prænot.* Vvipina *l. de signis.* Et ex delphini ebullientis saltationibus tempestatem futuram præsagire, vt docent concives mei, Senec. *in Tragœd. 8. Agamemn.* Lucan. *l. 5. Pharsal.* Ioan. de Mena *ad Regem D. Ioan. II. ordi. 5. copl.* 170.

Ni veo delphines desuera mostrados.

5 † Nam quando Deus hanc vniversitatem creavit, eadem potentia, & virtute, qua fecit omnia, facultatem etiam singulis propriã dedit, qua pervenire possent ad finẽ rerum vniversitati debitum; *Sapient. c. 1. Spiritus Domini replevit orbem terrarum, & hoc,*
6 *quod continet omnia, scientiam habet vocis.* † Non quod Deus sit in mundo, vt anima mundi, sicut *Iamblicus, Apuleius,* & alij sunt arbitrati; sed vt omnium opifex, & moderator: D. Aug. *l. 4. civit. Dei, c. 31. & lib. 7. c. 6.* D. Tho. *p. 1. q. 2.* Vt sic Virgilius (quem Christianum sine Christo appellat D. Hier. *ad Paulin:*) l. 6. *Æneid.*

Spiritus intus alit, totámque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

7 ¶ Et hæc divinatio primò petitur ex avium motibus; nam cùm hæc in aëris regione degant, & plurimum habeant aëris ...æ, propiùs cœlestium influxus, qui ...rem ad inferiora descendunt, præ-noscunt; vt docet Clar. Sylu. *lib. 1. de legib. c. 10.* † Unde eleganter Virgilius, qui simul divina, & humana percurrit *l. 1. Georgicorum.* 8

Verùm vbi tempestas; & cœli motibus humor
Mutavêre vias, & Iupiter humidus austris
Densat, erant quæ rara modò, & quæ densa, relaxat,
Vertuntur species animorum, & pectora motus,
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt: hinc ille avium concentus in agris,
Et læta pecudes, & ovantes gutture corui.

¶ Nam etsi animalia præsagij sui sint ignara, impetum tamen naturalem sentiunt (movente phantasia) ad petendum, quæ commoda; & fugiendum, quæ noxia sint futura, quia vt ait *D. Hierem. c. 8. Miluus in cœlo cognovit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus adventus sui.* † Nam quid contemptius musculo, aut passerculo, tamen domos ille ruituras, hic aëris contagionem fugâ præveniũt; vt docet Cicer. *l. 1. divinat.* ex instinctu hujusmodi naturali, quod quasi à Deo Virgil. *Georgicor.* 4. 8 9

Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo.

¶ Quod quia multi non ita intellexerunt, in maximum lapsi sunt errorem, & secum alios attulerunt, putantes brutis rationem inesse, vt defendit Plutarch. *l. quod brutis ratio insit,* Galenus *in Isagogic.* Plin. *lib. 10. c. 41.* Porphyr. *l. 3. de sacrific.* † Quod falsum, & erroneum est; nisi rationem intelligas, de illis, quæ solerter fiunt ab eis, quæ rationem, & prudentiam videntur imitari, vt docent, non solùm Catholici, Albert. Mag. *lib. 3. de Anim.* & eius discipulus D. Thom. *1. 2. q. 13. art. 3.* concivis meus Cardinal. D. Fran. Toledo *l. 3. de Anim. q. 7.* Sed etiam Gentiles, Aristoteles *l. 7. historia animal. c. 1.* cum alijs ab Andr. Libavio *l. de contemplat intellect. c. 2.* † Quemadmodum multa habemus à brutis ad salutem comperta, 10 11 12

comperta, quæ hanc prudentiam videntur imitari, vt *Dictamum* herbam ex cervo percusso ad sagittas expellendas, qua ipse pellit, Plin. *l.8.c.27.* ex hirundine *Chelidoniam* herbam ad oculorum maculas luendas, qua ipsa cœcos oculat pullos, Plin. *l.25. c. 8.* ex testudine *Bubulam* herbam contra serpentum venena, qua ipsa læsa purgatur, Plin. *d. c. 27.* † Similia de ciconijs, delphine,
13 mergis, & alijs quibus pluviæ tempestatesque instantes indicantur, vt tradit Arist. *lib. 9. capit. 31. & 32.* vt de credula matutinis instans vocibus.

Fuscaque nonnunquam cursans per littora cornix.

¶ De charadrio avicula nescio quid
14 commentum adducat Ælian. *in hist. animal. l. 17. c. 12.* quæ si ictericum fixis oculis intueatur, salutis, & vitæ esse indicium; quòd si visum avertat, indicat ægrotum moriturum; & adstipulatur Alber. Mag. *l.23. lit. C.* † quod ridicu-
15 lum est, nisi ad naturalem aviculæ & morbi sympathiam referatur: quia morientis multa sunt naturalia signa, ex quibus quædam collegit concivis meus Averroës *l.4.c.43.* vt *quando album oculi rubeum fuerit, & ipsius vena obscura, aut nigra, signum mortis est proculdubio.* Sed hæc ab avicula dignosci nequeunt, quia rationis compos non est, neque instinctus naturalis operatur nisi in iis quæ ad suam conducunt conservationem: vt de equis Plin. *lib.8. ca. 34.* de elephante Lipsius *cent. 1. epist. 50.* de leone, vulpe, capra, & alijs, Arist. Plinius Ælian. *vbi sup.* Alex. ab Alex. *l.1. Genial. c. 3.* † Ex quibus omnibus
16 emanarunt *Canones prænotionum*, quibus vtuntur Nautæ, Pastores, & Agricolæ, vt apparet ex opere *Antonij Mizaldi*, quod inscribitur *Ephemerides rusticorũ.*
17 † Dum tamen apud Ælianum illud χάλκυ τε φύνιε, non vertas *loquentes intellexit*, vt interpres, sed *vocantes intellexit*, scilicet audito Græco nomine, quod ille educator mansuetarius indiderat. † Nam te misces in alio Ethni- 18
corum errore, nempè quod aves ad invicem confabularentur, de quo Cic. *in Aratro*; quod adeò apud veteres crebuit, vt se voces bestiarum, concentus, & murmurationes avium intelligere gloriarentur *Thyresias, & Melampus.* † De Apollonio Thynanæo multa 19
huiusmodi refert Porphyr. *libr. 3.* περὶ ἀποχῆς, de alijs Francisc. Picus *libr. 5. Prænot. cap.3.* nam vt ait Virgil. *in Catalect.*

Garrula quid totis resonas mihi noctibus aureis
Nescio quem dicis nunc meminisse mei.

¶ Ex *Inanimatis* sumitur etiam divina- 20
tio naturalis, vt ex florum pullulantia ver adventans, *Cantic. c.2. Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advênit.* † Rosæ aut violæ sub au- 21
tumno iterum pullulantes, pestis prænuntiæ sunt, ex naturæ contraria temperie, Plin. *l.13. c.26.* † Lanugines, & 22
pappi populnei volitantes per aërem, tempestatem prænuntiant, vt tradit Conrad. VVipina *lib.1. de sign*, Lantiscus terræ cultum, & officia coloni.

Lantiscus triplici solita grandescere fœtu,
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi.

¶ Terræmotus, maris tumor, fluviorum 23
insolitæ eluviones pestem prænuntiant, testibus *Amniano, & Procopio*, quorum exempla non pauca refert Simon Maiol. Episcopus Vulturariens. *l. de admirand. natur. colloq. 1.10. & 11.* † Nam terræ- 24
motus cum fiat ab exhalatione infra terram detenta, quæ exitum quærens terram impellit, vnde tumor, ac tremor contingit, vt docet Concivis meus Seneca *in Natural. qq. l.6. c. 12.* † In au- 25
ram erupta vicinum inficit aërem ex

mala constellatione, quam ex opaca terra traduxit, qua animantia tabo consumit, ac necat omne ad quod exhalatio, seu vapor attingit, vt de hiatibus terræ (quæ solent terræ motibus succedere) tradit Dion. Xyphilin. *in Traian.*
26 † Nam vt ait Seneca *vbi sup. l.6. c.* 28. *In pluribus Italiæ locis per quædam foramina pestilens exhalatur vapor, quem non hominem ducere, non feram, tutum est; aves quoque si in illum incidunt antequam cœlo meliore laniantur, in ipso volatu cadunt.*
27 † Cuius similis fuit terræ hiatus, qui Romæ in medio fori apparuit, ex quo tanta lues populo Romano fuit contracta, vt respondente Oraculo, non cessaturum malum, nisi res pretiosa quædam intus eijceretur, Marcus Curius phalerato equo insiliens pro salute publica se in hiatum præcipitavit, vt narrant Tit. Livius *l.7. decad.* 1. D. Aug.
28 *l.5. civit. Dei, c.*18. Osor. *l.* 3. *c.* 5. †. Nam cum terra multa habeat mortifera, vt sunt tot venena, quæ in ea nascuntur, non erit quoque difficile, has etiã exhalationes gignere, quæ tabem adferant. Ita enim Seneca *l.3. c.21. In quosdam specus, qui despexerint moriuntur.* Vergil. Mar. *Æneid.6.*

Quam super haud illæ poterant impunè volantes
Tendere iter pennis, talis se se halitus atris
Faucibus effundens, supera ad convexa ferebat.

29 ¶ Eclipses Solis, aut Lunæ naturales (quarum altera fit quando circa nos atque Solem, Lunare corpus, quod opacum est, interponitur: altera ex antipositione terræ inter Solem, & Lunam) prænunciant bella, fames, & alia naturæ incommoda, Aristot. *lib.* 1. *Meteor.*
30 † Quia luce vitiata ad vicinum aërem adfert nocumentum, & eius partes contiguæ ex eo contaminatæ ad nos vsque perveniunt; Et idem dicendum de præsagio naturali cæterorum corporum cœlestium, vt doctè animadvertit Petrus Ciruelo Dorocens. *l.* 1. *&* 2. *de Astrol. Christ.* † De impressionibus meteoro- 31
logicis, quæ per reflexionem lucis circa vapores, ac exhalationes fiunt, quia suo loco differendum est, hic prætermittimus, ne de vna re duplex quæstio fiat, aut duobus indicibus vexetur: suo enim quæque sunt tradenda loco; Cic. *in Orator.* † Quæ omnia, quia causari 32
possunt à malo dæmone, vt huic nobilissimæ hominis speciei illudat, ea, preter suas naturales causas, non debemus observare, vt docent Petr. Greg. *in syntag. lib.*34. *c.*14. Petr. Ciruelo *vbi sup. l.*4. *c.*1. *& c.*3.

† Non prætermittam tamen, quod 33
totius divinationis naturalis captum superare videtur, scilicet, vt sanguis occisi hominis ad demonstrandum occisorem in eius præsentia ebulliat, vt tradunt Iurisperiti Menoch. *de præsumpt. p.*1. *l.*1. *quæst.*3. *numer.*9. *& quæst.*89. *ex nu.*118. Mascar. *de probat. lib.*2. *concl.* 867. *num.* 26. † Quod licet alij tribuant miraculo,
vt fuit illa ebullitio, sivè clamatio sanguinis Abel, *Genes. cap.*4. *Sanguis Abel clamat ad me.* Alij casui; quod aliquando factum sit, quod ideò non est trahendum ad consequentiam *l. nam ad ea, D. de legib.* † In illo semper causam na- 35
turalem agnosco, occisi nempè, & occisoris antipathiam, quæ similes ebullitiones medio aëre causantur, vt docent Levin. Lemnius *l. de occultis natur. c.*7. Ioan. Langius *ep.*40. Arist. *l. de immixt. elem.* & author. *l. de natu. rer. c.*13. Vinc. *in historia natu. l.*4. *c.*13. † Nam & in id venit 36
Lucretius, non poëta modò, sed philosophus insignis, cuius hæc sunt verba.

Idque petit corpus, mens vnde saucia amore,
Namque homines, plerumque cadunt in vulnus, & illam
Emicat in partem, &c.

CAP. III.

CAPVT III.

De Divinatione artificiosa, & Physica seu Medica.

SVMMARIVM.

1 *Artificiosa divinatio, vnde comparetur.*
2 *Divinatio artificiosa ex praecedentibus, & subsequentibus colligitur.*
3 *Artificiosae divinationis exempla*
4 *Alfonsi Regis Neapolis sententia laudata.*
5 *Divinatio metaphorica in iudiciarijs.*
6 *Divinatio, & praesumptio, in iure idem sunt.*
7 *Divinationis iudiciariae materia remissivè.*
8 *Praesumptiones in iure, sunt divinationes.*
9 *Indicia sine indicijs institui non possunt, etiam ex mandato Principis.*
10 *Condemnatur nemo ex indicijs, & praesumptionibus.*
11 *Praesumptiones etiam plures, & evidentes non probant ad condemnationem.*
12 *Probationes debent esse luce clariores.*
13 *Praesumptiones iuris, & de iure, sufficiunt ad condemnationem.*
14 *Iudex quare teneatur sequi praesumptiones iuris, & de iure.*
15 *Divinatione artificiosa Gentiles novi orbis explorationem praedixerunt.*
16 *Divinatio physica ex variis morborum signis petitur.*
17 *Signa sunt Agnostica, Diagnostica, & Prognostica: quaenam sint, & quantae vtilitatis Medico? declaratur, ibidem.*
18 *Diagnosis natura ac tempore prior est Prognosi; sed haec aliam dignitate praecellit.*
19 *Propria sunt cuiuslibet morbi symptomata quae speciem eius detegunt, ex quatuor fontibus derivantia.*
20 *Prognostica omnia sumuntur tam ex morbi, quam aegrotantis natura.*
21 *In morbo consideratur species, magnitudo, & motus. In aegro, qualitas corporis, actiones, & excrementa.*
22 *In morbis acutis divinatio physica nihil certi habet, dum humor est in fluxu.*
23 *Morbi speciem detegunt signa pathognomonica, & alia magnitudinem, & motum.*
24 *Pleuritidis signa indicantur quae morbi ideam demonstrant, magnitudinē, & motum seu mores.*
25 *Signa morbi, vel salutis ex colore faciei, & corporis qualitate.*
26 *Actiones ex quibus prognostica desumuntur, sunt animales, vitales, & naturales.*
Animales sunt motrices, sensificae, & principes. ibid.
27 *Facultas motrix vel debilis est, vel depravata, vel abolita.*
28 *Debilitatis signa in decubitu, & tremore deprehenduntur.*
29 *Depravati motus symptoma est convulsio corporis universi, aut partium.*
30 *Motus abolitus apparet in Apoplexia, & Paralipsi.*
31 *Sentifica facultas duplex est, interna & externa, vtraque declaratur, ib.*
32 *Principum facultatum prognostica.*
33 *Vitalis facultas spirituum procreatrix duobus indiget, pulsu & respiratione.*
34 *Pulsus, salutis, & mortis certissima profert indicia.*
35 *Medicus debet considerare causas omnes tam naturales, quam non naturales, quae pulsum alterare solent, vt certum habeat praesagium.*

 36 *Signa*

36 *Signa ex Respiratione.*
37 *Naturalis facultatis prognostica ex coctione vel cruditate.*
38 *Coctionis & cruditatis, salutis & mortis indicia ex vrinis, & deiectionibus petuntur.*
39 *In vrinis qua spectanda sunt.*
40 *Vrina tenuis sine febre meatuum dumtaxat obstructionem arguere solet: cum febre cruditatem & alia symptomata, & num.*
41 *Vrina crassa moderatè, crassissima dolores, abcessus, & alia mala pranuntiat.*
42 *Vrina perturbata in febre acuta quid significent.*
43 *Vrina copiosa in quartana prava est, nisi excusetur.*
44 *Vrinarum qualitas in colore & odore maximè spectanda: vbi de vrina alba, nigra, & rubra.*
45 *Deiectiones sunt excrementa, vomitus, & sudor.*
46 *In sudore ad judicium quinque considerantur quantitas, qualitas, tempus, modus, & locus.*
47 *De natura morbi alia plurima spectanda sunt ad judicium, & prasertim tempus.*
48 *Causa dierum criticorum apud Medicos, & ratio vnde petatur.*
49 *Nullum ab Astris malum nobis accidit.*
50 *Dies critici à temperamento, & morborum symptomatis indicantur.*

1 ARTIFICIOSA Divinatio ex natura, & arte comparatur, ad alicuius rei occulti indagationem, vel futuri prænotionem ex abditis naturæ, aut signi alicuius manifestatione, vt tradit Martinus del Reio *l.1. Magic. disquis.*
2 † Ita quandoque ex præcedentibus, & subsequentibus colligitur, iuxta illud *Proverb.16. Divinatio in labijs Regis, in iudicio non erravit os eius.* Hoc est, prudentia in occultis, & perplexis iudiciorum latebris, circa facta ambigua eruendis necessaria in iudiciis. † Vt fuit illud 3
Salomonis, dum veræ matri filium restitnit: *Reg. 3. cap. 3.* Et Danielis inquisitio, qua senum perfidia detecta, Susannam vitæ, & honori merito restituit *Daniel cap. 13.* † Necnon Alfon- 4
si I. Neapolis Regis sententia, qua ancillæ filium ad libertatem (ex Hispaniæ lege) proclamantem, eo quod Dominus matrem compresserat, artificiosa filij subhastatione, patri filium, matri debitam Rex libertatem asseruit, vt narrat Ant. Panormit. *lib.2. de gestis Alf.*

¶ Est enim quædam sicut in medicis 5
causis, sic & in iudiciarijs divinatio metaphorica, quâs quæ præterita sunt, & quorum veritas ignoratur, solerti discussione conijciuntur. † Quæ ideò in iu- 6
re nostro appellantur Argumenta: *l.1. l. milites, §. oportet, D. de quæstion.* Indicia, *l. absentem, D. de pœn. l. sciant. C. de probat.* Præsumptiones, *l. divus, D. de custod. reor.* Coniecturæ, *l. vtrum, & ibi. Gl. C. de donat. inter: l. vnica, C. si tabula testam. extab.* † Quia ea- 7
rum termini sunt convertibiles, vt docet Mantica *de coniectur. lib. 1. tit. 2.* de quibus fusè egerunt *Alciatus, Menochius, & Mascardus,* in illis libris *de Præsumptionibus*, hic vero *de probationibus*, aureo tractatu, & novissimè Farin. *tom.1. p.2. tit. de Iudiciis, quæst.36.*

¶ Præsumptiones, & indicia nihil 8
aliud sunt quam divinationes in rebus dubijs, ex argumentis, & indicijs per circunstantias frequenter evidentes, collectæ, vt docent Mascard. *l.1. qu. 10. num.8.* Mantica *lib.1. tit.2. ex num. 5.* † 9
Et si in omni negotio adesse debeant, aliàs inquisitio, processus, & acta nulla forent etiam ex mandato Principis, DD. *in l. milites, D. de quæstionibus,* & in

in *l. iustissimus*, *C. de offic. rector.* cum alijs per Cened. *collect.* 34. *ad Decretal. n.* 3. Decian. *to.* 2. *lib.* 6. *c.* 21. *ex num.* 37. Farinac. *tom.* 1. *p.* 1. *q.* 1. *ex num.* 40. *&*
10 *p.* 2. *q.* 36. *ex num.* 51. † Ex his nullus debet criminaliter condemnari, *l. absentem*, *D. de pœn. l. qui sententiam*, *D. eod. l. singuli*, *C. de accusat.* cum alijs per Ant. Gomez. *variar.* 3. *c.* 12. *nu.* 25. Mascard. *d. l.* 1. *concl.* 459. *ex num.* 7. *&*
11 *l.* 3. *concl.* 1223. *num.* 29. † Etiamsi tales præsumptiones sint probabiles, & evidentes, Cacheran. *cons.* 65. *numer.* 46. Mascard. *l.* 1. *concl.* 459. *num.* 8. *& concl.* 496. *num.* 2. *& lib.* 3. *concl.* 1167. *nu.* 3. necnon plures simul concurrentes, Mascard. *d. concl.* 459. *num.* 9. Menoch.
12 *lib.* 1. *q.* 40. *numer.* 10. † Nam in criminalibus ad condemnationem probationes debent esse nedum concludentes, sed luce meridiana clariores: *d. l. absentem*, cum alijs, *l. sciant*, *C. de probat.* canonizata *in c. sciant cuncti*, 2. *q. fin.* quibus respondet de iure Regio, *l.* 2. *tit.*
13 1. *p* 7. † Nisi præsumptiones sint iuris, & de iure in quibus, quia lex præsumit, & super præsumptione statuit firmum ius, eam videtur approbare; *cap. is qui fidem, de sponsal. c. de illis, de desponsat. impub. c. per tuas, de condit. appos. cap. significavit, de eo qui duxit in matrim. l. fin. C. ad Macedon. l. antiqua,*
14 *C. ad Velleian.* † Et ita eam iudex sequi tenetur; nam sicut ex tali præsumptione legi crimem patet, ita etiam debet patere Iudici, vt tradunt Boss. *in pract. tit. de coniectur. ex num.* 29. Ant. Gomez. *d. c.* 12. *num.* 25. Tiraq. *de pœnis casu* 27. *numer.* 10. Iul. Clar. §. *fin. quæst.* 20. Mascard. *d. libro* 1. *concl.* 196. *numer.* 4. *& lib.* 3. *concl.* 1221. *ex num.* 41.

15 § Ex naturali causa quandoque, & congrua rei dispositione sumitur artificiosa divinatio, vt quæ de orbis novi, & Indorum exploratione, Gentiles docuerunt, quia totius mundi gyrum nondum reperta compleverant, ex quo prædicit alterum orbem fore inveniendum concivis meus L. Annæus Seneca *in Medeam.*

Venient annis
Sæcula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tiphysque novos
Detegat orbes.

Huc etiam referri potest Physica seu 16
Medica divinatio quæ petitur ex morborum signis, quibus præteriti præsentis, & futuri status dignoscitur, quæ præcipua, & præstantissima Medicinæ pars est, quia in huiusmodi cognitione, Medici quodammodo Deo assimilantur, dū morborum eventa ex internis, & externis causis prædicunt; ex quo in morbis esse aliquid divinum dixit Hippocrat. *in* προγνωστικῷ, *c.* 1. † Cuius quidem doctrinæ 17
partes sunt Agnostica, Diagnostica, & Prognostica, de quibus idem Hippocrates latè, benéque disseruit. De prima dum de internis passionibus agit, & de ijs, quæ præter naturam in corporibus consistunt; De secunda, quando antecedentia cognoscere docet ex præsentibus, vt in muliere sanguinem evomente, menstrui supressionem: De tertia quandó varios morborum eventus ex præsentibus, & præteritis prædicit. vt *in libris de Iudiciis, de diebus Decretoriis, Prorrheticis, seu Prædictionum, atque Prognosticon.* Nam in libris *de Iudiciis*, docemur præsentire, an æger sit periturus, aut liberaturus à morbo paulatim, an repentina mutatione liberandus; In libris autem *de diebus decretoriis*, vim morbi, secundum eius naturam, & symptomata dignoscunt: In prorrheticis, seu *prædictionum libris*, vtriusque morbi status prognostica continentur, vincere nè, an vinci morbus possit; ideò totam artē in *tribus libris* divisit Galen. *de Crisib.* Quæ omnia Medico sunt ne-

 cessaria

cessaria, quia prænotio huiusmodi parit providentiam, quam ei maximè commendat Hippocrat. *lib. 1. de præsag. c. 1.* ideò medicinam, & vaticinationem valde inter se cohærere docet idem Hippocrat *ep. ad Philopœm.* & Medico valde necessariam vaticinationem huiusmodi constituit Galen. *lib. 1. de arte Medi. c. 18.*

18 ¶ Diagnosis natura, ac tempore prior est prognosi, quia vt scribit Hippocr. *lib. de arte, Si sufficiat Medicus ad cognoscendum, sufficiet ad curandum.* Prognosis dignitate diagnosin antecellit, nã futuros morborum eventus prævidere admirabile est, & quasi divino proximum, ex quo Medici olim quasi mortales Dij & crediti, & habiti, quod mortalibus hominibus vitam & sanitatem impertiebantur, vt ex multis observat Fr. Valleriola *lib. 1. locorum commun. ca. 1.*

19 † Sunt enim propria cuiuslibet morbi symptomata, quæ eius ideam, speciemque detegunt, vt eleganter docet Gale. *1. de locis affect.* quorũ signa ex quatuor in vniversum derivat fontibus, excretis scilicet, doloris proprietate, situ, & accidentibus proprijs, Pet. Gars. Carrero *ad Galen. vbi s. p. d sp. 2. 3. & 4.* † Non enim satis est Medico affectus speciem nosse, pars quoque affecta dignoscẽda est, vt iudiciũ fiat; diversa quippe vnius eiusdemque morbi instituitur curatio, pro varia partis, quam obsidet natura, temperie, substantia, præstantia, situ, & sensu, vt docent Hippocrat. & Galen. *vbi supr.*

20 ¶ Prognostica omnia signa è duobus velut fontibus haurienda sunt, morbo scilicet, in quo eventus quæritur, & ægrotantis natura, vt docet Hippoc. *lib. 1. de indic.* in morbo tria spectanda sunt species seu idea, magnitudo, motus, & mores; in ægro alia tria considerantur, qualitas corporis, actiones; & excrementa, vt tradit Galen. *lib. 1. de dieb. critic.* † Qualitas spectari debet in colore, figura, & mole totius, sed præsertim faciei. Actiones tres sunt, 21
naturalis, vitalis, animalis: naturalis in coctione lucet maximè; vitalis in pulsu, & respiratione; animalis in motione, & sensu. Excrementa alia vniversalia, vt vrinæ, deiectiones, sudor, vomitus; Alia particularia, vt cerebri, oculorum, aurium, ventriculi, thoracis, intestinorum, renum, vesicæ &c. † Exquibus omnibus 22
comparatur divinatio physica in omni morbo, præterquam in acutis, quibus nil certò prædici potest, au..dum fuerit humor, habetque ὀργασμόν, non sunt tutæ prædictiones, quia ex commigratione ad locum nobiliorem levis morbus ingravescit; ex transitu ad ignobiliorem, sanatur gravissimus, vt docet Hippocrat. *Aphoris. 19 sect. 2.*

¶ Morbi speciem detegunt signa propria; quæ Græci dicunt παθογνωμονικά, Magnitudinem, ἐπιγινόμενα, supervenientia, Motum, & mores: vt in pleuritidis morbo (quem, & dysenteriam certissima habere signa Galen. dixit *l. 12. Meth. c. 7.*) Signa pathognomonica sũt lateris dolor pungẽs, idque vehementer ratione membranæ, quæ est exquisitissimi sensus; vt tradit Hiero. Mercurial. *in prognos. & in Pract. medic. cap. 9.* Galen. *libr. de constit. artis medic. cap. 15.* Difficultas spirandi, tum quia ab inflammatione augetur vsus respirationis, tum quia organorum respirationi dicatorum adest angustia: Pulsus durus, & inæqualis serræ modo tactum feriens, durus ratione inflammationis, & partis obsessæ; Febris continua, eaque acuta propter cordis viciniam; Tussis exsudante sero in pulmones: Galen. & Mercuria *l. vbi supr.* † Magnitudinem verò 24
pleuritidis indicant symptomata supervenientia, quæ per humoris propagationem fieri solent, vt delirium, alui fluxus, orthopnœa, faciei, & oculorum rubor,

rubor, maculæ per thoracem erumpen-
tes, dorsi, & scapularum rubedo, quæ
omnia pleuritidis insanabilis signa sunt,
vt tradunt Aretæus; & Cœl. Aurel. Gal.
l. 3. de cris. cap. 4. & de locis affect. 5.
Motum & mores pleuritidis denuntiant
ἐπιφαινόμενα, quæ humoris morbifici qua-
litatem malignam detegunt, quæ in spu-
tis, & linguæ colore consideranda sunt;
nam vt ait Hippocr. *Aphor. 12. sect. 1.*
Sputum si statim in pleuritide appareat,
breviorem morbum arguit, si verò postea,
longiorem: de linguæ colore, hæc eadem
scribit Hippocr. *quibus pleuriticis conti-*
nuo lingua bile fucata est, septimo die iu-
dicantur, sublivida autem bulla continuo
in lingua humescens, difficulter exsolutum
iri morbum ostendit.

25 ¶ Faciei color signum solet esse, mor-
bi, vel salutis; & hoc triplex, rufum, li-
vidum, aut nigrum. Rubor faciei non
refluus, vt in his, qui verecundia erubes-
cunt, sed aliquantulum stabilis, vel na-
turalis est, & tunc refertur ad futuram
hæmorrhagiam criticam: vel contra na-
turam, & tunc lethalem indicat, phreni-
tidinem, aut convulsionem. Lividus
color, perpetuò lethalis, tum in solidis
partibus, tum in excrementis, Hippoc.
prog. 9. sect. 1. Niger color idem fere
minatur periculum peius tamen est par-
tes livere, quam nigrescere, quia fit in-
terdum nigredo per decubitum humoris
atri; idem dicendum de faciei forma, nā
dum absimilis est benè valentis, quia
depravata aut omninò à se mutata, &
penè emortua, quæ cernitur in oculo-
rum, & narium perversione, de qua
Hippoc. *Aphor. 49. sect. 4.* Nares
acutæ, oculi concavi, collapsa tempora,
aures frigidæ, & contractæ, cutis circa
frontem dura, color totius faciei ni-
ger, perpetuò lethalis, vt tradit Hipp.
libr. 1. prog. cap. 5. & 6. cui adstipula-
tur concivis meus Averroës *li. 4. ca. 43.*
Nasus acutus, oculi concavi, & aures
dependentes, & cutis faciei tensa, & co-
lor eius viridis, vel obscurus, & oculi
quasi cinericei mortem denotant, & proce-
dunt in morbis acutis. Vt in quadam
suo tempore oborta peste præfatam
faciei speciem apparuisse testatur Lu-
cret. *li. 6.*

Compressaque nares, nasi primoris acu-
men
Tenue, cavati oculi, cava tempora, fri-
gida pellis,
Duraque inhorrebat rictum, frons tensa
minebat,
Nec nimio rigida post strati morte ia-
cebant.

¶ Sed explorata corporis qualitate; 26
quæ prima omnium se dat in conspe-
ctum: Actiones humanæ percurrendæ
sunt, quarum aliæ sunt animales, aliæ
vitales, aliæ naturales, secundum *Ga-*
len. Animales aliæ sunt motrices, aliæ
sensificæ, aliæ principes. Sentiens fa-
cultas duplex, interna, cuius obiectum
commune est, secundum *Aristotel.* ex-
terna cuius obiectum singulare est. Prin-
cipes facultates tres sunt, imaginatio,
& ratiocinatio, & memoria. † Motrix 27
facultas, vel debilis est, vel depravata,
vel abolita. Debilitatis signa in decubi-
tu, & tremore lucent. Decubitus aut na-
turalis est, aut contra naturam. Natu- 28
ralis, & sanorum similis eo, qui fit in
alterutrum latus, manibus, pedibus, cru-
ribusque modicè reflexis, quæ figura
media est quam laudat Hippocrat. *prog-*
nost. 1. Optimi sunt decubitus, qui sanorum
similes existunt, & aphoris. 6. sect. 2. *con-*
venit ægrotum in attollendo se levem
esse. Decubitus contra naturam, aut
pronus est, aut supinus. Pronus delirij
signum, modò terminum aut consuetu-
dinis, aut molliçi nulla sit excusatio,
Hipp. in progn. aphor. 18. sect. 1. supi-
nus peior est, quia maximam motricis
imbecillitatem arguit; quod si prolaba-
tur in pedes, pessimum, quia indicium

est

eſt emortuæ, aut extinctæ facultatis;
Hippocrat. *aphor.* 14. *ſect.* 1. Tremor
ſymptoma eſt etiam imbecillioris mo-
tricis facultatis, ſed ille tantum lethalis
eſt, qui ab exhauſto fit; ſic acutè febri-
citantes, & phrenitici fere omnes tan-
29 dem tremuli moriuntur. Depravati mo-
tus voluntarij ſymptoma eſt convulſio
vniverſi corporis, aut partium; vniver-
ſi corporis ſi fiat ab inanitione, lethalis;
Aphoriſ. 3. *ſec.* 5. particularis periculo
non vacat: ſic temporalium muſculorum
convulſio, quæ dentium ſtridore de-
nuntiatur, prava eſt; Hipp. *progn.* 20.
30 *ſect.* 1. † Motus abolitus apparet in
apoplexia, & paralipſi, qui ſunt privati
ſenſus, & motus totius, vel alicuius cor-
poris partis, vt notat Galen. *l.* 3. *de locis
affect.* & *ibi* plura Petr. Garſ.
31 ¶ Sentifica facultas duplex eſt inter-
na, & externa. Internæ prognoſtica pe-
tuntur ex ἀναισθησία, id eſt, ſenſus vacui-
tate, irritatis ſenſibus: ſic in dolorificis
cauſis non dolere peſſimum, *Aphoriſ.* 6.
ſect. 2. ideo etiam in ſitifera cauſa, non
ſitire, malum; *Aphoriſ.* 59. Sic phreni-
tici parum, aut raro bibentes, tandem
tremuli fiunt, aut convelluntur. † Ex-
32 ternæ facultatis ſentientis ſigna prog-
noſtica, in ſingulis ſenſuum organis ap-
paret, vt oculis, auribus, lingua, *Aphoriſ.*
49. *ſect.* 4. ſi cui in febre acuta videndi
vis, audiendivè pereat, ægro iam debili
exiſtente, in propinquo mors eſt; Valles
33 *ad Hippocrat. in prognoſt. c.* 19. † Prin-
cipum tandem facultatum prognoſtica
in mentis conſtantia, aut inconſtantia,
morum ſimilitudine, aut diſſimilitudine
lucent. *Aphoriſ.* 33. *ſect.* 2. In quovis
morbo mente conſtare, & bene ſe habe-
re ad illa, quæ offeruntur, bonum; contra
verò malum, *Aphoriſ.* 100. moderati ho-
minis proterua reſponſa, malum denun-
tiant. *Aphoriſ.* 48.
34 ¶ Vitalis facultas ſpirituum procrea-
trix, in ſanguineis, & perfectis animali-
bus, duobus indiget ad ſui conſervatio-
nem, pulſu ſcilicet, & reſpiratione: ex
quibus prognoſtici ſigna eruenda ſunt,
nam pulſus primò morbi, & ſanitatis
ſigna eſſe vult Hippocr. *l. de alimento,
& de humorib. & l.* 2. *de morb.* Galen.
libr. 2. *de pulſ.* † Pulſus enim ſalutis &
mortis certiſſima profert indicia, nam
pulſu conſtante nemo interire poteſt,
ſolus hic vitæ, & cordis fidelis eſt nun-
tius? Pulſus ergo magnus, vehemens, va-
lidus ſecuritatem perpetuò pollicetur:
languidus verò, debilis, & paruus imbe-
cillis facultatis eſt aſſecla. Inæqualitas
pulſus ſemper damnatur, ſi perſeveret:
intermiſſio iuvenibus periculoſiſſima:
repentinam quippe illis mortem mi-
natur; niſi ex arteriarum obſtructio-
ne, & oppreſſiono fiat, minùs pue-
ris, minimè ſenibus, vt docet Galen.
vbi ſupr.

Sed ad hoc, vt Medicus certum edat 35
præſagium, debet conſiderare cauſas
omnes, quæ pulſum alterare ſolent, tam
naturales, vt ſexum, ætatem, temperiem,
habitum corporis, & anni tempus: quàm
non naturales, vt ſunt aër ambiens, ci-
bus & potus, ſomnus & vigilia, motus
& quies, inanitio & repletio, & ani-
mi pathemata, Galen. *in arte medica,
cap.* 83. *&* 85. ex quo, pulſui tanquam
fallaciſſimæ rei fidendum non eſſe ſcri-
bit *Celſus.*

Reſpiratio autem cum ad vitalis facul- 36
tatis ſubſidium ſit comparata, eius etiam
robur, atque conſtantiam oſtendit ideò
facilis, & libera in omnibus morbis acu-
tis præclarè ſemper ad ſalutem apparet,
vt docet Hippocr. *in prognoſt. Aphoriſ.*
23. *ſect.* 1. Reſpiratio frequens & par-
va, aut dolorem, aut inflammationem
partium diaphragmate ſuperiorum de-
notat? Reſpiratio magna, & ex longis
intervallis, ſignum eſt delirij. Reſpira-
tio parua, minutula, & rara interitus iã
iam futuri certiſſimum eſt indicium.

Reſpiratio

Reſpiratio frigida è naribus, & ore du-
cta, pernicioſa eſt, vt late Hippocrat.
Aphoriſ. 24. d ſect. 1.
¶ Naturalis facultatis prognoſtica
37 ex coctione primùm petenda ſunt: Co-
ctionis autem ſigna in vrinis, & deie-
ctionibus maximè ſunt conſpicua, ex
quibus bona aut mala colligitur hypo-
chondria, quæ in omni morbo conſide-
ratur, quia optimum ex ea prognoſti-
cum eſt, vt docet Hippocrat. *Aphoriſ.*
38 *16. ſect. 1.* † Ex vrinis certiſſima co-
ctionis, & cruditatis, ſalutis, & mortis
petuntur indicia, quia vrina hepatis, &
venarum eſt excrementum; ideo in ea
duo ſunt conſideranda, liquor, & con-
39 tenta: in liquore tria ſpectanda, ſubſtan-
tia, qualitas, & quantitas. Subſtantia
aut eſt tenuis, aut craſſa, aut mediocris,
eáque vel perſpicua, vel turbulenta, Gal.
*ad Hippocrat. libr. 2. de præſag. ca. 5. &
libr. de vrin. & l. 2. de Criſib. c. 12.* Vall.
locor. comm. lib. 2. c. 10. Andr. Lauren.
40 *libr. 1. de criſibus, capitul. 7.* † Vrina te-
nuis vel eſt cum febre, vel ſine febre;
quę ſine febre eſt, meatuum tantum vri-
næ dicatorum, aut hepatis, lienis, & vi-
ſcerum obſtructionem arguit, nonnun-
quam etiam paroxyſmum epilepticum
minatur. Quæ eſt cum febre, crudita-
tem in vniverſum arguit, & ſi ſumma
adſit virium imbecillitas, mortem, aut
periculum ingens minatur; ſin autem
conſtent vires, morbi longitudinem, aut
abceſſum imis in partibus prænuntiat,
Galen. *ad Hippocrat. l. 3. de morbis popul.*
41 *com. 3. tex. 27.* † Craſſa vrina modera-
tè, arguit caloris nativi robur, cuius
imperio τὸ ὁμόγενη congregantur, ideò
laudatur: quæ craſſiſſima eſt; dolores, ab-
ceſſus pravos, morbi longitudinem, re-
cidivas prænuntiat, quia aut propter ni-
mium calorem, aut propter immodicum
frigus, aut ob partium diverſæ naturæ
confuſionem talis evaſit, Galen. *libr. 4.*
42 *Aphoriſm. comm. 69.* † Vrinæ pertur-
batæ in febre acuta, cum virium robore,
diuturnitatem: cum imbecillitate, mor-
tem ſignificant: quod ſi perturbatæ min-
gantur, & tales remaneant, ſintque iu-
mentorum ſimiles, dolorem capitis, deli-
rium, convulſionem præſagiunt, vt mul-
tis adductis docet Galen. *l. 1. de criſib.
& l. 2. de præſagijs, & lib. 7. Aphoriſm.
comm. 31. & de morb. popul. com. 3. lib. 3.
tex. 15. & lib. 4. de ſanit. tuend.* † Quoad 43
quantitatem autem, copioſa vrina, ſi ab
evidenti cauſa non fiat, ſemper prava
eſt, & vt ſignum, & vt cauſa: vt ſignum
quia vel humoris crudi abundantiam,
vel renum calidiorem intemperiem, aut
eorundem exſolutionem aut denique to-
tius corporis colliquationem indicat: vt
cauſa, quia vires deijcit, ſpiritus, na-
tivúmque calorem diſſoluit; Galen. *ad
Hippocrat. libr. 3. de morb. popul. com. 3.
tex.* 41. Pauca vrina ſi fit ſine febre,
aut meatuum vrinariorum obſtructio-
nem, aut excretricis, & ſecretricis renum
facultatis imbecillitatem arguit: cum
febre acuta, ſi nulla ſit excuſatio, ſudo-
ris critici mox erupturi, aut maximum
indicat incendium ſerum exhauriens,
aut ſeroſi humoris tranſlationem ſym-
ptomaticam ad ſuperiores partes letha-
lis eſt; vt docent Hippocrat. & Galen.
vbi ſupr.

¶ Qualitas vrinarum in colore po- 44
tiſſimum, & odore ſpectanda eſt; color
eſt albus, & niger & rufus; Albus co-
lor ſine febre nihil lethale præſe fert;
cum febre, perículoſus eſt, quia vel
ſummam nativi caloris imbecillitatem
oſtendit, vel vniverſæ bilis tranſlatio-
nem ad caput, vel magnum hepatis in-
cendium, quo ſanguis vna cum bile ab-
ſorbetur, vt tradit And. Laurent. *lib. 1.
controverſ. c. 8. & l. 1. de Criſib. cap. 9.*
Vrinæ nigræ, ſi tales ſunt generatio-
ne, perpetuò ſunt lethales, Hippocr.
Aphoriſ. 21. ſect. 4. quia aut nativi ca-
loris extinctionem denotant, aut ma-

ximum incendium omnia torrefaciens, Galen. *l.* 1. *de crisib.* licet quandoque splenitici, & quartanarij vrinæ nigræ profusione liberentur, vt observat Laur. *vbi supr. d. c.* 8. Vrina prærubra, si talis sit ab inflammatione seri, initio morbi, longitudinem arguit; in statu vero, mortem; si rubra sit, bilis permixtione; aut hepatis inflammationem denotat, aut ductuum vesiculę fellis obstructionē: si talis sit permixtione sanguinis; aut est ab vniverso corpore, aut à renibus, & vesica: ab vniverso corpore ob plethoram, & suppressionem solemnis evacuationis, vt mensium, hemorrhoidum: Si à renibus, id per anastomosin, diapedesin, & diæresin contingere potest; ab erosione, & ruptione, periculosa est, vt probat Hippocrat. *lib.* 7. *de popular. morb.* Galen. *l.* 2. *præsagior. com.* 27. And. Laur.

45 *l.* 1. *de crisib. c.* 7. † Deiectiones autem sunt excrementa, & vomitus: de quorum natura, modo, conditione, qualitate, & quantitate, atque colore, videndus est Apollineæ facultatis Antesignanus Hippocrat. *in prognostic. Aphoris.* 13. *sect.* 2. & *Aphoris.* 20. 21. 22. & 23. *sect.* 2. & *vtrobique eius Interpretes* Fr. Valles, & Ioan. Bravo, alter in Salmanticen. Academia, alter in Complutensi, benemeriti Doctores, Hier. Mercurial. *in prognost.* & *in Prorrhetic.*

46 ¶ Ad excrementa pertinet sudor, in quo quinque spectanda sunt ad iudicium; quantitas, qualitas, tempus, modus, & locus. De quantitate hæc prima lex sancitur, vt nihil paucum, est criticum; ita quod nimium est, damnatur; nā paucum malignos & multos humores, aut summā naturę fatiscentis exsolutionē denunciat, vt docet Hippocrat. *Aphor.* 1. Qui ex rigore perfrigidi exiguo sudore madent, vt se collegerint, moriuntur, *Aphor.* 43. Qualitatem sudoris in calore, & frigore considerat Hipp. *Aphor.* 37. *sect.* 4. Frigidi sudores cum acuta febre, mortem; cum mitiori autem morbi longitudinem significant; est enim frigus duplex, aut privatiuum per absentiā nativi caloris ab interceptione, retractione, inopia; aut positivum per præsentiam humoris frigidi, pituitæ scilicet acidæ, aut vitreæ, quæ cùm difficilè excutiatur, longitudinem arguit morbī. Tempus sudoris necesse est considerare ad faciendum iudicium, nempe, quod sit dies criticus; nam alijs diebus suspecti esse solent, *Aphor.* 36. *sect.* 4. sudores febricitantibus boni, qui manare cœperint die tertio, quinto, septimo, nono, vndecimo, decimo quarto, &c. qui verò non ita fiunt, laborem, & morbi longitudinē, & recidivas significant. De modo, sciēdum est, quod debet confertim, non sensim, & paulatim erumpere sudor: nam qui sensim distillat ab exolutione est. Postremò est locus sudoris, nam bonus ille est, qui per totum corpus effluit; prauus autem qui caput tantum, ceruicem, & claviculā roris instar humectat; quæ omnia *vnico Aphorismo* docet Hippocr. *in progn. sect.* 1. *Sudores optimi sunt in omnibus morbis acutis, qui diebus criticis contingunt: boni enim sunt, qui per totum corpus fiunt; Pessimi autem sunt frigidi, & qui tantum circa caput faciemque & cervicem exudant. Hi enim cum acuta quidem febre mortem, cum mitiori verò longitudinem morbi prænuntiant.*

¶ Et quia morbi non vno eodemque tempore solvuntur: alia sunt considede- 47
randa circa eorum naturam, an sit acuta, mollis, aut diuturna, an brevis, salutaris, an exitialis, popularis, an privata, symptomatibus comitata, an sine illis, quia ex horum singulis variè pronunciare cōtingit; nam si morbus est acutus, incertas habet salutis, aut mortis prænuntiationes secundum Hippocr. *l.* 2. *Aphoris.* 1. Etenim vt vnicuique animantium generi proprium, ac peculiare vivendi tēpus à natura tributum est, certo numero definitum:

definitum: sic etiam morbis pro sua cuique natura, durationis, atque solutionis eorum statuta sunt tempora, quibus ceu cancellis quibusdam, ac terminis morbi concluduntur, quidam breviori spatio, longiori alij finiuntur; habentque & morbi ipsi pereinde atque animalia suas ætates, vt doctè, atque copiosè demonstrat Galen. *l. de morbor. temporib.* Quare illis, qui de morbis velint iudicare, hoc perspectum esse debet, non solum ad cognitionem morbi futuri eventus, sed vt medicamenta suo loco, & tẽpore applicentur; nam vt ait Galen. *lib. de constit. artis medic. ca.* 18. *Itaque necessarium est ei, qui præsagiendi artem volet constituere, antea considerasse, an sicut vniuscuiusque animantis natura proprium vivendi tempus obtinet, ita morbi singuli, vt nullus eorum solui possit quatuor diebus, cuius naturale tempus statutum duos menses continet.* Nam in morbis chronicis quibus tempus diuturnum est, & qui lento, & vt plurimum, non periculoso cursu gradiuntur, nullus, diebus paucis solui posse, certò præsagire poterit, quòd à crasso, viscido, ac lento humore fiant, multoque ob id tempore ad curationem indigeant, vt de quartana febre, aqua intercute, melancholia, empyemate, & tabe, cæterisque diuturnis. Ioan. Hucherus *tract. de prog. med. cap.* 5. Contra tamen acuti morbi, & magni sunt, & ad suum vigorem celerrimè properant, parvoque tempore magnas faciunt permutationes, quare certissimè mortem, vel salutem adferre, dignoscitur, vt tradit Galen. *l.* 2. *Aphorism.*

48 ¶ Et hæc est causa dierum criticorum, seu Indicum apud Medicos, in quibus, quia morbus secundum eius naturam permutatur, atque de vno in alium migrat statum, mortis aut salutis signa reddit, & quasi digito demonstrat, vt docet Galen. *lib.* 3. *de crisib.* nam vt ait concivis meus magnus Abenzohar *libr.* 2. *Theiçir tract.* 2. *c.* 2. *Crisis est pugna, quæ accidit inter virtutes corporis, & humorum, qui causam ægritudinis præbent.* Nam etsi criticorum rationem alij ex paris, & imparis numeri virtute exquirant, vt cum Pythagoricis multi ex Philosophis voluerunt, falsum omninò est, quia numeris nullam agendi vim tribuimus, eo quod non sint substantiæ, neque vllas qualitates habeant, vt docent Aristot. *l.* 12. *metaphys. c. penult. & fin.* Galen. *l.* 3. *de dieb. decret. ca.* 8. Plin. *lib.* 7. *natur. histor. c.* 40. Alij volunt ex Lunæ cursu rationem pendere, nam Luna inquit Lucilius alit ostrea, implet & echinos, muribus fibras, & pecu addit, animalia saginat, menstrua mulieribus solicitat, morbo comitiali laborantibus auxiliatur, & multa alia, quia maximæ sunt Lunæ vires in hæc inferiora, vt ait Galen. *lib.* 3. *dier. decretor. c.* 2. Ego tamen non assentior, criticorum rationem à Luna pendere, nam si talis virtus à se ipsa habet, omnes dies ea præditi esse debent; si autem ab alio per aspectum, reflexionem, lumen, quadraturam, & oppositionem, necesse est vt eo die omnes simul pereant, aut sanentur, quod dici nequit; ergo nec talem causam ab ea evenire, vt multis adductis docent, Galen. *l.* 3. *de dieb. decret.* Ioan. Langius *ep.* 35. Andr. Laurent. *libr.* 3. *de crisib. c.* 8. Ioann. Heurnius *in Prax. med. l.* 3. *c.* 9.

¶ Alij tamen totam criticorum rationem, & causam salutis & mortis in eis latentem, referunt ad beneficos, & maleficos Planetas, vt docet in hæc verba Mercurius Trismegistus *l. de decubitu infirmor. Medicus ægri decubitum explorare debet; quod si horam, qua ægrotare cœpit, exquisitè deprehendere nequeat, inspiciat quomodo cœlum affectum sit, & ad quam stellarum Luna rationem habeat, oppositã scilicet, vel quadratã; cum maleficis*

enim si conformetur, noxium morbum facit; cum beneficiis salutarem. Ptolomæus lib. 1. quadripertiti, c. 6. Super ægrotis criticos dies inspice stellarum, ac Lunæ peragrationem in angulis figuræ sexdecim laterum; vbi enim eos angulos bene affectos inuenies, bene erit languenti, contra male, si afflictos inuenies. Quorum ego neutri assentior, quia nulla sunt in cœlo sydera malefica, quæ nobis malum aliquod immittant, quia omnia illa æqualis bonitatis Deus creauit ad mundi conseruationem, vt ipsis Ethnicis percognitũ est; Plato in Timæo, Omnes stellæ diuinæ sunt, & bonæ, nec quidquã faciunt mali, aut quædam maleficæ, sed maleficas esse in illo sancto, & pietatis loco quatenus conuenit? cũque omnia sydera plena sint cœlestis sapientiæ, malitiã porro sciamus ex demẽtia nasci, quatenus conuenit maleficas esse stellas dicere? Nisi fortè id, quod fas non est, interdum easdem bonas, interdum malignas esse existimandũ: proptereáque promiscuè beneficia, & maleficia præbere. Sed hoc absurdum est putare, cœlestem substãtiam, vna, eadémque natura præditam, non in omnibus stellis eandem esse, sed plerasque tanquã à propria degenerare natura. Nã si in corporibus cœlestibus aliqua esset malitia, aut astra aliqua maligna qualitate præditæ fuissent, necessariò corrumperentur, quod est erroneum; nam vt ait Aristot. lib. 9. Metaphys. c. 10. Non igitur quidquam in iis, quæ à principio, & quæ perpetua sunt, malum est, neque error, neque corruptum, etenim corruptio de malis est. Quod exponens eius Interpres Auerroes in comment. 19. sic testatur impossibile est creditu, quod Astronomi dicunt, stellas quasdam fortunatas esse, quas-
49 dam infortunatas. † Nam cùm astra, & sydera diuina sint corpora, malum neque in illis esse, neque ab eis emanare posse contendit Aristot. libr. 1. de cœlo, cap. 9. vbi plura eximius eius Interpres, atque conciuis meus Auerroes, com. 19. & 22. & lib. 3. comm. 25. Cognatus meus D. Gasp. Cadillus Villalpandus comm. 2. idem Aristot. d. cap. 10. Metaph. & lib. 2. Physic. Ioan. Hucherus in prognost. Med. c. 2.

Quare dies Critici seu morborum in- 50
dices, eo quòd alij bonum, alij malum euentum significant, minimè à Numero, neque à Luna, neque ab Astris euenire possunt, sed à corporis temperamento, aut morbi symptomatibus, vt rationibus & argumentis eleganter defendunt Hippocr. lib. 1. Epidem. & lib. 2. sect. 2. & prognost. 26. sect. 2. Galen. lib. 3. de Crisib. Ioan Langius epist. 35. Valleriola lib. 3. locor. comm. tit. de dieb. decretor. & in Append. c. 2. & ad Galẽ. in constit. Art. Med. c. 18. Petr. Forest. tom. 1. obseru. Med. lib. 1. obseru. 22. & nullo ex his citato, Andr. Laurent. lib. 3. de Crisib. c. 6. S. Bonauent. Ioan. Picus, & alij relati à Codronch. de morb. venef. lib. 2. c. 6. Ioan. Heurnius in prax. Medic. lib. 3. c. 9.

CAPVT IV.

De Divinatione monstruosa contra naturam.

SVMMARIVM.

1 Monstra à Deo fiunt quasi in alicuius mali signum.
2 Monstra ad Haruspices pagani deferebant.
3 Monstra diuinam iram, & peccatorum punitionem præseferunt.
4 Dei charitas erga nos ita se ostendit, vt non feriat nisi prius admoneat.
5 Monstra propriè, quæ dicantur.
6 Monstruosus partus quis sit.
7 Monstruosi partus sceleris præsagium.
8 Deus quia natura est, monstra ex eius ira creduntur emissa.

9 Monstra

9 *Monstra generantur quandoque vt peccata parentum manifestentur.*
10 *Mulier à cane prægnans.*
11 *Infans vrsi modo pilosus, & vnguibus armatus.*
12 *Imaginatio efficere non potest, vt fœtus aliis quam suis parentibus assimiletur.*
13 *Humana forma propter crimina immutatur.*
14 *Nabuchodonosor propter peccatum degenerauit in bouem.*
15 *Rex ob impudicitiam conuersus in porcum.*
16 *Homines non solùm, sed & bruta ad peccatorum punitionem immutantur.*
17 *Tritones, Nereades, Syrenæ, in alicuius mali signum apparent.*
18 *Monstrum marinum ante Gaditanam cladem visum.*
19 *Animalium terrestrium in aquis formæ referuntur.*
20 *Monstra marina quando apparent, mala indicant.*
21 *Monstra terrestria, & aërea, mali signa.*
22 *Phantasmata, & spectra, cur mala indicent.*

1 MOnstra licet naturaliter ex abundantia, vel paruitate materiæ contingant, vt dicemus *libr. 2. de Magia operatr. cap. 31. num. 6.* quia semper ex diuina dispositione fiunt, quæ nihil perperam facit, quasi in alicuius mali signa semper sunt habenda: nam vt ait Cicer. *lib. 1. diuinat. quia ostendunt, portendunt, prædicunt; ostenta, portenta,*
2 *monstra, prodigia dicuntur.* † Vnde paganæ religionis Theologi, vt ab imminentibus malis præcauerent, quæ monstra huiusmodi portendunt, ad Haruspices referri insserunt, vt iudicium inferentes, quæ timenda, quæ præcauenda, quæ verò expianda prædicerent; vt constat *ex l. 12. tabul.* PRODIGIA, PORTENTA AD HETRVSCOS, ET HARVSPICES, SI SENATVS IVSSERIT, REFERVNTO. † Nos 3
autem, vtpotè Catholici non ad Hetruscos, neque Haruspices, quorum omnes superstitiosi, & nefarij sunt, sed ad sacros scripturarum Interpretes sunt referenda, qui omnes, vnanimes testantur, quod hæc monstruosa prodigia quando præter, vel solitum naturæ cursum accidunt, diuinæ iræ, & peccatorum punitionem præse ferunt; vt tradunt Ambros. Paræus *lib. 24. de monstr. & prodig. cap. 13.* & Petrus Gars. *ad Galen. de loc. affect. disput. 37. cap. 2.* Nam monstra & prodigia persæpè à Deo emittuntur, vel in peccati alicuius pœnam, vel ad præuiam peccatorum punitionem; quemadmodum in Ægypto sub Pharaone *Exod. cap. 7. Et multiplicabo signa, & ostenta mea,* &c. † 4
Nam Dei charitas erga nos ita se ostendit, vt non feriat nisi prius admoneat, Psal. 59. *Dedisti metuentibus te signa, vt fugiant à facie arcus.* Vnde Manil.

Sic Deus instantis fati miseratus in orbem,
Signa per effectus, cœlique incendia mittit.

5 † Dicitur tamen monstrum ex propria significatione omne, quod fit contra naturam, vt ex Fronto docet *Erasmus in Adagiis.* Vnde Polyphemum *monstrum* appellat *Vergil. Æneid. 6.* de alio Æneid. 2.

Et monstrum infœlix sacrata sistimus arce.

Et Æneid. 3.

Horrendum dictu video mirabile monstrum.

6 ¶ Hinc monstruosus partus dicitur, quod præter solitum naturæ cursum accidit: *l. non sunt liberi, D. de statu homin. Veluti si mulier monstruosum aliquid, aut prodigiosum enixa:* Terent. *in Eunuch.*

Monstrum est omne contra naturam.

7 ¶ Quæ sanè ad alicuius criminis detestationem sunt referenda, vt tenet Cardinal. Petr. Damian. *lib. de miracul. Robertus Gallorũ rex propinquam sibi copulauit vxorem, ex qua suscepit filium anserinum per omnia collum, & caput habentem, quos virum, & vxorem, & omnes ferè Galliarum Episcopi communi simul excommunicauere sententia: Rex igitur his coarctatus angustiis ad sanum consilium rediens diuertit incestum, iniit legi-*
8 *timum coniugium.* † Nam cum Deus in natura sit, idcirco hæc à Deo per iram emissa sunt, quia vt ait Aristot. *libr. de animal. cap.* 11. *Natura nihil contra naturam facit*, ex quo meritò Stat. Papin. 7. Thebaid.

--- *Nec monstra tenent, quæ plurima nectit*
Prodigiale canens certi sors praua fati
Quippè ferunt diros monitus volucresque feraque.

9 ¶ Aliquando etiam Deus talia monstra permittit generari, vt parentum peccata manifestentur, & alij terreantur, vt tempore Alexand. VI. Pont. Max. mulier, quæ canem admiserat, caninam progeniem prægnans edidit, cuius criminis causa subiens pœnitentiam, Pontificem adiit, ab eóque pro expiatione diploma obtinuit, vt narrat Raph. Vo-
10 laterran. *lib.* 24. *tit. de Vesica.* † Nam licet ex abuso naturæ sexu mulieres ex brutis, & bruta ex hominibus sæpius concipiant, semper id fit ex diuina voluntate, vt crimen agnoscant, & opera eius manifestentur, vt illa, quæ adulterio accusata ob prægnantem ventrem, cui nullus alius adulter fuit quam canis, vt narrat Ælian. *lib.* 7. *c.* 18.
11 † Quod prodigio referendum est, vt tempore Martini IV. Pontif. Maximi infans, vrsi modo pilosus, & vnguibus armatus editus est, quam ob rem Pontificis iussu Romæ vbique vrsorum imagines obliteratæ sunt, vt narrat Episcopus Maiol. *lib. de admirand. natur. colloq.* 2. *fol.* 104. † Putauere enim 12
imaginationem matris in fœtu formando magis, quàm parentum formam præstare; quod ego potiùs, vel iustam Dei punitionem, vel ob animale admissum putarim, quia imaginatio efficere non potest, vt infans aliis, quam suis parentibus assimiletur; Perera *in Genes. cap.* 30. Valles. *de sacra philosoph. c.* 11. Mart. del Rio *libr.* 1. *Magicar. c.* 3. *quæst.* 3.

¶ Et vt infans ob iustam Dei vindictam in vtero immutatur, & à sua naturali forma degenerans in aliam turpem & monstruosam redit, ita etiam iam natus propter crimina suam formam abiicere cogitur, & aliam induere, vt de vxore Loth versa in statuam salis, quod aduersus Dei præceptum retro aspiceret, narrat sacra paræmia *Gen. cap....* 13
† De Nabuchodosor Rege satis vulgata est historia, qui ex iusto Dei iudicio (quod se Deum somniasset) in sui peccati pœnam conuersus fuit in bouem, & more animantis fœno vescebatur, & sub dio degebat, & homines fugiebat, vsque dum pœnitentia correptus, diuina voluntate humanæ formæ restitutus est, *Daniel. c.* 4. *cap. Nabuchodonosor,* 23. *quæst.* 4. † Simile aliud exemplum 14
habetur apud Metaphrast. 30. Septemb. *Teridates Armeniorum Rex, cum Virgines Ripsimem, & Gaianam nefandis modis ad impudicitiam allicere adniteretur, martyresque efficere voluit, iustitiâ Dei versus est in insaniam, mutatáque eius forma in porcum.* 15

¶ Neque homines tantum ad peccatorum punitionem solent degenerare, sed bruta etiam in monstruosam formam solent inuerti, quasi in futuri mali signa, vt sub Theodosij senioris imperio, narrat Nicephor. *lib.* 12. *c.* 37. 16

Tum

Tum prodigia insolita visa sunt, quæ futura orbi mala portenderunt. † Cuiusmodi
17 sunt Tritones, Nereades, Syrenæ, & alia monstra marina, quæ in mali alicuius præsagium solent apparere, & ad populorum notitiam deferri, vt ante Lutherum (Christianæ fidei, & religionis nefandissimum Apostatam) marinum monstrum visum est humana facie, simul & monachorum cuculli quandam similitudiuem præbens, vt scribit
17 Olaus *lib.21.cap.1.* † Et paulò ante Gaditanam cladem, in Oceano marinum monstrum repertum est, vituli magnitudine, caudã in duas partes bipertitam habens, quod Regi nostro D. Philippo II. allatum in regia æde affigi iussit, vbi hucusque spectaculum præbet, quasi in signum illius Regni à quo cladem accepimus, quod à vera religione Apostata duplici graditur via, iuxta illud *Ecclesiast. cap.2. Væ duplici corde, & labiis dolosis, & manibus malefacientibus, & peccatori ingredienti terram*
19 *duabus viis.* † Nam licet in aquis animalium plurium terrestrium formæ referantur, & illæ quidem naturaliter, vt testatur Ælian. *libr.10. cap.18.* dum in hæc verba, *Leonum, fœminarum, arietum, pantherarum, equorum, effigies in*
20 *piscibus in Taprobano mari conspici.* † Quando ad humanam notitiam referuntur, aliquid mali indicant, vt tenet Episcopus Maiol. *colloq.9. in paruis, fol. 457. Censeo equidem hæc monstra in mari prolata esse, & populis in notitiam referri, vt Deum iratum, sicut cætera in terra monstra ostendunt, cum tanta populi carnis luxuria diffluunt, vt piscium incognitum coitum superare videantur, aut mollitiem aquatilium animantium præferre.*
21 † Non minùs quam monstra alia terrestria (vt diximus) quia eadem ratio in omnibus monstris militat (etiam aëreis) quæ per spectrorum apparitionem à dæmone causantur, ideò dicuntur φανlασματα, in *l. ostentum. D. de verbor. significat.* vel φάσματα, secundum Alciat. *lib. 2. prætermis.* † Nam cum à 22
dæmone fieri nequeant nisi permissu Dei, per eius apparitionem (qui noster hostis est) ab imminentibus malis cauendum admonet Petr. Thynæ. *lib. 1. de apparitione spirit.* quod nec Gentiles latuit, nam vt ait Vergil. *Æneid.3.*

Sola nouum, dictúque nefas Harpija Celano
Prodigium canit, & tristes denuntiat iras.

CAPVT V.

De Divinatione meteorologica, & prodigiosa, præter naturam.

SVMMARIVM.

1 *Meteorologicæ impressiones calidæ, & humidæ, resoluuntur in aquam.*
2 *Impressiones meteorologicæ calidæ, & siccæ causant tonitrua, & fulgores.*
3 *Cometa ab exhalationibus calidis, & siccis petitur.*
4 *Nebula quid significet, rores, & pruina.*
5 *Nubes ab occasu pluviam indicant.*
6 *Halo, quid significat.*
7 *Iris serenitatis causa.*
Iris cur diuersi coloris appareat, ibid.
8 *Stellæ cadentes, capræ saltantes, & faces ignitæ quid ostendant.*
9 *Fulgura quid prænuntient.*
10 *Cometa admirabilior omnium impressionum ignitarum.*
11 *Cometa prænuntiat temporis siccitatem.*
12 *Cometa prædicit fructuum inopiam.*
13 *Cometa indicat pestem futuram.*
14 *Cometa quare indicet pestem.*
15 *Cometa præsignat multos animalium, & plantarum morbos.*

16 Cometa

16 *Cometa mortem minatur biliosis, & qui ardentioris sunt natura.*
17 *Cometa Regibus mortem minatur: & referuntur exempla, num.* 18.
19 *Cometa prænuntiat regni mutationes.*
20 *Cometa prædicit rixas, seditiones, & bella.*
21 *Cometa flamma potentioris natura.*
22 *Prodigia meteorologica apud Gentiles, & vera religionis cultores.*
23 *Equites per aërem discurrentes, & huiusmodi visa.*
24 *Prodigia meteorologica in signum divina ira.*
25 *Prodigia meteorologica visa ante Longobardorum in Italiam irruptionem.*
26 *Prodigia meteorologica sub Theodosij senioris imperio.*
27 *Stella visa antequam Alaricus vrbem occuparet.*
28 *Astrum gladio simile ante Hierosolymitanam cladem.*
29 *Cometes, quantus sol, ante Acaicum bellum.*
30 *Cometes diuersæ figura, ac forma.*
31 *Cometa quandoque stella appellantur.*
32 *Stella in cœlo ad peccatorum punitionem non apparent, sed cadunt.*
33 *Stella nova in Christi Nativitate apparuit.*
34 *Stella Magorum vera fuit, & non meteorologica.*
35 *Stellam Magorum veram fuisse, licet cursum aliarum non habuerit.*
36 *Soles tres, qui in Christi Nativitate in Hispania apparuerunt, meteorologic .*
37 *Soles tres sæpius visi, & causa naturalis eorum.*
38 *Cœli coruscationes in Christi Nativitate meteorologica.*
39 *Solis Eclipsis præter natura cursum, Deum iratum prænotat.*
40 *Solis deliquium magnum sub Alarico.*
41 *Sol integer defuit sub Annibale, & in Cæsaris morte.*
42 *Sol integer defuit in Christi Domini morte.*
43 *Solis eclipsis in Christi morte miraculosa.*

Meteorologicæ impreſſiones (vt ex arte procedamus) dicuntur, 1
quæ fiunt ex vaporibus, & exhalationibus ex terræ ſuperficie elevatis, Solis, vel ſiderum poteſtate, quarum calidæ, & humidæ, ex craſſitate ad ſublimiora pergere impeditæ, in hac infima, vel media aëris regione detentæ convertuntur in nubes, quæ ſecundum loci naturam reſolvuntur in aquam, rores, pruinas, nives, grandines, & ſimilia, vt tradit Ariſtot. *lib.* 1. *Meteor. c.* 4. † Aliæ 2
autem calidæ, & ſiccæ ex levitate frequenter ad extremam, & vltimam aëris regionem perveniunt (quæ calida eſt) ideò naturaliter incenſæ ad terram redeunt, & ad mediam aëris regionem peruenientes (quæ frigida eſt) ex antiperiſtaſi, fortiores fiunt, & exitum procurantes, fragores, & tonitrua cauſant, & maiores impreſſiones, provt à maioribus exhalationibus fiunt: vt tradit Ariſtot. *d. c.* 4. † Nam ex his calidis, 3
& ſiccis exhalationibus, ac tenuioribus, fiunt fulmina, fulgura, ecnephias, coruſcationes, & aliæ impreſſiones momentaneæ: ex grauioribus autem, & oleoginoſis fiunt Cometæ, faces ignitæ, & volantes cœli dracones, provt potentia materiæ reperitur: vnde tonitrua, & ecnephias, ſigna eſſe pluviæ ſubſequuturæ, tradit Ariſtotel. *dicto lib.* 1. *cap.* 5.
† Nebula deſcendens ſerenitatem, aſ- 4
cendens imbres indicat, vt tradit Franciſcus Picus *lib.* 3. *Prænotion. cap.* 2. Nivium copia anni fertilitatem, roris, & pruinæ multitudo ſterilitatem potiùs denotant, ſecundum VVipinam *lib.* 1. *de ſign. c.* 7. † Nubes ab Occaſu progre- 5
dientes

dientes pluvias indicant, nisi Auster impediat, secundum diuinum Oraculum apud *D. Luc. c.* 12. *Cum videritis nubem orientem ab Occasu, statim dicitis, nimbus venit, & ita fit: & cum Austrum flantem, dicitis, quia æstus erit, & fit.* † Halos, siue circulus, qui circa Solem, aut Lunam solet apparere, si paulatim euanescat, designat serenitatem; si condensatur, pluuiam ostendit: si verò ex vna parte incipiat deficere, & non ex alia, ventum futurum prænuntiat, quia vt ait Arist. *Tunc talis materia transit ad generationem venti.* † Iris dicta vulgò *Arcus Iunonis*, quam veteres Thaumantis filiam dixerunt, hoc est, admirationis filiam, pluviæ cessationis signum est, vel ex eo, quod legitur *Gen. c.* 9. *Cum obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus, & recordabor fœderis, &c.* † Causa tamen (vtpotè diuina) non traditur à naturalibus; colorum tamen diuersitas ea est, quia causatur à Sole nubem roridam, & aquosam repercutiente per obliquum, vnde diuersi colores, Verg. *in Epig. de Iride:*

Cùm radiis imbres, & aquarum pendulus humor
Frangitur; apparet, quam Græcia nominat, Iris,
Multorum insignis vario splendore colorum.

7 ❡ Stellæ cadentes, & capræ saltantes, & facies ignitæ, & volantes dracones, quia ab exhalationibus fiunt calidis, & siccis, temporis siccitatem, & sterilitatem prænuntiant; quia terra, quando similes exhalationes emittit, valdè sicca, & calida est, authore Plin. *lib.* 2.
8 *c.* 25. † Sunt enim omnes huiusmodi impressiones è terra tractæ, atque eleuatæ solis, reliquorumque astrorum virtute, in varias formas efformantur; ita vt si calore plurimo exhalatio fuerit ditata, ad supremam partem aëris ascendit, etsi illi pars aliqua crassior insit inferius condensata, & conglobata subsistit, tenuior autem ascendit, porrecta in longum accenditur, & accensa perpendiculi more manet, atque inde nomen accipit, diciturque *ignis perpendicularis*, vt notat Arist. *vbi sup.* At è contra, si crassa pars modica sit, non adeò densatur, aut conglobatur inferior pars, sed infernè aliquatenus extenditur superiori parte subtili, ac tenui in longum porrecta ardente, qua forma, *lancea ardens* dici consueuit, vt de his tradit Sim Maiolus *de admirand. natur.*
colloq. 1. † Fulgura sæpè aduersos casus 9
prænuntiant, quia referuntur ad Dei iram: quare meritò *Verg.* inter signa; quæ suæ patriæ depopulationem præcesserunt, ita dolens meminit Eclog. 1.

Sæpè malum hoc nobis, si mens non læua fuisset,
De cœlo tactas memini prædicere quercus.

❡ Sed omnium impressionum ignitarum admirabilior est Cometes, tum ex 10
altitudine loci, tum ex diuturnitate perdurationis, tum diuersitate formæ, & coloris, quæ similiter ab exhalationibus calidis, & siccis causantur, quæ ex subtilitate materiæ ad supremam aëris regionem pervenientes inflammantur, ac diuersificantur pro exhalationis, & planetæ, sub quo fit, natura; vt tradunt *Leopold. de Austria, & August.*
Nimphus in Aristot. meteor. † Ex quo 11
primò denotat temporis siccitatem, quia vis Cometæ (quæ calida, & sicca est) omnem vaporum, ac exhalationum humiditatem absumit, vt docet Aristot.
lib. 1. *meteor. c.* 4. † Secundo cereali, & 12
aliorum terræ fructuum corrupta seminaria, inopiam, annonæ pretium, & famem; nam nimio calore terra adusta, eius fructus, & arbores languescunt, & exsiccantur, famesque propterea oritur, quemadmodum extat apud Aratum.

At, si contigerit plures ardere Cometes,
Invalidas segetes torrebit siccior aër.
Nam quæ prorumpunt naturæ legibus vltrò
Experimenta soli, si iustus defuit humor, &c.

13 ¶ Tertiò prædicit pestem; nam ex hac fructuum corruptione, sequitur, lectum pestilentibus morbis substerni, siue in victu, siue in aëre vapores illi infecti venenositatis vestigia reliquerint; nam vt ait Galen. *lib. 1. epidemiar. c. 1. morborum pestilentium causa, partim à victu, partim ab spiritu (cuius attractione viuimus) generatur.* † Nam plantæ, & herbæ corrupta præbent animantibus pascua, vt inde morbus in animantibus oriatur, & ex eis ad nos pestilens grassetur contagium; nam vt ait Lucr.

14

Sic, tempestiuis ex imbribus, humida tellus
Vertit se primum infrondes, & pabula læta
In pecudes vertunt; pecudes in corpora nostra.

15 ¶ Quartò præter pestem, alios morbos Cometæ prænuntiant prouenientes ex adustione sanguinis, vt causones, empimiam, emigranam, erisipilam, tertianas febres, catarrhum, tabardillum, & id genus plura mala, vt tradit Franc. Roxo. *lib. 4. de Comet. cap. 19. 20. & 21.* Nam vt ait Manil. *de Comet.*

Nunc grauibus morbis, & lenta corpora tabe
Corripit, exustis lethalis flamma medullis:
Labentesque rapit populos, totàque per vrbes,
Publica succensis peraguntur fata sepulchris.

16 ¶ Quintò hos effectus, quia ab influentia calida & sicca proueniunt, præcipuè minantur biliosis, & qui ardentioris sunt naturæ; vnde dicitur mortem minari Principibus, Ducibus, & Magnatibus, vt docet Cardan. *lib. 1. varietat. & lib. 4. subtilitat.* Sprenger. *in Mall. p. 1. q. 4.* † Nam si fides historiæ 17
est ann. 1506. quo Philippus I. Hispaniarum rex mortuus fuit, Cometa præfulsit in Septentrione propè plaustrum, splendida densaque cauda. Et ann. 1490. Cometa circa principium Arietis apparuit, & eo sequenti anno Innocentius Pontif. Max. moritur; & Alfonsus Portugaliæ rex, equo delapsus, florente ætate, sine liberis decessit, vt suorum temporum tradunt *Chronica.* † Et ann. 18
1558. die 17. Augusti Cometa apparuit in parte Occidentali ad secundam Virginis faciem, tristi admodum, & lugubri vultu, naturæ videlicet Saturninæ; atque statim die 29. Septemb. secuta est mors inuictissimi D. Caroli V. Quod similiter ante mortem Cæsaris Dictatoris contigisse, narrant Sueton. *in eius vit. cap. 88.* Plin. *lib. 2. cap. 25.* Dion. Cass. *lib. 45.* Iul. Obseq. *lib. de prodigiis, c. 128.*

Sextò, quia Regum mortem, regno- 19
rum mutationes, & vicissitudines causantur Cometæ, non minùs regnorum perturbationes, legum mutationes, potentium casus, & aliorum inopinatas exaltationes significant, & eo maximè si vndecim à Sole signis distant apparentes in angulo, vt tradit Ptolomæus *aphorismo 100.* & Lud. de Regiis *aphorism. 98. & 137.* Nam vt ait conciuis meus Lucan. *lib. 1. Pharsal.*

Ardentemque polum flammis, cœloque volantes
Obliquas per inane faces, crinémque timendi
Syderis, & terris minitantem regna Cometem.

¶ Septimò Cometæ prænuntiant ri- 20
xas, seditiones, & bella, nam ex alimentis infectis, vel aëre, quem (velimus nolimus) respirando trahimus, spiritus

in corde generantur vitales, in quo irascibilis, aut animosa facultas residet, quæ cùm suaptè natura ad rixas, vindictam, & iras facilè moueatur, si à sanguine, circunstante aëre, & influxu cœlesti in dies, & assiduè irritatur, & viscus, in quo residet, assiduo horum fotu calidior redditur, facilè fit, vt in rixas, & iras homines prorumpant, vt tradit Franc. Roxo *tract. de Comet. lib. 2. cap. 6.*

21 † Quæ quidem mala Cometæ in genere suaptè natura prænuntiant, & eo maximè si flammei sunt, vtpotè, qui magis habent malitiæ; nam ex densitate vaporis à luce repercussa, causatur rubedo, & nocte maximè, ex antiperistasi: iuxta illud Vergil. *Æneid. 10.*

Non secus ac liquidâ si quando nocte Cometa
Sanguinei lugubrè rubent, &c.

22 ¶ De prodigiosis meteorologicis multa sunt in sacris, & humanis litteris, quorum nulla servato naturæ cursu, alia præter naturam contigerunt, non apud Gentiles modò, sed etiam apud sacros scripturarum Authores, de quibus pleni sunt *Iulij, & Lycosthenis* libri *de prodig.*

23 † Equites per aëra discurrentes, hastas quoque, velut cohortes armatas, cursusque equorum per ordinem digestos, scutorumque, ac galearum motus, telorum iactus, sed & gladios districtos, ac loricatam gentem cœlo visam memorat sacer historicus *Machabæor. lib. 2. cap. 5.*

24 † Eaque visio dies quadraginta perdurauit, quo tempore Antiochus Templum expoliauit, occisis in triduo octoginta hominum millibus: nam quando hæc prodigia contingunt, Deus quasi in mali euenturi signa mittit, vt homines à peccato auertantur, & iram Dei metuentes resipiscant, quia vt ait text. *in cap. nouit, de pœnit. distinct. 1. Nouit enim Deus mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum.* Quippè vt ait Manill.

Sic Deus instantis fati miseratus in orbem,
Signa per effectus, cœlique incendia mittit.

¶ Armorum strepitus in aëre audici, & tubæ sonitus ante Longobardorum in Italiam irruptionem, scribit Plinius *lib. 2. cap. 57.* 25 Sagitta, quæ singulos petere videbatur, visa est, teste D. Greg. *lib. 4. Dialogorum, cap. 36. Ante triennium in pestilentia, qua hanc vrbem vehementer depopulauit, & corporali visu sagitta cœlo venire, & singulos quoque ferire videbatur.* 26 † Et vt ea magis in diuinæ vltionis signa perpendamus, sub Theodosij senioris imperio, Nicephor. *lib. 12. cap. 37. Tunc prodigia insolita visa sunt, quæ futura orbi mala portenderunt; primò namque inopinata, & insolens stella cœlo mediæ noctis tempore propè Luciferum refulgens apparuit.* † Altera 27 stella visa, dum Alaricus vrbem Romanam occuparet, quam tanta siccitas est subsequuta, vt more insolito multi homines, & animalia interiissent, vt refert idem Nicephor. *lib. 13. c. 36.* † Quos qui- 28 dem fulgores Cometæ speciem fuisse non dubito: nam ante Hierosolymitana cladem, supra vrbem Astrum stetit gladio simile, vt narrat Zonaras *tom. 1.* Et aliud ad similitudinem hominis sine capite, apud Socratem *histor. Ecclesiastic. lib. 6. c. 6.* † Et non minùs, ante Deme- 29 trij Syriæ Regis mortem, & Acaicum bellum, Cometes quantus Sol visus est, teste conciue meo Seneca *lib. 7. naturalium quæstionum, c. 15.* Et Neronis principatu per sex menses fulgores visi, idem Seneca *dicto lib. 7. c. 21.* † Quia ex varie- 30 tate formæ, nō mutatur natura, cùm Cometes non vnius figuræ sint, sed variæ, provt varia exhalationis natura, & signi atque Planetæ sub quibus fit, vt tradunt Leopoldus de Austria, & Augustin. Nimphus *vbi sup.* † Vnde nil mirū si in for- 31 ma stellæ appareat: quin & ex eo stellæ

 appel

appellantur; venerabilis Beda *lib. de natura rerum*: *Cometæ sunt stellæ flammis crinitæ repente nascentes, regni mutationem, aut pestilentiam, aut bella, aut ventos, æstusvè portendentes.*
31 † Quæ non solùm fulgores sunt, aut in summa aëris regione impressiones, & ad tempus aliquod perdurantes, sed etiam cursum aliorum syderum sequentes, vt de dicto cometa, qui sub Theodosio apparuit, scribit *Nicephor.* de alio Constantinopoli, Gaynæ insidias portendente, & cursum orbicularem habente, tradit Sozomen. *libro octavo, capite quarto.*
32 † Nam stellas in cœlo ad peccatorum punitiones non legi apparere, sed cadere, vt inter alia divinæ vltionis signa, quæ iudicij vniversalis diem præcedent; sic legitur *Matth. c. 24. stellæ de coelo cadent,* & Marc. c. 13. *stellæ cœli erunt cadentes.*
33 † Quando enim stella nova in cælo apparet, non punitionis, sed mercedis, & salutis signa sunt, & quasi cœlestis gaudij luminaria; quemadmodum de Verbi Incarnati præsagio, & Christi Nativitatis signum prænunciatum fuerat, *Numer. cap. 24. Orietur stella ex Iacob.*
34 † Quod non mysticè tantum, verum etiã ad litteram de prædicta Christi Nativitate intelligendum est, in qua lucida Magis præfulsit stella, ad cuius nutum, eum venerunt adorare, *Matth. c. 2. vidimus stellam eius in Oriente*, secundum interpretationem D. Thom. *super Matth. 2.*
35 † Quam nullo modo impressionem meteorologicam intelligo, sed veram stellam, novamque tot sæculis ante prænunciatam per mille quasi, & quingenros annos, & Evangelij veritate confirmatam; quam non apparentem, sed veram, & realem, neque aliorum syderum cursum habentem fatetur D. August. *serm. 34. de tempor.*
36 † Nam si fuisset impressio meteorologica, omnino miraculi vis subtraheretur, quod omnes sancti Patres fatentur. Quamquã haud negem tres soles, qui eadem nocte in Hispania apparuerunt, vt tradit Luc. de Tui *in Chronic.* fuisse meteorologicos ex naturali ac Paralleli meteorologici impressionis potestate, vt docet Titelman *in compend. natural. philosoph. lib. 6. cap. 15.*
37 † Nam absque vlla miraculi ratione eosdem tres soles alijs temporibus visos fuisse testatur Plin. *lib. 2. ca. 31.* & plures alios in hæc verba testatur Dio. lib. 47. *plures soles conspecti in Bosphoro, qui à matutino tempore durarunt in Occasum.* Et posterioribus temporibus tres soles visos VVitembergæ testatur Surius *anno 1514.*
38 † Quorum similes fuerunt cœli coruscationes, quæ eadem nocte pastoribus aëra lucida (fugatis tenebris) reliquerunt, D. Luc. cap. 2. eiusdem naturæ, columna ignis, quæ Hebræis per deserta illuxit. *Exodi capite 13.*

39 ¶ Solis autem, & Lunæ eclipses, quando præter naturæ ordinem fiunt, veluti in Ægypto sub Pharaone tenebris terra obscurata, *Exo. c. 10.* ad iustã Dei irã sunt referendæ, siquidem quando totus Sol obumbratur, vt tenebræ huiusmodi fiãt, non est naturale: nam Luna, cuius interpositione radij Solares impediuntur lõgè minor est quam Sol *vt omnes testantur Astrologi.*
40 † Quare ad hanc prodigiosam operationem sunt referendæ; quemadmodum sub Alarico, tam magnum Solis deliquium visum fuit, vt medio die stellæ refulserint, teste Nicepho. *l. 13. cap. 36.* Quod & posterioribus seculis contigisse memorat Episcopus Vultutariensis Simon Maiolus *de admirandis naturæ, colloquio primo.*
41 † Et Scipione aduersus Annibalem prope Carthaginem pugnante, & vincente, integer fuit Solis defectus, vt scribit Zonaras, *tomo secundo.* Et Augusti mortis hæc præsagia fuisse, meminit *idem Zonaras*, quod scilicet totus Sol defecerit, & cœlum laté ardere visum, & stellæ crinitæ sangui-

neo colore apparuerint; vt & testatur Nicephorus *libr. primo. c.17* Quod in Christi Domini nostri morte verius puto vt in sui Creatoris nece, tanquam pulla quadam veste induta natura, *D. Matth.cap.27.& tenebræ factæ sunt super*
42 *universam terram.* † Nam illa solis eclipsis præter naturam fuit, & adversus omnem astrorum rationem. Quia Pascha erat quod plenilunio celebrabatur, Divus Augustinus *lib.3.civitatis Dei cap.15.* quo nullam eclypsem posse fieri testatur Dionysius *in epistola ad Polycarpum prope finem*

CAPVT VI.

De Divinatione Prodigiosa ex reliquis elementis.

SVMMARIVM.

1 *Prodigium vnde dicatur.*
2 *Prodigia præter naturam, & secundum naturam.*
3 *Terræmotus divinæ iræ signum est.*
4 *Ozias Rex Iudæ, lepra, & terræmotu percussus.*
5 *Terræmotus factus est capta ab Alarico Vrbe.*
6 *Terræmotu ædificia dissoluta statim connecti quomodo fieri possit, ignoratur.*
7 *Antiochia terræmotu concussa sub Leone.*
8 *Terræmotus mortem quare afferat, & in furorem vertat.*
9 *Theodosij tempore, & Herodis Regis Iudæ terræmotus.*
10 *Romæ terræmotus in dies 38. perduravit.*
11 *Antiochia, Amasea, & totus orbis sub Iuliano contremuit.*
12 *Totus orbis contremere nequit nisi successivè, modo hac regio modo illa.*
13 *Terra tota contremuit ad Iesu-Christi Domini nostri mortem.*
14 *Terræ hiatus divinæ iræ signum.*
15 *Hiatus terræ sub Honorio multos absorbuit propter crimina.*
16 *Dathan, & Abiron vivos terra absorbuit*
17 *Ieroboam Regi manus arida facta, eo quod sacerd. tem minaretur.*
18 *Ignes terra emittit in monte Æthna.*
19 *Æthna inter nives emittit ignes.*
20 *Ignis terrestris causa.*
21 *Montes igniti plures.*
22 *Vesuvium, Chimera, Aconocauma, montes igniti.*
23 *Orbis novi montes igniti.*
24 *Ignibus omnia fervent.*
25 *Ignes ad Dei vindictam habendi.*
26 *Siccitas terræ Deum iratum ostendit.*
27 *In Hispania per septennium nō pluit.*
28 *Diluvia ad iustam Dei vindictam referuntur.*
29 *Pluit sanguis, cineres, & lana.*
30 *Lapides pluisse, pisces, carnes, lac, frumentum, & hordeum.*
31 *Manna pluit & coturnices Israelitis.*
32 *Pluviæ præter naturam fiunt per bonos, aut malos angelos.*
33 *Mari constituit Deus terminum.*
34 *Maris egressus divinā iram ostendunt.*
35 *Iuliani Apostatæ morte maria egressa apud Epidauritanos & Alexandrinos.*
36 *Siciliæ maris egressus multas Insulas absorbuit.*
37 *Frisia, & Hedeleria terra fluctibus absorpta.*
38 *Iustitia divina punit peccatores in his in quibus peccarunt.*
39 *Leges civiles punit homines in his quibus peccant.*
40 *Maria fervent ignibus in alicuius criminis detestationem.*
41 *Ignis à mari missus multas Hispaniæ vrbes absorbuit.*
42 *Ignes è mari in Dei vindictam.*

43 *Gelu mare concretum in peccatorum punitionem.*

1 PRodigium aliquando idem significat quod monstrum, portentum, aut ostentum; dictum, quasi *prodicium* quod *porrò dicat*, autore *Festo*, nam teste *Nonio* Prodigia sunt Deorum minæ, vel iræ Cic. 6. Verr. *Etenim multa sæpe prodigia vim eius, numenque declarant*, Virgil. *Æneid. 6.*

Prodigijs acti cœlestibus ossa piabant.

2 † Nec semper præter naturam causantur, nam quandoque secundum naturam, vt ostenta fiunt, quia ex causis naturalibus comparantur, insolito tamen modo, & præter ordinarium cursum, vt tradit Francastor. *lib. de prodigijs.*

3 † Sic enim terræ motus divinæ iræ signum est, cuius primum audio sub Ozia Hebræorum rege, *Amos cap. 1.* quod fuit circa vrbem conditam; nam etsi tum idololatriæ scelus, tum alia quoque per orbem admitterentur crimina; nunquam tamen terræ motu iram suam manifestam fecit Deus, nisi violata Ecclesiastica à Regibus libertate.

4 † Ozias enim Rex ingressus templum, ausus est incensum offerre super altare Tymiamatis repugnantibus sacerdotibus, ex quo percussus fuit lepra, *Paralipom. 2. c. 26.* & terræ motus sequutus, & alia damna

5 vt tradit D. Hieron. *super Isai. c. 7.* † Capta ab Alarico vrbe, Niceph. lib. 13. c. 36. *Cum in multis terræ locis tanti essent terræ motus, laquearia, & tecta adium à se ipsis ita magno cum sonitu, & fragore dirimi visa sunt, vt qui intus in domibus erat, clarè oculis cœlum conspiceret, & post eiusmodi rupturam, ita rursus sunt inter se aptè coniuncta, vt nemini tam novæ rei significationem aliquam*

6 *præberent.* † Quæ sunt adeò admiranda, vt nulla naturæ ratio suppeditari possit cum & ipse Seneca totius philosophiæ naturalis facile Princeps, licet huiusmodi res se vidisse fateatur, nullam reddit rationem, tam insoliti eventus *l. 2. natural. qq. c. 30. & 31.* † Sub Leone Im- 7

peratore, ita scribit Evagrius historicus lib. 2. cap. 12. *Terræ motus mirum in modum Antiochiam concussit, quo tempore multi è populo insanierunt, qui omnem belluinam feritatem induentes, præsagium futuræ calamitatis præbuerunt* † Diximus 8

iam terræ motus causam esse spiritum, & venenatam exhalationem, ideo non solum in furorem vertere, verum mortem inferre probavimus *sup. cap. 2. ex n. 23* † Sub Theodosij imperio terræ mo- 9

tus magnus omnes ferè orbis partes concussit, Niceph. *lib. 14. c. 46.* Sub Herode Iudæa motu terræ oppressa, triginta hominum millia perierunt, vti tradit Zonaras *tom. 1.* † Et licet Romã 10

ab hac clade præservatam dicat Plin. *lib. 2. cap. 84.* tamen tremuisse etiam in dies 38. tradit Livius *decad. 4. lib. 5. & decad. 1. lib. 3. & decad. 4. lib. 10.* † Ter- 11

ræ motu sub Martino Imp. tota Antiochia corruit, Nicephor. *lib. 18. cap. 13.* & Amasea tota, excepto templo, Nissanus *in vita S. Greg.* & totum orbem contremuisse ad Iuliani Apostatæ mortem narrat D. Hieron. *in vita S. Hilarion.* & Ammiam. Marcellin. *lib. 26.*

† In quo est advertendum, quod di- 12

cunt *totum orbem*, non ita absolutè esse accipiendum, vt vno motu vbique totus terrarum orbis contremat, sed successivè horarum, modo hæc regio modo illa: nam secundum Philosophos, terræ motus nunquam ducenta milliaria excedit, vt docet concivis meus Seneca *lib. 6. natural. qq. cap. 25.* †. Quamquam 13

haud negem in Christi Domini morte, *totam terram* (vt in sui conditoris iniuriam) simul contremuisse, secundum illud Divi Matth. cap. 27. *& terra mota est*; nam (etsi suppresso Christi nomine) Tiberij Imperio, sub quo Christus passus est an. 18. fatetur Plinius lib. 2. c. 84.

Maximus

Maximus terræ mortalium excedit motus, Tiberij Cæsaris principatu, duodecim vrbes Asiæ vna nocte prostratas, quarum nomina recenset Niceph. *lib.* 1. *cap.* 17.

14 ¶ Et quia terræ motui hiatus accedit, vt ait Fulgos. *lib.* 1. illud similiter divinæ iræ signum agnosco; nam sub Theodosij Imperio, cum Antiochia terræ motu quassata esset, terra dehiscens vivos frequenter absorbuit Nice-
15 phor. *d. lib.* 14. *c.* 46. † Et Roma sub Alarico capta, Honorij Imperatoris tempore, multis in locis terræ hiatu rupta, ob nefaria crimina incolis sepulchrum extemporaneum, expontaneumque facta est, vt idem narrat Nicephor. *lib.* 13.
16 *cap.* 36. † Quæ absque dubio ad iustam Dei vindictam sunt referenda: cum & Dathan, & Abiron ob negatam Moysi iurisdictionem, & ob contemptum nolentes ad iudicium venire, eos vivos terra absorbuit cum tabernaculis
17 suis, *Numer. cap.* 16. † Vt sic seculares metuant Ecclesiasticam contemnere iurisdictionem, & eorum malo, discant divinis iussionibus obedire, nec temerè Prælatos, viros Ecclesiasticos spernant, sed à Deo quasi datam vereantur potestatem, cuius est vindicta, & retributio: ex eo quippè Ieroboam manus arida facta est, *Reg.* 3. *cap.* 13.

18 ¶ Hiatus huiusmodi, non solùm afflatus pestiferos, sed ignes persæpè solet emittere, qualiter de monte Æthna, sic tradit Solin. cap. 10. *In Æthnæ vertice hiatus duo sunt* crateras *nuncupati, per quos eructatus prorumpit vapor præmisso prius fremitu, qui per æstuantes cavernarum latebras longo mugitu intra terræ viscera diu volvitur, nec ante flammarum globos attollit, quàm interni strepitus an-*
19 *tecedant.* † Plinius lib. 2. cap. 106. *In montium miraculis ardet Æthna noctibus semper, tantoque ævo ignium materia sufficit nivalis hybernis tẽporibus, egestumq; cinerem pruinis operiens.* Quibus adstipulatur D. August. *lib.* 3. *civit. Dei, c.* 13. dum ait *legimus apud Ethnicorum libros Æthnæis ignibus ab ipso montis vertice, vsque ad litus proximum decurrentibus ita ferbuisse mare, vt rupes exurerentur, & pisces navium solverentur.* † Cuius rei 20
rationem reddens concivis meus Romanorum Imperator Trogus Pompeius l. 4. *Sicilia est terra cavernosa, & fistulosa quo fit vt ventorum flatibus pateat, vnde ignis concipitur. Intrinsecus sulphur habet, & bitumen, vbi ventus per spiramenta cavernarum incubuit diu luctatus concipit ignem: sic Æthnæ durat incendium*
† Sed non in Æthna modo sunt ignes, 21
verum etiam in Islandia ad Heclam montem, quem ignes vnà cum lapidibus mittere tradit Surius *an.* 1537. cuiusmodi plura de Volcana tradit *Possidius*, de alio monte dicto *Lypara*, qui nocturnas evomit flammas: meminit Plin. *lib.* 3. *c.* 9. de Idæo flammivomo monte Mela *lib.* 1. *cap.* 6. † Vt sic inte- 22
rim taceam Campani Vesuvium, Senec. *lib.* 6. *cap.* 1. Lyciæ Chimæram, Plin. *lib.* 2. *cap.* 106. Æthiopiæ Aconocaumam, Solin. *cap.* 32. & trans Herculis columnas quædam nocturnis incendijs conspicua, & in Africa Guazeval e amplissimo hiatu perpetuum ignem vomit, vt tradit Leo *p.* 3. †. Et in novo 23
orbe in Mexicano Regno in provincia Ciapopulam, vt tradit Petr. Alvar. *ad Cortes.* Et in provincia Quahatemalla, Petr. Hisp. *p.* 1. *c.* 23. & in Regno Terrenate, non solùm ignes, sed crepitus in modum bombardæ Balth. Diaz Ies. *an.* 1556. † Nam omnia ignibus fer- 24
vent, vt homines animadvertant impietatibus puniendis eiusmodi supplicia parata, eaque longè maiora esse in ipsis terræ visceribus, vel quia sic ad extremum diem iudicij Deus asservat, quo iudicandum est sæculum per ignem D. Petr. *canon.* 2. *c.* 3. † Quare huiusmo- 25
di ignes, quasi Dei vindices semper sunt

sunt habendi, vt timore perterriti homines à malo desistāt, quia ea mente à Deo inducti sunt in Synai quando populus vitulum coluerat, *Exod.* cap. 19. *eratque mons terribilis*, quia Dei charitas erga nos ita se ostendit, vt non feriat nisi prius admoneat, Manilius.

Ne mirere graves rerum hominumque ruinas:
Sæpe domi culpa est: nescimus credere cœlo.

26 ¶ Terræ non minùs siccitas (quia præter naturam est, vt vapores, quos aqua emittit, in aquam non resoluantur, sed exhalentur) similiter Deum iratum prædicit? vt tempore Regis Achab, quo ob diutinam scelerum consuetudinem ad Heliæ petitionem cœlum clau-
27 sum est, *Reg.* 3. *c.* 17. † Non minori clade Hispani in peccatorum pœnam affecti sumus, cum recentibus annis ob denegatam terræ pluviam, famem, & pestem sustinuimus; & non multò anteà toto septennio nunquā pluit, vsque dum pœnitentia correpti, orationibus pluvias consecuti sumus, vt narrat Vin-
28 cent. *histor. l.* 23. *c.* 29. † Et è contra, diluvia aquarum ad Dei vindictam similiter sunt referenda, non solùm vniversale, *Genes. c.* 6. sed particularia, vt Deucalionis in Thessalia, mille & quingentis annis ante Romam conditam, vt scribit D. August. *l.* 18. *civ. Dei, c.* 8. & 10. Ogygij in Achaia, quod Deucalionis præcessit, secundum Osoriū *l.* 1. *c.* 7. & aliud in Ægypto, de quo Pla-
29 to *in Timæo.* † Et quod magis captum superat, quando nubes, non aquam, sed aliud extraneum, & suæ contrarium naturæ emittunt, vt sanguinem Romæ, in ara Concordiæ, Tit. Livius *l.* 9. *decad.* 4. & nostro sæculo idem accidisse tradit Surius *an* 1543. cineres Constantinopoli, sub Leonis tempore, Niceph. *l.* 15. *c.* 20. lanam in Peneste, Iul. Obseq. *prod.* 6. † lapides Amorrheis, *Iosue*, *c.* 10. quod alijs etiam temporibus accidisse docet D. Augustin. *l.* 3. *civit. Dei*, *c. fin.* Tit. Livius *l.* 1. *ab vrbe cond. decad.* 1. & *decad.* 3. *l.* 3. 6. & 9. pisces quoque pluisse scribit Plin. *l.* 31. *c.* 1. Carnes, meminit idem Livius. *d. l.* 3. *decad.* 1. lac similiter, idem *decad.* 3. *l.* 7. frumentum, & hordeum, & legumina velut pluviam cecidisse in Campania, Vincent. *l.* 23. *hist. c.* 148. † Et quod præ omnibus ad- 31
mirabilibus est, Manna ad populi Israëlitici escam in deserto, *Exod. c.* 16. quod omnium escarum saporem habebat, *Sapient. c.* 16. necnon Cothurnices, *Numer. c.* 11. velut pluviam à vento agitatam, *Psalm.* 77. *& pluit super eos, sicut pluviam carnes, & sicut arenas maris volatilia cœli*, quæ iræ divinæ absque dubio prænuntiæ fuerunt, quia vt legitur *d. Psal.* 77. *Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* † 32
Nam cum hæc fieri nequeant, nisi ministerio bonorum, aut malorum angelorum, quia nubes naturaliter, non in carnes, aut lapides, nec quid simile resolvuntur, sed aquam; quotiens illa contingunt, divinæ iræ signum videntur, vt homines metuentes iram Dei à peccatis desistant, & ad meliorem frugem se convertant. *Psal.* 59. *Dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus.*

¶ Similiter maris egressus divinam 33
iram prænunciat, nam cum Deus terminum mari constituisset, *Proverb. cap.* 8. *Quādo circundabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos*, & Psalm. 32. *Congregans sicut in vtre aquas maris*, & Psalm. 103. *terminum constituisti quem præterire non possunt.* † 34
Sic ergo quando contingit illa terminos suos egredi, & quasi accepta à Deo libertate in terrenos sævire, ac extendi, criminū vltionem prænunciant, vt solo naturæ lumine edoctus agnovit concivis meus Seneca *l.* 6. *natural. qq. c.* 26.

& l.7.c.5. † Nam Iuliani morte tot sce-
35 leribus fœdata, egressa fuere maria ter-
minos suos apud Epidauritanos, vt
narrat D. Hieron. *in vita S. Hilarion.*
idemque apud Alexandrinos recenset
36 Nicephor. *l.10. c.35.* † Alius fuit ma-
ris egressus in Sicilia, quo multæ insu-
læ sunt absorptæ, eo quod vitijs dege-
nerarent, Paulus Diacon. *l. 11. cap. 1.* †
37 Similiter omnis maritima terra Frisiæ,
& Hedeleriæ absorpta est, an. 1164.
eo quod epulis, & delicijs omnibus ope-
ram darent; Saxo Grammat. *in præfat.*
38 *histor. Danicæ.* † Nam in hoc imitan-
tur divinam iustitiam, quæ sic peccato-
res in his, quæ peccant, solet punire;
quemadmodum in Pharaone tumido, ac
elato, qui in rubro mari inexorabili cum
39 exercitu suo absorptus est, *Ex.c.14.* † Vt
sic, & merito leges civiles nefarios ho-
mines, qui naturæ nexus, & totius bene-
ficij immemores sceleratas manus in pa-
rentes inferunt; mari (cui nulla fides)
proijci iubent, §. *alia deinde, Instit. de
public. iudic. In vicinum mare proijcia-
tur, vt omnium elementorum vsu vivus ca-
rere incipiat, & ei cœlū superstiti, & ter-
ra mortuo auferatur.*
40 ¶ Eadem ope divina, vt fervent ma-
ria fluctibus, ita quoque fervent igne,
ardentque, contra aquarum naturam in
alicuius criminis detestationem: vt capta
Roma sub Alarico, maritimi fluctus, pe-
rinde ac campi, plurimo igni exarde-
scere diu visi sunt, prænuntiumque id
fuit indignati Numinis ob Ioan. Chry-
sostomum tyrannica potestate demissum
in exilium; vt tradit Nicephor. *lib. 13.*
41 *c. 36.* † Hinc illæ divinæ vltiones in
hominum scelera, vt vel ab aquis ignem
excutiat, nam in Hispaniam olim e mari
ortus fuit ignis, qui in varias fusus
regiones, vsque ad Zamoram multa
oppida incendio absumpsit, vt narrat
Alph. Venerus Vasæus *in chronic. Hisp.*
42 *an. 939.* † Quare absque dubitatione
credendum est, si flumina ardent, aut
maria, excandescere Dei iram: nam ignis
sæpius fuit Dei vindex, qui non solùm
Sodomam, & Gomorrham ob nefaria
crimina combussit, *Genes. c. 19.* sed vna
die ex sectatoribus Datham multa homi-
num millia interfecit: *Num.c.16.* † Et vt 43
igne, sic & gelu mare (contra suam na-
turam) concrescit, vt aliàs, tota Regis
classis in mare Gothico ex repentino ge-
lu ingentes naves simul, & triremes
circumambitæ sunt, perinde ac retina-
culis, & repagulis adeò vallatæ, vt cùm
nulla ratione loco moveri possent, om-
nes perierint, vt narrat Ollaus *l.11.c.25.*
Saxo Grammat. *in præfat. Daniæ.*

CAPVT VII.

De Divinatione Astronomica, quæ Iudiciaria dicitur.

SVMMARIVM.

1 *Astrologiæ opiniones invicem contrariæ.*
2 *Astrologia iudiciaria, in quo versetur.*
3 *Chaldæi fuerunt Astrologiæ iudiciariæ authores.*
4 *Chaldæus sumitur pro Astrolo... Chaldæus pro malefico. ib...*
5 *Astrologiæ iudiciari... partes.*
6 *Astrologia revela...nis, in quo permissa.*
7 *Futura nat...ia non necessariò, sed contingenter.*
8 *Astrologia naturalis fallit in ijs, quæ de Indorū habitatione prædixerat.*
9 *Indorum provinciæ multa bis in anno fructus ferunt.*
10 *D. Ludovicus de Gongora laudatus.*
11 *Astrologia Genethliacum, in quo permissa.*
12 *Homo nascitur secundum corpus sub corporibus cœlestibus.*
13 *Homo ducitur affectione corporali.*

14 *Astrologia, quæ prædicit futuros eventus, est falsa.*
15 *Astrologia studium inane.*
16 *Arbitri libertas non pendet ex astris.*
17 *Futura contingẽtia nõ pendẽt ex astris.*
18 *Astrologis non est credendum etiam si vera dicant.*
19 *Astra nullius rei signa sunt.*
20 *Astrologia electionum quibus casibus permissa.*
21 *Astrologia electionum, quando imponit futuris rebus necessitatem, damnatur vt hæretica.*
22 *Futura contingentia nulla arte possunt assequi.*
23 *Homo futurarum rerum omnino est ignarus.*
24 *Futurorum causas non assequitur homo.*
25 *Homo nihil scit de ijs, quæ sunt in cœlo, aut in voluntate humana.*
26 *Futurorum perscrutandorum crimina.*
27 *Futurorum scientia solius Dei est.*
28 *Futuri sciẽtiã Deus hominibus ademit.*
39 *Futurorum scientia inutilis, & noxia.*
30 *Futurorũ sciẽtia Angelis est prohibita.*
31 *Christus quadam ratione dicitur non esse futurorum cognitor.*
32 *Deo patri sunt futura reservata.*
33 *Astrologia imaginum fabricatarum omnino prohibita.*
34 *Imagines Astrologorum, quo pacto astris respondeant.*
35 *Imagines Astrologorum improbant Theologi, & Philosophi.*
36 *Imagines cœlestes, quas Astrologi dicunt, sunt fictitiæ.*
37 *Imaginis fictitiæ cum veris nulla est simpathia.*
38 *Sẽtẽtia de cœli animatione improbatur.*
39 *Astrologia imaginum fabricatorum repugnat philosophiæ, & sacræ Scripturæ authoritati.*
40 *Astrologia imaginum ex similitudine de speculo, equo, & cythara.*
41 *Responsiones ad obiecta.*
42 *Serpens æneus Moysis, quo pacto à serpentibus morsos sanabat.*
43 *Cœlum quo pacto produci tres inanimes, mixta, & elementa.*
44 *Cœlestia corpora qua ratione concurrãt ad productionẽ rerum sublunariũ.*
45 *Cœli quomodo in voluntatem habeant virtutem.*
46 *Cœli, & astra causæ communes.*
47 *Astrologia damnatur iure divino.*
48 *Astrologia damnatur Canonico.*
49 *Astrologia damnatur iure communi.*
50 *Astrologia damnatur iure Regio.*
51 *Astrologiã damnãt Patres Orthodoxi.*
52 *Astrologiam damnant Theologi.*
53 *Astrologiam damnant Iurisperiti.*
54 *Astrologiam damnant Philosophi.*
55 *Astrologiam damnant Historici.*
56 *Astrologiam damnant Medici.*
57 *Astrologiam damnant Poëtæ.*

Astrologiæ naturalis omissa disputatione, quia ad rem nostram non spectat, de Iudiciaria erit agendum, non vt eam doceam, sed vt eius incertitudinis, & fallaciæ canones præscribam, vt eorum qui absque distinctione licitã asserunt, & eorum, qui nullo casu sustinendam censent, sententiam inter se invicem pugnantium, veluti milites illos, quos ex draconis dentibus natos aiunt, ad concordiam reducam. 1

† Astrologia iudiciaria est illa, quæ ex astrorum cursu, stellarum conformationibus, Planetarum aspectibus, & constellationibus, & cœli influentia, eventa futura, non solùm necessaria, sed contingentia prædicit, tanquam ab astris necessitudine aliqua dependentia, vt tradunt Picus Mirandulan. *l. 12. advers. 3. Astrolog.* Bened. Pereira *lib. 3. adversus fallac. art. q. 2.* Thom. Sanchez *in Sum. to. 1. l. 2. c. 38. ex n. 27.* † Cuius primi authores Chaldei fuerunt, vtpotè omniũ mortalium antiquiores, vt tradit Arist. *l. 2. de cœlo, tex. 60. & extremo Meteor.* & in principio operis Metaph. affirmat. *Ægyptios omnium vetustissimos haberi,* 2 3

mathematica

mathematica studia tractare, & *colere*
4 *cœpisse*. † Vnde quasi eorum proprium munus apud veteres *Chaldæus* Astrologum significavit, vt *Samaritanus*, *maleficum*, nam vt ait Aul. Gellius *lib. 1. noct. Atticar. cap. 9. quos Gentilitio vocabulo Chaldæos dicere oportet, mathematicos appellamus*. Vnde similiter *Mathematicus* pro malefico *in rub. c. de malefic. & mathemat.* Item, & Chaldæus, *Daniel. cap. 2. Magi, & malefici, & Chaldæi*, qui ideò Astrologis arrogantiores, Iuvenal. *Saty. 6.*

Chaldæis, sed maior erit fiducia, quicquid
Dixerit Astrologus.

5 ¶ Huius Astrologiæ partes quatuor sunt, scilicet *Revelationis*, *Genethliacũ*, *Electionum*, & *Imaginum fabricatarum*. Quarum prima *Revelationis* dum tractatur ex vniversalibus commensuratis, immediatisque principijs, & alijs artis regulis, potest probabiliter ex stellarum aspectibus, conformationibus, retrogradationibus, constellationibus, & oppositionibus prædicere cœli eclypses, terræ sterilitatem, annonæ pretium, aëris salubritatem, vel corruptionem, & similia, nisi supputatio, vel instrumẽ-
6 ta fallant. † Quia est scientia naturalis, sine qua Philosophus perfectus esse nequit, permissa non solùm, sed laudabilis, *c. si quis Grammaticam*, 37. *distinct. cap. ex tuarum, de sortileg.* quibus adstipulatur de Septempartito iure, *l. 1. tit. 23. part. 7. Esta segun el fuero de las leyes non es defendida vsar a los que son Maestros,*
7 *y la entendien*. † Et ita absque periculo potest futura huiusmodi, nõ necessariò, sed contingenter prædicere, cum formidine oppositi, secundum Theologos (quibus de his iudicium est) Conrad. VVipin. *lib. 1. de Fato, & de supersti. 2. c. 7.* concivis meus Cardinal. D. Franc. Toledo *in sum. lib. 4. c. 15. nu. 6.* Malvet. *de sortileg. c. 1. ex n. 31.* Mart. del Rio *l. 4. Magicar. cap. 3. q. 1.* † Dico non certò, 8
sed contingenter: cum & ipsa Astrologia naturalis (quæ omnibus alijs certior est) ad ea etiam, quæ præsentia habet, persæpè fallat, vt de illis, quæ sub *Torrida Zona*, aspera, & inculta habitatione tot sæculis pronunciaverat ex Lactantio, & alijs D. August. *lib. 16. civit. Dei, c. 9.* † In novi Orbis explora- 9
tione omnia irrita, & falsa fuere, cum sit regio omnium fertillssima, cibis, potuq; abundans; ita vt in Hispania nova, bis aut ter fructus terra emittat quotannis, vt scripsit *alumnus Cortes*. Idemque in Brasilia novi Orbis provincia refert *Ambr. Perez I. suita an. 1555.* quin etiam in toto illo novo Orbe arbores nunquã frondibus destituuntur, sed perpetuò vere virescunt, vt scribit Ovet. *sum. cap. 79. & histor. lib. 9. cap. 16.* † Vt sic meri- 10
to totius encyclopediæ laude nostro ævo clarissimus concivis, & amicus noster D. Ludo. de Gõgora sic canit. *solit. 1.*

Tantos luego Astronomicos presagios
Frustrados, tanta nautica doctrina
Debajo, aun de la Zona mas vezina
A el Sol, calmas vencidas y naufragios.

¶ Secunda dicitur *Genethliacum*, quæ 11
dum homini non futuros casus, & evẽta, sed propensiones naturales rimatur, aut quid ei Horoscopus portendat, prædicit; non necessariò sed dispositivè (quia liberum arbitrium, à nullo astrorum influxu cogi potest) permissa erit similiter, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 6. Grillãd. *de sortileg. q. 3. n. 13. & q. 11. n. 22.* Franc. Suarez *de Relig. lib. 2. c. 11. n. 8.* † Nam homo secundum cor- 12
pus, quia nascitur sub corporibus cœlestibus, vt docet Dion. *lib. 1. de divinis nom.* Etiam si secundum intellectum sit sub Angelis, D. Tho. *p. 1. q. 19.* & secundum voluntatem sub Deo, *Prover. c. 11. cor hominis in manu Dei*: † potest 13
spreta Dei inspiratione ad bonũ & illuminatione boni Angeli, duci affectione

corporali, ad ea quæ influentia luminaria cœli inclinant, vt tam voluntas, quam intellectus, malitia, & erroribus involvantur, *Sapient. cap. 9. Corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.*

14 † Alia autem de statu fortunæ, liberorum, &c. omnino erit falsa, & prohibita; nam vt ait D. August. *in c. illud. 26. quæst. 2. Et ipsi quamuis veram stellarum propensionem, dum quisque nascitur, consectentur, & aliquando etiam pervestigent; tamen quod inde conantur, vel actiones nostras, vel actionum euenta prædicere, nimis errant; & vendunt imperitis hominibus miserabilem servitutem.*

15 † Nam vt ait *D. Hierem. c. 10. à signis cœli nolite timere, vt timent Gentes, quia vanæ sunt leges eorum.* Vel ex eo, quod Phavorinus philosophus apud Aul. Gell. *lib. 14. noct. Atticar. cap. 1. Si diunt prospera, & fallunt, miser fies frustra expectando: si adversa dicunt, & mentiuntur, miser fies frustra timendo.*

16 † Vt sic meritò Spiritus sanctus huiusmodi divinis non credendum per Moysis tubam intimauit populo, etiamsi euentus prædictioni respondeat; *Deuter. cap. 13. Etiamsi dixerint vobis, & ita euenient, ne credatis eis.*

17 † Quia futura contingentia ex astris non pendent, sed ex divina Dei prædestinatione, cuius homini nulla est cognitio; *Apostol. ad Rom. cap. 11.*

18 † Neque arbitrij libertas astris arctatur, quia in nostra est dispositione; *Genes. cap. 4. Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi.*

19 † Vnde astra nullius rei signa esse, defendit eleganter Ioan. Picus Mirand. *tract. adversus Astrolog. per lib. 12.* Vt sic meritò Thomas Morus martyr lepidè hos Astrologos insectetur.

Astra tibi Æthereo pandunt se se omnia vati:
Omnibus, & quæ sint fata futura monent.
Omnibus ast vxor, quod se tua publicat, inde
Astra licet videant omnia, nulla docent.

¶ Tertia dicitur *Electionum*, quæ docet quid in singulis rebus consultò, & vtiliter est faciendum, quid omittendum, quando ædificandum, nauigandum, manendumvè domi; si profiteatur suspicionem cum formidine Christianæ pietatis, permissa est: vt tradit Caietan. *in summ. v. astrorum obseruatio.* 20

21 † Aliàs enim dum certò aliquid, & infallibiliter prædicit (vt quæ imponit futuris rebus necessitatem) tanquam hæretica damnatur, *in cap. consuluisti. 2. quæst. 4. cap. sciendum, 26. q. 3.* Grilland. *de sortileg. quæst. 3. n. 13. & q. 11. n. 16.* Farinac. *tom. 1. q. 20. n. 111.*

22 † Nam futura contingentia nulla naturæ, neque artificij arte assequi possunt: quia vt ait Aristotel. *lib. 2. Periherm. de futuris contingentibus non est determinata veritas,* vt sic merito Vergil. *Æneid. 10.*

Nescia mens hominum fati, sortisque futura.

23 ¶ Vnde meritò admonet Sapiens *Proverb. cap. 17. Ne glorieris in crastinum, nescis quid superventura pariet dies,* nam vt ait Ecclesiastes *cap. 10. Ignorat homo quid ante se fuerit; & quid post se futurum sit, quis ei poterit indicare?*

24 † Futura enim nondum existunt, quod autem non est, non intelligitur, nisi provt aliquo modo est positum nempè in causis secundis, quarum, quia tres sunt, Deus, cœlum, & voluntas humana, minus ex eis cognosci possunt: nam illius, quoad Dei prædestinationem attinet, cognitio nulla est, vt docet *D. Isaias cap. 40. Quis cognouit sensus Domini, aut quis consiliarius eius fuit?*

25 Quæ ad cœlum autem spectant, non minori difficultate implicantur; nam vt ait *Sapientia c. 9. quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore; quæ autem in cœlis sunt quis inuestigabit?*

stigauit? De voluntate autem humana Apostol. *Corinth.* 1. *cap.* 2. *Nemo nouit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis.*
26 † Vnde futura huiusmodi cognoscere asserentes, Dei potentiam negant, & liberum arbitrium tollunt, quia id repugnat dignitati diuinæ gratiæ, quæ vincit naturam: repugnat divinæ legi, quæ talia vetat observari: repugnat nostræ mentis, & consilij dignitati, qua cunctis rebus sumus præstantiores, vt docet Ioan. Picus Mirandul. *lib.* 2. *adversus Astrolog. cap.* 5. *& lib.* 4. *cap.* 11.
27 † Repugnat similiter sacræ Scripturæ authoritati, quæ docet futurorum præscientiam solius Dei esse, *D. Isaias c.* 46. *Ego Deus,* &c. *nec similis mei annuncians ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ nondum facta sunt,* & cap. 44. *Annunciate nobis, quæ ventura sunt, &*
28 *sciemus, quia Dij estis.* † Quam hominibus prorsus ademit, *Ecclesiast. c.* 8. moneteque nequis discat Astrologiam, neque ab astris sibi timeat, quia vanæ sunt leges infidelium, *D. Hier. c.* 10. siue phi-
29 losophorum, *D. Paul. ad Colos.* 2. † Cuius ideò studium inutile, & noxium esse docetur ex divino Oraculo, *D. Isai. c.* 47. *Ego sum Dominus irrita faciens signa divinorum, & Ariolos in furorem vertens, convertens sapientes retrorsum, &*
30 *scientiam eorum stultam faciens.* † Cum non solùm hominibus, sed & Angelis id omnino prohibuerit, vt interrogatus à discipulis de die vniversalis judicij, *Matth. c.* 24. *Dic nobis quando hæc erunt, aut quod signum adventus tui.* Christus respondit *de die illa nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius* (vt addit D.
31 Marcus *c.* 13.) *sed solus Pater.* † Nam licet Christus diem iudicij non ignoret simpliciter, & absolutè, sed solùm certa quadam ratione, quia non à se, neque ex humanitate sciebat, voluit tamen cum illa exaggeratione loqui ad retundendam curiositatem futurorum, vt docet Franc. Suarez *lib.* 2. *de Religion. cap.* 7. *n.* 6. † Ex quo ipsi Apostoli edocti, Iu- 32
dæis interrogantibus quando restituturi essent regnum Israël? responderunt (*Acta Apostol. c.* 1.) *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.*

¶ Quarta, & vltima Astrologiæ iu- 33
diciariæ pars, dicitur *Imaginum fabricatarum,* quæ prorsus falsa est, inanis, & perniciosa, atque omni iure detestata, ideoque ab hominum animis exterminanda, quia nulla sunt signa, neque characteres, quæ per se virtutem possint elargiri, vt docet D. Thom. 2. 2. *qu.* 96. *art.* 2. *& contra Gent. lib.* 4. *cap.* 104. *& c.* 105. † Nam licet, quæ per characteres, 34
& figuras, ac numeros Astrologi huiusmodi perficiunt, ea produci dicant à virtute iis figuris communicata sublimioribus, ex sympathia quadam naturali rerum inter se similium, quatenus hæ figuræ ad amussim invicem comparantur, vt docet Lud. Dulcius *lib.* 3. *de gemmis, cap.* 6. † Merum quidem totum 35
hoc Platonicorum figmentum est, natum ex illo Ptolemæi aphorismo, *vultus inferiores subiectos esse vultibus cœlestibus*: quod iamdiù improbarunt, non Theologi modò, D. Thom. *vbi prox.* sed etiam, Philosophi, Plutarch. *in vita Pericli,* Vayrus *lib.* 2. *de Fascin. cap.* 11. Codronch. *lib.* 2. *de morb. venefic. cap.* 5. † Quia in cœlo, quas com- 36
miniscuntur imagines, prorsus sunt fictitiæ, quatenus figuræ quædam similitudo, & imago, picturis illis adscribitur: nominaque ad placitum imposita stellas invicem distinguendi causa, vt tradit Bap. Sibyllan. *de peregrin. qq. decad.* 1. *c.* 9. Quis enim nescit nullos in cœlo esse veros Vrsos, Angues, Sagittarios, Crateras, Naves, & similia, quæ Astrologi huiusmodi obtrudunt? Fictitiæ verò figuræ nulla potest esse efficacia, qua talis est; nec cum vera figura,

ſympathia, vel amor naturalis : id enim
quod non eſt, aliquem effectum in eo,
quod eſt , nequit producere , Ariſto.
37 *lib.1. Phyſicor.* † Vnde prohibitum eſt
*Levi.ca.*19. ne figuræ, aut ſtigmata fiãt;
quo intelligitur vetitum eſſe ne quiſ-
piam faciat ſigna ſuperſtitioſa, & ima-
gines Aſtrologicas, & nomina ignota,
& characteres , & id genus omnia, vt
38 tradit Epiſcop. Simanc. *de cath. inſtit. tit.*
63. num.22. † Quare eorum obſervatio
ſapit errorem manifeſtum de cœli ani-
matione , natum ex eiſdem Platonico-
rum delirijs; in quem licèt non Genti-
les modo , ſed ex Catholicis Patribus
nonnulli lapſi fuerint , eorum ſenten-
tia , vt ſtolida , falſa , & ſcandaloſa,
iampridem damnata fuit in Concilio
Conſtantinopolitano , & alijs ſynodis,
vt tradunt Eſpencæus *lia. de animat.*
39 *cœl.* & Eckius *lib. du prædeſtinat.* † Quia
non ſolùm Chriſtianæ Religioni , ſed
veræ , germanæque Philoſophiæ re-
pugnat principijs, vt tradunt D.Thom.
vbi ſup. Vayrus *lib.2. de faſcin. capi.*14.
Leloyher *lib.1. ſpectror.* & ſapit ſimili-
ter Idolatriam damnatam, *Exod. cap.*20.
Non facies tibi ſculptile , neque omnem
40 *ſimilitudinem , quæ eſt in cœlo deſuper.*
Neque iuvantur ſimilitudinibus de
equo, qui ex oppoſito pariete cauſatur
& ſpeculo concavo, in quo collecti ra-
dij oppoſitum corpus repercuſſum in-
flammant ; & in cythara eodem modo,
quo alia tenſa fidibus quam ſi ferias,
alteram tintinno ſuo cogit concinere. †
41 Quia in equo cuncta ſunt entia realia,
homo loquens , vox repercuſſa , & pa-
ries repercutiens, nec tamen vlla parie-
tis cum homine ſimilitudo. Et ſimiliter
in ſpeculo omnia ſunt re ipſa conſiſten-
tia. Et in cythara evidens eſt à parte rei
convenientia ſcilicet intenſionis modus
idem fidium concinnitus, & cythararum
diverſa propinquitas, atque ſimilis aëris
criſpatio, quæ ſonũ quaſi plectro elicit,

¶ Neque obſtat , ſerpentem æneum
Moyſis à ſerpentibus morſos ſanaſſe, 42
*Numer. cap.*21. quia vis illa non fuit illi
data, eo quod ad quandam cœli poſitu-
ram fabricaretur , vt nebulones iſti io-
cantur, ſed à Deo virtus ſupernaturalis
fuit, vt docet Franc. Suarez *lib, 2. de Re-*
*ligion. cap.*12. Raph. de la Torre *tom.2.*
de vitijs oppoſit. relig. q.96. art.2. † Ne- 43
que magis obſtat, cœlos per ſe res ina-
nimes , mixta, & elementa producere,
nec non viventia imperfecta : quia id
fit per accidens , quando particulares
cauſæ materiam ſic diſpoſuerunt , vt
tradit Cardan. *lib.15. de ſubtilit.* † Ne- 44
que etiam obſtat , cœli aſtra, quoad vi-
ventia perfecta habere virtutem ſimi-
liter: quia cœleſtia corpora non aliter
concurrunt quàm coadiuvando parti-
cularem cauſam eiuſdem ſpeciei, cuius
eſt res genita , ex quo dicitur *Sol , &*
homo generant hominem; vt contra Avi-
cennam & Cœſalpinum defendit *Peri-*
patheticorum ſchola. † Neque tandem 45
obſtat , quoad animi affectiones cœlos
habere virtutem : id fit indirectò eo
quod ſequi ſoleant corporis diſpo-
ſitiones mediante corporis tempe-
rie , nam ſemper arbitrij libertas inte-
gra manet, Ant. Mirandulan. *lib.22. ſin-*
gularis certam. Franc. Valles *de ſacra phi-*
loſop. cap.31. † Cœlum enim , & aſtra 46
cauſæ tantum ſunt communes , & vni-
verſales quatenus conſervant inferio-
ra , ne à contrarijs ſuis diſſolvantur:
atque ita particularibus agentibus indi-
rectè tantum , & mediatè ſuppetias fe-
runt , vt tradunt Veracruz *lib.1. meteor.*
Greg. Venetus *lib.3. de harmonia mund.*
ex capite 17.

¶ Vnde omnes huius Aſtrologiæ 47
partes (exceptis ijs dumtaxat , in quibus
licitam aſſeveramus) omni iure , & au-
thoritate improbantur. Primò enim
damnant Ius divinum *Levit. cap.*19.
*Deuter. cap.*18. *D. Iſaias cap.*47. *Soph.*

*cap.*1.

*cap.*1, *D.Hierem.cap.*10. *Sapient. cap.*9.
48 *Reg.*1.*cap.*28. *Reg.*4. *cap.*23.† Secundò
damnat Ius Canonicum *in cap.illud* 6.
cap.sed & illud 9.26. *q.*2.*ca.consuluisti,*
*cap. sciendum , cap.igitur d.*26. *q.*3.*cap.*
*non statim, cap.non licet.d.*26.*q.*5.*cap.ex*
49 *tuarum , de sortileg.*† Tertiò Ius civile,
l.item apud Labeonem , §.si quis Astrologos , D.de iniurijs : *l.*2.*l.nemo haruspex, C.de malefic.& mathem.l.mathematicos , C. de Episcopal. aud.* † Quartò
50 damnat Ius Regium, *l.*2.*l.*19.*tit.*8.*ordinam.l.*1.*tit.*27.*part.*3.*l.*5.*tit.*1.*lib.*8.*recopil.* vbi non solùm Astrologi , sed eis
fidem præbentes damnantur , *E los que vsã de Astrologia,e aquellos que les creẽ*
51 *deven ser reputados por hereges.*†Quintò
damnant Patres Orthodoxi, D.Ambr.*l.*4.*Hexamer.c.*4.D.Chrysost.*in Matth.*2
D.August.*l.*2.*super Genes. ad liter.c.*17.
*& lib.*2.*doctrina Christ.ex c.*21.*& lib.*5.
civit.Dei, ferè *per tot.& lib.*6.*c.*9.*& lib.*
52 14.*c.*4.† Sextò Theologi tam veteres,
Petr.Lombard.Paludan. Gabriel Maior
Ricar.& alij *in sent.*4.D.Tho.2.2.*q.*95
*art.*5.quam recẽtiores,Io. Picus Mirandul.adversus Astrolog. *per lib.*12.Fran.
Picus eius nepos *l.*5.*Prænoct.*Iul.Syren.
*l.*9.*de Fato,ex c.*29.Petr.Cirvelo *de superstit.p.*2. *c.*3.*& lib.*1.*Astrolog.Christ.*
*c.*1.Mich,Medina *l.*2. *de recta in Deum fide,c.*2.Mart.del Rio *l.*4.*c.*3. *Magicar.*
*q.*1. *& libr.*6. *Anacephaleos. monit.* 7.
Franc.Suarez *lib.*2. *de Religion.cap.*11.
Raph.de laTorre *d.q.*96.*art.*5.Tho.Sã-
53 chez *in sum.t.*1.*l.*2.*c.*38.*ex n.*33.† Septimò damnant Iurisperiti, Abb. Annan.
Ancharran.& alij *in d.c.ex tuarum , de sortileg.*Cardinal.Turrecre.*in d.c.illud.*
Troil.Malvet.*de sortib.p.*1.Bald.& Sal.
*in ll.*2.*&* 5.*C.de malef.& math.* Grillãd.
*de sortileg.q.*3.*ex nu.*8.*& q.*11.*ex nu.*16.
Petr.Leloyher *l.*3.*spectror.c.*9. Iul.Clarus *l.*5.*receptar.§.hæresis, n.*25.Menoch.
*de arbitrar.li.*2.*cas.*388.Dhamauder. *in Prax.cap.*61.*n.*80.Medices *in sum. pec.*
*cat.p.*1.*tit.*2.*q.*36. *& in summ.hæres. p.*
3.*cap.de Astrolog.*Lancellot.Conrad. *in templo iudic.lib.*1. *c.*1.§.3. Prosp.Farin.
*tom.*1. *q.*20.*ex n.*112.† Octavò dam- 54
nant Philosophi,Plato *in Cratyl.*& eius
discipulus,atque antipoda Aristot.*lib.*2.
Periherm.& eloquentiæ parens Cic.*lib.*
2 *divin.*& Phavorinus apud Aul.Gell.
*li.*14. *noct.Atticar.cap.*1.† Nonò dam- 55
nant Medici , Galen. *lib.* 1. *de sanitate tuend.*Franc.Valles *de sacra philosoph.c.*
31.Levin.Lemnius *epist.ad Polician.lib.*
12.Ioan.Lãgius *epist.* 55.† Decimò dã- 56
nant Historici,Cornel. Tacitus *lib.*2.*&*
*lib.*17.*Annal.*Euseb.*l.*6. *historia Ecclesiast. cap.*6. *& cap.*7. Mariana *de rebus*
*Hispan.lib.*17. *cap.*14. Vndecimò dam- 57
nant denique Poëtæ , Iuvenal. *Satyra sexta.*

Nemo mathematicus genium indemnatus habebit.

Et paulò post.

Non enim sunt ij , aut arte divini, aut scientia,
Sed superstitiosi vates, impudentesque Arioli.

CAPVT VIII.

De vanitate Astrologiæ iudiciariæ.

SVMMARIVM.

1 *Astrologia vanitas , secunda disputationis causa.*
2 *Non oportet verum dicere nisi causas falsitatis assignemus.*
3 *Viam ferro aperit , qui per contraria transit.*
4 *Astrologia iudiciaria priori sæculo in pretio habita.*
5 *Astrologorum error , qui se sacræ Scripturæ locis tuentur.*
6 *Abraham Astrologia imbutus,error.*

7 *Astra*

7 *Astra licet non sint signa, quod sint tamen causa futurorum; error.*
8 *Signa sunt characteres, quibus futura leguntur; error.*
9 *Signis cœli Deum opera sua manifestasse; error.*
10 *Omnia ab astrorum influentiis patimur; error.*
11 *Magos, qui Christum adorarunt, fuisse Astrologos; error.*
12 *Iacob patriarcham fuisse Astrologum; error.*
13 *Ioseph narrationis liber approbatus à doctis.*
14 *Astrologia præter eam partem, quam Author tradit, falsissima est & vana.*
15 *Astrologia, quam Author improbat, non potest cohærere cum veritate Christiana religionis.*
Futura Deus sibi præseruauit in divinitatis prærogativam, ibid.
16 *Astrologos Deus ad insaniam redigit.*
17 *Astrologos Deus in adinuentionibus suis solet obcæcare.*
18 *Astrologia iudiciaria vanitas ex sacris litteris.*
19 *Astrologia iudiciaria non cohæret philosophia naturali.*
20 *Astra nihil mali habent, sed salubria sunt, nullámque cladem hominibus inferunt.*
21 *Medici malè Luna & syderibus imputant sinistros morborum eventus.*
22 *Astra & cœlum nihil præter lumen & nativum calorem in hac inferiora ingerunt.*
23 *Astrologia iudiciaria nihil scit de cœlorum natura.*
24 *Astrologia iudiciaria invtilis ad cœlorum disputationem.*
25 *Astrologorum iactantia, qui à Chaldeis per quadraginta, & septuaginta millia annorum scientiam observatam crediderunt.*
26 *Cœli facies eadem omnino, vel nunquam, vel raro contingit.*
27 *Stellæ multæ sunt, quæ vel non clarè, vel nullatenus cernuntur.*
28 *Astrologorum error in syderum influentiis.*
29 *Syderum notitiam Astrologis exiguam esse.*
30 *Cœli posituram in hominis natiuitate, quam difficile sit observare.*
31 *Iudiciaria prædictio de futuro hominum statu, quam falsissima.*
32 *Punctum nativitatis nequit Astrologus ad tot astrorum formas applicare.*
33 *Syderum vis potentior est in conceptu hominis, quam in ortu.*
34 *Hali Astrologi, de potentia syderum in ortu hominis, iudicium.*
35 *Authoris sententia cōtra Genethliacos.*
36 *Astrorum vis potentior est, in conceptionis tempore, quam nativitatis.*
37 *Astrologis non esse credendum, etiamsi vera dicant.*
38 *Sol & homo generant hominem, & omnia.*
39 *Semina, quæ vno, & eodem puncto seminantur, diversos effectus nanciscuntur.*
40 *Divi Augustini contra Genethliacos sententia.*
41 *Gemini, qui vno tempore nascuntur, diversæ sunt naturæ.*
42 *Iacob, & Esau nati eodem tempore, diversis fuere ingeniis.*
43 *Cœlorum propter rapidissimam conversionem, brevissimam moram esse admodum notabilem.*
44 *Rapidissimam cœlorum conversionem non assequuntur Astrologi.*
45 *Iacob proximè natus est post Esaü, manu plantam pedis eius tenens.*
46 *Homo sub eadem constellatione totus nascitur.*
47 *Homines, qui in toto orbe sub eadem constellatione nascuntur, vix in moribus assimilantur.*

48 *Amazonæ vno die accubuerant, & eodem pariebant.*
49 *Homines, diuersis nati temporibus, similes tamen sunt.*
50 *Saracenorum casus, vulgò* Moriscos, *idem omnibus fuit, licet diversis temporibus nati essent.*
51 *Astrologia iudiciaria si vera esset, philosophiæ pars magna esset.*
52 *Astrologia iudiciaria omni tempore à præstantissimis philosophis contempta.*
53 *Pythagoras, Democritus, & Plato Astrologiã iudiciariam respuerunt.*
54 *Aristoteles Corduba natus in Græciam profectus.*
55 *Aristoteles Astrologia iudiciaria nunquam vsus.*
56 *Eudoxum, Cassandrum, & Halicarnassum laudat Cicero, quod Astrologiam contempserint.*
57 *Astrologis non esse credendum.*
58 *Ptolemæi de incertitudine iudiciariæ sententia.*
59 *Libero stante arbitrio, iudiciaria stare non potest.*
60 *Impij excusarentur, si Astrologia iudiciaria vera esset.*
61 *Dei inspirationibus valet homo resistere, quanto magis Astris.*
62 *Astrologia iudiciaria, nullo pacto necessaria est.*
63 *Astrologia inanis, & falsa.*
64 *Abraham astrologum non fuisse.*
65 *Astra non sunt signa futurorum.*
66 *Origenes de Astrorum scientia reprehensus, & 67.*
68 *Astra non sunt causa futurorum.*
69 *Iris quomodo sit causa serenitatis.*
70 *Astra non posse esse signa futurorum.*
71 Cœlum recessit sicut liber, *apud Isaiam, explicatur.*
72 *Hebræi libros scribebant vnico dumtaxat folio.*
73 *D. Isaias de cœli complicatione expositus.*
74 *Sacra scriptura loquitur aliquando per prosopopæiam.*
75 *Per methonimiam etiam accipitur.*
76 *Per hyperbolẽ similiter interpretatur.*
77 *Per analogiam quandoque admittitur.*
78 *Cœli militia, de Astris, & stellis.*
79 *Hispani figuratè loquuntur.*
80 *Stellæ pro Angelis sumuntur.*

Astrologia iudiciaria licet nil aliud sit quam divinatio astronomica, de qua in *præcedenti capite* actum est, quia non cessant aduersarij, iterum ad eam redire cogor; nam in hac Matritensi Curia, in omnium ora, sub specie liciti, damnatæ artis multa, & ea quidem Hispano sermone, audent propalare, quos vt in adinuentionibus suis capiamus, pauca effundam: quia non oportet verum dicere, nisi causæ falsitatis assignentur, vt inquit Aristoteles *lib. 7. Ethicorum,* Neuizanus *in Sylu. lib. 1. in præfatione, num. 5. & 6.* 1

† Primò enim ad sacræ Scripturæ loca respondendum est, quibus vt ad sacram anchoram impius præceptor se confugit, ad suos stabiliendos errores, vt eius argumentis debilitatis veritas firmissima clarescat: Quia veritas sæpius examinata magis exclarescit in lucem, *cap. gravem, 35. quæst. 9.* Glossa *in cap. cum Ioannes, de fide instrumentorum.* † Nihil enim magis iuvat ad veritatem enucleandam, quam argumenta contrariorum; neque aliud laude dignius, quam eis satisfacere, nam viam ferro aperit, qui per contraria transit, vt inquit Baldus *in leg. precibus, Cod. de impuberum, & aliis substitutionibus,* & in *leg. si pecuniam, Digestis, de conditione ob causam.* 2 3

† Scio enim hanc, quam in *præcedenti capite,* & nunc impugnamus Astrologiã, priori sæculo magno fuisse in pretio habitam, quippe eam laudarunt Democritus, Empedocles, Possidonius, & 4

Recentiores Porphyrius, & Aphrodisæ⁹, ex illo Ptolemæi aphorismo *vultus inferiores subiectos esse vultibus cœlestibus.*

5 † Sed quia satisfecimus in præcedenti capite; quoad impugnationem ad loca sacræ Scripturæ veniamus, quibus blasphemo ore huius Astrologiæ vanitates patrocinari conantur adversarij, de quibus Apost. ad Tim. 1. c. 1. *Conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis Doctores non intelligentes, neque quæ loquuntur,* &c.

6 ¶ Iulianus Apostata hæretica vesania turgidus, in libro quem edidit adversus Christianos, in hac Astrologia insignem fuisse sanctissimum Patriarcham Abrahamum, eâque à Domino imbutum blasphemo ore non erubuit propalare, suumque errorem nefariè patrocinatur, Gen. c. 15. *Eduxit Dominus Abraham foras, & ait illi, suspice cœlum, & numera stellas, si potes; sic erit semen tuum.*

7 † Secundò, quòd astra, licet non sint causæ futurorum, sunt tamen signa, quibus futura indicantur, Gene. c. 1. *Et sint in signa, & tempora, & dies, & annos* vt exponit Euseb. *l. 6. præparat.*

8 *Evang. c. 9.* † Tertiò, signa sunt tanquam characteres, quibus omnia descripta sunt futura tanquam in libro extenso, D. Isai. cap. trigesimo quarto *Cœli sicut libri complicabuntur.* Et illud *qui extendit cœlum sicut pellem.*

9 † Quartò per cœli signa Deus opera sua manifestavit, quæ facturus est, Psal. 18. *Cæli enarrant gloriam Dei.* & Psal. 67. *Et opera manuum eius annunciat firmamentum.*

10 † Quintò, omnia ab astrorum influentijs patimur, iuxta illud Iud. c. 5. *De cœlo dimicatum est contra eos, stellæ manentes in ordine, & cursu suo adversus Sysaram pugnaverunt.*

11 † Sextò, Magos illos, qui ab Oriente venerunt Christum adoraturi astrologos fuisse conatur persuadere Iulianus *vbi sup.* quòd ducti stellâ venissent, Matth. c. 2. *Vidimus stellam eius in Oriente, venimus adorare eum.*

12 † Septimò, hanc artem fulciunt ex libro quem citat *Origenes*, cui titulus erat *narratio Ioseph*, olim apud multos in authoritate, & fide recepto, in quo Iacob patriarcha inducitur filios suos alloquens in hunc modum: *legite in tabulis cœli quæcunque contigerint vobis, & filijs vestris.*

13 † Vt sic non solùm sacris abutentes, sed apocryphis insanientes fallacias suas incautis hominibus persuadeant; etiamsi dictam narrationem Ioseph approbaverint Plotinus condiscipulus Origenis *l. de Fato, c. 6.* & Iul. Syren. *l. 9. c. 35.*

14 ¶ Sed his non obstantibus, Astrologia huiusmodi (præterquàm in casibus à nobis in *præcedenti capite* annumeratis) falsissima, stolidissima, scandalosa, vana, & hæretica censenda est, omni curâ cavenda, & à Magistratibus acerbissimis pœnis plectenda, vt quæ imponit futuris rebus necessitatem, & libertatem arbitrij tollit, & merita divinæ gratiæ.

15 † Et ita non posse cohærere cum veritate Christianæ religionis, ex multis probat Ioan. Picus Mirandulan. *l. 12. adversus Astrolog.* Nam futura huiusmodi sibi in divinitatis prærogativam Deus reservavit, Act. Apost. cap. 1. *Non est vestrum nosse tempora, & momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.*

16 † Quapropter Dominus ea perscrutantes ad insaniam solet redigere, D. Isaias c. 44. *Ego sum Dominus irrita faciens signa divinorum, & ariolos in furorem vertens, convertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens.*

17 † Sive vt ipsemet Dominus testatur per Iob c. 5. *Comprehendam sapientes in astutia eorum,* quia solet Dominus eos in adinventionibus suis obcæcare, Apost. Cor. c. 3.

18 † Et ita apud eundem D. Isai. c. 47. *Sapientia tua, & scientia tua hæc decepit te.* Et paulò pòst; *Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent & saluent*

re Augures cœli, qui contemplabantur sydera,& supputabant menses, vt ex eis annunciarent ventura tibi.

19 ¶ Neque cohæret Philosophiæ naturali; quia Astrologi huiusmodi, nec certò sciunt omnes astrorum vires, defluxus,& effectus; nec si eas res scirent, satis id foret ad certam rerum futurarum præsensionem, vnde eos imperitiæ? & imprudentiæ arguit Phavorinus Philosophus apud Aul. Gel.*l.* 14. *noct. Attic. c.*1. Quia nulla in cœlo sydera sunt, quæ Nautis tempestates, Agricolis sterilitates, Medicis pestes, aut alia mala etiam

20 probabiliter inducant; omnia namque sydera plena sunt bonitatis, atque salubria; vt non vno in loco testatur Plato *in Epinomide*, & in *Tymæo* Arist. *lib.* 1. *de cœlo cap.* 9. cum alijs à nobis adductis *supr. cap.* 3. Quare ridiculum est asserere vlla infortunia, vllos morbos, vllumvè contagium aut malum nobis ex Astris emanare: nam si nobis adversaria essent corpora cœlestia, corrumpi statim vniversum consequens planè foret; vt docet concivis meus Averroës *ad Aristot. lib.* 1. *de cœlo comment.* 28. Quamobrem si à syderum certo congressu quædam contagies oriretur, contagiosa & lue mortifera inquinari omninò oporteret; quod cùm impium sit dicere, atque nefas, adversus corpora purissima, omnis corruptionis ac passionis expertia, fateri omnino necesse est neque à cœlo neque à syderibus tot mala in mortalium perniciem derivare vt contendit idem Averr. *lib.* 3. *de cœlo, comment.* 25.

21 Quare eleganter his verbis testatur doctissimus Franc. Valleriola medicus *in append. ad lib. de loc. commun. capit.* 2. *Desinant*, inquit, *Astronomi, & qui eos sequuntur parum cordati Medici, nobis suis fallacijs, technisque imponere graveque facinus arbitrentur malum cœlo ac Astris tribuere, vnde bona ad nos omnia ceu à fonte purissimo manant; illudque cogitent, vanas esse, quæ de hisce rebus traduntur, Astronomorum regulas, prorsusque fallaces.* Nam vt ait Ioan. Heurnius in praxi medic. lib. 3. c. 9. *Inexpugnabilis & Reipublicæ calamitosa quadam imprudentia, sub nomine ac vmbra præclaræ scientiæ, huius ævi Medicos ac Chirurgos ferè invasit: vt ignavus Acesius nauta, quem cùm navigationis tæderet, Lunam infaustam causari solitum ferunt; sic Medici quidam, vt abijciant morbos, inauspicatos dies Lunæ criminantur, dum conclamatum sit de ægri vita &c.* Nam ægritudines, casus, & eventa, ac tempestates minimè ab Astris pendent, vt indocti Medici imperiti Naucleri, atque barbari agricolæ tumultuant, sed naturæ cursu, vel ab exhalationibus ex impuris locis manantibus, vt multis argumentis atque rationibus probant Galen. *lib. de differ. febr. cap.* 4. Andr. Laur. *lib.* 3. *de crisib. capit.* 6. Franc. Valleriola *lib.* 1. *locor. comm. ca.* 4. & in *append. c.* 2. & ad *Galen. in const. Art. Med. c.* 18. Bapt. Codronch. *de morb. venef. c.* 6. Ioan. Hucher. *in Therapeut.* 22
lib. 4. *c.* 5. Quia Astra in hæc inferiora nihil aliud præter lumen mittunt, & animantibus atque plantis lapidibus & herbis nativum calorem ingerunt, quæ propria sunt Astrorum naturæ, ac philosophiæ consona: vnde ait Ioannes Heurnius vbi suprà *Non ego is sum, qui divina illa efficacia, qua efflorescunt in his inferioribus, spoliare sydera cœlumque velim; sed doleo ignavissimos homines his vitalibus viribus nimis confusè omnia adscribentes.*

Et quod nihil Astrologi huiusmodi de syderum doctrina sciant, patet; quia 23
si eos interrogamus de cœlorum compositione, & natura, an simplex vel comparata ex materia, & forma? an, qualis est rerum omnium sublunarium, an omnino diversa? sitnè cœlum ani-

matum, & an sua vi moveatur, vel extrinsecus ab Angelo, quæ præsentia sunt, & faciliora scitu, quam ea, quæ profitentur, eos inveniemus earum rerum omnino rudes, atque ignaros, quare difficiliorum scientes, & peritos esse credi non debet: nam vt ait Eccle- si. c. 10. *Ignorat homo, quid ante se fuerit & quid post se futurum sit, quis poterit*
24 *ei indicare?* † Nihil enim sciunt de cœli natura, magnitudine, numero orbium, & inter eos ordine, differentia, dignitatibus, & varietate motuum, de Astrorum numeris, eorumque inter se magnitudine, luce, potestate, atque effectu; cum Aristoteles philosophorum omnium facile princeps ingenuè fateatur se multarum rerum cœlestium, non exquisitam scientiam, sed opinabilem tantum, & coniecturatam notitiam tenere *lib. de cœlo text.* 17. 34. 60. & 61.
25 † Neque enim veteribus illis philosophis sunt anteponendi qui rerum naturalium notitia, mortalibus incomprehensibili longè præ aliјs claruerunt cum huius artis fundamenta aiunt à Chaldæis accepisse, quos in explorandis puerorum natalilibus quadringenta septuaginta millia annorum consumpsisse iactant quod falsissi num est, cum ab exordio mundi vsque in præsens nondum sex millia annorum defluxerint: quinimo à Chaldææ gentis origine, hoc est, post eversionem turris Babel, facta nempè linguarum diuisione, non sunt adhuc quatuor millia annorum elapsa, vt tradit Pic. Mirand, *d. lib.*
26 *12. c. 2.* † Neque; cæli facies, & omniũ signorũ cælestiũ positur. quæ semel fuit, eadem omnino, vel nunquam, vel non nisi post immensa annorum spatia redire potest; quippè octavus orbis, in quo sunt inerrantes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suũ absolvit, vt ex doctissimis Mathematicis
27 probat Mirand. *vbi prox.* † Præterea multæ sunt stellæ, quæ vel non clarè vel nullatenus cernuntur: earum verò, quæ cernuntur, paucas habent Astrol. cognitas, & permultas necdum exploratas vt concors est omnium sententia, vt fatentur *Ptolemæus*, & *Albumazar.* † 28
Quare igitur ex paucis astris (quorum vires norunt) tam confidenter prænunciant futura, cũ per aliorũ syderũ (quorũ nesciunt influxus) aut impediri, aut variari facile potuerint? nisi forte astrorũ quæ latent ipsos, nullas esse vires, nullosq; influxus impudẽter, & absurdè mẽ-
tiãtur? Constat enim Astrologos nume- 29
rari in 8 cœlo mille præter 22. stellas, quarũ cũ quælibet maior sit terra, necesse est ingenem esse earum vim, & potentiam: sed earum Astrologi, vel nullam, vel perexiguam notitiam habent, nam tota eorum ars circa Planetas versatur, quos ab aliis impediri posse agnovit etiam philosophia naturali imbutus concivis meus Senec. *l. 2. natura. qq. c.* 32. *Quid est illud, quod errorẽ incutiat peritis nataliũ, quã quod paucis nos syderibus assignant, cum omnia, quæ supra nos sunt, partem sibi nostri vendicent.*

¶ Sed dato, quod omnium syderum 30
potestates calleãt (quod impossibile est) ad eorum observationem planè errant, nam difficillimum est punctum temporis in quo quisque oritur, vel in eo ipso puncto aspectum syderum omnium, qui tunc vigent observare: tum propter nubila, & crassum vaporem, tum propter rapidissimam cœlorum conversionem, vt constellatio prius transvolvat, quam ab eis propriè annotetur: quippè per singula ferè momenta alia, & alia cœli facies, & itidem diversa
astrorum positura existit. † Et ita 31
falsissima est Astrologorum iactantia qua ex astris in nativitate observatis alicui prænunciant futurum summum Pontificem, vel tot dignitates consecuturum, vel tot filios susceptorum,

vel tot exitus habiturum; nam licet illa cœli constellatio prædicat, quam ipsi iactant id eos consequi non posse docent B. Basilius *super Genes. homil. 6.* D. August. *lib. 5. ciu. Dei, lib. 2. cap. 2. doctr. Christ. c. 22.* Suarez *de Relig. lib. 2. ca. 11.*
32 † Nam punctum illud, quo quis ex alvo matris fusus lucem aspicit, licet obstetrix, & parentes, atque cognati subtilissimè annotent, & perspectum habeāt, Astrologus ipsum ad omnē cœli posituram illico nequit applicare; quia tot stellarum formas, signorum, & planetarum constellationes, aspectus, retrogradationes, & conformationes non valet superare; nam vt ait Sapientia cap. 9. *quæ in prospectu sunt invenimus cum labore, quæ autem in cœlis sunt quis investigabit?*
33 † Quinimo syderum vis potentior est in conceptu hominis, quam in ortu, authore Ptolemæo huius artis antesignano, *lib. Apotelesm. cum principium temporale hominis aliquid statuatur, natura quidem, & per se illud erit, cum semen vtero genitale admittitur; potentia verò, & secundum accidens cum hora partus infans egreditur.*
34 † Vnde Hali nobilis Astrologus eleganter reliquit scriptum *lib. Election. Efficaciam discernendi fatum hominis esse in hora conceptionis; sed quia hæc nescitur ab Astrologis, propterea eos ad horam nativitatis præpostere atque insipidè confugiunt.*
35 † Quibus ego addo totum illud tempus quod intercedit inter conceptionem, & nativitatem, quo quis in vtero est actioni cœlorum subiectus, & reliquum vitæ tempus, quod post ortum incipit, dum virtutes cœlestes insigniores sunt effectu, & valentiores ad immutandum hominem, quam quæ tempore ortus eius fuerunt; quippè effectum ille, & defluxum astrorum nascenti homini impressū necesse est variari, cōmutata sæpius humani corporis temperie, vel ob alias potentes cōstellationes, vel ob educationem, vel ob variam vivendi consuetudinem, vt colligitur ex D. Thom. *p. 3. q. fin. art. 1.* † Vnde hanc artem esse falsissimam sequentibus rationibus probabo, vt sic ea omnia, quæ ab eius professoribus iactantur, nullatenus evenire credas, neque ab eis posse sciri; & si aliquando acciderint id non ex astris, sed ex Dei voluntate fieri ad cuius cognitionē solent nefariè pacto cum dæmone implicari, & sic quantum errent manifestè dicat, Deuteron. capite decimo tertio, *Etiam si dixerint vobis, & ita evenient, ne credatis eis.* 36

¶ Primò enim ad producendos effectus futuros, opus est præter causas cœlestes, quæ vt vniversales concurrunt, causa etiam particularis efficiens, quia cœlum solum per se hos non producit; quippè ex sententia Aristot. *Sol, & homo generant hominem, & omnia*, quorum si deerit alterum, prorsus nullos futuros esse effectus probat Franc. Suarez *lib. 2. de Relig. cap. 11. n. 6.* † Quod experientia probatur; nam si cœli aspectus solus has, vel illas qualitates influit quare semina, quæ vno simul puncto seruntur, non tantum diversis, sed eisdem terrarum locis diversas qualitates, & diversos effectus, & exitus sortiuntur an quando sydera, vt irridet *Phavorinus*, in hominibus tantum valeant in cæteris autem deficiant? † Neque enim mei solius est argumentum, nam prius excogitaverat Ecclesiæ lumen pariterque columen, D. August. *lib. 2. in Genes.* ad liter. cap. 17. *Multa corpora diversarū generum, vel animantium, vel herbarum, vel arbustorum vno simul puncto temporis seminantur, vno quoque puncto temporis innumerabiliter multa nascuntur, non tantum diversis, sed etiam eisdem terrarum locis: tantæ sunt varietates in progressibus, in actibus, & passionibus eorum, vt verè isti (sicut dicitur) perdant sydera, si ista considerent.* 37 38 39

40 ❡ Secundò, si vera esset huiusmodi
Astrologorum doctrina necesse esset,
Geminos, qui vno tempore concepti,
& nati sunt, simillimos omnino fore;
sed experientia rerum magistra contra-
rium docet; & probatur, Proculum, &
Euristhenem reges Lacedæmoniorum,
eo tempore natos, quorum exitus, &
gloria rerum gestarum dispar fuit, vt
41 tradit Cicero *lib. 2. divinat.* † Et vt
alios interim taceam, Iacob, & Esaü eo-
dem concubitu (vt inquit *D. Paul. ad
Roman. cap. 9.*) sati, eodemque tempore
nati, dissimillimi tamen ingeniis, studiis,
moribus, & eventibus fuere, *Genes.
42 cap. 25.* † Neque nondum effugies, si
dixeris, quod breuissima illa mora, quæ
inter geminorum ortum intercedit, li-
cèt ea nobis perexigua videatur, in cœ-
lo tamen ob eius vastitatem, & rapidis-
simam conuersionem esse admodum no-
43 tabilem, *vt proximè dictum est.* † Nam
si tam rapidissima cœli vertigo est, vi-
deant, quâ delirent in eius perscrutan-
da constellatione, quotque mendacia in-
sectentur; nam vt ait Phavorinus *d. c. 1.*
*Si tam rapidissimum est momentum, quo
quisque nascens Fatum arripit, quomodo
44 ab eis assequi potest?* &c. † Iacob enim
proximè natus est post Esaü, manu plan-
tam pedis eius tenens, *perinde ac si*,
dicit D. Augustinus *lib. 2. in Genes.* ad
lit. c. 17. *Vnus infans instar duorum, vel
45 duplo longior nasceretur.* † Vnde dixit
D. Gregor. super Genes. homil. 10. *Si
propterea Iacob, & Esaü non censentur
nati sub eadem constellatione, quod non
simul nati sint, sed vnus post alterum: ob
eandem profectò causam iudicandum erit
nullum hominem sub eadem constellatione
totum nasci, cum ex vtero totus simul non
prodeat.*

46 ❡ Tertiò, vt missos faciam geminos,
quorum interruptus exitus aliquam
Astrologis huiusmodi præbet latebram,
de reliquis, qui in toto terrarum orbe
nascuntur, hominibus, facilior quæstio
est; quod licet tot sint, qui sub eadem
cœli positura nascuntur, vix, aut rarò
in moribus, dignitatibus, aut vitæ exitu
assimilantur, vt contendit Phavorinus
vbi suprà, d. cap. 1. † Ideoque apparet in 47
Amazonis, quæ vno die omnes vicinis
accubuerant, & totidem vno die pe-
pererant, sed omnes esse eiusdem ani-
mi propensionis, stultum est opina-
ri. Et quod vno die accubuissent, &
peperissent, tradunt D. Clemens S. Pe-
tri indiuiduus comes *lib. 9. recognit.*
Plin. *lib. 6. cap. 13.* Mela *lib. 1. c. 2.* Eu-
seb. *lib. 6. præparat. Evangel. cap. 8.* † 48
Contra tamen multi sunt, qui diuersis
nati constellationibus, similes sunt ani-
mi passionibus, vitæ exercitiis, dignita-
tibus, & exitu, vt memorat Euseb. *vbi
suprà d. cap. 8.* in hæc verba; *Apud
Indos autem, & Bactros, multa millia ho-
minum sunt, qui Brachmanes appellan-
tur; hi nec animatum aliquid comedunt,
vinum, aut cervisiam non bibunt, ab om-
ni demum malignitate absunt, soli Deo
attendentes.* † Et apud nos sub his die- 49
bus res notissima est, Sarracenos, quos
appellamus *Moriscos*, ex Granatensi
prælio per quadraginta plus minúsve
annos inter nos commoratos, omnes
vna die ab Hispania perduellionis reos
iustitissimè fuisse expulsos, quos omnes
vna vitæ conditio, vna fortuna, & vnus
exitus tulit: sed omnes sub eadem cœli
constellatione fuisse procreatos, insanum
est dicere.

❡ Quartò, si Astrologia ista iudicia- 50
ria vera esset: & certa, proculdubio phi-
losophiæ pars magna esset, hominibus-
que optatissima, tum propter finis ex-
cellentiam, & providentiam in rebus
agendis, tum propter nouitatem, qua
& Sapientes capiuntur, vt tradit Ari-
stotel. *lib. 1. Metaphys.* † At tamen 51
eius doctrina omni tempore à præstan-
tissimis quibusque philosophis, quin
etiam

etiam Astrologis, contempta proscripta, damnata, & derisa fuit, vt eleganter probat Franc. Valleriola *lib.3. enarrat.*
52 *medic.c.2.*† Pythagoras, Democritus, & Plato, qui longissimis peregrinationibus multa ex Chaldæis, & Persis acceperunt, iudiciariam autem Astrologiam, vel ediscere neglexerunt; vel si didicerunt, certè nunquam ea vsos fuisse ex
53 eorum scriptis facilè apparet. † Aristoteles, (quem ex Corduba in Græciam profectum, Philosophiæ causa, *ex Plinio, & Luc de Tui*, tradit Ferd. Nuñez *ad Ioann. de Mena in Coronat. March. Santill copl.37.*) cùm solerti, subtilique & copiosa disquisitione rerum cœlestium materiam aliquot libris explicuerit, nusquam tamen istius Astrolo-
54 giæ, nec verbum vllum fecit. † Neque *in libris Metheorum, & Problematum*, licet accuratè rerum mirabilium causas perquireret, ad nullius quæstionis enodationem istius Astrologiæ opera vsus est; imò eam expresè confutauit, dum ait lib.1. Periherm. *de futuris contingentibus non est determinata veri-*
55 *tas.* † Eudoxum ætate Platonis, Cassandrum, & Halicarnasseum sui temporis Astrologos laudat Cicer. *d. lib.2. divi-*
56 *nat.* quòd totam istius Astrologiæ rationem repudiarunt. † Avicenna *lib. fin. prima Philosoph. Astrologis*, inquit, *non est credendum, quia ipsi nec puncta cælestia tenent, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris prospectas habent.*
57 † Nam vt ait Ptolemæus huius artis antesignanus *lib.1. de Iudic. cap.2. Non est putandum omnia supernis causis directò derivari necessitate quadam inviolabili, vt nulla alia vis, quàm ita operentur, obsistere valeat.*
58 ¶ Quintò, extante libero arbitrio hominis, & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest: nam si ea stet, illud funditus corruere necesse est, quod etiam post Adæ lapsum homini remansisse probarunt, *Genes. c.4. Deut.30. Ios.24. Psal.26. Sapient. c.9. Eccles.15. Paul.ad Rom.7. & Corinth.1.*
c.4. † Et similiter impij in flagitiis suis 59
excusarentur, quod Astrorum necessitudine operarentur, qui fuit error Lutheri, decepti ex illo Proverb. c.16. *omnia propter semetipsum operatus est Dominus, etiam impium ad diem malum.*
† Quia nullo pacto homo à Deo tentatur, vt docet *D. Iacob cap.1.* neque inspirationibus cogitur parêre, cum possit illis non assentire, D. Luc. c.10. *va tibi Corozain, va tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone facta fuissent virtutes, qua facta sunt in vobis, olim in cinere, & ci-* 61
licio pœnitentiam egissent.† Neque etiamsi homo Astrorum necessitudine cogeretur (quod falsum est) scientia ista esset necessaria; nam vt ait concivis meus Seneca *libro 13. epistol.*

Venio nunc ad illos, qui cœlesti doctrina gloriantur, Virg. *Georg.1.*

Frigida Saturni, quo se se stella receptet,
Quo signis cœli Cyllenius erret in orbes.

Hoc scire quid proderit? vt solicitus sim, cum Saturnus, & Mars ex contrario flabunt, aut cum Mercurius vespertinus facit Occasum vidente Saturno. † Et ita
hæc scientia, non solum falsissima est, 62
sed etiam inanis, futilis, & supervacua; nam vt ait Phavorinus *vbi sup.* d. cap.1. *si dicunt prospera, & fallunt, miser fies frustra expectando; si adversa dicunt, & mentiuntur, miser fies frustra timendo.*

¶ Neque obstant in contrarium ad- 63
ducta, nam vt missum faciam primum argumentum, quo Iulianus blasphemat diuinum Patriarcham Abraham, in hac Astrologia fuisse peritissimum, eamque à Domino Deo edoctum; quia neque ex *textu*, quem citat, constat; neque in-

duci

duci potest, cum non de Astrologia, sed de longæva propagatione agat, vt notant Glossa, & Patres in illo Genesis cap. 15.

64 † Vnde ad secundum venienes non obstat illud Genesis cap. 1. *& sint in signa*, &c. Nam astra, neque signa sunt, neque causæ futurorum, vt contra supradictos, & nonnullos alios mediocriter edoctos defendit D. August. *lib. 5. civit. Dei, cap. 1.*

65 † Nam licet *Origenes* super *Geneseos libros* apertè fateatur, astra esse à Deo posita in cœlo, vt per varios aspectus, & coniunctiones præsignificarent, quæ consequentibus temporibus, tum vniversè, tum sigillatim euentura essent, sed non ea efficeret, vt memorat Euseb. *lib. 6. præparat. Evang. c. 9.*

66 † Labitur planè Origenes, nam si verum esset quod ait; consequenter Fati necessitatem astrueret, quam iam tot sæculis Ecclesia reprobauit, vt author est Catholicæ veritatis armarium Angelicus D. Thom. *lib. 3. contra Gent.*

67 † Nam si cœli, & sydera sunt signa omnium rerum sublunarium: vel sunt earum rerum causa, vel sunt effectus, quorum neutrum dici potest; nec Deus promisit; nec colligi potest dum ea ad diuidendos dies, annos & tempora constituit, vt notat Pereyra *in Gen. lib. 1.*

68 † Neque obstat, quod Iris dicitur causa serenitatis, & Cometa sterilitatis; nam cum ista à superioribus causis ex corporalibus rebus excitentur, possunt esse signa effectus illius, cuius est communis vtriusque causæ, vt diximus *sup. cap. 5. num. 7.*

69 † Quod secus est in astris, quia à nullo influxu superiore excitantur, nisi à Deo immediatè, vel mediatè Angelo, cuius mentis non sunt signa, quia per illa non solet manifestare; neque causæ, quia sine illis operatur, vt docet Suarez *de Relig. lib. 2. cap. 11. ex num. 13.* Mart. del Rio *lib. 4. Magic. cap. 2. q. 3.* Leonar. *lib. 2. de instit. c. 43. dub. 6. num 42.* Thom. Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 2. c. 38. ex n. 33.*

† Neque obstat tertium fundamentum ex D. Isai. cap. 34. *cœlum recessit sicut liber*, &c. Nam dum Propheta de die iudicij agit, sub illis verbis apertè demonstrat tantam fore diuinæ iræ vindictam, & demonstrationem: tantamque rerum omnium perturbationem, & confusionem, vt præ magnitudine mœroris videantur hominibus cœlestia luminaria restingui, Stellas de cœlo cadere, motusque earum conturbari, & denique cœlum complicari, & recedere, iuxta illud Apoc. c. 6. *Et cœlum recessit sicut liber involutus.* 70

† Nam Hebræi libros scribebant vnico dumtaxat folio, siue membrana oblonga, quam circa cylindrum complicabant, instar lineam telam radio textorio; & quia hi libri videbantur cœlorum referre aliquam similitudinem, quia in axe, seu polo revolvuntur: sic in summam rerum angustiam dixit eos complicari, de quibus aliàs dixerat Psal. 103. *qui extendit cœlum sicut pellem.* 71

† Siue vt ait D. Thom. & Lyra. *Complicabuntur cœli tanquam liber, hoc est, non exercebunt vltra Ethnici Astronomantiam suam, nec posthac ex Astris divinare audebunt eventa hominum, quasi legerent in syderibus descriptos casus, & eventus futuros.* 72

¶ Neque obstat quartum Psalm. 18. *cœli enarrant*, & Psal. 77. *annuntiat firmamentum.* Nam multa sunt in sacris literis, quæ figuratè intelliguntur, idque quinque modis, aut per *Prosopopæiam*, quia, quæ animata sunt inanimis tribuuntur, vt mari videre, & fugere, *Psal. 113.* cœlo, & terræ audire, & placere, *Leuit. c. 26. Deut. 33.* 73

† Secundo per *Metonymiam*, in qua continens pro contento ponitur, vt cum terra dicitur corrupta *Genes. c 6.* vel à Deo iudicanda, *Paralip. 1. c. 16.* aut vrbi alicui 74

remissius

75 remissius futurum, *Matth.c.11.* † Tertiò per *Hyperbolem*, vt quando lapides dicuntur clamaturi, *Levit.c.19.* terra dicitur aspectu Dei tremere, vel responsura interroganti, *Psal.103.* † Quartò per
76
Analogiam, seu metaphoram, vt cum Sol dicitur præesse diei, & Luna nocti, *Genes. c.1.* Luna vocatur Regina cœli, *Hierem.cap.7.* Stellis tribuitur immunditia, *Iob c.15.& 38.* astra dicuntur laudare Deum, *Psalm. 32.* † Quinto non
77
ex veritate, sed ex hominum opinione, vt cum dicimus *malitiam cœli*, de Astris, & Stellis *Sophon. cap. 1.* & alia sexcenta vt adnotat Iann. Ganivetus *in epist. defens. Astrolo.*

78 ¶ Neque obstat quintum argumentum *Iudic.c.5. Stellæ manentes*, &c. quia non intelligitur de Astris, sed de Angelis qui eo tempore procellam magnam excitarunt, quo Sysaræ populus arma capere non potuisset. † Ideò dicuntur *in ordine, & cursu suo*, propter ordinem militiæ, seu Hierarchiæ, in qua quisque suum ordinem, & stationem servat; nam *Angeli, Stellæ* dicuntur *Apoc.c.12.* *& cauda draconis traxit tertiam partem Stellarum.*

APPENDIX.

1 NOn enim assentior iis, qui omnia prorsus ab Astrorum influentiis provenire arbitrantur, neque illis, qui omnimodam illis negant potestatem, sed illis, qui vim quandam naturalem concedunt, per media quasi elementa ad nos vsque communicatam, quæ potens est causas naturales alterare, & nos quasi permovere, quatenus his materialibus corporibus inhabitamus, vt docent D. Ioan. Damascen. *lib. 2. c. 3.* D. August. *lib. 4. Civit. Dei, c. 5.* D. Thom. *p. 1. q. 115. art. 4. & lib. 3. contra Gent. c. 93.*
2 Scotus, & alij *in Sent. 2. dist. 4. qu. 3.* † Vtrumque enim vitiosum est, ex Gentilismo, & Hebraismo derivatum: nam Illustrium veterum ab initio duæ fuerunt de Astrorū scientia opiniones: prima dicentium cœlos, & sydera nihil in nobis posse, sed solùm Deum omnipotentem per seipsum agere, secundū Magicum *Ptolemai aphoris. 5. & 8.* quem sequuntur *Aphrodisius, Paracelsus, Porphyrius, Mizaldus, & alij Platonici.* † Ex 3
quo negatum est liberum arbitrium, & merita divinæ gratiæ; nam dicunt, quod nobis inferna spectantibus, res apparent arbitrariæ, & fortuitæ, sed ad superna spectantibus omnia sunt necessaria, quia non sicut nos, sed sicut ille vult, ita vivimus, facimus, & patimur omnes, & omnia; vt fuit sententia Ioan. de Hus combusti in Concilio Constantiæ, secuta à Mart. Luthero eius discipulo *lib. de liber. arbitr. art. 36.*

¶ Altera fuit Stoicorum, qui cœlum in 4
nobis necessitate operari arbitrabantur, & quæcūque ab eo veniebant, vitari nō posse crediderunt; quæ quidē cœli virtutes, vocatæ ab illis est *Fatum*, cuius sēntentiæ professores sunt *Heraclitus, Empedocles, Possidonius, Aristoteles, & alij complures.* † Quæ adeò huiusmodi erro- 5
ris macula inter Chaldæos, & Babylonicos crebuit, vt debita ineffabili, solique Deo sacrificia, & thura (ne dū hæc, verum humanum sanguinem) Soli, & Lunæ, cœlestibusque corporibus offerrent, vt tradit Philo Iudæus *lib. de migrat. Abrahami, fol. 359. & libr. de Abrahamo, fol. 312. tom. 1.* † Quos sum- 6
mus rerum conditor per Prophetas, præsertim per *Isaiam* (Astrorum cultores eos vocando) ideo minabatur, quia honorem, & cultum summo creatori debitum, cœlestibus creaturis tribuebant, quò respexit *Sophonias* cap. 1. dum ait, *qui adorant super tecta malitiam cœli.*

¶ Ex his nati sunt totius iudiciariæ 7
artis Canones, quibus futura, & occulta

rimantur,non aliter,quam quod ex ſtellarum aſpectibus,retrogradationibus,& conformationibus, quaſi certa lege, & gyro dependentia impiè conantur perſuadere; quorum deliria, atque errores iam ſatis refutauimus *duobus capitibus proximè præcedentibus*.

8 ¶ Reſtant nunc temporum prædictiones, quæ *Prognoſtica* appellamus, nam eo,quod circa rem naturalem vidētur verſari,non deſunt qui ſingulis annis, prædictionibus ſuis orbem implere; & hanc partem naturalem Aſtrologiæ,à Doctoribus,& legibus Regni,nedum à nobis, dicunt approbatam,*c.7.de*

9 *divinat. aſtronom.ex n.6.* † Sed quia his non ſatis proviſum, dico, quod & ſi Aſtrorum ortum, & occaſum, motum, naturam, atque curſum, aſpectum,conformationem, retrogradationem; eclipſim, & ſimilia ex Ephemeridum,& Almageſti obſervationibus conſequantur, non propterea pluvias,tempeſtates,morbos, annonæ pretium, & ſimilia, quæ impudenter prædicunt, poſſunt aſſequi; nā licet ex cauſis naturalibus aliquando cognoſcantur, ab aliis naruralibus impediri poſſunt, vt tradit Eugubin. *lib.3. de perenni Philoſ. c.14. cum multis ſeqq.*

10 † Vnde eos tanquam vanos,& ſuperſtitioſos damnatos tradit Mart. Olanus *in Concord.antin.ad ll.Partit.correct.n.132. fol.271.* nam vt ait *Apoſtolus ad Galat.4. Dies obſervatis, & tempora,& menſes, & annos:timeo vos ne fortè ſine cauſa labora-*

11 *verim in vobis.* † Et ita meritò Babylonios irridens, qui huius artis fuerunt inuentores, poſtquam vanitatis ſectatores,& ſtultos appellauit D.Iſai.c.44. eos augures cœli vocando, ſic invehitur, c.47. *Stent,& ſalvent te augures cœli,qui contemplantur ſydera, & ſupputant menſes, vt ex eis annuntient ventura tibi.*

12 ¶ Quoad alia autem prognoſtica Medicorum,agricolarum, & nautarum,quia circa res naturales tantum verſantur,nō debent à peritis contemni,vt dictum eſt *ſup. c.2.3.4.5. & 6.* nam vt de Medicis teſtatur eorū coriphæus Hippocr.*lib.1. de Diæta,aphor.4.Aſtrorum ortus,& Occaſus Medicus agnoſcat oportet, vt mutationes, exceſſuſque cavere ſciat.* † Quod 13
quia minus dictū videbatur,ſubdit *lib.de aëre,& aquis, & loco.Periculoſiſſima ſunt enim ambo ſolſtitia, maximè vero æſtiuū: periculoſum etiam æquinoctium vtrumque, magis vero authumnale.Oportet & Aſtrorum exortum conſiderare, præcipuè Canis, deinde Arcturi, & Pleiadum Occaſum: morbi enim in his maximè diebus indicantur, alij perimunt, alij verò definiunt, aut in aliam ſpeciem,aliumque ſtatum trāſmutātur.* †Neque propterea aſſerimus Me- 14
dicorum ſcientiam ab Aſtronomis eſſe petendam; nam idem Hipprocrates,non Aſtrorum in morbis ſeriem, ſed ipſam morborum ſpeciem, vim atque hominis naturam inſpicere medicum iubet,*lib.2. de rat.vict.acut.text.38.*& lib.3.præſag. text.39.*Nihil ex Aſtris in morborum curationibus,& dignitatibus petēdū,ſed magis ex his,quæ natura conſtāt theorematibus medendū.*† Nam vt eleganter ait doctiſ- 15
ſimus Fran. Valleriola *lib.3. enarration. medicar.c.2. Cū ſæpè videre ſit pleroſque vna eadēque cœli, & Aſtrorum configuratione in morbum incidere, non pari tamen exitu à morbo liberari:alter enim morte, ſalute redēpta alter morbo ſolvitur: celerius vnus,tardius alter,ad morbi iudicium properāt:quin, & multos diverſis quidem tēporibus in morbos delapſos,ſalubri exitu liberari, aut morte raptos occumbere.*

¶ Agricolarum ſimiliter, & nauta- 16
rum ſuis non minus finibus continentur naturalibus, quos transgredientes, errant planè,ac ſuperſtitione implicantur,plena Gentilium,& perditorum deliriis, qui de Mercurio, Marte, Saturno, & ſimilibus tradidere, Sagittarios, Cancros, & Scorpiones, & ſimilia plura in cœlo fingentes, metuentibus imperitis

imperitis vendunt miserabilem servitutem; nam vt ait Propheta D. Hierem. c 10. *Iuxta vias Gentium nolite discedere, & à signis cœli nolite timere, quæ timent Gentes, quia leges populorum vana sunt.* †
17 Et similes sunt Planetarijs, & Mathematicis damnatis à S.D.N. Sixto T. Pontifi. Max. in Bulla contra Astrologos edita, ann. 1586. *Tales in primis sunt Astrologi, olim Mathematici, Genethliaci, & Planetarij vocati, qui vanam, falsamque sÿderum, & Astrorum scientiam profitentur.* †
18 Nam sub prædicta Astrorum observatione, pactum cum diabolo solet inesse, qui nihil magis satagit, quam his vanitatibus homines à Deo ad creaturas avertere, & à cælestibus curis, ad cœnosa terrenaque seducere, vel saltem à serijs, & gravibus, ad ludicra, & nugatoria, vt docet D.
19 August. *l.* 38. *qq.* *c.* 79. † Ideo debent vitari ad occulti, & futurorum indagationem, quam detestamur; nam ad horum neutrum necessariæ sunt Ephemerides, nec Tabulæ Alphonsinæ, nec Almagestum Ptolemæi, cum meliores agricolæ, peritiores naucleri, atque præstantiores Medici, huiusmodi nun-
20 quam, respiciant deliria...... † Vnde sub his diebus postquam contenta in *præcedenti capite* scripsissem, ex decreto supremi Senatus S. Generalis Inquisitionis, iam hodie Dei beneficio, nulla iudiciariæ artis extant monumenta, & rescriptum est vniversis Inquisitionibus, vt prognostica huiusmodi comburant, & alijs in omnibus observari faciant Constitutionem prædictam sanctissimi D. N. Sixti V. quæ talis est.

Sixtus Episcopus seruus servorum Dei.
Ad perpetuam rei memoriam.

21 COeli, & terræ creator Deus, quem vnum omnipotentem corde credimus ad iustitiam, & ore confitemur ad salutem, etsi homini, quem ad imaginem, & similitudinem suam creauit, mentem dederit, quæ non solum diuino fidei lumine illustrata, mysteria illa cognosceret, quæ humanam intelligentiam superant, sed etiam naturæ suæ, vi, magno licet cum labore præclara multa investigaret, atq; intelligeret; tamen, vt superbum animal homo non altum saperet, sed timeret: & immensam conditoris sui maiestatem, humi stratus veneratur, sibi soli eorum, quæ eventura sunt, scientiam, & futurarum rerum cognitionem reseruauit. Solus enim ipse, cuius, oculis omnia nuda, & aperta sunt, & ad intimas hominum cogitationes penetrat: & consequentes eorum actiones intuetur, solus ipse, qui vocat ea, quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt, omnia præsentia, & ante oculos posita habet, solus denique omnia, & singula quæcunque totius temporis decursu, & sęculorum ætatibus futura sunt, ab omni æternitate nouit, & admirabili prouidentia disposuit, quæ non modo humanæ mentis imbecillitas ignorat, sed nec dæmones ipsi præssentire possunt. Quare idolorum in futuris annunciandis falsitatem, & imbecillitatem, & eorum, qui eis cultum adhibebant, vanitatem irridet Spiritus sanctus apud Isaiam illis verbis: *Annunciate quæ ventura sunt in futurum & sciemus, quia Dij estis vos*: & in novo testamento Christus Dominus discipulorum suorum de futuris eventibus paulò cupidiùs inquirentium, interrogationem graui illa responsione retudit, qua etiam omnium fidelium suorum curiositatem coërcuit. *Non est vestrum scire tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate:* Nec vero ad futuros euentus, & fortuitos casus prænoscendos (futuris evẽtibus ex naturalib[9] causis necessario, vel frequenter prouenientibus, quæ ad diuinationem nõ pertinent, dumtaxat exceptis) sũt vllę veræ artes, aut disciplinæ, sed fallaces, & vanæ improborũ hominum astutiæ, & dæmonum fraudi-

bus introductæ, ex quorum operatione, consilio, vel auxilio omnis diuinatio dimanat, siue quod expressè ad futura manifestando inuocentur, siue quod ipsi prauitate sua, & odio in genus humanum occultè, etiam præter hominis intentionem se ingerant, & intrudant vanis inquisitionibus futurorum, vt mentes hominum perniciosis vanitatibus, & fallaci contingentium, prænuntiatione implicentur, & omni impietatis genere deprauentur. Quæ quidem ipsis cognita sunt, non diuinitate aliqua, nec vera futurarum scientia, sed naturæ subtilioris acumine, & alijs quibusdam modis, quos hominum obtusior intelligentiam ignorat. Quamobrem dubitandum non est, in huiusmodi futurorum contingentium, & fortuitorum euentuum inquisitione, & præcognitione, diaboli operationem se fallaciter immiscere, vt sua fraude, ac dolis, miseros homines à via salutis auertat, & laqueo damnationis involvat. Quæ cum ita sint, nonnulli hæc fideliter, & religiose, vt debent, non attendentes, sed curiosa sectantes, graviter Deum offendunt, errantes ipsi, & alios in errorem mittentes: tales imprimis sunt Astrologi, olim Mathematici, & Planetarij vocati, qui vanam, falsamq; syderum, & astrorum scientiam profitentes, divinæq; dispositionis ordinationem, suo tempore revelandam prævenire audacissimè satagentes hominum natiuitates, seu genituras, ex motu syderum, & astrorum cursu metiuntur, ac iudicant futura, sive etiam præsentia, & præterita occulta, atq; ex puerorum ortu, & natali die, sive quavis alia temporum, & momentorũ vanissima obseruatione, & notatione, de vniuscuiusq; hominis statu, conditione, vitæ cursu, honoribus, divitijs, sobole, salute, morte, itineribus, certaminibus, inimicitijs, carceribus, cædibus, varijs, discriminibus, alijsq; prosperis, & adversis, casibus, & eventibus præcognoscere, iudicare, & affirmare temerè præsumunt non sine magno periculo erroris, & infidelitatis: cum S. Augustinus præcipuum Ecclesiæ lumen, eum, qui hæc obseruat, qui attendit, qui credit, qui in domum recipit, qui interrogat, Christianam fidem, & baptismum præuaricasse affirmet, vt illos merito Apostolus arguat, atque increpet illis verbis: *Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos, timeo, vos, ne forte sine causa laborauerim in vobis.* Hi igitur leuissimi, & temerarij homines in miserandam animarum suarum ruinam, graue fidelium scandalum, & Christianæ fidei detrimentum futuros rerum euentus, & quæcunque; prosperé, vel aduersè obuentura sunt, ac actus humanos, ea deniq; quæ ex libera hominum voluntate proficiscuntur, astris, syderibusq; ascribunt, eisque eam facultatem, vim seu virtutem, & efficaciam tribuũt significandi futura, & ad præcognita inclinandi, vt sic omnino, nec aliter eventura sint, atq; ob eam causam de ijs rebus omnibus iudicia facere, prognostica, prædictiones, & præcognitiones sibi assumere, & palàm venditare non dubitant, quibus non pauci rudes, & imperiti, alijq; nimis creduli, & imprudentes tantam fidem præstant, vt ex huiusmodi iudiciorum, & prædictionum præscripto, aliquid certo esse credant, aut sperent, quorum sane; & mendacium magistrorum temeritas, & infælicium discipulorum credulitas magnopere deploranda est, qui vel diuinis literis admoniti, non intelligunt hominis præstantiam, cui Cœli, & stellæ, & clarissima Cœli sydera, Sol, & Luna, Deo ita disponente, non imperant, sed inseruiunt; sic enim Moyses populum Dei, vt hunc errorem caveret, præmonebat: *Ne fortè eleuatis oculis ad Cœlum, videas Solem, & Lunam, & omnia astra Cœli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub Cœlo sunt.* Sed quid sydera mirandum

est

est homini seruire ? nonne nobilissimæ Intelligentiæ Angeli ipsi, omnes sunt administratorij spiritus in misterium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis ? nam rationales oues, ita diligit Deus, vt non solum Episcopos, quemadmodum à S. Ambrosio scriptum est, ad tuendum gregem ordinaverit, sed etiam Angelos destinauerit. Præclarè etiam S. Hieronymus, *Magna dignitas animarum, vt vnaquaque; habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum.* Quod si Angeli homines custodiunt, quid aduersus Angelorum custodiam, & tutelam astra moliri, aut efficere poterunt, quæ cum ipsis Angelis nullo modo sunt comparanda ? Nec sane hoc loco prætereunda est eximij Ecclesiæ Doctoris, & Beatissimi Pontificis Magni Gregorij sententia, qui Priscillianistas hæreticos vnumquemque hominem sub constitutionibus stellarum nasci putantes, magno rerum, & verborum pondere confutat. *Absit* (inquit) *à fidelium cordibus, vt aliquid esse fatum dicant, vitam quippe hominum solus hanc conditor, qui creauit adminirat, neque enim propter stellas homo, sed stellæ propter homines factæ sunt, & si stella factum hominis esse dicitur, ipsis suis ministerijs subesse homo perhibetur.* Vtinam insani homines hæc saperent, & intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in Leuitico dicentis: *Non declinetis ad Malos, nec ab Arioli aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos:* Neque, enim quæ Christiana, & vera pietas repellit, ac damnat, tanto studio investigarent, ijsdemque, miserè se decipi, atque irretiri paterentur. Sunt etiam inanes quidam homines, & curiosi, vel impij, & irreligiosi, qui futurarum, & occultarum aliarum rerum notitiam adeò anxiè habere student, vt ob eadem prænoscenda, & inuestiganda in diuinæ legis offensionem multipliciter incurrant. Alij enim Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ Chiromantiæ, Necromantiæ, alijsq; sortilegijs, & superstitionibus, non sine dæmonum saltem occulta societate, aut tacita pactione, operam dare, seu aleis, ac sortibus illicitis taxillorum, granorum triticeorum, vel fabarum iactu vti non verentur. Alij vero aliquas pristinæ, & antiquatæ, ac per Crucis victoriam prostratæ Idolotriæ reliquias retinentes, quibusdam augurijs, auspicijs, similibusue signis, & vanis obseruationibus ad futurorum diuinationem intendunt. Alij item sunt, qui cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno, qui similiter ad occultorum divinationem ad inueniendos thesauros, vel ad alia facinora perpetranda; etiam expressa cum diabolo pactione facta, in manifestam suarum perniciem animarum nefarias magicæ artis incantationes, instrumenta, & veneficia adhibent, circulos, & diabolicos, characteres describunt, dæmones invocant, aut consulunt, ab eis, responsa petunt, aut accipiunt, eis preces, & thuris, aut aliarum rerũ suffimenta, seu fumigationes, aliave sacrifica offerunt, candelas accendunt, aut rebus sacris, vel Sacramentis, aut Sacramentalibus sacrilegè abutuntur, adorationis, genuflexionis, aut quævis alia impietatis obsequia præstant, cultum, venerationemve tribuunt, aut annulum, vel speculum, aut parvas phyalas sibi fabricant, aut fabricari curant ad dæmones in eis alligandos, seu includendos, vt putant, ad responsa ab ipsis inde petenda, aut habenda. Alij præterea etiam in corporibus obsessis, vel lymphaticis, & phanaticis mulieribus dæmones de futuris, vel occultis rebus, aut factis exquirunt, vt merito ab eis, quos Dominus in Euangelio tacere imperauit, vanas, mendacesque referant responsiones. Alij quoque præstigiatores, frequentius vero mulierculæ quædam superstitionibus deditæ in phyalis,

ſeu vaſculis vitreis aqua plenis, vel in ſpeculo accenſis candelis: etiam benedictis ſub nomine Angeli ſancti, & albi, diabolum omnium malorum ſatorem ſupplices adorantes, vel in vnguibus: aut palma manus, quandoque etiam oleo perunctis eundem omnium fallaciarum architectum orant, vt ſimiliter futura, vel occulta quævis per ſpectra, & apparentes imagines, ſeu phantaſticas viſiones ſibi oſtendat; aut ab eodem patre mendacij diabolo, alijs incantationibus, aut varijs ſuperſtitioſis obſeruationibus, futurorum, & occultorum huiuſmodi veritatem quærunt, & hominibus prædicere contendunt. Quorum omnium, quos ſupra enumerauimus conſimilis impietas parem exitum habet, nimirum, quod dæmonis præſtigijs, ac dolis, tum qui diuinant, tum qui diuinationem expetvnt illuſi, ac deluſi miſerrimè reperiuntur. Itaque cum futuros euentus in ſeipſis conſiderare, antequam fiant, ſit Dei proprium; illud neceſſario conſequitur, vt Aſtrologi, & alij prædicti, qui huiuſmodi futura prænunciare, aut prænoſcere quocunque; modo, niſi Deo reuelante audent, iniuſtè, atque impudenter, quod Dei eſt ſibi aſſumant, & vſurpent. Sic fit, vt dum ab eis, quod ſolius eſt Creatoris, perperam creaturis tribuitur, diuina Maieſtas grauiter lædatur, fidei integritas violetur, & animabus pretioſo Chriſti ſanguine redemptis, peſtis, atque exitum importetur. Et licet iam pridem regulis indicis librorum prohibitorum ex decreto ſacri generalis Triden. Conci. confecti, illud inter cætera conſtitutum fuerit, vt Epiſcopi diligenter providerent, ne huiuſmodi Aſtrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, & indices legerentur, vel haberentur, qui de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſve caſibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid eventurum affirmare audent, permiſſis tamen iudicijs, & naturalibus obſervationibus, quæ nauigationis, agriculturæ, ſive medicæ artis iuvandæ gratia conſcripta fuiſſent: Libros verò omnes, & ſcripta Geomantiæ Hydromantiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, ſiue in quibus continentur ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, incantationes artis magicæ, prorſus reijci, & aboleri curarent: Non tamen errorum, corruptelarum, delictorum, & abuſuum prædictorum extirpationi vſque; adeò prouiſum eſt, quin etiam adhuc in nonnullis locis, & apud plurimos curioſiùs vigeant, cum valde frequenter detectis diaboli inſidijs diuinationum, ſortilegiorum, & variarum ſuperſtitionum omnia plena eſſe indies detegantur. Nos igitur, qui pro Paſtoralis officij munere, fidei integritatem inviolatam conſeruare debemus, & animarum ſaluti proſpicere, quantum diuina gratia adiutrice poſſumus, ex paternæ charitatis viſceribus optamus, damnantes, & reprobantes omne genus diuinationum, quæ diabolo auctore ad fidelium deceptionem à prædictis curioſis, vel perditis hominibus fieri ſolent: Cupientes præterea ſanctam illam Chriſtianæ Religionis ſimplicitatem, præſertim de ſumma Creatoris Dei poteſtate, ſapientia, & prouidentia ab omni erroris labe integram, atque incorruptam, vt par eſt, retineri: Volentes quoque; prædictæ falſæ credulitati, ac huiuſmodi illicitarum divinationum, & ſuperſtitionum, deteſtabili ſtudio & execrandis flagitijs, atque impuritatibus occurrere, vt de Chriſtiano populo meritò dici poſſit, quod de antiquo Dei populo ſcriptum eſt, *Non eſt augurium in Iacob, neque diuinatio in Iſrael:* Hac perpetuo valitura conſtitutione, Apoſtolica authoritate ſtatuimus, & mandamus, vt tam contra Aſtrologos, Mathematicos, & alios quoſcunque dictæ iudiciariæ Aſtrologiæ artem, præterquam circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam in

poſterum

posterū exercentes,aut facientes iudicia, & natiuitates hominum,quibus de futuris contingentibus successibus, fortuitisque casibus,aut actionibus,ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurū affirmare audēt, etiā si id se nō certo affirmare asserant,aut protestentur;quam contra alios vtriusque sexus, qui supradictas dānatas,vanas,fallaces, & perniciosas divinādi artes,siue scientias exercēt,profitentur,& docēt,aut discūt,quivè huiusmodi illicitas diuinationes, sortilegia,superstitiones, veneficia incantationes ac præmissa detestāda scelera,& delicta vt præfertur faciunt, aut in eis quomodolibet intromittunt, cuiuscunque dignitatis, gradus,& conditionis existant,tam Episcopi, & Prælati Superiores, ac alij Ordinarij locorum, quam Inquisitores hæreticæ prauitatis, vbique gentium deputati,etiamsi in plerisque ex his casibus antea non procedebant,aut procedere non valebant,diligentius inquirant,& procedant: atque in eos seueriùs Canonicis pœnis, & alijs eorum arbitrio animaduertant.Prohibentes omnes, & singulos libros,opera, & tractat⁹ hui⁹ Iudiciariæ Astrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, artis Magicæ, aut in quibus sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes continentur, ac vt supra in memorato Indice interdictos sub censuris, & pœnis in eo contentis, à quibuscunque Christi fidelibus legi, aut, quomodolibet retineri, sed illos Episcopis,& Ordinarijs locorum vel Inquisitoribus predictis præsentari, & consignari debere.Et nihilominus eadem auctoritate statuimus, & mandamus, vt contra scienter legentes, aut retinentes libros, & scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter ijdem Inquisitores liberè,& licitè procedant,ac procedere, & pœnis, condignis punire & coërcere possint. Non obstantibus constitutionibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Vt autem præsentes nostræ literæ ad communem omnium notitiam facilius deducantur, iubemus illas in valuis Basilicarum sancti Ioannis Lateranen.& Principis Apostolorum de Vrbe, ac in acie Campi Floræ affigi, seu appendi, eisque detractis ipsarum exempla, etiam impressa eisdem in locis affixa relinqui.Et insuper vniuersis & singulis Veneralibus Frarribus nostris Patriarchis,Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis,locorum Ordinariis, & Prælatis,necnon Inquisitoribus hæreticæ pravitatis vbilibet constitutis, per hæc cōmittimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt per se, vel alium, seu alios easdem præsentes litteras, postquam eas receperint, seu earum notitiam habuerint, in suis, & singulis parochialibus Ecclesiis, dum in eis populi multitudo ad divina convenerit: deinde vero semel in anno, & quoties eis expedire videbitur, vulgari sermone publicent, aut publicari faciant. Quia vero difficile foret præsentes litteras ad singula quæque loca, in quibus de eis fides facienda erit deferri: Volumus, vt earum transumptis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, ac parvo sigillo Sanctæ Romanæ, & vniversalis Inquisitionis,aut alicuius Prælati, vel Curiæ Ecclesiasticæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra,vbique locorum adhibeatur, quæ eisdem originalibus litteris adhiberetur si essent exhibitæ,vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statutorum, mandatorum, prohibitionis,iussionis, commissionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurū. Dat. Romæ apud sanctum Petrum,Anno

Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octogesimo sexto, Nonis Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo.

H. Prodat.

Io. Baptista Canobius.

Anno à Nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, indictione decima quarta, die vero nona, mensis Ianuarij, Pontificatus S. D. N. D. Sixti divina providentia Papæ V. anno primo. Retroscriptæ litteræ Apostolicæ affixæ, lectæ, & publicatæ fuerunt in valvis seu portis Sancti Ioannis Lateranen. & Sancti Petri Principis Apostolorum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ, & aciei Campi Floræ, & per aliquod temporis spatium dimissæ per nos Io. Frelie, & Nicolaum Tagliettum, S. D. N. P. Cursores.

Alex. Parabiachus Mag. Cursorum.

CAPVT IX.

De Divinatione Physionomica.

SVMMARIVM.

1 *Physiognomia detestata.*
2 *Physiognomia, quæ prohibita.*
3 *Physiognomia, quæ permissa.*
4 *Physiognomia naturalis scientia.*
5 *Pythagoras, & Socrates Physiognomia discipulos cognovisse.*
6 *Physiognomia probatur Scripturæ authoritate.*
7 *Visu cognoscitur homo.*
8 *Corporis ex habitudine colliguntur animi passiones.*
9 *Animæ sequuntur sua corpora.*
10 *Physiognomia petitur ex quadam cum animantibus similitudine.*
11 *Natura qua quodque animal indole dotassit, singulis etiam addidit instrumenta huic indoli aptissima.*
12 *Cruribus debiles sunt celeres cursu, exiles.*
13 *Oculis parvis dotati invidi censentur.*
14 *Fusci nimium pertinaces; molli cute pavidi.*
15 *Molli carne, bonæ mentis sunt.*
16 *Naso crasso à summo usque ad deorsum, insensibiles.*
17 *Naso obunco, æmulatores.*
18 *Cœlum in his inferioribus potestatem habet permovendi, non tamen adstringendi.*
19 *Naturalia immutabilia esse quomodo intelligantur.*
20 *Naturali affectione homo ducitur ad ea, quæ cœli luminaria inclinant.*
21 *Physiognomiæ canones certiores illis Astrologiæ iudiciariæ.*
22 *Authoris institutum in disputatione de Physiognomia.*
Saturnini qui sint, ib.
23 *Ioviales qui sint.*
24 *Martiales, qui sint.*
25 *Solares, qui sint.*
26 *Venerei, qui sint.*
27 *Mercuriales, qui sint.*
28 *Lunares qui sint.*
29 *Capitis signa.*
30 *Capillorum signa.*
31 *Faciei signa.*
32 *Radicalis figura faciei à quo sumatur*
33 *Superciliorum signa.*
34 *Oculorum signa.*
35 *Nasi signa.*
36 *Labiorum signa.*
37 *Vocis signa.*
38 *Barbæ signa.*
39 *Manus signa.*
40 *Digitorum signa.*
41 *Pedis signa.*
42 *Vnguium signa.*
43 *Natura signati.*

44 *Facie deformior censetur animo quoque pravior.*
45 *Deformitas dæmoni tribuitur, quia pessimo.*
46 *Pulchritudo bona mentis imago est, & figura probitatis.*
47 *Pulchritudinis ratio commendatur in mandandis imperiis.*
48 *Corporis pulchritudine, animi excellentia dignoscitur.*
49 *Pulchritudine sponsi virtus eius denotatur.*
50 *Pulchrum* à pollendo *dicitur, quod optimum maximúmque in suo genere.*
51 *Herculis pulcher, quasi fortis.*
52 *Pulchritudo, & fortitudo ad se inuicem ponuntur.*
53 *Pulchrior præfertur in gemino partu.*
54 *Pulchrior, vt fortior egreditur Esaü.*
55 *Vir prior præsumitur natus in gemino partu, quàm mulier.*
56 *Pulchritudo in signum bonitatis, & fortitudinis.*

1 PHysiognomia, vt pars est Astrologiæ iudiciariæ improbatur à Pico Mirandulano, & aliis peritissimis viris, quos in præcedenti capite retulimus; sed quia non omnes Astrologiæ partes reprobatæ sunt, sed illæ tantum quæ divinationem, superstitionem, aut vanitatem continent, vt docet Petr. Ciruello *in Apolog. Astrologiæ iudiciariæ.*
2 † Illam tamen damnatam intelligo physiognomiam, quæ ex ineptis Gentilium, Arabum, & Ægyptiorum deliriis singulas hominis partes ad astra quæque referentes, futuros casus & contingentes divinat; qualis est quæ continetur in libris *Bart. Cocles in Anastas. physiog. & Luc. Guaitij, & similium impiorum.*
3 † Non tamen, quæ ex pilorum, & membrorum corporis colore, habitudine, & proportione; de temperie, & valetudine; quædam etiam de moribus, ingenio; & animi affectionibus indicat, vt videre est apud Hippocrat. & Galen. *lib. 6. physiog.* Arist. *lib. de natura signis ad Polemon.* Petr. Mozium *lib. de multiplici temp.* Conrad. VVipina (qui omnia ferè ab *Arist. & Galen.* tradita in compendium redegit) *lib. de sign. c. 8. 9. & 10.* † Nam hæc scientia est 4
naturalis, quia ex effectu naturali potest argui à causa eius, vt docet Arist. *lib. 2. physiogn.* † Vt sic meritò Pytha- 5
goras ex faciei inspectione discipulos admitteret, & reprobaret, secundum Aul. Gell. *lib. 1. noct. Atticar. cap. 9.* & Socrates coniectavit Platonem insignem virtute, & doctrina futurum, vt tradit, Iul. Sirenus *lib. 6. de Fato, c. 39.*
† Et comprobatur sacræ Scripturæ au- 6
thoritate, D. Isai. c. 3. *Agnitio vultus eorum respondet eis*, hoc est, vultus exterior secreta cordis patefecit, *Proverb. c. 13. Cor hominis immutat faciem illius.*
† Vt sic merito, & *Proverb. c. 17. In fa-* 7
cie prudentis elucet sapientia, oculi stultorum in finibus terræ. † Nam vt ait Ec- 8
clesiast. *c. 19. Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus, amictus corporis, & risus dentium, ac gressus hominis enunciant de illo.* † Vnde
rectè argumentatur Sapiens *Proverb.* 9
c. 6. homo apostata vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, & pravo corde machinatur, quia animæ sequuntur sua corpora, Aristotel. *d. lib. 2. de physiogn.*

¶ Quare physiognomia naturalis pri-
mò petitur ex quadam cum animanti- 10
bus similitudine, nam cum Deus naturæ gnarus esset, & propria vnumquodque animal indole dotasset, singulis etiam addidit instrumenta, quæ huic indoli forent quam aptissima, † Nam fe- 11
rocibus, vt leoni, apro, tauro, vngues, dentes, cornua. Timidis, aut fugacibus, vt lepori, cervo, artus celeri fugæ necessarios. Fortibus araturis, vel onera

 baiulaturis:

bajulaturis : toros,gibbum dorsi, humerorumque robur, vt camelo,bovi,equo,
12 & reliquis veterinariis. † Quare contendit Arist. *vbi supr. c. 6.* quod cruribus exiles, sunt celeres cursu, quia tales sunt cervi: articulati, & nervorsi sunt robusti,quia tales elephantes.Dorso ingenti, colloque grosso,& carnoso, fortes, quia tales tauri.Facie contracta, callidi,quia tales vulpes ; torua,robusti, quia tales leones, ex quo in sacra pagina faciem virorum robustorum similem faciei leonis dici legimus *Paralipo.*
13 *1.c.12.*†Paruis oculis dotati invidi censentur,quia simiæ tales:magnis,stupidi, vt boves,& asini. Pilosi circa ventrem, loquaces,quia tales sunt aves;ad tibias, luxuriosi, quia tales hirci:paruâ fronte, indisciplinabiles, quia tales sues : nimium planâ, sagaces, quia tales canes.

14 ¶ Item ex aliorum hominum similitudine, vt nimium fuscos, pertinaces, quia tales Æthiopes. Molli cute pauidi, ac leves,quia tales mulieres sunt.Oculi non nictantes, iracundi,quia irati fixis
15 oculis intuentur, Arist. *vbi supr. c.9.* † Molli carne bonæ mentis sunt,& ingenij, secundum Arist. *lib.2.de anim.* nam robusti corpore mente communiter sunt ineptissimi, vt idem docet Arist. *lib.1. Physicor.* Vnde illos natura esse dominos,hos autē servos dixit *lib.de Physiog.*
16 *c.4.*† Naso crasso à summo vsque ad extremum, insensibiles sunt, vt sues:crasso ad extremū tātum,segnes,vt boves:acuto,irascibiles vt canes:rotundo,& obtuso,magnanimi,vt leones.Quibus aut incuruus nasus à fronte mox deducitur, inverecundi sunt, vt corui : si protrahitur à fronte, & medio intumet, & ad extremum tendens, vnci speciem præbet magnanimum significat, nam ad
17 aquilam referri contendit *Arist.* † Naso obunco, æmulatores sunt, vt Rhinocerotes : vnde nasus pro æmulatione Mart. *lib.1. Epig.4.*

Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

Et *lib.5. epigr.20.*

Iam dudū tacito rides Germanice,naso.

Et *lib.12. epigr.90.*

Tongilianus habent nasum,scio,non ego, sed iam
Nil præter nasum Tongilianus habet.

¶ Sunt pleraque alij physiognomiæ naturalis canones à luminari influentia 18
petiti,quorum omnes non censentur improbati, quia cœlum in his inferioribus potestatem habet permouendi corporis passiones, quibus animus concitatur, non tamen astringitur, quia liberum est hominis arbitrium, vt probant Mart.del Rio *lib.4.Magic.c.3.q.4.* Azor. *tom.1.instit.moral.tit.9.cap.16.* Leonard. *lib.2.de iustit.c.43.dub.7.n.45.* Th.Sanchez *in sum.tom.1.c.38.n.44.* † Nam li- 19
cèt naturalia immutabilia sint.§.*Sed naturalia Instit. de iure natural.* Sapiens animum in potestate habet, legem sibi, quam vult dicit,& quam dixit servat,vt ait concivis meus Seneca *lib.2. de benefic.18.*† Vt sic,quæ ab hac arte petun- 20
tur omnino infallibilia non credas, sed quatenus homo ducitur affectione corporali ad ea, quæ cœli luminaria inclinant, quæ solent animum permovere, quia vt legitur Sapient. c.9.*Corpus,quod corrumpitur aggravat animam,& terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.*† Et ita physiognomiæ canones 21
certiores sunt totius Astrologiæ iudiciariæ argumentis, quia nec supputatio, nec instrumentum fallit : cum in vnaquaque sua prodat natura instrumenta, signo, & planetæ suo correspondentia, vt tradit Petr. Mozius *lib. de multipl. temp.*Conrad.VVipin.*de sign.c.10.*† Sed 22
quia multi ea non sunt assecuti, adeò somniis suis hanc divinam, & naturalem artem vitiarunt, vt eam odibilem reddidissent, quam ab infami titulo vindicare cupiens,naturalia solùm (quæ apud Catholicos, & melioris notæ

authores

authores inveni) referre institui, vt cætera tanquam vana, & superstitiosa in suis authoribus igni mandanda relicta dignoscantur.

¶ Primò enim, quia *Saturnus* est terreus, frigidus, sicccus, melancholicus, masculinus, diurnus, malevolus, & inimicus naturæ humanæ, qui eum habent in Oriente tempore conceptionis, sunt terrei coloris, incessu graves, macilenti, curvi, & habent parvos oculos, & barbam raram, cutem siccam, labia spissa, iuncta supercilia; qui cùm ambulant, declinant oculos, & faciem ad terram, & sunt profundi consilij, silentij, fortis imaginationis, & phantasiæ, & habent tolerantiam laborum, animique stabilitatem, & pertinaciam, & sunt dediti ad philosophiam naturalem, artes magicas, agriculturam, & populationem terrarum. † Secundò
23 quia *Iuppiter* est aëreus, calidus, & humidus, sanguineus, masculinus diurnus, benevolus fortunæ, & naturæ humanæ amicus, qui eum habent in Oriente tempore conceptionis sunt faciei mediocris coloris, & habent oculos magnos, claros, nares non æquales, & in aliquo dentium facit nigredinem pupillam oculi latam, barbam crispam, & densam, & quandoque facit hominem caluum, pulchræ staturæ corporis, nec multum pinguem: & sunt benevoli, affabiles, liberales cultores veritatis, iustitiæ, honestatis, religionis, sapientiæ, & intelligentiæ. †. Tertiò, quia *Mars* ig-
24 neus, calidus & siccus, cholericus, masculinus nocturnus, atque naturæ nostræ inimicus qui sub eo generantur habent faciem rubicundam, & rotundam, capillos rufos oculos croceos, vel ignitos, & acuti visus; & sunt iracundi, audaces, superbi, inuerecundi, maledici, irrisores, mendaces, effusores sanguinis, oppressores proximorum, dediti medicinæ, & ad omnem artificium igneum ad percutienda, & domanda metalla. † Quartò, 25
Sol. medius Planetarum, quia est calidus, & siccus temperatè (quia calor eius est vitalis, non adurens sicut Mars) masculinus, diurnus, cholericus, benevolus, amicus naturæ; qui sub eo procreantur habent faciem splendidam, cum colore inter croceum & nigrum, idest, fuscum, sed rubedine tinctum, capillos fuscos, cum aliquali rubedine, & aliquando facit hominem caluum, breuem, crispum, rectum, & habent ingenij claritatem, liberalitatem, sublimitatem, prudentiam, animi magnitudinem, appetitum honoris, & imperij. † Quintò *Venus*, quia or- 26
bem suum sub sole habet, & est parum frigida, & magis humida, fœminina, nocturna, parum distans à complexione Iouis, qui sub ea nascuntur siue procreantur, habent faciem pulchram, rotundam, oculis magnis, & nigris, capillis planis, & multis, barba densa, cum decenti statura corporis: & sequuntur lætitiam gaudium, suauitatem, amicitiam, appetitum cibi, & potus, ac venereorũ actuum. † Sextò *Mercurius*, quia est siccus tem- 27
peratus, varius secundum naturam stellarum, cui adiungitur, masculinus, diurnus, benevolus suâ naturâ, qui sub eo procreantur habent faciem mediocris coloris inter album & nigrum, frontem eleuatam, faciem longam, & nasum prolixum, longos digitos, raram barbam, pulchros oculos, sed mobiles, & claros; & sunt ingenij subtilis, animi inconstantis, atque inquieti, nan secundum varias commixtiones aliorum Planetarum varias facit animorum qualitates, nunc bonas, & liberales, nunc malas, & miseras. † Septimò *Luna*, quia aquea est 28
phlegmatica, frigida & humida, fœminea, benigna, & nocturna, qui sub ea procreantur habent faciem rotundam, pulchram fœmineam, albam sed iunctis supercilijs, & oculis non penitus nigris, & causat signum in facie, &

facit hominem benevolum, & humilem; sed ex commixtione eius cum alijs Planetis varias aliquando habet significationes: nam cum Venere significat liberalitatem, suavitatem, lætitiam, honestatem, devotionem: cum Marte susurrationem, celeritatem, detractionem: cum Saturno odium, tristitiam, invidiam, avaritiam.

29 ¶ Ex quibus artem physiognomiæ physicam adaptans Petr. Cirvello Dorocensis Theologus, & omnigena eruditione clarus *lib. 3. Astrologia iudiciaria cap. 10.* scriptum reliquit. Caput magnū (si non ex superfluitate materiæ) bonitatem phantasiæ, aliorumque interiorum sensuum fortitudinem ostendit, & hominem prudentem, ac sapientem propter sufficientem magnitudinem cellularum cerebri; contrà tamen parvum caput denotat hominem levem, fatuum, imprudentem, ac de talibus dicit Aristoteles, quòd ipsi parum dormiunt, somnus enim brevis inquietum, ac mobilem animum ostendit.

30 † Capilli grossi, & colore obscuri magnam virtutem cerebri, & fortitudinem phātasiæ, complexionemque melancholicam ex commixtione Saturni, & Mercurij demonstrant: si tamen sunt grossi, & clari maximè rubei, colligantiam Martis, & Mercurij habent, ideò robur animi bellicosi, & iracundi ex complexione cholerica significant: si verò tenues, & nigri, atque plani, phlegmaticam complexionem ex constellatione Veneris, & Lunæ ostendunt: si ergo fuerint crispi siccam complexionem & cholerā temperatā habent èx Mercurio à Iove fortunato.

31 † Facies hominis oblonga ingenium subtile, cum astutia tamen, & dolo, atque inverecundiam significat, quia sæpius procedit ex constellatione Capricorni, in quo duo infortunia exaltantur: nonnunquam verò procedit ex Virgine, & tunc indiscretionem ostendit, & animi vacuitatem. Facies tamen rotunda hebetudinē, & simplicitatem habet, maximè ex Tauro, vel Cancro procedens: si tamen ex ariete, aut ex libra, malitiam rusticitati admixtam: mediocris verò faciei prolongatio, & pulchritudo bonitatem animi ostendit, cum ingenio, & liberalitate.

† Nam radicalis figura faciei formatur à signo Oriente nativitatis, sed variatur ex formis signi, in quo est Luna, quod idem fuit oriens conceptionis, & signi Domini totius figuræ; præter signa pulchritudinis, & deformitatis, & cutis totius color, quæ solum variantur ex Planetis quæ sunt in oriente per præsentiam, vel aspectum; habitâ ratione parentum, quia causa particularis in pluribus magis assimilat sibi effectum, quam vniversalis, vt docet Aristot. *lib. 1. Politicor.* 32

† Supercilia si grossa fuerint, & iuncta, ac in nasum descendentia, Saturninū hominē, ac melācholicū, tristē, imaginativū portēdunt; si autē quavis nigra, & iuncta subriliora fuerint, Veneris, aut Lunæ phlegmaticā cōplexionē indicant: si verò rubra, quæ rarissimè iuncta sunt, cholericam demōstrāt naturā, subtilitatē ingenij, & iracundiam: si autem eadem subtilia rara arcualis figuræ versus frontem fuerint elevata, arrogantiam, superbiam cum mentis elevatione. 33

† Oculorum magnitudo Venerea est maximè, cum nigredine: sed cum nimia claritate, & lata pupilla ad Iovem pertinet: oculi mediocres cum decenti colore à Luminaribus fiunt; parvi, & nigri Saturnini sunt: sed parvi, & rubei, atque ardentes ad Martem referuntur; oculi concavi & profundi, aliorum maximè vident, & bonitatem ingenij ad litteras aptissimam, cum rectitudine phantasiæ significant, ex Mercurio: eminentes verò debiliter vident, & animi simplicitatem ostendunt: Puncturæ quædam 34

dam in oculis calliditatem astutiam, & dolum habent, maximè si rubeæ fuerint, quia proveniunt ex Mercurio à Marte infortunato: oculi glauci, & quasi virides admodum, atque densi, fraudem, inverecundiam, deceptionem significant, ex Mercurio infortunato.
35 † Nasus rectus, & longus bonum, & liberalem animum cum aliquali prudentia, & ingenio: si longus, & curuus sit ingenium cum astutia: at contrà nasus brevis, & simus, indiscretionem, & fallaciam ostendit: si autem duæ nares sint inæquales, quia Iovis naturæ,
36 benevolentiæ indicium. † Labia spissa, & apertura oris magna, imprudentem, & ineptum hominem reddunt, nescienterque loquentem: sed contraria subtilitas labiorum, ingeniosum: quia signum est Mercurij in nativitate: item magna oris apertura gulam, & voracitatem denotat, & è contra oris paruus hiatus modestiam, & sobrietatem facit.
37 † Vox gravis, & sonora, vir is prudens, ac ingeniosus ex ea ostenditur: acuta, exilisque puerilem, ac effœminatum animum indicat: obscura, & rauca, choleram, aut melancholiam: rigida, & grossa, iracundiam, & crudelitatem, &
38 modestiam. † Barba densa, & copiosa in loco debito sita (nisi eius color extraneus) bonam complexionem ex natura Iouis, aut Veneris declarat: eius verò raritas, & mala situatio, signum est complexionis siccæ, ac naturæ Saturninæ, vel Mercurij infortunati: Rufa barba Martis naturam cholericam satis
39 demonstrat. † Manus longa, & bene proportionata, quæ suo corpori correspondeat, bonitatem ingenij ostendit: si longa extra debitam proportionem, animum liberalem, & audacem denotat: si nimis brevis, miserum, astutum, pusillanimum: si subtilis, & gracilis, loquacem, & voracem: benè articulata, for-
40 titudinem. † Digiti subtiles, & malè ad invicem cohærentes, adeò vt aër transpareat notabiliter inter eos, significat subtilitatem ingenij; & curialitatem, cum loquacitate: sed contrà digiti grossi, & nimiùm adhærentes, inter quos aër vix transpareat, hebetem animum, simul & avarum, cum invidentia ostendit. Digiti autem extensi, & recti, bonam complexionem denotant, & subtilitatem ingenij: curui tamen, & intrò versus palmam, avarum, & cautum hominem faciunt: reflexi autem ad dorsum manus, simplicitatem animi, & parvum ingenium portendunt. † Pedes 41
vltra proportionem membrorum, magni corporis fortitudinem ostendunt, sed simplicitatem animi, & naturalem servitutem: contrà pedes parvi, & subtiles, ingeniosi sunt, & vivacem animum significant, cum debilitate virium corporis, ideò sunt à natura Domini, vt tradit Aristot. *l. de Repub.* † Vngues 42
plani, magni, & speculares, atque subrubentes, subtilesque, optimam complexionem, ingenium bonum, & liberalem animum demonstrant; nam referuntur ad equos, dicuntur *vngues equini*; Solidi tamen, & curui, quamvis sint speculares, nec multum rubei, melancholicam complexionem temperatam, & ingenium docile significant, nam referuntur ad mulos, ideò dicuntur *Vngues mulares*. Parui nec tersi, miseriam animi ostendunt, & maximè si eius color terreus sit propter malam complexionem, nam referuntur ad asinos, ideò dicuntur *vngues asinini*, vnde pallidi vngues, & nigri, vel asperi, malitiam non modicam complexionis habent. † Qui 43
manibus, aut pedibus continuè collidendo ludit, & sonat, ac terit, inquietus est animi, instar eius, qui mobiles habet oculos: similiter monoculus, mancus, claudus, gibbus, & lumine læsus à natura, suam secum ferunt malitiam, ideò cavendum est ab omni homine à natu-

ra signato nam vt ait Martial. *lib.* 12. *epigr.* 54.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus,
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

44 ¶ Vnde meritò in iure nostro quando plures de crimine sunt suspecti, primùm quæstioni subijci debet illa, qui facie deformior est, quoniam censetur animo quoque pravior, vt docet Bald. *in. l. 2. num. 5. C. quorum appellat. non recipiant. & in. l. non ignorat nu. 12. C. qui accusare non poss.* Hipol. Marsil. *in l. 1. n. 4. D. de quæstionib.* Carer. *in pract. tract. 12. tit. de inditijs. n. 29.* latè Menoch, *de præsumpt. l. 1. q. 89. ex nu. 130.*
† Vt sic meritò dæmoni tribuatur, quia
45 pessimo, non quòd deformitatem præ se ferat, quia spiritus est, sed quia à Deo deviavit, quare appellatus est Sathana, quod Hebræis divertere significat, vt tradit Oleaster *ad Genes. 26.* Et ita deformis, iuxta illud *Psalm. 53. Corrupti sunt,*
46 *& abominabiles facti sunt in inquitatibus.* † Nam pulchritudo bonæ mentis imago est, & figura probitatis, vt docet D. Ambros. *l. 2. de virginib.* ex quo Deo tribuitur, quia bono, vt optimè notat D. Ioan. Bapt. Villalp. genitricis meæ frater (cuius eximia corporis pulchritudo eius animi sanctitatis præbet specimen) *tom. 2. p. 1. ad Ezechiel. cap. 27. & in Apparat. lib. 3. de Vrbe, ac*
47 *templ. c. 4.* † Vt sic meritò apud Æthiopas, & Indos in mandandis imperijs pulchritudinis maximè haberi rationem commemoret Aristot. *de Repub. l. 4. & 7.* nam solo naturæ instinctu apes formosiores eligunt in imperio, Seneca *l. 1. de Clement. c. 9.* Plin. *l. 11. cap. 16. cum alijs per Tiraq. de primog. cap. 3.* Cavall. *in Pract. q. 248.* † Quia ex pul-
48 chritudine corporis animi excellentia dignoscitur, ex multis docet Iacob Menoch. *de arbitrar. cas. 226. n. 5.* Tiraq. *in ll. connubial. l. 2. n. 36.* nam vt ait Ovid. *l. 6. Fastor.*

Par animo quoque forma suo respondet in illa,
Et genus, & facies, ingeniumque simul.

¶ Vnde in pulchritudine sponsi vir- 49
tus eius, ac potentia denotatur, *Psam. 44. Specie tua, & pulchritudine tua intende, prospere, procede, & regna,* &c. † Nam
pulchrum à pollendo dicitur, quod op- 50
timum, maximumque in suo genere, quia in suavitate oculis ostensa animum ita sibi devincit, vt non minùs separari queat, quàm si à fortissimo milite detineretur, vt optimè notat concivis, & præceptor meus P. Mart. de Roa
l. 3. singular. c. 3. & 4. † Vt sic meritò 51
Hercules pulcher dictus sit, quasi fortis, cum nihil minùs Herculem deceat, quã pulchritudo; & Achilles pulcher, pro forti: & è contra *Plautus in Pyrgo* de muliere agens, *quidnam fortis?* id est,
pulchra? † quia pulchritudo, & fortitu- 52
do ad se invicem ponuntur, *D. Isai. c. 3. Pulcherrimi viri gladio cadent, & fortes tui in prælio.* Vbi posterior pars priorẽ interpretatur; *Ezech. c. 32. quò pulchrior est descende:* Hispanè, *por quanto os teneys*
por mejor, mas fuerte, y poderoso. † Vn- 53
de in gemino partu ad successionem Regni, vel maioratus, quando non constat quis prior natus sit, pulchior præfertur, Alciat. *de præsumpt. ca. 39. num. 4.* Menoch. *de arbitr. cas. 363. n. 7.*
† Quia vt potentior videtur prior ma- 54
tris vincula perrumpere, vt contigit in Iacob, & Esau, vt hic, qui fortior erat prior exiret, *Genes. ca. 25. qui primus egressus est, rufus erat, & totus in morem*
pellis hirsutus. † Nam ea de causa quando 55
vir, & fœmina nascuntur, prior præsumitur editus vir, quia fortior, vt tenet Gloss. *in l. idem erit. D. de statu homin. l. si fuerit. §. fin. D. de*
rebus dub. † Enimsi pulchritudo à 56
natura data, in signum bonitatis,

& decoris, ac fortitudinis, vt sic meritò de suo Ænea Vergil. *libro 6.* cecinerit.

Ipse ante alios pulcherrimus omnes
Infert se socium Æneas, atque agmina iungit.

CAPVT X.

De Divinatione Chiromantica.

SVMMARIVM.

1 *Chiomantia absolutè damnata.*
2 *Chromantia quadam licita.*
3 *Chiromantia dividitur in physicam, & astrolog.cam.*
4 *Chiromantia astrologica damnata.*
5 *Chiromantia damnata elementa, qui docuerint.*
6 *Petrus Ciruelo de chiromantia explicatus.*
7 *Chiromantia astrologica sustinetur, dum causa physica petitur.*
8 *Chiromantia astrologica quare prohibita.*
9 *Chiromantia, qua causam naturalem non habet superstitiosa.*
10 *Authoris institutum in chiromantia tractatione.*
11 *Linea manus de quibus iudicium quinque sunt.*
12 *Linea vita, seu cordis, generalis, & naturalis, qua sunt.*
13 *Linea hepatis, & capitis, qua dicantur.*
14 *Iudicium de his manus lineis inferendum.*
15 *Linea cordis benè profunda, & non intermissa, & benè colorata, qua significet.*
16 *Linea cordis angusta, continuè, & benè colorata, qua importet.*
17 *Linearum omnium generale iudicium.*
18 *Linea genitalis quibus prad ta, vt virtutem ad generationem indicet.*
19 *Linea naturalis, qua habere debeat, vt bonum ingenium ostendat, ac liberale.*
20 *Linea hepatis quibus qualitatibus pradita, vt virtutem stomachi, audaciam, & latitiam ostendat.*
21 *Linea hepatis alia iudicia.*
22 *Linea hepatis qua malam complexionam indicent.*
23 *Linea capitis quibus prafinita qualitatibus, vt bonitatem complexionis significet.*
24 *Trianguli in medio palma siti qualitates.*
25 *Angulus primus prope montem indicis, si acutus ingenium ostendit.*
26 *Anguli primi obtusio mala complexionis signum.*
27 *Anguli secundi qualitates.*
28 *Anguli tertij quanam specialia.*
29 *Chiromãtia de futuris iudicia temeraria, & prohibita.*
30 Gitanos, *qui sint, & quam artem profiteantur.*
31 *Gitanos à Turcis in Christiana religionis explratores missi.*
32 *Exod. c. 13. quasi signum in manu, explicatus.*
33 *Iob c. 7. qui in manu signat, expositus.*

CHiromantia licet absoluté dãnetur ab Eymerico *in director. Inquisit. p. 2. q. 43.* dum ait, *qui ex manus delineamentis diuinant, & iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis, superstitiosi sunt,* quem sequitur. Franciscus Pegna. *in Scholiis comm. 67.* † Distinguendum est tamen; nam & Pertus Ciruelo, quem citat, & alij docti viri, quædam chiromantiæ natura alia præscribunt, quæ licita asserit idem Petr. Ciruelo *lib. 3. astrologia iudic. cap. 10.* † Nam physiognomiæ pars est, ideò diuiditur, in physicam, & astrologicam; quarum prima per lineas, & partes manus ipsam corporis temperiem considerat, & ex ea probabili

babiliter indagat animæ passiones, ideò eam licitam, & laudabilem docuerunt Arist. *lib. 1. histor. animal. c. 5. & 30. & in Problem. 34 sect. 10.* Conrad. Vvipina *lib. de sign. cap. 10. 11. & 12.* † Altera ve-
4 rò, quæ dicitur Astrologica, palmam manus in certos colliculos, areolas, & lineas diuidit: areolis Planetas singulos, lineis astra quædam præficit: contendens astra, & Planetas ipsis areolis correspondere, quæ ideò falsa, stolida, vana, scandalosa, damnata, & proscripta est, vt tradunt Ioan. Sarisberiens. *lib. 2. Polycrat. cap.*
5 *27.* & Vvipina *vbi sup. d. cap. 12.* † Cuius quidem artis elementa docuerunt Bapt. Cocles (qui plures chiromantiæ libros edidit) *Ioan. de Indagine, Ioan. Thaisnerus, Mich. Salvonarola, Petr. de Arca, Marull. Saya, Andr. Triscasius, Mich. Scotus, & alij ab Ecclesia proscripti, atque*
6 *damnati.* † Quorum errore etiam non fuit immunis Petr. Ciruelo. *d. cap. 10.* dum palmam manus in septem montes diuidit, quemlibet suo Planetæ correspondentem, nisi illa velis distinctionis causa inducta, quia aliud de tanto viro non est
7 credendum. † Nam licet physiognomia astrologica sustineatur; causa petitur tum à physico temperamento, tum ex syderum potestate, qua talibus signis præditi, talibus correspondeant naturis eo quod sub tali Planeta, vel signo nascentes ex eius melancholica, phlegmatica, sanguinea, cholerica, aut alia natura talibus in corporis membris proportionẽ
8 sortiatur, quæ sunt qualitati illa physicæ aptissima. † Quod secus est in chiromantia Astrologica, quia in ea nulla est causa naturalis, nec physica, quæ ex cœli influentia possit comparari; quidquid eam
9 defendere conetur Ant. Viderius *lib. 7. variar. lect. cap. 9.* † Nam vel ad primam illam physicam est referendus, vel ad sanos ducendus tutelæ nomine propinquos, quia omnis chiromantia, quæ causam naturalem non habet, superstitiosa semper fuit iudicata, vt probat Mart. del Rio *lib. 4. Magicar. c. 3. q. 4. l. 2. tit. 23. p. 7.* Ciruelo *de superstit. p. 2. c. 4.* Simancas *de cathol. instit. tit. 21. n. 18.* Alcozer *in summ. cap. 14. fol. 46.* Ludou. Lopez *p.* 10
1. instruct. c. 41. Tho. Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 2. cap. 38. n. 47.* ¶ Et quia hanc chiromantiæ partem plerique cum alia confundunt, ita vt dum res se obtulit discerni nequeat, quia omnes ferè, qui de hac arte egerunt, ab Ecclesia proscripti sunt, & detestati, vt in hoc cœnoso vado pretiosa à vilibus separentur, vt in physiognomia fecimus huius tantùm artis, quæ permissa sunt referam, vt cætera tanquam illicita abhorreas, & quærere desinas. † lineæ manus principaliores) de qui- 11
bus iudicium) fit, quinque sunt, nam aliæ minus principales, quæ in manu inueniuntur, quia accidentales sunt, ad hoc iudicium non sunt in consideratione, quia per accidens veniunt, & mutantur, atque variantur propter iuuentutem, senectam, maciem, pinguedinem, vel propter diuersa opera, & exercitia, quæ manibus suis homines exercent, ideò de his non agimus, quia vt ait Aristot. *de his, quæ fiunt per accidens, nulla est scientia.* 12

¶ Et vt ad rem veniamus, prima linea est, quæ montem pollicis circundat, incipiens, quasi à monte indicis, & tendens versus iuncturam manus cum brachio, quæ à chiromanticis *linea vitæ* dicitur, & à medicis *linea cordis.* Secunda verò linea pollicis, seu pinguedinis manus, & auricularis digiti loca diuidens, à monte auricularis digiti, versus montem indicis procedit, quæ *linea mensuralis* dicitur communiter, seu *genitalis.* Tertia à principio primæ descendens per mediam palmam, vsque ad pollicem manus peruenit, quæ communiter *media naturalis*, siue *cerebri* dicitur. † Quarta linea ab hac tertia ad primam pollicis. & cum vtraque earum angulos faciens, locum medio palmæ quædam triangulo inclusum relinquit,

linquit, quæ *linea tabularis* communiter
dicitur, quam medici *lineam hepatis*, vel
ſtomachi, appellant, Quinta linea vix
in omni manu clara videtur, quæ deſ-
cendit à monte indicis vſque ad menſa-
lem, & ſæpius eidem copulatur, & di-
citur *linea capitis*.

14 ¶ In iudicandis autem his lineis, at-
tendenda eſt earum cuiuſlibet ſubſtan-
tia, color, & continuatio, vnà cum
diſpoſitione membri ſibi adiecti, nam
linea bene, & clarè deſcripta, vivacem
colorem habens, non intermiſſa, nec
groſſa, id eſt, puncturis infecta, ſignifi-
cat bonam complexionem, & virtutem
ſui membri, vt tradunt Ariſtot. & VVi-
15 pina *vbi ſup.* † Vnde ſi linea cordis re-
periatur ſatis longa, benè profunda, &
non intermiſſa ab aliis lineis accidenta-
libus, & benè colorata, & ſignum ſani-
tatis in corde, & magnæ virtutis eius,
& multitudinis ſpirituum, & boni ſan-
guinis, &c. & ſimiliter ſignificat auda-
ciam, liberale ingenium ad omne opus.
16 † Si fuerit anguſta, nihilominus conti-
nua, & bene colorata, ſubtile inge-
nium, & bonum conſilium oſtendit: ſi
tamen lata, & pallida, & benè conti-
nua ſignificat detrimentum virtutis in
corde, & malam complexionem. Si groſ-
ſa, & profunda, & colore tincta, rude
ingenium demonſtrat; ſi fuerit minùs
rubea, iracundum facit hominem: ſi li-
17 vida, melancholicum. † Et eadem ratio
eſt habẽda in omnibus aliis lineis prin-
cipalibus reſpectu ſuorum membrorum,
quia bene formatæ, continuæ, & colo-
ratæ, bonam ſignificant virtutem mem-
bri, cui addicuntur, ſed contrario modo
diſpoſitæ debilitatem, aut malitiam com-
plexionis oſtendunt, vt docet Petr. Ci-
ruello *vbi ſup. d. cap.* 10.

8 ¶ Secunda linea, quæ dicitur genita-
lis, ſi fuerit longa, lata, profunda, &
continua, oſtendit ſanitatem, & ſuffi-
cientem virtutem in membro illo: ſi au-
tem contrarias diſpoſitiones habuerit,
debilitatem, impotentiam, ac vitium
oſtendit. † Tertia linea eaſdem ſimiles 19
habens proprietates, ſignum eſt bonæ
complexionis cerebri, & virtutis eius,
ac proinde boni ingenij, prudentis, ac
liberalis animi: nam ſi eſſet adeò brevis,
vt non exiret concavum manus, debi-
litatem cerebri, defectum rationis, in-
videntiam, avaritiam, & miſerum inge-
nium oſtendit. † Linea autem quarta, 20
quæ eſt vaſis trianguli, quando eſt ſatis
longa, & decenter lata, continua, mun-
da, & bene colorata, ſignificat bonita-
tem virtutis ſtomachi, & hepatis; inſu-
per audaciam, lætitiam, &c. † Si autem 21
fuerit diſcontinua, aut pallida, aut male
colorata, eſt ſignum ægritudinis præ-
dicti membri, & debilis virtutis: ſi ve-
rò brevis, & malè apparens, eſt ſignum
phlegmaticæ complexionis. † Si fuerint 22
in ea puncturæ parvæ duritiam ventris,
& coſtarum dolorem oſtendit; ſi fuerit
minùs rubea, maximè verſus lineam
cordis, dolorem capitis procedentem ex
vitio ſtomachi, vel hepatis oſtentat: ſi
autem dicta rubedo huius lineæ ſit in
alio angulo eius cum tertia linea, ſi-
gnum eſt fœtidi oris, pectoris, & paſ-
ſionis hecticæ, maximè ſi manus homi-
nis ſit calida, ſicca, & macilenta. † Quan- 23
do autẽ hæc linea fuerit interciſa multi-
pliciter ab aliis parvis lineis, indiciũ eſt
malæ cõplexionis, debilis digeſtionis, &
infirmitatis phlegmaticæ, provenientis
ex inordinatione caloris naturalis.

¶ Trianguli autem in medio palmæ 24
deſcripti regula eſt naturalis, quòd quã-
to maior fuerit, tantò meliorem animi
qualitatem: & quantò minor, tantò
miſeriorem animum hominis oſtendit,
vt tradit idem Ciruellus *d. cap.* 10. † An- 25
gulorum verò eius ſupremus prope
montem indicis apparens, ſi fuerit acu-

tus ingenij subtilitatem, bonam cordis,
& cerebri virtutem, ac proinde lauda-
bilem hominis conditionem, & virtuo-
26 sam vitam demonstrat. † Si fuerit ob-
tusus, vel imperfectus, adeò vt lineæ
ad angulum non concurrant, malam
complexionem, & indebitam animi in-
clinationem facit; si esset minùs decli-
nans ad concavum manus, existens ferè
inter indicem, & medium digitos, mi-
serum, & avarum hominem significat.
27 † Angulus secundus eiusdem trianguli,
ex concurrentia linearum cordis, & he-
patis causatus, & ad restrictam tendens,
si fuerit rectus, aut bene formatus, &
boni coloris, signum est sanitatis cor-
dis, boni sanguinis, spirituum, & vir-
tutis fortis, omnisque bonæ inclina-
28 tionis naturalis. † Si fuerit valde acu-
tus, animi angustiam, & miseriam fa-
cit, si obtusus, hebetudinem ingenij,
& rusticitatem, ac pigritiam: si autem
ex illa parte lineæ ad angulum non
concurrant, inditium est instabilitatis,
29 ac vanitatis animi. † Angulus tertius in
medio palmæ existens, quasi easdem
habet differentias, easdemque signifi-
cationes cum præcedente: hoc addito,
quòd si non fuerit perfectus angulus,
nec lineæ in eo benè concurrant, natu-
ralem infirmitatem stomachi, & hepatis
ostendit.

30 ¶ Quibus veræ, & catholicæ chiro-
mantiæ canones absolvuntur, nam
aliam, quæ de vitæ successibus, tam an-
teactis, quàm futuris conscribitur, di-
gnitatibus, fortunis, liberis, eventibus,
casibus, periculis, &c. vt omnino stoli-
dam, falsam, vanam, scandalosam, futi-
lem, superstitiosam, divinatoriam, ac
pacti suspectam, improbarunt, non so-
lùm Theologici, sed Iurisperiti, & me-
dici, D. Thom. 2. 2. *quæst.* 96. Navarr.
in Manual. cap. 11. *num.* 31. Did. Perez
in l. 6. *titul.* 19. *lib.* 8. *Ordinam.* Franc.
Valles *de sacra philosoph. cap.* 32. Mart.
del Rio *libr.* 4. *Magic. cap.* 3. *quæstion.* 5.
†Quam hodie solent profiteri vxores 31
ex illa colluvie perditorum hominum,
quos Itali *Cingaros*, Latini *Ægyptia-
cos*, nos *Gitanos* appellamus, in quos
multa collegit Crespet. *lib. de odio Sa-
than. discur.* 12. † Qui cum sint à Tur- 32
cis in Christianæ religionis explora-
tores ad Hispaniam missi, fingunt se
ex iniuncta sibi pœnitentia (rapinis,
& impositionibus viuendo) per or-
bem peregrinari, vt tradit idem Cres-
pet. *dict. discur.* 12. *Munster. lib.* 3. *Cos-
mograph.* Philipp. Camerarius *horar.
successivar. capit.* 17. Petr. Gregor. *li-
bro* 34. *syntagm. cap.* 16. *numer. fin.* † 33
Nec iuvantur ex illo *Exod. cap.* 13. *Et
quasi signum in manu tua*, quia non
de chiromantia, sed de festivitate Azy-
morum agit, cuius observatio, vt He-
bræis memorabilis fuisset in signum li-
bertatis ab Ægypto sacer historicus di-
xit futuram, *quasi signum in manu*,
sumptâ ab eis metaphorâ, qui vt ali-
quid recordentur solent digito annula-
ri filum alligare, vel annulum indere.
† Nec minùs eis suffragatur illud Iob, 34
cap. 7. *qui in manu hominis signat, vt no-
rint omnes opera sua*, quia loquitur de
potentia divina, quæ his inferioribus
prædicatur: manus enim pro potentia
est, & magnitudine, *Exod. capit.* 14.
vel de libero arbitrio, quod in ho-
minis manu, hoc est, in potestate
positum est, *Sapient. cap.* 36. *in mani-
bus abscondit lucem*, & ita illud intelli-
gunt Franc. Suarez *lib.* 2. *de religion.
cap.* 10. *ad fin.* Raph. de la Torre *tom.* 2.
de vitiis opp. relig. quæst. 95. *artic.* 7.
disput. 3.

CAPVT

CAPVT XI.

De Magia divinatrice absoluta, quæ ad Oraculum spectat.

SVMMARIVM.

1 *Divinatio regulariter in malam partem, sumitur.*
2 *Divinatio dividitur in Oraculum, & Magiam.*
3 *Oraculum diuinam prophetiam conatur imitari.*
4 *Ex antris dæmon responsa dare consueuit.*
5 *Pœna Clemesi Hispaniæ ob divinationem in pretio habita.*
6 *Ex statuis dæmon quonam pacto loquatur.*
7 *Vox idolorum, & statuarum, quanam sit.*
8 *Diabolus quare vtatur voce stridula, subsibilante, & confusa.*
9 *Diabolus quare vocem veram emittere nequit.*
10 *Vox naturalis vnde petitur.*
11 *Oracula Iovis Dodonæi, Apollinis, Hammonis, & aliorum.*
12 *Calvaria, seu capita mortuorum Gentilium, in quibus dæmones locuti.*
13 *Caput æreum Alberti Magni, quâ arte loquutum.*
14 *Caput Traiani Imp. D. Gregorio loquutum.*
15 *Ex hominibus loquitur dæmon dupliciter.*
16 *Diabolus in hominum corpora dilabitur, vt responsum det.*
17 *Energumeni vnde dicantur.*
18 *Ventriloqui dicti, quòd eis ex imo ventre vox prodeat.*
19 *Pythones quare dicantur à dæmone possessi.*
20 *Divinorum causa adscribenda est dæmoni.*
21 *Diabolus tam in possessis, quàm obsessis linguam movet.*
22 *Divini ignari sunt de his, quæ proferunt.*
23 *Divini dicuntur quasi Deo, seu potiùs dæmone pleni.*
24 *Enthusiasmus, quid sit.*
25 *Vates vnde dicti.*
26 *Orphæus, Thiresias, Sosipatra, & alij divini.*
27 *Pythia Delphis, & fœminæ Dodonides.*
28 *Nicostrata, & Cassandra pythoniæ.*
29 *Montani veteres, Colophonij, Triphonij, Soractini, & Paredri.*
30 *Oracula Messalianorum, & Iuliani Apostatæ sectatorum.*
31 *Anabaptistarum oracula, & Magdalenæ de la Cruz.*
32 *Indorum divinationes.*
33 *Sibyllarum prophetiæ.*
34 *Sibyllæ licet Gentiles donum tamen prophetiæ potuerunt obtinere.*
35 *Sibyllarum oracula non nisi ex Deo probantur.*
36 *Arreptitij, quo pacto dignoscantur.*
37 *Diabolus solet quos corripit, variis tormentis vexari.*
38 *Diabolus terrorem incutiens sic se putat Deum imitari.*
39 *Diabolus divinos suos ad imitationem prophetiæ facit variis loqui linguis.*
40 *Diabolus divinum spiritum conatur imitari.*
41 *Lymphati vnde dicantur.*
42 *Sibylla Cumæa oraculum cum furore mixtum.*
43 *Fanatici, qui dicantur.*
44 *Brissonius de Fanaticorum sententia reprehensus.*
45 *Fanaticorum de furore causam physicam reddere conati.*
46 *Laurentius Valla de divinatione naturali reprehensus.*

47 Adalides, & Almocadenes, qui sint.

48 Divinus nullus naturâ nascitur.

49 Ex humore melancholico valet quis varias linguas loqui.

50 Phantasiæ vitio potest homo linguam fingere, sed non divinare.

51 Dij gentium dæmonia sunt.

52 Divini, neque à natura, neque ab arte fiunt, sed à dæmone.

53 Oracula omnia adveniente Christo Domino obmutuerunt.

54 Authoris sententia de Oraculorum cessatione.

55 Divinorum responsa à dæmone loco Oraculorum emissa.

56 Divini sunt hæretici, Apostatæ, & paganis deteriores.

57 Divini licèt Sacramenta expressè nõ renũtiaverint, pro hæreticis habẽtur.

58 Divini, de expressa sunt dæmonis professione, pro hæreticis reputantur, etiamsi quærant à dæmone, quæ eius naturæ cohærent.

59 Hæretica sunt facta à divinis, licèt non respectu operis, saltem respectu operantis.

60 Sibyllæ vnde à Gentilibus Diaboli prophetissæ dictæ. Eorum nomina recensentur, n.61.

62 Sibylla Erythrea verè Sibyllæ nomen sortita est, & cur? n.63.

64 Carmina Erythrææ in veneratione habita apud Gentiles.

65 Genethliacum carmen Augusti filio cur à Virgilio dicatum.

66 Virgilij authoritas, & Sibyllini carminis tanta vt si puer nasceretur pro Deo coleretur.

67 Sibylla Traiano superbo libros suæ prophetiæ magno pretio vendidit, & à multis pro Gentili habita. Alij tamen ex nuribus Noë fuisse affirmant, n.68.

69 Sibyllæ carmina Græcè non ex Hæbræo in græcum translata longam vitam indicant, & n.70.

71 Oracula de Christi adventu ab aliis vnde desumpta.

72 Causam naturalem in divinatione multi assignant.

73 Divinationem, melancholicis multi adscribunt, & n.74. A multis tamen improbatur, n.75.

76 Melancholia imaginatricem ac reliquas cerebri partes, quas Medici principes vocant, commovet.

77 Sanguis melancholicus tenuissimos spiritus contemplationi & philosophiæ maximè conveniẽtes habet, & n.78.

79 Melancholia vtebatur diabolus ad sua oracula commendanda.

80 Fanaticorum causam quidam terræ exhalationi cœlestium influentiis alij adscribũt, at vtrique errãt, n.81.

82 Divinatio aut manat à Deo, aut à Dæmonis calliditate.

83 Dæmon divinationi deditos decipit per phantasiæ vitium.

84 Dæmon facilè corpus hominis penetrare potest quòd sit spiritus.

85 Conditio non eadem est spirituum, qua corporum.

86 In atra bile laborante residere solet Dæmon, & in illo ementiri oracula, & n.87.

88 Carmine mundo promulgari oracula sua voluit Dæmon.

89 Carmine libri Iob, & Cantica Canticorum à Salomone fuerunt scripta.

90 Carmina qui modulati sint, & n.91.

92 Propheta idem ac Poëta significat vtrique enim dicti sunt Vates.

Divinatio absolutè in malam par- 1
tem sumitur, *Numer. cap. 5. Non est auguriũ in Iacob, nec divinatio in Israël. Ecclesiast. c. 24. divinatio erroris, & auguria mẽdacia.* † Dividitur in *Oraculum*, 2
& *Manganiam*, quæ *furorem*, & *artem*, appellat D. August. *in cap. igitur. h. 26. q. 3.* † Oraculum enim ad id respicit, quo 3
diabolus veram prophetiam conatus est

est imitari, dando petentibus respon-
sa, vel ex antris, vel ex statuis, vel
3 ex hominibus.† Ex antris multa extant
litterarum monumenta, experientiâ
comprobata eorum, qui non solum res-
ponsa perceperunt, verum ipsi furore
correpti alijs responsa darent, vt de
illa quæ Bœotiæ fuit, tradit ex *Pausa-*
nia Leonicus in dialogo Trophon. de an-
tro Delphico, & alijs, Cicer. *libro pri-*
4 *mo divin.*† Præter illud quod de antro
Hispaniæ dicto *Peña Clemesi*, vulgus
iocatur, in eo dæmones responsa dare
consuevisse; nam illud fuit olim S. Ce-
briani Ecclesiæ subterraneum in Sal-
manticensi vrbe, in quo *Clemens Po-*
tosi, eius sacrista, postquam Magicæ
artis professores ab Hispania expelle-
rentur, quòd illic secretò doceret, lo-
cum fabulæ dedit, *vt accepi à precep-*
tore meo Gabriele Henriquez primario
iuris civilis Salmanticensi Doctore, &
nunc Regio Consiliario.

5 ¶ Ex statuis similiter loquitur Dæ-
mon non propriè, nec naturaliter, sed
vt in antris solet voce ementita, quia
vt ait Regius Vates *Psalm.* 134. *Simula-*
chra Gentium os habent, & non loquun-
6 *tur, neque est spiritus in ore ipsorũ.*† Qua-
re producit sonum in aëre humanæ vo-
ci similem, ad eum fermè modum quo
quis tibiâ, vel fistulâ, aliovè instru-
mento sonum vocis humanæ exprimit,
vel cavæ valles exceptam, ac repercussã
vocem articulatè admodum recipro-
cant, vt docet Alph. Tostatus *in Exod.*
7 *c.7.q.15.*† Vnde fit, vt vtatur voce stri-
dulâ subsibilante, confusa, obscura, de-
bili pusilla, & quasi ex dolio, vel testa
rimosa, vt ex sagarum confessionibus
narrat Nicol. Remig. *lib. 2. Dæmonol. c.* 8.
8 † Nam humanæ voces formantur ex
pulmonis respiratione per retractatio-
nem aëris corporis vivi, quo dæmon
caret, quia creatura est spiritualis, vt
9 probat Nata *libro tertio de Deo.* Et ita
in statuis, per se voces formare ne-
quit, vt docent Inquisitores Germaniæ
in Mall. part. 2. quæst. 1. c. 10.† Ex quo 10
genere fuerunt Oracula, & responsa
Iovis Dodonæi, Hammonis, Apollinis,
Delphici, Clarij, Delij, Sminthei, &
alia innumera, de quibus plura Cœl.
Calcagn. *lib. de Oracul.* Iul. Syren. *libro*
sexto de Fato, Petr. Leloyher *lib.* 4.
spectror. † Necnon calvariæ, seu ca- 11
pita mortuorum Gentilium, in quibus
dæmones sæpius loquuti sunt, vt de
illa Polycriti, apud *Plethon. lib. 1. Mira-*
bil. Gabini, apud *Plinium senior. lib. 7. c.*
5. † Item, & cranium Magi apud *Frãc.* 12
Picum lib. 7. Prænot. c. 10. & Alb. Mag-
ni caput æreum, secundum D. Thom.
eius discipulum *lib. 3. contra Gent. c.* 104.
† Præter illud caput Traiani Imp. D. 13
Gregorij orationibus ab inferis libe-
ratum, quod de suo statu vita, moribus
viro Dei interroganti respondit, vt nar-
rant Ioan. Diacon. *in vita Gregor. lib. 2.*
cap. 44. D. Thom. *in sentent.* 4.

¶ Ex hominibus loquitur Dæmon 14
dupliciter, nam vel solâ vmbrâ, & fu-
mo suæ nigredinis hominem obum-
brat, & obtegit, illi suggerens quid ve-
lit, vt contigit in obsessis, secundum
B. Ildegard. *lib. sua revelat.*† Vel eorum 15
corporibus illabitur in quibus, vt olim
in statuis idolorum inhabitat, & ita il-
lum Dominus iubet exire, quia intus
erat, D. Matth. *ca.* 5. & hi dicuntur pos-
sessi, vt docet Sprenger *in Mall. p. 2. q* 1.
cap. 9. † Non in ipsa anima, sed applica- 16
tione tantum, & oppressione per ener-
giam, vnde dicti *Energumeni.* Neque in
corpus, vt informet, vel partes eius in-
tegret, sed tantum, vt loco, vel instru-
mento organico vsurus, vt fusè expli-
cat Episcopus Abulens. *in Exod. d. cap.* 7.
q. 16.† Quibus quia ex imo ventre vox 17
prodire videtur, sacra pagina *ventrilo-*
quus appellat, *Acta Apost. c.* 16. & Py-
thones *Deuter. cap.* 18. *Levit.* 20. *D. Isai.*

*cap.*8. à pythone, quem Apollo iaculis
18 confecit, *cap.igitur.h.26. q.3.*† Sive à πυνθάνεσθαι, *pinthanestai*, quod à sciscitando dictum, docet Cœl. Rodigin.*li.*8. *antiq. lect. c.* 10. Vsurpantes nimirum *Pythonem* pro dæmone ex imo ventre, vel ex terræ profundo specu adveniente, & respondente, D. *Isai.c.*29. *& er i*
19 *quasi Pythonis de terra, vox tua.*† Nam tales effectus adscribendi sunt dæmoni adsistenti vel obsistenti hominem, vt probãt Bapt. Codrõch.*lib.*2.*de morb. venefic.c.*8 & Fernelius *l.de abditis rer.*
20 *caus.*1.† Nam sive in ventre sit, sive extrà corpus obumbret, eius linguam movet, vt non quod velit homo, sed dæmon voluerit, loquatur quippe divinã prophetiam imitari prætendit, in qua Deus verba *in* ore prophetæ ponit, vel eius linguã, vt calamũ scribẽtis movet, *Psalm.*44.*lingua mea calamus scribæ ve-*
21 *lociter scribentis.*† Hac tamen differentiã, quòd veri Prophetæ ea, quæ ab spiritu sancto cognoverunt maximâ cum certitudine, & veritate proferũt, *vt diximus cap.* 1. hi verò correpti omnino ignari, nec sentientes quidem mira proferunt, & linguas quas nõ noverũt, loquũtur, quia animã illustrare nequit, D. Thom. 2.2.*q* 172.*art.*5. D. Chrys. &
22 Theoph.*in ep.*1.*ad Corint.*12.† Ex quo nimirum dicuntur *Divini*, quasi Deo, seu potiùs dæmone pleni, vt tradit D. Isidor.*lib.*8.*Etymolog.c.*9. transsumptivè, *in cap.i itur.h.*26.*q.*3.† Et eorum
23 furor *Enthusiasmus* à voce Græca ἔνθεος *entheos*, numine afflatus, vel divinus vulgò *endiosado*, meliùs *endemoniado*: vnde Ovid.*lib.*3.*art.poët.*

Est Deus in nobis, sunt & commercia cœli,
Sedibus æthereis spiritus ille venit.

24 ¶ Vnde & *Vates*, à vi mentis dici contendit D. Isidor.*lib.*7. *Etymol.c.fin.* quos falsos prophetas appellat D. Matth *c.*7. *& pseudo-prophetas*, *cap.*24. & malos prophetas D. Paul.*ad Tit.cap.*1.† Tales
fuerunt Orpheus Tiresias Sosipatra, 25
Musæus, Atticus, & similes, de quibus Eunap. *in vita Ædesij*, Lactant. *lib.* 4. *Instit.c.* 25. Ruffin.*lib.*2. *Ecclesiast.hist.*
cap. 4. † Talis Pythia Delphis, vt tra- 26
dit *Cœl.*Rhodigin. *lib.*13.*antiq.lect.cap.* 33. tales fœminæ Dodonides, vt docet Natal. Comes *lib.*6. *Mytholog.cap.*10. & puella pythonissa de qua *Acta Apostol.*
*cap.*16.† Talis Nicostrata mater Evan- 27
dri, quæ ex furore, vulgò dicebatur *Carmenta*, vt tradit Plutarch.*in Romul.* talis Cassandra filia Priami, vt narrat *Lycophron.in Cassand.Verg.Æneid.*2.

Sola mihi tales casus Cassandra canebat.

¶ Tales Montani veteres, qui falsas 28
revelationes simularunt, vt tradit Euseb.*l.*5.*Ecclasiast.hist.cap.*15.16 17. *&* 18. tales Colophonij, Trophonij, Soractini, & Paredri, de quibus Pausan.
in Arch.† Talia fuere Oracula, & pro- 29
phetiæ, quibus illusi Messaliani gloriabantur apud Theodoret. *lib.*4.*de hæret. fab.* Tales similiter Iuliani Apostatæ, & sectatorum Marci Magi, vt narrat
Irenæus *lib.*1.*c.*8.*& cap.*9.† Tales nos- 30
tro sæculo Anabaptistarum, apud Campanos & Magdalenæ de la Cruz, apud nostros Bæticos Cordubæ, vt tradit Ribadeneyr.*in vita B.Ignatij lib.*5.*cap.*
10. † Tales divinationes Indorum, qui 31
sumpto *Cahobæ* semine externantur, & mox cessante furore vaticinantur, de quibus Petr. Chieza *p.*2.*histor.Peruanæ*
cap. 27.†. In quorum classe referre non 32
dubito Sibillas, Manto, Daphnẽ filiã Tiresiæ, Xenocleam Melissam, & Lãpusã, & alias huiusmodi quarum meminit Strabo *li.*14. *Geograph.* Non tamẽ alias, quæ specialiter Sibyllæ sunt appellatæ.
† Nam licèt Gentiles, donũ tamen pro- 33
phetiæ obtinere potuerunt, vt diximus *cap.*1.*n.*40. ex quo eorum scripta, vt divina commendat Lactantius *lib.* 1. *cap.* 6.*& lib.*4 *cap.*15. eaque in Virginitatis meritis

meritis tribuit, D. Hieron. *contra Iouin.*
† Nam quæ de Christo nascituro, & re-
34 demptionis mysterijs prędicarũt, non nisi
divino lumine assequi potuerunt; nam ea
dæmoni omnino sunt incognita, vt illi,
cui mysteria fidei, & futura contingen-
tia sunt denegata, D. Aug. *l. de natur.*
dæmon. c. 5. 6. & 7.

¶ Arreptitij huiusmodi, tam Obsessi,
35 quàm Possessi facilè dignoscuntur, vel
ex tumore corporis, oculorum intuitu,
faucis raucedine, sermone peregrino, in-
solito furore, vt docet Bapt. Codronch.
36 *l. 2. de morb. venefic. c.* 8. † Nam diabo-
lus solet quos corripit variè vexare, vt
illos, qui se terræ allidebant, & spuman-
tes volutabantur, *D. Marc. & Luc. vter-*
que c. 9. & qui montes habitabant, &
lapidibus se concidebant, *Marc. cap.* 5.
37 † Eosque variè terrere solet, quia se pu-
tat sic Deum imitari, cuius præsentiâ,
Exod. c. 19. *Eratque mons terribilis*, &
in adventu eius, Acta. c. 2. *Et factus est*
repente de cœlo sonus tanquam advenien-
38 *tis spiritus vehementis.* † Ex quo tan-
quam Dei simia diabolus, cùm videat
Zachariæ divinâ visione linguæ vsum
ademptum, *D. Luc. c.* 1. sic quos corri-
pit, linguæ vsum ademit, *D. Luc. c.* 11.
& quia Apostoli varijs linguis loque-
bantur, *Acta Apost. cap.* 2. suos varia,
& mira facit loqui, *Acta Apost. cap.* 17.
Luc. c. 4. † Nam in his diuinum spiritum
39 conatur imitari. vel ex eo, quod ait
Polychoron. in Ezech. *cap. 3. quemadmo-*
dum diuini, & incantatores ad dementiam
vsque procedunt, dæmone illis stuporem
ingerente; ita è contrario prophetis sensus
afficitur, dum anima spiritus efficacia col-
40 *lustratur.* † Quare sic afflatos *Lymphatos*,
quasi *Nymphatos*, Græci vocant νυμφό-
ληπτος, *Nympholeptas*. Vt visa Cerere,
Cerritos, viso quoque Fauno in meridie,
mente attoniti, audito Pane territi, *pa-*
41 *nico pavore*, dicuntur vexari vano metu
† Vt non malè de Phœbi Sacerdotissa,
siue Sibylla Cumæa fatur Verg. *Æn. l. 6.*

Ante fores subitò, non vultus, non color
vnus,
Non compta mansere coma, sed pectus
anhelum,
Et rabie fera corda tument, maiorque
videri:
Nec mortale sonãs afflata est numine quãdo
Iam propiore Dei.

¶ Vnde eos *Fanticos* appellat. Vlpian.
I.C. *in l. 1. D. de Ædil. edicto*, non à fan- 42
do tantùm, vt voluit Petr. Gregor. *in*
Syntag. p. 3. lib. 34. cap. 3. n. 9. sed a fanis
dæmonum in quibus versabantur. † Quod
quia minùs intellexit Barnab. Brissonius 43
lib. 2. selector. cap. 3. Fanaticos Cybeles
sacerdotes appellat, cùm de illis non
esset dubitatio, in morbosos non fuisse
referendos, vt de his, de quibus apud
I.C. quærebatur, an huiusmodi furorem
in servis deberet venditor emptori re-
nunciare, eo quòd non à rabie, sed à nu-
mine duceretur, nam vtrumque à phan-
tasiæ vitio proveniunt, ideò adiungit
Plaut. in captiu.

Aristophones, quòd rabidus, & fana-
ticus sit.

¶ In quibus causam physicam redden-
do plerique anxiè laborant, peculiarem 44
contendentes quandam loci illius è terra
exhalationẽ esse, quæ Fanaticos efficit, vt
illi quos atra bilis exagitat, Levin. Lemn.
lib. 2. de occultis natur. cap. 2. Iul. Syren.
libro nono de Fato. † Quorum errore la- 45
psus Laurent. Valla *lib. 1. hist.* in His-
pania putat esse populos naturâ diuinos,
qui regem Ferdinandum plurimum in
expugnatione Granatensi adiuuerunt,
quos vocat *Adelitos*, & *Almoganenos*.
† In quo duplici errore labitur primò 46
dum putat illos esse populos (quorum à
nullo chorographico mentio fit) cùm
sint militiæ officiales, licèt eos corruptè
appellet, nam exploratores dicuntur,
Adalides: & qui pedestres milites ducũt,
Almocadenes, vt constat ex *l. 1. & l. 5.*
tit.

47 *tit. 22. p.2.*† Secundò errat, dum hanc
diuinandi artem, quasi naturalem genti
illi adscribit, cum nullus naturâ nasca-
tur diuinus, vt docet Cicer. *lib.1. Diui-
nat.*† Nam licet naturaliter ex humore
48 melancholico humores attenuentur, vt
homo valeat linguas loqui, quas non
nouit, vt tradunt Aristot. *in probl. sect.*
30.& Auicenna *lib.3 fen.1.tract. 4.cap.*
49 19.† Non sequitur ex eo posse diuinare,
quia ex phantasiæ vitio potest homo
linguam fingere, & ex forti imaginatio-
ne, quasi propriam loqui, vt *Maniaci*,
qui putãt se mortuos, & ideò nec volũt
bibere, neque edere, quos à *Dijs Mani-
bus*, dictos putat Gilb. Angl. *lib. 2. de
Mania.* Et meritò quidem, quia Dij
50 Gentium dæmonia sunt, *Psal.95. Apo-
stol. Corinth.1.cap.*10.D. August. *lib.*8.
ciuit. Dei, cap. 24.*cap. qui sine saluatore.
h.26.q.2.*† Ex quibus satis apparet hos,
51 neque à natura neque ab arte divinos,
seu mente attonitos, nisi à dæmone, vt
visa vmbra Creüsæ Æneas apud Virg.
Æneid.2.

*Obstupui, steteruntque comæ, & vox
faucibus hæsit.*

Vt & viso Mercurio *Æneid.4.*

*At verò Æneas aspectu obmutuit
amens.*

Sed adveniente Christo Domino
52 nostro, hæc omnia phanaticorum res-
ponsa, & Oraculorum ementita divi-
nitas siluerunt vt tradunt D. Athanas.
*de humanit. verb. in princip. & Euseb. de
præparat. Evangel.* Nam à die nativita-
tis ipsius omnia Oracula obmutuerunt
Plin. *lib.30.cap.1.* Plutarch. *lib. de tacen-
te Pythia, Cicer. lib. 2. Divinat* † Ad
53 quod ego præter alios considero illud
*Sapient.cap.18. Cùm medium silentium
tenerent omnia.* Vt non solùm dictum
de mediæ noctis silentio & pace
quâ omnia in silentio detinebãtur, sed
quòd omnia Oracula, etiam divina,
quia vt testatur *Matt.c.11 omnes prophe-
tæ, & lex vsque ad Ioannem.*† Attamen 54
diabolus, quæ in illis prohibitus fuit
exercere responsa, in his emittit (ex
divina Dei permissione in suorum pec-
catorum pœnam, vt vivi etiam dæmo-
nis furorem experiri incipiant qui se ei
ita dediderunt, vt tanquam ex lapide
empta mancipia mali domini cruciati,
ex his ad æterna tormenta perveniant.

¶ Et quia sunt de expressa dæmonis 55
professione; sunt hæretici, sunt Apo-
statæ, sunt idololatræ, & paganis de-
teriores; quia dæmonem ipsum colunt,
adorant, sacrificant, fidelitatis, & obe-
dientiæ homagium præstant, quorum
ideo crimen directo opponitur fidei, ex
adiuncto, & concomitantia, vt tradit
concivis meus cardinalis *D.* Franc. To-
ledo *in sum. lib.4. c.14.* † Vnde licet 56
Sacramentis expressè non renunciave-
rint, neque conculcaverint crucem, ne-
que alia fecerint, quæ facere solent
hæretici: eo ipso quòd dæmoni fœde-
rati sunt, pro hæreticis manifestis ha-
bentur, vt docet alter concivis meus
Episcopus D. Iacob. Simancas *in Prax.
cap.11.*†. Sive quædam à dæmone, quæ 57
naturæ eius sunt consentanea, vt præ-
sentia, & præterita, sive quæ naturæ
eius repugnant, vt sunt futura contin-
gentia, &c. vt docet Paul. Grilland. *de
q.10. num. 2.* † Nam eo ipso quod fiunt 58
ab illo, qui est de expressa dæmonis pro-
fessione, hæretica omnino, & hæretica-
lia sunt, licèt non respectu operis, sal-
tem respectu operantis, vt docet idem
Grilland *d.q.10. num.4.* Menoch. *de ar-
bitrar. lib.1. cas.388. num.4.* Oldrad. *cons.*
210. Farinac. *tom.1. quæst.20. num.81.*

APPENDIX.

SIbyllas donum prophetiæ obtinuis- 59
se diximus *num.32.* quorum nomen
Æolicum est à voce *Sios*, quæ signifi-
cat *Deus*: & voce *Byli*, quod importat

Consilium

Consilium: quare apud Gentiles diaboli prophetissæ videntur dicendæ, quia Dij Gentium dæmonia sunt, *Psalm* 95. *cum aliis super. num.* 51. † Quod licèt de
60 Manto, Daphne, Cassandra, Xenoclea, Melissa, Lampusa, & aliis huiusmodi Gentilium Sibyllis dici possit, quas congessit Strabo *lib.* 14. *Geograph.* vt quæ tot Idolorum cultum, sacrificia, atque hominum cædes suaserunt, vt videre est apud *Tit. Liuium, totius antiquitatis Romanæ armarium, Plinium, Sigonium, & Halicarnassæum.* † De aliis
61 tamen, quæ specialiter Sibyllæ nomine sunt appellatæ, aliter dicendum videtur, & maximè de Sibylla Erythræa, quæ est quinta in ordine ex illis decem, quas annumerat Marc. Varro, secutus *ab Eusebio, & Lactantio.* † Vtpo-
62 te quæ tot de Christi adventu, & redemptionis mysteriis carmina prædicavit, in quibus quia nullus falsorum Deorum cultus, sed detestatio, atque summa pietas continetur, inter illos, qui pertinent ad civitatem Dei, connumerare non dubitat, D. August. *lib.* 18. *civit. Dei, cap.* 23. † Cuius carmina
63 maximâ in veneratione habuerunt Gentiles, & custodibus constitutis, illa asservabant in Capitolio, Valer. Max. *lib.* 1. *c.* 1. adeò vt pro eis legendis Vergilius Mecenatis familiaritate vteretur, ex eisque multa in sua opera concinnavit, & maximè in Genethliaco carmine, quod Augusti filio adscripsit *Eclog.* 4. † Non Pollioni, aut alterius
64 vt in vulgatis typis inscribitur, nam Vergilius majestatis accusatus fuisset, si vivente Augusto, alio quàm eius filio seculorum instaurationem prophetatus esset; nam licèt Augustus ex Livia masculam prolem non susceperit, conceptam abortavit, vt narrat Sueton. *in eius vita.* † Quod iusto Dei iudicio ad-
65 scribendum est, nam tanta erat Vergilij authoritas, & Sibylli carminis malè intellecti maiestas, vt si puer natus esset, pro Deo coleretur: cuius Oraculum non Erythreæ modò Sibyllæ fuit, sed Erophiles, seu Cumææ, Vergil. d. eclog. 4.

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas.

¶ Neque obstat Gentilem fuisse, vt 66
quæ ad Traiani Superbi tempora vixit, cui libros suæ prophetiæ vendidit magno pretio, & commendatione: quapropter maximâ curâ in Capitolio asservabantur, Tit. Livius *lib.* 1. *decad.* 5. Plin. *lib.* 13. *cap.* 13. Aul. Gell. *lib.* 1. *cap.* 9. Valer. *lib.* 1. *cap.* 1. nam multa de Christi adventu Gentilibus fuerunt revelata, vt docet D. Thom. 2. 2. *qu.* 2. 67
art. 7. † Quinimò secundùm alios non Gentilis modò, sed ex fidelibus fuit, quia dicunt fuisse ex nuribus Noë, quæ ingressæ sunt in arcam, ad quod credendum plurimùm ipsiusmet Sibyllæ carmen conducit, dum de se fatetur.

O gaudia magna,
Quod sortita fui, postquam discrimina mortis
Effugi, iactata meo cum coniuge multum.

¶ Ex quibus colligitur plurimum vi- 68
xisse, cùm carmina eius Græcè sint conscripta, quod fieri non potuit nisi post confusionem linguarum ex turre Babelis, quam diluvium præcessit annos D.XXV. nam ante id tempus vnum erat omnium labium, & idioma, scilicet Hebræum, *Genes. c.* 11. † Neque 69
dicendum est, fuisse Hebræè scripta, & translata in Græcum, nam in alia lingua, quàm in Græca adaptari non potest valor literarum, quibus nomen IESVS comparavit, ex ratione Græcarum literarum ad significanda nomina per numeros. † Aliorum autem oracu- 70
la de Christi adventu, & redemptionis mysteriis vulgata, anceps sum, an post eventum fuerint conficta, an illa ex

Prophetarum lectione didicissent, & non propriâ revelatione, cùm Gentiles multa ex prophetarum voluminibus in suos vsus commutassent, *Machab*. 1. c 3. *Expanderunt libros legis, de quibus scrutabantur Gentes similitudinem simulachrorum suorum.*

71 ¶ Alij dicunt harum causam fuisse naturalem, nam divinationem per somnium corporis naturam ad futurorum præcognitionem conducere existimavit Arist. *lib. de insomniis*, & primò loco melancholicis divinandi virtutem adscribit, dum ait Probl. 1. *Multi incalescente humore melancholico, quia color ille sedi mentis est propinquus, morbo vesania implicantur, aut instinctu lymphatico efferuescunt.* † Erasmus Roterodamus refert Pamaceum medicum, quendam nomine Phlyarium patria Spoletanum, facili patratoque remedio menti reddidisse, qui in morbo probè Teutonicè loquebatur, quod sanus nunquam potuerat, quibus assentitur, *Hieron. Cardanus.* † Quod quidem melancholiæ vitio contingere arbitrantur ex frequentissima humorum ebullitione, & vehementi spirituum agitatione, vt possit quis divinare, & variis linguis loqui, Levin. Lemnius *lib. 2. de occultis natur. c. 2.* † Quod minimè probare audeo, quia ad divinationem spiritus potentiam supernaturalem agnosco, & ad linguarum loquutionem, earum notitiam, quæ sola melancholia adaptari non possunt, Hieron. Mercurial. *in Pract. lib. 1. cap. 16.* Petr. Forest. *tom. 1. obseru. medic. lib. 10. obseru. 12.* Petr. Garſ. *ad Galen. de locis affect.* † Nam melancholia imaginatricem, ac reliquas cerebri facultates, quas principes, Medici vocant, commovet, impellit, ac in motum deducit; quo fit, vt cum optime attemperatus est, hoc est, calens, lucidus, fulgoreque haud secusque ignitum rubensque aurum illustratus admirabiles facit in animo motus, vt docent, Marsil. Ficinius *lib. 1. de vita long. c. 4.* Franc. Vallerio. *lib. 6. enarrat. tom. 1. enarrat. 10.* † Ex melancholico enim 76
sanguine calente attenuatoque manare tenuissimos spiritus, calidissimos simul & lucidissimos, qui cum sint motu agiles, & actione vehementes contemplationi & ingenio deservire maximè valent, & sic phylosophiæ prodesse melancholicos dixit *Aristot.* † Nam tali instrumento muni- 77
tus animus, atque septus acutè, solerter profundeque abditissima quæque inquirit, & inquirendo præstat diutius, ex quo viri summi, atque phylosophi singulares evaserunt, qui animum ab externis corporeisque rebus segregantes, eundemque se in totum colligentes, altissima quæque & abstrusissima meditantur, sic vt divino afflati furore esse videantur, vt testatur Menard. 7. *epis. 3.* † Quod quia Prophetis 78
contingere solebat, simul atque Poëtis, qui ex intensa imaginatione, quasi extra se elevati videbantur, vtrumque numini divino veteres retulerunt, ideò melancholia, ad sua commendanda oracula diabolus vtebatur, quam agitari à dæmone dixit Avicen. *fen. 2. tertij tractat. 4. c. 18.* à qua impulsi poëtæ apud Ovid. 6. *Fastor.*

Et Deus in nobis agitante calescimus igne.

¶ Alij contendunt quandam è ter- 79
ra exalationem, esse, quæ fanaticos efficit, eo quod in antris quibusdam phanaticorum sedes conspiciantur, vt de Delphico oraculo narrat *Cicero*, eius divinitatem cessasse quod terræ exalatio desierit, quæ furorem inspirabat, *lib. 1. divinat.* Alij corporum cœlestium influentiis adscribunt, eo quod divini huiusmodi magis quibusdam Lunæ revolutionibus quam aliis vexantur, ex quo Lunatici dicuntur

80 tur in Evangelio *D.Matthæi, cap.17.* † Sed hij omnes vim terræ exalatione, ac cœlesti influentiæ tribuentes manifesto errore implicantur, quia terræ exalatio nulla facit divinos, licet mente attonitos aliquando efficiat, nec cœlum hanc veritatem largitur, cum nulla sint ei signa, quæ id præstare valeant, vt probat Cæsalpin. *lib.de inuestig.dæmon.*

81 ¶ Quare hæc causa tota pendet, vel ex Dei virtute in Prophetas, & quos elegit diffusa; aut dæmonis arte, & calliditate divina anhelantismunia emẽtita, vt probant Cæsalpin. *vbi supr.* Bapt. Codrinch. *libr.2. de morb. venef.*
82 *c.8.* † Qui non solum per phantasiæ vitium eos deludit, sed etiam eorum corpora subingrediens, tam per ora, quam aliis corporis meatibus, etiam tenuissimis poris, vt docet Petr.Thyreus *p.1.de dæ-*
83 *moniac.c.9.* † Nam cum corpus hominis sit penetrabile, & ipse spiritus, pertenuissimis latebris subire potest, & hoc est, quod absque læsione ingrediatur, & egrediatur, & sine nocumento inhabitet, in quacumque velit corporis parte, vt probat Thyræus *vbi supr.d.part.1.*
84 *cap.10.* † Etiam plures simul, non ea spirituum, quæ corporum, conditio est, vt vnus alteri cedat; vbi vnus spiritus, ibi mille: & sic legitur in Evangelio Luc. cap.8. *Legionem, multa dæmonia intraverunt in homine,* & cap.11. *& assumpsit septem alios spiritus nequiores se,*
85 *& ingressi habitant ibi.* † Et quia atræ bili, vt humorum pessimo, dæmones residere solent, quæ in liene est proximum hypocondriis, divinis huiusmodi ex imò ventre vox prodire videtur, & sic eos sacra pagina ventriloquos appellat *Act.Apost.c.16.* divinosque quasi
86 dæmone pleni, *cap.illud 26.q.3.* † Nam in his diabolus prophetiam suam ementitur & oracula tam soluta oratione, quam carmine, ex quo maleficia carmina dicebant veteres, Tibul.

Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbam.

Et canendo excantari, Virgil.

Cantando rumpitur anguis.

¶ Nam in hoc etiam diabolus divinam 87
vsurpat virtutem, qui oracula sua carmine mundo promulgari voluit, vt dicta Oracula Sybillarum, quia donum prophetiæ dabatur frequenter à domino simul cum poësia, vt apparet ex Psalterio Regis Vatis, quem carmine scriptum testatur Ioseph. *libr.7. antiq. Iudaic. c.10.* † Item & libri Iob carmine 88
fuerunt scripti, vt docet D.Isidor.*lib.1. Ethimol.c.59.* necnon Cantica Canticorum à Salomone, quia nihil aliud sunt, quam Epithalamium Christi, & Ecclesiæ nuptiarum vt docet idem Isidor. *vbi prox.* † Et Propheta Hieremias in mor- 89
te iusti Regis Iosias composuit carmen Nehemias, *Paralip.2. cap.35.* & Moyses antequam faciem cornutam ostenderet carmen exametron modulatus est, *Exod.cap.15.* & Iosue cursum Solis non soluta oratione, sed carmine detinuit, vt tradit Massius *super Ios. c.10.*
† Et Sanctissima Virgo MARIA, Re- 90
demptoris nostri Genitrix, carmina modulauit, vt constat ex Evangelio *D. Luc. c.1.* & ipsemet Christus servator noster priusquam pateretur ad Patrem orationem hymno dirigit, *D. Matth. cap.26.* † Vnde Prophetis, & Poëtis 91
nomen commune fuit, dictique sunt vtrique *Vates,* nam poësia, vt prophetia ad mores corrigendos, & virtutem denuntiandam fuit comparata, vt tradunt Aristot. *in poëtic.* Plato *in Ione,* Lel. Gyral. *in histor. poëtar. dialog. 1.* & sacrum nomen Poësiæ, Ovid.

Ad sacra vatum carmina afferte nostrum.

CAPVT XII.

De Oraculis terra effoßis.

SVMMARIVM.

1 *Antiquitati maxima reverentia.*
2 *Prophetia vbi est, affirmat veritatem Oraculi.*
3 *Diabolus divinitatis cupidus persæpè ementitur Oracula.*
4 *Oraculum sepulchri Anthenoris.*
5 *Oraculum sepulchri Dædali, quod expoliavit Darius.*
6 *Oraculum sepulchri Platonis.*
7 *Oraculum antri Toletani ante Hispanicam cladem.*
8 *Deus propter summam benignitatem suam revelat plerasque Regni mutationes, per causas naturales.*
9 *Regni mutationes per Angelos bonos, quandoque revelantur.*
10 *Angeli tutelares Regnorum, & Principatuum.*
11 *Sathana plerisque adest inter Angelos bonos.*
12 *Diabolus ab Angelis bonis (Deo permittente) de futuris illuminatur.*
13 *Diabolus ex prophetarum lectione multa futura cognoscit.*
14 *Diabolus, quandoque vera dicit in suis Oraculis.*
15 *Diabolus mysteria aliqua nostræ fidei quare cognoscat.*
16 *Diabolus veritatem prædicat.*
17 *Oracula terrâ effossa in turre Turpiana, & in sacro Illipulitano monte impugnata.*
18 *Pergamenum turris Turpianæ continet prophetiam S. Ioannis Evangelistæ ex Hebræo, & Græco interpretatam.*
19 *Pergameni huiusmodi idioma satis recentius post Gotthorum, & Vandalorum oppressiones.*
20 *Romani, quo tempore Hispaniam dominarunt, & vnde dictũ* Romance.
21 *Hebræi in septuaginta annis amiserunt linguam Hebræam, & didicerunt Syriacam, Arameam.*
22 *Hispaniæ, quo tempore idioma nostrum inductum.*
23 *D. Cecilius, vt prophetiæ dono præditus sic & linguarum,*
24 *Liber plumbeus, qui adhuc non legitur, in aliud tempus reservatus.*
25 *Linguis novis loqui, signum prophetiæ.*
26 *Linguâ futurâ loqui, donum Spiritus sancti.*
27 *Garanad quid significet.*
28 *Episcopum Garnatensem quare se appellet D. Cecilius.*
29 *Libri plumbei effoßi in monte Illipulitano laudati.*
30 *Arabicè quare scripti sint libri plumbei effoßi in monte Sancto.*

SVnt multa terrâ effossa variis characteribus insignita Oracula, quæ multi credunt, nulla alia de causa, quàm vetustate esse corrosa, quia maxima est antiquitati reverentia, *l. 2. §. quæsitum, C. de vetere iure enucl. cum aliis* per Aymon Cravet. *de antiquit. temp. p. 1.* † Idque maximè, si aliqua in eis de futuris contingentibus prophetia videtur revelata, nam cùm id solius Dei sit, oracula pro certis, & indubitatis venerantur, D. Isai. cap. 44. *Annunciate, nobis, quæ ventura sunt, & sciemus, quia Dij estis vos.* † Sed cum id Diabolus ementiri conetur, non sunt omnia, quæ terra effosa sunt Oracula omnino amplectenda, sed examinanda: quia diabolus persæpe divinitatis cupidus illa emittit, sive quòd sic putat Deum imitari, sive quòd vult in eorum interpretatione, aut expectatione homines torquere: sive deludere,

Margin: 1 (line 1), 2 (line "mon Cravet…"), 3 (line "vos.† Sed cum…")

deludere, vt à cœlestibus curis ad inania & futilia seducat, vt tradit D. August.
4 *in qq....* † Sic constat multa Oracula de futuris à diabolo conficta, & sepulchris Gentilium effossa, vt Paduæ in sepulchro Anthenoris, quod in monasterio S. Francisci repertum est tempore Alberti Scaligeri, ensis cernebatur inscriptus, quòd dum terram dominarentur illam, quibus prima nominis littera fuisset A. magnam cladem passuros, quod experientia postea comprobavit in Athila Hunno, Aguilulpho Gottho, Acciolino tyranno, & asserto Alberto Scaligero, vt narrat Bern. Scardon. *in
5 histor. Patavin.* † In sepulchro Dædali, quod expoliavit Darius, vitrea arca fuit olei plena, quo corpus tangebatur, sed paululum olei in arca deficiens erat in marmore inscriptum, *quisquis me videat, curet, quod defuit olei adimplere, aliàs sciat se malè habiturum*; quo viso Darius iubebat arcam oleo refici, sed eò magis dilabebatur, quo stupefactus tristis sepulchrum clausit, & statim secuta est sui exercitus clades, & ipsius misera mors à proprio filio illata, vt narrat Ælianus *l. 13. de varia histor.* Herodot.
6 *l. 2.* † Et in Thracia in sepulchro antiquissimo (quod nonnulli volunt fuisse Platonis) lamina reperta est, quæ tempus, quo reperiretur indicavit, & hæc Græcè in ea erant scripta, quæ Latinè sonant, *Christus nasciturus est ex Virgine, & in eum credo: tempore Constantini, & Irenæ Principum ô Sol iterum me videbis*, vt meminit Paulus Diacon.
7 *l. 23* Fulgos. *l. 1. c. 6.* † Et (si historiæ Aventariquæ fides est, quam fuit interpretatus Michaël de Luna), ante miseram Hispaniæ cladem Toleti in antro reperta est fabula, eius miserandæ stragis prænuntia; nam id ex diligentia coniuratorum, socordia, & incuria cavendi, ac pellendi hostem, à dæmone potuit cognosci, vt dicemus *infrà, hoc lib. 1. c. fin.*

n. 22. † Deus enim propter suam be- 8
nignitatem summam revelat plerumque futuras regni mutationes, vel signis, vel prodigijs, vel alijs modis, provt sapientiæ suæ incomprehensibili visum fuerit vt tradunt Marta *de iurisd. p. 1. cap. 6. n. 21.* Maroto *de iure quæsito lib. 3. cap. 49. ex num. 37.* † Aliquando etiam 9
per Angelos, non solùm custodes, sed etiam tutelares, & defensores Principatuum, atque Regnorum, quorum Præsidio prædicta regna conservantur ac proteguntur; nam cuique genti proprium esse Angelum tutelarem, tradit D. Clem. *lib. 2. Recognit.* Dionys. *lib. de Ecclesiast. Hierarch. cap. 9.* † Et probatur 10
ex Daniele cap. 10. *Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti & vno diebus*, & paulò post *apparuit Princeps Græcorum veniens* & cap. 12. *consurget Michael Princeps magnus, qui stat pro filijs populi tui.* † Et cum negari non 11
possit plerumque inter Angelos bonos adesse Sathana, vel ex eo, quod legitur Iob. cap. 1. *cùm venissent filij Dei, vt assisterent coram Domino adfuit inter eos Sathana.* † Similiter quando Deus 12
permittit ab Angelis bonis diabolum illuminari, de huiusmodi futuris certior redditur, vt docet D. August. *de natura dæmon. c. 6. & in Genes. ad liter. c. 17.* † Necnon ex Prophetijs per divi- 13
nos Prophetas evangelizatis, quæ vt minùs cognita pro suis venditat, aut ex rerum experientia, quâ quotidie magis provehitur, atque addiscit, secundum Glos. *in c. pudor. v. fallere 32. q. 2.* Petrus Lombard. *in Sent. 2. dist. 7.* † Et ita ap- 14
paret in suis Oraculis de futuris aliquoties vera dixisse, nam si semper mentiretur, neutiquam tot homines secum in perditionem adduceret, neque eius responsa venerarentur, nam vt ait Cicero *lib. 1. divinat. Si Oraculum Delphis aliqua vera non dixisset, neutiquam in tanto pretio foret.* † Et non solum futu- 15

ra, sed mysteria nostræ fidei hac de causa diabolus perpendit, quia sic constat in Christo Domino divinitatem cognovisse, & suis manifestasse, D. Marc. cap. 1. *Et erat in Synagoga eorum homo in spiritu immundo, & exclamavit dicens. Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio quod sis sanctus*
16 *Dei.* † Et Pythonissa apud Macedones de Paulo, & Sila prædicavit veram esse eorum doctrinam, vt testatur D. Lucas Acta Apost. cap. 16. *Hæc subsequuta Paulum, & nos clamavit dicens: Isti homines servi Dei excelsi sunt, qui annunciant vobis viam salutis.*

17 ¶ In qua classe nonnulli referre conantur Prophetias, tàm pergameni in Turpiana turrè reperti, quàm librorum plumbeorum in cavernis sacri Illipulitani montis effossorum, negantes eos ex D. Iacobo, aut Cecilio, vel Thesiphone, vel alio ex suis discipulis scriptos, nec dum translatos, quia pergameni idioma satis recentius est eorum memoriâ, & librorum seriem Mahumetanos esse affirmare impiè conatur persuadere Maroto *de iure quæsito, d. lib. 3.*
18 *cap. 49.* † Quorum neutrum nec credent pueri, qui nondum ære lavantur, nam in dicto pergameno contenta prophetia est S. Ioannis Evangelistæ ex Græco, & Hebræo interpretata per S. Cecilium, primum Episcopum Garnatensem, & ipsius Chirographo subscripta, in cuius fidem asservationis, & comprobationis miraculum, & ipsius prophetiæ veritas, litterarum, & pergameni vetustas liquido asseverant, vt constat ex iudiciario processu super eorum qualificatione facto per Illustrissimum D. Petrum de Castro Quiñones virum religionis, sanctitatis, ac litterarum omnium gloriâ vnum nostro ævo clarissimum, tum Archiepiscopum Granatensem, nunc Hispalensem, benemeritum Præsulem: vnà cum Episcopis Guadixense, & Galipolense, & Abbate de Alcala, ac alijs doctis, & peritissimis viris, *coram Doctore Hieronymo de Montoya, & Licentiato Michaele de Muru Notariis, anno Domimini M. DC.* † Nam licèt nonnulli (& 19
ij quidem ex doctis) prædicti pergameni idioma posterioribus sæculis post Gotthorum, & Vandalorum oppressiones dicant confictum: veritas arguit, illo sæculo viguisse, quo à Romanis subacti Latinam linguam exprimere conantes Hispani, hoc illòve idiomate loquebantur, ex Latino, & Hispano conflato vnde dictum *Romance* †. 20
Nam à tempore quo primæ cohortes Romanæ in Hispaniam sunt ingressæ, vsque ad Nativitatem Domini nostri Iesu Christi, secundum aliquot trecentos, plus minùsvè annos, vel vt alij volunt, ann. XXVI. tantum percurrerunt, vt ex Dione Cassio, Strabone, & alijs tradit eruditissimus amicus noster, D. Bernard Aldrete *lib. 1. del origen de la leg Españ. cap. 2. & lib. 2. de las antig. de Españ. c....* † Ex quo vsque 21
ad adventum, D. Iacobi in Hispaniam, quadraginta plus minùsvè anni sunt transacti, quo tempore Hispani ex propria lingua, & Latina hanc inducere potuerunt, quemadmodum Hebræi in septuaginta annis quibus apud Babylonios in captivitate sunt commorati, Hebræam linguam amiserunt, & Babylonicam non assequuti, induxerunt sibi Chaldæam, sive Syriacam, vt affirmat D. Hieron. *in prologo Galeato* quo fit vt tempore Esdræ sub Zorobabele legem Domini (quæ Hebraicè erat scripta) non intelligerent, *Esdr. 2. cap. 8.* † 22
Ita Hispani Romanorum dominatione in alijs septuaginta annis ex propria, & Latina lingua hanc tertiam inducere potuerunt, quæ postea varijs vicissitudinibus iactata Gotthorum, Vandalorum, Arabum, & aliorum idiomatibus

bus, vel ad illam deflexa, vel in aliam
inflecti facilè potuisset; sed quænam
determinatè fuisset, palam profiteor
ignorare, quia illius temporis Hispani
idiomatis nullum alium fidelius testi-
monium, quàm hoc pergamenum ha-
13 bemus. † Nisi velis D. Cecilium, vt-
potè prophetiæ dono præditum, sic &
linguarum, illoque spiritu vidisse fu-
turæ civitatis augmentum, & Ecclesiæ
suæ dignitatem, cui se Episcopum di-
xit; hoc autem loquutum tempori ac-
commodato sermone, quo prophetia
esset revelanda, illudque pro signo suæ
veritatis dedisse, iuxta illud Apostoli,
Corint. 1. *cap.* 14. *linguæ in signum sunt.*
24 † Quemadmodum dici potest de pro-
phetia libri plumbei, cuius idioma, &
littera, hucusque à nullo sunt cognitæ,
nec cognoscentur vsque ad destinatum
tempus, vt affirmat alter liber plum-
beus, qui vnà cum eo repertus est in
cavernis prædicti sacri Illipulitani mõ-
tis, vt testatur eleganter assertus, D.
Bernard. Aldrete. *d. lib. 2. de las antig.
de Españ. cap.* 19. † Nam quemadmo-
25 dum Apostoli ad Evangelij veritatem
stabiliendam linguis loquebantur no-
vis, sic D. Cecilius ad prophetiæ com-
probationem, novam linguam loquitur;
nam vt prophetia, sic gratia lingua-
rum donum spiritus Sancti est, secun-
dum Apostol. *Corinth.* 1. *cap.* 12. *alij ge-
nera linguarum*, &c. quæ minor est,
quàm prophetia, *d. Corint.* 1. *cap.* 14. *vo-
lo autem vos loqui linguis, magis autem
prophetare, nam maior est qui prophetat*,
26 &c. † nam etsi Apostoli linguis loque-
bantur novis, & ijs quæ suo tempore
vigebant, non negatur ideò posse il-
lis, quæ postea futuræ essent, nam vt
ait Apost. *d. Corint.* 1. *c.* 14. *qui enim lo-
quitur linguâ, non hominibus loquitur
sed Deo*, qui tàm præterita, quàm fu-
tura præsentia habet Apostol. ad Rom.
cap. 14. *vocat ea quæ non sunt, tanquam
ea quæ sunt.* † Neque obstat Divum 27
Cecilium frustra se appellare Epis-
copum Granatensem, cum illo sæ-
culo civitas Granata non fuisset, ne-
que eius Episcopatus: nam cùm D.
Iacobus vnà cum suis discipulis in His-
paniam venisset, missus à Beatissima
Dei genitrice Maria ad sepeliendum
trans Bosphorum in Hispania prædi-
ctum librum, qui adhuc non legitur, in
loco vbi mortuum resurgeret, & id fie-
ret in hoc Illipulitano sacro monte, pro-
pe antrum, Arabicè dictum *Garanad*,
quod postea Illipula depopulata, novæ
huic fundationi propè Daurum nomen
dedit, vt tradit prædictus D. Bernar.
d. l. 2. cap. 24. † Quod postea D. Ceci- 28
lius vna cum socijs, & discipulis, alijs-
que fidelibus noviter ad fidem Christi
conversis habitans, cùm eis præficere-
tur, qui prædicto antro convenerant,
dicto *Garanad*, meritò Garanatæ nomi-
ne vsus est, cui se Episcopum dixit, vel
quia Episcopus creatus fuit à D. Petro,
quo tempore in Hispaniam mitteretur,
vel quia Episcopi appellabantur, qui ali-
cui cœtui Christianorum præerant pre-
sbyteri, Acta Apost. cap. 20. *Spiri-
tus Sanctus posuit Episcopos regere Ec-
clesiam Dei.*

¶ De libris autem plumbeis prædi- 29
ctis, qui vnà cum Sanctorum Marty-
rum reliquiis in cavernis præfati mon-
tis Illipulitani effossi sunt, nihil ha-
beo dicere, quod non sanctum, pium,
ac summâ veneratione dignum sit, quip-
pe materiæ, & litterarum tot sæculis
adservata divinitas, à recentioribus
Arabis confingi, neque tot de myste-
rijs nostræ fidei Oraculis nonisi divino
numine potuerunt innotescere, *vt pa-
tet ex dicto iudiciario processu, quem
originalem de mandato prædicti Domini
Archiepiscopi vidi.* † Neque obstat præ-
dictos libros esse Arabicè conscriptos, 30
vt de eorum fide dubitetur, quia D.

Cecilius, & D. Thesiphon eorum authores, quorum alter dicebatur ante conversionem Abdenatar, natione Arabes fuerunt, ideò maternâ linguâ hunc thesaurum incomprehensibilem nobis reliquerunt, in quo plura de Trinitatis, & verbi incarnati mysterijs, de beatitudine, & diuina visione, & alijs huiusmodi (quæ Mahumetanæ sectæ, & erroribus non quadrant) continentur, vt multoties prædictus sanctissimus Præsul pro Christi fide cataphractus athleta, contra laruas, & nugones huiusmodi in arenam descendens, verbo, & scripto satisfaciens, calidâ, quam merentur, perfundit.

CAPVT XIII.

De arte Cabalistica.

SVMMARIVM.

1 *Cabala significat recipere, acceptare.*

2 *Cabalæ artis origo secundum Hebræos.*

3 *Cabala complectitur vniversam philosophiam.*

4 *Cabala non addiscitur more aliarum scientiarum.*

5 *Hebræa lingua prima omnium fuit.*

6 *Adam simul cum nominibus v. res, & officia dedisse.*

7 *Phylacteria Iudæorum reprobantur.*

8 *Cabalistica ars, vt vana, falsa, & scandalosa damnata.*

9 *Inanimata ex lingua Hebræa nominata permoveri.*

10 *Hebræa lingua post captiuitatem amissa.*

11 *Esdras novas litteras Hebrais adinvenit.*

12 *Moyses, & Aaron virtute Dei operati, non arte Cabala.*

13 *Iosua, Samuel, Elias, Elisæi, Danielis miracula ex virtute diuina.*

14 *Nomina nulla sunt, quæ per se valeant operari.*

15 *Voces exorcismorum, & sacramentorum non comprehenduntur arte Cabala.*

16 *Nomina esse radios quosdam earum rerum, quas imitantur.*

17 *Platonicorum error damnatus.*

18 *Nomina quantumvis speciosissima nullam habent virtutem operandi.*

19 *Nomina, nec naturaliter, nec supernaturaliter vim sortiuntur.*

20 *Nomina in vna lingua producere effectus, quos nequeunt in alia.*

21 *Vocibus nulla res physica potest imprimi.*

22 *Ars Cabalistica est diaboli commentum.*

23 *Nomina scripta, quid mortuum, & omnis energiæ expertia sunt.*

24 *Verba ore prolata vim habent aërem feriendi.*

25 *Nomina, nec sunt substantia incorporea, nec accidentia.*

26 *Nomina multa sunt nil significantia.*

27 *Nomina magorum non sunt superstitionis vacua.*

28 *Nomina multa Magorum, dæmonum sunt.*

29 *Psalm. 146. de nominis virtute explicatus.*

30 *D. Luc. c. 10. nomina scripta in cœlis quid sit. & n. 31.*

32 *Ars Cabalistica nititur scripturis barbaris, ac peregrinis.*

33 *Climacterici anni quare letales.*

34 *Critici dies ex qua causa pendeant.*

35 *Paris, & imparis numeri ratio in partu detestata.*

36 *Homo toto anno, & incerto tempore nascitur.*

37 *Harmonia omnia contineri quomodo intelligatur.*

38 *Platonis*

38 *Pla tonicorum sententia de harmonia cœli refutata.*
39 *Musicâ Orphei feras, & saxa capi.*
40 *Musicâ homines, & bruta capiuntur, non saxa.*
41 *Lapides varios ab stellarum radijs moveri.*
42 *Lapides solùm animâ vegetativâ sunt præditi.*
43 *Lapidum quædam natura intrinseca.*

1 CAbala dicitur ex voce Hebræa
קבל *accepit*, quia recipere, seu ac-
ceptare significat, eo quòd non scrip-
to, sed quasi per manus hominum de-
rivatam Hebræi tradiderunt iuxta illud
Psalm. 77. *& patres nostri narraverunt
nobis*, superstitionibus, & menda-
2 cijs eam complentes. † Dicunt enim
fuisse traditam Moysi in monte Syna,
quâ contendunt ipsum in Ægypto, &
deserto plura perpetrasse, necnon Io-
suë, Elias, Elisæus, Isaias, Daniel, &
Samuel tot tantaque fecerunt miracula
per nomina scilicet Hebræa valde sig-
nificantia, quæ si quis bene nosset, &
ad vsum accommodare sciret, omnia ad
libitum posse perficere seriò affirmant,
vt habetur in lib. pestilẽtis doctrinæ Ar-
3 tabel ארבצחאל *in sept. 2.* † Ex quo Ca-
bala complectitur vniversam philoso-
phiam, divinam, & humanam, nec-
non naturalem, omniumque rerum
doctrinam mysticè, & symbolicè con-
tinet, quam ideò defendere curavit
Ioan. Picus Mirandulan. *lib. 1. contra
Astrolog. & in conclus. Romæ propositis,
concl. 5. ex qua impugnatus se excusavit
4 in Apolog.* † Quam satis irridet Petrus
Cirvelo Dorocens. vir sanè omnium
litterarum cognitione conspicuus, in
Apolog. Astrologiæ Christ. nam vt ait
Bened. Perera *lib. 1. advers. fallac. art. Li-
cèt hæc ars tantam sapientiam profitea-
tur, non eam more aliarum disciplina-
rum rationibus, & argumentis, disputa-
tionibusque tractat, sed numeris figuris
ac symbolis, ita vt in ea singulæ litteræ,
figuræ, nomina, elementa, apices, lineæ,
puncta, accentus, ac spiritus profundissi-
mam quandam, & abditissimam ingen-
tium rerum significatricem doctrinam
habeant.*

¶ Dicunt præterea ad hanc artem
plus prodesse linguam Hebræam, quam 5
aliam quia fuit omnium prima, quâ
Adam, & filij eius fuerunt loquuti, D.
August. *lib. 16. civit. Dei, c. 11. & lib. 18.
c. 39.* nam, vt ait D. Hieron. *in Sophon.
cap. 3. linguam Hebraicam omnium lin-
guarum esse matricem.* † Quare testatur
nomina rebus per Adamum in hac ip- 6
sa lingua imposita fuisse secundum suas
vniuscuiusque rei vires, atque naturas
Genes. cap. 2. nam simul cum nominibus
vires, & officia quædam distribuit, vt
nominata obedirent, vt tradit Cirvel
vbi sup. † Cuiusmodi phylacteria Iu-
dæorum, quæ nominibus, & characte- 7
ribus complectebantur ad omne bo-
num, etiam sanitatem restituendam,
de quibus fit mentio in cap. *non oportet
h. 26. quæst. 5. cap. si quis ariolos. d. 26.
quæstione septima*, Marbodæus *lib. de
gemmis.*

*Esse phylacterium fixus perhibetur in
Auro.*
Contra nocturnos fortis tutela timores 8

¶ Sed hæc ferè omnia, cùm tot ac
tantis scateant vanitatibus, & supersti-
tionibus, necnon mendacijs: hanc ar-
tem tanquam stolidam, falsam, vanam,
scandalosam, superstitiosam, ac de pa-
ctis suspectam, improbant D. Tho. 2. 2.
q. 96. Perera. & del Rio *vbi sup.* Cir-
vel. *in d. Apolog. & tract. de superstit. p.
3.* Suar. *de Relig. lib. 2.* de Covar. *lib. 2. de
falsa proph. c. 18.* quæ mera delirantium
insomnia dixit Vvaldens. *in opere sacra.*
† Nam incredibile est, Solem, Lu- 9
nam, & cætera astra, elementa item, &
stirpes cùm ratione careant, divinam

illam vim,quæ latet in vocibus Hebraicis ~~sentire~~,eaque sic affici,& permove-
9 ri, vt homini pro eius arbitrio pareant. †Sed esto nunc,noverint illam vim,vel omnes res naturales, vel certè animantes, aut homines, quamvis totam suam substantiam nomina significantia au-
10 diant,non permoventur.† Quòd si vim tantum tribuis vocibus, & characteribus Hebraicæ linguæ,quòd omnium sit vetustissima, certè constat alios esse characteres Hebræos,qui nunc extant, quàm qui olim fuerunt ante captivitatem Babylonicam, quod Beatus Hieronym. in prologo Galeato affirmat, *Certum est, Esdram post captã Hierosolymã, & restaurationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc vtimur, cùm ad illud vsque tempus iidem Samaritanorum, & Hebræorum characteres fuis-*
11 *sent.*† Nam vt ait Cardinal.Bellarm. *in lib.2.de verbo Dei, c.15. tom.1. Nam,& tẽporibus Esdræ desiit in populo Dei lingua Hebraica esse vulgaris. Siquidem in illis septuaginta annis,quibus Hebræi fuerunt inter Chaldæos in Babylone, obliti sunt linguam propriam, & Chaldaicam didicerunt,& deinceps Chaldaica, seu Syriaca fuit illis materna*; quocirca *lib.2. Esdræ cap.8. habemus, quòd cùm legeretur liber legis domini vniverso populo Nehemias,& Esdras, & Levitæ interpretabantur, quia alioquin nihil populus in-*
12 *telligebat.* † Nec verum est in lingua Hebræa reperiri voces, quæ omnium rerũ naturas exprimant, quod nequeũt in alia: nec Moyses, & Aaron per illa sunt operati,sed per mirabilem gratiam
13 Dei, *Exod. cap.....* † Nec Iosuæ retinuit cursum solis per hæc verba, sed voluntate divinâ obediente Domino voci hominis, *Iosue cap.10.* Narrantur etiam in scriptura Samuëlis,Eliæ,Esaiæ, Danielis,& aliorum sanctorum miracula, nec tamen vsquam de istis Cabalisticis mysteriis mentio fit.

¶ Quare dicendum est,nulla esse no- 14
mina, sive mente concepta, sive voce prolata,quæ naturaliter,& per se hanc potestatem habeant, vt docent D.Th. *d.2.2. q.96. art.2. & contra Gent.lib.4. c.104.& c.105.* Leonard. Vayrus *lib.2. de Fascin. cap.11.* Et siquam habent, eam ex pacto accipiunt, vt de his phylacteriis Iudæorum habetur *in c.nec mirum.h.26.q.5.*† Non loquor de exorcis- 15
mis,& aliis sacris rebus; nam qui sacramenta instituit Christus vim eis largiri dignatus est; sacramantalibus verò, quæ ab Apostolica traditione recipimus, etiam moralis vis à Deo tribuitur, quia Apostoli Christi ministri, & dispensatores ministeriorum sunt, D. Paul. *Corinth. 1. cap.4.* Trident. *sess.2. can.13.* † Loquor tantùm de Cabalisti- 16
cis vocibus, nam licèt dicant nomina esse radios quosdam earum rerum, quas significant, ex divina eorum impositione, Psalm. 146. *omnibus iis nomina voca*, & eis quasi vitam latere D. Luc. cap. 10. *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis.*† Non sunt feren- 17
di, qui alij se miscent errori Platonicorum, damnato, non solùm à Theologis D.Thom.2.2,q.96.*art.2.& lib.4.contra Gent. c.104.& 105.* Petr.Ciruel. *de superstit.p.3.* sed etiam à Medicis, Hippocrate *lib. de sacro morb.* Galen. *lib.6. & 10.simplic.* Codronch. *lib.2. de morbis venef. cap.5.* atque Philosophis Theophrast. *lib.9. histor.plantar.* Plutarch. *in vita Periclis*, Vayro *lib. 2. de Fascin. c.11.* † Quia nomina quantumvis spe- 18
ciosissima, vt Raphaëlis, Gabrielis, Salomonis, Machabæorum, & similium nullam habent virtutem operandi, neque naturalem, neque artificialem, neque supernaturalem, vt tradunt Scaliger *lib.16.de subtilit. cap.349.* Langius *epist.33.* Vallesf. *de sacra philosoph. c.3.*

De vi naturali nemo vnquã,vel sus- 19
picatus fuit. Supernaturalis si foret, id gratiæ,

gratiæ, vel miraculi foret; quod dici
nequit, quia Deus nil tale promisit,
neque Ecclesiæ suæ revelavit, non so-
lùm quoad modum gratiæ, vel miraculi,
sed etiam quoad modum prodigiosum,
quod natura non excedit, sed ratione
modi, vt multæ mirificæ operationes
factæ per bonos, & malos Angelos mo-
tu locali, vel subitâ naturalium agen-
tium applicatione, quia horum nulla
potestas in his reperitur, vt docet Hie-
ronym. *in vita S. Hilarion.*
20 ¶ Neque obstat nomina in vna lin-
gua producere effectus, quos nequeunt
in aliam translata, vt fuit error Orige-
nis *lib.* 1. *&* *lib.* 5. *contra Cels.* quia sin-
ceræ philosophiæ repugnat principiis,
vt non minùs, quod de Oratorum pe-
riodis ad Magica ista deliramenta, tra-
21 dit Petr. Gregor. *lib.* 19. *Syntagm. cap.* 8.
† Nec rei sanctæ significatio, nec lin-
guæ dignitas, nec hominis probitas in-
stituentis, vllam qualitatem physicam
possunt vocabulis imprimere, vt nu-
22 gatur Laurent. Annanias *lib.* 3. *de na-
tura dæmon. fol.* 99 † Vt sic totum hoc
commentum à diabolo agnoscas, vt
sanctissimis quibusque rebus faciliùs,
& libentiùs mystas suos faciat abuti,
vt definit *Parisiensis facultas Theolog.*
23 *art.* 9. *&* 10. *de Mag.* † Quia nomina
illa, si scripta sunt, quid mortuum, &
omnis energiæ expers; quæ si quam
vim habent, ab atramenti, vel chartu-
læ, cui inscripta sunt, temperamento,
vt illam accipiant oportet, & proinde
24 suâ propriâ vi non operantur. † Ore
verò prolata verba vim tantùm habent
contactu aërem feriendi, vt animalium
reliquorum, atque inanimorum soni:
sed sonus non magis tactum valet im-
mutare, quàm color auditum, vel dul-
cedo visum, quia non sunt istorum ob-
iecta; quare verba, sive scripta, sive
prolata, nihil ad horum effectus pos-
sunt adferre, vt dicemus *infrà lib.* 2.
c. 22. *ex n.* 16. † Nam nomina nec sunt 25
substantiæ incorporeæ, aut spiritua-
les, nec sunt accidentia inhærentia sub-
iecto, quare vitam, nec quid simile
possunt habere; adveniunt quoque seu
inducuntur rebus quas significant, at-
que denominant, extrinsecè planè,
quare neque emanantes à rebus radij 26
sunt dicendi. † Multa quoque sunt no-
mina nil significantia, multa quid aliud
à rei natura significantia; quin & ipsa
illa, quæ naturam rei significant (qua-
lia putantur, quæ creaturis Adamus
imposuit) hæc nullum potuerunt
à naturis rerum influxum recipe-
re, quia res corporeæ naturaliter affi-
cere non possunt id quod corporis ex-
pers est, vt sunt nomina. † Quinimò 27
illa, quibus ad hoc Magi huiusmodi
vtuntur, non sunt omnis superstitionis
vacua, vt in Concilio Romano, quod
fuit congregatum sub Zacharia Ponti-
fice, ad damnandos errores Alberti, &
Clementis hæreticorum, lectâ vnâ ora-
tione, in qua continebantur hæc no-
mina, *supplico vos Angelos, Vriel, Ra-
guel, Tubuel, Michaël, Adimis, Tubuas,
Sabaoth, Simiel*, &c. omnia damnata
fuere (præter illud, *Michaëlis*) tan-
quam Magica, & erroris, & supersti-
tionis plena, vt habetur apud Surium 28
tom. 3. *mense Iun.* † Quia vera sunt dæ-
monum nomina, licèt illud *Vriel*, repe-
riatur *Esdr.* 4. *c.* 4. quia talis liber ab
Ecclesia receptus non est, sed vt apo-
cryphus inseritur Bibliæ, Trident. *sess.* 4.
ideò nihil infringit, nam & ibi reperies
nomen *Ieremiel*, quod nullius Angeli
est, vt probat Nicol. Serarius *in Tob.
c.* 12. *quæst.* 10.
¶ Neque obstat illud Regij Vatis, 29
Psalm 146. nam ibi Deum cunctarum
rerum, singulorum etiam Angelorum,
& stellarum (de quibus agit) naturas
nosse probat, & sic ea cùm lubet pro-
priis nominibus, hoc est, convenien-

tibus earum naturæ vocare posse:sed ea
nomina mortalibus incognita sunt,
30 nec Magis revelata. † Nec magis illud
*Luc. c.*10. ad hanc magiam iuvare potest,
quia nil aliud est *nomina discipulorum scripta esse in cœlo*, quàm esse in
amicorum Dei relata album, quod ali-
31 bi dicitur, *inscripta libro vitæ.* † Quod
sive accipias secundùm æternam Dei
prædestinationem, quæ mutari nequit,
sive secundùm præsentem iustitiam,
quæ mutationi obnoxia est, ad inditi-
tia nomina nihil conducunt, quibus
Magi huiusmodi mirifica scire, & ope-
32 rari gloriantur. † Quæ omninò prohibita sunt,
quia vtplurimùm nituntur scripturis barbaris & peregrinis,
superstitionibus, & incantationibus
plena, multisque ex Mahumetanorum,
& Arabum deliriis, vt de quodam Romano
Ramirez Toleti incinerato
ann. 1600. narrat Mart. del Rio *lib.*2.
*Magicar. q.*24.

33 ¶ Neque pro numeris obstat, quod
ipsi extra numerum saltantes, ex Platonicorum
deliriis contendunt: & vt
ab Arithmeticis exordiar, dicunt *annum Climactericum* homini esse letalem,
ex septenario numero; quod falsum est,
quia id non procedit ex numerorum
potestate, sed ab humorum, & complexionis,
quæ in homine sunt, ratione, &
periodo quadam naturali, eo quòd Deus
vitæ terminum constituisset, *Genes.c.*6.
34 † Neque obstat, *dies criticos*, ex numerorum
computo, in morbis esse coniectabiles,
quia causa non à numeris petenda est,
sed ex ipsa humoris in corpore tum
sævientis potestate: nam quidam adeò
celeres & acres sunt, vt vnoquoque
die subiectum invadant: alij
secũdo die: sunt qui tertio, & qui quarto,
vnde febrium differentiæ, quarum
accessionum dies medicis coniecturam
præbẽt, quid sperandum sit de ægri valetudine,
vt passim docent Hippocr. &
Cels. *lib.*4.*cap.*4. † Neque ex numerorum 35
parium, & imparium ratione homo
vitalis nascitur in septimo, & nono
mense, & non in sexto, & octavo,
vt *Pythagoras docuit*, quia non ex
numerorum virtute, sed ex seminis
concoctione fit, vt docent Ludovic.
Mercatus *lib.* 4. *de affectionib. mulier. cap.*1. & Peramatus *lib. de hominis procreat. c.*8.
Fed. Bonavent. *tract. de octimestri part. lib.*2. *ex cap.*7. *& lib.*7. *ex num.*27.
nam vt ait Arist. *lib.*4. *de animal. ortu, cap.*6. *cùm corpus ad nutriendum non sufficit, partum emittit.* † Vnde 36
fit, vt homo nascatur in sexto mense,
l. in testato, D. de suis, & legit. hæred. in
octavo, Avic. *lib.*9. *naturæ animal.* in
decimo *auth. de restituta, & ea quæ parit. §. fin. collat.*4.
nam vt ait Plin. *lib.*7. *histor. animal. c.*5.
homo toto anno, & incerto gignitur spatio, alius septimo mense, alius octavo, alius nono, vsque ad initia decimi, & vndecimi.

¶ De musicis numeris adducunt illum 37
aphorismum Platonicorum, *Harmoniâ omnia contineri:* quia Deus omnia
in pondere, & mensura constituit, vt
tradit Mizald. *lib. de harmon. cœl.* vnde
Macrob. *Musicâ capi omne quod vivit.*
† Hoc totum nititur duobus falsis hy- 38
pothesibus, scilicet esse quandam communem
mundi animam harmonicis numeris
compositam, res singulas pervadentem,
quæ musico concentu delectatur:
item cœlum, & sidera esse animata
animâ rationis cõpote, vt quæ irâ
cõcitetur, & voluptate sonorâ demulceatur,
quæ iam pridem ab Ecclesia fuere
damnata in Concilio Constantinop.
& aliis synodis, vt tradit Espencæus
lib. de animat. cœli. † Ex quibus alia in- 39
numera nata sunt deliramenta, quæ de
musica Orphei scripsere Ovid. *lib.*7.
Metamorp. Seneca *in Hercul. furent.* Horat. *od.*9.
Vergil. *lib.*4. *Georgic. & lib.*6.
Æneid. Manil. *in sider.*

At

At lyra diductis per cœlum cornibus inter
Sidera conspicitur, quâ quondam cœperat Orpheus
Omne quod attigerat cantu, Manesque per ipsos
Fecit iter, domuitque infernas carmine leges.
Huic cœlestis honos, similisque potentia causæ,
Tunc silvas, & saxa trahens, nunc sidera ducit,
Et rapit immensum mundi revolubilis orbem.

40 ¶ Quæ enim auditu prædita sunt animalia, musicis modulis capi posse haud dubito, vt homines, & bruta: non tamen inanimata, vt saxa, & silvas. Et ita non assentior, quòd ab Arionis Delphine ad Megarenses, & Thebanos muros argumentantur Plutarch. *in Sympos.* & Solin. *c.7. Polyhistor.* nam capi carmine fera potuit, saxa verò non
41 potuere. † Neque obstat lapides varios ab stellarum radiis moveri, vt *Selenites*, qui non solùm figurâ, & coloribus Lunam imitatur, sed etiam subsequitur: *Magnes*, qui vim quoque motum aliis tradendi, & in alios transferendi accipit. *Pantaura*, qui cæteros lapides trahit. *Andradamas*, qui argentum, æs,
42 & ferrum. † Quarum virtutibus, etsi præditos (eo quòd sint animæ sensitivæ compotes) dixerit Philopon. *lib. 1. de anim.* mentitur planè, quia solùm animâ vegetativâ prædití sunt, vt tradit Hippocr. *lib. de natura puerorum.*
43 † Operantur tamen ex virtute quadam naturali intrinseca, & materiæ dispositione, quarum specificæ idoneæ sunt ad summorum influxus recipiendos, vt docent.

CAPVT XIV.

De arte Notoria.

SVMMARIVM.

1 *Ars notoria sine vllo labore omnium scientiam profitetur.*
2 *Artis notoriæ ritus detestatus.*
3 *Ars notoria diaboli figmentum.*
4 *Ars notoria, vt vana, falsa, & scandalosa damnata.*
5 *Artis notoriæ effectus non est naturalis.*
6 *Artis notoriæ effectus non est miraculosus.*
7 *Salomon ex divina voluntate scientiam acquisivit.*
8 *Scientiam artis notoriæ ad scientiam Salomonis referre damnatum.*
9 *Miraculum petere non necessarium, est tentare Deum.*
10 *Ceremonias, & ritus adhibere præter ab Ecclesia institutos, est ab Ecclesia dissentire.*
11 *Ceremoniæ, & ritus sunt signa diuini honoris.*
12 *Consilia divina non sunt perscrutanda.*
13 *Notoriæ arti vacantes solet diabolus per aërem sublevare, & terra elidere.*
14 *Notoriæ artis studiosi solent à mente deviare.*

ARs notoria est illa, quæ sine vllo 1
labore, lectione, auditionéve, sine præceptore, aut studio, divinarum omnium, & humanarum rerum cognitionē brevissimo temporis spatio pollicetur, ad similitudinem scientiæ, quæ Salomoni vnius noctis spatio data est, *Reg. 3. c. 3.* quem impudēter, & nefariè dicūt huius artis fuisse authorem, vt apparet ex *lib.*

lib. de illa edito & à Pontifice Pio V. dă-
2 *nato.* † In hac enim discipulus primò confessione totius vitæ maculas eluit, & per septem septimanas continuas quotidie septem Psalmos & certas preces recitat, ieiunijs, & bonis operibus se exercet, quibus peractis aliæ precum concipiendarum formulæ præscribuntur in septem primos novilunij dies recitandæ, ipso sole quotidie oriente, & postremò sibi diem eligit, in quo solus existit in templo, vel in agro, & flexis genibus, manusque ad cœlum sublatis ter primum versiculum hymni *Veni sancte spiritus* pronunciat, quod cùm fecerit, repentè non minus quàm Salomon, Apostoli, & Prophetæ omni scientia impletum iri, vt narrat Petrus Cirvelo *in Apologia Astrolog. iudi. & tract. de superstit. p. 3. cap.* 1. Mart.
3 del Rio *lib. 2. Magicar. q.* 24. † Hoc totum diaboli figmentum est divini honoris cupidi, quem adorant, cui recitant, cui preces fundunt, & scientias procurantes stulti facti sunt *capit. qui sine salvatores huius 26. qu. 5.* nam his ritibus diabolus procurat divinos vsurpare honores, D. August. *lib.* 10.
4 *civit. Dei, cap. 9. & cap.* 10. † Et ideò hæc ars, vt vana, stolida, falsa, atque scandolosa, ac pacti suspecta, damnata fuit *Parisiis an.* 1320. quam latè impugnarunt D. Thom. 2. 2. *q. 96. art.* 1. Alex. de Hales, *p. 2. q. de sortileg.* Bapt. Segnius *lib. de vero Astu d. Christ. cap.* 7. Cirvel. & Perera *vbi suprà*, Mart. del Rio *lib. 1. c. 4. q. 3.* Suarez *de Relig. lib.*
5 *2. c. 15. ext. n. 4.* † Nam effectus qui expectatur, non est naturali actui proportionatus, quia ingenia humana scientias non comprehendunt repentè sed paulatim successu temporis, lectione, doctrinâ, & experientiâ, vt do-
6 cet Arist. *lib. 4. physicor.* † Neque est miraculosus, quia Deus nil tale promisit nec Ecclesiæ suæ revelavit; quare ex occulta quapiam spiritualis creaturæ operatione: non Angelica, ab Angelis bonis, quia illi se adorari nolunt: ergo diabolicâ, quia diabolus his vanitatibus delectatur. 7

¶ Neque obstat dicere, Salomonem vnius noctis spatio sapientiam omnem acquisivisse, *Reg. 3. c. 3.* quia nullis ritibus, neque ceremonijs, neque vllis precum concipiendarum formulis scientiam comparavit, sed tantùm divinâ voluntate; nec quando ille voluit, sed quando illa suâ miseratione dignata fuit eum ita locupletare, vt probat D. Tho. 1. 2. *quæst.* 113. *art.* 3. Perera *lib. 2. adversus fallac. art. q.* 10. † Vnde bla- 8
sphemare est; hanc ad illam referre, aut artem ad illam comparandam ementiri, quia Deus arte non flectitur, neque stolidorum hominum votis acquiescit, vt ad eorum nutum accedat, qui dispersit superbos mente cordis sui, *D. Luc. c.* 1. † Quinimo petere à Deo vt in- 9
fundat scientiam, sicut Salomoni, aut alij electo viro, est petere, vt miraculum edat sine necessitate, quod est tentare Deum, prohibitum *Deut. c. 6. D. Luc. & D. Marc. vterque cap.* 4. † 10
Adhibere orationes, ritus, ceremonias ad id ad quod Ecclesia non instituit, est manifestè ab Ecclesia dissentire, & pacto se implicare, atque dæmoni adorationem submittere vt probat Suarez *vbi sup. d. cap.* 11. † Nam ceremoniæ, 11
& externi ritus signa sunt adorationis, & divini cultus vt docet *D. August. libr. 10. civit. Dei cap....* quibus se dæmon promisit concursurum, D. Thom. *d. q. 96. art. 1. sunt signa pertinentia ad pacta quædam significationum, cum dæmonibus placita, atque fœderata.* † Præterea ce- 12
remonijs promittit scientiam supernaturalem, quam Deus absque illis concessit olim paucis, hodie ferè nullis, quia mysteria fidei & salutis, fide nobis sunt credenda, nec scrutanda divina

consilia,

consilia, nam vt legitur Proverb. capit. 25. *sicut qui multum comedit, non est ei bonum; sic qui scrutator est Maiestatis*
13 *opprimetur à gloria.* Et ita huic arti vetantes solent dæmones ex permissione divina in aërem sublevare per turbinē, & terrâ vndique raptatos semivivos relinquere, alios autem vtriusque vi-
14 tæ iacturam subire cogit, vt tradit Cirvel. *d. cap.* 11. † Alios loco sapientiæ solet mente privare, atque attonitos reddere, vt docet Lavater. *lib. de spectris, capit.* 14. quod non malè agnoverunt Reges nostri dicentes in *l.* 2. *tit.* 23. *part.* 7. *de manera que algunos dellos mueren, o fincan locos, o desmemoriados.*

CAPVT XV.

De arte Paulina.

SVMMARIVM.

1 *Ars Paulina in multis convenit arti notoriæ.*
2 *Angeli custodis, vel aliorum ministerio dicunt artem Paulinam comparari.*
3 *Artis Paulinæ duæ species.*
4 *Ars Paulina mera impostura est diaboli, vt hominem decipiat.*
5 *Diabolus quandoque se transfigurat in Angelum lucis.*
6 *Ars Paulina de necessario tribuenda est diabolo.*
7 *Dæmones possunt scientias, & artes docere, si Deus sinat.*
8 *Dæmonis arte multi Philosophi, & Poëtæ effecti.*

1
PAulina ars (quam dicunt D. Paulo in extasi rapto traditam) species quædam est artis notoriæ, nam in multis convenit, in eo tamen differt, quòd notoriam aiunt fieri per modum subitæ infusionis, quam aliter vocant *artem spirituum.* † Quia dicunt ab spiritu pro- 2
venire intus inspirante, vt quandocunque homo velit omnium rerum scientiam accipere, illa faciat, quæ ipsi tradidere (& nos prætermittimus, quia te non Magum, sed Catholicum facere decrevimus) & tunc ministerio Angeli custodis, vel aliorum bonorum illâ imbuetur... † Cuius duas tradunt species, 3
vnam *obscuram,* quæ fit per viam elevationis, transitus, raptus, seu extasis. Alteram *claram,* quam dicunt fieri visibili Angeli formâ corporeâ apparentis, & colloquentis. † Sed hæc ars nihil aliud 4
est, quàm mera γοήθεια, *goëtheia*, mera incantatio, ac impostura diaboli, qui vt alijs in rebus, in his etiam hominem deludit, vt probat Bapt. Segnius *lib. de odio Sathan. c.* 8. *& c.* 9. † Nam hi An- 5
geli nihil aliud sunt, quàm dæmones Paredri, hominum deceptionem, & interitum enixè procurantes, quia non est ei novum bonorum Angelorum formam assumere, quia vt ait D. Paul. *Corinth.* 1. *c.* 11. *Et ipse Sathanas transfigurat se in Angelum lucis.* † Nam cùm 6
scientia ista similiter non acquiratur luce naturæ, nec divinâ revelatione, consequens est, vt eam dicant à diabolo, qui illis ignaris, nec sentientibus quidem phantasiam movet; vt hoc vel illud dicant, vt docet D. August. *l.* 1. *de natura dæmon.* † Siquidem dæmones possunt artes, & scientias hominibus imbuere, 7
(si Deus sinat) per alloquutionem nempè, & manifestationem sui conceptus: non solùm internâ suggestione, sed apparendo in forma visibili, vt hominem alloquatur, vt agnovit D. Thom. 2. 2. *q.* 96. *art.* 1. † Vt de varijs rusticis con- 8
stat, qui subitò arte dæmonis philosophi, & poëtæ prosiluerunt, vt de illo, qui ex gleba exiliens Hetruscis Aruspicinam docuit: meminit *c. nec mirum. h.* 26. *q.* 5.

26. q. 5. de alijs *Suidas, & Pausanias, & Eunapius,* quibus quasi irridens Persius, ita canit *Satyr.* 1.

Nec in bicipiti somniavi Parnasso,
Vt sic poëta repente prodirem.

CAPVT XVI.

De Necromantia.

SVMMARIVM.

1 *Necromantia vnde dicatur.*

2 *Necromantia mortuorum animas evocat.*

3 *Platonis error de animarum divinitate.*

4 *Homines ad mortem accedentes divinare.*

5 *Animas futura cognoscere; ad quas evocandas Grymoriæ ars instituta.*

6 *Leges de casu dubio, non de indubitato ferri debent.*

7 *Animas non esse divinæ essentiæ participes.*

8 *Animæ non possunt apparere quandocunque velint.*

9 *Animæ nudatæ semel corporis integumento, illud rursus pro libito induere non valent.*

10 *Diabolus non potest animas, quo velit facere apparere.*

11 *Grymoriæ ars, seu Necromantia omni iure improbata,*

12 *Dæmon in assumptis corporibus mortuorum animas ementitur.*

13 *Samuelis apparitio Regi Sauli phantastica.*

14 *Samuelis anima non magico carmine, sed iussu Dei apparuit.*

15 *Animarum apparitiones ad absolutam Dei potestatem pertinent.*

16 *Animarum apparitiones, quas dæmon inducit, spectra sunt, & phantasmata.*

17 *Apparitiones animarum à dæmone factæ vmbræ, & phantasmata appellantur.*

18 *Necromantia secunda est idololatria.*

19 *Homines faciliùs credunt alijs hominibus, quàm dæmoni.*

20 *Necromantiæ causa, & origo.*

21 *Manes mortuorum animæ sunt, quorum exitus incertus.*

22 *Manes dæmones sunt, qui mortuorum animas ementiebantur.*

23 *Grymoriæ artis varij ritus.*

24 *Manibus sanguis offerebatur fervens.*

25 *Necromantia carmine peracta.*

26 *Necromantiæ artis duplex institutũ.*

27 *Necromantiæ cadaver adhibebatur, & spiritus cantibus cogebatur illum subire.*

28 *Spiritus, qui in necromantia accersebatur, diabolus fuit,*

29 νεκυομαντεία, *quæ sit.*

30 *Necromantia per sacrificium.*

31 νεκρομαντεία *cadavere adhibito peragebatur.*

32 *Herbas esse qui mortui ad vitam revocantur, error.*

33 *De privatione ad habitum non est possibilis regressus.*

34 *Incantatio primo ululatu, & incondito ferarum sono.*

35 *Carmine invocabantur Orcus, Styx, Chaos, Megæra, &c.*

36 *Lucanus de necromantia explicatus.*

37 *Spiritus subeundi cadaver ritus.*

38 *Spiritus responso dato veniam poscit redeundi.*

39 *Necromantia periculi plena.*

40 *Necromantici nonnũquam mente abalienantur.*

41 *Necromantici malè pereunt.*

42 *Exempla eorum, qui ob necromantiam malè perierunt.*

43 *Alcimi sententia de necromantia.*

44 *Dæmonis conatus est fallere.*

45 *Necromãticis pœna mortis naturalis est.*

46 *Necromanticis mors æterna.*

47 *Iure*

47 *Iure humano, quæ pœna sit necromanticis.*
48 *Iure regio mortis pœna est in Necromanticos.*

1 NEcromantia prima est, & præstan-
tissima huius Magiæ divinatricis
pars, quæ ad Manganiam spectat, sic
dicta ex Græcis νεκρὸς, *necros*, quod mor-
tuum significat, vel cadaver, & τῆς
μαντείας, *tes manteias*, quod dicitur divi-
natio, vt docet D. August. *l.* 10. *civit.*
2 *Dei*, *c.*9. *c. nec mirum huius* 26. *q.* 5. †
Cuius quidem institutum fuit per artem
Grymoriæ mortuorum animas evocare,
vt de occultis, vel futuris responsum
redderent, vt docent Petr. Leloyher.
*l.*4. *spectror. c.*4. Petr. Thyræus *l.* 1. *de
apparit. spirit.* Raph. de la Torre *tom.*2.
*de vitijs oppos. relig. q.*95. *art.* 3. *disp.* 3.
3 † Quod habuit originem ex errore Pla-
tonis, asserentis animas divini numinis
esse participes, & dum in hac vita
viuunt corporis gravamine esse sopitas,
vt futura agnoscere nequeant, in quo
& alij nostri temporis sunt hæretici,
tuentes se illo, Sapient. c.9. *corpus, quod*
4 *corrumpitur, aggravat animam*, &c. †
Ideò dicebant, dum ad mortem accede-
bant (quia animæ expeditiores reddun-
tur) hominibus contingere divinare,
Cicero *l.*1. *Divinat.* quem præfati hære-
tici defendere conantur alio scripturæ
loco, Iacob moribundi filios suos allo-
quentis, Genes. c.49. *Congregamini, vt
annunciem, quæ ventura sunt vobis in no-*
5 *vissimis.* † Ita iam à corporis expeditæ
gravamine, quasi divinitate arreptâ futu-
ra cognoscere, eaque renunciare facilè
potuisse, si ad hanc vitam arte aliquâ re-
vocarentur, ad quod Necromantiam, &
Grymoriæ canones finxerunt, authore
diabolo, quibus se Manes accire, hoc est,
mortuorum animas, crediderunt. Horat.
*l.*1. *Saty.*8.

Manes alliciunt animas responsa daturas.

¶ Quorum errores, quia iamdiu Ecclesia 6
impugnavit, neq; erit nobis respondere,
quia non vulgaria, & quæ apud alios sũt,
agere decrevi, sed quæ difficultate aliquâ
nostri seculi doctos quosque remoratos,
quasi in syrti impingit, quia leges de ca-
su dubio, non de indubitato ferri de-
bent............† Animæ enim nõ sunt ab 7
æterno, neque quidquam sciunt, quod in
corpus nequeant effundere, vt ab eo li-
beratæ valeant divinare, vt docent ex
Gentilibus Arist. *l.*3. *de Anim. c.*4. *& in
Problem. sect.*30. *& in Metaph. l.* 12. *tex.*
17. & ex Catholicis D.Th. *p.*1. *q.*84. *art.*
3. Petr. Tyræus *l.*1. *de apparit. spirit.* † 8
Neque in potestate est apparere quando-
que velint, quia nullum habent corpus,
in quo appareant, neque illud possunt
comparare, neq; ex elemẽtis, neque aliũ-
de; nam carent organis corporeis, quæ il-
li ad movendum corpus sunt necessaria,
quando erãt in corpore, vt docet Soto *in
Sent.*4. *dist.*45. *q.*1. *art.*4. † Neque nudatę 9
semel à corporis integumento illud pro
libito rursus induere valent, quia vt ait
Regius vates Ps.77. *homo spiritus est va-
dens, & non rediens: puluis est, & postquam
semel defloruit, dicitur suum locũ amplius
non recognoscere.* † Neque diabolus eas 10
potest exhibere, nã Beatorum animæ in
manu Dei sunt, ipsique soli obtemperãt:
damnatorum autem, vt quæ pessimo car-
ceri sunt mancipatæ (sine Dei licentia)
nequit diabolus sinere egredi, D.Th. *p.*1.
*q.*117. *art.*4. Tertullian *l. de anim. c. fin.* † 11
Vnde hanc artem, vt vanam, falsam, ina-
nem, superstitiosam, mendacij, & periculi
plenam, omnia iura improbarũt, *Levit. c.*
10. *Deut.*18. *Iud.*12. *Isai.*8. *Iob.*13. *Reg.*1.
*c.*19. *Reg.*4. *c.*1. *d. c. nec mirum. h.*26. *q.*5. *l.*
2. *tit.*23. *part.*7. † Nam omnes sunt dæ- 12
monum illusiones, qui in assumptis cor-
poribus mortuorum animas ementitur, vt
latè probabimus *l.*2. *de Magia operat. c.*
25. *de animar. apparit.* nam vt in perso-
na dæmonis quidam cecinerat.

Non verò quotiens animas Magus evocat Orco
Illarũ assumptâ mẽtitur imagine vultus,
Carminibus, foliis, avibus fumoq; ligari
Diolmur: & circunductis in puluere signis,
Sed veluti plerisq; aliis, ita fallitur isto
Mens hominum.

13 ¶ Neq; obstat animã Samuëlis prophe-
tę ad Pythonissę incãtamẽta Saüli appa-
ruisse, *Reg.1.c.28.* Nã prętęrquàm quod
phantasticè fuisse repræsentatã affirmat
D.Aug.*l.2.ad qq.Simpliciani* respondẽs,
ad q.3.& l.3. de octo Dulcicii quæstioni-
14 *bus,q.6.* † Nõ magico carmine, sed iussu,
ac imperio Dei contigit, vt Saüli curiosi-
tatem reprehenderet, & finem suum an-
nunciaret, vt docet D.Th.2.2.*q.178.art.*
5.Petr.Leloyher.*l.4.spectror. c.1.* Perera
adversus fallac.art.l.1.c.11. † Nam ani-
15 marum apparitiones ad absolutam Dei
potestatem pertinẽt, vt probant D.Aug.
l. de cura pro mort.c.10.& l.3.de Trinit.
16 D.Th.*p.1.q.89.art.8.* † Ea enim, quæ
nobis dæmones obtrudunt, spectra sunt,
& phantasmata. Tertullian. *l.de anim. c.*
penult. D.Th. *p.1.q.117.art.4.* Guill.
Parisiens.*part.fin.de univers.c.24.*Suarez
*in D.Th. part.3.q.53.*Raph. de la Torre
to.2.de vitiis oppos.relig.q.95.art.3.disp.
17 3.† Quæ ideò dæmonum phantasmata
appellat Bart.Spina, sacri Palatij magist.
tr.de strigib.c.13. Vmbras Plin. *l.30.c.2.*
vnde rectè Callimach.

Sunt aliqui Manes, letum non omnia finit.
Luridaque evictos effugit vmbra rogos.

18 ¶ Nam vt ait Tertullian. *lib. de Anim.*
c.fin. Necromantia secunda est idololatria,
in qua se dæmones perinde mortuos fingũt,
quemadmodum in illa Deos: itaque invo-
cantur quidem defuncti, sed dæmones ap-
parent sub eorum obtentu, & sub personis
19 *defunctorum delitescens, aliquem se ex ho-*
minibus affirmat. † Nam sic dæmones
faciliùs homini, quidquid velint persua-
dent; nam homines animabus defuncto-
rum, vel parentum, vel amicorum suo-
rum, quos diligunt, & à quibus se diligi
non dubitant, libentiùs, & promptiùs
credunt, quàm dæmoni, quem naturali-
ter abhorrent, vel ex illo Genes.3.*inimi-*
citias ponam inter te, & mulierem, semen
tuum. & semen illius. † Deinde ita per- 20
suadent hominibus, infernum non esse
carcerem perpetuum, ex quo non liceat
aliquando egredi, neque adeò graves, &
perpetuas inferni pœnas, vt Christiana
veritas fatetur, & animas post mortem
habere corpora, & in quam velint par-
tem migrare, & alia fidei Catholicæ cõ-
traria: necnon quòd ipse de illis pote-
statem habet, & arbitrium, & sic se esse
similem altissimo, quoad eius conatus. 21
† Sic ergo non ipsum, sed animas voluit
invocare, nam *Manes*, qui in hac arte
evocabantur, mortuorum animæ erant,
quarum exitus incertus fuit; nam si
certus, & si bonas arbitrarentur, ap-
pellabant *Lares*, si malas *Laruas*, seu
Lemures, vt docet D.Aug. *l.9.civ. Dei.*
c.11. † Ipse tamen in earum invocatio- 22
ne apparebat, ex quo Manes dæmones
fuisse, qui mortuorum animas ementie-
bantur, dixerunt D.Aug. *vbi sup.* D.Th.
*p.1.q.117 art.4.*Alexan. ab Alexan.*l.2.*
dier Genial.c.9.& l.4.c.19.& l.5.c.23.
& l.6.c.21.

¶ Ad quod quidem variæ fuerunt ce- 23
remoniæ, & ritus, vt de amico suo Apione
huic arti dedito memorat Cic.*in Tuscul.*
qq. dum tamen corrigas illud *falso san-*
guine, quod in vulgatis codicibus (ex
huius artis ignorantia) legitur, reponen-
do *salso sanguine.*† Nã his Manibus san- 24
guis offerebatur, non falsus, sed verus, &
feruens, qui sale spargebatur, vt mos fuit
in alijs sacrificiis sale victimam condire,
Pl. *l.31.c.7.* quod ab Hebræis mutuasse
videtur, ex illo Levit. cap. 2. *Quidquid*
obtuleris sale condies. † Quod non minùs 25
carmine

carmine peragebatur, vt de Orpheo huius artis peritissimo Eurydicem vxorem ab inferis reuocante canit Vergilius *Æneí.6.*

Si potuit Manes accersere coniugis Orpheus
Threiciâ fretus cytharâ, fidibusque canoris.

26 ¶ Vnde huius artis institutum duplex fuit, vnum per sacrificium, siue inuocationem solam, cuius meminit textus in *c. illos* 8. *huius* 26. *q.* 2. *quasi nullum esset sacrificium & nullæ preces ad aliquem spiritum ob divinationem dirigerentur* † Alter fuit mortui alicuius cadavere adhibito, cuius exuvias cantibus, & imprecationibus spiritus subire cogebatur, vt responsum daret, iuxta illud D. Isai. cap. 8. *nunc requiret pro vivis à mortuis.* † Loquitur enim propheta secundum vulgarem sententiam, quâ cogitabatur mortui spiritus acciri, & respondere, vt eam magis detestetur, aliàs non hominis spiritum, sed dæmonem esse, qui accersebatur, non solùm divinis, sed prophanis Vatibus notum fuit. Tibul. *lib.* 1. *Eleg* 2.

27

28

Iam ciet infernas magico stridore cateruas,
29 *Iàmq; iuvat sparsas lacte referre pedem.*

¶ Prima species vocabatur, σκιομαντεία *sciomanteia*, quam Canidia peregit apud *Horatium saty.* 8. Circe apud *Homer. in Odyss.* Medea apud *Ovid. in Metamorph.* Erichto apud *Lucan. lib.*6. *Pharsal.* Or-
30 pheus apud *Vergil Æneid.* 6. † Necnon Tiresias, quem in nemore obscuro, densitate arborum opaco, horrendo, tenebroso, & Hecati sacro & spectris infesto, hanc Magiam peregisse docet concivis meus Seneca *in Oedip.*

Vates amictu corpus, & frontem quatit,
Lugubris imos palla perfundit pedes:
Squalore vultus mœstus ingreditur senex:
Mortifera canam, taxus astrinxit comam,
Nigro videntes vellere, atq; atræ boves
Retrahuntur, flamma prædatur dapes,
Vivumque trepidat igne ferali pecus.

¶ Alter modus fuit Thessalicus, adhibitis funestioribus ritibus, ossibus, fibrisque mortuorum, & alijs rebus planè feralibus. & vocatur propriè νεκυομαντεία *necyomãtia*, siue νεκρομαντεία, *necromantia*, quam alter concivis meus *Lucanus*, de Erichto excitãte animam defuncti militis Romani, sic aggreditur *lib.* 6. *Pharsal* 31

Pectora tunc primum ferventi sanguine supplet,
Vulneribus laxata novis, taboque medullas
Abluit, & virus large Lunare ministrat:
Huc quidquid fœtu genuit natura sinistro
Miscetur: non spuma canum, quibus unda timori est,
Viscera non lyncis, non diræ nodus hyænæ
Defuit, & cerui pasti serpente medulla,
Non Arabum volucer serpens, innataque rubris.
Æquoribus custos pretiosæ vipera concha,
Aut viventis adhuc Libicæ membrana cerastæ,
Aut cinis Eoa positus phænicis in ara.
Quò postquam viles, & habentes nomina pestes,
Contulit, infando saturatas carmine frondes,
Et quibus os dirum nascentibus inspuit herbas
Addit, &c.

¶ Credebant enim veteres quasdam esse herbas, quibus mortui ad vitam revocarentur, vt docet Empedocles *apud Laërtium, capite octauo*: quemadmodum *Xanthius* de herba *Belli* narrat, Tillonem, & Draconem vitæ restitutos, quorum neutrum credo, non minus 32

quàm quod de *Cynocephali* herba, quæ
in Ægypto vocatur *Oserites*, memorat
33 Plin. *lib.* 30. *cap.* 2. † Omnia enim sunt
commentitia, quia nullâ naturæ arte
suscitari possunt, quæ perierunt; aut
de non esse ad esse reduci; & ita mihi
suspecta sunt. Similiter, quæ de pelli-
cano proprio sanguine pullos mortuos
viuificante, & leunculo defuncto voce
& spiritu parentis resuscitante; licét ea
gravissimi authores prodiderint: quia
de privatione ad habitum non est pos-
sibilis regressus, vt docet Aristot. *lib.*
5. *Physicorum. & lib.* 2. *de Generatione.*

34 ¶ Sed post herbas sequebatur incan-
tatio, duplici videlicet modo: primò
vlulatu, incondito ferarum sono, vt
Canidia apud Horat. *satyra* 8.

Cum Sagana maiore vlulante.

35 ¶ Deinde concepto ac solemni carmine,
quo invocatur Orcus, Styx, Chaos,
Megæra, Pluto, Eumenides, Eleusis,
Proserpina, Hecate, Charon, Tisiphone,
& iubentur Cadmeæ gentis Manes li-
berè pati exire, cæteros manere. † Vt
36 de Erichto docet Lucan. *vbi sup.*

Tunc vox Letheos cunctis pollentior herbis
Excantare Deos, confundit murmura primùm
Dissona, & humanæ multum discordia linguæ.
Latratus habet illa canum gemitusque luporum,
Quod trepidus bubo, quod strix nocturna queruntur,
Quod strident, vlulantque feræ, quod sibilat anguis
Exprimit,———Mox cætera cantu.
Explicat Æmonio, penetrántque in Tartara lingua.

37 Sed iam vmbra præsens, si corpus su-
bire verebatur,

Verberat immotum viuo serpente cadaver,
Perque cavas terræ, quas egit carmine rimas
Manibus illatrat, regnique silentia rumpit, &c.

Et tandem responso dato Erichto ve- 38
niam poscit redeundi.

Sic postquam fata peregi,
Stat vultu mœstus tacito, mortemque poposcit.
Carminibus magicis opus est, herbisque cadaver
Vt cadat, & nequeant animam sibi reddere fata,

¶ Periculi plena res tunc ipsi Mago, 39
quem diabolus interdum aufert, & vi-
tæ conspectuiq; subtrahi t, vt docet Frã.
Picus *lib.* 4. *Pranot. c.* 9. † Tunc ipsis, qui 40
curiosè consulunt, qui nonnunquam
mente abalienantur *l.* 2. *tit.* 23. *par* 7.
*De manera que algunos dellos mueren, o fin
can locos, o desmemor ados,* quos ideò
Lymphatos, Ceritos, & Imaginosos
appellat, Lavater. *lib. de spectr.* † Et tan- 41
dem malè pereunt, vt de Saule legitur
Reg. 1. *cap.* 28. de Zoroastro Magiæ in-
ventore, Plin. *lib.* 30. *cap.* 11. *& ib.* 11
cap. 42. De Numa Pompilio, Plutarch.
in Num. de Tullo Hostilio, Tit. Livius
lib. 1. *ab vrbe Cond.* de Valeriano, Nice-
phor. *lib.* 10. *cap.* 29. de Heliogabalo,
Xiphilin. *in eius vita.* † De Orpheo, Mop 42
so, Amphiareo, plura, *Ovidius, Seneca,
& Statius,* de Pythagora Samio Laërt.
in eius vita, de Rege quodam nostris
temporibus, Remigius *lib.* 2. *dæmonol. cap.*
3. † Nam vt ait Alcim. *lib.* 2. *carm.* 15. 43

Cùm tamen eductus inferni sedibus vmbras
Colloquium miscere putat, & nota referre:
Spiritus erroris, qui tunc vacuatur in illis.
Ne verò multis dicantur singula verbis
Præsenti illusus, damnabitur ille perẽni
Iudicio, quisquis vetitum cognoscere tentat.

Stultus enim, & excerebratus est, qui 44

dæmonis

dæmonis responsa quærit, cùm eius sit
fallere conatus D. Hieronym. *in Isai. cap.* 41. D. Augnst. *lib.* 3. *Civit. Dei, cap....*
45 Franc. Picus *lib.* 4. *prænot. cap.* 9. † Ideò
vtrique consultori, & consulenti pœna mortis naturalis iure divino affingitur, *Levit.* cap. 10. *Vir, sive mulier, in quibus pythonicus sive divinationis spiritus fuerit, morte moriatur, lapidibus obruant eos, sanguis eorum sit super eos.* Deuter. cap. 18. *Neque pythones consu-*
46 *lat, aut divinos.* † Et post hanc vitam
quia mendacia sunt secuti, ad æternam mortem sunt damnati, *Apocalyps.* cap. 21. *Veneficiis, & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda* † Iure humano deportationis in
47 nobiles, mortis verò in viliores pœna
statuitur *l. Prætor ait §. aduersus C. de sepulchr. violat l. qui sepulchrum, C. eod. tit.* † Posteriore verò iure in vtriusque speciei evocatores à Constantino
48 lethale supplicũ sácitur, *in l. multi C. de*
malef. & mathem. quibus respondent de iure Regio, *l. 3. tit. 23. p. 7. l. 5. tit. 3. lib. 8. Recopil.*

CAPVT. XVII.

De Ariolatione ex Idolorum aris,

SVMMARIVM.

1 *Ariolatio omnem divinationem complectitur,*
2 *Arioli propriè d. qui circa aras Idolorum ob diuinationem versabantur.*
3 *Arioli absque aspiratione, sunt scribendi.*
4 *Ariolis primò intervenit idololatria.*
5 *Ariolis pœna mortis debet affigi.*
6 *Sacrificium exterius invisibilis sacrificii est signum.*
7 *Angelus sacrificium sibi offerri vetuit Manuæ.*
8 *Imago refert similitudinem eius, incuius memoriam, & honorem fit.*
9 *Imaginis adoratione confertur honos cui addicitur.*
10 L. nemo C. de paganis, *de ariolatione explicata.*
11 *Idolorũ simulachra iussit dominus destrui, lucos succidi, & aras comminui.*
12 *Idolorum aras confringere, quàm meritorium.*
13 *Reges Hebræi, qui Idola & altaria delerunt.*
14 *Serpentem æreum Moysis, Ezechias confregit, quia populus ei sacrificabat.*
15 *Arioli tanquam veri Idololatræ debent occidi.*
16 *Hebræi ob idololatriam vnâ die triginta millia eorum perierunt.*
17 *Ariolos ignito gladio compescendos.*
18 *Ariolis, & Idololatris varia est iure præfinita pœna, remissivè.*

ARiolatio licèt omnem diuinationem aliquando complectatur, iuxta
illud Daniel. c. 2. *præcepit Rex, vt con-* 1
vocarentur Arioli, & Magi. Levitic. *capite decimo nono, Non declines ad Magos, neq; ab Ariolis aliquid sciscitemini.* † Nunc tamen accipio Ariolos
pro illis tātũ, qui circa aras Idolorum di- 2
vinabant, quorum proprium fuit munus D. Isidor. *li. 8. etymolog. c. 9. Arioli dicuntur, qui circa Aras Idolorum nefarias preces emittunt & funesta sacrificia offerunt: iisq; celebrantibus dæmonis responsa accipiunt* † Et ita *Arioli* scribendi
sunt, non *Harioli*, vt in vulgatis co- 3
dicibus legitur, quia ab *Ara* dicitur, non ab *hara*, cuius alius sensus est, nam hara mansionem porcorum significat Cic. *in Pison. ex hara producta non ex schola,* Ovid. *Ep.* 1.

Tertius immundæ fidelis hara.

Plaut. *in Asinar.*

At herus in hara, haut ædibus habitat.

† Quare in hac divinatione, quoad pri- 4

mum intervenit Idololatria gravior, quã Israëlitarum, quia illi aureum vitulum coluerunt, ji ipsum dæmonem, cui sacrificia offerunt fædiùs, quàm vlli olim pagani, Grilland. *de sortileg. q.3.* Farinac.
5 *q.20. ex n.81. to.1.* † Qui ideò sunt idololatræ, hæretici, apostatæ, & paganis deteriores: quia derelicto proprio creatore Deo, cui se in baptismo addixerant, ad dæmonem eius hostem confugiunt, quod leges civiles pœnâ mortis multarunt. *l.desertorem. §. is, qui ad hostes D.*
6 *de re milit.* † Nam vt ait D. Aug. *l.10. civ. Dei c.... visibile sacrificium exterius, invisibilis sacrificij interioris est signum, quis enim sacrificare censuit, nisi illi, quem vt Deum scivit, aut credidit, aut*
7 *finxit.* † Ex quo Angelus Domini, cum Manue vir de stirpe Dam, ob filij evangelizatam dignitatem voluisset hædum de capris sacrificare ei, in hunc modum alloquitur, *Iudic. c. 13. Si me cogis, non comedam panes tuos: si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino.* † Vt sic
8 meritò videas quanto minùs offerenda sint dæmoni, aut idolo eius nomine, quia imago refert similitudinem eius, in cuius persona fit, vt docent Athanas. *l.4. contra Arrian.* Brun. *l.de imaginib. c.20.* † Nã
9 per adorationem imaginis conferri honorem cui addicitur, nihil magis tritum est, atque vulgatum, *cap. perlatum de consecrat. dist. 3.* Brun. *vbi sup. cap.19.* Episcop Simanch. *C. de Cathol. instit.*
10 *tit.33. ex n.7.* † Quo fit vt caveatur *in l.nemo C. de pagan. & sacrific. eor. Absit à sæculo nostro infandis execrandisque simulachris honorem pristinum reddi, redimiri sertis templorum impios postes, prophanos aris accendi ignes, adoleri in iisdẽ thura, victimas cedi, pateris vina libari, & religionis loco existimari sacrilegium.*

¶ Gravissimum enim est crimen ideò
11 Dominus iussit Idolorum simulachra destrui, & lucus in quibus colebantur, succindi, ne maneat memoria eorum, *Exod. cap.23. Non adorabis Deos eorum* (scilicet Amorrhæorum) *sed destrues eos, & confringes statuas eorum* & cap. 34. *& aras eorum destrue & confringe statuas, & lucos succide.* † Et *in Deut. c.7. Aras* 12
eorum subvertite, & confringite statuas lucósque succidite, & sculptilia comburite, & cap.12. *subvertite omnia loca in quibus coluerunt Gentes quas possessuri estis Deos suos super montes excelsos, & colles, & subter omne lignum frondosum, dissipate aras eorum, & confringite statuas & lucos igne comburite, & idola* 13
comminuite. † Ex quo meritò David Philistæorum idola iussit comburi, *Paralip.1.c.14.* & post Manasses, qui Magos & Maleficos multiplicavit, *Reg.4.c.21.* eius nepos Iosias eorum altaria devulsit & eorum sacerdotes combussit, Magosque exterminavit *Reg.4 c.22. & 23. Para. 2.c.35.* Ionathas Dagon templum succendit, *Machab.1.c.10.* † Ezechias om- 14
nia idolorum altaria dissipavit, & serpẽtem æneum, quem erexerat Moyses in deserto confregit, quia populus sacrificabat ei, & adolebat incensum, *Reg.4. c.18. Paralip.2.c.29.* Simanc. *vbi sup. nu. 15. Paramo de origin S. Inquisit. lib.1. tit. 3. c.3. num.103.*

¶ Arioli autem tanquam veri Idolo- 15
latræ debent occidi, *Deuter. c.18. qui immolat Dijs occidetur* nam vt legitur *in Apoc. c.21. beneficiis & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est* 16
mors secunda. † Quod Hebræi proprio damno (quibus per Moysis tubam fuerat intimatũ) didicerunt, qui eo vna die triginta millia eorum, qui vitulum coluerunt à Levitis sunt interfecti, *Exod. c. 32.* Datham, & Abiron igne combusti, *Nũ. c.16.* Ex quo ignito gladio cõpescẽdos huiusmodi Ariolos Pontifices, & Imperatores docuerunt, illi in *c. de Apostat.* ij verò *in l.1. & 3. eod. tit. l. nemo C. de malefic. & math. l. nemo. C. de pag. & sacr. eor.*

vr. † Vt ſic interim taceam, quæ adverſus Ariolos, & Idololatras ſcripſerunt, Cyprian. Lactant. Cyrius, & alij Patres *ſuper Corint.* 8. *Sapient.* 13. *Hierem.* 20. *Baruch.fin.* Clemens *lib.* 5. *Recognit.* Cypr. *de Idolor. vanit. & lib. de exhortat. ad martyr.* Chryſoſt. *lib. contra Gentil.* Lactant. *lib.* 1. 2. *&* 3. *divin. Inſtitut.* Cyrillus *cõtra Iul. Iuſtin. mart. in Apol.* 2. *pro Chriſt. & orat. parænet. ad Gent.*

CAPVT XVIII.

De Aruſpicina.

SVMMARIVM.

1 *Aruſpices, qui ſint.*
2 *Aruſpices ex fibris animalium futura coniectabant.*
3 *Aruſpices dicti ab obſervandis horis in ſacrificio.*
4 *Tages Hetruſcos Aruſpicinam docuit.*
5 *Aruſpicinæ libros Romani ex Hetruſca in propriã linguam cõmutarunt.*
6 *Aruſpicinæ olim idololatria interveniebat, non tamen pactum.*
7 Θυμαλικὴ *rimabatur ex victima adhuc viva.*
8 *Ariolatio implicitã habet idololatriã.*
9 *Arioli conſentiũt malitiæ idololatrarũ.*
10 *Seneca de Ariolatione illuſtratus.*
11 Ηπατοσκοπία *ſingula mactatæ hoſtiæ membra rimatur.*
12 *Vita non eſt in iecore, ſed in corde.*
13 *Iecur colendum dæmon ſuaſit, quia fomes libidinis.*
14 *Ariolationis ritus circa corda, & iecora.*
15 *Homines ſacrificare Idolis in vſu fuit.*
16 *Pueri ſacrificabantur apud Romanos.*
17 *Tartari pueros conſueverũt ſacrificare.*
18 *Chaldæi in honorem Moloch, & Belphegor filios ſacrificabant.*
19 *Cecropides filios in ſuorum Idolorum cultum ſacrificabant.*
20 Πυροσκοπία *circa flammam hoſtiæ verſabatur.*
21 *Ignis divinationis, cuius ritus.*
22 *Ignis luſtratio, quæ fuit.*
23 *Luſtrationem ignis ob filiorum bonum omen.*
24 *Pyræ tranſiectiones in honorem Beatorũ ſunt reliquiæ veteris paganiſmi.*
25 *Pyrarum circumiectiones, & tranſiectiones ad mali averruncationem.*
26 Καπνομαντεία *fumi obſervatrix fuit.*
27 *Divinatio ex fumo granorũ papaveris.*
28 *Fumus ſacrificiorum ob divinationem obſervatus.*
29 *Fumus rogi obſervatus ſimiliter.*
30 *Daphnomanteia ex fumo lauri incenſi.*
31 *Verbenæ, & thura adolebantur ad hanc divinationem.*
32 Σποδομαντεία *ex cineribus ſacrificij comparata.*
33 *Cineres aræ Alphei, & Daphnidis ad divinationem.*
35 Οινοσκομαντεία *obſervabat colorẽ vtriuſque laticis in ſacrificio fuſi, n.* 36.
37 Κριθομαντεία *ab eduliis variis desũpta.*
38 *Molæ, & libamenta ſacrificiorum obſervata ad divinationem.*

Aruſpicina licèt cum Ariolatione ſæpius confundatur, differt tamen, quòd à dæmone immediatè, qui illi intenderant ſacrificio aſſiſtentes reſponſa accipiunt; hi verò ex mactatis animalium fibris coniectabant reſponſa, vt colligitur ex Cic. *lib.* 2. *Divinat.* † Vtriuſque munus circa idolorum ſacrificia experiebatur, illi reſponſa accipientes, ij coniectantes, circa aras idolorum vterque verſatus, ex quo Aruſpicina ſine aſpiratione debet proferri, ab aris idolorum, quibus intenti divinationem parabant, animalium viſcera introſpicientes, ex quo ait Vergil. *Æneid.* 10. 1 2

Cui pecudum fibræ, cœli cui ſidera parẽt.

Nam licèt D. Iſidorus Archiepiſcopus Hiſpal. qui tot ſæculis omnigenâ eruditione coruſcat, Haruſpicinam dici 3

contendat

contendit ab observandis in sacrificio horis & per consequens esse scribendam cum aspiratione, tanto viro sua authoritas sit; nisi velis à voce Osca *Haruga*, quæ hostiam significat, authore *Donato*.
4 † Hanc artem à rustico quodam ex glebis exiliente inventam putat Raban. *lib. de Magor. præstig.* sed veritas arguit Tagem quendam Aruspicinam Hetruscos docuisse, absque vlla ratione, neque veritate vt tenet concivis meus Luc.

Fibris sit nulla fides, sed conditor artis
Finxerit illa Tages.

5 ¶ Cuius artis elementa, vt Tages dictavit, Hetrusci ad artem reduxerunt, eiusque libros Romani ex Hetrusca linguam in propriam mutarunt, vt docet D. August. *lib. 20. civit. Dei*, transsumptive in *cap. nec mirum. h. 26. q. 5.*
6 † Quam nunc pro tota ἱεροσκοπία, *hieroscopia* veterum, sive disciplinam divinandi, in sacrificijs Gentilium solitam servari, vsurpo: in qua olim interveniebat semper Idololatria, non tamen pactum explicitum; hodie fieri potest, vt neutrum intercedat.

7 ¶ Prima species huius divinationis dicitur θυματική, *thymatice*, quæ rimabatur ex victima adhuc viva, dum producebatur, dum ad aram sistebatur dum attrectebatur, dum vinum ei infundebatur, & ob id dicta *Victimaria*, cuius singula confirmat Barnab. Brisson. *lib. 1. de formul. populi Roman.*
8 † Quæ secum implicitam habet idololatriam: nam licèt ipsi non sacrificent, consentiunt facientibus, quia hæc victima dæmoni vt Deo offerebatur, ad imitationem *Holocausti*, in quo animalia vero Deo fuerunt sacrificata, *Exod. c. 29.*
9 *Levit. c. 6. & 9.* † Nam quemadmodum offerentes Dæmonem propiciare conantur ex talis victimæ oblatione; sic ex ea divinantes credunt dæmonem propiciatum signa dare, ex quibus optata coniectentur, sic consentiunt eorum malitiæ.
10 † Ad quam quidem speciē spectat illud concivis mei Sen. *in œdip.*

Appellite aris candidum tergo bovem,
Curvoq; nūquam colla depressum iugo,
Opima sactas victima ante aras stetit.

11 ¶ Secunda dicitur *Extispicina*, quæ motum & singula mactatæ hostiæ membra rimatur, & iecur maximè, vnde Græcis dicta Ηπατοσκοπία, *hepatoscopia*, de qua *in l. ne quis mortaliū. C. de paganis & sacrific. eor. Vt inspectione iecoris, extorumq; præsagio vanæ spem promissionis accipiat.*
12 † Putabant enim in iecore esse vitam, quia sine iecore vivere non potest, quem ideò colebāt, vt dæmonem vitæ authorem significarent, cùm vita non sit in iecore, sed in corde, vt docet Aristot. *lib. 3. de corde & p. c. 4. & 7.*
13 † Sed hoc modo colendū esse iecur callidus dæmō persuasit, quia agnovit, quòd sit fomes inexplebilis, in quo cupiditates accenduntur Claud.

At si cuncta patens nil collatura Cupido
In iecur & tractus imos compulsa recessit.

14 ¶ Cuius ideò superstitionis morem satis irridet Lucan. *lib. de sacrific.* & Arnob. *lib. contra Gent.* Ritus tamen describit idem concivis meus Seneca, *vbi suprà.*

Cor marcet ægrum penitus, ac mersum latet,
Luentque venæ, magna pars fibris abest
Et felle nigro tabidum spumat iecur.

15 ¶ Sacrificabantur ad hoc non solùm bruta, sed & homines, vt Heliogabalus monstrum non homo vsus fuit, necnon Iulianus Apostata, qui ad hoc gravidarum alvos execabat, vt narrat Theodoret *lib. 3. cap. 21. & 22.*
16 † Cuius nefandi ritus qui apud varias nationes fuit communis, suo sæculo meminit Iuven. *Sat. 6.*

Pectora pullorū rimatur, & exta catelli.

Interdum

Interdum pueri.
17 ¶ Et hæc fuit tertia Aruſpicinæ
pars, quæ dicebatur ἀνθρωπομαντεία, *an-
thropomanteia* à qua ni fallor Tartari
edocti, pueros conſueverunt ſacrifi-
care, vt meminit Cromer. *lib.* 8. *hiſtor.
Polon.* quin & Luſitani veteres, vt au-
18 thor eſt Strabo *lib.* 3. † Necnon Chal-
dæi, qui in honorem Beelphegor filios
immolabant *Pſalmo* 106. *Et immolave-
runt filios ſuos, & filias ſuas dæmonibus.*
Et in honorem Molochi eoſdem filios
igne abſumebant, *Reg.* 4. *cap.* 20. Ezech.
19 *cap.* 20. † Item & Cecropides, vt vi-
dere eſt apud Virgil. *Æneid.* 6.

*Cecropides iuſſi (miſerum) ſeptena
quotannis.
Corpora natorum.*

20 ¶ Quarta ſpecies appellatur πυροσκοπία,
pyroſcopia, quæ hoſtiæ in ignem pro-
iectæ flammæ modum conſiderabat,
vtrùm in vnam coiret pyramidem, quod
proſperum: an verò divideretur, quod
adverſum; quis ignis color, ſplendor,
aſcenſus, ſtrepitus; Seneca *in œdip.*

Non vna facies mobilis flammæ fuit.

22 ¶ Dicebatur ignis divinatio, quia
circa ignem ſacrificij verſabatur, an
citò victimam comprehenderet; quod
proſperum: an citò extingueretur,
quod infauſtum, Seneca, *vbi ſuprà.*

*Quid flamma? Largas iam compren-
dit dapes?
Subito refulſit lumen, & ſubitò occidit.*

21 ¶ Quinta fuit *ignis luſtrationis*, quæ
in filiorum conſecratione fiebat, ſive
expiatione, ad ſtabiliendum eorum for-
tunam, de qua agit ſacra Parœmia *Reg.*
4. *cap.* 17. *Et conſecraverunt filios ſuos, &
23 filias per ignem.* † Quæ fiebat ex tranſ-
iectione per ignem, ex qua ſimiliter
fœlices illi caſus prænunciabantur:
quam ſuperſtitionem damnatam inve-
nio *Deut. cap.* 18. *Nec inveniatur in te,
qui luſtret filium ſuum, aut filiam ducens
24 per ignem.* † in quo peccant Germani
in ſuccenſione pyrarum, quas piè in
honorem D. Ioannis accendunt, dum ad
crepitum, fumum, flammæ modum, &
ſimilia attendunt; nam ſunt reliquiæ
veteris paganiſmi, vt cenſent Conrad 25
Vvipin. *de divinat. c.* 2. † Necnon qui
pyras huiuſmodi definitis vicibus ſe
circumire, & tranſilire debere putant
in futuri mali averruncationem, vt tra-
dit Glycas *p.* 2. *Annal. fol.* 269. quod vt
hodie, ita olim, teſte Ovid. *lib.* 4. *faſtor.*

*Certè ego tranſilij poſitas ter in ordine
flammas.*
26

¶ Sexta ſpecies dicitur καπνομαντεία,
Capnomanteia, hoc eſt *fumi obſervatrix*,
& hæc eſt duplex, vt tradit Cardan.
lib. de vera ſapient. † Nam vel grana 27
ſeſami, vel papaveris nigri, in arden-
tes prunas conjiciebant, & inde ſur-
gentem fumum notabant qui ſi rectus
tenderet, quaſi virga, proſperum ſibi
profitebantur, iuxta illud *Canticor.* 3.
quaſi virga fumi. †. Vel ſine huiuſmodi 28
granis, ſolum ſacrificij fumum obſer-
vabant; quemadmodum & Iudæos ex
victimarum ſacrificio fumum obſervaſ-
ſe, docent Theophylact. *in Oſeam, c.* 4.
Pictor. *lib. de magia, cap.* 11. † Inter- 29
dum fumum rogi captabant, vt de illò
Polynicis & Etheoclis narrat Ovidius
in Ibin.

*Et nova fraterno veniet cõcordia fumo
Quam vetus accenſa ſeparat ira pyra.* 30

¶ Interdum Lauri rami ad hoc
comburebantur, vt tradit Rhodigin.
lib. 5. *antiq. lect. cap.* 7. ſed id magis per-
tinet ad *Daphnomanteiam*, ad quam
laurus ſulphure tincta incendebatur,
Ovid.

Incẽdẽs vivas crepitãti ſulphure lauros

Aliquando bitumine delinebantur,
Virgil. *Eclog.* 8.

Et fragiles incende bitumine lauros.

¶ Aliquando etiam non laurus, ſed 31
verbenas, & thura ad hoc incende-
bant: Virgil. *vbi prox.*

Verbenasque adole pingues & mascula thura.

Et ad id aris apponebantur vt notat Statius.

Thurea nec supra volitante altaria fumo.

32 ¶ Septima dicebatur σποδομαντεία, *spodomanteia*, quæ sumebatur ex cineribus sacrificij, vt videtur factum in ara Apollinis Ismenij, & aliorum de quibus Valer. Maxim. *lib.1.cap.6.* ideò Sophocles *in œdip. Tyr.* vocavit μαντεία σποδῶν, *manteiam spodon*, hoc est, *cine-*
33 *rem divinatorium.* † Quid tamen dicendum in cinere Alphei, quem idcircò Moschus vocavit κονιν ἱερὰν, *conin heram* docuit Mart. del Rio *in comment. ad Se-*
34 *necam in Med. v. 81.* † De cinere Daphnidis meminit Virgil. *Eclog. 8.*

Fer cineres Amarylli foras, rivoque fluenti.
Transque caput iace.

35 ¶ Octava est Οἰνομαντεία, *Oinomanteia*, quæ considerabat colorem vtriusque laticis in sacrificio fusi, quod Persis maximè in vsu, vnde vini divinationem eis tribuit Alexand. Neapolit.
36 *lib. 5. cap. 13.* † Ad quod spectat illud Didonis apud Virgil. *Æneid. 4.*

Vidit thuricremis cùm dona imponeret aris,
(Horrendum dictu) latices nigrescere sacros,
Fusaque in obscænum se vertere viua cruorem.

37 ¶ Nona species dicitur Κριθομαντεία, *Critomanteia*, cuius speciei plures sunt partes, quæ dicuntur ab edulibus varijs, vt notant Tostat. & alij, ad illud
38 *numer. cap. 11. frangebat mola.* † Nàm in sacrificijs observabant molas, & libamenta, & præcipuè triticum, hordeum far, & ex eo Tosto fresoque factam farinam & ex eo mox subsequutam victimæ conspersionem vt notant Theocrit. *in pharmacent.* Mart. del Rio *ad illud Senec. in Oedip.*

Et sparge salsa colla taurorum mola

CAPVT. XIX.

de Pyromantia

SVMMARIVM.

1 *Pyromantia vnde dicta.*
2 *Ignis sphæram melioris notæ authores negarunt.*
3 *Pyromantiæ inventor.*
4 *Fulmina signa divinæ iræ.*
5 *Volsinium oppidum fulmine concrematum.*
6 *Tullus Hostilius fulmine ictus periit.*
7 *Borbonius Moncata, Dorbinius, & Aurantius fullmine perierunt.*
8 *Anastasius Imp. fulmine ictus interiit.*
9 *Fulmina divinæ iræ causam referre.*
10 *Signa cælestia licita sunt observare, vt in melius vitam instituamus.*
11 *Timor superstitionis causa fuit.*
12 *Fulgura nocturna apud Gentiles infausta.*
13 *Fulgura diurna, & in lævum tendentia, fausti ominis.*
14 *Fulgura sereno cœlo emissa, conatus non irriti indicium.*
15 *Fulgura, & tonitrua naturaliter fieri potest, vt sereno cœlo mittantur.*
16 *Fulgura sereno cœlo in divinæ iræ signum, quandoque emissa.*
17 *Deus non vult consilia sua scrutari.*
18 *Fulminibus persæpe Deus de peccatorum scelere vindictam sumit.*
19 *Aaron filij ex violatione præcepti igne consumpti.*
20 *Datham sectatores, & Sodomitæ igne de cœlo perierunt.*
21 *Elias igne de cœlo servos Oziæ Regis combussit.*
22 *Sancti viri, quandoque igne de cœlo perierunt.*

23 Iob

23 *Iob igne de cœlo filios, & pecora amisit.*
24 *Pyromantiæ incertitudo.*
25 *Pyromantiam ex sacris litteris Gentiles ementiti sunt.*
26 *Ecclesiæ standum est, vbi de sensu S. Scripturæ agitur.*
27 *Ignes fatui, qui sint remissivè.*
28 *Fulmina alia vrunt, alia non vrunt.*
29 *Fulmen est ventus accensus.*
30 *Fulmen ab exhalatione terrea comburit omne in quod vadit.*
31 *Fulmina ab exhalatione terrea relinquere solent vbi cadunt, lapides, & alia corpora solida.*
32 *Fulmina ab exhalatione aërea, absque fumi vestigio corrumpunt corpora.*
33 *Fulmina exhalationis aëreæ, corpora rara, & pervia absque nocumento transeunt, densa dissolvunt.*
34 *Fulmen aurum in marsupio, & gladium in vagina dissolvit, marsupio, & vagina illæsis.*
35 *Pyromantiæ variæ species.*

1 PYromantia dicitur à voce Græca *πῦρ, pyr*, quæ ignem significat, eo quòd ignem captaret, & illud maximè quod de cœlo descendisse cognoverant, quale fulgura, fulmina, & similes ignes elementares, vt tradit Orosc. de Covar. *lib. 2. de falsa prophet. cap. 7.*
2 † Elementares dico, eo quòd ex regione aëris superiore in terram descendant: nam ignis sphæram propriam nullam esse iamdiu melioris notæ authores probarunt, Hieron. Cardan. *libro 1. variet. rer. c. 2.* cognatus meus D. Gasp. Cadillo Villapādo, maioris Complut. Collega, *in comment. ad Arist. de cœlo* Franc. Valles. *de sacra philosoph. capite* 50. Nam vt ait Ausonius *in Gryph.*

Tres charites, tria fata, triplex vox, trina elementa.

3 ¶ Cuius quidem artis authorem alij dicunt fuisse *Amphiaraum* alij *Argonautas*, alij *Begoës* nympham vt tradit Serv. *ad Æneid. 6.* & eius professionis artem composuit Thirrenos vt scribit Diodor. *lib. 5. cap. 9.* apud Romanos vsam Tanaquilem testatur Valer. Max. *lib. 1. cap. 6.* 4 † Quæ sanè fuit magno in pretio habita, quia fulmina iræ divinæ signa esse agnoverunt, & ob id suis Augurijs maximè commendarunt, vt testatur Clar. Sylvius *lib. 1. de legib.* quò spectat vetus illa L. XII. Tab. FVLGVRA, ET OBSTITA PIANTO. 5 † Nam sæpe in Dei iram emissa proprio malo didicerunt; cùm Volsinum Tuscorum oppidum opulentissimum, ob contemptam receptam religionem totum fulmine concrematum meminerit Plin. *lib. 2. cap. 52.* cuiusmodi plura Euseb. *lib. 5. histor. Eccles. cap. 5.* Tertulian. *in Apologet. cap. 5.* Nicephor. *lib. 16. c. 35.* 6 † Tullus Hostilius, Tertius Rom. Rex, eo quòd se superstitionibus dedidisset, fulmine ictus perijt vt narrat Zonar. *tom. 2.* D. August. *lib. 3. civit. Dei, c. 15.* 7 † Borbonius, Moncata, Dorbinius, & Aurantius, qui tempore Clement. VII. Pont. Max. Romam depopularunt, à fulmine icti perierunt vt refert Surius *anno Domini* 1527. 8 † Et Anastasius Imp. eo quòd Eutychianæ hæresis fautor infelix, fulgure percussus miser interiit, vt refert Zonaras *tom. 1.* 9 † In quibus, & in alijs multis similibus (quos passim invenies, quia nostri instituti non est omnia prosequi sed ab alijs prætermissa notare) invenies fulmina divinæ iræ causam referre, nam vt ait Statius *lib. 7. Thebaid.*

Infestumque tonat pater, & mala fulgura mittit.

10 ¶ Quare si pyromantia his tantùm cancellis concluderetur vt homines iram Dei metuentes ad meliorem vitam se conferrent, proculdubio licita esset

esset, quia licitum est huiusmodi signa observare, vt in melius vitam nostram instituamus. Medina *lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 2.* Franc. Picus *lib. 6. Praenot. c. 6.* Iul. Syren. *lib. 9. de Fato,*
11 *cap. 19. & 20.* † Sed hunc timorem tot, ac tantis superstitionibus involuebant, vt non solùm vulgares, sed sapientiorum animos allicerent; nam in Codice Theodosiano est *lex 1. C. de pagan.* & *sacrif.* in hæc verba concepta, *si quid de palatio nostro, aut cæteris operibus publicis degustatum fulgure esse constiterit, retentâ moris veteris observantiâ, quid portendat ab Aruspicibus requiratur.*
12 † Quorum observationes nil aliud, quàm mera delirantium insomnia continebant: nam si nocturna erant fulgura, quia ex Ioue infernali putabant: (qui malus dicitur, hoc est, infelix, ad distinctionem cœlestis, qui bonus) infausta erant, vt docet Stat. *lib. 9. Thebaid.*

Sic vbi nocturnum tonitru malus æthere frangit
Iupiter.

13 ¶ Si diurna autem & læva, prosperum auspicium, & conatus non irriti indicium fuit, Vergil.

Vix ea fatus erat senior, subitòque fragore
Intonuit læuum.

Et *lib. 2. Æneid.*

Intonuit læuum, & de cœlo lapsa per vmbras
Stella facem ducens multâ cum luce cucurrit.

14 ¶ Et eò potissimùm, si fiebant sereno cœlo; nam cùm ad miraculosam Dei operationem tunc referantur, pro divino signo (etiam viri Dei) illa aliquando acceperunt, vt narrant D. Anton. *tit. 6. c. 14.* D. Gregor. *lib. 3. Dialog. c. 15.*
15 † Etiamsi naturaliter fieri possit, vt fulgura, & tonitrua sereno cœlo mittantur, secundum concivem meum L. Annæum Senecam, *lib. 1. natural. qq. cap. 1.* cui astipulatur eius patruus, alter concivis meus, Lucan. *in Pharsal.*

Emicuit cœlo tacitum sine nubibus vllis
Fulmen.

¶ Quæ ideò, licèt sancti viri ea pro signo divinæ voluntatis acceperint, nobis autem, qui adeò incompertæ sanctitatis non sumus, ea ad id observare sanum non erit, ne pagano errori nos immiscentes, incerta quidem, atque dubia insectemur, quia etiam fulgura sereno cœlo in signum mali eventus vidimus post Iulij Cæsaris obitum, Vergil. 16

Non aliàs cœlo ceciderunt plura sereno
Fulgura, non diri toties arsere Cometæ.

¶ Cuius varietatis causam nullam aliam agnosco, quàm sic Deum voluisse, vt homines ab hac divinandi superstitione arcerentur, vt in adinventionibus suis impingant, cùm modò sic, modò illic contigisse agnoscant, quia Deus noluit consilia sua scrutari, *Proverb. cap. 25.*
† Vnde præterquam quòd ad signa divinæ indignationis fulgura non sunt referenda, vt in melius vitam nostram instituamus, ad quod Deus omnibus naturæ causis admonet, & maximè fulminibus, & ignibus de cœlo, quibus persæpè de peccatoribus vindictam solet assumere, vt in filios Israël *Numer. cap. 11.* † In filios Aaron, ob violationem præcepti, *Levit. c. 10.* cuiusmodi apud Lemovicinam vrbem, ob Dominici diei violationem, plerosque cœlesti igne consumptos, scribit Greg. Turonens. *lib. 10. hist. Gallor. c. 29.* † Et Moyses ex sectatoribus Datham vnâ die centum, & quinquaginta millia virorum interfecit, *Numer. c. 16.* & in nefanda Sodomæ, & Gomorrhæ scelera ignis de cœlo vindictam sumpsit, 18 19 20

21 ac pœnas repetiit *Genes.c.* 19. †Et Elias servos Oziæ regis combussit, igne de cœlo petito, *Reg.*4.*c.*1. & alibi passim, quia in re plana non est necesse plura
22 congerere.†Sed ne homines ex eo sibi artem fabricarent, video similiter sanctos viros igne de cœlo periisse, vt Simeon Stylita sanctissimæ vitæ vir, qui igne de cœlo fuit peremptus, vt
23 scribit Sophron. *in prato spiritual.* † Et vt alios interim taceã, Divinus Iob, qui ad sanctitatis exercitium, & probationem, divinâ permissione, igne de cœlo filios, & pecora amisit, *Iob. cap.* 1. neque enim frustra, nam igne purgari, & probari aurum solet, non absumi, D.Petr. *canon.* 1. *cap.* 1.

24 ¶ Ex quibus satis apparet, quàm incerta sit pyromantia, cùm modò sic, modò illic Deus fulminibus, & ignibus de cœlo vtatur, & non solùm diversis, sed contrariis casibus, provt sibi convenire arbitratur; & ita improbata est *in c. igitur, huius* 26.*q.*3. *cap. nec mirum*
25 *d.*26.*q.*5.† Nam licèt multi eam suadere conentur, ex illo Psal. 103. *qui tangit montes, & fumigabunt,* quibus astipulatur Vergil. *Eclog.* 1.

De cœlo tactas memini prædicere quercus.

26 Intentionem suam minimè probant, nam licèt Vergilius phrasim scripturæ observet, nullatenus Regius Vates in illis ad hanc artem respexit, neque vllus sacer eius Interpres tale protulit, neque Ecclesia recepit, cui standum est, vbi de sensu sacræ scripturæ quæritur, vt tradunt Origen. *in Matth. homil.* 29. Iren. *lib.*3.*adversus hæres.c.*40.*& lib.*4.
27 *c.*43.*&* 45. † Sacer enim Vates ad differentiam alterius ignis de cœlo, qui non vrit, quales ignes fatui, de quibus agendum est *lib.*2. *de Magia operatr. c.*12.*ex n.*39. vt eius vim propriùs exprimeret, de qua agebat, fumigare dixit, non vt impij artem componant, sed vt ignem vrentem à Deo fieri agnoscant, vt dixerat d.Psal.103.*& ministros tuos ignem vrentem.*

¶ Fulmina enim alia vrunt, alia non 28
vrunt, quia à causa vrente non proficiscuntur, sive vt ait concivis meus L. Annæus Seneca, *lib.*2.*natural.qq.c.*40. *Tria sunt fulminum genera, aliud terebrat, aliud discutit, aliud vrit.* † Quare vt 29
omittam ea quæ non vrunt, quia hic non est locus: ex eis quæ vrunt, duæ sunt species, quia vt ait Aristot. *in Meteor. lib.*2.*summ.*3.*c.*4. *fulmen est ventus accensus.* † Fulmen enim quando cau- 30
satur ab exhalatione terrea subcinerea, comburit omne id in quod vadit: sicut narrant Peripatetici, quod fulmen, quod cecidit super palatium, remansit locus casus eius, & per multum tempus ascendebat ex eo fumus, vt narrat concivis meus Averroës *in Aristotelis Meteor.lib.*2.*summ.*3.*c.*4. † Et quia pro- 31
veniunt ab exhalatione terrea, in locis vbi cadunt, solent reperiri lapides, & alia corpora metalli similia, vt idem meminit Averroës, ex relatione Avicenæ alterius concivis, vbi suprà: *Narravitque Avicena, quòd advenit ex terrestreitate huius exhalationis, in terris Casam, & Turch inveniri, in locis in quibus cadunt ista fulmina, corpora similia ferro, & æri, & quòd ipse laboravit liquefacere illud, seu accendere, & non potuit. Et in Corduba cecidisse lapidem magnum in die sereno, quem ipse vidit, & habebat odorem sulphureum, & quasi naturam armoniaci.*

¶ Alia fulmina proveniunt ab exhala- 32
tione aërea, quæ absque fumi vestigio corrumpunt corpora resistentia, & validiora, in quæ vadunt; mollia autem non dissipant: de quo authorem habeo eundem Senec. *lib.*2. *natural.qq. cap.*53. *fulmina non eodem modo naturam omnem vexant, valentiora, quia resistunt vehementiùs dissipant, cedentia*

33 *autem sine iniuria transeunt.* † Cuius rei rationem reddens Titelman. *in compend. philosoph. lib.6. c.11. corpora rara, & pervia, absque nocumento pertransiens, in interiora magis densa, magisque resistentia desævit, ita intactâ veste ho-*
34 *minem consumit, illæsis vestibus.* † Sic ergo gladium in vagina, & aurum in marsupio dissolvit, vaginâ, & marsupio illæsis: & illæsa matre fœtum enecat; vas frangit vino illæso, & intactâ carne ossa comminuit, & alia plura, quæ accuratè congessit Gregor. Reisch. *in sua marg. philosoph. lib.9. c.20.*

35 ¶ Fuit similiter alia pyromantiæ species, quæ ex sacrificij flamma captabatur, rogi vel pyræ, vt dictum est, *suprà c.8.* & ad hoc quandoque grana sesami, vel papaveris in ignem conjiciebantur, indéque fumum exortum considerabant.

CAPVT XX.

De Aërimantia, Hydromantia, & Geomantia.

SVMMARIVM.

1 *Divinatio omnis ex igne, aëre, aqua, & terra comparatur.*
2 *Authoris institutum, circa hanc tractationem.*
3 *Aërimantia per spectrorum apparitionem fiebat.*
4 πεχπσκοπία *quæ sit.*
5 *Hydromantia fiebat ex aquæ inspectione.*
6 *Hydromantiæ species.*
7 *Stagna, fontes, & paludes, ob Hydromantiam sacra.*
8 *Cisterna in templo Aphameno, & palus Iunonis & Apollinis Thyrxei oraculum.*
9 *Germani recens natos Rheno fluvio commendant, ob Hydromantiam.*
10 *Chaldæorum, & Persarum mos in Hydromantia.*
11 Genes. cap. 44. *de Hydromantia, negatur.*
12 *Ioseph Hydromantiæ deditum negatur.*
13 *Persæ non eligebant in Regem, nisi quem Magiæ deditum cognoverant.*
14 *Aquæ figura repræsentabantur in Hydromantia.*
15 *Hydromantia frequens in Africa.*
16 *Geomantia styli punctnatione in terra fiebat.*
17 *Geomantiæ nulla ratio, nulla veri species subest.*
18 *Divinatio omnis infidelem cum dæmone amicitiam continet.*
19 *Divinationes superstitiosæ sunt.*

QVia, vt Varro ait, omnis divinatio comparatur ex igne, aëre, aqua, aut terra: absolutâ ignis divinatione, ad alias necesse est descendere; non vt eas addiscas, sed vt detesteris, quia omnia, quæ in hac parte tradidimus, eâ mente à nobis sunt delineata, vt agnoscas, quibus fallaciis ad decipiendos homines dæmon vtatur; non tamen vt eas imiteris, quia ad hoc aliorum scholas debes intrare, nam vt ait Vergil. *Eclog. 2.* 1

Invenies alios, si te fastidit Alexis.

¶ Catholica quippe, vt hucvsque tradidimus, ita erunt à nobis vsque ad finem tradenda, salvâ semper in omnibus correctione matris Ecclesiæ, & meliùs sentientis iudicio, quibus paratus sum assentire; illi solâ authoritate, quia errare non potest, *Matth. cap. 9 & 27. Luc. 22. c. hac est fides 24. q. 1.* huic verò, dum causam docuerit, quia *nullius addictus iurare in verba magistri.* † Aërimantia ex aëre incantato per spectrorum apparitionem fiebat, vt 2 3

docet Pictorius *in Epitom. de Mag. c.* 10. quæ à dæmone causabantur: vel in elementari corpore apparendo, vel casus futuros repræsentando, vt tradit Psellus *lib. de dæmonib.* † Considerandum tamen est, quòd si attenduntur to-
4 nitrua, vel fulgura pertinent ad Augurium; si cœli aspectum, ad Astrologiam; si ad quædam aëreorum insolita visa, ad τερατοσκοπίαν *teratoscopiam*, de qua Aristophan. *in nubib.*

5 ¶ Hydromantia captabatur ex aquæ inspectione, in qua dæmon futuros casus, & eventus repræsentabat, vt colligitur ex text. *in c. nec mirum, h. 26. q. 5. Est enim Hydromantia, in aqua inspectio-*
6 *ne vmbras dæmonum observare.* † Et hæc fiebat, vel in aqua æstiva coniectis lapillis, & eorum observatis gyris, vel in vasculo aquæ pleno, & annulo filo suspenso, ex constitutis ad latera ictibus; vel in olei guttula aquæ infusa, à dæmone casus, & eventa repræsentabantur, vt docent Mart. del Rio *ad Senec. in Tragœd.* Raph. de la Torre, *to. 2. de*
7 *vitiis opposit. relig. q. 95. art. 3. disp. 3.* † Ad quod quidem apud veteres stagna, fontes, & paludes sacræ fuere, vt tradunt Macrob. *lib. 5. Saturnal. c. 19.* D.
8 August. *lib. 8. civit. Dei, c. fin.* † Talis in Ægypto cisterna in templo Aphameno fuit, de qua plura memorat Zozimus *in vita Aurelian.* necnon Iunonis paludem, & Apollinis Thyrxei oraculum, authore Pausania *in Arcad.*
9 † Ad quam quidem superstitionem, refert del Rio consuetudinem Germanorum, qua recens natos Rheno fluvio commendant, ea mente, vt si spurij sint absorbendos: si legitimi, innoxios supernataturos, iuxta illud Claudian.

Et quos nascentes explorat gurgite Rhenus.

10 ¶ Aliquando autem ad hanc artem aqua in pelui, vel scypho infundebatur ibique aurum, gemmas, & res pretiosas infundebant certis characteribus insignitas, & ex profundo aquæ voces audiebant, frequens apud Chaldæos, & Persas. † Et ita intelligitur *Genes. c. 44.* 11
vbi servi Ioseph eius fratres reprehendentes sic dicunt, *scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, & in quo augurari solet.* † Ex quo Iose- 12
phum huic arti deditum blasphemat impius *Agrippa*, & eo maximè suadere conatur, quia ipsemet Ioseph subdit, *d. c. 44. an ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia?* † Sed Iose- 13
phum Dei virum ei deditum non credo, sed simulare se ea arte furtum comperisse, vt fratres de illo convinceret, sive vt Regi addictus, eius artem se profitere ostentaret, quia apud Persas non eligebatur in Regem, nisi qui Magiæ esset deditus, vt narrat Cicero *lib. 1. diuinat.* † Et non solùm voces nudas 14
in aqua audiebant, sed figuræ repræsentabantur, quæ ad interrogata respondebant, *vt in d. c. nec mirum,* quod sumptum est ex D. Isidor. *lib. 8. Ethymol. c. 9.* † Quas quidem figuras impollutos pue- 15
ros videre, & in Africa frequentem esse, tradit Leon. *in hist. Afric. lib. 3.* & quando in vase lato fiebat dicebatur *Gastromantia*, à voce γαστὴρ, quæ amphoram significat.

¶ Geomantia olim in terra styli pun- 16
ctuatione fiebat, hodie in abaco, vel tabula sexdecim figurarum technica depungitur, sexdecim additis punctorum coordinibus, singulis signis respondentibus, quibus futura rimantur, vt docent *Magnus Oliverius, & Gasp. Peucerus in libris de ipsa editis.* † Qui etsi 17
Lutheri sint sectatores post longam eius narrationem apertè fatentur totius illius disquisitionis nullam prorsus rationem, nullam veri speciem subesse, de quo multa Iul. Seren. *lib. 9. de Fato c. 38.*

*c.*38. Conrad. VVipin. *lib. de divinat. c.*5. Franc. Picus *lib.*6. *Prænot. cap.*3. cuius extat illud.

> *Atque frequens bibulam mucro cum pungit arenam.*

18 ¶ Omnes sanè artes fallaciâ, vanitate, superstitione, scandalo, ac peccato mortali, & apostasia contaminatæ sunt, quantumvis, à pio viro exerceantur, quia omnis divinatio infidelem cum dæmone amicitiam continet, D. August. *lib.*2. *doct. Christ. c.*22. D. Thom. 2. 2.
20 *q.*95. *art.*2. † Et ita sigillatim hæ omnes artes expresè prohibentur *in d. c. nec mirum, h.* 26. *quæst.*5. nam omnes superstitiosæ secundum Mantuan. in Apolog.

> *Qui rimatur aquas, & qui considerat ignes,*
> *Qui pluvias, specula, & pelues, nitidasque secures*
> *Inspicit, & temere descripta in puluere signa.*

CAPVT XXI.

De Augurio, & Auspicio.

SVMMARIVM.

1 *Augurium, & auspicium circa aves versantur.*
2 *Augurium fiebat ab his, qui erant de expressa eius professione.*
3 *Augurium dictum quasi avium garria.*
4 *Auspicia dicuntur, quæ iter facientes observant.*
5 *Auspicia, quasi avium inspicia dicuntur.*
6 *Augurum collegia ex Romulo.*
7 *Auguria in pretio habita apud varias nationes.*
8 *Auguria pro calatis comitiis.*
9 *Calatis comitiis testamenta.*
10 *Auspitia data pro omnibus veteris Iuris Magistratibus eligendis.*
11 *Auspitialis dies Kalendis dictus.*
12 *Kalendis ludos publicos, scenas, salutationes, & bona verba.*
13 *Kalendarum festivitas ex Auspicio celebris.*
14 *Munerum profusiones in Kalendis ex boni auspicij causa.*
15 Aguinaldos *apud nos vnde originem habuerint.*
16 *Convivia ex intentione impendendæ charitatis laudata.*
17 *Auspicia debent abesse in Christianis festivitatibus.*
18 *Augurum summa potestas.*
19 *L. XII. Tab. de Augurij potestate.*
20 *Aves cœlorum causas referre crediderunt Gentiles.*
21 *Aves non omnes in augurio fuerunt.*
22 *Pica apud Græcos amantibus fausta, columba Regibus.*
23 Oscines *quæ dicebantur aves.*
24 *Aves ad se invicem confabulari.*
24 *Thyresias, & Melampus gloriabantur se voces avium intelligere.*
26 Præpetes *aves quæ dicebantur.*
27 *Aves volatu infausta protendentes, canendo bonum augurium.*
28 *Bubo cantu infestus, volatu faustus.*
29 *Pullorum tripudium.*
30 *Auguria omnia redacta ad Volatum.*
31 *Augurij causa apud Romanos religiosissima.*
32 *Avium ostenta quàm varia.*
33 *Ostenta è cœli regione designata.*
34 *Ostenta quæ appellabantur bruta.*
35 *Auguria omnia vanitatis, & ineptiæ damnat Cicero.*
36 *Iudæi de augurij vanitate sententia.*
37 *Hector Polydamantem de augurio reprehendit.*

38 *Augurii nomen in malam partem sumitur.*

39 *Augurium semper prohibitum.*

40 *Genes. textus cap. 44. de augurio adductus,*

41 *Ioseph quo sensu se augurari dixerit.*

42 *Noe ex corbi mora, & columbæ reditu, diluvij statum prædixit.*

43 44. & 45. *Deus quandoque multa ex causis naturalibus ostendit.*

46 *Signa divina sub peccati reatu debemus observare.*

47 *Signa diuina quæ variis euentibus prænuntia fuerunt.*

48 *Campana oppidi de* Velilla, *ad quam diuinationis partem referatur.*

49 *Augurii damnatione non comprehenduntur signa divina, neque naturalia.*

1 AVgurium, & Auspicium vtrumq; circa aves versabatur, eorum volatus, & garritus præscrutando, ex arte quadam, & superstitiosa observatione, cuius ritus, & formulas ostendit *Barnab. Brisson. lib.* 1. *de formul. populi Rom.*
2 † Augurium fiebat ab his, qui erant de expressa eius professione, quæ ab Hetruscis habuit originem, & apud Romanos in pretio habita, ad quod fuerunt collegia Augurum, de quibus plura *Plin. lib.* 7. *cap.* 56. & *lib.* 8. *cap.* 28.
3 † Vnde Auguria dixit *Varro*, quasi *auium garria*, eo quod avium garritus, & volatus observent: vel *avigeria*, quod *aves gerant*, vt testatur *D. Isid. lib.* 8.
4 *Ethymol. cap.* 9. † Auspicia autem dicuntur, quæ iter facientes observant volatus avium, & voces intendentes alia que signa rerum, vel observationes improvisas hominibus occurrentes ferunt, vt docet *D. August. lib. de natura dæ-*
5 *mon.* † Quare *Auspicia*, quasi *avium inspitia*, dici contendit *D. Isid. vbi sup. transumptive in cap igitur h.* 26. *quæst.* 3. quandoq, pro fortuna, Virgil. *Aeneid* 6.

En huius, nate, auspicijs illa inclyta Roma.

Quandòque pro Imperio, & potestate Virgil. *Aeneid.* 4.

Paribusq; rogamus auspiciis.

¶ Auguria enim religiosiora fuere, quia 6
& commendavit Romulus, qui collegia Augurum instituit, & ex singulis tribubus Augurem vnum elegi præcepit, vt ex Cicerone, & aliis narrat *Alexan. ab Alex. lib.* 5. *dier. Genial. cap.* 19. † Vnde Auguria in pretio habita, non solū 7
apud Phrygios, hoc est, Troianos, quos huius artis dicit authores *D. Isid. d. cap.* 9. Et Chaldæos á quibus Græci edocti illam Hetruscis docuerunt: sed etiam apud Romanos, quibus nihil inauguratum agere licebat *Cicero lib.* 1. *divinat.* Hinc Auguria pro calatis comi- 8
tiis, quæ pro Collegio Pontificum habebantur, aut Regis sacrorum, & Flaminum in augurandorum causa, vt tradit *Aulus Gell. lib.* 15. *noct. Atticar. cap.* 26. † In quibus non leges modo, arrogationes, emancipationes, sed etiam 9
testamenta solemni iuris fiebant, vt docet Iustinian, Imper. *in principio Instit. de testam. ordin. sciendum est olim quidem duo genera testamentorum in vsu, fuisse, quorum altero in pace vtebantur, quod calatis comitiis appellabant.* † Si- 10
militer, & Auspicia data pro omnibus veteris Iuris Magistratibus eligendis, maiora pro maioribus secundū officiū functionibus, vt docet idem *Aulus Gell. lib.* 13. *noct. Attic. cap.* 14. † Quæ quia 11
Kalendis fiebant, ille *dies Auspicialis* dictus fuit: non quòd Magistratus auspicia sumpsissent modò, sed quòd aliquid ex munere delibarent, & leves aliquas & translatitias causas iudicis causâ propositas audirent: vt tradit *Suetan, in Neron.* † Hinc ludos publicos scenas, salu- 12
tationes, & bona verba, Ovid. *lib.* 1. *Fastor.*

Prospera lux oritur, linguis animisque favete.

Nunc diceda bono sunt bona verba die.

13 † Hinc comessationes, choreas, cantus, saltationes, modulationes, & læta omnia, quasi in principio anni boni fati augurio, vt tradit D. August. *epist.64. ad Aurelian.* quæ quia ad nos pervenerũt prohibentur in *Concilio Antisiodorensi Can.1.cap.si quis Kalendas, cap. non observetis, cap. non oportet, h.26. quæst.7.*

14 † Hinc munerum profusiones, esculenta, & id genus plura quæ adeò largæ fuerunt, vt lege Cintia de muneribus, moderarentur, quia Ptolemæo viginti talenta pro capite obtulissent. Io-

15 seph. *lib.12.cap.4.* † Ex quo apud nos originem habuerunt *strena* Hispanè *Aguinaldos*, quæ similiter ex hoc capite prohibetur *in d.c.non observetis.* Ne populus Christianus superstitioso ritu implicaretur vt notat concivis, & præceptor meus P. Mar. de Roa *de die*

16 *natal.cap.5.& 6.* † Et eo sensu couvivia etiam sunt damnata, & alia quæ auspicij causâ fuerunt, nisi fiant in honorem Christi, & vt magis charitati impendamus, nam vt ait D. Gregorius *lib.2.epist.37. Convivia, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt rectè ve-*

17 *stra fraternitas commendavit.* † Dum tamen omnis absit superstitio, omnis paganæ religionis dogma, omnisque augurij, aut ominis observatio, quæ in his adesse solet, Ovid. *lib.1. Fastor.*

Tempora commissi nascentis rebus agendis,
Totus ab auspicio ne foret annus iners.

18 ¶ Vnde Augurũ summa potestas fuit non solùm in Magistratibus eligendis, sed etiam in legibus condendis, & abrogandis, ita vt si Augur ex aliqua sibi visa superstitione pro lege, seu contra legem proferret sententiam, nulla alia expectatâ causâ, legem ferebat, vel abrogabat, & calata comitia disolvebat, & omnia pro libito moderabat vt tradit Clar. Silvius, *lib.1.de legib. c.10.* Nam eorum arbitrium super omnes potestates, & Sacerdotes fuit, ex l. XII 19
Tabul. quam refert Cicero *lib.2.de leg.* in hunc modum, QVAECVNQVE AVGVR INIVSTA; NEFASTA, VITIOSA, DIRA DEFIXERIT, IRRITA, INFECTAQVE SVNTO. † 20
Nam per aves de voluntate Deorum certiorari arbitrabantur, quibus casus, & eventus hominibus enunciari crediderunt, Stat. *lib.3. Thebaid.*

Iupiter omnipotens, nam te pernicibus alis
Addere consilium, volucresque implere futuri
Omniaque, & causas cœlo deferre latentes.

¶ Sed aves non omnes in Augurio 21
fuerunt, sed quibusdam, vt docet Plin. *l. 1.c.13.* neque omnibus deserviebant; nam Cygnus signa dabat navigantibus, Virgil.

Cygnus in Augurijs, nautis gratissimus ales,
Hunc optant semper, quia nunquam mergitur aquis.

Pica apud Græcos amantibus fausta, vt 22
testatur Aristop. *in avibus*: apud Romanos columba solis Regibus auspicium dabat, quia nunquam sola volat, Virgil. *Æneid. 6.*

Maternas agnovit ille aves.

¶ Ex his & alijs quædam dicebantur 23
Oscines, quæ cantu seu garritu putabantur prædicere, quia vt ait Varro *libro quinto de lingua latina, Oscines dicuntur, quod ore faciunt auspicium: ab ore, & cano*, quales corvus, turdus, cornix, Virgilius *Eclog. prima.*

Sæpe sinistra cavâ prædixit ab ilice cornix.

¶ Nam putabant veteres ad se 24
invicem aves confabulari, vt diximus *supra capit.2. ex numero decimo-octavo*, ex quo nata fabula Alcoranis

ranis, quod Regina Sabbà ex avium vocibus habuisset notitiam Salomonis, vt tradit Horos.de Covar.*lib.2.de falsa Proph.cap.21.* † Ex quo similiter Thyresias,& Malampus gloriabantur se voces avium intelligere, quemadmodum apud Virgil.*Æneid.3.*

Qui Tripodas Clarij laur, qui sidera sentis,
Et volucrum linguas, & præpetis omnia pennæ.

Nam vt ait Stat.*lib.3.Thebaid.*

Tunc omnia in astris.
Consonat arcana volucris bona murmura lingua.

26 ¶ Aliæ dicebantur *præpetes* eo quod volatu ad auguria deservirent, nam vt ait Fest.*antiqui dicebant præpetere,pro ante ire* quales erant aquila bubo,turtures,vultures,vt idem tenet Fest.*in voce*
27 *alites.*† Quarum differentia in eo fuit, vt si illæ aves quæ volatu infaustum portendebant,canerent:bonum erat augurium,nam vt ait Ammian.*lib.30.omnes enim aves oscines malæ, præpetes bonæ sunt;vel è contra malæ præpetes oscinæ*
28 *bonæ* † Vt bubo qui cantu infestus fuit, volatu, & situ faustus fuit arbitratus, vt narrat Servius ad illud, Virgilij *Æneid.4.*

Solaq; culminibus ferale carmine bubo
Sæpè queri,& longas in fratum ducere voces.

29 ¶ Fuit similiter alia augurij species ducta à pastu,in qua pullus gallinaceus (ad hoc enutritus)è cavea educebatur, qui si avidè cibum arripiebat ita vt è rostro grana exciderent bonum esset augurium,sin autem contra,aut nollet edere pro infausto habebatur, vt tradunt Fest.Varr.& Cicer.*vbi sup.*Arnob.*l.ad-*
30 *versus Gent.*Valer.Max.*lib.1.c.4.* † Sed omnium auguria redacta fuerũt ad volatum, & ad id Augur ex sublimi loco illa observabat, tam avidè, & religiosè, vt si in summa illa quiete, quã totus populus in calatis comitijs tenebatur vt narrat Plutar.*in Nu.*si fortè meus exaudiretur irrita omnia fuisse, tradit Plinius *libr.8. cap.57.* † Quod adeò 31
apud populum Romanum crebuit, vt ex hac sola tam levi auspicij infausta superstitione Fabius, ad Dictaturam accitus, non perveniret & Caius Flamminius ad Magistratum equitum vocatus, non pertingeret, vt tradit Valerius Maximus *dict.libr.1.* † Qua- 32
rum quidem avium ostenta alia dicebantur *oblativa*, quæ non poscebantur alia *imperativa*, quæ venirent optata & quæsita vt docet idem Fest. *in voce Puls* & Cic.*lib.1.divinat.*† Ex his quæ- 33
dam è cœli regione designata captabantur, & dicebatur *ostentum*, quædam ex tonitruis, & fulgetris:hæc vocabantur *templum*, vt docet Varro *libro 6.de lingua latina.* † Quarum alia 34
bruta, quæ nulla ratione nitebantur, alia *fatidica*; & hæc rursus vel *pestifera*, vel *consiliaria*, vel *auxiliaria*,& huiusmodi nugacissima, vt tradunt Seneca *in natural.qq.* Plin. *lib.1.cap.52. & lib.28.c.2.*Servius, & Acron ad illud, Virgil. *Æneid.12.*

Accipio, agnoscoque divos.

¶ Quæ omnia vanitatis, & ineptiæ 35
damnavit, Cic.*lib.2.divinat.*longe prudentior hac in re,quam Plato *in Phæd.* & Xenophon. *in Cypriad.* nam vt ait *Deut.c.18.Gentes istæ quarum possidebitis terram augures,& divinos audiunt,tu autẽ à* Domino *aliter institutus es.*† Quo 36
respexit Hecatæus Abderita qui historiam Iudæorum scripsit dum iter tenderent ad mare rubrum Augur eos stare iussisset,quovsq; avis (quæ stabat) quo tenderet, cognovissent,vt illic se conferrẽt:miles quidã silentio arcu tracto avẽ percussit atq; interfecit,ex quo Augur,& alij exclamantes.*Quis est* inquit *iste furor,ò homines,quomodo enim avis ista sui fati inscia de obitu potuit nos mo-*

nere? quod vt prudenter factum, & scitè dictum memorant Ioseph. *lib.* 1. *contra Apion.* Euseb. *lib.* 9. *præparat Evang. c.* 2.
37 Polydor. *lib.* 3. *de prodig.* † Et Hector ille fortissimus Polydamantem augurem, quo Servanij auguriis attrahere curaret, arguit apud Homer. *Iliad.* 12.

Tuis me cupis accedere vanis
Auguriis, quæ sperno equidem, quia stulta videntur,
Seu dextra expectentur aves Phaëtontis ad ortum,
Sive sinistra petant obitum limina solis,
Nil rationis habent, cum sint ratione carentes.

38 Vnde Augurij nomen semper in malam partem accipitur. *Num. c.* 5. *Non est Aurium in Iacob, nec divinatio in Israël.* Ecclesiast. c. 34. *Divinatio erroris, & Augu-*
39 *guria mendacij.* † Ideò semper prohibitum, ac detestatum *Levit. c.* 18. *Deut.* 10. *Ecclesiast.* 34. *Hierem.* 27. *Isai.* 2. *Reg.* 4. *c.* 17. *& cap.* 21. *c. illud, cap. sed & illud, h.* 26. *q.* 2. *cap. si quis Episcopus, cap. aliquanti, cap. si quis clericus, cap. Augu-*
40 *riis, d.* 29 *q.* 5. † Neque obstat quòd in hac arte sanctissimus patriarcha Ioseph se peritum profiteatur, Genes. cap. 44. *An ignoratis, quòd non sit similis mei*
41 *in Augurandi scientia.* † Quia vel ex populari sententia loquitur, in qua pro Mago habebatur, vel vt magis de furto fratres convinceret, qui ea arte comperisse crederent, vel dum in aula Principis familiaritate eius vteretur eam se voluit scientiam profiteri, qua ipsi tenebantur, cum Reges Persiæ omnes Magi essent, Cicero *lib.* 1. *Divi-*
42 *nat.* † Nec minus obstat Noë per corvum, & columbam divinasse, ex primo non cessasse diluvium, ex altera terram apparuisse, Genes. c. 8. *At illa venit ad eum ad vesperam portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo: intellexit que Noë, quòd cessassent aquæ super terram.*

† Nam multa Deus causis naturalibus 43
solet ostendere, quæ quia divina sunt non debent ad hanc superstitionem referre; quemadmodum in columba, quæ super Christum descendit in signum adventus Spiritus sancti, *Matth. cap.* 3. quam naturalem fuisse docet D. Thom. *p.* 3. *q.* 39. *art.* 7. † De altera columba, 44
quæ visa est Angelico Doctori, ac veræ Theologiæ antesignano D. Thoma Aquinati alloquente, Sur. *tom.* 2. de coruo, qui Eliam pavit, *Reg.* 3. *c.* 17. † De alio coruo, qui D. Vicentio mortuo astitit, qui volucres, & alias feras volatu gravi irruentes arcebat, Metaphr. *in eius vit.*

¶ Quæ quidem Auguria (si ita dici 45
valent) cum sint divina signa, & a Deo tanquam suæ voluntatis nuntia hominibus missa, non solùm licita sunt, sed ea sub peccati reatu debemus observare, vt tradit Franc. Suarez *de relig. lib.* 2. & huiusmodi est signum illud, quod Eleazar observavit pro vxore ducenda filio domini sui, *Genes. c.* 24. † Necnon vac- 46
carum mugitus in signum supplicij Israëlitarum, *Reg.* 1. *cap.* 6. & manus Regi Balthasari apparens, *Daniel. c.* 15. quia Dei charitas erga nos ita se ostendit, vt non feriat, nisi priùs admoneat, Ps. 59. *dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus.* † Nec de sunt, 47
qui ad hanc partem referre conentur campanam oppidi *de Velilla*, quæ antequam respublica Christiana aliquod dãnum patiatur nullo pulsante edit sonum, vt narrat Leonard. Vayrus *lib.* 2. *de Fascin. c.* 14. † De quibus signis sive 48
auguriis, vtpote divinis non loquor, cum de augurij detestatione agimus, neque de naturali avium præsentatione, quia cum hæc pendant à natura nulla artificij, neque vanitatis admixta superstitione, licita sunt, vt alia naturalia, quemadmodum diximus *sup. hoc lib.* 1. *cap.* 2.

CAPVT

CAPVT XXII.

de Sortilegio.

SVMMARIVM.

1 Sortilegium omnem divinationem complectitur.

2 Sortilegium sumitur pro divinatione, quæ sorte celebratur.

3 Sortilegium habuit originem ex Fortunæ veneratione.

4 Sortes Phœbeiæ, Deliæ, Lyciæ, Anciates, & Delphicæ.

5 Sors pro Fortuna, & pro Oraculo.

6 Sortes, quare prohibitæ fidelibus.

7 Sortes prohibentur omni iure.

8 Omnis divinatio vertitur in Dei iniuriam.

9 Divinatio omnis, etiam bono zelo interdicta, quia amicitia dæmonis prohibetur.

10 Sortilegij eventus à Fortuna expectatus continet idololatriam.

11 Sortilegij casus si à Fato attenditur est hæresis.

12 Rota Fortunæ quibus scateat superstitionibus.

13 Rota Fortunæ damnata.

14 Ars Planetaria Carolo magno missa.

15 Sortilegij effectus de necessario adscribendus est dæmoni.

16 Talorum, vel Tesserarum sortes.

17 Fabarũ sortes in Hispania frequentes

18 Fabarum sortes vt hodie, ita olim.

19 Sortes varijs ex causis in sacris litteris admissæ.

20 Sortes, aut sunt divinatoriæ, aut divisoriæ, aut consultoriæ.

21 Consultoriæ sortes tot exigunt conditiones, vt rarus sit earum vsus.

22 Consultoriæ sortes eventum debent expectare à solo Deo.

23 Consultoriæ sortes à dæmone, astris, vel fortunâ nequeunt expectari.

24 Consultoriæ sortes adhiberi debent sine vlla superstitione.

25 Sortientes debent niti æquali iure.

26 Consultoriæ sortes non debent mitti. vt voluntas divina dignoscatur.

27 Consultoriæ sortes mittuntur, quando nullum aliud suppetit remedium.

28 Consultoribus sortibus debet præcedi divina revelatio, vt licitæ sint.

29 Consultoriæ sortes mittuntur precibus ad Deum fusis.

30 Apostoli sortes admisisse, quia ante acceptum spiritum sanctum adhuc ceremoniali lege vtebantur.

31 Apostoli post acceptum Spiritum sanctum sortibus vsi non sunt sed orationibus.

32 Sortes ex libro sacro sumere est damnatum.

33 Apostolorum sortes, qua de causa prohibitæ.

34 Στοιχειομαντεία, quænam sit.

35 Ludus pastorum, qua de causa prohibitus.

36 D. Augustinus, & Christianiss. Reges Francorum de libris sacris nomina sumpserunt.

37 Sancti viri libros sacros non aperiunt, vt divinationem quærant, sed vt aliquid fructus percipiant.

38 Ferdinandi Cortesi de sortiendo patrono narratio.

39 S. Trinitatis congregationis consuetudo de sortiendo patrono.

40 Divisoriæ sortes ferè semper licitæ.

41 Divisoriæ sortes in iure sæpè mittuntur.

42 Iudicium sortis frequentissimum.

43 Iudicium sortis sequi debemus in omnibus casibus, in quibus, de iure permissum est.

44 Iudicium sortis admissum, quando vertitur dubium in iure, secus in facto

45 Milites in bello capta sorte dividere consueverunt.

46 *Sortes admissæ in electionibus sacris, & prophanis.*

47 *Cap. Ecclesia de sortileg. explicatum.*

48 *Causa quando absque sortibus nequit terminari, sortes admittuntur, etiam in rebus Ecclesiasticis.*

49 *Electionibus Ecclesiasticis sortes admissæ.*

50 *Sors Polytica, vnde nata est.*

51 *Athenienses in Areopaga coniectis in vrnam sortibus Magistratus eligebant.*

52 *Dignitates, & officia sorte diuisæ.*

53 *Proconsules, Quæstores, Prætores sibi sortiebantur.*

54 *Dij ipsi de imperio sortiebantur.*

55 *Coloniæ sorte divisæ.*

56 *Regna, & imperia sorte divisa.*

57 *Tempestatis tempore licitum est sortiri, quis è navi ejiciatur.*

58 *Milites sortiri, quis primus vrbem ingrediatur.*

59 *Sors controversias dividit, & inter potentes quoque dijudicat.*

60 *Lotheriæ contractus, Hispanè*, de la Rifa *qua de causa permittatur.*

61 *Contractus forma potest inter partes conveniri.*

62 *Matrimonia sorte celebrata.*

63 *Olympias vxorem sibi sorte designat.*

64 Sortiri vxorem, *pro idem quod ducere.*

65 *Seneca de matrimonio sortiendo commendatus.*

1 SOrtilegium licèt omnem divinatio-
nem complectatur, vt tradit Plin.
*lib.*8.*c.*4. Paul.Grillan. *de sortileg. q.*1.
*n.*3. Petr.Gregor.*in syntagm.p.*3. *lib.*34.
2 *c.*1. *n.*11. † Nunc illud accipio pro di-
vinatione, quæ sorte tantum celebra-
tur, delusorium sanè, & summè no-
xium, quia fit absque dubio dæmonis
ministerio, *cap. qui sine salvatore h.*26.
*q.*2. D.Thom. 2.2. *q.*95. *art.*3. † Quod 3
videtur habere originem apud Gentes
ex veneratione Fortunæ Deæ, in cuius
templo loco Oraculi sortes mitteban-
tur, vt in templo Prænestæ tradit Ci-
cer. *lib.*2. *Divinat.* ex quo dictæ *sortes*
Prænestinæ. † Cuiusmodi fuerunt plura 4
alia, vt Plœbeiæ, de quibus meminit
Seneca *in Oedip.* Deliæ, Lyciæ, An-
ciates, ac Delphicæ, vt apud Horat. in
Arte poët.

Et divina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia
Delphis.

Vnde sors pro Fortuna *in auth. vt om-* 5
nes obediant iudic. §.*arripiant, collat.*5.
Item, & pro Oraculo, vt tradit Valer.
Max. *lib.*1. *cuius rei exploranda gratia,*
legati apud Delphicum Oraculum missi
retulerint Principi sortibus, & pro ne-
cessitate fatali, Virgil. *Æneid.*3.

Hic exitus illum sorte tulit.

Vnde licèt sortibus nihil insit mali pro- 6
hibentur tamen fidelibus ne sub specie
divinationis idololatriæ cultus irrepat,
*c.ij, qui c.sortes, d.*26.*q.*2. Troïl.Maluet.
*tract.de sortib. q.*3. † Ex quo omni iure 7
prohibentur, *c.sortileg. d.*26. *q.*1. *cap.*
*non exemplo, cap.illud, d.*26.*quæst.*2. *c.si*
quis Episcopus, c.non licet, cap.non opor-
*tet, cap.aliquanti, cap.sortes, d.*26. *q.*5.
cap.fin. de sortileg.l.nullus, l.nemo, l.qui-
*cumque, C.de malefic.& math.l.*1. *tit.*23.
*p.*7.*l.*6.*tit.*3.*lib.*8.*Recopil.* † Neque to- 8
lerari debent, quia omnis divinatio in-
fidelem cum dæmone amicitiam conti-
net, D.August. *lib.*2.*doctr.Christ.c.*22.
& ita in iniuriam Dei vertitur, D. Th.
2.2.*q.*95.*art.*6. & 7. Petr. Greg.*in syn-*
*tagm.d.lib.*34. *c.*7.*n.*5. † Ideò graviſſi- 9
mum est peccatum, etiamsi bono zelo
exerceantur, *c.*2.*de sortileg.* quia nobis
interdicta est omnis cum dæmone ami-
citia, Apostol. *Corinth.* 1.*c.*10. *Nolo so-*
cios vos fieri dæmoniorum. † Nam si effe- 10
ctus à Fortuna Dea expectatur, mani-
festam

festam continet idololatriam, vt tradit Euseb. *præparat. Evang. c. 2.* quia vt ait Iuvenal. *Satyr. 10.*

Te facimus Fortuna Deam cæloque locamus.

11 Si à Fato eventu expectatur continet manifestam hæresim, quia Fatum esse credit, quod tot sæculis Ecclesia impugnavit, quia nihil aliud est hæresis, quàm aliter quàm Ecclesia tenet dissen-
12 tire, *c. hæc est fides 24. q. 1.* † Quemadmodum in rota Fortunæ invenimus per quosdam circulos Planetis, Signis, & numeris distinctos, cum de alicuius fato quæritur superstitiosè investigari, vt dum puer essem apud multos vidi, & maximè in vsu esse in Fez, narrat Ioan.
13 Leo *in hist. Afric. lib. 3.* † Quæ expressè quidem damnatur *in cap. non observetis, h. 26. q. 7.* sub illis verbis, *sive qui per quosdam numeros literarum, & luna, & per Pythagoricam necromantiam, ægrotantium vitam, vel mortem, vel prosperam, vel adversam fortunam inquirunt.*
14 † Cuiusmodi fuit *Ars Planetaria* laminis inscripta, & Carolo Magno missa obtinendæ omni cognitioni supernaturali, artium, & scientiarum, de qua
15 Mart. del Rio *lib. 2. Magic. c. 2.* † Nam cum sortes huiusmodi naturaliter nullam habere virtutem dignoscantur, neque à Deo sint institutæ de necessario effectus adscribendus est dæmoni, cuius pacti sunt signa, ideò ea observare peccatum est mortale, contra religionem, vt
16 docet Suarez *lib. 2. de relig. c. 12.* † Sive per talos, vel tesseras tales sortes experiantur, vt quæ de fato suo quærebunda in suum caput recidere agnovit apud Alciat. *embl. 129.*

At cui iactato malè cesserat alea talo.

17 Sive etiam per fabas, vt olim infelix illa Beatriz, qua die à Ferdinãdo viro suo vna cum Commendatariis in adulterio deprehensis fuit Cordubæ interfecta, fortunam consulens mali exitus fabæ nigræ signa dederunt, vt in eorum tragædia meminit *Lope de Vega Carpio.* † 18
Nec solùm Hispaniæ figmentum est, nam priori sæculo apud Romanos in vsu video, vt constat ex Ovid.

Et nigras accepit ore fabas,
Adversusque iacet: sed dum iacet hæc ego mitto,
His inquit redimo meque meosque fabis.

¶ Sed invenio sortes variis de causis 19
in sacris litteris admissas, *Levit. cap. 16. Numer. 17. 26. & 33. Ios. 7. & 18. Reg. 1. c. 10. & 14. Paralip. 1. c. 25. Esdr. 2. c. 11. Proverb. 16. & 18. Ezech. c. 21. Ioan. 1. Act. Apost. 1.* † Quare distinguendum 20
est inter sortes divinatorias, & consultorias, & divisorias, nam primæ nullo modo sunt licitæ, secundæ verò possunt aliquando permitti, tertiæ vero semper permittuntur, vt probant Mart. del Rio *lib. 4. Magic. c. 4.* Th. Sanch. *in summ. tom. 1. lib. 2. c. 38. ex n. 57.* † Quare vt di- 21
vinatorias omissas faciam, quia semper prohibitæ; de Consultoriis sciendum est tot exigere conditiones, vt raro licitus sit earum vsus, vt multis relatis, tenet Raph. de la Torre *tom. 2. de vitiis oppos. relig. q. 95. art. 8. disp. 2. & q. 97. art. 1.*
† Primò enim attendi debet, quod even- 22
tus expectandus est non à fortuna, neque à Fato, neque ab astris, neque à Dæmone, neque ab alia causa naturali, sed à solo Deo, iuxta illud Psalm. 30. *In manu tua sortes meæ:* quia vt ait Sapiens *Proverb. c. 16. Sortes mittuntur in sinu, & à Domino temperantur.* † Nam si 23
eventus expectatur à dæmone, secum habet suam improbationem: si ab astris mortale esset peccatum, si à fortuna, vel fato, idololatria, vt docent Veracruz, & Toledo *lib. 2. Physicor. spec. 5.* † Se- 24
cundò quòd adhibeatur simplex sors, sine vlla superstitione, vel abusu rerum sacrarum, aut sacræ scripturæ, vt docet D. Aug. *in c. 3. h. 26. q. 3.* Quarũ abu-

sus

ſus mortale eſt peccatũ Suarez *de relig.*
25 *lib.* 2. *c.* 19. † Tertiò quod illi qui ſortiuntur æquali iure nitantur, aliàs enim eſſet iniuſta ſortitio & quidem gravior ſi de bono publico ageretur
26 vt docet Soto *in* 4. *diſt.* 37. † Quartò quod non protervè, aut ſuperſtitiosè iactentur, vt voluntas divina dignoſcatur, quia hoc illicitum eſt D. Aug. *lib.* 1. Doct. Chriſt. *c.* 28. Sed iuſto pietatis zelo, vt lites ſubmoveantur, Proverb. c. 18. *Contradictiones comprimit ſors & inter potentes quoque diiudicat.* †
27 Quintò quòd nullum aliud ſuppetat remedium: quia tunc licitum eſt Deum conſulere, & ſignum ab eo petere, vt fecerunt ſervi Abrahæ pro vxore ducenda filio Domini ſui, *Geneſ. c.* 24. ſecundum expoſitionem D. Thom. 2. 2.
28 q. 95. *art.* 7. † Idque maximè ſi divina præcedat revelatio, vt in furto Acham *Ioſ. c.* 7. Et in ſcelere Ionatham, *Reg.* 1. *c.* 14. Et de cauſâ tempeſtatis *Ion. c.* 1.
29 † Necnon præcibus ad Deum fuſis, vt Apoſtoli in electione inter Matthiam, & Barnabam ſortes mittentes, *Acta Ap.* 1. *Et orantes dixerunt, tu Domine qui corda noſtri omnium oſtende quem elegeris.*
30 † Ni velis Apoſtolos ſortes admiſiſſe, quia ante acceptum Spiritum ſanctum adhuc ceremoniali lege vtebantur, quæ ſortes inter alia admiſit vt tradit venerabilis Beda *in illo actor.* 1. † Cum poſt
31 acceptum Spiritum ſanctum ampliùs ſortibus vſi non ſint, ſed orationibus, vt in electione Diaconorum, & Preſbyterorum, *Acta Ap. cap.* 6. & 14. Quia Deus non ſortientibus, ſed orantibus cuncta promiſit *Matth. c.* 7. *Marc.* 11. *Ioan.* 14.

32 ¶ Vnde ergo errare videntur, qui vt tales Apoſtolorum ſortes imitentur librum ſacrum aperiunt, vt ex primo occurrentibus ſortes accipiant, vt in c. vnico, ibi; *Scripturarum inſpectione, h.* 26. *q.* 1. *c. hi qui d.* 26. *q.* 2. *de paginis Evangelicis ſortes legunt.* † Quas ideò, 33
quia ſanctorum, & Apoſtolorum ſortes nefario ſacrilegio vulgus appellat ſub eo nomine non vno Concilio damnantur, *d. c. vnico, c. non ſtatim, c. non exemplo, h.* 26. *q.* 2. *c. aliquanti, c. ſortes, c. ſi quis clericus d.* 26. *qu.* 5. † Nam id potius 34
pertinet ad στοιχειομαντείαν, *ſtoicheiomanteian*, quam ex verſibus Homeri, Muſæi, Virgilij vel alterius, veteres habuerunt, vt tradunt Plato *in Critone*, Cic. *lib.* 1. *divinat.* Valer. *l.* 1. *c.* 5. & Virgili fit mentio apud Spartian. *in vita Adria. & apud Lamprid. in vita Alexan. Sever.* †
Ex quibus natus eſt ludus, qui deſcribitur in δωδεκαέδρῳ *dodecaedro* & vocatur 35
ludus paſtorum ad cognitionem matrimonij, furti, dignitatum, liberorum, &c. quæ dum puer eſſem ex religioſo quodam habui ſed à prudentiſſimo patre meo D. Michaele Hieronymo Torreblanca reprehenſus, combuſſi: de quo vide Andr. Cæſalpin *lib. de inveſtig. dæmon. c.* 12.

¶ Neque obijcias, vel D. Aug. *l.* 8. *cõfeſſ. c.* 13. de lib. ſacr. nomina ſumentem: 36
vel Chriſtianiſſ. Reg. Franc. de ſimili ſcripturarũ inſpectione ſolicitos, vt narrat Greg. Turon. *l.* 4. *hiſt. Fran. c.* 16. & 20 & *l.* 5. *c.* 14. † Quia S. viri libros ſacros 37
nõ aperiũt, vt divinationẽ quærãt, ſed vt aliquẽ lectionis fructũ percipiãt, vt qui lib. pios pro ſua ſpirituali cõſolatione ſolẽt legere, vt ex eis, quæ ſe 1. offerũt illo die meditãda; & colẽda ſumãt, vt vitâ, moribus, & ſãctitate cõſpicua genitrix mea D. Ann. de Villalpãdo ſe quotidie facere me admonuit. † Vt de ſuæ 38
Povinciæ matronis teſtatur, Cæſari *l.* 8. *Mir. c.* 56. & de ſortiẽdo patrono Ferd. Corteſ. idẽ feciſſe narrat Fran. Gomer. *l.* 1. *h. Mexic. c.* 21. Ad quod referre nõ dubito laudabilẽ conſuetudinẽ, quã in SS. 39
Trinitatis nobiliũ Congreg. ſing. mẽſib. aliquẽ nobis ex B. cœtu flexis genibus ſortimur, cui illo tempore plus cæteris

honoris,

honoris, & obsequij impendamus, nam vt ait Ovid. *lib.* 1. *Metamorph.*

Placuit cœleste precari
Numen, & auxilium per sacras quærere sortes.

40 ¶ Divisoriæ sortes ferè semper licitæ sunt, nam terra Promissionis per sortem fuit divisa, *Deut.c.*1. *Act. Apost.*17. & alibi, Psalm. 77. *Et sors divisit eis terram*, Paralip. 1. cap. 24. *David sor-*
41 *tibus divisit vtramque.* † Et in iure sæpè sortes mittuntur, vt de iure dicendo, *l. sed cum ambo, D. de iudic.* de optione pluribus relicta, *l. si duobus, C. commun. de legat.* de caucione ab hæredibus danda *l. si quæ sunt, D. famil. herciscund.* de finibus regundis, & communi dividundo, plura Petr. Greg. *in syntag. d. lib.* 34.
42 *c.*5. *ex n.* 1. † Vnde iudicium sortis frequentissimum in iure probant Ascon. Sigon. *lib.* 2. *de iudic. c.*12. Minsinger. *lib.* 4. *Observat. c.*37. Et apud nos *l.* 28.
43 *Taur. En tal caso echen suertes.* † Quorum iudicium sequi debemus in his omnibus casibus, qui à iure sunt expressi DD. *in l. si duobus, C. commun. de leg.* Bart. *in l. meminimus, C. quando, & quibus quar. lib.* 10. Peralta *in l. si quis servum, §. si inter duos, n.* 12. *D. de leg.* 2. Azeved. *in l.* 12. *tit.* 4. *lib.* 5. *Recop. n.* 3.
44 † Et quando vertitur dubium in iure, secus in facto, Gloss. *in l.* 1. *C. vti possidet*, Ias. *in d. l. si duobus*, Imol. *in l. huiusmodi, §. fin. D. de leg.* 1. Anton. Gom. *in d. l.* 28. *Taur. n.* 7. vbi dicit, quòd ab hoc iudicio non appellatur, quia sors, vel fortuna non habet in mundo superiorem, Matienç. *in d. l.* 12. *gloss.* 5. *n.* 1.
45 † Ex quo in bello capta milites sorte dividere consueverunt priori sæculo, & cruci astantes in Christi vestimenta miserunt sortes *Matth. cap.* 24. *Luc. c.* 23. Et apud Maronem belli milites *Æneid.* 6.

Clypeum, cristasque rubentes
Excipiunt sorte.

¶ Item in electionibus non solùm prophanis, sed etiam sacris, & inter sacros viros sortes admissas comperio, vt in electione Saülis, *Regum* 1. *c.*10. Sacerdotes *Paralipomenon.* 1. *c.*24. 25. & 26. Et in novo testamento. D. Luc. cap. 1. *Sorte exit vt incensum poneret.* Acta Apostol. 1. *Cecidit sors super Matthiam.* 46
† Neque obstat quod in electionibus Ecclesiasticis sortes non admittantur. *cap. Ecclesia de sortileg.* quia in talibus electionibus necessaria est forma data *in cap. quapropter de elect.* ideò sortes non admittuntur, quia ex illis requisitis non sunt, sive vt ait text. *in cap. vnico, de eo qui mittit. in possess. lib.* 6. 47
ne vitiosus pateat ingressus. † Quare dum cessat prædicta ratio, & causa talis est naturæ, quòd absque sorte nequeat terminari, quia in iure dubitatur, non negarem sortes admitti debere, etiam in Ecclesiasticis, Gloss. *in cap. licet causam de probat. Vbi nullus, vel vterque ostendit titulum, & omnino sunt æquales probationes: nec patet, quis ad iudicium provocaverit sorte dirimatur.* 48
† Et ita in omni electione sortes esse admissas, vbi causa aliter terminari nequit tradunt Suarez *de Relig. lib.* 2. *c.*12. *n.*9. Azor. *tom.* 1. *instit. Moral. lib.* 9. *c.*21. Thom. Sanch. *in summ. tom.* 1. *lib.* 2. *c.*38. *ex num.* 58. 49

¶ Ex quibus nata est sors politica, quæ reipublicæ dignitates, & officia inter cives distribuit, vt docet Martinus del Rio *lib.* 4. *Magicar. c.*4. *q.*1. inter æquales videlicet, vt sit licita. Suarez 12. Raph. de la Torre, *tom.* 2. *q.* 95. *art.* 8. *disput.* 3. Maiol. *de admirand. nat. tom.* 2. *colloq.* 2. † Quod ex Atheniensibus habuit originem, qui Magistratus in Areopago coniectis in vnam variis litteris nomina sortiebantur, vt tradunt Demosth. & Aristophanes, & alij relati ab Ascon. Sigonio, *lib.* 3. *de Repub. Atheniens.* † Ex quibus apud alias na- 50 51 52

tiones officia, dignitates, & regna sorte divisa, necnon, & Consulatus. Titus Livius *lib.7. Censuit igitur senatus Consules sortiri Provincias*, cui adstipulatur, *aut. de consulibus in princip.* Dionys. Halicarnas. *lib.6. antiq.* Val. Max.
53 *lib.3. cap.7.* † Item Proconsules sortiri. *l.emancipati, D.de adoptio.* Atque Quæstores, *l.1. D. de quæstor.* Cic. *pro Muren. & act.3. in Verr.* necnon Prætores sorte electi, vt tradit Sueton. *in Cæsar.*
54 *cap.18. & in August.3.* † Nam Dij ipsi de imperio sortiebantur apud Homer. *Iliad.15.* qui Iovem, Neptunum, & Plutonem patris regna sorte dividentes inducit, ex quo eius simia Virgilius Neptunum sic ventis alloquentem adduxit *Æneid.1.*

Non illi imperium pelagi, sævumque tridentem,
Sed mihi sorte datum.

55 Hinc coloniæ sorte divisæ, domus, & alia Alciat. *lib. 5. Parerg. c.22.* nam vt ait Virg. *Æneid.5.*

Interea Æneas vrbem designat aratro,
Sortiturque domos.

56 Hinc Regna, & Imperia sorte divisa tradit Tiraquel. *de primogen. cap....* officia, & labores belli, vt apud Græcos in obsidione Troiana, Virgil. *Æneid.2.*

Hinc delecta virum sortiti corpora furtim.

57 Hinc tempore tempestatis licitum est sortiri, quis navi eijciatur, vt *Ioan.1.* & tempore pestis sortiri, quis parochus in vrbe remaneat, vt docet D. August. *Epist. 180. ad Honor. & lib.1. doct.*
58 *Christ. c. 28.* † Item si dubitaretur inter milites, quis primus vrbem ingrediatur, vel inter religiosos, quis esset apud Indos iturus ad fidei propagationem, nam sic legitur Apostolos divisisse inter se missiones per orbem, D. Cyrill. *lib.5. in Isai. c.81.* Tertullian. *lib.8. const. Clem. cap. 5.* † Sors enim 59
controversias dirimit, & inter potentes quoque dijudicat, *Proverb. cap. 18.* & loco iudicialis sententiæ accipitur, Vergil. *Æneid.6.*

Ne vero hæc sine sorte data, sine iudice sedes.

Hinc in vsu contractus *Lotheriæ*, Hispanicè, *de la Rifa*, in quo merces pluri- 60
bus contrahentibus sortitur cui obtingat, licitus sanè, & permissus, vt probat Franc. Garsia *de contractibus lib.3. cap. 20.* Quidquid aliud videatur sentire, Conrad. *lib.3. de contract. q.71. concl.2.* † Etiam in foro conscientiæ, vt 61
tenet Molina *de Iust. & Iur. p.3. disputat. 509.* quia inter partes potest de contractus forma convenire, *l. neque emptio, D.de contrah. empt.* † Cum in 62
matrimonio (quatenus contractu) sorte celebrato tradit Tiraq. *in l.3. connubial.* & annuere videtur, text. *in cap. non licet, huius 26.q.5.* ibi, *vel coniugia sortienda.* † Vnde Olympias apud *Plau.* 63
in Cassin. vxorem sibi sorte designat, & *Tiberius* (authore Sueton. *in eius vita*) *quempiam quæstura movit, quòd vxorem pridie sortitione ductam, postridie repudiasset.* † Ex quo natum videtur *sortiri* 64
vxorem, pro *ducere*, vel matrimonio sibi collocare, *l.neque fœmina, D.de Senatoribus, l. Si rogatus, §. matrimonij, D. de manumiss. vindict. l. 2.C. quando, & quib.quam. lib.10.* † Quibus adstipu- 65
latur concivis meus Seneca *in Octav. act.2.*

Sortita fratris more, Iunonis toros.

Necnon Propertius cum locum non teneo, verba sunt.

Mequoque per talos venerem quærente secundos.
Damnosi semper insiluere canes.

CAPVT

CAPVT XXIII.

De purgatione vulgari Monomachiæ, Crucis, Ignis, & Aquæ.

SVMMARIVM.

1 *Purgationes vulgares quoddam ſortilegij genus.*
2 *Purgationes vulgares, appellantur plebeiæ inventiones.*
3 *Monomachia à mundi origine habet principium.*
4 *Monomachia in pretio habita apud omnes nationes.*
5 *Monomachia apud Paleſtinos, & Italos in vſu.*
6 *Monomachia apud Longobardos vſitata.*
7 *Monomachia apud Gallos, & Hiſpanos recepta.*
8 *Ritus Monomachiæ, ſive duelli remiſſive.*
9 *Armorum genus apud omnes nationes non idem fuit.*
10 *Duelli vſus ad cauſas tantùm criminales Carol. Magnus ſtatuit.*
11 *Duelli vſus non homicidij tantùm cauſa, ſed ob aliud quo gravius crimen.*
12 *Duelli vſus ad civiles cauſas extēſus.*
13 *Duelli vſus inter Principes pro Regno.*
14 *Duelli vſus pro Principibus inter privatos.*
15 *Duelli vſus pro cauſa adulterij.*
16 *Divino iudicio ſapè contingit, vt quorum cauſa iuſta erat in Monomachia ſuccubuiſſent.*
17 *Monomachiæ, ſive duelli purgatio iure ſublata.*
18 *Monomachia qua ratione ſublata.*
19 *Monomachiæ vſus repugnat iuri naturæ, & divino.*
20 *Monomachiæ vſus repugnat iuri Canonico.*
21 *Monomachiæ vſus repugnat Iuri Civili.*
22 *Trident. Seſſ. 25. de Reform. cap. 19. de Monomachia illuſtratus.*
23 *Purgationes vulgares ex crebris periuriis ſunt inductæ.*
24 *Purgatio per crucem quænam fuit.*
25 *Crucis purgatio genus fuit armorum.*
26 *Friſones crucis iudicium ſuſceperunt.*
27 *Cruce diſceptare apud Gallos fuit crucis iudicio contendere.*
28 *Crucis iudicium non eſt licitum, quia eſt Deum tentare.*
29 *Purgatio per ignem quænam ſit.*
30 *Purgationis per ignem non fuit præfinitus certus numerus.*
31 *Richarda de adulterio inſimulata ferro candenti crimen diluit.*
32 *Kunigunda candenti ferro pedibus nudis ſe purgavit.*
33 *Emna pedibus nudis ſuper ignitos vomeres ad conteſtandam pudicitiam ambulavit.*
34 *Pyram ingreſſi probandæ innocentiæ cauſa perquam multi.*
35 *Purgatio per ignem fuit inducta ad imitationem fornacis Babylonis.*
36 *Purgatio per ignem iure ſublata.*
37 *Miraculum petere non neceſſarium, tentare Deum eſt.*
38 *Purgatio per ignem improbata.*
39 *Purgatio per aquam calidam, & frigidam.*
40 *Aquæ purgationem Iudex non poteſt admittere.*
41 *Iudex vtens purgatione vulgari peccat mortaliter.*
42 *Aqua purgatio fuit recepta legibus Longobardorum, Saxorum, Friſorum, & aliorum.*
43 *Aqua non potu, ſed manu iniectioni dabatur purganti.*

44 *Aquæ frigidæ purgationis, idem quod calidæ ritus.*
45 *Authoris sententia de purgatione aquæ frigidæ exemplo illustrata.*
46 *Aquæ frigidæ totus mergebatur quisquis erat purgandus.*
47 *Poculum Zelotypiæ Moysis quare cessatum.*
48 *Poculo Zelotypiæ vti gravissimum peccatum.*
49 *Numeror. cap. 5. de Poculo Zelotypio illustratum.*
50 *Aqua coeuntibus dabatur ad animi motus sedandos.*
51 *Martialis locus de aquæ potatione à nullo explicatus.*
52 *Aqua symbolum luxuriæ.*

1 PVrgationes vulgares quoddam sortilegij genus sunt, ad quas homines descenderunt, ex quadam vulgi vsurpatione, atque observatione superstitiosa, damnata, atque prohibita, qua innocentes se ostendere conabantur, vt tradit Turrecremat. *in cap. consuluisti,*
2 *de purgat. vulg.* † Quas ideo plebeias inventiones, peregrina iudicia, fabricationes invidiæ, ac diaboli dolos appellabant Pontifices, *in cap. consuluisti, cap. Memna, cap. in libro namque. 2. q. 5. cap. sententiam sanguinis, ne Cleric.*
3 *vel Monach.* † Quarum prima sit Monomachia, sive duelli disceptatio, quæ priori sæculo valde frequens fuit, quia sic homines veritatem suam comperiri credebant, per victoriam à Deo manifestatam; quæ à mundi exordio trahit originem, vel ex illo Genes. cap 4. *Dixitque Caim ad Abel, egrediamur foras.*
4 † In omnes nationes pariter observata, atque in pretio habita propter crebra periuria, vt videre est in *l. antiquis, &*
5 *in l. fin. tit. 4. lib. 2. ll. Longobard.* † Apud Palestinos in vsu constat, ex Goliath provocatione, quem David superavit, *Reg. 1. cap.* 17. apud Italos ex primæ Romanæ Monarchiæ conditoris Æneæ inquam & Turni pugna, de qua Virgil. *Æneid.* 11. † Post Barbarorum in 6
Italiam irruptionem apud Longobardos satis vsus apparet *ex tit. qualiter se quisque defend. & in tit. de purgat. rei in ll. Longobard.* † Apud Gallos idem 7
probat, Guido Papa *decis.* 191. Hotoman. *lib. 3. observat. cap.* 13. Apud nos Hispanos ex Septimpartito iure in *titul. 3. 4. &* 11. *part. 7. & in Foro. ll. lib.* 4.

¶ Ritus duelli, seu Monomachia possunt colligi *ex Annalibus Baiorum, lib.* 8
4. *& hist. Ticenensi Bernardi Sacci lib. 9.*
† Armorum genus non idem apud omnes, nam Carolus Magnus voluit, vt 9
fustibus disceptarent: postea arma regionis admitti placuit: ac tandem constitutum est, vt rei sit optio, vt tradunt Bapt. Susius, & Hier. Vrrea *lib. de duell.*
† Quoad causas tantum criminales Gallis duelli vsum Carolus Magnus statuit, 10
in l. mentio, tit. 54. legum Francorum.
† Non homicidij tantùm causâ, vt voluit Afflict. *in Constit. Regn.* sed ob aliud 11
quodvis grave crimen, vt Iuri communi fuerat statutum, Alciat. & Horosc. *in l. ex hoc iure, D. de Iust. & Iur.* Bald. *in c. vnico, §. si quis hominem de pace,* Constan. Menchac. *lib. 1. illust. qq. c.* 40. † Postea 12
ad civiles quoque causas extensum, vt apud eosdemmet Gallos constat, *ex eorum. ll. tit. 4. lib. 5.* & apud Moscos, & Danos tradunt Olaus *lib. 1. cap. 20. & Saxo lib. 5.*

¶ Inter Principes tantùm pro Regno 13
vt inter Corbem, & Orsam Hispanos, tradit Livius *lib.* 38. inter Petrum, & Henricum Reges, Marian. *lib. 5. Morales 9. hist. Hisp.* inter Edmundum Anglum, & Canutum Danum Reges, Polydor. *lib. 7. hist. Anglic.* † Pro Principibus in- 14
ter privatos, vt Charellum, & accusatorem Reginæ Gondilbergæ, Riccius *lib. 3. histor. Neapol.* † Pueri quoque pro 15
vxore

vxore Henrici III. contra Gigantem, Paul. Dian. *lib. 4. hist. Longobar. c. 16.* Burchardi contra Conradum iactantem se cum Regis nepte concubuisse, Neucler.
91 *gener. 35.* † Sed quia sæpè cōtingit, multos quorum causa iusta erat (ex divino iudicio) in Monomachia succubuisse, vt tradunt Innocentius III. Pontifex. *in cap. 2. de purg. vulg.* & Rotharius Rex *in l. 1. tit. de Monomach. in ll. Longobard.*
17 † Iure optimo sublata est hæc purgatio in *c. consuluisti, cap. Memna, cap. in libro namque. 2. q. 5. cap. sententiam sanguinis,*
18 *nec Clerici, vel Monach.* † Ne homines vana curiositate decepti consilia Dei audeant præscrutari Lancell. Conrad. *in templo Iudic. lib. 1. c. 1. §. 3. & tractat. de*
19 *duell. in præfat.* † Nam repugnat primo iuri naturæ, vt docet Susius *d. lib. de duelli iniust.* secundo iuri divino, quo prohibitum est occidere. *Deut. c. 22.* &
20 Deum tentare, *Deuter. c. 6. Matth. 4.* † Tertiò Iuri Canonico, *cap. cum aliis de purgat. vulgar. c. 2. de Clericis pugnant. in duell. c. 1. de Torneament. c. Monomachia.*
21 *2. q. 4.* † Quartò Iuri Civili, *l. 1. C. de gladiatoribus, lib. 11.* & apud nos *l. fin. tit. 8. lib. 8. Recop.* per quam correctæ sunt leges Fori, & Partitarum supra allegatæ. Menchac. *lib. qq. illust. cap. 12. & 49.*
22 † Quapropter non solùm prohibetur, sed domini temporales, qui illud exercere iudicium consenserint privantur iurisdictione, & dominio locorum, in quo permiserint: & patrini excommunicantur, ac bonorum suorum confiscatione perpetua infamia devinciuntur: ac ipsi duello contendentes, vt homicidæ puniuntur; & si in ipso conflictu decesserint perpetuo carent Ecclesiastica sepultura: & consilium præbentes, atque spectatores excommunicationis reatu tenentur, vt videre est in *Concilio Tridentino, Sess. 25. de Reformat. cap. 19.*

23 ¶ Fuerunt præterea aliæ purgationes vulgares ad innocentiam ostendēdam, ad quas frequens vulgus devenit propter crebra periuria, & iurisiurandi cōtemptam religionem, se vt innocentes ostenderent, secundum Navar. *in Manual. cap. 11. ex num. 39.* † Quarum alia 24
fuit per Crucem, de qua mentio fit *in Constitut. Carol. Magn. lib. 3. fol. 61.* vbi invenitur litigātes *Cruce*, aut *sectuo*, vel *fuste* disceptare. † Ex quo *Crucem* fuisse 25
genus armorum quidam non aptè voluerunt, quibus non assentior, sed crucem fuisse genus purgationis per sortes, quibus se ad crucem aliquam manus imponens, vel eam amplectens quis de crimine expurgabatur.
† Vel genus armorum non ad disceptādum, sed ad purgandum adductum, vt 26
de Rege Alphonso de fratris sui nece in obsidione Zamorensi suspecto ad crucem, seu arcum ligneum, vulgo *valleston de palo*, se purgāti narrat Marian. *lib. 15.* † Crucis iudicium etiam Frisones 27
superstitiosè exercebāt, vt docet eorum lex XIV. Ritus Gallis communis apud quos *disceptare cruce*, nihil aliud fuit, quam *Crucis judicio* stare. † Quod, quia 28
Deum tentare est, non licèt eo vti, nisi habita priùs Dei revelatione, vt de S. Arnulpho ex Lotharingiæ Principe heremita, & Matensi Episcopo narrat Fulgos. *lib. 6. c. 9.*

¶ Per ignem fuit præterea alia purgatio, hoc est, per rogum, per prunas, per 29
ferrum incensum, vomeres, seu lateres, vel chirothecas ardentes, quibus innocentia probabatur, si illæsus quis abiret, sin, minùs nocens haberetur, vt tradit Turrecr. *in c. Consuluisti. 2. q. 4.* † Huic 30
iudicio non fuit certus vomerum numerus; vt nec formæ ferri certa species, vel pondus præfinitum: vt patet ex Maiolan. *t. 2. coll. 3.* † Richarda Caroli 31
III. Imperatoris vxor adulterio, insimulata ferro candenti manu apprehenso crimen diluit, vt narrat Baior.

32 *lib.4.Annal.*† Kunigundam Henrici II.
vxorem candenti ferro pedibus nudis
calcato se expurgasse confirmat Fulgo.
33 *lib.8.Miracul.cap.1.* † Emnam quoque
Angliæ Reginam ad contestandam pu-
dicitiam nudis pedibus super ignitos
34 vomeres ambulasse, scribit Polydor.
lib.8.histor.Angli.† Qui pyram ingres-
si probandæ innocentiæ causa multos
invenio apud Paul.Æmil. *lib.4.histor.*
*Francor.*Nicephor. *lib.15.cap.23.*Crãt-
zius *lib.4.*Dan.*cap.24.*Sax.*lib.10.*Cæ-
sarius *lib.9.Miraculor.c.16. & 17.* Vil-
35 legas *in disput.hac de re edita post SS.*
Vitas.† Res quidem olim miraculi ple-
na ad imitationem fornacis Babylonis
inducta, in quo Sydrach, Misach, &
36 Abdenago divino iudicio illæsi servati
sunt, Daniel. *cap.3.* † Postea non in-
iuria, sed iure sublata, *cap.fin.de pur-*
gat. vulgar. cap. Consuluisti 2.q.4. cap.
Memna, cap.fin.d.2. q.5. cap.sententiam
37 *sanguinis ne cleric. vel Monach.*† Nam
miraculum petere non necessarium,
tentare Deum est, *cap.si nulla.cap.fin.*
Peccatum repugnans fidei, & religioni,
38 vt probat D. Thom. *2.2.q.59.* † Vn-
de merito hanc purgationem, sive vul-
garem divinationem, vt vanam, &
superstitiosam improbarunt, Abb.*in c.*
*licet, ne clerici, vel Monach.*Ancharra
in d.cap.fin.2.q.5. Navarr. *in Manual.*
cap.11.ex num.39. Petr.Gregor. *par.3.*
syntag.lib.38.num.19. Nicol.Remig.*li-*
*br.3.Dæmonol.cap.9.*Damhauder.*in Pr.*
*criminal.cap.43.*Binsfeld.*p.2.confess.ma-*
lefica.q.1.

39 ¶ Per aquam calidam, vel frigidam
fuit præterea alia purgatio, sive divi-
natio ad innocentiam comperiendam
quarum vtraque prohibetur, *in capit.*
Consuluisti, cap. Memna, cap.in libro
40 *namque 2.q.5. cap.sententiam sanguinis,*
ne cleric.vel monach. † Quam ideo iu-
dex non valet admittere, & specialiter
in hoc Magiæ crimine, vt tradunt D.
Thom. *2.2.q.95.artic.8.* Navarr.*in ma-*
nual.cap.11. Petr.Gregor.*in syntag.lib.*
*48.cap.19.*And.Gail.*lib.2. de pace publ.*
cap.7.num.24. † Aliàs peccavit morta- 41
liter, quia contra legem facit, D. Au-
gust. *lib.2. contra Faust.* D. Thom. *1.2.*
q.71. art.6. Et in foro seculari graviter
est puniendus, vt qui à recepta sen-
tentia sine causa discedit, *l.1.de offic.*
quæstor. cap.1. cap.ne innitaris, & vtro-
bique DD. *de Constit.* Zavall.*in Pract.*
ad proœm.† De calida aqua, seu ferven- 42
te purgationem constat fuisse receptam
legibus Longobardorum, *l. 1. tit.10.*
Saxorum, *l.1.art.39.* Frisiorum *tit.3.*
& 14. & aliorum frequens in *cap.no-*
bilis 2.q.4. † Hanc igitur non ore bi- 43
bebant, sed manum in eam immitte-
bant, vt narrant *Annales Baior.lib.4.*
Et exemplo Catholici Diaconi cum
Arriano disputantis, confirmat Greg.
Turonens. *lib.1. de gloria martyr.c.81.*
† De frigida eundem puto ritum ser- 44
vatum, videlicet Deum, vt in ferven-
ti innocentis manum servasse innoxiam
ignis actione prohibita: sic in frigida
nocentis manum aliquando amburebat
contrarium aquæ actionem tribuens.† 45
Ad quod ita putandum me docet exẽ-
plum de Gandulphi vxore; quæ se
adulteram negans in fontem tepidum
manum immittit, ad probandam suam
assertionem, cui hæc accidit secundum
Surium 11. Maij *Ecce autem membris*
ferè omnibus obrigescit, & in digitis,
& brachio quovsque aqua pertingit ab-
stracta cute nuda caro cernitur. † Ali- 46
quando in aqua frigida quis totus mer-
gebatur, vt docent Abb. *in cap.licet in*
fin. ne clerici, vel monach. Afflict. *in*
*Const.Neapolit.lib.2.tit.31.*ad quod res-
pexit Propert.

Ah nimium faciles, qui tristia carmi-
na cædis.
Fluminea posse tolli putatis aqua.

¶ Neque obstat in lege divina aquæ
probationem 47

probationem esse admissam in poculo zelotypiæ *Numer.cap.5.* quia id vt ceremoniale veteris legis Evangelij promulgatione cessavit, vt notat doctiss. concivis, & amicus noster P. Thomas Sanchez *in sum tom.1. lib.2.cap.34.numer.2.* † Id enim miraculo fiebat cere-
48 monias legis veteris observantibus, quod hodie petere peccatum est gravissimum, quia est Deum tentare, quod opponitur religioni, D. Thom. 2.2. *q. 97. art.5.* latè Suarez *de relig.tom.1.*
49 *lib.1. cap.2. ex num.5.* † Et dabatur aqua adulteris huiusmodi, vt in his quæ peccarunt punirentur, vt colligitur. d. Num. cap. 5. *Et dabit aquas amarissimas potu mulieris in quibus cum execratione maledicta congesserat, quas cum biberet mulier vterus disrumpebatur,*
50 *& femora putrescebant.* † Aqua enim coeuntibus dabatur ad animi motus sedandos, & lasciviæ crimen prætexendum, vt notat Iustus Lipsius *libr.1. Antiq.lect. capit.12.* nam vt ait Ovid. *lib.3. Amor. Eleg.6.*

Nevè suæ possent intactam scire ministræ,
Dedecus hoc sumptâ dissimulavit aquâ.

51 Et sic intelligitur locus difficilis à nullo eius interprete hucvsque explicatus apud Martial.*lib.6.Epig.69.*

Non miror, quod potet aquam tua Bassa Catulle,
Sed miror, quod Bassi filia potet aquam.

52 † Nam aqua symbolum fuit luxuriæ, ideò Babylon mater fornicationis sedebat super aquas, *Apocalyps. cap.7.* vnde apud Mart. *lib.14.Epig.130.*

Ingrediere viam cœlo licet vsque sereno.
At subitas nusquam scortea desit aquas.

CAPVT. XXIV.

de Mangania varijs speciebus.

SVMMARIVM.

1 *Mangania quid sit.*
2 L.2.tit.23. p.7.l.6.Recop.*de varijs Mangania speciebus explicata.*
3 *Ex huius disputationis inscitia, quam plures errores.*
4 *Sternutatio indicat in adversum aliquid cui sternutat.*
5 *Ominis averruncatio.*
6 *Sortilegij varia genera.*
7 *Hydromantia apud Persas in pretio habita.*
8 *Hydromantia Nactanabus vsus fuit non tamen Ioseph.*
9 *Crystallomanteia quibus rebus comparatur.*
10 *Catoptromãteia rerum quæsitarũ figuras in speculis exhibet.*
11 *Catoptromanteia habuit originem à Pythagora.*
12 *Divinatio alia ex ense, gladio, aut ascia.*
13 *Axiomanteia ex ascia comparabatur.*
14 *Imaginum fabricatio ob divinationem.*
15 *Cephaloionomãteia ex asini cap.supta*
16 *Divinatio ex virginis palma, vel impolluti pueri.*
17 *Onychomanteia, ex vnguibus oleo, & fuligine tinctis peracta.*
18 *Laurus bitumine, & oleo tingebatur ad divinationem.*
19 *Diabolus sub vanis rebus divinitatem promittit.*
20 *Authoris institutũ in divin.tractat.*
21 *Rabdomãteia quib.ex rebus cõparatur.*
22 *Palomanteia ex sacris litteris habere originem videtur.*
23 *Diaboli commenta ad aliquam veritatem*

tatem referuntur.
24 *Divinatio duorũ lignorũ apud Philip.*
25 *Ezechiel c.21.de divinat.explicatus.*
26 *Oseas c.4.de divinatione expositus.*
27 *Divinat.per Ieduin ex Heb.vsurpata.*
28 *Ieduin animalis historia cõmentitia.*
29 *Divin.per lancem, & licium, quonam inducta.*
30 *Divinatio per cribrũ quo ritu peracta.*
31 *Cleidomanteia quibus ex causis comparabatur.*
32 *Cratomanteia ad furta domestica comperienda.*
33 *Omphalomanteia per nodulos vmbilico, & secundis adhærentibus fiebat.*
34 *Omphalomanteia alia specie s ex membranula, qua infantis caput nascentis involvitur.*
35 *Parthenomanteia ad explorandam virginitatem inducta.*
36 *Parthenomãteia per funiculũ peracta.*
37 *Arithmanteia per valorem litterarũ futurum victorem considerat.*
38 *Apocalyp. cap. 13. de arithmanteia relatus.*
39 *Onomanteia, qua de causa inducta.*
40 *Anagrammatismi quædam specialia*
41 *Alectromanteia quibus rebus fiebat.*
42 *Alectramãteia vsus fuit Valens Imp.*
43 *Author nullas divinationes expertus disputationem instituit.*
44 *Divinationis variæ species remissivè.*

1 MAnganiam voco ipsam γοητείαν *goetheiam*, quam Iulianus audet appellare θεουργίαν *theourgiam*, rem pessimam honestioris nominis pallio detegens, vt tradit D. Augustin. *lib. 10. civit. Dei cap. 6.* Petr. Leloyher *lib. 4. spectr. cap. 5.*
2 † Cuius varias species tradiderunt Regis nostri in *l. 1. tit. 23. p. 7. & in l. 6. tit. 3. lib. 6. Recopil.* in verbis; *Que catan agueros de aves, o de estornudos, o de palabras, que llaman proverbios, o echan suertes, o catan en agua, o en cristal, o en espejo, o en espada, o en otra cosa luziente, o fazen fechuras de metal, o de otra cosa qualquiera, o adevinan en cabeça de ome muerto, o de bestia, o en palma de niño o de muger virgen.* † In quibus exponendis interpretes perinde se habent, tanquam si in lege non scriberentur aut ad eos non pertineret expositio: quia non sufficit iudicanti scire nomina tantum divinationum prohibitarum, nisi sciat qua de re prohibeantur; aliàs enim naturales avium præsentationes damnavit pro augurio; vrbana verba, pro omine contractus Lotheriæ pro sortilegio, & sic de reliquis, quia scire leges non est verba earum tenere, sed vim, ac potestatem. *l. scire leges D. de legibus* † Vnde ad explicationem devenientes, vt Augaria omittamus, quia de illis latè egimus *supra capit. 22. de augurio, & auspicio.* Alia divinationis species, *o de estornudos*, captatur, vt Omen, de quo agendum est, nam sternutatio indicat in adversum aliquid cui sternutat *cap. illud h. 26. quæst. 2. redire ad lectum si quis dum se calceat sternutaverit.* Propert. *lib. 2. eleg. 3.* 3 4

Nunc tibi nascenti primus (mea vota) diebus
Aridus argutum sternuit omen amor.

† *De palabras que llamã proverbios*, fuerunt enim apud veteres, quædam solẽnia verba ad ominis averruncationẽ de quibus hic Reges nostri egerunt, nam vt ait Ovid. 5

Prospera lux oritur linguis animisque favete,
Nũc dicẽda bono sunt bona verba die.

† *Echan suertes*, ad quod præter ea quæ diximus *sup. cap. 22. de sortileg.* sciendum est ad hoc varium fuisse talorum ludum seu tesserarum ad futura, & occulta cognoscenda qui dicebatur ἀστραγαλισμὸς, *astragalismos* seu *talorum ludus*, quorum alij πετ?ία dicebãtur alij κυβεῖα, de quibus Simon Maiol. *de admir. natur. to. 2. coll. 2.* 6

¶ Catan

7 ¶ *Catan en agua*, , hoc est, Hydro-
mantiam peragunt, de qua suprà; vel
λεκανομαντεῖαν *leca omanteiam*, quæ apud
Persas fuit in precio, ad quam in peluim
aqua plenum conjiciunt pretiosos la-
pillos, auri, argentique laminas variis
characteribus insignitas, & ex peluis
fundo responsum audiebant, vt tradunt
8 Psell. *lib. de dæmonib. c. fin.* & Nicetas
lib. 2. Annal. † Qua arte verum Ale-
xandri patrem Ægyptij regem Nacta-
nabum Magiæ peritissimum coniectas-
se scribit Glycas *in Annal. p. 2.* Non au-
tem Ioseph, qui ad constringendos fra-
tres scyphum, ad hanc artem habuisse
iactatur, *Genes. cap. 44.* vt notat Maiol.
vbi sup.
9 † *En christal*, quod pertinet ad κρυσταλ-
λομαντεῖαν *Chrystalomanteiam*, quæ ex
crystalli frustis annulo inclusis, compa-
ratur, vel etiam nudis, & in cylin-
drum, aut obolum conformatis, quibus
10 etiam se finxit dæmon inhabitare. †
En espejo, quæ vocatur κατοπτρομαντεία,
catoptromanteia, nam rerum quæsita-
rum figuras in speculis politis exhibet,
vt docet Pausan. *in Arcad.* qua vsum
fuisse Iulianum Imperatorem, narrat
11 Spartian. *in Iulian.* † Originem ha-
habuit à Pythagora, qui solitus fuit in
speculo concavo inscribere literas hu-
mano sanguine temperatas, & specu-
lum lunæ oppositum divinare, vt ex
Suida, & aliis meminit Cæl. Rhodi-
gin. *lib. 9. cap. 23.* Petr. Leloyher *lib. 4.*
12 *spectror.* † Item *en espada, o en otra cosa
luziente*, qui ad similitudinem catop-
tromantiæ captabatur; in ense, aut
gladio stricto variis ritibus incantato:
Aut in ascia, vel securi gagatis lapide
super imposito, quam igne amoto per-
uri negant, si res eventura est, vt nar-
13 rat Plin. *lib. 36. cap. 19.* † Vel sola in-
cantatione, quam in ascia, & securi pe-
ragebant ad alicuius rei perpetuatio-
nem, & ideo dicebant *Axiomantiam*
ab ipsa *ascia*, ex quo puto Regium Va-
tem in eversionem Hierosolymitanam
his instrumentis deiecturam fore evan-
gelizasse, vt eorum vanitatem argue-
ret, Psalm. 73. *in securi, & ascia deje-
cerunt eam*, nam vt ait Mantuan. *in
Apol.*

*Qui pluvias specula, & pelues, niti-
dasque secures
Inspicit*, &c.

Facem fechuras de metal, o de otra cosa 14
qualquiera, quod pertinet ad superști-
tionem illam imaginum fabricatarum,
de qua diximus *hoc lib. 1. c. 7. ex num. 32.*
quas in possessionem, præsidentium
spirituum faciunt, de quibus Ioan. Sa-
lisberiens. *lib. 1. de nugis curial. cap. 11.*
*Imaginarij sunt, qui imagines, quas fa-
ciunt, quasi in possessionem præsidentium
spirituum mittunt, vt ab eis de rebus du-
biis doceantur.* † Similiter *en cabeça de* 15
ome muerto, o de bestia, quæ pertinet ad
κεφαλοιονομαντεῖαν *Cephaloionomanteiam*,
quæ ex hominis, vel capri, vel asini
capite super prunas asso comparabatur,
vt docet D. Gregor. *lib. 7. epist. 7. &
lib. 3. dialogor. cap. 26.* ex quo apud
Ægyptios asini caput pro Deo cultum
putat, Maiol. *de admirand. nat. tom. 2.*
colloq. 3. † Item *en palma de niño, o de* 16
muger virgen, ad quam quidem divina-
tionem palmam manus impolluti pue-
ri, vel fœminæ incorruptæ oleo, vel
fuligine illiniebant, & manu solem
versus obversa, certum quid submur-
murantes videbant, quæ optabant, vt
tradit Pictorius *lib. de Magia cap. 13.*
† Aliquando etiam non palmam ma- 17
nus, sed vngues oleo, & fuligine per-
tingebant, quæ ideò dicebatur ὀνυχο-
μαντεία *onychomanteia*, & oleo solo super
scuto infuso figuræ à dæmone repræ-
sentabantur, vt meminit *Suidas in*
Aristoph. *col. 767.* † Aliquando oleo, 18
aut bitumine lauri ramus tingebatur, &
incendebatur, Virg. *Eclog. 8.*

Et fragiles incende bitumine lauros.

Quarum Oraculum non per figuras, ſed per crepitus fiebat, nam ſi magni, bonum ſignum fuit : quo reſpexit Tibul.

Et laurus vbi ſigna dedit gaudete coloni.

Contra tamen, ſi vrebatur ſine crepitu infelix omen, Propert.

Et tacet extincto laurus adusta foco.

19 ¶ Sed præter dictas divinationes tot, ac tantas dæmon excogitavit ad fallendos homines ſuperſtitiones, vt omnium eorum ſunt appetitus, atque ingenia, futiles omnes, atque vaniſſimæ, vt qui primus noſtris Parentibus ſub vnius arboris eſu totius boni, & mali ſcientiam fuit pollicitus, Geneſ. cap. 3. *aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dij*
20 *ſcientes bonum, & malum.* † Et licet in eis referendis, & improbandis in caſſum labor futurus eſſet, non excuſor, nonnullas alias referre ad huius artis (quam intendo) diſſuaſionem, vt earum perſpecta vanitate omnis populus Chriſtianus mecum diffiteatur: quarum non omnes, ſed quæ ad intelligentiam ſacræ ſcripturæ, aut iuris enodationem
21 ſunt neceſſariæ delineabo. † *Rabdomanteia*, ſive *Palomanteia* divinatio fuit, quæ ex virga fiebat arboris fructiferi ex parte excorticata, & in ſurculos amputata, & poſtea notis quibuſdam inſcripta, quam Germanis tribuit,
22 Tacitus *lib. de eorum morib.* † Quæ videtur habere originem ex virgis illis amygdalinis albis, & nigris, quas Iacob poſuit in canalibus aquæ, vt in ipſo calore coitus oves eas concipientes
23 parerent maculoſa, *Geneſ. cap. 30.* † Quia omnes ſuas artes dæmon inſtituit ad aliquam veritatem referre, vt magis fidem arriperet: libet in illo Iacob non divinationem, ſed meram naturæ operam agnoſcant, Bened. Perera *in Geneſ. d. cap. 30.* Valles *de ſacra philoſoph. c. 11.* Mart. del Rio *lib. 1. Magicar. cap. 3. q. 3.*
† Alia huic ſimilis divinatio eſt, duo- 24
rum lignorum æqualium certo præfinito ritu, vt narrat Mendoç. *lib. 2. hiſtor. Chinenſ. c. 4.* Eadem quoque apud Philippenſes refert Ignat. *in Itinerar.*
cap. 8. † In ſacris litteris invenio duas 25
huc pertinentes divinationes : prima ſagittarum, apud Ezech. cap. 21. *ſtetit enim Rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum divinationem quærens, commiſcens ſagittas: interrogavit idola, exta conſuluit: ad dexteram eius facta eſt divinatio.* † Altera 26
divinatio eſt ligni, & baculi apud Oſeam cap. 4. *Populus meus de ligno interrogavit, & baculus eius annunciavit ei*, quam apud Æthnicos in vſu, narrat Herodot. *lib.* 4 Strabo 15. Cœl. Rhodig. *lib. 7. antiq. lect. cap. 29.* † Rabbini 27
aliam nobis divinationem Iudæorum obtrudunt, nempè per *Ieduim*, animal quoddam nomine ירעת *Iedua*, de quo dicunt fieri mentionem à Moyſe, *Exod.*
cap. 18. & Levit. cap. 19. † Humana for- 28
ma præditum, de quo multas fabulas fingunt, ac tandem, quòd ex eius oſſibus, & ore, certo ritu geſtis vaticinandi donum nactos homines, vt narrat Moſes Sanſon *F. in præcept. negativ. 38.*

¶ Ad delicta, & furta maximè com- 29
perienda fuit alia divinatio recepta apud noſtroſmet Iuriſconſultos, nempè per lancem, & licium, quibus comperta furta tanquam manifeſta puniebantur, *ex l. XII. Tab.* quam refert Aul. Gell. *lib. 11. noct. Atticar. cap. 18. §. furtorum*
Inſtit. de obligat. quæ ex quaſi de luſt. † 30
Cuius ſimilis eſt alia divinatio per cribrum forcipi impoſitum, & funi alligatum, quod bonis digitis comprehenditur, & elevatur, dum ſuſpecta nomina recitantur, & in cuius nominis prolatione cribrum tremebat is delinquens habebatur,

habebatur, Theocrit. & Lucian. Horoſ. de Covar. *lib. 2. de falſa proph. cap. 6.*
31 † Item fuit alia divinatio ad furta comperienda, quæ vocabatur κλειδομαντεία *cleidomanteia*, nam in ea clavus æreus cupreſſino malo infigitur in circulo barbaris litteris inſculpto, & neſcio quibus admurmuratis verbis, cum Litania, & Pſalmis, formidabilem ad Deum orationem mittentes, quo peracto fur oculos amittebat, vt tradit Mar. del Rio *lib. 3. Magicar. p. 2. q. 4.*
32 *ſect. 9.* † Ad furta domeſtica fuit alia divinatio appellata κερατομαντεία *cratomanteia*, in qua ſervi ad ſacerdotem ducebantur, qui cruſtam panis ſuſpectis præbebat, & cui adhærebat gutturi, pro reo vtique habebatur, de qua idem Mart. del Rio *in comment. ad Senec. in Oedip.* quo reſpexit Mart. *lib. 1. Epiſt. ad Fuſc.*

> *Vt quæ ſacerdotis fugitivus liba recuſo.*

33 ¶ Ad obſtetrices aliæ pertinent divinationes prima dicitur ὀμφαλομαντεία *omphalomanteia*, qua per nodulos vmbilico, & ſecundis adhærentes conjiciunt quotiens puerpera ſit poſt modum paritura; nam dicunt hanc arte agnoviſſe obſtetricem in nativitate Eſau, quod poſt eum naſciturus eſſet Iacob, & ob id alligavit eum filo coccineo, vt ab
34 eo diſcerneretur, *Geneſ. cap....* † Secunda ſumitur membranula, qua infantis caput naſcentis eſt involutum, ex cuius colore rubicundo, vel livido fortunam infantis obſtetrices aniculæ hariolantur, de qua vanitate legendus eſt, Levin. Lemn. *lib. 2. de occul-*
35 *tis natur. c. 8.* † Tertia dicitur *Parthenomanteia*, quæ ad explorandam virginitatem fiebat: & hæc dupliciter concipiebatur, vel tenuem Achatem redactum in pollinem in potu præbebant, quam quæ ſumpſerit, ni virgo ſit, ſtatim cogitur evomere, vt tradit Guil. Pariſienſ. *p. fin. de vniverſ. c. 32.* † Vel 36
per funiculum collo circundatum, quæ res etiam hodie in vſu pravo, & videtur olim reſpexiſſe Catull. *in nupt. Pelei, & Thetit.*

> *Non illa nutrix, orienti luce reviſens,*
> *Heſterno collum poterit circundare filo.*

¶ Apud Arithmeticos ſunt ſimiliter 37
aliæ divinationes ex Pythagorea Schola: prima dicitur ἀριθμαντεία *arithmanteia*, quæ per valorem litterarum futurum victorem conſiderat, cuius nomen maiores numeros cõtinet, vt docet Raymund. *libr. de Antichriſt. c. 20. cum ſeqq.*
† Quod Chaldæis maximè in vſu fuit, 38
qui litteris pro numeris vtebantur: & ita intelligitur *Apocalyp. c. 13.* vbi nomen Antichriſti per numerum *666.* ſignificatur: non quod ad hanc Arithmeticam divinationem Evangeliſta conducat, ſed vt numerorum involucris hanc prophetiam contexat, vt notat Ribera *in Apocalyp. d. c. 13.* † Se- 39
cunda dicitur ὀνομαντεία *onomanteia*, quæ ſimiliter à Pythagoricis habuit originem, qui litterarum elementis certos, divinoſque tribuebant numeros: numeris vim præſagam futuri, occultique ad cœlorum ſigna eam referamus, cuius deliria detexit Simon Maiol. *de admir. natur. d. colloq. 2.* † Item, & ἀναγραμματισμὸς 40
anagrammatiſmos, qui petitur ex nomine conſulentis per elemẽta nominis diverſimode collocata, & quaſi per Anagrammatiſmum fauſtum quid, vel contrarium indicantia, vt *Saul Rex*, lux eras, *David Rex*, Dei Dux eras, *Salomon Rex Iudæ*, de noxa levis amor, *Carolus Magnus*, cumulans agros, *Carolus Quintus*, qui clarus, notus, & *Otho Secundus*, tu decus honos, & aliis multis relatis à Sim. Maiol. *dierũ canicularium d. colloq. 2.*
† Et Salmanticenſis Academiæ elogium 41
pro Scholis maioribus FELIPE DE

AVSTRIA, resoluto in illud LA FE PIDE SER TVIA. Nec non illud, quod S. D. N. D. Clementi VIII. Pontifici Maximo avunculus meus, sive Genitricis meæ frater de nomine inter-
42 roganti, respondit, *Villalpando*, dicens *valida pando*. Tertia appellatur ἀλεκτρομαντεία *alectromanteia*, qua Alphabetum æqualibus partibus distribuitur, & in eis singulis granum frumenti imponitur, & oscem gallinaceus ad hoc enutritus introducitur, qui grana comedat, postea notantur litteræ, quarum primum grana depascit, vt tradit Co-
43 varru. *lib. 2. de falsa prophet. cap. 11.* † Qua quidem arte vsus fuit Valens Imperator, qui de successore quærens, eo quod grana notata fuissent θ.ε.ω.δ. hoc est TH. E. O. D. omnes Theodoros, Theodotos, Theodosios, Theodulos, occidi iussit, vt narrant Zonaras *tom. 3.*
44 *in Valent.* Ammian. *lib. 26. histor.* Nicephor. *lib. 11. cap. 45.* † Sed si omnium delirantium artes, (licet hac brevitate) essem prosecuturus potiùs tempus deficeret; quia dæmon pro vniuscuiusque ingenio varias divinandi artes finxit, & eas quidem vanissimas, quæ vtinam, vt mihi, sic alijs forent inexpertæ: nam solum lectione assidua percepi, quid in hac re essem ad detestationem tradituru-
45 rus. † Vide si plura velis præter Vvipin Salisberiens. *lib. 2. de nugis curial. ca. 28.* Iul. Syren. *lib. 9. de fato, cap. 15. & 16.* Michael Medina *lib. 2. de recta in Deum fide*, Eusebium *lib. 4. de præparat. Evang.* Franc. Picum *lib. 3. prænot.* Petr. Gregor. *p. 3. syntag lib. 34.* Covar. *lib. 2. de falsa proph.* Mart. del Rio *l. 4. Magicar. disq. c. 2.* Farin. *tom. 1. par. 1. q. 20.* Suarez *lib. 2. de Religio.* Raphael de la Torre *to. 2. de vitijs opposit. Religion. q. 95. art. 3.* Simon Maiolum *de admiranda natura. colloquio 2.* Thomas Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 2. cap. 39. & 40.*

CAPVT XXV.

De observatione somniorum.

SVMMARIVM.

1 *Somniorum non vnum est genus.*
2 *Somniorum varia genera.*
3 *Somniorum genera ad duo capita reducuntur.*
4 *Somni definitio*
5 *Somniorim causa ad diabolum relata.*
6 *Somnia nulla dari à Deo negat Aristoteles.*
7 *Hippocrates de somno commendatur.*
8 *Somnia tribus authoribus referuntur Deo, naturæ, & dæmoni.*
9 *Naturalia somnia quibus ex causis proficiscuntur.*
10 *Somnia naturalia licitũ est observare.*
11 *Intrinseca causa somnij nascitur ab animæ passionibus.*
12 *Eccles. 5. de sõnio naturali explicatus.*
13 *Somnia naturalia, non solum hominibus, sed brutis sunt communia.*
14 *Somnium quietis ad actionem vigilantis comparatur.*
15 *Somni causa intrinseca corporalis.*
16 *Somnij ex causa intrinseca corpora exempla.*
17 Ἐφιάλτης, *seu incubus somnus vnde proveniat.*
18 *Somnij causa tam vehemens esse solet, vt re vera illi accidat, quod somniavit.*
19 *Extrinseca causa sõnij quãdo dormiẽtis cogitatio ab agente extrinseco movetur.*
20 *Somnus ex aere ambiente, aut influxu corporum cœlestium.*
21 *Cœlum quomodo intelligatur in somnijs operari.*
22 *Futura ex somno ab influentijs cœlestibus causato non dignoscuntur.*
23 *Cœlũ nõ est immediata causa somnij.*

24 Somnia ex influentijs cœlestibus petita non debemus attendere.
25 Somnia divina quandoque fiunt agitatis in corpore humoribus.
26 Somnia divina immittuntur interdum per modum expressæ locutionis.
27 Somnia divina alia immittuntur cum horrore, alia pacifica.
28 Somnia divina per apprehensiones visionum, & n. 29.
30 Somnia divina per imagines visionis metaphoricas.
31 Somnijs divinis aliquando Deus alloquitur, aliquando Angelus.
32 Somnia divina non differunt à prophetia.
33 Somnia divina inter dona Spiritus sancti annumerantur.
34 Futuros eventus in somniis quandoque Deus significavit.
35 Scientias quoque in somniis Deus contulit.
36 Somniis præfata sunt divina mysteria.
37 Philosophiæ, & medicinæ arcana in somniis revelata.
38 Somnia diabolica quonam modo à diabolo immissa.
39 Somnia diabolica annumerantur.
40 D.Is.c.65. de Somniis diabolicis explicatus.
41 De Hier.c.29. de Somniis diabolicis expositus.
42 Satanas transfigurat se in Angelum lucis.
43 Ecclesiastic.34. de vanitate somniorum illustratus.
44 Syrenus somnij arte reprehensus.
45 Somnia quando non constat, quòd sint à Deo aut natura, de necessario debet causa dæmoni referri.
46 Somnia diabolica quàm noxium sit observari.
47 Somnia diabolica quando pactum, & infidelitatem contineant.
48 Somnia diabolica ex pacto tacito damnata.
49 Divina somnia sunt omnino observanda.
50 Deo loquenti fides est adhibenda.
51 Signa divini somnij.
52 Authoris Genitricis de somnijs divinis sententia.
53 D.Ioel cap.3. de Somniis divinis illustratus.
54 Intelligentia non datur aliquando cum somnio.
55 Intelligentia non datur in ipsomet somnij calore.

NOn Vnum est genus, neque vna somniorum ratio, quo circa nec 1
par est omnium causam approbare, neque improbare; multa quidem somnia derident sacræ litteræ, alia damnant, quædam verò commendant, ac venerantur: sunt pleraque inania, nec pauca naturalia ex certis naturæ causis profecta; sunt & alia dæmonis calliditate, ac malitia mortalibus iniecta. † Horum 2
duos tantum priores modos agnovit, Macro. *l.1. de somnio Scipion*, quos ad quinque capita revocavit, Ioan. Salisberiens. *lib.2. c.17.* videlicet *Insomnium spectrum, somnium, visum, & oraculum.* Quorum rationem complectens Artemidorus, *lib.1. cap. 2.* sub *insomnio*, spectrum, sub *somnio* compræhendit oraculum. † Quod Homerus fabularum integumentis expressit *Odyss* 7. Fingens duas somniorum portas, vnam corneam, per quam emittuntur vera, altera eburnea, per quam eduntur falsa, quem Virgilius, eius simia imitatus, ita cecinit *Æneid.6.*

Sunt geminæ somnij portæ, quarum altera fertur
Cornea, quia veris facilis dat exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto:

Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia
Manes.

4 Nam species primas *insomnium*, & *spe-*
ctrum ἀσήμαντους *asemantous* sunt, nihil-
que significant, vel præmonent. *Som-*
nium autem strictè sumptum, vt oppo-
nitur *Insomnio* definit Conrad. *vbi sup.*
lib. de Insomn. & lib. de divinat. cap. 14.
Motum, ac figmentum animæ, multi formæ
futurorum malorum, vel bonorum signifi-
5 *cantium*. † Vtriusque causam dæmoni-
bus adscribit Plato *in Sympos.* quos bo-
nos, & malos dixit *Porphyrius*, falsa
malis, vera bonis adscribens. Quos
appellat Apuleius *salutiferos*, & ante
Platonem fuit Empedoclis, & Pytha-
goræ sententia, quam iam diu impu-
gnavit, Diu. Augustin. *lib.* 18. *Civitat.*
6 *Dei, cap.* 20. *&* 21. † Sed nulla dari à
Deo hominibus somnia, negat Aristot.
lib. de Divination. ex Somniis. Quasi eius
maiestatis indignum sit abire in lectos
dormientium, & concussare gravatos,
quod & fuit Epicuri, quam satis im-
probant Gregor. Nyssen. *lib. de Opific.*
homin. c. 33. Raphael. de la Torre, *tom.* 2.
de Vitiis opposi. relig. q 96. *art.* 5. *disp* 4.
7 † Meliùs tamen Hippocrates *lib. de In-*
somn. ea dividit in *naturale, & divinum*;
rem acu tetigit si tertium membrum ad-
didisset, nempe *dæmoniacum*, non præ-
termissum à D. Greg. *lib* 8. *Moral c.* 13.
8 *& lib.* 4. *Dialogor. c.* 48. † Qui rectissi-
me somnia tribus authoribus adscri-
bit *Deo, naturæ, & dæmoni*, quam di-
stinctionem sequuntur Medina *lib.* 2.
Parenes. Christ. c. 2. Turrecrem. *in cap.*
non observetis, huius 26. *q.* 7. Francisc.
Valles. *de sacraph losoph. cap.* 32. Raph.
de la Torre, *vbi sup.* Suarez *de Relig.*
lib. 2. *c.* 13. *ex n.* 6.
9 ¶ Naturalia somnia proficiscuntur,
vel à causa intrinseca, vel extrinseca
somniantis, vt docent Aristotel. *lib. de*
Anima, & lib. de Divinat. per som. Hip-
pocrat. *lib.* 6. *Epidemiar. & lib. de Insom-*
niis, Galen. *lib.* 1. *de præsag. ex somn. &*
lib. 3. *de Locis male affect. cap.* 4. Argen-
terius *de Somno, & vigilia lib.* 2. Petr.
Garsia *ad Galenum de Locis male affect.*
disp. 3. *cap.* 2. 3. *&* 4. † Quæ quidem som- 10
nia quatenus naturalia sunt licitum est
ea observare, vt tradunt D. Thom. 2. 2.
q. 95. art. 6. Gregor. Nyssen. *dict. lib. de*
Opific. homin. cap. 13. Caietan. & alio-
rum, *in dict.* 2. 2. D. Anton. Archiepisc.
Florent. *part.* 2. *tit.* 12. *cap.* 1.
¶ Intrinseca causa somniorum nas- 11
citur ab animæ passionibus, & ideò
dicitur *Animalis*, quia fit de rebus qui-
bus cogitatio vigilantis defuit inten-
sa, vt docet Gregor. Nyssen. *dict. c.* 13.
D. Gregor. *dict. lib.* 8. *Moral. cap.* 13.
Raph. de la Torre, *d. art.* 6. *disp.* 1. † Cu- 12
iusmodi fuit somnium Annibalis Æmi-
liani à Cicerone, vel accuratè confi-
ctum, vel disertissimè narratum, nam
vt ait Eccles. cap. 5. *Multas curas sequun-*
tur somnia. Claudian.

Omnia quæ sensu voluuntur vota
diurno.
Tempore nocturno reddit amica quies.

Idque non solùm hominibus, sed, & 13
brutis etiam animantibus, quia quoad
somnium attinet omnibus communis
causa est, Arist. *lib. de anim. cap.* 2. *&*
lib. 4. *histor. animal. c.* 10. Petr. Garsia *in*
disp. ad Galen. de locis affect. dict. disp. 3.
c. 1. Vnde lepidè piscator, apud Theo-
crit. *Omnis, inquit, canis panes somniat, &*
ego pisces. † Nam multoties somnia in 14
quiete ad actiones vigilantis compa-
rantur, vt non malè docent Aristote-
les, & Galenus *in præcitatis locis.* Vn-
de rectè in hunc modum & eleganter,
Petronius Arbitrer.

Quidquid in luce fuit tenebris agit
oppida bello
Qui quatit, & flammis miserandas sæ-
vit in vrbes,
Tela videt, versasque acies, & fune-
ra Regum:

Atque

Atque exudantes profuso sanguine campos.
Qui causas orare solet, legesque forumqae,
Et pavido cernit inclusum corde tribunal,
Condit avarus opes, dfossumque invenit aurum,
Servit amatori meretrix, dat adultera munus,
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.

15 ¶ Alia causa *intrinseca* est, quando
potissimum pendet à corpore, & ideo
dicitur *corporalis*, quæ oritur à præsenti
dispositione, ac temperamento corporis,
dum crapula repletum, aut humore
aliquo nimis prædominante, vel alio
vitio phantasia læditur, vt docent Arist.
Hippocr. & Galen. *vbi sup.* D.Th. *dict.*
q.95 D.Isidor. *lib.3.sentent.c.6.* Sprenger.
in Mall. p.1.q.16. Petr. Garsia, *d.*
16 *disp.3.c* 4. † Nam qui sanguine abundat
somniat rosas puniceas, crocum, hortos,
convivia, choreas, complexus, & læta
omnia. Qui phlegma copiosius habent
balnea, navigationes, submersiones,
opera gravia, tardam, ac impeditam
à noxis fugam. Qui melancholia
vexantur fumos, caligines, tenebras,
planctus, infortunia, & cuncta tristia.
Qui cholera dominantur cædes, rixas,
incendia, assaltus, & omuia bellica, vt
tradunt Hippocr. *6.Epidem.p.8.* Maiol.
17 *de admirand.natur.tom.2.colloq.4.* † Quibus
tamen viscido humore affectæ sunt
partes cerebri posteriores se comprimi,
& suffocari in somniis putant quem
morbum Græci ἐφιάλτην, *ephialtem,* Latini
incubum, Hispani *la pesadilla,* Galli
la coquemara appellant, de quo plura
18 Galen. *lib.6. de præsag.ex somn.* † Quæ
causa quandoque tam vehemens est, &
accelerata, vt quando quis somniat aliquid
sibi accidere, id re vera illi accidat;
vt de illo, qui cùm somniasset alterum
crus sibi factum lapideum, mox
ea corporis parte paralyticus extitisse,
refert Galen. *lib.1.epidem. com.3.* Maiol.
vbi sup. d.colloq.4.

¶ Alia causa dicitur *extrinseca* quan- 19
do dormientis cogitatio ab agente
intrinseco movetur, vt docet Aristotel.
vbi supr. Non tamen, vt putat Porphyrius
ex motionibus, quas animus
ex alia vita, quando venit in corpus
attulit: nam id à veritate, & fide
alienum est, quia animus hominis
corpore antiquior aliunde non advenit,
neque quando infunditur à Deo
secum adfert aliquas species creatas, vt
docet D. August. *lib. 8. Civit. Dei,*
c.21.& lib.9. † Sed per aërem ambien- 20
tem, aut per influxum corporum cœlestium,
nam cùm phantasia sit corporea,
& organis corporeis immersa,
potest in eam producere varias species
imaginarias, & maximè quando sensus
exteriores ligãtur somno, vt est senten-
tia Arist. & Galen. *vbi sup.* † Quod non 21
est intelligendum, vt possit cœlum directè,
& per se influere in phantasia
varias imaginarias species, sicut in materia
corporali varias formas, quia impossibile
est, vt in phãtasia virtute cœli
imprimantur novæ formæ, quando
sensus exteriores illas nondum percepit,
vt docet D.Thom. *p.1.q.111.art.3.*
† Et ita impossibile est, vt ex huiusmodi 22
somnio tanquam ex puro effectu alium
effectum futurũ cognoscere, vel naturalem
cũ certitudine, vel contingentẽ ad
vtrumlibet, vel liberũ vllo modo, vt sẽ-
tit Caiet. *d.2.2.q.95.art.6.* † Nam cœlum 23
non est immediata causa somnij, vnde
non per se necessitat phantasiã ad hanc,
vel illam apprehensionem, sed solùm
mediis humoribus corporeis, & potentiis,
& organis, quæ alterat, & movet;
vnde varia somnia oriuntur, non ex aspectu
cœli, sed ex varietate materiæ, &
dispositionis eius. † Et quibus huius- 24

modi

modi somnia non debere attendi, nisi vt
melius vitam nostram instituamus do-
cēt Medina *lib.2.Parenes.cap.2.* Turre-
crem. *in cap.non observetis h.26.qu.7.*
Franc.Picus *lib.6.Prænot.cap.8.* Suarez
25 *d.lib.2.cap.13.ex num.12.*

¶ Quibus de naturalibus somnijs
præmissis, quæ pendent ex naturalibus
causis, devenitur ad alias somniorum
species, quæ pendent à Deo, vel An-
gelis bonis, aut à dæmone, concitan-
do qui sunt in corpore humores, ex
quibus animæ passiones agitantur, &
sic somnia immittit, & in eis, quæ
vult repræsentat etiam futura, quæ ex
certis naturæ causis aliquando sunt
proventura, vel quæ ipsemet postea
26 facturus est. † Somnia à Deo immit-
tuntur interdum per modum expressæ
locutionis, per conceptus aliquarum
vocum, quæ ita formantur in phanta-
sia dormientis, ac si ea per auditum cor-
poris audiret, nam vt ait Dominus Nu-
mer.cap.12. *Si quis fuerit inter vos Pro-
pheta in visione apparebo ei, aut per som-
27 nium loquar ad eum.* † Et hæc quandoq;
adveniunt cum aliqua animi commo-
tione, & horrore, Iob cap.4. *In hor-
rore visionis nocturnæ*, & cap.7. *Terrebis
me per somnia*, alia pacificè, vt *Genes.
cap.28.* alia cum hortatione, vt *Ma-
chab.2.cap.11.*

28 ¶ Aliquando etiam immittuntur
significantia per apprehensiones visio-
num, quæ sunt veluti imagines rerum
quarundam significandarum, vt quan-
do in somnijs vidit Iacob ascendentes
mares super oves fœminas, varios, &
maculosos, & diversorum colorum, in
signum, quod pacturum erat cum La-
29 baam socero, *Genes.cap.31.* † Simile
D. Pauli somnium de Macedone de-
precantem illud, vt in Macedoniam
peteret, *Acta Apost cap. 16.* & Theo-
dosij quando prævidit coronam Im-
perij sibi imponi à Meletio Anthio-
chiæ Episcopo, vt narrat Theodoretus
libr. 5. histor.cap.6. & 7. † Aliquando 30
etiam ostenduntur imagines, quæ tan-
tùm metaphoricè significant, vt de
somnijs Ioseph manipulorum, Solis,
& Lunæ, & Stellarum, *Genes.cap.37.*
de somno Pincernæ, & magistri pisto-
rum Pharaonis, *Genes.cap.40.* & ipsius
Pharaonis somnus de septem bobus,
& septem spicis, *Genes.cap.41.* & de
statua Nabuchodonosoris, *Daniel.c.2.* &
de arbore magna, *Daniel.c.4.* & de qua-
tuor vētis, & bestijs quatuor, *Danie.c.7.*

¶ Quando enim fiunt per locutio- 31
nem aliquando ipsemet Deus alloqui
videtur, vt Abimelech, *Genes.cap.20.*
Abrahamo, *Genes.cap.28.* Iacobo, *Ge-
nes.46.* Salomoni, *Reg.3.cap.3.* Interdū
etiam alloquitur Angelus bonus, vt Io-
sepho divinæ Mariæ Sponso, *Matt.c.1.*
& tribus Magis, *Matth.cap.2.* † Quæ 32
quidem somnia nihil differunt à pro-
phetia, nisi quòd hæc in somnijs, illa
autem vigilantibus tribuatur, & ita
prophetia Ezechielis, & Zachariæ ap-
pellatur visio, *vterque cap.1.* & Danie-
lis, & Ioseph somnium, *Genes.cap.28.*
& Daniel cap.4. Cum idem fuisset om-
nium institutum, Numer.dict.cap. 13.
Ioel c.2. *Senes vestri somnia somniabunt,
& iuvenes vestri visiones videbūt.* † Vn- 33
de inter alia Spiritus S. dona annume-
rantur somnia, apud *eundem Ioel dict.
cap.2.* nam vt ait D.Iob.cap.33. *Quando
homines dormiunt in lecto tunc operuit
aures virorum, & erudiens eos instituit
disciplinam.* † Ita in somnijs præsigni- 34
ficavit aliquando Deus, & prædocuit fu-
turos rerum humanarum eventus; vt
Abrahæ, *Gen.c.15.* Pharaonis, *Gen.c.41.*
Nabuchodonosoris, *Daniel.cap.2. & 4.*
† Scientias similiter in somnijs à Deo 35
datæ sunt, vt Adamo humani generis
protoplasto, Genes.cap.2. *immisit sopo-
rē*, & Regi Salomoni, Reg.3.c.3. *Igitur
evigilavit Salomon, & intellexit quod*

esset

36 *esset somnium.* † Interdum etiam in somno præfata sunt divina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, *Genes. cap.* 28. & Danielis de
37 Regno Christi, *Daniel. c.* 7. † Similiter arcana philosophiæ, & medicinæ illustria in somnis sunt revelata, vt Alexandro Magno herbam ad sagittam venenatam expellendam in somnis demonstratam fuisse narrat, *Trog. Pomp.* Galeno ægrotante venam, ex qua sanguis erat mittendus, vt Menopolit. *decad.* 1 *c.* 8. *q.* 3. Eulogio difficilis loci explicationem, Divi Augustin. *lib. de Cura pro mort. c.* 11.

38 ¶ Somnia diabolica sunt illa, quæ ad horum imitationem diabolus immittit, vel concitando corporis humores, vel applicando phantasiæ rerum figuras per motum localem, ex quibus fiat repræsentatio tam propria, quàm symbolica, vt docet, D. Th. *p.* 1. *q.* 111. *art.* 3. D. Augustin. *lib.* 12. *Genes. ad liter.*
39 *c.* 13. *&* 14. † Qualia fuere somnia *Anabaptisticæ*; & fuere olim *Enthusiastarum*, & admiranda quædam Gentilium, vt Ædesij apud *Eunapium in eius vita*, Ptolemei apud Tacit. *lib.* 4. *Annal.* Nestori apud *Zozimum Annal.* 4. Odati. & Zariadri apud *Athenæum lib.* 13. *Dypnosophistar. cap.* 13. & aliorum apud *Valer.*
40 *Max. lib.* 1. *c.* 7. † Ad quod quidem fuerunt Lectisternia Gentilium in fano *Æsculapi*, *Serapidis*, *Pasiphaes*, *Padalyris*, & similium, in quibus dæmones dormientibus responsa dare consueverunt, vt Regi Latino apud Virgil. *Æneid.* 7. & aliis, innumeris, quibus respexit D. Isai. cap. 65. *Qui immolat in hortis, & sacrificat super lateres, qui habitant in sepulchris, & delubris Idolorum dormiunt.* Et scilicet vt notat ibi D. Hieron. *vt dæmonis res-*
41 *ponsa accipiant.* † De quibus quidem somniis intelligitur illud D. Hierem. cap. 29. *Non attendatis ad somnia vestra, quæ vos somniatis*, & illud Numer. cap. 22. & Levitic. cap. 19. *Neque observabitis somnia*, Deuter. 18. *Nec observent somnia*, & illud Ecclesiast. c. 1. *Vbi multa sunt somnia plurimæ sunt vanitates*, quæ omnia de his diabolicis intelliguntur, vt docet Tertullian. *lib. de Anim. cap.* 46. † Et quia diffi- 42
cile est horum discrimen constituere, quia sæpiùs Satanas transfigurat se in Angelum lucis, *Apostol. Corinthio.* 2. *cap.* 11. Non debemus somnia vlla observare nisi præcedente divina revelatione. Ecclesiastic. cap. 34. *Nisi ab altissimo missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.* † Nam vt ait 43
Ecclesiast. cap. 34. *Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in eis*; Quemadmodum de Cyro Persarum Rege narrat. Ant. Sabellicus, *lib.* 6. *ab orbe condit. Ænead.* 2. de Xerxce. Herodot. *lib.* 7. de Onomarcho. Diodor. Sicul. *lib.* 16. de Antigono, & Pompeio. Plutarch. *in Demetr.*

¶ Vnde superstitiosum censendum 44
est consilium *Syreni lib. de Insomniis*, suadentis, quemque sibi suis ex somniis, cum eis, quæ postea expertus est artem debere componi, quam inutilem, & vanam esse iam pridem sapiens docuerat Ecclesiast. capit. 34. *Quasi qui apprehendit vmbram, & prosequitur vanitatem, sic qui attendit ad visa mendacia.* † Nam quotiens 45
non constat, quòd somnia sint à Deo, neque à natura, de necessariò debet causa ad dæmonem referri, & ita vt aliæ divinationes, prohibita est huiusmodi observatio, *cap. Episcopi,* 26, *quæstione* 5. D. Augustin. *lib.* 8. *Civit. Dei*, *cap.* 16. † Et continent peccatum 46
manifestum infidelitatis, quando præcedit expressum pactum dæmonis, qui per somnia respondere promisit. vel etiamsi postquam quis somnia vidit, & non intellexit recurrit ad

dæmonem pro eius interpretatione, sicut fecit Nabuchodonosor. *Daniel.*
47 *cap. 2. & 4.* † Aut si peculiaribus ceremoniis, vel ante somnium, vel in modo ipso dormiendi, vt sibi per somnia revelentur occulta, quod spectat ad Gentilitios mores, ideo pactum, & infidelitatem continet. Cœl. Rodigin.
48 *lib. 27. antiq. lect. cap. 14.* † Idem denique vitium est si pactum tacitum intercedat, vt quando quis nihil de Deo cogitans, nec rationem habens ad credendum esse à Deo illis fidem adhibet, nam cùm talia signa non sint naturalia, sed ad placitum instituentis, cuius dæmon prænoscitur, sequitur, qui ea credit, vel dæmonem habere magistrum, & illi fidem adhibere, vt docet Suarez *dict. lib. 2. cap. 13. num. 20.*

49 ¶ Divina autem somnia, non solùm debemus observare, sed eis fidem adhibere sub peccati reatu. D. Thom. *d. q. 95. art. 6.* D. Aug. *lib. 12. ad Genes.* Lactant. *lib. de opific. Dei, c. 18.* Gregor. Nyssen. *lib. de opific. homin. cap. 33.* Grilland.
50 *de Sortileg. quæst. 11. ex num. 31.* † Et ratio est, quia Deo loquenti fides est adhibenda etiamsi in hoc, vel in illo modo loquatur, d. Num. 13. *Aut per somnium loquar ad eum*, & ita talis credulitas non minùs necessaria est quàm fides, quando Deum constat lo-
51 cutum. Vt tradit Suarez *vbi prox.* † Quod dignoscitur ex signis traditis à Theologis in præfatis sacræ Scripturæ locis præsertim, Gerson. *tract. de probat. Spirit.* Perera *lib. 1. in Daniel.* Mart. del Rio *lib. 4. Magicar. cap. 3. quæst. 6.* Quas viri Dei satis percognitas habent, nam vt ait D. Gregor. *lib. 4. Dialogor. cap. 48. Sancti viri inter illusiones, & revelationes ipsas visionum voces, & imagines quodam intimo sopore discernunt, vt sciant, quid à bono Spiritu percipiant, & quid ab illusione patiantur.*

† Quod inter alia memoriæ digna, quæ 52
à genitrice mea D. Anna de Villalpando adhuc vivente accepi, illud est, quòd in his somniis divinis (quasi naturæ nostræ amicissimis) animus non turbatur, & semper aliquid suavitatis percipitur, cum interna quadam alacritate, atque vtilitate nostra, vel communi, vel privata, cum aliqua munitione, vel cohortatione ad bonum, & mali tædio, quæ latè prosequuntur, Cardinal. Turrecremat. *in defens. S. Brigid. in præfat.* Gerson. *in compend.*
revelat. cap. 2. † Nam dum somnia quie- 53
ta sunt, sine horrore, & ad bonum consulunt, pacem, vel pietatem suadent, vel nos meliores reddunt satis Deum indicant authorem D. Iacob, cap. 3. *Quæ autem de sursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, boni consulens, plena misericordiâ, & fructibus bonis.*
† Etiamsi cum somnio non detur intel- 54
ligentia, quia regulariter solet Prophetis reservari, vt de statua, quam in somniis vidit Nabuchodonosor, cuius interpretatio Danieli revelatur. Daniel cap. 2. *Est Deus in cœlis revelans mysteria, quæ indicabit tibi.* Et in somno Pharaonis, cuius interpretatio revelata fuit Iosepho, *Genesis cap. 41.* Nam vt ait D. Paulus Corinth. 1. cap. 2. *Quæ Dei sunt nemo novit, nisi Spiritus*
Dei. † In quo notandum est etiam 55
quando datur interpretatio cum ipso somno, non in ipsiusmet somni calore discerni, vtrum sint à Deo, quia revelationis iudicium in vigilia perpendendum est, iuxta illud Iacobi, Genesis c. 28. *Verè Deus est in loco isto, & ego nesciebam*, & D. Petri in Actis Apost. cap. 12. *Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum.*

CAPVT

CAPVT XXVI.

De Ominis vana, & inepta curiositate.

SVMMARIVM.

1 *Omen captatur ex vocibus fortuito, & præter intentionem prolatis.*
2 *Omini plurimum tribuerunt Romani, Græci, Ægyptij, & Syrij.*
3 *Arfil, quod puellæ Hispanæ captant in nocte S. Ioannis.*
4 *Omen ex primis vocibus, vt augurium sumebatur.*
5 *Omen ex nominis significatione.*
6 *Nomina non casu, sed significanter ponebantur.*
7 Genes. c. 27. Reg. 2. c. 15. & 18. *de omine explicati.*
8 *Nominibus aliquam diuinitatem inesse veteres sunt arbitrati.*
9 *Verbis scriptis, & foro suspensis captabatur omen.*
10 *Bona verba dicere in vsu ad ominis auerruncationem.*
11 *Omen ex factis subito enatis, & aliis huiusmodi.*
12 *Omen ex brutis sumptum.*
13 *Omen ex inanimantibus quandoque captatum.*
14 *Ominis causa incerta.*
15 *Ominis inanissimæ obseruationes.*
16 *Ominosa sunt, si salinum euersum, si vinum effusum,* &c.
17 *Ominosum, si membrum aliquod salierit.*
18 *Salisatores qui sunt.*
19 *Salisatores à ciliis oculorum.*
20 *Auris sonitus ex alterius recordatione.*
21 *Sternutatio ominosa fuit.*
22 *Sternutanti bona verba dicere quare in vsu.*
23 *Sternutatio matutina prorsus infausta, meridiana firmissimi auspicij.*
24 *Pedis offensio, non minùs ominosa fuit.*
25 *Pedis offensionis exempla.*
26 *Ominis præscrutatione diabolus anxios velit homines.*
27 *Redire ad domum si procedens offenderit, ominosum.*
28 *Omina varia ab Ecclesia damnata.*
29 *Caietanus de ominis obseruatione reprehensus.*
30 *Omina vanissima sunt, & inepta.*
31 *Omina non licet attendere, nisi diuina præcedente reuelatione.*
32 *Ominis obseruatio apud Principes pretio.*
33 *D. Marcus omnia præscrutasse negatur.*
34 *D. Marcus non ex calceo rupto, sed ex Spiritu sancto iter suum expeditum agnouit.*
35 *Calceum soluere signum pactionis apud Hebræos.*
36 *Manus præsentatio pactionis genus apud Romanos.*
37 Genes. cap. 24. *de ominis obseruatione illustratus.*
38 *Eleazarus seruus Abrahæ omina diuina præscrutatus.*
39 *Gedeon pro militibus eligendis, omen diuinum obseruans.*
40 *Saul ominis diuini signa quærens pro scelere Ionathæ.*
41 *Ionathas cum armigero conditionem ponens omina non est præscrutatus.*
42 *Ionathas signum à Deo, & non ab ominosa obseruatione expectauit.*
43 *Philistei quod signum expectarunt pro arca Domini.*
44 *Sacerdotes Philistinorum peccarunt in ominis obseruatione.*
45 Iudith. c. 8. *de ominis obseruatione adductum.*
46 *Iudith non est omen præscrutata.*
47 Iob cap. 1. *de ominis obseruatione negatus.*
48 *Benedicere pro maledicere in sacris litteris.*

49 *Iob ominis observationem detestatus est.*
50 *Hebrai ex Gentilium commercio multa in suos vsus commutarunt.*
51 *Antiphrasis merum Grammaticorum figmentum.*
52 *Nomina simulacra sunt earum rerum quas imitantur.*
53 *Iob verba Euphomismi causa interpretata.*
54 *Euphonismus in sacris litteris passim, num. 55.*
56 *Soror pro concubina.*
57 *Benedicere pro valedicere.*

1 OMen est illud quod Hispanè dicimus *Arfil*, & est Augurij species, sed eo dignius, quòd illud ex brutis, hoc est homine, & eius operatione regulariter sumitur, & præsertim ex vocibus fortuito, & præter intentionem prolatis, vt docet Cicer. *lib.* 1. *Divinat.*
2 † Omini plurimum olim Romani tribuerunt teste. Valer. Max. *lib.* 1. *cap.* 5. Græci, & Ægyptij, vt tradunt Pausan. *in Arcad.* & Theophr. *in Character.* necnon, & Syrij, vt legitur Reg. 3. cap. 20. *Et viri pro omine acceperunt*, licet eius nominis mentionem in sacris litteris fieri negaverit. D. August. *lib.* 1. *Re-*
3 *tract.* † Quod quidem sumebatur ex vocibus, & rebus fortuito, & præter intentionem enatis ad futuros casus, & eventus prædivinandos, non secus, ac nostri sæculi puellæ, quæ in nocte sancti Joannis, vel S. Pauli ad fenestras spectantes primas prætereuntium voces captant, vt cui nubant coniectetur, vt tradit Horos. Cova. *lib.* 2. *de falsa*
4 *prophet. c.* 14. † Nam omina, vt Auguria, ex primis actis sumebantur, Ovid. *lib.* 1. *Fast.*

Omina principiis inquit inesse solent.
Ad primam vocem timidas advertimus aures
Et primam visam consulit Augur avem.

Aliquando etiam à nominis significa- 5
tione, vt de Cn. Pompeio Magn. scribit Valer. Maxim. *vbi sup. Gubernatorem interrogavit, quod ei nomen esset, qui respondit* κακοβασίλεα *vocari*, *quæ vox spem eius quantulumcumque restabat commi-*
nuit. † Quia nomina multoties non 6
casu, sed significanter ponebantur, vt constat. ex illo Abigail ad Davidem de marito Nabal Carmelo nomine Reg. 2.
cap. 15. *Iuxta nomen suum stultus est.*
† Et Esaü de fratre Jacob. Genes. 7
cap. 27. *Iustè vocatum est nomen eius Iacob, supplantavit me in altera vice.* Et David de Achimaa. Reg. 2. c. 18. *Vir*
bonus est, & bonum portat nomen. † Ex 8
quo Gentiles, qui sæpiùs sacram Scripturam sunt contemplati, hanc superstitionem fuerunt ementiti credentes nominibus aliquid divinitatis inesse. Cicer. *lib.* 1. *divinat.* vel nomina propter omina imposita. Ovid.

Nominibus semper omen adesse solet.

¶ Et non solùm in verbis, sed in scri- 9
pturis subito apertis, vel foro suspensis fuit etiam huiusmodi superstitio: & ita lapidem Diogenes cum invenisset scriptum super domum cuiusdam improbi. *Insignis victoria Herculis hic habitat: nil mali ingrediatur.* Quomodo ingredietur (inquit) Dominus ædium? vt narrant Theodoret. *lib.* 6. *de Dei provident.*
Simanc. *de Cathol. instit. tit.* 63. *n.* 26. † 10
Namque bona verba dicere semper in vsu fuit ad ominis averruncationem. Ovid. *lib.* 1. *Fastor.*

Prospera lux oritur linguis animisque favere,
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.

Quandoque etiam *Omen*, circa facta 11
subitò enata versatur, vt à cibo primum arrepto. Ælian. *lib.* 2. *de Varia histor.* à gleba oblata. Plutarch. *in qq. Græcis*, à

maculis

maculis vnguium. Cardan. *lib.*8. *Variet. cap.*43. à barba nata mulieri. Herodot. *lib.*8. *Pedasens.* vel immaturis annis vi-
12 ro. Dubrau. *lib.*39. † Ex brutis quandoque, & id variè: nam apum examen Bruto infaustum. Plutarch. *in Brut.* Druso verò faustum omen. Plin. *lib.* 11. *cap.*17. Muscæ dapibus insidentes Traiani mortem. Cuspinian. *in Traian.* Formicæ Midæ divitias. Cic. *lib.* 3. *naturæ Deor.* Cimoni mortem. Plutarch. *in Ci-*
13 *mon.* † Ex inanimatis similiter omen captatur, vt scopæ in palatio florentes vilium exaltationem. Cardan. *lib.*5. *Variet.* Arbores sponte renascentes, meliora omnia. Plin. *lib.* 16. *cap.*32. frumenta in arboribus nata, magnam victoriam. Plin. *lib.* 18. *cap.*18. Laurus nascens felicitatem Idem Plin. *lib.* 15. *cap. fin.* Exsicans mortem. Sueton. *in*
14 *Neron.* † Quorum causa petebatur ex eventibus, ideò vt varia, varium omen fuit, Petr. Blesens. *epist.* 56. Ioan. Salisberiens. *lib.* 1. *de Nugis curial. cap. fin.* *Nausea lib.*2. *Mirabil.* sed incerta, nam vt ait Claudian.

Si buxos inflare velim ferale gemiscunt,
Tympana si quatiam planctum mihi tympanæ reddunt,
Ah vereor, nequid portendant omnia veri.

15 ¶ Quibus adiunguntur millia inanissimarum observationum, vt si quis domo egressus monachum viderit, ominatus est; si virgo occurrerit, sterilis dies: si meretrix, dextera, & plena: vt narrat. D. Chrysostom. *homil.* 21. *ad*
16 *popul. Antioch.* † Si salinum eversum, si vinum effusum, si canis vlulaverit, si corvus tecto insidens crocitaverit, & alia huiusmodi ominosa apud Spren-
17 ger. *in Mall. p.*2. *q.*2. *cap.*7. † Si membrum aliquod salierit, *vt in cap. illud. h.*26. *q.*2. ex quo *Salitores*, sive *Salisatores*, huiusmodi ominosos appellat, text. *in cap. igitur ad fin. h.*26. *q.*2. † Qui 18
cùm membrorum quodcumque, ex parte, salierit aliquid sibi ex inde prosperum, seu triste significari prædicunt, vt tradit D. Isidor. *lib.*8. *Etymol. cap.* 9. † 19
Sive à ciliis oculorum, vt docet Cæl. Rhodigin. *lib.*7. *antiq. lect. c.* 29. nam vt ait Plaut. in Pseud. *Nisi quia futurum est, ita supercilium salit.* † Quemadmo- 20
dum auris sonitus ex alterius recordatione putant evenire, vt de Lesbia narrat Catull.

Sonitu suopte Tinniunt aures.

Nam aures consecrabantur memoriæ. Virg. *Eclog.* 1.

Cynthius aurem vellit, & admonuit.

¶ Sternutatio similiter ominosa fuit, 21
quia indicat in adversum aliquid, quisternutat, vt tradit Herodotus, *lib.*6. & Plutarch. *in Themistocl.* Vnde illud *redire ad lectum siquis dum se calceat sternutaverit*, quod habetur *in c. illud h.*26. *q.*2.
† Ideo sternutante aliquo, astantes ei 22
bona verba dicere semper consueverunt, vt siquid portenderetur mali, id fausta precatione averruncarent, vt docet Apulleius *in Asin. lib.* 2. Plin. *lib.*28. *cap.* 2. † Matutina sternutatio 23
prorsus infausta: meridiana firmissimi auspicij, & conatus non irriti indicium fuit, Aristot. *in Problem. cap.*11. *sect.* 3. & ita intelligitur Catull. *Epig.*36.

Dextra sternuit approbatione.

Et illud Propert. *lib.*2. *eleg.*3.

Nunc tibi nascenti primis (mea vota) diebus,
Aridus argutum sternuit omen amor.

¶ Pedis offensio non minùs omi- 24
nosa fuit postquam Romani viderunt infortunia, quæ acciderunt Tiberio Graccho, & Crasso, quorum alter in die qua occisus est domo egrediens gravissimè pedem offendit: alter ad bellum cum Parthis ineundum, quod infaustos exitus habuit, pedem offen-

dens ruit, vt de vtroque tradunt Plutarch. *in Gracch. & in Craff.* Val. Max.
25 *lib.1. cap.4.* † Quod extitit in causa, vt de successu belli anxia Laodamia scriberet ad Paridem apud Ovid. *in Herois.*

Cum foribus velles ad Troiam exire paternis,
Pes tuus offenso limine signa dedit:
Vt vidi, ingemui: tacitoque pectore dixi,
Signa reversuri sint precor ista viri.

26 Quæ si aliquando vera fuerunt non propterea sunt admittenda, cùm possit dæmon belli eventus, & inopinatam mortem, vel ex potentia coniuratorum, aut imperitia cavendi illa divinare, atque his signis ostendere, vt fiduciam in ipsum homo profiteatur, aut quia fortuito contingunt non sunt attendenda, vt docent Azor. *tom.1. Instit. Moral. lib.9.cap.22. q. fin.* Thom. Sanchez *in summ. tom.1. lib. 2. cap.38. ex*
27 *num.38.* † Vnde superstitiosum est illud, *Redire ad domum si procedens offenderit,* vt habetur, *in dict.cap.illud h.26. q.2.* Quia ex Ethnico illo provenit errore, & ominosa superstitione deducto. Tibul. *lib.1. eleg.3.*

O quotiens ingressus inter mihi tristia dixi,
Offensum in porta signa dedisse pedem.

28 ¶ Abruptio corrigiæ, calceus ruptus, vestis si à soricibus roditur, & alia huiusmodi, quæ ominosa censentur, non minùs superstitiosa sunt, quæ latè improbavit Ecclesiæ lumen, pariterque columen, D. Aug. *dict.lib.20.* transumpti-
29 vè, *in d.c.illud h.26.q.2.*† Et licet defendere conetur, Caiet. *in summ. v superstitio,* dum ait in hæc verba: *Potest homo absque omni præsagio cavere prudenter ab imminentibus malis dubitando ne præ-*
30 *sens occursus, signum sit futuri mali.*† Vanissima sunt, inepta, & illicita, vt ex multis docent Iul. Syren. *lib.9. de Fato, cap.22.* Medina *lib.2. de Recta in Deum fid.c.2.* Conrad. VVipin. *lib.1. Divinat. c.14.* Francisc. Picus *lib. 6. Prænot. c.5.* Bened. Perera *in Genes. cap.24. disp.6.* † 31
Quia sine divina præcedente revelatione nulla omnia licet attendere, vt de somniis dictum est, ne portam pandamus ad ominosam istam superstitionem, quam non solùm Catholici, sed & Ethnici illicitam iudicarunt, Cic. *lib. 1. Divinat. Hoc si suscipimus, & pedis offensio nobis, & obruptio corrigiæ, & sternutamenta erunt observanda.* † Quasi ea 32
ore pleno irrideat, cùm non solùm apud plebeios, verum etiam apud Principes in pretio fuisset, Virgil. *Æneid. lib.7.*

Hinc sceptra accipere, & primos attollere fasces
Regibus omen erat.

¶ Neque obstat, quod D. Marcus 33
Alexandriam petens cum navem egrederetur, calceum rupit, ex quo evangelizavit iter suum fuisse expeditum, vt narrat Petr. Blesens. *epist.56.* † Quia 34
minimè Evangelista ad hanc superstitiosam curiositatem attendit, cùm & si calceus nunquam ruptus fuisset, sui tamen expeditionem itineris per Spiritum sanctum Dominus revelarat, vt agnovit, idem Blesens. *vbi prox.* † Non 35
minùs quam sanctus Booz, ex quo natus est Christus Dominus, quia fuit atavus Davidis in pacto propinqui Ruth calceum solvit, quia signum fœderis Ruth c.4. *Dixit ergo propinquo suo Booz tolle calceamentum tuum, quod statim solvit de pede suo.*† Sunt enim mul- 36
ti ritus ad pacta in eunda secundum varios nationum mores, quæ tantum sunt signa fœderis, non superstitionis, vt apud Hebræos hæc calcei solutionis apud Romanos prensationis manus, vt notat Pierius in *Hierogly. lib.35.* quod etiã apud Hebræos probat Ezech.c.17.

Et

Et ecce dedit manum suam, apud Sidones, vt Dido, apud Virg. *Æneid.* 4.

Nec te noster amor, nec te data dextera quondam.

37 ¶ Neque minùs obstat, quod Eleazarus servus Abrahæ pro vxore ducenda filio domini sui omen illud præscrutatus esset, Genes. cap. 24. *Puella cui ego dixero inclina hydriam tuam, & illa responderit bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipsa est quam præparasti servo tuo Isaac: & per hoc intelligam, quod feceris misericordiam cum Domino meo.*
38 † Nam satis probabile est signum illud ab hac arte non expectasse, sed à Domino Deo, apud quem nulla est vanitas, neque ea protulit ab hac superstitione, sed ab Spiritu sancto edoctus, vt agnovisset signo aliquo quam Dominus in vxorem Domini sui elexisset,
39 D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 7. † Neque etiã ad hanc superstitiosam curiositatem attendit divinus Gedeon Dux Hebræorum pro viris idoneis ad prælium contra Madianitas eligendis, Iudic. c. 7. *Qui lingua lambuerint aquas sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum; qui autem curvatis genibus biberunt, in altera*
40 *parte erunt.* † Neque Saul ad hanc ominis observationem attendit pro scelere comperiendo Ionathæ, Reg. 1. cap. 14. *Si in me aut in filio meo est iniquitas hæc, da ostensionem.* Nam vterque signum à Domino expectarunt, vt notant Suarez *de Relig. lib.* 2. *cap.* 10. Raph. de la Torre, *tom.* 2. *de vitiis oppos. Relig. q.* 95.
41 *art.* 7. *disp.* 3. † Neque ipse Ionathas ad stationem Philistinorum pergens cum armigero conditionem ponens, ad hanc superstitionem respexit, Reg. 1. dict. c. 14. *Si dixerint ascendite, ascendamus: quia tradidit illos Dominus in manibus*
42 *nostris.* † Nam cum Ionathas, neque à Prophetis tunc, neque nunc à Patribus reprehendatur, credendum est signum illud non expectasse ab ominosa superstitione, sed à Domino Deo, quod non est improbabile, vel ex eis, quæ sequũtur. *Non est Deo difficile salvare, vel in multis, vel in paucis.* † Neque 43
obstat Sacerdotes, & divinis Philistinorum dedisse signum pro arca Domini, in quo à nullo Propheta sunt reprehẽsi, Reg. 1. c. 6. *Si per viam finium suorum contra Bethsanes ascẽderint ipse fecit nobis hoc malum grande; sin autem minime sciemus, quia nequaquam.* † Nam cum ve- 44
rum Deum non agnouissent potuerunt absque superstitione signum ab alio expectare, vt notat Abulens. *d. Reg.* 6. *q.* 18. Quinimò nil vetat quin dicas Sacerdotes illos peccasse, & secutos suam augurandi consuetudinem, vt tradit Francisc. Suarez, *dict. lib.* 2. *c.* 11.

¶ Neque obstat illud sanctæ viduæ Iudith cum ad castra Holofernis 45
progrederetur suos dixisse, Iudith, c. 8. *Vos autem nolo, vt scrutemini actum meum*, quasi interrogatio aliquid ominis habuisset, vt delirat *Cornel. Agrippa.*
† Quia hoc est mentem eius sinistrè in- 46
terpretari, quæ id vetuit, ne quis allocutionibus, & salutationibus eius vel iter moraretur, vt & Dominus discipulos admonuit apud D. Luc. cap. 10. *Neminem per viam salutaveritis*, & Eliseus Sunamiti, Reg. 4. cap. 4. *Si occurrerit tibi homo non salutes eum.* † Nec 47
minùs divinus Iob ad hanc ominosam observationem conducit, dum pro filiis orans bona verba pro impiis factis emittere placuit, Iob cap. 1. *Ne forte peccaverint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis.* † Nam licet 48
benedicere pro *maledicere*, vsurpaverit, vt docte animadvertit omnigena eruditione clarus amicus meus P. Ioan. de Pineda *in Iob. dict. cap.* 1. *vers.* 6. *num.* 25. *& versic.* 12. *num.* 7. † Id non intelli- 49
go ex ominosa ista superstitione dictum, neque divinum Patriarcham ad eam respexisse, vtpote sibi detestatam.

tam, vt apparet apud eumd. Iob *c.* 14. *& cap.* 21. † Nam licet Hebræi ex Gen-
50 tilium commercio, & maximè Ægyptiorum, cum quibus quadraginta annos versati sunt multa in suos vsus mutassent, vt docent D. August. *lib.* 2. *Doctr. Christ. cap.* 18. D. Hieron. *ad Pauli Galat.* 5. D. Ambros. *lib.* 4. *de Fid.* illa quæ ad superstitionem conducerant omninò repudiarunt, quia agnoverant ex Psalm. 30. *Odisse Dominum observantes vanitates supervacuas.* † Ne-
51 que ex antiphrasi id dictum puto, vt delirat Lyra, quia id merum Grammaticorum figmentum est, vt latè probant August. Dattus *lib. de Antiphras.* & in Græcis præceptor meus Franc. Sanc. Brocens. *lib.* 2. *Paradox.* † Nam
52 cum nomina simulachra sint illius rei, quam imitantur, vt docet Plato *in Cratil.* Absurdum est, ea per contrarios sensus vsurpare; quia vnico nomini vnica tantum est significatio, vt pulchrè animadvertit. Aul. Gel. *lib.* 11. *noct. Atticar. c.* 12. † Quare dicendum est divinum
53 Iob non ex ominosa superstitione, neque ex antiphrasis figmento *benedicere* posuisse pro *maledicere*, sed Euphonismi causa, quo impia facta piis nominibus recensentur, vt benigniùs percipiantur, ne religiosas aures offendant, vt docet idem amicus noster P. Ioan. de Pineda, *vbi sup. vers.* 12. *num.* 2. † Quod in sa-
54 cris literis passim reperitur, dum idololatria apellatur ludus, Genes. cap. 21. *Cum vidisset Sara filium Agar ludentem cum Isaac*, Exod. cap. 32. *Sedit populus manducare, & bibere, & surrexit ludere.*
55 † Vxores apellantur sorores, Canticor. cap. 5. *Soror mea sponsa*, & Canticor. cap. 8. *Soror nostra parva est, & vbera non habet*, secundum expositionem Hieron. Prado *apud avunculum meum sive genitricis meæ fratrem in regio codice, ad Ezech. cap.* 16. Paralip. 1. cap. 2. *Et septimus David, quorum sorores fuerunt Sarvia, & Abigail*, quæ inter Davidis vxores connumerantur *Reg.* 1. *cap.* 25.
† Et ita intelligendus est, text. in l. eum 56
qui, C. de Episcopis, & Cleric. *consortio sororia*, quia in profanis literis sorores appellantur concubinæ. Mart. *lib.* 10. *epig.* 64.

Desine me appellare fratrem,
Ne te, Carmenion, vocem sororem.

Et *lib.* 12. *epigr.* 20.

Quare non habeat, Fabul le, uæris
Vxorem Themison? habet sororem.

Nisi velis *benedicere*, pro *maledicere*, di- 57
ctum à Patriarcha, vt notat doctis. concivis, & præceptor meus P. Mart. de Roa *lib.* 1. *singular. c.* 9. iuxta illud Reg. 2. c. 14. *Cadens Ioab super faciē suam adoravit, & benedixit Regi.* hoc est, *besole las manos, y despidiose del.* † Nā hæc phrasis 58
valdè frequens est in sacris litteris, in hoc sensu, vt apud eundem Iob, dict. cap. 1. *Nisi in facie benedicat tibi*, & c. 2. *Benedic Deo, & morere*, Reg. 3. c. 21. *Benedixit Naboth Deum, & Regem.*

CAPVT XXVII.

De Vana dierum observatione.

SVMMARIVM.

1 *Vana observatio quæ sit.*
2 *D. Thomas Aquinas laudatus.*
3 *Dæmonis conatus in vanis observationibus.*
4 *Vanæ observationes odiosæ apud Deum.*
5 *Vana observatio habet pactum implicitum.*
6 *Diei, aut horæ præfinitio ad vanam observationem pertinet.*
7 *Fausta, & infausta tempora ad vanam observationem pertinent.*
8 *Herbas colligentes in festo S. Ioannis sunt ominosi.*

9 Causa

9 *Causa naturalis, aut divina vbi non est, erit superstitiosa.*
10 *Naturalis causa se non extendit vltra naturales effectus.*
11 *Divina causa non censetur, quæ ab Ecclesia non est recepta.*
12 *Dies festi in honorem Dei, vel sanctorum sunt liciti.*
13 *Festi diei cultus non pertinet ad vanam observationem.*
14 *Diei observatio ad effectum futurum vana est.*
15 *Kalendarũ observatio, & cultus ad vanitatem pertinet.*
16 *Kalendarum festivitas quando ad idololatriam spectet.*
17 *Convivia amicitiæ conservandæ causa laudantur.*
18 *Convivia in honorem Dei sunt meritoria.*
19 *Velas, & novenas sunt permissa.*
20 *Comessationes in Ecclesia detestatæ.*
21 *Dies observare quam superstitiosum.*
22 *Dies omnes æqualis bonitatis sunt.*
23 *Martis diem ad matrimonia improbare superstitiosum.*
24 *D. Philippus II. matrimonium die Martis contraxit.*
25 *D. Gundisalvus Fernandez de Cordoua religione commendatus.*
26 *Ominosa pro faustis interpretata.*
27 *Dies omnes apud varias nationes fuerunt ominosi.*
28 *Dierum observatio ab Ægyptijs emanavit.*
29 *Dies atri quales sunt.*
30 Dias aziagos, *vnde dicti.*
31 *Dies cretionum qui fuerint.*
32 *Fasti, & nefasti dies vnde dicti.*
33 *Dies critici observati à chirurgis, & medicis.*
34 *Dierum criticorum vana observatio.*
35 *Astrorum vis naturalem cursum non impedit.*
36 *Dies critici ex qua causa pendeant.*
37 *Dies critici detestati à medicis n. 38.*

VAna Observatio censetur quotiés attenditur aliquid ad cognoscen- 1
dum, vel operandum ad quod minimè spectat, vt docet totius Theologiæ, atque bonarum litterarum parens verè Angelicus, & ipse Angelus novi testamenti, cuius approbatione scripta divino ore laudantur, Ecclesiæ veneratione suscipiuntur, fidelium suscepta venerantur, D. Thom. Aquinat. 2. 2.
q. 96. † Cuius effectus, quia non est 2
naturalis neque miraculosus à Deo, quia nil de illo tale promisit, nec Ecclesiæ suæ revelavit, consequens est, vt expectetur à Diabolo, qui his vanis, & inanibus rebus oblectatur, *c. illud huius 26. q. 2.* Azor. *tom. 1. instit. moral. lib.*
9. c. 26. † Vt sic homines à Deo ad crea- 3
turas avertat, & à cœlestibus curis ad cœnosa, terrenaque seducat, vel saltem à serijs, & gravibus, ad ludicra, & nugatoria, vt docet, D. August. *lib. 83.*
qq. c. 79. † Vnde Regius vates Psal. 30. 4
Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates, & insanias falsas, quia vt ait paulò post *odit Dominus observantes vanitates supervacuas.* † in quo quia homines hodie ma- 5
gis dilabuntur propterea quòd putant licita, quia nullo pacto videant niti, ignari quod in vanis observationibus persæpe lateat, imo ipsa observatio pactum est qua promisit dæmon adiuturum *cap. non licet. h. 26. quæst. 5.*

¶ Ad hoc genus pertinent omnes 6
orationes, & devotiones, quæ certis diebus præfinitis iubentur fieri, aut in tali hora diei, licet in alijs videantur piæ, & sanctæ, vt tradit Cirvelo *de superstitione part. 3.* † Item, & qui cer- 7
tis diebus, sive mensibus, sive annis nolunt, aut volunt aliquid inchoari, eo quòd secundum vanam hominum opinionem fausta, aut infausta existiment tempora, vt tradit D. August. *in*
Enchirid. cap. 79. † Item qui colligunt 8

herbas in festo S. Ioannis credentes eo
die habere virtutem efficaciorem,
vel addunt circunstantias inutiles, aut
orationes otiosas, quæ aliquando in-
cantationes esse solent, *cap.non liceat*
h.26. q.5. Neque in collectionibus herba-
rum, quæ medicinales sunt, aliquas ob-
servationes, vel incantationes liceat at-
9 *tendere.* † Nam cùm ad hoc causa natu-
ralis non subeat, nec divina de neces-
sario vana, & superstitiosa est censen-
da, Petr.Gregor.*in Syntag.lib.34.c.14.*
Francisc. Suarez *de Relig. lib.2.cap.2.*
10 Raph.de la Torre *tom.2. de vitijs oppos.*
relig q.96.art.3.disp.3. † Quia natura-
lis se non extendit vltra naturales effe-
ctus, vt apud agricolas in plantatione,
& insertione arborum, apud fabros in
incisione lignorum, apud pastores in-
contusione vellerum, & in prægna-
tione ovium, eo quod ex cœli influen-
tia, Lunæ conformatione: & terræ
dispositione meliores in vno, quam in
alio eventus experiantur, vt tradit
Petr.Cirvelo Dorocens.*lib.4.de Astro-*
11 *log.Christ.cap.1.& 3.* † Divina autem
non est, quæ ab Ecclesia non est rece-
pta: quæ recipitur veneretur, vt in
diebus festi, quibus in honorem Dei,
à servilibus curis vacamus, sive die
Dominico, qui loco Sabbathi,successit,
quo requievit Dominus ab omni ope-
re, quod patraverat. *Genes.cap.2.*sive
alio de præcepto Ecclesiæ, D.Tho.2.2.
12 *q.122. art.4.* † Sive quo alio, quem
in honorem Dei, vel sanctorum,non
solum Ecclesia, verum Episcopus præ-
cepit observari, cap.conquæstus de fe-
rijs, *cæterisque solemnitatibus, quas sin-*
guli Episcopi in suis diœcesibus duxerint
13 *solemniter venerandas.* † Nam in horum
observatione nulla intervenit vanitas,
nec superstitio: imo maximus Dei cul-
tus, ac eximia veneratio, quibus Deo
non odiosi, sed amabiles reddimur,
ideo observanda esse, ex multis Franc.
Suarez *de Relig.lib.2.cap.1. 2.3.& 4.*
cum seqq. † Reliqua autem dierum ob- 14
servatio quæ vana est, vt ex vno die
cæteros anni proventus coniectare,
quemadmodum ex die Conversionis S.
Pauli, festivitatis S. Vincentij, Vrba-
ni, & similium, quibus superstitiosi
homines anni casus divinant apud Bur-
char.*vbi sup.*ex quo superstitiosos fece-
runt versus.

Clara dies Pauli bona tempora deno-
tat anni.

¶ Item vanitatis observatores sunt, 15
qui Kalendas Ianuarij, quasi in princi-
pio anni boni fati augurio observant,
aut festivo ritu colunt, vt prosperum
sibi quidquam profiteantur, quia vana
censetur observatio mixta divinationis,
ac periculi, vt in *Concilio Toletan. 4.*
Can.10.& in ca.non observetis,d.26.q.7.
† Si tamen prædictũ diem ritu pagano- 16
rum colunt in honorem Iani, vel Stre-
næ deæ, epulis vacant, aut Strenas
mittunt, vel accipiunt, mera est ido-
lolatria, vt docet Burchard.*in pœnitent.*
lib.19.cap.de arte Mag. vers. observasti
Kalendas. † Secus tamen si animi tan- 17
tùm causa, vel amicitiæ conservandæ
pro consuetudine Christianorum con-
viventur, nullum esset peccatum vt
docet D.Gregor *lib.2.epist.37.Convivia*
quæ ex intentione impendendæ charitatis
fiunt rectè vestra fraternitas commenda-
vit. † Quinimo si in honorem Dei fie- 18
rent, & non habentibus subveniatur,
mererentur coram Deo, Esdr.2. cap.4.
Ite comedite, & bibite mulsum,& mit-
tite partes his, qui non præparaverunt si-
bi, quia sanctus dies Domini est. † Idem 19
puto dicendum de vigilijs, quæ in ho-
norem Sanctorum fiunt, vulgo *Velas*,
& novendiarijs devotionibus, Hispa-
nè *Novenas*, dum tamen ab Ecclesia ea-
rum epulæ arceantur, vt *decisum est in*
Concilio Leodicensi, Can.28.& Trid.sess.
25. Nam vt ait Apostol. Corinth.c.9.

Nunquid

Nunquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? vt Ecclesiam Dei
20 *contemnatis.* † Nisi id ex nimia fiat devotione, vel simplicitate, vt sentire videtur, Paulin. in natali S. Felic. IX.

Ignoscendum tamen puto talia parvis.
Gaudia, quæ ducunt epulis, quæ mentibus erit
Irrepsit rudibus, nec tantæ conscia culpæ
Simplicitas pietate caret, male credula sanctos
Perfusis halante mero gaudere sepulchris.

21 ¶ Dies enim observare vanæ superstitionis dogma est, plenæ vanitatis, ac periculi, Christiano cuique semper abhorrendæ, vt docet D. Paulus ad Galat. cap. 4. *Dies observatis, & tempora, & menses, & annos: timeo ne frustra*
22 *laboraverim in vobis.* † Nam licet dies ex Solis parallelo, & Lunæ mutatione quoad res naturales diversificentur, quoad externam politiam, vel humanam gubernationem attendendi non sunt, quia omnes dies æquali bonitate Deus creavit, quoad has actiones, & ita aliud tenentes superstitione implicantur, vt docent, Gl. & PP. *in dict. Galat.* 4. Cirvel. *de superstit. p* 3. *cap.* 6. Alcozer. *in Sum. cap.* 14. Thom. Sanchez
23 *lib.* 2. *cap.* 40. *ex num.* 1. † Et ita superstitiosi sunt, qui in die Martis Deo belli consecrato matrimonia negant contrahenda ne lites, & bella, & dissensiones suboriantur, damnati in *cap. qui æstimaret h.* 26. *q.* 7. *Qui certis diebus sive mensibus, sive annis nolunt, aut volunt aliquid inchoare, eo quòd secundum*
24 *varias doctrinas Gentium fausta, aut infausta existiment tempora.* Et ita vt hanc superstitionem à fidelium animis averruncarent Rex noster D. Philippus II. qui iamdiu ad cœlos evolavit, matrimonium die Martis contraxit. Et Lucullus in Armenia contra Tigranes cum bellum esset suscepturus admonitus, quod ille dies inter nefastos connumeraretur respondit se ideo strenuè pugnaturum, vt illum diem ab impia acceptione redimeret, vt narrat Plutarch. *in Apoh-*
theg. † Et concivis meus religione, 25
nobilitate, atque animi virtute clarus cuius merita & strenua facta magni ducis, magnis ex causis nomen dederũt, Augusto diademate dignus D. Gundisalvus Ferdinãdez de Cordoua cùm milites aliquibus debus pugnam capescere contradicernit, eorum animos, excitavit dicens, Age, quia non nobis, sed adversarijs nefastus est dies; vt narrat
Paul. Iobius *in eius vita.* † Nam hic stre- 26
nuus Dux omni sæculo commendandus in nil aliud sinceræ fidei, & religionis cultu magis coruscat, quàm in huius vanitatis detestatione; & ita cum pulverem tormentarium ignis invaderet milites in malum omen accipientes confortavit dicens, estote animo, quia hæc sunt luminaria sequentis victoriæ vt ex Iobio narrat Covarruvias *lib.* 2. *de falsa proph. cap.* 24.

¶ Apud Rabinos varij fuerunt dies 27
ominosi, scilicet dies Lunæ aliquorum mensium, & ex his alter erat, quia crediderunt in eo natum fuisse *Cain*, apud Athenienses nefastus fuit dies Martis, apud Medos dies Mercurij, apud Phrygios dies Iovis, apud Troianos dies Veneris, apud Persas Saturni, ita vt si omnium nationum dies computantur, quos pro ominosis habuerunt, omnes omnino anni dies obsceni, & ominosi fuissent, vt tradit Alex. ab Alex. *lib.* 4.
Dier. Genial. ca. 20. † Quorum omnium 28
deliria, ac vanæ superstitionis ineptiæ ab Ægyptijs sunt emanatæ, qui totius divinationis fuerunt authores, vt habe-
tur *in cap. sed & illud h.* 26. *q.* 2. † Apud 29
quos fuerunt aliqui *dies atri*, rebus agendis infesti Græcè dicti ἀποφράδας à veteribus deducta voce, vt docet Cœl.

Rodigin.*lib.7.antiquit.lect.c.9.*† Quos ideo appellamus Hispanè, *dias aziagos,* quasi Ægyptiacos, quorum fuit mentio *in d.cap.non observetis, capit. quis æstimaret huius 26.quæst.* 7.licet eius nominis derivationem dicat se nescire, Raphael de la Torre *vbi supr.d.disputatio.*
31 2.† Ex quo apud nostrosmet Iuris Cõsultos, *dies cretionum* emanarunt, quibus hæreditas adiri non poterat, vt tradit Petrus Gregor. *vbi supr.d. capit.34. numer.* 14. Quos vt merè superstitiosos improbat Imperator, *in l. cretionum*
32 *dies, C.de iure deliberand.* † Ad quos quidem respexerunt veteres illi *Fasti, & Nefasti dies* in iure nostro passim, vt notat *Alciatus*: FASTI, quibus Prætori iurisdicendi potestas fuit, NEFASTI, quibus solemnia illa verba *do, dico, abdico,* intercludebantur Ovid. *lib.6.Fastor.*

Ille nefastus erit per quem tria verba silentur,
Fastus erit per quem lege licebit agi.

33 ¶ In quorum classe referendi sunt Chirurgi, qui vt sanguinem minuant, sive vt cucurbitulis corpus evacuent *dies Indices* solent attendere quos *Cri-*
34 *ticos* appellarunt ex medicis. † In quibus Lunæ imaginarios angulos & aspectus, & conformationes fingentes de morbis iudicant, quo pacto sit medendum, & quæ cuique eveniat ægritudo, quæ vt mera delirantium insomnia refellit Conradus Vvipin. *lib.3.de superstit.cap.8. & 9.* † Nam astrorum
35 tanta vis non est, vt naturalem cursum impediat, vel materiæ indispositionem adaptent, vt censent Galen.*lib. 2. de dieb.critic.* & concivis meus Avicenna
36 *lib.4.Fen.3.tract.2.cap.1.*† Quare Dies isti *Critici* magis pendent ex materiæ dispositione, concoctione, & dati morbi temporibus, & symptomatibus, quam ex syderum influentia, vt passim docet Hippocrat. & Cels. *libro 4.cap.4.*
† Et ita meriro eos contempsit Galenus 37
lib.12.Therapeutic. & multis eorum patefactis erroribus impugnavit Ioan. Lingius medicus eximius *epistol.25.* & nullo ex his citato Mart.del Rio omnium litterarum gloria conspicuus, *lib.*
1. Magicarum cap.3. quæst.1. † Et qui 38
iunior ista defenderat Marsil. Ficinus *libro de vita cœlitus comparand.* Postea palinodiam decantavit, & in nostram sententiam professus est *lib.12.epist.ad Politian.*

CAPVT. XXVIII.

De simulata religione, sive de superstitione.

SVMMARIVM.

1 *Superstitio nil aliud est quàm inanis ac superfluus timor.*
2 *Superstitio vnde dicatur, num.3.*
4 *Superstitionis duplex possessio.*
5 *Superstitio committitur in cultum veri Dei.*
6 *Superstitionem in vera religione non committi.*
7 *Peccatum per excessum in vera Religione committitur.*
8 *Missæ cum tot numero candelarum, aut alio præfinito ritu ab Ecclesia non recepto improbantur.*
9 *Missæ vulgò* de la luz, *sunt superstitiosæ.*
10 *Diabolus sanctissimis quibus abutitur.*
11 *Missæ S. Amatoris damnantur.*
12 *Missæ vulgò* treintanario reuelado, *& Missæ* del Conde *prohibentur.*
13 *Missæ* de la Emperatriz, *& Missæ* del anima sola *detestantur.*
14 *Missæ quæ promittunt eventum sunt damnatæ.*

15 Clerici

15 *Clerici celebrantes Missas huiusmodi peccant mortaliter, etiam si bono zelo faciant.*

16 *Clerici huiusmodi tacitè consentiunt in pacto.*

17 *Oblationem facientes ex bonis eleemosinâ impetratis, superstitiosi sunt.*

18 *Reliquias sanctorum, vel Evangelia gestantes adiunctis circunstantijs superstitiosi.*

19 *Orationes in quibus aliquid continetur otiosum, vel extraneum superstitiosæ sunt.*

20 *Orationes pollicentes eventus damnantur.*

21 *Rebus sacris vana admiscentes detestantur.*

22 *Superstitionis vacua multa ex paganis.*

23 *Partis affectæ imagines Deo suspendere non est superstitiosum.*

24 *Anathematis superstitio in cultum veri Dei caret superstitione.*

25 *Anathema dicitur suspendere, vel dicare.*

26 *L. Annaus Seneca de ritu stipitis condendi laudatus.*

27 *Tabulæ pictæ in honorem Dei appensæ.*

28 *Inscriptio addebatur picturis, casum enarrans.*

29 *Cerei, & hominum simulachra Dijs consecrata.*

30 *Oscilla, quæ sint, & qua materia comparata.*

31 *Dicatio armorum extra superstitionem.*

32 *Herculis sagitta in ara appensa.*

33 *Herodes spolia barbarorum sacrario affigit.*

34 *Vlisses in Hispania spolia belli Minervæ consecravit.*

35 *Manumissi catenas, & compedes Laribus, & Saturno affigisse.*

36 *Captivi compedes suspendere, & milites arma in vsu.*

37 *Vestem voti causa Deo suspendere mos fuit.*

38 *Vestium, & comarum suspensionis.*

39 *Coma in honorem Dei suspensa.*

SVperstitio nihil aliud est, quàm inanis, ac superfluus timor, vt docet D. Thom. 22.*quæst.*93.seu importuna, ac inepta religio, vt voluit Aul. Gel. *lib.*10. *noct. Atticar.* † Ducta voce à verbo *supersto*, nam vt ait D. Isidor. *lib.* 8. *Etymolog. cap.* 3. *Superstitiosi dicuntur à senibus, qui multis annis superstites per ætatem delirant.* † Sive vt ait Cic. *lib. naturæ Deor. Qui totos dies immolabant, vt eorum liberi superstites essent superstitiosi sunt vocati.* † Et horum duplex professio, aut in cultum falsi Dei, hoc est dæmonis, iuxta illud D. Paul. in Act. Apost. *c.*7. *Viri Athenienses per omnia quasi superstitiosos vos esse video.* † Aut in cultu veri Dei, vt si quis hodie vitulum Deo sacrificaret, vel Sabbatha coleret, aut filios circumcideret, quæ lege Mosis Deo vero statuebantur absque dubio essent superstitiosi: vt docet D. Ambros. *in Psal.* 118. † Nam etsi Lactantius Ciceronem reprehendat, eo quòd putaverit superstitionem in vera Religione committi, dicens in cultu veri Dei non posse esse excessum *lib.*4. *instit. cap.* 28. † Respuendus est, quia peccatum per excessum in vera Religione committitur, vt ex multis probat doctis. Francis. Suarez *de relig. lib.*2. *cap.*1. & 2.

1
2
3
4
5
6
7
8

¶ Ex quo capite primò damnantur, qui Missas faciunt celebrari cum tot numero candelarum, aut alio præfinito ritu ab Ecclesia tamen non recepto, vt patet *ex sacro Conci. Trident. sess.* 22. *in decreto de observand. & vitand. in Missæ celebrat. Quarundam Missarum, & candelarum certum numerum, qui magis à superstitioso cultu, quàm à vera religione inventus est, omnino ab Ecclesia Epis-*

copi removeant. † Idem dicendum si tot
continuis diebus, & non interpolatis,
aut tali hora scilicet oriente Sole, *como
en las Missas de la luz*, aut tot orationi-
bus etiam receptis, sed præter Ecclesiæ
vsum admissis, & numero præfinito,
aut quid simile, nam vt ait Dominus,
10 Deuter.cap.12. *Quod præcipio tibi, hoc
tantum facito neque addas quidquam, nec
minuas.* † Nam licet sanctæ, & piæ vi-
deantur, non propterea licitæ debent
censeri, quia diabolus sanctissimis, qui-
busque rebus abutitur, vt gravius ho-
mines seducat, sive vt ait D. Thom.
*part.2. quæst.1. artic.4. vt sic non solùm
per apostasiã à fide, verum etiam perfidiâ
sacrilegij vitium incurrant, atq; ipse crea-
tor amplius offendatur, & vt maiori op-
portunitate plures ruere faciat, cũ sacris
rebus videãt huiusmodi pacta cõmendari.*
11 ¶ Vnde damnantur, primo Missæ,
quæ sub nomine S. Amatoris haben-
tur, & similes in quibus numerus Mis-
sarum, & precum præfinitur, nulla Ec-
clesiastica sanctione inductus, vt probat
S. Vincentius Ferrer *homil.2. Domin.4.
in Advent.* Petr. Cirvelo Dorocens. *trac.
de superst.p.3.c.11.* Mart. del Rio *lib.3.
Magicar. disquisit. part.2. quæst.4. sect.7.*
Raphael de la Torre *to.2. de vitijs oppos.
relig. quæst.95.* & novissimè concivis
meus Thomas Sanchez *in sum. tom.1.*
12 *lib.2.cap.41. numer.1.* † Item, & Missæ,
quas appellant, *del treyntanario revela-
do*, & alio nomine *Missas del Conde*
damnatæ sunt, vt superstitiosæ per S.
Vincentium, & Cirvelum, *vbi supr.* Ca-
ietan. *2.2. qu.96. art.4.* Thom. Sanchez
dict. num.41. ad fin. D. Mart. de Aiala *in*
13 *Concilio Provincial. Valent. anno 1566.
Sess.3. cap.6.* † Similiter, & Missæ, quæ
dicuntur *de la Emperatriz, de la anima
sola.* & aliæ in quibus varios evẽtus pol-
licentur, & cognitionem futurorum,
& horæ mortis renunciationem, quia
cùm hæc nullomodo miraculo tri-
buantur, quia nil Deus tale promisit,
nec causa naturalis, nec artificialis sub-
est: de necessario pacto cum dæmone est
tribuendum, vt docent Caieta. *in summ.
v. incantatio* Valent. *in D. Thom. 2.2
quæst.12. disputat.6.* Victoria *in relect.
de Magia num.16.*
¶ Quare hæ omnes Missæ, & simi- 14
les, quæ ex simulata religione prove-
nerunt, ex earum numero, aut oratio-
nibus spem, & fiduciam profitentes
animas ab inferis liberandas, aut ob-
tenta consecuturum, vel futura, aut re-
mota cogniturum, tanquam supersti-
tiosæ improbantur varijs Concilijs,
Sanctorum doctrinis, & doctissimo-
rum testimonijs, Sanct. Vincentius Del-
rius, Thomas Sanchez, Cirvelus, & alij
vbi supr. D. Christophor. de Rojas Epis-
copus Obetens. *in sua synod. ann.1553.
lib.3. tit. de celebrat. Miss. const.9.* Episco-
pus D. Didac. Ramirez *in synodo Conchen.
ann.1531. titul. de offic. divin.* Episcopus
D. Dida. de Alaba *in sua synod. ann.1549.
titul.2. cap.14, & in Concilio Provinciali
Valent. dict. cap.6.* Alcozer. *in summ. cap.* 15
14. Suarez *de religio. lib.2.* † Et ita Cle-
rici tales Missas celebrantes peccant
mortaliter, quia cooperantur eorum
malitiæ, etiam si bono zelo, & in sim-
plicitate cordis faciant, vt per Docto-
res *in cap.2. de sortileg. cap. si quis Episco-
pus 26. quæst.5.* † Quia eo ipso, quòd fa- 16
ciunt, quod à talibus superstitiosis sunt
instituta fieri, tacitè consentiunt pa-
cto, saltem inito cum primo facti au-
thore, qui in vanis huiusmodi circun-
stantiis decrevit fiduciam collocandam,
secundum D. Augustinum *super Genes.2.
ad liter.* D. Thom. *2.2. q.95. arti.5.* & *ibi*
Caiet. *art.2.* Victoria *in relect. de Mag.
q.6. n.28.* Suar *lib.2. de relig. c.9. ex n.13.*
¶ Secundò damnantur, qui faciunt 17
oblationem ex bonis eleemosinâ im-
petratis, credentes maioris efficaciæ
ad effectum consequendum: & qui me-
tiuntur

tiuntur cingulũ ægrotantis ad cognoscendum à quo Sancto sanitas sit petenda, vt docet Burchard. *in Pœnitent. l.* 19.
18 *capit. de arte Magic.* † Aut qui gestant reliquias sanctorum, vel Evangelium sancti Ioannis, aut aliquos versus Psalmorum, non ex devotione tantum sed adiunctis vanis circunstantijs, vt docent Divus Thomas 2. 2. *quæstion.* 95. *arti.* 4. Navarr. *in Manual. cap.* 11. *num.*
19 35. † Vel orationes in quibus aliquid continetur otiosum, vel extraneum, vel nomen incognitum etiam Dei, vel alicuius Angeli, vt tradunt Marti. de Ales *tractat.* 10. *de superstitio.* Turrecremat. *in capit. non observetis huius* 26.
20 *quæst.* 7. † Vel etiam cogniti, sed ad id ad quod adhibetur nullam habere efficaciam dignoscatur, vel si eo polliceatur, non pati aquam, ignes, carceres, vel manus iustitiæ, quia omnia ista superstitiosa sunt, vt docent Petrus Cirvelo, *dict. cap. vndecimo* Raphael de la Torre *de vitijs opposit. religio. tom. secundo quæstione nonagesima quinta, dis-*
21 *putat.* 3. † Aut rebus sacris vana quæq; admiscent, vt qui ante febris accessionem manus lavant, & interea certum ex Psalmis versum submurmurant, vel laborantis manu prehensa dicunt, *Æquè facilis tibi hæc febris fiat,* &c. vel quid simile apud Burchardum, *vbi supr.*

22 ¶ Neque ad hanc superstitionem refero consuetudinem eorum, qui vt ab aliquo evasere periculo mortis; vel valetudinis adversæ, vel naufragij, vel quid gloriosum in bello patraverunt, tabellas rerum gestarum seriem continentes, aut earum loco vestes, quibus ægrotantes fuerant induti, arma, quibus vel ab hostibus se occisum iri credebant, vel quibus ipsi hostes devicerant, catenas, & compedes quibus detenti captivi, affectæ partis imagines, cæsariemque ex voto ad templorum parietes appendere in vsu est. † Nam licet ex vano, & su- 23
perstitioso Deorum cultu originem habere videatur, nihilominus in sacris litteris eius vsum approbatum comperio in honorem veri Dei, vt Hariolis consuluerunt Philisteis, Regum 1. cap. 6. *Facietisque similitudines annorum vestrorum, & similitudines murium, qui moliti sunt terram, & dabitis Deo Israel gloriam.* † Quem quidem morem 24
respexisse videtur sancta illa Iudith in Holophernis victoriam Iudith cap. final. *Et conopæum quod ipsa substulerat de cubili Holophernis obtulit in anathema oblivionis.* † Nam anathema fuit, quod 25
Deo dicabatur, consecrabatur, vel suspendebatur in facti alicuius memoriam, ab ἀναθεῖναι quod suspendere, vel dicare significat, vt tradunt Navarra *in extravagant. de dat. & promiss. numero* 10. Suarez *tomo* 5. *de censur. disput.* 8. *sectio.* 2. *numer.* 4. † Quo Deos propi- 26
tiari Gentiles crediderunt, licet concivis meus Apostolica familiaritate conspicuus L. Annæus Seneca, quem sanctum appellat Divus Hieron. *libro de viris illustrib.* non anathemate, sed pia voluntate Deum vinci conclamat, *epistola* 16. *Nec auro, argentoque suspenso, nec in thesauris stipe infusa, sed pia, & recta voluntate.* † De ta- 27
bulis in alicuius eventi memoriam, Tibullus *lib.* 1. *eleg.* 3.

Nunc Dea, nunc succurre mihi, nam posse mederi,
Picta docent tẽplis multa tabella tuis.

† Addebatur picturis inscriptio casum 28
referens carmine, Propert. *lib.* 2.

Pro quibus optatis sacro me carmine damno
Scribam ego: per magnum est salva puella Iovem.

Vel soluta oratione titulum, Ovid. *Amor.* 2. *eleg.* 13.

Adiiciam titulum, servata Naso Corinna.

Cereos

Cereos,& hominum simulacra Dijs,sed
29 præcipuè Saturno offerri,apud antiquos
author est Macrobius *l.1. Saturn. c.11.*
Cœpisse Saturno Cereos potius accendere,
& in sacellum Ditis aræ Saturni cohærens
Oscilla quadam pro suis capitibus offerre.
30 † Quæ non Cereæ vt hodie,sed laneæ,
vel stipeæ fuerunt,vel ex argilla, vt notant Festus,& Varro. ille *l.* 14. hic vero
6. de ling.lati. quæ cuspidi,vel in altum
defigebant, Virg. *Georg. 2.*

Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.

31 ¶ Dicationis armorum sacræ facit
mentionem Paræmia Machabæor. 1.c.6.
Velamina aurea,lorica, & scuta quæ reli-
32 *quit Alexander Philippi Rex Macedo.*†
De Hercule sagittas ad Apollinis, &
ferramenta quibus equus Troianus
compactus fuerat,ad Minervæ in Metapontinos collocasse scribit Iust. *l.* 20. †
33 De Herode Rege spolia barbarorum ad
sacrarij orbem affigisse, tradit Ioseph.
l.15. antiq. c.15. de aliis plura vterque
Plinius:alter,*l.15.natur.histor.c.30.*alter
vero in *Panegyric. Theodos.*† De nostra
34 Hispania Strabo.*l.3.*Is monumenta quędam de Vlysis errore in Mineruæ templo esse commemorat, parmas suspensas,
palustria, rostraque navalia, qua de re
divinus Poëta.

Aere cavo clypeum magni gestamen Abantis
Postibus adversis figo, & rem carmine signo.
Æneas hæc de Danais victoribus arma.

35 Manumissos catenas,& compedes Laribus dicasse scribit Horat. *Satyr.* 1. & 5.
Saturno autem Martial *l.3.ep.29.*

Has cum gemina compede dedicat catenas.
Saturne tibi,Zoilus,priores.

36 Ex quo captivi divina mercede redēpti,
qui ex paganorum servitute ad hanc auram evolarunt,templis solent catenas,&
compedes quibus revincti fuerant suspendere. Item, & milites arma quibus
hostes profligarunt, vt Laodamia ad
Protesilaum, apud Ovid. *in Heroicis epist.13.*

Dî precor à nobis omen amovete sinistrum,
Et sua det reduci vir meus arma Iovi.

Vestem voti causa ad vitandum immi- 37
nens aliquod periculum Deis dicari solitam testis est Silius.

Fœmineus matris graditur chorus ordine longo.
Iunoni pallam, conceptaque vota dicabant.

Vestium etiam,& comarum Deo dicata- 38
rum mentionem facit Statius *lib.* 12.
Thebaid.

Mœstarumque super libamina serta comarum,
Pendent, & vestes mutata sorte relictæ.

De coma tantùm idem Statius in plan- 39
ctu Lycurgi de morte Artemidori filij,
l.6.Thebaid.

Iupiter hanc crimen voti reus ante dicaram.

Et Amphiaraus Diti patri sacrificans
apud eundem Stat. *l.3.Sylvar.*

Accipe commissum capiti decus.

CAPVT XXIX.

De signis quibus divinatio à prophetia dignoscatur.

SVMMARIVM.

1 *Divinatio est falsa prophetia.*
2 *Spiritus probandus an sit à Deo.*
3 *Probationis spiritus difficultas.*
4 *Falsi prophetæ qui dicantur.*
5 *Falsi prophetæ non solum ignaros, sed prudentes quosque fallunt.*
6 *D. Ignatij de Loiola laudes.*

7 *Magdalena de la Cruz sanctitatis prætextu multos fefellit.*
8 *Monialis Lusitana quibus fallacijs vtebatur.*
9 *Ioanna la pucella apud Gallos famosa saga.*
10 *Signa falsæ prophetiæ.*
11 *Humilitatem præ se ferunt prophetæ ex Deo.*
12 *Falsa prophetia sub prætextu sanctitatis.*
13 *Arrogantia, & propria præsumptio cohæret veræ prophetiæ.*
14 *Falsi prophetæ qui Christi nomine multos deceperunt.*
15 *Simon Magus Dei nomine veneratus.*
16 *Magi, qui se Deos, & prophetas appellarunt.*
17 *Prophetia, quæ proprium commodum potius quàm aliorum respicit vtilitatem non est à Deo.*
18 *Prophetia ex proprio commodo vertitur in divinationem.*
19 *Propheta Balaam ex prophetia pecuniam accipiebat.*
20 *Apostoli Simonem Magum offerentem pecunias pro prophetia compescunt.*
21 *Prophetia ad hoc, vt ex Deo sit, debet esse conformis vniversis scripturis.*
22 *D. Paulus Evangelicam veritatem ex scriptura comprobavit.*
23 *Prophetiæ velamine diabolus satagit fidei fundamenta prævertere.*
24 *Montanus, Mahometh, Lutherus, & alij falsi prophetæ.*
25 *Angelus prædicens contra sacram Scripturam non est credendus.*
26 *Miracula non sunt signa veræ prophetiæ, sed fides.*
27 *Falsus propheta miracula facit.*
28 *Apollonius Tyaneus miracula edit, & quæ videbantur Christi maiora.*
29 *Falsus propheta etiam in nomine Dei miracula facit.*
30 *Propheta verus non est, qui passim, & vbique respondet.*
31 *Falsus Propheta est, qui omni tempore, & loco respondet.*
32 *Falsus propheta est, qui vno tempore magis quam alio spiritum patitur.*
33 *Prophetia, quia ex Deo est, non vbique, & pro libitu habetur.*
34 *Fahazieli Spiritus Domini descendit coram Iosaphat.*
35 *Manus Domini non est abbrevianda.*
36 *Prophetia de rebus futilibus, & inanibus diabolo est referenda.*
37 *Prophetia quæ eventui non respondet non censetur à Deo.*
38 *Prophetia comminationis certa est secundum præsentem iustitiam.*
39 *Prophetia Natham non fuit ex Deo, sed ex mente sua.*
40 *Prophetia dicta nescienter dæmoni est referenda.*
41 *Prophetia ex Deo maxima cum certitudine infunditur.*
42 *Prophetia sine intelligentia manca censetur.*
43 *Prophetia magis consistit in intelligentia quam in visione.*
44 *Prophetia sine intelligentia datur illis etiam qui non sunt prophetæ.*

Divinatio quia falsa prophetia est de 1
ea non nulla sunt tradenda, quibus
dignoscatur, nam Sathana transfigurat
se in Angelum lucis, vt docet Apost. *Co-*
rinth. c. 11. Et ipsiusmet Christi formam
assumit, vt narrant Paladius *in hist. SS. PP.*
& Sulpic. Sev. *in vita S. Martin.* † Vnde 2
merito admonet Dñus, *apud Marc. c.* 13.
Videte ne quis vos seducat, & D. Ioan. ep.
4. *Nolite credere omni spiritui*, & Cano-
nicar. 1. c. 3. *Probate spiritus an sint à*
Deo. † Sed si eo quod dixit probate spi- 3
ritus, dixisset quomodo esset probandus,
subsisterem, nam quæ apud alios recte
dicta sunt non inculco, sed inexplorata,
aut minus dicta, sive intellectu difficilia,
qualia ista, quæ Herculeis humeris dixit
formidanda, D. Chrysost. *ad Pauli Cor.* 1.
hom. 29.

hom.29. & in Matt.c.14. † Sunt enim
4 falsi prophetæ,qui veritatē supplantare
conantur, vel ex eo quod ait Dominus
in Evangelio,Matt.c.7.*Attendite à falsis prophetis*,cuiusmodi multi annumerātur, ex prophetis Baal,*Reg.3.c.18.* † Et alij
5 innumeri sunt,qui non solū ignaros,sed & prudentes quosque viros solent decipere,vt docent,D.Aug.*l. de divin.dæm.* Lactant. *l.2.divinar.inst.c.*17.D.Chrys. & Theoph. *in Evang. D. Ioann.* ille
6 *hom.*18. hic vero,*c.*1. † Quæ causa fuit vt tempore,quo divinus Patriarcha ille, tot virorum litteris,virtute,& religione coruscantium,pater,atque pastor vigilās D.Ignatius de Loyola illustrissimæ Religionis societatis Iesu fundator inter vivos degeret,Cordubæ in arctissimo Religionis cœnobio diabolus sanctitatis specie suscitavit Magdalenā de la Cruz, quæ per triginta annos non solū concives meos(qui omnes cauti,& perspicaces sunt) verum ipsosmet Principes in spectationem detinuit, quo ipsa tanti sceleris tædio adducta, crimen Inquisitoribus confessa salubrem pœnitentiam obtinuit,vt narrat concivis meus Episc. D.Iac.Simanc.*de Cath.inst.tit.*21. *n.*24. & Petr.Ribadeneira *in vita S.Ignatij l.* 5.*c.*10. † Et eodem tempore, quod fuit
7 circa annos Domini M.D.XLVI. in antiquissima litteris, & armis potente Lusitania altera fœmina nō minori sanctitatis, & religionis velamine à dæmone delusa,tot fictis miraculis,& revelationibus se commendavit,vt ab omnibus pro sancta haberetur,adeò vt illius Ecclesiæ Prælatum etiam in errorem induxerit,vt illam pro altera D. Chatarina Senensi, (quia plagas finxerat)veneraretur,vt meminit Horos.Covarr.*l.*1.*de falsa prophetia,c.*14. † Et non multo antea in nobi-
8 lissima Francia altera fœmina fuit nomine *Ioanna*, dicta *la pucella*, quæ in suæ fictæ revelationis testimonium mappam laceratam antē omnium oculos redintegravit,vt narrat Ioan. Nider. *in Formic. l.5.c.*8. quæ & alia huiusmodi non sunt dæmoni impossibilia,vt Deo dante dicemus sequenti *l.2.de Magia operatric.*

¶ Primum, enim ad discernendā divi- 9
nationem à prophetia multa sunt consideranda circa vitam,mores, & exercitia prophetæ;an sit elati animi, ambitionis, aut proprij commodi, vel existimationis aliquid præ se ferat,quia hæc non sunt à Deo,vt probant Cardinal.Turrecrem.*in defens.S.Brigid.in præfat.* Ioa.Gerson.*tr. de prob. spir.c.*2. Ribadenei. *de tribul.c. fi.* † Nam à Deo illuminatus ex divino
consortio humilitatem,modestiā,& pro- 10
priam despectionem semper præse fert, D.Ioan.c.... *Discite à me, quia mitis sū.* Contra autem diabolus arrogantiam,superbiam,& huiusmodi alia contra charitatem suadet,sine qua nulla est prophetia,D.Paul.*Corint.*1.*c.*13.*Etiā si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia; si charitatem non habuero,nihil sum.*† Et 11
ita quantumvis sancti appareant, dum aliqua ex parte aliquid huiusmodi cernatur fugiendi sunt tanquam diaboli sectatores, quia vt ait Dominus per *D. Matth.c.*7. *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, & intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*

¶ Secundo, quando prophetia aliquid 12
arrogantiæ præ se fert, qua qui se Dei prophetā appellat,aut Deum, aut Christum falsus propheta est,& ideo non est credēdus,vt docet Dñus per Matt.c.24. *Si quis vobis dixerit,ecce hic est Christus, aut illic nolite credere.* † Sic enim multos 13
decepit Eum.del Estella,qui apud Gallos se Christū finxit,vt scribit Guil.Neubr. *l.*1.*c.*19.& apud Hispanos alius Christi nomine,Sulp. Sever. *in vita S.Martin.*† 14
De Simone Mago notissima res est Romæ tēpore D.Petr.Principis Apostolorū plures decepisse Dei nomine,quo se Deū apud illos fuit ementitus,vt narrat Eus. *l.2.hist.Eccles.* Tertul. *in Apolog.* † De 15
Theuda

Theuda falso propheta, hac ambitione elato narrat Ioseph. *l.* 20. *antiq. c.*2. de Natham Iudæo. Idem Ioseph. *l.*7. *de bello Iudaic. c.fi.* de falso Moyse in Creta, Sozomen. *l.*7. *c.*38. de alio falso Moyse tempore Iustini, Nicephor. *l.*17.*c.*6.

16 ¶ Tertio si prophetia magis propriũ commodum, quam aliorum vtilitatem respicit, non dicitur à Deo infusa, nam vt ait Doctor Gentium D. Paul. *Corinth.*1. *c.*14. *Qui prophetat hominibus loquitur*
17 *ad ædificationem.*† Nã de malis prophetis dictum est prophetiã vertisse in divinationem, quia suam vtilitatem, & cõmodũ respexerunt, & pro ea pecunias acceperunt, vt docet D. Hier. *super Micheam,*
18 *transsumptive in c. nunquã,* 1.q.1.† Quia de consulentibus falsum prophetã Balaã legitur Num.c.22. *Perrexeruntque seniores Moab, & maiores natu Madiam habentes*
19 *bentes divinationis pretium in manibus.*† Et ita Apostoli Simoni Mago offerenti pecunias pro divina Dei inspiratione, responderunt in Actis Apostol.c.8. *Pecunia tua tecum sit in perditionem quoniam cogitasti donum Dei pecunia possideri.*

20 ¶ Quarto, quod prophetia sit cõformis vniversis scripturis veteris, & novi Testamenti, Sanctorum omnium doctrinis, ac fidei conformis, quia vt ait D. Ioann. *Canonic.*2.*c.*3. *Omnis spiritus, qui negat*
21 *Iesum à Deo non est.*† Et ita in Thessalonica D. Paulus ad probandam Catholicã (quam profitemur) veritatem ex sacris Scripturis illud ostendit Act. Ap.c.17. *Et per Sabbatha tria disserebat eis de Scripturis adaperiens, & insinuans, quod Christum*
22 *oportuit pati.* † Nã ex divinatione anxie diabolus satagit fidei fundaméta prævertere, & ita errores suos persæpe prætextu prophetiæ divulgavit, vt docet D. Aug *l.*
23 *de hæresib.c.*16.† Vt de Montano scribit *Apolin. Hieros.* de Mahomath, *Illescas in Pontific.* de Luthero, & Serveto, Plateol. *de hæret. l.* 10. de Monetario, Lindan. *dialog.*1. de Philomena, D. Aug. *l. contra Academ.* † Et ita licet Angelus prædicat aliquid, quod etiam in minimis contradicat Evangelio, aut sacris Scripturis; non 24
Angelum, sed Sathanam iudicabo, nam vt ait Apost. ad Galat. c. 1. *Si Angelus evangelizat vobis, præterquam, quod evangelizavimus vobis, anathema sit.*

¶ Quinto, discernitur verus à falso propheta ex ratione fidei: nam licet miracu- 25
la faciat, & secreta revelet, aut futura, aut alia, quæ Deo sunt reservata, non propterea propheta cẽsendus est, teste Apost. *ad Rom.c.*12. *Habentes donationẽ secundũ gratiam, quæ data est nobis, sive prophetiã secundum rationẽ fidei.* † Nã hæc omnia etiam falsus propheta præstare solet, de 26
quibus sic testatur Diuus Matth. c. 24. *surgent pseudo Christi, & pseudo prophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia: & ita vt in errorem inducant (si fieri potest) etiã electos.* † Quemadmodum de Apollonio Tyanæo legitur tot, ac tantis prodigijs 27
doctrinam suam confirmasse, mortuos resurrexisse, & alia huiusmodi, quæ vera miracula videbantur, & Christi maiora, vt tradit D. Au. *ep.*5. *& in Apol.* Philost. *in vita Apollon.* † Et alij huiusmodi, qui 28
propterea non sunt à Deo, etiã si in eius nomine fecerint D. Matth.c.7. *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus, & tum confitebor illis, quia non novi vos.*

¶ Sexto, falsus propheta censendus est, 29
si de omnibus quibus interrogatur respondet, & vbiq; velit, quasi propriũ sibi munus exercere, nam vt ait D. Petr. *Canon.*2.*c.*1. *Non enim voluntate humana data est prophetia, sed Spiritu sancto inspirante.* † Aut si pro omni tempore, & 30
omni loco respondet, quia satis signum evidens est illum fuisse authorẽ qui Saulem in medio domus vexabat, *Reg.*1.*c.*18. † Aut si in vno tempore magis, quã alio 31
suas visiones, sive revelationes patiãtur, quia id fieri solet ex humore melancho-

lico, quo Augustus Cæsar vere magis, quam alio tempore portentosa videbat, vt narrat Suet. *in eius vita.* † Quia prophetia cum à voluntate divina pendeat, eā non vbique, neque palam solet Deus conferre, Deuter. c. 13. *Si quis fuerit inter vos propheta in visione apparebo ei, aut per*
33 *somnium loquar ad eum.* † Neque obstat super Iahazielem Spiritum Domini descendisse coram Iosaphat, & omnibus qui cum eo erant in templo, Paralip. 2. c. 20. *Super quem factus est Spiritus Do-*
34 *mini in medio turbæ.* † Quia præterquam quod non domi, sed in templo fuit, manus Domini non est abbrevianda, vt quibus velit, & quando velit hoc donū largiatur, D. Paul. *Corinth.* 1. *c.* 12. *Alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio Spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum,* &c.

35 ¶ Septimo, si prophetia sit de vanis rebus, & futilibus, aut non necessariis à diabolo habet originē, qui vanis, & futilibus delectatur; nō autem à Deo, quia vt ipsemet testatur per D. Isai. c. 48. *Ego sum Dominus docens te vtilia.* † Aut si
36 falsa sint, & non evenerint, quia tum etiam non est à Deo prophetia, Deuteronom. c. 18. *Quod in nomine Domini Propheta prædixerit, & non evenerit, hoc Dominus non est loquutus.* † Nam licet
37 veri Prophetæ prædicant aliquādo, quę non contingunt, vt in prophetia *Ionas c.* 1. non propterea sententiā muto, quia Prophetia fuit comminationis, & ideo certa secundum præsentem iustitiam, sed quia homines desierunt peccare, desit Dominus punitionem, nam vt ait *in c. noverit de pœn. dist.* 1. *Noverit enim Deus mutare sententiam, si tu noveris emendare*
38 *delictū.* † Neq; obstat prophetiā Natam non fuisse comminationis, & tamen non fuisse certā, vt legitur, *Reg.* 2. *c.* 7. quia illa non fuit à Deo, sed ex mēte sua, ideo correptus fuit vt docet D. Hie. *super Ezech.* 1.
39 ¶ Octavo, quando nescienter loquuntur, dæmoni est revelatio referenda, quæ cùm nō possit ad animæ interiora penetrare loquitur in corpus tantum, & sic interrogati nesciunt rationem reddere, vt diximus *sup. c.* 11. *de divinatione absoluta.* † Secus in prophetia divina, quia 40
cum Deus sit qui loquitur, qui ad animia interiora penetrat, Apost. *Corint.* 1. *c.* 14. Prophetas suos solet de fide, ac veritate certiores reddere Daniel. c. 10. *Revelatū est Danieli verbum verum intellexitque sermonem.* † Nam licet redēptionis my- 41
sterium ab exordio mundi sit annuntiatum, & sub lege scripta multi fuerint Prophetæ, qui eum non intellexerint, vt docet D. Aug. *l.* 7. *Civit. Dei c.* 32. Non propterea desierunt esse Prophetæ, quāvis mancos prophetas eos appellet Franciscus Picus *l.* 2. *de Præn. c.* 2. † Quia pro- 42
phetia magis consistit in intelligentia, quàm in visione, Daniel. *dict. c.* 10. *Intelligentia opus est in visione*, nam vt ait Amos *c.* 3. *Non faciet Dominus Verbum nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas.* † Nā visiones sine intel- 43
ligētia plerique dantur illis, qui nō sunt prophetæ; intelligentia autem prophetis, vt manus illius, quam vidit Balthasar, cuius visionis intelligentiam explicavit, Daniel c. 5. & Ioseph visiones vaccarum Pharaonis, *Genes. c.* 41.

CAPVT XXX.

De huius artis fallacia, atque de ijs, quæ dæmon valet revelare.

SVMMARIVM.

1 *Curiositas reprehenditur.*
2 *Divinatio reprobatur non solum ob curiositatem, sed ob damnum.*
3 *Divinātibus pœna mortis affingitur.*
4 *Divinationis totius auctor diabolus est.*

5 Diabolus

5 *Diabolus hostis mendacissimus.*
6 *Diabolus quam plures fefellit.*
7 *Divinationis signa irrita, & stulta sunt.*
8 *Sapientia huius sæculi stultitia est apud Deum.*
9 *Divinatio tam in secunda, quam in prima lege Moysis prohibita.*
10 *Sapere plusquam oportet scire prohibetur.*
11 *Leges Partitarum, quæ divinationem permittunt sunt correctæ.*
12 *Futurorum scientia nulla est.*
13 *Futurorum scientia soli Deo reservata.*
14 *Diabolus cognoscere nequit eventus liberos.*
15 *Supernaturalia mysteria dæmon cognoscere non valet.*
16 *Futura quæ pendent ex arbitrij libertate diabolus non cognoscit.*
17 *Angelus non cognoscit futura.*
18 *Dæmonum prædictiones de futuris falsæ probantur.*
19 *Diabolus angelico ingenij pollet acumine.*
20 *Diabolus diuturna experientia non modica sibi comparavit.*
21 *Futura qua arte diabolus prædicat.*
22 *Diabolus ex præsentibus coniectatur futura.*
23 *Diabolus sapientia, & rerum experientia longe alios homines antecellit.*
24 *Diabolus substantia est spiritualis plena intelligentia, & sapientia.*
25 .*Ezech*.cap.28.*de sapientia diaboli illustratus.*
26 *Diabolus certo novit, quæ ex causis naturalibus dependent, quæ ab alijs naturalibus nequeunt impediri.*
27 *Diabolus certo non novit, quæ pendent ex causis naturalibus, quæ ab alijs impediri possunt.*
28 *Futurorum duplex cognitio.*
29 *Diabolus in futuris vtitur subdolis, & æquivocis verbis.*
30 *Oracula diaboli varia æquivocis verbes prolata.*
31 *Diabolus cognoscit præsentia, & præterita.*
32 *Diabolus instanti potest multa ex longissimis partibus renunciare.*
33 *Appollonius dum Ephesi esset exclamavit, vt præsens spectaculo Romæ interfici Domitianum.*
34 *Exempla varia remissivè de remotorum cognitione ex pacto.*
35 *Cogitationes diabolus divinare nequit.*
36 *Cogitationes soli Deo reservantur.*
37 *Cogitationes diabolus cognoscit, quæ signis exterioribus indicantur.*
38 *Cogitationes diabolus non assequitur supernaturaliter.*
39 *Cogitationes qua arte diabolus divinare valeat.*

CVriositas sciendi non necessario, non modo non iuvat, sed valde noxia est, Proverbior. cap.25. *Sicut qui multum comedit, non est ei bonum, sic qui scrutator est maiestatis opprimetur à gloria.* Sic ergo omnis divinatio recte prohibetur D. Hierem. cap.27. *Nolite audire prophetas vestros, & divinatores:* non solum ex curiositate, sed ex damno, Levit.cap 19. *Non declines ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, ne polluamini per eos.* † Ex quo eis pœna mortis affingitur, Levit.cap.20. *Vir, sive mulier in quibus Pythonicus, aut divinationis spiritus fuerit; morte moriatur, lapidibus obruant eos, sanguis eorum sit super eos.* † Nam totius divinationis author diabolus est, qui principio mundi statim in idololatriam ferè totum genus humanum pellexit, vt tradunt D.August. *lib.2.doctr.Christ.c.22.* Divus Thomas *2.2.quæst.95.artic.2.* † Nam cum illa non acquiratur luce

1 2 3 4 5

naturæ, nec divina revelatione, consequens est, vt eam discant à diabolo humani generis hoste mendacissimo, D. Ioan. *cap.* 8. *Ille homicida erat ab initio, & in virtute non stetit: cùm loquitur*
6 *mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est.* † Sic constat fefellisse Cressum, & Pyrrhum authore D. Hieron. *in Isai. cap.* 41. Mamphredum teste, Franciſc. Pico *lib.* 4. *Prænot. cap.* 9. Indos plures, apud Osorium *lib.* 2. *histor. Lusitan. cap.* 15. Ferrantem, & alios quos
7 refert Mart. del Rio *lib.* 4. *Magicar. c.* 3. † Vt sic homines in his, quæ peccarunt puniantur, & in errore suo obcæcentur, D. Isai. cap. 44. *Ego sum Dominus irrita faciens signa divinorum, & Ariolos in furorem vertens, convertens*
8 *sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens.* † Sapientia enim huius sæculi stultitia est apud Deum D. Paul. *Corinthior.* 1. *cap.* 3. nam vt ait Ecclesiast. cap. 19. *Melior est homo, qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore;*
9 *quam qui abundat sensu, & transgreditur legem excelsi.* † Et ita merito in secunda lege Moysis admonemur, Deuteron. cap. 18. *Non inveniatur in te, qui Ariolos sciscitetur, nec qui Pythones consulat, nec divinos,* & paulo post *Gentes istæ, quarum possidebitis terram, augu-*
10 *res, & divinos audiunt tu à Domino Deo tuo aliter institutus es.* † Non enim debemus scire plusquam quod oportet sapere, vt ait *Apostolus*, sed sapere ad sobrietatem Ecclesiast. cap. 3. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus*, quippe vt ait Alcim *lib.* 2. *Carm.* 15.

Damnabitur ille peremni
Iudicio, quisquis vetitum cognoscere tentat.

11 Neque obstat iure Regio divinationes permitti, & à pœna iniuriarum excusari licet in divinando falsum contra aliquem dixerint divini *l.* 7. *tit.* 9. *p.* 7. quia non solum prædicta lex, sed aliæ etiam leges, quæ de divinis agunt in dicto Septimpartito iure *tit.* 23. *dict. part.* 7. correctæ sunt meliore iure per *l.* 5. 6. & 7. *tit.* 3. *de los hereges, y a divinos, lib.* 8. *Recopil.* † Nam futurorum scientia 12
nulla est, vel ipso teste Arist. *libr.* 2. *Perihermen.* Quia quemadmodum se habet res ad esse, ita se habet ad cognitionem: futura autem non dum existunt, ergo à nullo cognosci possunt, nisi à Deo, de quo scriptum est per Apostol. *ad Roman. cap.* 4. *Vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* † Nam vt 13
ipsemet testatur per Isai. cap. 46. *Ego Deus* &c. *nec similis mei annuncians ab exordio novissimum, & ab initio, quæ nec dum facta sunt,* quibus concordat ipsemet Isai. *c.* 41. & *c.* 44. Daniel. *cap.* 2. D. Paul. *Corinth.* 1. *cap.* 14. † Quare 14
dæmon cognoscere nequit eventus liberos, sive exemptos à causalitate rerum temporalium, aut futuros non necessarios, sed contingentes, vt docent D. August. *lib.* 3. *de Trinit.* & *libr. de natura dæmon.* D. Thom. 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 6. & 7. Castro *lib.* 1. *de iusta hæreticor. punit. cap.* 14. Suarez *de Relig. lib.* 2. *cap.* 8. Paul. Grilland. *de sortileg. qu.* 10. *num.* 2. & *quæst.* 11. *ex num.* 1. Farinac. *tom.* 1. *quæst.* 20. *ex num.* 79. † Non so- 15
lum supernaturalia mysteria, vt sunt mysteria fidei, gubernationes, & mutationes regnorum de quibus Acta Apostol. cap. 1. *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* † Sed etiam, quæ pen- 16
dent ex arbitrij humani libertate, vt quid cras facturus sim, vel cogitaturus, D. Isai. cap. 44. *Annuntiate nobis, quæ ventura sunt, & sciemus quia Dij estis vos* † Quia omnia ista, & similia 17
omnino sunt incognita, non solum dæmoni, sed alio cuivis Angelo, etiam in

gratia

gratia existente, D. Matth.cap.24. *De*
die illa nemo scit, neque Angeli in cœlo,
18 *sed solus Pater.* † Quare merito D.
Chrysost.*in Ioan.homil.*18.*Hoc vel ma-*
ximè Dei opus est, quod neque dæmones
immutare possunt, quamvis maiorem in
modum adnitantur, in miraculis enim sæ-
pe sub veritatis umbra decipi possumus:
prædictio futurorum immortalis Dei dum-
taxat opus est. Quod si quando dæmones
aliquid prædixerint, stultum, & incau-
tum vulgus deceperunt: eorum namque
vaticinia passim falsa deprehenderunt.

19 ¶ Quæ quia certo non novit, ea
probabiliter tantum, & coniecturam
faciens conatur indicare, longe perspi-
cacior, quàm omnes homines, quia
Angelico ingenij pollet acumine, vt in
20 *cap.nec mirum huius 26.quæst.5.* Et diu-
turna observatione experientiam, non
modicam sibi comparavit: novitque re-
rum omnium naturalium facultates, &
hominum inclinationes mediante ap-
petitu sensitivo, vt docent D. August.
lib.de natura dæmon. cap.5. & cap. 6.
Suarez *vbi sup.dict.cap.*8.Damasc.*lib.* 2.
21 *de fide.* Quare sæpe contingit, vt ad
amussim prædicat quod Deus hunc, vel
illum populum sit puniturus: quod ta-
lis exercitus gladio, fame, aut peste af-
fligetur: & quod talis à tali sit occi-
22 dendus, & alia huiusmodi. † Item quod
Princeps de solio sit exturbandus, vel
aliqua oppressione affligendus, vel
strage periturus; nam id ex diligentia
coniuratorum, socordia, & incuria ca-
vendi, vel pellendi hostis potest colligi,
vt ostendisse docet Basilatius *apud Ni-*
*cet.lib.3.Chronic.*Petr.Gregor.*in syntag.*
23 *p.3.lib.34.cap.7.* Nam cùm hæc ab alijs
hominibus coniecturatè cognosci va-
leant, multo melius à dæmone quia sa-
pientia, & rerum experientia longe
homines antecellit, vt tradunt D. Aug.
*lib.*10.*Civitat.Dei* relatus *in dict.capit.*
nec mirum, D. Thom. *q.*16. *de dæmon.*
*art.*5. † Quia substantia est spiritualis 24
plena intelligentiæ, & sapientiæ, D.
Tho.*dict.quæst.*16. *art.*6.Dionys.*lib.de*
*divin.nomin.c.*4.Nam vt ait Ezech.cap.
28. *Tu signaculum similitudinis altissimi*
plenus sapientia, & perfectus decore in 25
delicijs Paradisi Dei fuisti. † Nam licet
propheta de Rege Tyri loquatur, fi-
guratè de Sathana intelligitur secun-
dum *D.Hieron.* vel ex eis quæ postea
sequuntur. *Tu Cherub extentus, & pro-*
tegens posui te in monte sancto Dei: in
medio lapidum ignitorum, ambulasti per-
fectus in vijs tuis à die conditionis tuæ,
donec inventa est iniquitas in te, peccasti,
& eieci te de monte Dei & perdidi te. 26

¶ In aliis autem, quæ ex causis ne-
cessarijs dependent, quæ ab alijs natu-
ralibus nequeunt impediri, vt Solis
eclypses astrorum coniunctiones, & si-
milia, non tantùm coniectatione, sed
certò dæmon prædicere potest, vt re-
rum naturalium peritissimus, vt tra-
dunt Grilland. *de Sortileg.q.6. ex nu.3.*
Medina *lib.2.de recta in Deum fide ca.1.*
Petr.Binsfeldus *in rub.C.de malefic. &*
*mathem.notab.*10. Franc.Pegna *in dire-* 27
*ctor.Inquis.p. 2.comment.*67. † Nam de
illis, quæ ab alijs causis impediri possunt
vt imbres, pluvias, nimbos, tempestates-
que sonantes, non certò sed coniecta-
tione prædicit, præter illa, quæ novit
se, (permittente Deo) postea factu-
rum, vt eleganter docent D.Aug. *l.*8.
*Civit.Dei c.*23.Eugubin.*lib.3.de perem-* 28
*ni philosophi.c.*14. *cum seqq.* † Futuro-
rum enim duplex est cognitio: vna
quantum est in se ipsius, & natura sui,
quæ soli Deo reservatur: alia in suis
causis, vel secudum potentiam causa-
rum, quæ dicitur cognitio coniecturalis,
lis, & demonstrativa, quæ dæmoni
non denegatur, vt docet D. Thom.*d.*
*q.*16.*de dæmon.art.*7. † Sed ne apud 29
cultores suos pondus authoritatis amit-
tat, in ijs etiam quæ Deo reservantur,
impiè

impiè, & impudenter se inserit, sed æquivocis, & subdolis verbis vtitur vt interpretibus suis signorumque suorum coniectatoribus culpa tribuatur, quando decepti fuerunt, vel mentiti, vt tradit D. Aug. *lib. de divinat. dæmon. cap. 6. relatus in cap. sciendum h. 26. q. 3.*
30 Grillan. *de sortileg. q. 6. n. 7.* † De quibus varia suppeditant exempla Cic. *lib. de divinat.* Eusebius *lib. 4. præparat. Evang. cap. 1. & lib. 5. cap. 6. & lib. 6. capit.* 10. Grilland. *de sortileg. d. q. 6. nu. 7.* vt in quacumque parte se res vertat de mendacio non possit accusari, vt illud *Aio te Æacidam Romanos vincere posse.*

31 ¶ De præsentibus, aut præteritis res obscura non est posse dæmonem, quæcumque actu exteriore prodita sunt revelare: vel quæ aliena relatione accepit, vel ipso coram gesta sunt, vt secreta furta, res perditas, thesauros olim effossos, metalla subterranea, & alia huiusmodi, quæ hominum cognitionem fugiunt, quia dæmonibus nota sunt, vt docet D. August. *de divinat. dæmon. ca. 3.*
32 *4 5. & 6. c. nec mirum h. 26. q. 3.* † Etiam si in longinquis ac remotis terræ partibus agantur: nam cùm non solum cursus quorumlibet hominum, vel ferarum: verum etiam volatus avium incõparabiliter vincat, potest multa, tam instanti cognoscere, ac renunciare, vt ab ignaris putentur multo antea prædicta. *d. cap. sciendum h. 26. q. 3.* quia vt ait Tertulian. *in Apologet. cap. 22. dæmo-*
33 *nes momento sunt vbique.* † Et ita Apollonius dum Ephesi esset (ex dæmonis gestione) exclamavit, vt præsens spectaculo Romæ interfici Domitianum, vt narrat Philostrat *in vita Apoll.* † Aliud 34
exemplum de quodam Iuvene refert Aul. Gel. *l. 5. noct. Atticar. c.* 18. aliud de Chariberto Arnob. *lib. 3. Annal. cap. 22.* Aliud sui temporis Grilland. *de sortileg. q. 6. n. 7.* plura alia nostri ævi, Nic. Remi. *l. 3. dæmonol. c.* 14. Med. Binsfeld. *vbi sup.*

¶ Excipiuntur tamen cogitationes 35
in animo manentes, nam licet præsentes sint, dæmonis non subiacent arbitrio, vt docent D. Hieron. *in Matth. c. 9.* & D. Ambro. *in Luc. cap. 5.* † Nam soli 36
Deo reservantur, qui scrutatur renes, & corda, Sapien. c. 1. *Quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus.* Cui astipulantur D. Hier. *c. 17. Reg. 3. c. 8. Paral. 2. c. 6.* D. Matt. *c. 16* D. Luc. *c. 6. Acta Apos. c. 1.* † Quare illa 37
à dæmone sciri non possunt, nisi exterioribus signis prodita sint, quibus illi innotescant, vt docent D. Aug. *l. de nat. dæmon. c. 5.* D. Tho. 2. 2. *q. 95. c. sciendum h. 26. q. 3.* Signis dico exterioribus, quæ 38
ab aliis puris creaturis agnosci possunt; quia supernaturaliter illa assequi (vt voluit Agrippa) hæreticũ est dicere, vt docẽt Theol. *Sẽt. 2. dist. 5.* D. Au. *l. de nat dæm. & l. 2. Retract. c. 30. c. quodã loco h. 26. q. 3.* † Quãquã haud negẽ posse dia- 39
bolũ phãtasmatibus immissis hominum mentes, ita turbare, vt nil aliud cogitari queant, quã quod ab eo suggestũ est, vt sic cogitationes divinare videatur, vt docent D. Aug. & Angel. Tho. *vbi supr.* Raph. de la Torre *d. q. 95. art. 7. d. 1. & 2.*

EPITO

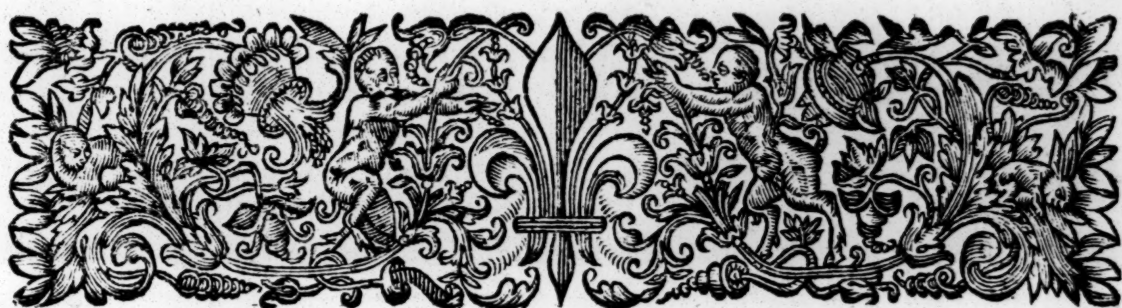

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, VEL OCCVLTA INVOCATIO DÆMONIS INTERVENIT.

LIBER II.

IN MAGIAM OPERATRICEM ad Gratiani Decretum Cauſ. XXVI.

CAPVT I.

De Magia divina, & naturali.

SVMMARIVM.

1 *Virtutes vocabulorum neceſſariæ ad omne ſtudium.*
2 *Etymologia eſt vera nominis definitio.*
3 *Incorporea nonniſi ex efficiente, & fine dari poſſunt.*
4 *Magiæ nomen quid ſignificet.*
5 *Magia conſummata philoſophia fuit.*
6 *Magia cum cæteris ſcientiis Adamo elargita.*
7 *Magiæ definitio ex Pſello.*
8 *Magia ex occultis naturæ.*
9 *Echeneis piſciculus navigio adhærens eum ſiſtere cogit.*
10 *Torpedo piſcis, quàm admirabilis naturæ, & n. 11.*
12 *Magnes ferro attracto alium attrahendi communicat poteſtatem.*
13 *Magnetis vis cœleſtis, & cum Aquilone ſympathia.*
14 *Petra flammam emittit in Nymphæo.*
15 *Flamma è petra exiliens oleo infuſo.*
16 *Calcis miranda quædam.*

17 *Asbestus lapis, qui semel accensus nunquam absumitur.*

18 *Fons alter in Chio hebes reddit ingenium, alter acuit.*

Fons alter in Bœotia oblivionem, alter memoriam generat. ibid.

19 *Fons in Cyzico venereos comprimit stimulos, & apud Gelonium excitat.*

20 *Fontium alia miranda.*

21 *Sabina herba caulibus fruticosa, iumentis venenum, hominibus antidotum.*

22 *Napellum hominibus venenum, passeribus saluberrima esca.*

23 *Ladislaus Neapolitanorum Rex napello occisus.*

24 *Panis accipitrem necat, quo homo alitur.*

Rosarum odore scarabæus moritur, quo homo delectatur. ibid.

25 *Sardonia herba vescentibus nervos contrahit.*

26 *Tarantulæ venenum ad numerum saltitare cogit.*

27 *Fraxinus arbor serpentibus inimica.*

28 *Arbusculæ in Indico mari, vitri modo fragiles, in ignem, vt ferrum inardescebant.*

29 *Ligna quæ igne non consumuntur, & quæ aqua non putrescunt.*

30 *Ligna putrida nocte lucent.*

31 *Pennæ avium, quæ noctè lucent.*

32 *Noctilucæ, sive cincindelæ quare nocte luceant.*

33 *Indicum animalculum, toto corpore lucet.*

34 *Vapores variis formis conformati.*

35 *Vapores equitum formâ, & apud Syrtim maiorem.*

36 *Insulæ natitantes in mari.*

37 *Arbores ex imo mari assurgere in altum.*

38 *Ignes inextinguibiles.*

39 *Lucerna quæ in sepulchro Tulliæ multis annis ardens apparuit.*

40 *Arbor insulæ Ombrio ante ortum solis tum à stipite tum à ramis aquam emittit.*

41 *Paleæ frigore suo nives conservant, & calore fructus maturant.*

42 *Agrigentinum sal liquatur igne, aquâ verò induratur.*

43 *Dictami herbæ alia peculiaria.*

44 *Herbarum alia miranda.*

45 *Fel piscis callyonimi cæcitatem expellit.*

46 *Virgarum aspectus fecit, vt oves conciperent maculosa.*

47 *Aquæ potus facit nigros generare agnos.*

48 *Batis fluvius ovium vellera olim deaurabat.*

49 *Aurea vellera in Bati non poëticum modò, sed verum fuit.*

50 *Arietes Batis Talento distractos.*

51 *Rubricatis pellibus ad opertorium tabernaculi Hebræi vsi sunt.*

52 *Ovium color aureus quodammodo purpuram imitabatur.*

53 *Magiæ qui fuerint peritissimi.*

54 *Salomon magiæ peritissimus.*

55 *Salomoni quæ falsò tribuantur.*

56 *Salomon incantationes non scripsit.*

OPeratricis Magiæ tractationem 1
suscipiens, à nominis significatione est exordiendum; nam qui virtutes vocabulorum ignorant, facile παραλογίζονται, id est, decipiuntur, vt dicit Aristotel. *lib.* 1. *Elenchor.* † Quinimò & 2
Etymologia, & vera definitio est secundùm Platonem *in Cratyl.* quam Aristoteles, *orationem explicans, nominis significationem* præscribit. † Quæ à re 3
physicâ ex operatione intellectus concepta non distinguitur; nam res quæ incorporeæ sunt, nonnisi ex efficiente, & fine dari possunt, vt docet præceptor meus Brocens. *lib.* 1. *dialecticor.* † Magiæ 4
enim nomen Persicum est, apud quos

Magi

Magi significant eos, quos apud Græcos *Philosophos*, apud Latinos *Sapientes*, apud Gallos, *Druydas*, apud Ægyptios *Prophetas*, apud Cabalistas *Sacerdotes*, apud Assyrios *Chaldæos*, apud Indos *Gymnosophistas* vocant, vt tradit Bapt. Porta, *lib. 1. de Magia natural.*
5 *cap. 1.* † Nam Magia principio consummata philosophia fuit circa divina, & humana, potissimùm cognitio de Deo, & immortalitate animi, Plato *Alcibiad. 1.* D. Chryſ. *tom. 2. in Matth. 2.*
6 *hom. 2.* † Quæ cum cæteris scientiis Adamo elargita est, à quo posteritas edocta per manus, & orbem eam propagavit, vt apparet ex magia Zoroastri, quæ nunc excusa est, vt tradit Perer.
7 *lib. 1. de Mag. c. 2.* † Hanc definiunt Proclus & Psellus, ille *lib. de Mag.* hic verò *de dæmon. Exactior quadam arcanarum rerum cognitio, quâ cœlorum, ac syderum cursu, & influxu: & sympathiis, atque antipathiis rerum singularium observatis, suo tempore, loco, ac modo, res rebus applicantur, & mirifica quædam perficiuntur.*

8 ¶ Multa enim sunt naturæ miracula incompertæ adhuc rationis, (& vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita, vt siquis hominum eis occultè vtatur, Magnus vulgò diceretur, aut divinus, vt tradit Victoria *in*
9 *relect. de Magia.* † Vulgaris narratio est de *Echeneide* pisciculo, vulgò *Remora*, experientiâ comprobata, quòd si navigio adhæret, licèt ingenti cursu, ac incitatissimo feratur, eum sistere, ac frenare cogere, Arist. *lib. 2. c. 14.* Plin. *lib. 9. c. 29.* Ælian. *lib. 1. c. 27.* nam vt ait concivis meus Lucan.

Puppim retinens Euro tendente rudentes
In mediis Echeneis aquis.

10 Arist. *lib. 9. c. 37. Torpedo piscis, quam appetit, afficit eâ ipsâ, quam in suo corpore continet facultate torpendi, atque ita retardata animantia præ stupore capit, iisque vescitur.* † Addit Albert. Ma- 11
gnus *lib. 8. tract. 3. c. 1. & lib. 24. Experimento se didicisse, summo digito tangenti cuipiam, brachio toto per semestre immobili laborasse, eandemque vim stupefaciendi inesse halitui, & auræ ipsius torpedinis, nam & hasta contactu idem accidit.* † Magnes lapis, cuius virtus tam 12
mira est, vt de illa sola librum integrum scripserit *Ioan. Bapt. Porta*, non solùm ferrum ad se trahit, sed ferro attracto alij ferro trahendi virtutem largitur, vt scribit D. Aug. *lib. 21. Civit. Dei, c. 4.* † Cuius vis, quia cœlestis est, 13
per eius influxum communicata, vt ait D. Thom. *quodlibet. 12. art. 15.* adeò Aquilonem (cum quo habet sympathiam) insequitur, vt si acus aciē in Austrum vertas, protinus illa in Aquilonem invertitur, vt docet Arist. *lib. de lapidib.* † In Nymphæo exit de petra 14
flamma, quæ pluviis incenditur: vt narrat Plinius *lib. 2. c. 107.* & ne putes fabulosum, vide in sacris litteris ignem de petra exilientem, *Iudic. c. 6.* quod naturale putat Valles. *lib. 2. de sacra philosoph.* † Et de eadem petra, Arist. 15
lib. de admirand. c. 34. In locis montanis Apolloniatidis iuxta Aritaniam (is Nymphæi locus est) petram quandam esse aiunt, ex qua ignis emanans non cernitur; at cùm in illam oleum effunditur continuò flamma insurgit. † Et in calce 16
non minùs mirandum est; quòd igne alba fiat, contra eius naturam, qui ligna amicissima nigerrima reddit: item & asservare ignem, qui aquâ incenditur, oleo tamen extinguitur, actione contrariâ, cuius indolem miratur D. Aug. *lib. 21. Civit. c. 4.* † Et est præte- 17
reà lapis nomine Asbestus, qui semel accensus nunquam absumitur, teste *eod. Aug. d. lib. 12. c. 6.* ex quo in sepulchris Gentilium lucernas per multum tempus duraturas fieri scribit Solin. *c. 21.*

18 ¶ In Insula Chio prætereà duo fontes sunt, quorum altero qui biberit hebetis fit ingenij, altero subtiliores sensus adipiscuntur, vt tradit Plin. *lib.* 31. *c.* 2. & in Bœotia duo alij sunt fontes, quorum alter oblivionem inducit, alter verò illustrat memoriam, vt narrat Plin.
19 *d.c.*2. D. Isidor. *lib.* 13. *c.* 13. † In Cyzico fons est, cuius aqua potanti venereos stimulos extinguit, vt author est Plin. *d.c.*2. & apud Gelonium stagnum alij duo fontes emanant, quorum alter, quæ sumpserit mulier ex sterili fœcunda fit: ex altero si fœcunda hauserit, vertitur, in sterilem, D. Isidor. *d.*
20 *c.* 13. Solin. *c.* 10. Seneca *lib.* 3. *c.* 25. † Fons Gelopis Thraciæ potantibus mortiferus est, Arist. *lib. de admirand. c.* 216. fons Potinæ in vrbe Thebis, bibentes efferare cogit, & in rabiem inflammat, Ælian. *lib.* 15. *c.* 25. Lyncestis in agro Caleno inebriat, vt vinum, Plin. *lib.* 2. *c.* 103. Senec. *Natural. qq. lib.* 3. *cap.* 20.

Lyncestius amnis,
Quem quicunque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm si mera vina bibisset.

21 ¶ Plin. *lib.* 16. *c.* 20. *&* *lib.* 24. *c.* 11. *Herba dicta sabina, aliis Rhododaphne sempiternâ fronde, rosæ similitudine, caulibus fruticosa, iumentis, caprisque, & ovibus venenum est: eadem homini contra ser-*
22 *pentum venena remedio.* † E contra verò Napellum herba homini præsentaneum venenum est, passeribus verò, ac turdis saluberrima esca, vt narrat Dioscorid. *lib.* 4. Albert. Mag. *lib.* 25.
23 *c.* 2. † Propterea Ladislaus Neapolitanorum Rex, per insidias physici cuiusdam, cuius filiam ille stuprarat, hoc Napello cum ipsa muliere necatus est,
24 tradit Collenut. *in compend. lib.* 5. † Accipitrem panis necat, quo homo alitur, D. Aug. *lib.* 2. *de morib. Manichæor. c.* 8.
Rosarum odore scarabeus moritur, quo homo delectatur, Arist. *de admirand. audit. c.* 140. Clem. *lib.* 2. *Pædagog. c.* 8. † Similia de Sardonia narrat 25
naturalium præstantissimus Solin. *c.* 9. *Sardonia herba si edulio fuerit, vescentibus nervos contrahit, rictu ora diducit, vt qui mortem oppetunt, ridentium facie intereant.* † De veneno Tarantulæ 26
seu phalangij Calabri, verissimum est, quòd ab eo morsi non aliud vitæ, & remedij præsidium esse, quàm si certo musicæ sono saltitare, & ad numerum compellantur, donec concidant fatigati, vt narrat Alex. ab Alex. *lib.* 2. *dierum Genial.* † Fraxinus arbor adeò serpenti- 27
bus inimica est, vt fronde eius in gyro claudatur ignis, & serpens inducatur: potiùs in ignem, quàm, in fraxinum fugiet, vt narrat Plin. *lib.* 16. *c.* 13. Vincent. *hist. nat. lib.* 20. *c.* 14.

¶ Alexandri milites in Indico mari 28
arbusculas reperere, colore bubuli cornu, ramosas, & cacuminibus rubentes, quæ cùm tractarentur, vitri modo fragiles erant; in igne autem, vt ferrum inardescebant; vbi forent restinctæ, primo colori reddebantur, Plin. *lib.* 13. *c.* 25. † Sunt pleraque alia ligna, quæ 29
igne non consumuntur, vt tradit D. Hieron. *sup. Levit. c.* 27. & alia quæ aquâ non putrescunt, ita vt si ex eis naves fiant, & mergantur, post ducentos annos manere incorruptas, Plin. *lib.* 16. *cap.* 41.

¶ Ligna putrida nocte lucent, vt tra- 30
dit Olaus *lib.* 2. *c.* 14. & expertus sum cùm ad Matritensem Curiam anno elapso pergerem, in hospitio, quod dicitur *del Alcalde*, pernoctans, vnà cum illustr. Comiti de la Puebla, animi causa extra hospitium profecti longè vidimus lucem ingentem, ad quam pervenientes, erat querci truncus putridus, qui reliquos in hospitio astantes in admirationem rapuit. † Solin. *c.* 21. *In* 31
saltu

saltu Hercyniæ aves gignuntur, quarum pennæ per obscurum amicant, & interlucent, quamvis densa nox obtegat. Cui ad stipulantur, Plin. *lib.*10. *c.*47. D. Isidor. *lib.* 12. *c.*7. Albert. Magn. *lib.* 23.
32 *animal. lit. L.* † Noctilucæ siue cincindelæ vermis genus nocturnis temporibus lucem emittunt, quia cum sanguine careant, adeò igneæ partes circa digestionem concurrunt, & ibi lucent, vt alter ab altero discernatur, Greg. Reis, *in sua margar. philosoph. lib.* 10 *tract.* 2.
33 *c.*10. † Animalculum Indicum, de genere cincindelarum, sed maius, instar scarabæi, quod etsi toto corpore luceat, oculis tamen maximè, qui pro corpusculi modo ingentes tamen fundunt luces, vt ad eam legere, & scribere soleant, quem vocant *Cocuiium*, & micat luce quaternarum stellarum, cuius si quis pinguedine manus, & faciem inungat, ardens, & formidabile spectrum apparet, vt refert Pet. Chieza *p.* 2. *hi-*
34 *stor. Perù, cap.* 30. † Item vapores variis formis conformati, quales illi, quos Sylla vidit hircorum similitudine capitibus apud Epheum concurrere, de qui-
35 bus Plutarch. *in Syll.* † Et similia, quæ in equorum, & equitum forma apparuerunt *Machab.* 2. *cap.* 3. *&* 5. & alia, quæ apud Syrtim maiorem ex eadem causa contingere scribit Diodor. Sicul. *lib.* 3. *Biblioth.* & plura alia præter ista Raph. de la Torre, *tom.* 2. *de variis oppos. relig. q.* 95. *& in prælud. disp.* 3 4. 5. 6. *&* 7.

36 ¶ Sunt pleraque alia naturæ miracula, quæ si idiotis referantur (qui nihil credunt, nisi quod vident) omninò fidem perdunt. Insulæ natitantes in mari, vt in Italia, & alibi, celebrant veteres scriptores, Arist. *lib. de admirand. audit.* Seneca *lib.* 3. *natural. qq.* Plin. senior *lib.* 2. *natural. hist. c.* 95. & iunior
37 *lib.* 8. *epist.* 10. † Arboresque immensas ex imò mari assurgere in altum, multaque proceritate propagari, atque perpetuò seruare folia, narrat Plin. *lib.* 13. *cap.* 25. quod & testantur, qui nouum orbem perlustrarunt Petr. Martyr, *in summ.* & Ovetens. *in histor. Ind. lib.* 2.
cap 5. † Ignes inextinguibiles, veluti 38
lucerna illa, quæ in sepulchro Pallantis ad caput ardebat vltra annos M.DC quæ nec liquore, nec aëre extingui poterat, vt narrant Vincent. *lib.* 25. *c.* 34. Metrop. *lib.* 4. *c.* 15. Naucler. *lib.* 2. *de-*
cad. 2. † De alia lucerna, quæ in sepul- 39
chro Tulliæ maiorum memoria ardens apparuit, narrat Vives ad August. *lib.* 21. *Civit. Dei, cap.* 6. & de aliis Maiol. *dierum canicul. c.* 22.

¶ Quis enim, vel litteris duntaxat 40
tinctus philosophicis, nescit multas esse virtutes rerum naturalium occultas, mirabilium rerum effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accommodare sciret, haud dubiè mira posset efficere. † In Insula *Ombrio*, quam nostri 41
dicunt *del hierro*, proximâ Canariæ, arbor est, quæ quotidie ante ortum solis, tum à stipite, tum à ramis. aquam tantam emittit, quæ incolis, & iumentis sufficiat, quia nunquam ibi pluit, nec vllus aquarum puteus, nec fluvius, nec lacus est, vt narrant Petr. Martyr, & Ovetens. *lib.* 2. *hist. c.* 9. † Et vt exter- 42
na prætermittam (ne minùs doctis incredulus sim) notissima res est de paleis frigore suo nives conservantibus, & calore fructus maturantibus, vi contrariâ, D. Isidor. *lib.* 17. *c.* 3. Nam hæc, etsi vulgaria, maximè laudantur D. August. *lib.* 21. *Civit. Dei, cap.* 4. 5. *&* 6. † De 43
Agrigentino sale, qui liquatur igne, aquâ verò induratur Plin. *lib.* 31. *c.* 7. Solin. *c.* 10. D. Isidor. *lib.* 24. *cap.* 6. *&*
lib. 16. *c.* 2. † De dictamo herba, quâ 44
ceruus sagittas expellit, Valer. Max. *lib.* 1. *c.* 8. de Chelidonia, quâ hirundo cæcos oculat pullos, Plin. *lib.* 7. *c.* 27.
†De aliis plura Arist. *d. lib. de admirand.* 45

audit. Albert. Magn. *lib.* 2. *mineral. tract.* 2. *c.* 1. 11. *&* 17. Fracastor. *lib. de sympath.* Marſ. Ficinus *lib.* 4. *Theolog. Platon.* Bapt. Porta, *lib. de Mag. natur.* Iul. Siren. *lib.* 9. *de Fato, c.* 6. Ioan. Lan-
45 gius, *epiſt.* 33. † De farina, quâ Eliſeus herbarum amaritudinem ſubmovit, *Reg.* 4. *c.* 4. De felle piſcis, quo Tobias paternam cæcitatem diſcuſſit, *Tob. c.* 7. Callionymi videlicet, quem ad id naturaliter aptum commemorant Gal. *lib.* 10. *ſimplic.* Valleſ. *de ſacra philoſoph.*
46 *c.* 42. † De virginis amygdalinis in canalibus aquæ poſitis, quarum aſpectu oves concipientes pariebant maculoſa, *Geneſ. c.* 30. quod naturaliter factum contendunt Toſtat. & Perera *in Geneſ.*
47 *d. c.* 30. Valleſ. *vbi ſup. c.* 11. † Nam & ſolâ aquæ virtute id naturaliter fieri poteſt, Ariſt. *lib.* 3. *hiſtor. animal. c.* 12. *Sunt aquæ multis in locis, quas cùm oves biberint, moxque inierint, nigros generant agnos,* & in aliis deaurantur, Ovid. *lib.* 15. *metamorph.*

Electro ſimiles faciunt, auróque capillos.

48 Vt hic interim taceam, quæ de Samalcidis vnda, de fluvio Scamandro, Xantho, Epiri fonte, celebrant veteres ſcriptores, in quibus non immoror, an vera ſint; ſed quod fieri poſſet, nam patriæ meæ fluvius Bætis hac virtute à multis commendatur, Mart. *lib.* 12. *epigr.* 100.

Bætis oliviferâ crinem redimite coronâ,
Aurea qui nitidis vellera tingis aquis.

49 Quod non poëticum modò putes, nam vt ait D. Ambroſ. *lib.* 1. *Hexæmer. c.* 11. *Aureum enim vellus aqua nutrit, & immemorati ſpecimen metalli gignunt litora,* quod ex auri abundantia factum putat idem Mart. *libr.* 9. *epigr.* 62.

Vellera nativo pallent vbi flava metallo.

Quæ adeò in pretio fuerunt, vt ſingu- 50
los eius arietes Talento diſtractos memoret *Strabo*, quod ſexaginta minas appendit, ſingulæ verò centum dragmas, quæ faciunt libram Romanam, & dragmas quatuor, teſte Budæo *lib. de aſſe.* Covarruv. *lib. de collat. numiſ. c.* 4. *num.* 5. † Et quia ad opertorium Taber- 51
naculi eos Hebræi habere non potuerant, rubricatis pellibus vtebantur, Exod. c. 36. *Fecit & opertorium Tabernaculi de pellibus arietum rubricatis.* † 52
Nam rubeus ille color noſtrorum arietum quodammodo purpuram imitabatur, vt docet idem Mart. *lib.* 14. *epigr.* 133. *de lacerna Bætica.*

Non eſt lana mihi mendax, nec mutor aheno,
Si placeant Tyriæ, me mea tinxit ovis.

Nam in purpura roſeus color ineſt, Catull.

Tincta tegit roſeo conchylis purpura fuco.

Qui eſt auri color, Vergil. *de ortu ſol.*

Aurea fulgebat roſeis aurora capillis.

¶ Huius quidem artis peritiſſimi fue- 53
runt Moyſes, Laban, Iacob, Daniel, Tobias, & alij, quorum laus eſt in ſacris litteris, necnon & Reges, qui venerunt ad Chriſtum adorandum, D. Matth. c. 2. *Ecce Magi ab Oriente venerunt.* † Item & Salomon, vt colligi- 54
tur ex illo Reg. 3. c. 4. *Et diſputavit Salomon de lignis à cedro, quæ eſt in Libano, vſque ad hyſſopum, quæ egreditur à pariete, & diſſeruit de iumentis, & volatilibus, & reptilibus, & piſcibus.* † 55
Vbi nota cum *D. Hieron.* non fieri mentionem de exorciſmis, & incantationibus, vt ea quæ de huiuſmodi vanitatibus, & ſuperſtitionibus Salomoni tribuuntur, falſa omninò & commentitia credas: *vt in libro de morborum curat. & lib.*

lib. Almutem, quod inscribitur *Clavicula Salomonis*, & alij huiusmodi, quos ei adscribit Ioseph. *lib.* 8. *antiq. Iudaic.*

56 † Nam licèt Salomon eximiâ illâ eruditione tria millia librorum de Parabolis composuisset, & quinque millia librorum de Canticis, præter alios innumeros de natura rerum, quæ omnia combusta fuere à Nabiozzardan Chaldæo: nihil de incantationibus scripsisse omnes assentiunt Patres, vt docet Sixt. Senens. & Biblioth. SS. *lib.* 2. *in*

57 *Salomon.* † Nisi in illud referatur tempus, quo se idololatriæ, & omni superstitioni immerserat, vt apparet ex *Reg.* 3. *c.* 11. vt pluribus adductis contendit Bapt. Segnius *lib. de vero stud. Christ. c.* 7.

CAPVT II.

De Magia artificiosa.

SVMMARIVM.

1 *Artificiosa magia dividitur in Mathematicam, & præstigiatoriam.*
2 *Artificiosa Mathematica, quæ sit.*
3 *Horologia ex Magia artificiosa inventa.*
4 *Horologium in annulo D. Carolo V. Imper. oblatum.*
5 *Horologium memoriâ dignum in Pragensi Hungariæ turri.*
6 *Clepsydra D. Carolo V. dono data.*
7 *Clepsydra apud veteres Romanos.*
8 *Clepsydræ mira narratio.*
9 *Auicula aureæ cantillantes, & serpentes ex metallo sibilantes.*
10 *Aves, & serpentes ex metallo quo pacto volent, & sibilent.*
11 *Aves ex metallo canticare in arbore visæ.*
12 *Cantitare aves aureæ possunt ex internis organis.*
13 *Aër per tenues rimas subiens frangitur, & sibilos reddit.*
14 *Aëris sibila cantus imitantur.*
15 *Alberti Magni statua loquens, quâ arte confecta.*
16 *Simulachrum aëreum cubitale super mensam cytharam pulsans.*
17 *Archimedis speculum, quo in Syracusana obsidione naves combussit.*
18 *Specula vstoria à Proculo facta.*
19 *Amulius machinis quibusdam tonitrua tonitruis, & fulgura fulguribus referebat.*
20 *Bombardarum vsus vnde emanavit.*
21 *Bombardarum vsus à quo inventus, & quo tempore reperiretur.*
22 *Mulieres, quæ ad ingredientis passus per funiculos pavimento extensos insurgebant.*
23 *Statua ærea, quæ in spectantem sagittas iaculabatur.*
24 *Aquila aurea volans per aërem, oblata Carolo V. Imp.*
25 *Triremis argentea, quam remiges eiusdem materiæ impellebant, & sistebant.*
26 *Ducis de Lerma hortus commendatur.*
27 *Horti varij Hispaniæ memoratu digni.*
28 *Scurialis S. Laurentij templum laudatum.*
29 *Salomonis templum illustratum.*
30 *Templum S. Laurentij collatum templo Salomonis.*
31 *Scripturæ vsus inter artificia collocatur.*
32 *Scripturæ inventor quisnam fuerit.*
33 *Impressoriæ ars commendatur.*
34 *Impressoriæ artis inventor.*
35 *Impressoria ars defenditur.*

NAturalis artificiosam genuit Magiam, quia naturam ars imitatur, vt docet Fab. *lib.* 3. *Instit.* & hæc du- 1
plex,

plex, Mathematica videlicet, & Præstigiatoria, de qua dicendum est *in cap.*
2 *sequenti.* † Mathematica est, quæ Geometricis, Arithmeticis, & aliis Mathematicis principiis nititur, vt sphæra illa Archimedis vitrea, quæ omnes cœlestium orbium conversiones suis motibus clarissimè repræsentabat, vt narrat Cic. *lib.* 1. *Tuscul. qq. & lib.* 2. *de natur. Deor.* de qua Claudian.

——Iura poli, regnumque Deorum
Ecce Syracosius transtulit arte senex:
Percurrit proprium mentitus signifer annum,
Et simulata novo Cynthia mense redit.

3 † Quemadmodum nostro sæculo hac arte adinventa sunt horologia, quibus non solùm horæ obelisco notentur, verùm etiam æris sonitu horarum numerus audiatur, ex libramentis videlicet, ac rotis non eodem modo tantùm, sed contrario currentibus peritissimè composita, vt tradit Polid. Vergil. *lib.* 2.
4 *c.* 5. † Auxere etiam miracula artificum ingenia, vt cùm tot sint rotæ currentes & recurrentes, compertus sit artifex, qui & campanulam, & indicem, cæteraque libramenta omnia in Caroli V. Imp. annulo digiti collocarit; & cùm his diebus D. Hieron. Zapata amicum nostrum, summi ingenij virum adirem, præfatum horologium, quod ei ad concordandum adduxerunt, ostendit, & rota maior lenticulâ minimâ amplior
5 non erat. † Et quod omnium vires superare videtur, quod in Praga Hungariæ habetur horologium in turri Prætoriana, quod totius anni revolutionem continet, cum recto cursu Lunæ, numeroque certo mensium, atque dierum, & assignatione Kalendarij, seu festorum integri anni: habens item ortum, meridiemque, altitudinem Solis, & Lunæ, solstitia, æquationes, quantitates dierum, ac noctium, insentiones, oppositiones, & quadras Lunæ, cum cœlesti cursu congruentes, iuxta non solùm motum naturalem, sed violentum quoque, similiter ortum, & occasum XII. signorum Zodiaci, vt refert Gregor. Bruin. *in Praga.* † Aliud 6
horologium seu insignem clepsydram olim D. Carolo V. Imp. dono missam ab Aaron Persarum Rege, anno Dom. 807. narrat Nancler. *gener.* 28. *Inter quæ horologium ex aurichalco arte mirificè compositum, in quo duodecim horarum cursus ad clepsydram vertebantur, cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum accedebant, & casu suo subiectum sibi cymbalum tintinnare faciebant, additis eiusdem numeri equitibus, qui per duodecim fenestras completis horis exibant.* † Et Clepsydra non qui- 7
dem res nova, nam in vsu fuit apud veteres Romanos, quæ guttulis aquæ horam ostenderunt, cùm è vase leniter deciderent, vt Alexandriæ Chrysippus invenit authore Cicer. *lib.* 2. *naturæ Deor.* Cui successit, quod nunc ex minutis arenis habemus, authore Polyd. *lib.* 2. *c.* 5. † Accessit, & aliud quod non 8
digerit horas, sed ad quam horam velis tintinat, atque motu suo expergefacit dormientes, in quo adeò ingenium potuit, vt ictu mallei è silice ignem excutiat, vt spongia, seu esca ibi apposita sponte aduratur, & lignum proximum accendatur, vt lumen splendescat, absque humano opere, vt narrat Simon. Maiol. *dierum canicul. c.* 23. *tom.* 1.

Ad quam quidem Magiæ partem 9
pertinent Leonis Imperatoris aviculæ aureæ cantillantes, & Architæ columbæ ligneæ volantes, de quibus Aul. Gel. *lib.* 10. *noct. Atticar. c.* 12. atque serpentes ex metallo sibilantes, quas Boëtius apprimè conflavit, & αὐτόματα automata Dædali, de quibus Arist. *lib.* 1. *animal. & lib.* 1. *Polit.* † Nam ita libra- 10
mentis suspensum fuerat simulachrum,

&

& aura spiritus inclusa, atque occulta
concitu, vt & cantillare, & volitare fa-
cile potuisset, vt tradit Phavorinus, *apud*
Aul. Gel. d. l. 10. *noct. Attic. c.* 12. Cassiod.
l. 1. *Varior. ep. penult.* Politian. *in Panep.*
† De cantu enim avium ex artificio
11 Luitprand. *l.* 6. *c.* 2. *Erat illa ornata sump-*
tuosissimè, ibi ærea inaurata arbor ante
ipsius Imperatoris solium assurgebat, ex-
pansis magnum in modum ramis æreis, atq;
inauratis, in his frequentissime variarum
specierum aves arte confictæ, quarum sin-
gulæ speciei proprias voces, cantusq; emit-
12 *tebant, incredibili arte.* † Quod ex inter-
nis organis comparari potest, nam vt ait
Episcopus Maiol. *d. to.* 1. *dierum canicu. c.*
23. *fol.* 1066. *Vidimus nos Romæ organa,*
quæ tubas, tympana, hominumque choros
referrent, adeo, vt quisque pueriles, fœmi-
neas similesque voces simul se audire non
13 *dubitaret.* † Nam aër per tenues rimulas
subiens frangitur, & sibilos reddit vocis
humanæ, & cantilenæ avium similes
Clemens Alex. *l.* 6. *strom. In Britanniæ*
sylvis cum moveantur folia per repentinũ,
& densum spiritus impetum edunt sonum,
avium cantui persimilem. † Cuius rei ra-
14 tionem reddens Senec. *l.* 2. *natural. qq.*
c. 28. *Ventus enim lenis*, inquit, *qui irruit*
in sylvas permeat varias arbores repercus-
susque varijs modis frangitur ramis, folijs,
atq; alijs eiusmodi obsistentibus, cùm igitur
erũpat, velut à fissuris, & foraminibus lenẽ
illum sonitum sibilo edit cantui persimi-
15 *lem.* † Qua arte intelligo Albertũ Mag-
num statuam hominis construxisse, quæ
voces emittebat humanis verbis similes,
quam D. Tho. Aquinas eius discipulus
studiose ab Alberto missus perterrefact⁹
confregit, nam aliud de tanto viro credi
nequit, nec D. Thomæ factum suadet, nã
rebus divinis magis, quàm naturalibus
deditus, dum puer esset factum illud stu-
puit, vt ipse narrat *l.* 3. *cõtra Gent. c.* 104.
16 † Quod artificio planè fieri potest ex
libramentis quibusdam & rotis, atque
alijs machinis intro latentibus, quemad-
modum in aula Regis nostri vidi æreum
simulachrum cubitalem, ea arte á Ioane-
lo confectum, vt super mensa cytharam
pulsaret, psalleret, & susurraret, qualiter
qui ad numeros tonum applicat.

¶ Archimedes in obsidione Syracu- 17
sana machinis naves hostiles attrahebat,
& in altum deductas demittebat, vt im-
petu in aquas relapsæ mergerentur, iti-
demque absque materiali igneo, naves
adurebat per speculum versus solem su-
spensum, in quo radios excipiebat, aëre-
que ob densitatem, & levitatem speculi
ex ijs radijs incenso effecit, vt ingens
flamma rectà in naves illata omnes eas
concremaret: vt meminit Zonaras *to.* 2.
in obsidion. Syracus. † Proculus similiter 18
ex ære specula vstoria fabricavit, eaque
de muro è regione hostilium navium
suspendit, in qua cum solares radij im-
pegissent, ignem inde fulminis instar
erumpentem classiarios, ipsasque naves
hostium combussisse, narrat Idem Zona-
ras *to.* 3. *in Anastasio Dicor.* † Amulius 19
machinis quibusdam tonitrua, tonitruis,
& fulgura fulguribus referebat, ac ful-
mina arte iaculabat initio conditæ Ro-
mæ, vnde se pro Deo venditasse scribit
Idem Zonar. *to.* 2. *in princip.* † Vnde 20
nonnulli putant bombardarum vsum
emanasse, scilicet ab his fulguribus, &
tonitruis arte confectis, quarum origi-
nem ad Othonis IV. tempora Naucle-
rus *anno Dom.* 1212. † Licet Polydor. 21
Vergil. l. 2. c. 11. ad annũ 1330. referat
à Germano quodam inventam, sed fieri
potuit, vt ipse in perfectiorem formam
redigeret, nã multo antea legitur Chri-
stophorum Danorum Regem bombar-
dæ ictu periisse anno 1280. vt refert
Krantzius *l.* 8. *Vandal. c.* 23. † Vt sic in- 22
terim taceam simulachra illa, quæ Don
Hieronymus de Aianza in hac Madri-
tensi Curia confecit, quæ ad ingre-
dientis passus per funiculos pavimento

extenſos inſurgebant, & Aquilam lig-
neam, quam ex Cœnobio Domnæ Ma-
riæ de Aragon in omnium conſpectu
verſus Regis palatium per aërem miſit.
23 ¶ Ad quam quidem Magiæ partem
pertinet globus ille artificioſus, ſive ęrea
ſtatua ſic cōfecta, vt ex occulto loco fu-
niculo, qui intenſus fuerat remiſſo, ſa-
gittas in ſpectantem iacularetur, quo
pacto Kennethum Scotorum Regem à
Feneſtella interēptum, *Maioris Boethi*
24 *Scotiæ proteſtantur annales.* † Et Archi-
tæ, & Boëtij ſimilis avorum noſtrorum
ſæculo oblata D. Carolo V. Aquila aura
volans per aërem: & Pariſiis triremis
argentea, quam remiges eiuſdem mate-
riæ, & impellebant, & ſiſtebant, cu-
ius ſimilis alia D. Philippo III. Regi no-
ſtro, ex ligno confecta Valleſoleti obla-
ta eſt, quam nunc vidi in armario Re-
25 gio in hac Madritenſi Curia. † Qualia
fuerunt etiam Hydraulica veterum, &
hodie in hortis Eſtenſibus Tiburi ad-
miranda, de quibus Claudia.

Intonat erranti digito, pedibuſque trabeli,
Vnde laborantes in carmina concitat vndas.

26 ¶ In qua claſſe referenda ſunt innu-
mera alia arte confecta, quæ in hac Ma-
dritenſi Curia in hortis Regijs cernun-
tur, & in illo maximè, quæ nuper Excel-
lentiſſimus Dux de Lerma Regia Ma-
ieſtate coruſcans ad pratum Sancti Hie-
ronymi extruxit, quod non ſolum pere-
grinos illicit oculos, verum etiam aſſue-
27 tos. † Sunt alia Hiſpaniæ de quibus Lau-
rent. Valla *l. 3. Proxime Valentiam Hi-*
ſpaniæ horti ſunt, non tantum citris conſi-
ti, ſed etiam citreis parietibus vivēte ma-
teria concluſi, vt dubites horti, ne ſint, an
28 *ædes.* † Sed inter omnia alia quæ arte
humana memorari poſſunt, tam multa
ſunt in Regio S. Laurentij Mauſoleo,
quod ad Scurialis oppidū Hiſpanus no-
ſter Salomon D. Philipp. II. Religione
ſane, & pietate primus induſtria, & arte
auunculi mei D. Ioann. Baptiſtæ Villal-
pando, tum eius ſervitio dediti, poſtea
ſanctiſſimæ Religionis Societatis Ieſu
alumni magnis ſumptibus extruxit, quæ
potius ſilentio duxi prætermittenda, quā
rudi calamo pernarranda; magna enim
ſilentio veneranda ſunt, vt tradit Pauſ.
in Eliacor. 1. † Sed omnium admirabi- 29
lior, vtpote qui Deum habuit artificem,
Paralip. 1. *c.* 28. & 29. Salomonis tem-
plum fuit de cuius fabrica, artificio, mag-
nitudine, ac divitiarum potentia ex iuſ-
ſu præfati domini noſtri Regis D. Phi-
lippi II. eleganter ſcripſit prædictus
auunculus meus, ſive Genitricis meæ
frater in commentarijs ſuper Prophe-
tam Ezechielem vulgò *Codex Regium*
nuncupatis, quos tribus Tomis diviſit,
ac Regijs ſumptibus Romæ nobiliſſi-
mis typis, ac æreis laminis evulgavit an-
no ſalutis M. DC. III. ætatis ſuæ LII.
poſtquam in opere conficiendo, con-
ſumpſit annos XXXVI. † Et quia præ- 30
fatum S. Laurentij Scurialis Templum
ſi fortunarum copiam quæ Salomoni
affluit Regi noſtro ſuppeditaret, non
dubito quin Salomoni non ſolum com-
pararetur, verum etiam ſuperaret: cum
in ijs, quæ facta ſunt cætera mundi mi-
racula vicerit, longe melius, quam de
Domitiani amphitheatro cecinit Hiſpa-
nus noſter Martia. *ep.* 1. 31

Vnum pro cunctis fama loquatur opus.

¶ Sunt pleraque alia innumera arte
hominis confecta, quæ omnia ſi recen-
ſere vellem opus immenſum efficerem,
inter quæ non minimam partem obtinet
ſcriptura, non characteres modo, ſed ipſa
ſcripturæ ſeries, qua animi conceptus ex-
primuntur, abſentia redduntur præſen-
tia, & longo præterita ſæculo ex ſcrip-
tura facile innoteſcunt, quæ admiratur
D. Hieronym. *ad Marcel*, dum ait,
ſcriptorum libri ingeniorum effigies, & 32
vera, & æterna monumenta ſunt. † De
invento

inventore autem constat , Mercurium scribendi artem invenisse, vt narat Eus. *l.* 1. *præparat Evang. c.* 6. *&* 7. à quo Ægyptij edocti , inter quos versatus Moyses scribendi vsum Hebræis adinvenit,vt narrat Polydor. Verg. *l.* 2. *de invētor.rer.c.*7.deinde ab Hebræis Phœnices,quorum author Cadmus fuit, didicerunt:nam Cadmum vetustiorem Moyse tradit Euseb *d.l.*2.*cap.*2. & sic Moy-
33 sem vetustissimum omnium fuisse scriptorem dixit Iustin. Mart. *in Apolog.* 2. *contra Gent.*† Et scripturæ successit impressoria ars , cuius beneficio omnes scientiæ facile innotescunt , ac paruo ære emuntur, quæ apud veteres magno pretio comparabantur , nam vno die ab vno homine (etiam litterarum imperito)tot paginæ cuduntur,quanta alter to-
34 to anno peritissimus noctu diuq; scribere nequiret. † De cuius origine sic scribit Polydor. Vergil. *l.*2. *de invent. rer. c.*7. *Ioannes Vthembergus natione Theutonicus equestri vir dignitate primus omnium in oppido Germaniæ quam Maguntiam vocant, hanc imprimendarum artem excogitavit;decimo sexto deinde anno,qui fuit salutis humanæ* 1458. *quidam nomine Coradus homo itidem Germanus , Romam primò in Italiam attulit , quam de-*
35 *inde Nicolaus Ienson Gallicus primus mirum in modum illustravit.* † Et licet eorum ingenium plerique detestentur, eo quòd in tanta librorum copia homines desidiosi facti sunt , non propterea ars debet vituperari : nam vt ait Bergomas.

O fœlix nostris memoranda impressio sæclis,
Inventore nitet vtraque lingua tuo.
Desierat quasi , totum quod fundis in orbem,
Nunc parvo doctus quilibet esse potest.

CAPVT III.

De Magia præstigiatoria.

SVMMARIVM.

1 *Præstigiatoria Magia,ludicra,& deceptoria est.*
2 *Præstigiatoriæ Magiæ exempla.*
3 *Præstigiatoria Magia fit per meram imposturam.*
4 *Magiæ præstigiatoriæ,vsi sunt Sacerdotes Beli.*
5 *Magia præstigiatoria quæ pertineant.*
6 *Specula ex Magia præstigiatoriâ confecta.*
7 *Magiæ præstigiatoriæ,quæ detestantur.*

PRæstigiatoria autem Magia,ludicra, 1
& deceptoria est , quia eius effectus non sunt tales qualiter videntur,vt quæ à gyrtis , circulatoribus, & funambulis videntur patrata ex agilitate pedum,vel manuum , cuiusmodi multas , aut apud Luiprand. *l.*6.*c.*4.Sur. *to.*2. Maiol.*to.*1. *dierum canicul. colloq.* 4. † Necnon per
animalia bruta longo vsu edocta,vt quæ 2
ex capra vidi (dum puer essem) à nebulone quodam in patria mea Corduben. publicè in theatro patrata,quæ de asino, & camelo, narrat Ioann. Leo *l.* 8. *&* 9.
hist. Afr. † Interdum per meram impo- 3
sturam, vt Sacerdotes Serapidis in Alexandriæ templo,qui per abditos meatus, & cuniculos Idolorum vocem ementiri assueverūt,vt scripserunt Niceph. *l.* 12.
*c.*26. Petr.Gregor, *p.*3.*synt.l.*34. *c.*8. † 4
Quorum similes fuerunt Sacerdotes Beli , qui à dracone cibos devoratos fingebant, cùm ipsi eos de nocte subducerent ingredictes per occultas latebras, quorum Daniel eos convicit , ac eorum
imposturam detexit, *Dan.c.* 14. † Vel 5

quando ex abditis naturæ alia res, quam res est ostéditur, vt ignis in cyatho malvatici ad carbones bullientis tactu accẽsæ candelæ succensus, adstantes sub forma tam livida repræsentatur, vt Acherontis spiritus in humana specie videatur invadere, vt narrat Sylvest. *l. de strig. c.*8. *punct.* 1. † Cuius similia sunt specu-
6 la illa, quæ ex adverso asini capite appenso, ipsum te habere repræsentet, vt apud Baptist. Porta *de Magia natur. l.* 4. *c.* 10. 11. *&* 12. Hiero. Cardan. *l. de variet. rer.* Guil. Parisiens. *part. fin. de vni-*
7 *vers.* † Et similia plura, quæ apud nimium confidentes Principes novitij circulatores obtrudunt, quę si naturæ vires, aut artificis sólertiam excedere videntur, vt pacto dæmoniaco fœdata detestanda, & punienda sunt, Crespet. *l. de odio Satan. discurs.* 12. Mart. del Rio *l.* 1. *Mag. c.* 4. *&* *l.* 6. *Anacephalæosi mon.* 5. Raph de la Torre *to.* 2. *de vitijs oppos. rel. q.* 95. *in præamb. disp.* 5.

CAPVT IV.

De Chrysopœia, seu arte cõficiendi aurũ.

SVMMARIVM.

1 *Chrysopœja vnde dicatur, & à quo inventa.*

2 *Alchymiæ institutum ad meras nugas pertinere.*

3 *Aurum verum ex alchymia arte factum probatur ex Chymicis, & Iurisperitis.*

4 *Theologi probant aurum arte alchymiæ fieri.*

5 *Philosophi docent ex alchymia aurum factum.*

6 *Alchymiæ arte aurum factum probatur ratione.*

7 *Metalla ex quibus principijs coalescãt.*

8 *Quibus ex causis generatur ferrum, æs, stagnum, argentum, & aurum.*

9 *Aurum natura semper conatur producere.*

10 *Chymici ex metallis vitia summovent, vt medici ex corporibus.*

11 *Cypri ex ovis non aliter, quàm matris fotu ad ignem pullos eliciunt.*

12 *Arnaldus Villanovanus, & alij aurum produxerunt.*

13 *Alchymistarum artem esse veram probatur.*

14 *Alchymia ars quare damnata, cùm sit naturalis.*

15 *Dæmonis potestatis est ex quovis metallo aurum producere.*

16 *Diabolus ditare homines non curat, sed decipere.*

17 *Alchymiæ ars improbatur experiẽtia.*

18 *Alchymiæ ars reipublicæ damnosa.*

19 *Alchymiæ ars, vt vanitatis sectatrix improbatur.*

20 *Aurum ex alchymia factum non potest vendi pro vero, neque ad commercia vti.*

CHrysopœia ars est conficiendi au- 1
rum, quam Arabes dicunt *Alchimiam*, à voce Græca χημεία *Chemeia*, vel Ægyptiaca *Chamia*, à Chadmo Noë filio, à quo Ægyptus vocatur Cam, *Ps.* 78. *&* *Ps.* 105. huius artis inventore, vt tradit Plutarch. *in comment. Isidis, &*
Osyr. † Cuius quia institutum est, ex 2
quovis metallo aurum producere ad meras nugas, & præstigias, merosque iactatorum bombos pertinere arbitrantur, ex medicis concivis meus Averrois *l.* 1. *de generat.* ex Theologis Tostat. *in Exod.*
c. 7. † Contra tamen aurum verum hac 3
arte factum docent, non solum chimici, And. Libavius *l.* 1. *Syntax.* Licin. *l.* 1. *Chim. c.* 13. Sed ex nostris Bald. & Pla. *in l.* 1. *C. de Argenter. l.* 10. Abb. *in c. ex tuarum de sortil.* Guid. Papa *dec.* 388. Hipp. *sing.* 71. Oldrald. *cons.* 74. † Et ex
Theologis 4

Theologis D.Tho. 2.2.*q*.77.*art*.2. Pe-
rera *lib*.1.*Mag.c*.12.Raph.de la Torre
to.2.de vitijs oppos.relig.q.96. art.2.dis.
9.Mar.del Rio *lib*.1.*Magica.c*.5.*sect*.1.
5 2.*&* 3. † probant similiter philosophi
Cardan.*lib*. 1.*de subtilit.& lib.de metal.*
Cæl.Rodig.*lib*.11. *antiq.lect.c*.13. nam
vt alter de suo lapide Philosophico
gloriatur.

Ipsius vt tenui proiecta parte per vndas
Æquoris argentum, si vivum tum foret
æquor
Omne, vel immensum mare verti posset
in aurum.

6 Et probatur ratione, quia ex terræ por-
tione crassa, & viscosa aqua pingui, &
aerea commixta comparatur prima (vt
ita loquar) elementaria auri materia,
omnium simul metallorum, ac lapidum
productitia, vt docent Plato *in Timæo*,
Aristot.*lib*.3.*Meteor.ad fin*. Albert.*lib*.3.
7 *de metall.tit*.1.*c*.2. † Ex quibus gignũ-
tur imperfectiora quædam sulphur, vi-
delicet, & argentum vivum, quæ solis
calore coalescunt in metalla vt docet
Albert. & alij *vbi prox*. nam vt ait D.
Iob.*cap*.28. *Et lapis solutus calore in æs*
8 *vertitur*.† Cuius partes si plus habent
terræ admixtionis fit ferrum, æs, aut
plumbũ, si plus aerei liquidi, stagnum,
si plus adsit sulphuris subtilitas, argen-
tum: si maxima, & rubra, aurum vt do-
9 cent Libavius, & Licin.*vbi sup*.† Quod
semper vt perfectiorem natura cona-
tur producere, sed cùm nequit eo mi-
neralis decoctio pertinere, contenta est
aliorum generatione pro modo virium
materiæ proximæ dispositionis, vt
docent *Fabianus, Trevisanus, Fallopius,*
Villanovanus, & alij qui de re metallicâ
libros conscripsere. † Quorũ vitiũ Chy-
mici natura, & arte, vt morbos medi-
ci conantur amovere, vt metalla in au-
rum perficiantur, disponendo illa ad ig-
nis calorem solis imitatorem, vt qui
ex auri pigmento aurum perficiunt,
Plin.*l*.33. *histor.natural.c*.4. † Necnon
Cayri, qui solent ad fornacis calorem 11
ex ovis (non secus ac fotu matris) pul-
los educere, vt tradit Iul.Scaliger.*contra*
Cardan. exercit.23. qui magis ab ovis
differunt, quam metalla reliqua ab auro
vt tradũt Villanovanus, & alij *vbi prox*.
† Vnde artem naturalem, & ex occultis 12
philosophorum dicunt Perera, & Del-
rius *vbi sup*. Eaque verum aurum pro-
duxisse Arnaldum Villanovanum di-
xit Abb.*in d.c.ex tuarum de sortileg*. de
Raimundo Lullio tradit Theatr. vitæ
human.*vol*.2.*l*.3. de Gallo quodã Cœl.
Rhodigin.*d.cap*.3.† Nam vt eleganter 13
ait Ant.Mirandulan. *in lib*.19.*singular*
certam. sect.7. *Dicimus veram esse Al-*
chimistarum opinionem, quod aurum possit
fieri, & ab arte, & à natura, quia transmu-
tare possunt argentum vivum, & alia, quæ
ad id requiruntur, ita vt fiat eadem mate-
ria sicut non solum à natura sed etiã ab
arte animalia generari possũt.† Sed quia 14
hoc rarissimè, & cum maxima difficulta-
te factum comperimus, licet artem lau-
demus Reipublicæ necessariam nega-
mus, imo asserimus debere Magistra-
tus eam prohibere, ac ipsos chimicos
perseverantes punire, nam pro philo-
sophico lapide fortunas suas dilapidant
& dæmonis aliquando auxilium ex-
poscunt vt docet Marti.del Rio *vbi sup*.
† Qui licet applicando activa passivis,
per modum naturalem artificiosæ pro- 15
ductionis possit insecta viventia pro-
ducere, vt fecerunt Magi Pharaonis.
Exod.cap.7.8. *&* 9. quarum multo mi-
nus est aurum ex metallis elicere.
† Præstare illud nolit, ne homines di- 16
tentur, nam vt ait Psellus *c.de collat.*
aur. Nihil eorum quæ diabolus promittit,
ex se præstare illud solet, sed visui tantum
inania suis cultoribus præbere.† Quare li- 17
cet hæc ars physicè defendi possit, mo-
raliter tamen improbatur, & propter
ipsam experientiam, quæ in rebus na-

turalibus maximam vim habet; quia licet multum Chimici huiusmodi laboraverint, & in veri auri affectionem acerrimis studijs, atque incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit præter vnum, aut alterum, quem li-
18 quido constet verum aurum effecisse † Ex quo merito dicit Perera, *vbi sup. d. c. 12. ad fin. Alchimistas non efficere aurũ, sed absumere: non implere crumenas, sed maris explere: & quia faciunt falsũ aurũ falsamq; monetã, atq; gẽmas pro veris passim venditant, ex quo respublicæ hominũque societates magnum capere detrimen-*
19 *tum possunt prohibendi sunt.* † Quare eos vt vanitatis sectatores, ac Reipublicæ noxios dãnnarunt Pontifices *in c. firmissimè de hæret. & in Extravag. spondeat,*
20 *inter communes, de crimine falsi.* Et aurũ ea arte confectum, pro auro vero vendi non posse, neque eo vti ad commercia, neque in antidotis dari, quia non est eiusdem ponderis, neque virtutis, sed apparentis tantum bonitatis affirmat Divus Thomas 2. 2. *d. quæst. 77. & in Sent. 2. dist. 7. q. 3. art. 1.*

CAPVT V.

De Magia dæmoniaca.

SVMMARIVM.

1 *Magia dæmoniaca naturali, & artificiosa occultatur.*

2 *Magia dæmoniaca negatur à multis.*

3 *Magiam dæmoniacam esse probatur.*

4 *Dæmones esse probatur ex sacris litteris.*

5 *Magiæ dæmoniacæ effectus Deo tribuere, error.*

6 *Magiam dæmoniacam pendere ex gratia gratis data, error.*

7 *Magiæ dæmoniacæ opiniones refutantur.*

8 *Miracula ad divinæ gloriæ propagationem fiunt.*

9 *Spiritus quibus aër inferior plenus est amicitias nostras quærere, error*

10 *Angeli boni non concurrunt ad scelera patranda.*

11 *Angeli boni non patiuntur se adorari.*

12 *Homines in Angelos bonos potestatem non habent.*

13 *Homines in dæmones quo pacto potestatem habeant.*

14 *Magia dæmoniaca ex prima irrepsit.*

15 *Magia dæmoniaca ex filijs Caim originem trahit.*

16 *Cham filius Noe post diluvium Magiam dæmoniacam docuit.*

17 *Zoroastrum post Babilonicam confusionem Magiam dæmoniacam vulgasse.*

18 *Zoroaster non vnus fuit.*

19 *Zoroaster fuit tempore Nini Assyriorum Regis.*

20 *Annorum computatio quibus Zoroaster floruit.*

21 *Diabolus fuit Magicarum author.*

22 *Magia secunda tribuitur diabolo.*

23 *Magia secunda incantationibus scatet.*

24 *Magia specialis dicitur Magia secunda.*

25 *Cham fuit causa ne Magia diluvio periisset.*

26 *Magiam specialem in duas partes distinguit Archimagus.*

27 *Archimagi error convincitur.*

28 *Magiæ duæ species altera Deo, altera diabolo tribuitur.*

29 *Magia in bonam, & malam secatur.*

30 *Magiæ divisio dedit occasionem Manichæis duos Deos arbitrare.*

31 *Lib. Magorũ prohibiti primæ classis.*

32 *Libri Magorum prohibiti secundæ classis.*

33 *Libri Magorum prohibiti tertia classis,*

34 *Libri Magorum prohibiti quarta classis.*

35 *Libri Magorum prohibiti quinta classis.*

36 *Libri Magorum prohibiti sexta classis.*

37 *Libros Almutem, & de morborum curatione, & alium inscriptum Clavicula Salomonis, Arabes Hispaniæ reliquerunt.*

38 *Magiæ sectatores non viles modò, sed Principes fuere.*

39 *Christi adventu Magicæ delusiones cessarunt.*

1 MAgia dæmoniaca naturalis, & artificiosa solet occultari: nam diabolus, vel naturæ vim mentitur, vel artificium, vt docet Mart.del Rio *l. 1. Magicar.cap.3.quæst.4.*
2 † Hanc ore pleno negarunt *Democritus*, *Averrhoes*, *Simplicius*, *& alij Epicurei*, qui vnà cum Sadducæis dæmones esse negarunt.
3 † Impia sanè, & hæretica sententia, non solum Catholicis invisa D.Aug. *lib.11.Civit.Dei cap.6.* D.Thom. *lib.3. contra Gent.cap.104.* sed ipsis Ethnicis, tam Platonicis *Psello, Proculo, Plotino, & Apuleio*, quàm Aristotelicis, *Theophrasto, Ammonio, Avicenna, & Alga-*
4 *zelo.* Quibus convenit sacra Parœmia dum dæmones esse affirmat *Levit.c.17. Deuter.32. Paralip.2. c.11. Psal.105. Baruc.3.Matth.8.9.& 12.Marc.1.3.5. Luc.4.8.& 9.Acta Apost.5.& 19.Ioan. 8.& Canonic.1.c.2.Apostol.ad Ephes.6. & Corint.2.c.4.D.Pet.1.Can.2.Ap.c.12.*

5 ¶ Alij paulò nequiores dæmones esse fatentur, sed negant hanc Magiam ab eis emanasse, nam eius effectus tribuunt immediatè Deo per Magos huiusmodi operanti: vel Deo per Angelos bonos ea perficiente Bodin.*lib.dæ-*
6 *monoman.cap.4.& 5.* † Priores dicunt esse quasdam gratias gratis datas, sicut sunt gratiæ linguarum, & sanitatum apud Apostol.*Corinth.1.cap.12.* necnon & prophetia, quæ vt Balaamo, *Numer. c.23.* sic & alijs improbis concedi non raro solet *Matth.c.7.Apostol.d.Corinth. 1.c.13.* † Sed hæc mera blasphemia est, 7
magicis artibus tribuere, quod est proprium gratiarum gratis datarum, & cum veris miraculis præstigias cōfundere, torquendo scripturam sacram in sensus alienos, vt docet D. Paul. *ad Timot.1.cap.1.& Corinth.2.c.4.* † Quæ 8
si docet Deum aliquando per impios miracula edere, id ad fidei, & gloriæ divinæ propagationem fit, non tamen ad impiorum consilij probationem, vt tenet Raph.de la Torre, *tom.2. de vitiis oppos.relig.q.95.in prælud.disp.2.*

¶ Alij qui dicunt hos esse effectus 9
bonorum Angelorum quos per excellentiam vocant *Spiritus*: contendant hunc aerem inferiorem plenum esse spiritibus, qui amicitias nostras colunt, & necessitatibus subveniūt, vt fuit impostura Platonicorū, *Iāblicij, Porphyrii, Proculi, & Iuliani Apost.* † Nā boni An- 10
geli dici non possunt hi, qui se tāquam Deos iubēt à maleficis adorari, & sacrificari, & qui cōcurrunt ad patrāda adulteria, homicidia, furta, & alia facinora, quæ boni Angeli sēper detestātur, & abhorrēt, vt docet D.Aug.*l.3.de Trinit.* † Verū enim est Angelos bonos se nō 11
pati adorari, vt D. Ioa. volētē id facere cōpescuit Angelus, Apoc. c.19. *Vide ne feceris, cōservus enim tuus sum, &c. Deum adora,* nec sacrificari, vt Manue volenti hædū offerre dixit Angelus Iudic. c.13. *si me cogis non comedā panes tuos: si autē vis holocaustū facere, offer illud Domino.* † Præterea ij spiritus à magis imperantur, & coguntur, quare de bonis intelligi nequit, nā homines in Angelos bonos potestatem non habent, vt tradit Euseb.*l.5.de Præparat. Evangel.c.6.* 12

† Habent

† Habent ergo in dæmones, vel quia
13 superior dæmon, cum quo Magus habet societatem cogit inferiores parere, vel quia ipsi se à suis cultoribus cogi simulant, vt magi eos in fœdere detineant, vt trademus *in capite sequent.*
14 ¶ Quæ quidẽ Magia ex prima adulterata, & corrupta irrepsit, vt docet Philo.*lib. de special. legib. Ex hoc adulterata, & corrupta descendunt, quæ proprio maxime vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, hariolorumq; studia, mulierum, mancipiorumque nequissimorum spectationes, & lustrationes profitentium, mutationesque amoris in odium, aut ex adverso in amorem odii, per quasdam passiones amatorias, & irritamenta idonea.* †
15 Quam sanè ex principio mundi à Caim filio Adæ originem trahere contendit Cassian. Serenus Abb. *collat.* 8. *c.* 21. *Scientiam omnium rerum cœlestium, & sublunarium quam Adam à Deo acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam servavit incontaminatam, & donec divisum à sacrilega propagine Caim perduravit, eã doctrinã ad Dei cultum, & ad vtilitatẽ vitæ communis exercuit, cum vero fuisset impia generationi permixtum ad res profanas, atq; noxias, quæ piè didicerat, instinctu dæmonis deviavit: curiosasque ex ea maleficiorum artes, atque præstigias, ac magicas superstitiones audacter instituit.* †
16 Post diluviũ autẽ Chã filius Noe eã homines docuit D. Clem. *l.* 4. *Recognit. Dæmones docuerunt homines, quod artibus quibusdam obediebant mortalibus, ac veluti ex fornace quadam, & officina malitiæ totum mundum subtracto pietatis lumine, impietatis fumo repleverunt; ex quibus & aliis causis diluvium introductum est, & omnes qui erant super terram deleti sunt, excepta Noe familia, qui cum tribus filiis eorumq; vxoribus superfuit, ex quibus vnus Cham nomine quidam ex filiis suis, qui Mezraim appellabatur, à quo Ægyptiorum, Babyloniorum, & Persarum ducitur genus, male compertam magiam tradidit disciplinam: hunc gentes, quæ tunc fuerant Zoroastrum appellarunt.* † Est enim communis omniũ 17
sententia Zoroastrum fuisse Magiæ huiusmodi authorem, vt Diogenes Laërtius, Diodorus, Eudoxus, Hermippus, Aristoteles tradidere, Plin. *l.* 30. *c.* 1. *Sine dubio in Oriẽte orta est Magia in Perside à Zoroastro, vt inter authores convenit: Eudoxus Zoroastrum hunc sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit, sic & Aristoteles, Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, & vicies centum millia versuum à Zoroastro condita indicibus quoque voluminum eius positis explanavit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster tradit Azonacem, quinque millibus annorum priorem bello Troiano.* † Contra autem Xanthus Ly- 18
dius, & alij, vt refert Laërtius, multo recentiorem eum faciunt, hoc est, sexcentis dumtaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam, sed illi nimium multos computant annos: vel illos, non quales nostri sunt, sed quales Ægyptij, & Arcades habuerunt, scilicet trimestres, aut Zoroaster, non vnus fuit, vt tenet Arnob. *lib.* 1. *contra Gent.* † Constat 19
enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum Regis, quo regnante natus est Abraham, ab ortu autem Abrahæ vsque ad primam Olympiadem fluxerunt anni mille centum septingenti, & paulò amplius sexaginta, nam qui plures quàm cæteri annos Monarchiæ Assyriorum, & Medorum, vsque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta assignarunt. † Cœpit au- 20
tem Cyrus regnare initio, quinquagesimæ quintæ Olympiadis: quare à Nino, & Zoroastre, vsque ad primam Olympiadem numerantur anni mille quadringenti nonaginta quatuor. Bellum autem Troianum septem & quadringen-

quadringentis annis præcessit Olym-
piades. Xerxis transitus in Græciam
in LXXV. excessus Platonis, in CVIII.
21 Olympiadis incurritur. † Quare verius
mihi videtur sentire diabolum primum
Magicarum artium fuisse authorem,
non solùm ex Caïm post corruptam
naturam, sed etiam in Paradiso (in in-
tegra hominis innocentia) dum for-
mam sibi induens serpentis, vel occul-
tè per verum, & naturalem serpen-
tem Evam alloquens blandissimis de-
ceptam promissis omnem boni, & ma-
li scientiam pollicetur, Genes. cap. 3.
Eritis sicut Dij scientes bonum, & malum.

22 ¶ Præcipua ergo causa ipse diabo-
lus est, qui humani ingenij ex origi-
nali labe detorta indolis festivi apolo-
gi frondibus velatam protulit hanc
Magiam secundam quam per omnes
mundi ætates, propagavit, ex pestife-
ra illa societate hominum, & dæmo-
num, *cap. illud, cap. nec mirum, b. 26. q. 5.*
D. August. *lib. 2. doctr. Christ. cap. 21.
& 23. & lib. 11. Civit. Dei, cap. 6.* Ioan.
Salisberiens. *lib. 1. de nugis curial. c. 9.*
23 † Vt sic horum perfidia Magia divinis
principiis defraudata diaboli altera in-
cantationibus suffulta irrepsit, quæ sub
præstigiarum crepundiis educata, iam
pinnulis præmunita in fatuorum arces
evolavit, nam vt ait Cæl. Calcagnius
*lib. de Magia amator. Vanitas olim iun-
cta miraculo furtivo concubitu genuit
Magiam secundam cognomine, reformi-
dansque ne forte veritas, cum qua perpe-
tuas gerit inimicitias suum partum ene-
caret: illum impudentiæ, ac timori iun-
24 ctis connubiali fœdere commendavit.* †
Et hæc dicitur absolutè *Magia specialis,*
quæ mera est γοητεία, *gouteia*, mera in-
cantatio, atque impostura, fallax in-
quam, & nociva, vt satis eius diabo-
lus indicat author, qui ante diluvium
illam docuit malos illos Gigantes, à
quibus ea Chadmus imbutus, & ab eo
eius posteri Ægyptij, Chaldæi, Persæ,
& alij subtracto pietatis lumine, im-
pietatis fumo orbem repleverunt. † Si- 25
ve vt ait Cassian. *vbi sup. d. c. 21. Sed
quomodo hæc curiosa, & malefica doctri-
na diluvio non perierit in causa fuit
Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui
superstitionibus, & sacrilegis artibus fuit
infestus, easque artes cum in arcam, in qua
cū Noë patre suo iustissimo, & sanctis frat-
ribus ingressus erat, inferre non auderet,
diversorum metallorum laminis, quæ sci-
licet aquarum non corrumperentur iniu-
ria, & durissimis lapidibus, qui vim ig-
nis non sentirent, insculpsit: quæ diluvio
peracto eadem, quæ ille celaverat curio-
sitate perquirens, sacrilegiorum, ac per-
petuæ nequitiæ seminarium transmisit in
posteros.* † Et hanc *Magiam specialem* 26
Archimagus in duas species distinguit,
lib. de vanitate scient. vnam cuius cul-
tores dæmoni sacrificant, & eum ado-
rant, quam dicit legibus divinis, &
humanis vetitam, nefandissimam, &
cunctis ignibus plectendam. Alteram
quam ipse vellet persuadere à pacto
cum dæmonibus immunem esse, dicens,
*Invitos cogi obtemperare virtute quorun-
dam divinorum nominum adiuratos.* † 27
Qui licèt in priori, vt in arte peritus
credendus sit: in posteriori bis menti-
tur, primo dum negat eam fœdere cum
dæmonibus niti: nam re vera semper
expresso, vel tacito pacto corrumpitur,
vt censet Mart. del Rio *lib. 2. Magicar.
q. 3.* secundo dum asserit ea dæmones
cogi, quia est merum delirium, vt dice-
mus *cap. seq.*

¶ Duæ enim species sunt Magiæ 28
quarum altera à Deo ipso Adamo vni-
versali omnium parente, ac protopla-
sto vnà cum cæteris scientiis elargita
est: altera à diabolo ad eius æmulatio-
nem ementita filiis suis, & posteris
tradita fuit, quæ pactis, & supersti-

tionibus nititur omni iure detestanda, *cap.illud*, *c.qui sine salvatore h.26.q.2.*
29 *c.Episcopi, c.nec mirum, dict.26.q.5.* † Quare Magia in bonam, & malam secatur, D. Hieron. *in Daniel. c.2.* quam *albam, & nigram* appellat D. Augustin. *lib.12. Civit. Dei, c.4.* quarum vtramque Persis tribuit Apuleius *Apolog.1.* qui duos earum crediderunt authores: alterum bonum *Oromazum*, quem solem putabant, alterum malum *Arimanen*, quem Plutonem dixerunt, vt docet Plu-
30 tarch. *in comment. Isidis, & Osir.* † Vnde Manichæi delirantes duos Deos esse fatentur, vnum bonum cœli præsidem creatorem omnium incorporalium, & invisibilium: alterum malignum, creatorem rerum omnium visibilium, & corporalium, asserentes non esse facta hæc à Deo Patre cœlesti, sed à diabolo malo, & Satana quem ipsi vocant Deũ malignum, & Principem huius sæculi, vt tradit Nicol. Eymeric. *in Director.*
31 *Inquis.p.2.q.13.* † Et quia plerumque mala, pro bona irrepsit, ne pro auro venena incautis propinentur: in primis, vt Magos, hæreticos, & dæmoniacos damno libros *Artis notoriæ, Paulinæ, Cabalistæ*, & libros qui de Magia inscribuntur *Adæ, Abeli, Abrahæ, Enoch. Razieli, Tobiæ, Pauli, Honori, & Cy-*
32 *priani.* † Item, & *Anselmum Parnensem, Picatricem Hispanum, Cicchum Esculanum, Petrum de Abano, Cornel. Agripam, Theophras. Paracelsum, Apollonium, Tyanæum, Godelmanum, Ficardum, Vuierum, Melanchthonem, & huiusmodi alios ab Ecclesia proscriptos*, & authorem pestilentis lib. ארבעהאך *innomina-*
33 *tum.* † A quorum labe omninò, non sunt immunes lib. Roberti Perscrutatoris *de Magia ceremoniali, & de mysteriis secretor.* Qui ex Agrippa delibaverunt non pauca, *Archindus, Rogerius, Bacconus, & Geber Arabs*, multis scatent superstitiosis. *Raymund. Lullius, & Arnal. Villanovanus*, sunt ipsi quoque in nonnullis hæreseos notati ab Eymerico *in Direct. Inquis.* & Marian. *de reb. Hisp lib.14.cap.9. & lib.15.c.4.* † Item, Thomas Bungey *lib. de Magia natural.* & eodem titulo alius *Georg.* 34
Riplai, qui post mortem Necromanticus fuit iudicatus. Hieron. Cardanus *lib. de subtilit. & Variet.* miror tandiu ab Ecclesia expurgatos, qui iam lima librorum traduntur, cautè ideo legendi, quia passim latet anguis in herba, Ioan. Bapt. Porta *in specioso libro Magiæ naturalis*, superstitiosa multa, & illicitæ Magiæ velare nititur, ideò ab eo cavendum. † *Albertus Magnus* tribus li- 35
bris, de mirab. vanitate, & superstitione refertus est, sed tanto Doctori partus suppositus: scripsere etiam hanc Magiam Iulian. Chaldæus *lib.4. de dæmonib.* & Francisc. Picus testatur se legisse libros Chaldaicè: scriptos *Esdræ, & Malchiar.* Magorum, quorum impiis scriptis vtebantur Gnostici. † 36
Antonij Mizaldi liber de Magia naturali, superstitiosa à naturalibus non discernit, *Ioan. Vuecherus*, sine antidoto non est legendus, vt nec Ponzetus, & Ardoinus Medici *in libris de venenis.* Porphyrius alios citat, de quibus hodie tantùm extant Zoroastri χαλδαϊκά, quæ ex Platonicorum scriptis collegit Picus obscuritatis magis, quam vtilitatis.
† Salomonis liber *Almutem*, & lib. *de* 47
morborum curatione, & alius qui inscribitur *Clavicula Salomonis*, suppositi sunt, quo Iudæi, & Arabes in Hispania suis posteris hæreditario iure relinquebant, quibus mirifica operabantur, vt tradit Pegna *in Direct. Inquis. comm.53.*
† Cuius vanitatis sectatores non viles 38
modo, sed Principes, & Magnates erant nam avorum adhuc memoria est, huius Goëtiæ celebres scholas fuisse apud nos Salmanticæ, & apud Italos ad lacum Nursinum, & in Spelæo Visigniano,

vt

vt tradit Annan. *lib. 3. de natura dæmon.* 39 *fol.* 104. † Eorum artes apud nos ex Regum Catholicorum beneficio funditus exterminatæ sunt, & seuerissimis legibus punitæ, nam vt ait Tertullian. *lib. de Idololatr. post Evangelium nusquam invenies, aut Sophistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Coniectatores, aut Magos, nisi planè punitus vbi sapiens? Vbi literator? Vbi conquisitor huius ævi? Nonne infatuavit Deus sapientiam huius seculi.*

CAPVT VI.

De pacti dæmoniaci obligatione.

SVMMARIVM.

1 *Pactum dæmoniacum prohibetur.*
2 *D. Isaias. c. 28. de pactis dæmoniacis interpretatus.*
3 *Dæmones libenter cum hominibus pactum ineunt.*
4 *Pacti dæmoniaci formula.*
5 *Obligatio præscriptis verbis nascitur ex pacto cum dæmone.*
6 *Contracta Arithmetica constant proportione.*
7 *Obligatio non cadit in dæmonem.*
8 *Qui contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis eius.*
9 *Diabolus spiritus est Angelicus natura sua splendidissimus.*
10 *Diabolus adigi non potest, nisi per exorcisticam dignitatem.*
11 *Diabolus noster hostis est irreconciliabilis.*
12 *Diabolus alligari non potest pacto.*
13 *Diaboli fides nulla, quia conflatus est ex mendacio.*
14 *Diabolus formatus ad illudendos homines.*
15 *Diabolus cupidus divini honoris.*
16 *Diabolus qua mente ab homine se cogi simulat.*
17 *Naturales res nullæ sunt quibus dæmon cogatur.*
18 *Exorcismis Christus virtutem dedit.*
19 *Philosophi, & Iurisperiti credentes rebus naturalibus dæmones cogi refutantur.*
20 *Naturales res naturaliter operando in dæmones non agunt.*
21 *Res naturales, quæ ad dæmonem cogendum adhibentur ridiculæ sunt.*
22 *Verba, quæ ad pacta adhibentur, ridicula.*
23 *Diabolus simulat se captum, vt te capiat.*
24 *Pacti inefficacitatis carmina.*
25 *Res naturales in creaturam spiritualem non agunt.*
29 Familiar, *quo pacto cogatur.*
27 *Dæmones non coguntur physica coactione, sed morali.*
28 *Dæmones suis superioribus subditi sunt.*
29 *Dæmones ligantur ab Angelis, & alijs potentioribus dæmonibus.*
30 *Doctores explicantur loquentes de coactione dæmonis.*
31 *Dæmon coactus alacriter venit in perniciem generis humani.*
32 *Dæmon quando pactum frustratur, & quando servat.*
33 *Lucanus de coactione dæmonis explicatus.*

DÆmones qui superiori capite negarunt, hoc pactum negant similiter, sed affirmat communis Theologiæ, & Iurisprudentiæ Schola, cum Propheta D. Isai. cap. 28. *Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* † Quod D. Thomas satis probabili interpretatione Magis accommodat 2. *q.* 95. *art.* 4. vt & Pontifices Ioann. XXII. in extravag. contra Magos, quæ incipit *super specula*, & Sixt. V. in bulla contra Astrolog. ann. 1591.

1 2

1591. Castro *de iusta hæret. punit. lib. 1.*
3 *c. 14.* Grilland. *de Sortileg. q. 3.* † Hoc dæmones libenter cum hominibus ineunt, qui Christo Domino ausi sunt pacti conditionem offerre, Matth. c. 4. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me.*
4 † Contractus innominati formula *Do, vt facias* de qua in *l. labeo scribit, l. Iurisgentium, D. de pact.* apud Magos passim recepta, quibus diabolus promittit *Si te mihi addixeris vlciscar te, ditabo te*, &c. vt tradit Petr. Binsfeld.
5 *in confess. malefic. præludi. 6.* † Ex qua præscriptis verbis nascitur obligatio pura, *l. obligatio. l. naturalis, §. sed si facio, D. de præscript. verb. cum alijs* per Loriot. *de apicib. iur. tract.* 10. *ex*
6 *num.* 15. † Adversus hominem videlicet, non tamen adversus dæmonem: nam & si contractus Arithmetica constent proportione, & vltro citroque obligationem producant, *l. Labeo, D. de*
7 *verbor. signific.* † In dæmonem cadere, non potest obligatio, neque civilis, neque naturalis, quia non est pura creatura anima & corpore constans, vt tradunt D. Thom. *2. 2. q. 95.* concivis meus Cardinal. Toledo *in summ. lib. 4.*
8 *c. 15.* † Neque ex hoc homo quæri potest, nam qui contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis eius, cum quo contrahit, *l. penult. D. ad Maced. l. qui cum alio, D. de regul. iur. cum vulgatis.*

9 ¶ Cùm enim diabolus spiritus sit Angelicus natura sua splendidissimus, quia naturalia ei lapsu immutata non sunt, vt docent Dionys. *de divin. nomin. cap. 4.* D. Thom. *p. 1. q. 63. art. 4. & q. 64.*
10 *art. 1.* † Eum adigere non possumus per modum imperij, aut compulsionis, nisi simus à Deo delegati per exorcisticam dignitatem, vt docet Petr. Thy-
11 ræus *lib. 1. de apparit. spirit. cap. 15.* † Amicè autem, & precario ridiculum est, nam dæmon adversarius noster est irreconciliabilis, qui si maluit carere beatitudine æterna, quam parere Deo, parebit ergo homini adversario? Quem tanquam leo rugiens quærit, vt devoret, D. Petr. *Canonic. 1. c. 2.* † Aut qua 12
arte illum alligare possunt? cum ex pacto illis non astringatur D. Iob. c. 40. *Nunc quid fecit tecum pactum, & accipiens eum quasi servum sempiternum?* Neque vllis vinculis alligari, neque vllis cancellis concludi valet, idem D. Iob. d. cap. 40. *Nunquid eludes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis?* † Aut 13
quare in eius fide niteris, qui conflatus est, ex mendacio D. Ioan. cap. 8. *Ille homicida erat ab initio, & in virtute non stetit, cùm loquitur mendacium ex proprijs loquitur, quia mendax est.*

¶ Nunquid sigillo, imagine, annulo, 14
charactere, strepitu, susurro, voce ære fracto nata, aut quid simile alligatum tenes eum, qui hæc tibi docuit, vt irrideat? *Psal. 73.* sive eludat, Psal. 103. *Draco ille quem formasti ad eludendum ei.* † Non enim dæmon accedit ad Ma- 15
gum accersitus virtute characterum, & signorum, vt animalia cibis: sed vt spiritus signis, in quantum ei exhibentur in signum divini honoris, cuius ipse cupidus est, vt docet D. August. *lib. 21. Civit. Dei, cap. 6.* D. Thom. *p. 1. q. 115. art. 5.* † Neque eis astringitur, 16
quia cùm sit creatura spiritualis omnibus rebus naturalibus superior est, & si aliquando se cogi simulat, id facit, vt magis homines in fœdere detineat, vt tradit Francisc. Picus *lib. 7. prænoct. c. 4.*
† Quia nullæ sunt res naturales quibus 17
cogi possit, vt accedat, fugiat, appareat, veniat, aliquid faciat, vel facere desinat, quia in eius potestate est præstare, aut fallere, vt docet D. August. *lib. de natura dæmon. cap. 3.* † Neque per hoc 18
assentior hæreticis; exorcismis, ac rebus sacris vim eripientibus, nam qui illa instituit Christus virtutem dedit

superna

ſupernaturalem , vt docet Petr. Thy-
19 ræus *part.3. de dæmoniac. c. 43.* † Ne-
que philoſophis , & Iuriſperitis , qui
non admodum peritè cenſent his næ-
niis dæmones compelli virtute ſigno-
rum adiuratos , Procul. *libro de Magia*
c.9. cum aliis per Grilland. *de Sortileg.*
20 *quæſt.3. ex num.22.* † Quia ſatis ridicu-
lum eſt putare res poſſe effingi natu-
rales , quæ naturaliter operando dæ-
monem cogant, qui factus eſt, vt nihil
timeat, vt docent Diuus Iob *c.40.* Di-
uus Auguſt. *lib.10. Ciuit. Dei* , Con-
rad. VViping. *lib. 2. de ſuperſtit. c.10.*
11. & 12. Valleſ. *de ſacra philoſoph.*
11 *c.15. & 18.* † Præterquam , quod res
omnes naturales , quæ adhibentur om-
nes ſunt vanæ , ac ridiculæ , vt radices
variæ, vnguium ſegmina, acus, pelles,
& ſimilia , quæ ſunt apud *Celeſtinan in*
traged. Caliſti, & Melibeæ, act.5. nec-
non obſeruationes , vt Dido apud Vir-
gil. *Æneid.4.*

Vnum exuta pedem, vincliſque in ve-
ſte recincta.

22 Et verba , quæ adhiberi ſolent , vana
ſunt ſimiliter, & futilia , vt docet Por-
phyrius *epiſt.ad Anebon.* quem citat Eu-
ſeb. *lib. 5. præpar. Euangel. cap.6.* in
hæc verba , *Tu , inquiunt , qui è limo*
emerſiſti , qui ſedes in loco , qui nauigio
nauigas , qui ſingulis horis formam com-
mutas, & in ſingulis Zodiaci ſignis per-
23 *ambulas.* † Quibus enim, vt ait D.Chry-
ſoſt. relatus à Simanc. *de cath. inſtitut.*
tit.63. num.31. Simulat ſe captum , vt
te capiat , ſe victum , vt te vincat , ſe
tibi ſubditum , vt te ſibi ſubdat , atque
24 *præſtringat.* † Nam vt rectè alius in
perſona dæmonis cecinerat apud Si-
manc. *vbi ſupr.*

Carminibus , folijs , auibus , fumoque
ligari
Dicimur , & circumductis in puluere
ſignis
Sed veluti pleriſque aliis , ita falli-
tur iſto
Mens hominem.

Quia cum omnibus his non minus per 25
moueri poſſint , quàm lapides D. Th.
in Sent.4. diſt.7. art.fin. quia res natu-
rales in creaturam ſpiritualem non ope-
rantur, (licèt à dæmone ſint inſtitutæ)
falſum eſt eis credi aſtringi , vt poſt
alios docet Bart.Sybillan. *lib.de peregr.*
decad.3. cap.8. q.1. † Niſi velis cogi à 26
dæmone ſuperiore *Paredrio* , vel *Sere-*
ctino , cum quo Magus ſocietatem in-
ierat , vulgò *Familiar* , vt de Deo So-
cratis refert Tyrius *ſer.26.* & de Simo-
ne Mago, D.Clem. *lib.2. Recognit.* &
de aliis Nicol. Remig. *lib. 1. dæmonol.*
† Non quidem phyſica coactione , ſed 27
morali quatenus volunt ſtare conuen-
tis ; vt docet D. Auguſt. *lib.21. Ciuit.*
Dei , D. Thom. *contra Gent.4. cap.90.*
Victoria , *in relect. de Magia num.27.*
Valent. *2.2. diſp.6. q.13.* Azor. *tom.1.*
inſtit. moral. lib.9. cap. 26. q.2. Thom.
Sanchez *in ſumm. tom.1. lib.2. cap.42.*
num.11. † Nam vt Angeli boni ſibi 28
ſuperioribus ſponte , & alacriter ob-
temperant : ſic è contrario cacodæmo-
nes ſuperioribus ſuis, vt praua manci-
pia duris dominis, aut inbecilior tyran-
no potentiori , nonniſi inuiti, & malo
domiti obediunt, vt doctrina, & exem-
plis docet eleganter Mart. del Rio
lib.2. Magicar. q.30. ſect.1. Petr. Binſ-
feld. *in confeſſion. maleficar. prælud.10.*
† Sic legimus etiam Aſmodæum (quem 29
cacodæmonem fuiſſe nullus dubitat)
ab Archangelo Raphaële ligatum in
deſerto, D.Tob. *cap.8.* & quatuor An-
gelos (quos malos fuiſſe ſpiritus Beda
teſtatur) ligatos ab Angelo in magno
Euphratis flumine legimus, *Apocalyp.*
cap. 9. & ab Angelo itidem ligatum
diabolum catena per annos mille in
abyſſum, *Apocaplyp.c.20.* † Sic intelli- 30
gendus Euſebius *lib. 5. præpar. Euang.*
c.6. dum fatetur dæmones ab hominibus

posse detineri. Sic similiter, & Victoria *lib. de Mag.* cùm censet dæmones annulis includi, sic Archimagus dum
31 ait, *Invitos cogi parere, virtute, quorundam divinorum nominum adiuratos.* † Neque per hoc Regnum eius dividitur, quia vt perniciem humano generi paret, etsi compulsus alacriter venit, nam vt ait D. Luc. c. 11. *Si autem Sathanas in seipsum divisus est, quomodo stabit Regnum eius*: quoad malum vnos aliis obtemperare satis demonstrat paulo post. *Tum vadit, & assumit septem spiritus ne-*
32 *quiores se.* † Nam pactum frustratur quando maiorem humano generi perniciem sperat: pactum servat, quando Deus ei permittit, & ipse sperat se sic plures illaqueaturum, vt docet Crespet. *lib. 1. de odio Satan. discur.* 15. Petr. Binsf-
33 feld. *in confess. malefic. prælud.* 6. † Quorum omnium deliria recenset concivis meus Lucan. *lib.* 6. *Pharsal.*

Quis labor hic superis cantus herbasque sequendi,
Spernendique timor? Cuius commercia pacti
Obstrictos habuere Deos? Parere necesse est,
An iuvat? Ignota tantum pietate merentur,
An tacitis valuere minis? Hoc iuris in omnes
Est illis superos, an habent hæc carmina certum
Imperiosa Deum: qui mundum cogere quidquam
Cogitur ipse, potest.

CAPVT VII.

De pacto implicito, & explicito.

SVMMARIVM.

1 *Pactum duplex expressum, & tacitum.*
2 *Pactum expressum contrahitur dupliciter.*
3 *Pactum expressis verbis fit dupliciter.*
4 *Pactum expressum simpliciter.*
5 *Pactum expressum solemniter.*
6 *Pactum abnegatio fidei, & Sacramentorum.*
7 *Abiurationes, & execrations pacti expressi.*
8 *Omagium pacti expressi.*
9 *Dæmonis promissa in pacto solemni.*
10 *Rebaptizatio, & novi nominis assumptio in pacto solemni.*
11 *Stigmatis impressio fit in pacto solemni.*
12 *Stigmatis huiusmodi impressio variis locis.*
13 *Oblationes pacti expressi.*
14 *Sacrificium Magorum.*
15 *Mensæ, & epulæ, & alia fœda sagarum.*
16 *Cursus, & recursus ad conventus.*
17 *Pactum implicitum est quotiens quis superstitiosis vtitur signis, nesciens esse mala.*
18 *Pacti impliciti exempla, & n.* 19.
20 *Ignorantia invincibilis excusat à peccato.*
20 *Faciens quæ à Mago sunt instituta fieri, tacite consentit in pacto.*
22 *Superstitiosis vtens rebus discedit à Deo.*
23 *Pactis se implicari nihil aliud est, quàm ad tentoria diaboli se confugere.*
24 *Bellum cum dæmone ab ineunte luce indictum est.*
25 *Bellum cum diabolo Sacramento adacti promisimus.*
26 *Pactum implicitum à lethali peccato excusari nequit.*

Pactum huiusmodi duplex est, expressum, & tacitum, vt docent D. 1
Thom. 2. 2. *quæst.* 95. & *quæst.* 96.

Albert.Magnus *in Sentent.2. distinct.7. art.fin.*concivis meus Cardinal.D.Francisc. de Toledo, *in summ.lib.4. c.15.alter concivis meus Episcop.* Simanc. *de Catholic. institut. titul.36.* Grilland. *de Sortileg. quæst.3. num.2.* Mart. Alzpicueta dictus Navarr. *in Manual. c.11. num.25.* Francisc. Suarez *de relig.lib.2.*
2 *cap.8.*† Pactum expressum contrahitur dupliciter, aut expressis & conceptis verbis à dæmone institutis, aut fit ipso facto, vel actione quando quis facit illud, quod novit dæmon pro signo, seu tessera suæ opis, & efficaciæ constituisse, vt docent Caietan.ad Divum Thom. *2.2. quæst.95. art.3.* Navarr. *d.*
3 *c.11.num.21.* † Expressis, & conceptis verbis fit, aut solemniter aut simpliciter, qualiter religiosi solent votum solemne profiteri, & alij qui votum simplex emittunt, vt tradit Grilland. *de*
4 *Sortileg.d.quæst.3. num.4.* † Simpliciter celebratur ipsi cacodæmoni privatum apparenti, vel loquenti tantum, & non apparenti, vel Mago eius nomine stipulante, ne paciscens dæmonis aspectum reformidet, vel libello simplici diabolo, vel Vicario Mago præsentato, vt ex sagarum confessionibus tradunt Inquisitores German. *in Mall. part.2. quæst.1. cap. 2.* concivis meus Cardin. Toledo, *d.cap.14. num.10.* Grilland. *d. quæst.3. num.3. & quæst.7. num.28.* Suarez *d.cap.8.* Farinac. *tom. 1. quæst. 20.*
5 *num.77.* † Solemniter autem celebratur quando novitius à Magisterulo de nocte per aërem ad conventicula devehitur, & deducitur ad Sathanam, qui in forma visibili residet specie hirci, vel alterius animalis sedentis in solio regio mirificè ornato more Principum, & ibi astantibus maleficis, & sagis publicè se ei devovet, vt ex iudicialibus confessionibus observant hæreticæ pravitatis Inquisitores Paul. Grilland. *d. q.3. num.4. & quæst.7.num.26.* Bernard. Commens. *tract. de strigijs, ex num.1.* Eymeric. *in Direct.p.2.q.47.* † Posteà 6
abnegat baptisma, & omnia fidei Sacramenta, hæretica attonitus vesania repudiat, quia vt legitur, apud D.Ioan. cap.8. *Venit diabolus, & tollit verbum de corde ipsorum ne salvi fiant.* Hoc est fidem veram eiusque confessionem secundùm Divum Augustin. *lib.10. Civitat. Dei, cap.20.* † Et Deiparæ Ma- 7
riæ patrocinium blasphemo ore renunciat, & promittit se eius imagines, & Crucem, & beatorum reliquias nefariè solo prosternere, atque pedibus conculcare,vbi primum se dat occasio, nunquamque ad fidem Catholicam reversurum, neque eius præcepta servaturum, sed solùm ea, quæ per ipsum Principem erunt decernenda, in quibus semper addictum, & obedientem esse pollicetur,&quod veniet ad ludos, & aderit sacrificiis, & solitas cum aliis preces effundet, & qua poterit alios ad suam perfidiam seducet, vt ex sagarum confessionibus, docent Idem Grilland. *d. q.7. num.26.* Bodin. *lib. 1. dæmonol. c.4.& 5.* Petr.Binsfeld. *in confess. malefic.prælud.6.* † Quæ omnia,& alia mul- 8
ta scelera, iureiurando per ipsiusmet Principis salutem confirmant, tactis scripturis super quodam magno libro obscuras paginas continente, ac tandem de his omnibus dæmoni *Homagium* præstant super circulo in terra insculpto, quia circulus expers principij & finis, symbolum est divinitatis cuius ipse cupidus est D. Thom. 2. 2.
q.95.art.5.† E converso autem dæmon 9
Mago promittit illi semper se adiuvaturum, divitias, honores, & gaudia immensa, quæ in hoc mundo desideraverit, præstiturum: & post hanc vitam alia maiora daturum: constituitque ad custodiam ipsius magi vnum dæmonem: qui eum nunquam valet derelinquere vt in omnibus inserviat, quæ cupiet,

vt

vt tradunt Idem Grilland. Remig. &
Binsfeldius, *vbi sup.*
10 ¶ Quibus peractis deletur iste de
libro vitæ, & inscribitur in libro mor-
tis nigerrimo, rebaptizatur, & novo
nomine induitur, ac velut de lapide
empta mancipia fugitiva stigmate, vel
charactere inuritur, vt tradunt Tertul-
lian. *lib. de præscript. adversf. hæres.* Re-
mig. *d. lib. 1. cap. 5.* Nider. *lib. 5. Formi-*
11 *car.* † Cuius variæ solent esse figuræ,
nam aliquibus est ad instar vestigij le-
poris, aliquibus ad similitudinem ma-
nus bufonis, rubetæ, lacerti, aut catelli
12 nigri, *vt tradunt præfati authores.* † Et
apparent variis in locis impressa, nam
aliquibus cernitur in sinistro femore,
vt de Mugeta saga scribit Idem Remig.
d. c. 5. aliquibus in humero sinistro, vt
de Bayaronne fœmina tradit Charond.
lib. de Antichrist. not. 1. aliquibus in
fronte, vt de Antichristo legitur, ita
suos signasse *Apocalyp. cap. 13.* aliis po-
sterioribus partibus extantiæ dexteræ
13 auris, Irenæus *lib. 1. cap. 24.* † Ac deni-
que, vt suo Principi in supremæ suæ
potestatis recognitionem ei exhibent
partem rerum externarum, & vtensi-
lium, vt scribit Archimagus *lib. de va-*
nit. scient. vt ex bonis corporis sangui-
nem, vt in sacris Baal, *Regum 3. cap. 18.*
ex bonis naturæ filios, vt in sacris Mo-
lochi, *Reg. 4. cap. 26.* ex bonis fortunæ
fragmentum vestis: an quia Regi soliti
sint substernere vestimenta, *Reg. 4. c. 9.*
14 *Matth. cap. 21.* † Et tandem peragitur
sacrificium per Magum revestitum cum
cassula sine cruce astantibus maleficiis,
& sagis, cum candelis ex pice, lumine
ex adverso pollice dæmonis petito, qui
in forma hirci, vel alterius animalis
residet magna cum maiestate, & simu-
latione, dum ei talis cultus latriæ sub-
mittitur, vt videre est in sententia Ave-
nione lata, anno 1582. apud *Sebast.*
15 *Michaëlem in Pneumalog.* † Posteà pa-
rantur mensæ variis dapibus instructæ,
præsertim ex carnibus infantum neca-
torum assis, aut coctis sine sale, ibique
epulantur, ac bibunt maxima cum
exultatione, ac posteà psallunt, cantant,
ac tripudiant in honorem asserti Prin-
cipis: ac tandem dæmonibus commis-
centur, viri succubis, fœminæ incubis,
& alia fœdissima peragunt crimina, vt
testantur Remigius, *vbi suprà,* & Bins-
feld. *in confess. maleficar.* † Quibus ab- 16
solutis suum Martinellum assumit, (sic
vocant assertum dæmonem paredrum)
& in locum ex quo exierant, revo-
cantur, antequam lux adveniat, &
tum omnia subito oculis evanescunt,
vt præter *Remig. & Binsfeld.* tradit
Grilland. *de Sortileg. d. quæst. 7. n. 25. 26.*
27. & 28.
¶ Pactum autem implicitum sive 17
tacitum censetur quotiens quis su-
perstitiosis vtitur signis, nesciens esse
mala, & à dæmone instituta, vt ex mul-
tis tradit Raph. de la Torre, *tom. 2. de*
vitijs oppos. relig. quæst. 96. art. 4. disp. 2.
† Vt qui ad levandum dolorem capitis 18
vteretur carthulâ subscripta *Iehova,* cer-
tis ritibus insignita, de quibus Paracels.
lib. de cœlesti medic. aut ad sanguinem
sistendum formula illa, *in sanguine Adæ*
orta est mors, &c. vel quid simile. † 19
Putans ea esse licita, vel quia ea ab ho-
minibus vulgò habitis bonis, accepit,
vel quia legit in libris (etiam supersti-
tiosis) putans esse probi philosophi,
quod tunc, vel nullum, vel levissi-
mum esset peccatum, vt docent Divus
Thom. 2. 2. *quæst. 74. art. 5.* & *ibi*
Medin. *& quæst. 76. art. 2.* † Quia igno- 20
rantia invincibilis à quovis excusat
crimine *cap. 2. de constit.* cum aliis per
doctissimum Præsidem Episcopum D.
Dinac. Covarruv. *in cap. alma mater,*
part. 1. §. 10. num. 12. & 13. de sentent.
excommunicat. † Cæteri autem graviss- 21
simè peccant, etiamsi pactum nullum
cum

cum dæmone, aut Mago contraxerint: nam eo ipso, quod faciunt, quæ ab eis sunt instituta fieri: tacitè consentiunt pacto, saltem inito cum primo facti authore, vt tradit Remig. *d.lib.1.cap.1.*

22 † Et per consequens discedunt à Deo ipso docente per D. Luc. cap. 11. *Qui non est mecum adversus me est*, quod gravissimum est peccatum, D. Augustin. *lib.2. in Genes. ad lit. cap. penult.* Turrecrem. *in cap. non observetis huius 26.*

23 *q.7.* † Quare pactis huiusmodi implicari, nihil aliud est quàm Christi militiam deserere, & ad tentoria diaboli perfidiæ, transfugij, & Apostasiæ crimine se recipere, vt tenent Suarez *de relig. lib 2. cap.9.* Binsfeld. *d.prælud.6.*

24 † Est enim nobis ab ineunte luce indictum bellum cum dæmone, quod Dominus, vt Pater patratus in Paradiso induxit Genes. cap. 2. *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, semen tuum,*

25 *& semen illius.* † Quod posteà Sacramento adacti servandum nomine Ecclesiæ rogante Sacerdote, & patrinis pro nobis respondentibus, iterum atque iterum promisimus *Nos abrenun-*

26 *tiare Satanæ, & pompis eius.* † Quare etsi tale pactum manifesta hæresi damnari nequeat ab expresso, & lethali crimine excusari non potest, vt Deo inobedientes, tam per Moysis *Exod. cap. 20. non habebis Deos alienos coram me*, quam per Apostolum tubâ intimantem D. Paul. *Corinth.1. cap. 10. Nolo socios vos fieri dæmoniorum.*

CAPVT VIII.

De invocatione dæmonis.

SVMMARIVM.

1 *Invocatio dæmonis signum est pacti expliciti.*

2 *Invocatio quibus modis fiat.*

3 *Magicarum ritus signa sunt ad invocationem.*

4 *Ritus quibus pacta inesse solent.*

5 *Superstitiosis rebus vti non licet etiam pro salute obtinenda.*

6 *Invocatio signum est divini honoris soli Deo debiti.*

7 *Invocationi intervenit latriæ cultus.*

8 *Invocatio prima est, & præstantissima latriæ pars.*

9 *Dæmonis invocatio quibus verbis fiebat, & n.10.*

11 *Magus minis terret, cùm Diabolus non vult adesse.*

12 *Pluto inferorum præses, claritate molestatur.*

1 INvocatio dæmonis signum est pacti explicti, & cultus latriæ expressus, quo se dæmon promisit responsurum, vel facturum, quod invocator petit, vt tradit Eymeric. *in Direct. Inquis. part.2. q.43.* 2 † Nam dæmon non concurrit sine invocatione, sive expressis vocibus concepta, vel nudis signis inducta, quando quis facit, quod ipse pro signo, seu tessera suæ opis, & efficaciæ constituit, vt docet Remig. *lib.1. dæmonol. cap.7.* 3 † Nam omnia, quæ fiunt in rebus Magicis à dæmone sunt instituta ad invocationem, vt ex sententia Porphyrij, sic testatur Euseb. *lib. 5. præparat. Evangel. cap. 7.* Porphyrius testis citetur, qui *in libro de Responsis*, ait, *non solùm felicem conversationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeant, & quibus alligentur Dij hominibus significarunt.* 4 † Quarum multæ sunt quibus solo aspectu dæmon invocatur, vt de annulo Gygis tradit Plato *lib. 2. de Republ.* aliæ sola portatione characteris, vel sigilli impressione, vt de alio annulo, qui eiectus in flumine Carolum Magnum coëgit, vt circa se habitaret, vt tradit Francisc. Aretino *in fonte mirab.* 5 † Quarum re-

rum sola portatione, quando ex ea dæmon promisit adiuturum gravissimum est peccatum etiam pro sanitate obtinenda, nam vt ait D. Chrysostom. *hom. 8. ad Colossen. Citius mors homini Christiano subeunda, quam vita ligaturis*
6 *redimenda.* † Invocare enim cultus est divini honoris soli Deo debitus, vt constat ex illo Genes. cap. 4. *Cœpit invocare nomen Domini*, vbi gloss. ait *invocare idem est, quod colere, aut vene-*
7 *rari.* † Nam vt ait D. Paul. *ad Rom. c. 10. Qui invocaverit nomen Domini salvus erit*, quasi diceret, *el que acudiere a Dios en sus necessidades, el le librara*, Iudic. cap. 10. *Ite, & invocate Deos, quos coluistis*, veneremini, & supplices petite auxilium Deorum vestrorum, vt legitur *Reg. 3. cap. 18.*
8 † Nam rogatio prima est, & præstantissima latriæ pars, vt non malè agnovit, Mart. *lib. 8. epigr. 24.*

Qui finxit sacros auro, vel marmore vultus,
Non facit ille Deos, qui rogat ille facit.

9 Fiebat enim dæmonis invocatio conceptis verbis, & primo vlulatu in condito ferarum sono, vt de Ericҭho apud Lucanum visum est, *lib. 1. de magia divinat. c. 16. de necrom. n. 34.*

Confundit murmura primum.
Dissona, & humanæ multum discordia linguæ, &c.

10 Quem imitatus concivis meus Musarum sui sæculi coryphæus Ioan. de Mena *in poëmate* 3. Regi D. Ioan. 11. *ordin. 7. copl. 245.*

Id començada la invocation.
Con tristo murmurio su disono canto, &c.

11 Sed si diabolus adesse noluerat, Magus eum minis terrere cœpit, vt Medea apud Senecam, Circes *apud Ovidium*, Ericthus *apud Lucanum*, Canidia *apud Horatium*, Celestina *in tragœdia Calisti, & Melibææ*, & alius apud concivem meum Ioan. de Mena *vbi supr. d. ord. 7. copl. 251.*

Icon mis palabras tus hondas cavernas
De luz sempiterna telas henchire.

Minabantur enim se terram findere, & 12
luce Plutonem inferorum præsidem percuti, nam molestatur claritate, eo quod obscura colat. Senec. *tragœd. 1.* Ovid. *lib. 5. Metamorph.* Stat. *libr. 8. Thebaid.* Lucian. *in Palinur.*

CAPVT IX.

De signis quibus pacta conventa cum dæmone dignoscantur.

SVMMARIVM.

1 *Signa quibus pacta huiusmodi intercedant præscrutantur.*
2 *Effectus quando superat naturæ vires, aut artificij solertiam si nullatenus constet, quod sit divinus, pacto est suspectus.*
3 *Dum nec miraculi, nec naturæ vires, nec artificij solertia intercedit, pactum intervenit.*
4 *Verba secreto prolata, tactus, afflatus, vel quid simile, quod naturaliter virtutem non habet, pacti suspectum est.*
5 *Orationes, quæ præscriptis, & conceptis verborum formulis vtuntur superstitiosæ sunt, dum ad id ad quod adhibentur virtutem habere non dignoscatur.*
6 *Nomina, quæ pollicentur eventus, superstitiosa.*
7 *Consecrationis formulâ ex pacto vulnera sanabantur.*
8 *Sancti viri ad miracula non sunt vsi certis verborum formulis.*

9 Sancta

9 *Sancta verba quando ad effectum ad quod adhibentur non sunt instituta, pacto sunt suspecta.*

10 *Exorcismi, & coniurationes præter Ecclesiæ vsum damnantur.*

11 *Exorcismis, & coniurationibus vtentes non præditi ordine exorcistarum detestantur.*

12 *Clerici, aut Religiosi, qui exorcizationes, quasi sibi peculiares vindicant, damnantur.*

13 *Clerici omnes cum sint æquali exorcizandi virtute præditi, qui aliud dixerit debet ostendere.*

14 *Vicarij Episcoporum, qui insecta, locustas, excommunicant non carent superstitione.*

15 *Orationes, & devotiones in quibus obseruatur dies, & horarum tempus superstitiosæ sunt.*

16 *Missæ S. Amatoris, & similes quare damnatæ.*

17 *Superstitiosum est omne id, quod horarum, vel dierum rationem obseruat.*

18 *Superstitiosum est, quod habet spem in modo scribendi, recitandi,* &c.

19 *Orationes otiosæ pacti sunt suspectæ.*

20 *Orationes falsæ pacto sunt damnatæ.*

21 *Orationes vanæ pacto sunt vitiatæ.*

22 *Orationes absurdæ pactum habent.*

23 *Orationes præposteræ pacto sunt fœdatæ.*

24 *Orationes in quibus aliquid continetur extraneum, vel incognitum damnantur.*

25 *Diabolus sæpe aliquid admiscet, vt fiduciam in ipsum homo profiteatur.*

26 *Nomina cognita, vel incongrua ad id ad quod adhibentur, signa sunt pacti latentis.*

27 *Nomina sancta, & pia, si in eis intervenit aliquid indignum, sunt suspecta.*

28 *Orationes, quæ petunt à Deo, vel Deipara Virgine revelationes, vel apparitiones sunt vt pacto damnatæ.*

29 *Orationes, quæ promittunt futurorum revelationes sunt prohibitæ.*

30 *Orationes, quæ promittunt gestanti, non pati ignes, aquam, carceres, vel quid tale, sunt detestatæ.*

31 *Orationes, quæ iubentur fieri præfinito die, hora, vel rhythmo, improbantur.*

32 *Res naturales, quando ad id ad quod adhibentur nullam habere efficaciam dignoscuntur, pacto censentur suspectæ.*

33 *Res naturales, quando effectus non habent à natura, neque à Deo, adscribuntur dæmoni.*

34 *Ligaturæ, & remedia medicorum, quæ damnatæ.*

35 *Obseruationes in rebus naturalibus, in his, quæ à natura nullam habent efficaciam improbantur.*

36 *Rebus naturalibus, quando verba, vel quid tale miscetur inefficace per se, est superstitiosum.*

37 *Obseruationes, & alia huiusmodi, quæ adhiberi solent, sunt signa pacti latentis.*

38 *Imagines, quæ censeantur superstitiosæ.*

39 *Imagines sub tali cœli positura factæ damnantur.*

40 *Platonicorum error de cœlestibus imaginibus.*

41 *Imagines ad quempiam posituram cœli factæ nullam habent virtutem.*

42 *Cœli obseruationes illæ tantùm licitæ, quas Ecclesia recepit.*

43 *Morbi à dæmone videntur illati, de quibus medici nil proferre valent.*

44 *Remedia maleficiorum præter divina, cætera suspecta censentur.*

45 *Signa quibus morbi à dæmone illati cognoscantur.*

46 *Signa maleficij remissivè.*

1 QVia, vt ait D. Ioan. *Canon.* 1. *c.* 3. *Probate spiritus an sit à Deo*, nonnulla sunt nobis præmittenda quibus pacta huiusmodi dignoscantur, ne nos in errorem inducant, quia vt ait Dominus per D. Matth. cap. 24. *Surgent pseudo Christi, & pseudo prophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia: ita vt in errorem inducantur (si fieri potest)*
2 *etiam electi.* † Primo enim quotiens effectus superat naturæ, aut artificij vires, si nullatenus constat, quod sit divinus, neque Deo tribui possit, aut per sacram Scripturam, aut Ecclesiæ traditionem pacto cum dæmone inito tribuendus est, vt probat Angelicus D.
3 Th. 2. 2. *q.* 95. *art.* 4. † Quia vbi nec miraculi, nec naturæ vis, nec artificij solertia intervenit, pactum intercedit, vt docet Caietanus *in summ. v. incantatio*, Valent. *in D. Thom.* 2. 2. *q.* 12. *disp.* 6. Franc.
4 Victoria *in Relect. de Magia. n.* 16. † Quare ex hoc capite pacti suspectæ sũt curationes morborum quando ad eas nullæ res naturales, neque supernaturales adhibentur, sed solùm verba secreto, vel palam prolata, tactus, afflatus, vel nudi lintei applicatio, vel quid simile, quod naturaliter nullam habet virtutem ad sanitatem conferendam, vt probant Leonard. Vayrus *lib.* 2. *de Fascin. c.* 9. & 10. Codronch. *lib.* 12. *de morbo venefic. c.* 2. & 5. Mart. del Rio *lib.* 1. *Ma-*
5 *gic. c.* 3. *q.* 4. † Similiter pacti sunt suspectæ orationes omnes in quibus præscriptis, & conceptis verborum formulis vtitur aliqnis etiamsi sancta, & pia sint verba, & ab Ecclesia approbata, dum tamen ad effectum illud ad quod adhibentur non sint instituta, vt docet Petr. Ci-
6 ruelo *de superstit. p.* 3. *c.* 11. † De quo genere sunt nomina in quibus continetur aliquis versus Psalmorum, vel Evangelium S. Ioãnis, vel quid simile sanctum, ac venerandum, quibus promittunt portantibus felicitatem temporalem, vel quid aliud ad quod ea Christus non instituit, vt docet Ciruelo *d. part.* 3. *c.* 3.
† Nam eo Ipris impostor quidam, qui 7
vulnera sanabat recitatis consecrationis verbis, vt Magus fuit damnatus: nam hic effectus expectatur à Deo per modum miraculi, quod assiduè, & quasi ex frequentia, & consuetudine poscere Deum est tentare: peccatum contra fidem, & religionem, vt tenet Suarez
de relig. lib. 2. *c.* 7. † Præter quam quòd 8
sancti viri ad miracula edenda non sunt vsi certis & quasi conceptis verborum formulis, sed modo sic, modo aliter pro vt Spiritus sanctus suggerebat, vt docet Raph. de la Torre, *tom.* 2. *de vitijs oppo-*
sit. religion. q. 96. *art.* 4. *disp.* 1. † Idque 9
maximè sacrosancta consecrationis verba, quæ non ad corporis vulnera consolidanda, sed ad panis, & vini transubstantiationem à Salvatore nostro sunt instituta, quæ ideo ad alios sensus trahi non debent, vt defendit Mart. del Rio, *lib.* 3. *Magic. cap.* 2. *q.* 4. *sect.* 2.

¶ Secundò, vt pacti suspecti dam- 10
nantur exorcismi, & coniurationes omnes adversus morbos, tempestates, & energumenos, quæ præter receptum ab Ecclesia ritum exercentur, vt do-
cet Petr. Thyræus *de dæmoniac. p.* 3. *c.* 4. † 11
Qualiter nebulones, qui ad scyniphes, & locustas exterminandas à populis convocati certis verborum formulis vtuntur, quibus eis tempus præscribũt, vt ex agrium finibus exeant, eas maledicentes, & execrãtes, nonnullis ab Ecclesia non receptis exorcismis: aut etiam receptis, dum eis vtuntur non præditi ordine exorcistarum, quasi ex officio, aut peculiari gratia, donove Dei hoc
sibi munus vsurpantes. † Clericive aut 12
religiosi

religiosi præditi, qui quasi sibi peculiare vindicant: dicentes ad exorcizandum plus virtutis sibi esse, quàm cæteris eiusdem ordinis, aut gradus, vt tradit Mart. del Rio *Magic. lib.6. Anacephal.*
13 *monit.* 10.† Nam cum hanc potestatem Ecclesiæ suæ Salvator noster concesserit, omnibus ea dignitate præditis etiam concessit, *D. Luc. c.* 10. *Matth.* 16. Qui sibi peculiarem vindicat, id ratione privilegij debet ostendere, aliàs erit pacto
14 dæmoniaco suspectus.† Cuius labe etiã non videntur immunes Vicarij Episcoporum, qui pro locustis, seu aliis insectis litem pro motore fiscale contestantur, & causa conclusa constituto pro eis defensore, ridiculè sententiam ferunt, qua illis præcipiunt, vt sub excommunicationis pœna campestria loca derelinquant, atque extra territorium suum exeant, vt tradunt Petr. Ciruel. *d. part.* 3. *c.* 10 Mart. del Rio *lib.* 3. *Magic. part.* 2. *q.* 4. *sect.* 9. *& in Anacephalæos. lib.* 6. *monit.* 12.

15 ¶ Tertiò, suspectæ sunt pacti dæmoniaci devotiones, & orationes omnes, in quibus observatur dies, vel horarum tempus, vt in *cap. qui æstimaret huius* 26. *q.* 7. *Qui certis diebus, sive mensibus, sive annis nolunt, aut volunt aliquid incohare, eo quod secundum varias doctrinas Gentium fausta, aut infausta existi-*
16 *ment tempora.* † Ex quo damnantur qui faciunt celebrari Missas S. Amatoris, S. Augustini, S. Vincentij, Imperatricis, trigintinari clausi, & aperti, & alias huiusmodi in quibus numerus Missarũ, & orationum præscribitur, nam vt ait Dominus, Deuter. c. 12. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito, neque addas quidquã*
17 *nec minuas.* † Est enim superstitiosum omne id, quantumvis pium, & sanctum appareat, in quo ex nulla Ecclesiæ lege numerorum, horarum, vel dierum tempus observatur, nam vt ait, Apost. ad Galat. 4. *Dies observatis, & menses, & anno s, timeo vos ne frustra laboraverim in vobis.* † Item si adhibeatur spes in modo 18
scribendi, vel recitandi, vel iubeatur fieri tali hora, vel à tali pesona, vel tali corporis positura, vt docet Sprenger. *in Mall. q.* 2. *c.* 7. vt Canidia apud Horat. *Satyr.* 8.

Pedibus nudis passoque capillo.

Dido apud Virgil. *Æneid.* 4.

Vnum exuta pedem, vinclisque in veste revincta.

¶ Quartò pactum inest, quotiens 19
adhibentur orationes otiosæ, vt ad sanguinem sistendum illa, *in sanguine Adæ orta est mors*, &c. aut illa *sanguis mane in te, vt sanguis Christi mansit in se*, &c.
† Aut falsa, vt ad levandum dolorem 20
capitis, *Virgo Maria Iordanem transivit, & tunc S. Stephanus ei obviavit*, &c. quæ habetur apud Sprenger. *in Mall. p.* 2. *q.* 2. *c.* 6. † Vel vana, vt contra no- 21
cturnas infestationes illa *Zelo Chuiz Lilith*, vt habetur apud Perr. Gregor. *in Syntagm. part.* 3. *lib.* 34. *cap.* 19. *num.* 5.
† Vel absurda, vt illa veterum *Danatadaries*, vel recentiora *Abrach Maymon*, 22
&c. vel illa pani inscripta *Irioni, Theherioni*, &c. vel illa *Hax, Pax, Max*, contra morsos rabidorum canum, apud Vveckerum *de secret. lib.* 4.† Vel præpostera, vt in illa cuius finis est *gloria Spiritui sancto, Filio, & Patri*, apud *Paracels.* aut illa contra pestem. 23

Imparibus meritis tria pendent corpora rami

Dimas, & Gestas, &c.

¶ Quintò damnantur, vt pacti suspectæ orationes omnes etiam piæ, & 24
sanctæ in quibus aliquid continetur extraneum, aut incognitum signum, Grilland. *de Sortileg. q.* 11. *num.* 25. *Qui faciunt cedulas, aut brevia, & ligaturas suspendendas ad collum, dum continent aliquod extraneum signum, vel characterem, vel nomen, quod non tendit ad conclusionem.* † Nam dæmon sæpè aliquid admiscet, 25

miſcet, quo fiduciam in ipſum homo profiteatur, vel quo nos à Deo ad creaturas avertat, & à cœleſtibus curis ad cœnoſa, terrenáque ſeducat, vel ſaltem à ſeriis, & gravibus ad ludicra, & nugatoria, vt docet D. Auguſt. *lib.* 83. *qq.*
26 *cap.* 79. † Cuiuſmodi ſunt orationes quantumvis ſanctiſſimis verbis præſcriptæ, dum in eis nomina ſunt incognitæ ſignificationis, vel cognitæ, ſed ad id ad quod adhibentur non tendunt, vt in illa ***Adonai, Iehova, Tetragrammaton,*** quibus certo modo adhibitis iactat ſe omnem morbum pellere Paracelſ. *lib.*
27 *de cœleſt. med.* † Vel nomina trium Regum, aut Machabæorum, Salomonis, aut Zachariæ, vel quorundam ſanctorum, in quibus etiam intervenit blaſphemia, dum hoſce ſanctos fingunt nefariè Magicis initiatos; & qui ſignum Crucis quo vicit ille Magnus Imperator Conſtantinus annumerat ſigillis ſuis dæmoniacis, iunctis aliis ſuperſtitionibus, aut characteribus, de quibus *in cap. illud h.* 26. *q.* 2.

28 ¶ Sextò ſuſpectæ ſunt orationes omnes, quæ petunt à Deo, Deiparâ, aut Sanctis revelationes, vel apparitiones, quia hoc eſt plenum periculi, audaciæ, curioſitatis, ac deceptionis, iuxta illud Iudith, cap. 8. *Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet, ſed potiùs qui iram excitet, & furorem accendat: nam poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum diem conſtitui-*
29 *ſtis.* † Item, quæ promittunt diem mortis revelari, vel quid ſimile, quia plenum eſt mendacij, & blaſphemiæ. Quia Deus ſimilibus deliriis non concurrit, neque alibi permittit renunciari Acta Apoſtol. cap. 7. *Non eſt veſtrum noſce tempora, & momenta, quæ pater poſuit in*
30 *ſua poteſtate.* † Aut eas geſtantes non morituros morte ſubitanea, & improviſa, neque in aqua, aut igne, neque patientur carceres, furcas, *&c.* quia hæc omnia pacto ſunt ſuſpecta, vt probat Ciruelo, *vbi ſupr. d. cap.* 11. *cap. illud h.* 26. *q.* 2. † Aut ſi iubentur ſuſpendi 31
talibus filis, vel coloribus, vel recitari tali hora, vel tali voce, tono, vel rythmo, vt apud Sprenger. *vbi ſupr. part.* 2. *quæſt.* 2. *cap.* 6. Nam hæc ſigna ſunt pacti latentis, vt ſaga apud Lucan. *lib.* 6. *Pharſal.*

Confundit murmura primum, &c.

¶ Septimò pacto cenſentur ſuſpecta omnia illa, in quibus adhibentur res 32
etiam naturales, dum ad id ad quod adhibentur nullam virtutem habere dignoſcantur, vt ad faſcinationem rutam, pœoniam, & oſſicula quædam palmarum neſcio qua religione polita, & alia huiuſmodi, de quibus dicendum eſt *c. de faſcinat.* † Nam cùm hos effectus à na- 33
tura non habeant, neque à Deo per ſupernaturalem virtutem, de neceſſariò pacto ſunt ſuſpecta, vt docent D. Th. 2.2. *q.* 96. *& in opuſcul.* 25. *de ſortib. c. fin.* Mart. Arleſ. *tract. de ſuperſtit.* Simanc. *de Cathol. inſtit. tit.* 62. *num.* 33. † Ad 34
quod genus pertinent omnes ligaturæ, atque remedia, quæ medicorum quoque diſciplina commendat, quorum exempla refert ex D. Auguſtin. *cap. illud h.* 26. *q.* 2. *Sicut inaures in ſummo aurium ſingularum, aut ex ſtruthionum oſſibus anſulæ in digitis, aut cum tibi dicitur ſingultienti, vt dextera manu ſiniſtrum pollicem teneas.* † Aut ſi colligantur, vel 35
applicentur cum aliquibus orationibus, aut obſervationibus, quæ ad id ab Eccleſia, neque à natura ſunt inſtituta, nam vt ait text. *in cap. non liceat* 26. *q.* 5. *Neque in collationibus herbarum, quæ medicinales ſunt, aliquas obſervationes, vel incantationes liceat attendere.*
† Aut ſi vnà cum rebus naturalibus, 36
quæ inefficaces creduntur, verba alia adhibeantur quibus effectus ſortiri contingat, vt tradit Pariſienſ. *in ſumm. de vniverſ. cap. fin.* Aut res ſacræ, quæ

non

non tendunt ad id ad quod adducuntur,
37 Farinac. *tom.* 1. *quæst.* 20. *num.* 98. †
Nam cùm ad id efficaciam non habeant
tanquam tesseræ pacti initi sunt, qui-
bus dæmon promisit se operam latu-
rum, qui latenter virtutes aliarum re-
rum quas novit in proposito conduce-
re accommodat, & ex eis elicit; quasi
quintam essentiam, quam latenter ap-
plicat, & sic contingit ex rebus ineffi-
cacibus effectum sortiri, vt tradit
Petr. Tyræus *part.* 3. *de locis infest.*
cap. 57.

38 ¶ Octavo pactum inest, quotiens
adhibentur imagines præter Dei, Dei-
paræ, aut alterius Sancti percogniti,
vel aliud signum præter Crucem, vel
Crux ipsa, sed non, vt oportet, locata,
aut locata vt oportet, sed nihil tendens
ad conclusionem, quia plerique Magi
huiusmodi incantationes suas Cruci-
bus, & aliis rebus sacris solent occul-
39 tare. † Aut si iubeantur fieri sub tali
positura, vel sub tali signo, vel quid
simile, quod paganam, & idololatri-
cam doctrinam continet, damnata;
Exod. cap. 20. *Non facies tibi sculptile,*
neque omnem similitudinem, quæ est in cœ-
lo desuper, & quæ est in terra deorsum.
40 † Nam licèt Platonici contendant ima-
gines factas sub quadam cœli positura.
ad cœlestes imagines correspondentes,
tes, virtutem imprimere, vt tradit
Ludovic. Dulcius *lib. de gemm. cap.* 6.
ex illo Magico Ptolemæi aphorismo.
Vultus inferiores subiectos esse vultibus
41 *cœlestibus.* † Falsum omninò est, scan-
dalosum, & hæreticum, vt diximus
lib. 5. *cap.* 1. quia vt ait text. *in cap. non*
liceat h. 26. *q.* 5. *Non liceat Christianis*
tenere traditiones Gentilium, & obser-
vare, vel colere elementa, aut Luna, aut
Stellarum cursus, aut inanem signorum
fallaciam pro domo facienda, aut propter
42 *segetes, vel arbores plantandas.* † Nam
etsi objicias de Aureo numero, Epa-
cta, festis mobilibus, & aliis huiusmo-
di ab Ecclesia receptis, quæ syderum
cursum observant, non propterea ad-
versus nostram sententiam obtines,
quia illa tantùm licita, sunt quæ Ec-
clesia recepit, cætera tanquam vana
fugienda, vt diximus, *d. capit.* 7.
& 8.

¶ Nonò, pacto sunt suspectæ omnes 43
morborum curationes, de quibus nil
medici proferre valent, sed ambiguo
animo huc illuc vagantur, quod qui-
dem signum satis evidens est ad co-
gnoscendos morbos à dæmone illatos,
secundùm Pontifices in cap. fraterni-
tatis, de frigidis, & malef. *Nec ope me-*
dicorum poterit adiuvari. † Quare dum 44
eorum remedia non sunt supernatura-
lia, cætera suspecta censentur, quia vt
ait Paracelf. *lib. hyperphys.* Neque Avi-
cena, neque Galenus *de illis* scripse-
runt, aut sciverunt quidquam. † Co- 45
gnoscuntur tamen morbi quando sunt
à dæmone illati, si ægrotus gravissimè
doleat, in qua tamen parte dolorem
habeat, nequeat indicare: si suspiria
sine causa emittit: si renes, & cor cor-
rodi videantur, & remediis ex arte ad-
hibitis morbus non remittitur, sed po-
tius exasperatur, vt tradit Bapt. Co-
dronch. *lib.* 3. *de morb. venefic. cap.* 11.
12. *&* 13. † Et vt omnia compendio 46
referam signa, quibus morbi à dæmo-
ne illati, vulgò *hechizos*, dignoscantur,
ac curentur tradiderunt Bapt. Co-
dronch. *d. lib.* 3. *de morbis venefic.* Andr.
Cæsalpin. *lib. de investigat. dæmon. ex*
cap. 22. *cum multis seqq.* Mart. del Rio
lib. 6. *Magicar. cap.* 2. *sect.* 2. *q.* 3. Raph.
de la Torre, *tom.* 2. *de vitiis opposit. re-*
lig. q. 96. *art.* 2. *disp.* 11.

CAPVT

CAPVT X.

De Magorum vera, & apparente operatione.

SVMMARIVM.

1 *Magorum effectus alij naturales, alij præstigiosi.*
2 *Magorum signa apparentia.*
3 *Operatio dæmonis quibus fallaciis nitatur.*
4 *De loco ad locum transferre dæmoni non denegatur.*
5 *Actione mediata qua arte dæmon operatur.*
6 *Per motum localem operatio dæmonis duplex.*
7 *Dæmonis lapsu naturalia immutata non sunt.*
8 *Dæmon spiritus est Angelicus natura sua splendidissimus.*
9 *Diabolus motu locali excitat ventos, & tempestates.*
10 *Diabolus potest humana corpora de loco ad locum deferre.*
11 *Applicando activa passivis, quo pacto diabolus operetur.*
12 *Diabolus naturalium omnium rerum substantias perspectas habet.*
13 *Magi sæpenumero efficiunt multa, quæ non fierent si diabolus artificiosa applicatione non iuvaret.*
14 *Iannis, & Membris Magorum Pharaonis miranda.*
15 *Causæ naturales naturaliter operando subito effectum producere nequeunt.*
16 *Prodigia Magorum Pharaonis non fuerunt naturalia, sed apparentia.*
17 *Prodigia huiusmodi simulata esse.*
18 *Authoris sententia de Magis Pharaonis.*
19 *Magorum serpentes veros fuisse.*
20 Exod. cap. 7. *explicatus.*
21 *Magi Pharaonis virgas converterunt in serpentes.*
22 *Virgas Magorum potuit diabolus oculis subtrahere, & serpentes veros supponere.*
23 *Ovidius de Circis portentis relatus.*
24 *Per delusionem operatur dæmon quando effectus non sunt tales qualiter videntur.*
25 *Deludit dæmon quando ex viribus naturæ nequit operari.*
26 *Magus repræsentat hortum arboribus, herbis, floribus subito enatis.*
27 *Magus vitiata ante omnium oculos reparat.*
28 *Hadechiæ Iudæi de Magiæ operatione miranda.*
29 *Apollonij, & Numæ Pompilij convivia phantastica.*
30 *Simonis Magi repræsentationes.*
31 *Simon Magus ex miris operibus pro Deo cultus.*
32 *Gygis annuloque quonam pacto aliquis invisibilis redderetur.*
33 *Claudiæ, & Tucciæ operationes Magicæ.*
34 *Magdalena de la Cruz quibus præstigiis commendata.*
35 *Diabolus quonam pacto parietem scindere videatur.*
36 *Anima extra corpus non peregrinatur.*
37 *Extasis Magorum, quonam modo fiat.*
38 *Mappam laceratam ante omnium oculos redintegravit saga.*
39 *Dæmon non valet suscitare animalia perfecta.*
40 *Animalia perfecta postquam semel vitam amiserunt, ex dæmonis potentia non suscitantur.*
41 *Animalia ex putrefactione eadem numero, non suscitantur.*

MAgorum Effectus, ad quos tota dæmonis operatio reducitur, alij sunt naturales, alij præstigiosi, quos 1
veros,

veros, & apparentes dixit Theologorum Schola D. Augustin. *lib.21.Civit. Dei cap.4.* D. Thom. *2.2.q.96. art.1.* Castro *de iusta hæretic.punit.lib.1. c.6.* concivis meus Cardinal.D.Francisc.Toledo *in sum.lib.4.cap.16.* † Nam omnia
2 tanquam delusoria respicere insanæ mentis est, & omnia vt vera probare levitatis animi habetur, nam vt ait Christus Dominus, apud Matth. 24. *Surgent pseudo Christi, & pseudo Prophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducant, (si fieri potest) etiam electos.* † Tota enim operatio dæmonis, aut fit actione imme-
3 diata per motum localem, quando dæmon seipsum movet, vt in illo Iob cap.1. *Circuivi terram, & perambulavi eam*, & Matth. cap.12. *Cum autem immundus spiritus exierit ab homine ambulat per loca arida quærens requiem.* †
4 Aut quando per se alia corpora immediate impellit, vel assumit, ea transferendo de loco ad locum, vt Dominum nostrum super pinnaculum templi, & in montem excelsum, *D.Matth. c. 4.* †
5 Vel mediata: idque dupliciter, illudendo sensus, vel applicando activa passivis per alterationem veram, aut per delusionem, vt docent D. August. *l.3. de Trinit. cap. 7. 8. & 9. lib. de divinat. dæmon. cap. 3. & 5.* D. Thom. *l.3. contra Gent.* c. 104. Cardinal. Toledo, *vbi sup. d. c.16.*

¶ *Per motum localem* datur in dæmo-
6 ne operatio dupliciter (vt dicunt philosophi) transiens, & immediata, quæ à dæmone immediate proficiscitur, nec immoror an talis virtus motiva dæmonis, sit distincta ab intellectu, & voluntate eius, quia distinctam arbitror,
7 licet plerique negent. † Qua quidem virtute dæmon multa consequitur, potentia sua naturali, non secus, ac alius Angelus, quia naturalia ei lapsu immutata non sunt, D. Dionys. *l. de divinis nomin. c.4.* D.Thom. *part.1. q.64. art.1.* † Nam cùm spiritus sit Angelicus 8
natura sua splendidissimus potest vastas moles, & ingentia corpora velocissime impellere, D.August. *l.3. de Trin. c.7.* Quia hæc inferiora Angelis patent D. Thom. *p.1. q.100. art. 2. & quodlibet. 9. art. 5.* † Ita enim dæmon potest ignem, ex suprema aëris regione emittere, quo multa absumat, & perdat procellas, & tempestates mari terraque ex- 9
citare per rapidissimos ventos, Iob. c.1. *Cecidit ignis de cœlo, & tactas oves puerosque consumpsit, & repente ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus.* † Potest similiter humana corpora per aerem vehere, vt 10
in veteri testamento Habacuch ex Iudæa in Babylonem vectus est ab Angelo, *Daniel.14.* in novo Christus à Satana super templi pinnaculum, & super montem excelsum, D. Matth. *c.4.* & in primodijs Ecclesiæ Simon Magus à diabolo, Eus. *l.2.hist.Eccl.* in historijs Gentilium Dipse apud Ovid.

Hac ego nocturnas viva volitare per vmbras
Suspicor, & pluma corpus anile tegi.

¶ *Applicando activa passivis* dæmon 11
similiter operatur, quarum alteratione, sive mutatione rerum mirabilia sæpè facit, nam vt ait tex. *in c. nec mirum h.26. q.5. Insunt enim rebus corporeis per omnia elementa quædam occulta seminaria rationis, quibus cum data fuerit oportunitas temporalis, atque causalis prærumpunt in species debitas suis modis, & finibus.* † Dæmon enim naturalium 12
omnium rerum substantias, & proprietates peculiares perspectas habet, commoda novit applicandi tempora, solertiæ, & artificij vix est quidquam quod ignoret, vt docet D. Thom. *d. p. 1. q. 110. art.2. & l.3. contra Gent. c. 103.* † 13
Itaque sæpè numero efficiuntur multa, quæ naturæ solius operatio nunquam

fecisset, nisi dæmon artificiosa applicatione iuvaret, quæ ideo causarum ignaris; vel præstigiatoria, vel miraculosa videntur. † Vnum pro cunctis sit exem-
14 plum Iannis, & Membris Magorum Pharaonis, qui ad æmulationem Moysis converterunt virgas suas in dracones, *Exod. c.* 7. secundum D. Paul. *ad*
15 *Timoth. c.*3. † Nam licet ad hoc, vt vera fuisset conversio necesse fuisset applicare causas naturales, quas nosset efficaciores eorum productrices, quæ naturaliter operando, subito serpentes producere non potuerunt, ex materia nō apte disposita, vt tradunt Procopius, & Rup.
16 in *Exod. d. c.*7. † Quare contendunt prodigia illa Magorum non fuisse veros, & naturales effectus, sed tantum simulatos, & apparentes, ac dæmonis pręstigias oculos deludentia, in quo veniunt, *Iosep. l.* 2. *antiq. Iudaic.* & Philp. *l.* 2. *de vita Moysis*, D. Hier. & Ambr. *ad Tim.* 2. *c.* 3,
17 Tert. *de Anim. c.* 57. † Quibus adstipulatur Cœl. Sedulius in Pasch. *l.*4. quem maximis laudibus extollit Gelasius Papa in Decreto *dist.* 15.

Sic tempore Mosæ
Carminibus quidam vanis Memphitis in oris
Signa dabant sponte Dei, sed imagine falsa
Visibus humanis Magicas tribuere figuras.

Sed hæc sententia licet à tot sapientissi-
18 mis viris secuta, mihi tamen non placet, nam si serpentes Magorum apparentes tantum fuissent Moyses detegeret, neque diceret sacra Parœmia *Virgam Aaron*, hoc est serpentem, ex virga factum, *devorasse serpentes Magorum* : quæ ad actum verum referri debent. † Aliàs
19 enim nisi, quia vt serpens Moysis verus fuit, ita Magorum veri serpentes fuissent, neque affirmaret sacer historicus, *d. c.*7. *Fecerunt etiam ipsi, per incantationes Ægyptiacas arcana quadam similiter, ac Moyses.* † Itaque tenendum putò veros serpentes, verasque ranas produxisse, ex hac naturali operatione, nam 20
licet virga à serpentis materia sit admodum remota, ita vt deberent varias trāsformationes præmitti, quæ subito fieri nequeunt, vt statim, atque Magi projecerunt virgas, serpentes apparerent: vt legitur *d. c.* 7. † Potuit dæmon virgas 21
præparare antequam ad Moysis conspectum veniret, ac tot transformationes properare, vt Chymici metalla, quæ longo tempore convertuntur in aurum, arte sua paruo intervallo vrgent, vt formam accipiant, & ita præparatas efficere, vt instanti illo quo dracones essent, ex eis erumpendi Magi proiicerent virgas, quas versas esse in veros serpentes docent D. Aug. *l.* 3. *de Trin. c.*7. *&* 8. D. Thom. *ad Matth. c.* 24. *& part.* 1. *q.* 14. *num.* 4. Bonavent. *in Sent.* 2. *dist.* 7. *q.* 2. † Aut dicendum est ser- 22
pentes veros fuisse, modum tamen fuisse præstigiatorium, nam diabolus non advertentibus expectantibus potuit virgas subtrahere, & eorum loco veros serpentes virgis mole æquales supponere, tam subito, & subtiliter, vt spectatores omnino crederent ipsarum virgarum formam commutasse, vt docent Lyran. & Tostat. *in Ex d. c.*7. † Quem- 23
admodum apud Gentiles dæmonis ope Circes fecisse memorat Ovidius *l.* 14. *Metamorpho.*

Exsiliere loco (dictu mirabile) sylva
Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbor,
Sparsaque sanguineis rubuerunt pabula guttis:
Et lapides visi mugitus edere raucos
Et latrare canes, & humus serpentibus atris
Squallere.

¶ *Per delusionem* operatur dæmon 24
quando effectus non sunt taliter, qualiter videntur, vt de Sathana, vel Antichristo

christo venturo prædixit, D. Paulus ad Thessal.2.ca.2. *In omni virtute in signis, & prodigijs mendacibus, & omni seductione iniquitatis iis qui pereunt, eo quod charitatem veritatis non receperunt, mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio.*
25 † Nam quando motus localis, nec applicatio huiusmodi non satis iuvant, tum dæmon recurrit ad circulatorias deceptiones, & veri specie sensus deludit humanos, vt docent Molina *in D.Tho.d.p.1.q.111.art.4.* † Qualiter ille qui media bruma hortum amœnissimum in Cæsaris palatio arboribus herbis, floribus, cantillatione avicularũ subito enatis, & auditis producebat, vt
26
27 narrat Ioan. Salisberiens. *lib.2.de nugis curial.c.17.* † Si pedem attrahebat alterius pes subsequebatur, & homo innoxius, persistebat, manus, capita, & pedes amputabat, quæ pelvi coram imposita sanguine stillantia cunctis spectanda præbebat, & ea statim suis locis restituebat, vt meminit Mart.del Rio *lib.1. Magicar.ca.4. & lib.6. Anacephal. monit.4.* † Zadechias Iudæus tempore
28 Ludovici Pij hominem in aere iactabat, & in membra discerpebat, & ea recollecta adunabat, currum etiam onustum fœno cum equis, & agitatore coram toto populo absorbebat, vt narrat
29 Maiol. *tom.2. dierum canicular. colloq.3.* † Similia de mensis Apollonii opipare dapibus structis narrat Philostrat. *lib.4. cap.5.* de Numa Pompilio, Plutarch. *in Num.* de Menippo adolescente, & toto illo nuptiarum cum Lamia apparatu, Idem del Rius *in comment.ad Senec.in*
30 *Medeam.* † Eadem de Simone Mago narrat D.Clem. *lib.2. Recognit.* & ex eo Glycas *p.2. Annal. Statuas faciebat ambulare, idemque in ignem prosiliens non vrebatur, in aere subvolabat, ex lapidibus panes faciebat, in alias, atque alias formas migrabat: effecit vt ianuæ clausæ sua sponte aperirentur, vasa domestica sponte moveri ad vsus humanos.* † Quæ imperito illo sæculo adeo spectantes rapuerunt in admirationem, vt illum pro 31
Deo coluerint, vt testatur Euseb. *lib.2. histor Eccles.* & ideo publicam statuam meruit cum hac inscriptione SIMONI DEO SANCTO, vt narrat Tertul. *in Apolog.* † Quod per motum localem fieri potuit quemadmodum Appollonius 32
cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris repente ex omnium oculis evanuit, & hac ratione dici potest de annulo Gyges, quo se invisibilem faciebat vt narrat Plato *lib.2.de Republ.* Cic. *lib.3.offici.* † Et ita fortasse fecit dæmon 33
dum Claudia Vestalis ad suam pudicitiam contestandam navem hærentem in Tyberi Zona sua quo vellet duceret: & Tuccia similiter Vestalis aquã cribro ex Tiberi in Capitolium gestavit vt legitur apud Tit.Liv. *l.2.de vrbe cond.* † Similia alia fecit, apud concives meos 34
Magdalena de la Cruz, dum dolia confracta redintegrabat, rosas hieme, nives æstate adferebat: & quod magis miratu dignum dũ viaticũ corpus Dñi per vias præteriret parietes monasterij (cui se devoverat) in duas partes scindebat, vt eũ adoraret, & rursus eas vniri cõpellebat, vt dũ puer esse audivi ex *Avo meo Franc. Ferdinandez teste oculato, genitoris mei Michaelis Hieronymi Torreblanca patre.* † Quod non solùm præstigijs fieri potest, sed etiã motu locali, nam dæ- 35
mon potuit parietes scindere dum corpus Domini præteribat, & interim molem sustentare ne lapides ruerent, & postea eadem celeritate, atque dexteritate iterum eos in suum locum reponere, vt docet Mart.del Rio *l.2.Magicar.q.17.* † In extasi frequenter rapiebatur: *Extasis* dico, nõ quod anima eius 36
extra corpus peregrinaretur, nam quãdiu quisque vivit anima sine carne esse non potest, vt docet Tertulian. *l.de anim. & l. de Resurrect.carn.* † Sed sopi- 37

tis sensibus è terra per dæmonem motu locali elevabatur, vt pro sancta haberetur, vt de Marco Mago narrat Irenæus *lib.1.contra hæres.c.6.*& de alijs
38 delRius *d.l.2.q.25.*† De alia saga apud Gallos nomine *Ioanna la pucella* quæ apud Regem mappam laceratam ante omnium oculos subito redintegtavit,
39 narrat Ioa.Nider.*in formicar.l.5. c.8.* † Per modum scilicet localem, vitiata subtrahendo & alia illæsa deportando, vel per delusionem, vt qui comederũt bovem, & postea in sua pelle, & ossibus vivere ostentarũt, apud Bartol.de Spina *sacri palatij Magistrum, tract. de strigib.c.17.*† Nã animalia perfecta, quæ
40 fiunt ex generatione, vt boves, postquã semel vitam amiserint, dæmon non minus valet ea suscitare, quàm homines, vt ex multis docet delRius *d.l.2.q.29.sect.* 1.Binsfeld.*in l.6.C.de malef.& Math.* †
41 Neq; etiã quæ ex putrefactione nascũtur animalia postquã semel vitam amiserint dæmon valet ad vitam revocare: nam licet noverit vim caloris putredinalis, & cætera ad earum productionem requisita, postquam iam perierũt, non valet eadem numero suscitare, vt docet Soto *in Senten.4.dist.43. q.1.art.* 3.Suarez *in D.Thom.p.3. q.53.sect.3.*

CAPVT XI.

De Magorum falsa præsumptione circa ordinem naturæ, & leges vniversi.

SVMMARIVM.

1 *Magi possunt, quod dæmon potest.*
2 *Dæmon efficere no potest, vt tollatur connexio vniversi.*
3 *Dæmones sunt partes vniversi, vnde non habent potestatem in totum.*
4 *Angeli cœlos rotare faciunt.*
5 *Vniversi leges refringere non datur, nisi cui fixit.*
6 *Diabolus non potest elementum vllum, suo loco transferre.*
7 *Diabolus non potest facere, vt duo corpora sint simul in loco.*
8 *Dæmon non potest corpus movere per distans.*
9 *Diabolus non potest immediatè formam substantialem producere.*
10 *Diabolus nihil potest creare ex nihilo.*
11 *Diabolus non potest ex quolibet facere quodlibet.*
12 *Diabolus non producit formas substantiales, nisi prævijs alterationibus.*
13 *Diabolus non potest animalia perfecta, sine semine producere: neque imperfecta subito secundum perfectam magnitudinem.*
14 *Diabolus non potest prævertere ordinem qui est inter formas.*
15 *Diabolus miraculum vllum facere non potest.*
16 *Cœcus à nativitate non potest sanari nisi à Deo.*
17 *Diabolus non potest cœcorum oculos aperire.*
18 Cœci *à nativitate curatio valet argumentum ad mortuum suscitandũ.*
19 *Diabolus facit mira respectu nostri.*
20 *Miraculum diabolus facere non potest.*
21 *Mira absolutè diabolus nequit præstare.*

VErum est, quod quidquid dæmon 1
potest, id per eum ex pacto Magi possũt: neq; ipsi possunt, quod nequeat dæmon, vt probat Raph.de la Torre *to.2.de vitiis cppos.rel.q.95.in præl.disp.4.* † Dæmon enim efficere non potest, vt 2
tollatur cõnexio, & subordinatio legis vniversi, quia ordinem naturæ immutare

tare nequit, nisi author naturæ, vt docet D.Tho.*in qq.de potentia, q.16.art.8.*
3 *& lib.3.adversus Gent.cap.*108.† Sunt enim dæmones tpartes vniversi, cum sint creaturæ, pars autem non habet vim, neque potestatem in totum, cuius est pars: sic rectè D.Paul.*ad Hebræos cap. 2. Non subiecit Deus Ange-*
4 *lis orbem terræ futurum.* † Vnde licet per motum localem possit dæmon absque fatigatione vniversam mundi machinam impellere, cum Angeli cœlos rotare faciant D.Augustin.*lib. 3. de Trinitat.D.Greg.lib.4. Dialogor.* In quo dæmones non sunt inferiores, quia naturalia eis lapsu immutata non sunt, vt tradit Dionys.*lib.de divin.nomin.cap.*4.
† Non possunt tamen prævertere or-
5 dinem vniversi, cùm authore Aristotele *Bonum vniversi sit ordo*: nec perturbare, vel suis locis cōmovere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit, nam leges vniversi refrin-
6 gere non datur nisi cui fixit, vt docet D.Augustin.*vbi supr.* † Et hac ratione non possunt sistere cœlum: nec motum eius in contrarias partes agere, nec elementum aliquod, ex vno loco in alium transferre: nec facere, vt detur vacuum: cum vacuum tollat coniunctionem, connexionem, atque subordinationem omnium partium vniversi, in quo eius conservatio, atque subordinatio consistit, vt docet Aris-
7 totel.*lib* 1.*Physicor.* † Et cum dæmones habeant vim motivam definitam, non possunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate movere: nec dum instanti: nec possunt facere, vt duo corpora simul sunt in loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensionem alterius, vt tradit Mart.del Rio. *lib.2. Magicar. q.*17.
† Nec potest dæmon distans à corpore
8 illud movere secundum locum, quia movens, & mobile debent esse simul: alioquin posset movere per vacuum: & per quantamcumque distantiam: nec potest transferre corpus de extremo ad extremum, non prætermisso medio, vt docet Sim.Maiol. *to.2. dier. canicular. colloq.3.*

¶ Et licet multa similiter dæmon 9
operetur per alterā actionem quā mediatam diximus (cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, & generatio rerum naturalium) non potest producere vllam formam substantialem, vel accidentalem, quia cùm sit corporeus nō potest immediatè alterare materiam corpoream, vnde formæ naturales
educantur. † Similiter non potest ali- 10
quid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem activam, qualem Deus solus habet: tum quia nec motus localis dæmonis, nec operatio, quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil ver-
sari possunt. † Nec minùs potest, ex 11
quolibet facere quodlibet, vt ex qualibet causa, vel instrumento medicus, aut artifex non potest quēlibet morbum sanare, nec per quævis instrumēta quod cunque voluerit opus perficere, quia Angeli non sunt creatores rerum, nec possunt transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum eis obedire, vt docet D.Augustin.*libr.*
de potent.dæmon. † Item nō possunt dæ- 12
mones producere formas substantiales non prævijs alterationibus, & præmissis dispositiontbus: nec instanti, aut quantumlibet parvo tempore producere: nec quamlibet rem naturalē immediatè in quamlibet aliam transmu-
tare etiam adhlbendo causas naturales. 13
† Neque etiam possunt animalia perfecta sine semine producere: nec imperfecta subito secundum perfectam magnitudinem, & virtutem eius: nam quod superat vires agentium naturalium, & eorum dispositionē, & ordinationem

tionem, à dæmone fieri nequit, vt docet D. August. *vbi supr.*
14 † Et tandem non potest prævertere, atque immutare ordinem, qui est inter formas, & dispositiones rerum naturalium; vt possit posteriores inducere, non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs, quo fit, vt mortuos ad vitam revocare non possit, quia ad absolutam Dei potestatem pertinet, vt docet D. Augustinus *libro 3. de Trinitat. capitulo* 8.

15 ¶ Vnde cum hæc omnia ad absolutã, & miraculosam Dei potestatẽ pertineant, hæreticum est ea dæmoni concedere, quia dæmon miraculum vllum facere non potest ex Evangelica lectione D. Ioann. *cap. 3. Nemo potest hæc signa facere, nisi fuerit Spiritus Dei*
16 *cum eo.* † Et ita cœtus ille divinus, quem Dominus erudiit veniens ex natatoria Siloe sanus, ad probandam divinam sui medici virtutem sic alloquitur Scribas apud D. Ioann. c. 9. *A sæculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cœci nati: nisi esset hic à Deo non poterat*
17 *facere quidquam.* † Et apertiùs Dominus hanc nostram conclusionem profitetur, dum ad convincendas Iudæorum calumnias, hoc patenti miraculo virtutem suam à Deo esse probavit D. Ioann. cap. 10. *Hæc verba non sunt dæmonium habentis, quia dæmonium non potest cœco-*
18 *rum oculos aperire.* † Valet enim argumentum de sanitate restituenda cœco à nativitate, & mortuo resuscitando, quia in vtroque de privatione ad habitum datur regressus, quod dæmoni impossibile, & ita Iudæi fatentur in resurrectione Lazari D. Ioann. c. 11. *Quidam autem ex ipsis dixerunt: non poterat hic, qui aperuit oculos cœci facere, vt hic non*
19 *moreretur?* † Et licet dæmon non possit facere miraculum, quia ad infinitam virtutem pertinet, cuius ipse est incapax: aliquando, ea facit, quæ miracula videantur: & sint secundum quid, & respectu nostri, quia quomodo sint facta ignoramus, & ita intelligendus est concivis meus Cardinal. D. Francisc. Toledo *in comment. in D. Ioann. d. c. 3.* † 20
Nam miraculum vllum à dæmone fieri nequit, vt probant Origen. *in d. c. 3. annot. 2. & lib. 2. contra Cels.* Diuus Augustinus *libro tertio de Trinitat. capitulo octavo, & libro de divin. dæmon. cap. 4. & 5.* D. Thom. *part. 1. quæst. 110. cap. nec mirum, huius 26. quæst. 5.* † Et 21
licet alij dicant, quòd etsi non valeat præstare miracula, possit tamen præstare mira, idem dicendum est, quia mira absolutè à dæmone præstari nequeunt, Psalm. 71. *Benedictus Dominus Deus Israël, qui fecit mirabilia solus*, & Psalm. 135. *Qui fecit mirabilia magna solus.*

CAPVT XII.

De Magorum iactantia circa orbes cœlestes, & elementa.

SVMMARIVM.

1 *Sol ad Iosuæ petitionem sistit, & Ezechiæ retrograditur.*
2 *Diabolus, vt Dei simia, conatur opera divina æmulari.*
3 *Diabolus potest immensas machinas sine fatigatione impellere.*
4 *Angelis non subiecit Deus orbem terræ futurum.*
5 *Magi iactantia de orbis revolutione.*
6 *Diabolus non valet purum elementum immutare.*
7 *Vacuum in natura à dæmone dari nequit.*
8 *Cap. nec mirum 26. q. 5. de elementis conquassatione explicatum.*
9 *Diabolus naturaliter excitat tempestates.*

10 Leges

10 *Leges Regni de tempestatis excitatione exornatæ.*
11 *L. Annæus Seneca de tempestatis excitatione relatus, & explicatus, num. 12.*
13 *Tempestates à dæmone excitari non posse, ex hæreticorum sententia.*
14 *Dei licentiam præsupponimus quotiēs de Dæmonis potestate agimus.*
15 *Diabolus excitare potest tempestates, ex Patrum sententia.*
16 *Diabolus excitat tempestates, ex Theologorum sententia.*
17 *Diabolus excitare valet tempestates, ex Iurisperitorum doctrina.*
18 *Diabolus excitare potest tempestates, secundum Ecclesiæ consuetudinem.*
19 *Philosophi, & historici probant diabolum excitare tempestates.*
20 *Poëtæ assentiuntur tempestates diabolum excitare posse.*
21 *Tempestates, vt excitare, sic & sedare diabolus valet.*
22 *Diabolus in tempestatis sedatione divinam virtutem imitatur.*
23 *Deo similem se ementiri diabolus conatur.*
24 *Tenebras diabolus inducere valet.*
25 *Ventos diabolus excitare potest.*
26 *Pileum Regis Gottorum, vt in quam partem verteret, ventos excitaret.*
27 *Diabolus potest aërem, aquam, & terram, certis in locis corrumpere.*
28 *Avernus in Italia, & in Iudæa mare mortuum corruptum.*
29 *Aëris corruptio non ita perdurans.*
30 *Igne excepto omnia in putredinem labuntur.*
31 *Terræmotus causatur à dæmone.*
32 *Christi morte terra mota est.*
33 *Terræmotus quatuor species, & primo de Brasmantia.*
34 *Climatia in terræmotu quæ sit,*
35 *Chasmatia in terræmotu quæ dicatur.*
36 *Micemantia in terræmotu, quæ fuerit.*
37 *Terræmotus causa.*
38 Reg. 3. c. 19. *de aëris sonitu illustratus.*
39 *Fluvios ad tempus sistere diabolus valet.*

SAtanas Divinæ gloriæ æmulator cùm solem ad Iosue petitionem videat sisti *Ios. c.* 10. & ad Ezechiæ retrogradi, *Reg. 4. c. 20. D. Is. c. 38.* † Vt Dei simia conatur multa similia insanis hominibus persuadere, quæ Vicarij eius, hoc est Magi sua virtute, & ope fecisse gloriantur, vt Orpheus *apud Manil. in Syder.* 1
2

Manesque per ipsos
Fecit iter domuitque infernas carmine leges.
Tunc sylvas, & saxa trahens, tunc sydera ducit,
Et rapit immensum mundi revolubilis orbem.

Vera mendacijs cōfundit, nam licet Magus ex pacto possit sylvas, & saxa trahere, quia hæc dæmoni non denegantur, quia immensas machinas potest sine fatigatione impellere, cum Angelis hæc inferiora corpora pateant, D. Th. *p. 1. q. 110. art. 2. & quodlib. 9. art. 5.* † Sydera tamen, aut orbes cœlestes, aut terrestres, sive aliud quodvis purum elementum nullatenus Magi, neque dæmones possunt ducere, aut reducere, quia vt ait Apo. ad Hebræos c. 2. *Non subiecit Deus Angelis orbem terræ futurum.* † Vnde mentitur dum hanc potestatem se habuisse gloriatur Magus apud Petron. 3
4
5

Trepidusque furenteis
Flectere Phœbus equos, revoluto cogitur orbe.

Nam vt orbes mutentur necesse est, vt tollatur connexio, & subordinatio partium vniversi, quod dæmoni adeo denegatur, vt ab eo, nec purum elementum valeat immutari, nam de necessario daretur vacuum, quod principijs Philosophiæ repugnat, Aristot. *lib. 1. Physicor. Seneca l. 2. natural. qq.* † Aut quod 6
7

quod dæmon aliud elementum ſubintra-
ret:non ex alio loco,quia non eſt, ergo
noua creatione, quod ei ſemper fuit de-
negatum, vt docet Mart. del Regio *l.2.*
Magic q.10. quare fruſtra Medea Circis
neptis apud Ovid. *in Hipſypel.*

Illa reluctantem curſu deducere Lunam
Nititur, & tenebris abdere Solis
equos.

¶ Neque obſtat text. in cap. nec mi-
8 rum huius 26. qu.5. ibi. *Elementa con-*
cutiunt, quia non agit de elemento in
qotum,ſed de parte aliqua, quam à dæ-
mone concuti non negamus, vt im-
bres, grandines,fulgura, tonitrua, at-
que alia Meteorologica excitentur,nim-
bos, pluvias, tempeſtateſque ſonan-
tes, vt probatur ex *Iob cap.1. & 2.* †
9 Nam vt ait text. *in cap. ſciendum huius*
26.qu.3. Dæmon in aeris affectione ſibi
nota, nobis ignota futuras prævidet tem-
peſtates, l. eorum,C. de malefic. & ma-
them. *Ne maturis vindemijs metuerentur*
imbres, aut ventis grandiniſque lapida-
tione quaterentur.† Quibus adſtipulatur
10 Regia *l.1. & 2. que echangranizo, tit.*
23.p.7. & de illa XII. Tabularum Cic.
l.2.de ll. NE QVIS ALIENOS
FRVCTVS EXCANTASSIT.† Nam
11 licet eius diſpoſitionem irrideat concivis
meus L.Annæus Seneca *lib.4. natural.*
qq. dicens *Rudis adhuc antiquitas crede-*
bat, & attrahi imbres cantu, & repelli,
quorum nil poſſe fieri, tam planum eſt,vt
huius rei cauſa nullius philoſophi ſchola
12 *intranda ſit.* † Intelligendus eſt, qua-
tenus veteres putabant, hæc à dæmo-
ne immediatè cauſari, cùm non fiant,
niſi mediatè ex cauſis naturalibus, aptis
ad pluvias, & grandines excitandas,
illas pellendo motu locali quocumque
velit, quia dæmon non eſt ſupra na-
turam vt illam immediatè valeat immu-
tare, vt probat Ciruelo *de ſuperſtit.*
part.3. capit.9. Petrus Binsfeldus *in*
confeſſion. malefic. part. 2. concluſ.10.
& in l.6.C.de malef. & Math.† Contra
autem hæc à dæmone excitari non poſ- 13
ſe, eſt error, quem tuentur ex hære-
ticis *Vvierus medicus, & Godelmanus*
Iuriſta, & ex Catholicis Vlderic.Moli-
tor *de pythonic.mulierib.* neque excuſa-
tur, quod ſubdat, *non poſſe niſi licentia*
Dei accedat. † Nam quis contrarium
Catholicorum aſſeruit ? omnes clama- 14
mus licentiam Dei neceſſariam eſſe,
idenim præſupponimus ſemper, quo-
tiens de dæmonis poteſtate agimus,
nam vt ait text. *in cap.nec mirum, d.*
26.quæſt.5.Neque ideo quiſquam credere
debet quoſlibet Magicis artibus aliquid
facere poſſe ſine permiſſu Dei. † Licentia
tamen obtenta ea omnia poſſe præ- 15
ſtare non eſt dubitandum, quia hæc eſt
vtriuſque ſcholæ communis ſenten-
tia, quam probant primò Patres Or-
thodoxi D.Auguſt. *in lib.8.Civitat.Dei*
cap.9. D.Iſidor.*lib.8. Etymol.*D.Clem.
lib.4.Recognit. D.Hieron. *lib. 7. in Iſai.*
† Secundò probant Theologi D.Thom.
Caietan.& alij *in ſentent.2.diſtint.7.&* 16
8.Cardinalis Toledo *in ſum.lib.4. c. 15.*
Origen.*lib.8.contra Celſum*,Perera *lib.1.*
*Mag.cap.6.*Caſtro *lib.1.de hæret. ca.16.*
Sprenger.*in Mall.par.2,quæſt.2.cap.7.*
† Tertiò confirmant Iuriſperiti Paul. 17
Grilland.*de ſortileg.quæſt.6.*Simanc. *de*
*Catho.inſtitut.tit.63.*Nicol.Remig.*li.1.*
dæmonol.cap.25.& 29. Petr.Gregor.*lib.*
34.Syntag.cap.11.& 13. Petr. Binsfeld.
*in l.eorum,C.de malefic. & Mathem.*Fa-
rinac.*tom.1.quæſt.20.* † Quartò, com- 18
probat praxis quotidiana Eccleſiæ, qua
in huiuſmodi tempeſtates à ſpiritibus
immũdis excitatas,orationes & exorciſ-
mos inſtituit,vt conſtat ex Manuele, &
tradit Mar.del Rio *l.5.Mag.*† Quintò 19
probant Philoſophi Pauſan.*in Arcad.*
Plin.*l.28.hiſt.animal.c.2.& l.30.cap.1.*
Item, & Hiſtorici Dion. Caſſius *lib.56.*
Xiphilin.*in Anton.*† Sextò aſſentiuntur 20
Poetæ concivis meus Senec.in Medeam.

Et

Et evocavi nubibus siccis aquas.
Et patruus eius Lucan. *lib. 6. Pharsal.*
Torpuit, & praeceps audito carmine mundus:
Axibus & rapidis impulsos Iuppiter vrgens
Miratur non ire polos, nunc omnia complent
Imbribus.

21 Et vt eas immittere, ita & sedare, pacare, & arcere eisdem carminibus Magi huiusmodi gloriantur, Laert. *lib. Σ. de vitis philosophor.*
Compescesque truces ventorum rite procellas.
Tibul. *lib. 1. eleg. 2.*
Cum licet hac tristi depellit nubila cœlo.

22 In quo videntur imitari, divinam virtutem qua Christus Dominus à discipulis in magna maris tempestate excitatus, illam compesci, & frænari præcepit, quo facta est tranquillitas ma-
23 gna *Matth. cap. 8. Marc. 4. Luc. 8.* † Nam hæc est mens diaboli se similem Deo ementiri, ex primo illo divinitatis anhelitu, quo omnia eius opera æmulatur, vt apud eundem Lucanum. *vbi supr.*
Vocibus iisdem
Humentes latè nebulas, nimbosque solutis
Excussere comis, ventis cessantibus, æquor
Intumuit, rursus vetitum sentire procellas.

24 ¶ Et vt tempestates, sic & tenebras ope dæmonis possunt induci, vt de Tartaris scribit Mart. Venetus *in peregrin. Asiat.* eos adeò pollere dæmonum præstigiis, vt tenebras cùm velint, & vbi velint inducant, & similia apud Hai-
25 ton. *in histor. Sarmatar.* † Ventos similiter hac ex arte Finnios populos septentrionales venales habuisse scribit Olaus *lib. 3. cap. 16.* Et Empedocles magum Agrigentinum coriis asininis extensis ventos refrænavit, vt narrat *Suidas.* † Ita similiter Eritius Gotto- 26
rum Rex in quam partem verteret pileum, ventos excitabat, vt refert Saxo, *& ex eo Magn. lib. 17.*

¶ Possunt similiter dæmones aërem, aquam, & terram certis in locis 27
corrumpere, & tabificam, lethalemque reddere, quia possunt iis tetrum odorem conciliare, vt tradit D. August. *lib. de natura dæm.* Maiol. *tom. 2. dierum Canicular. colloq. 3.* Binsfeld. *in confess. malefic. concl. 7.* † De terra, & aqua 28
absque controversia conclusio procedit: non totam terram, aut aquam, sed earum partes aliquas, qualiter in Italia *Avernus*, & in Iudæa *mare mortuum.* † De aëre non ita, quia licet continuo fluat, vim tamen habet imbecillem ad resistendum, sed levi momento frigescit, aut calescit, quo fit, vt corruptio in eo non possit perdurare. † Contra 29
tamen aërem corrumpi, & fœtidum reddi posse testatur Nicephor. *lib. 14. histor. Eccles. cap. 18.* nam vt ait Arist. *lib. 4. Meteor. c. 1. Igne vno excepto omnia in putredinem labuntur: terra, aqua, & aër putrescunt.*

¶ Terræmotus causatur etiam à dæ- 30
mone, vel immisso vehementi spiritu in cavernis terræ, vel agitatione aëris, qui in eius visceribus detinetur: quod intellige: non vt tota terra contremat, sed regio aliqua, quæ secundum philosophos nunquam ducenta millia excedit, Seneca *lib. 6. natural. qq. cap. 25.*
† Præter illud, quod in Christi Domi- 31
ni morte contigisse testatur D. Mart. *cap. 27. & terra mota est*, nam vt de illo, suppresso Christi nomine testatur Plin. *lib. 2. cap. 84. Maximus terræ memoria mortalium extitit motus, Tiberij Cæsaris Principatu duodecim vrbibus Asiæ vna nocte prostratis.* † Terræ enim motus 32
quatuor species sunt secundum Philo-

ſophos: prima dicitur *Braſmantiæ* quando humum intus ſuſcitantes moles propellunt, vt emerſit, Delos, Hiera, Anaphe, Rhodus, Ophicoſa, Pelagia, Eleuſis, etiam in Boëtia, ſecundum Ma-
33 iol. *dierum canicul. tom. 1. colloq. 1.* † Secunda *Climatiæ*, quando ruentes montes omnia complanant per vehementem ſpiritum intus detentum, & ita Arthemiſius, vt ædes Zenonis demoliretur pulvere tormentario ſub terræ antro concluſo igne admoto ſuccendit, quod cum inflammaretur, & exitum quærens non inveniret omnia circum circa fecit corruere, vt narrat Agathius
34 *Gotticar. rer. lib. 3.* † Tertia *Chaſmatiæ* quando hiatu abſorbentur, vt contingit in Atlantico mari Europæo orbe potior Inſula Platone teſte, & in Criſſæo ſitu Helice, & Bura, & Ciminia Italiæ opidum Succinienſe; quæ aliàs dicitur *Chaſma*, vt in *l. forma*, §.
35 *quare, D. de cenſib.* † Quarta *Micemantiæ*, ſonitu, fragore, fremituque tanto audiuntur, cum diſſolutis elementorum compagibus vltro adſiliunt, vel relabuntur conſidentibus terris Ammian.
36 Marcell. *lib.* 17. † Quod ex naturalis aëris per terræ viſcera meatibus contingit, Clem. Alexand. *ſtromat. lib.* 6. *In Britannia inſula, eſſe quandam ſpeluncam monti ſubiectam, in faſtigio autem hiatum, cum autem ventus incidit in ſpeluncam, & in foſſæ ſinum alliditur audiri ſonum cymbalorum, quæ numeroſe*
37 *pulſantur.* † Quod non ita intelligendum, ſed cum è viſceribus antri ſpiritus aërque commoveatur per frequentes minimaſque rimulas venticulus ille permeat exſibilans, vt occultus leniſque ſonitus ſentiatur velut per organorum numerorum fiſtulas, qualiter Helias in oſtio ſpeluncæ audivit auram lenem, & tenuem, & ſybilum, *Reg. 3. cap.* 19.
38 ¶ Fluvios ad tempus ſiſtere, fontes venis exſicatis obdurare, ſcopulos, & ſaxa novis fontibus terra productis diluere, aquas dirimere, & in caput repellere, vt retro fluere videantur poſſunt ſimiliter à Magis præſtari, vt de ſuis temporibus memorat Plin. *lib.* 2. *c.* 103. de Medea Ovid. *lib.* 7. *Metamorphoſ.*

——Cum volui, ripis mirantibus, amnes
In fontes redire ſuos: concuſſaque ſiſto, &c.

CAPVT XIII.

De Magorum potentia circa externa, ſeu fortunæ bona.

SVMMARIVM.

1 *Lutherus de potentia dæmonis relatus.*
2 *Diabolus hæreticorum Deus.*
3 *Diabolus nullam poteſtatem, neque in corpus, neque in fortunas habet.*
4 *Diabolus non pleno iure, ſed definita poteſtate omnia accepit.*
5 D. Paul. ad Epheſios cap. 6. *de poteſtate dæmonum illuſtratus.*
6 *Diabolus, quare appellatur Princeps mundi, & Deus ſæculi huius.*
7 *Lutherus de mundi explicatione reiectus.*
8 *Mundus de improbis accipitur.*
9 *Deus quandoque permittit dæmoni multa graſſari.*
10 *Dæmonis poteſtati nulla alia eſt, quæ comparetur ſuper terram.*
11 *Diabolus poteſt nos omnes (ſi Deus ſinat) inſtanti delere.*
12 *Diabolus ex Dei permiſſione, quàm multa efficiat.*

13 *Magi*

13 *Magi carmine solo quare multa operentur.*
14 *Magi minutum pulverem spargendo mala patrant.*
15 *Virgæ alicuius tactu Magi operari solent.*
16 *Operibus Magicis dæmon est, qui effectum præstat.*
17 *Magus potentiam ex pacto habet.*
18 *Omnia quia sublunaria sunt Magis subiacent.*
19 *Opera dæmonis divina æmulantur.*
20 *Magi possunt alienos fructus, & pecora pellicere.*
21 *Diabolus potest captivos de carcere extrahere.*
22 *Lex duodecim Tabularum de fructus pellectione explicata.*
23 *Saccularij, qui sint.*
24 *Dardanarij vnde dicantur.*
25 *Fruges traduci probatur.*
26 *Serpentes quare facilius incantentur.*
27 *D. Hierem.* cap. 8. & Psalm. 57. *de serpentum incantatione illustrati.*
28 *Serpentum incantatio frequens.*
29 *Dæmones possunt alienæ famæ nocere.*
30 *Diabolus quomodo assumpta hominum innoxiorum figura nocere queat.*
31 *Deus quare permittat innoxios per dæmonem diffamari.*
32 *Diabolus potest occulta peccata revelare.*
33 *Diabolus potest rumorem in populo spargere vnde fama oriatur.*
34 *Diabolus potest hominibus dignitates varias comparare.*
35 *Pontifices, qui malis artibus ad Apostolatus apicem pervenerunt.*
36 *Pontifices ope dæmonis ad sedem pervenisse negatur.*
37 *Diabolus curat homines decipere.*
38 *Victoriam diabolus potest cui placet elargiri.*
39 *Magica arte complures armis clari extiterunt.*
40 *Vires concedere ad profligandos hostes non est dæmonis, sed Dei.*
41 *Brocha ieiuniis, & pœnitentiis maceratus ingentem molem sustentavit.*
42 *Diabolus, vt potentes viribus reddere nequit, ita nec celeres cursu.*
43 *Celeres cursu referuntur aliqui.*
44 *Diabolus, quod facere nequit ementitur.*
45 *Divitias, & thesauros diabolus donare potest.*
46 *Ratio quare diabolus divitias valet præstare.*
47 *Diabolus ditare homines non cupit, sed decipere.*
48 *Fausti, & Agrippæ præstigia in diversoriis.*
49 *Thesaurorum investigatores cæteris pauperiores, & sordidiores existunt.*
50 *Diabolus quare homines non ditat.*
51 *Deus appellatur à dando.*
52 *Divites dicti sunt quasi divi.*

LVtherus, vt hanc dæmonis pote- 1
statem præfiniret dixit in comment. ad Paul. Galat. 3. *Sumus nos omnes, corporibus, & rebus subiecti diabolo, quia hospites sumus in mundo, cuius ipse Princeps, & Deus est. Ideo panis, quem edimus, potus quē bibimus, vestes quibus vtimur, imo aër, & totum, quod vivimus in carne sub ipsius imperio est.* † Retuli, vt de po- 2
testate dæmonis expertum discipulum audiatis: licet blasphemè Deum, diabolum appellet; sibi nimirum, quia nos Catholici Deum vnum confitemur, dæmonum omnium iudicem, Principemque mundi, & conditorem, & rectorem: sic dominum, atque Deum. † Diabolo autem nullam potestatem, 3

neque in corpus, neque in fortunas nostras, nisi mandatam, vel permissam agnoscimus, nam vt ait Dominus, *Mea sunt omnia*, excipit Lutherus, *Quæ in mundo sunt omnia*, & ea adiudicat diabolo, quasi propria, cùm non valeat ex se capillum vllum de albo facere ni-
4 grum, *Matth.c.5.* † Credit Satanæ homo dicenti apud D. Luc. cap.4. *Quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa:* sed mentitur, quia non pleno iure illi tradita sunt, sed quæ accepit precario, & definita potestate accepit, vt probatur ex Iob cap.1. *Dixit ergo Dominus ad Satan, ecce vniversa, quæ habet in manu tua sunt: animum autem eius serva.*

5 ¶ Neque obstat, quod D. Paul. *ad Ephes. cap.6.* dæmones appellat *mundi rectores*, nam vt docet D. Augustin. *in Psal.* 14. in hæc verba testatur *mundi*, dixit tenebrarum *mundi*, amatorum mundi: *mundi*, itaque impiorum, atque iniquorum, iuxta illud D. Ioan. cap.1. *Et mundus eum non cognovit*, & cap.15. *Si mundus vos odit, me priorem odio ha-*
6 *buit.* † Et ita hoc sensu accipitur similiter, *D. Ioan. cap.12.* dum dæmonem *Principem mundi* appellat, & D. Paul.
7 *Corinth. 2. cap.4. Deum sæculi huius.* † Sed imperitè Lutherus *mundum*, & *seculum*, accipit de rebus, quæ in mundo sunt omnibus, quod de solis malis hominibus per metonymiam dictũ est, qui cum mundo, & sæculo serviant: mundi, & sæculi nomen meruerunt, iuxta illud D. Ioan. cap.1. *Et mundus eum non cognovit.* † Et quia servos se man-
8 cipia diabolo dedicant, ipse Princeps eorum, & rector est: & quia eum colunt, sic Deus eorum dicitur, sicuti, & Lurconum Deus est venter, vt ait D. Paul. *ad Philippens. cap.3.* & ita docent D. August. *lib.22. contra Faust. c.2. & 9.* Iren. *lib.3. contra hæres. cap.7. & lib.4. cap.48.*

¶ Et licèt dæmonis potestas supre- 9
ma Dei providentia ligata sit, quandoque tamen relaxatur, vel in peccatorum punitionem, vel ad virtutis probationem, vel ob aliam nostrorum vtilitatem, ex qua Deus permittit dæmoni multa grassari, cùm sine eius licentia, quidquam facere nequeat, *cap. nec mirum, h.26.q.5.* † Licentia tamen obten- 10
ta (cum spiritus sit Angelicus natura sua splendidissimus) quia ei lapsu naturalia immutata non sunt, tam multa in nos, & fortunas nostras operatur, qualia de tam potente adversario colligi possunt, de quo D. Iob c.41. *Non est potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, vt nihil timeat.* † Quare si, Deus 11
eum sinat instanti, vel nictu oculi facile nos omnes, & res nostras deleret, vt Iob filios, & fortunas, Iob *d. cap.1. & 2.* civitates illas in mari mortuo, *Genes. c.19.* & exercitum Sennacherib, *Isai. c.37.* & alios, de quibus Sprenger *in Mall. p.2.* Thyreus *lib.7. Cosmograph. c.13.* † Et ita hanc sententiam, vt ve- 12
ram, certam, communem, atque laudabilem commendant D. August. *lib.10 Civit. Dei*, Grilland. *de Sortileg. q.3. & 5.* Binsfeld. *in l. multi, C. de malefic. & mathem.* Cardinal. Turrecrem. *in c. non observetis h.26. q.5.* Godelman. *de Lamiis lib.1. c.7.*

¶ Ad quod præstandum Magi acce- 13
dunt tripliciter, vel solo carmine, vt docent Pontifices *in cap. igitur, h.26. q.3. & in c. nec mirum, d.26. q.5.* quo dæmon concurrit, & exhibet venena latenter, tempestates in agros, ignes in domos, lupos in gregem immittit, aut alia arte illa præcipitat, & interficit: nam dæmon in porcos irruens constat eos præcipitasse, *D. Matth. c.8.* † Vel 14
minutum pulverem à dæmone acceptum spargendo, quo excitantur erucæ, bruchi, locustæ, campæ, & id genus pestes agrorum, vt ex maleficorum

confessionibus

confessionibus docent hæreticæ pravitatis Inquisitores, Sprenger. *d. part.* 2. Remig. *lib.* 1. *dæmonolat. cap.* 24. *&* 25. Binsfeld. *in l.* 4. *C. de malefic.* & sacri palatij Magister, Spina *de strigib. cap.* 15.
15 Vayrus *lib.* 3. *de Fascin. cap.* 1. † Vel virgæ alicuius tactu, quam eis dæmon præbet ad æmulationem mirabilis virgæ Moysis, *Exod. c.* 7. 8. *&* 9. vt de Mercurio narrat Virg. *Æneid.* 4.

Tunc virgam capit, hac animas ille evocat Orco
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit, &c.

16 Ita enim dæmon fruges, & fructus terræ perdit, sterilitatem agris inducit, vel exsiccando terram, vel fructus præcoces deturbando, vel alia arte, cuius non ignarus Ovid. sic canit *de Circe.*

Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbam.
Deficiunt læsi carmine fontis aquæ.
Ilicibus glandes, cantataque vitibus vua
Decidit, & nullo poma movente fluunt.

17 Sic inquam Magus dæmone accersito potest fructus omnes terræ perdere, armenta, & pecora interficere, domos, ac vrbes solo æquare, segetes comburere, ac fortunas omnes conquassare, vt docet Remig. *vbi sup. d. lib.* 1. *cap.* 21. *&*
18 *c.* 24. † Nam omnia, quæ sublunaribus iacent influentiis, eius potestatem non fugiunt, vt non malè apud Petron. Magus gloriatur.

Quidquid in orbe vides patet mihi, florida tellus
Cum volo siccatis arescit languida succis,
Cum volo fundit aquas mihi pontus inertis
Submittit fluctus, zephirique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes, mihi flumina parent,
Hircanique tigres, & iussi stare dracones.

Peritè quidem, & ex arte, quia dæmon 19
licet possit aquas elicere ex terra, vel petra, illud fit, quia petram, vel terram findens, aquam per rupturam cogit subire: secus autem in Deo, cuius iussu ipsa terra, & petra aquas emittit, vt iubente Moyse, Exod. cap. 17. *Percutiensque petram, exivit ex ea aqua*, vnde Sedulius *in Paschal. lib.* 1.

Et ieiuna novum vomuerunt marmora potum.

¶ Possunt similiter alienos fructus, 20
& pecora in suos agros pellicere, & alio traducere, vt probat Plin. *lib.* 28. *histor. natural. cap.* 2. D. August. *lib.* 8. *Civit. Dei*, Petr. Binsfeld. *in comment. ad l.* 6. *C. de malefic. & mathem.* † Cap- 21
tivos de carcere extrahere (si Deus sinit) motu locali, quia dæmon potest velocissimè corpora longissimè dissita traducere, vt tenet D. August. *lib. de divinat. dæmon. c.* 3. *&* 5. Sed non facit, quia dum Magi capiuntur, cum sua morte, vult eorum animas lucrari, Binsfeld. *in confess. malefic.* † De fructuum 22
traductione assentiunt decem Viri *in l. XII. Tabul.* NEVE ALIENOS FRVCTVS PELLEXERIS, de qua plura Balduin. & Pratei. *in eius comment.* Servius, & Acron. ad illud Virgil. Eclog. 8.

Atque satas alio vidi traducere messes.

Quod pœna capitis damnatur *in l.* 23
sciẽdum, D. de arbor. furt. cæsar. † De quorum genere sunt *Sacculari*j, qui vetitas artes exercẽtes partem subducunt, partem verò subtrahunt *l. Sacularij D. de extraord. crimin.* quam perperam exponit Petr. Greg. *p.* 3. *Syntagm. lib.* 37. *cap.* 14. *num.* 7. † Item, & *Dardanari*j, 24
qui alienos acervos in sua hordea traducunt, vt docet Columel. *in hort.* di-

cti à Dardano Mago ea exercente, vt cariùs venderet secundùm Turneb. *lib.* *9. adversar. c. 16.* quorum artes eo nomine prohibentur *in l. Dardanarios D. de pœn. & in l. annonam D. de extraord.*
25 *crimin.* † Nam cantu fruges traduci probatur, vel ex eo, quod ait Tibull. *lib. 1. eleg. 8.*

Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
Cantus, & iratæ detinet anguis iter.

26 Nam, & si alia animantia, fruges, & plantas incantari agnoscam, in angues potius, & serpentes incantationis potentiam exercere potius semper existimavi, ob fraudem, qua primi parentes à serpente sunt decepti, vt docet D. August. *lib. 11. in Genes. ad liter. c. 28.*
27 † Nam, & ad hoc conducunt duo loca sacræ Scripturæ, quæ earum incantationem, vt veram profitentur, D. Hierem. *cap. 8. Ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio,* & Psal. 57. *Quæ non exaudit vocem incantantium.*
28 † Cantu enim serpens incantatur, ita vt sisti cogatur, vt docet Petron. *vbi supr.*

Hircanique tigres, & iussi stare dracones.

Rumpiturque, Virgil. *Eclog. 8*

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Atque necatur, Lucan. *lib. 6. Pharsal.*

Humanoque cadit serpens afflata veneno.

Et veneno exarmatur, Silius Ital.

Serpentes dico exarmare veneno
Doctus Atyx, tractuque graves sopire Chelydros.

29 ¶ Possunt similiter alienæ famæ nocere, variis præstigiis, & ludificatione sensuum, vt de Maguntino dæmone diffamatore mirifico narrat Petr. Leloyher *in prodig. ann. 858.* & dæmon alius sanctum quendam monachum in Lusitania Santareno exhibens de quo Mart. del Rio *lib. 6. Magicar. cap. 2. q. 3. sect. 3.* † Possunt etiam assumpta hominum innoxiorum figura se eorum specie in suspectis locis exhibere, quod facile potest, si Deus id non impediat, vt docet Cuman. *in lucerna Inquis. n. 13.* vt de Sagis absentibus, quæ à dæmonibus exhibentur in conventibus narrat Petr. Binsfeld. *in confess. malefic. part. 2. dub. 6. in solut. argum. fol. 383.* Petr. Leloyher *lib. 2. spector. cap. 5.* † Quod licet de innocentibus negaverit Binsfeldius, *vbi suprà* non posse dæmones, eos qui huius pacti sunt expertes repræsentare: verius putò Deum id permittere aliquando ad maius meritum, & gloriam sufferentiæ, vt affirmat Spina sacri Palatij Magist. *lib. de strigib. cap. 14. & in Apolog. 3. c. 3.* † Possunt similiter famæ nocere peccata occulta revelando, vt solent Energumeni, vel falso insimulando, vt de Dorotheo narrat Metaphrast. *apud Sur. Ian. 5.* de alio Ludovici II. Imperatoris tempore narrat Sigibert. *in Chronic.* Vincent. *lib. 15. cap. 37.* † Nam potest dæmon rumorem in populo spargere vnde fama oriatur, quæ ex minimis principiis incipiens se extollit, ac de bonis mala, & de malis bona falso rumore concelebrat, vt docet Tertullian. *in Apologet. cap. 8.* quia vt ait Virgil. *Æneid. 4.*

30 31 32 33

Fama malum, quo non aliud velocius vllum
Mobilitate viget, viresque adquirit eundo.

34 ¶ Possunt è contrario dæmones hominibus dignitates varias comparare, vt de innumeris constat, qui arte Magica amplissimas honoris sedes sunt adepti, vt narrat Monstrelat. *lib. 2. histor. c. 248.* Maier. *lib. 15.* † De Pontificibus refert Simoneta, & Platina in vitis Pontific. *Martin. II. Benedictum IX. Ioannem XXII. Silvestrum II. Gregorium* 35

gorium VII. Pontifices maximos, malis artibus ad Apostolatus apicem pervenisse.
36 † Sed credendum non est Deum vnquam permissurum, vt sedes Apostolica Magico insessore contaminetur: *sed malis artibus pervenisse*, hoc est, simonia, ambitu, calumnia, & similibus, quæ malæ artes sunt, vt tradit Card. Bellarmin. *tom.* 1. *lib.* 4. *de Romano Pon-*
37 *tific. c.* 13. † Idque maximè cum diabolus, vt plurimum, & semper Magos decipiat inanæ dignitatis, vel principatus spe: & pro sceptro, palum: pro corona, rogum vrendis largiatur, vt tradit Maiol. *dierum canic. tom.* 2. *colloq.* 3.

38 ¶ De victoria satis perspectum est posse dæmonem, cui placeat largiri, præstigiis, & industria varia, vt de Rege Sigiberto ab Hunnis profligato carmine obiectis spectris memorat Gregor. Turonens. *lib.* 4. *histor. cap.* 28.
39 † De Ollero Magica arte apud Suecos armis claro, narrat Saxo Grammat. *lib.* 3. *Dan.* Similia de Blarmensibus Olaus *lib.* 3. *cap.* 19. de Odone pyrata Saxo *lib.* 3. *de Siderio* Dubrau. *lib.* 3. *hi-*
40 *stor. Boëm.* † Nam vires concedere, quibus homines alios profligent, ac indefesso animo Giganteas moles sustineant, non est dæmonis potentia, sed Dei, qui vt naturæ conditor eius inbecillitatem supplet, vt David puero, qui virtute Gigãtem Goliath ictu lapidis prostravit, & caput amputavit
41 *Reg.* 1. *cap.* 17. † Et Brocha monachus ieiuniis, & pœnitentiis maceratus Dei virtute ingentem molem sustentavit, vt narrat Sophron. *in prato spirit. cap.* 190 ....

42 ¶ Et vt potentes viribus dæmon verè reddere nequit, ita nec celeres cursu agilesque ad palæstram: nam hoc solius Spiritus sancti donum est, qui & ipsum David fecit, vt puer leonem, & vrsum cursu anteverteret *d. Reg.* 1. *c.* 17.
† Alij enim celeres cursu, & corpore 43
agiles natura sunt præditi, vt de puero, qui Fonteio, & Vipsano Conss. Romæ XLV. millia passuum à meridie, vsque ad vesperam transibat, vt narrat Solin. *capitulo* 6. de Philonide tot itineris novem horis conficiente meminit Plinius *lib.* 2. *cap.* 17. † Quod dæ- 44
mon, quia præstare nequit, non minus, quam claudo pedes, cæco oculos, & similibus, ea quæ natura eis denegavit, arte vtitur, & eorum pedes tam celeriter movet, ex operatione latente, vt celeres à natura prævertere videantur, aut per aëra vehit, quod ei facillimum, vt Deo dante dicemus, *cap. de translat. corpor.*

¶ De divitiis, & thesauris dicendum 45
est posse dæmonem si vellet, & Deus permittat, non solere, nisi rarissimè, & variis ob causis, illa donare, vt docet Psellus, *vbi sup. c. de collat. aur.* † Nam 46
cùm noverit omnes thesauros absconditos, & in mare submersas divitias, auri, argentique fodinas, vnionum, & gemmarum latibula, inde poterit nemine vetante, aut audente resistere, quæ vellet sumere, longè quoque vafrius, & occultius potest ex cuiusvis scrinio, vel sacciperio nummos, quam quisque mortalium subducere, & cui velit donare, vt tradit Annan. *lib.* 4. *de natur. dæmon.* † Sed id non facit, quia 47
non cupit homines ditare, sed decipere, vt illi, qui accepta dono à dæmone (vt sibi blandiebatur) pecunia gestans domum propera redit, vt numeraret, sed excusso sacco nil, nisi testas, & carbones reperit, vt narrat Remig. *lib.* 1. *dæmonol. cap.* 4. † Quemadmodum Fau- 48
stum, & Agrippam fama refert cum iterfacerent solitos in diversoriis nummos ad oculum sinceros hospitibus numerare, quos qui receperant, post paucos dies cornuum frusta, & scruta vilissima

lissima reperiebant, vt hæc, & alia similia refert Damhauder *lib. de pecuniæ vituper.* Lauren. Annan. *d.lib.4.de na-*
49 *tura dæmon.* † Nam Deus ditare diabolum homines non sinit: vt apparet in thesaurorum investigatoribus, qui maximas sibi divitias pollicentes, cæteris pauperiores, & sordidiores existunt,
50 *cap.firmissimè de hæretic.* † Ne derelicto proprio creatore (qui nos amantissimo amore prosequitur, & ea solùm concedit, quæ ad vitam æternam consequenda sunt necessaria) dæmonem nostrorum omnium hostem irreconciliabilem (eo solo, quòd pecunias condonaret) colerent, ac venerarentur, vt tradunt Grilland. *de Sortileg.quæst.3.* Andr. Cæsalpin. *de investig. dæmon.*
51 *cap.12.* † Nam Deus appellatus fuit à damno, vt Iupiter à iuvando, vt docet Cic. *lib. 2. de natura Deor.* ex quo Mecœnates, atque patroni ob liberalitatem, & clementiam in suos hoc sibi nomen invenere divinum, vt probat concivis, & præceptor meus Pater
62 Mart. de Roa *lib.1. singular. c.9.* † Divitesque dicti sunt quasi divi, quia bona beant homines, sive beatos reddunt, vt tradit Tapia Aldana *lib.1. de vera homin. nobilit.* nam vt ait Iuvenal. *lib.3. Satyr.7.*

Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens
Respicit hæc primum, qui litigat, an tibi servi
Octo, decem comites, an post te sella, togati
Ante pedes: ideo conducta Paulus agebat
Sardoniche, atque ideo pluris, quam Gallus agebat.

CAPVT XIV.

De potestate dæmonis circa animæ potentias.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus potest memoriam iuvare eius organum adaptando.*
2 *Memoriam diabolus iuvare potest artificio, & præceptis.*
3 *Mithridates viginti Gentium linguis loquutus.*
4 *C. Iulius Cæsar quaternas simul epistolas dictabat.*
5 *Michaël Hieronymus de Torreblanca loqui, & dictare simul.*
6 *Memoriam diabolus modis contrariis potest debilitare.*
6 *Memoria privatus est lapsus è sublimi.*
7 *Messala Corvinus orator memoria destitutus.*
8 *Eusebius Sophista in peccati pœnam memoria privatus.*
9 *Theodas in vita Barlaan, & Iosaphat memoriam defraudavit.*
10 *Athalidæ memoria qualis fuerit.*
11 *Oblivio Simonis Thurbavi, & Hetruriæ iuvenis qualis.*
12 *Intellectum potest diabolus meliorem reddere.*
13 *Diabolus intellectum non iuvat, sed obnubilat.*
14 *Sententias potest diabolus docere.*
15 *Sosipatra gesta Philosophorum ex dæmone incubo renunciavit.*
16 *Roman Ramirez arte dæmonis medicinam adeptus.*
17 *Amphiaraus, & actus Pindari arte dæmonis Poëtæ facti.*
18 *Diabolus qua arte faciat suos linguis loqui, cùm donum sit Spiritus sancti.*

19 *Dæmonis*

19 *Dæmonis potestas in voluntatem nostram qua arte operetur.*
20 *Diabolus nequit invito consensum extorquere.*
21 *Arbitrij libertas in omni opere semper integra manet.*
22 *Diabolus potest concupiscibilis, & irascibilis facultatis organa turbare.*
23 *Hæretici reprehenduntur, qui motus concupiscentiæ peccato adscribunt.*
24 *Inspirationibus divinis, non secus ac suggestionibus diaboli valemus assentiri, vel non.*
25 *Arbitrij libertas post lapsum, homini integra mansit.*

1 ANimæ potentiæ, quia tres sunt *Memoria*, *Intellectus*, & *Voluntas*, de his primo differendum est, posse diabolum memoriam iuvare, eius organum adaptando, vt facilius recipiat, & firmius retineat species: vel motu locali noxia pellendo, vel iuvantia applicando, qualiter medici solent ex rebus naturalibus, *l. eiusdem legis,*
2 *§. adiectio, D. ad l. Cornel. de sicar.* † Vel artificio, & præceptis, vt qui ætate nostra, memoriæ artes proposuerunt varias, vt non sine sale, & acumine Thomas Alexander, Disconus Arelius, & mihi in Græcis præceptor Francisc. Sanctius Brocens. Salmanticensis Rectorices primarius *libro de*
3 *artificiosa memor.* † De Mithridate enim constat cùm Rex fuisset duarum, & viginti Gentium totidem linguis iura dedisse, & pro concione singulas sine interruptione affatus, & eorum omnium narrationibus responsum dedisse, sine interprete, vt narrat Plin. *lib. 7.*
4 *cap. 24.* † de C. Iulio Cæsare Imperatore vulgaris fama est, quaternas simul epistolas dictasse, & cum scriberet, loquebatur simul, & dictabat, & ardua quæque audiebat, & cum amicis confabulabatur, vt meminit Idem Plin. *d. lib. 7. c. 25.* † Quod naturaliter fieri 5
potest, vt de genitore meo Michaële Hieronymo Torreblanca (qui ex ingenij præstantia prudentis nomen commeruit) expertus sum, quòd earum rerum, quas ipse semel vidisset, aut audivisset nunquam oblitus: dictasse, & scripsisse simul diversas scripturas: intellectus enim, & memoria sæpius cohærent, vt probat Bacon. *lib. de memoria, & intellectu ad princip.*

¶ Eadem similiter potest dæmon 6
modis contrariis quam plurimum debilitare, & tollere, nam vt ait Plin. *lib. 7. cap. 24. Ictus lapide oblitus est quidam literas.* † ita, & lapsu è sublimi per allisionem corruptis sensibus corrumpitur etiam memoria, vt de alio, qui ex præalto tecto lapsus matris, & affinium oblitus perpetuo perduravit. Idem Plin. *d. cap. 24.* † Messala Corvinus 7
orator adeò sui, suorumque oblitus est ob ægritudinem, vt nominis sui non recordaretur, Idem Plin. *d. cap. 24.* quem tamen plurimum sensu valuisse testatur Solin. *cap. 6.* † Aliquando etiam ex 8
permissione divina, atque ob peccatorum pœnam evenit memoriâ quis privari, vt Eubolius sophista, qui ex animi inconstantia, quod tempore Constantini religionem Christanam professus: denuo ad Iuliani Imperia perveniens in Gentilitatem rediit: & mortuo Iuliano ad Christianos reversus extemplò stultus factus in templo iacebat, vt narrat Maiol. *tom. 1. dierum canicul. colloq. 4.* † Et quia hoc ex causis 9
naturalibus fieri potest, nil vetat, quin eis dæmon vtens memoriam foveat, & contrariis defraudet, vt fecit Thodas in vita Barlaam, & Iosaphat, apud *Damascen.* :
† Talem putò fuisse memoriam Athalidæ apud Laert. *lib. 8. in vita Pythagor.* 10
talem Apollonij Tyanæi, quam laudat Suidas, Dubravi. *apud Eunapium.* † Talem 11

lem, & oblivionem cuiusdam Clerici apud Fulgos. *lib. 1. Exemplor. cap. 6.* talem Simonis Thurbavi, de qua Polydor. *lib. 15. histor. Anglor.* talem iuvenis Hetruriæ testibus Codronch. *lib. 3. de morb. venefic. c. 6.* & Cæsalpin. *lib. de investig. dæmon. c. 10.*

12 ¶ Secundò potest intellectum subtiliorem, & meliorem, quoad functiones ingenij, & iudicij reddere, per commodiores organi dispositiones: humoribus videlicet densioribus, motu locali depulsis, vel agentium naturalium adhibitis medicamentis, vt tradit Raphaël. de la Torre *tom. 2. de vitiis oppos.*
13 *relig. q. 95. in prælud. disp. 6.* † Sed hæc bonorum Angelorum quasi propria sunt munia: nam mali isti dæmones potius humorum densitate, spirituumque paucitate, imbecillitate, atque impuritate tenebras mentibus amat humanis effundere: suis etiam tribuunt mala pharmaca; quibus à recta mente homines deiiciant, vt per se non raro præstantiis, quos obsessere *D. Matth. c. 8.*
14 *D. Marc. 5.* † Ex quibus sequitur an possit dæmon scientias, & artes docere? & dico posse, si velit, & Deus sinat, per locutionem nempe, & manifestationem sui conceptus: non solùm interna suggestione, sed etiam in forma visibili apparendo, & homini loquendo, vt fate-
15 tur D. Thom. *2. 2. q. 96. art. 1.* † Et ita Sosipatra, quæcumque alibi (ea absenre) gesta Poëtarum, Philosophorum, & Oratorum scripta omnia à dæmonibus incubis edocta pronuntiabat, vt refert Eunap. *in Edesio*, de Evase testis est *Suidas*: de Thynico, *Socrates*: de no-
16 stri seculi Anabaptistis *Niderius.* † De Romano Ramirez adhuc extat memoria Toleti incinerato ann. 1600. qui præmissis Arabum ritibus, & ieiunij *del Ramadam*, factis *Guadoc*, & *zala*, sive *Guadò gua zala*, recitando *azoras*, versa facie *Alquebra*, dicendo *Ala quevir*, medicinæ artem fuit adeptus. † 17
Non secus ac illi, qui arte Notoriâ, Paulinâ, aut Cabalisticâ scientias adquirunt dæmonis auxilium quærentes, nam Amphiaraus sic vates factus narrat Pausan *in Corinth.* & anus Pindari hymnum edocta, Idem Pausan. *in Boet.*
† Imitatur enim Deum simia diabolus, 18
qui suos variis linguis facit apparere, vt Apostoli, qui accepto Spiritu sancto, Acta Apostol. cap. 5. *Cœperunt loqui variis linguis pro vt Spiritu sancto dabatur eloqui illis*, quod quia nequit præstare mentem deludit, & ipse in ore verba profert, quia gratia linguarum donum Spiritus sancti est, D. Marc. 1. *linguis loquentur novis.*

¶ Tertiò in voluntatem nostram 19
longè restrictior est Magiæ, dæmonisque potentia: quia dæmon non potest voluntatem nostram movere aliter quam obiecto; tanquam odibili, vel amabili exterius posito: vel excitatis imaginariis visionibus, & cogitationibus: & allecta, & inclinata voluntate per passiones in parte sensitiva inflammatas, Binsfeld. *in l. eorum, C. de malefic.*
& math. † Quæ quo vehementiores 20
sunt, eo quoque, & acrius inclinant, & quasi abripiunt aliquando: nunquam tamen voluntati necessitatem imponunt, quia invito consensum nequeunt extorquere, D. Th. 1. 2. *q. 80.*
art. 3. D. Cyril. *Catechef. 4.* † Alias enim 21
arbitrij libertatem tollent, si vllam voluntati necessitatem imponerent; etiam in iis, qui mortiferis culpis sunt irretiti: nam homines certè desiissent esse, si libertatem arbitrij amisissent: sunt enim ij gratia gratum faciente destituti, attamen, nec naturali voluntate arbitrij, nec communi auxilio Dei sunt
orbati. † Neque obstat, quod dæmon 22
possit sensus internos movere, & concupiscibilis, atque irascibilis facultatis organa turbare motis simul corporeis membris,

membris, nam appetitus, hic sensitivus cum libertate caret, & coactione quadam in obiectum suum compellatur, potest veterator eum in malum actum impellere, cui voluntas non solùm, non subest, quia longè dignior; verum etiam resistere valet, Apostol. ad Roman. cap. 8. *Scio, quod neque Angeli, neque Principatus, neque potestates*
23 *poterunt me separare à charitate.* † Quae ex eo nobis maioris meriti, & mercedis occasio gignitur, quidquid hos motus concupiscentiae peccato adscribant Godelman. *lib. 3. de Lamiis cap. fin.* Daneus *lib. 2. Ethicae Christian. c. 7.* Lutherus, Calvinus, & alij haeretici
24 *Gen. 4.* † Quia hi sunt fructus errorum de libero arbitrio denegato, & materia originalis peccati male intellecta; cùm etiam inspirationibus divinis valeamus assentiri, vel non, ex divino oraculo dicente apud Matth. c. 23. *Hierusalem quoties volui congregare fi-*
25 *lios tuos, & noluisti.* † Nam etiam post lapsum in homine arbitrij libertas integra mansit, *Genes. d. cap. 4. Deuter. 30. Ios. 24. Psalm. 16. Sapient. 9. Ecclesiast. 15. & 31. Apostol. Corinth. 1. cap. 3. & 7.*

CAPVT XV.

De sensus deceptione, tam interni, quàm externi.

SVMMARIVM.

1 *Daemonis conatus est homines in errorem inducere.*
2 *Sensus decipit diabolus turbando phantasiam, non tamen immutando.*
3 *Ex speciebus rerum, quas homo aliquando vidit, efficitur corpus phantasticum in intellectu.*
4 *Imaginationes quonam pacto daemon retractet.*
5 *Sensuum exteriorum delusiones remissivè.*
6 *Phantasiam diabolus valet ita commovere, vt quis vigilans more dormientium varia videat.*
7 *Phantasia vitiata facile est, vt visus decipiatur.*
8 *Halabol morbi, quo quis vidit gemina, & num. 9.*
10 *Gentilium falsae apparitiones, & revelationes vnde emanarunt.*
11 *Imaginosi morbi duae species, & primo de φρενίτ.*
12 *Κορυβαντιάσμος sensui tollit sensum, auribus i d t v t um.*
13 *Tactus solet decipere.*
14 *Gustus, & odoratus ex humorum vitio saepe decipiuntur.*
15 *Diabolus sensibus se inserens decipere solet.*
16 *Daemon quomodo decipiat, ex parte obiecti.*
17 *Diabolus quando decipit per artem perspectivam.*
18 *Diabolus ex parte aëris medij quando decipiat.*
19 *Gygis annulus, & Orgi galea quibus homines reddebantur invisibiles.*
20 *Diabolus facere nequit, vt corpus quantum, & coloratum reddatur invisibile.*
21 *Diabolus ex elementis format visui obiecta.*
22 *Pictores facere possunt, ex coloribus commixtis picturas, vt oculos fallant.*
23 *Diabolus ad instar pictorum, ex elementis format obiecta.*
24 *Diabolus imbuens medium aliqua qualitate varia repraesentat.*
25 *Diabolus moto aëre facit, vt species simul moveantur.*
26 *Diabolus ex varia conformatione, vel*

vel multiplicatione specierum sensilium vnam rem variè repræsentat.

27 *Diabolus ex parte organi mutato eius situ rem facit, vt quæ in loco est videtur esse in alio.*

1 POst dæmonis potestatem circa animæ potentias vegetativas, restat dicere de eius potentia circa sensitivas, & qua arte sensus decipiat humanos, tam internos, quàm externos, vt homines in errorem inducat, cuius eius
2 conatus, *cap. nec mirum h. 26. q. 5.* † Et primo de internis dicendum est posse dæmonem eorum functionem decipere, vel turbando phantasiam, non tamen immutando, vt qui à nativitate nunquam vidit rectè de rerum coloribus imaginetur, vt docet Aristot. *lib. 3. de anim.* nam imaginatio motus est à sensu actu factus authore eodem
3 Aristot. 2. *de anim.* † Quanquam haud negem posse ex speciebus rerum, quas homo verè aliquando vidit, iis per imaginationem commixtis, & confusis effingere aliquando corpus phantasticum, illudque per imaginationem oculis obiicere, vt chimæra conflata, ex capra leone, & dracone, vt est communis cum D.Thom. *p.1. q.111. art.3.*
4 † Vel concitatis in corpore, quæ sunt motionibus, per humorum inæqualem commixtionem, & agitationem assumendo, & deducendo vapores instituto suo accommodatos, vt quas vult imaginationes homo retractet, vt docent D. August. *lib. de cura pro mort. cap. 12.* Victoria *in relect. de Mag. num. 35.* Ioseph Angles *in Sentent. 2. dist. 8. q. 3. dub. 5.* Molina *in D. Thom. p.1. q.111. art.3.*

5 ¶ Quoad sensus autem externos plura possem congerere, nisi me brevitas, quàm affectavi, revocaret, ostendam in quo delusio consistat, exempla vero petantur, ex Guill. Parisiens. *p. fin. de vniverso, c. 22.* Remig. *lib. 1. dæmonol. c. 11.* Ioan. Salisberiens. *lib. 2. de nugis curial.* Mart. del Rio *lib. 2. Magic. q. 14.* Raph. de la Torre *tom. 2. de vitiis, oppos. relig. quæst. 95.* † Dæmon enim si 6
Deus sinit potens est, quæ sunt in corpore humores, ita turbare, & phantasiam commovere, vt quis vigilans putet, more dormientium, se varia videre, & audire, quæ re vera, neque oculis vidit, neque auribus vnquam hausit, vt docet Caietan. *2.2. q. 95. art. 3.* † 7
Nam phantasiâ vitiatâ facile est, vt visus decipiatur iuxta illud Proverb. c. 13. *Oculi tui videbunt extranea,* hoc est, *visiones admirandas,* iuxta Chaldaicam versionem. † Quod adeò naturale est, 8
vt cuiusdam morbi dicti *Halabol,* meminerit concivis meus Avenzohar *lib. 1. Theiçir, tract. 8. cap. 1.* quo qui effecti singula putant se videre gemina. † De 9
alio Aristoteles refert, qui suam imaginem, sive simulachrum in aëre, sibi, quasi in speculo propter oculorum vitium semper observare existimabat, vt & meminerunt alteri concives mei Arabes *Averroes, & Algazel.* † Ex quo 10
emanarunt tot falsæ Gentilium apparitiones, revelationes, extases, & similia, quia quod dæmon efficere non potest arte vtitur, vt decipiat, vt docent D. August. *lib. de cura pro mort. c. 12.* Molina *d. q. 111. art. 3.* Angles *in Sent. 2. dist. 8. q. 3. dub. 1.*

¶ Auditus similiter vitiatus sæpissi- 11
mè solet decipere, vt in iis, qui morbum imaginosum patiuntur; cuius ægritudinis duæ species constituuntur: vnam notiorem, cui nomen est φρενῖτις *phrenitis,* qua phantasmata objiciuntur animo visibili imaginatione, de qua specie scripserunt *Cornel. Celsus, & Cal. Aurelianus medici.* † Altera species di- 12
citur κορυβαντιασμὸς *corubantiasmos,* quæ sensui tollit sonum, auribus indit vitium,

tium, quo sibi audire tinnitus, & sonitus videntur, de quo Varro *in Prometh.*

Levisona mens sonorinas imagines adfert.

13 ¶ Tactus similiter solet decipi non solùm ægris, vt Isaac, qui tactu Iacobum non discrevit, *Genes. cap.*27. sed etiam benè valentibus, vt Abraham, qui Angelos in assumptis corporibus tactu, & pedum lotione, non depre-
14 hendit, *Genes. cap.*18.† Gustus quoque & odoratus non raro solent fallere, vt probat Celsus *lib* 3. *cap.*18. quibus, & eorum singulis, cum se dæmon possit inserere facile est, vt decipiat per eorum humorum perturbationem, vt docet Raphael. de la Torre, *vbi supr.*
15 *disp.*6.& 7.† Nam vt ait D. Augustin. *lib.*18. *qq. Serpit hoc malum diaboli per omnes auditus sensuales dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subjicit, infundit se saporibus, & quibusdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ.*

16 ¶ Modus tamen, quo hæc præstigiatoria dæmon operari solet; varius est. Primus ex parte obiecti, aut ostensarum rerum agitatione, subita occultatione, varia collocatione, separatione, vel conglutinatione latente, vt faciunt agyrtæ, & circulatores de quibus plura
17 Raphael. de la Torre, *d. disput.*6. † Aut per artem perspectivæ, certa quadam dispositione obiecti in ordinem ad oculum videntis, vt quando quis lineas confuso ductas ordine per foramen, vel rotata tabula videt, ex adverso, quæ exhibent speciem artificiosæ picturæ, vt tradit Guillelm. Parisiens.
18 *part. fin. de vnivers. c.*22.† Aut ex parte aëris medij impediendo species ne ad oculum, vel alium sensum deferantur, vt fecit Apollonius, vt quascumque res vellet, invisibiles faceret. Et Venus, apud Virgil. *Æneid.*1.

At Venus obscuro gradientes aëre sepsit
Et multo nebulæ circum Dea fundit amictu
Cernere ne quis eos, ne quis contingere posset.

Et ita intelligo, quod vulgò circunfertur de Gygis annulo, quo reddebatur invisibilis, apud Platon. *lib.*2. *de Republ.* & de Orgi galea, cuius amictu vnusquisque fiebat invisibilis, apud Homer. 19
*Illiad.*5. † Quia dæmon facere nequit, 20
vt corpus quantum, & coloratum, reddatur invisibile; nam id divinæ Maiestatis attributum est, qui in medio Iudæorum invisibilis factus, per medium illorum ibat neque ab vllo cernebatur,
*D. Ioan. cap.*8. † Vel per organum vi- 21
sivum formando subito ex elementis potissimum aëre obiectum, quod offert spectantibus, quod adeò ementiri potest, vt etiam tactum fallat, vt docet
Molina *d. quæst.*111. *art.*4. † Nam sicut 22
pictores, & sculptores, ex materiis sibi subiectis varias formas, & figuras rerum effingunt, & interdunt tales, vt veræ, ac naturales videantur, sicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, vt ab avibus appetitis fallerent. Plin. *lib.*35.
*cap.*10. † Ita dæmon ex aëre iungens 23
partes terreas, & aqueas, nubium, vaporum, atque exhalationum, vt colores, hac mixtione facilius exprimantur, efficere potest, vt visui aliquid offeratur, quod re vera esse indicetur, vt dicendum est alio loco, quod haud latuit Virgil. *Æneid.*6.

Tunc dea nube cava tenuem sine viribus vmbram
In faciem Æneæ.

Secundò decipit dæmon si medium im- 24
buat aliqua qualitate, qua species per eum transeuntes, sic modificentur, vt obiectum non quale est repræsentetur: vt si iuncos, & paleas humi sternas, & lucernam inde ex cera, & corio

ſerpentis ſulphurato inducas videntur ſerpentes ſaltitantes, vt meminit Bonavent. & Gabriel. *in Sentent.* 2.
25 *quæſt.* 8. † Tertiò ſi moto aëre medio ſimul ſpecies moveantur, vt navigantibus contingit, qui ad motum navigij arbores, & vrbes moveri arbitrantur, vt fecit diabolus dum navis, quæ Claudiæ zonam vehebat matrem Idæam ſequi videretur, vt tradit Tertulian. *in Apologet. cap.* 22. D. Auguſt.
26 *lib.* 10. *Civitat. Dei, cap.* 16. † Quartò, ſi ex varia conformatione, vel multiplicatione ſpecierum ſenſibilium vna res varia videatur, vt quando vnicum conſpicilium plures nobis vnius obiecti figuras exhibet, quod & per ſolam ſpecierum ſenſibilium, quæ ſunt in phantaſiæ tranſitu, vſque ad ſenſus exteriores poteſt contingere, vt docet D. Thom. *in Sentent.* 2. *diſt.* 8. *quæſt.* 1. *art.* 5.
27 † Aut ex parte organi, mutato eius ſitu, vt res, quæ vno in loco eſt, videatur eſſe in alio, vel gemina, quæ vnica eſt, perturbando humores, quorum agitatione res aliter quàm res eſt repræſentatur, vt de ebriis meminit Varro *in Prometh.*

Duplicem ſolem, & geminas ſe cernere thebas.

CAPVT XVI.

De hominis in belluam degeneratione.

SVMMARIVM.

1 *Transformationes hominum negari non poſſunt.*
2 *Transformationes fieri poſſe à dæmone negatur.*
3 *Diabolus non poteſt creaturam in aliam formam mutare.*
4 *Hæreticorum lycanthropiæ damnantur.*
5 *Nabuchodonoſor, & vxor Loth Dei miniſterio transformati ſunt.*
6 *Nabuchodonoſorem bovini corporis effigiem non induiſſe, ſed mente abalienatum.*
7 *Nabuchodonoſor verè in beſtiam transformatus eſt.*
8 *Loth vxor verè in ſtatuam ſalis conversa eſt.*
9 *Vxor Loth conversa in ſtatuam ſalis, vſque impræſentiarum.*
10 *Carmina D. Cypriani de vxore Loth referuntur.*
11 *Præſtantij Pater in caballum converſus.*
12 *Arcades in lupos, & ſocij Diomedis in aves, Vlyſſis in ſues converſi.*
13 *Progne, & Philomena in aves, Apuleius in aſinum, Actæon in cervum, & alij transformati.*
14 *Gentilium tranſformationes hæretici veras eſſe conantur perſuadere.*
15 *Deus ſolus, qui hominem creavit valet transformare.*
16 *Diabolus, quæ non valet præſtare, ementitur per deluſionem.*
17 *D. Auguſtin. de transformationibus dæmonum commendatus.*
18 *Diabolus animalia perfecta, nec creare, neque transformare valet.*
19 *Diabolus aquam in vinum nequit convertere.*
20 *Diabolus facere poteſt, vt ſibi homo perſuadeat in lupum converſum eſſe.*
21 *Lycanthropiâ oppreſſi à Dæmone, ſe lupos arbitrabantur.*
22 *Cynantropiæ qui effectus.*
23 *Lycanthropia, quæ ſit.*
24 *Mania inter quos morbos annumeretur.*
25 *Maniaci varia ſibi perſuadent, & num.* 26.
27 *Diabolus, vt homines in beſtias converſos ab aliis videantur variè ſolet decipere.*

28 Iphigenia,

28 *Iphigenia, qua arte è medio sublata.*
29 *Socii Diomedis, quo pacto in aves videbantur conversi.*
30 *Ascanius è medio quare à dæmone sublatus.*
31 *Diabolus facit homines variè apparere, eos aereâ circundans effigie.*
32 *Ovidius de transformationibus dæmonis commendatus.*
33 *Homines in lupos transformatos verè tenent plures.*
34 *Exempla eorum, qui in lupos sunt translati quomodo accipiantur.*
35 *Diabolus non valet capillum vllum album facere nigrum.*

1 NAturæ humanæ transitus de vnâ in aliam speciem, vt est hominis in lineamenta bestialia conversio, aut alterius perfecti animalis degeneratio, negari non potest, cum videamus vxorem Loth conversam in statuam salis *Genes.c.*19.& Nabuchodonosor in bovẽ
2 *Daniel.c.*4. † Sed horum exemplo, ita à Magis posse fieri ore pleno negandum est quia hominis transformatio, non minus quam eius creatio, & productio ad absolutam Dei potestatem pertinet, & per consequens dæmoni, & Magis omnibus denegatur, D. August. *lib.*3.*de Trinit.ex cap.*7.& *lib.*83.*qq.cap* 79.D.Thom. *par.*1.*quæst.*65. & *l.*3.*contra Gent.cap.*103. Annan.*lib.*4.*de natura dæmon.* Remig. *lib.*2.*dæmonolat.cap.* 15. Binsfeld.*in confess.malefic.conclus.*3. Petrus Thyræus *libr.*2. *de apparit. spirit. ex cap.*15. *vsque ad cap.*24.† Neque
3 obstant exempla primò adducta de vxore Loth, & Nabuchodonosore Rege, quia hæc divina potentia, & virtute facta sunt, quæ ad Magicas incantationes tradi non debent, vt decisum est in Concilio Ancyrano *in cap. Episcopi huius* 26. *quæst.* 5. *Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam in melius, aut deterius immutari in aliam speciem, aut similitudinem, nisi ab ipso creatore, anathema sit.* † Vt sic apertè convincantur hæretici, qui ex suprà dictis exemplis Lycanthropias suas conantur persuadere, qualiter Bodin. *lib.*2.*Magor. dæmonol. cap.*6. quæ mera sunt phantasmata secundum D. Augustinum.*lib.*18.*Civitat Dei cap.* 17. D. Thom. *part.*1. *quæst.*114. *art.*4. Spina *de strigib.quæst.*8. Malleus Malefi.*part.* 1. *quæst.*10. Grilland. *de Sortileg. q.*7. Victoria *in relect.de Mag. prope fin.* 4
† Neque ad sacram historiam referenda, nam vt ait Daniel d.cap.4.*Eadem hora sermo Domini completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus abiectus, & fœnum, vt bos comedit, & rore cœli corpus eius infectum est, donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent; & vngues eius quasi avium.* 5
† Etiam si de Nabuchodonosore plerique negent Regem bovini corporis effigiem induisse, sed dumtaxat mente abalienatum, vt se bovem crederet, Perera *lib.*5. *in Daniel. Medina lib.*2. *de recta in Deum fid.cap.*7. † Quia veriùs puto Regem in bestiam transformatum fuisse sensusque, & formam accepisse bovis, vt pecudum more quadrupes incederet, & fœno vesceretur, & homines fugeret, & sub dio degeret, vt docet D. Gregor. *lib.*5. *Moral. cap.*8.Molina *in D. Thom.part.*1.*q.*111. 6 7
† De vxore tamen Loth nullus dubitavit ipsam transmutatam, & conversam fuisse, quia vt ait Genes.d.cap.19. *Respiciensque vxor eius post se, versa est in statuam salis.* † Quæ vsque impræsentiarum perdurat in Segor, quæ aqua non resolvitur, nec igne crepitat, nec ruit ventis, nec mutilatione fraudatur, nam si quis advena aliquid ei de corpore diminuerit, statim redintegratur, & patitur menstrua, quasi esset viva, vt optime recolit Episcopus Majol.*to.*1. *dier.Canic.colloq.*18.† Nam vt 8 9 10

ait

ait D. Cyprianus relatus à d. Maiol. *vbi proxim.*

Durat adhuc etenim nuda statione sub æthram,
Nec pluvijs dilapsa, situ', nec diruta ventis,
Quin etiam siquis mutilaverit advena formam,
Protinus ex sese suggestu vulnera complet:
Dicitur, & vivens alio iam corpore sexus,
Munificos solito dispungere sanguine menses.

11 Quæ quia dæmon non valet imitari præstigijs deludit, ac fingit se convertere homines in varias bestiarum formas, vt de patre Præstantij, qui se caballum fuisse, & annonam cum alijs iumentis baiulasse scribit D. Augustin.
12 *lib.* 18. *Civit. Dei cap.* 17. † De Arcadibus in lupos hausto liquore Deo suo Lycæo, *cap. nec mirum h.* 26. *q.* 5. de Socijs Diomedis in aves apud *Homer.* Vlyssis in sues, de quibus Virgilius *Eclog.* 8.

Carminibus Circes socios mutavit Vlyssis.

13 De Progne, & Philomena in aves, de Apuleio in asinum, de Atæone in cervum, Ovid. *lib.* 3. *Metamorph.* de Puella in equam Silvest. *lib. de strigib.* 2. *cap.* 8. de iudice in saxum, idem Ovid. *lib.* 13. *Metamorph.*

Certatam lite Deorum
Ambraciam versique vident sub imagine saxum.

14 Quos omnes, & alios innumeros, quorum transformationes celebravit antiquitas, licet vere transformatos asseverent Paracels. *lib. de Philosoph. magn.* & Spondan. *in Homeri Odyss. l.* 10. perperam argumentantes ex illa sacra vxoris Loth, & Nabuchodonosoris historia.
15 † Nam cum hæc sint à Deo facta ad Magicas incantationes iuvare non possunt: ille enim, qui hominem ex limo terræ suscitavit, *Genes. cap.* 2. poterit eum in quam velit formam inducere, vt docet Divus Hierem. *cap.* 18. † Quarum vlla, quia dæmon non valet imitari, conatur ementiri; atque sensus delusione effingere, quod non valet superare, *dict. cap. nec mirum huius* 26. *quæst.* 5. *Hæc omnia magis præstigiis fingebantur, quam rerum veritate complerentur*, quia vt ait Horatius *od.* 5. 16

Venena magnum fas, nefasque non valent.
Convertere humanam vicem.

Cuius rei rationem præscribens in hæc verba eleganter testatur Divus Augustinus *libro* 18. *Civitat. Dei capit.* 18. *Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim dæmonum arte, vel potestate in membra, vel lineamenta bestialia veraciter posse converti, sed phantasticum hominis, quod etiam cogitando sive somniando per rerum innumerabilia genera variantur: & cum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit: sopitis, aut oppressis corporeis hominis sensibus, ad aliorum sensuum nescio quo ineffabili modo figura corporum posse perduci.* † 17
Nã licet dæmõ possit virgas in serpentes trãsformare, & ex limo concreto ranas producere, non sequitur posse hominem commutare, quia ex virgis, & limo putrefactis naturaliter serpentes, & ranæ producuntur, quarum accelerata concoctione potest dæmon activa passivis applicando illa producere, quod ad hominem trahendum non est, vt diximus *sup. c.* 10. *de Magorum vera, & appar. operat.* † Cum etiã aquã in vinum quia naturaliter non transformatur, licet dæmon possit ementiri, non tamen illam in hoc convertere, quia hoc solius Dei est, qui in nuptiis Cana Galileæ fuit operatus D. Ioann. *capit.* 2. *aquam* 18 19

vinum

vinum factam, ex quo Cæl.Sedulus *lib.3. Pasc.*

Cuius sub tegmine blando
Mitis in occiduas enutrivit Pampinus vuas.

20 ¶ Quare ad præfatas dæmonum transformationes dicendum est: quod si aliquando contigerunt, id fuisse, quia dæmon fecit, quod talis homo id ita sibi persuadeat, quod fieri potest ex humorum vitio, & atræ bilis excessu, effectus quidam lupini, & odium in greges, desideriumque eos invadendi, & lacerandi mentem occupare, vt docent Inqui. German.*in Mall.p.2.qu.1. c.8. & q.2.c.4.* Hieron. Mercurial. *in*
21 *Pract.lib.1.c.16.* † Vt de quodam à dæmone hoc morbo oppresso, qui se lupum arbitrabatur narrat Vvierus *lib.3.de Præstig.dæmon.cap.18.* de alijs quàm multa ex atræ bilis excessu exemplis astruit Petrus Forest.*tom.1. obseru. medicarum lib.10.observ.10.vsq; ad 25.* vt de illa quæ se bovem ex hoc vitio crediderat Homer,*odysse 2.*

Et sæpe in levi quærebat cornua fronte,
Omnia complectens falsis mugitibus arva.

De cynanthropia, qua homines se ca-
22 nes putant, tradit Petr. Forestus *vbi supr.obser.26.* De alio qui se lupum esse persuasum, homines fugiebat & sanguinis desiderio ardebat Ovidius *lib.1. Metamorph.*

Territus ipse fugit, nactusque silentia ruris
Exululat, frustraque loqui conatus ab ipso:
Colligit os rabiem, solitæque cupidine cædis
Vtitur in pecudes, & nunc quoque sanguine gaudet.

† Quos morbos Græci λυκανθρωπίαν, *Ly-*
23 *canthropiam* vocant: Arabes *Chatrab*, Latini *melancholiam*, qua se simul canes, boves, asinos, saxa, & alia huiusmodi putant, ex traditis à cõcive meo (secundũ multos) Avic.*l.3.Fen.1.tr.4.* 24
c.29. Quales sunt à mania possessi, qui se mortui arbitrantur, ita vt nec bibere, neque edere velint, dicente talia mortuos non facere, aut corpus duplex habere, vt tradit concivis meus Abynzoar *lib.1.Theiçir tract.9. ca.16s* & exemplis exornant Nider.*lib.5.For. nicar.cap.12.* Petr.Garcia *in disputationib.ad Galen.de locis affect.disp.14.* Sim. Maiol.*tom.2.dierum Canicular.colleq.3..* † De Theophilo medico, qui opinabatur, dum febriret prope lectulum tubi- 25
cines, & cornicines assistere, & continue auribus eius cantum insonare, idque iam sanus accidisse sibi pertinaciter contendebat vt narrat Galen.*lib. de different. symptom.* † De alio huiusmodi vitio laborante, ex phantasiæ læsione.Horat.*Epist.ad Florum.* 26

Qui se credebat miros audire tragœdos
In vacuo lætus sessor, plausorque theatro, &c.

¶ Secundò, vt ita ab alijs videantur 27
solet dæmon diversimodè decipere, vel substituens corpus ferinum, vel illis absentibus, alicubi loco abdito soporatis: ipse tamen assumpto lupi corpore, vel alterius animantis, vel ex aere formato, & sibi circundato, ista gerit, quæ putant homines ab illo misero, & absente patrata. † Quemadmodum 28
de Iphigenia (dum immolaretur) in feram conversa narrat Sebast.Michael. *in Pneumalogia*, quæ re vera à dæmone è medio sublata fuit, & fera supposita, vt narrat Sim.Maiol. *vbi sup.* † Vt socij 29
Diomedis, qui dæmonum præstigijs in aves conversi videbantur, dum ipsi alibi degerent, vt probant. D. Augustin. *d. lib.18.cap.18.* D. Thom. *p.1.q.14.articul.4.* † De Ascanio sic à dæmone è 30
medio sublato narrat totius Philosophiæ, & moris maiorum Corypheus Virgil. *Æneid.1.*

A: Venus Ascanio placidam per membra quietem
Irrigat & fotum gremio Dea tulit in altos
Idalia lucos.

31 ¶ Tertiò, vt hominem, faciat apparere, eum aerea circundat effigie bellnæ, & membra membris, quo ad patitur similitudinem circumponit, vel alia arte sensus deludit, vt tradunt. D. August.*d.cap.* 18. Petr. Thyræus *lib.* 2. *de apparit. spirit. d. cap.* 15. *cum seqq.* Remig. *lib.* 2. *dæmonol. cap.* 5. Malleus *malef. p.* 2. *q.* 1. *ex c.* 9. Bart. Spina *de strigib. ex cap.* 8. *maximè cap.* 30. 31. 32. & 33. Vlder. Molitor *de python. mulier. ca.* 3. & 8.

32 † Vt non malè sublata fabula docet Ovid. *lib.* 4. *Metamorph.*

Si non evanuit omne
Herbarum virus, nec me mea carmina fallunt
Dixit, & effigem nullo cum corpore falsi
Finxit apri, præterque oculos transcurrere Regis
Iussit, & in densum trabibus nemus ire videri.

33 ¶ Sed homines arte dæmonis in veros lupos translatos apud graves viros comperio nudatâ hominis formâ, & prorsus commutatâ in ferinam, vt ex multis probant Vvierus *l.* 6. *de præstig. cap.* 13. Henric. Colomiens. *lib de Lamijs* Olaus *lib.* 18. *ex cap.* 45. Maiol. *dier. Canic. to.* 2. *colloq.* 3.

34 † Per quos ita frequẽtissima exẽpla referuntur iudiciali processu comprobata eorum, qui in lupos translati gregem invaserunt, ac pastores lacerarunt, multasque strages vicinis intulerunt. Quod si aliquo ex prædictis modis non fuit patratum, causam prorsus ignoro, referant alteri, quia non omnia possumus omnes.

35 † Illud enim pro certo scio, quod naturam humanam in aliam formam, vel ferinã inverti, à dæmone fieri non potest, neque sic inversam in pristinam formã restitui, neque quodvis aliud metamorphoseum, quantumvis minimum in homine videatur, quia vt legitur in Evangelio D. Matth. cap. 5. *dæmon non valet capillum vnũ album facere nigrum.*

CAPVT XVII.

De sexus mutatione.

SVMMARIVM.

1 *Sexum mutari posse probatur.*
2 *Mulieres, quæ in virilem fœmineam naturam commutarunt.*
3 *Fœmina, postquam filium peperit in virum conversa.*
4 *Hispanæ fœminæ, quæ versæ sunt in mares & num.* 5.
6 *Carola, & Francisca apud Neapolitanos in mares conversæ.*
7 *Alexand. VI. dispensavit mulierem conversam in virum.*
8 *Hermaphroditus debet in vno altero sexu permanere.*
9 *Mulier conversa in virum quare Põtificis dispensationem habuit.*
10 *In calescendi vis non solum immuatur scopus naturæ instrumenta sũt inversa.*
11 *Androgynos supra Nasamones confines habitare.*
12 *Hermaphroditi, vt apparent vtroque sexu patente, ita & vno occulto, altero manifesto.*
13 *Hermaphroditus fit, ex vtriusque genitalis materia superflua.*
14 *Bruta similiter de vna in alteram naturam commutantur.*
15 *Mares ex fœminis fieri frequentior est, quam è contra.*
16 *Fœminam factam ex mare raro visa.*
17 *Salmacidis fonte bibentes malacisari.*

18 *Diabolus sexum mutare nequit, nisi in ijs, qui sunt Hermaphroditæ.*
19 *Homines à principio vtriusque sexu præditos esse creatos, reprehenditur*
20 *Gentes supra Nasomanes vtriusque sexu præditæ.*
21 *Hermaphroditi sunt monstrui.*
22 *Masculum, & fœminam creavit eos in Genesi, quonam pacto intelligatur.*
23 *Vultures sexu non discerni.*
24 *Æquas Hispanicas vento concipere quomodo intelligatur.*
25 *Vultures ad se invicem commiscentur.*
26 *Hyæna ad se invicem commiscetur.*
27 *Mares non sexum, sed mores mutant.*
28 *Marina in Achaia maris habitu monasticam vitam peregit.*
29 *Fœminæ quæ viri habitu, homines simularunt.*
30 *Mulierem fuisse Papam negatur, vt hæretica sententia.*
31 *Pepuzianorum hæresis dedit occasionem fabulæ de muliere Pontifice.*
32 *Mulierem non fuisse Pontificem probatur.*
33 *Fabulæ occasio, ex qua emanavit mulierem fuisse Pontificem.*
34 *Vitæ productrices causæ vnde originem ducant.*
35 *Mundus quibusnam subdatur, & cur?*
36 *Vitæ definitio ab Averroe.*
Spiraculum vitæ à quo inspiratur ibid.
37 *Vita nec dæmonis arte, nec humana industria potest prorogari: nec etiam immutari, num.* 38.
39 *Humidum radicale fons est atque pabulum vitæ.*
40 *Vitam quænam longam & beatam reddant? quænam brevem & infelicem, & num.* 41.
42 *Aëris temperies in Tapobrania Insula & alibi longævos reddit homines.*
43 *Vita quomodo possit prorogari.*
44 *Senes quænam vitare nequeant.*
45 *Medica ars ob quem finem instituta.*
46 *Humor nativus quibus possit conservari.*
47 *Calor nativus, humectante v ctus ratione temperari potest.*

SExus mutari, ita vt ex fœminis mares fiant adeò litterarum monumentis est proditum, vt illud negare prorsus sit insanire, nam vt ait Plin. *lib.* 7. c. 4. *Ex fœminis mutari in mares non est fabulosum. Invenimus in Annal. P. Licinio Crass. & C. Cassio Longino Coss. Cassini puerum factum ex virgine sub parentibus, iussuque Haruspicum deportatum in insulam desertam.* † Et Regnante Ludovico XI. apud Arvernos, idem contigisse scribit Marcel. Donat *l.* 6. *hist. mirab. c.* 2. & mulier piscatori nupta, post quartum decimum annum è muliere in virum transiit vt meminit Pontan. *l.* 10. *de reb. cœlest.* † Sed omnium fidem superare videtur alia mulier, quæ prius filium peperit, postea virilem sexum adepta est, & ad monasterium translata affirmant Marcell. Donat. *vbi sup.* Alan. Copus, *dial.* 1. *c* 8. Marul. *lib.* 1. *memorab. c.* 3. † Et vt externa prætermittam apud nos de quadam Francisca versa in marem meminit *Petr. Hispal.* de Maria Pacheco apud Lusitanos, Amatus Lusit. *Cet.* 7. *curs.* 39. de alia Cordubæ, & alia Matriti monacha S. Dominici, concivis meus Petr. Peramato *tract. de regim. prægn. c.* 8. *fol.* 117. † Et dum hæc cuderentur in civitate *de Vbeda*, altera monialis S. Dominici, oriunda ex oppido *Sabiote*, dicta *Magdalena Muñoz* repente in Marem evasit dum onus viriliter arriperet, & alia quæ dum violentius saltaret virilia eripuisse scribit Michael. Montan. *lib.* 1. *experiment. cap.* 21. † Suntque alia innumera exempla, quibus insanum est non assentire, nam Fulgos. *lib.* 1. *c.* 6.

(margin: 1, 2, 3, 4, 5, 6)

ita scribit *Regnāte Ferdinando Ludovici Guarnæ Salernitani, ex quinque fœminis filiabus duæ Francisca, & Carola post quintum decimum annum traditæ sunt, & thori vitæ ambabus genitalia membra in marium morem erupere, mutatoque habitu publicè pro maribus habiti sunt Franciscus*
7 *& Carolus nuncupati.* Et Alexandro VI. Pontifici Max. supplicibus libellis fuisse expositum narrat Volaterranus *lib. 29. titul. de Vesica in fin. Adolescentula etiam cum ad nuptias transiisset in virum evasit, quam ob rem absolutionis, & expiationis causâ simul & dispensationis Pon-*
8 *tificem adiit.*† Nam etsi compertum sit Hermaphroditos ad nuptias posse transire, illud fit eligendo sexum, quo postea non possunt abuti, & vtroque incumbere, & prosterni, sed vno electo in eo permanere Bald. & alij *in l. quæ-*
9 *ritur, D. de statu homin.*† Ideo dispensationis auxilium fuit necessarium, quia priùs pro muliere habita, & cum eo sexu matrimonio tradita, non potuit eo abuti, & viri loco in alio matrimonio collocari, donec Pontifici de varietate constiterit, vt tradit *Petr. Damian.*

¶ Neque enim solum incalescendi
10 iovis immutatur, sed etiam quoque naturæ instrumenta sunt inversa, vt Aul. Gel. docet *l. 9. noct. Atticar. c. 4. Licinius Mutianus prodiit visum à se Argis Ariscontem, cui nomen Arescusa fuisset, nupsisse etiā mox barbam, & virilitatem provenisse. Eiusdem sortis, & Smyrnæ puerum à se visum. Et ipse in Africa vidi mutatum in marem die nuptiarum L. Cossum civem Tisdritanum, vivebatq; dum proderem*
11 *rem hæc.*† Cuius rei causa ea esse potest, vt homines vtriusq; sexus naturâ præditi nascantur quales Androgyni, quos nunc Hermaphroditos vocamus, quos naturaliter fieri testatur, Idem Gell. *vbi prox. d. c. 4. ad fin.* Eamq; gentē esse quæ supra Nasamones cōfines Machlyas ha-
12 bitasse scribit Plin. *d. lib. 7. cap. 2.*† Et quemadmodum in istis vtriusque sexus natura præditis, quilibet eorum manifestè proditur: possunt similiter illi vno occulto, altero patente insinuari, quo crescente, vel minuente calore facile fit, vt fœminæ in mares, & versa vice convertantur, vt tradit Cardan. *l. b. 8. variar. rer. c. 43.* Vvier. *l. 4. c. 24. de præstig. dæm.* Marcell. Donat. *l. 6. hist. mirab. c. 2.* † Nā 13
vt ait Albert Magnus *lib. 18. animal. tract. 2. cap. 3. Si igitur vtriusque genitalis materia superflua sit, tum maris, tum fœminæ, neque valet altera alteram superare, & absumere, necessarium illud sequitur, vt vtriusque forma retineatur: & ideo erit Hermaphroditus, atque cum alterius genitale semen ab altero absumitur, eius forma redditur, quod alterum efficacia superavit.*† Quare non solum in homini- 14
bus, verum etiam in gallinis accidere, vt versa vice, ex fœminis in mares, & ex maribus in fœminas converti affirmat. D. August. *lib. 3. Civit. Dei cap. 31.* Idque exemplis confirmat, *d. lib. 3. cap. fin.* nam vt ait Auson. *lib. 1.*

Fœmineam in speciem convertit masculus ales,
Pavaque de pavo constitit ante oculos,
Nam satis antiquum, quod Campano in Benevento
Vnus ephebŏrum virgo repente fuit. 15

Frequentior tamen est, ex fœminis fieri mares, tum quia natura ad perfectiora semper aspirat, tum quia facilius est virilia erumpi, quam retrocedere, & abscondi, vt docent D. Aug. *d. cap. fin.* Plinius, & Gellius *vbi sup.* Hippocr. *lib. 6. Epidemior. c. 8.* Nevizan. *in Sylva. nup. V. est nubendum, n. 34.* Ioan. Schenckius *in observat. medic. to. 2. lib. 4. tit. de genit. observat. 5.*† Et ita raro, aut nunquā vi- 16
dimus fœminam factam ex mare, vt Thyresiam, ex mare factum fœminam, & in Sabinis olim infans natus incertus an masculus, an fœmina esset, qui erumpit in marem, & alter annorum sexdecim

sexdecim ambiguo sexu inventus testa-
tur Livius *l.1. ab vrbe condita, decad.*
4. & de Speleta virgine conversa in
17 marem, idem Livius, *vbi supr. l. 34.* †
Item quod de Salmacidis fonte Strabo
scribit *libr.* 14. μαλακίζεσαι τοὺς πίνοντας *bi-
bentes ex eo malacissari*, quia non tam
ad mutationem sexus, quam ad emascu-
lationem, & (vt Varro loquitur alio
tamen sensu) mulierationem, retule-
rim, vt qui agere nequiret, pati inci-
18 peret. † Erat enim in fonte maleficium
iniectum, ita vt ingredientes in sexus
naturam contrariam exardescerent, quod
dæmoni non est impossibile, sexum ta-
men mutare nequit, nisi in illis quos
natura Hermaphroditos voluit, vt cau-
sas caloris, vel frigiditatis excitando
efficere, vt citius erumpant, vt probat
19 Mart. del Rio *l.2. Magic.* † Nam licet
homines principio vtriusque sexu præ-
ditos ab ipsamet natura Deo disponen-
te contendat *Mart. Polonus*, affirmans
sexus non futuros divisos, si peccatum
Adæ non intervenisset, falsum tamen
est, nam fuit hæresis orta sub Innocent.
III. ex illo, Genes. c.1. *masculum, & fœ-
20 minam creavit eos.* † Nam omnes hære-
ses, ex aliquo loco scripturæ male intel-
lecto pullularunt; Et ad huius compro-
bationem addebant gentem esse vtriusq;
sexus præditam omnes inter se promis-
cue coeuntes supra Nasamones confi-
nesque illis Machlyas Androgynos,
vtriusque sexus inter se vicibus coeun-
tes, vt tradunt Calliphanes, & Aristote-
les, Plin. *l.7.c.2.* Aul. Gel. *d.c.*4. D. Isid.
21 *l.11.c.3.* † Sed hoc omnes, vt Herma-
phroditos inter monstra annumerat, Vl-
pianus *l.* 1. *ad Sabin.* relatus *in l. quæri-
tur, D. de statu hom.* non secus ac illos,
qui duplicibus manibus, aut pedibus na-
scuntur, vt tradit D. Aug. *l.16. civ. Dei
c.* 8. quos bimembres appellat Oros.
22 *l.3. hist. c.6.* † Et ne laudem sibi arro-
get turpissimum hoc hominum genus
ab illis Geneseos verbis, idem August.
*de Genes. ad litter. l.3. c.22. Ne quis-
quam arbitraretur ita factum, vt in homi-
ne singulari vterque sexus exprimeretur,
sicut interdum nascuntur, quos Androgy-
nos vocant, ideo pluralem numerum con-
tinuo subiecit, hoc est fecit eos, & benedi-
xit eos.* † Neque enim homines tantum 23
Hermaphroditi nascuntur, sed aves etiã,
vt vultures secundum *Plin.* Quidquid
aliter sentiat Ælian. *in histor. l.2. c.46.
Vultures omnes fœminæ sunt, non est vn-
quam masculus, vento prægnantur, non ni-
dificant, neque ova excludunt, sed pullos
pariunt, iique statim à partu volantes
sunt.* † Quod mihi improbabile videtur, 24
vt vento concipiant, nam licet de equis
Hispaniæ, quæ ad Thartesum pascebant
Favonio vento concipere tradiderint.
Solin, *c.26.* Plin. *l.8. c.42.* Ælian. *l.4.
c.5.* Id potius ex agilitate nimia, quam
ex rei veritate dictum agnosco. † Vnde 25
si inter vultures nulla generis differen-
tia dignoscitur, ad se invicem commi-
sceri probabile est, nam *Albertus Mag-
nus* experimento se didicisse confirmat
vultures commisceri, & gignere, *l.23.
de animal. liter. V.* D. Isidor. *l. 12. c.7.*
Vincent. *lib. 16. cap.* 149. *&* 152. † 26
Nam & bruta animalia quandoque etiã
reperiuntur ad se invicem coeuntia,
vt hyæna, quæ vno anno deservit in
fœminam; altero in marem, vt nar-
rat Plin. *dict. l.7. natural. histor.* vnde
Ovid.

*Alternare vices, & quæ modo fœmi-
na tergo
Passa marem, nunc esse marem mire-
mur hyænam.*

¶ Mutare non sexum, sed mores 27
possunt mares, effœminatique molli-
tiem induere, ideoque nullo vnquam
sæculo licuit viris fœmineo habitu vti,
absque magna ignominiæ nota: cum
tamen mulieres sexum ementitas le-
gerimus laude plurimas decoratas, vt

Eugeniæ Philippi Consulis filia, quæ vt commodiùs Christo deserviret Eugenius credita monachalem cucullum induit, ac virtutis meritis coruscavit, vt Abbatis officium fungi Alexandriæ
28 meruerit, vt memorat Marul. *l.* 4. † Et Marina in Achaia viri habitu monachum repræsentans accusata, quòd mulierem prægnantem reddidisset, patienter accusationem tulit, partumque accusatricis diligenter educavit: omnemque ab Abbate impositam pœnitentiam peregit, potius quam se esse fæminam aperiret, vt scribit Lipomen.
29 *to.*6. *Iul.* 17. *in præfat.* † Et huiusmodi tam multa sunt ad manum, vt non videat pluribus prosequenda, quia paginas adimplere non curavi, sed sententias, qui plura vellet, videat præter Marul. & Lipomen. *vbi sup.* Metaphrast. *Septemb.* 11. *&* 25. *&* *Octob.* 8. Geogor. Turonens. *in gloria conf. c.* 16. *Histor. SS. Patrum*, *& alios passim.* † Dum tamen caveas à populari sententia, quæ
30 in sanctam sedem Apostolicam hæretica vesania effutivit, asserens mulierem fuisse Papam Ioannem VIII. vt tradunt Adriān. *in quodlibet. quæst.* 10. *lit. de* Nevizan. *in Sylva nupt. V. est nuben-*
31 *dum*, *nu.* 29. † Nam hoc planè mendacium est, quod nec credent pueri, qui non dum ære lavantur, tum ob divinum numen, quod semper afflare solet in hoc Pontificum eligendorum negotio, tum ob totius Ecclesiæ culmen, & caput, ne acephala fieret, tum ob sacramenta, tum ob reliqua Ecclesiæ functionis munera, quæ irrita fuisse nemo dubitat, nam contrarium est hæresis Pepuzianorum, quæ mulieribus sacerdotium permittebat, D. Augustin. *de hæres.* c. 27. † Neque enim vllus sanæ
32 mentis, qui Pontificum historiam conscripserit huic impudicæ fabulæ assentitur, nam Pandulphus, quo nullus alius est vetustior, qui Pontificum seriem contexuit, nullam de illo mentionem facit, nec inter Leonem III. & Benedict. IV. quo tempore prædictum Ioan. VIII. constituunt, amplius quam quindecim dies intervenisse affirmat, quibus eligi, & tam mirà patrari (qualia de illo fabulantur) non potuerunt.
† Sed quia nullum tam impudens est 33
mendacium, quod non aliqua occasione suscepta, manarit. Fuerat quidam Ioannes nomine, qui postea Benedictus III. dictus est, qui cum valde pius esset, & pronus ad lachrymas, à perditis curialibus lachrymosa mulier appellabatur, & eo tempore fuit mulier, quæ Papissa nuncupata floruit, quæ prædicabat, & plurima virilia officia subibat, & sic factus est locus fabulæ prædictum Ioannem mulierem fuisse, vt narrat Simon. Maiol. *dier. Canicul. to.* 1. *colloq.* 3.

Vitæ productrices causas à cæli in- 34
fluentia duci contendit, Arist. *l.* 2. *gener. animal*, *c.* 1. nam sol & homo generant hominem, & omnia rursus, *l.* 4. *de generat. animal. c. fin.* Solem. Lunam, & syderum cursum, generationis, & vitæ principia esse summa certè ratione affirmavit: nam cælorum irrequieto motu, vitali solis & siderum calore, atque influxu generationis fieri, vitamque rebus genitis infundi, nemo est qui dubitet. † 35
Necesse est enim mundum hunc infrapositum (vt idem Aristot. tradit *libr. meteor. cap.* 2.) esse subditum inferioribus lationibus, vt omnis ejus virtus inde regatur sive, vt eximius ejus commentator Averroes *de causis* agens, dixit, vitam, progressionem esse quamdam à sempiterno ente atque quieto manentem. † Ille est enim qui nobis inspirat 36
spiraculum vitæ, *Genes. c.* 2. & vt Moyses ait *deuteron. c.* 20. *ipse est vita tua, & longitudo dierum tuorum,* Regius Vates. *Ps.* 65. *Qui posuit animam meam ad vitam*, & Iob *c.* 10. *vitam & misericordiam tribuisti*

tribuisti mihi, quia vita à solo Deo est,
37 D Ioan. *c.* 1. *Acta Apostol. c.* 17. † Vnde nullo humano artificio, neque dæmonis arte fieri posse videtur, vt vita prorogari possit, nam ei terminus constitutus est, quem prætenire non possumus *Malach. c.* 3. *Iob. c.* 14. nam vt ait Horatius *l.* 1. *carmin. ode* 4.

Vita summa brevis, spem nos vetat inchoare longam

Ovid.

Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis

Et fugiunt fræno non remorante die

38 Vitæ enim tempus à Deo præfinitum vt nullatenus immutare potest, vt solo naturali lumine agnovit, Arist. *l.* 2. de generat. c. 20. quia eo multo inferior est ars, & natura, vt docet Galen. *lib. de Marasmo.* nam vt ait D. Gregor. *lib.* 12. *Moral. statutum namque est homini à Deo quantum in ipsa vita mortali temporaliter vivat, quod variari aut immutari nequit.* Numer. c. 23. *Apud ipsum nulla est transmutatio*, Malach. 3. *Ego Deus, & non mutor.*

39 Verum cum vniversales causæ concursu particularium in hæc inferiora agant, vt idem testatur Aristot. *lib.* 2. *Physic. c.* 1. humidi primogenij, & calidi nativi symmetria quædam qualitatumque agentium & patientium commensurata proportio, ad vitæ conservationem quodam modo iuvat, nam modice pingue, & qualitatibus omnibus temperatum humidum radicale, (quod vitæ fons est atque pabulum) esse omnino oportet vt tradit Averroes *ad Arist. vbi*
40 *supr.* † Proba namque temperies compago corporis firma, cæli clementia, soli ac regionis bonitas, victus cauta ratio, rerum vtilium observatio, abstinentia in omni victu, atque cultu corporis tuendi causa, voluptatis denique certissimæ vitæ pestis detestatio, atque fuga non productiorem modò sed beatiorem, atque salubritate omnino florentem vitam efficiunt, vt probat Mars. Ficinus. *l.* 1. *de vita longa.* † Et perconsequens, qui aut 41
improba secundum naturam temperatura constant, infirmaque compage ac pleniore cœlo, & inclementi, insalubri regione, incauto victu utuntur brevioris ævi fore, qui non solum naturæ bonitas temperaturæ æqualitate genita, aut illius contrarium ad vitæ productionem, brevitatemve faciunt sed, & regionis præstantia, victuque & acurata ratio, vt docet hippocrat. *l. de aëre, aquis, & locis.* † Nam in Taprobania Insula, & 42
Arabiæ fælicis vrbe Reama ob regionis temperiem, perpetuamque cœli clementiam longævos ibi esse homines, centesimum supra vigesimum, & amplius vegeta adhuc senecta affingentes narrat. Ludovic. Rom. *l.* 2. *navigat. c.* 9. *& l.* 4. *c.* 8. nam quæ temperata sunt & omnis excessus expertia, naturæ amica, atque ea ratione proferendæ vitæ valde idonea sunt, vt docet hippocrat. *l.* 6. *Epidemior. part.* 6. *Aphorism.* 5.

Vnde cum ex his causis vita produci, & 43
contrectari valeat, bene doctrina, & arte prorrogari poterit, & contrariis destrui, vt ait Galen. *l.* 5. *de san. tuend.* cuius multa docent idem Galen. *vbi proxi. l.* 1. *&* 2. Mars. Ficin. *lib. de vita longa.* † Nam & si incommoda quæ- 44
damvi naturæ homini evenientia vitari nullo pacto queant, qualis senum siccitatis excessus, aut totius substantiæ deperditæ fluor possunt tamen aliquatenus corrigi atque resarciri cibo, potu, respiratione, & arteriarum pulsu, quæ ad nativi caloris fomentum à natura insita habemus, vt docet Galen. *libr.* 1. *de sanit. tuend.* † Ad quod quidem ars 45
medica dirigitur, non vt nos à morte securos faciat, sed vt sanitatem custodiat: ac corpus ab extrinsecis nocumentis muniat, neque vnum quodque corpus ad vltimam vitæ longitudinem perducat,

ducat, sed de duabus rebus securitatem præbeat, putrefactionis, ne penitus subeat corpus, & defensionis humiditatis innatæ, scilicet citò dissoluatur, vt docet Avicena *fen. 1. primi c. singul.* † Sic igitur natiuus humor ne citò exhauriatur artis beneficio diutissime conservari potest, & putredo arceri & vita proferri servatis scilicet, principiis, quæ vita fouent, & nativo calore, & radicali humore sunt amica, vt docet Galen. *libr. 5. & libr. 6. de tuenda valet.* † Potest enim natiuus calor ita arte temperari, humectante victus ratione, & ex cogitatis ad id auxilijs, ne humidum absumendo siccitatem, frigiditatemque, pabuli defectu, tandemque mortem inferat, & hac ratione vita produci, vt multis ex causis comprobant Galen. *vbi supr. d. libr. 5. & libr. 3. artis medic. com. 213.* Marsil. Ficinus *lib. de vita producend. & lib. de studiosor. vita tuend.* Fran. Valleriol. *l. 3. locor. commun. cap. 19.* Ualles *controvers. lib. 6. cap. 1.*

46 48

CAPVT XVIII.

De senectutis cum iuventa commutatione.

SVMMARIVM.

1 *Senes in iuvenes converti posse naturale est.*
2 *Animalia multa, quæ senescentes novam inducunt iuventutem.*
3 D. Isai. c. 40. *de hominis renovatione illustratus.*
4 *Multa sunt, quibus humidum radicale restauratur.*
5 *Fontis aqua, quæ senum ætatem cum iuventa commutat.*
6 *Arbor vitæ in longissimum æuum hominis vitam conservabat.*
7 *Vitæ arbor Paradysi vim naturalem habuit vitam prorogandi.*
8 *Vitis arbor successit in locum arboris vitæ.*
9 *Mirabolani vitam in longissimum conservant.*
10 *Diabolus potest naturaliter operando senectutem cum iuventa ætate commutare.*
11 *Canos capillos in nigros verti naturale est.*
12 *Capilli quare in senibus albescant.*
13 *Albani statim à die quo nascuntur capillo sunt albo.*
14 *Caniciem accelerant animi languores.*
15 *Vipertus iuvenis in Episcopum electus repente incanuit.*
16 *Neronis tempore in Hispania puer repente incanuit.*
17 *Senescere brevi tempore fieri potest naturaliter.*
18 *Pueri decem annorum gravidantes nutrices, & fœminæ novem annorum concipientes.*
19 *Senes octogenarij & nonagenarij filios genuerunt.*
20 *Senescunt homines ex frequenti, & anticipato coitu.*
21 *Phœnix durat quingentos annos, quia nunquam coit.*
22 *Hominis vitæ terminum constitutum*
23 *Homines, qui ex continenti vita plurimum vixerunt.*
24 *Mors retardari potest natura, & arte.*

1 Senes in iuvenes converti posse non minus naturale existimo, cum natura aquilæ concedat renovari, *Ps.* 102. & serpentem, vt novam induat iuventutem Aristot. *lib. 8. histor. animal. c. 17.* † Et innumeri alij de genere insectorum, sibi invicem renovantur, vt de illis, qui crusta teguntur tradit Aristoteles, *de bombyce* Albert. Mag. *lib. 26. de lanific.* de papilione, Silpha, cicada, scarabeo, 2

3 scarabeo, & aliis idem *Aristoteles*. † Quare cum circa pusilla animalia reperiamus, credendum non est novercam naturam id homini (qui cunctis rebus præstantior est) denegasse: nam vt ait D. Isai. cap. 40. *Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem assument pennas sicut aquilæ.*

4 ¶ Multa enim latent, nondum inventa quæ hominibus ignota, quibus humidum radicale restauratur senectutis ariditas temperatur, cæteraque deperdita supplentur vt tradit Marsil.
5 Ficin. *lib. de vita long.* † Nam in orbe novo, quædam insula reperitur *Bonica* nomine, in qua fons scaturit, cuius aqua senium cum iuvenili ætate commutat vt post Cardanum narrat Ioan. Languis *epist.* 79. & similis virtus *Lucayan fontem* esse meminit Petr. Chieza
6 *p. 2. histor. Perù cap.* 41. † Neque negandum est absque inustionis nota in Paradyso fuisse arborem vitæ, sive *lignum vitarum*, vt Hebræi volunt esu suo vitam humanam in ævum longissimum conservabat, Genes. cap. 3. *Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, eiiciamus eum ne forte mittat ma-*
7 *num suam, & sumat de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum.* † Quam vim ei naturalem fuisse etiam post Adæ lapsum docuerunt D. Thom. *part.* 1. *q.* 97. *ar.* 5. Scotus eius antipoda *in Sent.* 2. *dist.* 19. *q.* 1. Bellarmin. *tom.* 3. *controvers. lib.* 1. *cap.* 19. Perera *in Genes. lib.* 3.
8 *q.* 4. † In cuius locum successisse vitis arborem docet Hier. Pradus apud avunculum meum Ioan. Bapt. Villalpando *in Regio Codice tom* 1. *ad Ezech. capit.* 15. *fol.* 172. *Apelles merito vitam alteram artificiatam non nisi divino auxilio à Noe inventam vt succederet invicem loco*
9 *ligni vitæ hominis vetiti.* Et prædictæ virtutis vitam, scilicet in longævum conservantis quasdam plantas reperiri nomine *Mirabolanos*, à senectutis squalore homines præservantes & humidum radicale reficientes affirmat Marsil. Ficinus, *vbi sup.* † Quas cum 10
dæmon nosset, nil vetat quin possit Magis adaptare, vt præstent, quod de se Medea gloriatur, apud Ovid. *lib.* 7. *Metamorph.*

Barba, comaque
Canitie posita nigrum rapuere colorem
Pulsa fugit macies, abeunt, pallorq; situsque
Adiectoque cava supplentur corpore rugæ

Est enim naturale canos capillos in nigros aliquando verti, nam in Ctesia 11
dicit Solin. *cap.* 55. *Apud Indos quosdam infantes statim natos, canos fieri: rursusq; alteram ibi gentem esse, quæ in iuventute sit cana nigrescat in senectute*, quos dici *Pandoras* scibit Plin. *lib.* 7. *cap.* 2. cui astipulatur Aul. Gellius *lib.* 9. *cap.* 4. † Canities enim ea ratione causatur, quod 12
capillo sunt rariore, & albescit qui colorem humoris, quo capillus nutritur imitatur nempe ex phlegmate, & cum senio in sanguine transit, necessarium est capillum sanguineo humore enutriri & ideo fieri nigrum, vt docet Macrob. *lib.* 7. *cap.* 9. † Nam eo fit etiam, vt Al- 13
bani (qui ita dicuntur, quod albo crine nascantur) vt statim quo nascuntur cani sint, post modum in senectute nigrescant, vt narrant Solin. *capit.* 19. Aul. Gellius, *vbi sup. d. cap.* 4. † Animi 14
quoque angores canitiem accelerant, nam frigescit corpus, phlegmaque augetur, atque ita canities supervenit vt de illo qui à catholico Rege in carcerem coniecto, cum adhuc iuvenis esset in ipsa carcerationis nocte repente incanuisse narrat Petr. Hispal. *p.* 2. *cap.* 7. † Et Vipertus iuvenis cum in Racem- 15
burgensis Ecclesiæ Episcopum fuisset electus Romamque profectus dispensationis causa super ætate à Pontifice

contemptus, nocte sequenti totus incanuit, quo viso Pontifex confirmavit, & dispensavit simul, atque consecravit, vt narrat Krant. Metrop. *lib.* 9
16 *cap.* 47. † Quinimo, & in nostra Hispania (vt alia prætermittam) cum Sergius Galba à Nerone ad sedandos motus missus esset, ac ingressus Provinciam sacrificaret intra ædem publicam, puero è ministris acerram tenenti capillus repente toto capite incanuit, vt tradit Sueton *in Neronem, & in Galb.* Vaseus *in Chro. Hispan. an.* 70. † Natu-
17 raliter enim contingere potest, vt quis brevi tempore canescat, vt tradit Solin. *cap.* 4. nam vt ait Plin. *lib.* 7. *c* 16. *invenimus in monumentis Salamine Euthimenis filium in tria cubita triennio adolevisse, incessu tardum, sensu hebetem, & iam puberem factum, voce robusta, absumptum contractione membrorum subita
18 triennio circumacto.* † Nam in his quibus natura brevi præclusura est viriles actiones solet anticipare, vt de puella novenne prægnante narrat Albert. Magn. *lib.* 18. *tract.* 2. *cap.* 2. & in Europa octavo anno concepisse apud Mosellam sub Bened. XII. Pont. Max. meminit *Genebrard.* & Infantem, qui ad decimum annum, nondum pervenerat nutricem prægnantem reddentem recolit ex D. Hieronym. Rhodiginus *lib.*
19 14. *antiq. lect. cap.* 8. † Contra autem luxuriæ minus deditos senes octogenarios, & nonagenarios genuisse tradit cō civis meus Abynz. *l.* 2. *Theiçir tr.* 2. *c.* 1. & ex eo Matth. de Gradi. *in comm. Rasis ad Almanc. lib.* 9. *c.* 29. Plin. *lib.* 7. *cap.* 14. & in centesimo anno Sabonarol. *tract.* 6. *capit.* 21. *rub.* 23. Ioann. Schenckius *tom.* 2. *observat. medic. lib.* 4. *obser-*
20 *vat.* 124. † Quia ex anticipato, & assiduo coitu homines citius senescunt, ac moriuntur, quia coitus est veluti morbus comitialis quo brevi totius corporis compago dissolvitur, ac extinguitur, vt docet *Hippocrates*, quippe vt ait Aristot. *Generatio vnius est corruptio alterius.* † Ex quo avem Phœnicem 21
quingentorum annorum vita perdurasse (quia nunquam genuit) scribunt Herodot. *lib.* 2. *cap.* 5. Mela *lib.* 3. *cap.* 9. & esse homines, qui ad ducentos annos vivere meminit Plin. *lib.* 7. *cap.* 48. quam sententiam Plinium doctissimum laudans sequutus est D. August. *lib.* 15. *civit. Dei cap.* 9. † Nam licet post di- 22
luvium humanæ vitæ meta constituta sit annorum CXX. quam præterire non possumus, *Genes. cap.* 6. sive vt ait Regius vates LXX. annorum, quia reliquum tempus laboris, & doloris, *Psalm.* 89. hoc fit de ordinaria lege, secus tamen speciali Dei privilegio, quo particulares vitas in præmium castitatis voluit prorogare, vt author vitæ, & mortis cognoscatur, *D. Ioan.*
c. 1. † Nam eo David Episcopus Sco- 23
tus vixit, vltra ann. CLXX. vt tradit Olaus *lib.* 4. *c.* 4. & S. Severus in virginitatis, & sanctitatis meritum vixit ad ann. CCC. vt tradit Petr. Natal. *in eius vita.* † Potest enim natura, & ar- 24
te mors retardari, non tamen vitari, vt docet Franc. Valles. *lib.* 6. *controvers. c.* 1. & aliquando senectus in puerilem ætatem converti, vt tradit Ioan. Schenckius *tom.* 2. *obser. lib.* 4. *obser.* 123.

CAPVT XIX.

De virginitate restituenda.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus nō potest sanare, quæ perierūt.*
2 *Virginitas semel amissa recuperari nequit.*
3 *Virginitatis amissione membra mutilantur secundum alios.*

4 *Virginita*

4 *Virginitatis sententia ex Averroe.*
5 *Hymen virginis quid sit.*
6 *Virginibus in primo congressu dolor, & sanguis.*
7 *Deuteronom. cap. 22. de virginitatis signis explicatur.*
8 *Virginitatis amissione membrum non rumpitur.*
9 *Membranula non est virginibus, nisi morbosis.*
10 *Virginitas est in sola labiorum, & symphysis compressione.*
11 *Sanguis non est signum virginitatis.*
12 *Virginitas sophisticatur à dæmone, & à medicis.*
13 *Medici non possunt remedia præbere ad ementiendam virginitatem.*
14 *Remedia virginitatis in quo casu possint dari.*
15 *Stuprator si non habet causam aggravantem luxuriam non tenetur nisi ex fornicatione, in foro exteriori.*
16 *Stuprator in foro conscientiæ non tenetur manifestare stuprum, sed fornicationem.*

1 Concors sententia est inter omnes Theologos, & Philosophos non posse dæmonem sanare, quæ perierunt, quia de privatione ad habitum non est possibilis regressus secundum Aristot. *lib. 5. Physicor. & lib. 2. de*
2 *gener.* † Ex quo genere est virginitas, nam semel amissa, neque artificio, neque dæmonis ope fieri potest, vt quæ iam esse virgo desierit, virginem esse incipiat, aut iterum virgo sit, quæ esse desijt, quia à præteritis non est potentia, vt tradit Aristoteles *vbi*
3 *supra.* † Nam secundum aliquos in virginitatis amissione membra mutilantur, vt tradit Fallopius *in obser. anotomat.* quia authore concive meo Avic. *l. 3 fen. 21. tr. 1. c. 1. Ante violationem virginis sunt in collo matricis paniculi contexti ex venis, & ligamentis subtilibus valde, ortis ex omni membro eius, quos destruit violator.* † Alter concivis meus 4
Averroes *lib. 1. collectaneor. cap. 35. Et orificium vulvæ est crispum, & ex crispitudine illa oriuntur venæ minutæ habentes pelliculam vnam contextam duabus texturis.* Quæ vocatur hymen, à 5
medicis Andr. Vesalius *lib. 5. de fabrica corp. hum. cap. 15. Sic à tergo huius colli vesicæ inferioris paulove interius, carnea occurrit membrana, quæ hymen & eugion appellata virginibus est peculiaris, in cæteris namque mulieribus coitu, aut alioqui petulanti quopiam attritu divulsa, laceratave aboletur.* † Vnde in virginitatis amissione, & primo 6
viri congressu, virginibus dolor est, & profluvium sanguinis, nam vt ait sacra pagina Deuter. cap. 22. *Si duxerit vir vxorem, & postea odio habuerit eam quæsieritque occasiones, quibus dimittat eam, obijciens ei nomen pessimum, & dixerit vxorem hanc accepi & ingressus ad eam, non inveni virginem, tollent eam pater, & mater, eius, & ferent secum signa virginitatis eius, &c.* † Quam esse pannum
vel camisiam sanguine madidam omnes Orthodoxi Patres fatentur, & communis Theologorum schola cum glossa in illa verba asseverat, quibus assentiuntur ex medicis Ioan. Alfonsus de Fontecha *in speculo medic. Christ. lumi. 3.* Petrus Garsia Carrero *ad Galenum de locis affectis, disputatione 67. capite primo.* 7

¶ Sed his non obstantibus contrarium verius est, nempè in virginitatis 8
amissione, seu virginis stupratione membrum non rumpi, quia in ore vulvæ, neque in aliqua eius parte aliquid est in custodiam virginitatis, quod destruat violator, vt tradunt Andre. Laurent. *lib. 7. de re anatomic. ca. 12.* Marcell. Donatus *lib. 4. de admirab. me-*

*dic.cap.*15.Fernelius *lib.*1.*cap.*7.† Vnde
9 si qua membranula in aliquibus reperitur, morbosa est, & non propterea signum virginitatis, quia ex vitio conformationis contingeret, vt tenent Aetius *tetrab.*4.*serm.* 4. *cap.*96. Paulus *lib.*6.*c.*72.Oribasius *lib.*24.*collectaneor. cap.*32. Capivaccius *lib.*4.*cap.*2. Nicol. Florent.*serm.*6.*tract.*1. *cap.*6.*& tract.*3.
10 *serm.*8. *cap.*30. † Virginitas enim, sine vlla membranula est, in sola labiorum compressione, & simphysi, seu coalescentium partium angustia, quæ cum sine dilatatione membrum viri admittere nequeant, ex venarum coalescentium ruptione fit dolor, & sanguis, vt docent præter supradictos Fran. Valles *de sacra Philosoph.cap.*25.Horat. Augerius *tom.*2.*epist.*1.*cap.*4. Ioann. Alfons. Fontecha, *vbi sup.dict. lumin.*3. Petr. Garsia *ad Galen.de locis affect.d.disp.*67.
11 *cap.*1. † Quare sanguinem non esse signum virginitatis, quia sine sanguinis emissione virgo cognosci potest à viro eleganter agnovit Fragoso *de arte meden.tract. de explanat. Assi que la sangre que suale salir en el primer coito, no siempre es de la tela corrompida que imaginan, sino de las venillas que alli se hallan apretadas: por lo qual las mugeres que tienen ya edad madura no sienten dolor en aquel acto, ni les va sangre, especialmente si el hombre tiene el miembro genital proportionado con la grandeza*
12 *del cuello de la mabre.* † Vnde cum membra non mutilentur, sed solum coalescentium partium sequatur dissolutio: poterunt à dæmone physicis coadunari, ita vt mulieri virginitas reddita videatur, vt ad hoc sæpius ab obstetricibus & medicis sophisticantur, vt multa remedia adducens observat Ioan. Alfons. de Fontecha *de lumin.*3. *fol.* 611. *&* 617. Petrus Garsia *vbi*
13 *d.disp.*67.*c.*2.† Sed an absque periculo conscientiæ possint medici, & obstetrices huiusmodi corruptis præstolari, vt suum vitium detegant, & se virgines ementiantur, dubitari solet, & pars negativa involvit, quia non licet mulieribus homines seducere, quin teneãtur de dolo, cũ aliud agitur aliud simulatur *l.*1.§.1.*ff.de dolo, l.rei communis, l.merito, D.pro socio.*† Et ita licitum non 14
est huiusmodi circumventionibus opem dare, nisi in casu quo virgo sit desponsata, & metuat mortis, aut honoris periculum, si vir eius amissam virginitatem agnoscat, quia poterit sophisticari, vt sua & suorum honorem tueatur, vt ex consilio præstantissimi Doctoris de la Camara Complutensis Cathedræ Scripturæ moderatore, & Petrus Vasquez societatis Iesu resolvit
Ioan. Alfons. *vbi sup.fol.*613. †.Et cum 15
huiusmodi defloratione membrum non mutiletur, quando raptus, neque alia vis intervenit, aut qualitas aggravans luxuriam, nec promissio dotis, vel matrimonij, vel quid simile, vir non tenetur, nisi ex simplici fornicatione, vt docet doctiss. concivis & amicus meus Thom. Sanchez *tom.* 2 *de matrim.*
*lib.*7. *disp.*14. †. Neque in foro con- 16
scientiæ tenetur stuprator ad nil aliud ex sola virginis defloratione, quam ex simplici fornicatione, vt docent idem Thom. Sanchez *d. disp.*14. Navarra *de restitut.lib.*2. *cap.*6. *part.*4. *numer.*419. Vasquez. 1. 2. *disput.*112. *numer.*1. Henriquez 2. 2. *quæst.*62.*articul.*1.*dubit.*7.

CAPVT XX.

De animæ à corpore separatione, sive de Extasi.

SVMMARIVM.

1 *Mortem diabolus parat.*

2 *Extasis*

2 *Extasis quomodo causatur.*
3 *Extasis divina remissive.*
4 *Extasis diabolica, quibus causis comparatur.*
5 *Diabolus Magos, & sagas in extasim rapit.*
6 *Magi, & Gentiles in extasim rapti.*
7 *Anima extra corpus peregrinatur in extasi secũdum hæreticos.*
8 *Animam extra corpus peregrinari est delirium.*
9 *Anima postquam semel locum deseruit amplius non recognoscit.*
10 *Anima extra corpus non peregrinatur etiam in vera, & supernaturali extasi.*
11 *D. Paulus non agnovit se raptum extra corpus.*
12 *Diabolus, quibus fallatijs vtatur in extasi.*

1 DE Animæ separatione à corporis integumento, quæ per mortem fit, non loquor: id enim satis probant Asmodæus ille, qui septem viros Sarræ necavit *Tob.cap.3.* & Sathanas, qui filios omnes Iob interemit, *Iob.c.1.&* 2.
2 † Sed de separatione à sensuum corporeorum functione hoc est *Extasi* sive *raptu*, vulgo *Arrobo*, quæ ligando, vel olvendo sensus exteriores causatur, secundum D.Thom *quæst.13.de veritat.*
3 *art.1.* † Et in hac non agimus de divina, quia sedes Theologorum est, quam scripserunt Doctor Angelicus D.Tho. 2.2. *quæst.*175. & Raph.de la Torre *tom.2 de vitiis oppos.relig. q.95. art.6. disp.*10. *vsque ad* 16. † Agimus nem-
4 pe de dæmoniaca, quã diabolus præstare solet, vel quia illos tramites obstruit, quibus à cerebro spiritus sensitivi se ad exteriores sensus penetrant, vel quod eosdem spiritus ab exterioribus sensibus attrahit, ibique retinent, ne ad exteriorum sensuum organa descendant, vt docet Mart.del Rio *lib.2. Magicar.c.24.* † Quod quidem sic acceptum pro vt naturale est, dæmonis 5
potentiam non excedit, quin possit multos Magos, & sagas in extasi rapere, qualiter avorum nostrorum seculo fuerunt fœminæ duæ, hoc sanctitatis prætextu magno in pretio habitæ, vna Cæsar Augustæ, altera Cordubæ, quibus meminit Mart.del Rio *lib.4.Magicar. c.1.q.3.sect.3.* † de fœmina alia 6
apud Lusitanos retulit Orosius de Covarr. *lib.1. de falsa proph.c.24.* de Marco Mago narrat Iræneus *lib.1.contra hæres. cap.9.* de aliis ex Gentilium, & Arabum opinione Ant. Mocenicus *lib. de transitu homin.* † De quorum extasi 7
errat Bodinus *l.2.dæmonolat.cap.3.* dum censet re vera animam à corpore peregrinari & aliis in locis inter ea separata versari, vt fuit error *Platonicorum, & Caballistarum*, quorum neutris, nec credent pueri, qui nondum ære lavantur † nam vt ait Tertulian.*lib. de anima* 8
delirium est hanc licentiam animæ, sine morte fugitivæ & libro de Resurrection. carn. *Nusquam anima, sine carne esse quandiu in carne est.* † Siquidem post- 9
quam semel locum deseruit, eum amplius recognoscere negarunt Regius hymnographus Psal.77.*Spiritus vadens & non rediens*, & Iob.cap.7. *Non revertatur vltra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus eius.* † Quia in vero & supernaturali extasi anima 10
extra corpus non peregrinatur sed solum homo per spiritum divinum ad rerum supernaturalium contemplationem sive cogitationem, cum abstractione mentis à sensibus elevatur, vt præclarè agnovit D. Thom. 2.2. *q.*175. † Nam etsi possit Deus animam à corpore per 11
raptum separare & interea in corpore idoneas iterum recipiendæ animæ dispositiones conservare, quia an sibi id contigerit dubitat D. Paul. *ad Corinth. 2.cap.*12. neque ego audeo asseverare

† Dæmon enim quotiens vult has ex-
12 tases inducere, ea quam diximus in sensibus vtitur potestate, ita vt corpus vivum cadaveris mortuique immobilis speciem præ se ferat, eumque agilitat, ac è terra eleuat, & ea quæ vult suggerit, vt de quodam hac arte deluso narrat D. August. *lib. 14. Ciuit. Dei cap. 23.* de aliijs Raph. de la Torre, *d. disp. 16.*

CAPVT XXI.

De inedia perferenda.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus potest efficere vt quis multo tempore ieiunus maneat.*
2 *Fames vltra 7. diem protrahi non potest.*
3 *Christus quadraginta dies ieiunavit.*
4 *Hippocr. de inedia perferenda explicatus.*
5 *Spirensis puella vltra quadriennium ieiuna fuit observata.*
6 *Puella Germana, & Arabs, multo tempore sine cibo manserunt.*
7 *Aristoteles refert hominem solo aere vixisse.*
8 *Chamæleon ex pulmonis magnitudine solo aere vivit.*
9 *Cacaore herba famen expellit.*
10 *Sanctorum ieiuniis miraculi vis non est subtrahenda.*
11 *S. Eucharistia assumptione quam plures sine cibis annos vixerunt.*
12 *Puella, quæ sola Eucharistia annos 30. vixit.*
13 *Vestimenta sine attritione Deus suis conservat.*

1 NOn dubito posse dæmon efficere, vt quis multo tempore inediam perferat, seu vt absque cibo, & potu ieiunus transeat, vt probat Alf. Tostatus Episcopus Abulens. *in Exod. cap. 7.*
† Etiam si vltra septimum diem famen 2
naturaliter protrahi posse negaverit, Hippocrat. *lib. de carnib.* ex quo Christum, quod quadraginta diebus ieiunasset, miraculo adscribit Procop. *in illud Luc. cap. 4.* † Sed Hippocratis sē- 3
tentia intelligitur de illis, quibus ventriculus, & ieiunum intestinum humore chyloso vacat secus in his, qui abũdant humore phlegmatico, crudo, lento, & viscoso, quia calor naturalis illo vtetur pro alimento donec totus humor absumatur. † Vt de puella Spiren- 4
si, quæ Ferdinandi Imperatoris iussu ieiuna (veritatis explorandæ gratia) vltra quadriennium fuit asservata, corpore interea bene forti, sano, nec vlla macie tentato, vt affirmat eius rei testis oculatus, cui servandæ puellæ cura interfuit Girard. Bucoldianus medicus *in Epidem. de ipsa puella edita.* † 5
Similia de alia puella Germana refert Sim. Portius *l. de puella German.* de puella alia Arabe Mart. del Rio *l. 6. Mag. c.*
2. sect. 3. Et quod magis fidem superare 6
videtur ex Arist. qui vidisse se hominē, exemplo quoque Olympidori, affirmat, qui solo aere, soleque viveret, testatus est Ficin, *ad Phædum Platonis in*
argum. † Quod prorsus impossibile nō 7
videtur, si ad chamæleonem oculos convertas, qui ex eo quod pro corporis portione pulmo sit illi maximus sola respiratione soloque aere vivit vt narrat Plin. *l. 11. c. 37.* vnde illi pavor, &
colorum mutatio Plin. *l. 28 c. 8.* † Apud 8
Indos herba quædam reperitur *Cacaore* nomine, quæ famen expellit, vt referũt qui novum orbem perlustrarunt Petr. Chieza *in hist. Perũ p. 1. c. 96.* Aug. Za-
rate *l. 1. eiusdē hist. c. 8.* † Neque per hoc 9
sanctorũ naturā excedentibus ieiuniis miraculi vis abstrahēda est, vt D. Mariæ Ægyptiacæ, & D. Catharinæ Senens.

&

& similium: quia Deus qui creavit eas virtute sua, sine corporali sustentat cibo, vt docet Picus Mirandul. *l. 3.*
10 *Pranot. cap. 5.* † Aliquando etiam sola Sacramenti Eucharistiæ assumptione absque alio alimento plures annos, & eo amplius perdurarunt, vt narrat Fulgos. *lib.* 1. de puella annorum 12. in territorio Tullensi sola Eucharistia triennio perdurasse meminit Vincent. *lib.* 24
11 *cap.* 27. † De alia puella in villa Eykel circa ann. 1288. quæ sola Eucharistia omni potu, & cibo carens, vixisse ad annos 30. narrat Naucler. *Gener.* 43. & circa ann. 1478. eodem miraculo alios
12 compertos commemorat *Gener.* 50. † Et vt corpora sine cibo ab omni macie Deus athletis suis immunia asservat, ita vestes & alia corporis integumenta, Deuter. cap. 8. *Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate deficit, & pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est* & cap. 29. *Adduxit vos quadraginta annis per desertum, & non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate corrupta sunt.*

CAPVT XXII.

De maleficio somnifico.

SVMMARIVM.

1 *Somnia causantur ex humectatione cerebri.*

2 *Rusticus ex dæmonis ope totum autunum & hymen dormiendo absolvit.*

3 *Epimenidis Cretensis qui LXVII. dormivit annos.*

4 *Sardorum Semideorum somnus dæmonis fuit.*

5 *Septẽ dormiẽtiũ somnus divinus fuit.*

6 *Diabolus ex humorum perturbatione somnum altum conciliat.*

7 *Diabolus vt somnum immittat soporiferis herbis vtitur aliquando.*

8 *Pharmaca multa sunt quibus somnus conciliatur.*

9 *Virgilius de somni conciliatione commendatus.*

10 *Magi ad sua crimina vtuntur maleficio somnifico.*

11 *Maleficium somnificum dupliciter patratur.*

12 *Manibus, vel pedibus mortuorum accensis maleficium somnificum patrari solet.*

13 *Facibus excantatis de certo genere lychni maleficium somnij patratur aliquando.*

14 *Facibus huiusmodi, quonam pacto Magi vtantur.*

Somnia causantur ex humectatione cerebri, vt docet Gal. *l. de causis sympt cap. fin.* quare medicamentis naturalibus tantũ humectãtibus posse causari docet idem Galen. *l. 5. de simpl. med. c.* 18. non refrigerãtibus, qui stuporẽ generant, vt tenet Valles *l. 9. contr. c.* 13. † Vnde somnũ tã altũ conciliare posse dæmonẽ quibus velit, & Deus sinat, res tã plana est vt nõ videar pluribus prosequẽda: qualẽ puto illius rustici somnũ, qui in Germania totũ autumnũ, & hiemẽ dormiẽdo fuit emersus, vt tradit Lelius Girald. *in hist. Poet. dial.* 4. † Et Epimenidis Cretensis, qui cũ meridiano æstu ovem quæreret spelũcã ingressus sopori gravi victus 67. iuxta *Paus.* vel 47. iuxta *Eudemum*, paulo pauciores secũdum alios quievit annos. † Fortasse horũ quietis causa naturalis fuit: etsi de Epimen. potius adscribant dæmoni: vt de Sardorum Semideorum somno, qui re vera erant mortui, dæmonum præstigio visi sunt, & dormiri, & excitari, de quibus plura Aphrosid. & Simpl. *in Physicor.* 4. Neq; ex hoc nego aliquando per miraculum somnũ tã longũ immissum

à Deo, vt septem dormientium sanctorum, qui integrum sæculum dormierunt, vt tradunt Laur. Surius, & Maiol. *cap.4. fol.164.* & aliorum quinque
6 *apud Paul. Diacon.* † Sed de his non agimus, sed de immissis à Diabolo, qui in his etiam divina miracula conatur imitari, ad quod aliquando per se humores turbantur, & ex condicto sibi pacto homini somnum conciliat, vt de Mercurio, narrat Virgil. *Æneid.4.*

Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.

7 Aliquando naturalibus vtitur herbis soporiferis, vt de Narcoticis pharmacis tradit *Plinius*, de lapillo Memphitis Dioscorid. *lib.5. cap.115.* & aliis Ovid. *lib.7. Metamorph.*

Pervigilem superest herbis sopire draconem,
Qui crista linguisque tribus præsignis, & vncis
Dentibus horrendus.

8 Sunt enim plura pharmaca, quibus humores turbantur, nervorum origines obstruuntur, sensatio impeditur, ac sopor altus conciliatur, quæ vt medicus, ita dæmon ex herbis soporiferis valet comparare, vt docent Binsfeld. *in confess. malefic. p.1. concl.3.* Remig. *lib.2. dæmonol. c.4.* Codronch. *lib.1. de morb. venefic.* Franc. Valles *lib.9. controversiar.*
9 *d.c.13.* † Quod haud latuit totius Philosophiæ, ac rerum naturalium peritissimo Virgilio *lib.6. Æneid.* dum de Cane Cerbero, sic loquitur.

Cui vates horrendæ videns iam colla colubris
Melle soporatam, & medicatam frugibus offam
Obiicit, ille fame rabida tria guttura pandit
Corripit obiectum, atque immania terga resolvit.

10 Ad quod Magi, & Lamiæ in suis criminibus, vt securius patrentur, solent vti malo carmine, quibus dæmon concurrit, & ex his, aut aliis causis solet vigilantes soporare, vt apud concivem meum Senecam *in Med.*

Tu quoque relictis pervigil Colchis ades
Sopite primum cantibus serpens meis. 11

Et hoc variè, per appensionem membrorum alicuius cadaveris, vt narrat Cæsarius Cister. *lib. 6. Miracul. c.10.* aut certis accensis luminibus, quæ Apuleius *in Asin. lib.1.* appellat *nebulas somnij.* † Interdum accendunt pedes, 12
vel manus mortuorum inunctas prius oleo quodam à dæmone accepto, vel ad singulos digitos candelis affixis, vt ex sagarum confessionibus observat Remig. *lib.2. dæmonol. c.3. & 4.* † Inter- 13
dum facibus excantatis de certo genere lychni, & nota sibi pinguedine, vt singula comprobat exemplis Mart. del Rio *lib.3. Magic. p.1. q.2.* † Et his vtuntur, 14
vt ipse ait, vel accensis sibi prælucentes, vel eas domi certo loco defigentes accensas, & sopor durat, quandiu lumen illud ferale: ad quod spectat Medea, apud Ovid. *in Herois.*

Flammea subduxi medicato lumine somno,
Et tibi quæ raperes vellera tuta dedi.

CAPVT XXIII.

De maleficio taciturnitatis.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium taciturnitatis, quibus in partibus abscondatur.*
2 *Maleficij taciturnitatis causa, & n.3.*
4 *Tolerantiam tormentorum non Christiani modo, sed Gentiles exhibuerunt.*
5 *M. Attili Reguli exemplum de tolerantia tormenti.*

6 Dæmon

6 *Dæmon qua arte efficiat, ne homines dolorem sentiant.*
7 *Sodomitis cæcitas claris oculis vnde contigerit.*
8 *Loqui non posse ex dæmonis pacto quonam fiat.*
9 *Audire impeditus ex dæmonis pacto.*
10 *Sentiendi vis à dæmone impediri potest.*
11 *Diabolus quibus fallaciis vtatur, ne Magi in aculeo tormenta sentiant.*
12 *D. Paul.* ad Hebræos cap. 11. *de martyrum tolerantia explicatus, & num. 13.*
14 *Aciem gladij retundi Gentiles carmine crediderunt.*
15 *Camisia inferni ad quid comparata.*
16 *Periapta quædam ad aciem gladij retundendam.*
17 *Maleficium taciturnitatis, ex corde infantis confectum.*
18 *Taciturnitatis maleficium fit apum Rege deglutito, vel membranulis certo ritu adhibitis.*
19 *Stigmatis impressione fit maleficium taciturnitatis aliquando.*
20 *Byarona stigmatis impressio sensum ademit.*
21 *Stigmatis huiusmodi impressio varia.*
22 *Maleficium taciturnitatis totum expectatur à dæmone.*
23 *Vnguentum sagarum, nec consopiendi vim habet.*

1 TAciturnitatis maleficium appellatur à Magis, quod datur suspectis per potum, vel esum, vel capillis irretitur, vel scapulis imprimitur, vel inter carnem, vel cutem absconditur, ne in tormento, quidquam pronuncient, vt docent Inquisitores German. *in*
2 *Mall.p.3.q.14.* † Cuius causa multiplex est: nam vel tacent, quia dolorem non sentiunt, vel quia loqui non possunt, etiamsi sentiant, vel quia nec sentiunt, nec loqui possunt, vt quando quis profundo somno opprimitur, vt tradit Petr. Binsfeld. *in conf. malefic.* † Vel quia licet sentiant, vel loqui possint: robusti tamen atque fortes tolerant, vel obstinato animo cruciatum, interrogationesque omnes contemnunt, vt docet Petr. Binsfeld. *in confess. malef. & in l. multi, C. de malefic. & mathem.* † Et eo renitentes, ridentesque simul cuncta supplicia perferunt, quod causarum ignari miraculo solent tribuere: quod non raro, & Gentiles, & Christiani exhibuere: vt de Marco Sergio narrat Plin. *lib.7.c.28.* de Mucio Scævola Tit. Livius *lib.2.decad.1.* de aliis plura Fulgos. *lib. 8. exemplor. cap.4.* Maiol. *tom.1. dier. canicul. cap.4.* † De Marco Attilio Regulo in hæc verba refert Silius Ital.

Non ignis, cadensque Chalybs, non verbera passim
Ictibus innumeris laceratum scindentia corpus,
Carnificisque manus, penitusve infusa medullis
Pestis, & in medio lucentes vulnere flammæ
Cessavere (ferum visu, dictuvè) per artem.
Sævitia extenti, quantum tormenta iubebant
Creverunt artus, atque omni sanguine rupto
Ossa liquefactis fumarunt fervida membris:
Mens intacta manet, superat, ridetque dolores
Spectanti similis: fessosque clamore ministros
Increpitat, dominosque crucem clamore reposcit.

¶ Vt non sentiant solet dæmon efficere, per quandam naturalem vim obstupefaciendi sensus habentia, quibus fit, vt vel dolorem non sentiant, vel

 lenior

lenior, & tolerabilior videatur, vt do-
cet Iamblichus *lib. de myster. Ægypt.*
7 † Quia crassiore aliquo humore ob-
struunt viam, ne spiritus ad organum
perveniant, vel alia ratione vim sen-
tiendi hebetant, qua forte ratione An-
geli Sodomæos, claris oculis cæcitate
8 percusserunt, *Genes. c.* 19. † Vel licet
sentiant, loqui tamen non possunt,
quia eis silentium inducit occupatione
corporea maleficij præclusis illis inte-
rius faucibus, & ore: ea moderatione,
ne præfocentur: loqui tamen nequeant,
vt de possesso à Dæmone narrat *D. Luc.*
9 *c.* 11. † Interdum etiam organo auditus
sic obstructo, vt iudicis voces, interro-
gationesque non exaudiant, vt exem-
plis confirmat Remig. *lib. 3. dæmonol.*
10 *cap.* 8. & 9. † Aliquando vtitur inun-
ctionibus, & pharmacis, etiam natura-
libus confectis ex opio, solano, & si-
milibus quibus humores turbantur, so-
por altus conciliatur, nervorum origi-
nes obstruuntur, & sensatio impeditur,
vt de lapillo Menphiti tradit Diosco-
11 rid. *lib.* 5. *cap.* 115. † Aliquando autem
dæmon pondera appensa ipse levat, &
corpus ipsum sublevat, funes quoque
quibus ligati, & extensi, laxat: ali-
quando verò, ea quæ corpori infligi,
vel infundi videntur, ipse alio avertit,
aut vim eorum priusquam corpus con-
tingant, tollit: aut aliud medium den-
12 sum, & solidum interponit. † Sic non-
nulli volunt Deum martyres suos in
tormentis, & cruciatibus illæsos asser-
vasse, iuxta illud D. Paul. ad Hebræos
cap. 11. *Obturaverunt ora leonis, extin-
xerunt impetunt ignis, fugaverunt aciem*
14 *gladij*, &c. † Quod cum sit à Deo fa-
ctum potius miraculi, quam naturæ vim
agnosco, licet fateat in sacra scriptura,
quotiens ex causis naturalibus ratio
consequi potest, non esse miraculo tri-
buenda, vt docet Franc. Valles. *lib. de*
14 *sacra Philosoph.* † Illud tamen certum
est, sic censuisse Gentiles Magico car-
mine aciem gladij retundi, vt nec levi
vulnere cutem queat pertingere, vt
impij milites, qui se invulnerabiles pu-
tant, si arma certo ritu incantent, vel
sacrilego ausu crucifixi imaginem com-
pungant, vt tradit Sprenger. *in Mall.* 15
p. 2. *q.* 1. *c.* 16. † Vel adferant interulam
lineam horrendis inscriptam imagini-
bus, quàm vocant *Inferni camisiam*, vt
docet Pomponat. *lib. de incantat. c.* 5.
† Vel si periapta quædam ferant variis 16
characteribus Magicis insignitam, aut
orationibus, quas blasphemè admo-
dum, & mendaciter tribuunt D. Leo-
ni, vel Carolo Magno insignitas *Ma-
gnis* (sic Magi loquuntur) *Dei nomi-
nibus*.

¶ Hoc maleficium Magi frequenter 17
conficiunt, vel ex corde, vel aliis mem-
bris infanti nondum baptizati, sed vio-
lenter necati, & in pulverem redacti,
vt tenet Sprenger. *in Mall. part.* 3. *q.* 14.
& 15. Franc. Pegna. *in direct. Inquis.*
comm. 39. † Vel deglutito apium Rege, 18
vel corpore alligatis membranulis cum
certo ritu, vel characterum genere, vel
inter carnem, & cutem absconditis, vt
tradit Hippolit. *in Prax. tit. de qq.* Paris.
de Puteo *in syndicat. cap. de tortura*, q. 4.
Damhauder. *in Prax. c.* 73. † Vel stig- 19
matis impressione, vt de Mugeta saga,
quæ ad hoc maleficium taciturnitatis
in sinistro femore stigma, in modum
verrucæ, portabat, quâ devulsâ, ex do-
lore clamare cœpisse narrat Remig.
lib. 1. *dæmonol. c.* 5. † De Bayaronne 20
fœmina, quæ humero sinistro stigma
portabat ad denarij magnitudinem,
quæ eam omnis sensus expertem red-
debat, vt scribit Charond. *lib.* 1. *de An-
tichrist. not.* 1. † Huius stigmatis figura 21
non omnibus vna, sed varia esse solet,
nam aliis apparet in forma vestigij le-
poris, aliis manus bufonis, aliis catelli
nigri, qualiter videbatur in tergo Ioan.

de Vaulx Stabulensis apud *Oranum*, vel gemini carbonis in pedibus, vt Allo-
22 brogini, apud *Gerson.* † In quibus non solum, sed etiam quando naturalibus vtuntur philtris Magorum huiusmedi effectus non expectatur à natura, sed à dæmone, quia si præter formam adducantur nihil operari valent, vt do-
23 cet Tostat. *in Genes. 13. q. 354.* † Cum, & vnguentum illud sagarum, quoad transvectiones vtuntur, nec consopiendi quidem naturalem vim habere contendat Bart. Spina sacri Palatij Magister *tract. de strigib. cap. 31.*

CAPVT XXIV.

De admirandis cadaverum circa conservationem, & colloquia.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus suorum sectatores corpora aliquando adservat, vt neque putrescant, neque dissolvantur.*

2 *Corpora incorrupta causis naturalibus possunt asservari.*

3 *Alimenti parsimonia efficere solet, ne corpora mortua putrescant, & viva, neque tussi, neque emungi soleant.*

4 *Loci naturâ possunt corpora incorrupta asservari.*

5 *Fulmine ictorum corpora non sentiunt putredinem.*

6 *Cadavera suspensorum quare vngues, & pilos emittant.*

7 *Traiani anima ad suum corpus reversa respondit.*

8 *Spiridionis filia post mortem depositi locum indicavit.*

9 *Macarij iussu occisi corpus de suo interfectore, respondit.*

10 *Calvaria varia, quæ in mundo loquuta sunt.*

11 *Mortua ex feretro virum alloquuta.*

12 *Occisus improvisa morte, aggressoris facinus amico in somniis indicavit.*

13 *Gentilium revelationibus, ex animarum mortuorum factis non est omnino fides deneganda.*

14 *Statua Theodorici; ipsiusmet Regis exitum renuntiavit.*

16 *Christi effigies D. Thomam alloquuta.*

16 *D. Franciscum alia Christi imago alloquitur.*

17 *D Bernardum. S. Mariæ imago salutat.*

18 *Imagines ex se loqui, vel ministerio Angelorum.*

19 *Imagines Dei ministerio lac, sanguinem. & voces emittere.*

20 *Captivi vngue Christi effigies in marmore sub Almançore Cordubæ expressa.*

21 *Omnia cedunt suo Creatori.*

22 *Diabolus quonam pacto voces ementitur.*

23 *Cadavera, aut statuas dæmon facere nequit, vt loquantur.*

24 *Voces quare diabolus emittere non valeat.*

SOlet diabolus, vt affectatam sancti- 1
tatem imperito vulgò persuadeat, suorum cultorum corpora asservare, vt neque putrescant, neque dissolvantur, & aliquando in ignem proiecta efficere ne incinerentur, vt de quodam Guidone de Lachia narrat Bern. Luxemburgicus *in Catal. hæret. lit. G.*
† Nam id efficere potest motu locali 2
noxia pellendo, vel vi vnguentorum iuvantia applicando, vel alia ex causa naturali, vel ex propria hominis complexione, vt qui exustis solibus terris nascuntur, qui resolvi non solent, sed arescere, vt tradit Cardan. *lib. 8. de va-*

3 riet. rer. cap. 4. † Vel victu, vt qui eius paucitate sustentantur (nam eo quod arcent humorum copiam) solent arescere, vt Anachoretæ, & plures ex sanctissimis Religionibus discalceatorum fratres, qui vt plurimum in sepulchris arefacti comperiuntur, & vivi eorum plures alij, neque tussire, neque emungere solent, vt de Persis, hac de
4 causa scribit Xenophon. *in Pædia Cir.* † Vel ex loci natura, vel situs, vt docet Pausan. *lib. 5. descriptione Græciæ*, dum saucium hominem in Iunonis Eleæ templo inter tabulatum, & scandulare tectum inventum tradit, vt de integro cadavere armato meminit, Aristarc. *in*
5 *Olynp.* † Quod non minus ratione mortis potest contingere, vt fulmine ictorum corpora non sentiunt putredinem, vt docet Plutarch. *lib. 4. q. de con-*
6 *nu. 2.* Seneca *lib. 2. natural. qq. c. 53.* † Et suspensorum cadavera, quæ ex eo, quod subito illis spiritus intercluduntur ex aliqua vegetantis animæ dispositione pilos, & vngues solent emittere, vt docet Binsf. *in conf. malef. prælud. 2. dub. 4.*
7 ¶ Auget etiam miranda, quod huiusmodi cadavera voces emittant, nam aliquando ipsius mortui anima ad suum corpus reversa respondit, vt creditur de anima Romani Imperatoris Nervæ Traiani Hispani, quæ ad D. Gregorij interrogationem respondit, & ex summa eius pietate baptismum meruit, vt tradit Ioan. Diacon. *in vita S. Gre-*
8 *gor. lib. 2. cap. 44.* † Item, & anima Spiridionis filiæ Irene mortua, cui vnus ex familiaribus patris depositum dedit, ipsa terra defodit, & cum mortem opetisset nulli renunciato, depositans instaret, Spiridion ad sepulchrum filiæ venit, & eam interrogans clara voce depositi locum indicavit, vt narrat Socrat. *lib. 1. cap. 8.* & Ruffin. *lib. 1. hi-*
9 *stor. Eccles. cap. 5.* † Et cum B. Macarij loco homicidium fuisset perpetratum, & quidam falso objiceretur, qui ad Macarium confugit vna cum ipsis etiam calumniatoribus, coram eo igitur verbosis contentionibus hinc inde percussis, interrogavit Macarius, vbi sepultus foret, & cum ad locum pervenisset, interrogavit an is esset, qui ei mortem intulisset, qui de sepulchro respondit, se ab eo interfectum, vt legitur *in lib. de vitis Patrum, part. 2. cap.* 37. Fulgos. *lib. 1. Exemplor. cap. 6.* † 10
De colloquio calvariæ, & alterius Macarij de variis sedibus damnatorum meminit Marul. *lib. 6. cap.* 14. de cranio Magi, Franc. Picus *lib. 7. Prænot. c. 10.* de alterius Magi, Melch. Flavin. *lib. de stat. anim.* de aliis calvariis, seu capitibus mortuorum plura Plethon. *lib. de mirab.* † Sunt & alia huiusmodi admi- 11
randæ virtutis, nam apud Arvernos vir, & vxor cum abstinuissent perpetuo à carnis commercio, ille quidem clericatum subjit, hæc verò religionis habitum: defuncta postea puella, dum iam sepulchro imponeretur, maritus hæc protulit, *Gratias ago Deo, quod eam illi reddo intactam, & impollutam*, cui illa de feretro respondit: *Sile sile vir Dei, quia non est necesse aperire nostrum nemine interrogante secretum*, vt refert Gregor. Turonens. *in gloria confess. c. 32.*
† Similia sunt, quæ narrat Valer. Max. 12
lib. 1. cap. 5. de duobus Arcadibus, qui iter facientes, Megaram cum venissent, alter ad hospitale se contulit, alter ad tabernam meritoriam divertit, quorum alter ab infido hospite occisus, & ad portam stabuli sepultus comiti suo homicidium, & locum in somnis indicavit, similia de capite Gabinij meminit, Plin. *lib. 7. hist. anim. cap. 52.* † Nam 13
etsi Gentiles, non vocant miracula huiusmodi revelationes, sive mortuorum colloquutiones, quando in bonum publicum tendunt, aut peccati punitionem, vel occulti facinoris detectionem,

ad quod solent divino iussu viventi-
bus, vel in somniis apparere, vel illa
palam loquendo manifestare, vt do-
cet D. Augustin. *lib. de cura pro mort.*
cap. 10
14 ¶ Aliquando etiam, hæc, & similia
ministerio bonorum Angelorum ope-
ratur, vt docet D.Thom. *q.5. de mira-*
bil. qui cadaveris linguam movent, &
voces in aëre formant, quibus verba
integra proferuntur, vt contigit in sta-
tua Theodorici Gotthorum Regis, quæ
eum alloquens ipsiusmet Regis infe-
licem exitum renunciavit, vt narrat
15 Procop. *Gothic. bell. lib.*2. † Neque ab
simile est miraculum illud, quod divino
illi, atque Angelico Thomæ totius
Theologiæ, ac Catholicæ veritatis pa-
renti, contigit Neapoli in templo Præ-
dicatorum, dum crucifixa Christi effigies
oranti respondit. *Benè de me scripsisti*
Thoma, adversus Gentes, mercedem ac-
cipies, vt narrat Bapt. Fulgos. *lib.*1.*c.*6.
16 † Necnon aliud, quod antea Seraphico
D.Francisco Deo, & hominibus carissi-
mo in Ecclesia S. Dominici versanti
contigit, dum Christi imagine moni-
tus est, vt domum suam repararet, quæ
ruinam minabatur, quod Seraphicus ille
ipsiusmet Christi imitator, ac plagarum
socius strenuè peregit, vt recolit eius
alumnus, Card. Bonavent. *in eius vita*
17 *c.*2. † Cuius rei insignis etiam miracu-
lum est, cum D.Bernardus Spiram Pon-
tificis Innocent.II.iussu ad fœdera inter
Principes componenda profectus, Im-
peratore, & reliquis plerisque Princi-
pibus astantibus, ac innumera multitu-
dine audita est clara voce ex D. Mariæ
Virginis imagine, hæc salutatio ex-
pressa *Salve Bernarde*, vt narrat Nau-
18 cler. *Gener.*39. *ann.* 1142. † Quæ cum
sint à Deo facta per miraculum valde
addubito, an ministerio bonorum An-
gelorum voces sint formatæ, an ex ip-
sismet imaginibus, ex divino privile-
gio voces expressæ, vt qui hominem,
ex limo terræ factum insufflavit in
animam viuentem, & quæ terra erat
voces emittere iam cognovimus, discu-
tiant alij. † Scio enim ex ipsa imagine 19
lapidea ipsimet divino Bernardo in
eius os lac emissum, & à tyrannis com-
punctas alias imagines sanguinem ema-
nasse, nam cùm Deus potens sit ex la-
pidibus istis suscitare filios Abrahæ,
non videtur irrationabile ex eis voces,
lac, & sanguinem exprimere, qui aquam
ex petra eduxit in deserto, *Exod. c.*17.
*Psal.*77. † Non scaturientis modo riui 20
venam aperiendo, sed ipsam petram in
aquam distillando, nam hæc est vis mi-
raculi, vt qui in carcere Almanzoris
captivus ferra manibus domauit, & ad
confirmationem fidei in Mezchita vn-
gue Christi effigiem in marmorea co-
lumna impressit, quem hodie in nostra
Metropolitana Cordubens. Ecclesia,
non sine admiratione venerantur. † 21
Cedit enim suo Creatori natura, & ita
vt lapidem in lac, sanguinem, aquam,
& cibum convertit, & ad vnguis im-
pressionem mollescit, disponit similiter
eius asperitatem, vt valeat voces emit-
tere imperio Dei per quem omnia facta
sunt, *D.Ioan. cap.*1.

¶ Diabolus tamen, quia hæc effice- 22
re nequit, quia miraculum vllum præ-
stare non valet: arte vtitur formando
sonum in aëre humanæ vocis similem,
ad eum ferme modum, quo quis tibia,
vel fistula, àliòve instrumento sonum
vocis humanæ exprimit, vel cauæ valles
exceptam, ac repercussam vocem articu-
late admodum reciprocant, vt docet
Alf. Tostat. *in Exod. c.*7. *q.*15. † Nam 23
cadaveris spiritum reuocare nequit ad
vitam, neque corpori suo infundere,
quia hoc ad absolutam Dei potestatem
pertinet, neque efficere, vt cadaver ip-
se voces articuletur, nam minùs quam
marmorea, aut lignea statua, de quibus

ſcriptum eſt Pſal. 134. *Simulachra Gentium os habent, & non loquuntur, neque*
24 *eſt ſpiritus in ore ipſorum.* † Nam cùm
voces ex pulmonis reſpiratione per retractionem aëris formentur, illas ſanè diabolus, neque in cadavere, neque in ſtatua valet emittere, ſed ementiri, dum illud corporis viui ſimilia, cogit actione, geſtúque imitari, vt dicendum eſt *cap. 30. de incubis, & ſuccubis.*

CAPVT XXV.

De brutorum loquela, & an poſſit dæmon eis diſcurſum elargiri.

SVMMARIVM.

1 *Brutis rationem ineſſe ſecundum alios.*
2 *Homo ſolus ratione præditus.*
3 *Homo ex iuſtitiæ violatione peior bruto.*
4 *Bruta ex inſtinctu naturali rationem videntur imitari.*
5 *Elephantis multa, quæ rationem imitantur.*
6 *Elephans domini vxorem mœcham, cornu transfixit.*
7 *Elephantes ad prælia diſciplinantur.*
8 *Elephantes turribus ligneis plenis militum impoſitis ad prælia ire.*
9 *De delphine, cane, leone, vulpe, ſimia, & aliis multa miranda.*
10 *Simiæ factum argutum in authoris aula.*
11 *Brutis rationem ineſſe hæreticum eſt.*
12 *Supernaturalis operatio diabolo denegatur.*
13 *Diabolus facere nequit, vt boves, aſini, & ſimilia loquantur.*
14 *Aſina Balaam verè loquuta.*
14 *Deus ſupplet vices partium defectarum in genere cauſæ efficientis.*
15 *Multi in perſecutione Vandalica abſciſſis linguis loquebantur.*
16 *Epiſcopi ab Arianis linguis expoliati loquuti.*
17 *Aſina Balaam miniſterio Angelorum loquuta.*
18 *Bos aranti ante mortem Cæſaris dictatoris loquutus.*
19 *Boves variis temporibus loquuti apud Gentiles.*
20 *Iunonis Monetæ ſimulachrum qua arte loquutum.*
21 *Gymnoſophiſtarum vlmus, & flumen Caucaſius, quonam pacto loquerentur.*
22 *Canis Simonis Magi, querens Dodonææ, & aves Dodones.*
23 *Aves naturaliter vocem ementiri.*
24 *Turdus, cornix, pſittacus loquuntur.*
25 *Corui ſutoris alia miranda.*

SVnt qui putant brutis, rationem 1
ineſſe Plutarch. *lib. an brutis ratio*
inſit, Galen. *in Iſagog.* Plin. *lib.* 10.
cap. 41. Porphyr. *lib.* 3. *de ſacrific.* † 2
Sed hoc falſum eſt quia ex cunctis animantibus ſolus homo ratione compos exiſtit, ex quo definitur ab Ariſtot. *animal rationale*, quod nullis aliis convenit, & convertitur cum ſuo defini-
to. † Licèt ipſe aliquando ex iuſtitiæ 3
violatione peior bruto exiſtat, Pſal. 100. *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis, & ſimilis*
factus eſt illis. † Cætera enim aimantia 4
nullius rationis compotia ſunt, etſi quodammodo, ex naturali inſtinctu rationem videantur imitari, vt ex Catholicis, & Gentilibus probavimus, *lib.* 1. *de Magia divinatrice, cap.* 2. *ex num.* 11.
† Vt de Elephante tradit Ariſt. *lib.* 9. 5
hiſtor. anim. cap. 46. ſe Regi ſubmittere, & eius maieſtatem adorare, addit vigilias, & excubias per vices illi agere oportere

oportere agnosse, Alber. Magn. *de anim.*
6 *lib.8.tit.5.cap.2.* † Et cum sui domini
vxorem mœchantem agnosceret, cornu
transfixam, vna cum adultero interemit,
Ælian. *lib* 11. *cap.* 15. nam fornicatio-
nem abhorret, ex quo ipsum in abs-
condito coire narrat Plin. *lib.* 8. *cap.* 5.
7 † Sunt præterea tantæ docilitatis, vt
imperata facere discant, & ad prælia
strenue disciplinentur, ita vt turres
armatas militum eximia sua fortitudine
dorso ferentes in adversarios irruant,
vt meminit Albert. magnus *vbi supr.*
lib. 22. † Nam licet eo admiretur D. Ba-
8 silius *in Examer. homil.* 9. manifestum
comperio, ex sacris litteris Machab. 1.
cap. 6. *Sed & turres ligneæ super eos fir-
mæ protegentes super singulas bestias: &
super eas machinæ, & super singulas vi-
ri virtutis triginta duo, qui pugnabant
desuper.* † Vt sic interim alia prætermit-
9 tam, quæ de delphine, cane, leone,
vulpe, simia, & aliis animantibus ex
ingenito naturali instinctu operata di-
gnoscimus, quæ discursum, & ratio-
nem prorsus videntur imitari, de qui-
bus videndi sunt *Aristoteles, Plinius,
Ælianus, Albertus Magnus, & alij na-*
10 *turalium scriptores.* † Quibus adde,
quod puer vidi, dum vna cum paren-
tibus meis & domesticis ad focum dis-
cumberem, erat simia gesticulationi-
bus grata, quæ cum vidisset à servis
castaneas prunis, & cineribus assandas
condiri, earum avida, cum lignum, quo
prospexerat extrahi, non videret in
felem, quæ dormitans erat repente in-
siluis, ac vna manu ad sinum detinens
altera brachium eius apprehendit, &
castaneas cæpit extrahere, quovsque
eiulatibus aulam implens ad eam nos
conversi, illa castaneas hæc articulos
11 adustos portavit. † Quæ licet proxima
ratiocinio videantur, omnino rationis
expertia sunt, quia hæreticum est in
brutis rationem asserere, quantumvis
rationabilia agere videantur, vt ex
multis probat Andr. Libavius *de con-
templat. intellect. cap.* 2. Sebast. Medices
in summa hæres. part. 3. D. Thom. 1. 2.
quæst. 13. *art.* 3.

¶ Et cum natura in brutis rationem 12
denegaverit absurdum erit, eam dæ-
monem posse, aut discursum elargiri
asserere, quia contra naturam non po-
test quidquam operare, neque efficere
quod natura denegavit, nam hæc esset
supernaturalis operatio, quæ Sathanæ
& Angelis eius est denegata D. Thom.
p. 1. *q.* 110. *art.* 4. † Vnde neque efficere 13
potest, vt bruta huiusmodi loquantur,
qualia boves, asini, & similia, quia
non sunt eis apta organa, & viventiũ
ad hoc instituta, vt probat D. Cyril.
lib. 3. *contra Iulian.* † Neque obstat An- 14
geli ministerio asinam Balaam locutam
Numer. cap. 22. quæ verè, & realiter
intellexit Cæl. Sedulius *lib.* 1. *Pasch.*
maximè laudatus à Gelasio Pontifice *in
Decret. dist.* 15.

Linguaque rudenti
*Edidit humanas animal pecuale lo-
quelas*

Nam cum sit à Deo factum, non est tra- 15
hendum ad consequentiam, quia po-
tuit supplere vicem partium defectarum
in genere causæ efficientis, vt in per-
secutione Vandalica multi abscissis
linguis miserabiliter loquebantur, *l.* 1.
D. de offic. præfecti Prætor. Afric. † Non 16
minus quam de Lybicis Episcopis ab
Arrianis linguis spoliatis narrat Proco-
pius Constantinopolim profugisse, vbi
linguis radicitus evulsis, proinde lo-
cutos ac si tale perpessi non fuissent
affirmant Evagr. *lib.* 4. *c.* 14. Victor
Vticens. *in persecut. Vandal. lib.* 3. D.
Greg. *lib.* 3. *dialogor. cap.* 32. † Præter- 17
quam, quod nonnulli putant asinam
non verè locutam, sed Angelum for-
masse vocem in aere, qua loquuta est
Balaam, vt docent D. Thom. *quæst.* 5.

de mirac. Grilland. *de Sortileg. q. 7. n. 25.*
18 Et ita non solum Angeli boni, sed etiam
mali efficere possunt, vt bruta loqui
videantur, vt ante mortem Cæsaris
dictatoris bos aratori instiganti loqu-
tus est, *Potius homines defecturos, quam*
19 *messes*, vt narrat Fulgos. *lib. 1. cap. 4.* †
Et Caio Volumnio, & Servio Sulpi-
cio Consf. dicitur bos humano sermone
loquutus, & bello punico secundo fer-
tur Gneo Domitio bovem dixisse *Cave
tibi Roma*, vt meminit Titus Livius
lib. 2. ab vrbe cond. † Nam dæmon fuit,
20 qui vocem formavit in aere non secus,
quam in statuis Idolorum efficere assue-
vit, vt diximus *d. lib. 1. cap. 11. ex n. 6.*
& ita intelligendum est, quod de Iu-
nonis Monetæ simulachro fertur di-
xisse, se velle Romam transferri, vt
21 narrat Valer. Max. *lib. 1. cap. fin* † Et
sic dæmon Gentiles decipit, qui credi-
derunt vlmum Gymnosophistarum
Apollonium salutasse apud Plutarch. *in
vita Apoll.* & Caucasum flumen dixis-
se, *Salve Pythagora.* vt meminit Por-
phyr. *in eius vita.* † Et canis Simonis
22 Magi, qui D. Petrum, & alios fuit
alloquutus, vt tradit Glycas *in Annal.*
Item, & quercus Dodona, & aves
Dodones, loquebantur apud Lucian.
23 *in Mycill.* † Licet quoad aves fatear
quidem in iis quibus organa sunt apta
ad loquendum posse dæmonem efficere
vt vere loquantur, quemadmodum ho-
mo illa potest instituere, vt plura ver-
ba ordine referant, vt de turdo Agrip-
pinæ narrat Plin. *lib. 10. cap. 42.* † De
24 cornice ex Bætica allata, quæ plura
verba vno contextu referebat, idem
Plin. *d. lib. 10. cap. 43.* & psittacus Car-
dinalis Asconij perpetua serie recitavit
Latino idiomate symbolum fidei, vt
narrat Cæl. Rodigin. *lib. 3. antiq. Lect.*
cap. 32. † Et corvus sutoris dum matu-
25 tinis horis evolans in rostra claro ser-
mone primum salutabat Tiberium Im-
peratorem, deinde Germanicum, &
Drusum Cæsares nominatim, mox tran-
seuntem populum Romanum, vt nar-
rat Plin. *d. lib. 10. cap. 43.*

CAPVT XXVI.

De Resurrectione mortuorum & an à dæmone præstetur.

SVMMARIVM.

1 *Resurrectio mortuorum antiquis Philosophis incognita.*

2 *D. Paulus ab Epicureis contemnitur, quod resurrectionem annuntiaret.*

3 *D. Iacobus Corduba irridetur, quod divinam essentiam, & resurrectionem mortuorum prædiceret.*

4 *Democritus resurrectionem defendẽs ab Atheniensibus deluditur.*

5 *Chrysippus Stoicus resurrectionem asseruit.*

6 *Animæ nudatæ semel corporis integumento, illũ pro libito assumere non valent.*

7 *Dei potẽtia est mortuos resuscitare.*

8 *Diabolus facere non potest miraculum.*

9 *Miraculum quare Diabolus facere nequeat.*

10 *Miranda respectu nostri diabolus præstat.*

11 *Resurrectio mortuorum repugnat naturæ animæ.*

12 *Resurrectio mortuorum repugnat dæmonis potestati.*

13 *Resurrectiones mortuorum quas dæmon obiicit spectra sunt.*

14 *Apparitiones animarum dicuntur phantasmata, ostenta, & vmbræ.*

15 *Visiones quæ apparuerunt Dionysio, Curtio, Pertinaci, Tacito, Constantio, & Iuliano, cuius sint naturæ.*

16 *Castoris, & Pollucis apparitiones, Fauni, Satyri, Sylvani, Laruæ, Genij.*
17 *Diabolus in suis apparitionibus, corpora ex elementis comparat.*
18 *Diabolus, vt resurrectionem ementiatur solet corpora furari, & substituere alia aërea.*
19 *Diabolus hac arte quam plures decepit.*
20 *Diabolus ad hanc resurrectionem solet, vt quæ verè cadavera sunt fingere vivere illa subingrediens.*
21 *Suscitati ab Apollonio, Simone Mago, Æsculapio, Thyndareo, Glauco, & Armeno, quonam modo fierent.*
22 *Aristea, Clazomania, & Lappi, resurgentes.*
23 *Vivendi animæ duplex modus naturalis, quorum neuter præstare diabolus potest.*
24 *Diabolus in extasim suos rapit.*
25 *Dæmonis superiores cogunt inferiores cadavera ingredi.*
26 *Resuscitata à diabolo in fœtida ossa resolvuntur.*
27 *Diaboli in his mendacium.*

1 RESurrectio mortuorum antiquis Philosophis incognita fuit, vt Athenis prædicante D. Paulo leguntur conclamasse Acta Apostolor. cap. 17. *Quidam autem Epicurei, & Stoici Philosophi disserebant cum eo, & quidam dicebant, quid vult seminator verborum, hic dicere? alij verò novorum dæmoniorum videtur annunciator esse, quia Iesum, & resurrectionem annunciabat eis*: & paulò post, *cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verè dixerunt, audiemus te de hoc iterum?*
2 † Et D. Iacobus speciali mandato à sacratissima Virgine Maria in Hispaniam trans Bosphorum missus ad Evangelij prædicationem, ad Cordubam patriam meam perventus ab Ethnicis illis Philosophis irridetur, quod divinam essentiam, vitam æternam, & resurrectionem mortuorum prædicaret, vt constat *ex libris plumbeis in cavernis sacri montis Illipulitani repertis.* † Democritus Abderita cum 3
resurrectionem annunciaret ab Atheniensibus deluditur, teste Plin. *lib.7. cap.55. Similis, & de asservandis corporibus hominum, ac reviviscendi promissa Democrito vanitas, qui non revixit ipse.* † Et non Democritus modo, 4
sed & Chrysippus ipse, licet Stoicus mortuorum resurrectionem asseruit, vt refert Lactant. *lib. de divino præm. c.23*, quin & Plato *in Phædro, & in libris de Republica dial.* 10. necnon, & concivis meus Seneca *epist. ad Lucill. lib.* 1. *epist.* 36. † Errarunt tamen omnes huius- 5
modi veteres Philosophi (licet resurrectionem faterentur) credentes animæ virtute fieri, non minus quam qui eam negarunt, quia animæ nudatæ semel à corporis integumento, illum pro libito rursus assumere non valent, ex sacra authoritate, Psal.77. *Homo spiritus est vadens, & non rediens, pulvis est, & postquam semel defloruit, dicitur suum locum amplius non recognoscere.* † Cui 5
stipulatur Homer. *Iliad.*9.

Sed vis animæ
Cum semel excessit, nunquam reddit amplius intra
Corporis humani testitudineum figmentum.

¶ Hoc enim solius Dei potentiæ, 6
qui Lazarum quatriduanum suscitavit, *D. Ioan. cap.*11. Et filium viduæ revocavit ex feretro, *Matth. cap.* 18. & puerum Sunamitidis ad Elisæi petitionem, *Reg.4.cap.4.* vt docent D. August. *lib.3. de Trinit. & lib. de cura pro mort. cap.* 10. D. Thom. *p.*1. *q.*89. *art.*8. † 7
Quod dæmon præstare nequit, quia miraculum vllum facere non potest, vt

 est

est communis Theologorum schola cum D.Thom. *part.* 1. *q.* 110. *art.* 4. *ad* 2. Alexand. de Ales. *part.* 2. *q.* 45. Michaël. Medina *lib.* 1. *de recta in Deum fid. c.* 7. Episcop. Maiol. *tom.* 2. *dierum canicular.*
8 *colloq.* 3. † Nam miraculum est, quod suprà naturæ potentiam insuetum est fieri; ad quod dæmonis potestas non extenditur, quia ex causis naturalibus tantum (vt pura creatura) operatur, D. August. *lib. de natura dæmon. cap.* 4. & 5. Raph. de la Torre, *tom.* 2. *de vitiis oppos. releg. q.* 95. *in prælud. disp.* 3. 4. 5. 6.
9 & 7. † Quæ ideò quantumvis miranda sint, miracula tamen dici non possunt, nisi respectu nostri, qui cùm non possimus illa præstare, neque quomodo facta sint intelligere, ea pro miraculis habemus, nam vt ait Valer. Max. *lib.* 1. *c.* 8. *Quæ quia vnde emanaverint, aut qua ratione constituerint dignoscere non va-*
10 *leamus, merito miracula dicimus.* † Repugnant enim naturæ animarum huiusmodi apparitiones, & resurrectiones mortuorum, quia vt ait D.Thom. *p.* 1. *q.* 117. *art.* 4. *Non potest anima separata naturali virtute movere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis non habet vim movendi secundum locum, nisi corpus quod informat, & vivificat, quare animæ defunctorum, neque assumere corpora, nec cum illis ad vivos
11 venire possunt.* † Repugnat similiter dæmonis potestati, quia Beatorum animæ in manu Dei sunt, & soli Deo obediunt, damnatorum autem, vt quæ perpetuis (divino iudicio) sunt addictæ suppliciis, sine eius permissione nequit diabolus sinere egredi, quæ autem sunt in Purgario, vt quæ pessimo carcere à Deo sunt emancipatæ absque eius licentia exire non possunt, vt docent D. August. *lib. de cura pro mort. cap.* 16. Suarez *in D. Thom. part.* 3. *q.* 53. Petr. Thyræus *lib.* 1. *de apparit. spirit. cap.* 11. Petr. Binsfeldius *in confess. malefic. dub.* 2.
concl. 2. † Vnde apparitiones, & resur- 12
rectiones mortuorum, quas nobis dæmones, & Magi obtrudunt, non animas, sed spectra, & phantasmata esse docent Tertullian. *lib. de anim. cap. fin.* D. Thom. *part.* 1. *quæst.* 117. *art.* 4. Guil. Parisiens. *part. fin. de vnivers. cap.* 24. Soto *in Sent.* 4. *dist.* 34. *q.* 1. *art.* 3. † Quæ ideo 13
phantasmata dicuntur *in l. ostentum, D. de verb. signific.* vmbras verò Callimach.

Lucidáque evictos effugit vmbra rogo.

Virgil. de Anchise filio post mortem patris apparenti.

Infœlix simulachrum atque ipsius vmbra Creusæ.

Nam vt ait *Æneid.* 6.

Admonet volitare cava sub imagine formæ.

¶ Tales fuerunt visiones, quæ appa- 14
ruerunt Dionysio Syracusano apud Plutarch. *in eius vita,* Curtio Ruphino apud Tacit. *lib.* 11. *Annal.* Pertinaci Imperatori apud *Capitolinum,* Tacito apud *Vopiscum,* Constantino, & Iuliano apud *Ammiam. lib.* 21. & 25. Valentino apud *Zozimum lib.* 4. & 5. † Tales Ca- 15
storis, & Pollucis apparitiones ad lacum Iuturnæ apud Symmach. *lib.* 1. *epistol.* 29. tales Fauni, Satyri, Sylvani, Laruæ, Genij, Penates, Harpyæ, Syrenes, Nymphæ, tam Dryades, quam Hamadryades, Nereades, Ægypanes, & similiũ apparitiones, Petr. Thyræus *lib. de appar. spirit. c.* 9. † Quæ vtplurimum, 16
formando corpus ex elementis, potissimum aëre, solet ementiri, iungens partes terreas, & aqueas, nubium vaporum, & exhalationum, vt & colores hac mixtione facilius exprimantur, vt docet Molin. *in D. Thom. p.* 1. *q.* 51. *art.* 2. *disp.* 2. † Nam aliquando corpora 17
mortuorum furatur, & substituit alia aërea, quæ movet instar viventium, & eorum similia cogit actione, gestúque imitari: sic enim abstulisse corpus Romuli

muli narrat Livius *lib.* 1.*ab vrbe cond.*&
18 Plut.*in Romul.* † Sic & alios ad tempus substulit pro Glauco, Pio, Thyndaræo, Ero, & similibus quos, à mortuis revocatos veteres crediderunt, vt tradunt Petr. Leloyher *lib.* 1. *spectror.* Alexand. ab Alex. *lib.* 2. *dier. genial. c.* 9. *&* *lib.* 5.
19 *cap.* 23. † Aliquando etiam, vt quæ verè cadavera sunt fingit vivere, ipséque illa subingreditur: & sicut nauta solet movere navim, sic ipse illa movet, non aliter quam motor intus existens, & viventium similia cogit actione, gestuque imitari, vt tradit Sprenger. *in Mall. part.* 1. *q.* 3. *&* *part.* 2. *q.* 1.
20 *cap.* 4. † Quemadmodum de suscitatis ab Apollonio narrat Philostratus *in vita Apollon. lib.* 6. de suscitatis à Simone Mago D. Clem. *in Itinerar.* & Ægesip. *lib.* 3. *de excessu Hierosolym. cap.* 2. de suscitatis ab Æsculapio, Thyndareo, Glauco, & Armeno, Plato
21 *lib.* 10. *de Republ.* † Similia de Lappis resurgentibus apud *Olaum lib.* 3. *c.* 18. de Aristea à mortuis revocata, Plin. *lib.* 7. *cap.* 52. de Clazomania, Origen.
22 *lib.* 3. *contra Cels.* † Duplex enim est modus naturalis vivendi animam corpori admixtam, per generationem nempe, & creationem, quorum neuter dæmon valet præstare vt docent Soto, & Suarez, *vbi supr.* Cardinal. Toledo
23 *lib.* 2. *de Generat. q. fin.* † Quare si quæ à dæmone, aut Magis visa sunt revivisci, penitus mortua non fuerunt, sed sensibus sopita, vel ex deliquio animi, vt de Enarcho ad vitam revocato nar-
24 rat Euseb. *lib.* 11. *cap.* 18. † De Tondalo, & aliis, qui quasi per extasim rapti ad vitam revocarunt, ac mira de damnatorum sedibus retulerunt, Dionys. Charthusian. *de quatuor noviss. cap.* 49.
25 *&* 50. † Vel si mortua, per superiores dæmones inferiores ex pacto cogunt, vt cadaver ingrediantur, moveant, cæteráque ad tempus faciant, nam vera resurrectio mortuorum ad solam Dei absolutam potestatem pertinet D. Augustin. *lib.* 3. *de Trinit.* † Et ita, 26
quæ dæmonis ministerio reviviscunt pacto finito in fœtida ossa redeunt, vt exemplis comprobat Guil. Parisiens. *in summ. de vnivers. p. fin.* Cæsarius *lib.* 12. *mirabilior. cap.* 3. Spina, *de Strigib. c.* 7.
† Non secus quam de infante à dæ- 27
mone suscitato recolit Remig. *lib.* 2. *Perioch.*

Deserta vacuas sedes statione relinquens,
Sulphureo nidore fugans, strepituque fragoso
Prodit, atque olidas pulsans erupit in auras.

CAPVT XXVII.

De animarum apparitione.

SVMMARIVM.

1 *Epicuri error de resurrectione mortuorum.*
2 *Animalis homo non percipit ea, quæ spiritus sunt.*
3 *Animas negant aliis à vivis videri.*
4 *Spiritus cum sit corporis expers, cerni à corporeis oculis non potest.*
5 *Animarum apparitiones vana insomnia, & delusiones secundum alios.*
6 *Qua circa mortuorum sepulchra videntur animas nunquam esse Magius tenet.*
7 *Quæ sententiæ de animarum apparitione improbentur.*
8 *Animæ mortuorum divina potentia, & virtute viventibus apparent.*
9 *Animæ post mortem corpora pro libito non assumunt.*
10 *Animæ, vel detinentur invitæ, vel liberæ*

liberæ obediunt totius universitatis dictatori.
11 Animæ non apparent in proprio corpore, sed in cadavere.
12 Animæ apparent in corpore aëreo.
13 Animæ corpora aërea non componunt, quia carent organis.
14 Angeli fabricant corpora aërea, quibus animæ appareant.
15 Grymoriæ ars quibus inducta.
15 Ioannes de Mena in arte Grymoriæ veteres secutus.
16 Manes, Larvas, & Lemures animas esse.
17 Gentiles crediderunt defunctorum animas viventibus apparere.
18 Iudæi assentiunt animas apparere.
19 Arabes ferè omnes testantur animas apparere.
20 Indi, Brachmanes, Calecutij, Coloimi, Malabarenses, & Floridenses Perubi animas apparere asseverant.
21 Vana vanis confundere.
22 Legibus comprobatur animas apparere.
23 Manes evocari apud Iurisconsultos.
24 Manes acciri apud Imperatores.
25 Manes, dæmones sunt, qui mortuorum animas ementiuntur.
26 Dæmones qui domibus tumultus exhibent vulgò duendes.
27 Domus spectris inquietata vulgò de duendes potest relinqui à colono.
28 Animæ Samuëlis, Hieremiæ, & Oniæ apparuerunt.
29 Samuëlis anima dubitatur Sauli apparuisse.
30 Patrum sententia de Samuëlis apparitione.
31 Authoris sententia de apparitione Samuëlis.
32 Samuelis animam Sauli apparuisse probatur ex sacris literis.
33 Ecclesiastici liber post Concilium Tridentinum est Canonicus.
34 Suscitare de mortuis dicitur.
35 Dormire pro mori in sacris literis.
36 Sepulchra dicuntur dormitoria.
37 Sententia de vero Samuële apparente Sauli placuit olim Rabinis.
38 Regum 1. cap. 28. de Samuëlis anima explicatus.
39 Qui Gehennæ, & Limbo emancipantur inferni habitatores sunt.
40 Elias, & Moyses in vero spiritu cum Christo apparuerunt in Tabora.
41 B. Maria ad Herebum Cæsar Augustæ Divo Iacobo apparuit.
42 D. Iacobus in Hispaniam venit.
43 Christus Dominus Petro, Thomæ, Magdalenæ, & Discipulis apparuit.
44 D. Ioannes, Agnes, Gervasius, & Protasius post mortem apparuerunt.
45 D. Petrus B. Ignatio de Loiola apparuit
46 Apparitiones plures tam proborum, quam improborum remissive.
47 Beati in cœlo vident Deum sicuti est.
48 Angeli & homines Beati, corporali apparitione se præbent hominibus videndos.
49 Paulus quomodo Deum prædicet.
50 Adamo in humana specie Deus apparuit.
51 Cain vidit Deum obiurgantem cædem fratris.
52 Dei quomodo describuntur in scriptura corporis partes, & numero 53.
54 Nostra magis infirmitas illi declaratur quàm Dei natura.
55 Deus in apparitione non proprium sed alienum habet corpus. Quod ex variis eius apparitionibus constat, & num. 56.

57 *Haretici putant Deum in apparitionibus assumere corpus phantasticum.*

58 *Gnosticorum opinio de assumptione corporis Christi.*

59 *Deus hominibus apparens verum corpus assumit.*

60 *Angeli ad divina renuntianda mysteria, in corpore humano. Apparent variæ sanctorum de illis apparitionibus opiniones & n. 61. 62. 63. & 64.*

65 *Animæ Beatorum quomodo appareant nobis.*

66 *Animas ad viros redire negant plurimi: Contrarium tamen Deo permittente. n. 67. 68. & 69.*

1 EPicuri de grege porcorum errore omisso, qui animam negant immortalem, & corpori volunt commori, quia hæresis eorum iam pridem à Platone, Aristotele, & aliis Philosophis confracta, & proscripta est, & ab Ecclesia asserentes ignibus mancipantur, Sebast. Medices *in sum. hæres. p.* 1. Iræueus
2 *lib.* 2. *c.* 15. † Alij sunt sensibus nimis addicti, quibus vt ait D. August. *serm.* 147. *de temp. Tota regula intelligendi est consuetudo cernendi*, qui nihil credunt, nisi quod vident, *Quia animalis homo*
3 *non percipit ea, quæ spiritus sunt.* † Fatentur enim animam corpori superstitem esse, sed videri illam à vivis posse negant, vt ex Theologis arbitratur Lavaterus *lib. de spectr.* † Eo nempè, quod
4 spiritus cum corporis sit expers cerni à corporeis oculis, vel vllo à nobis sensu corporeo perspici non potest, vt Christus Dominus insinuare videtur dum ait apud *D. Luc. cap. fin. Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet:* vnde Lucret.

Tangere, vel tangi nisi corpus, nulla potest res.

5 Alij clamant huiusmodi animarum apparitiones superstitiosas esse, & vana anuum insomnia, vel dæmonum delusiones, vt arbitrantur Rivius *l. b. de veteri superst.* Aretius *in problem.* Marbach. *de mirab.* quibus assentit ex nostris Tiraq. *ad Alex. lib.* 2. *dier. genial. cap.* 9. & *lib.* 5. *c.* 23. Et ex Theologis Hieron. Magius *lib.* 4. *Miscellan. c.* 12. † Qui maiori eru- 6
ditioni quā iudicio ausus est scribere: nunquam quæ circa mortuorum sepulchra, vel cœmeteria conspiciuntur simulachra, mortuorum animas esse: sed semper dæmones, aut malos Genios hominum deceptores, vt apud Virgil.

Infœlix simulachrum atque ipsius umbra Creusæ.
Visa illi ante oculos, & nota maior imago.

Sed horum sententiam, vt stolidam & 7
falsam iamdiu impugnarunt D. August. Chrysost. & alij relati à D. Tho. *par.* 1. *quæst.* 117. *art.* 4. Tertulian. *lib. de Anim. cap. penult.* † Nam mortuorum animas 8
divina potentia, & virtute viventibus apparere, & fidei Catholicæ scitis, & veræ, germanæque Philosophiæ placitis consentaneum est, vt probant D. Thom. & Soto *in Sentent.* 4. *dist.* 45. *q.* 1. *art.* 4. Cardinalis Bellarmin. *l.* 2. *controversia cap.* 8. Alciat. *in l. ostentum, D. de verb. signific.* Covarru. *lib.* 4. *variar. cap.* 6.
† Non quod animæ nudatæ semel à 9
corporis integumento, illud pro libito rursus induere valeant, aut huc illuc divagari, vt olim Platoni obijcit non satis gratus discipulus Aristotel. *lib.* 1. *de Anim. text.* 41. † Quia vel invitæ deti- 10
nentur in sui receptaculi dirissimorum cruciatuum ergastulo, vel liberæ obediunt totius vniversitatis dictatori, à quo in hanc coloniam deductæ sunt, vt tenent Tertul. *vbi sup.* Perera *lib.* 1. *de Mag. cap.* 11. † Apparent enim 11
quoties Deus sinit, non in proprio corpore, quia eo expertes sunt, vt probant idem Aristot. *d. lib.* 1. sed tamen, vel in

cadavere, vt Lazarus apud D. Ioann. cap. 11. *Et statim prodiit, qui fuerat mortuus ligatus pedibus, & manibus.*
12 † Vel in aereo corpore, vt Elias, & Moyses in Tabore *Matth. cap.* 17. secundum doctrinam D. August. *lib. de cura pro mort. cap.* 15. D. Thom. *part.* 3. *quæst.* 45. *art.* 3.
13 † Non ab ipsa compositum anima, nam caret organis corporeis, quæ illi ad movendum corpus erant necessaria, quando erat in corpore, vt docet Soto *in Sent.* 4. *dist.* 45. *q.* 1. *art.* 4.
14 † Sed ab Angelis fabricatur quod ipsa postea subingreditur, ac impellit non aliter quam motor intus existens, vt docent Suarez *in D. Thom. part.* 1. *q.* 117. *art.* 4. & *p.* 3. *q.* 45. *disp.* 32. *sect.* 2. Raphael de la Torre *tom.* 2. *de vitiis oppos. relig. to.* 2. *q.* 95. *arti.* 3. *disp.* 3.
15 † Quod quia non ita sunt assecuti Gentiles in maximos lapsi sunt errores credentes, hoc à dæmone, vel ab ipsa anima fieri ad quod Grymoriæ artem induxerunt, vt Circes apud *Homer in Odyss.* Med. apud *Ovid. in Metamorph.* Erictho apud *Lucan. in Farsal.* Thyresias apud *Senec. in Oedip.* Canidia apud *Horat. in Epod.* Manto apud *Papin in Tebaid.*
15 † Et maga apud cõcivẽ meũ Ioan. de Mena, Musarum sui temporis coryphæum in poemate suo, quod Regi D. Iuan. II. inscripsit. *ordin.* 7. *copl.* 246.

Al cuerpo ya vivo despues de finado.

16 Credebant enim ipsorummet defunctorum corpora certis ritibus ad vitam revocari, vt diximus *lib.* 1. *de Mag. divin. cap.* 16. *de Necrom.* quas Larvas & Lemures appellabant, si bonas autem Manes, vt Erictho apud Lucan. *vbi supr.*

Manibus illatrat Regnique silentia rumpit.

Quas animas esse fatetur Horat. *lib.* 1. *Saty.* 8.

Manes eliciunt animas responsa daturas.

17 ¶ Vnde has animarum apparitiones tanquam veras ex Gentilibus docuerunt Plutarch. *in Cimone, Dione, Bruto, & Alcibiade,* Dion. *in Caracall.* Val. Flacus *lib.* 1. Sueton. *in Neron.* Apulei. *in Asin. lib.* 1. *apolog.* 1. Valer. Max. *li.* 1. *c.* 8.
† Quibus assentiunt Iudæi, Ioseph. *l.* 6. *antiq. c.* 15. & *l. fi. de bello Iudaic.* Philo *in vita Moys.* Bonioaz, Rabanas, & alij relati à Petr. Leloyher *l.* 3. *spectror, c.* 5. & 6. 18
† Item Arabes fere omnes *Avicenna, Abynzoar, Rhasis, & Averroes,* quos Cordubæ natos Almanzoris tempore testantur Ferd. Nuñez alias dictus Commendatarius Græcus *in comm. Ioan. de Mena ad coronat. March.* Santill. *cap.* 37. Ambros. de Morales *in laud. Cordub. to.* 2. 91
† Assentiunt similiter Indorum Brachmanes, Calecutij, Coloimi, Malabarenses, & cæteri Orientales apud Paul. Venet. *lib.* 3. *c.* 28. & Floridenses Peruuij, & cæteri Occidentales, vt tradit Levin. Apollo. *in hist. Peru.* 20
† Non quod eorum errori assentiar, sed vt cõtra Lauricas, & nugones huiusmodi, larvas etiam & nugas producamus, vana vanis confundantur. 21

¶ Probatur præterea, hæc conclusio tribunalium legibus, nam Vlpian. I.C. agnovit ostentum quoddam φαντασματώδες, quasi mortuorum animas, *in l. ostentum, D. de verbor. signif.* 22
† Et Manes protulit Marcianus I.C. *in l. in tãtũ, D. de rerum divis.* & Magica sacrificia, quibus spiritus evocari arbitrabantur Modestinus I.C. *in l. ex Senatus Consulto D. de l. Cornel. de sicar.* 23
† Quod Manes acciri vocat, & à multis fieri quæritur, & pœna mortis interdixit Constant *in l. multi, C. de malefic. & Math. Et Manibus accitis audet ventilare,* &c 24
† Non quod animas apparere neget, sed quod Manes isti dæmones fuerint, qui mortuorum animas in assumptis corporibus ementiebatur, vt probavimus, *d. c.* 16. *ex nu.* 12. 5
† Quales sunt illi, qui domibus certis temporibus, & locis 26

solen

ſolent apparere, tumultus, & vexationes varias exhibere, vulgo *Duendes*, de quibus plura Budæus, & Alciat. *in d.l.oſtentum* Alexan. ab Alex. *l. 2. dier. genial. c.9.& l.4. c.19. & l.5 c.37. & l.6.c.21.*
27 Leloyher. *l.3.ſpectror. c.4.* † Et Hiſpaniæ forenſis praxis confirmat, qua licitum eſt conductori, qui ante id ignorabat, ſpectrorum ſic inquietantium cauſa domos relinquere conductas, vt poſt Portium cenſuit Covarru. *l.4. variar. c.6.*

¶ Comprobatur ſacræ ſcripturæ au-
28 thoritate mortuorum animas viventibus apparere, vt conſtat, ex veteri teſtamento, in quo Samuelis Prophetæ anima Sauli Regi apparuit, *Reg. 1.c.28.* Et Hieremias, & Onias Iudæ apparuerunt, *Mach. 2. c. 15.* † Quamvis de
29 Propheta Samuele dubitatum video an verè Sauli apparuerit, nam vt ait Tertulian. *lib. de Anim. Ecce hodie eiuſdem Simonis hæreticos tanta præſumptio artis Magicæ extollit, vt etiam Prophetarum animas ab inferis moveri ſe ſpondeant: & credo, quia mendacio poſſunt: nec enim Pythonico tunc ſpiritui minus licuit animam Samuelis effingere, poſt Deum mortuos conſulente Saule.* † Qui-
30 bus, & alijs proximis conſequentibus verbis apertè docet non fuiſſe illum verum Samuelis ſpiritum, at tamen D. Thom. *p.1. q.89. art. 8. & 2. 2. q.95. art.5. & q.174. art.5. ad 4.* dubitanter loquitur, ſecutus nimirum D.Auguſtin. *l. de cura pro mortuis c. 15. relatum in c. nec mirum h.26. q.5.* † Sed mihi pro-
31 babilius eſt, fuiſſe veram animam Samuelis, quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythoniſſa artem ſuam, ſed non eius artis vi, & potentia, ſed iuſſu Dei, atque imperio, vt impio Regi finem vitæ renunciaret, Petr. Leloyher
32 *lib.4. ſpectror. cap. 1.* † Neque ad hoc probandum, vel perſuadendum opus eſt argumentis, cum id ſacra ſcriptura perſpicue tradidiſſet, Eccleſiaſt. cap. 46. *Et poſt hæc dormivit Samuel, & notum fecit Regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltavit vocem illius de terra in prophetiam, delere impietatem gentis.* † Et ſanè D. Auguſt. & D. Thom. in 33
præcitatis locis, non obſcure ſignificant, ſi liber Eccleſiaſtici tanquam ſacer, & canonicus recipiatur. Quod ideò hodie abſque dubio procedit, cum inter Canonica volumina ſuſcipiatur in *Concilio Tridentino Seſſ 4.* † Et iuvant 34
ſimiliter illa ex *d. Reg. cap. 28. Dixit autem Samuel ad Saulem, quare inquietaſti me vt ſuſcitarer*: nam ſuſcitare de mortuis dicitur, vulgaris Hebræorum phraſis, quibus *dormire*, pro *mori*, eſt, vt probatur ex D.Petr. *Canonic. 2. c.1.* D. Paul. *ad Theſſalon. c. 4.* † Ex quo 35
Græci ſepulchra dicunt κοιμητήρια *coimeteria*, hoc eſt, *dormitoria*, vt probat Leloyher, *vbi ſup.* pro quibus ſunt etiam illa verba Eccleſiaſt. *Et poſt hæc dormivit Samuel*, & infra *exaltavit vocem de terra.* † Nam quid hoc eſt niſi egreſſus 36
ex inferno, qui ex terræ centro loquens propria voce prophetavit? Vtique non alius, quam ille, qui mortuus dormierat. Et ita hæc ſententia de vero Samuele placuit olim Rabbinis Ahiæ, Saadiæ, Eliazaro, & Ioſepho *l.6. antiq. cap.15.*

¶ Neque obſtat, quod ſi verus Samuel 37
eſſet, ſe adorari à Saule non pateretur, neque diceret viro peſtilentis digno Gehenæ Sauli, *cras mecum eris*, nam Samuelis anima in Lymbo, Saulis autem in inferno eſſe debuerat, vt docent Tertulian. *de Anim. c.57.* D.Cyril. *de adorat. ſpirit.* & Author. *l. de admir. ſacræ Scrip. 2. & lib. qq. veter. teſtam. quæſt.27.* † Quia referri debet ad ſimi- 38
lem mortis conditionem, quaſi diceret, *cras non vnus viventium, ſed vnus mortuorum eris*, vt eleganter notat D. Aug. *q.3. ad Simplic.* † Vel ad ſimilem loci 39
ſimilitudinem,

similitudinem, nam Lymbus Patrum,
& locus Gehennæ eiusdem inferni sunt
diversa receptacula, & quemadmodum
concives dicimus omnes, qui in eadem
civitate habent domicilia, licet sint
diversa, ita, qui Gehennæ, & Lym-
bo emancipantur inferni habitato-
res sunt, quia in eadem sunt regio-
ne, licet diversis mansionibus distin-
guantur.

¶ Confirmatur tandem nostra sen-
40 tentia ex novo Testamento, vbi Elias,
& Moyses (qui diu præmortui fuerant,
Deuter. cap. 34. *Reg.* 4. *cap.* 2.) cum
Christo Domino colloquentes in Ta-
bore apparuerunt, *Matth.c.* 17. *Luc.*9.
41 † Et denique historiarum monumentis
fulcitur: vnum pro cunctis sit illud B.
V. Mariæ de columna exemplum san-
cto Iacobo Zebædeo apparentis ad He-
rebum Cæsaraugustæ, vt Cantabro-
rum omnium protestantur annales, Gu-
bert. *in Chron. Aragon. prol.* 3. Hart.
Schadel. *in histor. ætatis mund. in vita*
S.Iacobi, Ant. Beuter. *p.*1. *hist. c.* 23.
42 † Cuius vel solo testimonio negari non
potest S. Iacobi in Hispaniam adven-
tum, præter alia, quæ pro hac veritate
docte accumulant, Ambros. *de Moral.*
*l.*9. *Chronic. Hisp. c.*7. Hieron. Roman.
l. de las republicas del mundo, tit. de la
*Republ. Christ. l.*1. *c.*3. Ioan. de Pineda
*in monarch. Eccles. part.*2. *l.*10. *c.* 25. §.
3. Fr. Francis. de Iesus *lib. de la venida*
43 *de Santiago.* † De Christo indubitatum
est post mortem D.Petro, Thomæ, Mag-
dalenæ, discipulis, & alijs apparuisse *D.*
*Matt.c.*28. *Lu.D.Marc.c.*26. *c.*24. *D.Io.*
44 20. *&* 21. † De D. Ioanne Præcursore
refert Gregor. Turonens. *l. de miracul.*
de D. Agnes, D. Ambros. *serm.*90. de
Gervasij, & Prothasij, vbi nam sepul-
ta fuissent, corpora per eorum appari-
tionem D. Ambrosius cognovit, vt do-
cet D. Augustin. *l.* 22. *Civit. Dei c.*8.
45 † De D. Petro Ecclesiæ Principe notis-
sima res est, apparuisse B. Ignatio de
Loyola divinæ societatis Iesu Religio-
nis fundatori, quæ tot pro fide martyri-
bus clara, Religione, litteris, virtu-
te, miraculis, & sanctitate coruscat,
Petr. Ribadeneira *in vita B.Ignat. lib.*1.
c. 1. † Plures alias tam proborum, 46
quam improborum apparitiones re-
ferunt Sozomen. *lib.* 8. *cap.* 21. *& lib.*
9. *cap. fin.* Zonar. *lib.* 4. *cap.* 14. *& lib.*
5. *cap.* 25. Glycas *part.* 2. Annal. Nice-
phor. *lib.*12. *c.*49. *& lib.* 14. *c.*28. *&*
lib. 16. *c.* 37. Paul. Iovius *in vita Actij*
vicecomit.

¶ Apparitione imaginaria omissa, qua 47
Beati perfruuntur in cœlo, dum corpo-
ris mole soluti speculantur Deum, sicu-
ti est, & non ex ænigmatibus, vt inquit
D.Paul. *Corinth.*1. *c.* 13. † De appari- 48
tione corporali agendum est, qua se
Deus, Angeli, & Beati hominibus, vi-
sibiles exhibentur. Nam etsi Deus visus
non si, nec videri possit ex inaccessi-
bili gloria, quam homo capete nequit,
Exod. capit 33. *Non videbit me homo,* 49
& vivet. † Ex quo eum prædicat D.
Paul. *ad Thim.*1. *c.* 1. *Regem sæculorum*
invisibilem, & immortalem & c. 3. *Do-*
minus dominantium, qui solus habet im-
mortalitatem, & lucem habitat inacces-
sibilem, quem nemo hominum vidit, nec
videre potest. † Nihilominus tamen 50
multoties Deum visum agnosco in hu-
mana specie, vt apparuit primò paren-
ti Adamo, *Genes.c.*3. secundum D.Aug.
*libr.*2. *de Trinit. c.*10. † Apparuit simi-
liter Cain cœdem fratris obiurgans, 51
*Genes.c.*4. Abrahamo quando eo fami-
liarissimè vtebatur, *Genes. c.*18. Moysi
dum è rubo eum vocavit, *Exod. c.* 3. &
in monte Synai, *Exod. cap.* 20. Isaiæ
quando vidit eum sedentem in throno,
*Isai.c.*6. & Ezechieli super Cherubim,
Exech. c. 10. † Sic eius corporis partes
in scriptura describuntur, vt *vultus* eius 52
super facientes mala, *Psal.* 33. & oculi

ad fideles terræ *Psal.* 100. & os locutum, *Isai. c.* 1. nunc & manus extenta, *Exod. c.* 3. & caligo sub pedibus eius, *Isai. c.* 3. & palpebræ interrogant filios
53 hominum *Psal.* 17. † Et vt membra, ita & actiones, vt abscondere faciem, *Exod. c.* 31. Sedere super sedem sanctam suam, *Psal.* 46. descendere ad homines, *Genes. c.* 18. & in eos excandescere, *Genes. c.* 6. deambulare inter bonos,
54 *Deuter. c.* 23. & alia passim. † Quibus nostræ magis infirmitati consulitur, quam Dei natura, & conditio exprimitur, D. Ambros. *lib. de Noé, & arc. Non irascitur Deus, quasi mutabilis, sed irascitur, vt exprimatur peccatorum nostrorum acerbitas, quæ diuinam meruit*
55 *offensam.* † Nam proprium corpus Deus non habet, sed alienum (quando apparuit) assumit, & per sæpe viri robusti, ad quod credendum me mouet illud Exod. cap. 15. *Dominus, quasi vir, pugnator*, facie decora, ac fulgenti, Sapient. 3. *Fulgebunt iusti tanquam scintillæ*, aspectu terribili Iudic. c. 15. *terribilis nimis*, claritate maxima coruscans, si credimus D. Gregorio *lib.* 18. *in Iob cap.* 23. *Nimia quoque claritate*
56 *fulgebit corpus gloriosum.* † Idque colligere possumus ex variis eius apparitionibus factis Gedeoni, *Iudic. cap.* 6. Manne, & vxori eius, *Iudic. cap.* 13. Abrahæ in conualle Mambre, *Genes.* 18. Loth vna cum filiabus ab incendio eripiens *Genes. c.* 19. Iacob redeunti de
57 Mesopotamia, *Genes.* 32. † Quod quidem corpus, hæretici putant Deum assumere phantasticum, vt Marcion, contra quem scribit Tertul. *lib. de carne Christ.* Lucanus, & Cedron, quos damnat *Epiphan. lib. hæres.* 41. Manichæi, quos confundit D. August. *hæres.* 46. Priscillianistæ, vt refert Leo Pontif.
58 *epist.* 93. *c.* 4. & 17. † Gnostici tamen apud Irenæum *libr.* 1. *cap.* 5. putant etiam corpus quod Christus assumpsit ad humanam redemptionem fuisse allatum è cœlo, iuxta illud Corinth. 1. c. 15. *Primus homo de terra, terrenus; secundus homo de cœlo, cœlestis*, contra quos Anasthas. *in symb. Quemadmodum caro, & anima vnus est homo, ita Deus & homo vnus est Christus; vnus non conuersione diuinitatis in carnem, sed assumptione diuinitatis in Deum.* † Quare 59
verum corpus assumere Deum, quando hominibus apparet, vt certa fide tenendum censeo, non allatum è cœlo; neque factum ex nihilo, sed formatum ex præiacente materia elementorum; vt docet communis Theologorum schola cum D. Thom. *in Sent.* 2. *dist.* 8. Abulens. *in Exod. c.* 7. *q.* 13. Petr. Thyræus *de apparit. spirit. lib.* 1. *c.* 18.

¶ Sic enim & Angeli hominibus 60
apparent ad diuina renuncianda mysteria, vt Deiparæ Virgini Mariæ, *D. Luc. c.* 1. & aliis passim, quibus Angeli visibili forma sunt alloquuti, visi, atque commorati hominibus, vt multis adductis docet Petr. Leloyher *lib.* 1. *spectror.* Petr. Thyræus *de locis infest.*
p. 1. *ex c.* 1. † Nec desunt, qui omnes 61
supradictas Dei apparitiones Angelis referant, in persona Dei apparentibus atque loquentibus, id enim testatur Dionys. *lib.* 4. *de cœlesti Hierarch. Per Angelos nobis donatæ sunt diuinæ reuelationes, & gloriosos ante legem, & post legem Patres Angeli ad diuinum reducebant.* † D. Hieron. ad Galat. 3. *Quod ait Apostolus lex per Angelos, hoc vult intelligi, quod in omni veteri Testamento, vbi Angelus primum visus refertur, & postea, quasi Deus, loquens inducitur, Angelus quidem verè ex ministris pluribus quicumque sit visus, sed in illo Mediator loquatur, qui dicit Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob.* † 63
Nam vt ait D. August. *lib.* 3. *de Trinit. c.* 11. *Sed dicet aliquis, cur ergo scriptum est, Deus dixit ad Moysem, & non*

potius : dixit Angelus ad Moysem? Quia cum verba iudicis praco pranunciat non scribitur in gestis, ille praco dixit,
64 *sed ille Iudex.* † Discernuntur tamen secundum D. Thom. *p.1.q.51.punct.2. Quando Angelus apparet in persona Dei; & quando in persona sua, licet vtrumque tempore ab Angelo immediatè corpus assumatur*: colligi potest ex ipsa re, *qua per talem apparitionem gerit. Nam si ea competit non Angelo, sed Deo, in persona Dei tunc Deus apparet; vt cum data est lex Moysi: & cum legitur apparuisse Deus deambulans per meridiem, &c. Si autem ea res competat propriè Angelo, in persona sua tunc Angelus apparet, vt cum Angelus apparuit Tobiæ, &c.*

65 ¶ Beatorum autem animæ aliquando in suismet corporibus apparent, aliquando in elementariis ab Angelo fabricatis, quæ ipsæ subingrediuntur, ac movent, quemadmodum Hieremias, & Onias fecerunt, vt Iudæ apparuissent, *Machab. 2. cap. 15.* Moyses, & Ælias cum Christo domino loquentes, *D. Luc. c. 9.* Samuël, Sauli Regi, & alij de quibus diximus *cap.27.ex n.38.*
66 † Nam licet plures negaverint fieri reditus animarum ad vivos vt contendunt D. Chrysostom. *hom.fin.de Lazaro*, aliisque nonnullis locis, Tertull. *lib.de anim.* Athanas. sive quis alius *in qq. ad Anthioch. q.11. & 13.* D.Isidor. *lib.8. Ethimolog. cap. 9.* Theophil. *in*
67 *Matth.8.* Maldon.*in Luc.16.* † Nihilominus tamen quotiens Deus permittit, rectè animæ defunctorum ad vitam redeunti, & maximè quæ apud Purgatorij pœnas desinentur, vt ab vivis suffragia exposcant, vt docet Petr. Thy-
68 ræus *de locis infest. part.1. c.7.* † Nam quæ apud Deum cœlorum beatitudine fruuntur fœlices, cum nulla adsit necessitas, cur viventibus appareant, frequẽter de earum apparitione dubitatur, sed ab Angelis in corporibus assumptis repræsentari, negandas tamen non esse testatur D. Hieron. *contra Vigilant.* Tu Apostolis vincula inijcis, vt esse ad diem iudicij cogantur in custodia? & rursus, cum diabolus & dæmones vbique toto orbe vagentur: quare Martyres post effusionem sanguinis tenebuntur inclusi? † Fateor tamen aliquando 69
ipsas Beatorum animas ab Angelis in elementatis corporibus viventibus repræsentari aliquando ipsos dæmones eas ementiri, qui transfigurat se in Angelum lucis Sathana, ac multa viventibus per delusionem operantur, vt diximus *lib.1. c.16.* & dicemus *infrà capite seq.*

CAPVT XXVIIII.

De spectrorum repræsentatione.

SVMMARIVM.

1 *Spectris, & spiritibus aliqua loca infestari perspicuum est.*

2 *Animæ damnatorum, vel Dæmones ipsi multa loca inhabitabilia reddunt, & cur, & n. 3.*

4 *Animæ Beatorum, & Angeli boni non vt vexationes inferant apparent, sed è contra animæ damnatorum & dæmones ipsi, & n.5.*

6 *Diabolus quibus & quomodò terreat homines, & n.7.*

8 *Dæmones dormientibus corpora mollia offerunt vt illorum tactu terreantur. Verum etiam damnum inferant, & n.9.& 10.*

11 *Diabolus corpore caret, vt possit videri.*

12 *Dæmones aereis, & subtilibus corporibus præditi secundum Platonicos.*

13 *Spiritus omni corpore destitutus est.*

14 *Diabolus*

14 *Diabolus est spiritualis creatura.*
15 *Liber fundamenti Ecclesiæ probat dæmones esse spirituales.*
16 *Spectra tam diurnis quam nocturnis horis apparent.*
17 *Spectra apud Aquilones, Suecos, Islandios, Polonos, Romanos, Attenienses, & Venetianos.*
18 *Spectrorum alia genera.*
19 *Spectrum D. Petri, & D. Mariæ de Padilla.*
20 *Diabolus, vt visui subiaceat assumit corpus quantum, & coloratum.*
21 *Corpus humanum assumit diabolus in suis apparitionibus.*
22 *Diabolus qua arte corpora post tempus dissoluta ad compaginem redigat.*
23 *Corpora diabolus suscitans ementitur spiritum.*
24 *Diabolus corpora aerea qua arte comparetur.*
25 *A diabolo in corpore aereo visibilis, & palpabilis caro effingi potest.*
26 *Angeli in corporibus assumptis apparuerunt Abrahæ, Iacob, Eliseo, Tobiæ, Iosue, & Heliodoro.*
27 *Diabolus corpus aereum assumpsit, vt deciperet Evam, & tentaret Christum Dominum.*
28 *Pani, Sylvani, Fauni, & Satyri dæmones in corporibus assumptis.*
29 *Diabolus secundum res, quas acturus est congruas, & instituto accommodatas formas assumit.*
30 *Diabolus ad vehendum equi, ad angustum subeundum mustelæ assumit formas.*
31 *Diabolus ad terrendum alias induit species.*
32 *Diabolus quando ad malum specie boni vult deludere Christi, & sanctorum figuras ementitur.*
33 *Diabolus, quos vult ad libidinem provocare viros specie fœminæ, & fœminas specie virorum solet decipere.*
34 *Diaboli variæ apparitiones remissiue.*
35 *Diabolus in forma humana apparens aliquam notam solet habere insolitæ deformitatis.*
36 *Spectra dæmonis, quibus signis dignoscantur.*

Spectris, atque spiritibus loca quædam esse infesta adeò literarum monumentis est proditum, vt illud negare prorsus sit insanire, nam datæ sunt infestæ *domus*, vt inter alias illa quam *Alexander ab Alex* habitavit, dati fundi, vt hesperij quorum meminit *August.* datæ *arces*, & *Palatia*, vt illa in Scotia, ob spirituum gemitus mons dolorosus dicta, datæ *Civitates*, vt Moguntia, datæ *Insulæ* & *Provinciæ* apud Aquilonares populos, & in Saxonia Episcopatus Hisdesheimensis, & alij passim, vt meminit Petr. Thyræus *de locis infestis p.* 1. *c.* 2. † Quæ vel sunt animæ damnatorum, quas Deus permittit ab inferno quandoque egredi, vt testes sint miseræ suppliciorum infernalium apud viventes, quod probatur vel solo divitis Epulonis exemplo, qui suorum, quæ mox à morte sustinuit, tormentorum lamentabili oratione exclamat, apud D. Luc. c. 16. *Crucior in hac flammia.* † Vel sunt ipsi dæmones, quo talia loca spectris reddunt infesta, vt molestiis mortalibus fatigent, qui cum sint in perniciem humanam paratissimi, hæc quoque tormenta viventibus inferre non recusant, quia vt ait D. Petr. *Canon.* 1. *c.* 5. *Tanquam leo rugiens, quærit quem devoret.* † Nam licet Iustorum animæ, beatorumque spiritus, atque Angeli boni persæpe soleant viventibus apparere vt omnium literarum, munimentis probavimus capite præcedenti ad has vexationes inferendas solum damnatorum animas, & dæmonum spiritus

(margin: 1 … 2 … 3 … 4)

spiritus proniores agnoscit Petr. Thyræ. *vbi supra c.6.7. & 8.* † Et hij sunt, qui domibus, & alijs locis, viventibus terrores sollicitant, metus incutiunt, ad dira portendunt, quos apud gentiles *lares* dixerunt, nos autem *duendes*, appellamus, quod cicures apud homines, commorantur, vt docet Petr. Thyræus *vbi supra c.* 8. Petr. le Loyher *lib.* 1.
6 *spectr.* † Qui solent homines terrere vel visu, vel tactu, vel auditu, vel quocumque alio modo, catenarum strepitum, clamores, & tumultus excitando, gemitus, risus, voces, sonos, vlulatus, non verè, & realiter, sed ex aëris conquassatione, vt de adventante spiritu legitur *Ezechi. c. Et factus repente sonus, quasi advenientis spiritus vehementis.* †
7 Vel sumendo formas horribiles, atque spectabiles, & vt plurimùm, ferarum, atque monstrorum, vt quæ D. Antonium territabant, D. Athanas. *in eius vita*, & D. Dominicum in specie lacertæ deformis, atque abominabilis, vt constat ex eius vita *l.3.c.7.* Draconis multi coloris. B. Brigittæ, vt narrat Surius *tom.* 4. †
8 Aliquando etiam corpora mollia offerunt media noctis caligine dormientibus, vel gradientibus vt tactu illorum inhorrescant, vt de amico suo simili pavore perterrito narrat Alexand. *l.* 2. *c.* 9. & ille qui in lecto advenire spectrum sentit in manu cultros habentem qui capitis verticem tonsit apud Plin.
9 *l.7. epist.* 27. † Nec perterrent tantum sed damnum inferunt, vt qui præcipites agunt, atque propellunt in quos vadunt, vt de servis hisperij narrat D. Aug. *l.* 22. *civit. Dei c.* 8. de Othone Imperatore ab spectris proprio lecto deturbato scribit Tacitus, de sancto Nicolao Tolent. ab spiritibus terra prostrato meminit Surius *tom.* 5. de Nerone ab spiritibus huiusmodi matris nomine verberibus vexato, refert *Krantz.* † Qui
10 persæpe apparent in forma horribili, vt facilius terreant sive vt ait Alex. ab Alexand. *l.2. Genial. c.9.* Squallida facie, vultu minaci, nigro corpore, & aspectu formidabili, nam vt ait Poëta.

Segnius irritant animos demissa per aures,
Quam quæ sunt oculis commissa fidelibus.

Sed huiusmodi spectra à dæmone esse quam plures negarunt, ex antiquis, quia cum hæc dæmoni tribuantur, duorum alterum asserendum videbatur, aut non esse à dæmone, aut spectra non esse, quia dæmon creatura est spiritualis † 11
corpore carens, quod possit esse visui subiectum, vel ipso divino oraculo attestante apud D. Lucam *c. fin. Palpate, & videte, quia spiritus, carnem, & ossa non habet.* † Vnde quamplures ex ve- 12
terum philosophis, ne spectra negarent, & alias dæmonis operationes, eos corporeos esse impiè ausi sunt effutire iuxta Platonicorum errorem, qui dæmones subtilitibus corporibus, & æreis quidem præditos asseverarunt, Origen. *ad Ephes. c.6.* Iamblic. *l. de myst.* Apulei. *l. de Deo*, Socrat. & alij relati *à D. Aug. l.21. Civit. Dei. c.* 10. † Sed iam hoc
asserere delirium est, non solum ex su- 13
pradicta Christi authoritate, sed ex innumeris versibus Psalmorum, quibus dæmones spiritus appellantur: spiritus autē omni corpore destitutus est, vt patet in Evangelio *D. Marc. c.* 5. vbi legitur in vno homine legionem fuisse dæmonum, sed in vno corpore plura esse corpora philosophiæ repugnat principiis Arist.
lib. 1. *physicor.* † Probatur etiam ex 14
Concilio Nysseno, quod Deum creatorem visibilium, & invisibilium pronunciat & ex Concilio Lateranense *in cap. firmiter de summ. Trinit. Creator spiritualium, & corporalium.* † Et in libris 15
plumbeis nostro seculo repertis in cavernis S. Montis Ilipulitani legitur, in libro

libro cui titulus est *fundamentum Ecclesiæ*, Deum creasse Angelos incorporeos, & ex eis inobedientes fuisse dæmones: quod confirmant D. Dionys. *de divin. nom. cap.*4. Damascen. *libr.*2. *de fide cap.*3. D. Gregor. Nazianz. *lib.* 2. *sua Theolog ad fin.* D. Thom. *part.*1. *quæst.*50. *art.*1.

16 ¶ Sed his suppositis difficultas manet circa primam assertionem, quod sint spectra, sed authoritate, & experientia satis perspectum est nocturnis non solum, sed diurnis horis clara luce supina homines spectra huiusmodi inquietare, ac deludere, vt probant Petrus Thyræus *lib.*1. *de apparit. spirit.* Petrus Leloyher *lib.*1. *spectror.* Remig. *lib.*2. *dæmonol.* Lavater. *de spectr.* Binsfeld. *in confess. malefic.*
17 † Qualia sunt, quæ de Aquilonari plaga narrat Olaus Mag. *lib.*3. *cap.*11. de Suecis, *lib.*20. *cap.* 19. de Islandia, *lib.* 2. *cap.* 3. de Polonia, Cromer. *libr.*3. *histor. Polon.* de Romana Alex. ab Alexan. *lib.*5. *dier. Genial. c.*23. de Atheniensi, Lavater. *de spectr. fol.*71. de Venetiana, Cardan. *de variet lib.*16. *c.*93.
18 † Cuiusmodi fuit etiam mulier grandis verrens domum ante filij necem, quæ Dionysio Syracusano apparuit, vt meminit Plutarch. *in Dion.* & prodigiosus ille Genius mala portendens Bruto, vt narrat idem Plutarch. *in Brut.* Equestres ac pedestres milites in Cisterciensium fundatione, vt tradit Lavater *vbi prox fol.* 260.
19 † Et quod de iustissimo Rege D. Petro de Castella, & D. Maria de Padilla apud nos in fabulis annumeratur, Hispali terrarum opulentissima vrbe equitantes intempestæ noctis silentio sæpius videri, nam si id aliquando contigit, dæmonis spectrum est, vt de Neronis matre ipsum inquietante narrat Sueton, *in Neron.* ac de alio Rege Lavater. *vbi prox.*

20 ¶ Quæ quidem, & alia huiusmodi quæ passim sunt apud authores, vt diaboli præstare valeant (quia corpus non habet, quod videri, aut palpari possit) arte vtitur, & corpus sibi assumit quantum, & coloratum, vt visui fiat obiectum, vt docent Magister *in sent.*2. *dist.*8. & *ibi* Bonavent Tho. Scot. Ricar. & alij, idem D. Thom. *p.*1. *q.* 51. *art.* 2. D. Antonin. *p.*2. *tit.*4. *c.*7.
† Quod facit dupliciter, vel assumens corpus humanum, vel ferinum, quod valet ita attemperare, vt visum, & tactum omnino fallat, quia minus est affabre simulare, quam de novo effingere, vt probat Guill. Parisien. *p. fi. de vniverf.* 21
† Nam licet corpora post longum tempus dissoluta per tabem, à solo Deo possint ad compaginem reduci *D. Ioan. c.*11. negandum non est (Dei permissione) ab eius simia diabolo posse configi, & simulari, vt tradunt Michael Medin. *lib.*2. *de recta in Deum fide c.*7. Petr. Binsfeld *in conf. malefi. prælud.*12. 22
† Ea tamen differentia, quod verus spiritus à solo Deo cadaveri infunditur, à dæmone tamen ementitur, quia vita à solo Deo est *D. Ioan. c.*1. 23

¶ Aliquando etiam ex elementis potissimum aere corpus sibi adaptat, iungens partes terreas, & aqueas, nubium vapores, ac exhalationes, vt & colores hac mixtione facilius exprimantur, vt docet Molina *in D. Thom. p.*1. *q.* 51. *art.*2. *disp.*2. 24
† Quibus non solum visibilis, sed etiam palpabilis caro, & ossa (si Deus sinat) potest exhiberi, vt docent D. Thom. *quolib.*6. *art.*8. Sprenger. *in Mall. p.*1. *q.*3. *&* *p.*2. *q* 1. *c.*4. Caietan *in* 2.2. *q.*95. *art.*3. Raph. de la Torre *tomo* 2. *de vitiis oppos. relig. q.*95. *disp.*7. 25
† Sic constat Angelos apparuisse Loth in corporibus assumptis, qui nec pedum lotione discerni potuerunt *Genes. c.*19. Abrahæ *Genes.*18. Iacob. *Genes.*32. *&* 37 Eliseo, *Reg.*4. *cap.*6. Tobiæ, *Tob. c.*9. Iosue, *Ios. c.*2. *&* 5. Heliodoro, *Machab.*2. *cap.*3. 26

27 *cap.* 3. † Sic fortaſſe & ipſe dæmon fecit, vt Evam deciperet dum ſerpentis formam aſſumpſit *Geneſ. cap.* 3. & vt tentaret Chriſtum *Matth. & Luc. vterque c.* 4. † ſic & apud Gentiles in varijs
28 apparitionibus Pani, Sylvani, Fauni, Satyri, & ſimilium, nam vt de Venere, ait Virgil. *Æneid.* 6.

Tunc Dea nube cava tenuem, ſine viribus vmbram
In faciem Æneæ.

Et *Æneid.* 8.

At Venus ætherios inter Dea candida nimbos
Dona ferens aderat.

Nam ſecundum res quas acturus eſt
29 congruas, & inſtituto accommodatas ſubit formas, vt quando vult familiaris ſpeciem præbere canis aſſumit effigiem, vt Agrippa, Cornelius, & Simon Magus tales ſunt nacti Paredrios.
30 † Si ad vehendum in equum ſe transformat, vt de Hadingo narrat Olaus *d. lib.* 3. ſi per locum anguſtum aut rimam ſubiturus veſpertilio, mus, aut muſtela fit, vt docet Apulei. *in Malefic.* Si vt gregem laceret, vel ſæviat in animantes lupi induit, aut leonis formam,
31 vt docet Remig. *lib.* 1. *cap.* 13. † Si quos terrere velit, aut turbare varias ferarum aſſumit formas, vt ſerpentis Leonardo Carbaiacenſi apud Marul. *libr.* 5. *cap.* 7. draconis Divæ Margaretæ, & Ferdinando Gonzalvo Caſtellæ comiti, eiuſque exercitui, vt tradit Rodericus Sanchez *part.* 3. *hiſt. Hiſpan. cap.* 21. †
32 Quando ad malum ſpecie boni vult inducere apparet in forma Chriſti, vt D. Martino apud *Severum*, vel forma Dei, vt Theodoræ viduæ, vel in forma Angeli, vt D. Iulianæ, apud Marul. *vbi prox.* & alijs apud Gerſon.
33 *tract. de apparit. ſpirit.* † Si quos ad libidinem velit provocare, mulieribus apparet in forma viri ſpecie decora, vt *vt D. Mariæ Ægyptiacæ*: viris in forma fœminæ laſcivæ, vt *Antonio, & Machario*, & alijs apud Gerſon. *vbi proxime* & Ferrar. *in compend. revelat.*
† Idem dicendum de pueris nigris cirrhatis, D. Aug. *lib.* 22. *Civit. Dei cap.* 8. 34
de Æthiopibus religioſos Carthaginenſis Eccleſiæ infeſtantibus, Victor. Vticenſ. *libr.* 2. *de perſecut. Vandal.* de alijs Pariſius *in ſumm. de vniverſ. p. fin. cap.* 24. Olaus *lib.* 3. *cap.* 12. Cardan. *lib.* 14. *variet. rer.* Petrus Leloyher *libro* 4. *ſpectror.* † Notandum tamen eſt, 35
quando dæmon in forma humana apparet quod aliqua nota ei ſolet ineſſe inſolitæ deformitatis, vt ex divina providentia dæmon author dignoſcatur vt tradunt Annan *l.* 3. *de natura dæmon.* Thyræus *lib.* 1. *apparit. ſpirit. cap.* 9. Binsfeld. *in confeſſ. malefic. prælud.* 12. Remig. *lib.* 1. *dæmonol. cap.* 7. 8. 10. & 14. & *l.* 3. *c.* 10. † Ideo fere ſemper apparet 36
corpore atro maximè, & vt plurimum illuminoſo, ſquallido fœtente, tetro, ac formidabili ore rictuque ſparſo, & profundo, luminibus abditis, & flammantibus: manibus pedibuſque obuncis, ſtrigioſis brachijs, cruribuſque admodum villoſis, caprinis etiam, vel aſininis tibiis, vno, vel vtroque pede vafro, corneoque, ſtatura corporis nunquam iuſta, vt narrat Simon Maiol. *dier. canic. tom.* 2. *colloq.* 3.

CAPVT XXIX.

De variis dæmonum generibus.

SVMMARIVM.

1 *Dæmonum, vt variæ ſunt opiniones ſic, & varia genera.*
2 *Maleficorum operationes variæ pro vt varia dæmonum concurrentium natura.*

3 *Æthereum*

3 *Æthereum dæmonum genus quale sit.*
4 *Animalia ignita, quæ sint apud Aristotelem.*
5 *E hemera animalia ignita,*
6 *AEthereum dæmonum genus refutatur.*
7 *Aereum genus dæmonum in aere degit.*
8 *Nulla mundi pars dæmonibus vacat.*
9 *Aerea dæmonia sæpius obiiciunt phantasmata, turbant aerem, & tempestates excitant.*
10 *Aquaticum dæmonum genus circa fluvios, & lacus inhabitat.*
11 *Naiades, Nereides, & Dryades ex dæmonibus aquaticis.*
12 *Terrestrium dæmonum genus versatur in sylvas, & montes.*
13 *Hecate, Ceres, Diana, Mater magna, & similes ex dæmonibus terrestribus.*
14 *Sphynx Thebana dæmonium terrestre fuit.*
15 *Genus dæmonum, qui ad luctandum compellit.*
16 *Alastoris dæmon quisnam fuisset.*
17 *Larvæ, seu Lemures vulgò* Trasgos, *sive* duendes.
18 *Larvæ tumultus domibus solent excitare.*
19 *Nymphæ aliud dæmonum genus.*
20 *Parcæ vulgò* Hadas *aliud dæmonum genus.*
21 *Genus dæmonum, quod tempore pestis solet apparere.*
22 *Multa sunt per quæ Deus denunciat futura mala.*
23 *Spectra dæmonum varia mala indicantia.*
24 *Genus dæmonum, quod non apparet, sed auditur tantum, & n.25.*
26 *Genus dæmonum apparens in forma castrorum militum.*
27 *Præmonstrantium fundatione dæmon specie armatorum militũ apparuit.*
28 *Genus dæmonum, quod monumenta inhabitat.*
29 *Manes dæmonum genus, qui mortuorum animas ementitur.*
30 *Dæmones animas ementientes flãmis circũdati vivẽtibus solent apparere*
31 *Diabolus quandoque imitatur divinam iustitiam.*
32 *Harpiæ dæmonum genus gaudia in mærorem convertens.*
33 *Eumenides dæmones fuerunt, Pluto, Charon, & Gorgones.*
34 *Satyri, Fauni, Asinipedes, & Onosceles.*
35 *Subterraneum dæmonum genus, qui thesauros terræ latẽtes solet asservare.*
36 *Incubones thesaurorũ dæmones varij.*
37 *Custos thesauri diabolus aditum arcebat.*
38 *Hesperidum draco custos horti dæmon fuit.*
39 *Lucifugum dæmonum genus limitiosum, & inquietum est.*
40 *Asmodæus qualis natura sit, & qui tota nocte cum Iacob luctavit.*
41 Psal.90. *de quatuor dæmoniorum generibus explicatus.*
42 *Timor nocturnus, & sagitta volans in die.*
43 *Dæmonium meridianum à loci regione appellatum.*
44 *Diaboli genus, qui gaudet sylvarum & deserti habitatione.*
45 *Asmodæus ablegatur in desertum, & Christus in deserto tentatur.*
46 *Diabolus qui filios Iob oppressit venit à deserto, & meridiano tempore.*
47 *Meridianum dæmonium à tempore, quo grassari solet dictum.*
48 *Dæmonium meridianum dictum à loci affectionibus.*

SVnt enim dæmonũ, vt variæ operationes, atq; libidines: sic & varia genera, sibiq; ad invicẽ quãdoq; cõtraria, quia divisũ est imper. Satanæ, *D. Luc.* 11. Omnes

Omnes quidem immundi, & mali, homi-
nibusque sunt infesti, vt post Chrysip-
pum, Plutarchum, & Philonem, recte
contra Iamblicum Porphyr. *l. de absti-*
2 *nent animal.* † Qui vt varij, ita Malefi-
corum potestas non est omnibus vna, sed
in singulis, provt dæmonibus concur-
runt natura subtilioribus, vel grossiori-
bus diversa, ratione locorum, in quæ ca-
dentes à principio sunt detrusi: nam dæ-
monum genus ab eorum habitatione est
petitum, vt docet Psellus *l. de dæmonib.*

3 ¶ Primum dæmonum genus appella-
tur *Æthereum*, sive *igneum*, de quo Tri-
themius *l. qq. ad Max. q. 5. Igneum est,*
quod circa superiorem pervagatur aerem,
nec vnquam ante iudicij diem ad inferiora
demergitur: sed continuo cum regionibus
permanentes sublunaribus nullum habent
4 *cum hominibus commercium.* † Hinc mo-
tus opinor Apuleius dum dixit, animalia
esse ignita, propterea quod Aristoteles
l. 5. hist. animal. c. 19. confirmat quæ-
dam in fornacibus Cypri reperiri solita,
5 quæ alij de his dæmonibus credidere. †
Quibus non assentior, nam volatilia
sunt ephemera, quia cum igne oriuntur,
& cum igne extinguuntur, quod dæmo-
nibus, non cohæret, Pl. *l.* 11. *c.* 36. Ælian.
l. 2. c. 2. † Quare hoc genus fictitium
6 credo, & ab Orpheo *Æthereum* voca-
tum, quia putabat in cælis degere, quod
iam pridem improbavit D. Aug. *lib. de*
agone Christ. c. 3.

¶ Secundum genus dicitur *aereum*,
7 quod in aere errans nobis propinquo
commoratur; vt docet Plato *in Phædr.*
quia aer istud plenum est dæmonibus, vt
ait D. Athanas. *in vita S. Anto.* † Quod
8 Mercurius in alio sensu dixerat, *nullam*
mundi partem dæmonum præsentia esse de-
stitutam, quod de sublunari mundo intel-
lige, alioquin falsum docet D. Aug. *d. c. 3.*
† Hi possunt ad inferiora descendere, &
9 assumptis de crassiore aere corporibus,
quandoque hominibus apparere: aerem
sæpius (permittente Deo) perturbant,
tonitrua, & tempestates concitāt: & om-
nes simul in perniciem humani generis
conspirant, de quibus Stellanus *l. 2.*

Hos ventos, vel Dij aerei, vel sidera
mittunt.

¶ Tertium genus dæmoniorum dici- 10
tur, *Aquaticum*, quia circa fluvios, & la-
cus, inhabitat, de quo fit mentio à Chri-
sto Domino in Evangelio D. Luc. *c.* 11.
Cum immundus spiritus exierit ab homi-
ne, perambulat per loca inaquosa quærens
requiem. † Et nunc frequenter in fœmi- 11
neam speciē solet apparere, vt Naiades,
Nereidesque Nymphæ, atque Driades
nam eo ipso quod in locis versentur hu-
midis molliorem vitæ ductum sequun-
tur: aliquando in virili forma apparent,
vt *Neptunus, Nereus, Proteus, Achelous,*
Tritones.

¶ Quartum genus dæmonum dicitur 12
Terrestrium, quorū alii versantur in syl-
vis, atque nemoribus, qui venatoribus
ponūt insidias: alii verò patulis degūt in
campis, qui nocte aberrare faciūt itine-
rantes: nonnulli morantur in locis abdi-
tis, atque cavernis: reliqui cæteris minus
furiosi, ac perturbati commorari cū ho-
minibus in obscuro delectātur, vt narrat
Tritemius *vbi sup. d. q. 5.* † Quales fuerūt
olim Hecate, Mater magna, Ceres, Dia- 13
na, cum Sodalibus Fatuæ, Furiæ, & earum
mater Furina, & Manium, nec non Plu-
to, Cerberus, Charon, & huiusmodi alii,
de quibus Arnob. *l. contra Gent.* † Ex 14
quibus quintum genus dicitur, quod in
ænigmatibus gaudet torquere homines,
vt *Sphynx* illa Thebana de qua Strabo
l. 9. Nat. Com. *l. 9. Mythol. c. 8.* ideo dictū,
quia sub specie tali simiarū apparebat, quę
sphynges appellātur, vt docet Sol. *c.* 30.

¶ Sextū genus dæmonū est illud, quod 15
homines ad luctandū cōpellit, qualis il-
le, qui infestabat Themesem fingens se
Polytæ, & Brutis amissi animam, de quo
Pausan. *in Eliac.* & *Strabo. l. 6.* imitaba-

tur

tur simia Angelum, qui cum Patriarcha
16 Iacob fuerat luctatus *Gen.c.32.*†Septi-
mũ fuere, & admodum truculenti, qui
Alastores dicti, fortassis idem cũ Nemesi,
Alastor: nam *Nemesim*, fingebant vltri-
cem scelerum quod officiũ Alastori tri-
buit Orig. *lib. contra Celsum*, & fortasis,
hic est ille ex terminator, de quo *in
Apoc. cap. 9.*
17 ¶ Octavum genus est illud, quod do-
mibus maximè gaudet solis illusionibus
territare homines, vt Laruæ, & Lemu-
res, quos Hispanè appellamus *Trasgos*,
sive *Duendes*, sic dicti, quia domestici se
fingunt domibus inhabitare, vt notat
Oros. de Covarru. *lib. 1. de vera prophet.*
18 *c.13.*† Quorum spectra certis tempori-
bus, aut locis solent tumultus, & vexa-
tiones varias exhibere, vt de Temesio
dæmone Ælian. *de varia hist. lib. 8.* de
pueris nigris cirratis D. August. *lib. 22.
Civit. Dei, c. 8.*
19 ¶ Nonum genus est, quod in nemori-
bus, & aliis amænis locis sese ostentãt
in forma puellarum, vt Nymphæ inter-
dum in veste alba, vt illæ tres, quæ Ma-
chabæo Banckoni Regnum prænun-
tiarunt, apud Boeth. *lib. 12. hist. Scotor.*
20 † Quas Gentiles *Parcas*, Hispani *Ha-
das*, appellant quales *Fatales sorores*,
falso putatæ bellorum præsides, quæ
Hotero Regi familiares fuerunt, vt tra-
dit Olaus *lib. 3. hist. Septentrional. c. 10.*
21 ¶ Decimum genus est illud, quod
solet apparere tempore pestis, aut cum
alia mala nos invadunt, vt docet Mart.
del Rio totius eruditionis gloria cons-
picuus *in commentar. ad Senec. in Oedip.*
22 *v. 172.*† Nam multa sunt per quæ Deus
denunciat futura mala, & mutationes
Regnorum: vt in nocte, quæ seditionẽ
Antiochenorum præcessit, visa mulier
ingens, & formidabilis aspectu aërem
scutica tam fortiter verberans, vt tota
sonus vrbe exaudiretur, Sozomen.
lib. 7. cap. 23. Nicephor. *lib. 9. cap. 42.*

† Priusquam Humnericus persecutio- 23
nem in Catholicos Africæ incoharet,
super cacumine montis Ziquemi homo
giganteæ molis visus, & auditus cla-
mare *egredimini, egredimini.* Et in æde
Fausti, quæ Carthagini est, visa multi- 24
tudo Æthiopum sanctos Ecclesia fugãs,
vt refert Vticens. *lib. de persec. Vandal.*
¶ Vndecimum genus est, quod non
apparet, sed auditur tantum, vt de vo-
cibus, & sonis auditis in Marathone
post pugnam cum Persis tradit Pausan.
in Attic. & ante pugnam cum Cimbris
Plin. *lib. 2. cap. 59.* & ante bellum civile 25
Syllanum in eadem Italia Appian. *l. b. 1.
de bello civil.* † Ante primum prælium
Pharsalicum Antiochiæ, Cæsar *lib. 3.
de bello civil.* ante mortem Cæsaris di-
ctatoris domi eius *Dion. Cass.* alia mul-
ta apud Cardan. *lib. 14. variet. rer.* Ful-
gos. *lib. 1. de prodig.* Nider. *in Formicar.
lib. fin.* Guil. Parisiens. *in summ. de vni-
verso, p. fin. cap. 24.*
¶ Duodecimum genus est cohortum, 26
acierum, castrorum militarium, nam si-
cut bonorum Angelorum acies visæ
sunt in sacris literis, *Gen. c. 32. & Reg. 4.
c. 6.* Sic & simia diabolus ea imitatur,
vt in vita S. Guthalei Anachoretæ
apud *Surium mense April.* † Similia in 27
primordiis divinæ Religionis Præmon-
stransium (sic dicta à præmonstrata
Dei fundatione) specie armorum mili-
tum in quosdam Religiosos dæmonia
incurrisse, *vt legitur in vita D. Norber-
ti, c. 26.*
¶ Decimumtertium genus dæmonum 28
est, qui monumenta inhabitant, in ci-
neres, & ossa sævientes, ad quos fugan-
dos Ecclesia aqua benedicta, & sanctis
orationibus piè, & sancte vtitur, quia
sævum, & truculentum est, vt in Evan-
gelio S. Matth. c. 8. *Occurrerunt ei duo
habentes dæmonia, de monumentis exeun-
tes, sævi nimis.*† Cui simile est, qui præ-
dictionibus futurorũ in admirationem

sui trahere cupiunt audientes, vt *Manes*, qui mortuorum animas ementiebantur, de quibus diximus, *lib.* 1. *de Magia divinatr. c.* 13. nam vt ait Leloyher *lib.* 4. *spectror. c.* 6. *Dæmones fin-*
30 *gunt se animas esse.* † Et eæ quidem aliquando flammis circundatæ in iis, quæ vivi occasionem peccandi habuerunt tormenta pati denuntiant, vt milites illi, qui monacho Limpurgio apparuerunt, apud Trithe. *in Chron. Hisgab. ann.* 1168. de aliis Nider. *in Formicar.*
31 *lib. fin.* Chromer. *lib.* 5. *hist. Polon.* † Quos dæmones fuisse satis probant Leloyher *vbi sup.* Guilh. Parisiens. *p. fin. de vnivers. c.* 24. & in his imitantur divinam iustitiam, qua frequenter in quo quis peccavit, in eo punitur, quod haud latuit Virgil.

Quæ cura nitentes
Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos.

32 ❡ Decimum quartum genus dicitur illud, quod hominum gaudia in mœrorem, & tristitiam conantur convertere, vt *Harpiæ*, de quibus Hesiod. *in*
33 *Theogon.* Apolon. *lib.* 2. *Argonaut.* † Decimum quintum est trucidum ac cruentum, vt *Eumenides*, de quarum habitu, & conditione fusè Mart. del Rio *in comment. ad Senec. in Med. v.* 13. *cum seqq.* Pluto, Charon, & Gorgones tres, de quarum forma, & genere, idem
34 Delrius, *vbi prox. v.* 831. † Decimum sextum sunt *Satyri*, quorum Princeps *Faunus* fuit, qui terribiles, ac inopinatos sonitus edebant, hos Psellus vocat *Asinipedes*, à forma *Onosceles*, vt narrat Sozomen. *lib.* 8. *cap.* 6. quos pilosos, & Syrenas appellat *D. Isai. cap.* 2. quia frequenter in hirci forma solent apparere.

35 ❡ Decimum septimum genus dicitur, *Subterraneum*, quod in speluncis, & cavernis montiumque remotis concavitatibus morantur, & isti dæmones affectione sunt pessimi, eosque invadunt maximè, qui puteos, & metalla fodiunt, & qui thesauros in terra latentes quærunt, in perniciem humani generis paratissimi: hiatus efficiunt in terra, ventosque flammivomos suscitant, & fundamenta ædificiorum concutiunt, vt narrat Trithemius, *vbi sup.*
† Ex quibus quidam sunt incubones 36
thesaurorum, quos avaritia mortalium in terra abscondit, & ne rursus in vsus perveniant hominum, eos subducunt, furantur, & custodiunt, quales fuere olim canis ille horridus, & illa semianguineo corpore mulier, de quibus Stumphius *in Chron. Helvet.* & Cedren. *in Anastas.* † Talis fuit, qui Ca- 37
badem Regem Persarum, & omnes aditu arcebat dæmon thesauri custos, apud Glycam *p.* 4. *Annal.* † Talis dæmon, 38
qui in forma draconis, custos fuit ad aurea poma in hortis Hesperidum filiarum Regis Atlantis, quæ (subacto dracone) Hercules abstulit, authore Seneca *in Hercule furent.* Vnde, & serpens aureus in thesauri custodiam apud Ascan. Centor. *lib.* 4. *Transiluan.*

❡ Decimum octavum genus dicitur 39
Lucifugum propterea, quod lucem maximè aborreat, & detestatur genus hominum imperscrutabile, ac pœnitus tenebrosum, passionibus frigidis agitatum, maliciosum, inquietum, & perturbatum, quod occurrentes homines violenter comprimit, nocturnis horis sæpiusque Deo permittente, aut flatu quosdam interficit, aut contactu. † Qua- 40
lis fortasse fuit Asmodæus, qui septem viros Saræ necavit, *Tob. cap.* 5. non tamen athleta ille, qui tota nocte cum Iacobo Patriarcha luctatur, *Genes. cap.* 31. licet Hebræi id velint, & Origen. *in Patriarch.* 3. quia bonum Angelum fuisse satis docent ibi *Græci, Latinique Patres.* † Huius dæmonum ge- 41
neris meminit Regius Hymnographus,

Psalm. 90.

Psalm. 90. *Non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano*, vbi quatuor annumerantur pericula, seu pestes, quas omnes vult esse dæmonum genera, *Paraphrastes Chaldæus*.

42 ¶ De timore nocturno tradit Procop. *lib. 2. de bello Persic*, & nos latè *infrà cap. 20. de lamiarum origine*, de sagitta volante in die, dicendum est, hoc esse dæmonum genus, qui lucente sole, & clara luce supina frequenter grassatur, vt de *Pana* truculento dæmone, iracundo, ac formidabili tra-
43 dit Theocrit. *Idyl.* 1. † De incursu, & dæmonio meridiano, siue incursu dæmonis meridiani, vt volunt *Aquila, & Symmach.* notandum est duabus ex causis sic appellari, primum à loco, quia credebant in deserto versari, quod Hebræis ad meridiem est. Et ita legimus ferocissimorum dæmonum copiam maximam habitasse in horto, vbi sepulchrum Iannis, & Mambres,
44 vt narrant *Palladius, & Macarius.* † Et dæmonum genus Lamias scilicet, in desertis habitasse Lybiæ, Dion. *in hist. Lyb.* & dæmones gaudere syluarum, & deserti habitatione, tradit Procop. *in Isai.* quia hoc dæmonum genus est solare, & leoninæ naturæ, quorum propria hæc conditio, vt docet Psellus *lib.*
45 *de natura dæmon.* † Et Raphael Asmodæum ablegat in desertum *Tob. cap.* 8. & Christus Dominus in deserto tentatur, *D. Luc. cap.* 4. & David dæmones hosce vocat *Bestias syluæ*, iuxta non-
46 nullos, *Psal.* 103. † Sic ventus, qui filios Iob oppressit venit à deserto *Iob cap.* 1. hoc est à meridionali plaga, idque meridiano tempore, nempe prandentibus illis, vt optimè notat ibi *Ori-*
47 *gen. & Aquil.* † Secundo igitur à tempestate diei dicitur *meridianum*, eo quod hoc genus dæmonum in meridiano tempore, & apparere solitum, & homines crudelius, acriusque infestare, tum spirituali tentatione, ac prælio maximè luxuriæ, & pigritiæ stimulis, quæ duo peccata vrgent vehementius hominem cibis distentum, & plenum, vt docet Euthym. *ad Theodoret. in Psalm.* † Tum etiam corporis 48
affectionibus, vt in Russia orientali sub meridiem messis tempore solitus erat ambulare ruta dæmon habitu viduæ lugentis, operariisque, nisi protinus viso spectro in terram proni venerarentur brachia, cruráque frangebat, vt narrat Petr. Gregor. *lib.* 12. *de Republ. cap.* 20.

CAPVT XXX.

De incubis, & succubis dæmonibus cum Lamiis rem habentibus, & an ex tali congressu proles nasci queat.

SVMMARIVM.

1 *Dæmones, quia carent corpore, mulieribus potiri negarunt veteres.*

2 *Dæmones incubos, & succubos negarunt non solum hæretici, sed & Catholici,*

3 *Maleficos, & sagas cum dæmone coire probarunt plures.*

4 Genes. cap. 6. *de incubis, & succubis dæmonibus loqui negatur.*

5 *Enoch liber apocryphus de incubis, & succubis agens.*

6 Genes. cap. 6. *loquitur de filiis Seth, & filiabus Caim.*

7 *Filios Dei ad filias hominum ingresos esse in Genesi de quibus intelligatur.*

8 *Authoris sententia de incubis, & succubis.*

9 *Authoris sententia, hac in re probata à Teologis.*

10 *Authoris sententia, hoc in casu probata à Iurisperitis.*

11 *Incubos, & succubos fatetur D. Augustinus.*

12 *Pilosi quare dæmones appellentur in sacris literis.*

13 *Sahirim in lingua sancta quare vertit vulgata, dæmonia.*

14 *Hyrci antiqua forma, qua de causa dæmoni data.*

15 *Dæmon varia nomina, ex lasciviëntis natura.*

16 *Dæmonum tripudia in assumptis corporibus sæpe visa.*

17 *Nymphæ, Oreades, Napeæ, Dryades, Hamadryades, Nereides, & Naiades fuerunt dæmonum spectra.*

18 *Syrene dæmones fuerunt ad libidinem deludendam.*

19 *Dæmones cum Sagis libidinem præposteram exercere.*

20 *Dæmones incubi, & succubi dupliciter corpus assumunt.*

21 *Dæmonis delusio in re venerea.*

22 *Diabolus, cadavera non vivificat, sed cogit vitales actiones ementiri.*

23 *Principis cuiusdam mortui corpus integro priusquam sepeliretur anno dæmon gestavit.*

24 *Corpora assumpta à dæmone quare sint tactu frigido, & horrido.*

25 *Corpora assumpta quando diabolus calore vitali attemperat.*

26 *Dæmones generare posse in tali congressu negant plures.*

27 *Hominis procreatio est actus corporis vivi.*

28 *Diabolus corpus aereum, neque aliud habet omnino.*

29 *Dæmones nullam inter se habent individui, vel speciei multiplicationẽ.*

30 *Dæmones, quia substantiæ incorporeæ, non possunt corporeum semen præbere.*

31 *Dæmones sunt expertes animæ vegetantis, ideo semen præstare nequeunt.*

31 *Semen, quo diabolus in suis congressibus præstat delusorium est.*

33 *Diabolus generationis causa, unde semen comparet.*

34 *Semine assumpto potest diabolus naturalem generationem causare.*

35 *Semen viri mixto semini muliebri, quia causa est generationis, potest diabolus illam præstare.*

36 *Mulier non concepit semine aliunde assumpto.*

37 *Mulierem in balneo concepisse, ex semine deciso, fabula est.*

38 *Mulier imprægnari nequit, nisi à viro cognoscatur.*

39 *Mulierem in patris lecto dormientem, ex eius pollutione concepisse, fabula est.*

40 *Homines habentes virgam nimis brevem, aut longam, quare non generant.*

41 *Authoris sententia circa dæmonis procreationem in huiusmodi actibus.*

42 *Multi ex muliere, & incubo dæmone nati.*

43 *Romulus, Alexander, & Lutherus, ex incubo nati.*

44 Corocoton *dæmon apud Indos misceri solitum mulieribus, & ex eo bicornes nasci.*

45 *Æneas ex Anchise, & Venere succuba natus.*

46 *Succubus dæmon nequit concipere, quia corpus in tempus accepit.*

47 *Æneas potius Veneris specie suppositus est, quam procreatus.*

48 *Procreati dæmonis ministerio ponderosissimi sunt, pallidi, & macilenti vagiunt.*

DÆmones, quia carent corpore, & appetitu sensitivo, rem veneream cum

cũ mulieribus habere negarunt exprese Eugubin.*li.8.de perenni philosoph.ca.26.Natura fieri non potest, nec assentitur philosophia, supiritus corpore nudatos amore fœminarum capi, aut ex eis gererare posse, nam vbi non est cibus, & potus non est sperma: vbi non fit quærenda non est successio, & propagatio, non adhibuit natura cupiditatem generandi.* † Vnde hos
2 incubos, & succubos dæmones negarũt, non solum hæretici *Vvierus Godelmanus & Ficardus*, verum etiã Catholici *Cardanus, Poncinibius, & Bapt.Porta* † Cō-
3 tra tamen Maleficos, & Lamias cum dæmonibus illi quidem succubis, hæ verò incubis actum venereum exercere, aperte censuerunt D.Cyprian. Tertul. & alij relati *à Sixto Senens.l.5. Bibliothec.annot.*77.Perera *l.8.in Genes.disp.*1. Valles *de sacra Philosop.c.*8.† Qui in eo
4 quod volunt dæmones posse cum mulieribus rem habere optimè senserunt: in eo verò à recentioribus iure reprehenduntur, quod de huiusmodi concubitu Mosis etiam verba de filijs Dei,
5 & filiabus Caim acceperunt *Genes.cap.*6. Nam licet hæc sententia reperiatur in libris de *Enoch*, qui Angelos, quos vigiles appellat transfiguratos in homines, vt mulieribus potirentur, commentitia est, nec tanto viro referenda,
6 nam vt ait D.Augustinus *lib.*15.*Civit. Dei cap.*23. & *q.*23.*in Genes. Cur autem hoc nisi ab antiquitate suspectæ fidei iudicata sunt. nec vtrum hæc essent, quæ Enoch scripsisset, poterat inveniri, &c.* † Quare non de dæmonibus, sed de filijs Seth filij Adam, & filiabus Caim sunt accipienda, vt omnes Græci, Latinique Patres senserunt, D. Chrysost. *homil.*22.in *Genes.d.cap.*6. D.Theodo-
7 ret.*in Genes.q.*47.D. Ambr.*de Noe, & arca cap.*4. D.Thom.*p.* 1. *q.*51. *art.fin.* Abulens.*in Genes.d.c.*6. *quæst.*6. & *in Exod. cap.*7.*q.*12.† Quod omnes tranCeunt in sententiam Suidæ *Sethum illius ætatis homines Deum appellabnat, & merito igitur Sethi, & Enossi, & Enochi filij Dei, & Deorum filij autore Symmacho intelliguntur, qui victi libidine ad Caim filias sunt ingressi, & quorum impari, & impuro coniugio nati sunt Gigantes.*

¶ Neque per hoc negandũ est posse 8
dæmones mulieribus potiri, quia possunt defunctorum corpora assumere, vel de novo sibi ex aere, & aliis elemẽtis ad carnis similitudinem palpabilia effingere, ac formare, & quem natura non habent sexum artificiosè exhibere, & viris specie fœminea, & fœminis specie virorum abuti, & has subijcere, & illis se substernere.† Vnde hanc 9
de incubis, & succubis sententiam præter supradictos probarunt D. Thom.*in sen.*2.*dis.*8.& *p.*1.*q.*51.*ar.*3.& 2.2.*q.*96 *ar.*3.Toledo *in summ.l.*4.*cap.*15.Castro *de iusta hæretic.punit.lib.*1.*cap.*16. Annan.*lib.*4.*de natura dæmon.*Sprenger.*in Mall.p.*1.*q.*4. & *p.*2.*q.* 1.*cap.*4.& *q.*2. *cap.*7.Nider.*in formicar. lib.*5.Spina *de strigib.concl.*6. Mart.del Rio *lib.*2.*Magicar.quæst.*15.†Quibus assentiuntur iu- 10
risperiti Episcopus Simanc. *de Cathol. institu.tit.*34.Vlder.Molitor.*de python. mulier.cap.*5, & 6.Paul.Grilland.*de sortileg.q.*7.*ex nu.*9.Petr.Binsfeld. *in confess.malefic.p.*1. *prælud.*7. & *p.*2.*concl.*5. † Nam vt ait D. August.*lib.*21. *Civit.*
*Dei cap.*23. *Creberrima fama est, multiq;* 11
se expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non est se audivisse confirmat, Sylvanos, & Faunos, quos vulgus incubos vocat improbos extitisse mulieribus & earum appetisse, & peregisse concubitum † Ex quo dæmones vo-
cantur pilosi ab *Isai.cap.*13. & *cap.*34. 12
Nam vox Hebræa::::::::::: *Sahirim* vel *Sahir* quæ habetur *Levit.cap.*17. & *Paralip.* 2. *cap.* 11.idem est, quod *hirtus*, sive *hircus*.† Quam vulgata ver- 13
tit *dæmonia*, ob huius animalis lasciviam

superbiam, & petulantiam dæmonibus communem, vt docet Remig. *lib.1. dæ-*
14 *monol.cap.24.* † Vnde eis hirci antiqua forma, & Iupiter *Hammon* in hirci specie cultus, vt tradit Arnobius *libro 6. contra Gent.* Ovidius *libro 15. Metamorph.*

Medio tua corniger Hammon
Vnda die gelida est, ortu obituque calescit.

15 Item hac eadem de causa vocantur Talpæ, & Synes ab *Isaia cap.2.* Lamiæ, & Onocentauri, *ab eodem cap.13.* necnon Ægypanes, quasi capricornes Plin. *libro 5. histor. natur. cap.1.* Quales à Poetis finguntur. Et horum tripudia sæpe videri, & audiri in Atlante monte
16 confirmat idem Plin. *d. lib.5. cap.34.* † Et hodie videri, & audiri testantur D. Thom. 1.2.*q.89.art.4.* Scaliger. *libro 3. Georgicor.* Saxo Grammat. *lib.1. Danorum hist.* Vnde illud.

Trux Lemurum Chorus advenit Princepsque per auras
Cursitat, & vastos edit ad astra sonos.
Accedunt Fauni, Satyri, Panumque caterva.
Manibus admixto militat ore foro.

17 Ex quibus alij fuerunt succubæ vt *Nymphæ*, quarum quædam aereæ, vt *Sybilla*, de qua Plutarch. *lib. de sera numer. vindict.* Quædam terrestres, vt *Oreades*; *Napeæ*, *Dryades*, *Hamadryades*: Quædam aquaticæ, *vt Nereides, & Naiades*, illæ maris, hæ fluviorum, quæ omnes dæmonum spectra fuisse, satis probat Mart. del Rio *in comment.*
18 *ad Senec. in Hercul. & Medeam.* † Nec desunt, qui Syrenas dæmones esse affirment ad libidinem deludendam, vt de *Sphynge* illa Thebana narrat Pierius *libro 6. Hieroglyph.* & Solin. *capit.30.* † Nam dæmon per omnes lasciviæ par-
19 tes accuratè discurrit, vt homines à vera Dei pietate in cænosa ista detineat: quare nec præposteram libidinem omittere fatentur Ponzinib. *libro de Lamijs numer.64.* Annan. *libro 4. de natura dæmon. fol. 148.* Ovid. *libr.10. metamorph.*

Rex superum Phrygij captus Ganimedis amore
Arsit, & iuvenum, est aliquid Iupiter esse.

¶ Quæ vt dæmones patrent, solent 20
elementare corpus assumere, vel sibi mortui cadaver inducere, quod impellit, ac movet, non aliter quam motor intus existens, vt docent Cardan. *libro 16. variet. rer. capit. 93.* Silvester *libro 1. de strigimag. capit.14. punct.4. & cap.15. punct.3.* D. Thomas *Sentent.2. dist. 8. art.4.* † & ita diabolus delusit 21
militem, qui cum putaret se formosa potitum virgine, invenit se in complexu cadaveris belluini tabe soluti apud Guil. Parisiens. *in summ. de vnivers. p. fin.* † Non quod illud valeat 22
informare, aut quod in essentiam eius dilabatur, sed duntaxat, vt in loco existens vitales eius actiones imitetur: cadaver regit, & spiritum ementitur, vt tradit Tostat. *in Exod. cap.7. q.13. cum seqq.* † Vt de quodam Principis mor- 23
tui corpus integro priusquam sepeliretur anno, dæmonem gestasse, & rexisse narrat Cæsarius *lib.12. Miracul. cap.13.* de Cornelio Agrippa, Simone Mago, & aliis Remigius *libr.2. dæmon. c.1.* † Vnde illa esse tactu frigido, & 24
horrido ex sagarum confessionibus narrant Petr. Binsfeld. *in confess. malef. p.1. prælud.6.* Alex. ab Alex. *l.2. dier. genial. c.9.* Tostat. & Remig. *vbi sup.* Raph. de la Torre *to.2. q.95. in præl. disp.6.* † Nisi 25
quando sub certi alicuius viri, aut fœminæ specie vult deludere, & nolit sciri se esse dæmonem, quia tunc corpus assumptum temperat, ne contactu timor horror, aut aspernatio sequatur, quemadmodum fecerunt Angeli Loth

ne contactu dignoscerentur , *Genes. cap.*19.

26 ❡ Sed quod magis vrget in conclusio-
ne proposita illud est : an ex tali con-
gressu proles nasci queat , & pro par-
te negativa sunt Plutarch: *in Num.*
Remig. *lib.* 1. *dæmonol. cap.* 6. Vld.
Molitor. *de Python. mulier. cap. fin.*
Aristot. *lib.*1. *de generat. c.*4. Peramato
*lib. de homin.procr.c.*1.Fran.Valleriolla
*to.*1. *enarr. medic.* Ambro. Pareus *l.*34.
*de monstr. & prodig. cap.*10. *de succubis,*
27 *& incub:* † Eo nempe quod hominis
28 procreatio sit actus corporis vivi. †
Quod dæmones nequeunt præstare ,
quia sunt vitæ expertes , & mortis
origo , neque corpus vllum aereum,ne-
que quodvis aliud habent omnino , vt
contra Platonicos defendit Natta *libro*
7. *de Deo fol.* 57. & probat D. Ceci-
lius primus Episcopus Granatensis. *in l.*
plumbeo in cavernis montis illipulitani
reperto , cui titulus est fundamentum Ec-
29 *clesiæ.* † Neque dæmones inter se vllam
habent individui, vel speciei multipli-
cationem , vt fuit error Gregor. Nysse-
ni *lib. de natura dæmon. cap.* 18. neque
inter se commisceri possunt , vt tradit
30 Perera *lib.*8. *in Gen.* 6. *disp.* 12. † Ne-
que vllum semen prolificum (quantum
vis tenue , & aëreum) habent omnino,
vt placuit *Iosepho,& Hebrais* , quia dæ-
mones sunt substantiæ incorporeæ, &
ideo de suo non possunt corporeum se-
men præbere , vt tradit Grilland. *de*
31 *Sortileg. q.*7. *ex num.* 9. † Sunt enim
expertes animæ vegetantis ad quam
pertinet (naturali calore) cibum ac-
ceptum concoquere , ex quo sanguis,
& ex eo semen comparatur , vt docent
Fran. Ualles *de sacra philosoph. cap.*13.
Tiraquel. *in ll. connubial. l.*15. *ex num.*
32 12. † Vnde si qua seminis decisio in
hac copula à dæmone causetur , non
veram , sed delusoriam esse , nullamque
sagis adferre voluptatem, palam confes-
sæ sunt apud Remig. *l.* 1. *dæmonol. c.* 6.
nam vt ipse ait *l.*2. *Perioch.*1.

Itur in horrendos complexus , iungitur
impar
Absurdo coitu Venus irreditiva ne-
fandos.

Quod fieri puto quando dæmon causa 33
generationis non accedit: nam quando
in gratiam id optantis succubæ congre-
ditur , adhibet instituto necessaria , &
semen prolificum quærit aliunde car-
nali actu decisum , & inventum con-
servat , ac tanta celeritate perfert , ac
fovet , ne vitales spiritus evaporentur,
& tunc quando , ac quale oportet in-
fundit , vt docent D. August. *lib.*3. *de*
Trinit. D. Thom. *in Senten.*2. *d. dist.*8.
*& p.*1. *q.*51. *& in quodlib.* 7. *quæst.* 10.
Annan. *lib.*4. *de natura dæmon.* Spreng.
*in Mall. p.*2. *q.* 1. *cap.* 4. Grilland. *d.*
*q.*7. *ex num.*12. Nider. *in Formicar. lib.*
5. *cap.* 9. *&* 10. Petr. Beinsfel. *in*
confess. malef. memb. 1. *conclus.* 5. † Ex
quo sequitur naturalis generatio , & 34
Deus (vt naturæ author) concurrit, vt
organicum corpus infantis formetur,
vt concurrit in incestu , & adulterio
procreatis : quia natura solum postu-
lat, vt ex viri prolifico semine aptè
admixto semini muliebri proles nasca-
tur , vt docent Galen. *l.* 1. *de generat.*
& alij relati *à Sabellico l.* 8. *metaphys.*
*q.*17. Florentin. *ad Avicen. de generat.*
embrion. Vega *l.*1. *de arte medend. c.* 3.
Valles *l.* 2. *controversiar. c.* 6. Abulens.
*l.*1. *Paradox. c.* 48. † Sivè à corpore, 35
sivè à cerebro vis gignendi oriatur spi-
ritus genitalis ipsi semini est implanta-
tus in ipsa seminis ab humano corpore
decisione : nullo facto discrimine an ab
homine ipso , an dæmonis ministerio
infundatur , quia ex vero hominis , &
mulieris semine nascitur homo , D.
Thom. *d. quod l.*6. *art.*8. Sprenger. *in*
*Mall. p.*1. *q.*4. *c.*2. Silvest. *vbi sup.l.*2.
*c.*3. *pun.*3.

❡ Neque

¶ Neque propterea credo multa, quæ
36 ex hac de causa graves quidem, & do-
cti viri tradiderunt, de muliere conci-
piente semine aliunde deciso, quia nu-
gæ sunt muliercularum ad patrocinan-
das puerperas confidæ, pro ijs, quæ
ex adulterino concubitu conceperant,
vt credulis maritis alienos obtrudant
37 hæredes. † Vt de illa, quæ in balneo
ex semine in aqua deciso concepisse
scribit Averroes *collectaneor* 2. *c.* 10.
& ex eo narrat Alber. Magnus *lib. de
format. homin. cap.* 1. quia falsum est,
& nimia credulitate ductus Averroes,
qui ita se audivisse ab vicinia sua scribit,
reprehenditur à Hieron. Mercurial. *l.* 1.
38 *de morbis mulier. cap.* 2. † De Bamber-
gensi puella eadem de causa prægnans
reddita, meminit Nider. *in Formicar.
d. lib.* 5. *cap.* 10. Quod de mentis vir-
ginitate accipiendum est, nam corpo-
ris virginitatem amiserat, per eam
copulam, per quam conceperat, quia
mulier à viro cognosci non potest, si-
ne virginitatis iactura, nec impræg-
39 nari, nisi cognoscatur. † De alia in
patris sui lecto dormiente, qui cum
in somnis pollueret, semen eius ad
matricem filiæ pervenit, & inde puel-
la concepit, & aliis huiusmodi, quæ
nec incautis rusticis queam persuade-
re, ex traditis ab Hiero. Mercurial. *vbi
suprà* Ioann. Schenckius *tom.* 2. *obser-
40 vat. medic.* † Nam ad generationem
si semen rantisper evaporetur (etiam
intra claustra mulieris receptum) ni-
hil habet efficaciæ, quo fit, vt homi-
nes habentes virgam nimis brevem,
aut longam, non generant, quia mo-
dica illa distantia, quæ est inter lo-
cum pollutionis, & caput matricis, fa-
cit semen evaporari, vt tradunt Arist.
lib. 1. *generat. cap.* 6. Ambros. Paræus
lib. 34. *de monstr. & prodig. cap.* 16. †
41 Quia imo ex semine aliunde deciso,
quod per tam longum tempus refrige-
ratur, sed cum diabolus norit spiritus
vitalis conservationem, & vim caloris
putredinalis, & applicandi tempus,
& alia naturæ arcana, & quibus va-
leat semen asservari, quominus non
evaporetur, ac quale, & quantum, &
quando opus sit infundere, anceps sum,
an ex eius congressu proles valeat ge-
nerari, ideo quæstioni subsisto, donec
melioribus nactus fundamentis, possim
definire.

APPENDIX.

SVnt multi, qui ex muliere, & in- 42
cubo dæmone nati creduntur, vt
Hercules, Servius, Tulij, & alij Se-
midij, quos ex Dijs, hoc est ex dæ-
monibus natos fuisse probarunt D.
Thom. *p.* 1. *q.* 50. *art.* 1. Arnob. *lib.* 5.
contra Gent. Orig. *lib.* 6. *contra Cels.* †
Romulus ex Rhea, & incubo Martis 43
nomine procreatus est, Ovid. *lib.* 1.
Fastor. Alexander Magnus ex Olym-
pia, & Hammone, vt referr. Quint.
Curtius *lib.* 1. nec desunt, qui Luthe-
rum in hac classe referant, Fontan. *in
histor. de statu relig.* † Quod apud In- 44
dos frequentissimum docet Petr. Chieza
histor. Perù p. 2. *cap.* 27. dum scribit in
Hispaniola *Corocoton*, dæmonem misce-
ri solitum mulieribus, & ex eo natos
bicornes nasci. † Æneam ex Anchi- 45
se, & Venere succuba natum narrat
Virgil. *Æneid.* 1. quod non ita appro-
bo, etiam si id teneat Sylvestr. *lib.* 2.
de strig. cap. 3. *pun.* 3. † Nam licet in 46
conceptione par sit vtriusque conatus
post omnia solius sunt matris, tam in
disponendo, quam in alendo fœtu, &
alia naturæ arcana: quæ succuba præ-
stare nequit, quia corpus in tempus ac-
cipit vitæ, & caloris naturalis expers.
† Vnde Æneam à dæmone Veneris 47
specie suppositum potius credo, quam
conceptum, vt de vacca illa, quæ in-
fantem

fantem peperit narrat Ioan. Reynardus *lib. de peregr. gent. serm.* & de succuba Barberij, quæ filios plures ei supposuit, Sabin. *in Ovid. metamorph.* †
48 Qui autem à dæmone procreantur, ex hac copula ponderosissimi sunt, & quatuor nutricum mammis exhaustis pallidi, & macilenti vagiunt, ex quo eos Itali *Vagiones* appellant, de quibus plura, Sprenger. *in Mall. p.2.q.1.c.7.* Annan. *lib. 4. natura dæmon.* Molitor. *de python. mulier. cap. 6.* Maiol. *dier. canic. to.2. colloq.3.*

CAPVT XXXI.

De Gigantibus, & Pygmæis, & alijs monstris terrestribus.

SVMMARIVM.

1 *Gigantes ex concubitu dæmonum & mulierum natos esse multi asserunt:*
2 *Quæ tamen sententia damnatur.*
3 *Gigantes ante diluvium, & post diluvium fuisse.*
4 *Goliath habebat altitudinem sex cubitorum, & palmi.*
5 *Og Gygantis cubile novem cubitorum in longum.*
6 *Cubiti Hebræi conficiunt digitos XLV.*
7 *Cadaver cubitorum XXXIII.*
8 *Puella mortua fluminis alluvione advecta cubitorum XL.*
9 *Anthei ossa in longum cubitorum LX.*
10 *Cadaver in Creta adinventum cubitorum XLV.*
11 *Cadaver pedum XXX. in montanis Narbonensibus.*
12 *Corpus in Anglia fluminis alluvione detectum pedum L.*
13 *Pallantis corpus Romæ repertum cuius longitudo muros vrbis altitudine æquabat.*
14 *Molaris centum nostrorum magnitudine, & alium pugno maiorem.*
15 *Batuecis cadaver repertum altitudine pedum XII.*
16 *Indi, elephantes, vt nos equos transiliunt.*
17 *Indi, portarum custodes pedum XV.*
18 *Gigantes generantur quando semen est crassissimum, & calidissimum, & spiritibus affluens.*
19 *Giganteam mulierem Romæ visam cuius parentes reliquos homines æquarent.*
20 *Gigantes inter monstra non annumerantur.*
21 *Gigantes potest diabolus causare.*
22 *Gigantes relati in Genesim non fuerunt ex dæmonibus incubis, & succubis.*
23 *Filij Dei non appellantur dæmones.*
24 *Pygmæi quàm brevissimi statura.*
25 *Pygmæos triennio gignere, & octennes mori, & cum gruibus pugnare.*
26 *Pygmæos non esse fabulosos.*
27 *Pygmæos fuisse homines cubitales.*
28 Ezechiel cap. 27. *de Pygmæis interpretatus.*
29 *Pygmæos potest diabolus inducere.*
30 *Pygmæi ex semine humano pusillis brutis commixto possunt à dæmone induci.*
31 *Gottos Reges, ex vrso, & virgine nobili natos.*
32 *Homo nõ nascitur, ex homine, & fera, sed monstrum.*
33 *Ferinum semen perfectionis humanæ expers est.*

ET quia ex asserto concubitu dæmonum, & mulierum, natos fuisse Gigantes, omnes, qui filiorum Dej, & filiarum hominum concubitum, in præcedenti capite asserebant, nervose non dubitant asserere, sic intel- 1

ligentes illud, Genes. cap. 6. *post*
quam autem ingressi sunt filij Dei ad
filios hominum illaque genuerunt, isti
sunt potentes à sæculo viri famosi: Gi-
gantes autem erant super faciem terræ,
2 &c. † Necesse est an sint Gigantes
huius modi ex dæmonum congressu
procreati ostendere, & cum asserta
sententia de filiis Dei, & filiabus ho-
minum de dæmonibus incubis, & suc-
cubis detestata sit, vt dixi *sup. cap. 30.*
ex numer. 4. opus est an tales Gigan-
tes visi fuerint in rerum natura,
an dæmonis illusionibus referendos,
3 asserere. † Gigantes, vt compertum est
ante diluvium, ita post diluvium,
fuisse, Genes. cap. 6. *Gigantes autem*
erant super faciem terræ: ita post dilu-
vium Numer. cap. 13. *Vidimus monstra*
quædam filiorum Evoc de genere Gigan-
teo, quibus comparati quasi locustæ vide-
bamur. † De eorum statura nihil cer-
4 to præfinitum est quam quod de Gigan-
te Goliath sacra commemorat Parœmia
in altitudinem habuisse sex cubitorum,
& palmum, *Reg. 1. cap. 17.* in hæc ver-
ba, *Et egressus est vir spurius de castris*
5 *Philisthinorum nomine Goliath de Geth*
altitudinis sex cubitorum, & palmi. †
Et de Gigantis Ogthoro fuisse novem
cubitorum in longum, & quatuor in
latum, Deuteron. cap. 3. *Solus quippe*
Og Rex Basan restiterat de stirpe gigan-
tum. Monstratur lectus eius ferreus, qui
est in Rabbeth filiorum Ammon novem cu-
bitorum habens longitudinis, & quatuor
6 *latitudinis.* † Quorum singuli cubiti
continent digitos XLV. quæ conficiunt
pedes III. minus digitis III. vt appa-
ret ex Bibliaco computo tradito ab auun-
culo meo Ioann. Baptista Villalpando
in Regio Codice to. 3. Apparat. & reco-
lit Theodoret. *in Genes. q.* 48. Sixt.
7 Bibliot. *l. 5. annot.* 76. † De alijs tam
mira traduntur ab scriptoribus, vt verear
nequid fabulosum admiscuerint; verba
referam, vt eorum fides apud authores
sit. Solin. *c. 5. Quod bello Cretico, cum*
elata flumina impetu plus quàm vi am-
nicâ invecta terras rupissent post discessum
fluminum inter plurima humi dissidia hu-
manum cadaver repertum est cubitorum 8
XXXIII. † Aristoteles, sive quis alius
l. de natura rer. affirmat, *In Occiduis*
partibus repertā esse puellā, quā vnde flu-
viorū gurgites ab Occeano terris aduexe-
rint ignoratur, in capite vulnerata, & mor-
tua, quæ quinquaginta cubitorum longitu-
dinis erat, quod licet fidem excedere vi-
deatur confirmat Vincen. *l. 31. hist. nat.*
c. 125. † Strabo irridet Gabinium Ro- 9
manum historiacum qui *l.* 17. testatus
est se in Mauritania vidisse Anthæi ossa
longa cubitor. LX. quamvis Gabinius
in testem adducat Sertorium, sed assentit 10
Plutarchus, vt refert Fulgos. *l. 1. c. 6.*
† Plin. *l. 7. c. 16.* post quam plura de
Gygantum proceritate scripsit addit
corpus illud, quod in Creta terræmotu rupto
monte inventum erat cubitorum XLVI.
& Æthiopes ait esse octo cubitorum *d.*
lib. 7. cap. 2. † In montanis Narbonen- 11
sibus sub Carolo VII. Gallorum Rege
repertum est cadaver pedum XXX. vt
oculatus testis narrat Fulgos. *d. c. 6.* † Et
in Anglia fluminis alluvione detecta 12
sunt humati hominis ossa adhuc ordi-
ne composita, vt totius corporis longitu-
do facile innotesceret ad pedes L. vt re-
colit eius seculi scriptor *Robert. Ment.*
† Fuit etiam Pallantis corpus Romæ
repertum anno Dom. 1039. cuius lon- 13
gitudo muros vrbis altitudine æqua-
bat, inventum quoque vulnus in pecto-
re longum pedes quatuor, vt memo-
rat Vincent. *lib. 25. c. 34.* † De molari 14
Gigantis invento centum nostrarum
magnitudine tradit D. Augustin. *lib 15.*
Civitat. Dei c. 9. cui addit *Vives* in festo
D. Christophori in Valentiæ vrbis tem-
plo ostensum sibi molarem dentem
pugno maiorem, cuius argumento ad
alias

alias corporis partes illum referens longè vlnas X X X. habuisse affirmat.
15 † Et non longè à nostris temporibus apud *Batuecas*, aliud cadaver repertum est altitudine pedum XII. in antro ad parietem incumbens clipeo, & hasta armatus, ex cuius literis, etsi vetustate corrosis Gothum hominem fuisse facile colligebatur, cuius scutum se vidisse, & alia in proposito narravit præceptor meus *Doctor Ioan. de Leon Salmanticensis primarius à quo in iure Canonico, & Cæsareo, Baccalaureati gradum accepi ann.* 1603. & 1604. † Mela *lib.*3.
16 *c.*4. tantæ proceritatis scribit apud Indos reperiri homines, corpore adeo ingenti, vt Elephantibus etiam maximis, sicut nos equis facilè insiliant, & assentit Solin. *cap.*53. † Et qui novum
17 orbem perlustrarunt referunt in vrbe Regia Pasquim portarum custodes esse Gigantes proceritatis pedum XV. vt refert Melchior Nuñez Iesuita *in literis suis ann.* 1555. & in Hispania alios reperiri pedum XII. scribit D. Isidor. *lib.*11. *Etymol. c.*3

18 ¶ In quibus non immoror an sint vera, sed quod fieri possint, & procreari, vel à Giganteis parentibus, vel ab aliis, qui non sint Gigantes, dum tamen semen crassissimum, & calidissimum habeant spiritibus affluens, & seri expertem, quæ fœtum faciunt excrescere,
19 vt docent *Hippocrat. & Celsus.* † Et ita verum est, quod testatur D. August. *lib.*15. *Civit. Dei, cap.*23. Romæ paulò ante quam à Gothis vrbis excidium fieret mulierem Giganteam se vidisse, cum tamen parentes eius reliquos homines æquarent: cui accedit Vincent.
20 *vbi sup. lib.*19. *cap.* 3. † Quod quasi agnoscens Paul. I.C. *lib.*4. *sententiar.* Gigantes inter monstra annumerari noluit, licet à communibus parentibus nascantur, dum ait *in l. non sunt liberi D. de statu homin. Partus autem, qui membrorum humanorum officia ampliavit aliquatenus videtur effectus, & ideo inter liberos connumerabitur.* † Quare 21
cum naturale sit Gigantes, ex seminis potentia procreari, poterit dæmon eo vti eligens homines calidos, & robustos, & abundantes multo semine, quibus succumbat, deinde mulieres similis conditionis quibus incubat, & sic Gigantes propagare, vt docet Franc. Valles *tract. de sacra philos. c.*8. † In quo 22
præclarè ille de eo, quod fieri potest, sed erroneè quatenus Gigantes illos sacræ Scripturæ putat ex dæmonibus incubis, & succubis procreatos, quod satis impugnarunt præter illos, quos in præcedenti capite retulimus, D. Th. Scotus, Sotus, & alij *in Sent.* 2. *dist.*8. D. Isid. *lib.* 8. *Ethim.* And. Cæsalp. *de investig. dæm. cap.*19. Theodoret. *in Genes. q.* 47. Rupertus Procopius Abulens. *in Genes. c.*6. Alex. de Hal. *part.* 1. *q.*76. Mart. del Rio *lib.*2. *Mag. q.*15. † Nam 23
sacra Scriptura sub filiis Dei, non intellexit dæmones, sed filios Seth iusti fili Adami, qui ex vitæ probitate filij Dei appellabantur cum filiabus Caim congressu, nam vt ait Suidas, *Sethum illius ætatis homines Deum appellabant,* &c. *Merito igitur Sethi, & Enossi, & Enoch filij Dei, & Deorum filij authore Symmacho intelliguntur, qui victi libidine ad Caim filias sunt egessi, è quorum impari, & impuro coniugio nati sunt Gigantes.*

¶ Pygmæi sunt brevissimæ statutæ 24
homunculi cubitales, vt tradit Aul. Gel. *lib.*9. *noct. Attic. cap.*4. D. Isidor. *lib.*11. *Etym. cap.* 3. Seu trium spithamarum, vt ait Plin. *lib.*1. *c.*2. Quos perdicibus similes tradit Nicephor. *lib.*12. *cap.*37. † Et triennio gignere, & octennes mo- 25
ri memorat Albert. Magn. *lib* 7. *animal. tit.*1. *cap.*6. & pro satis frugibus contra grues dimicant, vt dicit Mela *lib.*3. *c.*9. & hominum genus affirmat Plin. *lib.*1.

c. quare eos gruum hostes dixit Solin.
c.15.2.& lib.4.cap.11.& lib.5. cap.29.
26 *& lib.6.cap.19.&* 30.† Quod non esse
fabulam in hæc verba testatur Aristot.
libr.8.histor.animal. capite 12. Ex Cy-
thisis campis ad paludes Ægypto supe-
riores grues veniunt quo in loco pugnare
cum Pygmæis dicuntur : non enim id fa-
bula est , sed certe genus tum hominum,
27 *tum etiam equorum.* † Confirmat Eze-
chiel. capit. vigesimo septimo. *Pygmæi*
in curribus tuis, in Hebræo autem fon-
te גמד *Cubitales* significat *Iudic. cap.3.*
Quod vertit Vulgata *Pygmæos* , quare
non illud vt proprium , sed vt appella-
tivum nomen accepit Divus Augustin.
lib. 16. Civitate Dei , capite septimo.
28 † Sed cum LXX. Interpretes intelligo,
non quod staturæ tales , sed quod tur-
res tam altæ vt viri etiam fortissimi,
& maximi in imo versantibus vix cu-
bitales apparerent, nam Pygmæos non
esse veros homines , sed bruta, vel
monstra , & ad classem simiarum refe-
rendos tradunt Aul. Gell. *lib.9. noct.*
Atticar. cap.4. Cœl. Rhodigin. *lib.4.*
29 *antiquit. lect. cap.3.* † Et licet sint ho-
mines potuit dæmon , vt Gigantes in-
ducere , ita contrariis ex causis Pyg-
mæos procreare, atque efficere , vt ad
iustam staturam corporis homines non
perveniant : vt lucri avidi parentes,
certis medicamentis efficiunt, vt filij
30 pumiliones nascantur.† Vel etiam hu-
manum semen pusillis brutis immit-
tendo potuit eos inducere , nam Pyg-
mæos non esse homines , sed bruta si-
miarum natura testantur Alex. ab Ale-
xand. *lib.2. dierum genial.* Annan. *lib.4.*
natura dæm. Lycaston. *in Prodigiis.* Leu.
31 Lemn. *lib.1. de oculi. natur. c.8.*† Quem
admodum Reges Gotthos ex vrso , &
virgine nobili natos confirmat Iornan.
de rebus Gottic. nam in agro suecico vr-
sus virginem rapuit, & cum eam com-
pressisset, prægnantem reddidit, vt nar-
rat Saxo Grammat. *lib.10. de reb. Dan.*
†Quod si quando accidit potius ex mu- 32
liere , & incubo dæmone vrsi forma,
quam ex muliere , & vrso natos existi-
mo, nam ex homine, & fera non nasci-
tur homo, sed monstrum, vt ex hyæna,
& lupo thocs: ex equa, & asino, mulus:
& ex aliis specie discrepantibus ani-
mantibus leopardi , pantheræ , & aliæ
hybrides. † Quia ferinum semen per- 33
fectionis illius expers est , quæ ad tam
nobile animæ domicilium requiritur,
vt non male, Manil.

Permiscet sæpè ferarum
Corpora cum membris hominum, non
seminis ille
Partus erit, quid enim nobis commune
ferisque.

CAPVT XXXII.

De Centauris, Onocentauris, & Hippocentauris.

SVMMARIVM.

1 *Centauri Onocentauri & Hippocentauri sint ne monstra, phantasmatave, n.1. vsque ad 6.*

6 *Centauros, Onocentauros , & Hippocentauros negarunt Imperatores, & Iurisconsulti.*

7 *Onocentauros, Centauros, & Hippocentauros negarunt Philosophi.*

8 *Hippocentauros, Centauros, & Onocentauros negarunt Medici.*

9 *Centauros, Onocentauros , & Hippocentauros , negarunt Patres Orthodoxi.*

10 *Hippocentaures , Onocentauros , & Centauros , negarunt Iurisperiti.*

11 *Onocentauros , Hippocentauros , & Centauros negarunt Poetæ.*

12 *Hippocentauros se vidisse affirmat Plinius.*

13 *Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros, veros esse probatur ex sacris, & humanis litteris.*

14 *Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros ex homine, & bruto nasci.*

15 *Hominis adulterata natura, quam varia monstra producat remissive.*

1 CEntauros, Onocentauros, Hippocentauros dæmonum phantasmata esse multi sunt, qui asseverant, Eremi, solitarij incolæ, qui in beatorum cœtu annumerantur felices, & primus omnium expertus est D. Antonius maximis horum spectris solicitatus, vt narrat D. Athanasius *in eius vita*, dæmones bestiarum, & serpentum formas induentes, omnia, vbi vir sanctus agebat, protinus replevere phantasiis leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum necnon
2 & pardorum atque pantherarum. † De Antonio etiam per eremum ad Paulum iter faciente sic se habet D. Hieron. *Conspicit hominem equo mixtum cui opinio poëtarum Hippocentauro nomen dedit*, & paulò post, *inter saxosã convallem, haud grandem homunculum videt aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cuius extrema pars corporis*
3 *in caprarum pedes desinebat.* † Hanc ob causam idem Hieronymus Eremum dicit *Monstrosorum animalium feracem*, & D. Cyrill. in Isai. cap. 34. *Spiritus mali, libenter dicuntur in desertis locis habitare.* Procop. cap. 13. *desertis incultisque locis ipsi dæmones gau-*
4 *dent.* † Et ex Gentilibus Plin. *lib.* 7. *c.* 2. Satyros sub solanis Indorum montibus, tum quadrupedes, tum recti currentes humana effigie, admiserunt. Et in desertis Alexan. ab Alexand. *lib.* 2. *dier. Genial. cap.* 9. *Immanes, ac formidabiles visuntur imagines, vltra humanum modum, nigris, & demissis tunicis in veste lugubri, funestaque barba, atque capillo summisso, atque horribili*
facie. † Nam si hæc valet dæmon in- 5
ducere, cur non alia monstra effingere, atque ex elementari corpore ementiri, & hominibus (quasi vera) repræsentare, ita vt oculorum aciem, & tactum fallant, vt de aliis eius apparitionibus in communi dicendum est,
cap. 37. *ex num.* 38. † Ex quo Centau- 6
ros, Onocentauros, & Hippocentauros viva animalia esse negarunt, Imperatores, & Iurisconsulti, illi *in* §. 1. *Instit. de inutil. stipulat. At si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest dari stipulatus fuerit, &c. aut Hippocentaurum, qui esse non potest, inutilis erit stipulatio.* Hij verò *in l. si ita stipulatus* 97. *D. de verbor.*
obligat. † Ex Philosophis idem docent 7
Cicero *Thusculan.* 1. *Is planè perspiciet inter Hippocentaurum, qui nunquam fuerit*, & lib. 2. naturæ Deor. *Etenim videmus cæteras opiniones fictas, atque vanas diuturnitate extabuisse, quis enim Hippocentaurum fuisse, aut Chimeram putet?* Seneca autem concivis meus *lib.* 8. *epist.* 59. *Et hac autem, quæ non sunt in rerum natura complectitur, quæ animo succurrunt, tanquam Centauri, Gigantes, & quid quid aliud falsa cogitatione formatum habere aliquam ima-*
ginem cœpit. † Ex Medicis probat Ga- 8
len. *libro* 3. *de vsu part.* Dum impossibile asserit nasci potuisse Hippocentauros ex hominibus, & equis Magnesiis. Artemidorus Daldian. *libro* 4. *de somnior. interpret. cap.* 49. *Quæcumque monstrosa sunt, & nequaquam possibilia, vt existant, ve-*
lut Hippocentauros, &c. † Quibus 9
astipulantur ex Patribus D. Isidor. *lib.* 11. *origin.* D. August. *lib* 18. *Civitat. Dei*, *c.* 13. qui testatur in hæc verba. *His temporibus fabulæ fictæ sunt de*

Triptolem. &c. de Minotauro, &c. de Centauris, de equorum hominumque fue-
10 *rint natura concinata.* † Et ex nostris Covarr. *l.4. vari.r. cap.* 2. Alciat. *li.* 9. *Parerg. c.*13. Corrasius *l.* 5. *Miscellan. cap.*2. Marot. *de iure quæsit. lib.* 1. *ca.* 22. *ex nu* 43. Maiol. *tom.* 1. *dierum canicular. colloq.*2. † Item, & Poetæ, Lucr.
11 *lib.*4.

Nam certè ex vivo Centauri non fit imago.
Nulla fuit quoniam talis natura animali.

† *libro quinto.*

Sed neque Centauri fuerunt, nec tempore in vllo
Esse queat duplici natura, & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta potestas.

12 ¶ In contrarium tamen invenio aliorum opinionem, asserentium Hippocentauros esse vera, & non commentitia animalia, re veraque in rerum natura, & non in operatione intellectus dumtaxat existere, vt gravissimus author, quin & oculatus testis, id asseruit, Plinius *l.*7. *natur. hist. cap.* 3. *Claudius Cæsar scribit Hippocentaurum in Thessalia natum eodem die interiisse; & nos principatu eius allatum illi ex Ægypto in melle vidimus.* †
13 In cuius veniunt sententiam multi alij non contemnenda lectione viri, nam Æliam. *libro* 17. *hist. animal. capit.* 9. Centauros, & Onocentauros esse affirmat. Tertulian. *lib. de mirabil.* Hippocentauros veros testatur Apuleius *lib.* 4. *de asino aur.* Xenophon. *in Pædia Cyr. l.*4. Quibus astipulatur sacra pagina D. Isai. *cap.* 34. *Et erit cubile draconum, & pascua strutionum, & occurrent dæmonia Onocentauris, & pilosus clamabit alter ad alte-*
14 *rum.* † Quo in loco licet varia Patres, & Septuaginta interpretes comminiscantur, vulgatæ lectionis rigore retento Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros existere in rerum natura non dubito, qui ex parte equivel asini sint, & ex parte hominis, vel ex vtriusque animantis commixtione, vt probat Plin. *lib.*7. *cap.* 3. & plutarchus ait in Gryllo, *Quando, & capris tentarunt viri, & Scrophis, & equis illudere, mulieres quoque in bestiarum mares insanierunt, ex eiusmodi enim nuptijs Minotauri nobis, Ægypanes,* &c.
† Et non solum ex adulterina, & ne- 15
fanda commixtione natos esse Hippocentauros asseverarem, cum monstra hæc, vel casu nasci, vel aliqua talium dari possit species, quemadmodum, & Satyrorum, & Cynamolgorum in Æthyopia, & India canina habentium capita, vel similia, de quibus sequenti capite dicendum est.

CAPVT XXXIII.

De Lemnijs, Arimaspis, Cynamolgis, Satyris, & alijs naturæ monstris.

SVMMARIVM.

1 *Monstra humana naturæ reperiri probantur.*

2 *Idiotæ ignorant quæ vident, & credere nolunt nisi quod vident.*

3 *Lemnij homines sine capite, & vultu omnes eius partes in pectore habent.*

4 *Lemnios se vidisse testatur D. Augustinus.*

5 *Lemnios huiusmodi esse probat D. Isidorus.*

6 *Lemnios fieri posse probatur ratione.*

7 *Homo biceps natus sub Theodosio.*

8 *Homo,*

8 *Homo qui duo capita, & quatuor manus habebat.*
9 *Arimaspi vno tantum oculo præditi.*
10 *Arimaspi ex parvitate materiæ procreantur.*
11 *Indiis nasci homines monoscellos aliquando.*
12 *Monoculos apud Æthyopas habitasse.*
13 *Cyclopes vno tantum oculo præditi.*
14 *Polyphemi historia ex Arimaspis commentitia.*
15 *Cynocephali sunt homines canino capite præditi.*
16 *Indos homines canino capite montibus habitare.*
17 *Homo, qui retro totus erat canis.*
18 *Cynamologos caninis capitibus insignitos.*
19 *Cynocephalos post vastam AEgypti solitudinem habitare.*
20 *Cynocephalis humanos mores mentemque ac rationem inesse.*
21 *Cynocephali in Europa delati visi sunt.*
22 *Satyri toto corpore hirsuti sunt, pilis vestiti ac pedibus ferinis facie tamen humana.*
23 *Satyri in Indorum montibus conspiciuntur.*
24 *Satyri apud Indos à summis montium saxa devolvunt venatoribus.*
25 *Satyri homines sunt, & rationis compotes atque ex Adam profecti.*
26 *Homines equinis pedibus visi.*
27 *Hippopodes equinis pedibus incedere.*
28 *Hippopodem natum esse affirmat D. Augustinus.*
29 *Hyppocentaurum Romæ sub Claudio allatum.*
30 *Troglodita sermone carent cum sint homines.*
30 *Chromandas silvestres homines sine voce.*
31 *Homines quibus pro eloquio nutus est, alij sine sono linguæ, alij labris cohærentibus.*
32 *Lingua donum Spiritus sancti est, ideò quibus velit adimit.*
33 *Monstra si rationis vestigia habent inter homines sunt annumeranda.*
34 *Monstra reformatis membris in decorem resurrectura sint in die iudicij.*
35 *Monstra veros homines esse Senatus censuit.*
36 *Hominem cum fera coire probatur ex sacris litteris.*
37 *Proles nasci ex homine, & fera probatur ratione.*
38 *Chelenophagi homines silvestres sunt hirsuto corpore, & vestiuntur coriis piscium.*
39 *Carmani hirsuti corpore præter capita ferarum more vivunt.*
40 *Arthabatritas pronos atque quadrupedes, vt feras vagari.*
41 *Homines ex peccatorum culpa, & Dei iudicio solent forma degenerare.*
42 *Dæmonis duplex ratio ex monstris comparandis.*
43 *Conceptionis tempore ex vi imaginationis parentum potest homo forma fœdari.*
44 *Imaginatio matris in formando fœtu magis quam patris operatur.*
45 *Exempla earum quæ ex aspectu picturæ vna pulchra prolem, altera deformem peperit.*
46 *AEthyops, quæ ex AEthyope albam peperit prolem, & alia hirsutam, eo quod conceptionis tempore similes figuras essent contemplata.*

47 Bruta

47 *Bruta quia in coitu vix, aut raro ad res externas se divertunt frequenter suis parentibus assimilantur.*

48 *Phantasia per se non immutat fœtum.*

49 *Phantasia est potentia cognoscitiva, & eius actio immanens vnde fœtum formare nequit.*

50 *Phantasia non potest signaturas peculiares fœtui imprimere mediantibus animi passionibus.*

51 *Authoris sententia circa imaginationis potentiam in formando fœtu.*

52 *Monstrosi partus causa, & origo.*

1 NAturæ monstra esse non solum historici, sed & Philosophi tradidere, quorum omnia hic non sunt recensenda, sed probanda quæ possunt fieri, aut quæ à dæmone induci, qua-
2 rum vtrumque agnovit Vlpian. I.C. *in l.ostentum 38. D. de verbor. significat. Ostentum Labeo definit, omne contra naturam, cuiusque rei genitum factumque. Duo genera autem ostentorum, vnum quotiens quid contra naturam nascitur, tribus manibus forte, aut pedibus, aut qua alia corporis parte, quæ naturæ contraria est Alterum cum quid prodigiosum videtur, quæ Græcè φαντάσματα vocant.*
3 † Principaliorum omnium eorum nonnulla referam, vt exemplis fiat res clarior, & vt multa, quæ apud bonarum litterarum authores comperta sunt, certa habeantur, nam apud idiotas fidem perdunt, quæ suo pusillo & contracto iudicio non subiacent, ea quæ vident ignorantes, credere nolunt nisi quod
4 vident. † *Lemnij* seu *Blemij* homines sunt, qui apud Æthyopes habitantur, qui sine capite sunt, ac vultu, & omnes eius partes in pectore habent, vt scribit Mela *lib. 1. cap. 4.* de quibus Solin. *c. 53. Sunt qui cervicibus carent, & in humeris habent oculos*, quibus stipulatur Plin. *lib 5. cap. 8. & lib. 7. c. 2.* Aul. Gel. *lib. 9. cap. 4.* † sed ad hoc credendum nemo nos cogit præter quam quod Divus Augustinus *ad fratres in Erem. serm. 37.* qui de illis agens in hæc verba testatur; *Ego iam Episcopus Hipponensis eram, & cum quibusdam servis Christi ad AEthyopiam perrexi, vt eis sanctum Christi Evangelium prædicarem & vidimus ibi multos homines, ac mulieres, capita non habentes, sed oculos grossos fixos in pectore, cætera membra æqualia nobis habentes.* † Et licet mihi 5
tanti viri testimonium sufficiat, alius non minoris authoritatis accedit Solini & Melæ sententiam approbans doctissimus Archiepiscopus Hispalens. D. Isidor. *li. 11. c. 3.* dicens; *Lemnios (iidem sunt, quos Mela Blemios dicit) in pectore, & humeris oculos habere, carereque capite.* † Quod fieri potest ex se- 6
minis vitio, nam vt ex abundantia generantur Gigantes, & bimembres, sic ex parvitate cervix eminere nequit; vt Pigmæi quos ad rectam corporis staturam non deducit, vt tradunt Ambrosius Paræus *lib. 24. de monstr. & prodig. cap. 13.* Petrus Garsia Carrero *ad Galen. de locis affect. disp. 7. cap. 3.* Nam vt ait Divus Augustinus *libr. 16. civitat. Dei cap. 8. Qualis ratio redditur de monstrosis apud nos hominum partibus, talis de monstrosis quibusdam gentibus.* † Quem- 7
admodum enim compertum est ex nimia materiæ copia, vt non vna tantum cervix emineat, sed plures, cuiusmodi biceps homo natus sub Theodosio, vt narrat Sigisbert. *in Chronic.* & Vincent. *hist. natural. lib. 31 cap. 118.* † De alio 8
qui duo capita, & quatuor manus habebat, Divus Augustinus *lib. 16. cap. 8.* De alio bimestri, quoad omnes corporis partes Oros. *lib. 5. hist cap. 6.* Et de illo qui humanorum membrorum officia ampliavit. *l. non sunt liberi, D. de stat. hom.*

hom. quorum omnium exempla refert Ambrof. Paræus *d.lib*.24.

9 ¶ Arimaſpi ſunt, qui circa Caſpium mare inhabitant vno tantum oculo præditi ideo dicti monoculi, Aul. Gell.*l*.9. *noct. Attic.c*.4. *Apud Scy as quoſdam eſ-*
10 *ſe vnum oc lum habentes in frontis medio qui appellantur Arimaſpi*.† Qui Similiter ex parvitate materiæ procreantur, vt probare videtur Plinius naturalium diligentiſſimus apud omnes magno in pretio habitus *lib*. 7. *c*. 2. *Vnoculos media in fronte, & Arimapſos ſicut enim abſque vtroque oculo naſci homines con-*
11 *tingit* † Quibus accedit Solinus *cap*. 19. *Arimaſpi circa Beſglithram (non longe à Caſpio mari poſiti) monocula gens eſt*:& cap 65. *legimus monoſcelos apud indos naſci ſingulis cruribus, & ſingulari pernicitate qui reſupinati plantarum ſuarum*
12 *magnitudine inumbretur*. † Et vt omnis dubitatio tollatur, nam cuiuſvis ſancti viri authoritas apud me, magis quam Philoſophorum argumenta operatur, quinimo Eccleſiæ Antiſtitis, atque Doctoris eximia doctrina, & religione clari D. Auguſtin. *vbi ſup*. qui in hæc verba teſtatus eſt, *& vidimus in infe-*
13 *rioribus Æthyopiæ partibus homines vnũ tantum oculum in fronte habentes* † Cuiuſmodi ſunt κύκλωπες *Cyclopes*, vt teſtatur Aul.Gellius *lib*.9. *noct. Atticar. c*.4. nam vt ait D. Iſidor.*lib*.11.*cap*.3.*Cyclopes Indos monoculos aſſeverant*. † Non
14 tamen Polyphemum, nam eius hiſtoria ex his commenta apud Virgil *Æneid*. 6.quam Hiſpanis carminibus nullis ſane poſtponendis, ingenio, & eruditione clarus concivis, & amicus noſter deſcribit *D. Ludovico de Gongora in Poemate ad Comitem de Niebla*.

15 ¶ Cynocephali homines ſunt canino capite præditi apud Tartaros habitantes, qui cum ipſis Tartaris perpetuam gerunt hoſtilitatem, ad quorum pugnam hyeme ſe aquis mergunt, arena poſtea ſeſe involvunt, gravataque per eum modum cute quaſi ferro tergore obtecti ſagittas adverſariorum contemnunt, in quos irruunt, ac ſolis dentibus, & vnguibus dilaniant, vt tradunt Vincent *lib*.31 *c*.11. Antonin.*tit*.19.*c*.8.§. 16
18. † Apud Indos quoque homines canino capite eſſe teſtatur Solin.*c*.65. *Megaſtenes per diverſos Indiæ montes eſſe ſcribit nationes capitibus caninis, armatas vnguibus amictas veſtitu tergorum ad ſermonem humanum nulla voce, ſed latratibus tantum ſonantes aſperis rictibus*
† Quod incredibile non eſſe teſtatus 17
eſt D.Aug.*l*.16.*Civit. Dei c*.8. cùm ſæpius homines naſci viſi ſint canino capite & apud Albanos muliercula quædam peperit infantem, qui ante totus erat homo, retro totus erat canis, vt ſcribit Vincen.*l*.26.*c*.46. † Et Cynamol- 18
gos caninis capitibus eſſe teſtatur etiã Plin.*l*.6.*c*.30.*& l*.7.*c*.2. Aul.Gell.*lib*.9. *noct. Attic.c*.4. Eoſque Cynocephalos appellat.D. Iſidor.*l*.11.*c*.3.†Quibus ac- 19
cedit Ælian.*l*.10.*c*.26 *Poſt vaſtam Ægypti ſolitudinem, quam ſeptem diebus tranſiri ferunt ſecundum viã, qua ad Æthyopem pertinet Cynocephali homines habitantes ex venatu Dorcarum, & Bubulorum vivunt, nigro aſpectu, capite, & dentibus caninis præditi ſunt: vocis quidem expertes ſunt, ſed ſtrident acutè*.† Et hu- 20
manos mores, mentemq; ac rationem Cynocephalis ineſſe demonſtrans ſic ait idem Ælian.*d.l*.10.*c*.31.*Cynocephali eſculenta teſtaceis involucris circumveſtita reperiunt, cuiuſmodi cuiuſmodi ſunt amygdala, glandes, nuces excernunt præclarè intelligentes intima quidem eſculenta eſſe, extima verò reijci oportere*.
† Probanda igitur eſt hæc de Cynoce- 21
phalis ſententia, vt pudeat tot authoribus refragari: quando quidem etiam in Europam delati viſi ſunt in ſummorum Regum ædibus: nam vt ait Vincent.*l*. 31.*c*.126.*Ætate noſtra delatum eſt Regi*

Franciæ Ludovico monstrum, aut homo canino capite, cætera membra corporis habens vt homo, crura quidem humano more nuda, manusque & brachia, collum album, ac nudum: dorsum vero pilosum, erectus vt homo stabat, & vt homo sedebat, coctis carnibus vescebatur, vinumq; libentissime bibebat cibũ manibus capiebat, ac ori suo inferebat, genitale membrum habebat vltra quam corporis moles exigebat: puellis, ac fœminis libẽtissime iungebatur, & in sexu viri, ac fœminæ discretionẽ præ se ferebat.

22 ¶ Satyri sunt quos semiferos appellat Mela *l.1.c.3.* Nam toto corpore hirsuti sunt pilis vestiti, ac pedibus ferinis, sola tamen facie humana præditi, sive vt ait idem Mela *c.4. Satyri præter effigiem nihil humani præ se ferunt.* & Plin.
23 *l.5.c.8. Vultu excepto, humani nihil eos habere.* † Quorum naturam, vt aptius describat idem Plin. *l.7.c.2.* sic testatur, *Subsolanis Indorum montibus (Cartadulorum dicitur Regio) Satyri sunt perniciosissimum animal, tum quadrupedes, tum rectè currentes humana effigie propter velocitatem, nisi senes, aut ægri capiuntur.* † Quare eos inter belluas annumerandos cen-
24 set Ælian. *l.16. In India montes Corunda locus est opacissimus, vbi bestiæ Satyrorum formam toto corpore hirsutæ, equi caudam habent, & à summis montium saxa devol-*
25 *vunt venatoribus.* † Sed ij homines sunt, & rationis compotes, atque ex Adam (tametsi natura corrupta) profecti, nã vt ait D. Isidor *l.11.c.3. Gentem reperiri cuius pars superior hominis sit inferior*
26 *belluarum.* Neque Mela videtur diffiteri dum homines esse posse equinis pedibus testatur *l.3.c.6. In Insulis Oonis Septentrionalis maris sunt Oones, qui equinis pedibus sunt, & Hippopodes dicuntur.* Cui & astipulatur Solin. ca. 21.
27 *Hippopodes humana vsque ad vestigium forma in equinos pedes desinunt,* quos homines huiusmodi, qui apud Oones nascuntur equinis pedibus, affirmat Plin. *lib.4.cap.13.* Nam vt ait D. Augustin.
lib.16.civitat. Dei cap.8. Apud Hipponem natum esse hominem quasi lunatas habentem plantas, & in eis binos tantummodo digitos similes, & manus. † Quorum 28
similis est Hippocentaurus, cui anterior pars hominis erat, posterior equina, vt sub Claudij principatu ei simile mõstrũ allatum se vidisse ex Ægypto testatus 29
est. Plin. *libr.7. cap.3.* † Nam licet non loquantur, non propterea desinunt esse homines, quia Troglodita sermone carent, & homines esse testa- 30
tur, idem Plinius *lib.5.cap.8.* † Et Cromandas sylvestres esse sine voce, idem *libr.7. cap.2.* & apud Æthyopes alios scribit, sine linguis, alios sine 31
ore, odoribus vivere *libr.6. capit.30.* † Nam licet Strabo *libr.15.* hæc derideat, non esse incredibile testatur, Divus Augustinus *libr.16. Civit. Dei capit.8.* nam lingua donum Dei est, *Exod. cap.4.* & potest quos velit adimere, vnde si nutu conceptum exprimant gentem esse affirmat D. Isidor. *lib.11.cap.3.* & vt ait Mela *lib.3.cap.4. Extra AEgypti & Macrobiorum deserta multi sunt populi, & quibus pro eloquio nutus est, alii sine sono linguæ, alij sine linguis, alii labris etiam cohærentibus.* 32

¶ Sunt pluraque alia ex corrupta natura humani generis monstra, quæ ex istis dum referantur non miraberis, quia omnia sunt, ex vitiosa hominum generatione propagata, & ita si in ea rationis vestigium, mentisque dignoscatur, inter homines annumeranda esse docet D. Aug. *ad fratres in Erem. serm.* 33
37. † Et vt id manifestius confirmet, ita ait *in Enchirid. ad Laur. cap.87. & 91. Et ideo in die resurrectionis resurrectura sunt monstra omnia, reformatis mẽbris in decorem, cœloq; dignã formã.* † Et ita vt veros homines recte Senatus cẽsuit apud veteres Rom. monstra nõ esse 34 35

occidenda

occidenda, nec comedenda, Plin. *lib.* 30. *cap.* 1. *Quantum Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandi etiam*
36 *saluberrimum.* † Nam hi omnes vel ex iusto Dei iudicio, vel ex aliqua fera, & homine sunt progenati, cuius concubitus satis probatur, vel ex illo Levit. cap 20. *Qui cum iumento, & pecore coierit morte moriatur: & mulier, quæ succubuerit iumento, simul interficietur cum*
37 *eo.* † Et quod ex tali coitu proles nascatur, probat Plin. *lib.* 7. *cap.* 2. *Homines cum feris coire, atque inde gignere monstra*, nam vt ait Ælian. *lib.* 6. *cap.* 41. *Hircus ob rivalitatem in vrbe Sibari adolescentem pastorem occidit, quod capram adamaret, & cum eâ coiret: nam ex ea natus est Sylvanus ipsus humana facie, sed caprina habens crura.*
38 ¶ Quare si mente pollent inter homines sunt annumerandi, nam Chelenophagi homines sylvestres sunt hirsuti corpore, præter faciem, quæ lenis est, & pellis loco vestiuntur coriis piscium, vt tradit Solin. *cap.* 55. Plin.
39 *lib.* 6. *cap.* 24. † Carmani hirsuti toto corpore præter capita ferarum more, sine veste, ac fruge, pecudum more, sine sedibus piscium cute se velant, & carne vescuntur, vt tradit Mela *lib.* 3. *c.* 4. & alij apud Tartaros vestiuntur non villis, sed avium more plumati
40 sunt, vt tradit Gellius *lib.* 9. *c.* 4. † Arthabatritæ proni atque quadrupedes, non secus ac feras, sine sedibus evagari meminit Solin. *c.* 32. de aliis Plin. *lib.* 5. *cap* 8. & *lib.* 5. *cap.* 30. D. Isidor. *lib.* 11.
41 *cap.* 3. D. August. *lib.* 16. *c.* 8. † Et similium plures, qui ex nefario hominis, & belluæ concubitu esse potuerunt, vel ex iusta Dei punitione, qui in peccatorum pœnam, aut culpis corrigendis homines à sua dignitate facit degenerare, vt Nabuchodozor Rex, qui ob stoliditatem conversus est in bovem,
Daniel. cap. 4. † Aut dæmon ad hoc sua 42
arte, & calliditate vtitur, miscendo semen humanum ferinis animantibus, vel imaginationem parentum concitare, vt has, vel illas formas mente recolant, quibus fœtum præditum esse voluerit, nam tanta est ei in humanum genus hostilitas, vt quocumque possit modo fœdare velit hanc nobilissimam speciem.

APPENDIX.

Imaginatione parentum tempore con- 43
ceptionis forma fœtus immutatur, per impressionem specierum in cerebro ad semen descendentium, vt docent ex Orthodoxis Patribus D. Augustin. *libro contra Iulian. cap.* 9. & *lib.* 12. *Civitat. Dei, cap.* 25. & *lib.* 18. *cap.* 5. & *lib.* 3. *Trinit. cap.* 12. D. Hieron. *in qq. Hebraic. super Genes.* D. Isidor. *lib.* 12. *cap.* 1. ex Philosophis Conimbricens. *de generat. & corrupt. lib.* 1. *c.* 4. *quæst.* 30. *art.* 2. Plin. *lib.* 7. *c.* 12. Cardanus *de subtilit. lib.* 12. ex Medicis concives mei Avicenna *lib.* 5. *de animalib.* & Peramato *de homin. procreat. c.* 17. Galen. *libro Therapeutic. ad Pison. c.* 14. Marsil. Ficinus *lib.* 13. *de immortal. anim. cap.* 1. Levin Lemnius *lib.* 1. *de complex. cap.* 6.
Thom. de Vega *ad c.* 49. *artis parv.* † Aut 44
ex imaginatione matris tantum superveniente tempore graviditatis, vt quæ tanto tempore fœtum fovet, ac format, vt secundum species phantasiæ immissas fortius quam pater præstare valet, quia mater fortius cogitat, ac delectatur, & maiori tempore (quam pater) semen retinet, vt phantasiæ species valeat imprimere, vt tradunt alter Avicena Persa *inquam secundum Sorsanum in eius vita, Fen.* 2. *lib.* 1. *doctr.* 14. Plutarch. *lib.* 5. *de placit. c.* 11. Hippocrat. *libro de superfœtat.* Picolomineus *lib. Phisicor. disp. de facultate mot. c.* 23. Franc.

Philosoph. c. 11. Pomponat. *de incantationibus*, Cataneus, Vvierus, Codronchus, Paræus, & alij, quorum nomina, & authoritates recordor, & loca quærere piget.

45 ¶ Sed omnes ferè conveniunt in imaginatione, quæ fuit tempore conceptionis, vt mulier, quæ produxit pulchram prolem intuitu pulchræ picturæ, quam tempore concubitus præ oculis habebat, vt ex doctrina Sorani tradit D. August. *d. cap.* 9. *contra Iulian.* & alia, quæ nigram prolem peperit, quod in cubiculo pictura nigra Æthyopis pependisset, quam adulterio ex eo insimulatam Fab. Quintilianus defendit, vt narrat. Cæl.
46 Rhodigin. *l.* 20. *antiq. lect. cap.* 15. † Persina Æthyops, ex marito Hydaspe Æthyope similiter peperit Cariclæam albo, & pulchro corpore, eo quod conceptionis tempore intuita fuisset picturam Persei, & Andromedæ, vt narrat Herod. *lib.* 1. *hist. Æthyop.* & alia mulier Romæ vrsi modo pilosum edit infantem, & vnguibus armatum, quod tempore conceptus vrsorum imagines in familia vidisset, vt tradit Guil. Paradin. *in histor. Sabaud. in epilog. c.*
47 49. † Quod non in homine solum, sed in brutis reperiri eandem vim imaginationis testantur Aristot. *in Problem. sect.* 10. *problem.* 12. Plin. *lib.* 7. *histor. natur. cap.* 12. quæ quia in coitu ad res externas vix, aut raro se divertant, frequentior suis parentibus assimilantur, vt multis exemplis annumeratis concludit Oppianus *libro de Venat.*

Tunc mater gignit maculosum corpore pullum,
Concipiens oculis obiectos mille colores.

¶ Sed contra hanc sententiam vrget
48 graviter, quod phantasia per se, & immediate non immutat fœtum, nam cum anima parentum hoc proculdubio non præstet, neque phantasia, quæ tantum est eius instrumentum, D. Th. *part.* 1. *q* 117. *art.* 3. & phantasiam per se non esse activam probat Thom. Fienus *de viribus imagin. quæst.* 4. *conclu.* 20. quia nec corpus proprium potest movere, *idem Fienus conclu.* 21 quinimo alienum, quod omni ratione improbatur, D. Thom. *part.* 1. *quæst.* 110. *art.* 2. *disput.* 1. *& quæst.* 117. *& part.* 3. *quæst.* 13. *art.* 3. *& lib.* 3. *contra Gent. c.* 103. Zoaras *in Metaph. disp.* 18. *sect.* 8. *cap.* 25. Conimbricens. *de generat. & corrupt. l.* 1. *cap.* 4. *quæst.* 30. *art.* 2. *& Physicor.* 7. *c.* 2. *q.* 1. *art.* 7. † Est enim phantasia po- 49
tentia cognoscitiva, & eius actio est immanens, quare non potest esse causa fætus formationis effectiva, quia ad hoc, vt formaret fœtum deberet esse in ipso semine, aut fœtu: nam in cerebro existens formare nequit, quæ sunt in vtero, quia ageret in distantes, omisso medio, quod dari non potest, ergo falsa est opinio præcedentium authorum, vt multis aliis adductis tradit Thomas Fienus, *d. tr. de viribus imagin. q.* 16. *concl.* 41. 42. 43. 44. *&* 45. † Item signaturas 50
peculiares, seu imaginatas, non potest phantasia edere mediantibus animi passionibus, vt docet D. Tho. *p.* 1. *q.* 110. 2. *& quæst.* 117. *& p.* 3. *quæst.* 13. *art.* 3. & minus fœtui imprimere, quia eius formatio non pendet à phantasia, sed à potentia conformatrice, in qua phantasia nullum habet imperium, vt probat D. Thom. *d. p.* 1. *q* 82. *art.* 4. Medina 1. 2. *q.* 9. *art.* 1. *concl.* 2. Conimbricens. *to.* 3. *de anim. c.* 13. *q.* 1. *art.* 3. neq; cum ea sympathiã, Fonseca *l.* 3 *Metaph. l.* 9. *c.* 2. † Qua- 51
re ancipites sunt ad huius quæstionis resolutionem, nã licet phantasia possit conformatricem dirigere, vt tenet Avicenna *l.* 3. *fen.* 21. *tract.* 1. *c.* 6. Fienus, *vbi sup. q.* 15. *concl.* 46. ad immutandum hominẽ in parentum extraneam naturam ægrè assererem,

asſererem, quia cauſa particularis efficiens magis aſſimulat ſibi obiectum, quam aliæ extraneæ concurrentes, vt tradit Petr. Ciruelo Doroceuſ. *lib. 3.*
52 *Aſtrolog. Chriſt. cap. 4.* † Quare in monſtroſis partubus cauſam potius Deo aſcriberem, per Angelos bonos, aut malos eà efficienti, vel ſeminis abundantiæ, aut inæquali matricis diſpoſitioni, aut ex admiſſa in coitu fera contingere, potius quam phantaſiæ potentiæ, & ſic illam, quæ Æthyopam prolem edidit, Æthyopum parentem admiſiſſe, excuſari tamen credulis maritis, dum eis alienos obtrudunt hæredes, vt tradit Huarte de San Ioan *lib. de examen de ingen. cap. 12.* Nam ſemen humanum ſui ſimilem ſemper procurat generare, vt tradit Ariſtot. *lib. 1. de generat.* Peramato *de hominis procreat. cap. 16.* Valles *lib. 2. Epidemiar. p. 2. comm. 20.*

CAPVT XXXIV.

De Syrenibus, Tritonibus, Nereadibus, Harpiis, & aliis monſtris marinis, & aëreis.

SVMMARIVM.

1 *Syrenes, Tritones, Nereades in aquis procreantur.*

2 *In aquis plerorum animalium formas referri.*

3 *Mari Trapobano Syrenes, & Tritones eſſe.*

4 *Syrenes, & Tritones plerique in mari referuntur.*

5 *Triton marinus Tiberij Principatu in ſpecu viſus, & auditus.*

6 *Ægypti in Nilo monſtra viſa hominis, & mulieris perſimilia.*

7 *Hiſpaniæ lis fuit orta de vectigali Syrenum ad quem pertineret.*

8 *Holandiæ lacu reperta mulier ex Syrenum genere.*

9 *Syrenes, Tritones, & Nereides ex corrupta hominum natura naſci negatur.*

10 *Apulus, qui Nicolaus dictus fuit, ex natandi conſuetudine pro piſce habitus.*

11 *Calamus, qui ea de cauſa Colapiſcis dictus eſt multa de maris ſcopulis patefecit ac tandem miſerabiliter periit.*

12 *Monſtra marina, quæ hominem in totum referunt homines ſunt, ex natandi conſuetudine mari degentes.*

13 *Monſtra marina ad dæmonis deluſiones aliquando referuntur.*

14 *Harpiæ ſpecie decora, pedibus obuncis circa menſas volitant.*

15 *Harpyæ ſi omnino veritate aliqua carerent de illis per tot viros non fieret mentio.*

16 *Harpyæ fuerunt dæmonum ſpectra.*

17 *Harpyæ, vel fuerunt poëtarum figmenta, vt vitæ humanæ miſeriam oſtenderent.*

18 *Aves humana facie generari non poſſunt.*

19 *Aquilam coire cum lupis, & ex tali coitu prodire dracones, fabula eſt.*

20 *Harpyæ dictæ filiæ Ponti, & terræ, quia ex elementatis corporibus comparabantur.*

21 *Hiſpaniæ equas vento concipere, ex earum agilitate dictum eſt.*

22 *Aves cornibus armatas, ex laſciviente natura.*

23 *Struthiocamelus avis ſimul, & fera, ova parit, & arena pullos excludit.*

24 Iob cap. 30. *de ſtruthiocamelo exornatus.*

25 *Struthiocamelum in fabulis est visu fovere ova, & ferrum comedere.*

26 *Struthiocamelus idem quod Gryphs.*

27 *Gryphes re vera esse, & fuisse probatur.*

28 *Aves sine pedibus in Iava maiore insula.*

29 *Aves sine pedibus significant homines desidiosos.*

30 *Serpentes pedibus obuncis armatos & velatos.*

31 *Serpentes alatos ex limo concreto ad Nilum suscitari.*

32 *Serpentes alatos noctu in maximum Reipublicæ damnum proficisci.*

33 *Serpentes alatos insipientes significant, qui ex limo terræ suscitati clanculum evehuntur.*

34 *Avium monstrosarum authoritas apud authores sit.*

35 *Phœnix avis non ad monstrum, sed ad miraculum refertur.*

36 *Phœnicis avis veritas, & miraculum.*

1 SVnt alia monstra humana facie prædita, quæ ab hominum congressu non emanant, qualia Tritones, Syrenes, Nereides, quæ in mari nascuntur, illi viri, hæ fœminæ speciem referentia, non qualia contendit Plin. *lib.* 10. *cap.* 49. vt superiori parte hominis sit, reliqua in piscem degeneret, quia hæc fabula est, vel teste Horatio *in arte poët.*

Desinat in piscem mulier formosa superne.

2 Nam homo terra compositus, terram colit, neque in aquis continuo vivit, vt de his recensetur, neque cum piscibus habet congressum, vnde talia monstra pisces fuere hominem referentia, non tamen homines: nam constans omnium est sententia in aquis plerorumque animalium formas referri, Ælian. *lib.* 10. *cap.* 18. *Leonum, fœminarum, arietum, pantherarum, equorum effigies in piscibus in Taprobaniæ mari conspici.* † Et ita verum existimo Sy- 3
renes, Tritones marinos reperiri, qui hominem referant, vt tradit Alexand. ab Alexand. *lib.* 3. *Genial. cap.* 8. nam vt ait Ælian. *lib.* 16. *cap.* 18. *Mare quod Taprobanem circumfluit, pisces procreare ferunt habentes Satyrorum speciem, similitudinemque, ac cete existere, muliebri facie, eisque pro crinibus spinas esse.* † 4
Sunt & alij ex recentioribus, qui similia affirmant, nam in littore Æthyopico vltra Bonæ spei promontorium tradunt piscis cadaver homini per simile, *Ramusius tom.* 1. & Norvegiæ Occeano marina quædam monstra esse quibus fuit humana facies, simul cum Monachorum cuculli quadam similitudine tradit Olaus *lib.* 21. *c.* 1. † Quod 5
quidem ne fabulam putes, testatur Plin. *lib.* 9 *cap.* 5. *Tiberio Principi nunciavit Olyssiponensium legatio visum, auditumque in quodam specu concha canentem Tritonem, qua noscitur forma, & Nereidum (falsa non est) squammis modo hirsuto corpore, & humana effigie.* † Et de vtro- 6
que sexu Fulgos. *lib.* 1. *c.* 6. *In Ægypti Nilo Mena Præfecto vna cum populo deambulante, in loco, qui dicitur Delta, sole orto animalia humanæ formæ persimili apparuere in fluminis medio, vir scilicet, & mulier visebantur, vir quidem pectore ingenti, vultúque terribilis, rufa coma vsque ad lumbos denudatus, mulieri mamillæ erant cum fœmineo prorsus vultu, ac cæsarie prolixa.* † Quarum co- 7
piam ingentem fuisse in nostro Hispaniæ mari, testatur Petrus Damian. *lib. de mirabil. In antiquis Lusitaniæ Regni archivis cum de monstris ad se pertinere inter Regem, & Magistrum S. Iacobi contentio esset transactione finita, decretum est Regi deberi vectigal Syrenum aliarum*

*aliarum belluarum marinarum, quæ etiam
in littoribus Magistri caperentur.* † Et
quod omnium fidem superare videtur
ex Theophane tradit Simon Majol. *l. de*
8 *admir. nat. c. 9. f.* 460. in hæc verba. *ann.
Domini 1403. capta in Holandiæ lacu
marina mulier fuit eo è mari reiecta, &
in Harlemum vrbem delata, cum nuda es-
set passa est se vestibus indui, panis, lactis
& cæterorum vsum admisit, didicit quo-
que fila è colo deducere, & obsequi rebus
multis muliebri more, nunquam tamen
loquuta est.*

¶ Quæ quidem licet vera esse, & in
9 aquis referri crediderim, nam inuere-
cundum est tot authoribus refragari,
nullatenus ex homine nasci, neque ex
eius semine in aquis produci firmiter
tenendum est, quia homini cum pisci-
bus neque in natura, neque in elemen-
to quidquam commune est, neque in
aqua degit, nisi ad tempus. † Quamquã
10 haud negem ex maxima natandi con-
suetudine, hominem quasi in piscium
naturam verti, vt aquis magis quam so-
lo delectetur, vt homo ille Apuleius, qui
per plures annos inter belluas in mari
adeò viuere assuetus fuit, vt pro pisce
haberetur, cum tamen homo esset, &
baptizatus, nomineque Nicolaus appel-
laretur. † Non secus, ac alius, qui *Cala-*
11 *mus* dicebatur vulgo *Cola piscis*, ex hac
natandi peritia in qua à puero exerci-
tatus, ideò est in Regno Siciliæ, vt dies
& noctes in Mare transiret, procellis,
& alijs incommodis maritimis spernere
assuetus multa de maris scopulis pate-
fecit, ac tandem ab Alphonso Rege au-
reo cratere in præmiũ vrinationis pro-
posito, certaturus infœlix Cola piscis,
hic maris ima petens vlterius non est vi-
sus, vt narrat Alexand. ab Alexan. *lib. 2.
Genial. cap.* 21. Petr. Hispal. *p. 1. cap.* 21.
12 † Quare si aliquãdo è mari aliquid re-
iectum est, aut visum quod omnino ho-
minem referat, si aliqua rationis vesti-
gia ostendat, vt de muliere proximè di-
cta retulimus, credendum est hominem
esse, non monstrum, ex aquæ tamen
consuetudine torpere, cuius fragilitate
fieri potest, vt organa vocis sint obrup-
ta, vt loqui nequeat. † Aut in dæmonis 13
præstigijs referri, non producentis, sed
in elementari corpore ea ostentantis,
quo non solum visum fallere potest,
sed etiam tactum, quemadmodum An-
geli Loth in assumptis corporibus ap-
paruerunt, vt nec pedum lotione, nec
tactu discerni eos Patriarcha potuisset,
Genes. cap. 19.

¶ In aere similiter sunt aues, quæ 14
non minus humanam formam referunt
vt Harpiæ, quæ specie decora pedibus
obuncis circa mensas volitantes dapes
rapiebant & fœtidum aerem relinquẽ-
tes gaudia nostra in mœrorem conuer-
tunt, vt tradit Virgil. *AEneid.* 3. Ovid.
in metamorph. † Nam licet plerique in 15
fabulis annumerent, non est creden-
dum quod tot gentes, & eæ quidem
peritissimæ si veritate aliqua omnino
carent, eis fidem darent, neque tem-
pus in vanum tererent, vt tradit Mart.
del Rio *lib. 4. Magicar.* † Vnde tenen- 16
dum est ea fuisse dæmonum spectra ex
elementari corpore ementita à Diabo-
lo, qui formatus est ad eludendum nos.
Psalm. 77. quas ideò ab inferis excita-
ri dixit Virgil. *AEneid.* 3.

*Haud sævior vlla
Pestis, & ira Deum Stygijs sese ex-
tulit vndis.*

† Vel sunt Poetarum figmenta, vt vitæ
humanæ miseriam ostenderent, vel 17
dæmonum similiter spectra gaudia ho-
minum inquietantium, quemadmodum
de Empusa phantasmata à dæmone in-
ducta, vt videntes terreret, Suidas *in di-
ctionar.* de Syluani apparitione terrorẽ
incutiente Valer. Max. *lib. 1. c. 8.* † Quia 18
nullo pacto generari possunt aues ab
homine, neque ex hominis semine pro-
duci,

duci, quia aves cum animantibus nihil
habent commune, quare licèt aliquando
visa sit mulier infantem parere, anserinum per omnia collum, & caput habentem, non ad coitum, cum ansere,
sed ad divinum miraculum referendum
est, tradit Petr. Damianus *lib. de miracul.* † Neque obstat quod ex vulgi
19 Africani sententia refert Leon, *cap. 9.*
Aquilam coire cum lupis, inde partum
gigni, non nasci, sed erumpere draconem
rostro avis, serpentina cauda, lupinis pedibus, maculatis oculis, superciliis gravatis. Fabula est, ideò respuenda, vt censet
Maiol. *vbi sup. c. 6. fol. 269.* † Vt non
20 minus, quod de generatione Harpiarum tradunt Poëtæ, scilicet eas esse Ponti, & terræ filias, nisi velis de elementatis earum corporibus agi, qui ex terra,
& aqua comparantur, nam in elementatis corporibus admiscent dæmones
partes terreas, & nubium vapores, vt colores hac mixtione facilius exprimantur, vt diximus *sup. c. 19. de spectror. re-*
21 *præs.* † Nam fabulosum est eas terra, &
aqua concipi, nisi ad elementata corpora reducantur; vt non minus ex Favonio vento in Hispania equas concipere,
ex earum agilitate veteres tradiderunt
Solin. *c. 26.* Plin. *l. 8. c. 42.* Ælian. *l. 4. cap. 5.*

22 ¶ Neque dicendum est esse avium,
monstra ex abusa propagatione procreata, quia animal cum ave non coijt, & si
coëat non generat, quia dissimilis est
vnius cuiusque individui propagatio,
vnde si quæ visa sunt animalia referre,
id potius ex lasciviențis naturæ causa,
quam ex genere discrepantium coitu
credi debet, vt aves, quæ arietibus cornibus armatas apud Macrobios testantur
Mela *libr. 3. c. 4.* Et in Taprobania Solin. *c. 32.* & apud Æthyopes Ælian. *lib. 17. c. 10.* † De struthiocamelo notissima
23 res est, avem esse suaderent plumæ, &
rostrum, attamen caput, & pedes cervini
sunt, qua de causa, & quia non volat volucrem esse negat Plin. *lib. 10. c. 1.* Sed
volucer est, & ova parit, quæ in arena
condit, ibique mater natura solis calore
pullos excludit, vt tradit Bart. Anglic.
l. de propriet. rer. in struthione. † Nam 24
vt ait Iob. c. 30. *Quando derelinquit in*
terra ova sua (de struthione agit) forsitan in puluerem calefaciens ea? &c. Et ita
in arenosis Lybiæ frequentius nasci ob
radiantis solis æstuantem impressionem
eleganter observat concivis, & amicus
noster Bapt. Navarrete *in Threnos Hier.*
ca. 4. † Quia falsum est visu fovere ova, 25
& ferrum comedere, vt tradit Albert.
Mag. *lib. 23. lit. S.* Et ego vidi struthiocamelum, quod in horto excellentissimi
Ducis de Lerma est ferrum respuere, &
sæpius oblatum in offerentem excandescere quia animal stolidissimum est
vt dicit Plin. *d. cap. 1.* † Et quia stru- 26
thio camelus fera est simul, & avis, non
videtur incredibile Gryphes esse, quos
feras, & volucres esse ferunt: nam licet
similiter falsum censeat Plin. *libr. 10. ca. 49.* in Æthyopia tamen Arimaspos cum Gryphis contendere testatur
idem Plin. *libr. 7. ca. 2.* † Nam Gry- 27
phes revera esse, & fuisse negandum
non est, cum de illis fiat mentio in sacris litteris *Levit. ca. 11. Deuter. c. 14.*
significantque homines superbia elatos cum sint carnales, qui divina præsumentes tentare, & in adinventibus suis obcæcantur, quia sunt feræ
simul, & aves, Albert. Mag. *de anim. l. 23. lit. G.*

¶ Sunt enim multa, quæ vltra assue 28
tum naturæ cursum apud nos divinitus
procreantur ad aliquod vitium prænotandum, vt aves sine pedibus in Iava maiore Insula, vt author est Plin. *l. 11. c. 47.*
Quas apodes dixit Arist. *l. 1. hist. animal. c. 1.* † Quæ significant homines desidiosos, quibus nulla rerum contemplatio, 29
nec diligentia est suis tantum deliciis incumbentes,

cumbentes,Proverb. c.26. *Sicut ostium*
vertitur in cardines suos,ita piger in lecto
suo:abscondit manus sub axilla, & si ad os
suum eas convertat, sapientior sibi vide-
tur septem viris loquentibus sententias. †
30 Contra autem serpentes pedibus obun-
cis armatos,& alatos membranulâ qua-
dam quasi vespertiliones per aëra ten-
dere testantur Plin. *l.*11.*c.*47. Aristot.
*l.*1.*c.*5. *& l.*2.*c.*1. Strab. *l.*15. Albert.
25. D.August. *l.*3.*Civit.Dei c.fin.*Paul.
31 Ion. *l.*18. *histor.* † Quos ex limo terræ
suscitari scribit Mela *l.* 3. *c.*9. *Non pro-*
cul à Nilo vbi Pygmæa gens vivit, multa
serpentum genera procreantur, quos certo
anni tempore ex limo concretarum palu-
diũ emergere,& in magno examine volan-
tes Ægyptum tendere traditum est. † Eos-
32 que est noctu proficisci maximum rei-
publicæ damnum testatur Ælian. *l.* 16.
*c.*42. *Alatos serpentes ex limo concretos*
noctu proficisci, non interdiu, tum eos
vrinam reddere, quæ id statim corpus in
quod defluxerint putrefacere scripsit Me-
33 *gasthenes.*† Nam insipientes significant,
qui ex limo terræ suscitati ad auram hu-
ius sæculi clanculum elati evehuntur,
qui omne in quod vadunt stultitia sua
destruunt,ex quo eos in iudices nõ nisi
per errorem eligi contendit sapiens Ec-
clesiast. cap.10. *Et malum quod vidi sub*
sole, quasi per errorem egrediens à facie
Principis positum stultum in dignitate su-
blimi.

34 ¶ Quæ licet multi in fabulis annu-
merent,& alij in naturæ monstra conen-
tur referre, eorum authoritas apud au-
thores sit, qui non solum supra dicta
monstra, sed alia tradidere Arist. *lib.* 2.
*histor. animal. c.*6 Ælian. *l.* 2. *animal.*
*c.*46. Plutarch. *in Problem.* 93. Clau-
dia. *libr.* 3. *de raptu Proserp.* Solinus,
Mela, Maiolus, & alij plures. † Præter
35 vnum Phœnicis avis miraculum, non ex
monstrosa procreatione editum, sed ex
divina dispositione (qui omnia fecit)
procreatum,de cuius natura, Mela *libr.*
3. *c.*9. *Phœnix semper vnica, non enim*
coitu concipitur, partuve generatur, sed
vbi quingentorum annorum ævò perpetuo
duravit super exageratam variis odoribus
struem sibi ipsa incubat,soluiturque,dein-
de putrescentium membrorum tabe concre-
scens ipsa se concipit, atque ex se rursus
renascitur. † Vt sic Domini nostri hu- 36
manitatis, & resurrectionis hominibus
præberet exemplum,qui nullo concubi-
tu genitus,mortuus, & sepultus ex pro-
pria virtute ad superos evolauit, vt tra-
dunt D.Clemens D.Petri successor, ac
individuus comes *lib. Apostolic. Constit.*
& D.Cypriani *in exposit. Symb.*D.Aug.
ad fratres in Erem.serm. 18. & ita vt de
vero volatili fit mentio *in Concil. Aquis-*
*granens.sub Ludovico Pio an.*830.*c.*112.
*& c.*113.D.Isidor.*l.*12 *c.*7.& novissime
concivis meus, & amicus D. Franc. de
Corduba *in didascalion.*

CAPVT XXXV.

De insectorum productione, transformatione, & resurrectione.

SVMMARIVM.

1 *Purpura,buccina,& omne genus testaceorum fiunt ex limo, & materia putrescente.*

2 *Rana,mugilus, & mus, fiunt ex limo putrefacto.*

3 *Tabani, culices, & id genus plura fiunt,ex imbre, & terra, in ligno arido.*

4 *Tineas generat puluis in lanis, & in veste,in ligno accarus, & xylophteros in sericis.*

5 *Bombyces quædam ex terra halitu animante florem decussum imbribus.*

6 *Producuntur ex nive vermiculi, ex*

pilis equinis vermes , ex mulieris serpentes.

7 *Insecta generantur dum calor cum humiditate ratione aliqua coëat.*

8 *Ipes in vitibus, carpa in oleis, gurgulio in farre pullulant.*

9 *Pytiocampæ ex pinu, mindain ex faba, & id genus plantâ, & fruges suos hostes generant.*

10 *Pediculi ex humidis , & corruptis vaporibus intercutes resudantibus generantur.*

11 *Animalia , quæ pediculis , aut ricino infestantur.*

12 *Lumbrici tam intestinis, quam ventre generantur.*

13 *Ascarides recte adhærent intestino, & hemorrhoides in ima sede procreantur.*

14 *Bestiolæ murium similes in dissecto mulieris ventre repertæ.*

15 *Vespæ ex bobus, fucos ex equis, crabones ex asinis procreantur.*

16 *Serpētes ex hominis spina producūtur.*

17 *Cantharides , peuces , cynacanthæ ex aliis vermiculis generantur.*

18 *Bruci, locustæ, cicadæ fiunt ex phalangis araneis.*

18 *Scarabei, tauri, & id genus alia, gignuntur ex vermibus.*

19 *Bombyces, serici narratio.*

20 *Diabolus rerum naturalium, quia peritissimus est potest insecta huiusmodi producere.*

21 *Bestiolas in corpore humano potest diabolus producere.*

22 *Diabolus iungendo activa passivis per alterationem verā insecta producit.*

23 *Magi Pharaonis ex limo, & virgis serpentes, & ranas produxerunt.*

24 *Insecta postquam semel vitam amiserint, non valet dæmon eadem numero suscitare.*

PVtrefactioni omnia sunt obnoxia, quia secundum Philosophum *Generatio vnius est corruptio alterius.* Sed post dæmonis calliditates, circa hominis, Gigantis, Pigmæi, Hippocentauri, & aliorum monstrorum productionē, transformationem, atque resurrectionē, quid in his circa insecta valeat, nunc erit ostendendum, vt omnes eius dolos , atque artes detegam. † Insecta sunt, quæ non ex 1
semine producuntur , sed ex aliis rebus putrefactis fiunt, vt ex limo , & materia putrescente, generantur purpuræ, buccinæ, & omne genus animalium testaceorum , vt tradunt Aristot. *libr.* 5. *histor. animal. cap.* 15. Plin. *lib.* 9. *c* 51. † Ra- 2
nas semestris vita resoluit in limum, nullo cernente ; & rursus vernis aquis renasci, docet Ælian. *l.* 2. *animal. cap.* 16. Nascitur , & mugil ex limo : apua quoque spuma maris incanescente. Aristot. *libr.* 6. *animal. cap.* 15. mures quoque Diodor. *lib.* 1. *c.* 1. † Generantur 3
præterea ex imbre, & terra in ligno arido, cossi , tabani , & id genus plura , & arescente humore, culices, teredines terrestres, tineas, thripas, cerastem, qui cum tantum corroserit, vt circum agat, alium generat. Plin. *l.* 17. *c.* 4. in vestibus tinea , alia in humido in cavernis volucria; Plin. *l.* 11. *c.* 33. † Puluis in lanis, 4
& veste tineas generat, quæ & in chartis cum natura arescit, nascitur, & in ligno candidum animal dictum accarus, item & xylophteros nascitur , & in sericis, Aristot. *lib.* 1. *histor. animal. cap.* 32.
† Bombyces in Insula Cò nascuntur ter- 5
ra halitu animante florem decussum imbribus, terebinthi, fraxini , & quercus, Plin. *d. lib.* 11. *c. p.* 23. Pulices minima quadam putredine, & sedes sui ortus obtinent sordes aridas , Arist. *d. lib.* 5. *c.* 31. † Generantur, & in nive vermicu- 6
li in medio rutuli, & hirti cum pilis grādiores, torpescentesque, Plin. *d. l.* 11. *c.* 35. Ex pilis equinis vermes, ex pilis mulieris serpentes.

¶ Gignuntur non minus alia animalia, 7

ex plantis, quia nulla fere planta est,
quæ non aliquod animal ex se gignat,
quippe vbique natura animal gignit,
modo calor cum humiditate ratione ali-
qua coeat: humiditas, seu materia, subia-
cet calori, ad excoctionem conficien-
dam; sic flatibus austrinis stirpes pu-
trescunt, & in radicibus generantur
8 vermes, vt tradit Teophrastr. *de causis
plant. lib. 3. cap. 27.* † Vermiculantur
quoque ex siti arbores; in vitibus ver-
mes ipes nominati, carpæ in oleis: po-
pulatque ingentem farris acervum
gurgulio, tritico, & hordeo infestissi-
mum animal, vt experientia docet, &
9 comprobat eleganti carmine Virgil. *l. 1.
Georgic.* † Ex pinu, & pinea nascun-
tur pytiocampæ, erucæ virulentissimæ
fabæ quoque generant vermiculum
mindain dictum ciceres similiter; & aliæ
plantæ, & fruges suos hostes ex se na-
tos gerunt, exceptis borragine, salvia,
& chicorio, vt tradit Cardan. *lib. 7. va-
rietat. rer. cap.* 28.

10 ¶ Et viventibus similiter animalibus
insunt alia animalcula ex putrefactio-
ne nata, extra in cute, & intra corpus;
nam ex humore, qui per summa cor-
poris animalium existit, nascuntur
cimices, item pediculi, humidis, & cor-
ruptis vaporibus intercutes resudanti-
bus generantur, & ideo color illorum
imitatur colorem humoris quo generā-
tur; qui ex sanguineo, rubei; qui ex
phlegmatico, molles albi: ex cholerico
veloces, acuti, longi, citrini: ex melan-
cholico, cinerei, subnigri, macilenti,
tardi, vt docet Petr. Garsia Carrero à
Galen. *de locis affe in disput. 57. cap. 1.* †
11 Vnde omnia animantia pediculis sui ge-
neris infestantur: potissimum aves, qui-
bus penna caule constat: item anima-
lia quibus pili, dempto asino, qui nec
pediculis, nec ricino infestatur; canes
ricino agitantur, boves, & ricinum, &
pediculum habent, oves, & capræ re-
dinos, pediculis autem vacant, sunt &
pisces, veluti thunnis sub pinna, asilus
oritur, Aristot. *lib. 5. histor. animal. cap.*
21. Plin. *lib. 11. cap. 33. & 34.* † intra 12
corpus animalia nascuntur, vt in inte-
stinis vermes, dicti ἑλμινθες hoc est tere-
tes lumbrici, sunt etiam tineæ lati ver-
mes, quæ non modo in intestinis, sed
in ventre generantur, secundum Plin.
lib. 26. cap. 8. & lib. 28. cap. 14. Petr. Gar-
sia *vbi supra cap. 2.* † Sunt, & ascarides 13
vermes, qui recto adhærent intestino,
& qui ima sede procreantur hæmor-
roidales, de quorum natura, ac lum-
bricorum differentia latè scripserunt
Hippocrat. 3. *Aphoris. 26.* Arist. *d. l. 5. c.*
19. Celsus *l. 4. c. 17.* Aëtius *l. 9. cap. 40.*
Paul. Æginet. *lib. 4. cap. 57. & 58.* † Et 14
repertas fuisse dissecto mulieris ven-
tre bestiolas quasdam non absimiles
murib⁹, & soricibus tradit Levin. Lem-
nius *l. 2. de occult. natur. c. 40.* Quod fieri
potuit, si ova, vel seminale excremen-
tum rubetaram, vel bufonum edatur,
vna cũ oleribus non satis purgatis, vel
à maleficis propinentur impiissimis.

¶ Sed ex animantibus mortuis so- 15
lent similiter alia animantia generari,
& ex vna in alteram migrare speciem,
vt ex bobus, vespæ: ex equis, fuci,
ex asinis crabrones: vt tradunt Plin. *d.
lib. 11. cap. 20.* Plutarch. *in vita Cleomed.*
Ioan. Riolan, *in comment. ad Fernelium
lib. de homin. procreat c. 1.* † Ex hominis 16
cadavere generantur vermes, & ex os-
sium medullis, præsertim spinæ pro-
ducuntur serpentes, vt docent Arist. *d.
lib. 5. cap. 20.* Plin. *lib. 10. cap. 66.* &
astipulatur concivis meus Ioan. de Me-
na in Poemate ad Regem D. Ioan. II.
ord. 7. copl. 241.

*De sierpe formada de espina de
muerto.*

¶ Et viva aduc animantia quando- 17
que permutant speciem, & nasci atque
generari nova videntur, nam canthari-

des ex vermiculis ficuum, piri, peuces, cynacanthæ, & rosæ generantur, autho-
18 re Plin. *lib.* 11. *c.* 35. † Ex phalangeis araneis procreantur bruci, locustæ, cicadæ, papiliones ex erucis: erucæ ex virentibus folijs; scarabei tauri gignuntur ex vermibus, qui in lignis aridis nascuntur; ex erucis pilosis, sed paruis, micendulæ, quæ deinde fiunt pennigera animalia, vt multis alijs annumeratis docet Aristot. *d. l.* 5. *c.* 19. † De Bombyce se-
19 rico res notior est, primò ex eruca fieri vermem, postea folijs mori pasci, & pastu tumens dormit, atque deponens cutem crescit in digiti magnitudinem, & arbusculam ascendens sericam pilam ore proprio construere, in qua clausus moritur, seu dormit iterum, ac tandem in avem conversus rupta pila evadit, ac sibi pari copulatur, ovaque parit, ex quibus suo tempore vermes excitantur, vt tradunt D. Ambros. *in Exhamer. l.* 5. *c.* 23. Vinc. *l.* 20. *hist. natural. c.* 67. Nicephor. *lib.* 18. *cap.* 30.

20 ¶ Quæ quidem omnia cum ex mera naturæ operatione fiant, nil vetat, quin à dæmone patrentur qui rerum naturalium peritissimus est, novit causas & caloris putredinalis originem, & applicandi tempora, vt tradit D. August.
21 *lib. de natur. dæmon.* † Ideò bestiolas huiusmodi in corpus humanum potest producere excitando humores, nō quoslibet, vt voluit Oribasius *lib.* 3. *aphorism.* 30. Sed pituitam, quæ sola materia est talium bestiolarum, vt tradunt Avicena *lib.* 3. *Fen.* 16. *tract.* 5. Hieron. Mercurial. *lib.* 3. *de morbis pueror. c.* 4. Petr. Garsia ad Galen. *de locis affect. disp.* 57.
22 *c.* 1. † Et similiter iungendo activa passivis potest diabolus alias bestiolas cœno, terra, marique producere, ex ipsis materiis aptè dispositis, per alteratione veram, & physicam operationem, vt tradunt D. August. *lib.* 3. *de Trinit. cap.* 7. & 8. D. Thom. *ad Matth. c.* 24. & *p.* 1. *q.* 14. *num.* 4. & *q.* 110. *art.* 2. & *lib.* 3. *contra Gentes. c.* 103. † Quemadmodum 23
fecerunt Iamnes, & Mambres Magi Pharaonis ad æmulationem Moysis, dum serpentes, & ranas produxerunt, illas ex virgis, has ex limo concreto, vt asserimus *hoc lib.* 2. *cap.* 10. *de Magorum* 24
vera, & apparente operat. ex numer. 11. † Sed animalia huiusmodi postquam semel vitam amiserint, an dæmon ea valeat suscitare, multi non dubitant asserere; ego tamen, licet fatear nosse calorem putredinalem, & omnia alia ad productionem requisita, postquam iam perierint, non valet dæmon eadem numero suscitare, vt dixi *d. cap.* 11. *nu. fin.*

CAPVT XXXVI.

De translatione corporali, & an Magi possint transferri de loco ad locum.

SVMMARIVM.

1 *Translationem corporalem à dæmone fieri in Magorum criminibus negarunt hæretici.*

2 *Translationem huiusmodi negarunt Catholici.*

3 *Translationem similiter negarunt Iurisperiti.*

4 Cap. Episcopi 26. quæst. 5. *de translatione Magorum explicatus.*

5 *Ex his quæ in somnis fiunt nec meremur, nec demeremur.*

6 *Cogitationis pœnam non meretur.*

7 *Pro hæreticis non habentur, nisi, qui certa, & manifesta labe deprehenduntur.*

8 *Quæ à Gratiano in Decreto sunt compilata*

pilata eorum authoritas penes authores est.

9 *Multa sunt à Gratiano per errorem in Decreto congesta, quæ postea abrogata sunt.*

10 *Alia per Gratianum compilata, quæ cum veritate ipsa pugnaverunt.*

11 Cap.Episcopi 26.q.5.*vt se tueantur hæretici ex Concilio Aquileiensi desumptum contendunt.*

12 Cap.Episcopi 26.q.5.*non reperitur in duobus Conciliis Aquileiensibus.*

13 Cap.Episcopi 26.q.5. *quam variis Conciliis tribuatur.*

14 *Librarij dictante alio voces excipiebant, multa ex similitudine litterarum corruperunt.*

15 *Anquirani, Ancyrani & Ancyræni, vnum, & idem nomen est ab vrbe Græca* ἄγκυρα.

16 Cap.Episcopi 26.q.5. *non reperitur in Concilio Ancyrano in nulla Conciliorum editione.*

17 Cap. Episcopi 26. q. 5. *evidenti mendacio tribuitur Beato Gregorio.*

18 Cap. Episcopi 26. q.5. *non minori errore tribuitur Divo Augustino.*

19 Cap.Episcopi 26.q.5.*perperam tribuitur Damaso Papæ.*

20 Cap.Episcopi 26.q.5. *dum certiora habeantur relinquitur Concilio Ancyrano.*

21 Cap.Episcopi 26.q.5. *quæ habeantur in Concilio Ancyrano.*

22 *Burchardus, Ivo, & Gratianus Canonum compilatores particularis sunt authoritatis.*

23 Cap. Episcopi 26. q. 5. *verba quæ nullo Classico authori quadrant.*

24 *Conclusio generalis ex particularibus non deducitur.*

25 *Privilegia singulorum legem non possunt facere communem.*

26 Cap.Episcopi 26. q.5. *multa habet ab imperitis per modum narrationis inserta.*

27 *Stultum est dicere nullos Prophetas, nullosvè Apostolos, verè, & corporaliter vllas visiones vidisse.*

28 *Princeps Apostolorum verè, & realiter ab Angelo deductus est ex carcere.*

29 *Christus Dominus à Sathana super Templi pinnaculum, & super montem excelsum translatus est.*

30 *Habacuc Propheta ab Angelo ex Iudæa translatus in Babilonem.*

31 *Magos deferri posse à dæmone probatur evidenti illatione.*

32 *Translationem veram Magorum probant Patres Orthodoxi.*

33 *Translationem veram Magorum probant Theologi tam veteres, quam recentiores.*

34 *Translationem probant Iurisperiti.*

35 *Translationem similiter probant hæreticæ pravitatis Inquisitores.*

36 *Translationes Magorum non minus Medici asseverant.*

37 *Lamiæ ipsæ, tam in equuleis, quam spontanea confessione huiusmodi translationes veras esse fatentur.*

38 *Translationes huiusmodi probantur similiter experientia.*

39 *Magi fatentes se à dæmone delatos non pro illusionibus, sed pro veris, & nefariis excessibus puniendi sunt.*

40 *Ecclesia vniversalis practicâ, Magi vt verè delinquentes puniuntur.*

41 *Concilium Ancyranum circa translationem Magorum erravit secundum aliquos.*

42 *Concilia Provincialia Ecclesiam vniversalem non repræsentant.*

43 *Concilia Provincialia errare possunt.*

44 *Concilium Ancyranum non agere de Sagis nostri temporis.*

45 *Concilium Ancyranum credentes Lamias.*

mias, vt hæreticos damnavit.

46 *Concilium Ancyranum non damnavit Sagas, quod se devehi putant, sed quod hæreticorum labe implicantur.*

47 *Strygum huius sæculi secta Concilij Ancyrani tempore nondum nata fuit.*

48 *Stryges huiusmodi ab illis in plurimis differunt.*

49 *Translatio corporum de loco ad locum quomodò & cuius ope fiat, vide à n. 49. vsque ad 61.*

1 MAgos huiusmodi ad sua crimina non verè, à dæmone deferri, sed per imaginationē deludi cum Luthero, & Melanchthone docuerunt ex hæreticis Ponzinibius, VVierua, Godelmanus, Agrippa, Paracels. & Bodin. *lib. 2.*
2 *de Magor. dæmon. ex c. 5.* † Ex Catholicis Vlder. Molitor *de Python. mulier, c. 8.* Bapt. Portali. *lib. 2. Magiæ natur.* Ioan. Salisberiens. *lib. 2.* Polycrat. *c. 17.*
3 † Et ex nostris Alciat. *lib. 8. Parerg. c. 22. & in c. perniciosam n. 66. de ff. & potest. ordin.* Duaren. *ad l. Cornel. de sicar.*
4 † Et probatur Decreti authoritate *in c. Episc. h. 26. q. 5.* in hæc verba. *Illud enim non est omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres retro post Satanam conversæ, dæmonum illusionibus, & phantasmatibus seductæ, credunt, & profitentur, se nocturnis horis, cum Diana Dea paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarū spacia intempestæ noctis silentio pertran-*
5 *sire, &c.* † Cuius Canonis authoritas hæreticis Achillea est, hunc vrgent, hunc torquent, vt obtineant ex his excessibus Lamias, & Magos non debere supplicio affici: nam ex his, quæ in somniis fiunt, nec meremur, nec demeremur, *c. maiores, §. verum, de Baptis. Clem. 1. de pœnit.* D. Thom. *in Sent. 4. dist. 9. art. 4.* Ias. *in l. vt vim, D. de iust. & iur.*
6 † Nam cogitationis pœnam non meretur, *Reg. 1. c. 16.* Apost. *Corinth. 1. c. 4. c. cogitationis, de pœnit. dist. 1. cap. humanæ aures 22. q. 5.* † Vnde si ista, 7
quæ Magi huiusmodi de se profitentur per somni excessum patiuntur, vt hæretici damnandi non sunt, quia pro hæreticis non habentur, nisi qui certa, & manifesta labe deprehenduntur, *c. erubescant 32. dist. c. Christiana 32. q. 5. c. consuluisti 2. q. 5.* † Quare instant Ca- 8
nonis authoritate, & eo se tuentur, quod in Decreto sit, sed hæc levissima ratio est, nam quæ à Gratiano in Decreto sunt compilata, licet à sede Apostolica recepta sint, ea tamen conditione, vt earum authoritas penes authores sit, & fontes, quibus Canones emanarunt, vt docent Abb. & Felin. *in c. 2. de Rescrip.* cum *aliis congestis per Cened. collect. 16. ad Decretum n. 5. 6. & 7.* † 9
Nam multa sunt à Gratiano per errorem in Decreto congesta, quæ postea in Decretalibus, Sexto, Clementinis, Extravagantibus abrogata sunt: multa alia, quæ cum veritate ipsa pugnaverunt, quæ nunc ad nil necesse est recensere. † Notarunt ea viri docti, & Ca- 10
tholici D. Ant. Aug. *in opere dialogor.* & Genitricis meæ frater D. Ioan. Bap. Villalpando *in Regio Codice ad Ezech. & non vno in loco,* Cæs. Baron. *in Annalib. Ecclesiast. tomis novem distinctis,* & alij plures præter hos, quos refert Cenedo *d. collect. 16 n.* ∴

¶ Quare Bodinus, & Danæus hæreti- 11
ci, vt prædicta Canonis authoritate pugnent, ab authore aliquo Canonico desumptum suadere conantur, & ideo cōtendunt desumptum esse ex *Consilio Aquileiensi ex c. 1.* † Quod quia de pri- 12
mo, quod celebratū est sub Damaso Papa restauratæ salutis an. CCC.LXXXI. & secūdo sub Sergio an. DC.XCVIII. nullibi reperiatur: tertium quod ipsi produnt

produnt, non Concilium, sed Concilia-
bulum erit, & sic ei nulla fides haben-
13 da. † Sprenger. *in Mall.* & laquer. *in*
Flagel. Canonem citant ex Concilio
Acquirensi, alij ex Concilio *Aquilensi*,
sed Burchardus, & Ivo ex Concilio *An-*
cyrensi dicunt fuisse desumptum, quorũ
omnium nomina eiusdem Cõcilij sunt,
vt probat Ant. August. *lib.* 1. *ad Gratian.*
14 *dialog.* 1. † Facta nempè differentia ex
literarum C. & Q. æquivocatione: nam
librarij, qui dictante alio voces excipie-
bant (antequam typorum vsus esset in-
ventus) multa ex similitudine literarum
corruperunt, vt probat mihi in Græcis
præceptor Sanctius Brocens. *ad Horat.*
15 *in art.* † Anquirani, Ancyrænsi, & An-
cyrani, vnum, & idem nomen est ab vr-
be Græca ἄγκυρα, de qua mentio fit *in*
c. Diaconi, c. Syracusanæ, distinct. 28. *cap.*
Presbyteros distinct. 50. *cap. si qua de re-*
bus 12. *q.* 2. *c. desponsatas* 27. *q.* 2.
16 ¶ Sed alij, neque ex Concilio An-
cyrano desumptum Canonem volunt,
eo quod in Græca Conciliorum editio-
ne, nec in ea, quam Balsamon inter-
pretatus fuit, nec in Latinis versioni-
bus Cresconiana, vel Dionysiana, nec
in Tigurina Canon istud concilio An-
cyrano inseratur, vt tradunt Turre-
crem. *in d. c. Episcopi*, Tostat. *in Exod.* 7.
& in Matt. 4. Victoria *in relect. de Mag.*
17 *q.* 7. † Vnde illud ex nullo Concilio de-
sumptũ, sed ex aliquo Patrũ volumine
censuerunt Ant. Aug. & Castr. *vbi sup.*
& ita Beato Gregorio (sed evidenti mẽ-
dacio lapsus) adscripsit Beezius *in præ-*
18 *ceptor.* † Ex D. tamen August. in *lib. de*
spirit. & anim. vult desumptum Spren-
ger. *in Mall.* sed talis libri Augustinus
author non est, vt docuit Possidius *in*
19 *indiculo Aug.* † Ideò à Damaso Papa
statutum censuit Cæsar Baron. *tom.* 4.
Annal. an. CCC. LXXXII. Sed in eius
scriptis nusquam reperitur vt docet
Theodoret. *lib.* 5. *histor. Ecclesiast. c.* 11.

¶ Quare dum certiora habeamus, cum 20
Concilio Ancyrano relinquimus: nam
in eo veniunt Burchardus *lib.* 10. *c.* 1. &
Ivo *p.* 11. *c.* 30. necnon Gratianus Cano-
num compilator *in eius epigraph.* † Sed 21
ea lege, vt Concilio tantum tribuamus,
quæ solùm in eius actis contenta sunt,
videlicet ex illo *Episcopi eorumque Præ-*
lati, vsque ad illud *à tali peste mundari*
debet Ecclesia, quæ habentur *in Concil.*
Ancyrano Can. penult. & referuntur ad
literam *in cap. qui divinationes h.* 26.
q. 10. † Cætera autem minoris sunt au- 22
thoritatis, non solùm Augustino, aut
Damaso indigna, verum & Concilio
Ancyrano, aut quovis alio Canonico
authore, sed tantum Burchardo, Iuoni,
aut Gratiano Canonum compilatoribus
tribuenda, qui particularis sunt autho-
ritatis, vt multis adductis probat Petr.
Cenedo *d. collect.* 16. *n.* 7 & 8 † Quod 23
negare nihil aliud est nisi insanire, vel
ex eo quod subiungitur. *Quis vero tam*
stultus, & hebes sit, qui hæc omnia quæ in
solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidis-
se arbitrentur, cum Ezech. Propheta vi-
siones Domini in spiritu, non in corpore
viderit? & Ioannes Apostolus Apocalyp-
sis Sacramentum in spiritu, non in corpo-
re vidit? & D. Paulus non audet dicere
se raptum in corpore. † Non sequitur 24
enim hoc contigit Ezechieli, Ioanni, &
Paulo in spiritu: ergò aliis non conti-
git in corpore? nam ex particularibus
conclusio generalis non deducitur, vt
probat cognatus meus D. Gasp. Cadillo
Villalpando *l.* 3. *Summularum* (quem ex
instituto Complutensis Academia au-
ditoribus legit) *cap.* 9. † Quia privile- 25
gia singulorum legem non possunt fa-
cere communem, *c. non statim h.* 26. *q.* 2.
c. fin. de reg. iur. lib. 6. *l.* 2. *C. de legib. l. cum*
servus D. de verbor. obligat. l. 1. *§. quæ-*
situm D. de aqua quotid. & æstiva. † 26
Vnde illa à Gratiano, Pallea, aut
quovis alio in modum narrationis
inseruntur,

inseruntur, quia Concilij mentem non intellexerunt, vt tradit Bart. Spina sa-
27 cri Palatij Magister *lib. de strigib. c.* 10. † Nam quis tam stultus, & hebes sit, vt credat talia D. Augustino, Damaso, aut Concilio vlli in mentem venire potuisse? Nulli Prophetæ, nulli ne Apostoli verè, & corporaliter vllas visiones
28 viderunt? Somniabat ne Princeps Apostolorum, quando excitatus Angelum vidit, & ab eo deductus ex carcere solutis catenis liberatus fugit? *Acta Apos.*
29 *cap.* 12. † Dormiebat ne Christus Dominus quando à Satana super Templi pinnaculum, & super montem excelsum translatus est? *Matth. cap.* 4. † Delira-
30 batne Habacuc quando ab Angelo ex Iudæa translatus in Babylonem cibum Danieli præbuit? & Daniel ne in somnis cibum comedit in leonum lacu. Daniel *cap.* 14. Hæc inquam audebis impugnare? Apage sis hæretice. Quare ergo si hæc ab Angelo, & dæmone præstari potuerunt, illa negas? quæ communis Patrum Theologorum, & Iurisperitorum melioris iudicij sententia defendit.

31 ¶ Primò enim hanc sententiam de vera translatione probant Patres Orthodoxi D. Greg. *lib.* 1 *dialog. c.* 4. *&* *l.* 2. *in Iob. c.* 9. D. Epiphan. *lib.* 1. *contra hæres. c.* 30. D. August. *lib.* 2. *ad Simplic. q.* 3. *& lib.* 2. *Civit. Dei. c.* 23. *& libr.* 7. *c. fi. & lib.* 8. *c.* 29. *& lib.* 10. *c.* 9. *& lib.* 18.
32 *c.* 17. *& lib.* 21. *c.* 7. † Secundò probant Theologi tàm veteres quàm recẽtiores D. Thom. 2. 2. *q.* 92. *& q.* 93 *& lib.* 3. *cõtra Gentes cap.* 104. *&* 105. *& Sentent.* 2. *q.* 7. *& Sent.* 3. *dist.* 19. Ioan. Maior. *in Sent.* 2. *dist.* 14. *q.* 3. Albertin. *de agnosc. assert. q.* 24. Caiet. *in* 2. 2. *q.* 96. Tostat. *in Matth.* 4. *q.* 47. Fr. Victoria *in relect. de Magia q.* 7. Annan. *lib.* 4. *de natur. dæmon.* Guill. Parisiens. *in summa de vnivers. p. fin. cap.* 23. Alph. Castro *de iusta hæretic. punit. lib.* 1. *cap.* 16. Concivis meus Cardin. Franc. Toledo *in summ. Sacerd. lib.* 4. *cap.* 15. Mart. del Rio nulli postponendus *lib.* 2. *Magicar. quæst.* 16. & post eum Franc. Suarez *de Relig. lib.* 2. *cap.* 16. † Tertiò probant Iurisperiti 33
Cardinal. Turrecrem. *in d. cap. Episcopi h.* 26. *quæst.* 5. concivis meus Episcopus Simanc. *de Cathol. instit. tit.* 37. *ex numero* 6. Mart. Alzpiqueta dictus Navarrus *in Manual. cap.* 11. *num.* 38. Medices *in summ. hæres. part.* 1. *quæst.* 9. Farinac. *tom.* 1. *quæst.* 20. Danhauder *in Praxi. cap.* 61. *ex numer.* 134. Nicol. Remig. *lib.* 1. *dæmonol. cap.* 14. 24. *&* 29. † 34
Quartò confirmant hæreticæ pravitatis Inquisitores *Sprenger Iaquerius, & Nideri*, illi *in Mall. part.* 2. *quæst.* 1. *cap.* 3. *& in Flagel.* Hij verò *in præceptor. p.* 1. *cap.* 11. *quæst.* 4. Bernar. Comensis *in lucerna Inquis. & tractat. de strigibus ex numer.* 5. Cuman. *lib.* 1. *cap.* 14. *& lib.* 2. *cap.* 1. *&* 4. Franc. Pegna *in direct. Inquis. part.* 2. *com.* 68. † Quintò 35
affirmant expressè Medici, Ronsæus *libr.* 2. *de morb. venefic. cap.* 8. *& lib.* 3. *cap.* 8. Cæsalpin. *libr. de investigat. dæmon. cap.* 20. † Sextò Lamiæ ipsæ tam 36
in equuleis quam spontanea confessione iureiurando has translationes veras esse fatentur, & se ad conventus corporaliter deferri affirmant nota sibi pinguedine invnctæ, vel etiam sine vnctione insidentes aliquando scopæ arundini, baculo (etiam vero) à dæmone tamen sublevato, hirco, cani, vel alio animali elementato, furcæ, collo, vel cremethra imposito vno pede, vt narrant Remig. *lib.* 1. *dæmonol. cap.* 74. Grilland. *de sortileg. quæst.* 4. *ex numer.* 26. Petrus Binsfeld. *in confess. malefic. memb.* 1. *concl.* 12. † Septimò 37
experientia comprobatur earum quæ intercepto itinere vel soluta impia societate divino quodam iudicio in paramis, & campestribus locis nudæ repertæ sunt clara luce supinæ, ita vt pedibus

pedibus ad patriam redire cogantur, vt obſervant Ioan. Cæſarius *lib. 10. miraculor. cap. 1.* Cuman. *in Lucerna Inquiſ.* Sprenger. *in Mall. p. 2. q. 3.* Grilland. *de ſortileg q. 7. num. 27. & 28.* Remig. *lib. 1. dæmonol. cap. 14.* Spina *de ſtrig. c. 17. cum ſeqq.* Binsfeld. *vbi ſup. prel. d. 6.*

39 ¶ Vnde in Lamias, & Magos huiuſmodi, qui dicunt ſe à dæmone devehi acriter, & non pro illuſionibus, ſed pro veris, & nefariis exceſſibus animadvertendum eſſe docent Pontifices Innoc. VI. *ad Inquiſitores German.* Hadrian. VI. *ad Inquiſit. Lombard.* Clem. VII. *ad Epiſcopum Bilenſ.* quorum Bullas referunt Sprenger. in Mall. ad princip. Spina *de ſtrigib. cap. 15. & Apol. q. 1. c. 11.* Binsfeld. *in confeſſ. malef. membr. 1. concluſ. 12.* Pegna *in directorio Eyme-*

40 *ric.* † Et ita ſentiunt cuncta Tribunalia Eccleſiaſtica Hiſpaniæ, Italiæ, Germaniæ, Galliæ, ſic & ſemper Apoſtolici Inquiſitores in praxi obſervant, vt apparet ex eorum *Lucerna, Itinerario, Viatorio, & aliis Sancti Officij actis*: Ergo, vel Eccleſia errat, vel iſti Pyrrhonij. Eccleſiam tamen in re ad fidem pertinentem errare, qui dicit anathema ma-

41 ranatha ſit: Trid. *Seſſ. 4.* † Quare præfata Canonis verba, quæ ſagas huiuſmodi deludi putant non ſunt vllatenus Concilio Ancyrano referenda: niſi velis Concilium erraſſe, quod Provinciale fuiſſe fatentur cõcivis meus Epiſcopus Simanc. *de Cathol. inſt. tit. 37.* Ca-

42 ſtro *de iuſta hæretic. punit. c. 16.* † Nam Concilia Provincialia Eccleſiam vniverſalem non repreſentant, cui Deus promiſit adeſſe, vſque ad conſummationem ſæculi, *Matth. cap. 27.* & pro qua rogavit ad Patrem ne deficiat fides ſua *Matth. c. 9. Luc. 22. cap. hæc eſt*

43 *fides, cap. cudenda 24. q. 1.* † Ita errare poſſe docuerunt DD. *in cap. Paſtoralis, §. pyſana de re iudic.* Petr. Gregor. *in Sytagm. p. 3. lib. 49. cap. 3. n. 24. cum aliis à nobis congeſtis in lectura primaria cathedræ ad c. de quoduuldeo de iudic. ex num. 49.*

¶ Præter quam quod Canonis verba non diriguntur in ſagas noſtri temporis, quæ verè, & realiter devehuntur, ſed in quaſdam hæreticas, quæ credebant, quod Diana fuit in Deam converſa, & quod creatura mutari, aut transformari poſſet de vna in aliam ſubſtantiam, vel de vna in aliam ſpeciem ab alio quam à verò Deo, & quod beſtiis vehebantur, vt Herodiadi ſervirent, quæ omnia falſa ſunt, & erronea, & hæretica, & à Lamiarum noſtrarum ſecta longè diverſa, vt probat Simanc. *vbi ſup. d. tit. 37. ex n. 9.* † Quæ quia credendo à fide deviant, vel ex illis quæ ſubduntur, *quia huiuſmodi mulieres aliquid numinis, & divinitatis extra vnum Deum arbitrantur*, & putantes in veras beſtias tot ſe terrarum ſpatia peragrare, quæ vera ſunt dæmonum phantaſmata, graviter errant, & ſuperſtitionibus maximis involvuntur, quia credunt, *ſe cum Diana, & Herodiade paganorum numina intempeſtæ noctis ſilentio equitare.* † Non quod ſe devehi putent, ſed quod tot hæreticorum labe irretiantur, merito excommunicantur, vt docent Bernar. Comenſis *tract. de ſtrig. ex n. 1. poſt Lucernam Inquiſit.* Grilland. *vbi ſup. d. q. 7. n. 29.* Suarez *de Relig. lib. 2. c. 16.* Raph. de la Torre, *tom. 2. de vitiis oppoſ. relig. q. 95. in Preamb. diſp. 5.* † Nam ſtrigum huius ſeculi ſecta Concilij Ancyrani tempore nondum nata fuerat, ac fortaſis nec Gratiani ſæculo (qui anno demum M.C.L. vel circiter vt voluit Gloſſ. *in c. cum poſt appellationem. § forma vero 2. q. 6.* Decretum compilavit.) † Vnde eas in plurimis ab illis differre docent Comenſis *in Lucerna Inquiſ. c. 4.* Pegna *in director. Inquiſ. comm. 68.* Caſtro *vbi ſup. d. cap. 16.* Toſtat. *in*

44 45 46 47 48

Nn *Matth.*

Matth. 4. *q.* 47. Sylvest. *lib.* 1. *Strig. mag.* *c.* 14. & *lib.* 2. *cap.* 1. Spina *de strigib.* *c.* 1. *cum seqq.* Simanc. *de Cathol. instit.* *c.* 27. Grilland. *d. q.* 7. *ex num.* 30.

APPENDIX.

49 Est enim concors omnium sententia, quod Lamiæ huiusmodi corporaliter de loco ad locum devehantur. Quid quid aliquando non translatæ, sed repertæ iacentes eodem loco, vbi se inunxerant, reperiantur, vt de vna narrat Abulens. *in Exod.* de quatuor Spina *lib. de strigib.* de aliis multis Annan. *lib.* 4. *de natura dæmon. Remig.*
50 *lib.* 2. *dæmonol.* *c.* 4. † Nam dico huius rei varias esse causas tum ex parte Dei, vt quando Iudices curiositate moventur ad huiusmodi explorationes, eos permittit à diabolo decipi, vt in peccati pœnam confundantur, & excæcentur, vt docent Spina *vbi sup.* Castro *d. c.* 16.
51 Cæsalpin. *de investigat. dæmon.* *c.* 20. † Tum ex parte dæmonis, quia quando ipsi vtilius est, tum sagas decipit eas loco non movendo vt sic Principibus, & Iudicibus persuadeat falsa esse, quæ de talibus transuectionibus feruntur,
52 vt eos in errorem inducat. † Neque obstat in vinculis detentos à carcere non eximere, quia id multoties fit ex inefficacia pacti, quia ad tempus contractum est, vel eo quod ad mortem accedentes illos nolit eximere, quia nil avidius quærit, quam animas eorum lucrari, vt tradunt Grilland. *d. q.* 71. *num. fin.* & *quæst.* 9. *num.* 1. † Pactum
53 ergo frustratur quando maiorem humano generi perniciem spectat, pactum servat; quando Deus ei permittit, & ipse sperat se sic plures illaqueaturum, vt docet Crespet. *libr.* 1. *de*
54 *odio Satan. disc.* 15. † Quia non nego diabolum sagas huiusmodi posse deludere per phantasiæ repræsentationem, aut mentis excessum per extasim sive raptum, vt tradit Petr. Binsfeldus *in conf. malefic. membr.* 1. *conclus. fin.* in quibus simia diabolus imitatur divinam virtutem quæ appellatur, *transferri in spiritu* Ezechiel. cap. 8. *Et elevavit me spiritus inter cœlum, & terram: & eduxit me in Hierusalem in visionem*
Dei. † Quod dæmon non præstat per spiritus elevationem vt Deus, sed per delusionem sagis huiusmodi somnum altum immittendo, & interea eis repræsentat, quæ velit renunciari, vt somniantibus contingit, & persuadet quod de loco ad locum transvehantur, per phantasiæ motum, & meram delusionem, vt docta Dipse venefica fatetur apud Ovid. 55

Hanc ego nocturnas vivam volitare per vmbras
Suspicor, & pluma corpus anile tegi.

¶ Neque minus obstat, quod Lamiæ 56
huiusmodi de se profitentur, videlicet ad infanticidia, & alia crimina se in cubiculis clausis ianuis ingressas, vel per rimas tenues in forma catti, vel alterius animalis pusilli intromissas, & demum forma restitutas, vt persuaderunt striges Lotharingiæ Remigio *lib.* 1. *dæmonol.* *cap.* 14. & Scaphius Niderio *lib.* 5. *Formicar.* † Quod 57
cum sit impossibile, quia dæmon non potest, quantitatem corpoream sic mutare, vt homo instar catti, per tenues rimas in cubiculum irrepat, & multo minus per ianuas clausas, vt diximus alio loco, & tradit Mart. del Rio *lib.* 2. *Magic. quæst.* 17. Videtur illud delusorium, aut in solo spiritu contingere, *vt in d. capite Episcopi.* † 58
In quo dico similiter posse dæmonem sagas huiusmodi decipere, aut per mentis excessum, vt ipse dormientes illa patrare videantur, intereaque dæmon earum forma assumpta illa patrat, vel in

in forma catti, vel alterius pusilli animalis, & ipsis persuadet in eorum forma fuisse conversas, & in cubiculis clausis ianuis, vel tenues rimas intromissas, vt docet Sacri Palatij Magister Spina *tractat. de strigib. capi-*
59 *te* 19. † Aut etiam dæmon illas corporaliter devehit, & ipse præcedens latenter aperit, & claudit ianuas, vel fenestras, vel rimas corporis earum capaces, per quas eas intromittit, & persuadet eas in forma huiusmodi animantium pusillorum fuisse intromissas, vt prudentiores Italiæ sagæ fuerunt confessæ, Grilland. *lib. 2. de sortileg. quæst.* 8. *num.* 1. Spina *vbi supr. cap.* 32. *cum seqq.* Sprenger. *in*
60 *Mall. part.* 2. *quæst.* 1. *cap.* 9. † Ex quo VVierus hæreticus cum Magistro suo Calvino blasphemant dum Christum sic clausis ianuis ingressum ad discipulos, vbi Catholici omnes patentis miraculi rationem agnoscunt cum D. Au-
61 gustin. *tractat.* 121. *in Ioan.* † Et Beza de Christi Domini Nativitate illæso claustro virginali: & in Resurrectione clauso manente sepulchro, contendunt homines isti animales, hæc aperta fuisse dum penetraret, & postmodum iterum clausa, quasi non potuerit creatura suo creatori, vt in cæteris rebus, in hoc etiam obtemperare.

CAPVT XXXVII.

De fascinatione vulgari, physica, & dæmoniaca.

SVMMARIVM.

1 *Fascinatio dividitur in physicam vulgarem, & dæmoniacam.*

2 *Fascinatio vulgaris est illa, quæ ex vulgi facilitate proficiscitur.*

3 *Vulgares non modo, sed Philosophi crediderunt imaginatione corpus extra eum permoveri.*

4 *Vulgaris fascinatio non modo nuda apprehensione, sed emissione spirituum fieri alij crediderunt.*

5 *Fascinationem vulgarem per certos radios fieri improbatur.*

6 *Imaginatione fieri aliquid reale reprehenditur.*

7 *Idæa in mente divina est substantia, & efficit realia.*

8 *Noctambulis quam miranda ex sola imaginatione.*

9 *Imaginatio potens est in iis, quæ naturalem cum illa habent coordinationem.*

10 *Imaginatio non potest agere in corpus alienum mediantibus vllis radiis.*

11 *Imaginatio tempore conceptionis in filios solet operari magis, quam parentum forma.*

12 *Imaginatio parentis immutat filium, quia pars est viscerum matris.*

13 *Imaginatione alterius nullus potest fascinari.*

14 *Visione sola nullus potest fascinari.*

15 *Oculus nihil emittit, quod noscere possit.*

16 *Non cernimus res in rebus ipsis, vt verè sunt, sed vt per species repræsentantur.*

17 *Virgil.* Ecclog. 3. *de fascinatione vulgari explicatus.*

18 *Vulgi opinamenta ex fascinatione ad periculum.*

19 *Fascinationis vulgaris averruncatio ex bona precatione.*

20 *Fascinationis huiusmodi averruncatio ex turpiculi gestatione.*

21 Diges *in puerorum iocalibus quare appendantur.*

22 Higa *in puerorum fucamenta ad fascinationem.*

23 *Ossicula palmarum ad fascinationem.*

24 *Bezoar, Ruta, & radices variæ ad fascinationem.*

25 *Antidota fascinationis vanissima sunt, vt ipsa fascinatio.*

26 *Pueri potius quam adulti, quare fascinentur.*

27 *Pulchri potius quam deformes quare soleant fascinari.*

28 *Habitus qui ad summum bonitatis attingit periculosus.*

29 *Suffitibus quandoque fascinationem contingit averruncari, vel casu, vel pacto.*

30 *Fascinatio Physica, quæ sit, & quibus ex causis comparetur.*

31 *Oculis venena esse apud Plinium explicatum.*

32 *D. Paulus* ad Galat. 4. *de fascinatione illustratus.*

33 Sapient. 4. *de fascinatione explicatus.*

34 *Fascinatio pro concupiscentia oculorum in sacris litteris.*

35 *Fascinatio pro invidia vsurpatur.*

36 Ecclesiast. c.21. *de fascinatione explicatus.*

37 *Invidia omnia consumit.*

38 *Puella lasciviens hora perempta.*

39 *Menstruata mulier solo visu specula maculat.*

40 *Narcissi fabula propriæ pulchritudinis specie perempti.*

41 *Euthelidæ fabula ex invidiæ damno orta.*

42 *Basiliscus quare visu homines interimat.*

43 *Aer secum adfert qualitates nocivas.*

44 *Exhalationes hominis venenatæ si non per oculi globum per cavitates illius, per os, & nares exeunt.*

45 *Putridi vapores ab ore in cor per asperam arteriam solent emitti.*

46 *Fascinatio Physica potius infectio dicenda est.*

47 *Fascinatio dæmoniaca ex pacto tacito vel expresso probatur.*

48 *Malefici solent cum dæmone pacisci, vt quos livide, vel iracunde aspexerint, ijs dæmō perniciē ingerat.*

49 *Senex qui solo visu flores marcescerat.*

50 *Visui solent carmina admisceri.*

51 *Fascinatio à fando dicitur.*

52 *Fascinationis crimen tactu aliquando perficitur.*

53 *Fascinatio quomodo diffundatur.*

54 *Cambaiæ Rex muscas necabat halitu venenato, alios verò tactu.n.55.*

56 *Phamaces in Æthiopia sudore & tactis corporibus tabem incutiunt. Et quæ venena inferant vide numer. 57. vsque ad num.62.*

63 *Venena omnia servis Dei subijciuntur.*

64 *Serpentum læsio, imbecillitati & culpæ hominis tribuitur.*

65 *Homini ante peccatum nulla erant noxia.*

FAscinatio provt est infectio oculis illata, & concepta, dividitur in 1
Vulgarem, seu Poeticam, *Physicam*, seu naturalem: *superstitiosam*, seu dæmoniacam, vt docent Divus Thomas *part.1. quæst.117.* Abulens. *in Genes. cap.21.* Sprenger *in Mall p.1.q.2.*
† Vulgaris est illa, quæ ex vulgi faci- 2
litate proficiscitur, dum putat visione ipsa, seu aspectu activo malevoli homines fascinari: eo quod aspiciant, vel laudent illud à quo sunt averso animo, Virgil. *Eclog.3.*

Nescio quis teneris oculos mihi fascinat agnos.

Credebant enim non vulgares modo, sed & ipsi Philosophi ex potentia 3
imaginationis corpus extraneum permoveri

moveri, longe dissitum hominem mor-
bis afficere, pluvias, & nubes excitare,
vt fuit error Avicennæ *6. natur. sect.* 4.
*c.*4. quem sequuntur Algazel. *l.*5. *Phy-*
*sicor. cap.*9. AlKindius, & Paracelsus *l.*
6. *de imaginat.* Marsil. Ficinus *l.* 13. *Theo-*
lg. Platon. *c.* 1. Pomponat. *l. de incant.*
4 *cap.*4. Iacob Forlivio 3. *tech*, *q.* 11. † Alij
non quidem mero imperio, & nuda ap-
prehensione, sed emissione spirituum
in res externas, qui malignis qualitati-
bus quibus præditi sunt eas afficiant,
cum Avicenna tenuerunt *Paracelsus, &*
Fulginas, & Arabes fere omnes, & proba-
runt Galen. *lib.*7. *de plac. &* 10. *de vsu*
part. Plato *in Timæo* D. Tho. *lib.*3. *con-*
5 *tra Gentes cap.* 103. † Sed hoc ab hære-
ticis tam malè intelligitur, vt tanquam
vulgare omnino sit fugiendum, quo-
rum alij posse illa efficere volunt per
certos, quos ipsi somniant, radios, Al-
kindus *lib. de imaginib.* † Et alij per spi-
6 ritus vi imaginationis expulsos, quos
posse gignere aliquid reale, res loco
movere, & omnia pro libito efficere
contendunt Pomponat. *libr. de incantat.*
*cap.*3. *&* 4. Paracelsus *lib. de imaginat.*
† Quod confirmant exemplo Ideæ in
7 mente divina, quod est merè blasphe-
mia, quia illæ sunt substantiæ, & non
accidentia, & alterius ordinis, quam
hi spiritus, vt probat D. Thom. *par.*1. *q.*
8 49. † Nec iuvantur eo quod imagina-
tio de re venerea pudenda excitet, & in
noctambvlis sola imaginatio illos à le-
cto surgere, & in somnijs mira cogat
efficere, vt de illo, qui dormiens se arma-
bat ad prælium, & alia peragebat nar-
rat Libavius *lib. de Noctamb.* Cœl. Rho-
9 digin. *l.* 30. *c.* 9. Nam imaginatio potens
est in ijs, quæ naturalem habent coor-
dinationem cum imaginatione; non ta-
men in aliis, cum imaginatio efficere
non possit, vt quis adijciat staturæ suæ
palmum vnum, D. Math. *c.*7. D. Thom.
*p.*3. *q.*13. *art.*2. *& lib.*3. *contra Gent. ca-*
pite 103. † Quinimo vt in corpus 10
alienum agat mediantibus vllis radiis,
spiritibus, vel speciebus, quia hæc
communiter reprobatur à Theologis,
D. Thom. *d. par.*3. *q.*3. Medina *libr.*2.
*de recta in Deum fid. cap.*7. Picus Mi-
randul. *lib. de imaginat.* Tostat. *in Genes.*
*cap.*30. Valent. 2. 2. *disp.*6. *q.*13.

¶ Neque obijcias imaginationem 11
tempore conceptionis in filios solere
operari magis quam parentum forma,
& species, D. Hiero. *in Hæbrai. qq.* Me-
noch. *de arbitrar. cas.* 892. *&* 98 Mascar.
*de probat. tom.*1. *conclus.*79. *ex numer.*7.
† Nam præter quam quod id negarunt 12
viri docti, & religiosi Bened. Perera *in*
*Genes. cap.*30. Mart. del Rio *lib.*1. *Ma-*
*gic. cap.*3. *q.*3. Franc Valles *de sacra Phi-*
*losoph. cap.*11. Ex eo minime probatur
posse in corpus alienum agere, vt ima-
ginosi isti voluerunt quia infans dum
in vtero est pars dicitur viscerum ma-
tris *l. qui in vtero. D. de stat. hom.* Thom.
Fieno *de viribus imagitat q.*13. † Vnde 13
plusquam manifestum est nullum posse
alterius imaginatione fascinari, vt pro-
bant ex Theologis *D. Thom. Medina.*
Valent. Tostat. Perera, Mirand. & Vayrus
vbi sup. ex Philosophis Arist. *in Problem*
*Conimbricens. in Physicor.*7. *c.*2. *q.*1. *art.*7.
Priscian. Lydius *lib. de phantas. & in-*
tellect. ex medicis Valles *d cap.*11. *& c.*
68. Codronch. *lib.*1. *de morb. venefic. c.*5.
Bokel, *lib. de philtris cap.*3. Thomas
Fienus *vbi supr. quæst.*12.

¶ Vnde hæc sententia de fascinatio- 14
ne vulgari vt falsa, & ridicula reijcien-
da est, quia nullatenus ex solo visu ho-
mines possunt fascinari, similiter com-
pertum est, cùm nec visus Basilisci, vel
reguli, quemquã noceat, vt probat Vay-
rus *d. lib.*2. *de fascin c.*9. † Nam ex ocu- 15
lo nihil emittitur quod noscere possit,
quia potestas videndi potentia est pas-
siva, quæ per introsumptionem obie-
ctum repræsentat, vt eleganter probat

genitricis meæ frater D. Ioan. Baptista
Villalpando vir Theologiæ, Mathema-
tices, & omnigenæ eruditionis laude
vnus, hoc ævo clarissimus *in Regio Codi-*
ce tom. 2. de extrema visione Ezechiel.
16 *l. 2. c. 7.* † Quia non cernimus res in
rebus ipsis, vt verè sunt, sed vt per spe-
cies repræsentantur, vt ad oculũ osten-
dit idem Auunculus meus *vbi prox. d.*
l. 2. c. 8. quem suppresso nomine sequi-
tur Raph. de la Torre *tom. 2. de vitijs*
oppos. relig. q. 96. art. 2. disp. 6. † Et
ita intelligendum est secundum vulgi
17 opinionem locatus bubulcus ille,
qui apud Virgilium querebatur pe-
cora sua visu malevoli marcescere,
Eclog. 3.

Nescio quis teneros oculis mihi fasci-
nat agnos.

18 ¶ Sed ex hac vulgi opinione, alia
emanarunt opinamenta, videlicet, hoc
periculum imminere potius pulchris,
quàm deformibus, pueris quam maio-
ribus ætate, eo quod leviores anguine
19 sint prædíti. † Item, & mederi quibusdã
euphimijs, nempè si benè precentur ijs,
quos cum laude, & admiratione intue-
mur, vt insinuat veterator ille apud
Plaut. *in asinar.*

Præfascini hoc nunc dixerim.

Titinius in setin.

Ad laudem addito præfascini, ne puella
Fascinetur.

20 † Secundò si aliquid turpiculum geste-
tur appensum quo intuentium oculi
avertantur, vt docet Varro. *l. 6. de ling.*
latin. Qualiter virile membrum cui ideò
olim fascini nomen inditum fuit, vt do-
cet Virgil. *in Priap.* † Cui postea me-
21 dius digitus duobus proximis contractis
successit, ex quo puerorum fucamenta
appellamus *Diges*, à digito medio. Mart.
l. 2. epigr. 28.

Et tu digitum porrigito medium.

22 † Et mutato in paulum honestiorem
modum manus tota ex gagate, vel ebore
digitis duobus cum pollice sic inserto
appendi placuit, quam vulgo dicimus
Higa. † Tertiò si nonnullæ res natura- 23
les in antidotis adferantur, vt officula
palmarum lunata, nescio qua religione
polita apud Plin. *lib. 3. cap. 4.* † De Be- 24
zoarde ad id meminit Elpidan. *lib. de*
venen. de Ruta agresti Aristot. *Problem.*
34. Radices varias refert Ioseph *lib. 8.*
antiq. cap. 2. Lupi caudam Ronsæus *in*
venat.

Pars caudæ prodesse viris, quos fascina
vexat.

† Quæ omnia vt ipsam prorsus fascina-
tionem vanissima, & nugacissima proba- 25
runt Abulens. *in Genes. cap. 21. & Pa-*
radox. 4. q. 10. vsque ad 16. Iul. Scalig.
de subtilit. exercit. 349. Annan. *l. 4. de*
natura Deor. Petr. Ciruelo *de superstit.*
par. 3. c. 5. Vayrus *de Fascin. l. 3.* † Nam 26
pueri potius quam adulti fascinantur,
non quod leviore sanguine, hoc est mi-
nus melancholico, & fœculento compo-
nantur, vt vulgus contendit, sed quod
dum pueri sunt facilius in morbum di-
labuntur, propter tenuiorem ætatem,
ac naturam minus aptam ad resisten-
dum. † Ita pulchri potius quam defor- 27
mes similiter in morbum incidunt, non
quod venustiores invidiam excitent, &
sic fascinentur, vt vulgus iocatur, sed eo
quod dum ex meliore habitu corporis
plus solito crassiores sunt, & per con-
sequens formosiores ad morbum se in-
clinant, ex sententia *Celsi*, locus exci-
dit, verba sunt: *Qui nitidores solito sunt*
suspecta bona sua habere debent. † Nam 28
cum naturæ terminus constitutus sit,
quem præterire non possumus, vt docet
D. Iob. *capit.* 40. Dum plus solito cor-
poris valetudinem præfruimur, ad ægri-
tudinem properamus, cuius rei causam
vulgus ignorans fascinationi tribuit,
cum merè naturalis sit, nam vt ait Hip-
pocrat. *aphoris. 1. tex. 3. Habitus qui ad*
summum bonitatis attingit periculosus
est

29 *est.*† Neque obstat aliquando euphymiis
quibusdam malum istud depelli, vt anti-
dota sustineamus, quia id persæpe casu
fit, vel ex pacto cum dæmone contingit,
Ronseus *vbi supr.*

Sic Styx dira oculos, & totos fascinat amens
Artus, & lento consumit corpore tabo
Horrendum facinus: sed magni Rector Olympi
Antidotos homines docuit.

30 ¶ Fascinatio physica, seu naturalis di-
citur quando anima alicuius vehemen-
ter affecta impressionem adfert nocu-
menti, nam ex animi affectione immu-
tatur cor, & ex eo corpus coniunctum,
ex quo ad oculos virus provenit, vt ad
partes subtiliores, & ex oculis aër pro-
ximus inficitur, & ex eo partes conti-
guæ, & sic ad partem aëris proximam
illi, qui est inficiandus virus pervenit,
vt docent D.Thom. *dict. q.*117. *& l.*3.
contra Gent. cap. 103. Avunculus meus
*vbi sup. d. lib.*2. *cap.*5. † Et sic intel-
31 ligendus est Plinius, dum affirmat ocu-
lis venena esse, & in ijs maximè, qui-
bus duplex pupilla est, vt *ex Plinio, &*
Cicerone refert Aul.Gel. *l.*9. *noct Attic.*
*c.*4. Nam vt testatur idem Plin. *lib.* 7.
*natur. hist. c.*21. in hæc verba. *In Afri-*
ca familias quasdã esse fascinantium Isi-
gonus, & Nymphodorus tradunt, quarum
arte arescunt arbores, & moriuntur in-
fantes. † Neque enim fabulosum est cũ
32 videamus huius mali fieri mentionem
in sacris litteris cuius fides cætera mun-
di Paremia vincit; atque prosternit,
Apostol. *ad Galat.* 4. *O insensati Gala-*
tæ, quis vos fascinavit? Et Sapien. 4. *Fa-*
scinatio nugacitatis obscurat bona. † Cu-
33 ius vltimum de invidia, & concupiscen-
tia rerum alienarum intelligunt Patres,
quæ mentis bona obscurat, & ideò eam
appellat D.Ioan.epist. 1. *Concupiscentiam*
34 *oculorum.* † Verè nugaces, quia fallaces
sunt Psalm. 4. *Vt quid diligitis vanita-*
tem, & quæritis mendacium, quæ ideò di-
cuntur, *obscurare bona*, nam vt ait D.
Paul. *ad Timot.* 1. *Cupiditas radix est*
omnium malorum.† Vnde hanc fascina- 35
tionis speciem alij dicunt esse invidiam
iuxta illud Deuter. c.28. *Invidebit fra-*
tri suo. Vbi Græcus legit βάσκανει *basca-*
nei, quod D.Hieron. *in Hebræi qq.* inter-
prætatur *fascinationem.* † Chaldæus au- 36
tem teste Bened. Ariamontano nostræ
Hispaniæ laude, *Habebit oculum nequam,*
ad quod Dominus videtur respexisse,
dum ait Matth. cap. 20. *An oculus tuus*
nequam est, quia ego bonus sum? Quod
de invidentia mercedis alienæ di-
ctum nullus dubitat. † Et in hoc sen- 37
su accipiendum est illud Eccles. cap. 31.
Nihil oculo nequius creatum, nam vt ait
Horat.

Non isthic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro, morsuque venenat.

¶ Nam invidia cum se ipsa consumat, 38
multo melius perdere curavit adver-
sarium, & quia sedis eius cor est, *D.*
*Matth. c.*7. Ex eo ad oculos virus emit-
tit, ex naturali antipathia invidi, & in- 39
visi, vt docet Vayrus *lib.*3. *de fascin.* †
Aliquando etiam lascivæ cupiditatis pe-
tulantia ad oculos virus emittit, vt de
quadam puella hac de causa vnius ho-
ræ intervallo perempta narrat Maiol.
*de admir. natur. colloq.*3. *fol.*136. † De
mulieribus menstruis solo visu specu- 40
la maculantibus tradunt Aristot. *l.* 3.
*histor. animal. cap.*19. Abulens. *lib.*4.
Paradox. quæst. 16. † Ad quod referri
possunt Narcissi, & Euthelidæ fabulæ, 41
quas ex hac naturali fascinatione vete-
res commenti sunt, de primo propriæ
pulchritudinis specie capto in morbum
incidente narrant *Ovidius*, *Virgilius*,
& alij. † De secundo, Plutarch. *in* 42
Sympos.

Euthelidæ fuerunt pulchri per colla capilli,
Sed tu dirus homo conspecto, in fluminis vndis
Invidit, turpisque invasit protinus illum
Morbus, & invidia corrupta est gratia formæ.

43 ¶ Nam si quid tale accidit, vtriusque contagiosam aliquam fontis exhalationem fuisse exitio arbitror, aut violento halitu, ac virulento vicinum inficit aër, quod necat ascendentes, vt de Basilisco
44 narrat Solin. *c.* 29. † Nam vt ait Heliodor. *in histo. Æthiop. l.* 1. *Hic aër nobis circumfusus per oculos, nares, halitum, aliosque meatus ad profunda penetrans, & ex qualitatibus exterioribus eo secum inferens, qualis influxeri, talem etiam ijs,*
45 *qui excipitur habitum ingerit.* † Qui licet aliquando per oculi globum transmittantur, longè plures per cavitates illius, vnde lippitudo exijt, & simul per os, & nares plurimos, efficaciores exeũt, vt tradit Thom. Fienus, *de viribus imag.*
46 *quæst.* 12. † Cum putridi vapores ab ore in cor per asperam arteriam potius quam per aliam partem soleant emitti, vt docent Galen. *in Therapeutic.* Franc. Valles *de sacra Philosoph. cap.* 68. † Sed hæc non propriè fascinatio, sed contagium, seu potius in-
47 fectio erit dicenda, quæ maximè per oculos emitti solet, ideò Ovid. *lib.* 1. *Amor.*

Dum spectant oculi læsi, læduntur, & ipsi,
Multaque corporeis transitione nocent.

48 ¶ Fascinatio dæmoniaca, vt quæ minus habet subtilitatis, & indagationis, ita brevius exponenda: est enim illa, quam Magi ex pacto tacito, vel expresso cum dæmone operantur, vt docet D. Thom. & Abulens. *vbi sup.* Franc. Suarez *in Metaphys.* 7. *disput.* 18. *sect.* 8. *ca.* 26. † Nam nefarij isti homines solent cum dæmone pacisci, vt quos li- 49
vidè, vel iracundè aspexerint, ijs dæmon perniciem inferat, vt docet Sprenger. *in Mall. par.* 2. *q.* 1. *cap.* 11. † Vt de sene quodam narrat Hieron. Vida *libr.* 2. 50
Bombyc.

Ille truci (scelus) obtutu genus omne necabat.
Reptatum, tenues animas, paruasque volantes
Quin etiam si quando hortos ingressus, &c.
Nam quocunque aciem horribilem intendisset, ibi omnes
Cernere erat subito afflatos languescere flores.

Solent visui aliquando carmina misceri, vt Circes apud Ovid. *l.* 14. *Metamorph.* 51

Ore suo volucresque vagas retinere solebat.

Vnde fascinum hoc à fando dici voluit Leonar. Vayrus de Fascin. *l.* 1. *Fascinum* 52 *dicitur à fando, quoddam incantationis genus, quo homines ita ligantur, vt liberi non sint, nec mente compotes, sæpeque ad extremam maciem deveniant.* † 53 Aliquando hoc crimen tactu perficiunt, & eo solent esse causa puerperis abortiendi summo cum vitæ periculo, vt exemplis comprobat Remig. *libr.* 2. *dæmonol. capit.* 7. Leloyher *lib.* 2. *Spector. c.* 5. de Circe Ovid. canit.

Cuius ab attactu variarum monstra ferarum
In iuvenes veniunt, nulli sua mansit imago.

APPENDIX.

NOn dubito hoc malum aliquando, 54 non pacto solo, sed etiam naturaliter tactu, halitu diffundi, vt de puella quædam, quæ veneno alebatur, & alios sudore,

sudore, tactu, & halitu viros, qui eius in concubitu fuerant admissi, veluti veneno necabat narrat Albert.
54 Magnus *lib.25. animal. cap. 2*, † Cambaiæ Rex ab infantia (vt Mithridates veneno nutritus adeò habuit halitum lethalem, vt muscas accedentes interimeret, & alios tactu (etiam ipso non animadvertente) necavit quam ob rem vix vlla ex vxoribus suis, quæ illi commisceretur effugit mortem in diem proximã, vt narrat Ludov. Barthema *l.1. in-*
55 *dic.c.2.* † Quemcumque enim oderat, aut necandum statuerat solo aspectu in eum missO illum interemit, vestes eius nemo vnquam attigit, nam & ipsæ interficiebant tactu, vt tradit Barthe-
56 ma *vbi prox.* † Cuius similes sunt Phamaces in Æthiopia, qui pestifero sudore, & tactis corporibus tabem afferunt vt narrat Plin. *lib.7. cap.2.*

57 ¶ Et non solum homines halitu interimunt, sed etiam antra, & cavernæ Seneca *l.3. natural. qq. cap.21. In quosdam specus qui despexerint moriuntur tam velox malum est, vt transvolantes aves deijciat.* Et lib.6. cap.28. *Pluribus Italiæ*
58 *locis per quadam foramina pestilens exhalatur vapor quem non hominem ducere, non feræ tutum est: aves quoque si in illum inciderint antequã cœlo meliore leniantur, in ipso volatu cadunt.* † Vt de Averni
59 hiatu, totius Philosophiæ, & moris maiorum armarium docet Maro *libro sexto Æneid.*

Quam super haud vlla poterant impune volantes
Tendere iter pennis, talis sese halitus atris.
Faucibus effundens, supora ad connexa ferebat.

60 ¶ Sunt & animalia similiter, quæ afflatu necãt, vt de Basiliscotradit Solin. *cap.29. Ægyptus Basiliscum creat malum in terris singulare: serpens est penè semipedis longitudinis albus quasi mitrula lineatus caput: nec hominem tantũ, & aliorũ animãtiũ exitio datus; sed terra quoque ipsius, quam polluit, & exurit, vbicunque ferale sortitur receptaculum: denique extinguit herbas, necat arbores, ipsas etiã corrumpit auras, ita vt in aera nulla alitum impune transvolet infestum spiritu pestilenti.* † Et ne vno teste credamus 61
Plin. *lib.8. cap.21. Cyrenaica basiliscum generat provincia, duodecim non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula vt quodam diademate insignem, sibilo omnes fugat serpentes, nec rectus in medio incedens: Necat frutices, non contactos modo, verum & afflatos: exurit herbas, rumpit saxa.* † solus halitu necat, nam vt ait Platina *in vita Ioan. IV. Romæ* 62
inventus est Regulus, qui solo halitu, venenoque multos mortales perimeret, at Leo ipse suis orationibus, & signo Crucis interemit. † Vt sic videas servis Dei omnia subijci venena, quibus Deus 63
promisit, Luc. cap. 10. *ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones.* † Nostræ igitur culpæ est, ac imbecillitatis quod nos lædant 64
serpentes summo Dei consilio procreati, quæ sola fide valemus superare D. Marc. capite 4. *Qui crediderit, serpentes tollet, & si mortiferum quid biberet, non ei nocebit.* † Nam antequam homo noxam sibi contraheret, nulla erant illi noxia, cum omnia, quæ Deus creavit fuerint valdè bona, *Genes. capite primo & secundo*, Post peccatum in eis virus apparuit, nam vt ait Divus Gregorius *homilia trigesimaquinta* Exod. 40. *Quoniam in cunctis delinquimus, in cunctis ferimur, vt impleatur quod dictum est* Sapient. 5. *Et pugnavit pro eo orbis terrarum contra insensatos.*

CAPVT XXXVIII.

De Lamiarum origine, & infanticidio.

SVMMARIVM.

1 *Lamiæ vnde nomen sortiantur.*
2 *Lamia fera muliebri facie homines allicit, & captos devotra.*
3 *Lamiæ solent mammis puerorum singultus comprimere, dum eos rapiunt.*
4 *Stryges appellantur Lamiæ ab strige avicula, quæ rapuit pueros.*
5 *Puerorum sanguinis potu humidus radicalis sufficitur.*
6 *Lamiæ quare dicantur Larvæ & Lemures.*
7 *Empusa dicitur Lamia, quod veneri propensa carnes humanas exurat.*
8 *Lamiæ quare in pueros maximè grassetur*
9 *Puerorum pinguedine conficitur famosum vnguentum sagarum.*
10 *Puerorum pinguedo propinatur noviciis lamiis, vt artis arcana ebibant.*
11 *Puerorum corpora igni assa, vel decocta lamiæ manducant.*
12 *Sacramentum infanticidij, & cœnas Tnyesteas.*
13 *Lestrigones dicũtur lamiæ ab esu carnis*
14 *Indi ad Isthmum habitantes ab esu carnis dicti Lestrigones.*
15 *Fœminæ quare potius maleficæ, quam viri reperiantur.*
16 *Mulieres trahuntur magis voluptate appetitu, & sensualitate, ideo potius maleficæ reperiuntur.*
17 *Obstetrices magis quam aliæ mulieres in maleficia notantur.*
18 *Vetulæ potius quã iuvenes sũt maleficæ*
19 *Pueros rapiunt lamiæ vivos vt sanguinem ferventem exugant.*
20 *Pueros potius quam adultos, quare Deus permittat à Lamiis infestari.*
21 *In adultos aliquando grassãtur lamiæ.*
22 *Incubum dæmonem tota nocte cum Iacob luctatum.*
23 *Iacobi antagonistam bonum Angelum fuisse probatur.*
24 *Nocturno tempore maximè diabolus solet esse infestus.*
25 *Diabolus dicitur princeps tenebrarũ.*
26 *Lamias eo, quod de nocte cum dæmone grassentur Hebræi dicũt Lilith.*
27 *Lucifugæ appellantur Lamiæ quod de nocte robur habeant, & mane evanescant.*
28 *Hebræorum superstitio contra nocturnas infestationes.*
29 *Phylacteria Iudæorum contra timores nocturnos.*
30 Psalm. 90. *de timore nocturno explicatus.*
31 *Timor nocturnus, & dæmonium meridianum iungitur ex sympathia.*
32 *Dæmonium meridianum in desertis solet habitare.*
33 *Lamiæ in desertis solent habitare.*
34 *D. Hier.* Thren. 4. *de lamiis explicatus.*
35 Brujas, *quare appellantur Lamiæ.*
36 *Dæmonium, qui filios Iob oppressit meridianum fuit.*
37 *Dæmones nos molestare cupiunt, quia inimici nostri sunt irreconciliabiles*
38 *Dæmones cur de nocte imperium exercent.*
39 *Spectra adveniente luce dissipantur.*
40 *Lares, & Genij gaudent hominibus terrorem incutere.*
41 *Angeli Custodes singulis hominibus, civitatibus Provinciis atque domibus à Deo constituuntur vt mala à dæmone eis incussura impediant.*
42 *Genij ac lares passiones nostras cognoscunt, & cur?*
43 *Genialia sacra Dianæ sanguine expiabantur.*

44 *Tumultus*

44 *Tumultus ac voces horridas aliquando emittunt Dæmones, vt homines terreant, & num. 45.*
46 *Angeli boni quandoque terrorem excitant vt de malis impendentibus nos moneant.*
47 *Adam cur non timet audita Dei voce.*
48 *Anima naturaliter Deum timet, & quibus divina visio fuerit terrifica. n. 49. 50. Assignatur ratio numer. 51. 52. & 53.*
54 *Visiones Divinæ quomodo appareant.*
55 *Sanguis ex metu ad cor vt ad arcem confugit.*
56 *Zacharias cur viso Angelo ob mutescit*
57 *Visiones naturaliter factæ non terrẽt.*
58 *Animæ mortuorum persæpe homines terrent, licet hoc paucis concedatur, & num. 59.*
59 *Mortui Dei privilegio aliquando resurgunt vt sua vivis tormenta manifestent.*
60 *Damnati loca infestant quæ peccatis viventes contaminarunt, & n. 61.*

LAmiæ dicuntur à Lamia fœmina Beli, & Libyes filia, quæ zelotypia
1 furens quod maritũs in mala deditus adultera foret, prolemq; adulterinã sustulit, quã impio corde necavit, cæterosq; eodẽ odio est prosecuta vt tradit Dyon. Cas. *l. 2. Lybic. c. 22.* † Sive à fera
2 Lamiæ nomine, quæ in Africa versatur muliebri facie, vberibus, ac toto pectore adeò speciosa, vt homines alliciat, & captos devoret, vt tradit Dyon. *in hist. Afric.* † Vnde eas *Mammas* alij appel-
3 lant, vt tradit Alciat. *l. 8. Parerg. cap. 22.* Quia vt pueros alliciant, solent mammas ostendere, vt sic eorum singultus, ac vlulatus comprimant, dum eos vivos è cunis rapiunt, vel iniecta culcitra præfocant, & ita intelligitur illud D. Hieron. Threnor. 4. *Nudaverunt La-*
4 *miæ mammas suas.* † Ex quo alij eas appellant *Stryges* ab stryge avicula, quæ rapere solet pueros, ac sanguinem exugere Ovid.

Præterea si fortè premit stryx atra puellos,
Virosa immulgens exertis vbera labris.

Nam dum Lamiæ huiusmodi dum vetu- 5
læ sunt tali potu eas docuit dæmon reiuvenesci, quia vt naturalium rerũ peritissimus agnovit iuvenili sanguine humidum radicale suffulci, ut docet Marsil.
Ficinus *l. 2. de vita long. c. 11.* † Et quia 6
ad hoc intempestæ noctis silentio, vel illius avis figura, vel alterius rei laruatæ cum dæmone grassantur merito alij eas dixerunt *Laruas*, & *Lemures*, vt scribit
Philostrat. *in vita Apoll. l. 4. c. 8.* † Alij 7
Empusas ad amorem, & venerẽ propensas, quam sæpe cum dæmone explent, & carnes humanas, maximè formosorum esurienter appetere narrat Cæl. Rodig. *l. 29. antiq. lect. c. 5.* † Sed præcipuè in
pueros grassantur, vel quod eorũ ætas 8
imbecillior est ad resistendum, incautior ad cavendum: nequitque earum conatũ deprehendere, aut revelare, vel accusa-
re. † Vel quod petunt ab his instrumẽ- 9
ta maleficiorum: nã ex eorũ corpusculis, truncis videlicet (abcissis pedibus, manibusq; & capita) decoctis conficiunt famosum illud vnguentum suum, sine quo ad conventicula deferri posse negant, secundum Binsfeld. *in l. multi C. de mal. & mathem.* Grill. *de sortil. q. 3.* † Vel quod
ea in ahenis decoquunt vsque ad con- 10
sumptionem, eorumq; pinguedine vterũ complent novitijs Lamiis propinandũ, quo artis arcana ebibere credũt, vt docet
Remi. *l. 2. dæmon. c. 7.* † Sive etiam quod 11
talia corpora ad prandiũ igni assa, vel decocta in suis conventiculis accomodãt, eaque avide edunt, vt tradit Nider. *in*
Formic. l. 5. c. 3. † Ex quo Sacramentum 12
infanticidii apud Tertul. *in Apolog. c. 7.* Et cœnas Thyestæas apud Theoph. *l. 3. de Autolyc.* quo respexit Hor. *Carm. 1.*

Nec pransæ Lamiæ puerum viuum extrahat alvo.

13 † Vnde ab esu carnis dictæ sunt *Lestrygones*, vt notant Mart. del Rio *in comment. ad Senec. in Med. v.*732. qui fuerunt populi ferocissimi Formias Campaniæ vrbem incolentes, qui humanam carnem esuriebant, Plin. *lib.*7.
14 † Et ita Indorum indigenæ, qui ad Isthmun maris illius habitabant, eo quod humanâ carne vescerentur Lestrygones appellat eruditissimus concivis, & amicus meus carminum sale, atque candore notissimus D. Ludovic. de Gongora *in Solitud.* I.

Rompieron los que armò de plumas ciento
15 *Lestrygones el Isthmo aladas fieras.*

¶ Sed in hoc crimine potius fœminæ quam viri reperiuntur, quia mulieres pro niores sunt ad credendum, & facilius decipiuntur quam viri, quamobrem frequentius eas dæmones aggrediuntur, & fallunt, vt tradit Episcopus Simanc.
16 *de Cathol. instit. tit.* 37. *num.*3. † Sive etiam quod tota illa diabolica tragœdia, quam maleficæ istæ cum diabolo peragunt, ad id tendunt, vt fœdissimis amplexibus coniungantur, in quo mulieres trahuntur magis propter insatiabilem libidinem, quia trahuntur magis voluptate appetitu, & sensualitate, *cap. quod proposuisti*, 23.*q.*7. Gloss. *in c.*1. *de*
17 *clandest. despons.* † Obstetrices magis quam aliæ mulieres, propter puerorum notitiam, vt de Helvetia narrat Spreng. *in Mall.p.*2. *q.*1. *c.*13. de aliis Remig.
18 *lib.* 1.*dæmonol.c.*5. † Vetulæ potius quā iuvenes ex fiducia humidi radicalis restaurationis, odij pueritiæ, & naturæ infestationis, vt quæ primam ætatem deperditam plorant, vt dicit Ioan. Nevizan. *in Sylu.nupt. ver.non est nubendum.*
19 † Et pueros petunt præsertim, qui nondum sacro Baptismate initiantur, & qui nutricis cura egent, quos vivos dilaniant, atque sanguinem ferventem exsugunt, Ovid. *lib.*6. *Fastor.*

Nocte volant puerosque petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta suis
Carpere dicuntur lactantia viscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.

Quod Deus in pueros potius, quam in 20
adultos permittit, vel quia sic à multis peccatis præservati in cœlum rapiuntur felices, securi, quod malitia non mutaverit intellectum, vel in pœnam parentum, vel ad eorum probationem, vt docet D. August. *lib.*21. *Civit. Dei,*
*c.*14. † Aliquando etiam in adultos hæc 21
pestis grassatur, quos dormientes solet comprimere, ita vt suffocari videantur, quam ideò veteres *dæmonem Incubū dixerunt*, Hispani *la pesadilla*, vt tradit August. *lib.*15. *Civit. Dei.* † Ad quod genus 22
dæmoniorum antagonistam illum Iacobi, qui tota nocte cum eo fuit luctatus, *Genes.c.*32. referendū putat Franc. Gerson *in Problem. SS. tom.*1. *sect.*3. *prob.*
234. † Sed illi non assentior, quia An- 23
gelum bonum fuisse Latini, Græcique Patres iam diu docuerunt. Etiamsi fatear dæmonem nocturno tempore maximè esse infestum, vt tradunt Aristomenes, *& Telephon apud Apulei.lib.*1.*&*
2. † Quo tempore etiam spectra se sæ- 24
pius ostentare docent Plutarch. *in Brut.* Plin. *lib.*7. *epist.* Idque rationibus comprobat Mart. del Rio *in comment. ad Senec. in Hercul. Oet. v.*1.3. † Vnde & dæ- 25
monem appellat D. Paul. *ad Ephes.*6. *Principem tenebrarum*, & D. Ioannes *cap.*11. *Potestatem tenebrarum*, & contra eius nocturnas infestationes, & suppressiones Ecclesia carmen instituit ex Divo Ambros.

Procul recedant somnia,
Et noctis phantasmata, &c.

Quare Lamias huiusmodi eo quod de 26
nocte cum dæmone grassentur, Hebræi appellarunt *Lilith*, à voce, *Lail*,

quæ

quæ noctem significat, vt docet Petr. Gregor. *in Syntagm. p.3. lib.34. c.20.*
27 † Ex quo eas dixerunt *Lucifugas*, vt notat Psell. *lib. de dæmonib.* quia earum spectra de nocte robur habent, de mane evanescunt, vt docet Mart. del Rio
28 *in comment. ad Hercul. fur. v.123.* † Vnde similiter apud Hebræos nata superstitio periculum in parietibus cubiculi inscribere, ET ZELO CHVIZ LILITH. Quo se à dæmone illo nocturno tutari arbitrabantur, vt tradit Petr.
29 *vbi prox.* † Ad quod respexerunt eorũ phylacteria, quibus pro his infestatiotionibus arcendis vtebantur, *c. non oportet h.26. q.5. c. si quis ariolos d.26. q.7.* quæ in auro frequenter insculpebantur, Marbod. *lib. de Gemm.*

Esse phylacterium fixus prohibetur in auro
Contra nocturnos fortis tutela timores.

30 De cuius superstitione agere videtur Regius Vates dum ab hoc dæmonio nocturno non esse timendum præcepit Psal.90. *Non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano*, sive incursu dæmonij meridiani, vt volunt *Aquila, & Symmach.*
31 † Vbi dæmonum ista damna duo puto posita primo, & quarto loco, vt significet etiam, ea quæ homines damna inferunt: ex quo omissis intermediis *timorem nocturnum*, cum *dæmonio meridiano*, coniungit D. Gregor. Nazi *in*
32 *orat. de sacro Baptis.* † Quia hæc pestis eo quod in desertis habitet meridianum dæmonium solet appellari, quia Hebræis desertum ad meridiem fuit, vt probat avunculus meus omnigena eruditione conspicuus Ioan. Bapt. Villalpã-
33 do *in Regio Codice tom.2. lib.1. c.9.* † In quo Lamiæ huiusmodi sæpe versantur, vt de desertis Lybicis tradit Dionis. *lib.1. Libycar. hist.* vbi adhuc hodie multa spectra confirmant D. Cyril. & Procop. *in Isai. c.2.* † Et ad hoc respexit 34
D. Hier. *in Thren. c.4.* à multis huc vsque non assecutus, qui varias Lamiæ feræ, & struthionis avis naturas perscrutantur, cum de hac peste loquatur Propheta. *Sed & Lamiæ nudaverunt mammas, lactaverunt catulos suos, filia populi mei crudelis, sicut struthio in deserto.* † Vnde eas *Brujas* appellamus, 35
quasi *brucas* pestes agrorum, mutata C. in G. quod Hispanis sæpissimè in vsu venire solet in dictionibus ex latino descendentibus, vt ex tritico, *trigo*, ex amico, *amigo*, &c. † Cuius naturæ puto 36
fuisse dæmonium illud, quæ prandentes filios Iob interemit. Iob cap.1. *Repente ventus vehemens venit à regione deserti.* Seneca *in Oedip.*

Vaga per lucos simulacra virum.
Maiora viris.

Dæmones, quia inimici nostri sunt 37
irreconciliabiles nos maximè molestare cupiunt, nam ea est adversariorum natura, vt quos iusto bello superare nequeunt, territare procurant, ideò licet semper id exoptent, non tamen semper præstare possunt, sed maximè nocturnis temporibus, quia dæmones sunt, vt ait D. Paul. *ad Ephes.6. Principes tenebrarum.* † Ideò de nocte im- 38
perium exercent, quia noctis humiditas, elementata corpora diutius retinet, ne dissolvantur, ac eius opacitate facilius repræsentantur spectra, ac minus fallaciæ (propter denegatam lucem) deprehenduntur, vt docet Cæsalp. *libr. de investig. dæmon.*
† Et hoc est, quod luce diei adve- 39
niente, vel lumine accersito spectra huiusmodi fugantur, & non ratione morali ab aliis adducta quod qui male agit odit lucem, ex *Ioan. cap.3.* Nam sunt, qui gaudent cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis, *Proverb. cap.2.* & qui peccatum suum,

vt Sodoma prædicant? *D. Isai. c.* 3. qui-
bus frons est meretricis: qui erubescere
40 nesciunt, *D. Hieron. c.* 6. ¶ Ideò noctur-
na terriculamenta quæ hominibus dira
denuntiant, atque horrorem concutiunt
à dæmonibus excitantur, qui sunt ordi-
nis inferioris, quales Lares, & Genij,
qui cum tantæ potestatis non sint, vt
mala inferant, gaudent homines terri-
tare, vt dicit Petr. Leloyher. *libr.* 1.
41 *spectror.* † Sunt enim, vt singulis homi-
nibus, domibus, civitatibus, atque pro-
vincijs sui Angeli Custodes, ac tutelares
à summo Deo ad defensionem constitu-
ti, sic & à Sathanæ principatu dæmones
pernitiem enixè procurantes, vt tra-
dunt Origen. *in Luc. homil.* 10. *& l.* 3.
de princip. c. 2. Cassian. *collect.* 8. *c.* 17.
& collect. 13. *c.* 12. † Nam eo quod
2 Lares, & Genij huiusmodi nobiscum
semper assistant noscunt passiones no-
stras, ac mala (ex iam eminentibus) even-
tura portendunt, vt prodigiosus ille
Genius, qui mortem prædixit Bruto, de
quo Plutarch. *in Brut.* & apud Plaut.
*in Aulular. Ego Lar sum familiaris, ex
familia, vnde exeuntem me aspexistis.* †
43 Quorum causa apud Græcos, Romanos,
Gallos, Druidas, Germanos, & alios pro
Laribus & Geniis statis diebus humanis
litant hostijs, & cruore humano adolét
aras, quia pernitie nostra delectantur,
& Genialia sacra Dianæ sanguine ex-
piabantur, vt narrat Alex. ab Alex. *l.* 6.
44 *Genial c.* 16. † Sic tumultus, voces
horridæ, vlulatus, vexationes, strepitus,
fragores, gemitus, clamores, sonos, &
alia, quibus homines territare valeant,
dom bus, ruribus thermis, ac alijs lo-
cis excitare solent, nocte, vt pluri-
mum, interdiu quandoque, vt homi-
nes tremulos, aut anxios reddant,
quia teste D. Paulo, *Datus est spiri-
tus Sathan, qui nos colaphizet*, Corinth.
2. cap. 12.
45 ¶ Quandoque etiam dæmones supe-
riores his terriculamentis operas suas
locant. Libido siquidem humanum ge-
nus vexandi, studiumque nocendi, quæ
ipsos nunquam deserit, efficit, vt nul-
lum, quamvis vilissimum officij genus,
superiores dæmones fugiant, vt avari
mercatores, ex re quavis lucrum ita illi
vndecumque & vbicumque possunt ho-
minibus detrimenta afferre quærunt. † 46
Sunt & boni Angeli, qui terriculamen-
ta huiusmodi procurant, vt homines de
malis impendentibus admoneant, vt à
peccato desistant, quia vt ait Regius Va-
tes, Psal. *Posuisti metuentibus te signa, vt
fugiant à facie arcus.* † Nec enim terro- 47
ris, ac metus incussio indigna est divi-
nis apparitionibus, nam Adam audita
Dei voce, *Genes. c.* 3. *timuit*, Iacob ex
scalæ visione in qua Dominus erat inni-
xus confessus est, Genes. c. 28. *Terribi-
lis est locus iste*, & qui vocem Domini
audierunt, Exod. c. 20. *territi & pavore
concussi*, orabant Moysem, *non loquatur
nobis Dominus, ne forte moriamur*, sic cõ-
solaturus Gedeon Angelus dixit, Iudic. 5.
ne timeas, non morieris. † Naturaliter 48
enim anima licet divinis visionibus col-
lætetur, timet à superiori visitari, aut tan-
to numine perterritur, vt Regi Assuero
fatetur Esther, *c.* 15. *Vidi te Domine, qua-
si Angelum Dei, & conturbatum est cor
meum, præ timore gloriæ tuæ: valde enim
mirabilis est Dominus, & facies tua plena
est gratiarum: cumque loqueretur rursus
corruit, & pene exanimata est.* † Sic enim
viso Angelo fatetur Daniel. *c.* 8. *Pavens* 49
corrui in faciem meam, & Eliphaz viso
spiritu apud Iob *c.* 4. *Cum spiritus, me
præsente, transiret, horruerunt pili mei ca-
pitis, & pavor terruit me, & tremor, &
omnia ossa mea perterrita sunt.* † Et in 50
novo Testamento MARIA audito An-
gelo, apud D. Luc. c. 1 *Turbata est in
sermone eius*, & Discipuli audita voce
de cœlo, Matthæi c. 17. *Ceciderunt in fa-
ciem suã, & timuerunt valde*, & D. Paulus

Acta Apost. 9. *tremens, atque stupens*, & quia comitabantur eum, *stabant stupefacti*, & custodes sepulchri, Domini, præ timore, Matth. cap. 28. *facti velut mortui.* † Causa autem varia assignatur
51 ab interpretibus, cur homines visione divina perterreantur, D. Gregor. *lib.* 4. *Moral. cap.* 30. contemplationi divinæ tribuit, qua *mens humana à statu fortitudinis infirmata, ipso quo absorbetur desiderio, liquatur*, sed non omnes contemplationis desiderio flagrant; vt sepulchri custodes, & qui comitabantur Paulum, &c. † Fragilitati humanæ tri-
52 buit D. Augustinus, sed lata est responsio, Perera *in Daniel. lib.* 12. inter alia, quibus tristia denuntiantur tremor comitari dixit. Sed multis læta prædicuntur, & contremunt, vt Iacob, &c. †
53 Quare ex ipsius visionis natura rem perpendo, nam plerique tales visiones solent apparere oculis micantibus, vt Ioanni in *Apocalypsi*, aliis aspectu terribili, vt custodibus prædictis Matth. c. 28. *Erat autem aspectus Angeli, velut fulgur*, sic enim ad eius visionem Daniel. c. 10. *Domine in visione tua*
54 *dissolutæ sunt compages meæ.* † Nam ex metu sanguis ad cor, (vt ād arcem) confugit, ideò cætera membra frigescunt, & vsu impediuntur, ex quo tremor sequitur, vt tradunt Hippocrat. *lib.* 4. *de rat. vict. in morbis acut.* Galen. *lib. de tremore, & lib.* 2. *symptom. c.* 2. Aristot.
55 *in Problem. sect.* 26. *probl.* 6. & 7. † Vnde sequitur raucedo, & vocis impedimentum, secundum Avinzohær *lib.* 1. *Theiçir tract.* 10. *cap.* 45. vt viso Angelo Zacharias obmutescit, *D. Luc. c.* 1. & Moyses viso Domino Exod. cap. 4. *Ex quo enim locutus es ad servum tuum impeditioris, & tardioris sum lingua*, & Isaias de se testatur, *c.* 6. *A. a. a. Domi-*
56 *ne nescio loqui.* † Quibus enim visiones nullis his de causis fiunt, non solent terrere, vt Abraham, eiusque vxori, atque ancillæ, quin, & Adamo antequam noxam contraheret, *Genes. c.* 2. Aut id fit ex nimia, Dei & Angelorum familiaritate, quod eos frequenter viderint, nam vt dicunt philosophi, *ab Assuetis non fit passio.*

¶ Solent similiter homines terrefa- 57
cere, mortuorum animæ, ad hanc auram revocatæ, divina permissione, aut imperio: & ij maximè, qui ob sua crimina apud inferos degunt, vt suam miseram conditionem fratribus, & iis, qui occasionem peccandi fuerunt denuntient, vt resipiscant, quia eorum causa acrius cruciantur. † Licet hoc paucis 58
concedatur nam inferni aditus ad hanc vitam non est. Sic Epuloni illi, qui exorabat, vt ad vivos rediret Lazarus, qui fratres miserandæ suæ conditionis admoneret, responsum est, *Habent Moysem, & Prophetas: audiant illos.* Et cum vrgeret secundo, putans pœnitentiam agere, *Si quis ex mortuis ad eos veniret*, sed bene Abraham concludit, *Si Moysem & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurexerit, credent.* † 59
Resurgunt tamen speciali Dei privilegio aliquando mortui huiusmodi, ac de suorum miseranda clade vivos certiores faciunt, atque terroribus incussis suorum tormentorum testes esse volunt, vt ex innumeris exemplis comprobatur adductis in *Theatro vitæ humanæ, Fulgosio, & aliis.* † Ideò enim domos 60
ac loca, quæ viventes flagitiis suis contaminarunt, post mortem spectris infestant, vt in iis, qui viventes peccandi occasionem fuerunt puniantur, ad quod respexit *D. Isai. ca.* 34. dum domos Lamiarum dæmonibus habitatas asseverat his verbis *Domicilia Lamiarum, dæmoniorum, & Onocentauri.* † Ideò loca & 61
sedes eorum qui in gravibus versantur peccatis spectris maximè infesta esse solent

lent, vt docent D. Gregor. *libr.* 4. *Dialogor. cap.* 40. Cassian. *collect.* 7. *cap.* 23. Alexand. ab Alexand. *lib.* 2. *dier. Genial.* Petr. Thyræus *de dæmoniac. part.* 2. *c.* 30. & *de locis infestis cap.* 1. & *c.* 14. *part.* 1.

CAPVT XXXIX.

De maleficio hostili, quo hominum salus, & vita insectatur.

SVMMARIVM.

1 *Homo noxam contrahens cuncta sibi noxia reddit.*

2 *Homo solus sui speciei animantes insectatur.*

3 *Maleficio plus est occidere hominem, quam gladio.*

4 *Hostile maleficium quare appelletur.*

5 *Maleficij duplex genus.*

6 *Maleficium per introsumptionem datur per cibum, vel potum.*

7 *Maleficium huiusmodi fit aliquando per inunctionem.*

8 *Vnguentum maleficiorum, quibus de causis dignoscatur.*

9 *Venenum, quod statim operatur, & aliud ad tempus.*

10 *Maleficium per applicationem exteriorem fit quandoque per halitum.*

11 *Maleficium huiusmodi fit ex dæmonis pacto.*

12 *Diabolus ex condicto concurrit in maleficio hostili.*

13 *Maleficium hostile per applicationem exteriorem, quibus rebus comparetur.*

14 *Vnguentum super portarum coronides, & pulvis super vestem sparsus.*

15 *Ollarum defossio sub terra, & in puteo ad maleficium.*

16 *Venenum, quo stapedes inuncta equitem ipsum perimit.*

17 *Venenum huiusmodi ex pacto operatur.*

18 *Averroes intoxicavit Avicennam ponendo venenum super folia libri.*

19 L. Cum quædam, D. de extraord. crimin. *de maleficio hostili explicata.*

20 Σκοπελίζειν *Maleficium, quodnam sit.*

21 *Imaginum fabricatores ad maleficium hostile pertinent.*

22 *Duffus Scothorum Rex simulachro suo igne admoto à maleficis cruciabatur.*

23 *Horatius de maleficio imaginis fabricationis reprehensus.*

24 Cap. 1. de sagittariis, *explicatus.*

25 *Sagittarij maleficium, quodnam sit.*

26 *Sagittarij huiusmodi dæmones fœderati sunt.*

27 *Maleficio hostili proditionis, & alevosiæ crimen intervenit.*

28 *Proditionis crimen gravior quotiens cavendi, aut prohibendi minor occasio, vel potestas est.*

29 *Dæmoni potestati non est alia quæ comparetur super terram.*

30 *Malefici huiusmodi ad caudam equi traducti ad vltimum supplicium deferuntur.*

31 *Leges Iuris communis in proditionis crimine sævientes.*

32 *Affectus punitur in atrocioribus licet effectus non sortiatur.*

33 *Affectus huiusmodi qualis esse debeat, vt puniatur.*

34 L. 2. tit. 23. lib. 8. Recopil. *affectum proditionis morte mulctatur.*

CVm Deus hanc nobilissimam hominis creaturam ad suam imaginem, 1

ginem, & similitudinem fabricasset, nulla ei noxia dedit, vt pote omnia erant valdè bona, *Genes. cap.* 1. ipseque præsens, & dominator earum imperabat, & illæ obsequebantur, *Genes. capit.* 2. vsque dum noxam contrahens, ea sibi noxia reddidit, vt impleatur Scriptura, Sapient. cap. 5. *Et pugnavit pro eo orbis*
2 *terrarum contra insensatos.* † Et ipse homo adversus hominem contra naturæ legem insidiator existat, quod brutis omnibus in sui specie animantibus denegavit, vt exclamat concivis meus Seneca *libr. 2. de Ira*, Plin. *libr. 7. histor. capit.* 1. Nam vt ait Horat. *in Epistol.*

Neque fuit lupi mos, neque fuit leonibus vnquam
Nisi in dispar feris.

3 Vnde hoc maleficium immaniùs omnibus, ac detestabilius est, *l. si excepta, l. fin. C. de malefic. & matth.* Quia plus est hominem occidere veneno, quam gladio, *l. 1. C. eod. l. 10. tit. 9. par. 2.* † Et ap-
4 pellatur *hostile*, quod hostis more clam, & insidijs in corpus, aut fortunæ damnum inferat, aut aptum est inferre, aut idcirco adhibitum fuit à malefico, vt inferat, vt tradit Simon. Maiol. *de admirandis natur. tom. 2. colloq. 3.*

5 ¶ Cuius generis duos modos agnovit, Grilland. *de sortileg. quæst. 3. & q. 5.* alter videlicet per introsumptionem, alter per applicationem exteriorem, Mart. del Rio *l. 3. Magicar. par. 1. qu. 4. sect. 2.* Raph. de la Torre *tom. 2. de vi-*
6 *tijs oppos. quæst. 96. art. 2. disput. 10.* † Per introsumptionem maleficium fit quando per cibum, vel potum venena latenter in puluerem trita immiscentur, de quibus multa Ambr. Paræus *de venen. c. 2.* Ioan. Schenkius *tom. 2. observat. medic. libr. 7. de venenis*, Dioscorid. &
7 *alij plures.* † Aut quando per inunctionem dormientium corpora venenatis vnguentis deliniuntur, qui durante somni calore dormientis carnes per vapores penetrant, vt doctè agnovit Paul. 8
Grilland. *d. q. 3. n. 29.* † Quæ communiter sunt albi coloris, vel subrufi, instar bituminis, & si in ignem projcias fulgorem, strepitum, nidoremque edunt, cui similis res aliæ nullæ, vt tradit Rem. *vbi sup. l. 1. c. 3.* † Qui non solum 9
pacto fiunt, sed causis naturalibus quandoque comparantur, vel vt statim corpus soluant, sed lento morbo consumant corpora, quia fiunt vt ad certum tempus affectum sortiantur, vt tradunt Ponzettus *lib. 1. cap. 13.* Galeotus *c. 11. Paradox. 3. titul. 27.* Mercurial. *de venen. lib. 1. cap. 7.* Cardan. *l. 1. tract. 5. contrad. 9.* Matthiol. *in 6. Dioscorides fol. 1399.*

¶ Per applicationem exteriorem maleficia fiunt, aut per exhalationem, vt 10
malefica illa apud Sprenge. *in Mall. p. 2. q. 1. cap. 11.* quæ dum à lictore strui lignorum præparatæ pyræ imponeretur, vt sibi grata dixit, *En tibi mercedem*, & simul in vultum eius insufflavit, & ecce miser operitur totus horrenda lepra, quæ paucorum dierum spatio eam pluribus adiunxit. † Non ex ipsius anheli- 11
tus virulentia tantum, vt malè arbitratur *Bodinus*, sed ex dæmonis pacto, ad halitum, vt ad signum concurrentis, vt senex ille apud Hieron. Vida *lib. 2. Bombyc.*

Cernere erat subito afflatos languescere flores.

Nam etsi venena nulla adhibeantur, ipso 12
agentis determinato signo, dæmon ex condito concurrit, & opus perficit, vt tradunt Pontifices *in c. nec mirum, h. 26. quæst. 5. Ac sine vllo veneni haustu violentia tantum carminis interimunt*, nam vt ait Lucan. *l. 6. Farsal.*

Mens hausti nulla sanie polluta veneni,
Excantata perit.

Item per applicationem exteriorem 13
fit maleficium quando sub certa for-

ma composita chlamidi assuunt, vel in lecto abscondunt ipsius maleficiandi, aut sub limine ostij, super quo destruẽdus sit transiturus, aut aliquo loco subterraneo fovea facta susurris, aut imprecationibus includunt, vt tradit
14 Grilland. *d. quæst. 5. num.* 7. †. De vnguento super portarum coronides, & pulvere super vestes clam sparso, quibus homines tabe consumi, ac lento morbo dissolvi, narrat Hieron. Cardan.
15 *lib.* 15. *variet. rer. cap.* 80. † De ollarum effossione sub terra, & in puteo ad maleficium ligaminis, & hostilis, quarum amotione ægros liberari adducit, Godelmin. *de Lamiis cap.* 7. Sprenger. *in Mall. part.* 2. *quæst.* 1. *cap.* 1. † De ve-
16 neno quo stapedes inunctæ equitem ipsum perimente astruit *Joubertus medicus*, & ex nostris alia huiusmodi
17 Grillan. *d. quæst.* 3. *num.* 30. † Cuius veneni activitas cum tanta esse non possit, vt per tot involucra se diffundat, potius in eo concursum diaboli, quam vim veneni agnosco, vt docent Codronch. *de morb. venefic. lib.* 3. *cap.* 6. Cæ-
18 salpin. *de investigat. dæmon. ca.* 17. † Nisi ex eius natura pestifera aerem dicas infici contagio, & sic hominem interire, vt in veneno epistolarum Italiæ frequentissimo, vt qui eas legerit statim, necesse est interire vt narrat *Codronch.* quo Averroes intoxicasse Avicennam ponendo venenum super folia libri, narrant Philip. Bergomens. *in supplem. Chronicar. c.* 30. Petr. Binsfeld. *in confess. malefic. part.* 1. *concl.* 7.

19 ¶ Apud Arabes genus fuit quoddam maleficij hostilis, quod vocatur *scopelismus*, cuius meminit I. C. *in l. cum quadam D. de extraordin. crimin.* cuius hæc sunt verba, *Plerique inimicorum solent prædium inimici* σκοπελίζειν, *id est lapides ponere initio futuros, si quis eum agrum coluisset, malo letho periturum esse*
20 *insidiis eorum, qui scopulos posuissent.* † Cuius pœna capitalis fuit, non quod sacrilegij crimine implicarentur, vt putat Menoch *in opere de Arbitra.* nam solæ mortis minæ tam acriter nisi ex pacto cum dæmone, non punirentur, vt doctè animadvertit amicus noster totius eruditionis gloria conspicuus Ioan. de Pineda *in Iob. c.* 5. *v.* 23. † Cuiusmo- 21
di fuerunt imaginum fabricatores, qui ex cera frequenter simulachra confingunt, & eius nomine (cui damna sunt inferenda) baptizant & acubus pungunt, vel igne liquant, vel confringunt interimque quos designant dæmon ipsi, vel tabem, vel mortem infert, vt tradunt Salicet. & Angel. *in l. multi, C. de malefic. & Math.* Sprenger. *in Mall. d. q.* 1. *ca.* 12. Castro *de hæretic. lib.* 1. *cap.* 15. Grilland. *de Sortileg quæst.* 3. Cardinal. Toledo *in summa lib.* 4. *cap.* 16. *numer.* 7. Cardan. *l.* 15. *variet. rer. c.* 10. † Quem- 22
admodum de simulachro Duffi Scotorum Regis à maleficis fabricato, narrat Hector Boetus *lib. hist. Scotorum*, de alijs Maiol. *to.* 2. *dier. canic. colloq.* 3. Nam vt peritè, & omnino ex arte, sublata fabula docet Ovid *in Hipsypel.*

Devovit absentes simulachraque cerea finxit.
Et miserum tenues in iecur urget acus.

Cuius maleficij genus non ita assecutus 23
Horat. *lib.* 1. *saty.* 8. illud ad animarum evocationem imperitè transtulit, dum Saganam, & Canidiam Lamias introducit imagines fabricantes, ceream nempè referentem maleficio imbuendam, laneam verò, quæ maleficæ vicaria erat infringenda altera.

Lanea effigies erat, altera cerea maior
Lanea, quæ pœnis compescerat inferiorem
Cerea suppliciter stabat servilibus vsque
Iam peritura modis.

¶ Quibus referendi sunt *Sagittarij*, 24
sive

ſive *Baliſtarij*, genus quoddam maleficij quorum artem mortiferam, & odibilem, cum anathematiſmis damnarunt *Pontifices in cap.* 1. *de ſagittar.* † Non vt
25 ibi gregatim Iuris interpretes arbitrantur, de bello iniuſto Chriſtianos laceſſentibus cum arcubus, & ſagittis; ſed de maleficis, qui dæmoni fœderantur, vt quem longiſſimè diſſitum volent necare, maleficio, vt arcu, & ſagitta intenti illum infallibili ictu traijciant, vt docent Inquiſitores German. *in Mall. par.* 2. *quæſt.* 1. *cap.* 16. † Quod diabolus
26 præſtare ſolet ad ſacræ Paræmiæ imitationem, dum ſimili facto Propheta Syriam delere profitetur Regi Iſrael, Reg. 4. cap. 13. *Tolle ſagittas: qui cum tuliſſet rurſus dixit ei, percute iaculo terram: & cum percuſſiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet, iratus eſt vir Dei contra eum, & ait; ſi percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, aut ſepties, percuſſiſſes Syriam, vſque ad conſummationem; nunc autem tribus vicibus percuties eam.* Nam ſolo pacto fit, de quo concivis meus Lucan. *lib.* 6. *Pharſal.*

Viventes animas, & adhuc ſua membra regentes
Infodit buſto, ſatis debentibus annos.
Mors invita ſubit.

¶ Et cum in hoc crimine delictum maximè proditionis, alevoſiæ, aſſaſſini,
27 aliorumque enormiſſimorum circunſtantiæ interveniant, infame, abominandum, & viliſſimum, vt docent Reges noſtri *in l.* 1. *tit.* 18. *lib.* 8. *recopilat*, Pontifices *in cap.* 2. *de homicid.* Imperatores *in l.* 1. *C. de aſſaſſin.* † Quid in eo
28 dicendum? cum conatus proditionis gravitatem homicidij ſemper aggravet, eſtque maior, & doloſior proditio, quotiens cavendi, aut prohibendi minor occaſio, vel poteſtas eſt, *l. propter inſidias C. qui accuſare non poſſ. cap. ſi cupis* 16. *q.* 1. Gutier. *in Pract. lib.* 1. *q.* 2. Anton. Gomez *variar.* 3. *cap.* 3. Menoch. *de Arbitrar. li.* 2. *caſ.* 357. † Dæmones ſunt
29 inſidiatores inviſibiles in omnem nocendi occaſionem intenti, quorum nec inſidias cavere, nec vim (ſi Deus illis permittat, atque ferociam, prudentia, aut vires humanæ ferre valent, quia non eſt poteſtas, quæ comparetur ei ſuper terram, Iob. *capite* 41. † Vnde
cùm ſola proditio morte naturali puniatur, *Exod. capite* 21. *capite primo, de homicid.* Quid malefici huiuſmodi ſperare debent, niſi quod ad caudam equi traducti ad publicum, & vltimum ſupplicium deferantur? vt in Hiſpania docent *Covarr. Greg. Villapando, Aviles Plaza, & reliqui*, apud Italos, *Grilland Foller, Boſſius, Clar. Decian & Farinac.* † Quemadmodum eis iure communi 30
fuerat præfinitum, *l.* 1. §. *Divus, l. eiuſdem legis*, §. *hæc adiectio D. ad l. Cornel. de Sicar.* §. *item lex Cornelia Inſtit. de public. iudic. l. multi, l. eorum, C. de malefic. cap. contra idolorum h.* 26. *q.* 5. † Etiam 31
ſi mors non ſequatur, quia in proditionis crimine, vt in atrocioribus affectus punitur, licet effectus non ſortiatur Bald. *in l. hoc edicto* §. *hoc autem, D. quod quiſque iur.* Covar. *in Clemen. ſi furioſus p.* 2. *n.* 9. *de homicid.* Plaza *de delict. l.* 1. *c.* 19. *n.* 9. *cum aliis* per Caval. *in Pract. com. cont. com. q.* 540. *n.* 5. † Dum 32
tamen ad actum externum deveniant proximum delicto, qui qualis ſit, & quomodo probetur plura Petr. Cenedo *collect.* 26. *ad Sext.* & Farinac. *tom.* 4. *quæſt.* 123. *inſpect.* 4. *ex num.* 101. † Qui 33
licet tales effectus de conſuetudine dicat non puniri pœna ordinaria *n.* 115. in his regnis non attenditur extante, *l.* 2. *tit.* 23. *lib.* 8. *Recopil.* quæ proditori mortem affigit, etiam ſi mors non ſequatur, quare allegans conſuetudinem tenetur probare, quia cum ſit quid facti, non præſumitur, nec vltra loca extenditur, vt per *DD. in l.* 2. *C. quæ ſit long. conſuet.* 34

CAPVT XL.

De morbis maleficio illatis.

SVMMARIVM.

1 *Morbos à dæmone inferri non posse secundum aliquos.*
2 *Morbos ex causis naturalibus oriri.*
3 *Sagas non posse nocere nisi vero, & naturali veneno.*
4 *Maleficia in homines, & fortunas immitti probatur ex Patribus.*
5 *Maleficia esse probantur ex variis Conciliis.*
6 *Maleficia probantur ex Pontificum, Regum & Imperatorum decretis.*
7 *Morbos à dæmone illatos fatentur Medici.*
8 *Morbos à dæmone inferri probatur Scripturæ authoritate.*
9 *Morbos à dæmone inferri probatur Euangelij veritate.*
10 *Morbi huiusmodi probantur ratione.*
11 *Diabolus morbos immittit, ex rebus naturalibus.*
12 *Magi vtuntur rebus venenosis, quibus morbi inferri valent.*
13 *Dæmones causæ accidentariæ morborum, quo sensu appellentur.*
14 *Venena dari non solùm vt illico interimant, sed ad tempus.*
15 *Medea, & Circes ad neces naturalibus venenis vtebantur.*
16 *Venenis solent Malefici carmina admiscere.*
17 *Carmina Magorum non minus metuenda, quam venena.*
18 *Venena, quæ ad naturalem virtutem non adhibentur, sunt pacti signa.*
19 *Maleficia (quæ non proueniunt à causa naturali) medicina iuvari non possunt.*
20 *Morbi ex maleficio illati diversos progressus sortiuntur, quam naturales.*
21 *Iuvenis maleficiati exemplum.*
22 *Ligna, lapides, & ossa in congruis partium finibus gigni possunt.*
23 *Ligna, lapides, & ossa, & si in corpore gignantur, per gutturem, & alias tenuissimas partes exire non possunt.*
24 *Prægnans (dæmonis maleficio) ad manus obstetricis eiecit lapides, ligna, &c.*
25 *Maleficiis adiunguntur, quæ vult Magus in corpus maleficiati vrgere.*
26 *Serpentum ossa, & acuum fragmina ad quid maleficio iniungantur.*
27 *Quisquiliæ quæ maleficio annecti solent, quid operentur.*
28 *Dentes, & laqueus suspendio necati cur maleficio annectantur.*
29 *Ossa mortuorum cur maleficio comparentur.*

MOrbos nullatenus à dæmone inferri posse asserebant, non solùm veteres Philosophi Seneca *in natural. qq.* & Aristot. *lib. 8. physicor. & lib. 12. Metaph.* Sed etiam Medici, Hippocrat. *lib. de sacro morb.* & Avicenna *Fen. 1. tract. 4.* † Contendentes morbos ex solis causis naturalibus oriri, illis, qui aut improba secundum naturam temperatura constant, infirmaque compage, aut pleniore cœlo, & inclementi, in salubri regione, incauto victu vtuntur, vt docent Hippocrat. *lib. de aëre, aquis, & locis,* Galen. *lib. 1. de sanit. tuend.* † Quibus assentitur VVierus, dum Sagas putat, nocere non posse nisi vero, & naturali veneno, nam hæretici, & plures ex antiquis Philosophis dæmones negarunt: & illi, qui eos fatentr plures hoc malum

lum ab eis emanare negant, quia nondum eis veritatis lumen luxerat, ideò varia protulerunt, cæci cæcos ducentes.
4 † Nos autem qui veritatis vestigiis inhæremus firmiter asseveramus dæmones esse, & ab eis maleficia in hominum corpora, & res emanare, Magorum nefariis pactis, & invocationibus intervenientibus, vt certa fide tenendum docent Patres Orthodoxi D. August. *libr.2. doctr. Christ. cap.19. &* *lib.8. Civit. Dei, c.19.* D. Isidor. *lib.8. Etymol. cap.9.* D. Chrysost. *lib. de fato serm.7.* D Thom. *p.1. qu.135. art.5. in Sent.4. dist.34. q 3. & lib.3. cont. Gent.*
5 *c.103.* D. Antonin. *p.2. tit.12. cap.1.* † Quibus assentiuntur varia Concilia Laodicen. *can.36.* Carthagin.4. *can.89.* Ancyran. *lib.6. can.7.* Agathen. *lib.8.* Turonens. *3. cap.42. cum aliis adductis* à Gratiano *in Decret. p.2. caus.33. q.1. &*
6 *26. q.1.2.3.4. & 5.* † Quibus conveniunt Pontifices *in Decret. tit. de sortileg. & tit. de frigid. & malef. atque tit. de sagittar.* Imperatores in Codice Iustin. *tit. de malef. & math.* Reges in Septempartito Iure *titul.23. part.7. & lib.8. Recopil. tit.3.* Qui omnes maleficos punire iubent, idque non fieret si maleficiũ re vera non esset, vt dicemus *lib. 3. de*
7 *crim. punit c.3.* † Idque expresſè fatentur Medici Leonard. Vayrus *lib. 3. de fascin.* Cæsalpin. *lib. de investigat. dæmon. c.1. & cap.8.* Bapt. Codronch. *de morbis venefic. lib.1. & 2.* Qui citant pro sua sententia Hippocrat. *in prognost. lib.1. c.1.* dum ait, *& si quid divinum in morbis habetur*, quasi non à naturali, sed supernaturali causa, ac divina, quia Dij
8 Gentium dæmonia sunt, *Psalm.95.* † Et comprobatur evidenti, irrefragabilique sacræ Parœmiæ testimonio, morbos à dæmone inferri, cum in sacra historia apertè testatur Iob cap.2. *Egressus igitur Sathan à facie Domini percussit Iob vlcere pessimo à planta pedis, vsque ad verticem eius.* † De spiritu nequam 9
Saulem vexante satis docet sacer historicus *Reg.1. c.16.* de Epileptico, *D. Marc. c.9.* sive Lunatico, *D. Matt. c.17.* qui simul fuerat Energumenus, vt qui Mania vexabatur apud *D. Luc. cap.8.* quod alias vocatur spiritus infirmitatis, *D. Luc. cap.13.*

¶ Et probatur ratione, quia cum sa- 10
nitas constet ex conventione, dispositione, & adæquatione humorum, poterit diabolus ea perturbare, per se, vel per causas naturales latenter immissas: per se enim, aut intus operando inficiendo aërem circumstantem, quem homo respirando attrahit, & sic morbum, aut mortem inducere, vt in tempore pestis docet Franc. Valleriola *lib. 2. locorum communium, cap. 2. &* *lib.3. cap. 18.* † Per causas naturales, 11
ex rebus veenosis maximè educens quandam quasi quintam essentiam, quam in spiritus vitales influit, vt prudenter agnoscunt Andr. Cæsalpin. *libr. de investigat. dæmon. cap.16.* Bapt. Codronch. *lib.3. de morb. venefic cap.9.*
† Quæ quidem naturaliter operando 12
morbos inducere valent, vt probat Codronch. *vbi sup.* vt de Medea testatur Tibul. *lib.1. Eleg.2.*

Illa tenere malas Medea dicitur herbas.

Quæ ad maleficia Circes eius neptis vsa est apud Ovid. *lib.14. metamorph.*

Illa nocens sparsit virus succosque veneni.

Ex quo dæmones causas accidentarias 13
vocat Levin. Lemnius *lib. 2. de ocult. natur.* quia accidentarias intellexit, efficientes, nam quandoque dæmon talia per se infert interna solum agente causa, vt accurate docet Franc. Valles *de sacra Philosoph. c.28.* † Quæ quidem 14
venena naturali sua virtute dari possunt, vt non solùm illico corpus dissolvant, sed ad tempus, quod lento

morbo hominem consumant, vt contra multorum Medicorum sententiam eleganter probat Franc. Valleriola
15 *lib.2. locor. commun. cap.*18. † Quibus maximè quia Medeæ, & Circes præditæ erant, earum arte gloriatur aliter apud Claudian. *lib.2.in Rufin.*

Nec me latuere fluentes
Arboribus succi, funestarumque potentes
Herbarum, quidquid lethali gramine pollens
Caucasus, & Scythiæ vernant in gramine rupes,
Quas legit Medea ferox, & callida Circes.

16 ¶ Sed vt dæmon opus perficiat solent malefici venenis carmina admiscere, Virgil. *Georg.*3.

Miscunturque herbis, & non innoxia verba.

Nempè incantationes, quas docuit dæmon, & ob id Hecateia dicta, Ovid. *in Metamorph.*

Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit, & triticis Hecateia carmina miscet.

17 Quare multis venenis annumeratis, ea non minus metuenda docet concivis meus Seneca *in Med.*

Addit venis verba non isti minus Metuenda.

Nam vt ait Claudianus *libr.2. in Rufin.*

Multosque canendo,
Quibus Parcarum restarent fila peremi.

Quæ quando ad suam virtutem natu-
18 ralem non adhibentur, non vt venena, sed vt signa pacti latentis adducuntur, quibus dæmon ex condicto concurrit, & opus perficit, vt docent Codronch. *d. cap.*4. Remig. *lib.2. dæmonol. cap.*7. & 8. Cæsalpin. *de investig. dæmon. cap.* 2. † Vnde his maleficiatis
19 causæ naturales contrariæ proficere non solent, vt in *cap.ex literis, de frigid. & malefic.* Codronch. *de morb. vene.* *de investigat.nefic.l.3.ex c.*11. Cæsalpin.
*dæmon. capit.*22. *cum seqq.* † Et morbi 20
progressus dissimiles sunt aliorum morborum naturalium, evacuationes, evaporationes, dolores, vomitus, & huiusmodi alia, quæ licet in aliis reperiantur, diversimodè tamen operari solent, vt videre est apud Andræam Cæsalpin. *lib.de investigat.dæmon.ex c.*22. Bapt. Codronch. *lib.* 3. *de morbis venefic. cap.*13. & nos diximus *supra, cap.*9. *de signis quibus pacta conventa cum dæmon.dignosc.*

¶ Vnde pro cunctis sit exemplum 21
de iuvene illo, qui cum gravissimè doleret, in qua tamen parte dolorem sentiret nequibat indicare: & dum mederetur per os eiecit spinas, setas, crines, globos pilorum, ossa, ligna, lapides, vitrorum frusta, acus, cultros, & alia serramenta apud Sprenger. *in Mall. part.*2. *quæst.*1. *cap.*1. † 22
Quæ licet ex causis naturalibus in congruis partium corporis finibus possint gigni, vt docet Galen. *libr.*2. *ad Glauc.* & Levin. Lemn. *de occultis natur. capit.*40. & exemplo confirmat Ioan. Skenckius *tom.* 2. *observat. medicar. lib.* 4. *tit.de variis vteri affectib.*
*observ.*11. & 12. † Ea per gutturem, & 23
alias tenuissimas partes (quæ minimè nisi ad functiones suas dilatantur) exire non possunt; quare illa potius à dæmone supponi vomitu credo, aut oculis repræsentari, quam genita expelli sum arbitratus cum Hieronym. Cardan. *lib.de variet.rer.cap.*8. Grilland. *de sor-*
*tileg.q.*3. † Vt de illa quæ à dæmone op- 24
pressa prægnans sibi videbantur, in tẽpus pariendi ad manus obstetricis (loco infantis) per os vuluæ clavos, ossa, ligna, lapides, & alia huiusmodi expulit, vt narrat Iacob. Ruffus *lib.*5. *de infirm. c.*6. & huiusmodi plura sunt in *Theatro*

vitæ

*vitæ huma. libr.*8. Remig. *lib.*3. *dæmon. cap.*1.

25 ¶ Quæ quidem vt Magus præstet, ea solet maleficio annectere, quæ vult in corpus maleficiati vrgere, vt suæ mentis dæmon conscius existat; vt de illa, quæ ad ostium stabuli reperit maleficium, in quo erant grana quædam alba ad modum quo pustulæ inerant in corpore, vt meminit Sprenge. *vbi sup. p.*1. *q.*1. *c.* 12. † De alia, quæ serpentum ossa, &
26 acuum fragmina, quibus corda corrodi, & pungi videbantur, maleficio sub limine ostij reposito admixta reperit, Cæsalpin. *lib. de investiga. dæm. c.* 17.
27 † Aliquando maleficæ tot reptilium, volatiliumque partes, frugum, & lapidum, vnguium præsegmina, capillos, oculos, ossa, & huiusmodi plura asservant, vt videre est *apud Celestinam in tragœdia Calisti, & Melibeæ*, cuius authorem arbitrantur concivem meum
28 Ioan. de Mena. † Dentes, & laqueos suspendiosi, vt meminerunt concives mei Seneca *in Medea*, & Lucan. *in Pharsal.l.*6. necnon & vitta lanea eius, qui maximè tertia feria supplicium patitur, Propert.*l.*3
29 *Cinctaque funesto lanea vitta viro.*

Neque ipsa sepulchra ab earum infestatione tuta sunt, vt tradit Apuleius *l.*2. *in Miles.* nam ex bustis, & rogis ossa, & reliquias legunt, ad exitiales viventium neces, idem Propert.

Per tumulos errant sparsis distincta capillis,
Ipsaque de tepido colligit ossa rogo.

CAPVT XLI.

De maleficio Incendiario.

SVMMARIVM.

1 *Ignis materialis à dæmone excitari potest.*

2 *Ignem possunt Magi ex pacto in agros, & domos immittere.*

3 *Ignis elementaris à dæmone causari potest, vt pecora comburat.*

4 *Ignis vim diabolus non potest impedire directè.*

5 *Dei solius est ignis vim directo impedire.*

6 *Diabolus arte vtitur ignis vim impediens, ne vrat.*

7 *Agens naturalis quomodo impeditur ne se in obiectum insinuet.*

8 *Flammam quonam pacto diabolus impedivit ne exureret capillos Iulij.*

9 *Flammam iniectam atrio Iovis Apameni diabolus impedivit ne Fanum absumeret.*

10 *Æthnæ flammæ, quas in fretum eructat vertuntur versus aquas.*

11 *Æthnæ flamma in montis cacumine nives conservat illæsas.*

12 *Ignes fatui, à causa vrente non proficiscuntur.*

13 *Ignes fatui, cur diversis coloribus appareant.*

14 *Santelmum cur nautis post tempestatem appareat.*

15 *Ignes fatuos cur diabolus ad suorum sectatorum capita soleat adducere.*

16 *Sancti viri claritate solent coruscare.*

17 *Stella ad probandam sanctitatem sanctis viris ad capita apparuit.*

18 *Lux divina alterius ordinis, quam naturalis.*

18 *Ignes non vrentes aliquando à Deo inducti.*

20 *Montes naturaliter solent ardere, & non absumi.*

21 *Diabolus facere potest vt montes ardeant, & non absumartur.*

22 *Ignis inferorum cuius natura sit valde controversum.*

23 *Ignis*

23 *Ignis corporeus non potest in animas incorporeas agere.*

24 *Spiritus damnatorum cruciantur igne in inferno.*

1 IGnis, quia ex motu alterato generatus est, naturali quidem, & physica operatione causatur, ideò à dæmone benè potest excitari, & in quam partem velit immittere, vt de corona Creusæ à Medea flammis combusta, narrat Cæl. Rodigin. *lib.* 15. *antiq. lect. c.* 13. † Vnde mirum non est si Magi ex pacto
2 incendia magna excitent, domos, ac vrbes comburant, atque in favillam redigant, nullo materiali admoto igne, sed verba, aut puluerem, vel quid simile pacti signum, ad quod dæmon concurrens flammam excitat, vt docet Remig. *l.* 2. *c.* 13. quæ semina flammæ appellat Tragicus *in Med.*

Donisque meis semina flammæ
Condita serua.

3 Aliud est ignis elementaris, quod. similiter à dæmone causari potest, & quidquid velit exurere, nam petito igne de cœlo seruos, & pecora Iob absumit Iob *c.* 1. *&* 2. & ita de Laviniæ coma Virg. *Æneid.* 7.

Comprendere crinibus ignem,
Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari.

4 ¶ Sed in eo modo quo induci possint ignes, valeat diabolus eorum vim impedire, non ita assentior, quia agentis naturalis habens omnia ad agendum necessaria, nequit diabolus directè impedire, vt tradit Ioseph. Angles *in Sent.* 2. *q.* 5. *art.* 4. *dub.* 1. *differ.* 5. † Quia hoc solius Dei est, qui martyres
5 suos ab ignis incendio seruavit illæsos, vt tres illos pueros Hebræos, Daniel. *c.* 3. & alios passim, quos longum esset recensere, nam vt ait Apostol. *ad Hebr. c.* 11. *Sancti per fidem impetum ignis ex-*
6 *tinxerunt.* † Quare diabolus cum id non possit directo, arte vtitur, & ignis vim causis naturalibus adhibitis summovet, ne vrat, quemadmodum magnes adamante impeditur ne ferrum attrahat, vt docet Plin. *libr.* 37. *c.* 4. & similia apud Fracastor. *l. de sympat. & antipath.* † Et hoc varie, vel per aëris 7
interiecti celerem, ac violentum motum, quo agentis naturalis vis impeditur, ne se in obiectum insinuet; quemadmodum solemus moto aëre fumum (ne oculis noceat) abigere. † Et itaq 8
fortasse diabolus Gentiles decepit, dum fecit, ne flamma exureret capillos Iuli, Tit. Livius *l.* 1. *ab vrbe cond.* Plin. *l.* 2. *c.* 107. Servij Tulli, & L. Marci, vt narrat Valer. Max. *l.* 1. *c.* 6. † Ita etiam flam- 9
mam atrio Iovis Apameni iniectam dæmon impedivit ne fanum absumeret, Theodoret. *lib.* 5. *hist. Eccles. cap.* 21.
† Vel alia actione naturali nobis ignota, ipsi tamen percognita, qualiter in 10
Æthna natura fecit, vt flammæ, quas in fretum eructat, voluantur versus aquas, vt refert Petr. Leloyher *lib.* 1. *Spectror. c.* 1. † Nam etiam naturaliter 11
flamma nives, in cacumine conseruat illæsas, Seneca, Strabone, & Solino authoribus, Claudian.

Scit nivibus seruare fidem,
Et lambit contiguas innoxia flamma pruinas.

† Nisi velis ignes fuisse fatuos, 12
qui à causa vrente non proficiscuntur, vt ad Medeæ incantationes taurorum flammivomorum halitum innocuum factum Poëtæ canunt, de quo plura Maiol. *tom.* 1. *dier. canicul. colloq.* 1. vt de flamma, quæ Iuli comam irrepsit, Virg. *Æneid.* 2.

Lambere flamma comas, & circum tempora pasci.

Quæ à dæmone induci possunt ab exala- 13
tionibus, quæ ab aëre frigido, & minus condensato causantur, eas prope nos detinendo, & postea per vehementem quarundam

quarundam exhalationum invicem succedentiū compulsationem calefiunt, & inflammantur, quæ diversos colores, & figuras recipiunt, provt vapor crassior, aut subtilior fuerit. † Quales sunt
14 flammulæ, quæ post tempestatem nautis super malum navium, aut armamenta (nihil adurentes) apparent, quas Gentiles *Castorem & Pollucem*, dixerunt nos *San Telmum* appellamus, de quibus plura Mart. del Rio *in comment. ad Senec. in Hercul. furent.* Erichtus *apud Lucanum.*

Inseveratque suas flammis cœlestibus vmbras.

Ita enim quæ ad suorum sectatorum ca-
15 pita ignes, aut luces diabolus adduxit, ex hac causa sunt comparatæ, ad ementiendam divinitatem eorum, quos Deus sibi præelegit, qui ex divino consortio luce coruscant, vt de Moyse legitur, *Exod. cap.* 34. † Et Christus Do-
16 minus facie præfulgens, vt Sol, apparuit in Tabore *Math. cap.* 17. & in eius Nativitate cœlum coruscat *Luc. cap.* 2. & ad populi Israelitici favorem in nube lucidâ præfuit in deserto, *Exod. ca-*
17 *pite* 13. † Et Nonnus Abbas cum oraret super faciem eius apparebat stella lucidissima, vt narrat Sophron. *in prat. spirit. cap.* 104. & ad caput alterius Monachi cadaveris stella emicuit, vt refert idem Sophron. *vbi prox. cap.* 6. †
18 Quorum claritas miraculosa est, & alterius ordinis quam præfati ignes, nullamque ab hac elementari habens dependentiam, vt probat Petr. Thyræus *lib.* 1. *de apparit. spirit. cap.* 14. † Quan-
19 doque tamen à Deo ignem non vrentem inductum observavi in sacris litteris, vt in rubro Moysis *Exod. cap.* 3. &
20 in raptu Eliæ, *Reg.* 4. *cap.* 2. † Quandoque etiam ignem vrentem, vt in monte Synai ex quo tanquam è fornace egrediebatur fumus, *Exod. capite* 19. & nihilominus mons non absumebatur, vt notat *ibi* Tost. † Quod dæmon imitari valet, quia naturaliter 21
montes solent ardere, & non absumi, vt de Ætna, & alijs testatur Divus Augustinus *libro* 21. *Civit. Dei cap.* 4. quia frigoris, & humoris perseverans copia successiva efficit, ne mons ipse absumatur, vt tradit Bart. Melypolitan. *in peregrin. qq. decad.* 1. *capit.* 3. *quæst.* 4. † Et an eiusdem naturæ sit, quod in inferno cruciat damnatos valdè controversum est, nam ignem esse, 22
satis probat Dominus per Math. cap. 25. *Ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius.* † Sed cum sit corpo- 23
reus, & eiusdem speciei, quod noster sequitur animas non posse torquere quia in res spirituales nequit agere, vt fuit error Lactan. *lib.* 7. *cap.* 21. *Nam cum in se nihil habeat solidum & contrectabile, à solidis, & corporalibus nullam vim pati possent.* † Quem satis 24
impugnat Divus Gregorius *libro* 9. *Moral. cap.* 38. *num.* 39. Nam re vera spiritus huiusmodi cruciat tactu suo; nec lucet, licet sit ignis, nec fovetur alimento, vt docent Divus Augustinus *libro* 2. *Civit. Dei*, *capite* 10. Divus Gregorius *libro* 4. *dialogor. cap.* 28. D. Thom. *in Sent.* 4. *quæst.* 44.

CAPVT XLII.

De maleficio ligaminis, & impotentia coëundi.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium ligaminis quodnam sit.*
2 *Ligaminis maleficium probatur authoritate Canonica.*
3 *Maleficium huiusmodi probatur Theologorum sententia.*

4 *Maleficium huiusmodi probatur praxi Ecclesiæ.*
5 *Maleficium huiusmodi ex Medicorum doctrina.*
6 *Maleficium huiusmodi probatur ratione.*
7 *Ligaminis maleficium fit si seminis decisio impeditur.*
8 *Ligaminis maleficium fit si spiritus vitales prohibeantur transire ad membrum.*
9 *Ligaminis maleficium fit si virga flaccida reddatur.*
10 *Ligaminis maleficium fit, si viri genitalia retrahantur.*
11 *Ligaminis maleficium fit si corpora impediantur, ne mutuo appropinquentur.*
12 *Ligaminis maleficium fit, si alterum alteri reddatur odiosum.*
13 *Ligaminis maleficium fit Phantasiæ turbatione.*
14 *Ligaminis maleficium per corporis impedimentum.*
15 *Ligaminis maleficium non solum in homines, sed in fœminas se extendit.*
16 *Ligaminis maleficium frequentior in viros serpsit.*
17 *Fœmina potest à natura arctari, vt à viro cognosci nequeat.*
18 *Fœmina potest à dæmone tam in ossibus, quam in carnositate comprimi.*
19 Cap. ex litteris de frigid. & malefic. *exornatur.*
20 Cap. fraternitatis de frigid. & malefic. *illustratur.*
21 *Maleficium aliud in tempus, aliud in perpetuum.*
22 *Authoris sententia de maleficio ligaminis à multis probatur.*
23 *Dæmones aliquando sanare non possunt, quæ nocuerunt.*
24 *Maleficium ligaminis quibus signis dignoscatur.*
25 *Maleficiatus virgam non erigit, iuvatur pharmacis nec polluit.*
26 *Signa maleficij ligaminis à dæmone illati.*
27 Cap. litteræ de frigid. & malefic. *exornatur.*
28 *Maleficium respectivum, quod sit.*
29 *Galeatius cum concubinis coibat, cum vxore non poterat.*
30 *D. Ant. Portocarrero, & D. Ildeph. Guzman de impotentia respectiva narratio.*
31 *Iudex quid facere teneatur in maleficio respectivo.*
32 *Maleficiati quãdo nõ iuvãt naturalia remedia recurrẽdũ est ad divina*
33 *Quibus rebus dignoscatur an mulieris vitio matrimoniũ non sit consummatum.*

Ligaminis maleficiũ fit quotiés quis 1 malo carmine venenive contagio signi alicuius suspensione, vel defossione, vt in *Mall. p. 2. q. 1. c. 1.* redditur mulieri inutilis, sive impotens quẽ Canones frigidũ, & maleficiatũ appellant, vt per *DD. in rub. de frig. & malef.* † Quod 2 fieri posse, & solere probatur tum authoritate Canonica in *c. si per sortiarias 23. q. 1. c. 1. cum aliis de frigid, & malef.* † Tum Theolog. sententia cum D. Tho. 3 *in Sent. 4. dist. 34. q. 1. art. 3. & p. 3. q. 58. art. 2,* Henri. *de matr. l. 12. c. 8.* cum aliis congestis à doctiss. amico meo & concive Tho. Sanchez, *to. 2. de matr. l. 7. disp. 94. ex n. 1.* † Tum praxi Ecclesiæ, quæ 4 si affectos, per triennij experientiam irritã, & adiuncta septem testium iuratorum manu eos separare consuevit, *c. laudabilem de frigid. & malef.* † Tum 5 Medicorum doctrina Andr. Cæsalpin. *de investig. dæmon. c. 10. & 11.* Bapt. Codronc. *de morb. venef. l. 3. c. 5. & 6.* Vvierus *lib. 3. de præstig. c. 18.* Ioan Schenck. *tom. 2. observat. medic. lib. 4. observat. 51. & 52.* Petr. Forest. *to. 1. observat. lib. 26. observat.*

observat. 18. Fernelius *lib. 6. Patholog. c.*
6 13. † Tum denique ratione potest hoc
fieri naturaliter, castratione, elisione,
ruptione, infrigidatione, & desiccatio-
ne, & similibus ex causis, quas cum
norit dæmon poterit illis vti, vt multis
aductis probant Mart. del Rio *lib. 3.*
Magi part. 1. sect. 8. q. 4. Maiol. *tom. 2.*
die canicul. colloq. 3. Petr. Binsfeld. *in con-*
fes. malef. part. 2. concl. 6.

¶ Cuius varios modos, & plusquam
7 quinquaginta agnovit Remig. *libr. 2.*
dæmonol. quæ ad sex capita possunt re-
duci. Primum, si seminis decisio impe-
diatur obturando venas, vel alio modo,
vt tradit Ioan Maiol. *in 4. dist. 3. art. 3.* †
Secundo si spiritus prohibeantur tran-
8 sire ad membrum generationis, in qui-
bus virtus motiva existit, vt docet Ia-
cob Sprenger. *in Mall. p. 2. q. 1. cap. 6.* †
Tertio, si virga flaccida fiat, saltem
9 quando quis vult actum carnalem exer-
cere, ita vt nec pharmaca applicando
vel intus operando vis coeundi omni-
no tollatur, vt docet Sylvest. *in summ.*
v. maleficium, Abulens. *in Matth. c. 19.*
10 *q. 90.* † Quarto si viri genitalia retrahã-
tur, abscondantur, vel adimantur, vt
de malefica, quæ in avium nidulis vi-
rilia iuveni, cui sua adimerat, ostenta-
vit, apud Sprenger *in Mall. p. 2. q. 1.*
cap. 7. Vvierus *de præstig. cap. 18.* Remig.
lib. 2. dæmonolat. cap. 5. † Quinto, si cor-
11 pora impediantur ne se mutuo appro-
pinquent, vel aliter phantasmata
medio iniiciat vt contigit iuveni, cui
vxoris amplexus succubus dæmon fe-
fellit apud Vincen. *lib. 28. histor.* D. An-
tonin. *p. 2. tit. 16. ca. 7. §. 4. Maiol. tom. 2.*
12 *dier. canicu. colloq. 3.* † Sextò si alterum
alteri reddat odiosum quod dæmon præ-
stare potest, aut morbi alicuius immis-
sione, vt Medea iniecto pharmaco fe-
cit, vt omnes fœminæ Lemni graviter
ore olerent, ex quo mariti eas sunt as-
pernati, vt narrat Natalis *lib. 6. My-*
tholog. cap. 7. † Aut phantasiæ turba-
tione, vt licet pulchræ sint, deformes 13
omnino videantur, vel generationis
membra prorsus incongrua ostentando
vel præ nimia magnitudine vel formâ
horribili aut supra modum fœdæ, vel
alia arte sensus deludat, vt tradit Saxo
Grammat. *lib. 14. histor. Dan.* † Nam de 14
corporum impedimento eleganter ceci-
nit Propert. *lib. 2. Eleg. 2.*

Invidiæ fuimus, quis me Deus obruit? aut quæ
Lecta Promethæi dividit herba iugis. 15

¶ Quod quidem maleficium non so-
lum in homines, sed in fœminas se ex-
tendit, vocaturque maleficium *sterili-*
tatis, vt docent Annanias *lib. 4. natu-*
ræ dæmon. Nider. *in Formicar. c. 5.* Spren-
ger. *in Mall. p. 1. q. 8.* Soto *in 4. dist 34.*
q. 1. art. 3. Petr. Garsia Carrer. *ad Galen.*
de locis affect. disp. 74. † Licet frequen-
tius hoc malum in viros serpserit, quod 16
plus operis, & instrumenti in eis desi-
deretur, & quia plures sunt maleficæ,
quam malefici, & sic potius viros, quã
fœminas lædere conantur vt tradide-
runt Abulen. Delrius, & concivis no-
ster *vbi sup.* † Nã cum fœmina à natura 17
possit arctari, vt à viro cognosci nequeat
cap. ex litteris 3. de frigid. & malef. ibi *vt*
omnino viro sit facta inutilis, & membrũ
eius impeditum, ita quod vir ei commis-
ceri non possit. † Poterit à dæmone ex
eisdem causis tam in ossibus, quam in 18
carnositate comprimi vt docent Henri-
quez *d. lib. 12. cap. 7. num. 3.* Soto, Vi-
ctoria, & Ledesm. *in 4. dist. 34.* & nul-
li postponendus concivis noster Tho-
mas Sanchez *vbi prox.* † Et assentiun-
tur Pontifices in *d. c. ex litteris*, dum di- 19
cunt, *nec ope medicorum poterit adiuvari.*
Nã si malũ per se medicina nõ remittit,
sed potius exasperatur, à dæmone indu-
citur, vt tenent Codronch. *de morbis*
venefic. l. 3. Grill. *de Sortileg. q. 2. num. 2.*
& 3. † Et ita de curatione acturi in *cap.*

Qq 2 *fraternitatis* 20

fraternitatis, *eod. tit.* non solum remedia naturalia, sed huiusmodi maleficij alia fatentur, ibi, *vtrum videlicet artificio medici, an concubitu viri, seu alio quolibet modo.* Nempè maleficij dissolutione, vel terminatione, vt apud Spreng.
21 *in Mall. par. 2. q. 1. c. 12.* † Nam si hæc semel, cur non sæpius poterit dæmon, & totiens, quotiens Deus permiserit? & ita maleficium aliud erit ad tempus, aliud in perpetuum quidquid contrarium velint glos. & DD. *in c. si per sortiarias, & in c. requisisti 33. qu. 1.*
22 † Nam hanc nostram sententiam expresse probarunt Navarr. *cons. 1. l. 4.* Abul. *d. q. 90.* Magister Sentent. & D. Thom. *in 4. dist. 34.* doctissimus Thomas Sanchez *vbi sup.* & Episcopus præses Covarru. *in opere posthumo de frigid. &*
23 *malefic. qu. 1. & 2.* † Nec minus errat glossa supradicta dum maleficium ab authore semper dissoluendum docet, nam aliquando non possunt dæmones sanare, quæ nocuerunt, nam si membrum præsciderint, non aliter valebunt restituere, quàm vitam semel ademptam, vt ex multis probat insignis concivis, & amicus noster Thom. Sanchez *vbi sup. d. disp. 94. n. 8.*

24 ¶ Dignoscitur tamen maleficium ligaminis quando sit à natura, quando à dæmone, nam quando morbus est naturalis proveniens ex frigiditate, vir non appetit coitum, vt tradit Alphon. Tostatus Episcopus Abulens. *vbi sup. q. 90. col. 3.* Codronch, *de morb. venef. l. 3.*
25 † Neque vnquam virgam erigit, sed pharmacis ad directionem adiunctis nõ iuvatur, nec polluit, vt docent Ioan. Andr. *in c. 1. de frigid. & malefic.* Abb. *in c. laudabilem eod. tit.* Sprenger. *in Mall. p. 1. qu. 8. & cum alijs* Thomas Sanchez *vbi sup. d. disp. 94. numer. 5.*
26 † Quando autem morbus provenit ex maleficio, quis coitum appetit, & virgam erigit, ita vt ad copulam aptus videatur; sed cum ad vas fœmineum penetrandum accedit, relaxatur & concidunt subito organa, & levato iterum rigent, & si iterum copulari nitatur, denuo laxantur; quod ex causa naturali nequeunt provenire, quia membra rigentia semel, non laxantur, quo vsque exsufflentur, vt docet Tostat. *d. q. 90.* Soto *in 4. distinct.*
34. q. 2. art. 3. † Item si cum vna nequeat, 27
cum cæteris possit, iuxta tex. in *c. litteras 7. de frigid. & malef.* in hæc verba, *quod nunquam illam cognoverat, tamen se habere potentiam cognoscendi alias.* † Et hoc
appellatur maleficium respectiuum, quo 28
Theodoricum Regem affectum docet Paul. Æmil. *in vita Clotar.* Poterat nempè cum concubinis, cum vxore tamen nõ poterat, de quo plura Henriq. *d. c. 8. n. 2.* Capella Tolosan. *dec. 381. dub. 1. num. 1.*
† Et Galeatius Sfortiæ similiter fraude 29
tactus fuit, ne matrimonio Isabellæ Aragoniæ potiretur, vt refert Franc. Guiciard. *in histor. Ital.* Quod fieri posse, & solere tradunt Ricard. & Paludan. *in Sent. 4.* ille *dist. 34. artic. 1.* hic vero *q. 2. nu. 10.* concivis, & amicus noster P. Thom. Sanchez *to. 2. de matrim. disp. 19.*

¶ Quando etiam naturaliter vir non 30
cognoscit vxorem qui potest alias, vel quod vxor nimis arcta, aut membrum non est vasi eius proportionatum, vt sub his diebus contigit in hac Granatensi vrbe D. Antonio Portocarrero, & Cordubæ D. Ildefonso de Guzman, qui vxoribus tamen non sunt potiti, cùm aliàs multas alias se cognoscere affirmarent, & iudiciali sententia divortium fuit indictum. † Solet 31
id contingere ex membri incongrua proportione, inæqualitate, curvatione, gracilitate, vel quid simile, aut infrigidatione, qua in debitam erectionem se extendi nequit, vt tradunt Aetius *l. 11. c. 35.* Paul. *lib. 3. de partib. inefic. c. 58.* Ioan. Schenckius *to. 2. observ. medic.*

lib. 4.

lib. 4. tit. de impotentia vener. obseruat.
50. 53. *&* 54. † Vnde iudex cautus esse
debet, nam primum vitium nulla arte
32 medetur, & ideò divortium poteſt in-
dici, ſecundum vero multis medica-
mentis refici valet, quæ prius tentanda
ſunt, vt docent Paulus, Aëtius, &
Schenckius *vbi prox.* Avicenna *libr. 3.*
fen. 20. c. 11. tract. 1. Hippocrat. *libr. de*
ſuperfœtat. Celſus *lib. 3. cap. 3.* Galen.
lib. 5. ſimplic. facul. & lib. 1. de ſemine
Ariſtot. *libr. 2. de gener. cap. 2. & in*
Problem. lib. 4. probl. 20. Iacob Oethæus
lib. obſervat. prop. Chriſt. Vega *de arte*
medendi. 3. ſect. 10. c. 5. Franc. Vallerio-
la *lib. 5. enarrat medic. cap. 4.* Petr. Fo-
reſtus *tom. 1. obſervat. libr. 26. obſerv.*
33 18. † Sed ſi medicamentis naturali-
bus ab his, & alijs medicis traditis
non reficitur, erit vitium naturale, aut
ex maleficio, & tunc alia remedia
ſunt tentanda, divina inquam, & trien-
nij experientia, vt leges, & canones
ſuadent, vt multis adductis eleganter
obſervat concivis, & amicus noſter
P. Thomas Sanchez *vbi ſup.* & poſt
eum adducti Covarruvias *de frigid. &*
malef. quæſt. 3. Morato *lib. 5. de iure ſito*
cap. 9. Franc. Valleriola *in enarrat med.*
de obſervat. 4. † Si tamen convaleſcit,
34 & vxorem nihilominus nequit cog-
noſcere, experienda eſt mulier an vi-
tio ſui contingat, & ſi arcta non eſt
in eum modum, vt medicis, & obſte-
tricibus innoteſcat, eam in pedes ex-
tenſam, & pannis circumvolutam ſuf-
fumigari licèt, vt ſi vaporis per rectum
ſyphonem recta in matricem delapſi
odor ad nares perveniat, ſignum eſt per-
meabile eſſe corpus, & ideò ex ſuo vitio
non eſſe, vt docet Gal. *in comm. ad Hip-*
pocr. aphor. 1. tex. 59. fumum autem ex
olibano, myrrha, ſtyrace, & maſtiche ad
id conducere dixit Valleriola *vbi ſup.*

CAPVT XLIII.

De maleficio Abortûs, & quo tempore fœtus maturus ſit ad naſcendum.

SVMMARIVM.

1 *Abortus cauſæ naturales multæ, ac variæ eſſe ſolent.*

2 *Abortus cauſa ex maleficio duplex eſt.*

3 *Maleficium abortus fit malo carmine, vel ſerpentis defoſſione.*

4 *Maleficium abortus fit tactu, aut afflatu.*

5 *Maleficium abortus quando capite punitur.*

6 *Maleficium abortus quando punitur extraordinario.*

7 *Maleficium abortus ſecundum criminis naturam.*

8 *Sixtus V. graviſſimis pœnis punivit abortum procurantes.*

9 *Gregorius XIV. Conſtitutionem Sixti V. de abortu ad ius commune revocavit.*

10 *Abortionis poculum quibus caſibus dari permittatur.*

11 *Abortionis pœna non tenetur qui poculum præbet antequam anima corpori ſit infuſa.*

12 *Anima quando corpori infuſa dicatur ad abortionis pœnam non cohærent interpretes.*

13 *Animationi fœtus ad abortus pœnam ſecundum authorem.*

14 *Infans maturus dicitur ad naſcendum poſtquam à quinto menſe egreditur.*

15 *Infans ante quintum menſem non vivit, niſi ex miraculo.*

16 *Homo toto anno, & incerto gignitur ſpatio.*

17 *Quinquemestres, seximestres, & octimestres non sunt vitales, secundum Iurisperitos.*

18 *Quinquemestres, seximestres, & octimestres negant Medici.*

19 *Astrologorum ratio cur seximestres, & octimestres non vivant.*

20 *Arithmeticorum ratio cur seximestres, & octimestres non sunt vitales.*

21 *Quinto mense cur nasci contingat.*

22 *Quinto mense nascens vitalis est.*

23 *Quinquemestres non faciunt cessare fideicommissum, ex iurisperitorum sententia.*

24 *Quinquemestres vitales, & naturales sint ex Medicorum sententia.*

25 *Comitissa de Pradas generis claritate, & animi sanctitate coruscans in quinto mense peperit.*

26 *Comitissa de Triultis, & aliæ nobiles fœminæ, in quinto mense pepererunt.*

27 *Seximestres vitales sunt ex Medicorum placitis.*

28 *Centesimus octuagesimus secundus dies legitimus est ad nascendum.*

29 *Octimestres vitales esse probant Medici.*

30 *Octimestres in Hispania, Ægypto, Corduba, Italia, & Venetiis passim.*

31 *Legitimus partus est in quocumque tempore nascatur dum vivat horas XXIV.*

32 *Abortum procurans ex quinto mense punitur vt homicida.*

33 *Homo nascitur toto anno quia ad duodecimum mensem protrahitur.*

34 *Decimus mensis homini formationi datur in sacra Paremia.*

35 *Fœtus qui vltra decimum mensem protrahitur legitimus non est, ex lege Regni.*

36 *Annus Romanus decem mensium fuit.*

37 *Philosophorum, & medicorum sententia sequenda est in his quæ ad eorum spectant professionem.*

38 *Medicæ artis laudes remissivè.*

ABortus causæ multæ, ac variæ esse solent, tam intrinsecæ ipsius mulieris, quàm extrinsecæ, vt Apollineæ facultatis Doctores docuerunt Hippocrat. *lib. de natura puer.* Galen. *lib. 3. de facult. natural. & in comment. ad Hippocr. 5. aphoris. 30. 31. 34. 37. 43. & 45.* Soranus *ad Hippocr. lib. de fœtu*, Aëtius *lib. 16. c. 12.* Ioan. Skenckius *tom. 2. observat. med. lib. 4.* Petr. Garcia, *de locis affect.* Petr. Forestus *tom. 1. observat. lib. 28. observ. 66. & 67.* Hieron. Mercurial. *lib. 2. de morbis mulier. c. 7.* † Sed de his non agimus, sed de maleficio patratis, quæ tripliciter esse solent, primo intrinsecè perpetratum, vel esum, causis naturalibus adhibitis, *vt in l. si quis aliquid, §. abortionis, D. ad l. Cornel. de sicar.* & tradit Bapt. Codronch. *lib. 3. de morbis venefic.* † Secundo extrinsecè; malo carmine, vel serpentis alicuius defossione, vel quid simile, cui dæmon ex condicto concurrit, nam sunt signa pacti latentis, vt tradunt Inquisitores German. *in Mall. p. 2. q. 1. c. 7.* Leon. Vayrus *lib. 1. de Fascin.* Andr. Cæsalpin. *de investig. dæmon. c. 10.* † Aliquando tactu, vel afflatu, quibus causa esse solent puerperis abortiendi, summo cum vitæ periculo, vt de multis narrat Remig. *lib. 2. dæmonol. cap. 7.* Nider. *in Formicar. lib. fin.* Leloyher. *lib. 2. spectror. cap. 5.*

1
2
3
4

¶ Hoc omne gravissimum est peccatum, & quomodocunque perpetretur capite punitur, si fœtus animatus est, aut matris mors sequatur, *l. 1. D. ad l. Cornel. de sicar. l. pen. C. eod. tit. l. 1. D. ad l. Cornel. de parricid.* † Aliàs enim punitur 5 6

tur extraordinariè, & humilis in metalla, honestior in insulam relegatur, decima parte bonorum confiscata, *l. si aliquid* 38. §. *abortionis, l. Cicero* 39. *D. de pœn. l. Divus D. de extraordin. crimin. cap. quod verò, c. Moyses* 32. *q.* 2. *l.* 8. *tit.* 8.
7 *p.* 7. † Et aliquando minus, aliquando magis prout vnius cuiusque criminis natura, vt tradunt Bossius *in Prax. tit. de homicid. num.* 5. Iul. Clarus *lib.* 5. *Receptar.* §. *fin. q.* 62. *num.* 2. Cacheran. *decis. Pedemont.* 60. Menoch. *de Arbitrar. lib.* 2. *cas.* 329. *n.* 6. *& cons.* 357. Plaza *de delict. lib* 1. *c.* 26. *num.* 8. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 221. Covarru. *lib.* 2. *variar. cap.* 20. *num.* 9. *& in Clem. si fu-*
8 *riosus. part.* 2. §. 2. *num.* 1. † Quod innovatum est per S.D.N. Sixtum V.P.M. & gravissimis pœnis prosecutum adversus omnes, qui abortum procurant, consilium, vel auxilium præstant, venena præbent, vel manus inferunt, sive fœtus animatus sit, sive non, quos præsertim maioris excommunicationis pœna, sedi Apostolicæ reservata, multavit, *vt constat ex motu proprio Dat. Romæ* 4. *Kal. Novemb.* 1588. quod est in
9 Bullario *p.* 2. *const.* 23. † Hodie tamen quoad pœnas procurantium abortum, aut poculum exhibentium, vel sumentium, venena sterilitatis, vel abortionis, aut quocunque modo auxilium, vel consilium præbentium, ad terminos Iuris communis redactum est, cætera in suo robore manentia, per *S. D. N. Gregor. XIV. pridie Kal. Iun. an.* 1591.
10 *Pontificatus sui ann.* 1. † Sed quando ex partu concepti evidens periculum apparet, vel quod puerpera soleat ad extremum deduci, aut nimis arcta sit, aut fama eius lædatur, aut aliter vitæ discrimen, vel existimationis possit subire, benè poterit poculum abortionis præberi, dum fœtus tamen non sit animatus, vt tradunt D. Antonin. *p.* 3. *tit.* 7. *c.* 2. §. 2. Sylvester. *in summ. v. medicus,* *q.* 4. Covarru. *in Clem. si furiosus de homicid. p.* 2. §. 3. *num.* 1. Armilla. *v. abortus, n.* 2. Navarr. *in summ. c.* 25. *n.* 62. Corduba *in summ. q.* 173. Thomas Sanchez *de matrimon. tom.* 2. *lib.* 9. *disp.* 20. *n.* 9. † Et 11
ita componuntur differentiæ aliorum, qui nullo casu abortionis poculum præberi posse affirmant, quia non sunt facienda mala, vt inde sequantur bona, Apostol. *ad Roman. cap.* 3. nam vt ait text. *in cap. aliquando,* §. *sed his* 32. *q.* 2. *Non est homicida, qui abortum procurat antequam anima corpori sit infusa.*

¶ Ex quibus sanè altera non minor 12
difficultas suboritur, circa tempus, quo anima corpori infunditur ad hoc, vt pœnam homicidij talia pocula præbentes, subeant, in quo interpretes non minus quam milites illi, quos ex draconis dentibus natos aiunt, pugnantes sententiis pereunt, nam alij dicunt in dies XXX. alij XXXV. alij XL. alij LX. alij denique LXXX. vt constat ex Gloss. & DD. *in d. l. Divus, D. de extraord. crim.* † Et licet non nostrum 13
sit tantas componere lites, vt quæstioni satisfaciam, dico, quod iura de tam tenui animatione non loquuntur, hoc est de instanti, quo anima corpori infunditur, vt quis pro homicida puniatur, sed de animatione perfecta, qua infans maturus est ad nascendum, vt tradunt Thesaur. *in decis. Pedem.* 12. *ex num.* 5. Suarez *in commun. opin. v. abortui.* Petr. Plaza *de delict. lib.* 1. *c.* 9. *num.* 10. *& cap.* 26. *num.* 8. Menoch. *de Arbitrar. lib.* 2. *cas.* 357. *ex num.* 2. Ant. Gomez *variar.* 3. *cap.* 32. † Infantem autem ma- 14
turum ad nascendum dicimus postquam à quinto mense egreditur, quia tunc solidioris carnis est, & iniuriis tolerandis validior, ita vt nec pharmacis queat expelli, secundum Galen. *lib.* 4. *Aphoris. comment.* † Nam ante id tempus 15
infans naturaliter vivere nequit, nisi ex miraculo, vt inter signa vniversalis Iudicij

Iudicij ab Esdra adducitur, *lib.4.cap.6. Pugnantes immaturos parient infantes, trium, & quatuor mensium, & vivent.*

16 † Postquam autem fœtus à quinto mense egreditur, si nascatur, vitalis est, in quocunque tempore, quia iam perfectus est ad nascendum, nam vt ait Plinius ab omnibus Medicis, & Philosophis laudatus *lib. 7. natural. hist c.5. Homo toto anno, & in certo gignitur spatio, alius septimo mense, alius octavo, vsque ad indicia decimi, & vndecimi.*

17 ¶ Sed adversus prædicta obstat, quod quinquemestres, seximestres, & octimestres non sunt vitales, sed tantum septimestres, nonimestres, & decimestres, vt probant DD. *in l. septimo mense, D. de statu homin. & in l. intestato, D. de suis, & legitim. hæred. & in l. Gallus, D. de liber, & posthum. & in l. vxoris ab ortu, C. de posthum. hæred. instit. & in Auth. de restit. & ea, quæ part. §. fin. coll.* 4. Alciat. *in l. qui mortui, D. de verbor. signif. & lib.3. Paradox. cap.1.* Tiraq. *in l. siunquam, C. de revocand. do-*

18 *nat. v. suscepérit.* † Nam quinquemestres, & seximestres negant Censorin. *de die natal.* Plutarch. *lib.5. de placit. Philos.* & octimestres exclamat Hippocrat. *lib. de octimestr. part.* cuius rei varias causas reddit Ferd. Bonaventura *tract. de octi-*

19 *mestr. lib.1. & 2.* † Astrologi totum hoc ex Planetarum cursu pendere arbitrantur, ideò negant seximestres, quod non est completus eorum numerus, & octimestres: quia redeuntes ad tetragon Saturnus mortem adfert, sed horum deliria iam refutavit D. Ludou. Mercado

20 *lib.4. de affectio. mulier. cap.2.* † Arithmetici enim dicunt ideò seximestres, & octimestres non esse vitales, cum sint septimi, & noni, quia impar perfectior est pari, sed convincuntur cum eo decimestres debeant negare, & quinquemestres, & trimestres concedere, cum numerus ternarius, aliis omnibus imparibus perfectior sit; & suo Deo amabilior, Virgil, *Eclog. octava.*

Despue ter virgo, numero Deus impari gaudet.

¶ Quibus reiectis fœtum ex quinto mense vitalem affirmo, nam quando calor cordis adeò excrevit, vt infans sine ventilatione, & refrigerio in spirato aëre minimè vivere possit, aut alimentum, quod à matre sumit non ei satisfacit, & cogitur quod deest aliunde discutere, calcitrat, & pelliculam internam motu prærumpit, vt sic aliæ externæ debilitatæ à natura exire cogantur, vt tradit Ludov. Mercato *lib.4. de affect. mulier. cap.1.* † Et cum id persæpè ex quinto mense contingat, vt tradit concivis meus Petr. de Peramato *lib. de homin. procreat. cap.12.* facilè est vt eo tempore infans vitalis nascatur, nam vt ait Aristot. *lib. 4. animal. ortu cap.6. Cum corpus ad nutriendum non sufficit, partum emittit.* † Vnde quinquemestres vitales assero, quidquid calcitret Socinus sen. *in l. cum avus, D. de condit. & demonstr. num.* 100. adeò vt nec faciat cessare fideicommissum licet vivus nascatur, quia pro non nato haberi dixit Bart. *in d. l. vxoris abortu*, Mascard. *de probat. tom. 3. conclus.* 1146. † Quia falsum nihilominus est, nam quinquemestres vitales, & naturales esse probarunt præter Mercatum, & Peramatum *vbi sup.* Ferd. Bonavent. *d. tract. de octimestr. lib.1. cap.6. & lib. 2. fere per tot.* Ioan. Skenckius *tom.2. observ. medic lib.4. tit. de partu vital. observ.* 152. † Et probatur exemplo Illustrissimæ D. Annæ Henriquez Comitissæ de Pradas (quæ eximia generis claritate non minus quam vitæ integritate, & animi virtute coruscavit) in quinto mense peperit filiam, multis annis superstitem, sed adeò delicatam, vt sibi immaturi exitus naturam quasi argueret,

(right-column margin numbers: 21 at "Quibus reiectis"; 22 at "Et cum id per-"; 23 at "Vnde quin-"; 24 at "Quia falsum"; 25 at "Et probatur exemplo")

argueret, vt accepi à *Genitore meo Michaële Hieronymo Torreblanca, qui vna*
26 *cum aliis nobilibus partui interfuit.* †
Et Comitissæ de Triultiis, & aliis nobilibus fœminis idem accidisse (vt in quinto mense parerent) enarrant Hieronym. Cardan. *contrad. 8. tract. 4. lib. 1.* Franc. Valles *de sacra Philosoph. c. 18.* Ioan. Schenckius *d. obseru. 152.* Franc. Valleriola *lib. 3. enarrat. med. cap. 7.* Horat. Angenius *tract. quod homini non sit cert. temp. ad nasc. lib. 1.*

27 ¶ Sexim estres non minus vitales sunt, vt ex communi Philosophorum placitis probant Avicenna *lib. 9. natur. animal. cap. fin.* Cardan. *dict. tract. tertio*
28 *cap. 1.* Claudius Giardinus *tract. de sextimestri part.* Iacob Segarra ad Galen. *de facult. natural. lib. 3. cap. 3.* latè Bonaventura *vbi suprà lib. 7. ex cap. 32.* † Nam vt ex sententia Hippocratis testatur Vlpianus I.C. *lib. 14. ad edictum in l. intestato, D. de suis, & legitimis hæred.* de eo autem, qui centesimo octuagesimo secundo die natus est, Hippocrates scripsit, & Divus Pius Pontificibus rescripsit, iusto tempore videri natum.

¶ Octimestres vitales esse, latè pro-
29 barunt Mercatus, & Peramatus *vbi suprà,* Bonaventura *d. tract. de octimest. lib. 3. & 4. qui lib. 9.* Medicis, & Philosophis contrarium sentientibus satisfacit Horat. Augenius *lib. 2. quod homini non sit cert. temp.* Franc. Valleriola *lib. 3.*
30 *enarrat. obseruat. 7.* † Eosque frequentes in Hispania & Ægypto testatur Avicenna *lib. 9. natur. animal.* in Corduba Peramato *lib. de homin. procreat. cap. 9.* in Italia Plinius *lib. 7. histor. natur. c. 5.* Venetiis, Card. *in dict. tract. 3. controvers. 8.* Florentiæ, Marsil. Ficin. *lib. 3. de vita cœlit. comp.* † Quibus om-
31 nibus Reges nostri astipulantes nullam temporis durationem ad partum legitimum statuerunt, dum tamen vivat horas XXIV. *in l. 13. Taur. Ordenamos, i mandamos, que el hijo se diga naturalmente nacido, i que no es abortivo, quando nascio vivo todo, i que alomenos despues de nacido vivio veinte i quatro horas naturales, i fue baptizado antes que muriese.* † Quare vt homicida punien- 32
dus est, qui abortum procurat, aut poculum præbet prægnanti in quocunque tempore postquam à quinto mense egreditur fœtus, nam vitalis est, & toto anno ex quinto mense legitimè nascitur, vt probant Mercatus, & Peramatus *vbi prox.* Bonaventura *dict. libr. secundo, tertio, quarto, & quinto,* Horatius Augenius *dict. lib. 1. & 2.* Ioan. Schenckius *dict. lib. 4. titul. de partu vital. præcoce, & select. obseru. 153. & 154.* Franc. Valleriola *lib. 3. enarrationum medicarum cap. 7.* Franciscus Valles *lib. 2. controvers. cap. 10.*

¶ Dixi toto anno, quia vsque ad 33
duodecimum mensem partum protrahi posse affirmant Alciatus, & Tiraquell. *vbi supr.* Et D. Hadrianus causa cognita decreverit in vndecim menses nasci posse, vt tradit Aulus Gellius *libr. 3. noct. Atticar. cap. 16.* Et L. Papyrius prætor dederit bonorum possessionem parvo decimotertio mense nato, vt narrat Plin. *lib. 7 cap. 5.* † Quod licet ex Phi- 34
losophorum placitis possit defendi, & aliquando contigerit, non propterea regula statuenda est, nam quæ raro accidunt prætereunt legislatores, *l. nam ad ea, D. de legib.* nam fœtus humani terminus decem mensium est, Sapient. cap. 7. *In ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine.* † Vnde protractum 35
fœtum (qui post decem menses nascitur) non credo, fuisse ex genito primo, sed aliud quod ex superfœtatione successit, vt tenet Hippocrates *libr. de superfœtatione.* Nam vt ait Regia, *l. quarta, titul 23. part. 3. Mas si la nacencia*

cencia de la criatura tocare vn dia del onceno mes, non deve ser contado por fi-
36 *jo.* † Neque obstat Plinius dum toto anno hominem gigni contendit, nam ud Romanos annus fuit decem mensium, vt tradunt DD. *in rub.C.de indicta viduit.tollend.* & astipulatur expressè Ovid. *lib.* 1. *Fastor.*

Tempora digereret cum conditor vrbis in anno
Constituit menses quinque bis esse suo,
Quod satis est vtero matris dum prodeat infans,
Hoc anno statuit temporis esse satis.

37 ¶ Neque obstant in contrarium Iurisconsultorum sententiæ, qui septimestres, & decimestres tantum agnoscunt, negantes quinquemestres, seximestres, & octimestres, nam in his, quæ ad naturam attinent, aut naturales eius operationes, Iurisperitos non sequor, sed Philosophos, ac Medicos, cum omnia, quæ ipsimet Iurisconsulti, hac in parte laude digna protulerint ab ipsismet Philosophis, & Medicis accepta palam fateantur, vt ex Hippocrate *in d.l. septimo mense.*, *& in d.l.intestato, & alibi*
38 *passim.*† Est enim Medicina naturæ imitatrix authore eodem Hippocr. *lib. de flatib.* constans, ac firma, vt dixit *lib.de arte*, & artium omnium præclarissima, vt idem docet *lib. de legib.* quæ Deo accepta refert *lib. de veter. medic.* Vel quòd omnis medela sit à Deo, vel quòd ipsi medicinæ authores ex mirabili arte pro Diis haberentur, vt de Æsculapio sic testatur Q.Seren.

Tuquè potens artis, reduces, qui tradere vitas
Nosti, atque in cælum, manes revocare sepultos,
Qui colis Ægeas, qui Pergama, quique Epidaurum.

CAPVT XLIV.

De maleficio Sterilitatis.

SVMMARIVM.

1 *Sterilitatis maleficium in fœminas dirigitur.*
2 *Sterilitatis causa interna, vel externa.*
3 *Interna causa ex parte ipsius mulieris.*
4 *Fœminas semen emittere, vt viri, & in capite matricis.*
5 *Sterilitas causatur ex parte seminis mulieris.*
6 *Sterilitas fit quando fœmina non convenit viro.*
7 *Sterilitas quomodo fiat ex parte vteri.*
8 *Sterilitas ex vitio circa conceptionis viam.*
9 *Experimentum ad cognoscendam sterilitatem.*
10 *Sterilitas ex causa aëris medij, vel temperamenti cæli.*
11 *Sterilitas ex animi passionibus.*
12 *Sterilitas ratione potus intemperati.*
13 *Sterilitas ratione victus immodici.*
14 *Sterilitas ex coitus reiteratione.*
15 *Conceptum concubitus destruit.*
16 *Mulieres sæpius se prosternentes non concipiunt.*
17 *Meretrices quare non pariant.*
18 *Saltationes post coitum causa sunt sterilitatis.*
19 *Sterilitatem malefici possunt inducere.*
20 *Sterilitatis maleficium illicitum est.*
21 *Sterilitatis poculum quando licitum, secundum Theologos.*

22 *Sterilitatis*

22 *Sterilitatis poculum quando licitum, secundum Medicos.*

1 STerilitas licèt tam viri impotentia, quàm mulieris dici possit, propriè tamen ad fœminas dirigitur, quando in tempore debito cum viro coeuntes non valent concipere, quod fuit apud Hebræos valdè ignominiosum, *Exodi cap.*:::: & apud Romanos quæsitissimis pœnis multatum *in lege Papia, & Popæa*, quam moderavit *lex*
2 *vnica. C. de caducis tollend.* † Causa autem est interna, vel externa, vt Medicorum definit schola hanc distinctionem adferentes Hippocrates *lib. de sterilibus*, Galen. *libro de semine*, Avicen. *lib. decimo, & decimo tertio de animal.* Peramato *lib. de hominis procreat.* Petrus Garsia Carrero *ad Galen. de locis affectis, disputat.* 74. *cap. secun-*
3 *do.* † Interna causa est ex parte ipsius mulieris, & qualitatis vteri, & situs, secundum Albertum Magnum *lib.* 16. *de animant. cap.* 1. quia mulierem semen emittere non agnovit, secutus Peripateticos, & Aristotelem *lib. secundo de generat. cap.* 4. *& lib.* 1. *de anim. cap.* 2. Galen. *libro* 1. *de sanitate tuenda. cap.* 1. *& lib.* 2. *de naturali facultate, cap.* 9. Avicenna *lib.* 9. *animal. capit.* 1.
4 † Sed verius est fæminas semen emittere, non intus, vt alij volunt, sed in capite matricis, vt viri, & licèt non ita prolificum, necessarium tamen est ad hoc vt fœtus concipiatur; & alatur, vt docent idem Galenus sibi contrarius, Hippocrates, & alij relati *à Iabello lib.* 8. *Metaphysic. quæst.* 17. Florentin. *ad Avicen. de generation. embryonis.* Vega *lib.* 1. *de arte medendi, cap.* 3. Valles *lib. secundo Controversiarum, cap.* 6. Petrus de Peramato *lib. de hominis procreatio. cap.* 1. *cum multis se-*
5 *quentibus.* † Et ita ex parte seminis mulieris causari potest sterilitas (non minùs, quam viri) quando est nimis frigidum, vel suprà modum calidum, aut parum decoctum, vel nimis attenuatum, vt tradunt Aristot. *lib.* 4. *generat. cap.* 1. *& lib.* 2. *cap. quinto, & in Problem. sect.* 3. *quæst.* 4. Galen. *lib. artis medendi, cap.* 45. Avicenna *Fen.* 2. *lib.* 8. *tractat.* 2. *capit.* 17. † Aut non conve- 6
niat viro, vel simul non concurrat in coitu, vt docet Hieronym. Mercurial. & laudans illos Lucretij versus *lib.* 4. *natural.*

Vt semina possint,
Seminibus commisceri genitaliter apta,
Crassaque conveniant liquidis, & liquida crassis.

Ex parte vteri solet sterilitas causari, 7
ex mala conformatione, situatione, vel quod à natura ita partes genitales oblæsas habeat, vt omnino concipere non possit, vel ex ægritudine, vel à natura, eo quod angustior sit, vt tradunt Aristotel. *dicto lib.* 2. *cap.* 4. Hippocrat. *lib. de superfœtat. & de morbis mulier.* Avicen. *de animal. lib.* 10. † Vel 8
quid aliud circa conceptionis viam patiatur, vel intemperiem, de qua Hippocrat. 5. *aphor.* 62. Abynzohar *lib.* 2. *tract.* 5. *cap.* 1. aut menstrua non fluant, quia fit ex corporis obstructione, Arist. *lib.* 1. *generat.* Rhasis *continen.* 9. Hippoc. *lib. de genitura, & alibi.* † Et ita ad co- 9
gnoscendam sterilitatem Galenus consuluit in commentariis ad Hippocr. 1. *aphoris. text.* 59. *Suffitus ad mulieris pudenda fiat, aromatibus super prunas accensis, & vapore per rectum syphonem recta in matricem delapso: sic enim rectè iudicium fieri poterit: nempè si odorem naribus percipiat, indicium est permeabile esse corpus, nec obstructioni obnoxium, nec vterum densitate affici, atque ob id conceptioni aptum.*

¶ Ex parte autem extrinseca fit sterilitas, ex causa aëris medij, vel cœli 10

temperamenti, ex quo mulieres in æstate non concipere, docent Hesiod. *lib. operis, & diei,* Arist. *in Problem. &*
11 *lib. 1. de generat.* † Vel ex animi passionibus, nam timor, mœror, & ira immodica causæ sunt sterilitatis, vt probat Aetius *lib. final. capit. 26.* Quare licet mulierem concipere sine coitus voluptate, dixerit Aristot. *lib. 1. generat.* apud Medicos non est receptum, vt te-
12 net Mercurial. *d. cap. 2.* † Ratione potus mulieres etiam sunt steriles, vt de aqua nimis frigida scribit Aristot. *lib. 4. de generat.* Hippocr. *lib. de aëre, & aqua,* Rhasis *Continent. 9.* copia vini etiam sterilizat, Aristotel. *lib. 3. Problem.* Plin.
13 *lib. 14. c. 18.* † Item, & ratione victus, vt sibi multum frigidi, multum calidi, multum sicci, multum humidi causæ sunt sterilitatis, secundum Hippocrat. *lib. de diæta,* Aristotel. *lib. 20. Problemat.* vt de Mentha scribit Avicenna *de cibis nimis acid.* & de aliis *Medici passim.*
14 ¶ Coitus similiter immodicus sterilitatem præbet, vt si statim post coitum iterum copulentur, nam conceptum concubitus destruit, vt docet Hippocrat. *lib. de superfœtat.* Rhasis *conti-*
15 *nent. 11. capite quinto.* † Ex quo merito consulit D. Hieronym. *in capite hæc origo 32. quæst. 4.* in hæc verba, *Postquam venter vxoris intumuit, non perdam filios,* vbi Glossa ait: *periit partus ex frequen-*
16 *ti concussione.* † Nam terra, quæ sæpius aratro finditur, vix aut raro fructus adfert, ita mulieres, quæ sæpius coeunt non concipiunt, vt eleganter probat concivis meus Petr. de Peramato (qui ea de causa Cordubæ vxorem suffocavit) *dict. lib. de homin. procreat. capit. 9.*
17 † Quod fit vt meretrices non pariant, vt tradit Rhasis *dict. continent. 9.* Nam licet concipiant sæpius fœtum pene destruunt, vt aliis, adductis exornat Andr. Tiraquell. *in ll. connubial. 15. ex n. 141.*

† Saltationes similiter, & alij motus post coitum causa solent esse sterilita- 18
tis, nam motu semen ex vase dilabitur, vt probat Aetius *Tetrabibl. 4. serm. 4. cap. 16.* & quæ in coitu retractat clunes, & frequenter agitat, nam vt ait Lucret. *lib. 4. de natur.*

Eiicit enim sulcum recta regione viasque
Vomeris, atque locis avertit seminis ictum.

Quare cum sterilitas inducatur natura- 19
liter, similiter potest, & dæmonis pacto Maleficus eam inducere, vt probant DD. *in cap. aliquando 32. quæst. 2.* D. Thom. *in Sentent. 4. quæstione 1. articulo 2.* Ioan. Schenckius *tom. 2. observat. medicar. lib. quarto observat. 117.*
† Et cum sterilitatis maleficio conce- 20
ptionis via impediatur, non licet Mago illum præbere, qui nec medico remedia naturalia præstare, quibus sterilitas inducatur, D. Thomas *in Sentent. 4. distinct. 31.* Caietan. *2. 2. quæstione 154. articulo 1.* Divus Augustinus *in dict. cap. aliquando,* Tabiena *in Summa. vers. matrimonium.* † Nisi quando pro- 21
babiliter constaret mulierem in partu vitæ discrimen subituram, vel quia nimis arcta, vel præ vteri angustia fœtum ferre nequeat vt docent ex Theologis concivis meus Anton. Corduba, *in Summ. quæstion. 173. & libr. 1. quæstionum Theolog. quæst. 38. dub. tertio,* Ludovic. Lopez *part. 1. Institut. c. 63.* Aragon *2. 2. quæst. 64. articulo 7.* amicus noster P. Thom. Sanchez *lib. 9. disputatione 20. numero 15.* † Ex Medi- 22
cis Aetius *d. Tetrabibl. 4. serm. 4. cap. 16.* Avicenna *fen. 21. lib. 3. tract. 2. cap. 17.* Rhasis *continent. 22. tractat. 7. cap secundo,* Petrus Garsia Carrero *ad Galen. de locis affect. disp. 74. cap. 1.*

CAPVT

CAPVT XLV.

De maleficio difficilis partus.

SVMMARIVM.

1 Difficilis partus causa quibus proveniat de causis.
2 Difficilis partus ex incongrua infantis positura.
3 Difficilis partus ex pueri incongruo exitu.
4 Difficilis partus est morte infantis.
5 Infans mortuus quibus partibus excludatur.
6 Difficilis partus aeris loci, & temporis natura.
7 Difficilis partus ex aliis extrinsecis.
8 Odores vehementes difficultatem adferunt pariendi.
9 Difficilis partus ex dæmonis pacto, & calliditate.
10 Difficilis partus maleficium quando morte puniatur.

1 PArtus difficilis fit vel à causa intrinseca, vel extrinseca mulieris, *secundum medicos*: intrinseca est ægritudo, vel debilitas corporis, aposthema matricis, ani, & vesicæ, item, & hæmorrhoides, & rhagades, vt tradit Hierony. Mercurial. *l. 1. de morbis mulier. c. 3.* ¶ Aut quando infans non recta via, sed retrorsum, 2 aut ad genua obvolutus solet ad nascendum venire, nam tunc matrem cruciat, quia per os vuluæ exire non valet, vnde dolores, & ipsius pueri suffocatio gignuntur, vt tradit Cæsar. Arantius *in observat. anatom. cap. 39.* † Aliquando etiam puer suffocatur ob vasa vmbi- 3 lici, duabus, vel tribus circumvolutionibus ambientibus collum, nam intestinum vmbilicale fertur circa superiorem pueri frontem, ideò caput deorsum inclinat, puerumque intestinum extra remanet. Quare si in decessu capitis ad posteriora minime feratur, super faciem ad iugulum vsque descendit: & circa collum obvoluitur, eodemque pacto cincti pueri nascuntur, & interdum suffocantur, vt probat Ioan. Schenckius *tom. 2. observat. medic. l. 4. tit. de partu difficil. observat. 164.* † Et 4 suffocato puero suboritur difficultas maxima pariendi, nam cum ossi sacri hiatio illa claudatur, & inde natura conatum relaxet, nec puer ipse sui ipsius motibus exitum adiuvet, mater viribus laxatur, & difficulter parit, vt docet Petr. Garsia Carrero *ad Galen. de locis affect. disput. 6.* Et exemplis atque narrationibus exornat Ioan. Schenckius *vbi prox. d. observat. 164. cum multis sequentibus.* † Quare opus est infan- 5 tem mortuum extrahere, & interdum in frusta dissectum, quando totus per os vuluæ exire nequit, & quandoque ventrem secare, ne tabidus matris viscera putrescat, vt multis adductis exornant Marcell. Donatus *l. 4. hist. r. medic. cap. 22.* Benivenius *de abditis cap. 29.* Ambrosius Paræus *l. 23. cap. 26.* Vallerióla *l. 5. observat. 2.* Carol. Stephan. *l. 3. de dissect. partium corp. human. cap. 1. & 2.* Mizald. *libr. Memorabil. cent. 1. aphorism. 100.*

¶ Ex parte extrinseca fit difficilis par- 6 tus ab aëre ambiente, aut influxu corporum cœlestium, loci, & temporis temperamento, nam nimium frigus causa est difficilis partus, & sic hyeme difficulter parere notat Alber. Magn. *libr. 4. animal. cap. 10.* † Item, & om- 7 nia caustica, & astringentia difficultatem adferunt pariendi, vt docet *Galenus*, & similiter mœror, & tristitia, aut ira nimia, vt tenet Rhasis *continen. 9.* † Necnon odores vehementes, quia 8 naribus adhibiti faciunt vt vterum

 sursum

sursum trahatur, quod intellige antequam os matricis aperiatur, nam post aperturam suffumigationes imò iuuant, & maximè ex gallia, & quæ virtutem habent sternutariam, nam sternutare, & clamare illo tempore maximè iuvat, vt est doctrina Hippocrat. & Galeni 5. *aphoris*. 35. Hieron. Mercurial. *lib*. 1. *de morbis mulier. c*. 3. † Vnde per Ma-
9 gos dæmonis arte, & calliditate fieri potest, vt mulier difficulter pariat, vt probant Grilland. *de sortileg. q*. 6. Apuleius *l*. 1. Asin. Pausan. *in Bœot*. Mart. del Rio *l*. 3. *Magicar. p*. 1. *q*. 4. *sect*. 3. Rapha. de la Torre *tom*. 2. *de vitijs oppos. relig. q*. 96. *art*. 2. *disput*. 10. † Et quando in-
10 fantis, aut matris mors sequitur tenentur de occiso, *c. si aliquis de homicid*. ibi, *vel nasci soboles*, secus si fiat, vt pariat, quia non tenentur de dolo, *lib*. 3. §. *hac adiectio, D. ad l. Corn. de sicar*. Grill. *vbi sup. q*. 12. *n*. 10. Ant. Gomez *variar*. 3. *c*. 3. Baiard. *ad Clar. q*. 68. *ex n*. 7.

CAPVT XLVI.

De maleficio lactis exsiccationis.

SVMMARIVM.

1 *Lac ex sanguine generatur.*
2 *Lac exsiccatur tam intrinsecis, quam extrinsecis causis.*
3 *Lactis exsiccationis causæ naturales intrinsecæ.*
4 *Lactis exsiccationis causæ intrinsecæ supervenientes.*
5 *Lactis exsiccationis causæ externæ.*
6 *Aer purus, aut nimis calidus lac solet exsiccare.*
7 *Lactis exsiccationis maleficium quomodo à dæmone patretur.*
8 *Lactis exsiccationis maleficium actione naturali.*

Lac enim, quia ex sanguine generatur, sive purissimo, vt voluit Hippoc. 1
lib. de natur. fœt. & lib. de morb. mulier. sive menstruo, vt contendit Galen. 5. *aphorism*. 37. *& lib*. 14. *de vsu par. c*. 8. † 2
Multis ex causis exsiccari potest tam intrinsecis, quam extrinsecis, vt docent Hieron. Mercur. *l*. 3. *de morb. mulier. c*. 1. Petr. Forestus *to*. 1. *observat. Medicat. lib*. 17. *observat*. 18. † Internæ, 3
aliæ sunt naturales, aliæ adventitiæ: naturales sunt, paruitas mammarum, & earum vasorum angustia, propter quod sanguis ab vtero, ad eas non potest derivari, aut per debilitatem virtutis attractricis, vt contendit Avicena *li*. 2. *fer*. 3.
† Adventitiæ verò causæ lactis exsic- 4
cationis, sunt febres ardentes, & pituitosæ, quibus sanguis vitiatur, & lactis via impeditur, vt docet Galen. *libr*. 1. *simplic. capit*. 20. Item, & animi angores, & nimius labor, vel quid simile, vt tradit Petr. Forest. *d. observ*. 18. *&* 20.

¶ Externæ causæ sunt, quæ ab ex- 5
ternis procedunt actionibus, vt victus multum calidus, siccus, Plin. *de semine Cyrca*, Albert. Magn. *lib*. 9. *animal*. aut emplastra ex melle, mentha, althæâ, aut terebenthina, vt tradit Petr. Forest. *vbi sup. d. observat*. 20. † Aut aër impurus, 6
vel nimis calidus, & adurens, quo humores attenuantur, aut sanguinis copia arcetur, vel desiccatur, vt tradunt Avicena, & Mercur. *vbi sup*. Nam vt ait Virg. *Eclog*. 2.

Si lac præceperit æstus.

Quæ cum dæmon agnoscat, nil ve- 7
tat quin eis latenter vtens naturaliter lac exsiccet, vel lactis materiam arceat, vel vias impediat, vt docent Bernard. Comensis *tractat. de strigib. post Lucernam Inquis. n*. 14. Andr. Cæsalpin. *de investigat. dæmon. cap*. 10. † Vel clancu- 8
lum lac subducens, vt quæ epistomio parieti infixo ex vrcinæ vaccis lac emulgebat,

emulgebat, vt tradunt Grilland. *de sortileg. quæst.*10. Sprenger. *in Mall. part.*2.*quæst.*1.*cap.*6. Cæsalpin. *de investigat. dæmon. capit.* 12. Nam vt ait Virgil. *Eclog.*3.

Et succus pecori, & lac subducitur agnis.

CAPVT XLVII.

De maleficio devovendi, & poculo amatorio.

SVMMARIVM.

1 *Energumenos à dæmonibus sæpe invadi, & possideri.*

2 *Tradendi potestas dæmoni apud Apostolos, & sanctos viros.*

3 *Malefici solent alios devovere, ac dæmoni mancipare*

4 *Devotionis dæmoniacæ quoddam genus.*

5 *Simulachrorũ vsus quandoque in maleficio amatorio.*

6 *Poculum amatorium quid sit, & vnde dicatur.*

7 *Poculum amatorium datur per esum, vel potum.*

8 *Hostia consecrata, & aliis rebus sanctis vtitur in poculo amatorio.*

9 *Poculum amatorium ex herbarum foliis, & aliis naturalibus comparatur*

10 *Diabolus rebus naturalibus quandoque vtitur tamquam pacti signis.*

11 *Diabolus voluntatem nostram cogere non potest ex Theologis.*

12 *Voluntatem nostram diabolus cogere nequit ex Iurisperitis.*

13 *Res, quæ poculo amatorio annectuntur voluntatem non cogunt sed humores perturbant.*

14 *Remora, Rubeta, cerebri fel, & similia irritant corpus.*

15 *Pellicula quæ revellitur à fronte pulli in furorem adducit.*

16 *Dido ad maleficium amatorium pellicula huiusmodi vsa.*

17 *Liberum arbitrium Deus hominibus relinquit.*

18 *Liberum arbitrium neque Deus, neque Angelus cogunt.*

19 *Diaboli potestas versatur in tentatione.*

20 *Homo valet resistere tentationibus diaboli*

21 *Diabolum ad amorem posse cogere, hæresis est.*

22 *Diabolus ad amorem inducit humores concitando.*

23 *Humorum concitatio quandoque in furorem adducit.*

24 *Diabolus qua arte vtatur ad amorem conciliandum.*

25 L. eorum, C. de Malef. & Mathe. *de maleficio amatorio explicata.*

26 Defixio *Magicæ devotionis, & exsecrationis genus fuit.*

27 *Animum defixi minime coactionem importat.*

28 *Maleficium amatorium extra corpus quando paretur.*

29 *Maleficium amatorium per imaginum fabricationem.*

30 Baruc cap.6. *de maleficio amatorio explicatus.*

31 *Funi circundatio, & olivarum succensio ad maleficium amatorium.*

32 *Babyloniorum mos de exponendis puellis in via prætereuntibus.*

33 *Fœminæ Babylonicæ Magia amatoria vtebantur ad alliciendos prætereuntium animos.*

34 *Funi circundatio ad amorem apud Virgilium.*

35 *Amantis, vel amati simulachrum funibus circundatur ad amorem.*

36 *Funes huiusmodi lanei rhombo torquebantur.*

37 *Ossa olivarum apud Babylonicos in maleficio amatorio succendebantur.*

38 *Ossa olivarum, quare in huiusmodi amatorio succenderentur*

39 *Romani ad amorem lauros & bitumen adolebant.*

40 *Remedia contra maleficia apud veteres superstitiosa.*

41 *Authoris sententia in alio Cardani remedio.*

42 *Maleficia amatoria altero maleficio esse tollenda.*

43 *Tibulli sententia circa remedia in maleficio amatorio.*

44 *Remedia huiusmodi quam vana, & superstitiosa sint.*

45 *Remedia Ecclesiastica, & moralia ad maleficia amatoria conducunt*

46 *Lasciviæ irritamenta vitare ad huiusmodi maleficium conducunt.*

47 *Lusus turpis reputatur pro adulterio.*

48 Zarabanda, & Chacona, *pudicitiam tentat.*

49 Saltationes *huiusmodi, quas* Zarabandas, *vocamus, apud Gaditanos veteres in usu.*

50 *Maleficij amatorij pœna atque prohibitio.*

51 *Maleficium huiusmodi quando dolo malo non fit, aut mors non sequitur, quæ sit pœna.*

52 *Pœna maleficij hodie arbitrio iudicis est redacta.*

53 *Iudex in Maleficio amatorio pronior debet esse ad absolvendum, quam ad condemnandum.*

54 *Delicta, quæ amoris causa committuntur mitius puniri debent.*

55 *Amoris affectus potentissimus, quia non consilio, sed furore ducitur.*

DEvovendi maleficio supponendum est, Energumenos à Dæmonibus sæpe invadi, & possideri, hoc 1
est hominis corpora ingredi, & simul potestatem aliquam eos vexandi, seu affligendi accipere, vt docent Mengus *in fuste dæmon.* & Petrus Thyræus *disput. de dæmoniac. part. 1. cap. 1.* † Sic dæ- 2
moni tradendi potestatem, constant olim Apostolos habuisse ex Pauli verbis *Corinthio. 1. cap. 5. tradere homini Sathanæ*, & alios quosque sanctos viros, vt olim sic, & hodie eam à Deo accepisse *ad Timoth. 1. cap. 1. cum aliis per Thyræum vbi prox.* † Maleficos au- 3
tem eam habere satis ex eorum actis, & confessionibus constat qui solent, sic devovere, ac dæmoni mancipare, vt eos tanquam prædia sua possideant, vt de Simone Mago narrat Anast. Nicen. *in locis sacræ Scriptur. quæst. 23.* de alijs Codronch. *lib. 3. de morbis venefic. cap. 7.* Thyræus *vbi prox. cap. 29.* Remigius *lib. 2. dæmonolat. ex capite nono,* Ioannes Cæsarius *libr. 5. exemplor. capite 11. & 26.* † Quibus astipulatur Ovidius in Heroicis, dum huiusmodi 4
maleficij mentionem faciens ita scribit.

> *Devovit absentes, simulachraque cerea fingit.*
> *Et miserum tenues in iecur vrget acus.*

† Nam licet ad maleficium hostile pertinere videatur, ex eis quæ diximus 5
sup. cap. 30. ad hoc etiam amatorium conducere tenet Ioan. Salisberien. *lib. 1. de nugis curial. cap. 11.* † Quod aliquando *Poculum amatorium* appellatur sive 6
in potum sive in esum detur, vel aliter extra corpus affigatur vt docet Grilland. *de sortileg. quæst. 3. ex numero 15. & quæst. 5. ex num. 2.*

¶ Intra corpus per esum, vel potum componitur ex hostia consecrata 7
Glo. *in cap. accusatus § sane de hæret. l. 6.*

Vel

Vel nondum consecrata, sed notis, & litteris sanguineis circumscripta, oleo sancto, thure benedicto, aqua baptismali, lapide sacro, & aliis Ecclesiastico ritu benedicta, & observata, vt docet idem Grilland.*d.q.3.numer.*18. †
8 Quia diabolus sub aliquo sanctitatis regimine sortilegia sua abscondit, & cultu veræ religionis obumbrat, vt simplices credentium animos fallatijs suis, decipiat, & ad hoc etiam vti solet reliquijs sanctorum *cap. Episcopus, cap.*
9 *aliquanti h.26. q.5.* † Item per aliquas mixturas compositas ex herbarum foliis, vel radicibus, metallis, vel reptilibus terræ plumis, intestinis, membrisve avium, piscium, vel animantium particulis, quia multa sunt pharmaca, quæ vim habent naturalem turbandi humores irritandi semen, excalefaciendi totũ corpus. *l.eiusdem legis.§.adiectio*
10 *D. ad l. Cornel de Sicar.* † Et si nullæ essent posset dæmon rebus, quibus vellet vti, tanquam signis conventis, & deinde iuxta pactum, ipse per se turbationem, & flatulentiam, & pruritum, & calorem in corpus inducere, simulque personæ certæ importunam suggestionem imaginationi, quasi valde digna amari, obijcere, vt docet Ioan.
11 Bokelius *lib.de Philtr.* † Nam dæmon, neque in bonum, neque in malum finem voluntatem nostram cogere valet, ad ea, quæ nolumus amanda, vt docent ex Theologis D. Thom. Paludanus, & alij *in Sent.4.dist.34.*Sprenger.*in Mall p.1.q.7.*Medina *l.2.de recta in Deum fide,* Castro *l.1.de iusta hæreticor.punit.capit.15.*Mart.del Rio *l.3. Magicar.disq. p.1.q.3.sect.2.*Suarez *lib.2.de Relig.c.9.* Raph.de la Torre *tom.2.de vitiis op-*
12 *posit.relig.q.96.art.1.disp.2.* † Quod simul probant Iurisperiti Bald.& Binsfeld. *in l.eorum C.de malefic.* & Matth. Ancharran.*in cap.ex tuarum de Sortileg.& in c.si per sortiarias 33. quæst.1.* Grilland. *de Sortileg.q.3.n.12. & q.10. num.3.* Nider. *in Formicar. lib.5.cap.5.* Leloyher *lib.1. spectror.cap.5.*Tiraq. *in.l.13.connubial.* † Nam res, quæ ad 13
amorem adhibentur voluntatem non cogunt, nec consensum extorquent, sed solum humores perturbant maleficiati, & quasi in furorem accendunt vt præter Sprenger. & Leloyherum vbi supra accuratè docet Ovidius, sed locus excidit, verba autem sunt.

Nec data profuerint pallentia philtra puellis,
Philtra nocent animis vimque furoris habent.

Vt de Remora, Rubetæ oscillo, cere- 14
bri felle, vel asini pelle & aliis huiusmodi, quæ vim habent irritandi corpus, vt docet Cæl. Calcagnius *lib. de Magia amatoria.* † De pellicula, quæ revellitur à fronte pulli equæ nascentis, cu- 15
ius odor eam in furorem redigit, plura tradunt Aristot.*libro sexto, histor.animal.cap.* 18. Plinius *libr.*8. *cap.*42. †
Ex quo Dido furibunda ad Æneæ amo- 16
rem repetendum, inter alia artis arcana apud Virgil.*Æneid 6.*

Pubentes herbæ nigri cum lacte veneni
Quæritur, & nascentis equi de fronte revulsus.
Et matri præreptus amor.

¶ Deus enim creavit hominem, & re- 17
liquit in manus consilij sui *Eccles.c.17.* nam, vt ipsemet Deus ait Genes.4. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi,* quia liberum est hominis arbitrium *Deuter.ca.30.Ios.24 Psalm.26. Sapient.9.Corinth.1.cap.3.* † Vnde cum 18
Deus hanc in hominem potestatem renuntiaverit, nulli sunt Angeli, neque Principatus, qui sibi eam possint vindicare secundum Apostol. *ad Rom. c.8. Scio quod neque Angeli, neque principatus, neque potestates poterunt me separare à charitate.* † Ergo multo minus
diabolus, cuius potestas solum versa- 19

tur ad tentationem Apocal. cap. 2 *Ecce missurus est Sathanam, vt tentemini.*
20 † Quod minime in voluntatem agit, cum possit homo resistere, quia vt Apostolus testatur Corinth. cap. 10. *Fidelis Deus, qui non patitur vos tentari vltra id quod potestis.*
21 † Quare qui dixerit posse dæmon ex poculo amatorio homines ad amorem cogere, hæreticus est, vt tradit Bern. Basim. *de artib. Magic. concl. 6.*
22 † Nam quod dæmon potest solum imaginationem, & phantasiam turbare, humores concitare, & totum corpus interius quasi accendere, adeò vt varijs tentationum illecebris interius œstro quodam libidinis vexetur, ad desiderium carnalis copulæ cum aliquo in genere. † Quod quandoque
23 ex causa naturali tam vehemens esse solet, vt homines in furorem venire cogat, vt multis annumeratis docet Petrus Forestus *tom. 1. observat. medic. lib. 10. obser. 29. & 30.* Quod dæmon præstare valet, vt Cupidinis nomine docet, Virgil. *Æneid. 1.*

Vt facie mutatus, & ora, Cupido
Pro dulci Ascanio veniat, donisque ferentem
Incendat Reginam.

24 Quod si tunc temporis maleficus amator accedat, & artibus, quibus solent mulierculæ capi, eam tam instanter vrgat, vel dæmon de illo vno tam assiduè memoriam & phantasiam moveat, exhibendo species circunstantiarum, propter quas amore dignus videatur, & subtrahendo eas quæ indignum reddant facile fiet, vt in nassam præda cadat. † Et ita intelligitur tex. *in l.*
25 *eorum C. de malefic. & Math. Impudicos animos ad libidinem deflexisse*: non tamen defixisse, vt putat *Cuiacius*, quasi Magicum verbum, vt constat ex *lege 12 Tab.* QVAECVNQVE AVGVR INIVSTA, NEFASTA, VITIOSA, DIRA DEFIXERIT. † Sed *defixio,*
26 magicæ devotionis, & exsecrationis quoddam genus fuit, & non animæ permovendæ, sed sanitatis corporis perdendæ institutum, Plinius *libro 28. historiarum capite quarto Defigi diris imprecationibus nemo non metuit,* Ovid.

Sagaque Phœnicia defixit nomina cera.

† Nec satis Latinum est *animum defigi*, sed *deflecti*, vt apud Iulium Paulum *libro quinto sententiarum*, Quod minimè coactionem importat, sed tantum seductionem, vt Saga illa apud Virgil. *Æneid. 4.* 27

Hæc se carminibus promisit solvere mentes
Quas velit, ast alias diras immittere curas.

Extra corpus, maleficium fit ama- 28
torium, quando sub certa forma composita chlamydi assuunt, vel tunicæ maleficiandi, vel abscondunt sub capite lecti, aut sub limine ostij, vel alterius loci super quo ipse maleficiandus sit transiturus, vt docent Grilland. *d. q. 3. num. 23. & q. 5. num. 3.* Pomponat. *lib. de incantat. cap. 8.* Marsil. Ficin. *lib. 13. Theologia Platon.* Item per imaginum 29
fabricationem ex cera, vel argilla, quas ad ignem vrebant, & sic illos, quibus defixerant, ardere, & vri in eorum amore pollicebantur, de quo authorem habeo, quem proximè laudavi, Virgil. *Eclog. 8.*

Limus vt hic durescit, & hæc vt cera liquescit.
Vno eodemque igne sit nostro Daphnis amore.

Ad quem morem respexisse videtur
Babyloniorum mos apud prophetam 30
Baruch cap. 6. *Mulieres autem circundatæ funibus in vijs sedent succendentes ossa olivarum: cum aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proximæ sua exprobat, quod ea non sit digna habita*

habita sicut ipsa, neque funis eius dirup-
31 *tus sit.* † In cuius explicatione variant Interpretes, *Cassianus*, & *Lyranus* delirant. Rem acu tetigit diligentissimus concivis, & præceptor meus P. Mart. de Roa *libr.3. Singul. cap.9.* Si tamen funis eius circundatio, & succensio olivarum, ad hoc maleficium referret.
32 † Nam cum Babylonicæ fœminæ magicis artibus fuissent deditissimæ hanc, non prætererierunt, ad Veneris expiationem, in cuius templo semel in vita commorari tenebantur, donec ab aliquo transeunte attractæ dormirent
33 cum eo, vt docet Herodot. *lib. 1.* † Quare vt citius se expedirent magica solebant incantamenta peragere ad prætereuntium animos conciliandos, quia honoris fuit à pluribus, appeti, citiusque se expediri, & sic vicinis suis exprobabant, quod illæ non sint di-
34 gnæ habitæ sicut ipsæ. † Cuius rei causa circundatæ funibus sedebant, Magicæ imprecationis ritus, Virgil. *d. Eclog.* 8.

Terna tibi hæc primum triplici diversa colore
Litia circundo, terque hæc altaria primum
Effigiem duco.

35 Amati nempè simulachrum, vel ipsi amantis, quod ligabatur conceptis verbis, idem Virgil. *vbi prox.*

Necte tribus nodis ternos Amarylli colores,
Necte Amarylli nodos, & Veneris, dic vincula necto.

36 Quæ vt plurimum laneæ fuerunt, & rhombo torquebantur, vel devoluebantur ab orbe, vel glomo, Propert. *lib.3.*

Improba neu vincit me moribus illa, sed herbis
Stamine à rhombo ducitur illa rota.

37 Neque ossa olivarum ad nil aliud succendi existimo, quam quod prætereuntes in earum simul amore succéderentur, ne diutius pro Deæ expiatione commorari cogerentur, vt docet Herodot. *vbi supr.* † Quidquid alia Cassio- 38
dorus, Procopius, & Lyranus ex antiquitatis ignorantia comminiscantur, nam olivarum, hoc est minutas olivas, & duriores cæteris, & penè osseas, vt flectebantur igne, sic prætereuntium ossa, & corda vrere, & adolere precabantur, vt tradit Salisberiens. *lib. 1. de nugis curial. cap. 11.* † Quo respe- 39
xerunt, & Romani dum loco ossis olivarum, lauros, & bitumen ad amorem conciliandum adolere consueverunt, Virgil. *d. Eclog.* 8.

Sparge molam, & fragiles incende bitumine lauros
Daphnis me malus vrit, ego hanc Daphnide laurum.

¶ De remediis non minus dicendum 40
est, ea vana, & superstitiosa esse, quæ in huius maleficij antidotis veteres tradiderunt, vt de herba Promethea, de hirci vrina, de rubeta corio pecoris recentis alligata, de virga lupi, & similibus apud Pomponat. *lib. de incantationib.* Plin. *lib. 28. 32. & 39.* † Tur- 41
pius apud Cardanum *lib. 2. variet. rer.* scriptum est. *Eum, qui stercora recentiora amica in suo ponat calceo, & calceum statim induat, amore liberandum.* Vtatur ille suo remedio: apagè, has sordes! equidem tetro odore cum fastidio commutandum crediderim, quandiù fœtor durabit. † Alij dicunt hoc 42
maleficium altero maleficio esse tollendum, Bart. & Salicet. *in l. eorum, C. de malef. & Mathem.* Codronch. *lib. 4. de morbis venefic. c. 9.* Grilland. *de sortileg. q. 2. num. 4. & 5.* † Nam vt ait Tibul. 43
lib. 1.

Quid credam? nempè hac eadem se dixit amores
Cantibus, aut herbis solvere posse meos.

Et me lustravit tædis, & nocte serena
Concidit ad Magicos hostia pulla Deos:
Non vt totus abesset amor, sed mutuus esset
Orabam: nec te posse carere velim.

44 Putabant enim his lustrationibus duorum alterum evenire, vel vt amore liberarentur, vel votis potirentur: sed meus eventus neque à natura, neque à Deo expectatur, totus pendet ex Dæmonis pacto, quo his miseris frequenter solet irridere, vt non male Nemesius pastorem inducit quærentem hæc omnia sibi in casum cecidisse.

Quid prodest, quod me peregrini mater Amynthæ
Ter vittis, ter fronde sacra, ter thure vaporis
Lustrarit, cineresque aversa effudit in amnem,
Incendens vivos crepitantes sulfure lauros:
Cum sic in Meroëm totis miser ignibus arsi.

45 ¶ Vnde recurrendum est ad remedia Ecclesiastica, quæ prosunt semper animæ, & corpori nunquam nocent, de quibus dicemus *infrà cap. fin.* vel ad moralia, quibus caro maceratur, & concupiscentiæ motus licentius erumpentes compescuntur, vt opera pœnitentiæ, humi cubationes, cilicia, flagella, & similium plura apud Mart. del Rio *d.*

46 *q. 3.* † Et simul vitare lasciviæ irritamenta, vt libidinosos complexus, tactus, colloquia, & similia, de quibus latè Nevizan. *in Sylva nupt. lib. 2.* Thom. Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 10. disp. 46. ex n. 32.* Nam vt ait Gloss. *in l. quod ait lex D. ad l. Iul. de adulter.*

Visus, & alloquium, tactus, post oscula factum.

Lusus similiter, quæ sunt veneris propinationes, iuxta Ovidium *libro tertio*

47 *artis Amandi.* † Quare vassalus, qui propter adulterium commissum cum vxore domini privatur feudo, privatur similiter si cum ea turpiter luserit, *cap. vnico, §. 1. quibus mod. feud. amitt. in vsibus feudor.* Cuiusmodi sunt salta- 48
tiones, & gesticulationes venereæ, vulgo *Chaconæ*, aut *Zarabandæ*, & alia cuiusmodi, quæ pudititiam tentant, D. Antonin. *part. 2. tit. 3. cap. 7. §. 5.* Alcozer *in Summ. c. 20. & lib. de lud. cap. 54.* Cordub. *q. 5. concl. 2.* Thom. Sanchez *vbi suprà ex num. 42.* † Quarum modus 49
non sanè Hispaniæ nonus ex Indorum communicatione ortus, nam similes saltationes apud veteres invenio Gaditanos in vsu, Martin. *libr. 5. Epigram. 79.*

Nec de Gadibus improbis puellæ
Vibrabunt sine fine prurientes
Lascivos docili tremore lumbos.

Iuvenal. *lib. 4. Satyr. 11.*

Forsitan expectes vt Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plausuque probata
Ad terram tremulo descendunt clune puellæ
Irritamentum Veneris languentis.

¶ De ea prohibitione, ac pœna re- 50
stat dicere circa poculum amatorium, quod si mors ex eo fuerit secuta quam vt plurimum sequi tradit, Hipp. Marsiliis *in l. eiusdem legis, D. ad l. Cornel. de Sicar.* Aut amoris illiciti causa exerceatur pœna mortis punitur, vt per DD. *in l. si quid aliquid, D. de pœn. l. nemo haruspex. C. de malefic.* & Matth. Iul. ad Paul. *lib. 5. Receptar. tit. ad l. Cornel. de Sicar.* † Si mors autem non 51
sequitur, aut dolo malo non fit, quia præstatur ad conciliandum maritum ab vxore immeritò aspernatum, vel dæmon non invocatur expresè (quia res tantum superstitiosæ adhibentur) relegationis in nobiles, damnationis in metallum in viliores pœna statuitur

d. l.

d. l. si quis aliquid, §. abortionis, D. de pœn.
52 † Quæ hodie ad Iudicis arbitrium est redacta, vt tradunt Grilland. *de sortileg. d. q. 11. n. 26.* Petr. Binsfeld. *in d. l. eorum, q. 5.* Menoch. *de Arbitrar. lib. 2.*
53 *cas. 358.* † Qui si in omnibus delictis pronior debet esse ad absolvendum, quàm ad condemnandum, *l. absentem, D. de pen.* in hoc maximè dixit Abb. *in*
54 *rub. de hæretic. n. 13.* † Nam delicta, quæ amoris causæ committuntur mitius puniri debent, & à pœna ordinaria excusantur, Anton. Gomez *variar. 3. c. 14. n. 28.* Simanc. *de Cathol. Instit. tit. 17. ex n. 43.* Tiraq. *de pœn. temp. cas. 4.* Iul. Clarus *in Prax §. fin. q. 60. num. 18.* Petr. Gregor. *in Syntag. part. 3. lib. 30. c. 3.*
55 *n. 9.* † Quia potentissimus est effectus amoris, qui non consilio, sed furore ducitur, vt docet D. Hieron. *in Ioël. cap. 1. & lib. 2.* contra Iouin. Sanctius, & Minois *ad Alciat. emblem. 105. 106. & 107.*

CAPVT XLVIII.

De maleficio Odij.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium odij quare à dæmone causetur.*
2 *Bufones oculis consutis in maleficio odij parantur.*
3 *Serpentum capita, vel pelles defodere ad maleficium odij.*
4 *Quisquiliæ in maleficio odij adhibitæ signa sunt pacti latentis.*

1 MAleficium odij, vt moraliter, ita à dæmone causari potest, vt se invicem abhorreant, oportunas ad id, vel ad irascibilem concitandam imagines phantasiæ adducendo, ita vt cum ocurrerint animo, vix queat homo non gravissimè irritari, & exscandescere, etiam in illos, quos (hac perturbatione desinente) affatim amat, vt de quodam Iacobo ab vxore aspernato, narrat Codronch. *lib. 3. de morb. venefic.*
cap. 8. † Ad quod perpetrandum solent 2
maleficæ bufones ollæ includere consutis oculis, & eos sub lecto abscondere, vt narrat idem Codronch. *d. l. lib. 3.*
cap. 6. † Vel serpentum capita, & pelles 3
defodere sub limine, vel in angulis domus vt observat Cæsalpin. *de investig. dæmon. cap. 10.* † Sed hæc, & aliæ 4
quisquiliæ signa tantum sunt pacti conventi cum dæmone, quibus concurrit, & opus perficit, vt ille, qui paredrio suo dicebat apud Port.

Tu potes vnanimes in prælia mittere fratres.

CAPVT XLIX.

De maleficio sanitatis, vulgò Ensalmo, *& an visu, contactu, voce, afflatu, osculo, vel nudi lintei applicatione vulnera, & morbos naturaliter medeantur.*

SVMMARIVM.

1 *Contactu, voce, afflatu, osculo, vel nudi lintei applicatione sunt qui causam physicam exquirant.*
2 *Origenes, & alij de maleficio sanitatis reprehensi.*
3 *Sanitatis maleficium virtuti naturali animi complexioni tribuit* Avicena.
4 *Sanitatis virtus temperamento corporis benè disposito tribuit* Fulginus.
5 *Sanandi virtus lapidum, & herbarum reperiri in homine vt in microcosmo.*
6 *Sanandi virtutem alij tribunt imaginationi.*

7 *Imaginatione sanitas conferri non potest.*

8 *Sanitatis virtus tribuitur influxui corporum cœlestium.*

9 *Visio vel cum imaginatione nuda ad vulnera sananda non conducit.*

10 *Videndi potestas potentia est positiva.*

11 *Rupiculæ fabula de visivo maleficio reprehenditur.*

12 *Visui multa tribuuntur, quæ sympathiæ, & antipathiæ sunt referenda.*

13 *Basilisci visus non nocet, sed virulentus halitus.*

14 *Struthiocamelus visu non excludit ova, sed aspicit vt avertat nocitura.*

15 *Lynceos, quos dicimus* Zahories, *probant non Poëtæ modo, sed Philosophi.*

16 *Lyncei huiusmodi fabula deprehenditur.*

17 *Contactus sanitatem adferre non potest.*

18 *Contactu quam multa fiant.*

19 *Bufone hiante miro cum eiulatu mustela ori devoranda se inserit.*

20 *Echinei pisciculus adhærens navigio illud sistere cogit.*

21 *Verba vlla naturaliter non possunt vulnera, vel morbos sanare.*

22 *Verba non posse vulnera sanare prbant Iurisperiti.*

23 *Vox in audientem nihil operatur, nisi ratione soni.*

24 *Magi carminibus belluam prosternunt ex pacto.*

25 *Numer. cap.* 5. de adiuratione Zelotypiæ, *explicatus.*

26 *Afflatu, & halitu morbus induci potest.*

27 *Halitu, & afflatu, vt morbus, cur salus non inducatur.*

28 *Salutatoribus vim illam probatur naturalem non esse.*

29 *Salutatoribus probatur vim illam non esse ratione individui, vel naturalis complexionis.*

30 *Christus miracula non est operatus ex naturali temperamento, sed divina virtute.*

31 *Salutatoribus vis illa non est ex cœlesti constellatione.*

32 *Sanitatis opus, quod ex nudi lintei applicatione prorsus suspectum est.*

33 *Pactum intervenit quotiens nec miraculi, nec naturæ vis intercedit.*

34 *Militum praxis quotidiana curationis obiicitur.*

35 Saludadores, *dono sanitatis se præditos gloriantur.*

36 *Sanitatis donum non est naturale, sed supernaturale.*

37 *Salutatores huiusmodi tanquam superstitiosi & pacto suspecti improbantur.*

38 *Reges Francorum solo tactu strumas, & scrophulas sanantes.*

39 *Reges Angliæ virtutem obtinuisse ad sanandam nervorum contractionem spasmum & morbum comitialem.*

40 *Elizabetha Regina Anglorum, qua arte tactu morbos sanasset.*

41 *Gratia non est naturalis, quæ non omnibus nec semper se diffundit.*

42 *Gratia non est divina quæ non perfectè sanat.*

43 *Miracula edi ad confirmationem falsæ fidei reprobatur.*

44 *Peccatores, & perperam de fide sentientes, miracula edere.*

45 *Peccata actualia gratiæ beneficium non impediunt.*

46 *Salutatores licet perditissimi gratiæ donum possunt obtinere.*

47 *Salutatores in totum non sunt damnandi, sed lynceis oculis examinandi.*

48 *Salutatorum iactantia de revelatione eorum quæ à se procul gesta sunt*

sunt falsa omnino est.

49 *Salutatores qui dicunt in præsentia alterius salutationis maioris vim habentis se sanare non posse sunt suspecti.*

50 *Salutatores dicentes ab alteris salutatoribus dignosci se suspectos reddunt.*

51 *Salutatores reprobantur dicentes panem à se demorsum proficere contra morsos rabidorum canum.*

52 *Salutores pacto videntur suspecti, qui tractant ardentes carbones sine nocumento.*

53 *Salutatores huiusmodi quare videantur superstitiosi, atque detestati.*

54 *Salutatores huiusmodi quantumvis piis rebus, & verbis vtantur superstitiosi censentur.*

55 *Salutatores huiusmodi quanto sanctioribus rebus vtuntur, tanto superstitiosiores censentur.*

56 *Salutator damnatus Ipris, quod sacrosanctis consecrationis verbis vulnera sanasset.*

57 *Salutatores vocantes, & eis fidem præbentes eorum pacto irretiuntur.*

58 *Magicis artibus pios Ecclesiæ ritus, multi hæretici authores tribuerunt; quos & eorum insaniam vide à num. 58. ad 70.*

1 SVnt, qui in his rebus causam physicam exquirunt, ipsis vocibus, contactibus, afflatibus, osculis, & similibus vim tribuentes, vt *Arabes ferè omnes, Cabalistæ, & recentiores Iudæi, atque Magi Pomponatius, Agrippa, Pa-*
2 *racelsus, & Vvierus.* † Quorum errore. non fuit immunis Origen. *contra Cels. libr.* 1. & 5. Serenus *libr. de re medic.* Aëtius *lib.* 8. *cap.* 5. & ex nostris Grill *de sortileg. q.* 8. Petrus Leloyher *lib.* 1.
3 *Spectror cap. fin. & lib.* 4. *cap.* 4. † Cuius rei causam ex naturali animi complexione tradit *Avicenna*, dum censet intellectui bene disposito, & supra materiam elevato, res cunctas, quæ materia constant, cœlestes & terrenas, simplices, ac mixtas obedire, quod vt erroneum improbarunt Annan *lib.* 4. *de natura dæmon.* & Sibillan. *de peregr. qq. decad.* 3. *q.* 3. *cap.* 8. † Alij hanc virtu- 4
tem largiuntur speciali cuidam temperamento corporis bene disposito, & humorum, & qualitatum activarum, quibus aiunt posse mira efficere, vt de Christi Domini temperamento tot miraculis coruscante blasphemant *Fulginus Medicus, Agrippa Magus, & Paracelsus hæreticus.* † Contendentes, quod sicut in herbis, lapidibus, & ani- 5
mantibus invenitur hæc virtus sanandi, ita in homine, vt in Microcosmo similis virtus reperiatur, ita vt in vno homine sit virtus talis lapidis, in alio talis plantæ, &c. quibus se subscribit Pomponat. *lib. de incantat. cap.* 3.

¶ Alij hanc vim imaginationi tri- 6
buunt, quam dicunt posse immutare corpus disiunctum, & separatum ab imaginatione, vt tradunt Marsilius Ficinus *lib.* 13. *Theolog.* Platon. Medina *libro* 2. *de recta in Deum fide cap.* 7. † 7
Quod sive accipiant ex solo animæ præstantioris imperio, vt ex doctrina *Avicennæ* tradunt Auger. Ferrer. *lib.* 2. *de Method. cap.* 11. sive mediantibus radiis visivis vt de fascino diximus *sup. cap.* 53. *ex numer.* 12. vt merum delirium damnarunt Valent. 2. 2. *disput.* 6. *q.* 13. *punct.* 2. Vaytus *lib.* 2. *de Fascin. cap.* 9. Annan. *lib.* 4. *naturæ dæmon.* † Alij simi- 8
li vesania læsi tribuunt influxui corporum cœlestium ex illo Magico Ptolomæi aphorismo, *Vultus inferiores subiectos vultibus cœlestibus.* Cui consentiunt *Aphrodisæus, Paracelsus Porphyrius, & alij Platonici,* & recentiores *Pomponatius, Ficinus, Dulcius & Mizaldus.*

Vnde

9 Vnde visio sola, vel etiam cum imaginatione nuda ad vulnera sananda satis inefficax est, vt docet Leonardus Vayrus *lib.2.de Fascin.cap.9.* Baptista
10 Codronch.*lib.2. de morbis venef.cap.2.* Laurent.Annan.*lib.de natur.dæmon.*Bekelius *lib.de philtr.cap.1.* † Nam ex oculo nihil emittitur quod nocere possit vt diximus *sup. cap.* 34. quia potestas videndi, potentia est passiva, quæ per introsumptionem obiectum repræsentat, vt docet Avunculus meus D. Ioan.Baptista Villalpando *in Regio Codice tom.2.de extrema vis.Ezech.l.2.*
11 *cap.7.* † Nec obstat quod de Rupicula, sive Hiăcintilla narrat Plutarch. *lib.5. Symposiat.cap.7.* Quod si oculos in ictericum defigat, sibi morbum ægro sanitatem adferre, quia ridiculum est, nisi ad aliquam similitudinem, & sympathiam naturalem morbi, & aviculæ referas, vt diximus de charadrio *lib.1.*
12 *cap.2.num.14.* † Ex hac enim leo metuit galli aspectum, & lupus viso homine raucescit, & è contra, vel quia ob micantes eius oculos, & aspectum formidabilem, qui in feram improvisam incidunt, metuunt vehementer, timor repentinus sanguinem ad cor fugat,& frigus cæteris membris inducit, vnde raucedo, & vocis impedimentum secundum Avenzoar.*lib.1. Theiçir tr.10.*
13 *cap.45.* † De reguli, sive Basilisci intuitu notior narratio est, quam verior, nam si reperitur tale animal, violento halitu, ac virulento vicinum inficit aer, iste necat ascendentes, vt narrat Leonar. Vayrus *vbi sup.c.9.*& nos diximus *sup.cap.39.de fascinatione ex nu-*
14 *mer.42.* † Neque minus obstat struthiocamelum, & tardi gradam, & domi portam testitudinem aspectu pullos ex ovis excludere,quia non credo,nam in arenis ova derelinquunt, & aspiciunt solum vt arceant nocitura, postea benigna mater tellus,ea calore maturat vt in lacertis contingit, Aristot *lib.1. naturæ animal.*† Neque obstat etiam 15
genus quoddam Hispaniæ hominum, quos vocamus ZAHVRIS, & *Lynceos* possumus appellare, qui se videre abdita in penetris terræ visceribus,venas aquarum, & metallorum, thesauros, & sub sarcophagis sita cadavera vt docent non Poetæ modo, sed Philosophi Cæl. Rhodigin. *lib.16.antiq lect.cap.2.* Vayrus *d lib. cap.4.* † Quia 16
præter venas aquarum, & metallorum quæ ex vaporibus illæ, hæc vero ex herbis ibi nasci solitis, noscuntur, vt prorsus falsum habendum est, nam medium istud sarcophagorum, aut telluris,tam densum solidum,& opacum est, sive illuminationis expers, vt nequeat visu penetrari,nisi pactum accedat cum dæmone,vt docet Mart.del Rio *ad Senec.in Med.v.231.& lib.1.Magi.cap.3. q.4.*Thomas Sanchez *in Sum.tom.1.libro 2. cap.38. numer.37.*

¶ Secundo contactus per se ad id 17
non minus est inidoneus, nam hic datus fuit homini ad propriæ vitæ conservationem, nec vim habet aliam,nisi tangendi: si verò aliam habet huiusmodi mira perpetrandi, vis illa sit oportet salutaris natura sua, vel noxia: si salutaris, suo prius corpori salutem adferret: si noxia prius noceret ei, cui inest: horum tamen nihil cernimus cõtingere, ergo,&c.vt concludit Vayrus
vbi sup.lib.3.cap.6. † Sed qui contra- 18
riam tenent sententiam obiiciunt nobis hyænæ vmbrâ canem obmutescere,serpentem quernis contactum frondibus emori, pennas aquilarum cæteris admixtas, eas absumere: lupinas fides si iungas agninis, istas desilire, & similia plura, quæ minime ad hominis contactum sunt trahenda. † Nam illa pro- 19
veniunt ex naturali antipathia,& occultarum qualitatum noxia diffusione, vt bufone hiante, quasi coactam miro cum

cum eiulatu mustelam videas se ori devorandam inserere, vt narrat Fracastor. *lib. de antipath. & sympat. cap. 1.* † Echi-
20 neis pisciculus, vulgo *Remora*, navigio adhærens (licet ingenti cursu feratur) eum sistere, & effrænare cogit, vt narrat Aristot. *lib. 2. histor. anim. capit.* 14. Lucan.

Puppim retinens Euro tendente rudentes
In mediis Echineis aquis.

21 ¶ Tertio quoad verba attinet, plusquam compertum est, nulla esse sive voce prolata, sive litteris concepta, quæ hanc vim naturalem vulnera, vel morbos sanandi, vel noxas alias pellendi possint elargiri, vt docent ex Theologis D. Thom. 2. 2. *q.* 96. *art.* 2. *& lib.* 4. *cōtra Gēt. c.* 104. & 105. Ciru. *de superstit. p. 3. cap.* 3. Suarez *de Relig. lib.* 2. † Ex Iurisperitis Vlpian. *in l. 1. D. de*
22 *extraord. cognit.* Grilland. *de sortileg. q.* 3. Ex Medicis Hippocrat. *lib. de sacro morbo* Galen. *lib. 6. &* 10. *Simplic. medic.* Ioan. Langius *epist.* 33. Valles *de sacra Philosoph. cap.* 3. Ex Philosophis Theophrast. *lib. 9. histor. plantar.* Plutarch. *in vita Periclis* † Nam vox in audientem
23 nihil potest operari, nisi per accidens ratione soni, vel significationis verborum alterans audientem, vt ea, quæ adfert lætitiam, timorem, &c. vt docent Leonard. Vayrus *lib. 2. de Fascin. cap.* 11. Bapt. Codronch. *l. 2. de morb. veneficiar. cap.* 5. † Neque obstat Magos carmini-
24 bus belluam prosternere, vt mortuam & rursus alias in pedes agi, quia illa non vi carminis, aut vocis, sed pacti, & incantationis à dæmone fiunt, vt quæ exsecrationibus filium reddidit immobilem apud Lauren. Annaniam *dict.*
25 *lib. 4. de natur. dæmon.* † Neque minus obstat adiuratio illa Zelotypiæ Moysis ad cuius prolationem adulteræ vterus disrumpebatur, & femora putrescebant *Numer. c.* 5. quia quam habebat efficaciam desursum habebat, fere sicut hodie, preces Ecclesiæ, formulæ Sacramentorum, & sacramentalium, quæ vim habent supernaturalem ex Dei institutione, vel gratioso concurrendi modo.

¶ Quarto de afflatu, halitu, & osculo solet dubitari vt eis morbus, an salus inducatur. De morbis satis diximus suo loco, virulento halitu posse necare quia ex eo inficitur proximus aer & ex eo partes contiguæ, vt sic ad partem aeris proximam illi, qui est inficiandus virus perveniat, vt habetur *sup. cap.* 34. *de Fascinat ex num.* 19. † Sed eodem modo sanitatem posse induci contrario halitu valde addubito, nam sicut in homine qualitas nociva, & ita sanativa, nō sequitur, nam plura sunt necessaria ad sanitatem, quam ad ægritudinem, vt docet Arist. *in Problem. sect.* 7. malum enim ex quovis defectu, bonum ex integra causa secundum Platon. *dial. de repub.* † Neque obstat Pomponatij fundamentum superius adductum: nam si salutatoribus vis illa naturalis inesset & ratione speciei humanæ accepissent: oporteret, vt omnes homines ea vi pollerent, quia omnis magnes ferrum attrahit, & omne rhabarbarum bilem expurgat. † Si ratione individui, & singularis complexionis: omnes deberent eiusdem naturæ simili virtute coruscare quod falsum est, nam & si duo simul, & vno temporis momento nascantur, simili virtute præditi non sunt, vt probat Leonard. Vayrus *vbi sup. lib. 3. cap.* 6. †
Vnde blasphemant Agrippa, & Paracelsus in loco proximè citato, dum huius temperamenti vi Christum Dominum tot miraculis coruscusse contendūt quod vt prorsus falsum, & commentitium reiicit Mich. Medina *lib. 2. de recta in Deum fide c.* 7. † Neque assentiendū est Albert. Magno id constellationi cœlesti tribuenti: nam si loquitur de

Tt constel

constellatione, quando iste nascebatur, omnes eandem vim haberent: qui tunc nati, si de constellatione sub tempus contactus poterunt sanare omnes, quod tunc tangerent. Et tandem lintei nudi
32 applicatione, res lucidior est, nam cum illam virtutem non habeant à natura, quia ab alio facta nihil operatur, necesse est, quod sit supernaturalis, à quapiam creatura spirituali producta, non Angelica, quia Deus nil tale promisit, ergo diabolica, quæ his næniis oblectatur. † Quotiens enim nec miraculi,
33 nec naturæ vis, nec artificij solertia intercedit, pactum intervenit, vt docent D. Thom. 2.2. *quæst*. 96. *disput*. 6. *quæst*. 12. Franciscus Victoria *in relect. de Mag. num*. 16.

¶ Sed ad hæc omnia obijciunt præ-
34 terea varia curationum genera, quasi frequentia: & in primis praxis quotidiana militum, qui solo tactu, afflatu, vel nudi lintei applicatione vulnera sanant atrocissima, quorum professionem vocant *artem S. Anselmi*. † Item, & genus illud, quod Hispani vocamus *salu-*
35 *dadores*, Itali *S. Catharinæ alumnos*, propter eius rotæ vestigia scapulis impressa; Belgæ *filios Parasceves*, quia nati sunt eo die, qui omnes dono sanitatis in variis morbis se præditos gloriātur, ex virtute flatus, vel contactus, vel confidentiæ, & imaginationis, vt contendit Pomponat. *lib. de imaginat*. †
36 Qui eo mihi semper suspecti visi sunt, quia donum conferendæ sanitatis, sive curationis, non esse donum naturale, vt ipsi contendunt, sed supernatuale, & gratiam gratis à Deo datam, vt certa fide tenendum est, ex Apostoli verbis Corinth. 1. cap. 12 *Alii gratia sanitatū in vno spiritu, alii gratia virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum*. † Vn-
37 de eos tanquam superstitiosos, & pacto dæmoniaco suspectos damnarunt Alphon. Vera Cruz *lib. 2. de anima specul*. Mercado *tom*. 1. *lib*. 2. *class*. 3. *quæst*. 168. *art*. 4. Thom. Fiena *de virib. imagin. q*. 24. † Neque obstat quod Christia- 38
nissimis Regibus Francorum solo tactu strumas, & scrophulas sanantibus narrant non solum annales, sed etiam & Medici Ioan. Tagautius *Instit. Chirur. lib*. 1. Guidon *in Chirug. mag. tract. 2. doctr. 2. cap*. 5. † De Regibus Angliæ idem 39
privilegium, seu donum obtinentibus narrāt Annales, dum eos referunt olim quosdam annulos benedixisse vtiles nervorum contractioni, spasmo, & morbo comitiali, & similiter tactu strumosos sanare solitos, Polido. Virgil. *lib*. 8. *hist.. Anglor. fol*. 140 † Quod puto obti- 40
nuisse dum in gremio fuerunt Ecclesiæ nam quæ ipse de sua Elizabetha Regina, vt caput vngat, videtur referre *fol*. 105. vel fictitia, si non verè ægri, vel fieri physica aliqua vi emplastrorum, vel aliarum rerum latentium, aut pacto tacito, vel expresso cum dæmone, à quo nec hæreticorum genus, nec aliæ quædam circunstantiæ multum obludunt. † Nam quod ipse subdit 41
d. fol. 105. non omnibus, nec semper, sed quibusdam aliquando hanc gratiam, & gravatè solere impertiri *& fol*. 106. quod pars magna hominū curata istius gratiæ beneficio, quasi relevati in pristinum morbi statū. † Nā si hoc charis- 42
ma, quod ipse vult persuadere, fuisset naturale, nō in quibusdā nominatim, sed in omnes etiā quos nollet diffūderet. Si à Deo vero, nō illis tātū, neq; relaberētur quia eius opera perfectissima sunt, Apost. *ad Rom. c*. 11. † Præter quā quod 43
miracula edere ad confirmationem falsæ fidei communis Theologorum Schola semper negavit, vt probat Maldonat. *in Matth. cap*. 7. *v*. 21. vel ex illo Nicodemi de miraculis Christi apud D. Ioan. *cap*. 3. *Nemo potest hæc signa facere, nisi fuerit spiritus Dei cum eo*. † Sed 44
si obijcias à malis quoque, & perperam de

de fide sentientibus nonnunquam vera miracula edita fuisse, vt à Balaamo, & Caïpha: non propterea sequitur ea fuisse ad confirmationem falsæ fidei, quia miracula vera Pseudoprophetarum in nomine Christi eduntur, *D. Matth. c.* 7. & propterea in veræ fidei confirmationem, D. August. *libr.* 10. *Civit. Dei cap.* 16. D. Thom. *p.* 1. *q* 100. *art.* 4.

¶ Neque obstat Christianissimos Re-
45 ges Francorum (licet aliquando peccatores) hoc donum obtinuisse, quia nullus adhuc eorum apertè hæresim professus est; peccata enim actualia gratiæ beneficium non impediunt, quia manus Domini abbrevianda non est, vt quibus velit hanc virtutem largiatur, Diuus
46 Isai. *capit.* 59. † Nam vt donum Prophetiæ Balaamo, *Numerorum capit.* 22. Sauli *Reg.* 1. *cap.* 10. Sic & sanitatis alijs improbis dari consuevit, & per consequens istis salutatoribus, quos licet alias sint perditissimi, hanc gratiam posse obtinere contendit Navarr. *in Manual.*
47 *cap.* 11. *numer.* 36. † Vnde ei in totum damnari non debent, cum multi hac virtute prædíti reperiantur, sunt tamen lynceis oculis examinandi, an naturalibus vtantur remedijs, an verò per solam gratiam gratis datam, an per pactum cũ dæmone operentur, quæ ex circunstantijs sunt dignoscenda, vt docent Navarr. *vbi sup.* Vera Cruz *l.* 2. *de anim. specul.* 2.

48 ¶ Nam primò falsa sunt illa, quæ præfati salutatores de se profitentur, videlicet de iactantia revelationis eorum, quæ procul à se gesta sunt, vel superstitiosa, nam eo, quod dicunt in quarta, & sexta feria maiorem virtutem habere pacto sunt suspecti, vt docet Vera Cruz *vbi prox.* † Secun-
49 dò quod dicunt in præsentia alterius salutatoris vim maiorem salutandi habentis se sanare nequire: absurdum est: deberet enim potius vis illa si naturalis magis intendi, si divina, non retractari: ergo dæmoniaca, quia alterius dæmon inferiorem cogit parere, vt diximus *supra c.* 4. † Tertiò mentiuntur 50
dum dicunt naturaliter vnum salutatorem ab alijs salutatoribus dignosci, licet eum prius nunquam viderint, quod signum alicuius notæ illius à dæmone impressæ, quale vestigium S. Catherinæ, de quo supra, vel stigmatis, *vt in d. c.* † Quartò falluntur dum pu- 51
tant contra morsus rabidorum canum, & infectis toxico proficere panem à se demorsum, vt tradunt Codronch. & Vayrus *vbi supr.* Raph. de la Torre *tom.* 2. *de vitijs oppos. relig. quæst.* 96. *art.* 4. *disputatione* 7. † Quintò delirant 52
dum putant se tractare posse carbones, & ardentem clibanum subire sine nocumento, quia naturaliter non fit, nec divinitus, quia miracula ex consuetudine, & quasi ex frequentia non fiunt: quare pacto sunt suspecta, aut impostura, præmunientes se priùs lotione rerum frigidissimarum, & tunc non nisi ad breve tempus, vt tradit Vayrus *l.* 2. *de Fascin. c.* 11.

¶ Et ita vt plurimum tales salu- 53
tatores sunt superstitiosi, ac pacto dæmoniaco suspecti, nam cum talis effectus non sit naturalis, nec divinus, vt iam ostendimus, de necessario dæmoni est tribuendus, vt probant Ciruel. *de superstit. par.* 3. *c.* 3. Victoria *in relect. de Mag. num.* 28. D. Anton. *par. secunda titul.* 12. *c.* 1. §. 11. Thomas Sanchez *in Summ. tom.* 1. *cap.* 40. *ex num.* 39. & maximè *numer.* 45. Petrus Binsfeld. *in Confessione maleficar. prælud. fin.* † Etiam si rebus sacris vtantur, vt Evan- 54
gelio Sancti Ioannis, vel reliquijs sanctorum, aqua benedicta, &c. quia plerique sua dæmon crimina specie sanctitatis obumbrat, vt incautos quosque decipiat, & vt facilius deceptos,

irretiat, & in perpetua damnatione detineat, vt docet Andr. Cæsalpin. *de investigat. dæmon. c.15.* & novissime concivis, & amicus noster Licentiatus Henrique Vaca de Alfaro, magnæ spei iuvenis, medicinæ, poëtices, ac bonarum litterarum gloriæ deditissimus, *tract. de las heridas de cabeça* (qui nunc typis excudi paratur) *l. 1. c. 1.* † Et ita quanto
55 sanctiores res sunt quibus vtuntur tanto superstitiosiores, & punibiliores sunt habendæ, quia tales res Deo debitæ, & dedicatæ offeruntur diabolo eius hosti, vt docet Petr. Ciruelo *de superstition. par. 3. c. 11.* † Quare quidam salutator
56 Ipris, vt necromanticus damnatus fuit, qui recitatis sacrosanctis consecrationis verbis vulnera omnia sanabat, quia eis vtebatur ad eum finem in quem à Christo non sunt instituta, quod signum est manifesti pacti, vt tradit Mart. del Rio *lib. 3. Magic. c. 2. qu. 4. sect. 2.* †
57 Et ita eos vocantes, vel curationi eorum consentientes sunt pacto eorum irretiti, vt tradit Petrus Ciruel. *dict. par 3. c. 3.* quod omnino fugiendum est etiam si salus ex eo consequatur, quia vt ait D. Chrysostom. *Homil. 8. ad Colocens. Citius mors Christiano homini subeunda, quam vita ligaturis redimenda.*

APPENDIX.

58 NEque sunt audiendi, qui hac de causa ab eruditione, & pietate implumes pulli extra Ecclesiæ matris gremium evolarunt: qui divinæ sapientiæ (cui vera iurisprudentia nititur) tam sunt expertes, quam maledicentiæ, virulentiæ periti, & superbia hæretica turgidi. Vnus de hoc grege, postquam caninam suam facundiam ante aliquot annos venalem exhibuerat, antiquitatis omnis ignoratione cerebri vesania læsus Godelmanus *l. 1. de Lamiis, cap. 6. ex num. 21.* Presbyteros, & Exorcistas damnare nititur: cur quæso? quia Aretius scribit *hos vt plurimum Magos esse.* † 59
Vah! quantæ fidei, quantæ nimium hostis Pontificorum hæreticus Zvvinglianus idoneus testis, cui credas incurato? sed addit alios eiusdem farinæ *Lavaterum, Peucerum, Bodinum, & VVierum,* intestabiles omnes, & vna linea inducenda nomina. † Quorum errore ob- 60
cæcatus, mentisque lumine obrutus damnat sacrosanctam consecrationis formulam, quasi magam, *numer. 26.* dicens *Ad hæc prolatione verborum HOC EST ENIM CORPVS MEVM, cum halitu facta se panis substantiam mutare, corpus Christi de cœlo detrahere, & in hoc illum convertere, planè Magiæ esse sibi, & alijs persuadent.* † O linguam eradicandam 61
radicitus! os impurum! ergo Christus Dominus magus? qui asserit eum, quem manuteneret panem corpus esse suum, *D. Luc. cap. 22. D. Marc. 14. D. Matth. 26. D. Ioann....* † Magi ne Apostoli 62
D. Petrus, & D. Andreas, qui in suis *Liturgiis,* sive *Missis,* verba illa observarunt, ac retulerunt? Magus ne D. Iacobus, dictus *Baanerges,* seu tonitrui filius, qui omnium primus Hispaniæ in Granatensi sacro Illipulitano monte Missam Christianis celebravit, dum rogat, *vt Spiritus sanctus faciat hunc panem corpus suum.* † 63
Maga ne tota Ecclesia, quæ ita observandum statuit, ac decrevit? Apagè blaspheme.

† Quid ergò Magicum? transubstantiatio? si eam halitu fieri, aut Christus 64
de cœlo extrahi motu locali credis, stultus, & excerebratus esses, quia nullus alius afflatus necessarius, quam quod in verbis proferẽdis deservit, nec Christus extrahitur motu locali, quia omnibus rebus sine vllo motu præsens existit, ac panem in suum corpus convertit, vt ex fidei articulis sub anathemate

mate

mate credendum constituitur in Conciliis Romanis duobus *contra Berengar.* & Turonensi *contra eund.* & Constantiensi *contra VVicleph.* & novissimè Trident. *contra Lutherum*, *Sess.* 13. *cap.* 2.

65 ¶ Pergit Leguleius ille damnare Exorcismos, quasi Magica incantamenta, *d.c.6 de Lamiis,num.*24.de nomine ait esse Magum, sed mentitur planè, nam vox est Græca *Exorcizo,* quæ Latinis *adiurationem* significat; Apostolis, & Sanctis recepta, Acta Apostolorum capite 19.*Adiuro vos per IESVM,* & D. Iustinus Mart. *in Apo-*

66 *log. Adiurati dæmones parent.* † Sed de potestate in alium dilabitur errorem, quia non vi verborum, sed potestate divina dæmones pelli contendimus D. Cyprian. *lib.* 4. *epistol.*7. *Per Exorcistas voce humanâ, & potestate divina dæmones flagellari, vri, & torqueri.* D. Cyrill. *in præfat. Catechef. Per exorcis-*

67 *mos spiritus immundos pelli.* † Quia exorcismi nihil aliud sunt, quam preces, & orationes ad Deum, vt tradit D. August. *lib.*22. *Civit. Dei, cap.*8. Et imprecationes ad dæmonem, ex divina institutione,vt docet Petr.Thy-

68 ræus *de Dæmoniac. p.3. c.46.* † Quare vires naturâ suâ non habent, sed ex divina institutione, nam qui Sacramenta instituit Christus vim eis largiri dignatus est: Sacramentalibus verò, quæ ab Apostolica traditione recipimus, etiam moralis vis à Deo tribuitur, quia Apostoli Christi ministri, & dispensatores mysteriorum sunt, D.Paul.*Corinthiorum primo cap.*4. Tridentin. *Sess.*2.

69 *Can.*13. † Cætera autem verba quantumvis pia, & sacris formulis concepta, nullam ad hoc, neque ad morbos sanandos, vel vulnera curanda obtinuerunt vim, neque naturalem, neque artificialem, neque supernaturalem, vt ex multis docet Raphael de la Torre *tom.* 2. *de vitiis oppos. relig. quæst.*96. *artic* 4. *disp.*1. † De vi artificiali,nemo vnquam,vel suspicatus fuit, 70
supernaturalis si foret: id gratiæ, vel miraculi foret, hoc autem dici nequit, quia Deus nil tale promisit,neque Ecclesiæ suæ revelavit, quale Magi huiusmodi iactant,neque iuvat Deus Magicas incantationes, neque in Belzebuth sic operatur,nec gloriam illi suam communicat, qualem solet Angelis, & Beatis.

CAPVT L.

De maleficio ad bonum finem, & an maleficio liceat maleficium tollere.

SVMMARIVM.

1 *Maleficij curationis nec Avicena, nec Galenus scripserunt quidquam.*

2 *Maleficium maleficio tollendum contendunt hæretici.*

3 *Hæretici cum dæmonibus commercium licitum arbitrantur.*

4 *Salutem ex inimicis nostris nullo pacto debemus quærere.*

5 *Maleficium ope medicorum nequit adiuvari.*

6 *Maleficium ad bonum finem Catholici licitum arbitrantur.*

7 L. Eorum, C.de malef. & Mathem. *de maleficio ad bonum finem illustrata.*

8 L.3. tit.23. part.7. *de malef. ad bonum finem.*

9 *Maleficiis omnibus dæmon invocatur.*

10 *Invocatio dæmonis omnimodo prohibita.*

11 *Malum non licet facere, vt inde sequatur bonum.*

12 *Ochozias Rex morte multatus eo quod Magica quæsiuit præsidia.*
13 *Maleficia ad bonum finem detestantur.*
14 *Maleficia salutem conferre nequeunt.*
15 *Incantationes medicinis non sunt annumerandæ.*
16 Cap. Qui sine Salvatore 26. q. 2. *de maleficio ad bonum finem.*
17 *Mors citius subeunda quam vita ligaturis redimenda.*
18 *Qui amat animam suam plusquam Deum perdet eam.*
19 *Precario non licere à maleficis impetrare, sed verberibus.*
20 *Qui cogit invitum iniuriam facit, & cooperatur eius malitiæ.*
21 *Consensum non licet præbere in peccatum alterius.*
22 *Maleficio parato licet petere, vt maleficium tollat maleficio.*
23 *Maleficus, haud dubiè potest induci, vt per modum licitum tollat maleficium.*
24 *Fornicans cum meretrice non excusatur, quod sit parata peccare.*
25 *Actum per se malum nemo vnquam licite facit.*
26 *Peccat non minus qui orat paratum, quam qui cogit invitum.*
27 *Iudices errant, qui cogunt maleficas maleficium maleficio tollere.*
28 *Curatio maleficij à malefico semper illicita.*
29 *Leges prædictas de maleficio ad bonum finem errare.*
30 *Peccatum non possunt Principes dispensando licitum facere.*

1 SIc inquam de singulis delictis, quæ ope dæmonis patrantur peracta disputatione, de remedio, & curatione, restat dicere pauca, quia vt ait Paracelsus *lib. Hyperphis. De tali curatione nec Avicena, nec Galenus scripserunt, aut sciverunt quidquam, neque in Academiis omnibus discitur.* † Vnde ad Magos, & Sagas recurrendum esse, vt maleficium altero maleficio tollant 2
multis argumentis contendunt *Apollonius Magus, VVierus Medicus, Godelmanus Iurista.* † Hæretici omnes vt 3
pote commercium licitum cum dæmonibus existimantes ex illo Magico eiusdem Paracelsi Aphorismo *lib. de morb. caduc. Nihil refert an Deus, an Diabolus, an Angeli, an immundi spiritus ægro ferant opem modo morbus curetur.* † Vnde apud nos Hispanos proverbium invaluit, *hagase el milagro, i haga lo el diablo*, quo eiusdem impietatis vitio laborat, quidquid dicant *salutem ex inimicis nostris*, quod in alio sensu dixit Ecclesia, ipsi vsurpant ad suam ipsorum perditionem, Trident. *Sess.* 4. 4

¶ Maleficium ope Medicorum non 5
posse adiuvari docent Pontifices *in cap. ex literis de frigid. & malefic. c. nec mirum h.* 26. *q.* 5. Grilland. *de sortileg. q.* 2. *num.* 2. & 3. Codronch. *lib.* 3. *de morb. venefic. cap.* 11. 12. & 13. Cæsalpin. *de investigat. dæmon. ex cap.* 22. *cum seqq.*
† Vnde altero maleficio esse tollendum 6
iam non hæretici modo, sed Catholici asserunt, quia licitum maleficium ad bonum finem arbitrantur Albertus Magnus *in Luc. cap.* 9. Guill. Parisiens. *in Summ. de vniverss.* Codronch. *lib.* 4. *de morbis venefic. cap.* 9. Grilland. *de sortileg. quæst.* 2. *num.* 3. & 4. Petr. Ærodius *lib.* 8. *rerum iudic. tit.* 7. *c.* 6. Binsfeld. *in confess. malef. part.* 1. *dub.* 13.
† Quod tribunalium legibus est appro- 7
batum, *in l. eorum, C. de malefic. & Math. Nullis verò criminationibus implicanda sunt remedia humanis quæ sita corporibus, aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia.* † In quo, & Reges 8
nostri veniunt *in l.* 3. *tit.* 23. *part.* 7. *Pero los que fizieren encantamento con intencion*

tencion buena assi como de sacar demonios de los cuerpos de los homes, ò para desligar los que fueren marido, è muger, à para desatar nube, que echa granizo, porque no corrompa los frutos, ò para matar langosta, ò pulgon, que daña el pan, ò para otra razon provechosa semejante destas, no deve aver pena, antes decimos que deve recebir galardon por ello.

9 ¶ Implicatior res est, quam vno verbo queat enodari, nam primo sententia ista, & decisiones expressè sunt contra Apostoli authoritatem *ad Corinth.1. cap.10. Nolo socios vos fieri dæmoniorum*, nam ad omnia maleficia tam mali, quam boni finis dæmon invocatur secundum D. Thom. *in Sentent.4.*
10 *dist.34. q.1. art.3.* † Quod semper fuit prohibitum Levit. cap. 19. *Non declines ad Magos, neque ab Ariolis aliquid sciscitemini ne polluamini per eos*, & pœna mortis multatum, idem Levit. c.20. *Anima, quæ declinaverit ad Magos, & Ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interfi-*
11 *ciam illam in medio populi sui.* † Neque excusari possunt quod ad bonum faciant finem, quia vt ait Apostol. *ad Roman. cap.3. Non licet malum facere, vt inde sequatur bonum*, cum aliis per Martam *de iurisdict. part.2. cap. 12. ex nu-*
12 *mer.14.* † Et ita pro salute etiam obtinenda Rex Ochozias, qui magica, quæsivit præsidia morte fuit multatus Reg. 4.cap.1. *Nunquid non est Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebut Deum Acheronti? quamobrem hæc dicit Dominus de lecto super quem ascendisti non*
13 *descendes, sed morte morieris.* † Et ad morbos pellendos, & tempestates arcendas maleficia exercentes iure canonico excommunicantur, *cap. non licet, h.26. quæst.5. c. admoneant, cap. non observetis, d.26. q.7.* Et pro rebus etiam Ecclesiasticis inveniendis *cap.2. de Sortileg.*

¶ Quinimò per maleficia salus, aut quid boni generi humano non comparatur, *cap. admoneat h.26. quæst.7.* cuius hæc sunt verba, *Noverint magicas artes, incantationesque quibuslibet, infirmitatibus hominum nihil remedij posse conferre.* † Et ita merito incantationes medicinis annumerandas negavit Vlpian. I. C. *in l.1. D. de extraord. cognit.* & validis rationibus probat Ioan. Heurnius *in Prax. medic. lib.3. cap.28.* 14
† Nam vt ait text. *in cap. qui sine Salvatore, h.26. quæstione 2. Qui sine Salvatore salutem vult habere, & sine vera sapientia æstimat prudentem se fieri non sanus, sed ager, non sapiens, sed stultus in damnatione æterna permanebit.* † Et 15
16 quamvis salus aliqua his incantationibus posset adferri, debemus eam potius renuntiare, quam æterna subire pericula, Divus Chrysostomus *homil.8. ad Colossens. Citius mors homini Christiano subeunda, quam vita ligaturis redimenda.* † Quia ex divino Oraculo, *qui* 17
amat animam suam plusquam Deum perdet eam, sic rectè Iacob. Gandensis testatur.

Si qua valetudo fato grassante sinistro
Corpora curari nescia tristis agam,
Nulla fides unquam tamen est adhibenda Magis,
Et temere infandam hanc nemo requiret opem.

¶ Neque audiendus est Remig. *lib.3. dæmonolat. cap.3.* dum asserit *Precario non licere à Maleficis impetrare sed licere vi, & verberibus eam extorquere.* 18
† Nam qui cogit invitum, iniuriam facit, & simul cooperatur cum eo, quia eius consentit malitiæ, quod semper est illicitum, vt docet D. Thom. *tractat. de malo.13. quæst.4.* † Quia non licet præbere consensum in peccatum alterius secundum Apostol. *ad Rom. capit.1.* † Nec minus errat Petr. Aureolus 19 20 21

in

in Sent.2.dist.34. quæst.2. dum asserit, *licere à malefico parato petere, vt maleficio tollat.* † Quia haud dubiè potest
23 maleficus induci, vt per aliquem modum licitum tollat maleficium, vt tenet Doctiss. concives mei Cardinalis D. Fr. Toledo, & P. Thomas Sanchez vterque ex Societate IESV, ille *in summ. lib.4. cap.16.* hic verò *tract. de Matrim. to.2. lib.7. disp.96. num.7. & 19.* D. Thomas Scot. & alij *in Sēt.4. dist.34. quæstion.1.* Sprenger. *in Mall. part.3. quæstion.16.*
24 Castro *de hæret. lib.1. cap.1.* † Quare errat similiter Niderius *in Formicar. c.3. ad fin.* dum sequutus opinionem Aureoli ponit exemplum de meretrice, quod est addere errorem errori, nam qui fornicatur cum meretrice, non excusatur, quod sit parata peccare quia tunc non faceret, nisi inducta. † Quia
25 vt actum per se malum nemo vnquam licitè facit: sic neque ad eum licitè poterit induci, D. Thom. 2. 2. *quæst.78. art.4.* Soto *de Iust. & iur. lib.6. quæst.1. art.5.* Turrecrem. *in cap. moveat te 22. quæst.1.* † Vnde manifestum est non
26 minus peccare, qui orat paratum, quam qui cogit invitum, vt eleganter docuerunt D. Thom. *d. quæst.78. art.4.* Abulens. *in Matth. cap.19. quæstion.90.* Castro *vbi sup. d. lib.1. cap.15.* † Et ita
27 teneo graviter errare Iudices, qui ex horum delira opinione decepti cogunt maleficas benedictione maleficium tollere: nam illa benedictio nihil aliud est, quàm formula, qua ex pacto dæmon cessaturus promisit, Raph. de la
28 Torre *tom.2. de vitiis oppos. relig. q.95. art.4. disp.2.* † Quibus omnibus pactum intercedit, vt in curatione illa Iurisconsulti apud Grilland. *de sortileg. q.8. num.16.* Vetulæ apud Godelman. *lib.1. de Lamiis cap.8.* & aliorum apud Mart. del Rio *lib.3. Magicar. part.2. quæst.4.*
29 *sect.9.* † Quare præfatas leges (exsui sæculi ignorantia) errare manifestum est, dum putant maleficia esse licita ad bonum finem, cum in eis omnibus pactum interveniat, vt probant Doctiss. Thomas Sanchez *in Summ. tom.1. lib.2. capit.42.* Mart. del Rio *lib.6. Magicar.* Bapt. Codronch. *de morbis venefic. lib.4. cap.2.* Maiol. *tom.1. canicular. colloq.3.* †
Ideò gravissimum est peccatum, vt 30
communis Theologorum schola definit, quod Principes dispensando licitum facere non possunt, *capite etsi Christus de iure iuran. capite super eo de vsur cum aliis* per Ludovicum Gomez *in reg. Cancell. de impetrat. benef. vivent quæst.3.*

CAPVT LI.

De curatione maleficij.

SVMMARIVM.

1 *Maleficij curatio ex causa naturali.*
2 *Maleficii curatio ex Deo in veteri lege.*
3 Matth. cap.10. *de eiectione dæmoniorum exornatus.*
4 *Dæmoniorum extractio per radicem Salomonis ad nares applicatam videtur superstitiosa.*
5 *Christus Dominus per se multos ab immundis spiritibus sanavit.*
6 *Dæmonis pellendi potestate Apostoli à Christo præficiuntur.*
7 *Apostolis dæmonia subiiciebantur.*
8 *Christi potestate dæmones fatentur torqueri, & deiici.*
9 *Christus Dominus ex dæmonis eiectione Messias existimatur.*
10 *Dæmones inferiores per superiores coguntur locum deserere.*
11 *Magi qua virtute dæmones eiiciant.*
12 *Magi in nomine Christi quandoque dæmones eiiciunt.*

13 *Magis cursum à Christo eius nomine invocato dæmonia eiiciunt.*
14 *Africani superstitiosis ritibus dæmones eiiciunt.*
15 *Iurisconsulti veteres incantationibus dæmones pelli fatentur.*
16 *Dæmones inferiores non tam coactè pelluntur, quam sponte discedunt.*
17 *Morbos incantationibus curari.*
18 *Hadrianus Imperator aquam intercutem incantationibus eduxit.*
19 *Sanguis incantationibus sistitur.*
20 *Hypericon, & Pendactis herbas certis ritibus dæmones pellere.*
21 *Bophthalmi, Pæonie, & Mandragoræ fructum, certis incantationibus dæmonia pellere.*
22 *Cyphi suffitus certis ritibus Lunaticos sanat.*
23 *Res naturales quando certis ritibus operantur habent effectum divinum vel dæmoniacum.*
24 *Res naturales, quæ maleficia leniunt remissivè.*

1 TRiplex causa est sanandi meleficium, atque pellendi dæmones, vna Naturalis, altera divina, altera Dæmoniaca. Naturalis est ad maleficij curationem vomitus provocatoria, balnea tepida, suffitus, & alia remedia naturalia, quæ vim habent corrigendi humores, & maximè atram bilem, in qua dæmon persæpe residere solet, vt docent Andræas Cæsalpin. *lib. de investigat. dæmon. c.* 22. Bapt. Codronch. *lib* 2. *de*
2 *morb. venefic. c.* 8. † Divina autem est quando opus totum expectatur immediatè à Deo, etiam causis naturalibus adhibitis, vt de vetere lege narrat testis oculatus Ioseph. *lib.* 8. *antiq. cap.* 2. *Vidi enim quendam Eleazarum de gente nostra, præsente Vespaziano, & eius filiis, & tribunis, alioque simul exercitu, curantem eos, qui à dæmonibus vexabantur: Modus autem medicinæ fuit huiusmodi; intulit naribus eius, qui à dæmonio vexabatur, annulum habentem sub signaculo radicem à Salomone demonstratam, deinde per nares odorantis dæmonum abstraxit.* † 3
Ad quam quidem potestatem dæmonis pellendi videtur Dominum respexisse, dum ad arguendos Iudæos, qui eum pacto dæmoniaco contaminatum blasphemè asserebant dicentes, *In Belzebuth Principe dæmoniorum eiicit dæmonia* respondit apud D. Luc. *ca.* 1. *Math. c.* 10. *Filii vestri in quo dæmonia eiiciunt?*
† Quasi dictæ curationi aliquid superstitiosum extra divinum numen admisceatur, nam modus evellendi radicem, & alia quæ ad id commendat Ioseph. *d. cap* 2. *& lib.* 7. *de bello Iudaico, cap.* 23. rem quodammodo superstitiosam reddunt vt tradit Pictorius *in Epitome de Mag. c.* 26. & 27. 4

¶ Quod tamen omni superstitione vacat remedium à Christo Domino ostensum est, qui per se multos ab immundis spiritibus vexatos sanavit, ac dæmones invitos locum deserere coegit, atque imperavit alio abire vt affirmant *D. Luc. c.* 4. *&* 8. *Marc.* 6. *&* 9. *Matth.* 8. *&* 15. † In qua quidem potestate discipulos suos præfecit vt testantur D. Luc. c. 9. *Convocatis duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia*, Matth. c. 10. *Dæmones eiicite* Marc. cap. fin. *In nomine meo dæmonia eiicient.* † Qui ea virtute se præditos affirmant apud D. Luc. cap. 10. *Domine in nomine tuo dæmonia subiiciuntur nobis*, nam ad imperium Pauli dæmonium à pythonissa exeuntem vidimus, *Acta Apostol. c.* 19. & attactu eius sudarij dæmonia profligata, *Acta Apost. cap.* 15. † Ipsique dæmones fatentur à se contorti invitos locum deserere, vt testantur apud *D.* 5 6 7 8

*Math.cap.*17. *Marc.cap.*9.*Luc.*9.Excla-
mantque dicentes. *Quid nobis, & tibi*
9 *Iesu? venisti perdere nos?* † Ex quo eū
Messiam vniversa multitudo bene con-
cludere videtur apud D.Marc.capit.2.
Luc.4.& 9. *Quid est hoc verbum? qua-*
nam doctrina hæc? nunquam sic apparuit
in Israel, nunquid hic est filius David?
Messias.

10 ¶ Dæmoniaca est quæ ope ipsius
dæmonis fit, quando ex pacto coguntur
inferiores dæmones per superiores lo-
cum deserere, vt de Apollonio Thya-
neo, & Philostrato narrat Eusebius *in*
11 *octo libris contra Philostr.* † Hac Magi
communiter vtuntur, divinam virtu-
tem ementientes, nam vt ait Dominus
per Matth.cap.24. *Surgent Pseudochr.*
& Pseudoprophetæ, & dabunt signa magna
& prodigia, &c Pseudochristos vocat,
12 quia in nomine Christi falsò has vir-
tutes operari solent, vt de ipsiusmet
Christi tempore testantur Apostoli
apud D.Luc.cap.9.*Vidimus quendam eii-*
cientem dæmonium in nomine tuo, qui non
13 *incedit nobiscum.* † De hac etiam loqui
videtur in Evangelio, dum Dei nomine
invocato seorsum à Christi amicitia, &
eius fide alieni dæmonia pellere se pro-
fitentur apud D. Luc.cap.10.*Nonne in*
nomine tuo dæmonia eiicimus, &c. &
respondetur eis, quia non novi vos. †
14 Hac similiter vsi sunt superstitiosi Afri-
cani, vt narrat Leo *in eorum histor. Post*
ducentes aliquo circulo, & charactere in
fronte dæmoniaci, interrogantque dæmo-
nem, eundem ab hominibus exigebant. †
15 Hac denique vsi sunt veteres nostri Iu
risconsulti, authore Vlpian. *lib. de va-*
riis & extraordin. cognit. Qui incan-
tarunt, qui imprecati sunt, qui exorciza-
runt de eorum mercede ius esset dicendum
† Quibus manifestè constat pluribus
16 ex causis dæmonem cogi, non solum
divina, & naturali, sed etiam dæmo-
niaca potestate, vt locum deserat; nam
etsi Dominus alicubi probare videatur
fieri non posse, vt dæmones dæmonia
eiiciant, significare voluit invitos per
socios nunquam pelli, quia non tam
expelluntur, quam sponte egrediun-
tur, vt probat Petr.Thyræus *in dæmo-*
*niac.par.*3.*cap.*34.

¶ Sic enim morbos incantationibus 17
curari, nemo est qui ignoret, Plin.
*lib.*28.*cap.*2.Cæl. Aurelian.*lib.Chronic.*
*cap.*1.Andr.Cæsalpin. *lib. de investigar.*
*dæmon.cap.*22. Nam ad capitis dolorem
herbam conducere (addita incantatio-
ne) scriptum reliquit Plato *lib.*4. *de*
Republ.† Hadrianus Imperator aquam 18
omnem intercutem incantationibus
eduxit, & legimus incantationibus can-
crum mortificari, lumbricos interimi,
accessionem Epilepticam sisti, magicis
nominibus in aure prolatis, dentium
dolores mitigari, strumas quibusdam
imprecationibus sanari, author est
Ætius. † Autolici filij sanguinem è 19
vulnere manantem carmine sistebant,
vt scribit Homerus *Odyss.*19. & san-
guinis similiter fluxus ex Oroondate
carminibus, & incantationibus im-
mobilis reddebatur, vt testatur
Heliodor. *lib.*9. *histor. Æthiop.* Vn-
de Q. Seren.

Hac simul incantans sisti debere
cru:rem, &c.

Sunt, & alia multa quæ certo ritu ad- 20
hibita contra dæmonum infestationes
ac morbos ex eo provenientes, con-
ducunt, vt Hypericone scribit *Plinius*,
Artemisiam manu contractam, nocen-
tes feras, ac dæmones fugare, docet
Fernelius, Pendactis Solis ortu, Luna
crescente, evulsam ad fascinationes,
& dæmonia valere, testatur *Mesues.*
† Buphthalmum collectum crescente
Luna, dæmonis mala medicamenta, 21
ac fascinationes demoliri, testatur
Averrhoes, Pæoniam collectam ante-
quam Sol oriatur, & suspensam, me-
dicamentis

dicamentis malis, & fascinationibus esse adversam, ac dæmonis incursusque nocturnos expellere, affirmat *Avicenna*, Mandragoram ad id conducere con-
22 tendit, *Plinius* † Cyphi suffitus malum spiritum abigere, Lunaticos restituere, si cum spuma tauri ab ortu Solis, usque ad ortum Lunæ diebus triginta adhibeantur, recolit Nicol. Myrepsius *sect.2.antid.*298. qui recenset similiter adiurationem quandam ad fluorem sanguinis narium, *antid.*405. † Quæ ex
23 superstitioso ritu, ac vano applicandi modo pacto dæmoniaco prorsus sunt suspecta, nam adhibita simpliciter cum virtutem non habeant, sequitur virtutem esse supernaturalem, non divinam quia Deus his vanitatibus non delectatur, ergo diabolicam, & vt pacti signa, vt diximus *sup.lib.*2.*c.*9.*de signis quibus pact.*† Nam de aliis, quæ simpliciter ad-
24 hibentur, alia ratio est petenda, nempè naturalis ad humores corrigendos apta, quorum temperie dæmones conatu frustrantur, vt de lapidibus variis, herbis, plantis, animalium fibris, atque vermiculis tradiderunt *Dioscorides*, *Plinius*, *Trallianus*, *Ætius*, *Chyrannus*, *Rhases*, *Theodorus*, *Piscianus*, *qui sub nomine Quinti Horatiani in lucem prodiit*, *Macellus Empiricus.*

CAPVT LII.

De remediis naturalibus contra maleficia.

SVMMARIVM.

1 *Naturales res in dæmones virtutem non habent secundum alios.*
2 *Naturalia remedia quare illicita ad maleficia.*
3 *Res naturales quia non adhibentur vt causæ, sunt signa pacti occulti.*
4 *Dæmones alliciuntur naturalibus nō vt animalia cibis, sed vt spiritus signis*
5 *Dæmones non minus quàm lapides naturalibus alliciuntur.*
6 *Dæmones quando rebus naturalibus pelluntur.*
7 *Dæmones quando inferenda mala naturalibus vtuntur, naturalibus pelluntur.*
8 *Vomitoria cur in dæmoniacis conducāt.*
9 *Balnea, & suffumigationes contra dæmones operantur.*
10 *Dæmones quādo humore melancholico commiscentur, quibus rebus pellantur.*
11 *Naturales res dæmones non cogunt, sed indirectò.*
12 *Piscis hepar super prunas assum fugavit dæmonem.*
13 Iob cap.8. *de fugatione dæmonis explicatus.*
14 *Daniel quare rebus naturalibus dæmonem pellit.*
15 *Naturales res secundariam, & indirectam virtutem habent dæmonem pellendi.*
16 *Dæmones fugantur rebus naturalibus quando sunt irrisibilia, & fœtida.*
17 *Cornium suffitu, & stercoris caprini quare dæmones fugentur.*
18 *Dæmones fugantur naturalibus ex quadam hypothesi.*
19 *Ruta agrestis quare dæmonem pellat.*
20 *Adamas quare dæmonem eiiciat.*
21 *Sulphuris odore quare dæmon fugatur*
22 *Dæmones fugantur ex atrabilis excessus curatione.*
23 *Dæmoniacus sanatus atra bili purgata*
24 *David malū spiritum Saulis cythara abegit.*
25 Reg.1.c.16.*de musica David contra dæmones explicatum.*
26 *Musica vulnera sanat.*
27 *Maleficia curantur rebus naturalibus quando ad ea inferenda Magus naturalibus vsus est.*

28 *Energumenis quare res naturales portare permittantur.*
29 *Res naturales quando pie adhibentur, vt instrumenta divinæ iustitiæ possunt maleficia impedire.*
30 D.Hier. c.8. *de remedijs naturalibus contra maleficia explicatus.*
31 *Dæmones vibratione aëris quare fugantur.*
32 *Aëris sonitus quare dæmones fugat.*
33 *Campanæ sonitu dæmones baiulantes deiecerunt Sagas.*
34 *Gladij vibratione quare dæmones fugentur.*
35 *Plumbum liquefactum in scutella ad maleficij curationem superstitiosum.*
36 *Plumbi huiusmodi superstitio deservit ad maleficij indagationem.*
37 *Manuum ablutio ad maleficia impedienda superstitiosam.*
38 *Superstitiosæ verborum formulæ remissive.*
39 *Nomina Ephesia, & alia huiusmodi superstitiosa.*
40 *Sigillũ, signum, character, & simile ad maleficij curationem superstitiosum.*
41 Numeror. c. 21. *de serpente æreo Moysis explicatum.*
42 *Phylacteria Iudæorum ad maleficia, vt superstitiosa damnantur.*
43 *Signi amotio maleficium impedit.*
44 *Maleficia plura curata per signi amotionem.*
45 *Amotione signi miscetur pacto secundum alios.*
46 *Amotione signi colitur diabolus secundum alios.*
47 *Amotione signi dæmon non pellitur, quia non ligatur signis.*
48 *Signi amotio non annumeratur inter remedia licita.*
49 *Signi amotio superstitiosa censetur, secundum alios.*
50 *Signa maleficij tollere licitum est, vt opera diaboli destruantur.*
51 *Signum maleficij tollere licet, vt idololatricum in cloacam proiicere.*
52 *Signa maleficij tollere negantibus irridetur.*
53 *Magus compelli potest, vt signa maleficij tollat.*
54 *Magus licite adhiberi potest, vt signa maleficij tollat.*
55 *Signa maleficij tollere licitum, & meritorium est.*
56 *Signa maleficij tolli possunt cum spe cessationis.*
57 *Signi amotione non colitur dæmon, sed destruitur.*
58 *Signi amotione non miscetur pacto, sed impeditur.*
59 *Dæmoni per maleficos, & signa malefica multa permittuntur, quæ immediate prohibentur.*

NAturales res videntur in dæmones agere non posse, quia directo, & per se potestatem non habent dæmonem cogendi, vt accedat, appareat, fugiat, aliquid faciat, vel facere desinat, vt docet D. Th. *in Sent. 4. dist. 7. art. fin.* † Ideo naturalia remedia illicita esse ad malefi- 2
cia docent D. Th. *22. q. 96. art. 2. & contra Gent. 4. c.* 104. & 105. VVipina *de superst. c. penult.* Navarr. *in Manual. c.* 11. & c. 15. Sprenger. *in Mall. p. 1. q. 8. & p. 2. q. 6.* Th. Sanch. *de Matr. to. 2. disp. 95. ex n. 2. vsque ad n. 6.* † Nam cũ res 3
istæ non adhibeantur, vt causæ, quia nulla virtus ad eum effectum operandũ illis inest; ergo adhibentur, vt signa, non divina, quippè non sunt sacramenta, nec sacramentalia, ergo vt signa pacti occulti, cum dæmone initi. † Et ita licet testetur Porphyrius *apud D. Aug. l. 21. civ.* 4
Dei c. 6. dæmones alliciuntur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, ligantur sanè, sed vt ipsemet Augustinis testatur, *non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis, in quantum ei exhibentur in signum divini honoris, cuius ipse avidus est.* † Nã dæmo- 5
nes

nes non minus, quam lapides his naturalibus rebus alliciuntur, aut etiã superstitiosis, quibus licitũ esse maleficia tollere, vt vana vanis confundantur imprudẽter asseuerant Host. *in c. fin. de frigid. & malef. c.* Sylv. *in Summ. V. maleficium. n. 9.*
6 ¶ Sed cum dæmones pessimis humoribus delectentur in eisq; resideant, vt in proprio loco, rebus naturalibus expelli possunt, quibus prædicti humores leniãtur, vt docet And. Cæsalp. *de investig.*
7 *dæm. c. 22.* † Nam vt ait Bapt. Codronch. *de morbis venef. l. 4. c. 2. Dæmones ad inferenda mala persæpè rebus naturalibus vtũtur, varias obstructiones, ac intemperies modo mitiores, modo validiores procurãdo, continuum solvendo, noxios humores concitando, vel vtiles putrefaciendo, ac deleteria, pravaque qualitate coinquinando, ac ad principalia, vel ignobilia traducendo, poterit, & medicus obstructiones tollere, intemperiem corrigere, vnitatem restituere, humores compescere, quod putidum est educere, & pravam, ac venenosam qualitatem evellere.* † Sic vomitoria ad id maximè iuuant, vt tradit Codronch. *vbi sup.*
8 *d. l. 4. c. 4.* nam bilem expurgant, vt docẽt Hippocr. *l. 7. Epidemiar.* Gal. *2. de antid. c. 7. & l. quos purgare oport.* Dioscorid. *l. 4. c. 169.* † Balnea quoque, & suffumi-
9 gationes ad id commendat idẽ Codronc. *dict. l. 4. c. 5. & 6.* & maximè fumus lauri, iuniperi, ros marini, saluiæ, thuris, myrrhę, verbenę, cupressi, vt tradit Mengus *in Flag. dæmon.* Virgil. *Eclog. 8.*
Verbenasq; adole pingues, & mascula thura.
Et quia dæmones humori melancholico
10 facile commiscentur, qui cum amarus, tristis, ac turbulentus sit, locus dæmonum naturæ congruere arbitratur, prodest eius maleficio sena, lapide Lazuli, veratro, vel alio simili medicamento humor ille ex toto educi, vt contendit Bap. Co-
11 dronch. *vbi sup. d. c. 2.* † Et ita probatur dæmones naturalibus adstringi causis, nam & si directo dæmonem non cogãt, possunt tamen indirecto efficere, vt locũ deserat, vt docent Victoria *in relect. de Magia, qu. 6.* Valles *de sacra Phil. c. 28.* Raph. de la Torre *d. q. 96. art. 2. disp. 12.*
† Ita legimus piscis hepar super prunas 12
assum fugasse Asmodæum, qui septem viros Sarræ necarat, Tob. c. 6. *Cordis eius particulam, si super carbones imponas fumus eius extricat omne genus dæmoniorũ.*
† Fumus enim ille tanquam instrumen- 13
tum divinæ iustitiæ fuit; nam Angelus vna cũ virtute naturali operatur, Tob. c. 8. *Recordatusq; Tobias sermonũ Angeli protulit de cassidili suo partẽ iecoris posuitque eã super carbones vivos. Tũc Raphail Angelus apprehendit dæmonium, & relegavit illud in desertũ superioris Ægypti.* † Ita 14
& Daniel in Regis Babylonis præsentia dæmonem fugavit (qui sub dracone inerat) massa confecta ex pice, adipe, & pilis, Daniel. c. 14. *Tulit ergo Daniel picẽ, & adipem, & pilos, & decoxit pariter, fecitque massam, & dedit in os Draconis & diruptus est.*
¶ Nõ enim assentior ijs, qui omnẽ om- 15
nino efficatiã rebus corporeis in dęmones tollunt, nec ijs etiã, qui directã vllam vim naturalem in dæmones cõcedũt, sed ijs assentior, qui secundariã, & indirectã tantum tribuunt, ut præter supradictos Theologos, & Medicos tradunt Dionys. Carth. *in Tob. c. 8.* Paris. *p. fin. de vnivers.* Lev. Lemn. *l. 2. de occultis natur.* Cæsalp. *l. de investig. dæm.* † Nã primo fugantur 16
dæmones rebus naturalibus indirecto, quãdo sunt irrisibilia, & fœtida, quia omnia, quæ fiũt circa corpora obsessa dęmones accipiũt, vt facta, & vergẽtia in eorũ despectũ, ac ludibriũ, nã cùm sint intolerantis iniuriæ, malũt fugere, quã eã pati.
† Et ita compertum est fugari dæmones 17
corniũ suffitu stercorisve caprini, dictamo, galbano, onagri vngula, & similibus, vt ex Dioscoride, Galeno, Plinio, & aliis tradit Mart. del Rio *l. 3. Magic. c. 2. sect. 2. §. 1.* Nec non asini pelle Marbod. *l. de gemm.*

Infantum cunas pellis pilosa defendit.
Horrificosq; metus pellit, & ista simul.

18 ¶ Secũdo fugantur dæmones rebus naturalibus ex quadã hypothesi, quia signa vidẽtur recordatoria, & pœnarũ, quas luunt, memoriam ingerãt quæ dæmones valde abhorrent, & detestantur secundũ D. Aug. *l. de natura dæm.* † Ita ruta ag-
19 grestis dæmonem fugat, Arist. *probl.* 34. quia signum est amaritudinis Christi, qui generis humani redemptionem est operatus. Similiter *gagas* ad hoc cõmendat Gal. *l. 9. Simpl. c.* 8. quia tristitiã denotat, in qua dæmõ ad finẽ, vsq; est detru-
20 sus. † Necnõ *Adamas*, quia obstinati eius animi duritiã portẽdit Marb. *vbi sup. c.* 1.
Ad Magicas artes idẽ lapis aptus habetur.
21 Sulphur ad hoc cõducere docet Avicena *Fen. 1. tr. 1. k.* 5. quia carceris infernalis figura, ac signum est, cui ipse, est addictus, atque emancipatus, Tibul. *l. 2. Eleg.* 5.
Ipseque ter circum lustravi sulphure puro,
22 *Carmine cum magico præcinuisset anus.*
Tertio fugantur dæmones rebus naturalibus quãdo eis atræ bilis excessus, ac cęteri humores sedãtur, quibus dæmon inhæret, eo quod ægrè ferat hanc sui domicilij, quasi turbari possessionem per meliorem humorum temperiẽ, vt docet Andr. Cæsalp. *l. de invest. dæm. c. fin.* † Sic
23 enim contigit quendã dæmoniacũ sanatũ atrâ bile purgata apud Bap. Codronch. *l. 2. de morb. venef. c.* 8. † Et sic intelligitur,
24 quod David malum spiritum Saulis cythara abegit, *Reg. 1. c.* 16. cuius hæc sunt verba. *Quandoq; spiritus Dñi malus arripiebat Saul, David tollebat cytharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & lenius habebatur, recedebat enim*
25 *ab eo spiritus malus.* † Quia non dulce melos directo dæmonem pellit, sed harmoniæ concentu humorem pessimum delinivit, quo Saul lenius habere contigit, vt docet idem Cæsalp. *vbi sup.* Petr.
26 Thyræus *de dæmoniac. p. 3. c.* 48 † Et ita musica vulnera dicuntur sanari, Plin. *l.* 28. *c.* 2. Tiraq. *de Nobil. c.* 31. *ex n.* 301. nam vt ait Horat. *l. 2. epist.* 1.
Avertit morbos, metuenda pericula pellit. 27
¶ Item rebus naturalibus maleficia curantur, quando ad ea inferenda dæmones naturalibus, & physicis vtũtur causis, nihil addens ex sua malitia, quia tunc nihil vetat, quin contrariis noxa pellatur, vt docent Codr. *dict. l. 4. de morb. venefic. c.* 4. Cæsalp. *de invest. dæm. c. fin.* † Et ita 28
Energumenis permittuntur portarę lapides, herbas, & alia naturalia, *c. demon. h. 26. q.* 7. Pæoniam enim ad id conducere tradit Pl. *l. 25. c.* 4. Hypercon, & Vebenã, Dioscor. *l. 4. c.* 56. † Nã si pie, & devotè 29
adhibeantur tanquam instrumenta divinæ iustitiæ, possunt maleficia impedire, & noxam pellere, quia Deus simul cum virtute naturali operatur, vt docet Richard. *quodlibet. 3. q.* 8. † Et ita intelligi- 30
tur quod de Verbasco tradit Apuleius *l. de virtut. herb. c.* 71. de aliis innumeris *Dioscorid. Plinius. Aetius, Rhases, & alii* Nam vt ait Hier. *c.* 8. *Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi?* De spina alba Ovid. *lib. 6. Fastor.*
Spina, qua tristes pellere posset 31
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit
¶ Quarto fugantur dæmones rebus naturalibus ex quadam necessitate, scilicet vibratione aëris, quia eius conquassatione continuus aer dissipatur, quo corporis assumpti compago (in quo dæmones grassantur) dissolvitur, & ita evenit, vt dæmones arceantur. Petrus Thyræus *p. 3. de locis infest. c.* 53. Ita ae- 32
ris sonitu dęmones fugari docet Machr. *l. 5. Saturnal. c.* 19. Ex quo Ecclesia campanarum vsus contra tempestates (præter quam quod sanctum, & pium) ad hoc naturaliter conducere tradit Stephan. Durand. *l. 1. de rit. Eccl. c.* 21. Ioan Andr. *in c. 1. de off. custod.* † Et exemplis
cõprobatur earũ, quæ ad cãpanæ sonitũ 33
dæmones bajulantes deiecerunt, vt tradit Grill. *de Sortil. q.* 7. Remig. *l. 1. dæmo. ca.* 26.

cap.26. Petr. Binsfeld. *in confess. male-*
34 *fic. part.2. dub.6.* † Ex quibus apparet quam doctè acie gladij spectra fugari docuerit Homer. *Odyss.7.* non quod illam timeat, sed quod pœniteat corpus assumptum dissolvi, vt Sibylla docet Æneam apud Virgil. *lib.6. Æneid.*

Tuque invade viam, vagina eripe ferrum, &c.

35 ¶ Cætera de plumbo liquefacto in scutella aquæ plena infundendo ad maleficij curationem, vt superstitiosa tradiderunt Sprenger. *in Mall.part.2.c.1. q.12.* Petr.Gregor.*lib.13.de Repub.c.1. ex numer.2.* Bapt. Codronch. *lib.2. de morb. venefic. cap. 2. & lib.3. cap.13.*
36 † Licet hoc ad maleficij indagationem magis conducat, & plura ad id docte, & accurate congesserunt Cæsalpin. *de investig. dæmon. cap.22.* Codronch. *de morbis venef. lib.3. cap.11. 12. & 13.*
37 † De superstitiosa ablutione manuum ad maleficia impedienda Remig. *lib. dæmonolat. cap. 1.* de lotione humana Annan. *lib.4. de natura dæmon.* quæ damnat Ioan. Salisberiens. *lib.1.*Poly-
38 crat. *cap.8.* † De superstitiosis verborum formulis plura Myreps. *sect.2. antid.298.& 405. & sect.12. antid.405.* Theophrast. Paracels. *lib.hyperphys.& de morb.cad:c.* Agrippa, *VVierus, Pomponatius, Mizaldus, VVecherus, Rogerus, Godelmanus, Riplaus, Esculanius, Melanchthonius,* Sabellius, *Aphrosædus. Trieteius,* & similes, quorum omnia
39 damnamus *suprà cap.9.ex n.4.* † Qualia puto nomina illa Ephesia per quæ à dæmone obsessi liberabantur teste, Plutarch. *in Symposiac.*& convitia, & Iædoriæ, quas commendat Appollon. *apud Philostrat.lib.2.* de quibus Thy-
40 ræus *de locis infect. p.3.c.56.* † De sigillo, signo, imagine, charactere, & similibus tanquam vana, & superstitiosa tradidere Mart.del Rio *lib.1. Magic. c.4. quæst.1.* Suarez *de Relig.lib.2.c.12.*
Raph.de la Torre *d.q.96.art.2. disp.2.*
† Quidquid Aphrodisæus, Paracelsus 41
Porphyrius, Pomponatius, & similes contendant ex illo serpente æreo Moysis, qui à serpentibus morsos sanabat *Numer.c.21.* quia eius vis, atque potestas supernaturalis à Deo fuit his deliriis minimè communicanda. † Ex quo 42
perperam emanarunt phylacteria Iudæorum, vt de Chrysolito ad mulieris figuram naturaliter formato tradit Thitelm. Iudæus *lib. de sculptilib.* de aureo sigillo Marbod. *vbi sup.*

Esse phylacterium fixus prohibentur in auro,

Contra nocturnos fortis tutela timores.

¶ Vnicum tamen remedium naturale 43
contra maleficium habetur per amotionem signorum maleficij, quæ ex pacto Magus adhibuit, vt donec essent appensa dæmon malum continuaret, vt de vidua, & presbytero signa concremantibus, quo maleficia cessarunt, narrat Codronchus *l.1.de morb.venefic.*† De 44
Comite ollam maleficij amovente, refert Spreng. *in Mall.p.2.q.1.c.1.* de loci amotione Cæsalpin.*l.1.de investig.dæmon. c.17.* de nodi dissolutione Ronsæus *in medit. venat. c.50.* † Quidquid 45
illicitum videatur, primo ex eo, quod qui talia signa amovet, cum spe cessationis, miscet se pacto, quod Magus, cũ diabolo celebrarat, vt signo posito ipse noceat, signo amoto nocere desinat, quia non debemus præstare consensum in peccato alterius, Apostol.*ad Roman. c.1.* † Secundo, quia amovere signa, est 46
colere diabolũ, quia est protestari, quod possit nocere, quibus, & quando voluerit, quasi ab alio non pendeat, & quod sit fidelis, & verax, quod pactum servat cum suis, ac pariter illum timere, contra regis vatis doctrinam, *Ps.90.*† Ter- 47
tio, quia dæmon signis non ligatur, vt diximus, nec potest diutius, nec fortius hominem affligere, quam Deus ei permiserit.

miserit, qui pactis huiusmodi nō astringitur, quare illa amovere superstitiosum est, quia & aliqui sunt dæmones, qui non ejiciuntur, nisi oratione, & ie-
48 iunio, *D. Matth. c.* 17. † Et ita inter legitima remedia non annumerantur huiusmodi amotio signi, *c. si per sortiarias* 33. *q.* 1. vt concludit And. Cæsalpin. *vbi*
49 *sup.* † Quibus, & aliis rationibus argumentatur Ioan. Hassels. *in prælect. lib.* 4. *Sent.* vt hoc remediū tanquam superstitiosum impugnet, quibus nobis implicari non licet, nam accurate respondit doctissimus divinarum, & humanarum literarum gloria cōspicuus Mart. del Rio *lib.* 6. *Magicar. c.* 2 *sect.* 1. *q.* 3. *ad fin.*

50 ¶ Verissimum enim est licitum esse signa maleficij tollere, vt opera diaboli destruantur, vt docent Angelicus D. Thom. D. Bonavent. & eorum præceptores Albert. Magnus, & Petr. Lombar. & Gabr. *in Sent.* 2. *dist.* 8. *q.* 2. Aureolus
51 *in Sent.* 4. *dist.* 34. † Primus ex professo disserens, qui tempore D. Thomæ vixit Henr. Goethalz. *lib.* 5. *q.* 33. qui post lōgam disputationem concludit. *Licet autem perniciosum est operibus superstitiosis communicare, Catholicū tamen est destruere opus superstitiosum dæmonis, & in hoc ei contraire, & sic dico, quod licitum est maleficium deponere simpliciter, quemad-*
52 *modum licitum est, idololatricū in cloaca projicere.* † Et contrarium sentientibus irridet Scotus *in Senten.* 4. *d. dist.* 34. *Ex quo patet, quod trufatica est illa quæstio, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum? non enim solum licet, sed est meritorium destruere opera diaboli; nec in hoc est aliqua infidelitas, quia destruens non acquiescit operibus*
53 *malignis.* † Etiamsi ad hoc Magus adhibeatur, nam vt ait Caietan. *tr.* 12. *to.* 2. *Et hoc absque dubio licitum est, quia non est opus malefici, vt maleficum est, sed hominis scientis impedimentum proximi sui, quia nulla hic evenit invocatio dæmonis, sed sola dissolutio signi, quo durante diabolus statuerat malum alterius cōtinuare.*
† Vnde eleganter Illustriss. Dominicanæ familiæ alumnus, Domini Imperatoris à secretis confessionibus præpositus, litterarum eruditione non minus, quam religione, & sanctitate clarus Dominic. Soto *in* 4. *dist.* 34. *q.* 1. *ar.* 3. *Nos posse maleficum cogere, & ab eo pecunia extorquere, vt ligaturas, quas habet sepultas, ac suspensas, aut alicubi asservatas, illuc dimoveat, quia illud maleficum facere virtutis est, & quicumque sciret vbi sunt, posset illas inde subtrahere.* † Et ita hoc 55
non solum licitum, sed, & meritorium censuerunt Ioseph Angles *in flor. Theolog. q. de arte Mag. art.* 6. *diffic.* 2. Castro *lib.* 2. *de iusta hæret. punit. c.* 15. Ledesm. *p.* 3 *q.* 58. *art.* 2. *dist.* 8. Henr. *lib.* 12. *de Sacram. c.* 8. *n.* 3. Sylvest. *in Summ. v. maleficium q.* 7. & 8. Angel. *v. superstitio*, §. 13. Turrect. *in c. moveat te*, 22. *q.* 1. Navarr. *in Manual. d. c.* 11. Binsfeld. *in l. eorum, C. de malef. & mathem. q.* 5. Raph. de la Torre *d. q.* 95 *art.* 4. *disp.* 3. Leonard. *lib.* 2. *de iust. c.* 44. *dub.* 6. *ex n.* 36. concivis meus Thom. Sanchez *de Matrim. lib.* 6. *disp.* 96 *ex n.* 3. & *in Sum. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 41. *n.* 19. Suarez *de relig. lib.* 2. *c.* 17. *ex* 56
n. 9. † Etiamsi tollatur signum, quod est pacti vinculum, cū spe cessationis, quia licitum est vitare locum, & personas à quibus se lædi putat, & maleficos de medio tollere, ne hominibus amplius noceant per diabolum, vt eis viva instrumenta, vt docet Mart. del Rio *vbi*
sup. d. q. 5. *art.* 5. † Et ita dicēdum est nul- 57
lo modo cooperari pacto, non primo, quia iuxta illud non operatur: non secundo, quia illud non curat, sed vult facto suo destruere, quatenus signo illo servatur; atque ita non confirmat, sed rescindit, vt docet Abulens. *in Matth. c.*
19. *q* 90. † Nec opus illud amotionis si- 58
gnorum per se est dæmonis invocatio, vel honoratio ex natura rei, neque ex inten

intentione signi amoventis, quia non intendit hac ratione dæmonem honorare, vel eum invocare, sed intendit invocationem per Magũ signo posito factam, impedire, & annihilare, vt per
59 Delrium *vbi prox. art.3.* † Neque obstat, quod dæmon signis non ligatur, quia sine signis nocere potest donec Deus ei permiserit. Quia respondeo, non ligari naturaliter, sed moraliter ex hypothesi, quod vult stare pactis conventis, quandiu constituit non cessaturum donec tali ligula sic nodata fuerit, vel loco suspensa, vel terræ defossa; quia sæpè, imò ordinariè Deus permittit multa fieri per maleficos, & signa malefica, quæ ei immediatè prohibuit, vt docet Victoria *in relect. de Mag. ad fin.*

CAPVT LIII.

De remediis divinis quibus maleficia tolluntur, & dæmones fugantur.

SVMMARIVM.

1 *Divina remedia contra maleficia, & dæmonum potestates valde proficiunt.*

2 *Divina remedia ad maleficia conducere Apostoli fatentur, & ipsi dæmones.*

3 *Divina remedia prosunt semper animæ, & corpori nunquam nocent.*

4 *Recurrendum est ad Deum quando opera humana non sufficiunt.*

5 *Fides vera contra maleficium efficax remedium.*

6 *Credenti omnia sunt possibilia.*

7 *Baptismus contra maleficium valde conducit.*

8 *Baptismo quamplures à dæmonibus liberati.*

9 *Confirmationis Sacramentum contra maleficia conducit.*

10 *Prudentius de Chrysmatis virtute commendatus.*

11 *Missæ sacrificium contra dæmones, & maleficia validissimum remedium.*

12 *Peccatorum confessio contra maleficia prodest.*

13 *Eucharistiæ assumptio contra maleficia efficax remedium.*

14 *Eucharistiæ assumptio quare ad maleficia conducat.*

15 *Oleum sanctum contra maleficia, & dæmones.*

16 *Oleum sanctum à Christo per Apostolorum manus.*

17 *Oleum sanctum prodest non quatenus vnctio, sed vt Sacramentum.*

18 *Exorcisma contra dæmones, & maleficia valde conducere.*

19 *Exorcismi nihil aliud sunt, quam preces ad Deum, & imprecationes ad dæmonem.*

20 *Exorcismi per mille & trecentos annos in Ecclesia conservantur.*

21 *Exorcismorum forma, & ritus remissivè.*

22 *Exorcismorum authoritas contra hæreticos.*

23 *Exorcismis pelluntur dæmones.*

24 *Agnus Dei contra maleficia, & dæmones conducere.*

25 *Orationes tam communes, quam privatæ contra maleficia.*

26 *Orationibus quamplures liberati.*

27 *Ieiunia, & pia opera contra maleficia, & dæmones prosunt.*

28 *Christi Domini nostri nominis invocatio contra maleficia, & dæmones valde iuvat.*

29 *Dæmoniaci liberati Christi Domini invocatione.*

30 *Mariæ Deiparæ invocatio contra maleficia & dæmones.*

31 *Mariæ Deiparæ invocatio quare contra maleficia conducat.*

32 *Reliquiæ sanctorum contra maleficia*

& dæmones prosunt.

33 *D. Pauli sudaria, & semicintia dæmones pellebant.*

34 *Panis, & salis benedicti vsus contra maleficia.*

35 *Aqua benedicta similiter dæmones fugat.*

36 *Aqua benedicta dæmones fugari confitentur.*

37 *Crux sacrosancta maleficia, & dæmones contorquet.*

38 *Crux telum dæmonibus formidabile.*

39 *Crucis virtutes plures remissivè.*

40 *Crucis virtutes exemplis confirmata.*

41 *Crucis bellicum contra spirituales hostes.*

42 *Authoris Ecclesiasticæ censuræ summissio.*

1 DIvina remedia contra maleficia, & dæmonum potestatem valde proficere nullus est, qui ignoret, quam Deus Ecclesiæ reliquit D. Marc. cap. fin. *Signa autem eos, qui crediderint in nomine meo, dæmonia ejicient*, & rursus
2 *dæmones ejicite.* † Cuius virtutem ad hoc efficacem esse fatentur ipsi Apostoli tanti muneris admirati apud D. Luc. cap. 10. *In nomine tuo dæmonia subjiciuntur nobis*, fatentur, & ipsi dæmones, qui divinis verbis profligati se torqueri, ac cruciari queruntur apud *D. Matth. cap.* 17. *Luc. & Marc. vter-*
3 *que cap.* 19. † Vnde remedia divina, atque Ecclesiastica præ cæteris rebus veneranda sunt, quia carent omni peccato, atque periculo, & prosunt semper animæ, & corpori nunquam nocent, & à morbis, aliisque maleficiorum noxis liberant, atque præservant, vt tradit Bapt. Codronch. *lib.* 4. *de morb. venefic.*
4 *c.* 2. † Quæ ad maleficij curationem maximè conducunt, nam vt ait iustus Rex Iosaphat, Paralip. 2. cap. 20. *Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te Domine.*

¶ Ex quibus quidem primum remedium est *vera, & viva fides*, cuius loricã induendã in omni negotio docet Paul. *ad Ephes.* 6. *& Thessalon.* 5. & ad hoc cõmendat D. Cypr. *ad Fortunat. de exhortat. Martyr.* Lactant. *lib.* 2. *c.* 16. † Nam credenti omnia sunt possibilia, vt docet Dominus per D Matth. c. 17. *Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granũ sinapis, & dicetis monti huic, transi: transibit, & nihil impossibile erit vobis.* † Secũdo legitimus Ecclesiæ Sacramentorum vsus: vt pro nondũ initiatis *Baptismus*, vt docet Dominic. Soto *in Sent.* 4. *dist.* 3. *art.* 9. † Vt de Tamracunga Indorum Rege baptismo à dæmonibus liberato narrat Petr. Chieza *p.* 1. *hist. Peruan. c.* 11. de Cassano Rege Tartarorum, Bossius *lib.* 1. *de notis Eccl.* nam vt de eius virtute ait Dominus per D. Marc. c. fin. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* † Tertio iuvat Sacramentũ Confirmationis, vt qui nondum recipit, consulatur eo initiari ex doctrina Gregor. Nazian. *orat.* 1. *in Iulian.* de cuius effectu plura D. Clemens *lib.* 7. *constit. Apost. c.* 24. *& lib.* 8. *c.* 35. † Nam vt ait Prudent.

5
6
7
8
9
10

Ac quis alumnus
Chrysmatis inscripto signaret tempora signo,
Qui Zoroastreos turbaret fronte susurros.

Quarto sacrificium *Missæ* ad hoc maximè conducit, vt tradit D. Aug. *lib.* 22. *Civit. Dei, c.* 8. & exemplis confirmat de B. Theodoro Metaphrast. *in eius vita mense April.* de Episcopo Brixiẽsi Leõ. Luxemburg. *in Catal. hæret. lit. G.* † Pura peccatorum confessio secundum text. *in c. si per sortiarias* 33 *q.* 1. de cuius ad hoc mirabili virtute plura exemplis astruũt Cæsarius *lib.* 1. *miraculor. c.* 6. *& lib.* 3. *c.* 13. Theod. de Apoldia *lib.* 6. *vita S. Dominici c.* 3. Surius *tom.* 2. *mense Mar.* 22. Metaphrast.

11
12

Metaphr. 14. *A.g.* † Necnon sacrosan-
13 ctæ Eucharistiæ assumptio, atq; percep-
tio devota, Cæsar.*lib.9.mirac.c.*12.Me-
taphr.*in vita S. Auxentij* 14. *Fbruar.*
Palladius *in Lausiaca c.*19.Vayrus *l.3.*
de Fascin. capit. fin. † Nam ex eius
14 assumptione vna caro fit cum Deo
secundum eius promissionem in Evan-
gelio, D.Matth.cap... *Qui manducat meã*
15 *carnem, & bibit meum sanguinem manet*
in me, & ego in illo.

¶ Quinto prodest Oleum sanctum
iuxta illud D.Marc.c.6. *Dæmonia multa*
16 *eiiciebant, & vngentes ægros oleo sana-*
bant † Quod ex divina institutione ad
hoc Apostolus D.Iacobus promulgavit
D.Matt.c.6.D Iac.c.5.& Ecclesia quasi
à Christo per Apostolorum manus re-
17 cepit, *c.ad abolendã de hæret.*Trid.*ses.7.*
Can. 1.† Non ad peccata remittenda, vt
est vnctio, secundum hæreticos, sed vt
est Sacramentum secundum Catholicos
18 vt tradit D.Chrys.*homil.4.in Corinth.*1.

¶ Sexto proficiunt *Exorcismi* Ec-
clesiastici, quia vt ait Dominus apud D.
19 Luc.c.10.*Ecce dedi vobis potestatem cal-*
candi super serpentes, & scorpiones & su-
per omnem virtutẽ inimici.† Quia nihil
aliud sunt quã preces ad Deũ, D.Aug.
*l.22.Ciu.Dei c.*8. & imprecationes ad
dæmonem, Pet.Thyr.*l.de dæmon.p.3.c.*
20 40.† Per mille quasi, & trecẽtos annos
ab Ecclesia ad hoc observati, vt tradit
Euseb.*l.6.h.Eccl.c.35.*Suar.*in D.Thom.*
21 *p.3.q.63 art.4. disp.15.* † De quorum
forma, & ritu plura Hier.Meng.*in Fla-*
*gel.dæmon.*Spreng.*in Mall.p.2.q 2.c.6.*
Annan.*l.4 de nat.dæm.*† Quidquid fre-
22 mant hæretici, quia Apostoli Christi
ministri, & dispensatores mysteriorum
sunt, D.Paul.*Corint.1.c.4.* Trid. *Sess.2.*
23 *can.13.* † Quare merito Prudent.vere
prudenter in Apoteos.

Intonat Antistes Dñi fuge callide serpẽs,
Exue te membris, & spiras solve latẽtes,
Mãcipiũ Christi fur corruptissimè vexas

¶ Septimo iuvant formæ cereæ or-
biculares à Romano Pontifice benedi- 24
ctæ, quas vulgo appellamus *Agnus Dei*
propter agnum vna in facie impressum
de cuius effectibus liber extat integer
Vincentij Bonardi.† Octavo conducunt
Orationes, tam communes Ecclesiæ, quã 25
privatæ sanctorũ vivorum, vt tradit D.
Aug.*l.22.Ciuit.Dei, & l.2.de Symb.ad*
*Cathec.c.1.*Sozom.*l.6.c.*28. † Et exem- 26
plis astruunt Remig.*l.1.dæmon.c.13.&*
l.2.c.4 Petr.Thyr.*in dæmon.p.3.*† Ieiu- 27
nia, & alia pia opera, quia vt ait Dñs
per Matth.c.17.Hoc genus dæmoniorum
non eiicitur nisi in oratione, & ieiunio.

¶ Nono Salvatoris nostri Dñi Iesu 28
Christi nomen, & invocatio, D. Paul.
ad Rom.c.10. *Qui invocaverit nomen*
Dñi salvus erit. nã vt ipsomet Domino
testantur Apostoli apud D.Luc.cap.10.
Dñe enim dæmonia subiiciuntur nobis in
nomine tuo.† Et exẽplis illustrant, atq; 29
confirmant Sur.*to.4.fo.*154. *& to.5.fol.*
827.*& to.6.fo.*671.*& to.7.f.*567.Tertu.
*in Apolog.*Orig.*contra Cels.l.1.*& 6.D.
Athan.*de Verbo incarnat.* Alph.Villeg.
*in Flor Sanctor.p.3.vit.*173.† Nec non 30
eius SS.Matr.Deip. V. S. Mariæ, quæ
quia caput diaboli conterit *Gen.c.3.* ad
eius infestationes maximum remedium
est, atq; salutare vt tradit Cæsar.*l.6.mir.*
c.26.& 27.† Nam eius sola invocatio-
ne, vt hostis validissimi, confractus dia- 31
bolus metuit, advenire oppressorem, ita
fugatur, & eius venena exarmata red-
dũtur, quia vt ait Prud.Cathem.*hym.3.*

Namque Deum merita
Omnia Virgo venena domat.

¶ Decimo iuvant *Sanctorum*, qui in 32
cœlis beatitudine perfruũtur æterna,
Reliquiæ, vt contra Novatores defen-
dunt D.Hier.*contr.Vigil.*D.Chrys.*con-*
*tra Gentil.*D.Ambr.*serm.*77. Greg.Tu-
ron.*l.2.de gloria martyr.c.*45.Io.Gibbo.
*disp.de sanctis ex num.*319. Petr.Thyr.
*p.3.de dam.c.43.& de loc.infest.p.3.c.*67

† Nam vt de reliquiis Doctoris Gentiũ
33 D.Pauli legitur apud D.Luc. Evangelistam in Actis Apost.c.19. *Super languidos deferebantur à corpore eius sudaria,& semicinctia,& recedebant ab eis languo-*
34 *res,& spiritus nequam egrediebatur.* † Panis,& salis benedictiones ad id iuvant, vt statuitur in *Concil.Nannetensi can.9.* de quibus plura congerunt Fran.Suar. *vbi sup.d.d sp.15.* Steph.Dur. *l.2 de ritib.Eccl.c.58.* Metaphr. *mense Decemb.* Gretzer.*lib.3.de S.Cruce c.37.*

¶ Vndecimo plurimum iuvat *Aqua*
35 *benedicta*, vt decisum est in *cap.aquam de consecrat.dist.2.* quam lustralem appellamus, & ad hoc maximè commendat Theodor.*lib.5.histor.Ecclesiast.c.21* & eius vsum ab Apostolis desumptum probat D. Clem. *lib.8. Constit. Apostol.*
36 *cap.31.* † Et exemplis exornat Surius *in vitis Sanctor.* de efficacitate Gretzer *lib4.de Cruce cap.36.* Idque cacodæmones Indiis confessos narrat Fran. Gomera *in histor.Mexican.cap.235.*

¶ Duodecimo pro coronide sit sig-
37 naculum *Sanctæ Crucis*, quod adversus omne maleficium, & venenum esse præstantissimum antidotum docet Dñs per D. Marc. c.fin.*Signa autem eos,qui crediderint hæc sequentia,in nomine meo serpentes tollent,& si mortiferum quid biberint non eis nocebit.*†Quare illud te-
38 lũ dæmonibus formidabile vocat Eustathius *in vita Euthyc.l.1.c.10.* & omnẽ Magiã tollere affirmat S. Athanas. *lib.de incarnat.Verb.* & arma inexpugnabilia adversus dæmones,Metaphrast. 39
mense Novembr.† De cuius mirabilibus effectibus liber integer esset conficiendus,plura,& si non pro merito quidem scripserunt D.Cyprian.*sermone de Pass. Christi,*Origen.*lib.3. in Iob,*Lactan.*l.4. cap.24.*Suarez *in D. Thom.par.3. q.25. artic.6.disput.56.* D. Gregor. Nazianzen.*orat.1.in Iulian.*D.Chrysost.*hom.8. ad Colossens.* D.August. *l.2. de symbol. ad Catechum.*D.Gregor. *lib.2. dialogor. cap.10.* † Quarum omnia exemplis cõ- 40
firmant Thom.Bossius *lib.de signis Ecclesia.c.8.& sequentibus,*Glycas *Annal. par.4.*Sprenger.*in Mall.part.2.quæst.4. cap.1.*Petr.Thyræus *in dæmon.dict.par. 3.c.44.& lib.de locis infest.par.3.cap.68.* Iacob. Gretzer *lib.3. de Cruce* Surius *tom.2.*Cassanæus *in Cathal.gloriæ mund. p.4.conclus.98.& 99.*Cenedo *collectan. 22.ad Sext.num.3.*† Quia verum signũ 41
bellicum est contra spirituales hostes validissimum,quippè ex eo pendet verus, & vnicus Imperator noster Christus optimus maximus ad fugandos hostes, & incitandos suorum animos apprimè necessarium, vt pote militiæ nostræ vexillum. † Ad cuius gloriam, & 42
maiorem laudem, qua potui brevitate vtriusque Magiæ opus explevi:in quo si quid laudato dixero, quod Ecclesiæ minus probetur,pro indicto, inlaudato habeto. Dat. Granat. ex nostro Musæo xviij. Maij. M. DC. XII.

EPITOMES

EPITOMES DELICTORVM IN QUIBUS APERTA VEL OCCVLTA INVOCATIO DÆMONIS INTERVENIT.

LIBER III.

DE CRIMINIS PVNITIONE IN Foro exteriori.

CAPVT I.

De externa criminis punitione.

SVMMARIVM.

1 *Iudicia externa negant hæretici.*
2 *Iudicium externum crimen esse.*
3 *Hereticum non occidere, sed vitare.*
4 *Christus Apostolos compescuit, qui Samaritanos volebant perdere.*
5 *Lutheri de iudicij externi sententia.*
6 *Hereticorum sententia de iudicio externo detestatur.*
7 *Iudices violatæ religionis, apud Athenienses.*
8 *Religionis causa multi puniti.*
9 *Crimen nullum maius quàm, quod in religionem committitur.*
10 *Delictorum punitio tendit in bonum publicum.*
11 *Pœna vnius, metus est multorum.*
12 *Bonis nocet, qui malis pepercit.*
13 *Hæretici Sathanæ imitatores.*
14 *Sacræ scripturæ sensus ad Ecclesiam pertinet.*
15 D. Matth. c. 7. *de iudicio externo explicatus.*
16 *D. Paul.* Corinth. c. 6. *de Iudicio externo illustratus.*

17 *Argumenta negativa, neque arguũt, neque probant.*
18 *Hæretici lupi appellantur.*
19 *Pastoris cura est providere gregi.*
20 *Hæreticos scandalosos occidendos iussit dominus.*
21 *Hæreticos puniendos esse in foro exteriori probatur ex sacris litteris.*
22 D.Luc. c.6. *de hæreticorum punitione explicatur.*
23 *Nullum cogendum suscipere religionem.*
24 *Virga, & correctio tribuit sapientiam.*
25 *Libertas Lutheri magis servitus censetur.*
26 *Vitiosum est vivere, vt vnusquisque vult.*
27 *Licentiâ deteriores sumus.*
28 *D.Petr.* Can.c.2. *de libertate hæretica explicatus.*
29 *Criminis punitionis triplex causa.*
30 *Pœna quæ tendit ad emendationem dumtaxat levior est.*
31 *Pœna damni dati resarciendi magis considerabilior est.*
32 *Reipublicæ interest ne crimina sint impunita.*
33 *Vnius pœna metus est multorum.*
34 *Pœna delinquentium documentum aliorum.*
35 *Reipublicæ causa puniuntur improbi.*
36 *Punitur delinquens ne bonis noceat.*
37 *Vulnus immedicabile ense rescindi debet.*
38 *Hæreticos puniunt non solum veræ religionis cultores, sed etiam ij, qui verum Deum ignorant.*
39 *Nova religio semper detestata fuit.*
40 *Diopites decretũ de nova religione.*
41 *Scytæ Anacharsin Regem occiderunt propter externos ritus.*
42 *Anaxagoras, & Diogenes propter negatam religionem puniti.*
43 *Socrates damnatus quod novam religionem induceret.*
44 *Alcibiades, & Aristoteles impietatis damnati.*
45 *Violatæ religionis pœna antiquissima.*

IVdicij partes suscepturus contra Magos, & hæreticos huiusmodi, qui derelicto proprio creatore Deo, eius hostis dæmonis præsidia quærunt, pactis, & superstitionibus nitentes, vt pro tanto crimine debitas iure pœnas persoluant, à criminis punitione est exordiẽdum, quia eam exclamant *Io. de Hus, Io. VVicleph, Mart. Lutherus, & omnes ferè hæretici*, vt se, & suos contra Pontific. Max. & Potestates temporales tueantur, dum iudicia negant ex illo Matt. 7. *nolite iudicare.* † Contendentes iurisdictionem externam impiam esse, vt pote, quæ incertis, & variabilibus testimonijs nititur contra divinam Dei creaturam fragili, & caduco iudicio perdẽdam, sibi crimen, dum alios iudicant imponentes, Paul. Cor. 1. c. 6. *iã quidem delictum est in vobis, quia iudicia habetis inter vos.* † Nam dicunt hæreticũ non occidere, sed vitare dominum docuisse *Matt.* 18. dum in pertinaci hæc subdidit. *Si autem Ecclesiã nõ audierit sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.* Apost. ad Tit. c. 3. *Hæreticum hominẽ post vnam, & secundam correptionẽ devita, scias enim quia subversus est.* † Et ita dicunt quod Apostoli dum volebant ignem de cælo deducere, & Samaritanos hæreticos perdere compescuit eos Christus dicẽs apud D. Luc. c. 9. *Nescitis cuius spiritus filij sitis, non venit filius hominis animas perdere, sed salvare.* † Ex quibus concludit Lutherus non esse boni spiritus hæreticos, & magos, huiusmodi occidere, & comburere, sed mali spiritus, qui erat homicida ab initio, & filij Chaldæorum, quorum Deus Vr semper vrit, & sævit, quia nullus est cogendus suscipere religionem *c. de Iudæis dist.* 45. *c. maiores* §. *item de baptism.*

¶ Quæ

¶ Quæ licet ſententiator Sacræ ſcri-
6 pturæ teſtimonijs comprobari videatur falſa nihilominus eſt, hæretica, deteſtabilis, ſcandaloſa, ac temeraria, quia hæreticos, & impios, qui in religionem aliquid machinantur, quales magi huiuſmodi omni cura occidendos eſſe, ac vtroq; gladio inſequendo ex omni iure authoritate comprobarunt Alf. Caſtro *lib. 1. de iuſta hæreticor. punit.* concivis meus Eſpicopus D. Iacob. Simanc. de *Cathol. inſtit. tit. 46.* † Nam eos, qui
7 religionem turbant, aut ab ea diſcedunt, non ſolum Catholici, ſed & Ethnici grauiter punierunt. Apud Athenienſes iudices fuerunt violatæ religionis per duo millia annorum ante Chriſtum natum, qui ſacerdotes fuerunt ſacri Eleuſinij, omnium ſacratiores, Pauſan. Eliac.
8 *l. 5. & de reb. Phocenſ. l. 10.* † Et Prothagoras, Anaxag. Anach. & innumerabiles Alij, Græcos, Scythas, & Perſas ob eam cauſam varijs tormentis, & ſupplicijs affecerunt vt tradunt Ioſeph. *li. 2. contra Apion.* Plutarch. *lib. de ſuperſt. & in vita Niciæ*, Diogenes Laërt. *in eorum vita*, D. Chryſoſt. *hom. 4. in Pauli Corinth. 1.*
9 D. Cyril. *lib. 6. contra Iulian.* † Nam cum nullum ſit crimen maius, quam quod in religionem cõmittitur, Cic. *l. 1. de natur. Deor.* merito in hoc crimine omnes nationes excandeſcerunt, ac acerbiſſimis pœnis damnarunt, vt tradit conciuis meus Epiſcopus Simanc. *de Cathol. inſtit. tit. 34. ex n. 1. & tit. 46. ex n. 34.*
10 † Quia in peccatorum punitione non tam delinquentis correctio attenditur, ſed bonum publicum, quod ex tali emendatione naſcitur, ſiue, vt ait D. Iſidor. *li. 5. Etymolog. cap. 20.* relatus *in cap. factæ ſunt leges, diſt. 4. vt humana coerceatur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia: & ipſis improbis formidatio*
11 *ſupplicio refrænetur nocendi facultas.* † Vt vnius pœna metus, ſit multorum, *Deut. c. 13. & 19. & 21. Prou. c. 19. & 21* nam dum flagellatur peſtilens, etiam innocens aſtutior fit *l. 1. C. ad l. Iul. repetund.* † Vnde merito dicere ſolebat con- 12
ciuis meus L. Annæus Seneca *l. de morib. bonis nocet, qui malis pepercit*, & Lactant. *l. de ira Dei cap. 17. bonorum ſalutem cuſtodit, qui malos punit.*

¶ Neque obſtant in cõtrarium addu- 13
cta quibus ſe hæretici tuentur perperam Scripturam ſacram intelligentes, atque vſurpantes, vt eorum pater Sathanas ſacris teſtimonijs abutens Chriſtum perſuadere vult, vt à templi pinnaculo 14
mitteret ſe deorſum. *D. Luc. c. 14.* † Sic nobis paſſim religionis veritate imbutis ipſi hæretica veſania turgidi errores ſuos ſacris teſtimonijs palliatos ſolent obijcere, diuinam omnem, & humanam ſapientiam præuertentes, dum ſacram ſcripturam ex ſuo capite interpretari audent, cum ſenſus ad Eccleſiam pertineat, vt tradunt Iren. *lib. 3. aduerſ. hæreſ. cap. 40. & l. 4. cap. 43.* Origen *in Matth. homil. 29.* Simanc. *de Cath. inſtit. c. 59. ex*
nu. 4. † Et vt ad obiecta veniamus non 15
obſtat illud *Matth. 7.* quia Chriſtus ibi iuriſdictionẽ contentioſam non prohibuit ſed illos, qui temerario auſu in aliorum vitas ſine lege, & poteſtate cenſores exiſtunt, vt in ſuam potius vitam oculos conijciant, quam aliorum facta carpant, nam vt ait Apoſtolus ad Rom. c. 14. *Tu quis es, qui iudicas ſeruum*
alienum. † Nec minus obſtat illud *Paul.* 16
Corinth. 1. cap. 6. Nam cum iudiciorum contentiones quales gentes inter ſe habuerant, abſq; inuidia exerceri nequeãt, clerici eas accipientes delictum habere profitentur, quia iurgium contentiones non ſunt altitudini Eccleſiaſticæ dignæ. D. Matth. cap. 5. *Qui vult tecũ iudicio contendere, & tunicam tuam tollere,*
dimitte ei, & palliũ. † Neque etiam obſ- 17
tat illud *Matt. 18.* & Apoſt. *ad Tit.* Nam cum argumentum à negatiuis, neque arguat, neque probet, non ſequitur hoc

non

non reperitur, ergo non debet fieri, vt asserunt *Dialectici.* † Nam si Chri-
18 stus hæreticos exurendos non instituisset: nunc ob id pastor vigilans eos patietur impune in Christi gregem grassari? nam hæretici lupi appellantur, *D.*
19 *Matth.c.7.* † Ob id enim irascitur Deus in Pastores suos apud Ezech. *Quia pro eo, quod facti sūt greges mei in rapinā, & oves meæ in devorationem omnem bestiarum agri, eo quod non esset pastor (nec enim quæsierunt pastores mei gregem meū: sed pascebant pastores semetipsos, & greges meos non pascebant) propterea pastores audite verbum Domini, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores*
20 *requiram gregem meum.* † Et licet in dicto loco eos occidendos non præceperit aliis locis expresse cavit *D.Matt.cap.* 18. D. Marc. 9. *Væ homini illi per quem scandalum venit: expedit enim ei, vt suspendatur mola asinaria ad collum eius, & demergatur in profundum maris.* † Et
21 dum hæreticos vetare docuerit ipse sacrilegos ementes, & vendentes de templo eiecit, *D.Matth.c.21.Mar.11.Luc.* 19.*Ioan.*2.& D.Petrus eo præsente, nec vetante quidem auriculam Malcho seditioso amputavit. D.Ioan.c.18.& D.Paulus Ananiam, & Saphiram hæreticos occidit, *Act.Apost.*5.

22 ¶ Neque etiam obstat illud *D.Luc. c.6.* quia eo discipuli merito à Christo reprǽhenduntur, quod ignem de cœlo contra Samaritanos peterent, quia id magis ex vindicta, quam animarum salute facere videbantur, quod secus est in Magistratibus, qui iure, non iniuria puniunt, vt tradit Io.Roffens. *tra.contr. assert.Luth.art.33.* † Neque dicendum
23 est nullum esse cogendum ad suscipiendam religionem, nam illud intelligitur de illis, qui illam nunquam sunt professi, non tamen de iis, qui iam fidem Catholicam susceperunt, quia cogendi sunt in ea perseverare, ne arbitrio suo abutētes in hæreses insanissimas præcipitentur, & perditi ipsi cæteros perdant. *cap. displicet.23.q.4.cap.vides.23.q.6.ca.Iudæis, dist.45.* † Nam virga, atque correctio tribuit sapientiam *Prover.c.19.* sive 24
vt ait D.Isa.*c.26.Sola vexatio intellectū dabit auditui.* & c.28. *Misereamur impio & non discet iustitiam facere.* † Vnde
tales hæretici non sunt audiendi, nā libertas illa Lutherana, magis servitus est 25
quam libertas D.August. *ep.* 166. *Posse peccare non libertas, nec pars libertatis.* † 26
& Arist. *l.5.Polit.c.9. Vitiosum esset vivere, vt vnusquisque vult, vivere autem convenienter reipublicæ non servitutem, sed salutem esse.* † Nam vt ait D.Chrys. 27
ad Rom. ser.23. Libertas dissoluta, & moderamine carens vbique mala, & confusionis causa est. quia vt ait Comicus, *Deteriores nos omnes sumus licentia.* † Vt sic merito de his prophetico lu- 28
mine testetur, Pet. *can.2.c.2. In errore conversantur, libertatem promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis.*

¶ In criminibus enim puniendis tres 29
causæ considerantur, vna vt is, qui delinquit corrigatur, atque emendetur: altera vt ei satisfiat, cui damnum est illatum, tertia vt cœteri à similibus peccatis deterreantur, quæ omnia pereunt, si à pœna mentes arceantur D. Thom. 2.2.q.10. *cum seq.* Cast. *l. 2. de iusta, hæretic. punit. c. 3.* † Et licet pœnam 30
illam, quæ tendit ad emendationem dumtaxat eius, qui peccavit levior esse soleat, cuiusmodi est castigatio parentum, maritorum, & dominorum. *l. 1. C. de emend.servor.l.1. de emendat. propinq. l. item quæritur. §. Iulianus. D. locati.* † 31
Ea vero quæ ad damnum datum resarciendum dirigitur longe considerabilior est, nam ad iustitiam commutativam pertinet: commutat enim multa pro culpa; quinimo iustitia ipsa punitiva est commutativa pœnæ pro culpa, & non respicit punctum indivisibile, Soto *in sent.*

32 *sent.4.dist.19.*† Et in gravioribus non tantum satisfieri debet ei, qui damnum passus est, sed etiam vniversæ reipublicæ, cuius in primis interest, ne crimina sint impunita, *l.locatio, § quod illicite, de publican.& vectigal.c.vt fama de sent excommunic.*

33 ¶Quod autem pertinet ad publicum exemplum magis perpendi solet, vt vnius pœna, metus sit multorum, nam vt legitur Deuter. c.13. *Vt omnis Israël audiens timeat.* & cap.19. *Vt audientes cæteri timorem habeant.* & c.21. *Vt vni-*
34 *versus Israël audiens pertimescat.* † Nam pœna eorum qui delinquunt documentum, doctrina, & exemplum est aliorum, Proverb. c.19. *Pestilente flagellato, stultus sapientior erit.* & cap.21. *Dum flagellatur pestilens, etiam innocens*
35 *astutior fit.* † Itaque merito pro republica puniuntur improbi, vt qui semel peccavit, non peccet iterum: & qui tranquillitatem publicam perturbauit, eam deinceps promoveat, dum is, qui præbuit exemplum peccandi, præbeat aliis exemplum satisfaciendi, vt docet Seneca *lib.1. de ira*, Biesius *lib.2. de re-*
36 *publ.* † Quibus accedit alia causa ne bonis noceant. Et alios sibi similes faciat, vt dicit Plato *lib.10.de legibus.* Nam vt ait Demosth. contra Aristogiton. *Insanabile ingenium oportet exterminare, & tollere de medio, nec eo vsque expecta-*
37 *re, quod accipiatis malum.* † Quare merito Cic. Philipp.8. *In corpore si quid eiusmodi est, quod reliquo corpore noceat, vri, ac secari patimur, vt membrorum aliquod potius quam totum corpus intereat.* ex quo recte versus.

Sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.

38 ¶Quibus ex causis non modo veræ religionis cultores punire solent hæreticos huiusmodi, sed his etiam qui verum Deum ignorabant, nam Iulius Paulus *lib.5. Receptar.* scriptum reliquit, *tit.de vaticinat. Qui novas, & vsu, vel ratione incognitas religiones inducunt, ex quibus animi hominum moveantur honestiores deportentur, humiliores capite puniantur.* † Nam omnia quæ in 39
Deorum providentiam excogitabantur, aut contra receptam religionem verterentur damnavit antiquitas, authore Plutarch. *lib.de superstit.* vt sic nova religio reprimeretur, vt ait Euseb. *lib.4. præparat. Evang.* † Sic Diopites decre- 40
tum fecit, vt omnium, qui de Diis non recte sentirent, aut de rebus cœlestibus novos sermones inducerent, nomen deferretur, & iubente populo decretum ratum fuit, vt narrat idem Plut. *in Pericl.*
† Quod apud alias nationes etiam in- 41
valuit, nam Scytæ Anacharsim occiderunt, & regem suum Scylam regno privarunt, & necarunt propter externos ritus, vt narrat Herodot. *lib.4.* † Ana- 42
xagoras impietatis accusatus est, quod solem lapidem esse dixerit, authore Plutarch. *lib. de superst.* & Diagoras, quia opem Deorum negavit exterminatus fuit, vt tradit Tatianus *in orat. contra Græc.* † Et Socrates damnatus fuit, quod 43
novam religionem introducere videretur, vt tradunt Plato *in Apolog. epist.7.* Cic. *lib.1.de nat Deor.* Seneca *epist.105.*
† Alcibiades absens tanquam hæreticus 44
damnatus est, vt narrant Thucidides *lib.6.& 8.* & Plutarch. *in eius vita.* Aristoteles impietatis accusatus, quod cultus Deorum minus probaret in Chalcidem profugit, vt meminit Laërtius *in eius vita.* † Vt sic contra hæreticos 45
huiusmodi, qui Magos occidi negant, non solùm divina, sed prophana testimonia adducamus, quibus videant quàm antiquum, quàm vsitatum, omni sæculo, & apud omnes nationes sit hæreticos punire, ac Deorum criminibus in externo iudicio cognoscere............

CAPVT II.

De pœna violatæ religionis per omnes mundi ætates.

SVMMARIVM.

1 Religionis causa apud omnes nationes prima habita.
2 Athenienses violatæ religionis causam vindicabant.
3 Eumolpides apud Athenienses qui fuerint.
4 Eleusinia sacra quare omnium religiosiora.
5 Civitas sine religione stare non potest.
6 Religio necessaria ad reipublicæ conservationem
6 Religio totius beatitudinis causa.
7 Luzbel apostasiæ reus primus è cœlo eiectus.
8 Ludovicus Paramo correctus.
9 Adamus ex violata religione punitus.
10 Adam ex sua electione hæresim contraxit.
11 Nemrod primus post diluvium induxit idololatriam.
12 Nemrod turrim ædificat vt contra Deum se tueri posset.
13 Babel confusio facta Nemrod in peccati pœnam.
14 Abraham pro religione à Caldæis in ignem deiectus.
15 Chaldæorum igne liberatur Abraham.
16 Sara ex violata religione Ismaelem, & Agarem eiecit.
17 Iacob violatæ religionis causam experitur.
18 Moyses Iudæos idololatras, Chore, Datham, & Abiron schismaticos occidit.
19 Abimelech idololatras ex violata religine occidit.
20 David Deos alienos iussit comburi.
21 Manasses multiplicavit Magos, & maleficos.
22 Iosias Magos, & idololatras exterminavit.
23 Nabuchodonosor ex violata religione Iudæos punivit.
24 Nabuchodonosor inquisitoris munus exercuit.
25 Esdras inquisitoris munus sustinuit.
26 Mathathias idololatriam destruit.
27 Iudas Machabeus Apollonium ob violatam religionem occidit.
28 Ionathas, & Hircanus violatæ religionis causa functi sunt.
29 Christus Iesus vt inquisitor se gessit.
30 Christus Dominus violatæ religionis causam experitur.
31 Christus Dominus hæreticos Iudæos revocat.
32 Christus Dominus discipulos tarditatis vitio compescuit.
33 Christus Dominus ex violata religione variis pœnis Iudæos punit.
34 Iudæorum eversionem ob Christi mortem prædictam.
35 Apostolis vt Christi successoribus causæ religionis commissæ.
36 D. Petrus Ananiam, & Saphiram ex violata religione punit.
37 D. Paulus Elimam obcæcat.
37 Hæreticos tradidit Sathanæ Apostolus.
38 D. Ioannes causam violatæ religionis defendit.
39 Episcopi successerunt Apostolis.
40 Episcoporum munus est hæreticos exterminare.
41 Violatæ religionis causa Episcopis fuit commissa.

42 *Inquisitores primi ex D.Bernardi familia.*

43 *D. Dominicus de Guzman in Hispania primus inquisitoris munus exercuit.*

44 *Dominicanæ familiæ fratres hæreditario iure in officium inquisitoris successerunt.*

45 *S.Inquisitionis tribunalia ante Reges Catholicos.*

46 *Inquisitorum creatio à Sede Apostolica.*

47 *Tribunalis sanctæ Inquisitionis propagatio.*

1 RElIgionis causa apud omnes nationes prima, & præstantissima habita fuit, quia vt ait concivis meus L. Annæus Seneca (quem sanctum appellat D. Hieronym. *de viris illust.*) *lib.4.de benefic. cap.4. Nulla gens adeò extra leges, moresque proiecta est, vt Deum ne-*
2 *get.* † Quare apud Athenienses. qui in Deorum cultu, studioque religionis longè alios omnes antecelluerunt, non tantùm Areopagitæ impios severissimè punierunt, sed etiam violatæ religionis apud Eumolpidas agebatur, vt narrat Demosten. *in orat. adversus An-*
3 *drot.* † Erat autem sacratissimorum pars Eumolpidæ, qui Eleusiniis sacris, (omnium primis) præponebantur, ex quo apud eos impietatis causa tractare iussum fuit; qui ad augustiora religionis erant propositi, in qua paganæ totius Theologiæ mysteria continebantur, vt tradit Pausan. Eliacor. *lib.*
4 *5.& de rebus Phocens. lib.10.* † Vtpote in quibus diabolus humanæ lapsus, & ruinæ triumphum sibi instituit decantandum, quod ex Eva reportarat, vt tradit Anton. Clar. Sylvius, *lib.1.de le-*
5 *gibus Rom.iuris antiq. c.13.* † Fuit enim religionis cultus, non solùm ad benè, beatéque vivendum necessarius, sed etiam ad externam politicam, quia sine religione civitas stare non potest, vt docet Cicer. *lib.1.natura Deorum*, Arist. *lib.7. Politic.c.8.* Nam vt ait Plutarch. *lib. adversus Colot. Facilius credo sine area ædificari posse, quàm sine religione respublica gubernari.* † Vnde *Machiavellus* homo sanè impius, ac politicorum nostri temporis antesignanus *lib.1. suorum discurs. cap.11.* Religionem necessariam esse ad rempublicam gubernandam affirmat, & *lib.1. cap.12.* certius nullus, inquit, indicium reperiri potest ad alicuius reipublicæ ruinam, quam si in ea religio, & cultus divinus deficiat. † Nam totius principatus potentiam, subditorum observantiam, peccandi metum, ac reipublicæ tranquillitatem in religione sitam esse contendit Bodinus (eiusdem farinæ homo) *lib.4.c.7.* 6

¶ Vnde sapientia æterna ante mundi creationem in illa divina, & primæva Angelorum republica Spiritus, qui arrepta sibi divinitate similes altissimo esse voluerunt, ipsemet Deus inquisitoris officium fungens Luzbelem, & sequaces hæresis, & apostasiæ reos (omnibus gratiæ bonis confiscatis) à cœlesti sede in inferorum perpetuo, & tenebroso carcere detrudit, D. August. *lib.3.de Trinitat.* † Quod addendum est ad Ludovicum Paramo *tract. de origine & progress. S. Offic. Inquisit.* viro sanè erudito, dum huius tam celebri apostasis crimine oblitus originem ab Adæ lapsu repetere instituit, cum prima creaturæ infidelitas Angelorum fuerit, vt tradunt Tostat. & alij *ad illud Ezech. c.28. Tum Cherub extentus, & protegens posuit in monte Dei*, &c. 7 8

¶ Post mundi autem creationem in prima ætate, in Adamum humani generis protoplaston, ac vniversalem parentem non minori scelere proprio ore confessum, ac mulieris testimonio convictum, excommunicationis sententiam 9

tentiam protulit Genes. cap. 3. *Male-
dicta terra in opere tuo*, ac bonorum
confiscationis, *Emisit eum Dominus de
paradiso*, ac loco sacci benedicti, *Fecit
quoque Dominus Deus Adæ, & vxori
eius tunicas pelliceas, & induit eos.* Ex
quo sacci benedicti pœna emanavit,
vulgò *Sanbenito*, nam potentia pera-
gentes apud antiquos sacco induebân-
10 tur, Esther cap. 4. *Et indutus est sacco.*†
Nam Adam ex sua electione hæresim
contraxit, vt docet Divus Augustinus
lib. 1. adversus Iulian. c. 3. Nam vt ait
Tertullianus *lib. 2. adversus Marcion.
cap. 2. Quis dubitavit ipsum illud Adæ
delictum hæresim pronunciare, quod per
electionem suam potius quam divina sen-
tentia admisit.*
11 ¶ In secunda mundi ætate, quæ in-
cipit illico post vniversalem cataclys-
mum, quod vniversam terram ope-
ruit, ab origine mundi secundum He-
bræos anno 1658. & secundum Sep-
tuaginta interpretes 2244. Nemrod.
filius Chus, nepos Cham, & pronepos
Noë, *Genes. c. 10.* primus induxit ho-
minibus idololatriam, vt ignem quasi
Deum colerent, vt tradit Hugo de San-
12 cto Victor. *in adnotat. ad Genes.*†Et sua-
sit ædificare turrim, *Genes. c. 11.* cuius
culmen pertingeret ad cœlum, eo ani-
mo, vt inquit Divus Augustinus *lib. 16.
Civitatis Dei, cap. 4. vt contra Deum se
13 tueri posset.* † In tanti sceleris pœnam
confundit Deus linguas eorum, vt ne-
mo posset intelligere proximum suum,
quo Deus sacrilegos ausus hominum
hæreticorum solet compescere; vt in
varias linguas, ac opiniones divisi con-
fusione puniantur, vt tradit Ludovicus
Paramo *vbi suprà, lib. 1. tit. 3. cap. 1. nu-
mer. 3.*
14 ¶ In tertia mundi ætate, quæ inci-
pit secundum Hebræos ab anno 2032.
& secundum septuaginta Interpretes
3389. Abraham primus Chaldæos ex-
probans quod ignem colerent ab eis
in igne deiicitur, vt cremaretur, sed
liberatus divinitus Pater fuit futuri sæ-
culi, vt tradit D. Augustinus *lib. 12.
Civitatis Dei, c. 3.* Rupertus *lib. 3. de
Trinitate.*†Et ita intelliguntur illa ver- 15
ba Genes. c. 15. *Ego sum Dominus qui
eduxi te de Vr Chaldæorum*, id est, *de igne
Chaldæorum*, Esdr. 2. c. 9. *Tu es Deus, qui
elegisti Abraham de igne Chaldæorum.*
† Quin, & Sara eius vxor Inquisitoris 16
officium fungens Ismaelem idololatram
cum Agare matre Ægyptia de domo
expulit Genes. cap. 21. *Cum vidisset Sa-
ra filium Agar ludentem cum Isaac.* Lu-
dere enim idololatrare significat, Exod.
cap. 32. *Sedit populus manducare, & bi-
bere, & surrexit ludere.* † Item & Pa- 17
triarcha Iacob hoc inquisitoris munere
vsus fuit cum vocatis domesticis suis
monet vniversam suam familiam, vt
abiiciant Deos alienos, quos adorabant
plures ex eis, *Genesis c. 34.* † Item & 18
Moyses, dum Iudæos vitulum adoran-
tes à Levitis occidi iubet, *Exod. cap. 33.*
& schismaticos Chore, Dathan, & Abi-
ron, *Numer. c. 16.* † Necnon Abime- 19
lech, cum propter idololatriam septua-
ginta fratres suos occidit, *Iudic. cap. 9.*
& Saul dum Magos, & Ariolos exter-
minare fecit. *Reg. 1. c. 28.*
¶ In quarta mundi ætate, quæ in- 20
cipit ab origine mundi secundum He-
bræos ex anno 2929. & secundum sep-
tuaginta Interpretes 4295. non defue-
runt, qui pro religione pugnarent:
nam David in octavo anno regni sui
devictis Philistæis, eorum Deos iussit
comburi, *Paralip. 1. cap. 14.* † Et post 21
mortem Manasses, qui adoraverat So-
lem, & Lunam, & vniversæ militiæ
cœli ædificavit altaria, & multiplicavit
magos, maleficos, & incantatores, ob
quod captivus in compendibus ab As-
syriis ductus in Babylonem, *Reg. 4. ca-
pit. 21. Paralip. 2. cap. 33. & 36.* † Eius 22
nepos

nepos Iosias in regno succedens acerrimi Inquisitoris officium sustinuit nam altaria,& simulachra Baaldestruit, lucos excidit, Soli, & Lunæ sacrificantes occidit, fana Moloch comminuit ac ossa sacerdotum ibi sepultorum exemit, atque combussit : insuper,& omnes magos, & idololatras in vrbibus Samariæ, Manassæ, Ephraim, & Simeon, vsque Nephtalim subvertit, *Reg.*
23 4. *cap.* 22. *&* 23. *Paralip.* 2. *cap.* 35. † Et anno quinto desolationis Iudææ Nabuchodonosor Rex Babylonis vastat Aegyptum, repertosque ibi Iudæos partim occidit, partimque transfert in Babylonem. Et in Iudæa, & Hierosolyma numerum ingentem occidit propter idololatriam, & quibus vitam concessit in captivitatem duxit, vt tradit Ioseph. *lib.* 10. *antiq. capit.* 11. *Hierem.cap.* 52.

24 ¶ In quinta mundi ætate quæ incipit ab origine mundi anno 4743. secundum septuaginta Interpretes, & secundum Hebræos 3367. & ab vrbe condit. 163. in transmigratione Babylonis Nabuchodonosor obstupefactus miraculo illo fornacis ardentis relinquentis intactos tres pueros Ananiam, Azariam, & Misaelem Inquisitoris exercens munus edicto publico iussit, vt occidatur quisquis Deũ Israel blas-
25 phemaverit *Daniel cap.* 3. † Et post captivitatem Babylonis sub Resa filio Zorobabel primi Ducis Iuda Esdras scriba inquisitoris munus exercuit dum in templo è suggesto legeret edictum legis Domini à mane vsque ad meridiem vniversa multitudine virorum, ac mulierum audiente, flente, Deumque adorante, vt habetur Esdr. *lib.* 2. *cap.* 8.
26 *& lib.* 3. *cap.* 9 † Item, & Mathathias sacerdos cum quinque filiis suis Anthiocho Rege, nec se, nec suos idolis sacrificaturus respondit, & Iudæum sacrificantem occidit, idololatriam destruit, vindicat legem, ac revocat Dei cultum, *Machabeorum.* 1. *cap.* 2. *& lib.* 2. *cap.* 5. † Et mortuo Mathathia Iudas 27
Machabeus eius filius succedens, non minori religione omnes impios trucidavit, & Dei hostem Apollonium Cælesyriæ ducem occidit, exercitumque eius delevit, *Machab.* 1. *cap.* 3. *& lib.* 2. *cap.* 8. ac blasphemum illum, & impium Nicanorem,& exercitum eius,& quinquaginta septem millibus bellatorum conflatum, Deo fretus fugat, *Machabeor.* 1. *cap.* 7. *& lib.* 2. *cap.* 15. † Defun- 28
cto Iuda succedit Ionatas frater eius Inquisitor strenuus, qui Azotum, & templum Dagon succendit *Machab.* 1. *c.* 10. & eius nepos Hircanus ob idololatriam Samariam obsidione captã solo adæquat, vt tradit Ioseph. *lib* 1. *de bello Iudaic.cap.* 2.

¶ In sexta mundi ætate Christus 29
Dominus noster primus Inquisitor fuit legis Evangelicæ, qui decimotertio suæ nativitatis die notum fecit vniversæ Hierosolimæ per tres Reges Magos se in mundum venisse, *Matt. cap.* 2. ac in duodecimo anno docens illos in templo præstantissimi Inquisitoris specimen præbuit, *Matt.cap.* 3. † Item, & eij- 30
ciens sacrilegos de templo flagellans eos, qui de divina Dei præsentia male sentientes eius domum commerciis suis fœdaverãt *Matth.cap.* 21. *Marc.* 11. *Luc.cap.* 19. Et similiter quando cõ- 31
vincit hæreticos Iudæos futuram mortuorum resurrectionem negantes, eos testimonio scripturæ redarguens, *Matt. capit.* 22. *Marc.* 12. *Luc.* 20. † Ac 32
passim eorum perversa dogmata corrigit & Discipulos ad Emaus iter facientes, de sua resurrectione quodammodo dubitantes tarditatis vitio compescit, *Luc.cap.* 24. † Et tandem in punitio- 33
nem eorum, qui non crediderunt, Iudæos privat regno, & sacerdotio, diruit templum, ac tradidit eos in perpe-

tuam infamiam, & captivitatem gentium, à qua non liberabuntur vsque in finem mundi propter infidelitatem, & hæresim, & mortem Christi, vt tradit
34 Ioseph.*lib.7.de bello Iudaic.cap.24.* † Secundum quod eis prædictum erat per Prophetas, D.Isai. *cap.28. 29.42. 49.50.59.& 65.* Hierem. *cap.3.5.8. & 12.* Oseas *cap.3.* Amos 8. *Michæ.5. Sophon.3.Zachar.* 11. *Psal.20.68.&* 108. *Luc.cap.9.* D.Petr.*canon.1.cap.2.* Divus Paulus *ad Rom.9.* † Et Christi successo-
35 res Apostoli, quibus data est inquisitorum iurisdictio in causa fidei, & potestatem super omnia Magica incantamenta, D. Luc.cap.10. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici.* Passim inquisitorum suscepe-
36 runt officium, nam D. Petrus Ananiam, & eius vxorem Saphiram de Spiritu sancto mentientes, tanquam hæreticos morte afficit, *Acta Apost. cap.5.* & Simonem arte Magica volantem de medio aere vi orationis revoca-
37 vit, ac contrivit, vt refert *Hegesipus* † Et D. Paulus in Papho insula Elymam magum, & pseudoprophetam Iudæum suæ prædicationi resistentem dicto excæcat, *Act.Apost. cap.13.* & Hymenæum, & Alexandrum hæreticos, quos excommunicaverat tradidit
38 Sathanæ *ad Timoth.1.cap.1.* † Et fornicarium, qui noverca sua vxoris loco vtebatur, & de matrimonio male sentiebat, præcepit publico Ecclesiæ consensu tradi Sathanæ corporaliter, *ad Corinthios* 1. † Et Divus Ioannes Evangelista cum liberatus ab exilio rediisset Ephesum reperit Elionem, Corinthum, & Marcionem hæreticos asserentes Christum ante Mariam non fuisse, neque esse Deum adversus quos scripsit, tam dilucidè suum Evangeliū & Apostoli omnes horum hereses damnarunt in celebri illa Synodo, quam habuerunt in Hierusalem, *Act.Apost. cap.15.*

¶ Sed Apostolis successerunt Episcopi, qui divino iure Ordinarij fuere 39
Inquisitores Acta Apostol.2. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* † Nam Episcoporum mu-
nus est custodire oves sibi creditas, & 40
hæreses extirpare, *cap. excommunicamus. §. addicimus de hæretic. cap.ad abolendam, eodem tit.lib.6. cap.fœlices cap. eam te de rescript.* Simanc.*de Cathol.instit.tit.25. ex num.1.* Rosas *sing.44.* Et ideo multis synodis decisum est, vt causas omnes hæresis expedirent, & 41
præsertim Concilio Nicæno relato *in cap. quoniam distinct.* 18. & in Concilio generali Lateranens. relato *in ca.cum ex iniuncto; & in cap. vt commissi de hæret. & in d. c.ad abolendam.* † Vsque dum Albigensium errores de Trinitatis my- 42
sterio, ac sacramento pœnitentiæ male sentientes, quæ adeò fideles vexabant, vt Episcoporum diligentia pro eis extirpandis non sufficeret, à sede Apostolica delegati sunt primi Inquisitores ex nobilissima D. Bernardi familia tempore D. Innocent. III. vt tradit Ludovicus Paramo, *de origine S.Inquisit. lib. 2.tit.1. cap.1. ex num.7.* † 43
Qui primordia huius sacrosancti tribunalis, ac fundamenta iecerunt & eis alios substituentes pro emergentibus negotiis creabantur, vsque ad tempora D.Alexand.III. Pontificis max. quo Christianæ fidei vindex D. P.S.Dominicus de Guzman Hispanus Oxonens. diœcesis, religione, litteris, & nobilitate clarus, nobilissimi ordinis Prædicatorum fundator, primus Inquisitor Generalis, creatus est anno Domini M.C. LXX. sub Alphonso III. Rege Castellæ, *vt Hispaniæ testantur*
Chronic. † Et postquam D. P. Domi- 44
nicus miraculis coruscans vltimum

diem

diem clausit, Inquisitoris officium ad suos fratres, quasi hæreditario iure translatum, illud per omnes orbi partes strenuè gesserunt, ac plurimi eorum pro fide, & religione tuenda, non dubitarunt impiorum gladiis in memoriam posteritatis occumbere, vt tradit Paramo *vbi supra.d.lib.2.tit.1.capit.5.*
45 *ex num.1.* † Quorum multi, ac de sanctissima Franciscana religione alij, qui non minore pietate corulcant postmodum in Hispaniam missi fuerunt: licet ante Reges Catholicos nullum sanctæ Inquisitionis tribunal erectum comperio, nam tempore Regis Ioan.II. ad damnandum Henricum Marchionem Villenæ Magiæ crimine diffamatum ab ipso Rege electi fuerunt iudices, quorum alter Alphon. ab Spina graviter queritur illo sæculo nullum existere
46 inquisitorem in *lib. inscripto fortalitium fidei in præfat.* † Reges autem Catholici de fidei incremento satagentes à sede Apostolica impetrarunt, vt in Hispania vnus Inquisitor generalis crearetur, cum potestate alios Provinciales inquisitores instituendi, provt sibi videretur, & cum id obtinuisset, primus omnium creatur Inquisitor generalis D.Thom.Turrecremata, familiæ Prædicatorum, pietate, & religione præclarus, vt tradit Zurita *lib.1. Annal.*
47 *cap.49.* † A quo vsque in hodiernum diem sanctæ Inquisitionis tribunalia tot viris litteris, & religione præclaris distincta, ad tantum fastigium sunt evecta......

APPENDIX.

Obiectio de Eleusiniis sacris.

1 *Bonæ Deæ sacra solis mulieribus quare data.*
2 *Bona Dea prima materia fuit.*
3 *Terra non solum hominum, sed Deorum præbuit materiam.*
4 *Bonæ Deæ nomen quare prodere nefas.*
5 *Bona Dea Eva fuit.*
6 *Sacra bonæ Deæ ad humanæ lapsus triumphum diabolo decantandum inducta.*
7 *Serpens in honore quare esse cœpit.*
8 *Serpens cultus in sacris Isidis, & Osiridis.*
9 *Serpentibus coronabantur celebrantes Orgia Bacchi.*
10 *Evoi dictus Bacchus.*
11 *Bacchus quare dictus Liber pater.*
12 *Vinum quare libabatur Baccho lactis nomine.*
13 *Sanguinem à muliere non traximus, sed à viro.*
14 *Principium est, quod ex se non aliunde pendet.*
15 *Materia forma periclitatur.*
16 *Sacra bonæ Deæ singulis mensibus mulieres, quo menstrua patiebantur celebrabant.*
17 *Sacra bonæ Deæ singulis annis celebrata.*
18 *Sacra bonæ Deæ quare noctu fierent.*
19 *Nocte anima sensuum motu liberata ad se ipsam quiescit.*
20 *Arborem homini vetitam vitem fuisse.*
21 *Vitis aurea in templo Iudæorum, quam Aristobulus ad Pompeium dono misit.*
22 *Vitis fructum quare sacerdotibus vetitum.*

¶ Reprehendor quod in sacris Eleusiniis dixerim paganæ totius Religionis mysteria contineri, quia in illis diabolus humanæ lapsus, & ruinæ triumphum (quod ex Eva reportavit) sibi instituit decantandum. *numer.4.* † Nam

1 † Nam dicunt sacra fuisse bonæ Deæ, solis mulieribus dedita, & noctu celebrata propter nefandissima scelera, quæ nec diu, neque à viris fieri licebat, vt tradit Pausan. *Eliacorum.* 1. *Prop.*

Interdicta viris metuenda lege piamur.

2 † Bona Dea, prima materia fuit in qua bonum est per se, quod in aliis mediāte forma contingit Aristot. 2. *Physicorum.* Ideo Opem, Rheam, Maiam, Cererem, Tellurem, Materteram, & alia terræ nomina appellabant, vt tradit Varro *lib.* 4. *de lingua Latina.* †

3 Quia terra non solum hominum, sed Deorum præbuit materiam Divus Augustinus *lib.* 6. *civit. Dei cap.* 8. Nam à Diis sola potentia distinguimur, non natura, Apollon. 1. *Argonaut.* † Sed

4 nomen prodere nefas fuit ob inimicitias mulieris, & serpentis, quas Deus in tanti sceleris pœnam indixit *Genes. cap.* 3. Sive ob religionem, Papin. *Thebaid.* 4.

Et triplici mundi dominum quem scire nefastum

Illud, sed taceo.

5 † Nam bona Dea Eva fuit, ideo finxerunt, ei Bacchum nutriendum traditum, quem ipsa depravavit, quia arborem vetitam primis parentibus vitem fuisse crediderunt, vel ex illo Esdræ, 4. cap. 5. *Ex omni arbore solam sibi Deus vitem elegit,* † Quam postea

6 patrem serpentis forma deflorasse tradiderunt, quia sub his ambagibus diabolus humanæ lapsus, & ruinæ sibi instituit triumphum, qui Evam sub serpentis specie corrupit, & à iustitia originali avertit *Genes.* 2. † Vnde ser-

7 pens in honore esse cæpit, & antiqui Dei superstitio orta, qui ad populi terrorem *Damogorgoron* dicebatur quasi dæmon serpens, nam γόργον *serpens* si-

8 gnificat *Eustath.* Iliad ı † Et in sacris Isidis, & Osiridis serpens cultus, authore Plutarch. *in eorum comment.* vnde Ovid. *lib.* 1. *Metamorph.*

Sistraque erāt, nunquamque satis quæsitus Osiris,

Plenaque somniferi serpens peregrina veneni.

† Quare celebrantes Orgia Bacchi ser- 9
pentibus coronabantur clamantes tota nocte, *Evoi*, *Evam*, teste Dionys. *de situ Orb.* vt sic in illo mysticæ matris scelus proderent, ex quo Bacchus Eva dicebatur, Ovid. 4. *Metamorph.*

Nictelinsque, Eleleusque, parens, & Bacchus, & Evam.

† Qui similiter Liber pater dicebatur, 10
quia vinum libertatem significat, quam dæmon Evæ promisit Genes. capit. 2. *Eritis sicut dij.* Horat. *Carm.* 2.

Evoe parce Liber

Parce gravi metuende Thyrso.

† Sed quia non fuit vera libertas, sed 11
tantum defectio à Deo, ideo in eius sacro vinum non propriè, sed lactis nomine offerebatur, vt libertatis blanditias ostenderent; lac enim blanditiæ sunt Proverb. capite 5. *Si te lactaverint peccatores* & capite 16. *Vir iniquus lactat amicum.* † Nec lac propriè libaba- 12
tur, sed nomen tantum, quia doctissimus author huius superstitionis intellexit in Eva non esse principium generationis, quia sanguinem à muliere non trahimus, sed à viro *l.* 1. §. *consanguineos. D. de suis, & legit. l. non facile.* §. 1. *de gradibus cognat.* † Princi- 13
pium enim est, quod ex se non alio dependet, quod in Eva dari nequit, quia è viri corpore educta est, *Genes. cap.* 1. & ita nil mirum si vxor in iure vicem filiæ sustineat. *l.* 1. *D. de rerum amotar.* Vnde viri arcebantur, Proper.

Interdicta viris metuenda lege piamur.

Non quod virgo esset, quæ mater fuit 14
cunctorum viventium, sed quod materia quæ est mulier forma periclitatur,

tur, seu polluitur, sive quod maiestas superiorem abhorret, Seneca.

Nec regna socium ferre, nec tædæ sciunt.

15 † Quæ vt arcana fierent condebantur in cista Catull.

Pars obscura cavis celebrabant Orgia cistis.

Principio singulis mensibus, quo mulieres menstrua patiuntur celebrabant à viris seductæ, per noctẽ concurrentes.

Et non assuetis pernox vlulavit Eleusis Mensibus.

16 † Postea annale sacrificium in hac forma describitur ab Ovid. *libr.* 10. *Metamorph.*

Festa piæ Cereri celebrabãt annua matres
Illa quibus nivea velata corpora veste
Primitias frugum dant spicea certa suarum,
Perque novem noctes venerem tactusque viriles
In vetitis numerant.

17 † Nocturna enim sacra fuerunt, quia religiosiora, vel quod Græci mysteria sua noctu celebrarent D. Clemen. *strom.* 4. vel vt eius antiquitatis fuisset indicium quia nox prior est quam dies, qui actionem significat, cum prior sit status, quam motus in his sensibilibus quia omne quod fit necesse est fieri ab aliquo principio immobili, nam si movetur, non erit principium, Aristot. *lib.* 1. *Physicor.* † Sive etiam quod no-

18 cte anima sensuum motu, & officio liberata ad seipsam revoluta quiescit, Horat. *in Epod. od.* 5.

O rebus meis infideles arbitræ
Nox, & Diana, quæ silentium regis
Arcana cum fiunt sacra.

¶ Putabant enim arborem vetitam

19 homini vitem fuisse iuxta illud, quod ait de huiusmodi lapsu propheta Ezechiel. cap. 15. *Fili hominis quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna sylvarum? nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus, aut fabricetur de ea pax illu?* &c. † Quo in 20 loco Hieronym. Prado, apud avunculum meum Ioan. Bapt. Villalpando *in Regio Codice tom.* 1. *ad Ezech. d. cap.* 15 *f.* 172. *Appelles merito vitam alteram artificiatam non sine divino auxilio à Noe inventam, vt succederet in vicem ligni vitæ hominis vetiti.* † Quare Moyses 21 (qui Geneseos libros scripsit) non sine mysterio vitem auream in templo collocavit quam Aristobulus ad Pompeium dono misit, vt tradunt Annæus Florus nostrorum Senecarum origine *lib.* 3. *cap.* 5. *Ioseph. antiq. Iud. capit.* 14. Iustus Lipsius *lib.* 2. *Elector c.* 5. † Et sacerdotibus non solum vinum, sed omne vitis fructum, quasi prævaricationis causam, interdixit Levit. c. 6. *Acetum ex vino, & quidquid quod ex vua exprimitur non bibet, vuas recentes, siccasque non comedet.*

CAPVT III.

De suprema Regis iurisdictione, & potestate.

SVMMARIVM.

1 *Adamo primo parenti data est iurisdictio omnis & potestas.*
2 *Iurisdictio omnis à Deo emanavit.*
3 Eccles. 17. Sap. 9. *explicantur de iurisdictione.*
4 *Regum eligendorum causa.*
5 *Regum officium.*
6 *Regis munus iudicare.*
7 *Iudices Regum loco constituti.*
8 *Imperatores iura habebant.*
9 *Nuñus Rasura, & Layn calvus iudices.*
10 *Iudices purpurati, & coronati, apud Hebræos.*
11 *Regis manu omnia expediebantur.*

12 *Consules vnde dicti, & quare creati.*
13 *Consulis officium iudicare fuit.*
14 *A Consulibus ad populum provocatio quare inducta*
15 *Dictatoris officium supremum fuit.*
16 *Prætor creatus vt iurisdictioni praesset.*
17 *Quæstores parricidii, Trium viri capitales, Aediles, ærarii iudices.*
18 *C. Iulius Cæsar Imperatoris nomen primus vsurpat.*
18 *Legis Regiæ origo.*
19 *Legis Regiæ potestas.*
20 *Magistratus populi Romani.*
21 *Hispani à Romanis habitum, mores, & linguam suscepimus.*
22 *Romance dictum quasi Romanum.*
23 *Hispanè loquendo latinè loqui possumus.*
24 *Corduba cæteris aliis Latina lingua antecelluit.*
25 *Cordubenses cives Romani habiti.*
26 *Roma quos armis subigere nequirat, sociorum nomine devinxit.*
27 *Roma ab Hispanis condita, & gubernata.*
28 *Comites ex Imperio in Hispaniam missi.*
29 *Comitis officium magis ad imperiũ.*
29 *Proconsulis officium ad iurisdictionem.*
30 *Proconsul Bæticæ iurisdictionis munus.*
31 *Comitis dignitas multis sæculis ante Romanos Hebræis floruit*
32 *Comites in Hispaniâ priusquam Reges creati.*
33 *Comites in Hispania temporales post creatos Reges.*
34 *Comitis dignitas hodie perpetua.*
35 *Comites sunt rectores perpetui.*
36 *Sententia Vicarij Præfecti vrbis non est provocanda ad ipsum Præfectũ.*
37 *Sententia Vicarij dictarum potestatum non est appellanda ad ipsas potestates.*
38 *Bobadilla reprahensus, qui putavit à sententiis Vicarij appellari ad Comitem.*
39 *Reges nostri non ex lege Regia, sed ex domino imperium accipiunt.*
40 *Regum nostrorum iurisdictio non ex vsurpata Cæsaris potestate, sed ex D. Pelagij electione.*
41 *Reges ante Pelagium eligebantur.*
42 *Electione Reges creari iussum est.*
43 *Lege Gottorum ad successores Regum regnum delatum.*
44 *Rex noster caput, & finis totius iurisdictionis.*
45 *Magistratus omnes ex Rege derivantur.*
Roma à quibus fuerit condita & gubernata: quinam vero imperio Romanæ monarchiæ successerint, vide in appendice per totam.

IVrisdictio omnis, & potestas à Deo 1
D ño data est primo omnium parenti ac protoplasto Adamo Gen. c. 1. *Replete terram, & subiicite eam & dominemini piscibus maris, & volatilibus cœli, & vniversis, quæ moventur super terra:* † Nã vt 2
ait Sap. Eccl. c. 17. *Deus creavit hominem, &c. & dedit potestatẽ eorũ, quæ sunt super terrã*, & Sap. c. 9. *& sapientia tua constituisti hominẽ, qui dominaretur creaturæ.* † 3
Quæ sanè ad iurisdictioné, & imperiũ esse referenda expressè docent D. Aug. *l. 14. civ. Dei, c. 21.* Dion. *l. de div. nom. c. 12.* D. Th. *p. 1. q. 96. art. 1. & l. 3. de reg. Princ. 1.* † Sed discretis gẽtibus, & vrbes conditæ cum omnia vnius arbitrio 4
Regi nõ possẽt, cœperũt homines benemoratos Principes cõstituere, vt pœnis, & præmiis propositis corruptã naturã, & vitiosos motus licẽtius erũpẽtes in officio continerent *l. 1. D. de iust. & iur.* † Nã Regis officiũ est vrbes, atque 5
homines felices, & beatos facere, vt docẽt *Socr. & Arist.* ille relatus à Xenoph. *l. 3. de di. & fact. Socr. & l. 2. & 8.* de

de Cyrop. hic vero l.8.Ethicor.c.11.Iablic.epist.ad Dyoscol.
6 † Vnde eorum munus apud omnes nationes iudicare fuit Reg.1. cap.8. constitue nobis Regem, vt iudicet nos, sicut vniversæ habent nationes. Reg.3.c.10. Constitui te Regem, vt
7 faceres iudicium, & iustitiam. † Ex quo apud Hebræos Regis loco iudices constituti sunt à Moyse vsque ad Saulem, vt patet ex libris Iosue, & Iudicum, Ruth. cap.1. quando Iudices præerant. Qui rexerũt Israël per annos CCCCL. Acta Apost.cap.13.& destruens gentes septem in terra Chanaam sorte distribuit eis terram eorum quasi per quadringentos & quinquaginta annos, & post hæc dedit
8 iudices vsque ad Samuel prophetam. † Hinc Augustus Imperat. assiduè iura reddebat, vt tradit Sueton. in eius vita cap.33. Vespasianus, Domitianus, Galba, Claudius, Traian. Hadrianus, Aurelius, Commodus, Pertinax, Severus, Caracalla, Iustinianus,& alij, quos refert Tiraq. de Nobilit.cap.28. ex n.17.
9 † Ex quo apud nos Regis vices gerentes Nuñus Rasura, & Layn Calvus iudices appellati sunt. Et invictissimi pariterque potentissimi Reges nostri hanc sibi, & posteris legem imposuerunt, vt singulis hebdomadis, semel quoad minus subditorum controversias proprio iudicio dirimerent l.1.l.2. tit.2. lib.2.
10 Recopil. Greg. in l.29. tit.9. p.2. † Vt sic quasi proprium Regum munus exercentes Iudæi iudices purpurati, coronatique iudicabant, vt tradit coneivis,& præceptor meus P.Mart.de Roa in singularibus locis, singularitate, & eruditione plenis lib. 3. c.7.& 8. quod Reges apud Troianos præstiterunt, Virgil. Æneid 6.

Hoc Priami gestamen erat, cum iura vocatis
More daret populis.

11 ¶ Quare apud populum Romanum licet variis vicissitudinibus iactatum, Magistratibus, qui supremæ iurisdictioni, & imperio præponebantur munus iudicare fuit, nam principio ex Romulo omnia manu Regis expediebantur l.2. D. de orig. iur. Tit. Livius lib.1. ab vrbe cond.Decad.1. † Sed Re- 12
gibus expulsis, cum nihil nocentius vnius dominationis proprio malo didicissent, imperium duobus viris mandarunt, qui eo quod reipublicæ consulerent Consules dicti sunt, vt tradit Fenest. de Magist. Ayn.Rival. lib.2.hist. iur. † Qui in eandem regiam iurisdi- 13
ctionem successerunt l.2.D.de orig.iur. & iudicio præponebantur, vt ex lege XII.Tab. tradit Ryval.d.lib.2. REGIO IMPERIO SVNTO: IIQVE PRÆEVNDO, IVDICANDO, CONSVLENDO: PRÆTORES IVDICES, CONSVLES APPELLANTO. † Sed ne ipsi, vel posteri dein- 14
ceps per omnia regiam potestatem sibi vindicarent, lege cautum est, vt à Consulibus ad populum provocatio esset, ne ipsi iniussu populi in caput civis animadvertere potuissent, vt tradunt Tit.Livius lib.1. ab vrbe cond. Decad.1. Aymar.Rival. lib.2. hist. Iur. Car.Sigon. de antiq. Iur. Rom. lib.1. † 15
Quod postea Dictatori concesserunt, qui in summo periculo creatus libera animadversio data est, quam (ob summam, quam habebat potestatem) vltra sex menses fas non erat retinere d. l.2.D.de Orig.iur.Tit.Livius,& Sigon. vbi sup.

¶ Sed cum Consules finitimis bel- 16
lis avocarentur, neque in civitate esset, qui ius reddere posset, Prætor creatus est, sic dictus, quia iurisdictioni præesset, vt constat ex leg.XII. Tab. quam refert Rival. d.lib.2. Alciat.lib.3. Parerg. cap.3. Alex.ab Alex. lib.2. dier.Genial.cap.15.& lib.4.cap.4. IVRIS DISCEPTATOR, QVI PRIVATA IVDICET, IVDICARI

VE IVBEAT PRÆTOR ESTO.
17 † quibus Quæstores parricidij, Trium viri capitales, Ædiles, & alij iudices regio imperio successerunt, vt docent Tit. Livius *lib. 3. Decad. 2.* Aymar. Rival. *d. lib. 2.* Dionys. Halicarnas. *lib. 1.* Carol. Sigon. *lib. 2.* Annæus Florus nostrorum Senecarum origine, *de gestis*
18 *Rom. c. 2.* † vsque dum C. Iul. Cæsar in Dictatorem electus donis, & beneficiis allecto populo summam potestatem Imperatoris nomine (cum Regis invisus esset) vsurpat: & ne amplius populo libertatis esset spes, legem Regiam tulit, vel eam populo ferre coëgit, quæ lex imperij appellatur *l. ex imperfecto, C. de testam.* propterea quod de Cæsaris Imperio lata est, Cornel. Tacit. *lib. 17.*
19 *Annal.* † Per quem omnis potestas in Principem translata fuit, sive reddita *l. 1. C. de vetere iur. enucl.* Duaren. *lib. 2. disp. c. 19.* Ioan. Corrasius *lib. 6. Miscellan. c. 8* Covar. *lib. 1. variar. c. 1. n. 3.* Petr.
20 Gregor. *in syntag. p. 3. lib. 47. c. 20. n. 5.* † Ex cuius dignitate alij Magistratus pullulare cœperunt, vt Præfectus Augustalis, Præfectus Prætorio, Præsides Provinciæ, Proconsules, Præfectus vrbi, & alij de quibus extant, *tituli in Iustin. C. lib. 1.* de quorum singuli egerunt Sigon. & Rival. *vbi sup.*

21 ¶ Ex quorum omnium progressu multi politicam nostram constare suadere conantur, vel ex Romana illa dominatione, qua subacta Hispania, in Nos habitum, mores, & linguam transmisit, vt author est in hæc verba Strabo, *Turdetani autem, maximè, qui ad Bætim sunt, planè Romanos mores assumpserunt, nec sermonis quidem vernaculi memores, ac plerique facti sunt Latini, & colonos ac-*
22 *ceperunt Romanos.* † Ex quo idioma nostrum veteres meritò dixerunt *Romance* quasi *Romanum,* vt notat omnigena eruditione clarus amicus noster D. Bern. Alderete *l. 2. de lorigen de la leng. Espan. cap. 7.* † Quod adeo est verum vt etiam 23
postquam Gotti, Hunni, Vandali, & alij barbari plurima nobis vitia induxerint Hispanè loquendo possumus Latinè loqui simul, vt primi omnium tentarunt concives mei Ioan. de Mena *in cant.* & Amb. *de Moral. ad Arithmeticam Silicei*, & eius ex sorore nepos Ferd. de Oliva *in Dialog.* † In quo pa- 24
tria mea Cordubensis longè aliis antecelluit, vt de suo tempore testatur Romanæ eloquentiæ parens Cicero *in Orat. pro Archia poët. Vt etiam Cordubæ natis poëtis pingue quoddam sonantibus atque peregrinum aures suas dederunt.* † 25
Et cives Romani habiti sumus, ex Constitutione Antonini Pij *auth. vt liberi de cætero, §. fin. collat. 6.* quam somniis involuit Acursius *in l. in orbe Romano C. de statu homin.* † Nam imperiosa illa 26
civitas, vt omnes ad se alliceret, etiam quos armis subegit sociorum nomine devinxit, & civium Romanorum privilegia concessit, *Machab. 1. c. 8.* D. August. *lib. 5. Civit. Dei, c. 17.* nam vt ait Claudian.

Matris non Domina ritu, civesque vocavit,
Quos domuit, nexuque pio longinqua revinxit.

¶ Sed capta à Romanis Hispania (à 27
quibus ipsa condita, & gubernata fuit) vltra Prætores, qui vrbanis, & Provincialibus rebus præsidebant, *d. l. 2. D. de orig. iur.* de quibus latè Sigon. & Rival. *vbi sup.* Tit. Livius *lib. 2. ab vrb cond.*
† Alius Magistratus introduci cœpit, 28
qui *Comites* appellabātur, & cum suprema iurisdictione & imperio mitti consuevit, vt apparet ex inscriptione multarum legum ad hos Comites rescriptarum, & præcipue ad Constant. Comitem Hispaniæ *in l. cum servum 6. C. de servis fugiti.* & ad Octau. Comitem Hispaniæ *in l. 1. C. vbi senator.* † Ad quem 29
vt ad *Virregem* difficiliores causæ referebantur,

rebantur, vt apparet ex *l. vnica, C. de off. Comitis Orient.* quia magis ad dominationem quam ad iudicium præponebatur, nam ad id Proconsulis officium deserviebat *l. 1. C. de off. Proconsul. & legat.*
30 † Qui etiam Hispaniæ non defuit, & *Proconsul Bætica* appellabatur, vt apparet ex *l. 2. D. de his qui sunt sui, ex rescripto D. Pij ad Ælium Marcianum Pro-*
31 *consulem Bætica.* † Sed Comitis dignitas multis sæculis ante captam Hispaniam Hebræis fuit à tempore David Regis Iuda, Reg. 2. c. 20. *Qui esse voluit pro Ioab Comes David.* David autem regnavit secundum Hebræos circa annos mundi 2900 Hispania autem capta est à Romanis ab vrbe condita anno D. XXXV. qui fuit ante natum Christum XXVI. *vt ex Dion. Cassio*, & aliis tradit Bern. Alderete, *lib. 1. del origen. de la leng. Espan. c. 2.*
32 ¶ Quod extitit in causa, vt iam Romano iugo depulso, qui supremæ iurisdictioni, & imperio Hispaniæ præponerentur, non Reges, sed Comites appellabamus, vt de Ferdin. Gonzales Castellæ Comiti (à quo Reges nostri originem ducunt) & aliis tradunt concivis meus Ambr. *de Moral. lib. 10. Marian.* 8.
33 Guardiol. *de la nobleza de Espan. c. 40.* † Sed creatis postea Regibus Comites temporales esse cæperunt, nam à Regibus ad alicuius populi iurisdictionem præponebantur, non secus, ac hodie Rectores civitatũ, quos appellamus *Corregidores*, vt tradunt Surius *tom. 1. Annal. lib. 2. c. 64.* & Amb. *de Moral. d. l. 10. c. 33.* quia Regis Vicarij eligebantur, Belluga *in speculo Princip. rub. 22. §. &*
34 *quia n. 56.* † Quorum munus hodie perpetuum est, & ad successores devenit iure hæreditario, cum dignitate, & imperio, Ant. Gom. *in l. 90. Tau. n. 12.* Gregor. Lop. *in l. 12. tit. 1. p. 2.* Molin. *de pri-*
53 *mog. lib. 1. c. 11. n. 10.* † Vnde eos Rectores perpetuos appellat Avend. *in c. Prætor. c. 7. n. 1.* Azev. *in rub. tit. 7. & 25. lib. 3. Recop.* † Atque ita quemadmodum 36
à sententia Vicarij Præfecti vrbis, sive Rectoris appellari non potest ad ipsum Rectorem, quia vnum, & idem tribunal est, & vtriusque vna, & eadem iurisdictio, *c. Romana, & ibi omnes, de appell. in 6.* Bart. *in l. 1. D. quis, & à quo appellet. & in l. precibus, C. de appellat.* Covarr. *in Pract. c. 4. n. 8.* † Ita similiter à sententiis 37
iudicum dictarum potestatum, ad ipsosmet Duces, Comites, & Marchiones appellari non potest Angel. *in l. 1. §. qui mandatam. D. de off. eius* Covar. *d. c. 4. n. 6.* Capicius *dec. 27.* Rolan. *cons. 4. n. 41. & cons. 75. ex n. 15. vol. 3.* † Quidquid ex 38
pragmatica Guadalaxaræ contrarium suadere conetur Castillo de Bobadilla *in Polyt. lib. 2. c. 16. n. 77.* quia in Regia nostra Granatensi Cancellaria nunquã vidi eorum sententias per dominos Auditores revocare, vel confirmare: sed attenta solum, quæ à Vicario eorum lata est sententia ad vlteriora procedere, & revocata, vel confirmata supplicationis libellum admittere, quod non fieret, si vtraque esset valida, *extit. ne liceat tertio provoc.*

¶ Et quia idẽ Bobad. *vbi sup. lib. 1. c. 1.* 39
n. 19. Regis nostri iurisdictionem ab illa Cæsaris potestate derivari conatur persuadere, respuendus est, ne tanto Principi, tam vitiosum principium tribuamus cum Reges nostri, non ex lege regia, sed ex Deo imperiũ accipiunt *Proverb. 9. Tu elegisti me Regẽ populo tuo, & iudicẽ filiorũ tuorum.* † Cuius collatio fa- 40
cta nõ est ex illa vsurpata Cæsaris potestate, sed ex legitima D. Pelagij electione, qui post miserã Hispaniæ cladem à Gottis, qui ad Cantabros, & Astures se receperũt electus fuit sũma cũ potestate, & imperio, à quo ad posteros iure hæreditario, & successivo regnũ delatũ est, *l. 2. tit. 15. p. 2.* Covar. *in pract. c. 1. ex n. 1.* † Nã ante Pelagiũ Reges Hispaniæ 41

nullo iure sanguinis, sed per electionem Primatuum, & Presbyterorum creabantur, vt apparet ex Conc. Tol. 4. *can. fin.* *sed de functo in pace Principe, Primates totius gentis cum sacerdotibus successorem Regni consilio communi constituant.* †
42 Idemque statuitur in Concil. Tolet. 5. *can. 3. & concil. 6. pluribus locis*: & in libro antiquissimo legum Hispaniarum, dictus, *Fuero juzgo, in Proëm. l. 2.* cuius hæc sunt verba: *Doncas establecemos, que de aqui adelante los Reyes devenser esleidos en la ciudad de Roma, o en aquel lugar do murio el otro Rey, con consejo de los Obispos, e de los ricos omes dela*
43 *corte, y del pueblo.* † Post Pelagium tamen, quia in eo summam virtutem, & religionem subditi agnoverunt, quasi eum perpetuum regnum volentes constituere à Gottis lege generali sancitum est, vt si Rex fuisset Catholicus, primogenitus eius ad regnum vocaretur, vt tradunt Ioan. Lupus *de obtent. Regni Navar.* §. 9. *p. 6.* Lud. Molin. *de primoge. lib. 1. c. 2. num. 13.* † Et ita po-
44 tentissimus Rex noster nullo electionis vitio, nulla tyrannica dominatione, nullo ambitu externæ gloriæ, sed ex divina dispositione iure hæreditario; & successivo Regnum potitur, ipseque est caput, & finis totius iurisdictionis *l. 2. & l. 5. cum seq. tit. 23. p. 3. l. 1. 2. & per tot. tit. 1. l. 4. Recop.* Parlador. *l. 2. rer. quotid. c. 1. num. 5.* Valasc. *de iure emphit. qu. 8. ex nu. 20.* Matien. *in l. 1. tit. 10. gl. 21. ex n. 6. l. 5. Recop.* † Ex cuius capite, vt ex limpidissimo
45 fonte omnes Hispaniæ Magistratus derivantur, de quibus quia alij fusè egerunt, nobis, qui ad alia properamus, remorari non licet, nam vt vere Comicus.

Non ita plusquam bene subducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper aliquid adportet novi,
Aliquid semper moneat, &c.

APPENDIX.

Reprehendor, quasi nimis iactans dixerim Romam ab Hispanis conditam, & gubernatam, *num. 26.* quia asserui Romam à Romulo conditam. *l. 1. D. de orig. iur. l. fin. D. de rer. divis.* & ab Hispanis nunquam gubernatam, quia regimen vrbis non nisi civibus Romanis dabatur. *l. Barbarius Philippus. D. de offi præsid.* † 46
De origine enim vrbis multis sæculis ante Romulum natum, quinimo ante Æneæ in Italiam adventum totius antiquitatis & moris maiorum armarium sic testatur Virgi. Maro *lib. 8. Æneid.* 47

Tunc manus Ausoniæ, & gentes venere Sicanæ.

Sicani isti Hispani fuerunt authore Dionys. Halicar. lib. 1. *Sicani tunc eam tenuerunt*, de Roma agit, *genus Hispanum, quod fugatum à Ligoribus paulo antea ibi habitare cœperunt.* † Nam vt ait Strab. lib. 6. *Ex quibus fuerunt Hispani, quos Ephorus primos de barbaris, ait, istam insulam habitasse*, quam Romam fuisse probat Servius ad illud Æneid. 7. *Rutuli, veteresque Sicani.* † Et vt alios prætermittam Thucyddes Græcus (quem maximis laudibus extollit Cic. *in Orat. lib. 10. cap. 1.*) ille enim *lib. 6. Sicani primi demonstrantur incoluisse, atque vt ipsi prædicant omnium primi, quippe cum sint illius terræ indigenæ, sed veritas arguit eos Iberos esse oriundos à flumine sicano.* † Sive malueris *Sicore*, qui transit prope Leridam, quem hodie vocamus *Segre*, vt non indigne recenset concivis meus potius historicus, quam poëta Lucan. *l. 4. Pharsal.* 48 49 50 51

Super hunc fundata vetusta
Surgit Ilerda manu, placidis præluditur

luditur vndis,

Hesperios inter Sicoris non vltimus amnis.

52 † Quibus in Romanæ monarchiæ Imperio successerunt Aborigines, qui subiugandis finitimis, & ædificandis vrbibus à Tyberi vsque ad Lyrim, vocatique Aborigines vsque ad bellum Troianum, vt narrant Tit. Livius *l.* 1. *ab vrbe condita* & Annæus Florus *lib.* 1. *hist. Halicarnassæus, Panuinius, Sigonius, Forsterus, & alij qui Romanam historiam conscripserunt.*
53 † Exusta Troia Æneas ad Italiam appulit, ibique ab Evandro hospitio receptus (qui tunc Romæ Imperio potiebatur) ad quandam polytiam Romanos redegit, vt testatur Virgil. *vbi sup.* ex quo merito Imper. Iustinianus *Novel.* 47. *Æneas Rex Troianus, quædam nobis reipublicæ initia dedit, & nos ab illo*
54 *Æneadæ appellamur.* † Is ex Lavinia Sylvium suscepit, qui Æneam Sylvium creat, deinde Latinum Sylvium, Latino Alba ortus, Alba Atys, Ati Capys, Capi Capetus, Capeto Tyberinus, Agrippa deinde Tyberini filius, post Agrippam Romulus Sylvius, à patre accepto imperio regnat, quibus & alijs Proca succedens Numitorem, & Amulium filios tulit, vt narrat Tit.
55 Livius *d.l.* 1. *Decad.* 1. † Ex quorum primo Rhea filia inter Vestales consecrata ex milite (Martis nomine) gemellos suscepit filios, qui ob matris incestum ad Tyberim proiecti, à Faustulo Regis pecorum magistro reperti sunt, qui Accæ Laurentiæ vxori tradit educandos, quæ quia corpus venale habebat Lupa inter pastores appellabatur, factus est locus fabulæ, qua creditur eos à Lupa educatos fuisse, vt narrat Marc. Ant. Sabellicus, *l.* 2. *ab orbe cond. decad.* 2. † Qui ex eo
56 quod Romæ sub Lupercali rupe educarentur Romulus, & Remus dicti sunt, non è contra, vt falso vulgus opinatur nam Roma dicta est, sive à Romo Æneæ Comite, vt voluit *Caphal. Gergicius*, sive à Roma, filia Athlantis Itali, & Laucariæ matronæ Hispanæ, quam alij volunt fuisse fundatricem, Plutar. *in Romul.* Fr. Ioan. de Pineda *in Monarch. Eccles. p.* 1. *l.* 2. *cap.* 17. 57
§. 2. † Sive à voce Græca ῥομαλι@ quæ robustum significat. vt tradit D. Hier. *l.* 1. *contra Iouin.* sive ex Hebræa voce רמה *Ramah*, quæ excelsum importat, eo quod excelsis collibus sita esset, vt ad illud Genes. c. 26. *Vox in Ramah audita est*: tradit Guil. Hamer. & ex eo diligentissimus concivis, & amicus meus Ioann. Baptist. Navarr. *in Threno. Hierem. cap.* 1. *fol.* 14. † Qui quidem 58
Romulus, & Remus eo quod Romam patriam muris cinxissent, ac colapsam polytiam erigerent conditorum nomen sunt adempti, non aliter quam de Semirami ad Babyloniam meminit D. Aug. *l.* 16. *de civit. Dei. capit.* 4. De ipsa Roma quam ante Evandrum Ianus, & Saturnus moderati sunt Virgil. *d. Æneid.* 8.

Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit vrbem.

De ipso Evandro *vbi proxime* Maro.

Tunc Rex Evander Romanæ conditor arcis.

¶ Quoad imperium autem barbarè adducit vt *l. Barbarius*, quia Hispani cives Romani erant, vt diximus *n.* 24. & ob id Traianus natus Hispaniæ Romanum Imperium obtinuit, nec non Trogus Pompeius Romanorum Imperator Hispanus fuit, natus Cordubæ, vt constat *ex vitis Pontif.* † Et vt alios interim taceam L. Annæus Seneca, quem Reges nostri Cordubensem fuisse fatentur in *l.* 2. *tit.* 4. *p.* 2. Romæ publicè consulatum gessit anno vrbis DCCCII. vt patet ex *l.* 1. *D. ad. S. C. Trebel. Factum est senatus cõsultũ tempore Neronis VIII. Kal.*

59 (margin at "¶ Quoad imperium"); 60 (margin at "taceam L. Annæus Seneca")

Kal. Sep. Annæo Senec. & Trebellio Max.
61 *Conss.* † Fuit enim Hispania apud veteres magno in pretio habita, quæ ideo πάνια *Pania* dicebatur, seu *Panonia*, ducta voce à *Pana* filio Dionysij, qui primus Hispaniam coluit Plin. *libr. 3.*
62 *cap. 1.* † Sive à πᾶ, *Pan* Græcum, quod Latinè *totum* significat, ob eius divitiarum potentiam, auri, argentiquè minas, hominum ingenia, virtutem, & doctrinam, vt notat auunculus meus P. Ioan. Baptista Villalpando *in Regio Codice to.*
63 *1. p. 2. ad Ezech. c. 27.* † Postea autem *Spania* dicta est, addita S. quæ litteræ P. & anteponebatur, & postponebatur, vt notat Marc. Capella *libr. 3. de semivocal. S, nonnulli litteram non putarunt, quam Messalla quendam sibilum dixit, quæ tamen vtriusque P, litteræ copulatur, vt spado, psittacus.* † Vnde ex
64 ἕλλα dicimus *sella*, ex ἕρπω *serpo*, ex ὑπὲρ *super*; nam vt Marc. Varro, *libr. 2. de re rust. Sus Græce dicitur* ὗς & *libr. 4. de ling. Latin.* ἕρπυλλον *addita S, serpu-*
65 *lum.* † Nam Hispania ob nimiam gentis virtutem, terræ fertilitatem, & metallorum copiam, adeò veterum animos in admirationem rapiebat, vt inter omnes Romani imperij provincias prima, & præstantissima habita esset secundum Plin. *libr. 3. cap. 3.* ideo addita Σ dixerunt *Spaniam*, nam Græcis Σπάνιον *Spanion* nimirum est, vt notat Plato *in Euthyd.* τὸ γὰρ Σπάνιον ὡς εὐθύδημέτιον
66 † Vnde Licet aliæ provinciæ, quæ Romano suberant imperio in tributo earum rerum essent, quibus abundabant, Hispania solum viros dare consuevit (loco tributi) quibus Romana monarchia regeretur, vt notat Claudian. *in laudibus Seren.*

Nam aliæ gentes, quas fœdere Roma recepit,
Aut armis domuit, varios aptavit in vsus
Imperij, &c.
Sola nouum Latijs vectigal Iberia rebus
Contulit Augustos.

CAPVT IV.

De Pontificis iurisdictione in temporalibus.

SVMMARIVM.

1 *Pontificis max. iurisdictionem hæretici negant in temporalibus, vt sua tueantur crimina.*
2 *Vicarij Dei potestatem Lutherus reclamat.*
3 *Hæreticorum sententia de Pontificis potestate refutata.*
4 *Concilij Florentini decretum de Pontificis potestate.*
5 *Vtriusque gladij potestatem esse penes Pontificem.*
6 *Gladij vtriusque potestatem esse penes Pontificem probant Patres Orthodoxi.*
7 *Eadem sententia probatur ex Theologis.*
8 *Iurisperiti in eandem veniunt sententiam.*
9 *Pontificis iurisdictio in temporalibus negata à Catholicis.*
10 *Iurisdictionem temporalem esse penes Ecclesiam qui tenuerint.*
11 *Christus Ecclesiæ suæ pastori simul cum iurisdictione spirituali temporalem concessit.*
12 *Iurisdictione concessa omnia videntur concessisse, sine quibus exequi non potest.*
13 *Iurisdictionem temporalem penes Ecclesiam esse.*
14 *Sacramentarij de pontificis iurisdictione refutati.*
15 *Ecclesia vnica est, vna fides, & vnum caput.*

16 Eccle

16 *Ecclesiam vnicum caput habere probatur.*
17 *Ecclesiæ plura capita dare hæreticum est.*
18 *Ecclesia militans ad normam triumphantis componitur.*
19 *Plura dare principia absurdum est.*
20 *Vnitas Ecclesiæ in vno capite conseruatur.*
21 *Vnitatem Ecclesiæ conseruari in spiritualibus.*
22 *Finis iurisdictionis temporalis in Christiano homine non est vltimus finis.*
23 *Ecclesiæ promissum per vnum pastorem gubernari.*
24 *Pascere, spiritualiter, & temporaliter significat.*
25 *Pascere pro regere, & gubernare.*
26 *Ligare, & absoluere ad iurisdictionem simul temporalem spectat.*
27 *Ligare v x ad iurisdictionem spectat.*
28 *Apostolorum potestas eadem cum Christo.*
29 *Apostoli missi sunt in eadem potestate, qua Christus à Patre missus.*
30 *Christus Dominus missus est à patre non tam cum vt redemptor, sed vt legislator.*
31 *Christus se Regem non negauit.*
32 *Christus à Iudæis in Regem elegi noluit.*
33 *Iudicia dirimere ad redemptionis mysterium non fuit necessarium.*
34 *Familiæ herciscundæ iudicium Christus noluit admittere.*
35 *Christus adulteræ iudicium suscepit.*
36 *Christus soluit tributum ad euitanda scandala.*
37 *Deo, & sæculo nō potest homo militare.*
38 *Dominationem propter ambitionis vitium Ecclesiæ esse prohibitam.*
39 *D. Petrus, & Paulus de iurisdictione Ecclesiastica explicati.*
40 *Christus dominus in omnium Regem, & Pontificem constitutus*
41 *Christo omnis potestas data est.*
42 *Christi vicarium in eadem potestate constitutum.*
43 *Duos gladios penes ecclesiam esse probatur.*
44 *D. Paulus externam iurisdictionem penes Ecclesiam esse probat.*
45 *Episcopale munus ad iurisdictionem fuit.*
46 *Sacerdotium veteris legis nostri fuit repræsentatio.*
47 *Sacerdotes legislatores, & præceptores erant.*
48 *Sacerdotis munus est lites dirimere.*
49 *Gladij temporalis potestatem quo pacto D. Petro prohibitam.*
50 *Sacerdotes veteris legis vtriusque gladij potestatem habebant.*
51 *Phineis sacerdos mæchum interemit.*
52 *Samuel, & Mathathias sacerdotes, & Elias propheta gladij temporalis potestate vsi.*
53 *Christus Dominus arreptis funiculis temporaliter eiecit ementes, & vendentes de templo.*
54 *D. Petrus ad defensionē magistri auriculam Malcho amputauit, & Ananiam, & Saphiram occidit.*
55 *D. Paulus obcæcauit Elimam magum.*
56 *Imperium, & sacerdotium sunt velut vnius corporis duo mēbra præcipua.*
57 *Idem homo vtramque potestatem sustinuit spiritualem, & temporalem.*
58 *Reges, & Pontifices idem fuerunt.*
59 *Moyse viuente omnes eius iudicio iudicabantur.*
60 *Sacerdotium regno adiunctum apud Romanos.*
61 *Reges simul, & sacerdotes apud alias nationes.*
62 *Pastoris officium factū propter gregē.*
63 *Romanum Pontificem esse successorem D. Petri.*
64 *Pastoris officium quale sit.*
65 *Pontifex Romanus vacante I n f e succedit in administrationem.*

65 *Romanus Pontifex Imperatorem iudicat.*

65 *Zacharias Papa privavit Regem Francorum.*

66 *Innocentius IV. Regi Portugalliæ dedit coadiutorem.*

67 *Stephanus II. transtulit imperium à Constantinopoli ad Germanos.*

68 *Innocentius III. deposuit Othonem tertium Imperatorem.*

69 *Innocentius VIII. deposuit Ferdinandum Apuleiæ Regem.*

70 *Iurisdictionem externam esse penes Pontificem.*

HÆretici, & novatores in Christum ac divinum eius Vicarium,
1 Ecclesiæ principem ac omnium nostrorum rectorem patrem, atque pastorem canina rabie perfusi blasphemis, & conviciis lacescere non desinunt temporalem potestatem ei denegantes, quo se in sua crimina tueri arbitrantur, quorum primus (quod ego scio) *Ioan. de Hus*, & *Ioan. VVicleph* inter alia sui erroris dogmata, hæc etiam seminarunt, quæ damnata sunt cum suis authoribus *in Concilio Constantiens. sess. 15*
2 *& fin.* † Post hæc *Martin. Lutherus* defensionem prædicti Ioannis de Hus sui præceptoris suscipiens, eo quod Pontificis iussu concrematus fuisset, in ipsum Pontificem divinæ Maiestatis Vicarium, & Vices Dei in terris gerentem blasphemo ore oggannit, ac D. Petri successorem non esse, nec Vicarium Dei tam impudenter ausus est insanire, vt nec relatu dignus videatur, quem strenuè confutavit Episcop. Ioan Roffensis *artic. 25.* qui eo fuit ab hæreticis decollatus, vt tradit Alphon Castro *de iusta hæretic. punit. lib. 3. cap. 4.* † Quam quidem sententiam sequun-
3 tur alij hæretici, Calvinus *lib. 4. instit. cap. 11. §. 8. q. 10. & 11. vsque ad 14.* Petr. Martyr. *ad Pauli Rom. capit. 13.* Magdeburgens. *cent. 1. lib. 2. cap. 4. co. 435. & cent. 8. q. 10. & 11. cap. 10.* quos satis refutat Robert. Bellarm. Cardinalis Societ. Iesu, vir omnigena eruditione clarus *tom. 1. de controvers. Christ. fid. lib. 5. cap. 1.* † Ideo Concilium Floren- 4
tin. sub Eugenio IV. pro Græcorum vnione celebratum hanc protulit sententiam. *Definimus sanctam Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificem successorem esse D. Petri principis Apostolorum, & veru Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput & omnium Christianorum patrem, atque doctorem existere.* † Idemque probatur ex verbis Apost. *ad Rom. cap. 13. & Corinth. 2. cap. 10. & 13. cap. si quis suadente 17. q. 4. cap. ita quondam de Iudæis capit. conquæsti, de sent. excommun. c. nolentes de hæretic. cap. pastoralis de offi. Ord n. cap. quicumque de sent excomm. in 6. cap. fœlices de pœn. l. 6. Clem. cupientes de pœn. & Clem. gravis de sent. excommunic. Extravag. vnam sanctam de maiorit. & obedient. & Extravag. inter cunctas. §. duos de privileg.* Trident. *sess. 6. de reformat. cap. 1. & sess. 8. in decreto de translat. Concil. & sess. 9. de prærogat. sessionis, & sess. 14. c. 7. & sess. 21. c. 2. & sess. 24. c. 1.* † 5
6 Eãdemq; sententiam tuentur Patres Orthodoxi, D. Gregor. *lib. 4. homiliar. homil. 27.* Theophylact. *super Matth. 16. & super Luc. 22.* Leo Papa huius nomin. I. *serm. 3. de anniverss. suæ Pontif.* D. Aug. *tr. 56. super Ioan. l. 2. contra Donatistas, serm. 124. de temp. & serm. 26. de sanctis & epist. 157.* D. Hieron. *pluribus epist. ad Damasum Pap.* D. Ambr. *ad Pauli Galat. c. 1.* Petr. Chrys. *homil. 56 super Matt. 16.* Athanas. *in epist. ad Liberium Pap.* Euseb. Cæsariens. *lib. 2. Eclesiast. hist. c. 14.* Hilarius *super Matth. lib. 6. de Trin.* Cyprian. *epist. 3. l. 2. & epist. 8. lib. 4.* 7
Origenes *super Matth. hom. 6.* Irenæus *lib. 3. advers. hæreses, cap. 3.* † Defendunt etiam

etiam Theologi, D.Thom.*contra errores Græcor.opusc.*1.*lib.*1. *de regim.Prin. c.*1.*& 6.& lib.*3.*cap.*8.18. *&* 19.*& in Sentent.*2. *dist.fin.& part.*1.*q.*59. *art.*2. Petr. de Palude *lib. de potestate Eccles.* Henriq. *quodlib.*6. *q.*25. Durand. *de orig. iurisd.* q 3. Caietan. *in Apologet. tom.*1.*opusc.tract.*2.*c.*13.*ad Octau. &* 2. 2.*q.*43.*art.*8. Victoria *in relect.*1.*de potest.Eccles.q.penult.& relect de Indis insulam. p.*1.*n.*26. Soto *lib.*4.*de iust. q* 4. *art.*1. Bañez *de iust.in præamb. de Domin.q.*4. *dub.*2. Driedo *lib.*1. *de libert. Christ c.*15.*&* 16 *& lib.*2.*c.*2.Sanderus *lib.* 2. *de visib. Monarch. c.* 4. Ant. de Cordub.*in qq.Theolog.lib.*1.*q.*57.*dub.*3. Melch.Cano *de locis Theolog. lib.*6.*c.*3.

8 † Et est communis Canonistarum, & Legistarum, Gloss.Innoc.Abb.& alij *in c.novit de iudi. & in c.causam quæ, qui filij sint legit.* Ancharr. *in c.*1.*de constit. num.*3. Gloss. *in Clem.ad nostram de hæretic.* Innocent. *in c ex suscepto de foro compet.*Ioan.Andr. *in Clem.*1. *de iureiurand.* Specul.*in tit.delegat.* §.*nunc ostende dum.v.*39.*& de rescript.*§.*ratione autem,* Bart. *in l.*1.§.1.*D.de req reis, & in l.fin. C.de legib.* Bald. *in proœm. Digest. num.*18. *& in l.non ambigitur. D.de legibus, n.*6. Oldrad. *cons.*180. *num.*12. Alexand. 24.*num* 23. *volum.*5. Marsil. *in l.fin. D.de iurisdictione omnium iudicum.n.*148.Conrad. *in templo Iud.lib.*1. *c.*1.§.2. *num.*8.*&* 9.Turrecremat. *tract. de potestate Pap.*Steph.Aufrer.*in clem. vt clericorum de offic.Ordin.* Sylvest. *in summa.v.Papa.*Bellarmin. *in c.futuram.* 12.*q.*1. Petr.de Monte *tract. de origine iurisd.q.*1.

9 ¶ Nam licet nullus textus de iure divino, qui hanc potestatem Petro, & successoribus concessisse videatur audacter affirmet omnigena eruditione clarus Episcopus Præses Covarru. *in Pract.c.*31. *num.*2. respondens ad illud Psal.104. *Noli tangere Christos meos.*& illud Matth.c.18. *Quemcumque ligaveris, &c.* & illud Ioan.cap.fin. *Pasce oves meas,* & aliis, quibus præfati authores hanc Pontificis potestatem tuentur, loquutos de iurisdictione tantum spirituali. † In qua etiam sunt sententia, Innocent. *in c.* 2. *de maiorit. & obedient.* Alciat. *in c.cum non ab homine de iudic. & in l.iuvemus nullum, C. de sacros. Eccles.*Iul.Clar. *in pract.q.*36.*n.*1.Boer.*decis.*31.*ex n.*3.*& dec.*69.*ex n.*1. *cum aliis per Cened. collect.*37. *ad Decret. & collect.*57.*ad Decret. num.*1. Anastas.Germon.*de sacror.immun.lib.*3. *c.*13.*n.*108. Ioan.Garsia *ad l.Cordub.gloss.*9. *nu.*12. Gregor. *in l.*56.*tit.*6. *part.*1. Azeved. *in l.*10.*tit.*1.*lib.*4.*Recop.*Cevall.*in pract. q.*550.Farinac *tom.* 1.*q.*8.*num.*2.† Nihilominus tamen sententia nostra vera est, & tenenda, nam Christus Ecclesiæ suæ pastori providens iura etiam temporalia concessit, vnde iura divina tueri posset, & adversus hostes se tueretur, vt persisteret, & conservaretur, nam vt ait Apost. ad Corinth. cap.2. *Potestas mihi data in ædificata, & conservanda.*† Nam cum spiritualem etiam hæretici Petro demandatam fateantur, de necessario concedere tenentur temporalem, quatenus conducit ad spiritualem, & ratione peccati, quia iurisdictione concessa omnia illi videntur concessisse, sine quibus exequi non potest, *l.*2.*& ibi omnes D.de iurisdict. omnium iudicum, cap.*1. *cap. præterea de offic. deleg.* † Et ita iurisdictionem temporalem pœnes Ecclesiam esse ore pleno fatendum est: non temporaliter, vt suadere conatur, Marta *tract. de iurisdict. p.*1. *cap.*18. *cum seqq.* Sed ratione peccati, & in ordine ad spiritualem, vtpote cui omnes Christi fideles subditi sumus de necessitate salutis, vt docet Bonifacius VIII. Pont.Max. *in Extrav.vnam sanctam inter communes, de maiorit. & obedient.*

(margin numbers in right column: 10 at "loquutos de iurisdictione tantum spiri-"; 11 at "in l.10.tit.1.lib.4.Recop."; 12 at "Potestas mihi data"; 13 at "terea de offic. deleg.")

14 † Nam licet Sacramentarij ex hac diuina constitutione potestatem temporalem Papæ diffiteantur, quia ab eo condita est: in errore suo obcœcantur, quia legis ratio est æterna, D. Thom. 2.2. *q.96*. Ideò licet in ea non sit scripta potest allegari, *c.ratio nulla*, & ibi DD. *de prabend. l.scire oportet. §. sufficit. de excusat. tutor.* Quinimo disponente Pontifice, de quo scriptum est. D.Luc. cap.10. *Qui vos audit, me au-*
14 *dit.* † Obsistant ergo stelliones, & calida quam merentur perfundant, quia Ecclesia vnica est, vna fides, vnum caput, qui Christus est, & eius nomine Petrus, & successores, quia vt ait Apostolus ad Ephes. cap.4. *Est vnum corpus, vnus spiritus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus, & Pater omnium.*

15 ¶ Verum enim est quod Ecclesia Catholica sit vnica, & tanquam corpus quoddam mysticum vnico capite præficitur, quod est Christus, cuius omnes fideles sunt membra, vt docet Apostolus *ad Colossens. cap.2. cap. quemadmodum, cap. preterea.23.q.7.* Et ita in articulis fidei vnam sanctam Catholicam Ecclesiam confitemur, & habetur *in*
16 *cap.Ecclesia de consecrat.* † Vnde vt in corpore humano monstrosum est plura alia capita quam vnum constituere, ita alia capita quam vnum constituere, ita detestabile, & hæreticum in hac Ecclesia militante aliud caput quàm Christi Vicarium constituere, *cap.1.& 2. de sum.Trinit.& fide Cathol.* Gloss. *in cap.*
17 *non autem 7.q.1.* † Nam Ecclesia militans ad normam triumphantis componitur, vt docet Apost. *ad Hebr. cap.3.* cuius caput solus Deus est, *ad Hebr.c.1.* de qua D. Ioan. in Apocalyp. cap.21. *Vidi Hierusalem novam descendentem de*
18 *cœlo.* † Quare vt absurdum est plura dare principia, Aristot. *lib.2. Metaph. In quolibet genere causa oportet vnum principium dare ad quod posteriora reducantur.* Ita similiter in Ecclesia, quia ex pluralitate nascitur diuisio, quæ in omni politica republica est fugienda, *cap. quoniam in plerisque de offic.* quia scriptum est, *Omne regnum in se divi-*
sum desolabitur. † Vnde verisimile est 19
Deum voluisse per vnicum caput Ecclesiam suam gubernari, pro vnitate magis conseruanda, quam semper commendat Apostolus *ad Ephes. cap.3. & cap.4. Vt essent solliciti seruare veritatem.* & Act. Apost.4. *Erat multitudinis credentium cor vnum.* Ioan.cap.17. *Vt fiant vnum, & idem.*

¶ Nam licet qui contraria tenent 20
hæc vera in spiritualibus profiteantur, nam potestas temporalis simpliciter considerata, non quatenus est in ordine ad spiritualia, sed solum vt tendit ad fœlicitatem temporalem est quid pœnitus diuisum, & separatum à potestate Ecclesiastica, & ita potest esse sub alio principe, etiam non subdito, quia per hoc non scinditur vnitas Ecclesiæ.
† Nihilominus tamen sententia nostra 21
tenenda est, quia finis iurisdictionis temporalis in Christiano homine non est vltimus finis, sed antecedens vltimo fini, & illi seruiens, & propterea, qui eius curam habet, subditus esse debet illi, qui præest vltimo fini. Nam si ad regimen aliorum regnorum à sapientissimis, & doctissimis viris post longas disputationes decisum est non posse ea commodius regi quam per vnum regem. Plato *de repub. dialog.1.* Aristot. *lib.8. Ethicor. cap.10.* Homer. *Iliad.2.*

Non multi præsunt domini bone, sit caput vnum.

† Hoc multo magis conveniens, imo 22
necessarium videtur dicendum in regimine Christiani status, in quo continentur omnes fideles coniuncti tanquam in vno corpore, cui promissum est per vnum regem, & pastorem gubernari,

bernari, Ezech. cap.87. *Faciet gentem vnam, & ponet regem vnum*, & cap.34. *Suscitabo super eos pastorem vnum.* & c.37. *Pastor erit omnium vestrum.* quod Christus confirmat per Ioan. c.10. *Et fiet vnum ovile, & vnus pastor.*

23 ¶ Quare cum in hac potestate Christus constituerit D.Petrum in pastorem omnium D.Ioan. cap.fin. *Pasce oves meas*: omnium eorum potestatem videtur transferre, nam pascere spiritualiter, & temporaliter regere significat. Paralip.1. cap.11. *Tu pasces Dominum meum Israël, & tu eris princeps super eum.* & lib.2. Reg.cap.5. *Tu pasces populum meum Israël, & tu eris dux super Israël.* Micheas cap.5. *Et stabit, & pas-*
24 *cet in fortitudine Domini.* † Quare pascere pro gubernare, atque regere accipitur in *cap.quamvis de regul.iur.* & pro regimine spirituali, & temporali *in cap. inter cœtera de offic. ordin.* & alia adducens id tenet Marta *de iurisdict. p.1.*
25 *c.13.ex n.8.* † Quod etiam insinuatur in illo Matth. c.18. *Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata, & in cœlis. &c.* Nam ligare significat legem imponere, Matt.c.23. *Ligant enim onera gravia* (de lege Pharisæorum agit) *& importabilia humeris hominum*, & ita intelliguntur, *c.alligant.26.q 7.c.baptismus,*
26 *de consecrat.dist.4.* † Quia dicto loco dominus Petro promisit, vt *quidquid ipse ligaverit*, id est, *quam obligationem præcipiendo ipse fidelibus imposuerit*, sit ligatum, & in cœlis, id est, *se ratum habiturum*; vel quod iudicando damnaverit se confirmaturum, nam ligari, & ad forum trahi paria sunt, vt tradit *Marta*
27 *de iurisdict.p.4.cent.1.cas.55.n.5.* † Nã in iudicio Apostolorum ipse Deus est qui ligat, ipse qui præcipit, ipse qui iudicat, ideo dicit apud D. Luc. c.10. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*, quæ verba propriè ad Apostolos, & eorum successores pertinere docent D.Cyprian.*lib.4.epist.9.* & D.Basil.*in const.monast.c.23.* † Nam Apostoli 28
missi sunt à Christo in eadem potestate, qua ipse à Patre missus est, D.Ioan. c.20. *Ecce ego mitto vos sicut misit me Pater.* † At Christus Dominus missus est 29
à Patre, non tantum vt redemptor, & hominum reparator, sed etiam vt præceptor, & legislator, D.Isai.c.53. *Dedi eum ducem, & præceptorem gentibus*, & Psal.9. *Constitue legislatorem super eum*, quæ ad litteram de Christo intellexit Clemens Alexand. *in Pædagog.*

¶ Neque obstant illud D.Ioan. c.18. 30
Regnum meum non est de hoc mundo: quia Christus se Regem non negavit, sed regnum suum non esse caducum, vt illorum, qui eum de prædicta potestate interrogabant, sed æternum, quod nullis vicissitudinibus auferetur, Daniel. cap.2. *Et regnum habebis, quod non corrumpetur.* † Et ita dum se regem dixis- 31
set, ne de hoc regno caduco intelligeretur fugit in montem dum illum Regem eligere volebant Iudæi apud *Ioan. cap.6.* vt docet Turrecremat.*q.116.* Præposit. *in c.cum ad verum.96.dist.* Vt sic merito dicere posset apud eundem Ioan. cap.5. *Claritatem ab hominibus non accipio.* † Neque minus obstat illud Ioan. 32
cap.3. *Non enim misit Deus filium suum. vt iudicet mundum, &c.* Quia ad redemptionis mysterium iudicia dirimere non fuit necessarium: non quod earum potestatem non habuisset, cum controversias dirimeret de dimittenda vxore, *Matth. cap.19.* Et de tributo reddendo Cæsari, *Matth.cap.22.* † Neque obstat 33
familiæ hercifcundæ iudicium non suscipere, *D. Luc. cap.12.* Nam vt res parui momenti non debuit Dominus ea implicari, quemadmodum Principes ea non iudicant, non ex defectu potestatis, sed quia non decet præterquam in arduis, vt Ietro consuluit Moysi *Exod.c.18.* † Neque minus obstat illud 34

*Ioan cap.*8.Nam licet adducatur ad id quod noluerit Dominus adulteræ iudicium suscipere, Ego illud contra intelligo, quod Dominus illud iudicium suscepit, ac iudicando sententiam tulit, tum cum dixit, *Qui primus vestrum*, &c. tum etiam cum adulteram alloquitur, *Neque ego te condemnabo*: quia hoc est iudicis munus, cum de delicto non constat relaxare, *cap. grave* 11. *q.* 3. Covarruvias *lib.* 1. *varior. cap.* 1. *num.* 8.

¶ Neque etiam obstat illud Marc.
35 cap. 11. *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, quibus Christus à se, & Petro incipiens solvit tributum, quia id fit ad evitanda scandala cum liber esset, *Vt autem non scandalizemur vade*, *&c.* vt & observavit edictum Cæsaris, *D. Luc. cap.* 2.
36 † Neque minus obstat illud Matth. capit. 19. *Nisi quis renuntiaverit terrenis*: quia potest intelligi vt actu, vel etiam vt ex animi præparatione, vt docet D. Thom. 2. 2. *q.* 184. *art.* 7. vel sæculi illecebris, nam vt alibi legitur, *Qui manum mittit ad aratrum*, *& respicit retro non est aptus ministerio*. quia vt ait Apostolus ad Timo. cap. 2. *Nemo militans Deo*, *sæcularibus negotiis se immiscet*. †
37 Neque tandem obstat illud Matth. capit. 20. *Principes gentium dominantur eorum*, *&c.* Quia dictum est ad tollendam eorum ambitionem, qui quærebant, quis eorum maior futurus esset, & sui ipsius exemplum ostendens dixit, *Filius hominis non venit ministrare*, quod non inhibet potestatem, sed exercitium Albert. Pigh. *lib.* 5. *cap.* 1. † Et
38 ita non obstat illud D. Petr. Can. 1. cap. 2. *Subditi estote Dominis vestris*. & illud Pauli *ad Romanos* 13. *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita est* quia solum loquuntur in privatis, & subditis viris, non autem in sacerdotibus, vt docet Pigh. *d. cap.* 1. & ita intellexit illa verba Innocent. III. P. M. *in cap. solita de maiorit. & obed.*

¶ Christus enim, vtpote æterni Pa- 39
tris filius in omnium Regem, & Pontificem constitutus fuit Psal. 2. *Et adorabunt eum omnes Reges terræ*, *& omnes gentes servient ei.* & Psal. 71. *Dominabitur à mare vsque ad mare*, *& à flumine vsque ad terminos orbis terræ.* Micheas c. 5. *Ex te egredietur*, *qui sit dominator Israel.* Zachar c. 11. *Dominium eius à mari vsque ad mare*: quod ad litteram de Christo intelligit D. Thom. *lib.* 3. *de regim. princip. cap.* 12. 13. *&* 14. † Et in 40
Novo testamento D. Ioan. cap. 13. *sciens quia omnia dedit ei pater in manus* Luc. cap. 10. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* D. Paul. *ad Hebr. cap.* 1. *Quem constituit hæredem vniversorum.* & *ad Hebr.* 2. exponens illud Psal. 8. *Omnia subiecisti sub pedibus eius* Apocalyp capite 1. *Princeps Regum terræ.* † Vnde 41
suæ potestatis constituens Vicarium sibi Petrum in eadem quam habuit à patre potestate omnia videtur demandasse, ac cœlestis, & terreni imperij iura committere *capit. omnes* 22. *dist. Petro æternæ vitæ clavigero terreni simul*, *& cœlestis iura commisit* facit etiam text. *in capit. tibi Domino.* 63. *dist. cap. alius cap. nos sanctorum.* 15. *quæst.* 6. *capit. quia præsulatus.* 1. *q.* 4. *cap. duo* 96. *dist.*

¶ Sed cum hæc sint iura positiva, 42
ne Pontifices ex suo capite fingere hæretici ogganniant, eandem conclusionem iure divino probabo *D. Luc c.* 22. ex quo duos gladios ad vtriusque iurisdictionis Ecclesiasticæ, & sæcularis potestatem Apostolis Christum concessisse apertè testantur Gloss. & DD. *in cap. novit. de iudic & in cap. causam quæ*, *qui filij sint legitim. & in cap. licet ex suscepto de foro competent* Abbas & Felin. *in Extravag. vnam sanctam de maiorit. & obed.* Ioan. Andr. *in Clem. ad nostram de hæretic.* Idem Abbas *in d. c. novit. ex numer.* 11. *& consil.* 82. *volu.* 1.
† Confirmatur præterea ex verbis 43
Pauli

Pauli hanc externam iurisdictionem penes Ecclesiam esse *Acta Apost.cap.2.* in hæc verba, *Attendite vobis, & vniverso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* † Nam Episcopus ordinariæ iurisdi-
44 ctionis munus fuit Cic.*lib.7. ad Attic. Vult me Pompeius esse quem tota Campania, & maritima ora habent Episcopum.* Vnde eos Præsides sui territorij dixit Bald. *in l. sive pars D.de dilat.* quia iudices ordinarij sunt *cap.de persona 11. quæst.1.* ideo dixit, *regere Ecclesiam*, quia ad iurisdictionem præponitur Virgil, *Eclog.4.*

Pacatumque reget patriis virtutibus orbem.

¶ Neque id munus ab Ecclesiastica
45 dignitate est alienum, vt multi ex nostris sunt arbitrati, siquidem sacerdotium veteris legis quod nostri fuit repræsentatio, Apostol.*ad Hebræos cap.10. Vmbram habet lex futurorum bonorum.* quia vt ipsemet Paulus ait *Corinth. cap.10. Hæc omnia in figura contingebant illis.* ad iurisdictionem, & imperium præponebatur Malach.capit.1.*Labia sacerdotis custodit scientiam & legem exquirunt de ore eius.* † Nam
46 sacerdotis munus fuit lites, & controversias dirimere, & de earum singulis iudicium inferre, Deuteron. capit.17. *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris, inter sanguinem, & sanguinem: causam, & causam: lepram, & non lepram, & iudicium inter portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum, quem elegit Dominus Deus tuus: veniensque ad sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicavit tibi iudicii veritatem.* † Quod
47 receptum est *in capite per venerabilem, qui filii sint legitim.* nam sacerdotis munus ad iudicia præponebatur Divus Hierem.cap.1. *Ecce constitui te hodie super gentes, & regna, vt evellas, destruas, dissipes, disperdas, ædifices, & plantes.*

¶ Neque obstat dicere hanc gladij 48
potestatem esse prohibitam Pontifici, cum Petro iussum sit mittere in vaginam, vt tradit Divus Bernardus *libro 10. ad Eugen.P.M.* quia non iussum est proijcere, aut relinquere, sed convertere, hoc est servare in aliud tempus, vt docet idem Bernardus *libr.4. de consid. ad Bonifacium*: & ita hanc gladij potestatem penes Ecclesiam esse fatetur idem Bonifacius VIII. *in d.Extravag. vnam sanctam, de maiorit. & obedient.* † Nam ex primitiva Ecclesia
in qua promittitur Christus sacerdos 49
secundum ordinem Melchisedech *Psal. 109.* Sacerdotes gladij materialis potestatem habebant, quippe Moyses sacerdos Psal.38. *Moyses, & Aaron in sacerdotibus*, Ægyptum interficit *Exod. cap.2.* & mandavit Levitis, vt interficerent Idololatras *Exod. cap.32.capit. disciplina distinct.45. cap. quod crudele 23. quæst. 4. cap. non inferenda. 23. quæst.3.* † Phinees filius Sacerdotis
Eleazar, & ipse quidem Sacerdos ar- 50
repto pugione mæchum Iudæum confodit nomine Zambri, coeuntem cum scorto Madianitide, & metuit pactum sempiterni Sacerdotij, vt legitur *Numer.cap.25. & in can. occidit.23.qu.8.*
† Et Samuel Sacerdos mandavit in 51
frusta concidi Agag Regem. *Reg.1. cap.15.* & Elias Propheta occidit Prophetas Baal. *Reg.3. cap. 28.* & duos quinquagenarios Regis Ochoziæ *Reg. 3. cap.1.* & Matathias Sacerdos occidit Iudæum falsis diis sacrificantẽ
Machab. 1. cap. 2. † Similiter post 52
Christi adventum ipsemet Christus acceptis funiculis eiecit ementes, & vendentes de templo, *D.Luc.cap.19. Matth.cap.21. Marc.11. Ioan.2. cap. vendentes.1.quæst.3.cap.eiiciens dist.88.*

† Et

53 † Et Petrus primus eius Vicarius ad defensionem Magistri auriculam Malcho amputavit, *Ioan. capit.* 18. Et Ananiam, & Saphiram occidit, *Acta Apost. cap.* 5. *cap. legitur, cap. occidit capit. Petrus.* 23. *quæst.* 8. † Et Paulus ob-
54 cæcavit Elymam magum, *Acta Apost. cap.* 14. Et alia temporalia pro rei exigentia laudabiliter obiit, nam vt ipsemet ait Apostol. Corinth. 1. capite 6. *Nescitis quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis temporalia?*

55 ¶ Sunt enim Imperium, & Sacerdotium velut vnius corporis duo membra præcipua, quorum alter alterius auxilio semper eget, *cap. dilecto de sentent. excommunic.* † vnde idem ho-
56 mo vtramque potestatem sustinuit Ecclesiasticam nempe, & temporalem, licet duæ functiones diversæ non sint in fine, quia vtriusque idem est scopus mandatorum divinorum in otio, & pace conservatio, Apost. *ad Romanos cap.* 9. sed quoad exercitium, quia vna in divinis, altera in humanis imperium obtinet, *cap. duo sunt,* 96. *distinct.*
57 † Hinc semper iidem fuerunt Reges, & Pontifices vt tradit Eusebius *libr.* 1. *Ecclesiast. hierarch. cap.* 5. Nam apud Hebræos sacerdotium regno iunctum fuisse docte animadverrit Avunculus meus D. Ioan. Bapt. Villalpando *in Regio Codice tom.* 1. *part.* 2. *ad Ezechiel.*
58 *cap.* 28. *& tom.* 3. *Apparat. part.* 1. *libro* 3. *cap.* 15. *num.* 32. † Et ita licet Dominus, quoad officia, & rerum suarum, inter clericos, & laicos discrimen constituisset, & voluit Levitas sacra tractare; attamen vivente Moyse illius iudicio cæteri omnes, tam qui ex Levi, quam qui ex aliis tribubus descendebant erant iudicandi, vt optime agnovit, idem Genitricis meæ frater *vbi prox. & tom* 2. *part.* 2. *de ex-*
59 *tranea visione Ezechiel. cap.* 58. † Similiter apud Romanos probatur sacerdotium regno iunctum fuisse, vel ex eo quod memoriæ protulit Titus Livius, *lib.* 1. *ab vrbe condit. Tunc sacerdotibus creandis* (de Numa agit) *quam ipse plurima sacra obibat, & maxime, quæ ad Flaminem Dialem pertinent.* † Idque 60
apud alias nationes observatum testatur doctissimus amicus noster P. Ioan. de Pineda *in Iob. tom.* 1. *cap.* 12. *vers.* 19. *num.* 1. Nam vt de Anio Græcorum Rege memorat Virgil. *Æneid.* 3.

Rex Anius, Rex idem hominum,
Phœbique Sacerdos.

¶ Et cum pastoris officium factum 61
sit propter gregem dicendum non est in persona Petri expirasse, vt Lutherus & sequaces contendunt, sed eo defuncto ad successores pervenire quamdiu grex perduraverit, nam cum veteris legis Sacerdotium figura sit nostri Pontificatus, extra controversiam est defuncto Aaron successisse Eliazarum. *Numer. cap.* 20. & Eliazaro Phinees, *Iudic.* 20. † Quod in Dei Ecclesia de- 62
esse non debebat ne esset acephala, & ita Romanum Pontificem successorem esse Divi Petri, tam in spiritualibus quam in temporalibus, etiam si id non exprimant electores accuratè probarũt Concil. Nicæn. *can.* 6. & Constantin. *action.* 4. *& Synod.* 6. *act.* 2. & Lateranen. *cap.* 5. & Lugdunens. Generale sub Gregor. X. quod habetur *in capite vbi periculum de elect. in* 6. & Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. † Nam pastoris officium est 63
errantes oves revocare, contagiosas avertere, inobodientes punire, & omnia alia pro rei exigentia præstare, quia pascere, tam spiritualiter quam temporaliter gubernare significat, vt docet Marta *de iurisd. part.* 1. *cap.* 13. *ex num.* 8. † Et ita ex temporali potestate 64
vacante Imperio Pontifex in administrationem succedit, donec alius fulcietur, vt statuit Innocent. III. *in cap. licet de foro comp.* & Concil. Vienen. *in Clem.*

Cle. Pastoralis de re iudic. & ad id est optimus text. *in Extravag. si fratrum §. sane in nostram, ne sede vacant.* & aliis relatis tenet Marta *de iurisd. d.p.1. ca-*
65 *pit. 20. ex num. 33.* † Ac Imperatorem iudicat *cap. convenior. 24. quast. 8.* ac eius sententias nullas declarat *Clem. pastoralis 15. de re iudicat.* atque eum deponit *cap. Apostolica de re iudi. lib. 6.* Vt Zacharias Papa qui privavit Regem Frãcorum Chilpericum eo quod erat stupidus in regni administratione, & Pi-
66 pinum Caroli Martelli filium in regnum sustulit, *cap. alius 15. q. 6.* † Et Innocent. IV. cognoscens quod Sanctius II. Rex Portugalliæ erat negligens, de-
67 dit illi coadiutorem Comitem Boloonum eius fratrem, *cap. grandi de suplend. neglig. pralator.* † Et Stephan. II. transtulit Imperium à Constantinopoli ad Germanos ex causa merè temporali, *cap. venerabilem de electtion.* & eadem ex causa translatum est de Germanis ad
68 Græcos, Ioan. Aventin. *lib. 6. fol. 636.* † Innocent. III. deposuit Ottonem IV. Imperatorem, & elegit in Regem Romanorum Frederic. Regem Siciliæ. Itidem, & privavit Frederic. IV. Impera-
69 torem, & substituit Comitem Holand. † Et Innocent. VIII. Ferdinandum Apuliæ Regem deposuit, & Paul. III. Henricum Angliæ Regem privavit, & Pius IV. inter Oratores Hispaniarum, & Galliæ de præcedentia iudicavit. Ex quibus licet exemplis non ita
70 concinnatis D. Marta *vbi supr. part. 1. cap. 23. ex numer. 6.* penes Pontificem externam iurisdictionem esse directo, & non ratione spiritualitatis ausus sit affirmare, si recte omnia perpendantur causam spiritualitatis habet annexam, aut bonum publicum, aut pacem conservandam, ex quibus in temporalibus datur Ecclesiæ cognitio *cap. novit. de indic. c. discordantes c. placuit, distinct. 90. c. de presbiterorum, 17. q. 4.*

CAPVT V.

De iurisdictione delegata Inquisitorum.

SVMARIVM.

1 *Inquisitorum potestas à sede Apostolica dependet.*
2 *Inquisitores sunt delegati à Papa.*
3 *Inquisitores posse vires suas alteri subdelegare.*
4 *Delegatus à principe duplex est.*
5 *Delegatus à Principe, aut in locum Ordinarii, aut ad causam specialem.*
6 *Delegatus à Principe subdelegare potest.*
7 *Delegatus à Principe non subdelegat quando eius industria videtur electa.*
8 *Perquisitores subdelegare non possunt.*
9 *Inquisitores in locum ordinarii constituuntur.*
10 *Inquisitores constituuntur ad vniversitatem causarum.*
11 *Inquisitores à Sede Apostolica iurisdictionem, & potestatem accipiunt.*
12 *Inquisitor Generalis instituitur à Papa cum authoritate nominandi Inquisitores.*
13 *Inquisitores à Generali Inquisitore nominati à Papa videntur electi.*
14 *Delegatus à delegato non potest subdelegare.*
15 *Delegatus à delegato non potest sententiam suam mandare executioni.*
16 *Executio sententia est meri Imperii.*
17 *Merum imperium non transit in delegatum.*
18 *Iudex post sententiam functus est officio suo.*
19 *Delegatus à Principe, sive ab inferiore sententiã suã executioni mãdat.*

20 *Leges non dedignantur sacros Canones imitari.*
21 *Delegatus ab inferiore iure civili sententiam mandat executioni.*
22 *Causa in delegatum commissa plena potestas transfertur super omnibus quæ ad actum pertinent.*
23 *Causa sine executione manca est.*
24 *L. à divo Pio D. de re iudic. explicata de iudicibus datis.*
25 *Iudices dati non habebant iurisdictionem, sed notionem.*
26 *Iudicibus datis à præscripta formula recedere non licebat.*
27 *Leges plures de iudicibus datis explicatæ.*

1 POntificis iurisdictionē in temporalibus fundatā sequitur Inquisitionis potestatem (quæ cōtra Magos, & hæreticos huiusmodi dirigitur) rationabilem, firmam, stabilitam esse, nam omnis Inquisitoris potestas à Sede Apostolica dependet, quoniam à quocunque eligantur semper ab Apostolica Sede habent authoritatem, vt docet Eym. *in direct. Inquis. part. 3. quæst. 3. & 6.* & ibi Pegn. *com. 52. & 53.* † Et ita censentur
2 delegati à Papa & non subdelegati ab Inquisitore Generali, qui eos nominat, *cap. ne aliqui cap. vt officium cap. per hoc de hæretic. lib. 6. cap. ad abolendam eodem titulo* Glos. *in Clem. nolentes de hæretic.* Lapus *allegat. 32.* Abb. *in capite causam de offic. delegat. & in capit. fin. de re iudic.* Alciat. *in rub. de offic. Ordin. num. 19.* Simancas *de Cathol. instit. tit. 34. numer. 13.* Cuman. *in Lucern. v. Inquisit. ex num 5.* Rojas *de hæretic. sing.*
3 *44. & 97.* † Vnde plusquam manifestum est posse alteri vices suas subdelegare, (quidquid alij ogganniant) & commissarios, & vicarios ad causam mādatam constituere, vt tradunt Eymeric. *d. p. 3. q. 15.* & ibi Pegn. *comm. 64.* Villadie. *de hæret. q. 7.* † Non tantum
4 favore fidei, vt præfati testantur authores sed ex mero iure nam delegatus à Principe duplex est, aut in locum Ordinarij cum eadem iurisdictione *l. 2. C. de offic. eius qui vicem alter. l. 1. §. præfecto D. de leg. 3.* † Aut ad causam specialem, in qua maior est quocunque ordinario *d. c. pastoralis. c. tua de offi. vicar.* 5
& causas omnes meri, & mixti imperii expedit. *d. l. 2. offic. eius.* † Quorum vterque subdelegare potest. *d. cap. pastoralis. cap. super quæstionem. §. porro de offic. deleg. l. à iudice. C. de iudic. l. 19. tit. 4. p. 3.* 6
† Nisi eius industria videatur electa, vt in *cap. fin. §. cæterum, de offic. deleg. cap. licet de decim. l. inter artifices. D. de solution.* Covar. *lib. 3. variar. cap. 20. n. 5.* 7
† Qualiter in regiis delegatis, quos *Pesquisidores* dicimus Avenda. *de exeq. mandat. cap. 1. n. 26.* Petr. Gregor. *in synt. p. 3. lib. 47. cap. 22. ex n. 8.* Azeved. *in lege 6. tit. 5. lib. 3. Recop. num. 3.* 8

¶ Attamen Inquisitores à Papa in locum ordinarij constituuntur ad causam hæresis quæ principio Episcoporū fuit vt decisum est in Concil. Nicæn. relato *in can. quoniam distinct. 18.* & in Conc. generali Lateranens. relato *in c. ad abolendam, c. cum ex iniuncto, c. vt cōmissi de hæret.* † Item ad vniversitatem causarum, vt docet Card. *in Clem. multorum de hæret.* Archidiacon. *in c. ne aliqui, eod. tit. l. 6.* quia omnis causa hæresis commissa est, vt per DD. *in d. cap. ne aliqui* Glos. *in clem. nolentes de hæretic.* † 9 10 11
Vnde tanquam delegati ab ipso Pontifice habendi sunt, nam Inquisitor Generalis, qui eos nominat solum præstat nudū ministeriū, ipsi à Pontifice iurisdictionē, & potestatē accipiunt, vt docet Pegn. *in direct. d. p. 3. com. 75* † Quia Inquisitor generalis à Papa instituitur cū authoritate nominandi alios Inquisitores, & ita in eorum electione Papa est, qui instituit, arg. tex. *in l. pater. D. de manumiss. vindict.* vbi dicitur, quod si pater 12
scripsit

scripsit filio, vt aliquem ex servis suis manumittat, & ille manumiserit Stichum, quod ille Stichus erit liber; solum enim electionem filio concessit, ipse vero pater manumisit, *l. item eorum, §. si decuriones, D. quod quisque vniversit.*
13 † Quare Inquisitores nominati, seu electi virtute dictæ commissionis, quæ à Pontifice max. dicto Inquisitori generali committitur à Papa videri electos probant DD. *in cap. is qui, de præbend. in 6.* Eymeric. *d. p. 3. q. 6.* & Pegn. *tom. 55.*

14 ¶ Alias enim si non à Papa, sed à delegato iurisdictionem acciperent, non solum alteri subdelegare non possent, *cap. super quæstionem, §. si verò de offic. deleg. cap. cum causam, de appellat. l. more. D. de iurisdict. omn. iud. l. fin. D. de offic. eius, l. à divo Pio, D. de re iudic. l. à iudice D. de iudic.*
15 † Verum etiam neque sententiam suam mandare possent executioni, quia recurrendum esset ad superiorem, hoc est, qui eos delegavit, Bart. *in d. l. à divo Pio, n. 14.* Ias. *n. 13.* Alciat. *lib. 2. Paradox. cap. 2. n. 3.* quia non propria, sed mandata iurisdictione vterentur, & vices eius, qui eos delegavit, *l. 1. §. qui mandatam, D. de offi. eius.*
16 † Nam cum executio sententiæ sit meri imperij, *l. imperium, l. iubere caveri. D. de iurisdict. omn. iud* quod non transit in
17 delegatos *l. 1. D. de offic. eius.* † Pro eius executione devolvendum esse ad delegatum videtur tenere text. *in d. l. à divo Pio*, dum ait *iudicum à se datorum sententias exequentur, ij qui eos dederunt.*
18 † Quia postquam sententiam dixit iam functus est officio suo, *l. si vt proponis, C. quomodo, & quando iud. l. Paulus, l. iudex, D. de re iudic.*

19 ¶ Quod licet tot iuribus, & rationibus fulciatur falsum est tamen, nam delegatus, sive sit à Principe, sive ab inferiore sententiam suam executioni mandare potest, *cap. significasti, cap. ex litteris, de offic. deleg. c. si delegatus, eod. tit. lib. 6. c. cum Bertoldus, cap. cum venissem, de eo qui mittit in possess.* † Qui- 20
bus quidem nonnulli superati differentiam inter ius canonicum, & civile constituunt, quos refert Menoch. *lib. 1. Arbitr. q. 74. n. 4. & 8.* refugium quidem miserorum, nam leges non dedignantur sacros canones imitari, *cap. 1. & 2. de novi oper. nunt.* † Nam etiam iure ci- 21
vili delegatus ab inferiore sententiam suam executioni mandat. *l. fin. C de iud. l. si reus paratus iuncta, l. v. præses, ff. de procurat. l. si soluturus, ff. solut. auth. de exhibend. reis, §. si verò collat. 5.* † Nam 22
causa simpliciter in delegatum commissa, potestas plenaria transfertur super omnibus, quæ ad actum spectant *l. 2. ff. de iurisd. omn. iudic. cap. præterea de offic. deleg.* † Alias enim causa sine exe- 23
cutione manca omnino relinqueretur Ant. de Prato *in l. fin. ff. de offi. eius*, Govean. *lib. 2. de iurisd. & imper.*

¶ Neque obstat text. *in d. l. à divo* 24
Pio, Sententiam exequantur ij, qui eos dederunt, quia non loquitur in iudices delegatos, sed datos, qui à Prætoribus, & aliis huiusmodi Magistratibus ad causæ tantum cognitionem dabantur, *l. 1. iudices litigantibus dare, l. imperium, iudices dandi licentia, ff. de iurisd. omn. iudic.* † Qui quidem non habebant iuris- 25
dictionem, sed tantum notionem, *l. ait Prætor, D. de re iudic. l fin. C. vbi & apud quem*, & notant Revard. *pro Tribunal. cap. 11.* Duaren. *in l. actiones, ff de in litem iurand.* † Ij namque ex eo senten- 26
tiam executioni mandare non poterant, quia à præscripta sibi formula, nec latum vnguem recedere licebat, vt docte contra Bartolum, & alios defendit Præceptor meus Gabriel Henriq. primarius Salmant. *in lect. ad d. l. à divo Pio typis excusa ex num. 18.* Et ante eum Longobald. *in d. l. imperium ex n. 170.* & alij relati à Caval. *in Pract. q. 632.*

27 † Et ita intelligendus tex. *l. penul. D. de confess.* vbi qui condemnare poterat, absolvere non potuit; & tex. *l. vt fundus D. commun. dividund.* quod *in iudicium deductum est*, debet enim intelligi de iudicio à Prætore præscripto. † Et tex. *in l. in privatis D. de iudic.* vbi pater in causa filij fuit iudex datus, quia non suo arbitrio, sed formula sibi præscripta iudicat non alias vt in *l. qui iurisdictioni D. de iurisd. omn. iud. l. venditor. §. indices D. de iudic.* vt notat Bald. *in §. item si adhuc, num. 18. inst. mandat.*

CAPVT VI.

De Magiæ criminis immanitate.

SVMMARIVM.

1 *Magiæ criminis immanitas.*
2 *Magiæ professores quod ad primum sunt hæretici.*
3 *Magis vtitur dæmon ad fallendos homines.*
4 *Magiæ crimen gravius est hæresi propriè dicta.*
5 *Dæmonum immolationes morte naturali multantur.*
6 *Dæmoni consecrationes morte puniuntur.*
7 *Dæmonum consultationes morte vindicantur.*
8 *Rebaptizatio primus apostasiæ aditus.*
9 *Magi Deum blasphemant.*
10 *Milites, qui votivam deserunt disciplinam, morte puniuntur.*
11 *Magi vt hæretici puniuntur.*
12 *Magiæ crimina ad hæresim spectant.*
13 *Magis potentiæ locus iure civili denegatur.*
14 *Ninivitæ, Hierosolymitani, & Cananei ob magiæ crimen puniti.*
15 *Saul, & Ochozias ob magiæ crimen morte multati.*
16 *Manasses ex magiæ crimine mortem oppetit.*
17 *Manasses de magiæ crimine testimonium.*
18 *Iezabel vt Onefria notata præcipitata fuit.*
19 *Numa Pompilius, & Tullus Hostilius magiæ crimini dediti.*
20 *Nero, Valerianus, Iulianus apostata magi.*
21 *Zoroaster igne succensus quod magiam sectaretur.*
22 *Simon Magus ob magiæ artem præcipitatus.*
23 *Magiæ sectatores varij qua strage perierunt. & num. 24.*
25 *Magiæ crimen damnatur lege Moysis.*
26 *Magiæ crimen damnatur Regum edictis.*
27 *Magiæ crimen damnatur Prophetarum elogiis.*
28 *Magiæ crimen damnatur iure Ecclesiastica.*
29 *Magiæ crimen damnatur iure civili.*
30 *Curiositatis vitium reprehensum.*
31 *Curiosus pro malefico.*
32 Rub. de curiosis & stationar. *explicata.*
33 *Curiosus vnde dicatur.*
34 *Magiæ dediti peiores sunt ed alias sectas degenerantibus, ipsis etiam Mahumetanis.*
35 *Mahumetanorum gravissimum crimen quodnam erat.*
36 *Virginem Mariam sine labe conceptam asserunt Mahumetani in alcorano.*
37 *Moyses ob quam causam datus est.*
38 Cidena *apud Mahumetanos quid significet.*
39 *Christiani ad Mahumetanam sectam degenerantes*

degenerantes Christo renuntiare non coguntur.

40 *Mahumetanorum secta in quibus potissimum consistat.*

1 Magiæ crimen immane, ac detestabile est, nam ex eo offenditur Deus optim. maxim. Deipara Virgo, & omnes cœlites, & vniversa Ecclesia, genusque humanum, &
2 animata, inanimataque omnia. † Nam eius professores, quo ad primum sunt hæretici, quibus dæmon vtitur, ad fallendos homines quasi formosis meretricibus, quibus hæresia comparatur,
3 *D. Isai. c.* 1. † Et quemadmodum lenones, quando scorti forma defloruit: ex scorto lenam faciunt, ita dæmones cum prima illa hæresis species ita periit, vt minus homines in errorē pelliciantur, ex hæreticis magos faciunt, vt tradit
4 Mart. del Rio *in proloq. Mag.* † Vnde hoc crimen gravius est hæresi propriè dicta, nam in eo primo intervenit idololatria gravior quam Ismaëlitarum, nam illi aureum vitulum coluerunt, *Exod. c.* 32. Hi vero ipsi Cacodæmoni, quem adorant, sacrificant, obedientiæ homagium, & fidelitatis præstant, vt
5 tradit Remig. *lib.* 1. *de dæmonol.* † Quod crimen morte naturali damnatur iure divino Exod. c. 22. *Qui immolat Diis occidetur.* Nam ex eo Rex Achab iussu Dei occiditur à Iehu, *Reg.* 4. *cap.* 9. & Ioas à suis occiditur, *Reg.* 4. *cap.* 12. & Amasias, *Reg.* 4. *c.* 14. *Paralip.* 2. *cap.* 25.
6 † Sequè suos dæmoni addicunt, quod non minus mortis pœna prohibetur, Levit. c. 20. *Si quis dederit de semine suo idolo Moloch morte moriatur*, vt impius Acham, & Manasses fecerunt, *Reg.* 4.
7 *c.* 21. *&* 23. *Paralip.* 2. *c.* 28. † Secundo tanquam Deum dæmonem consulunt, ab eoque edoceri cupiunt, & iuuari, quod pœna mortis Ochoziæ Regi fuit multatum, Reg. 4. c. 1. *Nunc quid non est Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebud Deum Accaron? quamobrem hæc dicit Dominus, de lecto super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris.* † Tertiò rebaptizantur, quod est 8
primus Apostasiæ aditus, vt magis Christianæ religioni afficiāt iniuriam, *c. rebaptizare, c. ostenditur cum aliis de consecrat. distinct.* 4. *c.* 1. *de summa Trinit. & fide Cathol. c. fin. de baptism.* Trident. *sess.* 7. *can.* 9. Quod similiter pœna mortis damnatur, *l. si quis rebaptizare, C. ne sacrum baptis. iteret. l.* 9. *tit.* 4. *p.* 1. 9
† Quarto vt veri apostatæ Deum blasphemant, *l.* 2. *& l.* 3. *C. de apostat.* & exercent ritus, & sacrificia diabolo fœdius, quam vlli olim pagani, *l.* 1. *&* 2. *l. nemo,* 10
C. de pagan. & sacrific. † Quod quia transfugium est de Deo (cui se sacramento militiæ in baptismo addixerant) ad dæmonē eius hostem, non minus debēt morte puniri, quam milites, qui votivam deserunt disciplinam, *l. desertorē, §. is, qui ad hostes. ff. de re mil. l. aut damn. §. hostes autem, l. si quis aliquid, §. trans-* 11
fugæ, ff. de pœn. † Quæ omnia cū in vno cōcurrant crimine, quorū singula morte naturali damnantur, manifestè apparet, quam iustissimè ignito gladio, ac aliis hæreticorum pœnis, puniantur, vt infrà trademus *in cap.* 9. 10. 11. 12
& 12. † Non solum malefici, & haruspices, *vt in l.* 3. *C. de malefic. & math.* sed etiam magi, sortilegi, incantatores, ac divini, quia sunt apostatæ, sunt hæretici, sunt peccantes contra naturam quorum omnium hæc legitima pœna est, vt tradunt Abb. & Hostiens. *in cap. ad abolendam de hæretic. & in cap.* 1. *de apostat.* Brun. *lib.* 5. *de hæretic. cap.* 3. 13
Corrasius *lib.* 3. *Miscellan. cap.* 8. † Et est gravius crimen hæresi proprie dicta, quia non solùm Deo renuntiant, sed dæmoni eius hosti fœderantur, & ab eo edoceri cupiunt, quare licet hæreticis pœnitentiæ locus sit, at tamen

his magis iure civili diserte denegatur,
14 *l.3. C.de apostat.* † Vt sic merito resipis-
cant, nam inter causas præcipuas exci-
dij Ninivæ memorat propheta *Nahum*
c.3. quod in ea magi, & malefici ma-
gni fierent: & eam ob causam minatur
Hierosolymæ *Micha. cap.5.* & Cananei
deleti, & pulsi sedibus suis, *Deuteron.*
15 *cap.18.* † Et Saul non excidit regno,
nisi postquam magiæ præsidia quæsivit,
Regum.1. cap. 28. qua de causa Ocho-
zias fuit morte multatus, *Regum.4.c.1.*
16 † Et Manasses ob maleficiorum imita-
tionem calamitosi regis specimen fuit,
Regum.4. cap. 21. cuius peccatum po-
steri luerunt, *d. Regum.4. cap.25.* adeò
vt nec pacari Deus potuerit Iosiæ pie-
17 tate, *Regum. c.23.* † Nam vt de illo te-
statur Paralip.2. cap. 33. *Observabat*
somnia, sciscitabatur auguria; maleficis
artibus inserviebat, habebat secum Ma-
gos, & incantatores; multaque mala
operatus est coram Domino, vt irritaret
18 *eum.* † Quare Iezabel, vt Venefica no-
tata præcipitata de fenestra fuit, & la-
cerata à canibus, *Reg.4. c. 9.* idemque
finem sortiebatur Ezechias, nisi pœni-
tuisset, *Reg.4.cap.21.*

19 ¶ Et vt sacra prætermittam de ex-
ternis Regibus idem habetur, nam om-
nes qui magiæ dediti sunt strage perie-
runt, vt de Numa Pompilio narrat Plu-
tarch. *in Num.* de Tullo Hostilio Titus
20 Livius *lib.1.ab vrbe condit.* † De Nero-
ne, Plin. *lib.30.c.1.* de Valeriano Nice-
phor. *lib.6.c.10.* de Iuliano apostata, &
aliis idem Nicephor. *lib.10. cap. 29. &*
21 *lib.7. cap.45.* † Nam ipsius magiæ in-
ventor *Cham*, seu *Zoroaster* ab ipso dæ-
mone, quem importunius solicitabat
igne succensus, & concrematus fuit, vt
22 narrat Clemens, *lib.Recognit.* † De Si-
mone mago notissima res, quod in aëre
à dæmone subleuatus, præcipitatusque,
fractis cruribus, cum ignominia, & do-
23 lore interiit. † His similia de Cynope
mago narrat *Prochorus*, de Zaroe, & Ar-
phaxat, Abdias *lib.6.* de Odane, Hol-
lero, Metothimo; Magnus Olaus *in*
histor. Septentr. † De Sopatro, Eunapius 24
in Ædesio, de Orpheo, Mopso, Am-
phiareo, qui omnes magi fuere, & stra-
ge conciderunt, narrat Cæl. Rodigin.
lib.19.antiq.lect. cap.7.

¶ Quare magiæ crimen omni iure 25
prohibetur, & authoritate, nam primo
damnatur lege Moysis Levit.c.19. *Non*
declines ad magos, neque ab ariolis ali-
quid sciscitemini, ne polluamini per eos.
† Secundo Regum edictis Reg.3.c.28. 26
Saul substulit magos de terra, & inter-
fecit eos, qui pythonem habebant in ven-
tre. † Tertio Prophetarum eloquiis, 27
Hierem. cap.27. *Nolite audire prophe-*
tas vestros, & divinos, & somniatores, &
augures, & maleficos. † Quarto iure Ec- 28
clesiastico, *c. si quis Episcopus, cap. non*
oportet, c.aliquanti, c.si quis clericus, hu-
ius 26.q.5. cap.ex tuarum de sortileg. †
Quinto iure civili tam Imperiali, *l.nul-* 29
lus, l.nemo, l.quicumque, C.de malefic.&
mathem. quam Regio, *l.1.tit.23. part.3.*
l.6.tit.13.lib.8.Recop. † Nam vt ait Ec-
clesiast.cap.3. *Altiora te ne quæsieris, &*
fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ 30
præcepit tibi Deus illa cogita semper, &
in pluribus operibus eius ne fueris curio-
sus. † Curiosus pro malefico meminit 31
Horatius, sed locus non occurrit (plura
in id memorat, Cuiac. *lib.10. observat.*
cap.22. & lib. 27. cap.17. † Iustinia-
nus tamen curiosos dixit illos, qui 32
passim delicta in re militari commissa
nuntiabant, vt notat Alciates *in Rub.*
C. de curiosis, & stationar. lib. 11. †
Curiosus enim dicitur à cura non 33
parva, vt putat *Laurent Valla*, sed
magna, & nimia, & ita qui de rebus
vanis, & futilibus admodum satage-
bant, dicebantur *curiosi*, & sic in ma-
lam partem pro malefico invaluit *in l.*
nemo aruspex. C. de malef. & mathem.

Sileat

Sileat omnibus perpetuo divinandi curiositas.

APPENDIX.

34 Magiæ crimen gravius esse hæresi propriè dicta asserui, *numero.* 4. nam qui ad magiam huiusmodi deflectunt peiores sunt, quam qui ad cæteras diaboli sectas degenerant, etiam Mahumetanas, cum illi nunquam Deũ abnegent, nec Deiparæ Virginis Mariæ patrocinia renuncient, neque alias abominationes faciant, quales isti perditi, *de quibus sup. lib. 2. cap. 7. ex num. 6.*
35 † Nam apud Mahumetanos Christum Dominum abnegare, aut beatissimam eius matrem Mariam maledicere crimen gravissimum est, tum quia ex eorum propagine Mahumet se natum gloriabatur, quem maledicere crimen læsæ maiestatis fuit, *l. 1. C. si quis imperatori maledix. l. quisquis, C. ad l. Iul.*
36 *Maiestat.* † Tum etiam quia Virginem Mariam beatissimam prædicant in Alcoram conceptam sine peccato originali, ex qua Christus Dominus carnem suscepit, quem dicunt *Rhob Ala*, hoc est, *Spiritum Dei*, datum ad generis humani reparationem in eius vtero,
37 *Rhob Ala bem Mariem.* † Nam dicunt primo datum Moysim ad legis promulgationem, quem quia Hebræi non perceperunt missum fuisse à Deo Spiritum eius Iesum Christum, quem Hebræi crucifigere volentes, in cœlum raptum, missum postea Mahumet, vt veritatem doceret, suadentes ex illo D. Ioan. cap. 17. *Cum venerit ille spiritus*
38 *veritatis docebit vos.* † Et ita his tribus appellant *Cidena*, quod significat, *Dominus noster*, legum promulgatores *Cidena Muza, Cidena Iza, & Cidena Mahumet*, ad suos stabiliendos errores vera
39 falsis admiscentes. † Quare ad Mahumetanam sectam degenerantes Christiani non coguntur Christum Dominum abnegare, aut eius beatissimam matrem maledicere, aut fidem renunciare, sed solum dicere, *Lahidla hed Ala Mahumet arazel Ala*, quod significat, *Vnus Deus est, & hac veritas docuit Mahumet.* † In quo tota Mahume- 40
tanorum religio versatur, quia eius fide salvos fieri credunt, errantes in Trinitate, & verbi incarnatione, Mahumet prophetam Dei & veritatis authorem confitentes, qui Sathanæ discipulus, & pater mendacij fuit, vt de eius testatur magistro D. Ioan. cap. 8. *Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur, quia mendax est.*

CAPVT VII.

De magiæ huiusmodi qualificatione, sive de his, quæ sapiunt hæresim.

SVMMARIVM.

1 *Magiæ crimina trifariæ sunt naturæ.*
2 *Maleficia distinguuntur in hæreticalia, & non hæreticalia.*
3 *Invocare dæmonem ad faciendum quod facere nequit sapit hæresim.*
4 *Credere dæmoni tanquam Deo est merè hæreticum.*
5 *Petere à dæmone quæ non repugnant eius naturæ non sapit hæresim.*
6 *Barbatia de maleficiorum differentiis reprehensus.*
7 *Inquisitores de solis criminibus, quæ hæresim sapiunt cognoscunt.*
8 *Dæmonem tanquam Deum consulere sapit hæresim.*
9 *Latriam dæmoni submittere sapit hæresim.*
10 *Cupere à dæmone edoceri de rebus, quæ*

quæ sunt Deo reservata sapit hæresim.

11 *A Dæmone petere, quæ naturæ eius repugnant sapit hæresim.*

12 *Hæreticalia sunt omnia quæ cum mago hæreticali exercentur.*

13 *Hostiam consecratam miscere ad maleficia sapit hæresim.*

14 *Chrismata sacra, aut aliud sacramentorum miscere ad maleficia sapit hæresim.*

15 *Verbis Evangeliorum, vel sacræ scripturæ abuti ad alium sensum quam Ecclesia instituit, est de hæresi suspectum.*

16 *Baptizare imagines sapit hæresim.*

17 *Baptizare pueros sapit hæresim.*

18 *Sacramentalia miscere putantes habere virtutem efficaciorem ad maleficia sapit hæresim.*

19 *Sentire aliter de sacramentis quàm Ecclesia sapit hæresim.*

20 *Invocare dæmonem vt amicum Dei, & charum sapit hæresim.*

20 *Hæreticus est qui perversum habet dogma, aut falsas, aut novas opiniones gignit.*

21 *Futura contingentia petere à dæmone sapit hæresim.*

22 *Præsentia, aut præterita petere à dæmone, vt ab ipso creatore, sapit hæresim.*

23 *Omnia, quæ fiunt à mago expressa dæmonis professione, sunt hæreticalia.*

24 *Societas omnis cum dæmone prohibita nobis est.*

25 *Comensis qui putavit invocationem dæmonis licitam per modum imperii reprehensus.*

26 *Invocatio dæmonis ab habente pactũ inter hæreticalia annumeratur.*

27 *Hæreticalia respectu operis*

28 *Adoratio data Angelis, & hominibus.*

29 *Duliæ veneratio sanctis, & beatis data vt Dei Charis.*

30 *Dæmoni duliæ, nec latriæ cultus datur etiam respectu creatoris.*

31 *Dæmoni latriæ cultum, vel duliæ exhibentes tanquam hæretici sunt habendi.*

32 *Hæresis non in opere, sed in mentis errore consistit.*

33 *Factum malum, præsumitur mala intentione factum.*

34 *Facta suaptè natura hæretica.*

35 *Præsumptiones iuris verè, & propriè probationes dicuntur.*

36 *Facta fortiora sunt ad demonstrãdum animum, quam verba.*

37 *Animus talis præsumitur qualia facta.*

38 *Plus est in factis demonstrare, quam verbis enucleare.*

39 *Omne maleficium prava intentione præsumitur factum.*

40 *Facta maiorem animi deliberationem præsumunt quam verba.*

41 *Facta confessa, vel probata quæ mala sunt sua natura, non excusantur facientes, si dicant se prava intentione non fecisse.*

42 *Hæreticus non dicitur nisi qui perversum dogma in mente recepit.*

43 *Ecclesia non iudicat de occultis.*

44 *Factis præsumitur de affectu.*

45 *Facientes alia quæ magi hæreticales facere solent pro hæreticis habentur.*

46 *Ceremoniæ, & cultus æterni sunt signa ad observandam quampiam religionem.*

47 *Diabolus solet sanctissimis quoque rebus abuti vt in errorem facilius homines dilabantur.*

48 *Facientes*

48 *Facientes, quæ ab Ecclesia non sunt instituta fieri, valde sunt suspecti.*
49 *Facta mala confessus & pravam intentionem negans tanquam hæreticus puniendus.*

1 OMNIA magiæ crimina, de quibus suscipitur disputatio, trifariæ sunt naturæ: nam aut sunt *hæretica facta*, id est, qui hæresim præ se ferunt, aut *hæreticalia*, sive quæ sapiunt hæresim, aut *non hæreticalia*, quæ peccato tãtum aut superstitione involuuntur,
2 † In quorum primo ab aliis dissentio, qui maleficia omnia in hæreticalia, & non hæreticalia, tantum distinguunt, ut tradunt Paul. Grilland. *de sortileg. q.* 10. *ex. nu.* 2. *&* *q.* 11. *ex. n.* 1. Nicol. Eymeric. *in director. Inquisit. p.* 2. *q.* 42. Navarr. *in Manual. cap.* 11. *ex n.* 28. Iul. Clar. *lib.* 5. *Receptar.* §.*hæresis*, Farina. *tom.* 1. *q.* 20. *ex num.* 79.
3 Marta *de iurisdic. p.* 2. *c.* 12. *n.* 2. † Invocare enim dæmonem ad faciendum, quod ipse neque scire, neque facere potest, ut revelare futura, & suscitare mortuum, sapit tantum hæresim manifestam Alphon. Castro *lib.* 1. *de iust. heret. puni. c,* 15. Cuman. *in Lucerna Inquisi. v. sacra abuti*, Roias *de hæretic. p.* 2. *aßert.* 12. *n.* 267. Grilland. *de sortileg. d. q.* 10. *n.* 16. Farinac. *d. q.* 20. *n.* 85, † Credere autem illa posse præsta-
4 re ex propria virtute non solum sapit hæresim, sed est mere hæreticum, quia tribuere creaturæ, quæ sunt propria creatoris, est error in mente, in quo propriè hæresis consistit, *c. hæresis c. hæreticus* 24. *q.* 3. † Petere autem, ut reve-
5 let furta, aut ad libidinem tentet, aut quid aliud quod eius naturæ non repugnat, neque est hæreticum, neque hæreticale, quia nullus fidei error contrarius accedit Eymeric. *d. q.* 42. Panorm. *in c. de sortileg.* Grillan. *d. q.* 10. *n.* 16.
6 Oldrad *cons.* 210. † Quod quia non ita distinguit Barbat. *cõs.* 55. *lib.* 1. indoctè contendit quod dæmon invocare ad cognoscendũ, vel faciendum, quod ipse facere, vel cognoscere potest á Deo non impeditus, sapit hæresim manifestam, & ideo eius cognitionem ad dños hæreticæ pravitatis Inquisitores pertinere, quem sequuntur Pegna *ad Eymeric. d. q.* 42. Spina *in Apolog.* 4. *adversus Ponzinib.* † Sed cum in his nullus 7
mentis error sit, neque sapit hæresim, neque ad dominos hæreticæ pravitatis Inquisitores pertinet, *c. accusatus.* § *sane de hæret. lib.* 6. *Inquisitores hæreticæ pravitatis a sede Apostolica deputati de divinationibus, aut sortilegiis (nisi hæresim saperet manifestam) se intromittere non debent.*

¶ Sapere autem hæresim dicitur quando actus ex se divinitatem aliquã creaturæ tribuit, ut qui dæmonem tanquam Deum consulit, *c. ii qui* 26. *q.* 2. *c. igitur. d.* 26. *q* 4. Archidiacon. *in, d.* §.*sane*, Oldrad. *cons.* 210. † Vel ei sub- 9
mittit latriam, eum tanquam Deum adorando. *d. c. igitur d.* 26. *q.* 4. nam etiam Angelos bonos & beatos latriæ veneratione adorantes sunt hæretici, *c. quidam hæretici* 24. *q.* 3. Quinimo dæmones Dei hostes, prohibitum *Exod. c.* 20. 10
Leuit. 19. † Vel ab eis edoceri cupiunt de rebus, quæ sunt Deo reservatæ, ut fecit Ochozias consulens Beelzebut de morbi eventu, *Reg.* 4. *c.* 1. vel de futuro belli contingente, ut Saul. *Reg.* 1. *c.* 28. † Vel á dæmone petiit, quæ sunt 11
ultra suam naturam, ut Solem sistat sicut Iosue, *Iosue. c.* 10. mortuum suscitet, ut pytonissa putabatur, *Reg.* 1. *c.* 28. hominem, transformet ut Nabuchodonosor, *Dani. c.* 4. Vel quid simile quod solius Dei est, ut tradunt, D. Thom. Alb. Mag. Bonavent. & alii *in sent.* 2. *dist.* 7.

¶ Item sunt hæreticalia omnia, quæ 12
cum aliquo dicto, aut facto hæretico

exercentur, ut si quis in sortilegio etiā amatorio Deum abnegaret, vel crederet illa posse voluntatem cogere, vel quid simile, quod fidei repugnat articulis, quod est hæresis, *c. hac est fides*
13 24. *q.* 1. † Vel misceantur aliqua Ecclesiæ sacramenta, ut hostia consecrata, *c. accusatus §. sane de haretic. lib.* 6. Nā licet nullum hæreticum proferat verbū, satis suspectus est de fide, qui sacro sanctum illud Salvatoris corpus pro dæmonis responsis offert, aut conviciat, ut tradit Grilland. *d. q.* 10. *n.* 4. † Item si
14 misceatur sacrum Chrysma, aut aliquid aliorum sacramentorum, quia faciendo mentionem de corpore & sanguine Christi, & baptismo, consequens est vt etiam intelligatur de aliis sacramentis; quia de similibus simile est iudicium, *c. inter cateras de rescrip.* & ita concludit Comens. *in lucerna Inquis. v. sacra abuti.* † Item si abutantur verbis Evan-
15 geliorum vel sacræ scripturæ ad alium finem quam Deus instituit, nam eo solo est sortilegium qualificatum, & valde hæresi suspectum, ut tradit Roias *de haretic. p.* 2. *assert.* 12. *n.* 167. quia hæreticorum proprium est verba sacræ scripturæ commutare, ut tradit D. Paul. *ad Timoth.* 1. *c.* 1. †. Item sunt hæreti-
16 calia quæ præ se ferunt aliquid, quod est hæresis, ut baptizare imagines, quia est error putare illas esse capaces huius sacramenti, ut docet, Franc, Pegn. *in direct. Inquis. p.* 2. *comm.* 67. † Vel
17 rebaptizare pueros, vel materiam baptismalem esse aliam, quam Christus instituit, *c. rebaptizare, c. ostenditur de consecrat. dist.* 4. *cap. fin de baptism.* Trident *sess.* 7. *can.* 11. † Vel miscean-
18 tur sacramentalia ut aqua benedicta, thura paschalia, ramos Dominicæ in passione, Agnos Dei, Aræ fragmentum, & alia Ecclesiastico ritu benedicta, & consecrata credens ad maleficia habere virtutem efficaciorem, ut tradit Comens. *in Lucern. Inquisi. v. sacra abuti.* † Quia cum non adhibuisset, nisi crederet habere virtutem ad maleficiorum operationem, hæresis est, quia aliter sentit de sacramentis, & sacramentalibus quam Ecclesia instituit, *c. ad abolendam de heretic. lib.* 6.

¶ Item sunt hæreticalia omnia in quibus dæmon invocatur, ut amicus Dei, & carus, vel si putat hoc non esse peccatum, vel saltem non graue, vt tradit Fran. Suarez *lib.* 2. *de relig. cap.* 8. † Quia ille qui peruersum habet dogma á fide, vel falsas, aut nouas opinio- 20
nes gignit, aut fouet, est hæreticus manifestus, *cap. hareticus, cap. inter schisma.* 24. *q.* 3. † Vel petat á dæmone illa quæ ipse facere, vel cognoscere non 21
potest, vt futura contingentia, secreta cordis humani, & similia Deo reseruata, quia est tribuere creaturæ, quæ sunt propria creatoris, quod est hæreticum. *d. §. sane de heretic. lib.* 6. † Vel etiam illa, quæ ipse valet præstare, si tamen 22
credit illa posse scire, vel facere, etiam Deo non permitente, vel petat non vt à creatura, sed vt à Deo omnino infallibiliter, vt tradit Bart. Spina *lib. de artib. magic. concl.* 1. *cum sequent.*

¶ Item sunt hæreticalia omnia quæ fiunt ab hæretico, vel mago, qui est de 23
expressa dæmonis professione: nam licet non respectu operis, saltem respectu operantis hæreticalia sunt, vt tradūt Menoc, *de arbitrar. lib.* 2. *cas.* 388. *n.* 4. Farinac. *d. q.* 20. *ex n.* 81. Marta *de iurisdict. p.* 2. *cap.* 12. † Non solum quan- 24
do fiunt per modum adorationis, sed etiam per modum Imperij, quia omne commercium cum dæmone nobis interdictum est, vel ipso Apostolo proclamante Corinth. cap. 10. *Nolo socios vos fieri dæmoniorum.* † Vnde errat Co- 25
mens. *in Lucerna Inquisit. v. demones inuocare*, docens invocationem dæmonis per modum Imperij esse licitā: quia cum

cum illud non sit per exorcisticam dignitatem, omnis via perclusa est, ut do-
26 cet conciuis meus Simanc. *de Catol. inst. c.* 21. *n.* 13. † Et cum talis invocatio à mago fit habente pactum expressum manifestam sapit hæresim, licet non misceantur verba hæreticalia, ut contra Grillandum tenētCastro *de iusta hæreticor. punit. l.*1. *cap.* 15. Oldr. *d cons.*210.

¶ Item sunt hæreticalia omnes invo-
27 cationes dæmonis etiam á non habente expressum pactum, dum dæmoni offeruntur sacrificia, adorationes, suffumigationes, summissiones, cantus, & orationes execrabiles, vel quid aliud ex arte adhibitum, etiam si incerto numini offerant, vel alio quam dæmonis nomine, ut sacerdotes Baal, qui in ipso dæmonem invocabant, *Reg.* 4. *cap.* 18. † Nam licet adorationem absque reprehensione Angelis tribuant sancti viri,
28 vt Abraham, *Genes. cap.* 18 Loth. *Genes.* 19 & datam videamus Angelo Manue, *Iudic* 13. Item & Regibus, vt Assuero, *Ester. cap.* 3. Dauid. *Reg.* 3. *cap.* 1. Prophetis, vt Ietro, *Exod. cap.* 18.
29 † In illis enim propter superioritatem, & naturæ excellentiam, qua Deo chariores præsumuntur merito ab inferioribus adorantur duliæ veneratione, ut sancti, & alij beati Deo chari, quia in illis Deum venerantur, ut tradit Pegn. *in direct. Inquis. part.* 2. *comm.* 67. † Quod secus est in dæmone. nam nullo
30 modo licitum est ei latriæ cultum, vel duliæ venerationem submittere etiam respectu creatoris; nam hæc est hæresis damnata ab Inquisitoribus Aragoniæ de mandato Domini Papæ, ut testatur Eymeric. *vbi sup. p.* 2. *q.* 10 † Quare dæmoni latriæ cultum, vel duliæ exhibentes, credentes, sacrificantes, invocantes,
31 vel aliquid Deo reservatum tribuentes tanquam hæretici sunt habendi, ut tradit idem Eymeric. *d. part.* 2. *q.* 43. & ibi Pegn. *comm.* 68.

¶ Nam licet nullus facto dicatur hæreticus, quia hæresis non in opere, sed in mentis errore consistit, *cap. hæresis,*
cap. hæreticus 24. *q.* 3. D. Thom. 2. 2. 32
q 11. *art* 2. Castro *lib.* 1. *de iusta hæret. punit. cap.* 7. Tabiena *in summ. v. hæreticus, nu.* 1. *& copiosius* §. 25. *num.* 66. Simanc. *de Cathol. inst. tit.* 31. *num.* 4. Albertin. *de agnoscend. assert. q.* 2. *n.* 2. Couarr. *lib.* 3. *variarum.* Brun. *de hæretic. lib.* 1. *cap.* 2. Rojas *p.* 1. *q.* 40. Cano *lib.* 12. *cap.* 8. † Attamen quia
ex facto animi error ostenditur rectè 33
quis punitur pro hæretico, nam cum factum sua apte natura est damnatum, & malum præsumitur mala intentione factum. *l. si non convicii, C. de iniuriis, & famos. libel. cap.* 1. *de præsumpt.* Panormit. *in cap. cum te n.* 29 *de re iudic. & in cap. ad hæc num.* 1. *&* 3. *de appellat.* & facit text. *in l. nam ludus, & in l. item Mela. D. ad l. aquil.* † Vt si
quis dæmones adoraret, idolis genua 34
flecteret, reverentiam hæreticis scienter, & suo more, exhiberet, communionem ab eis, vel consolationem acciperet, aut se more Iudæorum circunci-deret, incantationes faceret, vel similia, quæ nullo modo possunt in bonam partem accipi, ut docet Eymeric. *d. p.* 2. *q.*
34. † Nam hæc facta pro manifesta hæ- 35
resi habentur, cum ex eis oriantur iuris præsumptiones, quæ verè, & proprie probationes dicuntur. *l. fin. D. de probat* Ias. *in l.* 1. *n.* 9. *C. de militar. testam. & in. l. sicut Imperator, num.* 8.
D de legat. 1. † Imo fortiora sunt fac- 36
ta ad demonstrandum animum quam verba *l. nostram provisionem.* C. *de testā. l.* 3. §. *falsus. D. rem. ratam haber. l. fin. C. de repudiand. hæred.* Nam ex factis, & gestis exterioribus animus, & voluntas intelligitur, *l. nutum. D de leg.* 3.
cap. vidua de regul. iur. † Siquidem ta- 37
lis præsumitur animus qualia facta, *cap. existiment* 11. *quæst.* 3 *cap. cauete,* 22.

quæst. 5. quia rei qualitas agentis intentionem demonstrat. *l. non codicil-*
38 *lum. C. de testam.* † Quia qualis est actus talis est iudicandus animus *l. si proponis.* §.1. *D. de inoffic. testam.* Cum plus sit factis demonstrare, quam verbis enucleare. *l. si tamen.* §. *ei qui servum. D. de ædilit. edict. l. reprehendenda. C. de instit. & substitut.* † Quare dum
39 factum per se est damnatum, præsumitur mala intentio in faciente. *l. si convitij. C. de iniur. c.* 1. *de præsumpt.* Omne enim maleficium prava intentione,
40 & voluntate præsumitur factum. *l. nam ludus. l. item Mela D. ad l. aquil.* † Maiorem enim animi voluntatem, & deliberationem facta, quam verba ostendũt, *cap. filii de hæretic. cap. contra Christianos eod. tit. lib. 6. cap. dilecti de appellat. cap. fin. distinct.* 30. *l. Paulus. D. rem ratam haber.*

41 ¶ Vnde licet talis Magus dum convincitur magorum imagines adorasse, invocasse dæmones, fecisse pactum, vel quid tale infidelitatis opus, non excusabitur, etiam si dicat se prava intentione non fecisse, puta mulieris in amorem pelliciendæ, vel thesauros inveniendi, quod per se non est hæreticum factum, ut probat Simanc. *de Cathol. inst. tit.* 30. *n.* 26. † Nam hæreticus non dici-
42 tur, nisi qui perversum dogma in mente recepit contra aliquem fidei articulum. Imola, & Ant. *in cap. firmiter de summ. Trinit. & fide Catho.* Brun. *de hæret. lib.* 1. *c.* 2. Guerrero *in Thesa. relig. tit. de hæret. num.* 20. Iul Clarus *in Pract.* § *hæresis*, Albertin. *de agnoscend. asser. q.* 6. *nu.* 8. *& q.* 23. *num.* 52. † Sed quia Ecclesia non iudicat de occul-
43 tis, *cap. sicut tuis, cap. tua nos de simonia.* Nam ex his quæ sunt in animo, solus Deus cognitor est, *cap. nunc quid, de pœnit. dist.* 1. nec per testes probari possunt Innocent. *in c. super eo, de renunt.* Hippol. *in l.* 1. §. *divus Adrian.* §. *D. l. Corn. de siccar. n.* 36. *& in. l.* 1. C. *eod. n.* 28. † Per signa exteriora animũ 44
interpretatur, nam factis præsumitur de affectu, *cap. qui viderit* 22. *q.* 5. *cap. nuper de bigam. l. dolum. C. de dolo*, quia plus est in facto, quam in verbo aliquid facere, *cap. dilecti, de appellat.* nec refert an quis voluntatem suam exprimat verbis, an factis. *l. de quibus D. de le-* 45
gib. † Vnde merito talia facientes, quæ hæretici, aut magi hæreticales facere solent pro hæreticis habentur, ex iuris præsumptione, quæ liquidissima probatio est Glos. *in l. si tutor peritus. C. de periculo tutor.* Bald. *in rub. de præsumpt.*
n. 5. † Nam ceremonia, & cultus exter- 46
ni, sunt mores, & ritus ad observandam quampiam religionem, ut sic merito eam habere censeatur, cuius ceremoniis & ritibus utitur, *cap. fin. dist.* 30. *cap.* 2. *cap. filii, contra Christianos de hæretic. lib.* 6. Archid. *in cap. fin. de baptis.* Roias *de hæretic. p.* 1. *num.* 314. 47
† Etiam si talis cultus religiosissimus videatur in ieiuniis, pœnitentiis, orationibus positus in quibus nihil mali esse videtur, nam solet diabolus sanctissimis quoque rebus abuti, ut in errorem facilius homines dilabantur, nam ut ait Apostolus ad Colossens. cap. 2. *Nemo ergo vos seducat in cibo, vel potu, aut parte diei festi, aut Neomeniæ, aut Sabbathorum, &c.* † Neque excusari
possunt ignorantia, quia eo quod fa- 48
ciunt, quæ ab Ecclesia non sunt recepta, aut instituta fieri valde sunt suspecti, quia nullus dicere, aut facere non præsumitur, nisi quod prius mente cogitavit. *l. labeo. D. de supellect. legat.* & ita licet intentionem neget, facta prædicant. *cap. cavete* 22. *q.* 5. *cap. humanæ aures. d.* 22. *q.* 4. *cap.*
existimant. 11. *q.* 3. † Vnde dum se ta- 49
lia fecisse profitetur, sed pravam intentionem negat, tanquam pertinax negativus est relaxandus curiæ sæculari
lari

lari ad punitionem, Anan. *in cap. excommunicamus.* § *credentes de hæretic. num.* 11. Turrecrem. *in summ. Eccles. lib.* 4. *cap.* 4. Imola *in Clemen.* 1. §. *fin. de vsuris.* Roias *de hæretic. part.* 1. *ex num.* 276. & *max. num.* 311. Albertin. *de agnoscend. assert. q.* 32. *num* 17. & *q.* 34. *num.* 53. & *q.* 36. *num.* 18. Simanc. *de Cathol. inst. tit.* 24. & 47. *n.* 22. & *in Enchirid. tit.* 40.

CAPVT VIII.

De sortilegiis non hæreticalibus.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticalia non sunt, quæ fiunt à non habente pactum expressum, dum nullus fidei error contrarius accedit.*

2 *Dæmonem invocare vt revelet præsentia, aut præterita, rem loco moveat, insecta viventia producat, & alia quæ sua naturæ sunt, non est hæreticale.*

3 *Invocare dæmonem vt spiritum scientem, & valentem ex divina permissione ordinaria, non est hæreticum.*

4 *Respondetur ad obiecta de pacto habente cum dæmone.*

5 *D. Thomas de sortilegiis hæreticalibus explicatus*

6 *Apostasia non semper hæresim continet.*

7 *Invocatio non semper exhibet actum latriæ.*

8 *Invocare in iure pro implorare auxilium.*

9 *Divinationes, quæ varias observationes continent, non sunt hæreticales per se.*

10 *Eymericus de chiromantia reprehensus, qui putavit indistincte damnari ex pacto.*

11 *Chiromantia in multis casibus naturalibus permissa*

12 *Sortilegia quæ tendunt ad occulti indagationem non sunt hæreticalia, etiam si dæmonis expectetur auxilium.*

13 *Dæmonem invocare vt mulierem in amorem pelliciat non est hæreticale.*

14 *Sortilegia, & imagines facere ad procurandum amorem mulieris, vel morbum curandum per se non sunt hereticalia.*

15 *Sacramentalia admiscere dum non credit ad maleficia habere virtutem, non est hæreticum.*

16 *Sanctorum reliquiis vti ad maleficia non est hæreticum.*

17 *Imagines sanctorum conviciare non est hæreticum.*

18 *Hostiam non consecratam admiscere licet sacerdos super eam plures missas celebraverit, non est hæreticum.*

19 *Hostiam non consecratã populo adorandam proponere non est hæreticum.*

19 *Spoliare altaria, & consueta luminaria extinguere non est hæreticum.*

20 *Missas celebrare super hostiam litteris inscriptam, aut super cuticulam panis aptã ad sortilegia, non est hæreticum.*

21 *Hæreticum sola mens facit dum in ea quæ sunt fidei errat per intellectum.*

22 *Nullum opus externum quantumvis horrendum, est hæreticum.*

23 *Error solus in eo, qui paratus est corrigi, non facit quempiam hæreticum.*

24 *Marcellinus Pont. max. de heresi excusatus*

25 *Divus Cyprianus de hæresi excusatus.*

26 *Lessius Episcopus Cordubens. de hæresi excusatus*

27 *D. Paulus reprehendit D. Petrum principem Apostolorum*

28 *D. Augustinus, & D. Hieronymus contrarias sententias protulerunt.*

1 NOn hæreticalia autem sunt omnia, quæ fiunt à non habente pactum expressum cum dæmone, dum nullus fidei error contrarius accedat, ut si invocaretur dæmon ad faciendum, vel cognoscendum, quod ipse facere vel cognoscere potest à Deo non impeditus, ut docent Menoch, *de Arbitrar. cas.* 388. Oldrad. *cons.* 210. Farinac. *q.* 20. *tom.* 1. Tiraq. *de pœn. cas.* 4. *n.* 3. Gilland. *de sortileg. q.* 10. *n.* 13. *& q.* 11. *num.* 19. & 20. † Vel revelare præsentia, &
2 præterita, res loco movere, insecta viventia producere, tempestates excitare, & similia quæ dæmoni naturæ non repugnant, de quibus in suis locis fuse à nobis actum est *lib.* 1. *&* 2. † Nam
3 invocare dæmonem ad quodcumque opus naturæ, non ut dæmonem, sed ut spiritum scientem, & valentem ex divina permissione ordinaria præstare, non est hæreticum, quia nullum errorem in mente fouet, in quo hæresis consistit, *cap hæresis, cap. hæreticus* 24.
4 *quæst.* 3. † Neque in contrarium facit Nicolaus Eymericus *in direct Inquisit. part.* 2. *quæst.* 43. dum post annumeratos multos casus, in quibus hæresis intervenit, hæc subdit ex D. Thom. *In aliis operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dæmonis expectatur, in omnibus enim est apostasia à fide propter pactum initum cum dæmone, vel verbo tenus si invocatio intersit, vel facto aliquo, etiam si sacrificia desint.* † Quia ibi *Diuus Thomas*, ex quo præ-
5 dicta verba refert, *ex Sentent.* 2. *dist.* 7. *art. fin* de sortilegiis agit hæreticalibus, in quibus à dæmone quæritur aliquid quod est extra suam naturam, per meram invocationem virtute præcedentis pacti, quod satis hæresim ipsomet Eymerico docente, & Pegna, *commentario* 68.

¶ Neque minus obstat Albertus Magnus, vere magnus, & omni commendatione dignus *in Sentent.* 3. *distin.* 7. *art. fin.* dum ait, *Si autem non sit* (de invocatione agit) *nisi opere simplici tunc est apostasia*, nam apostasia non semper hæresim continet, nam quandoque transgressionem præcepti significat, *cap. si quis venerit, cap. illud, de maioritate, & obedientia*, Glos. *in cap.* 1. *de apostat.* quæ in quocumque magiæ opere intervenit, ut tradit Petr. Binsfeldus *in confessionibus malef. part.* 1. † Nec invocatio semper exhibet actum 7
latriæ, ut docet D. Augustinus *tom.* 3. *lib.* 1. *locution.* cuius hæc sunt verba; *Iacob benedicens nepotes suos filios Ioseph, ait inter cætera: invocabitur in his nomen meum, nomen patrum meorum: quare notandum non solum exauditionem, sed etiam invocationem dici aliquando, quæ non Dei, sed hominis sunt.* † Et in iu- 8
re invocare accipitur pro implorare auxilium, seu gladium civilis Magistratus, *l. Episcopale. C. de Episcopali audientia. capite primo de officio Ordinarii*, Baldus *in l.* 1. *D. si quis ius discreti non obtemperaverit.*

¶ Item non sunt hæreticalia per se Astrologia, Physiognomia, Chiromantia, Augurium, Sortilegium, & simi- 9
lia in quibus vanæ sunt observationes, aut superstitiosæ vanitates, ut tradunt Eymeric. *in direct. Inquisit. p.* 2. *q.* 42. & ibi Franc. Pegna *comm.* 67. Marta *de iurisdict. part* 2. *cap.* 12. *num.* 6. Farinac, *tom.* 1. *quæst.* 20. *Menoch. de arbitr. cas* 388. † Dum tamen caveas ab Ey- 10
merico. *part.* 2. *quæst.* 43. dum de chiromantia

mantia agens, generalia verba scripta reliquit: *Quidam sunt sortilegi, & divinatores meri, ut qui ex manus delineamentis divinant, & iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis.*

11 † Nam chiromantia in multis casibus naturalibus permissa est, ut diximus *lib. 1. cap. 9.* quam licet superstitiosi homines somniis suis depravaverunt, non propterea, quæ naturalem habent causam, respuenda sunt, quia propter malos pisces non rumpimus retia, nec debemus occidere impium cum iusto,
12 *Genes. capite* 18. † Item non sunt hæreticalia sortilegia omnia, quæ tendunt ad alicuius occulti cognitionem etiam si dæmonis expectetur auxilium, ut qui per inspectionem Astrolabii furtũ
13 indagare procurat, ut in *cap. ex tuarum. de sortileg.* †. Ita dæmonem invocare, ut mulierem ad libidinem tentet, vel in amorem pelliciat, non est hæreticum per se, quia Dominus eum vocat tentatorem *Matth. c.* 4. & ita tenent Panorm. *in cap. in tabulis. de sortileg.*
14 Comens. *in lucerna Inquis. v. sortilegia,* D. Thomas 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. † Neque etiam sortilegia, quæ imagines faciunt ad procurandum amorem mulieris, vel alicujus morbi curationem (nisi in professoribus, & pactum expressum habentibus) ullo modo hæresim sapiunt per se, quia magis est superstitiosum, quam hæreticum, ut docet D. Augustinus *lib.* 10. *civitatis Dei, cum aliis* per Oldr. *cons.* 208. Geminianus *in cap. accusatus de hæretic. in lib. 6.*

15 ¶ Item non est hæreticale admiscere sacramentalia, dum non credit habere virtutem ad maleficia, quia actus nudus & per se non est hæreticus, sed superstitiosus, ut tradit hæreticæ pravitatis Inquisitor Paul. Grillan. *de sorti-*
16 *le. q.* 10. *n.* 15. 16. 17. & 18. † Nec non etiam miscere reliquias sanctorum, aut eas dissolvere ad maleficia, non est hæreticum, quia non est contra latriam, sed contra duliæ venerationem, ut tradunt Veracruz *lib.* 1. *de adordt. disp.* 6. *c.* 8. Suarez *de Relig. lib.* 3. *cap.* 6. Valent. *tom.* 3. *disp.* 1. *q.* 24. *pun.* 2. 17
† Et sic similiter non est hæreticale imagines beatæ Virginis (etsi ei maxima veneratio debeatur) vel aliorum beatorum terra prosternere, aut ausu temerario compungere, vel conviciare, licet gravissimum sit peccatũ, *c. si canonica §. fin. de offi. ordin. lib. 6.* † Itẽ 18
admiscere hostiam non consecratam, licet sacerdos plures Missas super illa celebraverit, quod putatur aptũ ad amorem conciliandum, non pertinet ad hæresim, *c. de homine de celebrat. miss.* † Itẽ
nec clericus dicitur hæreticus, qui ta- 19
lem hostiam non consecratam populo adorandam proponit, nec qui causa doloris expoliat altaria, & consueta luminaria extinguit, vel celebrat Missas defunctorum, pro vivis, ut citius moriantur, *c. quicumque h.* 26. *q.* 5. † Si- 20
militer si super hostiam litteris inscriptam, quæ putantur apta ad sortilegia Missas celebraverit, aut super cuticulam panis, vel quid simile aptum ad maleficia, non est hæreticus, *c. si quis Episcopus. d.* 26. *q.* 5.

¶ Hæreticum enim sola mens facit,
dum in ea quæ sunt fidei errant per in- 21
tellectum, & pertinaciter adhæret errori, per voluntatem approbans falsa pro veris, & vera pro falsis ut docent D. Thom. 2. 2. *q.* 11 *art.* 1. Alexand. de Ales *p.* 2. *q.* 181. *memb.* 1. Albertin. *de agnoscend. assert. q.* 2. *n.* 12. & *q.* 6. *n.* 8. & *q.* 23. *n.* 52. Palac. Rubeus *in allegat. de hæresi.* §. 3. & 3. † Itaque
nullum opus exterius quan tumuis hor- 22
rendum est hæresis absque errore in intellectu, sive in eo, ut moto à voluntate eligente, taliter quod in hæretico requiratur falsa credulitas ex parte rationis, & perversa voluntas ex parte

concu

oncupiscibili, *cap. dixit Apostolus* 24. 3. *cap. excommunicamus.* §. *credentes*
23 *de haeretic. cum aliis* per Ioan. Roias *de haeretic. p.* 1. *c.* 1. *ex n.* 34. † Neque si paratus est corrigi, pro haeretico est iudicandus, quia error solus non facit haereticum, sed iunctus cum pertinacia, ut tradunt Cardinal. Turrecrem. *in sum. Eccles. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 1. & Archiepis. Florent. *in sum p.* 2 *tit.* 12. *cap.* 5. Episc. Simanc. *de Catho. inst. c.* 31. *n.* 7. *& c.* 25. *n.* 2. *& in Enchirid tit.* 49. *n.* 4. Albertin. *ubi sup. & tract. de haeretic. in rub. lib.* 6. *q.* 1. *n* 19. *& q.* 13 *n.* 14. Nã
24 ut ait D. August. *lib* 1 *de Trinit. Errare potero, sed haereticus non ero.* † Nam eo excusatur Marcellinus Pontifex max. qui tempore Diocletiani, & Maximiani à paganis compulsus idolo thurifica-
25 vit, ut habetur in *c. nunc autem, dist.* 21. † Et sanctissimus Ossius Episcopus Cordubensis, qui Nicaenae synodo praefuit, Illiberitano, Arelatensi, & aliis multis à Pagano compulsus idolis flectit genua mente tamen intacta, ut multis adductis comprobat omnigena eru-
26 ditione clarus amicus noster. D. Bern. Alderete *lib.* 1. *de las antiguedades de España: ex cap.* 4. † Et D. Cyprianus in errore, quod profitebatur de baptis-
27 mo, *cap. si quis inquit.* 1. *q.* 1. *cap. quomodo exaudit de consecrat. dist.* 4. † Et D. Paulus doctrinam D. Petri principis Apostolorum repraehendit, ex eo quod D. Petrus sentiebat legalia non esse servanda, ut patet ex eleganti dis-
28 putatione D. Paul. *ad Galat. c.* 2. † Et Ecclesiae doctores D. Augustinus, & Hieronymus passim sibi invicem fuerũt contrarij, & contrarias sententias protulerunt, ut habetur in *cap.* 1. *dist.* 26. *ubi glos.* inquit, male sentiebat hic Hieronymus, late D. August. *lib. de bono coniug. cap.* 18. Villadiego *de heretic. q.* 7. *n.* 7.

CAPUT IX.

De iudice competente in uno quoque Magiae crimine.

SUMMARIUM.

1 *Iudex universalis omnium solus Deus.*
2. *Deus per seipsum iudicia exercuit.*
3 *Iudicia constituta à Deo humana, ad frequentes hominũ controversias.*
4 *Adam in iudicem universalem creatus.*
5 *Reges constituti à Deo ad iurisdictionem.*
6 *Lege naturali, & scripta unius iudicio omnia iudicabantur.*
7 *Iurisdictio spiritualis, & temporalis, post adventum Christi distincta.*
8 *Magiae haereticalis cognitio ad Episcopos fuit principio delata.*
9 *Magiae haereticalis punitio hodie ad Inquisitores pertinet.*
10 *Inquisitores ex causa haeresis tam adversus clericos, quam laicos cognoscunt*
11 *Magiae crimina dum sapiunt haeresim specialiter ad Inquisitores sunt demandata.*
12 *Inquisitores maiores sunt quocumque ordinario.*
13 *Inquisitores possunt quoscumque iudices compellere, ut ad se acta cõtra magos haereticos mittat.*
14 *Reus subesse debet iudici, vel ratione originis, delicti, vel domicilii.*
15 *Magus de haeresi suspectus, potest à iudice loci, in quo reperitur, puniri.*
16 *Haeresis crimen habet causam continuam.*
17 *Magia haereticalis non praescribitur viginti annis.*

18. *Sortilegia*

18 Sortilegia non hæreticalia viginti annis præscribuntur.
19 Maleficia coniuncta hæresi nullo tempore præscribuntur.
20 Hæresis causa etiam post mortem instituitur.
21 Sententia in mortuum directa lata est nulla.
22 Sententia in mortuum ferri potest si cum eo lis cœpta sit.
23 Pœna pecuniaria sententiæ latæ in mortuum ab hæredibus exigitur.
24 Hæredes rei in crimine læsæ Majestatis quinquennio præscribunt.
25 Sortilegii non hæreticalis reus discutitur à laico, vel Ecclesiastico cumulative.
26 Clericus sortilegii reus ab Ecclesiastico solo discutitur.
27 Clericus gaudet foro Ecclesiastico etiam si post commissum delictum ordines assumpserit.
28 Tempus commissi delicti non attenditur in clericis factis post delictum.
29 Laicus factus clericus post commissum crimen apud laicum, quo ad bona respondere tenetur.
30 Ecclesia delinquentibus fouet, qui se ad eam recipiunt.
31 Clerici apud temporales iudices etiam volentes litigare non valent.
32 Clericus nullo modo forum suum renuntiare valet.
33 Fori privilegium concessum est in favorem totius ordinis clericalis.
34 Tonsura gaudet privilegio clericalis iure communi.
35 Tonsura in criminalibus, & civilibus gaudet foro clericali.
36 Tonsura verus ordo Ecclesiæ est.
37 Tõsura clericos efficit vere, & realiter.
38 Tonsura recipientes liberat à potestate sæculari, & constituit in Ecclesiastica.
39 Tridentina dispositio de clericis primæ tonsuræ.
40 Authoris sententia circa intellectum Concilii Tridentini de clericis primæ tonsuræ.
41 Pronomẽ is, ea, id, quãdo facit relationẽ vires sumit relativi quis, vel qui.
42 Prima tonsura pupillis confertur, & quibus solum legere, & scribere norunt.
43 Sacerdotium scientiæ, & virtutis culmen requirit.
44 Minorum ordinum vita debuit Ecclesiæ, aut scholæ emancipari, vt maioribus capaces fierent.
45 Concilij Tridentini mens in non admittendo ad fori privilegium, eos, qui Ecclesiæ, aut scholæ non deserviunt.
45 Quasi particula denotat improprietatem.
46 Laici non admittuntur ad minores ordines qui iudicii sæcularis fraude veniunt.
47 Concilii Tridentini mens in statuendo clericis minorem assignationem Ecclesiæ, aut scholæ.
48 Clerici minorum litteris, nec virtute condecorati, dũ Ecclesiæ, aut scholæ non assistunt, sunt foro privati.
49 Tonsurati à laico puniri non possunt sine prævia degradatione.
50 Concilii dispositio circa clericos minorum ordinum quos debeat comprehendere.
51 Clerici ad hoc vt à laico puniantur, necessaria st trina monitio.
52 Monitio quæ præcedere debet ad priuandum vnicuique foro particulariter fieri debet.
53 Clericus minorum, qui habitum dimisit, nisi moneatur non privatur foro.
54 Commune doctorũ de Concilii intellectu circa clericos minorum ordinũ.
55 Doctorum sententia probabilis tantũ est non necessaria.
56 Iurisconsulti nullam iuris condendi potestatem habent.

57 *Communis sententia non est sequenda quando est ratio in contrarium.*

58 *Leges generaliter loquentes, ita intelligi quomodo accipiatur.*

59 *Leges interpretantur ex ratione posita in legibus.*

60 *Legis verba cui non conveniunt, neque eius debet convenire dispositio.*

61 *Legis interpretatio magis favorabilis quæ nos reducit ad terminos iuris communis.*

61 *Leges nova semper intelliguntur, ut minus ius commune lædant.*

62 *Concilium Tridentinum convocatum est ad bonorum morum reductionẽ.*

63 *Clericos minorum, qui secundum ius commune vitam duxerant Concilium non videtur defraudare.*

64 *Concilium Tridentinum confirmat privilegia omnia data clericis minorum ordinum ex iure communi.*

65 *Concilii dispositio circa clericos minorum ordinum quare iaceat sub epigraphe de reformatione.*

66 *Authoris sententia circa observationem* Concilii *ad intellectum.* l. 1. tit. 4. lib. 1. Recopil.

67 *Lex temporalis inter Ecclesiasticas personas disponere nequit.*

68 *Iure canonico deficiente recurritur ad ius Regium.*

Maleficiorum, sortilegiorum & aliorum huiusmodi criminum, hæreticæ pravitatis inquisitoribus competit cognitio ex Bulla Sixti V. edita anno 1586. vide in appendice.

1 IVdex competens in omni crimine solus Deus est, qui scit reddere unicuique mercedem pro merito *Gen. cap.* 18. *Deuter.* 10. *Iob.* 34. *Psalm.* 7. 61. *&* 93. *Isai. cap.* 11, *Eccl.* 35. *Hierem.* 17. *Mat.* 16. *&* 25. *Acta Apost.* 17. *Apost. ad Rõ.*
2 2. *ad Timot.* 2. *cap.* 4. *ad Hebr.* 12. † Et ita per se ipsum primũ illud Apostasiæ crimen in primo omnium parente, ac protoplasto Adamo compescuit *Gen. cap.* 3. & alia multa hominum scelera in generali cataclysmo punivit *Genes. c.* 6. & primos divinitatis oppugnandæ conatus in Nemrod *Genes. c.* 11. & effrænatam libidinem in Sodoma *Genes. cap.* 19. & alia multa iudicis officia præstitit *Genes.* 28. *descendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverint,* † Sed cũ ad frequentes hominũ 3
controversias non par esset Deum descendere, aut ex eius benignitate delinquendi homines occasionem arriperet, quia semper tardo gradu procedit, Oseas cap. 11. *non convertam ut disperdam Ephraim, quoniam Deus ego, & non homo.* † Necesse fuit ad eas com- 4
ponendas hominem constituere, ut vitiosos hominum motus licentius erumpentes in officio contineret, quorum primus fuit Adam *Genes. cap.* 1. nam ut legitur Sapient. c. 9. *& sapientia tua constituisti hominem, qui dominaretur creaturæ.* † Et post eum alios Reges, & 5
Principes in eandẽ iurisdictionem provectos Prou. c. 8. *per me Reges regnant.* varios eiusdem potestatis ministros creare, nam propagata natura unus omnia expedire non poterat *Exod. c.* 18.
† Qui licet principio unus fuisset, & 6
eius successores in lege naturæ omnium causas expedirent, & in lege Scripta cæteri omnes tam, qui ex aliis tribubus descenderant Iudicio Moysi erant iudicandi, ut diximus sup. † Post adventum 7
Christi iurisdictiones distinctæ sunt, & Pontifices ad spiritualem, Reges ad temporalem creati de iurisdictionis competentia lites oriri cœperunt, quas componere nostrũ non est institutum, sed cuiusque Magiæ criminis cognitio ad quem pertineat ostendere, secundum uniuscuiusque naturã de qua in præcedenti capite actum est.

Quando enim crimen est hæreticum, 8
aut hæresim sapit, licet principi ad Episcopum

piscopum diæcesis eius pertineret cog-
nitio, *cap. ad abolendam cap. excomuni-
camus de hæretic.* † Nunc ad Inquisito-
res hereticæ pravitatis pertinet priva-
tivè *cap. accusatus* §. *sane de hæretic. lib.*
6. quia ad id à Sede Apostolica hodie
sunt deputati *Inquisitores, de hæret. lib.*
10 *6.* † Et ita adversus omnes tam clericos,
quàm laicos hodie privativè cognoscũt,
cap. ut officiunt de hæret. cum aliis per
Eymeri cum & Pegn. *in direct. Inquis.*
Siman. *de Cathol. instit. cap. 34. ex
n. 1.* Ioan Roias *de hæret. p. 2. assert.
12. n. 267.* Conradus *in tempore Iu-
dic. lib. 1. cap. 1. §. 3. ex n. 1.* † Quod
11 specialiter in hoc Magiæ crimine dum
sapit hæresim eis demandarunt SS.DD.
Innocent VIII. *Iul.* II. *Leo X. Hadrian.*
VI. *Pont. Max.* ut apparet ex eorum
bullis, quas referunt Sylvest. *lib. 3.
de strigimag. c. 1.* Binsfeld. *in confess. ma-
lefic.* Sprenger. *in Mall. ad princip.*
12 † Qui cum sint delegati à Papa ad cau-
sam specialem maiores sunt quocunque
Ordinario, *cap. pastoralis, c. tua, de
offic vicar.* & causas omnes meri, &
mixti imperii expediunt *l. 2. C. de offi.
eius.* † Et ita possunt, quoscunque
13 iudices compellere, ut ad se acta con-
tra huiusmodi magos facta mittant *cap.
præsidentes, cap. ut officium. §. denique
cap. ut commissi, de heretic. lib. 6. cap.
cum Bertoldus, de re iudic.* † Etiam si
reus talium Inquisitorum iurisdictio-
14 ni non subjiciatur, nec ratione origi-
nis, nec delicti, nec domicilii, ut ne-
cessarium est ad cognoscendum de quo-
cunque crimine *l. 1. C. ubi de crimine
agi potest cap. si diligenti de foro compet.*
Couarr. *in Pract. cap. 11. ex numer. 3.*
15 † Nam reus de hæresi suspectus in qua-
cunque parte reperiatur potest iure op-
timo per iudicem quoque loci puniri,
ex communi sententia praxi recepta, ut
per DD. *in cap. ut commissi de hæretic.
lib. 6.* Guido Pap. *q. 202.* Duen. *reg. 378*
n. 7. Couar. *d. c. 11. ex n. 12.* Flamin.
Carthar. *de execut. sent. c. 1. ex n. 245.* 16
† Quia hæresis crimen habet causam
continuam, & successiuã, & ideo ubicũ-
que hæreticus versabitur ibi delinquere
censetur, ut resoluunt Arnal Albertin.
de agnoscend. assert. Catho. q. 25. Fran.
Pegna *in direct. Inquisit. Schol. 45.*
Farinac. *d. tom. 1. q. 7. limit. 9.* † Etiã 17
si à crimine desito viginti anni sint tran-
sacti, quo spatio sortilegia omnia, &
maleficia præscribuntur, ut ex commu-
ni sententia solita eruditione docet Fa-
rinac. *d. tom. 1. q. 10. n. 28.* † Nam 18
id procedit in sortilegiis non hæretica-
libus, in quibus reus post viginti annos
(nisi in foro conscientiæ) non tenetur
respõdere, Glos. *in cap. admonere 33. q. 2.*
Abbas, & Felin. *in cap. fin de præscrip.*
† Dum enim maleficium coniunctum 19
est cum hæresi, quamdiu quisque venit
accusari, & puniri potest, quia nullo tẽ-
poris spatio præscribit, ut tradit Gigas
*de crimine læsæ maiestat. lib. 1. tit. quali-
ter in crim. proced q. 14. & q. 29. & cũ
aliis* Farinac. *d. q. 20. ex num. 29.* † Imo 20
& post mortem ratione hæresis poterit
adversus eos inquisitio institui, & eo-
rum cadavera exhumari, & comburi,
ut tradunt concivis meus Episcopus Si-
manc. *de Catol. inst. cap. 18. ex num.
7.* Alphon. Castro *lib. 2. de iust. hæ-
retic. punit. cap. 18.* Fran. Pegn. *vbi sup.
p. 3. Scho. 102.* & alii relati à Cenedo
collect. 16. ad sex. num. 1. † Sed non ci- 21
tatur reus, sed hæredes, & sententia fer-
tur, in memoriam eius, ne in mortuum
directo feratur, & ob id esset nulla, ut
tradit Sebas. Medicis *tract. mors omnia
soluit. concl.* † Nisi cum eo lis cœpta sit, 22
ut ex cõmuni sãctæ Inquisitionis prac-
ctica resoluunt Zanchius *de hæretic. cap.
41. ex n. 3.* Gigas *de crimine læsæ Maiest.
tit. qualiter procedatur, lib. 1. q. 20. vs-
que ad 28.* † Et tunc pœna pecuniaria 23
ab hæredibus exigitur, ut ex multis

 firma

firmat Peregrin. *de iure fisc. lib. 4. tit. 5. num* 31. quo puto vsque ad annum quadragesimum , nam minori spatio non prescriberent hæredes, *cap. 2. de*
24 *præscrip. lib. 6.* † Quantumvis in crimine læsæ Maiestatis humanæ quinquennio præscribantur. *l. 2. l. apostatarum. C. de apostat. cum aliis per Ant. Gomez tom. 3. Variar. cap. 11. n. 12.*

25 ¶ In aliis autem, quæ non sunt hæretica,neque hæresim sapiunt,vnusquisqué à suo iudice discutitur , laicus à Laico , & Ecclesiastico cumulativê : ita ut qui prius capiat reum,illum puniat, quia dictum est mixti fori Abb. *in c. 1. de sortileg. ex n. 3.* Paul. Grilland. *q. 11. n. 4.* Iul. Clar. *in Pract. §. hæresis v. successive quæro* , Simanc. *in Pract. cap. 8. & c. 11.* Marta *de iurisdict. p. 2. c. 12. n.*
26 10. † Clericus vero ab Ecclesiastico tantum privative , nam laicus in clericum nullam habet cognitionem , *cap. 1. & 2. de foro compet. cap. decernimus, cap. at si clerici* cum aliis *de indic. cap. qualiter , & quando de accusat. cum vulgat.* † Etiam si post commissum delictum, &
27 nomen receptum inter reos ordinem assumpserit, Stephan. Aufrer. *in Clement. 1. fallen. 11. num. 19. de offi. ordin.* Plaza *de delict. cap. 32. num. 2.* Flamin. Carthar. *de execut. sent cap. fin num* 308. Farinac. *d. q. 8. num.* 107. Couarr. *in Pract. cap. 32. n. 4.* Marta *de iurisdict.*
28 *p. 4. cent 2. cas. 121. ex n. 11.* † Nam ratione excommunicationis non attenditur tempus commissi delicti , ut in *l. 1. D. de pœnis*, sed sententiæ, ut ex multis resoluunt Guttierrez *in Practic. lib. 1. q. 5. ex n. 1.* Iul. Clar. *lib. 5. receptar. § fin. quæst. 36. ex n. 43.* Rob. Lãcellot. *de attent. part. 2. cap. 4. de attent. lite pend. limit. 20. ex num. 16. cũ aliis per Cened. collect. 23. ad Decretal.*
29 *ex. nu. 1.* † Licet quoad bona capta respondere teneatur , ut tradunt Ant. Scapus *de iure non script. l. 1. c. 1. ex n. 6.* Anast. Germ. *de sacror. immunit. lib. 3. c. 15. ex. n. 77.* Tiber. Decian. *lib. 4. Criminal. c. 9. ex 60.* Azeved. *in l. 1. tit. 4. lib. 1. Recop.* † Nam si Ecclesia delin- 30
quentibus favet, qui se ad eam recipiunt ex sacri loci immunitate, quãto magis favere debet eis, qui ex eius gremio effecti sacrum ordinẽ recipiunt; vt colligitur ex *c. bene quidem c. denique, c. si Imperat. 96. dist.* † Tanta enim iudicis laici inca- 31
pacitas circa res, & ecclesiasticas personas , ut neque volentes, apud temporales iudices tanquam eorum lege divina incapaces clerici vllatenus agitari valeãt *c. 2. c. significasti de foro compet. c. ad audientiã, de consuet. c. quãquã de censib. lib. 6. c. 1. & per tot. 11. q. 1.* Tridẽt. *sess. 25. c. 3*
† Quia neque tacitè, neque expressè, ne- 32
que Episcopi consensu accedente , neque fatendo se laicum , neque iureiurando forum suum vllatenus renunciare valent *d. c. significasti, c. si diligenti de foro compet.* cum aliis per Gutierr. *de iuram. confirm. p. 1. c. 16. n. 13.* † Quia pri- 33
vilegium fori non vnicuique clerico in particulari concessum est, sed toti ordini clericali, ideoque particularis renunciatio eum tollere nequit , cum iuri publico nitatur, quod privatorum pactionibus derogari non debet *l. ius publicum, § pacisci, ff. de pact. l. neque pignus, §. privatorum, ff. de reg. iur.* † Etiamsi cle- 34
rici sint minorum Ordinum quia sola prima Tonsura gaudet privilegio Ecclesiastico , vt ea initiati privativè ab Ecclesiæ prælatis discutiantur , *c. 2. de foro compet.* & ibi DD. *& in cap. qualiter & quando , de iud. & in cap. vnico de cler. coniugat. lib. 6.* Bart. & alij *in authent. presbyteros , & in auth. statuimus, C. de Episc. & cler.* Roland. à Valle *cons. 4. vol. 1. n. 17. & cons. 16. vol. 4. n. 12.* Ioan. Garsia *de Nobilit. ad l. Cordubæ gloss. 9. n. 50.* & testatur communẽ Vivius *in suis commun. oppin. v. clerici à potestate,* Farin. *tom. 1. q. 8. n. 5.* † Non in criminalibus 35
tantum,

tantum, vt voluit Garsia, & Farinac. *vbi sup.* sed etiam in civilibus, vt ex generalitate *d.c.2.de foro compet.* defendit doctiss. Lusitanus Petr. Barbos. *in l. Titia ff. soluto matrim.* & Cardinal. Thuscus *to.1. Pract. lit. C. concl.285. nu.14.* † Quia
36 prima tonsura verus ordo Ecclesiæ est, *cap. cleros 21. dist. c. duo sunt genera 12. q. 1. l.1. tit.6. part.1.* Trid. *sess.21. de ref. c.1. & sess.23. cap.2. & de reform. c.10.* † Quæ
37 clericos efficit verè, & realiter, *cap. cum contingat de ætate, & qualitate ordin.* Albert. Trotius *de vero, & profecto cler. cap.2.* Flamin. *lib.4. de benefic. q.2. n.56.* Navarr. *in Manual. c.22. n.17.* Covarr. *in c. quia nos, n.4. de testam. & lib.1. va-*
38 *riar. c.10.* † Ita vt eius assumptio recipientes liberet à potestate sæculari, & constituat eos in Ecclesiastica Bart. & Horos. *in l. cum quadã puella ex n.15. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Avend. *de exeq. mandat. c.22. n.12.* Tiraq. *de pæn. cas.25. n.8.* Aufrer. *de potestate sæcular. reg. 1. & in d. Clem. 1. fallen. 11.* Gutier. *in Pract. d. q.5.* Cavall. *q.563. n.5.* Marta *de iurisd. p.4. cent.2. cas.121. ex numero 11.*

39 Quod quidem de iure communi absque dubio procedit, nam hodie obstat graviter Trident. *sess.23. de reform. c.6. Is fori privilegio non gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat: aut clericalem habitum, & Tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel vniversitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines sus-*
40 *cipiendos versetur.* † Nisi velis Concilium omnes minorum Ordinum clericos non comprehendere, sed eos duntaxat, qui ante quatuordecimum ætatis annum versabantur, de quibus in præcedentibus verbis fit mentio, *vt olim in primaria Granatensis Academiæ cathedra (disputationis causa) primus communi applausu disserui in lectura ad cap. decernimus, de iudiciis quæ typis excusa est anno 1609. & ætatis nostræ XXVI.* † Nam 41
pronomen is, ea, id (per quod dicta verba enunciantur) quando facit relationem, vt hic, vires sumit relativi quis, vel qui, Cic. *ad Attic. Venit mihi obviam puer tuus, is mihi litteras abs te reddidit:* & est demonstrativum, & præteriti repetitivum *l. si servus legatus, §. si ita scriptum, ff. de leg.1. l. nuper. ff. de legat.3.* † 42
Nam cum regulariter minores ordines pupillis tantum conferantur: *cap.1. & 2. de ætate, & qualit. ordin.* & iis maximè qui tantum legere, & scribere norunt, quæ solùm requiruntur, vt prima Tonsura initientur *d. sess.23. de reformat. c.4.* & alij minores Ordines iis qui saltem Latinam linguam noverunt conferantur, *d. sess.23. de reform. cap.11.* † Sa- 43
crosanctum sacerdotij munus, ad quod per minores ordines, tanquam per gradus quosdam ascenditur, *d. sess.23. cap.2. & de reform. d. cap.11.* altiorem scientiam requirit Malach. cap.2. *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt de ore eius,* necnon virtutis culmen, quia vt legitur Trident. *sess.22. de reform, cap.1. Cum à rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur in eos, tanquã in speculum, reliqui oculos conjiciunt ex eis sumunt quod imitentur.* † Operæpretium 44
fuit eos, qui in beneficij collatione vita, & mores probati non erãt, in Ecclesia, aut schola constituere, vt in virtutis, & litterarum fonte ad ministerij apicem informentur, vel ex eo quod ipsamet synodus subdit *d. sess.23. de reform. cap.18. Quod adolescentium ætas nisi rectè instituatur prona sit ad mundi voluptates sequendas, nisi à teneris annis ad pietatem, & religionem informetur.*
†Vnde quia de his pupillis agit litteris, 45
& virtute destitutis, nisi in Ecclesiâ, aut scholâ versarentur, vt in eis litteris, & virtute imbuantur, tanquam suo ministerio non deservientes, ad forum noluit

luit admittere, & ideo de his agens di-
45 xit, *quasi in via ad maiores*, † nam alij ætate, litteris, & virtute provecti, non sunt *quasi in via*, sed in ipsa via ad maiores, quia in his sine assignatione vlla conferuntur, *d. sess. 23. de reform. cap. 13. 14. & 15.* nam dictio *quasi* denotat improprietatem, *l. 2. C. de inoff. testam. principio instit. de obligat. quæ ex quasi de lict.*

46 Nisi malueris Concilium de incorrigibilibus, & facinorosis, & qui se immiscent sæcularibus agere, nam cum hi causam dedissent dispositioni, ex quo eos ordinari vetuit, *d. sess. 23. de reform. cap. 4. De quibus probabilis coniectura non sit, eos non sæcularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præ-*
47 *stent hoc vitæ genus elexisse.* † Ita eos nisi resipiscant, & in Ecclesia, aut schola de mandato Episcopi (quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versentur) ad Fori privilegium noluit admittere, ne Ecclesia productitia peccati videa-
48 tur, *cap. nuper de regularib.* † Nam cum huiusmodi clerici, qui nec litteris, nec virtute illustrantur in Ecclesia, aut scholæ non assistunt, præsumuntur in eadem persistere contumacia, rectè eos fori privilegio non gaudere decernit, donec ea versari præcogniti pietate, & claris moribus conspicui præclarum bonorum operum exemplum ab eis possit expectari, vt habetur, *d. sess. 23. de re-*
49 *form. c. 14.* † Nam Tonsurati puniri non possunt à laico sine prævia degradatione, vt etiam extante Concilio Tridentino defendunt Covarr. *in cap. alma mater. p. 1. §. 1. n. 9. de sent. excommunic. & in 4. p. 2. cap. 6. n. 3.* Nicol. Plotus *de censur. §. 6. ex n. 1.* Petr. Dueñas *reg. 99.* Hieron. Gonzalez *in reg. 8. Cancell. gl. 5. §. 6. ex n. 6. & gloss. 35. num. 55.* Marta *de*
50 *iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 121.* † Ideo necessarium videtur vt Concilij dispositio (quæ nulla prævia degradatione clericos huiusmodi ipso facto à laicis voluit discuti) quod de illis intelligatur, qui sunt ipso facto fori privilegio privati, quales incorrigibiles, & qui se immiscent sæcularibus, *cap. 1. de apostat. cap. quisquis 84. dist. omni Ecclesiastica dignitatis privilegio nudetur,* cap. ex litteris de vita, & honest. cleric. *Mandamus quatenus si talis tertio à te commoniti ab huiusmodi non resipuerint, sed prætermissis divinis officiis negotiationibus institerint sæcularibus, cum facto privilegium abiiciant clericale.* † Nam ad hoc vt cle- 51
rici de facto à laico puniantur non expectata Ecclesiastici degradatione, necessaria est trina monitio, & quod ipsi nihilominus in eadem persistant contumacia, *cap. in audientia de sentent. excommun. cap. contingit, cap. fin. de vita, & honest. clericor.* Gloss. *in c. ex parte de privileg.* Covarru. *in Pract. cap. 31. n. 6. & c. 32. n. 1.* Farinac. *tom. 1. q. 8. n. 60.* Barbos. *in l. Titia. ff. solut. matrim. num. 35.*
† Vbi communiter tenet non sufficere 52
monitionem factam in synodo, sed particulariter fieri debere ad privandum vnumquemque foro, etiam in delictis reiteratis, Cardinal. Thuscus *in Pract. tom. 1. lit. C. concl. 377. n. 9.* & quamvis se gerant, vt laici, & habitum, & tonsuram dimiserint clericalem, Decius *in c. at si clerici de iudic.* Roland. *cons. 4. vol. 1. num. 28.* † Nam hoc privilegium fori 53
clericis competit ratione Ordinis, & non habitus, dum illum ex malitia deferre non despexerint, vt tradit Capella Tholosana *decis. 104.* & ita eum non portantes, dum se enormibus non immiscent, aut moniti neglexerint, non privantur foro, vt docent Farin. *d. q. 8. num. 68.* Marta *de iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 135. n. 18.*

¶ Neque obstat communis sententia 54
eorum qui huc vsque Concilium absque vlla distinctione acceperunt Covarr. *in Pract. c. 32.* Ant. Gomez *tom. 3. variar. cap. 10.*

cap. 10 n. 13. cum aliis per Cened. *collect.* 105. *ad Decret. n.* 4. & vltra ab eo relati Anastas. Germon. *de sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 49. Ioan. Garsia *de nobilit. ad l. Cordub. gloss.* 9. *n.* 50. Belluga *in speculo Princip. rubr.* 11. §. *videndum, fol.* 54. Menoch. *de Arbitr. lib.* 2. *cas.* 246. Perez *in l.* 2. *tit.* 18. *lib.* 8. *Ordin.* Azeved. *in l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 1. *Recop.* Salcedo ad Diaz *in Prax. c.* 62. *n.* 9. Avend. *de exeq. mand. lib.* 2. *c.* 22. *n.* 12. Iul. Clar. *in Prax.* §. *fin. q.* 36. *n.* 13. Gutierrez *in Pract. lib.* 1. *c.* 7. *& de iuram. confir. p.* 1. *c.* 17. *n.* 13. Paz *in*
55 *Prax. tom.* 2. *prælud.* 2. *num.* 6. † Nam doctorum sententiæ probabiles tantum sunt non necessariæ, vt defendit Marius Salomonius *in* §. *responsa prudentum Instit. de iure natural.* quia eorum munus in interpretando, cavendo, & respondendo consistit, vt tradit Cic. *in orat.*
56 *pro Muren.* † Cum nec veteres iurisconsulti, quos legum conditores iura appellant, *l. fin. C. de legib. l. nulla, C. de procurat. l. si furiosi, C. de nupt.* nullam iuris statuendi potestatem habuissent, vt ex multis probant Salomonius, & Balduin. *in d.* §. *responsa prudentum*, & novissimè præceptor meus nulli postponendus D. Ant. Pichardo *ibi. ex n.* 1. nam ad id solum constituebantur, vt de iure publico consulerentur, *l.* 2. §. *iuris civi-*
57 *lis*, *ff. de orig. iur.* † Vnde communem sententiam sequendam non esse vbi est ratio in contrarium ex multis probat Hieron. Zavall. *in Pract. communes contra com. in præfat. ex n.* 22. nam vt ait Imperator *in l.* 1. §. *sed neque, C. de vetere iure enucl. Sed neque ex multitudine authorum, quod melius, & æquius est indicatore, cum possit vnius forsan, & deterioris sententia multos, & maiores aliqua ex parte superare.*

58 ¶ Neque etiam dicendum est legem non distinguere, neque nos debere, ex vulgata, *l. de pretio. C. de publician. & vectig.* quia leges generaliter loquentes ita intelliguntur, *l.* 1. §. *generaliter, ff. de leg. præst and.* Nam id non procedit vbi iura corriguntur, aut resultat absonus intellectus, quia tunc iura iuribus sunt concordanda, vt evitetur legum corruptio *l. vnica, C. de inoff. donat. c. cum expediat, de election. lib.* 6. † Et cum illud dica- 59
tur esse in mente legis, quod ex eius verbis deducitur *l. nominis, & rei.* §. *verbum ff. de verbor. signif. l.* 3. *ff. de legit. tutor.* quia ex ratione posita in lege lex ipsa debet intelligi, & interpretationem pati *l. libertum, ff. de ritu nupt. l. statu liberi,* §. *Quintus Mutius, ff. de statu liber. c.* 1. *de temporib. ord. lib.* 6. † Hæc opinio 60
magis favorabilis videtur; tunc quia magis Concilij dispositioni quadrat, quam alia, nam cui non conveniunt verba legis, neque eius debet convenire dispositio, *l.* 4. §. *totius, D. de damon. infecto, l. hoc accessere,* §. *omnibus, ff. de accusat. c. in omnibus*, §. *fin. de elect.* † Tunc etiam 61
quia nos magis reducit ad terminos iuris communis, quia facilius revertetur res ad suam naturam, *l. si vnus,* §. *pactus ne peteret, ff. de pact. l. fin. C. de spons. larg. c. ab exordio. dist.* 25. Et ita leges novæ semper intelligi debent, vt minus ius commune lædant, *l.* 2. *C. de noxal. l. sancimus, C. de testam. l. præcipimus, C. de appellat. auth. quas actiones, C. de sacros. Eccles.*
† Idque maximè Concilium Tridenti- 62
num, quod convocatum fuit, vt constat ex bulla suæ Indict. XI. Kal. Iun. M.D. XLII. *ad bonorum morũ reductionem*, vel vt in bulla confirma. VII. Febr. M.D. LXIII. *& restituendam Ecclesiasticam disciplinam*, vel vt *sess.* 1. *ad reformationem cleri*, quorum causa fuisse congregatam, apertè fatetur *sess.* 3. *& moribus reformandis, quorum causa est congregata,* & *sess.* 16. *vt abusus, & mores corruptissimos emendaret,* & *sess.* 18. *vt mores, qui à veteri instituto defluxerant ad meliorem vitæ rationem revocaret.* † Quare mino- 63
rum ordinum clericos, qui ex iure communi

muni erat in possessione fori, & secundum eius dispositionem vitam duxerant, eos defraudare non videtur dicendum, cum illos de quibus agit ad eorum normam velit revocare, *d.sess.23. de reformat. cap.* 17. *vt sanctorum Ordinum à Diaconatu ad Ostiariatum functiones ab Apostolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter recepta, & pluribus in locis aliquamdiu intermissa in vsu iuxta sa-*
64 *cros canones revocentur.* † De quorum privilegiis agens sancta synodus sacrorum canonum cultrix, non solum ea non revocare, sed expresse confirmare voluntatis suæ intentionem fuisse apertè declarat pluribus in locis, maximè *sess.22.de reform.c.1.& sess.24.de reformat. cap.* 21. *& sess.25. de reformat. cap.* 20. quorum vltimi hæc sunt verba, *Decernit itaque, & præcipit sacros canones, & Concilia generalia omnia, nec non alias Apostolicas sanctiones, in favorem Ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticæ, & contra eius violatores editas, quæ omnia præsenti etiam decreto innovat, exactè ab omnibus obser-*
65 *vari deberi.* † Ex quibus omnibus videtur dicendum Tridentinum, *d. cap.6.* de pupillis, aut malis clericis loquutum, quos reformare intendit, nam ideo eius dispositio inscribitur sub epigraphe *de Reformatione*, vt ad eam reducatur, quia leges debent intelligi sub titulo, sub quo iacent DD. *in l. princeps legib. ff.de legibus*, Duaren. *lib. 2. disputat.* Cuiac. *lib.15. observat.cap.30.* cum aliis per præceptorem meum Ioan. Pareja *in otio quadrimestr.ad l.Papiam popaam, p.2. ex numero* 41. Reformare enim nihil aliud est quam in pristinum statum restituere, Ovid. *lib. 1. Metamor.*

Sed pro me quidquid erit, dum quod
fuit ante reformet.

66 ¶ Quod licet tot iuribus, & rationibus fulciatur, quibus olim adductus in primaria Granatensis academiæ cathedra hanc sententiam contra communem defenderim, nunc maturiori studio, donec aliud ab Ecclesiâ statuatur à communi non discederem, nam in ea veniunt Reges nostri *in l.1.& fin. tit.4.*
lib.1.Recopilat. † Nam licet lex tempo- 67
ralis de re spirituali inter Ecclesiasticas personas disponere nequit *Auth.cassa,& irrita, C. de sacros. Eccles. c. Ecclesiast.*
Mara, de constit. † Vt quæ tot sapientis- 68
simorum virorum (quales omnes qui Regio nostro assistunt) consilio, & consultatione Episcopi de Cariate Nuntij Apostolici factæ sunt ad consilij mentem plurimum conducunt, quia deficiente iure canonico recurrendum est ad ius Regium DD. *in c.1.de novi oper. nunt.* Rod.Suarez *in l.post rem iudicatam ex n.8.ff.de re iud.* Covarru.*in Pract.c.8. num.5.* Paz *in Prax. tom.2.part.2.cap.1. num.1.& 3.*

APPENDIX.

POstquam hæc scripsi incidi in bullam S.D.N.D. Sixti V. data Romæ apud sanctum Petrum anno salutis M.D.LXXXVI. Nonis Ianuar. pontificatus sui ann. I. qua indistinctè cavetur, vt, de omnibus maleficiis, sortilegiis, mathematicis, & aliis quibuscumque magiæ criminibus cognoscatur per dominos hæreticæ pravitatis Inquisitoribus cumulative cum Episcopis locorum ad præventionem, nulla facta veteris iuris distinctione inter hæreticalia, & non hæreticalia, quæ ideo omnia debet cõplecti, quia indefinita æquipollet vniversali, *Extrav. vnam sanctam de maiorit. & obed.* Quæ licet aliquamdiu vsu intermissa sit, hodie à supremo sanctæ Generalis Inquisitionis Senatu immobili observantia est revocata, & hoc anno rescriptum est vniversis sancti Officij Inquisitionibus, vt eam observare

ciant; cuiusmodi decretum vidi, & alia in proposito collegi, *l. 1. de magia divinatrice, c. 8. de vanitate astrolo*, & bullam in servi, vt non habentibus subveniatur *in appendice ex n. 19. d. c. 8.*

CAPVT X.

De sententia excommunicationis in magiae crimine promulgata.

SVMMARIVM.

1 *Magiae crimen omnibus haereticorum poenis punitur.*
2 *Magiae criminis diversa capita ad vnum crimen subordinantur.*
3 *Magiae crimen haereticale comprehenditur excommunicatione contra haereticos promulgata.*
4 *Excommunicatio haereticorum continetur in bulla coenae Domini.*
5 *Haereticorum excommunicatione, tam oculti, quam manifesti incurrunt.*
6 *Haeretici incurrunt in excommunicatione die commissi criminis.*
7 *Haereticos vitare, non tenemur antequam ab Ecclesia denuntientur.*
8 *In poenis ipso facto incurrendis necessaria est sententia saltem declaratoria.*
9 *In haereticis notorijs non est necessaria declaratio.*
10 *Magi qui haereticalia non conficiunt, non sunt excommunicati, sed veniunt excommunicandi.*
11 Anathema sit, *declaratur sententia ipso facto incurrenda.*
12 Anathema sit, *loquitur de sententia ferenda.*
13 *Capitulo obscura per alia eiusdem authoris declarantur.*
14 *Magi non solum, sed Fautores, Receptores, Consultores, Consiliarij in excommunicationem incurrunt.*
15 *Magi haereticales absolui nequeunt, nisi à Romano Pontifice, aut dominis Inquisitoribus.*
16 *Magi haereticales in mortis articulo absolvi possunt à quocumque praesbytero.*
17 *Haeretici occulti absolui possunt ab excommunicatione per Episcopos locorum.*
18 *Absolutio haereticorum Inquisitoribus demandata.*
19 *Haeretici in mortis articulo absolui possunt à quovis presbytero etiam sine bulla Cruciata.*
20 Tridentin. sess. 14. capite 7. *explicatus.*
21 *Haereticus occultus, qui signis exterioribus crimen manifestavit, tenetur illud confiteri Inquisitoribus.*
22 *Haereticus mentalis à proprio confessario debet absolvi.*
23 *Magum mentalem negatum.*
24 *Magus mentalis dari potest.*
25 *Errorem in mentem fovens licet occultissime in censuram incurrit.*

MAgiae crimen quando sapit haeresim, licet in eo repertus, non haereticus, sed magus dicatur: omnibus haereticorum poenis punitur, vt statuerunt Pontifices Ioann. XXII. *in Extravag. super sacula,* Innocent. VIII. *in Extrav. cum accipimus,* quae ponuntur ante *Malleum,* Paul. Grill. *de sortil. q. 10. & n. 4.* Fran. Pegna *in direct. Eymerici.* † Nam licet capita diversa habeant ad vnum tamen subordinantur, vt notat Eymeric. *in direct. q. 2. fol. 109.* sive vt ait tex. *in c. excommunicans de haeret. Facies quidem diversas habentes, sed caudas ad invicem colligatas, quia in vanitate conveniunt in id ipsum.* † Vnde primo comprehenduntur in excommunicatione contra haereticos promulgata in *c. canonica 11. q. 3. c. sane. 24. q. 3. c. ad abolendā,*

c. accusatus, c. excommunicamus, de haret. c. noverit, de sent. excommun. Iul. Clar. *l. 5. Receptar.* §. *haresis*, Castro *de iusta har. pun. l. 1. c. 13.* Eymeric. *d. p. 2. q. 92.* Comens. *in Lucerna Inquisi. v. sortilegio*, Grilland. *q. 11.* Simanc. *de Cathol. inst.*
4 *tit. 21. & 62.* † Quæ maior excommunicatio est quotannis in Bulla cœnæ Domini publicata de qua Soto *in 4. dist. 22. q. 2. art. 3.* Episcop. Simanc. *de Cathol. inst. c. 3. & 27. & 42. ex n. 1.* Castro *de lege pœnal. l. 2. c. 15. & de iusta haret. pun. l. 2. c. 28.* Aragon. *2. 2. q. 11. art. 3.* † In
5 qua non minus occulti, quam manifesti incurrunt Navar. *in Manual. c. 11. n. 17.* Iul. Clar. *l. 5. Receptar.* §. *haresis, n. 23. &* §. *fin. q. 91. nu. 1.* Rojas *de haret. p. 1. ex n. 240. & p. 2. assert. 37. nu. 319. & singul. 17. num. 153.* Gutierrez *l. 1. canon. qq. c. 13. ex n. 5.* Covarru. *in reg. peccatum, p. 2. nu. 7.* Perez *in l. 1. tit. 1. lib. 1. Ordinam, & in l. 3. tit. 4. l. 8. fol. 83.* Me-
6 noch. *de Arbitr. cas. 360. ex numer. 6.* † Quia ipso iure sunt excommunicati. *d. c. excommunicamus, de haret. Clemen. 1. eod. tit.* & à die commissi criminis adhæret eis excommunicatio, sicut lepra leproso, & homini vmbra, vt dicit Gu-
7 tierrez *vbi sup. cap. 2. ex numer. 9.* † Licet eos vitare non teneamur antequam ab Ecclesia denuntientur, vt ex Concilio Constantiensi adducunt, Navarr. *in Manual. c. 27. num. 35. notab. 3.* Covar. *in cap. alma mater, de sent. excommun. p. 1. §. 2. n. 9.* Guttierrez *d. c. 1.*
8 *ex nu. 7.* † Nam in pœnis ipso facto incurrentibus necessaria est saltem declaratio qua talem incursum denuntiet Ecclesia, *cap. cum secundum leges de haret. libr. 6. l. eius, qui delatorem*, & ibi Bart. *D. de iure fisc.* Ant. Gom. *variar. 3. c. fin. n. 3.* † Nisi adeò notorius sit quod nulla
9 possit tergiversatione celari Abb. *in c. cum non ab homine, n. 29. de iud. cum alijs* per Guttierrez *vbi sup. n. 3.*

10 ¶ In aliis autẽ qui hæretica non cõficiunt, neque quæ hæresim sapiũt non est indicta excommunicatio ipso iure, sed veniunt excommunicandi per sententiam, *c. aliquanti, ab Ecclesia habeatur extraneus*, c. si quis clericus, *ab Ecclesia communione pellatur*, c. sortes *16. quast. 5. sub anathematis interdicto prohibemus*, quæ omnia iura non loquuntur de sententia lata, sed ferenda, vt docet Suarez *de Releg. l. 2. c. 19.* † Neque obstat tex. 11
in c. si quis ariolos. d. 26. q. 7. ibi, *Si quis ariolos, aruspices, incantatores observaverit, aut phylacteriis vsus fuerit, anathema sit*, quibus verbis declarari solent censuræ ipso facto incurrendæ, vt tradit Suar. *de censur. disp. 3. sect. 3.* † Nã verbum illud *sit*, quia est de futuro, non in- 12
dicat sententiã latã, sed ferendã secundũ *Glos. in c. si quis clericus de vita & honest. cler.* nã cũ ibi dicat text. *anathema sit*, exponit, *id est, fiat, non enim est excommunicatus ipso iure.* † Quorũ vterq; text. cum desumptus sit ex Concilio Roma- 13
no sub Gregor. II. qui vixit ad annum salutis DCC.XV. eadem in vtroq; ratio debet militari, & intelligi de sententia ferenda, cuius similis est Glos. *in c. si quis dist. 30.* & Navar. *in manual. c. 27. n. 12.*

¶ Et in prædicta excommunicatione 14
ipso iure non solum magi hæreticalia conficientes incurrunt, sed etiam fautores, receptores, consulentes, & consultores *c. vt commissi, c. privandi de haereti. l. 6.* Pegn. *in direct. Inquis. p. 3. com. 155.* Simanc. *vbi sup. & in Enchirid. tit. 63. n. 9.* nam vt ait de iure nostro Regio *l. 5. tit. 3. l. 8. Recop. Porque hereje es aquel Christiano, y deve ser por tal jusgado que va alos adivinos* † A qua quidem excommunicationis nota absolui non pos- 15
sunt, tam ipsi, quam huiusmodi sortilegi (etiam virtute bullæ Cruciatæ) nisi à Romano Pontifice, vel hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, vt tradunt Navar. Pegna, & alij *vbi sup.* Cov. *in c. alma mat. p. 1. §. 11. n. 15.* concivis meus Ant. Corduba

duba *in sum.q.* 8. Medices *in sum.peccat. p.*2. *tit.* 9. *q.* 66. Vivald. *in Candelab. Eccles.tit.de absolut. ex num.*9. *& in explicat. bullæ Cœnæ Domini, num.* 134.
15 † Qui id limitat tantum in mortis articulo:sed in hoc casu etiam absque bulla Cruciata absolui potest à quocumque presbytero, *c. fœlicis de pœn. l.*6. *c.pastoralis, de offi.ordi. c. cupientes. de pœn. in Clement. c. inter cuncta.* §. *duos in Extravag.* † Quod alij dicunt locum
16 habere dum crimen est occultum:sed in eo casu non expectato mortis articulo ab Episcopis locorum possunt absolui. Trident. *sess.*24. *de reformat. c.* 6. *Idem in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantum*, scilicet Episcopis, *sit*
17 *permissum.* † Et quamvis hæc Concilij dispositio reformata sit à Pio V. & Gregorio XIV. Pont. max. & dominis Inquisitoribus ea potestas demandata, vt tradunt Vival. *vbi sup. ex numer.* 13. Guttierrez *in d.c.*13.*num.*30.† Quod ad
18 mortis tamẽ articulum nulla patet dubitatio quin in eo magus hæreticalia conficiens à quocumque sacerdote habente potestatem possit absolui, etiam sine bulla Cruciata, vt in Concilio Trident. *sess.*14.*c.*7.*Vt nulla sit reservatio in mortis articulo.*† Et ita prædicta intelligũt,
19 & resolvunt concivis meus Episcopus Simanc. *vbi sup. c.*51. *num.* 6. Rojas *de Hæreti. p.*2.*assert.*38.*num.*320.Guttier. *d.l.*1. *c.* 1. *num.* 59. *Lucerna Inquisi. v. excommunicatus.*

20 ¶ Et quia quæri solet *ex prima Inst. Hispal.* an magus huiusmodi hæreticalia in occulto conficiens, vt plena probatio haberi non possit, in hanc incidat excommunicationem, & dico, quod si talis magus illam ad actum externum produxerit, quamvis occultissimè fecerit, debet reconciliari, illam proprijs Inquisitoribus confitendo, quod si tantum mente concepit à proprio confessario, poterit absolui, *vt in d. instr.c.*5.*fol.*159.

Gl. & DD. *in Clem.*1. *de hæret.* † Nam 21
in hoc æquiparantur hæretico mentali, qui absolutione Inquisitorum non indiget, vt tradunt Petr.de Palud. *in Sent.*4. *dist.*13.& ibi Soto *dist.*22.*q.*2.*d.*3.Ant. *in summ.p.*3.*tit.*24.*c.*4. Ang. *in sum. v. hæretic.n.*2. Sylv. *v. excommunicatio.* 7. Castro *l.*2. *de iust.hæretic.pun.c.*12. *& l.* 2.*de lege pœn. c.fin.* Hermas *l.*2.*de inst. rel.c.*6. † Nam licet nullo modo hære- 22
ticum mentalem inveniri posse negaverit Albert.Pighius *l.*6. *hierarch. Ecclesi. c.*6.& multo minus Magus quia hæresis eius quodammodo facto committitur, vt diximus *sup.c.*7. *de Magia huiusmodi qualific. ex n.*32. † Nihilominus tamen 23
Magus mentalis dari potest quãdo quis cogitat in corde Magiam esse licitam, vel credit dæmon habere potestatem ad ea quæ sunt Deo reservata, &c. nam vt fides vera perficitur interius, sic ex opposito intimè hæresis consummatur solo dissensu interiori, cum consensu impiæ voluntatis, Caiet.2.2. *q.*11. *art.*3. Ananias *in c.siquis Episcopus de hæret.* Albert. *de agnoscend.assert.Cathol.q.*25. Bald. *in l. siquis non dicam rapere C. de Episcop. & cleric.* † Sed si talem errorem quod 24
talis Magus mente conceperat verbo, aut scripto pepererit, vel dæmonem invocaverit, vel quid aliud magicum quamvis clanculum, vel ocultissimè fecerit: nihilominus eo ipso in sententiam excommunicationis incidit, & alijs pœnis hæreticorum obnoxius est, *c. porro de sent. excommunic.* Gl. & DD. *in Clem.* 1. *de hæretic.* §. *verum* & ibi Imol. *num.* 18. & Cardinal. *in* §. *fin.* Abb. & Fel. *in cap. vlt. de hæret.* Tiraq. *in l. si vnquam C. de revoc. donat. v. revertantur numer.*240.

CAPVT XI.

De bonorum confiscatione.

SVMMARIVM.

1 *Bona externa sine virtute non modo non iuuant, sed quodammodo sunt damnosa.*
2 *Bona publicantur in Magia crimine.*
3 *Bonorum confiscatio intelligitur de Magia hæreticali.*
4 *Magia hæreticalis pro vera hæresi reputatur.*
5 *Bonorum confiscatio in hæresis crimine desuetudine tolli nequit.*
6 *Magos hæreticos bona confiscari secundum authoris sententiam.*
7 *Bonorum confiscatio in hæreticali crimine fit à die commissi crimis.*
8 *Donationes, & venditiones in fraudem fisci factæ revocantur.*
9 *Alienatio bonorum ante condemnationem regulariter tenet.*
10 *Alienatio post cõmißum crimen (etiã læsæ Maiestatis) sustinetur anee bonorum interdictionem.*
21 *Alienatio pro causa necessaria etiam eius, qui iu vinculis detinetur, valet.*
12 *Alienationis revocatio per fiscum fit soluto pretio.*
13 *Bona etiam fraudulenter vendita non revocantur à Fisco sine pretij solutione.*
14 *Fructus rei possessæ mala fide non cedunt possessori.*
15 *Bona restitutione subiecta non confiscantur.*
16 *Bona prohibita alienari non transeunt in Fiscum.*
17 *Læsæ Maiestatis crimen, non occupat bona restitutioni subiecta.*
18 *Privatorum pactionibus ius publicum non derogatur.*
19 *Maioratus clausula, vt ante commissũ crimen ad sucessorem transferatur impedit Fisci ingressum.*
20 *Clericorum bona Ecclesiæ intuitu obtenta non confiscantur.*
21 *Fructus beneficiorum non possunt confiscari ob hæresim possessoris.*
22 *Fructus adquisiti ex quotidianis distributionibus non confiscantur.*
23 *Bona clericorũ ob hæresim confiscantur sive patrimonialia, sive adventitia sint, vel suo labore comparata.*
24 *Feudalia post commissum crimen statim ad directos dominos revertuntur.*
25 *Fructus feudi vivente possessore Fiscus succedit.*
26 *Vsusfructus peculis adventitij ex delicto patris consolidatur in filio.*
27 *Vsusfructus dotalium ex delicto mariti remanet penes vxorem.*
28 *Iuspatronatus non confiscatur.*
29 *Filij hæreticorum privantur legitima.*
30 *Bona damnatorum & iure communi reservantur filijs.*
31 *Inea quæ bona damnatorum adiudicat filijs Orthodoxis revocata sunt.*
32 *L. 2. & l. 3. tit. 26. p. 7. corriguntur.*
33 *Filij nati antequam eorum parentes in hæresi laberentur, succedunt patribus suis.*
34 *Legis odium non idem est in filijs natis quam nascituris.*
35 *Filij solum nati post patris crimen ex infesta radice proveniunt.*
36 *Hæresis crimen licet si mere spirituale ad instar carnis vitia regulatur.*
37 *Clericorum bona propter hæresim confiscata ad Ecclesiam pertinent.*
38 *Clericorum bona ex noviore iure dividunt inter Episcopum, Ecclesiã, & dominum temporalem.*
39 *Bona huiusmodi clericorum per varias Extravagantes dividuntur inter camerum*

cameram Apostolicam, & Inquisitores.

40 *Bonorum confiscatorum applicatio fit secundum consuetudinem loci.*

41 *Hispaniæ bona hæreticorum applicantur Fisco Regio ex causa fidei defensionis.*

42 *Fidei defensio Hispaniæ munus est.*

43 *Fiscus capit bona cum suis oneribus, vt erant apud indignum.*

44 *Fiscus succedit in bonis delinquentis vt hæres extraneus.*

45 *Fiscus tenetur soluere debita delinquentis.*

46 *Filij hæreticorum dum parvuli sunt à Fisc alendi.*

47 *Fiscus tenetur dotare filias delinquentis in cuius bonis succedit.*

48 *Fiscus tenetur dotem vxori delinquentis restituere, & dum non restituit eam alere.*

49 *Dos confessata fiscus non tenetur soluere.*

50 *Arrhas vxori delinquentis tenetur Fiscus soluere.*

51 *Arrhæ non dantur in præmium virginitatis.*

52 *Mulier in actu concupiscentiæ deseruit viro in viliori officio quam potest præstare.*

53 *Arrhæ dantur, & viduæ.*

54 *Fiscus tenetur vxori delinquentis soluere donationes propter nuptias & alia quæ à marito sanæ mentis accepit.*

55 *Fiscus tenetur ad dimidiam partem lucratorum.*

BOna extrema sine virtute, quia non modo iuvant, sed sunt quodammodo damnosa, vt inquit Plato *l.4.de leg.*
1 in delictis enormibus merito publicantur, quia sceleritatis hominibus nihil aliud sunt quam paratissima flagitiis, malisque omnibus instrumenta, vt do-
2 cet Arist.*l.2.moral.*† Et cum nullum sit immanius quam magiæ crimen merito in illo bona publicari, & Fisco addici *Constant.Impe.*decrevit *in l.nullus haruspex.C.de malefi.& math.*quam ita observari testantur Cassan *in Consuet.Burg. rub.2.§.1.n.21.*Fran.Lucan.*de Fisc.p.2. num.33.*Sebast.Guazzin.*de confiscat.bonor.ampl.26.concl.13.n.7.*† Et licet le- 3
gis dispositio sit generalis, magos omnes tam hæreticalia quam non hæreticalia conficientes & eorum receptatores: in non hæreticalibus verius admissi bona non publicari, nam ex solo sortilegij crimine bona non confiscantur, vt ex Senatus Mediolani sententia resolvit Iulius Clarus *lib.5.Receptar.§.hæresis,n.fin.ad fin.*† in hæreti-
calia autem conficientes id absque du- 4
bio admiserim, vt eorum bona publicentur, vtpote qui hæretici reputantur *cap.accusatus. §.sane de hæretic. lib.6.* eorum pœnas subire debent,quia nihil interest mentis errorem verbis manifestare,an rebus ipsis,& factis *l.de quibus D.de legib.l.nostram provisionem C.de testam.*† Nam licet hæc pœna hodie in 5
huiusmodi Magos non practicetur, qui frequenter publica infamia notati, cũ mithra carthacea fustigantur, vel ad triremes mittuntur nulla facta bonorum confiscatione in pœna imposita ipso iure,non obstante desuetudine exigitur, vt tradunt Tiraq.*l.si vnquam v. revertatur n.350.priv.24.*Sebast.Guazzin.*de confiscat. bonor. concl.15. n.24.* †6
ita huiusmodi Magos, & sortilegos hæreticalia conficientes, quia ipsis hæreticis peiores sunt, bona confiscari censeo ipso iure, vt ipsismet hæreticis,quibus hæc pœna ipso iure est indicta *cap. vergentis c. excommunicamus §. damnati de hæretic.c.cum secundum leges eod.tit. libr.6. l. Manicheos l. Gazzaros c.de hæretic. l. 2. titulo 2. & l.19. titul.31. part.7.*

Et cum huiusmodi bona à die com- 7

missi criminis sint confiscata ipso iure
omnes donationes, venditiones, filiarum
dotes, permutationes, distractiones, &
quascumque alienationes, etiam titulo
honoroso factas, post commissum cri-
men à Fisco revocare etiam pretio non
soluto tenentur Conrad. *in Prax.* §. 3.
tit. de bonor. publ. n. 14. Boss. *eod. tit. n.* 76.
Carpan. *super novam Constit. Mediol. tit.
de bonor. confisc. c. omnium, n.* 610. Thomas
Sanchez *in summ. to.* 1. *l.* 2. *c.* 22. † Quod
8 verum intellige, dum sit dolus, & reo sit
bonorum administratio interdicta per
sententiam, aut sit super crimine forma-
ta accusatio, aut ipse in vinculis deti-
neatur, ex quibus præsumi possit in
fraudem Fisci factum, vt per DD. *in l.
post contractum, de donat.* Pereg. *de iure*
9 *Fisc. lib.* 5. *n.* 180. † Quia regulariter te-
net huiusmodi alienatio post commissũ
crimen ante litis contestationem, Bart.
in l. si quis post C. de bon. proscrip. Iul.
Clar. *q.* 78. Carpan. *in d. cap. omnium nu-
mer.* 79. Ant. Gom. *tom.* 3. *c.* 14. *n.* 4. Ma-
zol. *consil.* 48. *n.* 32. Thomas Sanchez *in*
10 *summ. d. c.* 23. *ex nu.* 31. † Etiam in cri-
mine læsæ Maiestatis, vt tenet Pere-
grin. *d. lib.* 5. *n.* 152. Alciat. *in d. l. post
contractum. n.* 8. *& cum aliis* latè Prosp.
Farin. *tit. de crimine læsæ Maiest. q.* 116.
§. 2. *ex n.* 59. Guazzin. *de confiscat. bon.
limit.* 13. *concl.* 13. *ex n.* 3. † Idque maxi-
11 mè si talis alienatio fiat pro causa ne-
cessaria, puta alimentorum, &c. quia
etiam post sententiam tenet, Car-
pan. *in d. c. omnium ex n.* 826. Petr. Sur-
dus *de aliment. privileg.* 35. *num.* 4. Pe-
guera *decis.* 151. *n.* 12. Ant. Gom. *tom.* 3.
d. c. 14. *n.* 3. Thom. Sanchez *vbi sup. d. c.*
22. *ex n.* 14. † Et quando alienatio re-
12 vocatur per Fiscum tenetur solvere pre-
tium emptori ex bonis confiscatis, Iul.
Clar. *q.* 78. *n.* 15. Pereg. *d. l.* 5. *n.* 158. Surd.
13 *vbi prox. tit.* 8. *d. privil.* 35. *n.* 2. Guaz-
zin. *vbi sup. limit.* 14. *d. concl.* 13. *n.* 1. §
Etiam si bona fraudulenter emerit *l.* 1.
§. *si quis in fraudem D. si quis in fraud.*
Boss. *tit. de bon. publ. n.* 45. Dec. *to.* 1. *l.* 5.
c. 44. *n.* 4. Pereg. *d. n.* 158. Guaz. *d. lim.* 14.
n. 2. † quoad fructus autem perceptos 14
secus est, quia vt eos faciat suos neces-
saria est bona fides: & ea intervenien-
te si locupletior factus est, restituere te-
netur, Vasq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 5. Valent. 2. 2.
disp. 5. *q.* 6. Toled. *in sum. l.* 5. *c.* 17. Leon.
l. 2. *de iust. c.* 14. *d. rub.* 1. *n.* 7. Navar. *de
rest. l.* 3. *c.* 4. Tho. Sanch. *vbi sup. c.* 23. *ex
num.* 3.

¶ Bona autem, quæ sunt restitutio- 15
ni subiecta non confiscantur, sed defe-
runtur ei qui post mortẽ erãt restituen-
da *l. Imp. D. de fideicom. libert. l. Statius
Florus* §. *Cornelio fœlici D. de iure fisci*,
Alex. *cons.* 23. *l.* 1. Ruin. *cons.* 124. *lib.* 2.
Chassan. *in cons. Burg. rub.* 2. *n.* 2. † Quod 16
intellige verum quando talia bona sũt
prohibita alienari à testatore, quia nec
etiã pendẽte cõditione possunt transire
in Fiscum, vt latè per Ber. Diaz *in prax.
c.* 124. *n.* 19. Neque quoad vtile domi-
nium durante vita delinquentis Anto-
Gom. *in l.* 40. *Taur. n.* 91. Marsi. *sing.* 314.
† Etiã in crimine læsæ Maiestat. Pereg. 17
l. 5. *n.* 103. Sfort. Odd. *cons.* 53. *n.* 1. Gigas
*de crimine læsæ Maiestatis tit. per quos
crim.* Farinac. *tractatu de crimine læsæ
Maiestatis quæst.* 150. Guazzinus *de
confiscatione bonorum, limit.* 17. *concl.* 13.
ex nu. 18. Michael. Crass. *de success.* §. 1.
n. 10. Baiard. *ad Clar. d. q.* 78. *n.* 39. † Nã 18
licet privatorũ pactiones ius publicum
derogare non possint. *l. ius publicũ* §. *pri-
vatorũ D. de pact.* ex quo in causa maio-
ratus, quãdo fundator cavit quod hora
ante cõmissũ crimen ad successorẽ de-
veniat, respondit confiscari Epis. Siman.
de Catol. inst. tit. 9. *ex n.* 271. † Fallitur sa- 19
ne (licet alias sit vir eruditus, & omni
honore cõmẽdãdus) quia per dicta ver-
ba impeditur Fisci ingressus, eo quod
testatoris dispositione legis ministerio
in successorem dicta bona deferantur,

vt

vt præter Gigan. & Farin. vbi prox. tradunt ex nostris Ant.Gom.*in d.l.* 40. *Taur.n.*91.Molina *de primog.l.*4.*c.*10. *ex n.*5.Pelaez de Mieres *p.*1. *quæst.*40. Guazzi.*d.limit.*17.*conc.*13.*ex num,*19. *& limit.*31.*n.*3.

20 ¶ Quod si clerici sunt huiusmodi linquentes bona eorum, quæ ex Ecclesia, vel respectu eius adquisivit, confiscari non posse, sed esse Ecclesiæ restituenda tenent Nicol.Aymeri.*in direЄtor p.*3. *q.*112. Conrad.Brun.*de hæret. lib.*5.*c.*6.Ber.Diaz *in pract.c.*106. Covar.*lib.*2. *variar.c.*9. *n.*12.† Idque di-
21 cendum in reditibus beneficiorum, nam cum verum dominium eorum nanciscantur Ioan. Maior, & Gabriel *in Sent.* 4.*ille dist.*24.*q.*20.*hic vero dist.*15.*q.*8. Covar.*in c. cum in officiis.de testam.* Sane quidem non possunt confiscari ex hæresi posessorum, vt probat Simanc.
22 *d.tit.*9. *nu.*90. † Idem similiter in bonis adquisitis ex quotidianis distributionibus Ecclesiastici beneficij, nam similiter earum habent plenum dominiũ *c.vnico de cleric. non residentib.* Soto *libr.*10. *de iust.q.*4. *art.* [*c*]*onc.*3. Decius
23 *cõs.*280.Paris.33.*vol.*4.† In alijs autem bonis, sive patrimonialibus sive quæ ab amicis, vel consanguineis, vel suo labore, vel industria adquisivit, minor est dubitatio, quin ob hæresim eorum confiscentur Oldrad. *cons.*17.Bened. *in c.Raynuntius de testam v.& vxorem n.*242.Bossius *tit.de hæret.num.*33. Covar.*d.c.*9.*n.*12.Simanc. *d.tit.*9.*n.*92.
24 † Secus tamen in feudalibus nam statim ad directos dominos revertuntur Hostien.*in c.excommunicamus.* §.*hæretici* §. *moneamur,n.*12.*de hæret.*Gigas *de crim. læsæ Maiest.lib.*2.*tit.de pœna crim.qu.*5. † Licet quoad fructus feudi vivente
25 reo Fiscus succedat, Andr.de Isernia *in cap* 1.§.*præterea, tit.quæ sit prima caus. benefic.amitt.&* §. *denique, eod.tit.*quem refert & sequitur Gigas *d.q.*5.*n.*4.*&* 7.

† Secus in vsufructu peculij adventitij 26
[quia] ob delictum patris consolidatur in filio cum sui iuris efficiatur Ant. Gom. *variar.*2.*c.*15. *n.*18. Gigas *vbi sup.tit.de pœna com.crim.q.*13.*n.*4. Carpan.*in d.c. omnium, n.*204.Farinac.*q.*24.*n.*29.Peregrin.*d.lib.*5.*n.*129.† Idemque dicendum est de vsufructu, quod maritus ha- 27
bet in bonis vxoris Iul.Clarus *d. q.*78. *n.* 14.Pereg.*d.l.*5.*n.*82.Farinac.*q.*25.*n.*111.Boss.[*tit.*] *de bonor.publ.n.*651. Guazzin.*vbi sup.limit.*35.*concl.*13.*ex num.*1.
† Ius autem patronatus, quia similiter 28
non confiscatur eius emolumentum, neque ad Fiscum transit, neque ad hæredes transmittitur, cui bona denegantur, ideò Ecclesia remanet libera sub potestate Episcopi, vt ex Lambertino, Molina, & aliis probat Petr. Cavalcan. *in qq.criminal.cas.*40. *n.*8. Farinac.*d q.*25. *ex num.*153.

¶ Filij autem Magorum huiusmodi 29
propter hæresim parentum privantur legitima iure naturæ debita, & aliis emolumentis, quos ex paterna hæreditate expectabantur, *cap. vergentis, de hæreticis*, Iul. Clarus *lib.*5. *Receptar.* §. *hæresis* Grilland.*de hæretic.q.*4. Pegna *in direct.Inquis.part.*2.*schol.*6.Simancas *d. tit.*9.*ex num.*3.Tib.Decian.*tom.*1.*lib.*5. *c.*45.Farin. *q.*24.*n.*44.Guazzin.*vbi sup limit.*23.*n.*29. † Nam licet regulariter 30
bona damnatorum reserventur filiis ex dispositione *Auth.bona damnatorum C. de bonis proscrip.* in hæresis crimine locum non habet, etiam si filij sint Catholici, *cap.*2. §.*hæretici. d. c.vergentis, cap.statutum de hæretic.lib.*6.† Nam licet 31
de iure civili eorum bona non solum reservarentur filiis orthodoxis per *l. Manichæos C.de hæretic.* sed etiam agnatis, & cognatis Christianæ fidei socialibus. *l.cognovimus. C.eod.tit.*hodie revocatæ sunt ex *l.Gazzaros.C.eod tit.* † Et 32
similiter correctæ sunt *l.*2 *&* 3.*tit.*26. *part.*7. quæ hæreticorum bona non

extan

extantibus filiis ad Regem pertine[...] decreverunt: & si hæreticus cleric[...] esset Episcopo, quia hodie indistinctè eorum bona sive clerici, sive laici Regem pertinent *l.1.tit.3.lib.8. Recopil.* †
33 Præterquam quod in filiis, qui nati sunt antequam parentes eorum, in hæresi laberentur, vt ex multis firmant concivis meus Episcopus Simanc. *vbi sup. tit. 29. ex num. 22.* Castro *de iusta hæretic. punit. lib. 2. cap. 26. & lib. 1. de potest[...] leg. pœn cap. 7.* Iul. Clarus *d. §. hæresis n. 17.* Tiran. *de primogen. q. 31. ex num. 4.* Rojas *de hæretic. d. p. 2. assert. 44. ex num. 354.* Anton. Gomez *varia. 3. c. 2. n. 16.* Perez *in l. 1. tit. 1. lib. 1. Ordin. & in l. 1. tit. 7. libr. 8. fol. 197.* †
34 Nam ratio propter quam privantur filij hæreticorum omnibus paternis emolumentis non eadem est in filiis natis, & nascituris, vt tradit Simanc *vbi sup. n. 25.* vbi ait nullam legem esse, quæ filios natos excludat, à paterna hæreditate imo multæ hanc distinctionem suffragantur *l. 2. C. de libertin. & eorum fil. 6. tit. 27. p. 2. l. 4. & 5. tit. 1. lib. 4. Ordin. l. tit. 9. eod. lib. 4. Concil. 13. Toletan. capit 1.* Valer. Max. *lib. 2. cap. 1.* †
35 Solum enim nati post commissum crimen ex infecta radice proveniunt: nam filius antequam generetur dicitur esse in patre secundum cordoralem substantiam, & secundum potentiam generationis activã quemadmodum Levi dicitur decimatus in lumbis Abrahæ, D. Augustin. *super Deuter. q. 42. & ad Habr. 7.* D. Ambros. *Cathari. de peccato orig. disp. 6.* †
36 Nam licet hæresis sit vitium merè spirituale, nam minus, quam aliæ carnis vitia transmittitur; & sic inter carnis opera hære[...] posuit D. Paul. *ad Galat. cap. 5.* & fornic[...]ionem appellant D. Isai. *c. 1. & 57. D. Ierem.* [...] *Ezech. 6. &* [...] *Ose. 1. & 2. Apocalyp. 18.* V. de rectè poeta.

Qui viret [...]n foliis venit à radicibus humor;
Et patrum in fili[...] transeunt cum semine mores

¶ Quibus tamen huiusmodi bon[...] sic confiscata applicentur, non potest vno verbo (vt mos noster est) enodari; 37
nam de iure communi bona clericorum tam mobilia, quam immobilia ex crimine hæresi proscripta ad Ecclesiam suam pertinebant, *capite excommunicamus §. damnati, de hæret. lib. 6.* Peregr. *de iure Fisci lib. 4. tit. 5. ex num. 32.* † Et 38
in terris imperij servatur distributio Innocent. *in Clem. IV.* quod vna pars assignetur domino temporali, alia Episcopo loci, alia Inquisitoribus, *Extravag. statuimus, §. teneantur insuper de hæret.* quem observari in Italia testatur Zachin. *de hæret. c. 26. ad fin.* & in statu Me- Mediolani Iul. Clar. *lib. 5. Receptar. § hæresis num. 11.* † In aliis autem locis per 39
varias Extravagantes Pontificum aliter dividuntur aliquando inter Cameram Apostolicam, & Inquisirores, vt tradit Zanch. *in d. cap. 26.* Decian. *lib. 5. capit. 44. num. 3.* Aliquando solis Inquisitoribus reservantur, vt ijdem testantur Decian. & [...]nchi. *vbi sup.* † Ali- 40
quando talia b[...]a inter Romanam Ecclesiam, Episcopum, & Inquisitores dividuntur, æqualibus portionibus Felin. *in cap. irrefragabili. §. cæterum, nu. 5. de offic. ordin.* in quibus omnibus servanda est consuetudo loci, vt tradit Iul. Clar. *d. §. hæresis, n. 15.* † In his autem 41
Hispaniæ regnis talia bona applicantur regio Fisco, sive delinquentes sint laici, sive clerici ex particulari ratione defensionis fidei, ac eius tribunalis conservatione, vt tradit Episcopus Præses Covar. *lib. 2. Variar. cap. 9. numer. 12.* Iul. Clar. *d. § hæresis, num. 11.* Bursat. *cons. 43. vol. 1.* Peregr. *de iure fisci lib. 4. tit. 5. num. 31.* Guazzin. *de confiscat. bonor. conclu. 31. num. 20.* † Nam fidei defensio 42
proprium Hispaniæ munus est, vel ex eo quod regnum istud datum est Christo à Patre In hæreditatis suæ meliorationem,

rationem. Psalm. 2. *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuã, & possessionem tuam terminos terræ.* Nam sub illis *terminos terræ.* intelligitur Hispania, in qua positi sunt orbis termini, D. Leand. *in homil. ad* Concil. 3. *Tolet*-
43 ¶ Et quia Fiscus capit bona cum omnibus oneribus, & honoribus, vt erant penes indignum, *l. quod dicitur. C. de iure fisc. l. cum fisco, ad Syllan. auth. hoc.*
44 *amplius C. de fidei comm.* † Quia per confiscationem succedit in bonis delinquentis uti hæres extraneus Chassan, *in consuet Burg. rub.* 2. §. 1. *de confiscat. v. & apperiant, ex num.* 3. Fachin. *lib* 6. *controvers. cap.* 21. Petrus Surdus *de Aliment. tit* 8. *privileg.* 59. *& tit.* 1. *q.* 31. *ex num* 5. Farinac. *q.* 25. *num.* 169.
45 † Tenetur solvere omnia debita delinquentis, quia omnia quæ transeunt in hæredem extraneum transeunt etiam in Fiscum Peregri. *de iure Fis. lib.* 5. *ex numer.* 68. Carpan. *d. cap. omnium, num.* 118. Baiard. *ad Clar. q.* 78. *n.* 113. Honded. *cons.* 95. *num.* 109. *vol.* 1. Ruinus
46 Iun. *cons.* 131. *num.* 4. *vol.* 2. † Et quia nullum maius debitum est quam filiorũ educatio, nam qui alimenta negat, necare videtur. *l. necare. D. de liber. agnoscend.* cautum est vt dum parvuli sunt à Fisco alantur, *in prima instruct. Hispal. cap.* 22. Ioan. Lupus *in cap. per vestras.* §. 72. Quemada, *q.* 24. Plot.
47 *cons.* 30. *ex n.* 83. † Item & dotare filias, Plot. *cons.* 30. *numer.* 84. Carpan. *in d. cap. omnium, num.* 531. Surdus *de aliment. q.* 31. *num.* 15. *tit.* 1. Guazzin. *de confis. bonorum, limit.* 4.
48 *concl.* 13. *& concl.* 20. *numer,* 17. † Dotem vxori restituere, Iulius Clar. *q.* 78. *num.* 14. Farinac. *q.* 25. *num.* 111. Boss. *de bonor. pub. q.* 651. Plot. *d. consil.* 30, *n.* 50. Peregri. *de iure Fis. d. lib.* 5. *numer.* 82. & dum non restituitur, eam alere. Boss. *de aliment. vxori præstan.* Ba-
49 iard, *ad Clar. q.* 78. *n.* 88. † Dum vera sit dos non confessata *l. si quis post hac. C. de bonis proscrip. Dos, etiam, non quæ aliquoties inaniter dotalium instrumentorum tenore conscribitur, sed quam se corporaliter tradidisse docuerit,* nisi per lapsum decennii exceptio non numeratæ dotis spiret. *Auth. quod locum. C. de dote non num.* Farin. *q.* 25. *n.* 122. † Arrhas 50
similiter, quas in præmiũ virginitatis dari existimant Gomez Arias *in l.* 49. *Taur. n.* 8. Ioannes Lupus *rub. de donat.* § 12. *n.* 1. Padilla *in auth. res quæ. num.* 31. *C. commun. de leg.* Covarru. in 4. *p.* 2. *c.* 3. §. 7. *n.* 12. Roias *de succession. c.* 3 3 *num.* 35. † Sed falsum est, nam cui 51
virgo non fuisset Fiscus restituere non teneretur, neque ipsa petere possit in conscientia, quorum neutrũ dici potest, & ita arrhas dari existimo in præmium pudicitiæ, quam viro prostituit mulier, ut ex multis comprobat conciuis & amicus meus Thomas Sanchez *de matrim.* 52
lib. 6. *q.* 27. *n.* 4. † Nam deserviens in vilissimum actum concupiscentiæ obsequitur viro in viliori officio, quam potest præstare, ut notat alter concivis meus Ioannes Baptista Navarrete (maioris iudicii quam ostentationis) *in Ierem. Threnor. c.* 5. *fol.* 339. † Nam ar- 53
rhæ dantur, & viduæ *l.* 1. *tit.* 2. *lib.* 3. *Fori*, Gregor. *in l.* 87. *tit.* 18. *p.* 3. *& in l.* 1. *tit.* 11. *p.* 4. & ita omnibus deberi à Fisco restitui decrevit *l.* 1. *C. ne vxor pro marit. Comprehendas arrhas, & alia munuscula, quæ ab sponso data sunt osculis intervenientibus cum primum copulantur: hæc enim non confiscantur, quia pudicitiæ* 54
præmio cedunt. † Donationes propter nuptias, annulos, monilia, & alia quæ à marito sanæ mentis accepit, *d. l. si quis post hac Et iam quæ ab innoxio adhuc marito ante nuptias titulo donationis accepit, vel durante matrimonio largitione viri ad eam ante proscriptionem, pervenerint, apud eã firmiter permaneant.* † Dimi- 55
diam partem lucratorum (vbi illam ha-

bere uxores consuetudo est) qua indignum visum fuit, vt bona lucrata ex parte vxoris nō committentis delictum Fisco cedāt. *l. ob maritorū. C. ne vxor pro marit.* Palat. Rub. *in rub. de donat. inter*, præterquam in Corduba patria mea, vbi vxores dimidium lucratorum non percipiūt, Simanc. *de Catho. instit. tit. 9. n. 74.*

CAPVT XII.

De infamia iuris, & facti.

SVMMARIVM.

1 *Magi hæreticales infames sunt ipso iure.*

2 *Credentes, fautores, defensores, & receptores magorum infames sunt.*

3 *Filij magorum infames sunt vsque ad secundam generationem.*

4 *Filii nati ante patris delictum non notantur infamia.*

5 *Filius non gaudet honore patris ante nativitatem ademptam, neq e infamia ex crimine.*

6 *Filius natus dum pater erat sanæ mentis, non est infamis.*

7 *Filius non tenetur portare iniquitatem patris.*

8 *Vnusquisque debet pro peccato suo puniri.*

9 *Filii hæreticorum ex causa sine proprio scelere puniuntur.*

10 *Filii parentum plerique sunt imitatores.*

11 *Filios pro parentum scelere punire solet divina iustitia.*

12 *Deus visitavit peccata parentum in filios.*

13 *Nobilitas generis non amittitur propter parentis hæresim.*

14 *Pater hæreticus non nocet filio Catholico in successione avi.*

15 *Crimina suos tantum debent tenere authores.*

16 *Nobilitatis causa virtus est.*

17 *Virtus sola confert nobilitatem.*

18 *Nobilitas sine virtute macula cēsetur.*

19 *Magi hæreticales, & eorum filii ad officia publica non admittuntur.*

20 *Magi, & eorum filij ad beneficia Ecclesiastica non admittuntur.*

21 *Magi hæreticales, & eorum filij, fautores, & receptores sunt beneficiis suis ipso iure privati, & n. 22.*

23 *Magi huiusmodi, & eorum filij, & fautores non sunt ipso iure beneficiis suis privati, sed veniunt privandi.*

24 *Authoris sententia circa privationem beneficiorum hæreticorum, & eorum filiorum.*

25 *Hæreticorum beneficia à die commissi criminis amittuntur per ipsos.*

26 *Receptores, fautores, & defensores per sententiam sunt beneficiis privandi.*

27 *Filij hæreticorum ad beneficia adquirenda excluduntur.*

28 *Filij hæreticorum beneficia obtenta retinent.*

29 *Beneficiis Ecclesiasticis non privantur filij hæreticorum, quæ obtinent tempore delicti.*

30 *Magi hæreticales etiam pœnitentes honoribus, & beneficiis privantur.*

31 *Magi hæreticales quamvis non sint ipso iure privati, privandi veniunt.*

32 Deponatur, *significat in perpetuum.*

33 *Magis hæreticalibus pœnitentibus bona solent restitui.*

34 *Hæretici, qui absque misericordia in manus iustitiæ temporalis decesserunt, pro pertinacibus habentur.*

35 *Pertinaces non sunt, qui delictum agnoscunt, & misericordiam petunt, etiamsi ei ex alia causa non concedatur.*

36 *Authoris sententia circa pertinaces negativos.*

37 *Relapsi licet pœniteant, dicuntur Ecclesiæ reconciliati.*
38 *Ecclesiæ reincooporati.*
39 *Filii suspectorum de hæresi.*
40 *Filii contumacis infamiam contrahunt.*
41 *Contumax pro hæretico habetur.*
42 *Filii spurij, nothi, bastardi hæreticorũ.*
43 *Filij hæreticorum ad pœnam post crimen patris.*
44 *Infamia hæreticorum notantur eorum filii tam nati, quam nascituri.*
45 *Legis ratio eadem militat in filiis hæreticorum natis, & nascituris. & nu. 46. & 47.*
48 *Filios natos ante patris crimen verius est legem non comprehendere.*
49 *Filii hæreticorum non solum ad officia, & beneficia adquirenda esse incapaces, sed ademptis privari.*
50 *Authoris sententia de inhabilitate filiorum hæreticorum.*
51 *Inhabiles ad obtinenda beneficia non priuantur obtentis.*
52 *Lex pœnalis non debet extendi.*
53 C. Fœlicis de pœnit. in 6. *illustratur.*

Et quia huiusmodi proprio creatore derelicto dæmonis eius hostis auxilia petunt infami lege astricti divino honore se indignos iudicaverunt, infames sunt ipso iure, atq; ita ut ipsismet hæreticis portæ dignitatũ omni iure claudũtur, *auth Gazzaros.* C. *de hæretic. l. isti quidem. D. quodmet. caus. c. alieni. 2. q. 7. c. infames. 6. q. 1. c. infamibus, de reg. iur. c. 2. §. hæretici, lib. 6.* Brun. *lib. 5, de hæretic. c. 8.* † Itẽ Credentes, Fautores, & Receptores, & defensores, *c. vt inquisitionis §. prohibemus. de hæretic. lib. 6.* de quorũ singulis tractarunt Episcopus Simanc, *de Catol. instit. tit. 15. Repertor. Inquisit. v. credentes,* &c. † Itẽ & eorum filii vsq; ad secũdam generationẽ. *c. quicumq; de hæret. lib. 6.* quod intellige per lineã paternã vsq; ad filios, & nepotes: per maternã autem filios nõ excedere Hostiẽs. *in c. vergentis de hær. n. 4.* Ant. Gom. *variar. 3. c. 2. n. 4.* † Dum tamẽ tales filij nati sint post parentum suorum delicta, nõ tamẽ antea, quia nulla lex est, quæ illorum filios, nisi natos post crimẽ puniat, vt probat Simanc. *ubi sup. tit 29. ex n. 30.* Tho Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 2. c. 16.* † Nã si filius natus ante dignitatẽ patris, nõ cõsequitur prærogatiuas, & honores eius, multo minus illi nocere debet crimen à patre post eius natiuitatẽ cõmissũ, *l. si quis decurio. l. neque Dorotheum. l. neminem. l. diva memoria. l. fin. C. de Decurion. lib. 10. l. senator. C. de dignit. lib. 12. l. emãcipatum. D. de senatorib.* & eo maxime cũ odia restringi, favores cõveniat ampliare, *c. odia, de regul. iuris. l. si quis in suo §. 1. D. de inoffic. testam.* † Quare filios tãtũ compræhẽdere videtur post patris natos delictũ, quos infames esse omni iure tradũt Calderin. *tit. de hæret. cons. 3.* Cyn. & Angel. *in l. quisquis. C. ad. adl. Iul. Maiest* Dominic. *in cap. 2. §. hæretici, de hæret. l. 6.* Alf. Cartagena *in Concil. q. 7.* Tiraq. *de iure primog. q. 31. n. 4.* † Nã etsi filius non teneatur portare iniquitatẽ patris, Ezechiel. *c. 18.* vbi multa collegit Pradus apud Auũculũ meũ Ioã Bapt. Villalpãdo *in Regio Codice, tõ 1. fol.* ... & ipse Avunculus meus, *tom. 2. p. 2. de externa visione Ezechiel. c. 42.* † Quia unusquisque debet pro peccato suo puniri, *Genes. c. 18. l. sancimus. C. de pœn. l. crim. C. eod. c. 2. de Con. c. quæsiuit, de his quæ fũt à maiore par. c. Romana ad fin. de sent. excommu.*

¶ Nihilominus tamẽ quãvis absq; propria culpa, & causa nullus sit puniendus, quandoque etiã ex causa sine proprio scelere multi puniuntur, *c. quoniam frequenter, §. si vero, vt lite non contestat. c. renovantes.* & ibi glos. *22. dist c. antiqua, de privil.* glos. *in d. cap. 2. de Constit.* † Idque specialiter in hoc magiæ crimine propter eius deformitatẽ, ac detestationẽ, vt in vivo filio patris memoria dãnetur, &

facta eius extirpetur, quia plerũque filij parentum sunt imitatores ut post alios tradiderunt Concives mei Simanc, *vbi su. ex n.* 1. & Regius Consiliarius Lara de Corduba *in. l. si quis à liberis. §. item rescripsit. D. de liberis agnoscend. num.* 6. Castro *de iusta hæreticor. punit. lib.* 2. *c.* 10. *ex numer.* 11. Couarru. *lib.* 2. *variar. c.* 8. *ex numer.* 1. Anton. Gomez,
11 *tom.* 3. *cap.* 13. *num.* † Nam & in hoc imitantur divinam iustitiam, quâ in eversione Sodomæ, & Gomorræ propter parentum scelera, paruuli etiam cõbusti sunt igne, *Genes, cap.* 19. & Dathan, & Abiron idem contigisse scribit sacra pagina. *Reg.* 9. *c.* 12. & filiis Acan cum patre morte absorpti sunt, *Ios. c.* 6.
12 † Nam similiter etiam in sacra pagina legimus Deum visitasse peccata parentum in filios vsque in tertiam, & quartã generationem, *Exod. c....* & apud externos plura huiusmodi, Plutarch. *lib. de sera num. vind.* Iustinus Philos. q. 138. Cœl. Rodigin. *lib.* 6. *c.* 14.
13 ¶ Infames quidem sunt quia ab infame parente procreantur: sed si quam habent generis nobilitatem non amittunt, nam ea, quæ proveniunt ab avis, & atavis, & maioribus non auferuntur nepotibus, & aliis descendentibus propter parentum suorum crimina, ut do-
14 cet Simanc. *d. cap.* 29. *num.* 18. † Et hoc iure utimur, quia pater hæreticus non nocet filio Catholico in successione aui paterni. *l. cum pater. §. hæreditatem D. de legat.* 2. neque in iure eligẽdi, quia non sunt nominatim iure electionis privati Abb. & alii *in cap. excommunicamus. §. credentes de hæretic.* Chassa. *in cõsuet. Burgun. rub.* 3. *§.* 5. *nu.* 69. † In hoc
15 enim iura suos tantum tenent authores, ut ille qui crimen commisit omni honore, & nobilitare privetur, quia ut ait Dominus Reg. 1. cap. 2. *Quicumque honorificavit me, glorificabo eum, qui autẽ*
16 *contemnent me, erunt ignobiles.* † Quia totius nobilitatis causa virtus est, ut tradunt Bald. *in. l. si qua. C. de secund. nup.* Salicet, *in l. providendum. C. de postulan.* Sarmient, *lib.* 1. *select. ar. cap.* 15. *num.* 6. Azevedo *in l.* 8. *tit.* 7. *lib. Recopil. num.* 1. *& in Curia Pisan. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 13. Tiraq. *de nobilit. c.* 4. *& c.* 22. Tapia Aldana *de triplici bono. lib.* 1. *per tot.* † Nam ut ait Seneca *lib.* 3. *de benefic. Eadem omnibus principia, eademque origo est, nemo alter nobilior, nisi cui rectius ingenium.* ad quod plura congesserunt 17
Luc. de Penna *in. l. mulieres. C. de dignitat. lib.* 12. Ioan. Nevizan. *in Sylva nup. l.* 4. *ex n.* 127. Matth. de Afflict. *in cap.* 1. *§. si vero de controvers. invest. in vsibus feudor.* † Siquidem nobilitas sine 18
virtute manca debet, vel potius nulla iudicari, ut docet Tiraquel. *vbi sup. c.* 22. *ex num.* 2. nam ut ait Iuvenal *satyr.* 8.

Stemmata quid faciunt, quid prodest
Pontifice longo.
Sanguine censeri, pictosque ostendere
vultus
Maiorum; si coram Lepidis male vivitur.

¶ Et tam hæretici quam eorum filii ad 19
officia publica non admittuntur, *c. nulla officia* 54. *dist. c. infames.* 6. *q.* 1. *c. alieni.* 2. *q.* 7. Imo nõ possunt esse iudices, neque advocati, nec vllam dignitatẽ obtinere, maioriæ Patronatus, feudi, vel similium, ut tradit Simãc. *de Catol. instit. tit.* 46. *ex n.* 52. † Neque ad beneficia Ecclesiastica obtinenda, & obtentis privantur, *c. statutum* 15. *de hæretic. lib.* 6. *Ne videlicet* 20
hæretici, credẽtes, receptatores, defensores, & fautores eorũ, ipsorumque filii vsque ad secundam generationem ad aliquod beneficium Ecclesiasticum, *seu publicum officium admittantur, quod si secus factũ fuerit, sit irritum, & inane. Primum, & secundum gradum per paternã lineam comprehendere declaramus, per maternam vero ad primam dumtaxat volumus hoc extendi. Hoc sane de filiis, & nepotibus hæreticorũ credentium*

dentium, & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales decessisse probetur: non tamẽ illorum, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos Ecclesiæ unitati, & pro culpa hujusmodi ad mandatum Ecclesiæ pœnitentiam receperint. † In quo ab inter-
21 pretibus dubitari solet an huiusmodi credentes, & receptatores, & eorum filii sint ipso iure suis beneficiis privati, an veniant privandi per sententiam, cuius dubitationis ansam dedit Bonifacij rescriptum *in cap. ut commissi de hæretic, lib. 6.* in illis verbis *Privandi præterea, vel*
22 *privatos nunciandi.* † Et quod sint ipso iure privati notat Glos. *in c. quo iure* 8. *dist.* Ioan. Andreas, & Præpos. *in d. c. ut commissi* Felin *in c.* 2. Abb. *in c. inter dilectos, de rescrip.* Bern. Diaz *in Prax. c.* 106. Nam ut sunt ipso iure infames, & excommunicati, ipso quoque iure sint suis beneficiis privati, ut notat
23 Salced. *ad Diaz. d. c.* 106. † Cõtra tamen Magos, & hæreticos hujusmodi non esse ipso iure suis beneficiis, & officiis publicis privati, sed postquam per sententiam fuerint condemnati, tenẽt Alphons. Castro *de iusta hæreticor. punit. lib.* 2. *c.* 9. Simanc. *de Cathol. instit. tit.* 46. *n.* 72. † Mihi tamen prior sententia verior vi-
24 detur, quod Magi huiusmodi sint ipso iure privati, nã dicta verba declarative accipiuntur *in d. c. ut commissi, privandi, vel privatos nunciandi*: quod si nolis, debes admittere, ut dictio *privandi* referatur ad hæreticorum fautores; & receptatores, dictio vero *privatos denunciandi* ad ipsos hæreticos, ut exponit Couarr. *lib.* 2. *variar. c.* 8. *nu.* 4. † Nam quid-
25 quid sit de iure veteri, de iure tamen novo nullo pacto negare possumus, quod hæretici, & magi huiusmodi sint ipso iure à die commissi criminis suis beneficiis privati, quia ut ait Pius V. Pontif. max. in bulla data Romæ apud S. Petrum VI. kal. Febr. M. D. LXVI. *Vacantia beneficia ob hæresis crimen sedis Apostolicæ ordinationi reservari.*

¶ De hæreticorum vero receptoribus, defensoribus, & fautoribus, minor est difficultas, quod non sint ipso 26
iure beneficiis privati, sed per sententiam fore privandos, *cap. excommunicamus.* §. *credentes, de hæretic. Si vero clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur*, ut notat optime Couarru. *d. cap.* 8. *n.* 4. † Filii tamen licet 27
ad officia, & beneficia huiusmodi non admittantur, *cap. omnipotens de accusat.* Glos. *in cap. cum inter canonicos de Electa ion.* Hoieda *de benefi. par.* 1. *cap.* 23. *ex num.* 79. *& cap.* 24. *num.* 6. Rojas *de hæretic. p.* 2. *assert.* 42. *ex num.* 336. *& singul.* 66. † Iam obten- 28
ta retinent Couarru. *de cap.* 8. *num.* 4. Menoch. *de recuper. remed.* 1. *ex num.* 342. Quia inhabilitas ad obtinenda regulariter non impedit obtenta Glos. *in Clem.* 1. §. *ipsius de pœn.* † Quare neque ipso iure, neque per sententiam beneficiis Ecclesiasticis; quæ 29
tempore paterni criminis obtinebant non erunt spoliandi Panormit. *in cap. vergentis, de hæretic.* Villadiego. *q.* 23. Simancas *de Cath. inst. tit.* 29. *n.* 30.

¶ Altera difficultas, quæ ex *d. c.* 30
statutum. 15. suboriri solet, an prædicta infamiæ, & privationis pœna locum habeat in pœnitẽtibus, & conversis & ait quod non Eymericus *in director. Inquisi. p.* 3. *q.* 113. † Quod si intelligatur de ipsis hæreticis, & magis hujus- 31
modi, anceps mihi videtur controversia, nam licet non sint ipso iure privati, omnino privandi veniunt, ut in Concilio Illiberitano, c. 51. *Ex omni hæresi, qui ad nos fidelis venerit, minime est ad clerum promovendus, vel si qui sunt in præteritum ordinati sine dubio deponantur.* † Nam cum simpli- 32
citer dicat deponantur, in perpetuum significat. Glos. *in cap.* 1. 50. *distinct.* Bern. Diaz *in Prax. cap.* 127. & faciũt,

quæ tradunt Brun. *lib. 3. de hereti. cap. 7.* Simanc. *vbi sup. cap. 47. n. 76.*
33 † Ita ut si aliquando dominis Inquisitoribus videatur ex æquitate, & misericordia sua beneficia restitui, propter pristinam rei dignitatem, aut reipublicæ utilitatem, aut ipsius pœnitentia, quia sponte conversus est, id caute considerare debent, & Pontificem, aut Senatum consulere, quia non nisi ex dispensatione agere valent, vt tradunt Zanch. *de hæretic. cap. 16. numer. 9.*

34 ¶ Et cum ex text. decisione *in d. cap. statutum*, filii solum; & fautores hæreticorum, comprehendantur, qui absque misericordia pertinaces in manus iustitiæ temporalis decesserunt, disputari solet an relapsorum pœnitentium, qui curiæ sæculari traduntur, & moriũtur Catholici comprehendantur, & partem negativam tenuerunt Gemin. *in d. cap. statutum. §. hoc sane. Repert. Inquisit. v. filii. §. nunc videndum* Montaluus *in l. 2. tit. 26. p. 7. &* Decanus Segouiens. *tract. de hæretic cap. 18.*
35 † Quoniam eorum parentes non videntur hæretici decessisse, cum pœniteant, & ad sacramentum pœnitentiæ, & Eucharistiæ admittantur. *cap. super eo, de hæret. lib. 6.* quia ex eo quod parentes eorum sacramenta recipiunt reincorporati videri possunt Ecclesiæ cum eã nõ tribuantur, nisi fidem habentibus
36 *cap. extra Catholicam 1. q. 1.* † Contrarium tamen, scilicet, quod filij relapsorum inhabiles sint & infames, quamuis parentes eorum convertantur, & admittantur ad Ecclesiæ sacramenta tenuerunt Ioan. Andr. *in d. cap. statum, super gl. ver. reincorporatos,* quẽ sequuntur ibidem Philip. Francus *in fine*, Simanc. *in Enchirid. violata relig. tit. 63. num. 2. & in Cathol. instit. tit. 29. num. 17.*
37 Ioann. Roias *tract. de hæretic. p. 2. assert. 42. n. 337. & seq.* † Quare licet prior sententia mitior sit in hanc vltimam me libentius subscribo, quia de iure veriorem puto, quia tales ralapsi quamvis pœniteant, non dicuntur Ecclesiæ reincorporati, nam ut tradunt Ioã. Monach. & Geminian. *in cap. accusatus. §. si vero, de hæretic. lib. 6. n. 14.* † Illi dicun- 38
turproprie Ecclesiæ reincorporati, qui per Inquisitores absoluti, & ad gremium Ecclesiæ pro debita absolutione, & obedientia reducti, ut in iniunctam pœnitentiam peragant, admittuntur, quod cum relapsis convenire non possit, non poterit eorum filiis aptari dispositio. *d. cap. statutum, de hæretic. lib. 6.* † Et an filii 39
suspectorum de hæresi hanc etiam pœnam infamiæ, & inhabilitationis luant quæsitum est, Zanchin. *tract. de hæretic. c. 18. num. 4.* & repert. *Inquisit. v. filii § item filii* in hæc verba definierunt, *In filiis eorum, qui fuerunt suspecti propter fautoriam, & defensoriã, receptatoriã, vel similia bene habet locum dicta pœna, vt non possint Ecclesiastica beneficia obtinere, si modo isti parẽtes decesserunt tales, cap. statutum 2. §. fin. de hæret. lib. 6.*
† Nam filios damnati ob contumeliam infames, & inhabiles fieri iura profiten- 40
tur, tum quia contumax habetur pro cõuicto, Glos. *in c. contumacia de hæretic. lib. 6.* tum quia ex eo, quod per annum perseveravit præsumitur pertinax, Ioan. And. *in d. c. cum contumacia.* & ibi Gemin. *num 11.* & argumentum de pertinace ad contumacem valet. Albert. *tract. de agnoscend. assert. Cathol. q. 29. num. 9.*
Cum itaque iudicio Ecclesiæ contu- 41
max pro hæretico habeatur, ac velut hæreticus condemnetur, consequitur plane vt in filios cõtumacis pœnæ inhabilitationis, & aliæ descendant, ut velle videtur Hieron. Gigas *tract. de crimine læsæ Maiest. lib. 3. tit. de pœnis quas fi- 42
lii. q. 13.*

¶ Et infamiam, & inhabilitationẽ, & alias pœnas hæreticorum filiis eorum impositas

impositas iure incurrunt: non solum legitimi, sed etiam spurii, nothi & alii etiam ex punibili complexu procreati, ne peioris conditionis sit castitas quam vitium, *auth. de restit. & ea quæ par. §. fin.* & ita docent Gregor. *in l. 2. tit. 2. part. 7.* Couarru. *lib. 2. variar. cap. 8. num. 3.* Menohc. *de præsumption. lib. 5. præsump. 33. num. 11.* Zanchin. *de hæretic. cap. 28.* Thom. Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 2. cap. 27. ex num. 1.* † Dummodo post crimen paren-
43 tum nati sint, ut docent Cyn. *in l. quisquis. C. ad l. Iul. Maiest.* Præposit. *in cap. quo iure 8. dist. cum aliis* per Simanc. *d. c. 29. ex n. 23.* quibus astipulatur de iure regio *l. 6. tit. 27. part. 2. pero no se entienda de los yerros que obieren sechos antes que eran, mas do los que despues*
44 *fizieren.* † Contra tamen ut tam filios natos ante patris delictum, quã post eius crimen nascituros comprehendat prædicta infamias tenent Alberic. & Salyc. *in d. l. quisquis, §. fin.* Glos. *in cap. siquis cum militibus 6. q. 1.* Palat. Rub. *tract. de regno Navarr. p. 5. §. 8.* Angel. *de malefic. v. che hai adulterato la mia dona.* Ant. Gomez *tom. 3. cap. 2. n. 16.* Castro *de potestate leg. pœn. lib. 1. cap. 7. & de iusta hæretic. punit. lib. 2. cap. fin.* Greg. *in l. 2. tit. 2. p. 7.* Hieron Gigas *vbi sup. tit. de pœn. quas filii. q. 5.* † In quorum quidem sententiam libentius
45 inclino tum propter rationes, & fundamenta eorum, tum etiam quia tex. *in d. l. quisquis in §. fin.* in cuius decisione se fundat, *& in c. statutum, & in c. quicumque §. hæretici, de hæret. in 6.* indistincte locuntur de filiis natis, & nascituris, atque ideo indistincte sunt intelligendi *l. 1. §. generaliter D. de leg. præstand. l. 3. D. de offic. præsid. l. de pre-*
26 *tio D. de public. & vectigal.* † Tunc etiã quod prædicta infamia, quæ ex peccatis parentis descendit in filios, ideo imposita est, ut parentes à peccato avertantur, & cœteri in eis resipiscant, ut docet Glos. *in Extravag. Ioan. XXII. de pœn. lib. 7. c. 7. & de iusta hæretic. punit. lib. 2. cap. fin.* † Quæ quidem ratio, tam reperitur in filiis ante delictum 47
natis, quam nascituris, cum vtrosque parentes diligant, & in utrosque eorum memoria conservetur, & sic ad vtrosque debere extendi tradiderunt Doctores à nobis *suprà* relati *hoc capite 12. num. 37.* † Sed verius est natos non com- 48
præhendi, ut ex multis resoluit doctissimus conciuis, & amicus noster P. Thomas Sanchez *in summ. d. cap. 27. ex num. 9.* Didac Perez *in. l. 3. tit. 9. lib. 4. Ordin.* Couarr. *lib. 2. variar. c. 8. num. 5.* Rota *in novissimis volum. 3. lib. 2. p. 3. decis. 114.* Menoc. *de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 33. ex num. 17.* Guttierr. *Canon. qq. lib. 2. cap. fin. ex num. 37.*

¶ Et quod multi docti viri tenue- 49
runt, filios huiusmodi, non solum ad officia, & beneficia obtinenda esse incapaces, sed etiam obtentis privari, idque multis rationibus, & iuribus fundarunt Ioan. Andr. *in cap. ut commissi de hæret. lib. 6.* & ibidem Geminian. *in §. privandi n. 4.* Ananias *in cap. vergentis n. 13. de hæretic.* Præposit. *in c. satis perversum 56. distinct.* Imol. *in l. insulam. D. solut. matr.* Hieron. Gigas *vbi sup. d. tit. de pœnis quas filii q. 11. n. 3.* Palat. Rub. *tract. de regno Navarr. p. 5. § 8.* Eymeric. *in direct. p. 3. q.*
114. † Verior mihi videtur, neque esse 50
ipso iure privatos, ut multi eorum voluerunt, neque per sententiam privandos, sed solum ad recipiendos de novo fieri inhabiles, tex. *in cap. quicunque, § hæretici de hæretic. lib. 6. Ipsorum quoque filiis usque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum assumantur.* † Nam cum verba illa de futuro sint,
præteritum non comprehendunt, atque 51
ita

ita inhabilis ad obtinenda beneficia non privatur obtentis, Gloss.*in Clem.* 1. § *ipsius de pœn.* quam sequuntur ibi Zabarella, Imola, & Bonifac. *numer.* 54.

52 †Et quamvis ex iure defendi possit hæreticos, credentes, fautores, & cæteros huiusmodi inhabiles effectos ad obtinenda beneficia, obtentis etiam privari ipso iure, in filiis tamen alia ratio militat, quia illi proprio scelere puniuntur, hi tamen alterius culpa inhabiles damnantur, & ideo cum sit pœnalis non debet extendi, ...

53 † Neque obstat text. *in cap. fœlicis*, §. *quod si quis, de pœn. in* 6. quia respublica sæpe minora crimina variis ex causis maioribus rationibus insequitur, ob evitandam delinquendi audaciam, vt tenet Covarr. *lib.* 2. *variar. c.* 8. *n.* 4.

CAPVT XIII.

De pœna mortis imponenda in Magiæ crimine hæreticali.

SVMMARIVM.

1 *Malefici morte damnantur iure divino.*

2 *Legis veteris moralia observantur ad decisiones causarum.*

3 *Magiæ crimina omnia morte multantur.*

4 *Maleficij vox non solum ad veneficos restringitur, sed ad omne Malefici genus.*

5 *Mechasephim vox apud Hebræos quid significet.*

6 *Maleficia ad omnia Magiæ crimina sunt amplianda.*

7 *Divinationis crimina omnia morte multantur.*

8 *Maleficis mors æterna parata in stagno ardentii.*

9 *Magos huiusmodi non esse morte multandos, affirmant non solum hæretici, sed Catholici.*

10 *Magi fatentur impossibilia ab eis patrata quia per somni excessum deluduntur.*

11 *Somniis, quæ fiunt, nec meremur, nec demeremur.*

12 *Cogitationis pœnam non meretur.*

13 *Magiæ crimina negare verè peracta nihil aliud quam insanire.*

14 *Magiæ crimina non pro illusionibus tantum, sed pro veris, & nefariis excessibus puniuntur.*

15 *Magiæ crimina vera esse negare hæreticum.*

16 *Magiæ crimina morte multantur iure positivo.*

17 *Magiæ crimina morte multantur ex communi praxi Ecclesiastica.*

18 *Magiæ crimina morte multantur ex totius orbis consuetudine.*

19 *Magiæ criminis pœna ignis fuit.*

20 *Feralis pestis quid significet apud Imperatorem.*

21 *Feralis pestis de morte cruenta, potius quam de mortis genere dictum.*

22 *Feralis pestis de morte cruenta dicitur.*

23 *Christianos tanquam Magos sub Neronis tempore igne crematos.*

24 *Hispaniæ Magiæ crimina ante regem Ramirum ignis coërcuit.*

25 *Italiæ Magorum & Hæreticorum pœna ignis fuit.*

26 *Magiæ crimina non muliercularum tantum, sed virorum, & nobilium.*

27 *Hæretici hodie pertinaces vivi, pœnitentes compressis faucibus igni mandantur.*

28 *Magi morte tradendi, nulla dissimulandi facta licentia.*

29 *Reos morte dimittentes in divino iudicio pro eis morti affiguntur.*

30 *Pœna à lege præfinita à iudice retractari non potest.*

31 *Rei vita quando reipublicæ valde vtilis ei condonatur.*

32 *Sortilegi crimen ad curiæ sæcularis traditionem non sufficit.*

33 *Sortilegi crimen quando non progreditur ad pactum cum dæmone non multatur morte.*

34 *Degradari pro curiæ sæculari tradi accipitur.*

35 *Degradatio nonnisi propter tria crimina expressa permittitur.*

36 *Magiæ crimina non expectata incorrigibilitate morte multantur.*

37 *Gravissima crimina sunt qualificata, & valde reipublicæ damnosa.*

38 *Magi non solum, sed credentes, fautores, & receptores iure divino morte puniuntur, & n. 39.*

1 QVibus, & aliis Hæreticorum pœnis Magi huiusmodi iniusti ad mortem vsque deveniunt terribilium omnium malorum secundum Gloss. *in l. qui vltimo, ff. de pœn.* quæ eis lege divina infligitur Exod. *c.* 22. MALEFICOS
2 NON PATIARIS VIVERE. † Quæ non solùm iudicialis positiva est, sed iudicialis iuris divini, & naturalis, quæ à Deo minimè est per legem Evangelij sublata, & ideo allegari potest ad decisioness causarum, vt tenet Lancellot.
3 *de attentatis in præfat. n.* 60. † Etiamsi hominem nullum veneno necaverint, etiamsi segetibus, & animantibus non nocuissent, neque alia patraverint crimina, nam eo ipso quod Dæmoni fœderati sunt, interfici, & necari debent, sive sint *Malefici*, sive *Magi*, sive *Sortilegi*, sive *Venefici*, sive *Incamatores*, sive *Necromantici*, sive qui alij, nullo eorum facto discrimine, vt ex VViero hæretico, conatur defendere Picardus
4 *cons.* 112. † Nam ipsa vox latina satis patens est, non solum ad ipsos veneficos restringenda, sed ad omne maleficij genus amplianda, vt non minus de Græca, & Hebræa docet Mart. del Rio *l. b.* 1. *Magicar. cap.* 2. *& lib.* 5. *sect.* 16. † Quia 5
vox *Mechassephim* in Hebræo fonte habet originem à *chasaph*, quæ non solùm significat toxico perimere, sed aliquod Magorum ludibrium exercere *Exod. cap.* 7. *& cap.* 22. *Paralippom.* 2. *cap.* 33. *D. Isai. cap.* 47. *Daniel.* 2. *Micheas cap.* 5. *Malach.* 3. † Ex quo Nahum prophe- 6
ta cap. 3. *& habebitis maleficia*, ad omnia maleficorum crimina extendendum docent ibi Origen. & Ambros. Sylvest. *lib.* 1. *de strigib. c.* 9. † Nam etiam Divi- 7
ni, Arioli, Aruspices, Augures, & qui somnia fingunt, vt Malefici, ex lege divina morte naturali multantur Levit. cap. 20. *vir sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus morte moriatur, lapidibus obruant eos, sanguis eorum sit super eos.* † Quibus 8
post hanc vitam æterna mors paratur in inferno, Apocalyp. Sap. 21. *Veneficiis, & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda:* nam vt ait Alcim. *lib.* 2. *carm.* 15.

Damnabitur ille perenni
Iudicio, quisquis vetitum cognoscere tentat.

¶ Contra tamen Magos huiusmodi 9
non esse morte naturali multandos affirmant non solum hæretici Danæus, *dial. de Sorciar.* Bodin. *l. b. Dæmonom.* Pictorius *in resolut. an sagæ igni multan.* Sed etiam Catholici, Vlder. Molitor. *de Pythonib. mulier. cap.* 8. Leonard. Vayr. *lib.* 2. *de Fascin. cap.* 13. Ioan. Salisberiens. *lib.* 2. *Polycrat. cap.* 17. Alciat *lib.* 8. *Parerg. cap.* 22. *& in cap. perniciosa n.* 66. *de offic. Ordin.* Petr. Herodius *lib.* 5. *rerum iudic. cap.* 14. † Quia fatentur im- 10
possibilia, nempe se volasse ad conventus, libidinem cum Dæmone explevisse, tempestates excitasse, & alia huiusmodi peccata, quæ magis ad delusionem, quam ad verum, & realem actum

videntur referenda, quasi per somni excessum peracta, in quo à Dæmone de-
11 luduntur, *c.Episc. h.26. q.5.* † Nam ex eis, quæ in somniis fiunt nec meremur nec demeremur *cap.maiores, §.verum de Baptism.Clem.1.de pœnit.* D.Thom.*in 4. dist.9. art.4.*Ias. *in l.vt vim, ff.de iust.&*
12 *iur.* † quia cogitationis pœnam non meremur *Reg.1.c.16.* Apost. *Cor.1.c.4. c.cogitationis de pœnit. dist.1.l.cogitatio-*
13 *nis, ff. de pœnis.* † Sed cum ista negare non tantum in somniis, verum etiam vere, & realiter peracta cum iam sit insanire, vel ex eis, quæ congessimus *lib.2. cap.33. de translatione corporali ex num.4. ad interpretationem dict. c. Epis-*
14 *copi.* † In Magos huiusmodi non pro illusionibus, sed pro veris, & nefariis excessibus animadvertendum est, text. cap.pervenit, *districta vltione h.26. q.5. cap.contra idolorum, d.26.q.5.& Extravag.Ioan.XXII.& Innocent.VIII.*& aliæ variæ Alexand.VI. quæ incipit *cum accipimus,* & *Leo X.* quæ incipit *honestum petentium votis*, & *Hadrian.VI.* quæ
15 incipit *dudum vti votis.*† Quod cum Ecclesia tot, ac tantis Constitutionibus confirmet, qui iam dixerit Magos huiusmodi non esse morte naturali multandos sit tanquam Ethnicus, & publicanus: quia Ecclesiæ non obedientes sunt hæretici, necnon ille, qui ab eius decretis sine causa recedit, aut aliter putat quam quod Ecclesia instituit, *cap. hæc est fidem 24.q.1.* vel se melius sentire arbitratur, cùm illa non possit errare, *Matth. cap.27.cap.violatores 15. distinctione.*

16 ¶ Confirmatur hæc conclusio iure sæculi Imperiali *in l.nemo, supplicio capitis ferietur gladio, l. multi ferialis pestis absumat, l. nullus, cum aliis, C. de malefic.& mathem.* quibus respondet de iure nostro regio *l.3.* deven morir por ende, *tit.23. part.7. l.6.* que los maten
17 por ello, *tit.3.lib.8. Recopilat.* † Quod similiter communi Praxi comprobatur, non solum sub sellis sæcularibus, sed etiam in tribunalibus Ecclesiasticis; qui solent tales delinquentes brachio sæculari tradere, vt in *Lucerna Inquisit.Viatorium Inquis. Directorio. Inquisitor.* Sprenger. *in Mall.* Iaquerus *in Flagell.* Simanc. *in Prax.* Castro *lib.1. cap.16.*
† Et iudicio sæculari, qui solet sic rela- 18
psos, absque alia causæ cognitione morti tradere, vt apud nos Hispanos testantur *Covarruvias, Gregorius, Simancas, Rojas, Villalpando, & alij*: apud Italos *Grillandus, Clarus, Bossius, Carerius, Decianus, & Farinacius,* apud Gallos, *Remigius, Foller, Iaquerus, & Binsfeldus,* apud Germanos *Damhauder, Godelmanus, & Ficardus.*

¶ Cuius quidem supplicij genus ante 19
Diocletiani tempora ignis fuit, vt constat ex Codice Gregoriano *lib.7. tit.de Malef.*& in Theodosiano, *l.1.*ibi:*Flammis ignibus exurendos,* & in Iustinianeo *l.3.de malef.& math. concremando haruspice.* † Neque in contrarium facit *d.l.* 20
multi, feralis pestis absumat, quod ad bestias objiciendos interpretantur *Odofredus, & Cuiac.*sed causam non docent, cur sententiam mutem. *Feralis* enim pro *ferino pastu* à nullo Classico receptum video authore. † Quare feralem 21
accipio potius, vt Constantinus maleficos vltimo supplicio affligendos decernat, quam vt pœnæ genus exprimat. *Feralia* enim *dira* appellantur, & sic *ferales flammas,* funestas atque lethales *Minutius* dixit.† Sic & etiam *feralis* 22
pestis, de morte cruenta intelligitur, quia de Diis Manibus, quibus feralia sacrabantur accitis arte Magica locutus fuit, vt narrat Revard. *lib.5.varior.c.3.*
† Quod neque à Neronis tempore ab- 23
fuit, qui Christianos, tanquam Magos huiusmodi flammis tradebat, aut stantibus ad palum destinatis vnco gutturi suffixo è lamina ardente pix, aut vn-

guentum in caput liquefiebat, Iuvenal. *Satyr.* 1.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa,
Qua stantes ardent, qui fixo gutture fumant.

24 Apud nos Hispanos iam ante ann. DCCCXLIV. à regno Ramiri regis Magiæ sacra, cantionesque ignis coërcuit, vt tradit Ioan.Marian. *lib.7.de rebus Hispan. c.13.* postea Alfonsus IX. programmatis sanctione cavit *in l. 1.*
25 *tit.1.lib.4.Forij la tal sea de fuego.* † In Italia Imperator Frederic.II. rex Neapolit. lege sanxit, vt hæretici vivi comburerentur ann. MCCXXII. vt testantur Repert. *Inquisit. v. comburi,* Matth. Afflict.*in Constit. Neapol. tit.1.num.43.* Ludov.Carrerius *in Pract. tit. de hæret.*
26 *n.132.*† A temporibus D.Gregorij quãdo Romæ Basilius quidam senator Magus flammis absumptus fuit, Cassiodor. *lib. 4. variar. epist.23.& 24.* Vt videas hoc crimen non muliercularum tantum, & vilium, sed virorum etiam, & nobilium fuisse, quidquid *VVierus,*& similes ogganniant.

27 ¶ Hodie tamen ex communi praxi receptum est, vt contumaces vivi, pœnitentes verò compressis faucibus igni mandentur, vt tradunt Paul.Grilland.*de hæretic.q.3.*Zanchin. *q.9.* Rojas *p.2. assert.4.ex num.137.*Covarr.*lib.2.variar. c.10.n.fin.*Simanc. *de Cath.inst.tit.46 ex n.45.& tit.48.ex n.1.*Castro *de iusta hæ-*
28 *ret.punit.lib.1.c.9.& lib.2.c.12.* † Nulla iudici connivendi, aut dissimulandi permissa licentia, nisi ipse pati velit, quod in aliis connivendo indulserat *l. nulli hæreticorum,C.ne sacrum baptis.iteret.*Nam vt ait Cassiodorus *lib.9.varior. Impium est iudices illis esse indulgentes, quos cælestis pietas non patitur impuni-*
29 *tos.*† Caveantque ne fiant socij furum, & cum Iosaphis, qui oderunt Dominum amicitias iungentes iram Domini concitent *Paralipom. lib.2. cap.19.* videant ne audiant terrificum illud dictum Regi Achaz Reg.3. cap.20. *quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima illius.* † 30
Nam pœna à lege præfinita à iudice retractari non potest, quia vt ait divinus Plato (quem à D.Hieremia in Ægypto sacris litteris edoctum testatur D. August. *lib. 2. doct. Christian. cap.28.*) in Apolog. Socrat. *Non enim ad hoc sedet iudex, vt per gratiam concedat, sed vt iudicet secundum leges.* † Nisi quando 31
crimen non est enorme, & vita rei valde sit vtilis reipublicæ, ac necessaria, & non adsit accusator, quia tunc bene poterit supremus iudex pœnam debitam relaxare, inferior tamen minimè, D. Thom. 2. 2. *quæst.67. art.4.* Soto *lib. 5. de iust. & iur. quæstione 4. art.4.*

¶ Neque obstat ad hanc curiæ sæcu- 32
laris traditionem, sive relaxationem sortilegij crimen non sufficere, vt quibusdam canonum locis innixus defendere conatur Abb. *in cap. ad abolendam de hæretic.* † Quia illa loquuntur 33
quando sortilegij crimen intra suos cancellos continetur, hoc est, non progreditur vltra illicitam divinationem, non coniunctam cum expresso pacto apostatico, vt sunt pleraque Astrologorum, & similium, de quibus loquuntur, *cap. vnico, huius 26. q. 1. cap. si quis Episcopus, d. 26. q. 5.* † Nam de aliis 34
quando incantationes etiam medicamentis ad malorum remedium adhibitæ alius canon ex D. Augustino expressè iubet clericos degradari, *cap. admoneant, d.26. q.7.* vbi degradari ponitur pro curiæ sæculari tradi, vt notat Anton. de Butrio *in cap. at si clerici de iudic.* † Quidquid de verbali tantum 35
depositione accipiat Abb.*in d.c.admoneant*, quia degradatio nonnisi propter tria crimina expressa iure canonico permittatur, *cap. cum non ab homine,*

36 *de iudic.* † Quia id procedit in criminibus tantum gravibus, non tamen in enormibus, & gravissimis vt omnia Magiæ crimina censentur, in quibus non expectata incorrigibilitate pro vnico tantum crimine debent clerici degradari,& tradi curiæ sæculari puniendi, vt docent Guil. Benedict. *in c. Raynuntius de testament.* Bern. Diaz *in Prax. cap.* 33. & 90. Felician, *lib. de deposit. & degrad.*
37 *cap.* 12. & 14. † Quod & fatetur idem Abb. *in c. tua, de pœn.* & inter gravissima collocat, quæcunque sunt qualificata, & valde perniciosa reipublicæ, pro quibus puniendis, quia ius canonicum non habet condignam pœnam, introductum est, vt iudices Ecclesiastici tales reos puniendos curiæ sæculari tradant *cap. novimus de verbor. signif.*
38 *cap. penult. de hæretic.* † Non solum ipsos criminis reos, sed etiam credentes. consultores, & fautores, nam & hi pro hæreticis reputantur *cap. vt commissi cap. privandi de hæretic. lib.* 6. Pegna *in direct. Inquis. p.* 3. *com.* 155. Simanc. *de Cathol. Instit. cap.* 3. & 27. & *in Enchirid. violatæ Relig. tit.* 63. *n.* 9. collega meus,& amicus Pelaez de Mie-
39 res *p.* 1. *q.* 1. *n.* 66. † Nam vt ait Levit. c. 20. *Anima quæ declinaverit ad Magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam in medio populi sui.* Siquidem attestante Apost. ad Rom. cap. 1. ad fin. *Quoniam, qui talia agunt digni sunt morte, non solum, qui ea faciunt, sed etiam, qui consentiunt facientibus.*

CAPVT XIV.

De pœna Magiæ non hæreticalis.

SVMMARIVM.

1 *Magia non hæreticalis in foro pœnitentiali pœna.*
2 *Pœnitentiæ possunt à confessario moderari.*
3 *Publico crimini olim imponebatur publica pœnitentia.*
4 *Laicus pro prima vice excommunicatur pro sortilegio.*
5 *Incorrigibilis in foro Ecclesiastico fustigatur.*
6 *Clerici sortilegi ad bonum finem, suspenduntur per annum.*
7 *Clerici sortilegi si dolo faciunt deponuntur ab ordine.*
8 *Clericus celebrans super rebus aptis ad sortilegia deponitur.*
9 *Clericus, qui consueta luminaria extinguit, deponitur.*
10 *Sæculari foro tam hæreticalia, quam non hæreticalia conficientes morte multantur.*
11 *Sortilegij pœna quæ hodie sit in foro sæculari.*
12 *Iudicis arbitrio pœnæ sunt remissæ.*
13 *Iudex debet sic arbitrio vti vt legibus, canonibusque se accommodet.*
14 *Iudex non debet legis præceptum temere transgredi.*

NOn hæreticalis Magiæ Pœna va- 1
ria est de iure Canonico, nam olim in foro pœnitētiali, tam clericus, quàm laicus quadraginta dierum pœnitentiam subijt *cap.* 1. & ibi *omnes, de sortileg.* † Quæ hodie à confessario pos- 2
sunt moderari, quia omnes pœnitentiæ eius liberæ sunt arbitrio, Menoch. *de Arbitr. lib.* 2. *cas.* 388. *n.* 6. & 7. † In foro 3
fori si publicum erat crimen, olim imponebatur publica pœnitētia, quam si detrectaret, vel non compleret à communione fidelium arcebatur *cap. pro dilectione, de consecr. dist.* 2. † Hodie subla- 4
ta illa publica pœnitētia laicus pro prima vice erit excommunicandus, *cap. si quis Episcopus, cap. aliquanti huius* 26. *q.* 5. † Si monitus perseverat,& vilis est 5
persona

persona in foro Ecclesiastico publicè est fustigandus: si honestior relegandus vel perpetuo carceri mancipandus, *cap. contra idolorum d. 26. q. 5.* Abb. *in capit. 1. & 2. de sortileg.* Felin. *in cap. cum sit generale, de foro compet. n. 20.* Roman. *sing. 660.* Grilland. *de sortileg. quæst. 11. num. 4. & 10.*

6 ❡ Clerici autem non hæreticalia cōficientes si bono zelo, & simplicitate cordis faciunt, & ad bonum finem, à divinis, & altaris ministerio suspenduntur per annum, & vltra iudicis arbitrio, *cap. 2. de sortileg.* Grilland. *vbi sup. q. 14. num. 3.* † Si dolo malo fecerint deponuntur ab ordine sacro, & omnibus beneficiis privantur, & in monasterio perpetuo detruduntur, & degra-

8 dantur *cap. si quis Episcopus huius 26. q. 5.* † Veluti si celebrat super rebus prophanis, quæ putantur apta ad sortilegia, vt cuticula, qua infantis caput nascentis est involutum, panis incoctus, sive massa cruda, hostia sanguineis litteris circunscripta, Bern. Diaz *in Prax. capit. 39.* Grilland. *d. q. 14.* Menoch. *d. cas. 388. ex n. 10.* Farinac. *q. 20. num. 107.* † Idem dicendum si consueta luminaria

9 extinxerit *cap. quicunque huius 26. q. 5.* si vasibus, aut vestibus sacris abutatur, vel missas defunctorum pro vivis celebraverit, vt citius moriantur *cap. quisque 2. q. 8. c. de benedictione 32. q. 1. c. admoneant d. 26 q. 7.* Farinac. *q. 19. n. 49. to. 1.* Grilland. *de sortileg. q. 16.*

10 ❡ In foro sæculari tam hæreticalia, quàm non hæreticalia conficientes morte naturali damnantur *l. nemo l. si excepta cum seqq. C. de malefic. & math.* cum aliis per Farinac. *d. q. 20. n. 88.* † Ho-

11 die tamen solent virgis cædi, & ad triremes, vel in exilium mitti, & interdū pecunia multari, vel alia extraordinaria, (pro iudicis arbitrio) pœna; vt de vtroque iure receptum testantur Abb. *in cap. 2. de sortileg.* Grilland. *d. q. 11. ex num. 7.* Farinac. *d. q. 20. num. 84. 89. & 94.* Did. Perez *in l. 9. tit. 1. lib. 8. Ordinam.* Salcedo *ad Diaz in prax. cap. 107.* † Nam hodie omnes pœnæ iudicis arbitrio sunt remissæ *l. hodie l. in metallum* 12
l. aut facta D. de pœn. l. quid ergo §. pœn. gravior D. de iis, qui notant. infam. c. non afferamus 24. q. 1. cū aliis congestis à Farinac. d. tom. 1. q. 17. ex n. 4. † Dum tamen iudex arbitrio sic vtatur, vt canonibus 13
legibusque se accommodet, nam licet facti quæstio in arbitrio sit iudicantis, pœnæ verò persecutio non eius voluntate, sed legis authoritate definiatur *l. si operam l. ordinem D. ad municipal. l. si qua pœna de verb. signif.* † Neque eorum præscriptum transiliat temerè, ni- 14
si qualitas facti, conditio personarum, animus delinquentis, scandalum inde exortum, similiave suadeant pœnam intendere, vel minuere, DD. *in d. l. si qua pœna & in d. l. aut facta, & in l. respiciendum D. de pœn. & in l. militis C. de custod. reor.* Farinac. *d. tom. 1. q. 18. ex nu. 63.* Grilland. *d. q. 11. n. 7.* Simanc. *de Cathol. instit. tit. 46. ex num. 78.* Segura Davalos *in director. p. 2. cap. 11.*

CAPVT XV.

De Libris Magorum.

SVMMARIVM.

1 *Libri Mag. vt eorū author. sūt vitādi.*
2 *Ephesi ad fidem conversi superstitionis libros concremarunt.*
3 *Honorius Imp. exterminandos decrevit qui libros Magos non cōburerent.*
4 *Libri Magorum, debent, vt eorum authores igne ardere.*
5 *Libri damnati censentur quorum damnati sunt authores.*
6 *Libros noxios dānare solēt etiā Gent.*

 7 *Athenien*

7 *Athenienses in concione combusserunt libros Pythagoræ, qui de religione parum sentiebant.*

8 *Augustus Cæsar duo millia fatidicorum libros combussit.*

9 *Libros vaticinos apud Romanos iussos ardere.*

10 *Anthiochus libros veteris testamenti combussit, quod noxios, & hæreticos putavit.*

11 *Domitianus sacra volumina iussit ardere, quod noxia putavit.*

12 *Libros hæreticorum ut ipsosmet hæreticos vitandos.*

13 *Principes qui religionis zelo impiorum libros interdixerunt.*

14 *Libros Arrii combussit Concil. Nicæn. & D. Cyprian. libros Magicos.*

15 *Hæretici libros sacros depravant.*

16 *Evangelia & Apostolorum scripta ab hæreticis depravata.*

17 *Sacra scriptura ab hæreticis depravata laceranda est.*

18 *Libros Magorum, etsi multa bona contineant, comburi palam.*

19 *Poetarum volumina, quasi hæretica damnata.*

20 *Libros privatos legere interdictum, nisi Episcopi & Inquisitorum licentia.*

21 *Libri hæreticorum non sunt legendi, nisi divina revelatione.*

22 *Libros hæreticorum legentes ex curiositate graviter peccant.*

23 *Hæreticos non debemus audire etiam vera loquentes.*

24 *Diabolus plerumq; vera falsis admiscet.*

25 *Libros hæreticos legere nulli permissum est sub excommunicationis pœna.*

26 *Origenis libri permissi quamvis author damnatus.*

27 *Libros hæreticos legere possunt Inquisitores, vel Commissarii pro tempore, & qui hoc à Sede Apostolica obtinuerunt.*

28 *Lectionem hæreticorum librorum solus Pontifex concedere potest.*

29 *Eius est dispensare, cuius prohibere.*

30 *Excommunicatio ex lectione librorũ prohibitorũ est reservata Sedi Apost.*

31 *Libri hæretici apud aliquẽ reperti eo ipso faciũt suspectũ de hæresi in eis contenta.*

32 *Christianus ex ficta præsumptione impietatis non damnatur.*

33 *Authoris sententia circa suspicionem de hæresi ex libris damnatis.*

34 *Honorii, & Arcadii de librorum hæretica continentium pœna.*

35 *Constantini, & Theodosii pœna circa libros hæreticorum.*

36 *Libri hæretici suspicionem gignunt si ille apud quẽ reperiũtur sit author.*

37 *Libri hæretici conscripti, & reperti apud authorẽ nõ excusatur ignorãtia.*

Magiæ libros, ut eorum authores 1
esse vitandos Iul. Paul. *l. 5. Recept.* reliquit scriptum *in tit. ad l. Corne. de Sicar.* & Vlpian. *in l. cætera 4. D. familiæ hercifcund. tantundem debebit facere in libris improbatæ lectionis Magicis forte vel his similibus: hæc enim protinus corrumpenda sunt.* † Quapropter Ephesi, 2
qui Magiæ crimine contaminabantur Apostolorum prædicatione conversi ad eorum pedes scelera sua patefacientes libros artis publicè concremarunt, Acta Apost. cap. 19. *eos qui fuerunt curiosa sectati contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus.* † Ex quo merito Impp. 3
Honor. & Theodos. editione Romana exterminandos Magos statuerũt, qui libros sui erroris in omniũ oculos coram Episc. nõ combusserint *in l. Mathe. 11. C. de Episc. aud.* † Nã cũ pro hæreticis ha- 4
beãtur, debẽt ut ipsi eorũ scripta ardere ut in 6. Synodo Generali historias ab hæreticis confictas igni ardere iusserũt Patr. *can. 63.* & Leo ille Mag. præcipit ut hæreticorũ Cod. interdicãtur & igne concremẽtur, quod in Concil. Constantiens.

tienſ. comprobatum eſt dum Apoſtoli
ipſi libros hæreticorum damnarunt,
5 *can.59.* † Quia damnati authores, libri
quoque illorum damnati intelliguntur,
atque omnia eorum opera, *cap.fraterni-
tatis, de hæretic. & ibi omnes & in cap.
damnamus de summ.Trinit.& fide Catho.*
Zanchin. *de hæretic.cap.7.* Campeg. *ad
Zanchin cap.34.* Caſtro *lib.2. de iuſta
hæreti.punit.cap.15. 16.& 17.* Albertin.
de agnoſcend.aſſert.q.12.ex n.13.& q.28
Rojas *ſing.224.*

6 ¶ Et non ſolum veræ religionis cul-
tores, verum etiam qui perverſa dog-
mata ſuſceperunt, libros noxios dam-
nare ſolent, nam Plato ille divinus li-
bros poetarum, qui de religione ſua pa-
rum ſenſerant repudiandos, & extir-
pandos docet *lib.7.de legib.* † Et Py-
7 thagoræ libros quos de divinitate male
conſcripſit Athenienſes in concione
combuſſerunt, ſub præconis voce à
ſingulis, qui illos habebant, inveſtiga-
tos, vt tradunt Cic. *lib.1.de natur.Deor.*
& Lactant. *lib.1.de Ira Dei*, & Laërt.
lib.9. Et Auguſt. Cæſar duo millia Fati-
dicorum librorum concremavit: vt re-
ferunt Suet. *in Auguſt.* & Dion. *l.54.....*
8 † Et libri religionis Numæ Pompilij
à Prætore in Senatu delati, quia leves
quaſdam ſacrorum cauſas continebant,
ex Patrum authoritate cremati ſunt, vt
narrant Plutarch. *in Num.* Plin. *lib.13.
natural.hiſtor, cap.13.* Tit. Livius *lib.40.*
Lactant. *lib.1.de divin. inſtit. cap.22.*
Valer.Max. *lib.1.cap.1.* D. Auguſtin. *li-
9 bro 7.Civit.Dei c.34.* † Et vt ad rem re-
deamus idem Livius *lib.39.* ita ſcribit
*quotiens hoc Patrum, avorumque ætate
negotium eſt magiſtratibus datum, vt
vaticinos libros cõquirerent comburerent-
que*, & lib.25. *Vt quicumque libros va-
ticinos, precationeſve, aut artem ſacrifi-
candi conſcriptam haberet eos libros om-
10 nes litteraſque ad ſe deferrent.* † Et Rex
Antiochus putans libros Veteris Teſta-
menti, noxios, & reprobos eſſe, edi-
cto pœnali eos prohibuit: & milites
eius, libros legis Dei combuſſerunt ig- 11
ni; & apud quemcunque inveniebant
eos trucidabant, vt legitur *Machab.1.
cap.1.* † Et eodem errore atque impie-
tate infectus Domitianus edictis iuſſit,
vt ſacra omnia volumina igne concre-
marentur, vt tradunt Euſeb. *lib.8.Ec-
cleſiaſt.hiſtor.cap.2.* Nicephor. *libro 7.
cap.3.*

¶ Ex quibus ſatis perſpicuum eſt 12
ſapientes homines iure quodam Gen-
tium, vt ſuſceptam quiſque religionem
tueretur, eius contrarios, ac noxios li-
bros damnaſſe: quod multo magis fieri
debet in veræ religionis cultoribus, ne
inexplicabiles errores in rempublicam
Chriſtianam inducerentur nam ſi vita-
re debemus impiorum colloquia, multo
magis eorum libros, qui tanquam pe-
rennes fontes perpetuum virus ſcatu-
rientes evomunt. Libri enim fontes ap-
pellantur, *vt per DD.in pſalm.67.* Pie-
rius *in Hieroglyph.* Caſtro *lib.2.cap.15.*
† Vt ſic merito multi religioſi Princi-
pes impiorum libros damnaverint, vt 13
Conſtantinus magnus Arrij libros:
Theodoſius, & Valentinianus libros
Neſtorij: Valentinianus, & Marcia-
nus libros Eutychetis, & Apollinarij:
Honorius, & Theodoſius libros Ma-
thematicos: Arcadius, & Honorius, &
Iuſtinianus libros omnes hæreticorum
publicè comburi iuſſerunt *in l.damnato
l.quicunque C.de hæret.l.fin.tit.16.lib.9.
l.24.tit.4.lib.16.C.Theodoſ.5.Synodo
Conſtant.act.1.* Nicephor. *lib.8. hiſt.Ec-
cleſiaſt.cap.25.& lib.17. cap.9.* † Et in
Concilio Nicæno libri Arrij combuſti 14
ſunt, vt teſtatur Socrat. *lib.1. cap.9.* &
D. Cyprianus libros Magicos palam
combuſſit vt author eſt Gregor. Na-
zianz. *orat.19.* quod & ipſe Theodas
quoque fecit, ſicuti in hiſtoria retulit
Damaſc. Symmachus, Gelaſius & Or-
miſda

misda Manicheorum libros exuri fecerunt. Et qui olim arte Magica insignes erant ad Christianam religionem conversi, impiæ vanitatis libros incendiis tradiderunt, vt memorat Athanas. *lib. de Incarnat. Verbi.*

15 ¶ Et non solum in suis scriptis virus erroris immiscent, sed etiam sanctorum volumina depravant, atque corrumpunt, vt in suos sensus trahant, qualiter olim Evangelia ipsa, & Apostolorum scripta ab hæreticis fuisse depravata testatur Tertulian. *contra Marcion.* †
16 Et libri Clementis, Dionysij, Origenis, & aliorum corrupti fuerunt & demum Synodum Calcedon. & acta quintæ Synodi, & capita quædam Ephesini Consilii adulterata fuisse tradunt, Euseb. *lib. 4. Ecclesiast. histor. cap. 23. & lib. 5. cap. fin. & lib. 6. cap.* 10. Rufinus *lib. de adulter. librorum*, Orig. & D. Isidor. *l. 3. de summo bon. c.* 12. Ioan. Picus *in Apolog. q. 7* Brunus *lib. 6. de hæret. cap. 7.* †
17 Quæ quidem eo laceranda sunt, & comburenda, quia plus magis quam libri hæreticorum nocere possunt, dum illos bona fide legunt, nam vt ait Leo magnus *epist. 91. vt pietate sanctorum voluminum depravata, non quod Spiritus sanctus docuit sed quod diaboli Magister inseruit legatur, & prædicetur.* † Et
18 ita potiori ratione ipsos Magorum, sive hæreticorum libros lacerandos, & concremandos esse etiam si multa bona contineant, docet, Hostiens. *in d. cap. fraternitatis num.* 1. nam vt ait Irenæus *lib. 3. adversus hæres. cap. 4. non oportet quærere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia discere*, quia sapientia in ore fidelis complanabitur *Ecclesiast. capit. 34.* † Timendum enim est ne dul-
19 cedine veritatis lectores allecti, impietatis venenum incauti liguriant, ideò Platonis lex Poetarum volumina nisi à civitatis Rectoribus & legum custodibus approbata à nullo privato legi prohibuit *l. 7. & 8. de legib.* nam Athenienses philosophiæ libros carminibus componebant, ex quo poesiam à sapientia non differre dixit Tyrius Platonic. *sermone 29.* † Et in Concilio Lateranensi sub excommunicationis pœna fuit in- 20
terdictum privatos libros legere si Episcopi, & Inquisitoris iudicio non approbentur, *sess.* 10. quod renovatum est in *Synodo Trident. sess.* 4. & Regiis pragmaticis maiori cura cautum, ac pœnis gravibus sancitum *in l. 24. tit. 7. lib. 1. & in l. 48. tit. 4 lib. 2. Recopil.*

¶ Nam licet Ethnicorum libros legendos esse, & si quid recte dixerint ab 21
eis tanquam ab iniustis possessoribus in nostrum vsum vindicandum docuerint D. Augustin. *lib. 2. doctrin. Christ. cap.* 40. & tex. *in cap. turbat, cum seqq. dist.* 37. Niceph. *l. 10. cap. 26.* nam vt ait Dion. Alexand. *lib. 3. de baptis.* se ad huiusmodi lectionem divina visione fuisse monitum, & ei obsecutum fuisse, quia Apostolicæ sententiæ congruebat, dicenti, *omnia probate, quod bonum est tenete*, † Id nonprocedit in hæreticorũ 22
libris, vt sine delectu ab omnibus legantur, quia non omnes sunt Augustini, aut Dionisij, nec divinam de illo habent revelationem, imo dum ad id curiositate moventur, graviter peccant, quia Pontificum præcepta contemnunt, de quibus scriptum est, qui vos spernit me spernit *D. Luc. cap.* 10. & similiter se exponunt periculo probabiliter, de quo etiam extat apud Eccles. cap. 3. *qui amat periculum peribit in illo*, & Ecclesiast. cap. 13. *qui tetigerit picem coinquinabitur ab ea.* † Nam inter vtilia erro- 23
res plerique latent, vt tenent D. Gregor. *lib. 5. moral. cap.* 10. quæ etiam doctos secum quandoque trahunt, & ita Christus Salvator noster dæmonium dicentem veritatem tacere iussit, ne Iudæi in omnibus aliis ei fidem adhiberent, vt docent Theophyl. & Euthym.

super

super Marc. cap. 1. sive quod neque veritatem ex ore peccatoris Deus velit, Psal..... *Quare tu enarras iustitias meas*
24 *per os tuum.* † Improbus enim Magister est Diabolus, qui falsa veris sæpè permiscet, & specie veritatis testimonium fraudis obtexat, & ideo etiam Paulus compescit Dæmonium viam salutis prædicantem, *Acta Apost.* 16. quia vt ait Poëta.

Ne corrumpantur amari
Melle doli, si vera canit, qui falsa ministrat.

25 ¶ Vt sic nullus quatumvis litteris provectus, aut in dignitate constitutus sibi licere putet vllo pacto hæreticorum libros legere, scribere, retinere, sub excommunicationis maioris pœna, vt per DD. *in cap. fraternitatis, & in d. cap. damnamus, cap. excommunicamus,*
26 *§. credentes de hæretic.* † Nisi libri sint recepti, quamvis author damnatus, vt Origenis libros quos permisit Gelasius *in cap. sancta, distinct.* 15. qui ideò regi possunt, *cap. sanè profertur* 24. *quæst.* 2.
72 † Aut talis, qui legit, aut retinet sit Inquisitor, vel Commissarius pro tempore existens, aut à Sede Apostolica habeat rescriptum, & non alius etiamsi Episcopus sit vt tradit Franc. Pegna *in*
28 *Director. p.* 2. *cap.* 4. *comm.* 3. † Nam licet plerique velint hanc potestatem posse dominos Inquisitores concedere, licet ampla sit eorum potestas, in hoc tamen verius est, non posse, quia Romanus Pontifex ex suprema potestate hoc sibi reservavit, Gloss. *in d. cap. excommunicamus v. Apostolica, de hæretic. & apparet ex litteris Iulij III. relatis*
29 *à Pegna vbi sup.* † Nam cum ipso facto in anathematismos bullæ Cœnæ Domini incurrant, ipso Romano Pontifici reservatos, ab alio quam ab eo dispensatio concedenda non videtur, quia eius est dispensare, cuius prohibere *l. fin. C. de legib.*

¶ Vt sic interim caveant, qui sacras 30
confessiones audiunt neminem eorum posse reum ab hac excommunicatione absolvere, vt in præfata bulla cavetur §. *illos autem,* ibi, *& audiendi confessiones officia interdicimus: ac nuntiantes eisdem, & declarantes aperte, non gravius contra eos spiritualiter, & temporaliter processuros.*

¶ Ex quo disputant doctores qua 31
pœna sint huiusmodi afficiendi, & nonnulli iurisperiti non admodum peritè aiunt, quod si libri hæreticorum, apud aliquem reperiantur, hoc ipso probatum erit illum hæreticum esse; atque ideò, vt convictum puniri posse, Archidiac. *in c. sæpe profertur* 24. *q.* 2. Ioan. Andr. *in c. filij, de hæret. lib.* 6. Roman. *sing.* 326. Marsil. *cons.* 52. *& in l. qui falsam, ff. de fals. & in Pract.* §. *diligenter,* Ananias *in c. si quis Episcopus de hæret.* Gratus *cons.* 151. *lib.* 2. Carrerus, *de hæret. num.* 125. † Quod nunquam appro- 32
bavi, quia ex sola præsumptione, sive ficta probatione neutiquam impietatis Christianus homo damnari potest, vt lege Pontificia nominatim vetitum est *c. litteras, de præsumpt.* † Sed solum hæ- 33
resi suspectos esse, & ita ex personarum, & librorum qualitate, aliisque circunstantiis causa cognita iudices in vnaquaque specie ex æquo, & bono statuant, Ioan. Andr. & Dominic. *in c.* 2. *de hæret. lib.* 6. Albertin. *de assert. Cathol. q.* 28. Godophred *in l. damnato, C. de hæret. Repert. Inquis. v. libri* §. 1. Cassanæus *in Consuetud. rub.* 1. des Iustices, *super tit.* es droits d'icelles, *num.* 53. † 54
Nam licet primam sententiam tueatur in hæc verba, Honorius, atque Arcadius *Codices, hæreticorum doctrinam continentes, summa sagacitate quæri, ac prodi mandamus, sub aspectibus iudicantium incendio mox cremandos: ex quibus si quid forte aliquis, qualibet occasione, vel fraude occultasse neque prodidisse convincitur,*

citur, sciat se velut noxiorum codicum re-
35 *tentorem capite esse plectendum.* † Quibus astipulatur lex quædam Magni Constantini, cuius hæc sunt verba; *Si quis conscriptiones Arrij celasse comperiatur, & non repente proferens igne consumpserit mortis supplicio subiaceat.* vt habentur in C. Theodosiano *in l. 24. tit. de his, qui super religione contend. & in Iustinianeo l. quicunque, C. de hæret.*
36 † In foro Ecclesiastico (vbi de his cognoscitur) prædictæ leges non habent authoritatem, *Auth. cassa, & irrita. C. de sacros. Eccles. cap. Ecclesia Sancta Mariæ de Constit.* Ideò sententiam non muto, nisi talis Codicis (eius apud quem reperitur) sit author, siquidem non minus hæreticus est, qui hæreses dicit, quam qui scribit, imò deliberatione maiori libri scribuntur, quam verba enunciantur, *l. lex Cornelia, §. si quis librum,*
37 *ff. de iniur.* † Sunt enim hæreticorum libri in divinum Dei Vicarium, & totam Ecclesiam, ac divos omnes impij famosique libelli, ideò ei apud quem reperiuntur maximè suspectum reddunt, *l. 1. C. de famos. libell.* etiamsi non contumacia, sed per ignorantiam disputent, vt contra Pelagium scribit D. Augustin. *epistol. 96. cap. fin. 24. quæstione 2.*

CAPVT XVI.

De processu fulminationis in Magiæ crimine.

SVMMARIVM.

1 *Magia crimen extraordinarium.*
2 *Magiæ crimine servatur processus ordinarius.*
3 *Criminibus privilegiatis, quædam sunt communia.*
4 *Ordo Iudiciorum est de substantia iudicij.*
5 *Ius publicum non derogat privatorum pactionibus.*
6 *Iudex non servans iuris formam, facit actus nullos.*
7 *Iuris forma servanda est in possessorio, & iudicio summario.*
8 *Iniustitia ex ordine plus inficit, quam iniustitia ex causa.*
9 *Ordo Iudiciorum observandus est à quocumque Iudice.*
10 *Ordo substantialis Iudicij observandus etiam à Principe.*
11 *Princeps plerumque iuris rigorem relaxat.*
12 *Princeps ad hoc, vt absque iuris ordine procedere valeat, debet exprimere.*
13 *Princeps non præsumitur iura derogare, nisi expresserit.*
14 L. 2. & l. 10. tit. 17. lib. 4. Recopil. *explicantur.*
15 *Forma substantialis iudicij dicitur, quæ à lege, vel statuto est indicta.*
16 *De corpore delicti primo constare debet in actis externis.*
17 *Delictis incorporeis proceditur ex indiciis vrgentibus.*
18 *Delictis occultis proceditur coniecturis.*
19 *Fatenti se ad conventus delatum imponitur pœna, vt si omnia Magiæ crimina commisisset.*
20 *Accusatio debet adesse vt Iudex tuto procedat.*
21 *Inquisitio remedium est extraordinarium.*
22 *Inquisitio in exceptis ex mero Iudicis officio.*
23 *Inquisitio hodie remedium est ordinarium.*
24 *Diffamatio delicti in omni processu debet præcedere.*
25 *Diffamatio criminis non debet præcedere in hæresi.*

26 Iudex

26 *Iudex procedens sine criminis diffamatione facit actum contra charitatem.*

27 *Delinquentem non diffamatum inquirere, est eum sine causa diffamare.*

28 *Iudicium sine diffamatione criminis, est iudicium temerarium.*

29 *Iudicium sine diffamatione, est contra ius naturale, & divinum.*

30 *Procedere in delicto sine diffamatione, est genus proditionis.*

31 *Indicia alia debent concurrere præter diffamationem.*

32 *Indicia debent præcedere etiam in causa ex mandato Principis.*

33 *Iudex procedens sine indiciis multatur in Syndicatu, & tenetur parti damno illato.*

34 *Indicia ad procedendum debent esse legitima, & quæ de iure subsistant.*

35 *Indicia gravia necessaria sunt ad reum publicandum.*

36 *Indicia levia non sufficiunt ad capturam.*

37 *Captura non fit ex indiciis levibus, etiam in atrocissimis.*

38 *Captura non fit etiam in casu ne reus fugiat ex levibus indiciis.*

39 *Capitur reus ne fugiat præcedentibus gravibus indiciis, & postea informatio sumitur.*

40 *Captura continet in se iniuriam personalem, & præiudicium irretractabile.*

41 *Captus iniustè potest se defendere etiam percussis satellitibus.*

42 *Captus iniustè fugiens, non videtur crimen confiteri.*

43 *Fugiens à carcere in qua iniustè detinebatur, non tenetur de dolo.*

44 *Captus iniustè si non fugit, dignus est pœna.*

45 *Iniustè captus tenetur fugere, & non expectare iniquam iudicis sententiam.*

46 *Iniustè captus si non fugit, dum potest, peccat mortaliter.*

47 *Indicia gravissima debent præcedere ad torturam.*

48 *Indicia ad torturam ea debent esse, vt nil aliud iudici desit ad condemnationem, quam rei confessio.*

49 *Tortura fit ex plenis indiciis, condemnatio ex plenis probationibus.*

50 *Indiciorum gravitas iudicis arbitrio est remissa.*

51 *Iudicij arbitrium debet se legibus, & canonibus accommodare.*

52 *Indicia debent esse, quæ de iure subsistunt.*

53 *Iudex præsumptionibus non magis, quam leges credit.*

MAgiæ crimen licet extraordinarium sit, & ex exceptis, eo quod quædam continet peculiaria, quæ non continentur sub legis generali dispositione: vt sunt crimina apostasiæ, hæresis, sacrilegij, blasphemiæ, homicidij, & concubitus contra naturam, & cum creatura spirituali, & odij in Deum, quibus nil potest esse atrocius. † In eo tamen ordine proceditur, & servatur ordo, & processus ordinarius, sive generaliter promotore fiscali, sive particulariter ad instantiam partis, vel officio iudicis inquisitio instituatur, quia publicum est crimen, & habet nomen certum, & pœnam præfinitam in iure, DD. *in l. fin. C. de accusat.* Ant. Gom. *lib. 3. varior. c. 13. n. 6.* Gigas *de crimine læsæ Maiest. tit. per quos crim. q. 15. num. 6.* Farinac. *tom. 1. q. 18. n. 60.* † Iudicem tamen non arctari ad priscas illas solemnitates sequendas neque ordinem illum publicorum iudiciorum antiquum, quod exolevisse scribit Paul. 1. *cap. lib. 8. de public. iud.* sed teneri

1 2 3

 neri

neri sequi cum ordine, qui ætati naturæ consentaneum est, quia in criminalibus privilegiatis, sive exceptis iura quædam sunt communia, qua qui turbet, aut negligat eius iudicialia acta nulla forent, Farinac. *tom.* I. *quæst.* 30.
4 *num.* 120. † Nam cum ordo iudiciorum sit de substantia iudicij à lege in favorem publicum introductum, vt tenet Cardinal. *in Clem. sæpe de verbor. signif. q.* 12. à iudice tolli nequit, *l.* I. §. I. *ff. de feriis, l. formam, C. de officio præfecti prat.*
5 † Neque etiam partium consensu quia privatorum pactiones iuri publico derogare non debent *l. ius publicum*, §. *privatorum*, *ff. de pact.* quia vt ait text. *in l. testandi, C. de testib. nam iurisdictionis mutare formam, vel iuri publico derogare, non est cuiquam permissum.* † Et ita iudex, qui iudicij formam non servat facit actus nullos *l. prolatam, C. de sentent. & re iudic. lege* I. *C. de execut. rei iud.*
7 *cap. ad petitionem*, §. *fin. de accusat. cap. veritatis de dolo, & contumac.* † Nam etiam in iudicio summario; & possessorio iuris formam observandam esse docuerunt Bart. *in l. naturaliter*, §. *nihil commune*, *ff. de acquirend. possess.*
8 Abb. & Felin. *in cap. consultationibus de offic. delegat.* † Quia plus inficit in iustitia ex ordine, quam ex causa; siquidem prima reddit sententiam nullam, secunda non, vt tradit Panormit. *in cap. cum olim de re iudic.* Ancharran.
9 *consil.* 269. † Ideo talis ordo à quocunque iudice observandus est, sive ordinario, sive delegato, Bald. *in l. proscriptione, C. si contra ius, vel vtilit.* Decius *consil.* 48; *lib.* 4.
10 † Quantumvis superior censeatur, quia ordo substantialis iudicij etiam à Principe observandus est, *cap. licet causam, quia nolumus à iuris tramite declinare, de probat. c. veritatis cap. cum dilecti de dolo, & contum. cap. cum olim de electión. cap. cum ad sedem de restit. spoliat.* † Nam licet plerumque Prin- 11
ceps iuris rigorem relaxet, & causas de plano, & sine figura iudicij decernat, *Clement. sæpe de verbor. significat. Clement. dispendiosam de iudiciis.* † 12
Hoc intelligitur, quando ipsemet Princeps declarat se velle sine iuris ordine procedere, vt per Doctores *in dict. cap. cum dilecti de dolo, & contum. & in l. ex imperfecto, ff. de leg.* 3. † Quod non 13
præsumitur nisi expresserit Abb. & Felin. *in dicto cap. licet causam, & in cap.* I. *de Constit.* quia non videtur tot constitutiones sine causa subvertere *cap. Ecclesia vestra de Election. l. si quando C. de inoffic. testam.* † Neque 14
obstant Regni *l.* 22. *tit.* 4. *& l.* 58. *tit.* 5. *lib.* 2. *& l.* 10. *tit.* 17. *lib.* 4. *Recop.* quibus cavetur iudicibus, vt procedant absque iuris scrupulo, sola facti veritate inspecta, quia illud intelligitur, quoad pronunciandum, non quoad substantiandum, quia dum non observatur forma iudicij substantialis actus corruit, quia forma dat esse rei, *l.* 3. *quæsitum D. ad exhibend.* † Et illa dicitur forma 15
substantialis iudicij, quæ à lege, vel statuto est introducta, *c. cum delicta de rescript. c. venerabili de offic. deleg.* Bald. *in l. prolatam C. de sent. & in l.* I. *D. de liberis, & posth.*

§ Quando enim delictum ad actum 16
externum erumpit, vt infanticidium, cadaveris dilaceratio, & similia, primo constare debet saltem in genere delictum esse commissum, *lib.* I. §. *item aliud, ff. ad S. C. Sylan. l. vnde Neratius*, §. *ad l. Aquil. l. Divus Traianus, ff. de militar. testam. l. si quis legatum*, §. *cœterum*, *ff. ad l. Cornel. ne Sycar. l. eius qui delatorem*, *ff. de iure fisc.* † In 17
aliis autem, quæ consistunt in intellectu, vt hæresis: vel in occulto, vt pactum cum diabolo, comessationes

cum

cum eo, colloquia, concubitus, & alia huiusmodi difficillimæ indagationis, si indicia sunt vrgentia, licet non constet de corpore delicti, procedi potest, Bern. Comensis *tract. de strigib. num.* 14. *qui est post Lucernam Inquisit.*
18 † Nam in iis, quæ fiunt in occulto, & secreto proceditur coniecturis, & præsumptionibus *l. fin. C. de procurator. tutor.* vbi glossa notat, & Bald. *in l. quicunque, C. de seru. fugitiu. & in rub.*
19 *C. de probat.* † Aut quando dicunt se ad conventus delatos, quia eo solo puniuntur tanquam si supradicta omnia commisissent, vt docent Arnald. Albert. *de agnoscend. assertione Catholic. quæstione* 25. *dub.* 1. *ex numero* 1. Ponzinibius *tractat. de Lamiis ex numero* 70. Conrad. *in Pract. tit. de Inquisit. num.* 26.

20 ¶ Dum tamen ad procedendum aliqua adsit accusatio, quia sine illa non videtur Iudex posse procedere, *cap. vt nostrum, vt Ecclesiast. benefic l. liberorum, ff. de accusat.* ad quod facit illud Christi responsum adulteræ apud D. Ioan. c. 8. *Mulier quis te accusat? neque ego te con-*
21 *demnabo.* † Quia Inquisitio remedium est extraordinarium, *l. rescripto, §. si quis accusatorem, ff. de muner. & honor. l. fin C. de in ius vocand. cap.* 1. & ibi Doctores *de accusat. & in l.* 3. *C. eodem tit. cap. Quisquis,* 22. *quæst.* 4. Gloss. *in l.* 2. *§. si publico, versic. Sine accusatore, ff. de adulter.* Iulius Clarus, *in Practicis, quæstione* 3. Bernardus Diaz, *regul.* 336. † Quod licet in aliis criminibus procedat, in exceptis tamen, vt in hoc Magiæ crimine dubium non est, quod etiam sine accusatore, ex mero iudicis officio inquisitio instituatur, Gloss. & Bart. *in l.* 2. *§ si publicum, ff. de adulter.* Maranta *de ordine iudicior. part.* 6. *tit. de Inquisit. ex num.* 16. Iul. Clar. *in Pract. §. fin. q.* 5. Menochius *consf.* 100. *ex num.* 260. † Et maximè hodie quando inquisitio iam remedium est ordinarium, quia in quocumque crimine Iudex sine accusatore ex mero eius officio procedit, ne delicta maneant impunita, ex communi sententia praxi recepta, Bald. *in l. ea quidem, C. de accusator. n.* 44. Iul. Clar. *vbi sup. quæst.* 3. Ant. Gomez *dict. tom.* 3. *c.* 1. *n.* 49. Conrad. *vbi sup. n.* 2.

¶ Hoc tamen observato quod ad pro- 24
cedendum, præcedat criminis diffamatio, quæ vicem accusationis obtinet, *Genes. cap.* 18. *D. Luc. cap.* 16. *cap. qualiter, & quando, cap. inquisitionis, de accusat. cap.* 1. *&* 2. *eod. tit. in* 6. *cap. licet Hely de simonia, c. Deus omnipotens,* 2. *q.* 1. Angelus *de malef. vers. Fama publica ex num.* 2. Maranta *de ordine iud. part.* 6. *tit. de Inquisit. num.* 19. Marsil. *in Pract. §. Constante, num.* 12. Menoch. *de Arbitr. lib* 1. *quæst.* 78. *n.* 1. Farinac. *d. p.* 1 *quæst.* 1. *num.* 50. *& part.* 2. *q.* 73. *ex num.* 4. † Ni- 25
si Magiæ crimen sit hæreticum, nam in hæresi procedi potest ad Inquisitionem ex indiciis, & præsumptionibus verosimilibus, etiamsi infamia non præcedat, *cap. excommunicamus, §. adjicimus de hæret.* & ibi Cardinal. Ananias; & Felin. *in cap. Vt officium, in princip. dict. tit. lib.* 6. Bartol. *in l. congruit, de offic. Præsid.* Bald. *in l. iubemus, C. de probat.* Alciat. *in cap.* 1. *de offic. ordinand. num.* 49.
† Nam in aliis procedere sine diffama- 26
tione, & dirigere inquisitionem in peccatorem occultum, & ad detegendum eius peccatum interrogare testes est omni iure prohibitum, quia est contra charitatem, qua tenemur diligere proximum, sicut nosmetipsos *D. Matth. c.* 7. *&* 25. *Levit. cap.* 19. *cap.* 1. *dist.* 1. D. Thom. 2. 2. *q.* 25. D. Anton. *tom.* 4. *summ.*
tit. 6. *c.* 4. *&* 5. † Quia inquirere delin- 27
quentem non diffamatum est illum sine causa diffamare, & proculdubio gravissimam ei irrogare iniuriam, cum bona fama sit bonum inæstimabile, Ecclesiast. c. 41 *Cura de bono nomine, hoc enim magi*

permanebit tibi, quam multi thesauri pretiosi, & Proverb. cap. 22. *Melius est bonum nomen quam divitiæ multæ.* † Et est iudicium temerarium iure divino pro-
28 hibitum, Matthæi cap. 7. *nolite iudicare*, Proverbiorum cap. 24. *Ne insidieris & quæras iniquitatem in domo iust.* Apost. Cor. 1. c. 4. *Nolite ante tẽpus iudicare*, & reddit ratione *Quousq; veniat Dñs, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordiũ.* † Et similiter est contra ius naturale revelare secreta *c. omnis vtriusque sexus, de pœniten. & re-*
29 *miss. cap. Sacerdos, de pœnit. distin. 6. cap. Dilectus filius de excessib. prælator.* Nam vt ait Proverb. cap. 11. *qui ambulat fraudulenter revelat arcana, qui autem fidelis est celat amici commissum.* † Et est proditionis quoddam genus occulta revelare, & contra humanam naturam
30 quod vt ostenderet Martialis sic cecinit:

Quæ tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix vbera tigris erat.
Aut mala nostra minus, quam non aliena putares,
Duritiaque mihi non agerere reus.

¶ Et præter famam concurrere de-
31 bent alia indicia, etiam ad inquirendum, alias inquisitio, nulla erit, & processus, & omnia inde secuta, *l. milites, D. de qq. l. iustissimos C. de offic. rector. l. si quis alicui C. ad l. Iuliam Maiest.* Anton. Gomez *in l. 80. Taur. num. 20.* Cened. *collectan. 34. ad Decretal. num. 3.* Palat. Rub. *in cap. per vestrae de donat inter. §. 21. ex num. 11.* Alvarado *de coniectur. men. lib. 2. cap. 3. num. 73.* Farinac. *tom. 1. p. 1. q. 1. ex num. 40.* † Etiam si fiat ex mandato
32 Principis, quia debet intelligi, præcedentibus indiciis, Gloss. & Bald. *in cap. licet vndique, de offic. deleg.* Boss. *tit. de Inquisit. num. 25.* Roland à Valle *cons. 94. numer. 11. vol. 4.* Tiber. Decian. *tom. 2. lib. 6. cap. 21. ex num. 37.* Farinac. *vbi*
33 *sup. q. 1. & 36. ex num. 51.* † Alias iudex multabitur in syndicatu, & tenebitur ad interesse, & actionem iniuriarum Bald. *in l. sancimus, C. de iudiciis, & in rub. C. de pœna iudic. qui male iudic. & in l. severiter C. de accusat.* Plot. *in l. si quando C. vnde vi, n. 630. & 635.* Bossius *tit. de accusat. numer. 21.* Paris de Puteo *in syndic. rub. de Barattaria*, Osasc. *cons. 64. num. 6.*

¶ Indicia autem ad inquirendum licet levia dicat sufficere Bossius *vbi sup. num. 8.* quem reprehendit Iulius Clarus *in practic. quæst. 20.* ea debent esse legitima, & quæ de iure subsistant vt ex communi firmant, Menoch. *de arbitrar. lib. 1. q. 78. num. 1.* Mascard. *de probat. lib. 1. quæst. 351. numer. 1.* Flamin. Cartar. *de execut. sent. cap. fin num. 59.* † Ad 35
transmittendam tamen reo inquisitionẽ sive ad eum denunciandum, vel publicandum necessaria sunt indicia gravia, vt tenent Osascus *d. cons. 64. num. 5.* Menoch. *d. q. 78. ex num. 1.* & cum aliis Farinac. *d. q. 1. num. 45. & q. 36. numer. 52.*
† Vnde ad capturam levia indicia non 36
sufficere contendunt Nevizan. *in Sylva, lib. 5. num. 68.* Marsil. *in pract. §. constante num. 1.* Angel. *de malefic. v. quod fama numer. 4.* Iul. Clar. *d. § fin. q. 28.* Cæphal. *cons. 93. num. 6. lib. 1. & cons. 166. ex num. 17. lib. 2.* † Etiam in criminibus
læsæ Maiestatis, Glos. & Bald. *in l. si* 37
quis alicui C. ad l. Iul. Maiest. & in atrocissimis, Conradus *in pract. tit. de captura num. 2.* † Et quamvis fiat ne reus fugiat, nam in hoc casu, licet possit à 38
captura incipere, *arg. l. ait prætor. § si debitorem D. de iis, quæ in fraud.* † Non tamen sequitur, quod non debeant 39
præcedere indicia, sed quod possit absque fulminatione processus delinquentem capere, & postea informationes sumere, Paul. de Castro *in l. si longius §. si filius familias numer. 3. de indiciis*, Brunus *de indiciis p. 2. q. 9. n. 5.* Paris de Puteo *in synd. verb. captura,*

cap.

cap.2.ex num.12. Novel. *in pract.§.1. num.23.* † Nam captura continet in se
40 iniuriam personalem, & præiudicium irretractabile, vt tradunt Bald. *in l.per diversas C.mandat. & in l.si clericus C. de Episcop.& cleric.* Ias. *in l.4. §.si quis condemnatus D.de qq.* Neviz. *consil.52. numer.8.* Roland. *17. numer. 1.vol.3. & consil.40. numer. 10. volum.4.* † Quare
41 iniustè captum posse se defendere, etiam percussis satellitibus, & carcere rupto fugere, si aliter se liberare nequit Glos. & DD. *in Clem.pastoralis verb.per violentiam D. de sent. & re iudic.* Bart. *in l. vis eius C.de probat.* Ripa *in l.admonendi D.de iurand.* Marsil. *in pract.§. diligenter nume.50.& in §. attingam nu.37.* Tiraquel. *de vtroque retract.in præf.n.64.* Menoch. *de Arbitrar.lib.2.cas.301.numer.14. & lib.1. de præsumpt. q.89.ex num.43.* Covar. *lib.1.variar.cap.2. n.11.* Prosp.Farinac *d.tom.1.q.27. num.111.& q.30.ex num.120. & q.32.ex num.97.*
42 † Neque per hoc videtur crimen confiteri, vt tradunt Alberic. *in l.in eos D. de custod.reor.*& Foller. *in pract.part.4. principal.p.3.v.etsi confitebuntur, nu.52.* Vt etiam in crimine hæresis tenent Rojas *de hæretic.p.2.assert. 15.num. 185.* Franc.Pegn. *in Direct.Eymeric.p.3.schol 47.* † Neque tenetur de violentia, aut
43 carcere rupto, vt tradit Menoch. *de arbitrar.lib.2.cas.585.* quia id magis ad iniuriæ, damnique propulsionem, quam ad fraudem, & vim pertinent Neviz. *cons.52.num.11.& cons.161.num. 37.* †
44 Et ita per hoc non debet puniri Marsil. *in pract.§.attingam num.42.& tract. de Bannit.v.carcerati num.44.* imo si non fugit dignus erit pœna, *arg.l.non omnis §. qui captus D. de re milit.* Luc. de Penna *in l.prohibitum D.de iure fisc.numer.11.* Paris de Puteo *vbi sup.v.resistentia cap.1.num.6.* † Quia tenetur fugere & non expectare iniquam iudicis
45 sententiam vt colligitur ex D. Thoma *2.2.q.69.art.4.* Archidiac. *in cap.cum homo 23.q.5.* cum aliis per Covarr. *d.c.2.* 46
num.12. † Et in foro animæ peccat non fugiendo, quia sui ipsius homicida est, vt de communi tenent Petr. Plaza *de delict.lib.1. cap.32. num.6.* Iul. Clar. *in pract. §.fin.q.21.* Covarr. *d.cap.20. n.9. & 10.*

¶ Ad torturam autem non sufficiunt 47
quæcunque indicia, sed gravissima vrgentia, & vero similia, non præsumpta sed certa, & luce (quod aiunt meridiana) clariora, vt tradunt Menoch. *de arbitrar.lib.2.cas.270. ex num.5. & de præsumpt.dicta q.89.n.3.& cons.283. vol.3.ex n.2.* Mascard. *de probat.conclus. 385.n.20.* Iul.Clar. *in pract q.64. ex n. 63.* Rolan. à Valle *cons.24. vol.1. nu.23.* 48
Bursat. *cons.336, n.16.vol.3.* † Ita vt ad condemnationem nil aliud iudici deesse videatur, quã rei confessio *l.milites*, ibi, *velut certis indiciis adducti, D.de qq.iuncta l.1. D. de custod.reor.* ibi, *vt sola rei* 49
confessio deesse videatur. † Nam quando iudex putat se habere plena indicia, procedit ad torturam, quando verò plenas probationes, ad condemnationem, *l. addictos l.fin.D.de custod. reor.* cum aliis per Osascum *dec.79. n.6.* Menoch. *de præsumpt.lib.1.q.91.ex n.1.* 50

Quæ autem indicia dicantur levia, quæ gravia, quæ gravissima, indicis arbitrio remittuntur, Bartol. *in l.fin.D. de qq.n.5.* per tex. *in l.3.§.eiusdem quoque D.testib.l. de minore §.plurium D.de qq.* Angel. *de Malefic.verb.quod fama publica num.9.* Marsil. *in Pract. §. diligenter, num.32.* Anton.Gomez *var.3. c.13.numer.13.* Bursat. *cons.201.n.50.vol.2.* Menoch. *de Arbitrar.d cas.270. ex num.3.* Mascard. *de probat. lib.1 q. 15. n.15. & lib.2.concl.859.n.7.& lib.3.concl.1385.* 51
ex n.16. † Dum tamen arbitrio sic vtatur, vt legibus, canonibusque se accommodet, aut vt inquit textus *in l.1. D. de vsuris*, vt legem non offendat,

capite

capite *cum autem distinct.* 22.*c. iudicet* 3. *q.*7.Glos.*in l.eas causas D.de condit. & demonstrat.*Marsil.*in pract.*§.*diligenter, ex n.*24.Carthar.*in pract.interrogandor.*
25 *reor.lib.*4.*c.*1. Baiard.*ad Clarum d.q.*64. *ex n.*56.† Nam indicia ad hoc, vt admittantur ea debent esse quæ de iure subsistant, vt tradunt Marsil.*in d.*§.*diligenter n.*30.Foller.*in pract.v.quod suffocavit, n.*25.*& de communi*, Bonacos. *p.*2.*commun.verb.indicia*,Roland.à Valle *cons.*57.*ex n.*31. *vol.*4. Hondedeus *cons.*17.*ex n.*24.*& cons.*100.*n.*5. Hip. Riminald.*cons.*361. *n.*53. *vol.*4. Osasc.
35 *dec.*79.*ex n.*13.† Quia iudex præsumptionibus non magis credere debet,quã leges ipsæ credunt: etsi enim vehementer putet præsumptionem aliquam esse veram, quia ex propria conscientia, etiam sibi certa, iudicare non debet, *l.illicitas* §.*veritas D. de offic.præsid.cap.litteras de præsumpt.* Simanc. *de Cathol.instit tit.*50.*num.*3.

CAPVT XVII.

De indiciis levibus, gravibus, & gravissimis.

SVMMARIVM.

1 *Indicia levia, quæ sint.*
2 *Conventicula Magorum frequentans facit indicium leve.*
3 *Magos associans indicium est generale.*
4 *Fama per se sola indicium non facit.*
5 *Famâ nihil incertius.*
6 *Popularis vox inanis, & falsa.*
7 *Popularis applausus malis artibus quæritur.*
8 *Omnes qui secundum carnem nati sint persequuntur spiritualem.*
9 *Famæ nemo credit nisi inconsideratus.*
10 *Fama ab vnius dicto sæpe incipit.*
11 *Fama indicium non facit ad torturam.*
12 *Fama neque in civilibus, neque in criminalibus probat.*
13 *Fama non facit semiplenam probationem nisi aliis indiciis adiuvata.*
14 *Fama debet procedere ex causa certa, & verisimili.*
15 *Testes deponentes de fama debent reddere rationem de ortu, & origine.*
16 *Fama non probatur si dicant se publicè, vel à mille audivisse.*
17 *Fama authores debent nominari in eius probatione.*
18 *Testes deponentes de fama debent concludere de authore quod sit honestus, &c.*
19 *Fama debet esse solida, non levis, varia, aut decrescens.*
20 *Fama in continenti debet oriri.*
21 *Fama, quæ his non probatur, vt vanus populi rumor debet contemni.*
22 *Fama legitimè probata nihil aliud facit quam semiplenam probationem.*
23 *Fama peior testis reperiri non potest.*
24 *Fama nec plenè, nec semiplenè probat, sed coadiuvat alia indicia.*
25 *Fama per se nihil probat, sed iuncta cum aliis.*
26 *Minæ iuncta cum fama probant, illius, qui solet illas exequi.*
27 *Fuga iuncta cum fama probat.*
28 *Fuga ante inquisitionem facit indicium non secus.*
29 *Fugiens è manibus satellitum non probat de delicto*

30 *Fugiens*

30 Fugiens captus nec semiplenè probat.
31 Indicium ad torturam non facit fuga post accusationem.
32 Indicia gravia sunt, quæ delicto facile, & frequenter solent adesse.
33 Repertus in loco maleficij indicium grave facit.
34 Repertus circa patibula expoliando cadavera, indicium de Magia facit.
35 Repertus in nocte S. Ioannis colligens grana Philicis, de Magia suspectus.
36 Maleficii quisquiliæ indicium grave faciunt, vbi reperiuntur.
37 Medicamenta venena sunt.
38 Magiæ instrumenta parata indicium grave faciunt.
39 Libri Magorum, laminæ barbaris litteris inscriptæ, vel quid tale indicium faciunt.
40 Magos consulens, occultans, munera mittens suspectum reddit.
41 Vocatus vt de fide respondeat si se occultat, vel subterfugit, damnatur vt suspectus.
42 Indicium grave est quando ad iudicis præsentiam loquitur quis tremens, pallidus, varians, &c.
43 Oculus, & vultus sunt animi indices.
44 Pusillanimitas hominis facit loqui pallens, & varians.
45 Interrogatus de crimine si non respondit, vel non aptè respondit indicium facit.
46 Iurare de calumnia tenetur reus in criminalibus.
47 Respondere nolens iudici indicium grave facit contra se.
48 Indicia gravissima seu violenta, quæ dicantur.
49 Indicia proxima delicto dicuntur, quæ respiciunt veritatem delicti.
50 Indicia indubitata dicuntur quia arctant mentem iudicis.
51 Indicia iuris, & de iure tenetur sequi index.
52 Præsumptionibus iuris, & de iure, vt legi crimen patet, ita etiam debet patere iudici.
53 Probationes non admittuntur contra indicia iuris, & de iure.
54 Probationes admittuntur contra præsumptiones iuris, & de iure.
55 Magiæ criminis præsumptiones iuris, & de iure.
56 Fugiens de loco cum instrumento magicæ noxæ facit indicium gravissimum.
57 Pallor, & trepidatio in delinquente indicium facit.
58 Vlyssis homicidium quod Aiaci imputabatur ex qua de causa.
59 Delictum manifestum dicitur committere etiam in actu proximo deprehensus.
60 Indicia gravissima probata per duos testes omni exceptione maiores pro plena probatione sunt.
61 Condemnatus ex indiciis gravissimis dedet in mitiorem damnari.
62 Iudex condemnans ex præsumptionibus debet sententiam temperare.
63 Pœna pecuniaria imponitur in gravissimis præsumptionibus.
64 Iudex ex gravissimis præsumptioninibus potest reum in pœnam ordinariam damnare.
65 Præsumptionibus in hæresi crimine non imponitur pœna ordinaria.
66 Hæreticus vehementibus præsumptionibus diffamatus, compellitur iurare de vehementi.
67 Hæreticus recusans iurare de vehementi traditur curiæ sæculari.
68 Hæreticus nolens iurare cẽsetur impœnitẽs, & tãquã negativus dãnatur.
69 Violenta præsumptio ad condemnandum sufficit.
70 Indicium gravissimum probatum per vnum testem omni exceptione maiorem sufficit ad torturam.
71 Indiciũ vnũ proximũ delicto probato per.

per vnum testem facit semiplenam probationem.

72 *Indicia plura quando necessaria ad torturam intelliguntur de remotis.*

73 *Indicia remota non solum debent esse plura, sed probari per duos testes omni exceptione maiores.*

74 *Testes singulares etiam in exceptis non admittuntur.*

75 *Testes infames admittuntur in causa fidei.*

76 *Testes omni exceptione maiores debent esse ad torturam.*

77 *Testes nisi contestes non admittuntur ad torturam.*

78 *Indicia varia non admittuntur nisi ad vnum crimen subordinata.*

79 *Indicia varia, neque in hæresis, neque in læsæ maiestatis crimine admittuntur.*

1 INdicia levia illa dicuntur, quæ sola suspicione, sive levi iuris præsumptione nituntur, vt conversatio cum malis hominibus, *arg. l. 3. §. nullus putat, D. de excus. tutor. l. item apud labeonem §.*
2 *item adduxisse D. de iniur. & famos. libel.* † Veluti si quis reperiatur conventicula Magorum, vel hæreticorum frequentando, *c. excommunicamus in fine de hæret.* aut eos associando, vel quid simile: nam qui à recta ratione dignoscitur quantuluncunque deviare, pro hære-
3 tico & Mago habetur *l. 2. C. de hæret.* † Quod licet ad torturam sufficiens tenere videatur Mascard. *de probat. lib. 1. conc. 452. num. 4.* Indicium satis remotum est, & generale, quod solum coadiuvat
4 alia indicia secundum Prosp. Farinac. *d. tom. 1. q. 52. n. 88.* † De quo genere est *Fama*, quæ etsi in omni crimine probanda sit, ad hoc vt iudex tuto possit procedere, nunquam tamen per se sola indicium facit. *l. 3. §. eiusdem D. de test. c. testes c. sæpe etiam,* & ibi Glos. 4. *q.* 3. Dueñ. *reg. 299.* & testatur communem Mich. Crassus *in suis commun. lib. 2. cap. 16. q. 1.* Rota Rom. *tit. de præbend. dec. 16.* † Nam cum fama ex populi rumore 5
oriatur, nihil ea incertior est, quia vt ait Herodot. in Thalia, *Plebi enim suum est nihil intelligere, quo enim pacto sciat qui neque edoctus est, neque honestum novit, ne domesticum quidem, quia ad res agendas sine consilio præceps ruit, torrentis fluminis similis.* † Sive vt ait Plato in 6
Axiocho, *populus ingratus est, morosus, crudelis, invidus, immodestus, vt qui sit ex colluvie turba, & stultis insolentibus collectus*, quam ob rem eius electio iure damnatur, qui vocibus populi postulatus est, *l. decurionum filij, C. de pœn. l. si constat, de appellat. c. 2. de electíon* † 7
Ex quo merito Apostolum dicere constat apud Gratianum *in cap. fin. distinct. 47. si hominibus placerem Christi servus non essem*; nam vt ait concivis meus L. Annæus Seneca, eius familiaritate devinctus epist. 29. *Malis artibus popularis favor quæritur, similem te illis facias oportet, alioquin non probabunt.* † Nã 8
cum populus constet ex perditis hominibus, invidis, desidiosis, ignaris, ac fraudulentis, vt ait Phalaris *in epist. ad Ægesip.* omnes qui sibi non cohærent odio habent *D. Ioan. c. 15.* & sic dicunt apud Ecclesiast. c. 33. *circumveniamus iustum quoniam contrarius est operibus nostris,* nam omnes qui secundum carnem nati sunt persequuntur spiritualem, *cap. qui secundum 23. q. 4.* † Vt sic videas quam 9
futilis, & inanis sit fama Tertul. *in Apolog. c. 8. Fama incerta est, cui nemo credit, nisi inconsideratus, quia sapiens non credit incerto. Mendacium ab vno seminatur, aut ingenio æmulationis, aut ambitio suspicionis, aut ingenita mentiendi voluntate.* † Vt pote, quæ ex vnius di- 10
cto, & ignaro, invido, inimico, ac malevolo, sæpe incipiens, in altum se extollit, seu vt ait Virgil. *Æneid. 4.*

Vires acquirit eundo.

Nam

Nam vt ait Ovid.

Hinc narrata ferunt, alio mensuraque facti
Crescit, & auditis aliquid novus adiicit author.

Vnde famam indicium non facere ad
11 torturam (contra vulgatam Bartholi opinionem *in l. de minore §. plurium D. de qq.* secutam à Claro *in pract. q. 21.*) eleganter deffendunt Angel. *de malef. v. quod fama publica*, Ias. *in l. admonendi num. 151. de iureiurand.* Bern. Diaz. *reg. 333.* Petr. Dueñ. *reg. 301.* Simanch. *de Cath. instit. c. 65. n. 36.* Foller. *in pract. v. dentur capitula*, Mascard. *de probat. conc. 754.* Menoch. *de praesumpt. d. q. 89. ex n.*
12 *29.* † Nam fama neque in civilibus, neque in criminalibus per se sola vnquam probat Glos. *in l. 3. §. eiusdem D. de testib. cap. si testes cap. saepe etiam 4. q. 3. cap. illud, de cler. excomm.* Felin. & Decius *in cap. veniens*, ille *n. 11.* hic vero *n. 23. de testib.* Rota Rom. *d. tit. de praebend. decis. 19.* Et dicit communem Michael Crassus *in suis commun. l. 2. c. 16. q. 1.* Duenas *reg. 299.* Covarr. *in 4. p. 2. cap. 8. §. 3. n. 3.*
13 † Neque facit semiplenam probationē nisi aliis indiciis adiuvetur, & probetur quoad minus per duos testes omni exceptione maiores, Bart. *in l. de minore §. plurium D. de qq.* quia socij criminis nō admittuntur, *l. 4. C. de qq. cap. fin. 15 q. 3. l. fin. tit. 7. lib. 2. For.* † Et quod à causa
14 certa, & verisimili proficiscatur *l. decurionum filii*, & ibi Glos. *C. de poen. l. si privatus D. qui, & à quib. l. divo Marco C. qui manumit. non poss. l. milites §. penult. D. de*
15 *adulter. cap. Ossius, de elect.* † Et ita testes deponentes de fama, etiam non interrogati, debent reddere rationem de ortu, & origine famae, vt docent post Bart. *in d. l. de minore* Roland. *cons. 3. ex n. 51. l. 1.* Mascard. *de probat. lib. 2. concl. 749. ex n. 11. & lib. 3. concl. 1369. nu. 8.*
16 † Neque sufficit quod dicant se audivisse publicè à multis personis, vt tenet Grammat. *cons. 42. n. 2.* etiamsi dicant à mille audivisse, Mascard. *de probat. conc. 749. num. 7.* aut saepe, ac saepius, Hipp. Riminald. *cons. 50. n. 34. lib. 1.* quia debent deponere quoad minus à maiore parte populi, Marsi. *in d. l. de minore §. plurium num. 49. & 53.* Mascard. *d. concl.* 17
749. n. 2. † Et debent similiter nominare authores, à quibus fama habuit originem, vt per Bart. & Marsil. *in d. l. minore*, nec sufficit quod non dicant se non recordari, Decius *in cap. veniens num. 38. de testib.* † Quia debent conclu- 18
dere specialiter in eo, qui famam seminavit, quod sit honestus, & fide dignus, non accusati inimicus, neque alius improbatae vitae, *cap. qualiter, &* 19
quando d. cap. inquisitionis, de accusat. † Solida, non levis, neque varia aut decrescens, vt per Angel. *de Malefic. v. quod fama publica numer. 45.* Brun. *de indiciis part. 1. quaest. 3 numer. 32.* non contraria, nec divisa, sed constans, vniformis, eadem in toto populo, vt tradunt Roland. *d. cons. 3. num. 49. lib. 1.* 20
Tiraq. *de poen. caus. 27. num. 4.* † Et quod simul incontinenti oriatur, nam tunc delicto inesse videtur, *l. quod ait lex D. ad l. iul. de adulter. l. 3. §. cum igitur D. de vi, & vi armat.* † Alias neque ad 21
inquirendum sufficere, sed vt vanus populi rumor debere contemni, ex multis docent Farinacius *dicta parte 2. qu. 47. ex num. 43.*

¶ Et quando ita probatur fama nihil aliud facit quam semiplenam probationem in delictis occultis, quae sunt difficilis probationis, ita vt eo transferatur onus probandi in adversarium Menoch. *de arbitrar. lib. 2. cas. 89. ex n. 87.* Mascard. *de probat. lib. 2. concl. 253. n. 22. & l. 3. concl. 1124 n. 9.* † Nam in 23
aliis delictis non difficilis probationis peior testis quam fama reperiri non potest, vt tradunt Roland. *cons. 77. num 6. lib. 3. & cons. 447. num. 10. libr. 4*

26 † Qui nec plenè, nec semiplene probat,
sed tantum coadiuvat alia indicia, Ma-
scard. *vbi sup. l.* 1. *concl.* 11. *num.* 6. *in
praf. & l.* 2. *concl.* 748. *numer.* 9. *& con-*
27 *clus.* 753. *numer.* 5. † Quia non per se,
sed iuncta cum alijs probat: vt si acce-
dant iactantiæ, vel minarum verba, DD.
in l. fin. D. de qq. Menoch. *de præsumpt.
l.* 1. *concl.* 89. *num.* 28. Farinac. *d. tom.* 1.
p. 2. *q.* 50. *ex num.* 5. † Illius, videlicet,
qui solet minas exequi. Farinac. *tom.* 2.
28 *q.* 50. *ex num.* 22. † Vel fuga sit secuta,
vt per Farinac. *vbi sup. q.* 48. *ex n.* 2......
29 † Quod intellige quando fuga accidit
ante inquisitionem, secus post forma-
tam accusationem, vt tradit Bartolus iu-
ris nostri lucerna *in l.* 1. *D. de bonis eor.*
Ias. *in l. admonendi, D. de iureiur. n.* 169.
Felin. *cap. nullus de præsumpt.* Menoch.
de præsumpt. d. q. 89. *n.* 39. † Nam post
30 formatam accusationem, etiam si captus
è manibus satellitum se eripiat, ac fu-
giat, nihil probat contra eum de deli-
cto, quia non ex criminis conscientia,
sed carceris timore, fugisse creditur, vt
contra Follerum, Carrerum, & alios ani-
madvertit Prosp. Farinac. *d. q.* 48. *ex n.*
14. † Quia tūc nec semiplene probat Gl.
31 *in l. in bona fidei, C. de rebus cred. & in
l. admonendi. de iureiuran.* vbi Ripa te-
statur communem, Bart. *in l.* 1. *de bonis
eorum.* Oldrad. *cons.* 65. Decius 234.
Boer. *dec.* 215. † Et ideo ex ea torque-
32 ri non posse testatur Iurisconsultus in
l. Fulcinius ius. §. *quid si autem latitat,
D. quibus ex caus. in possess. eatur. cap.
accedens, vt lite non contest.* Bald. *in d. l.
bona fidei.*

33 § Indicia gravia sunt vehementia, mag-
na, & fortia, quæ dicuntur verosimilia,
quia ad delicti perpetrationem facilè, &
frequenter solent adesse, Bald. *in l. in
hoc. C. vnde cognat.* Cyn. *in l. metum. C.
de dolo.* † Vt in illo qui reperitur in lo-
34 co maleficij *arg. l.* 1. §. *quid ergo, &* §. *hoc
autem, ad S.C.D. Syllan.*........

† Qualis est ille, qui intempestæ noctis
silentio reperitur circa patibula mor- 35
tuorum expoliando cadavera, vel circa
cœmeteria, vel alia loca insueta colli-
gendo ossa, capillos, dentes, laqueos, tu-
nicam, & alia huiusmodi, in quo (non
solum de sepulchro violato tenetur) sed
etiam Magiæ crimine graviter est su-
spectus, quia mortuorum fibris Magi
vti solent ad maleficia conficienda, vt
diximus *lib.* 2. *de Magia operatrice c.* 36.
† Vel reperiantur in nocte S. Ioannis 36
colligendo grana herbæ *Philicis*, vulgo
helecho, qua Magi ad maleficia sua vtun-
tur, vt tradit Raph. de la Torre *tom.* 2.
de vitijs oppos. Relig. quæst. 69. *art.* 3.
disp. 2. † Vel in eius domo reperiantur,
vel aliæ herbæ pestiferę, vnguenta, ser- 37
pentes, pixydes, bufones, laquei, dentes
suspendiosorum, vel quid simile ad ma-
leficium aptum, *arg. l.* 1. §. *possidere, D. de
vi, & vi armat.* † Quia non sufficit, quod
sit venenatum ad hoc, vt indicium fa- 38
ciat, sed quod ad Maleficia soleat compa-
rari, quia ex herbis pestiferis conficiun-
tur medicamēta, vt docet concivis meus
Avicena, *in Anthidotario*, ex quo me-
dicamenta venena dixerunt II. CC. *in
l. quod sæpe, D. de contrahen. emptione, l.
venenum, D. de verbor. signif.* † Vel re- 39
periantur instrumenta Magicæ noxæ,
vt bufones transfixi, & in loco abscon-
dito suspensi, hostiæ circunscriptæ, vel
imagines præter Dei, & sanctorum ex
cera, lana, vel argilla, quia hæc ad
maleficia comparantur, vt Canidia, *apud
Horat.*

Lanea effigies erat, altera cerea maior
*Lanea quæ pœnis compescerat infe-
riorem.*

Vel laminæ varijs caracteribus insig-
nitæ, vel barbaris litteris notatæ, aut 40
notis: libri Magorum, quibus ex
officio, vel privilegio eos retinendi cō-
cessum non est, nam eo ipso criminis
sunt suspecti, vt tradunt Pegna *in Di-
rector.*

rector. p. 2. comm. 42. Simanc. *in prax, c.* 39. *ex num.* 3. † Vel quos sciunt esse
41 Magos occultant, munera mittunt, visitant, vel defendunt *cap. accusatus §. ille vero de haeretic.* vel consilium, favorem, vel auxilium praestant, *cap. vt inquisitionis §. fin. de haeretic.* † Uel vocatus, vt de fide respondeat, comparere subterfugit, aut contumaciter se absentat, neque comparet intra designatum, tempus, *ca. cum contumacia de haeretic. lib. 6.*

42 ¶ Dicitur similiter indiciũ grave quando ad Iudicis praesentiam loquitur quis tremens, trepidans, vel varians, pallens vel sudans prae angustia timoris, quod saepe ex criminis cõscientia delinquentibus solet adesse, vt tradunt Bart. *in l. de minore. §. plurium. D. de qq.* Brun. *de indicijs p. 1. qu. 3. num.* 38. Menoch. *de*
43 *Arbitrar. l. 1. q. 39. n.* 173. † Quia oculus & vultus sunt animi indicia, *Ecclesiast. c.* 13. *Proverb.* 10. *Sapiens.* 17. *Iob.* 15. Cicero *pro Roscio Amer. & l. 1. de leg.* Arist. *l. 9. Ethicor. c.* 4. Plutarch. *l. de tranq. anim. & l. de sera numin. vind.* D. Chrysostom. *in Genes. hom.* 20. *& in Actibus Apost. hom.* 47. D. Gregor. *in Iob.* 12. *c.* 19. nam vt ait Iuvenal. *Satyr.* 13.

Hoc tu evasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verbere caedit

Licet hoc aliquando ex naturali homi-
44 nis pusillanimitate, vel alia ex causa naturali soleat accidere, vt tradunt Boss. *in Pract. tit. de indicijs ex n.* 40. Menoc. *de praesumpt. d. q.* 89. *ex n.* 71. & testatur communem Bonacoss. *in suis commun. p. 1. v. indicium*, Simancas *de Cathol. inst. tit.* 65. *ex num.* 33. Iul. Clar. *in pract. q.*
54 21. *num.* 88. † Vel quando quis interrogatus de crimine non respondet, vel non apte, nec directo respondet, vt si dicit *nescio*, vel *non recordor*, nam & hoc casu, nullo alio indicio poterit torqueri, vt respondeat confitendo, vel negando crimen, Bald. *in l. accusationum C. de accusat. num.* 6. Paris de Puteo *in Syndic. verb. tortus, c. 7. num.* 16. Brun. *de indicijs, p. 2. q. 5. num.* 4. † Nam etiam 46
in criminalibus reus tenetur iurare de calumnia, & medio iuramento respondere positionibut datis, vel ad instantiam partis, vel officio iudicis interrogatis, vt de communi tradit Iul. Clar. *d. l. 5. q. 45. num.* 4. *& ibi* Baiard. † Quare 47
non respondendo (etiam articulis ad instantiam partis contrariae praesentatis) indicium grave facit contra se, vt tradit Mascard. *de probat. l. 3. concl.* 1385. *numer.* 15.

¶ Indicia autem gravia dicuntur maxima, & violenta, & quae sunt proxima 48
delicto, *c. cum contumacia c. accusatus de haeretic.* DD. *in l. 1. D. de qq.* Brun. *de Indicijs p. 2. qu. 5. numer.* 8. † Proxima delicto dicuntur, quae respiciunt 49
veritatem rei, & tangunt delictum, vt ex multis probat Prosper. Farin. *vbi supr. quaest.* 37. *ex numer.* 10. † Quae di- 50
cuntur indicia indubitata, *l. sciant cuncti C. de probat.* quia arctant mentem iudicis, vt omnino credat, & non possit in contrarium declinare Paul. de Castro *in l. fin. C. de probat. numer.* 5. Mascard. *l. 3. de probat. concl.* 1222. *numer.* 67. † Qualia sunt indicia iu- 51
ris, & de iure, in quibus quia ius praesumit, & super praesumptionem statuit firmum ius, debet iudex tanquam in aliquo proposito existente quiescere, & plus investigare desinere Bart. *in l. ea quidem C. de accusat. num.* 8. Angel. *de Malef. v. quod fama publica numer.* 9. Brun. *de Indicijs, quaest. 1. numer.* 3. Gand. *tit. de praesumpt. & indiciis in dubi numer.* 9. Alciat. *de praesumpt. in prælud. ex numer.* 3. Menoch. *eod. tract. l. 1. qu. 3. num. 18. & q. 7. num.* 16. Mascard. *de probat. l. 1. concl.* 15. *num.* 11. † Quia 52
vt

vt ex tali præsumptione crimen legi patet ita etiam debet patere iudici, Boss. *in pract. tit. de coniectur. ex num.* 29. Ant. Gomez *tom.* 3. *cap.* 12. *variar. num.* 25. Tiraquell. *de pœ. 1. caſ.* 27. *num.* 10. Iul. Clar. *in pract.* §. *fin. q.* 20. Maſcard. *de probat. lib.* 1. *concl.* 196. *num.* 4. *& lib.* 3.
53 *concl.* 1221. *ex num.* 41. † Adeo vt nec probationes in contrarium admittantur *cap. afferte mihi gladium, & in cap. litteras de præſumpt.* DD. *in l. fin. C. ad Macedon. & in l. antiqua, C. ad velleian. l. ſi ij, qui C. ad l. Iul. de adult.* Gloſſ. *in l. fin. ff. de eo quod met. cauſ. & in l. ſive*
54 *poſſidetis, C. de probat.* † Verius tamen eſt adverſus præſumptiones iuris etiam & de iure probationes in contrarium admitti, vt tradit Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. quia nullus ex præſumptionibus
55 debet damnari .... † Vt ſi quis inveniatur Magiæ characteres, circulos, annulos, ſchedulas, nomina, imagines, vel quid ſimile ad maleficium aptum conficiens, vel adorans Magos, vel idola, vel conſolationem à Magis petens, vt ſolent hæretici, *cap. filij, cap. accuſa-*
56 *tus de hæret. lib.* 6. † Vel viſus de loco exire fugiens, ac pallens, & cum inſtrumento Magicæ noxæ, in quo loco tunc inventus eſt aliquis læſus, vel maleficiatus, Bald. *in l. neque naturales, ff. de probat.* Angel. *in l. fin. ff. quod metus cauſ. num.* 6. Brun. *de indiciis p.* 1. *q.* 4. *ex num.* 9. Anton Gomez *variar.* 3. *cap.* 13. *num.* 11. Menoch. *de Arbitrar. lib.* 2.
57 *caſ.* 170. *ex num.* 18. † Nam pallor, & trepidatio in delinquente indicium eſt à iure approbatum, *l. de minore, §. tormenta, ff. de qq.* & ex inſtrumentis magicis lex male præſumit *cap. illud h.* 26. *q.* 2. & fuga de loco vbi res eſt maleficiata, maleficium arguit, quia ex ſingulis facti qualitatibus ſumitur coniectu-
58 ra, *l. vtrum ff. de donat. inter.* † Quemadmodum in homicidio Aiacis, quod ea de cauſa Vliſſi imputabatur, quod de loco exiret cum gladio ſanguine madido, vbi cadaver repertum eſt, tradunt Anton. Gomez *d. cap.* 13. *num.* 11. Maſcard. *de probat. d. concluſ.* 1222. Menoch. *de præſumption. lib.* 1. *quæſt.* 89. *num.* 117. *& de Arbitrar. d. caſ.* 270.
num. 19. † Nam delictum dicitur manifeſtum non ſolum quando deprehenditur quis in ipſo delicto, ſed etiam in actu proximo Bart. *in l. fur eſt manifeſtus, ff. de furt.* Abb. *in cap.* 3. *de probat. num.* 10. 59

¶ Quod quidem quando probatur legitimè, quoad minus per duos teſtes de viſu omni exceptione maiores, reus vt convictus ex concludenti probatione damnatur, vt tradunt Oſaſc. *deciſ.* 79. *num.* 6. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *q.* 91. *num.* 1. Farinac. *d. tom.* 1. *p.* 2. *q.* 52. *ex num.* 51. *& tom.* 3. *q.* 36. *ex num.* 55. 60
† Licet reus quando damnatur ex tali præſumptione, ſive probatione in mitiorem pœnam debeat damnari, voluerunt Angel. *de Malefic. v. fama publica nu.* 22. Marſil. *in rub. de probat. n.* 238. Iul. Clar. *in Pract. q.* 21. *& ibi* Baiard. dicit communem: Bonacoſ. *in ſuis comm. p.* 1. Maſcar. *lib.* 1. *concluſ.* 867. *n.* 26. *& lib.* 3. *concl.* 1220. *n.* 12. *& concl.* 1221. *num.* 58. 61
† Quia iudex quando reum condemnat ex præſumptis probationibus debeat ſententiam ſuam temperare, Marſil. *de rub. de probat. ex num.* 241. *& in l. repeti. D. de qq.* Plaza *de delict. cap.* 14. 62
num. 3. † Et pœnam eſſe pecuniariam dicit poſt Marſilium *vbi prox. num.* 238. Maſcard. *d. concl.* 1221. *num.* 58. & corporalem non ordinariam, idem Maſcard. *d. concl.* 1220. *num.* 2. qualis eſt damnatio in metallum, ad triremes, in exilium, & fuſtigatio. † Quanquam haud negem poſſe ſi velit in pœnam ordinariam delicti iudex reum damnare, vt multis relatis comprobat Petr. Cenedo *collect.* 62. *ad Decretal. n.* 4. & vltra ab eo relatos cognatus meus Iacob 63 64

Garſia

Garsia Villalpando *in l.* 22. *tit.* 1. *p.* 7. §. 9. Simanc. *de Cathol. instit. tit.* 50. *nu.* 21. Anton. Gomez *variar.* 3. *cap.* 12. *nu.* 25. Farinac. *vbi sup. d. q.* 86. † Nisi crimen
65 sapiat hæresim, in quo propter eius atrocitatem non condemnatur reus in pœnam ordinariam quantumvis vehementibus, & magnis præsumptionibus sit diffamatus, *c. litteras* 14. *de præsumpt.* Palat. Rub. *in allegat. de hæresi* §. 11. Ioan. Roxas *sing.* 165. Simanc. *de Cath. instit. tit.* 51. *num.* 11. Imola *in Clem.* 1. *de hæretic.* Oldrad. *cons.* 110. Butrius *in c. afferte de præsumpt.* Innocent. *in c. quia*
66 *verisimile, eod. tit.* † Nam quando contra hæreticum sunt indicia gravissima adeo, vt indicent vehementem suspicionem, reus non damnatur, sed compellitur
67 iurare de vehementi, vt tradunt Nicol. Eymeric. *in direct. inquis p.* 2. *q.* 42. *&* 55. † Si tamen nolit abiurare tradendus est Curiæ sæculari animadversione
68 delicti puniendus *cap. ad abolendam.* §. 1. *de hæretic.* † Si tameu non fatetur crimen postquam est convictus, nec consentit abiurare, est vt hæreticus impœnitens condemnandus, *ex d. c. ad*
69 *abolendam.* † Violenta enim suspicio ad condemnandum sufficit, quia ea convictus pro hæretico habetur, *cap. excommunicamus* §. *quia vero cap. vt officium de hæret.*

70 ¶ Et hoc sanè verum est quando tale indicium per duos testes legitimos probatur, nam si per vnum tantum, quamvis sit omni exceptione maior, iudex non procedit ad condemnationem, sed ad torturam, vt per DD. *in l.* 1. §. *idem Cornelio & in l. maritus D. de qq.* Glos. & Angel. *in l.* 3. *C. ad l. Iul. Maiest. & in l. fin. C. familia hercifcund.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *q.* 89. *nu.* 21. Mascard, *d. l.* 1. *q.* 15. *n.* 12. *& lib.* 2. *concl.* 894. *n.* 5.
71 Anton. Gomez *d. c.* 13. *num.* 7. † Etiamsi nulla alia indicia concurrant, *Bart. in l. fin. D. de qq.* quia vnum indicium proximum delicto per vnum testem probatum facit semiplenam probationem Mascard. *d. lib.* 1. *q.* 4. *ex num.* 11. quæ est necessaria ad torturam, Glos. *in l. si quis C. ad l. Iul. Maiest.* Farinac. *dicta q.* 36. *num.* 220. *& q.* 37. *num.* 43. *&* 55. †
Nam quando plura indicia sunt neces- 72
saria ad torturam intelliguntur de remotis, Menoch. *d. cas.* 270. *numer.* 32. Baiard. *ad Clar. quæst.* 64. *numer.* 60. *& cons.* 213. *numer.* 8. *volum.* 1. Carrer. *in Prax. tit. de indiciis* §. *sed ad vnum*, & de communi firmat Bonacossa *in suis commun. part.* 2. *v. tortura non potest.* † Quæ 73
non solum debent esse plura, sed probari etiam saltem per duos testes omni exceptione maiores Iulius Clarus *in Pract. d. q.* 64. Bonacos. *d. p.* 2. *v. indicia remota* Bursat, *cons.* 35. *num.* 2. *volum.* 1. *& cons.* 316. *numer.* 25. *volum.* 3. Osasc. *decis.* 79. *numer.* 15. † Nam in nullo ca- 74
su, etiam in exceptis testes singulares de indiciis remotis admittuntur vt probant Bald. *cons.* 515. *numer.* 2 *volum.* 5. Marsil. 18. *numer.* 12. & *cons.* 41. *num.* 10. *& cons.* 59. *numer.* 6. Farinac. *tract. de opposit. contra test. quæst.* 62. † Et licet fa- 75
vore fidei testes infames, & socij criminis admittantur *cap. in fidei favore de hæretic. lib.* 6. *cap. litteras de præsumpt.* Salycet. *in l. quoniam liberi, C. de testib.* Boer. *decis.* 319. *numer.* 2. Menoch. *de arbitr. d. cas.* 374. *num.* 28. Simanc. *de Cathol. instit. tit.* 35. *num.* 18. Mascard. *de probat. lib* 1. *concl.* 35. *numer.* 7. *& lib.* 3. *concl.* 1311. *numer.* 22. † In aliis delictis 76
reus non torquetur nisi testes sint omni exceptione maiores, vt tradunt Marsil. *in l.* 1. §. *Div. D. de qq. & in Pract.* §. *diligenter num.* 60. *& sing.* 209. Menoch. *de Arbitrar. lib.* 2. *cas.* 474. *numer.* 25. Mascard. *de probat. concl.* 1311. *num.* 13. † Nec plures sufficiunt nisi cõtestes, 77
quia plura indicia non debent coniungi ad effectum torquendi, nisi singula sint specificè probata, vt tradunt Menoch.

noch. *de præsumpt. lib.* 1. *q.* 91. *numer.* 4. Bursat. *cons.* 35. *numer.* 1. Farinacius *de opposit. contra testes, quæst.* 64. *ex numer.* 57. *& tom.* 3. *quæst.* 86. *numer.* 95. † Aut
78 talia indicia ad vnum crimen subordinentur, vt tradunt Simancas *vbi supr. tit.* 35. *ex numer.* 34. Antonius Gomez *variarum* 3. *capite* 12. *numer.* 12. Mysinger. *observat.* 100. *cent.* 2. Mascard. *dicto libro* 3. *conclus.* 1223. *ex numero* 32. Farinacius *dicta quæstione* 37. *numer.* 39. † Quod in crimine etiam hære-
79 sis verũ putat etiam idẽ Antonius Gomez *dicto capite* 13. *numero* 18. Ioannes Rojas *de hæretic. part.* 2. *assert.* 6. *ex numero* 121. & in crimine Magiæ Pegna *in direct. comm.* 55. & in crimine læsæ Maiestatis Mascard. *de probat. dicto libro primo conclusione* 462. *numero decimonono & libro secundo conclusione* 894. *numero quarto, & libro tertio, conclus.* 1385. *numer.* 32.

CAPVT XVII.

De Tortura, & rei confessione.

SVMMARIVM.

1 *Tortura qua de causa inducta.*
2 *Tortura in omni crimine imponitur.*
3 *Tortura in Magiæ crimine.*
4 *Tortura non imponitur quando pœna est pecuniaria.*
5 *Tortura in civilibus non imponitur ob evitanda absurda.*
6 *Tortura est pœna corporalis, & ea quidem gravissima.*
7 *Pœna omnis corporalis maior est omni pecuniaria.*
8 *Magiæ crimine omnes admittuntur ad torturam.*
Milites, Doctores, & Advocati ratione ordinis non torquentur.
10 *Clarissimi, & Decurionum filij ratione dignitatis non torquentur.*
11 *Magiæ crimine omnes privilegio suo spoliantur.*
12 *Clerici, vel Monachi lenius torquentur, & num.* 13.
14 *Clericos, & Monachos gravius torquendos, & num.* 15.
16 *Minores* 14. *annorum sunt tantum terrendi, non torquendi.*
17 *Minores* 25. *annorum maiores tamen* 14. *torquendi sunt.*
18 *Senes pro vniuscuiusque viribus sunt torquendi.*
19 *Debiles torqueri possunt dum absit mortis periculum.*
20 *Prægnantes ratione partus non torqueri, nec terreri debent.*
21 *Prægnantes torqueri non possunt post partum in dies XL.*
22 *Mutus & surdus à natura, torqueri non possunt.*
23 *Frustra expectatur eventus cuius effectus nihil operatur.*
24 *Reus privilegiatus si fatetur crimen in tortura non potest damnari.*
25 *Confessio extorta sine plenis indiciis non probat.*
26 *Confessio extorta sine plenis indiciis non validatur si nova superveniant.*
27 *Tortura sine plenis indiciis inferri non potest in exceptis.*
28 *Iudex faciens contra legem omnia irritat.*
29 *Confessio extorta contra legem dicitur facta metu tormentorum.*
30 *Confessio facta metu tormentorum invalidatur.*
31 *Confessio facta repetita quæstione, in quo casu invalida.*
32 *Confessio extorta negatis reo defensionibus est nulla.*

33 *Defensiones*

33 *Defensiones nulli sunt denegandæ,*
34 *Reo confesso, & convicto adhuc termini dandi sunt.*
35 *Confesso, & convicto multæ possu t esse defensiones per quas non debeat damnari.*
36 *Confessio extorta per iudicem non habentem potestatem est nulla.*
37 *Confessio facta pendente appellatione à sententia torturæ est nulla.*
38 *Confessio facta promissa reo impunitate est nulla.*
39 *Mentiri iudici non licet, contra Bodinum.*
40 *Mendacium est res planè mala, quæ licita fieri nequit.*
41 *Iudex torturam inferens, quo casu teneatur actione iniuriarum, & damni.*
42 *Iudex dolo faciens gravius est puniendus.*
43 *Dolus non præsumitur in iudice, nisi probetur.*
44 *Sententia in dubio potius præsumitur lata ob ignorantiam, quam ob dolum.*
45 *Iudex procedens iuris ordine non servato, non præsumit lex pro eo.*
46 *Iudex procedens sine ordine punitur.*
47 *Iudex male iudicans tenetur infamia.*
48 *Iudex malè iudicans punitur officij amissione,*
49 *Iudex malè iudicans tenetur ad damna & litis expensas.*
50 *Iudex malè iudicans tenetur Talionis pœnam subire.*
51 *Iudex malè iudicans damnatur perpetuo exilio.*
52 *Iudex malè iudicans capite plectitur.*
53 *Indices superiores malè iudicantes gravius sunt puniendi.*

TOrtura iure inducta est, vt ait D. Cyprian. tractat contra Demetr. *vt* 1
facinoris veritas, quæ indice voce non promitur dolore corporis exprimatur. † Quæ hodie in omni crimine imponitur 2
l. 1. D. de qq. l. milites, C. eod tit. tam publico quam privato; Grilland. *tract. de qq. & tort. q. 5. num. 1.* Et in omnibus casibus, nisi aliter de iure statutum sit, Brun. *in Pract. de indiciis part. 3. q. ast. 3.* 3
numer. 1. † Quod ad hoc crimen dubium non est admittenti, cum sit gravissimum, & atrocissimum, & id quidem ex exceptis: nam ad inferendam torturam regulariter necesse est, quod delictum sit capitale, *l. edictum D. de qq.* & quo ad minus pœnam habeat corporalem, Peguera *decis. crim. 16. numer. 3.* Antonius Gomez *variar. 3 cap. 13. numer. 2.* † Nam quando pœ- 4
na est pecuniaria regulariter tortura non infertur, DD. *in d. l. edictum D. de qq.* Iulius Clarus *in Pract. §. fin. q. 64.* Plaza *de delict. l. 1. cap. 3. numer. 3.* † 5
Quia plura sequerentur absurda, quæ in proposito considerant Hyp. Marsil. *in Pract. §. expedita ex numer. 57. D. de qq.* Farinac. *tom. 1 part. 2. quæst. 42. ex numer. 9.* † Cum tortura non solum sit 6
pœna corporalis, sed ea quidem gravissima, maior vtriusque manus abcisione, *Auth. ut nulli iudicum §. fin. &* ibi Doctores *collat. 3.* Marsil. *in l. divus D. de qq. ex numer. 2.* † Et omnis pœna 7
corporalis, licet minima, maior est qualibet pœna pecuniaria quamvis magna, *l. in servorum D. de pœn.*

¶ Quo ad personas autem: crimen 8
istud est exceptum, ideo privilegio suo omnes expolientur, vt per DD. *in l. si quis alicui, & in l. nullus D. ad l. Iul. Maiest. & in l. proditores D. de re militar.* Simanc. *in prax. c. 54.* Ant. Gom. *var. 3. cap. 13. n. 3.* † Diversimodè tamen nam qui 9
sunt privilegiati ratione ordinis, vt Milites, Doctores, & Advocati, qui regu-

lariter torqueri non possunt, *l. milites, D. de qq.* Nobiles, *l. nullus, C. ad l. Iul. Ma-*
10 *iest.* † Vel ratione dignitatis, vt Clarissimi, & Primates, *l. severam, C. de dignit. lib.* 12. Decuriones, & eorum filij, & nepotes, *l. fin. C. de Decurion. lib.* 10. *l. Divo Marco, l. decuriones, D. de qq.*
11 † Illi planè privilegio suo omnes expoliantur, vt tradunt Simanc. *de Cath. inst. tit.* 65. Marsil. *in l. edictum, D. de qq.*
12 *n.* 31. Ghirl. *de tortur. q.* 6. *num.* 10. † Etiamsi clerici sint, vel monachi in quos lenior tortura, quam in aliis dixit, Iul. Clar. *in Pract.* §. *fin. quæst.* 64. per text. *in c. illi, qui* 5. *q.* 5. ex illis verbis,
13 *religiosus tortor.* † Et sanè quidem tum propter periculum excommunicationis, si fortè torturæ modus exceditur, tum propter dignitatem Sacerdotis, cui summa semper, & vbique reverentia habetur, vt tradit Simanc. *de Cathol. inst.*
14 *tit.* 65. *num.* 49. † Licet contrarium teneri videatur Foller. *in Pract. cap.* 31. *v. tortus, num.* 7. dicens quod imo acrius torquendi sunt clerici, quam laici, quia eorum delicta graviora, & punibiliora sunt, quam delicta laicorum, *l. presbyteri, C. de Episc. & cleric. c. presbyteri* 5.
15 *q.* 5. † Nec contrarium suadetur ex illis verbis *religiosus tortor*, quia non indicant, quod tortura lenior habeatur, nec ex eius contextu potest colligi, cum postea dicat, *diversis cruciatibus*, sed quia vt Iudex, sic & tortor dicitur religiosus, *l.* 1. §. *Divus Severus, D. de qq.*
16 ¶ Quoad alios tamen, qui sunt exempti ratione ætatis, puto si sint minores ann. 14. tantum esse terrendos etiam terrore reali, vt nudando, ligando, & ad aculeum adducendo, non tamen imponendo, *l. ex libero,* §. 1. *D. de qq.* sed habenam minando, vel ferula cædendo,
17 *l.* 1. §. *impuberi, ff. ad Syllan.* † Si minores ann. 25. maiores tamen ann. 14. torqueri posse puto contra Bald. *in l. quicunque, de servis fugitiv. num.* 17. & Ant. Gomez *dict. cap.* 13. *num.* 13. & ad id moneor ex text. *in d. l. de minore, D. de qq.* vbi de illis loquens sic ait, *omnes omnino si ad testimonium provocentur, cum res exegerit, torqueantur.* † Senes 18
vero pro cuiuscumque viribus, minus tamen acriter, quam viri, DD. *in l. quæstionis modum,* §. *ignoscitur, D. de qq.* Simanc. *de Cath. inst. tit.* 52. Iacob. Portius *cons.* 99. Farinac. *d. tom.* 1. *p.* 2. *q.* 41. *numero* 103. Flam. Carthar. *in Pract. interrog. reor. lib.* 4. *cap.* 1. † Idem de cæteris 19
privilegiatis ratione debilitatis, qui torqueri possunt moderatius dum tamen absit omne mortis periculum, vt tradunt Carrer. *in Pract. tit. de indiciis tract.* 2. §. *quæ persona num.* 37. Plaza *de delict. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 12. Franc Personal. *tract. de indiciis, num.* 15. † Ex- 20
cipiendæ tamen prægnantes, favore partus, donec pepererint, *l. prægnantes, ff. de pœn.* quas ideo, nec terrere posse affirmat Ant. Gomez *d. cap.* 13. *num.* 4.
† Nec post partum in dies XL. Iul. 21
Clar. *in Pract.* §. *fin. q.* 64. Carrer. *tit. de negat. crim. num.* 34. Nec postea si puerum lactant, idem Clarus *d. q.* 64. & ibi Baiard. Marsil. *in l. edictum D. de qq. num.* 24. † Item mutus, & surdus à na- 22
tura, nec torqueri possunt, nec terreri, vt tradunt Ghirland. *tit. de qq. & tort. c.* 7. *num.* 8. Carrer. *in Pract. tit. de indiciis, & tort.* §. *circa tertium, quæ pers. numero* 4. Ant. Gomez *d. tom.* 3. *cap.* 1. *n.* 69.
† Nam cum non possint ex sua confes- 23
sione signis manifestata damnari, frustra expectaretur eius eventus, cuius effectus nihil operatur, *l. hac stipulatio,* §. *Divus, ff. vt legator. nom. caveat.*

¶ Iudex tamen, si quos ratione privi- 24
legij, aut ætatis, vel alia causa de iure torqueri non potest, si aculeo subiiciat, & reus in tortura fateatur crimen, de quo accusatur, teneri, ex tali confessione non potest damnari, Hipp. Marsil. *in l. edictum, ff. de qq. ex n.* 25. Brun. *de*

indiciis p.2. q.3. Duen. *reg.190.* Foller. *in Pract.p.3.princip.p.3.v.etsi confitebuntur, n.75.* Ant. Gom. *d. cap.13. num.4.*

25 † Idem dicendum si fiat plenis indiciis, Gloss.& DD. *in l.penult. D. de qq.* cum aliis per Roland. *cons.3. ex num.55. & cons.12.n.91. vol.3.* & de comm. testantur Mascard.*de probat.vol.3.concl.1385. n.4.* Ant.Gom. *d. c.13. num.25.* Foller. *in Pract.v.etsi confitebuntur d.p.3.num.1.*

26 † Etiamsi nova superveniant indicia, aut aliàs confessio verificata sit, vel millies ratificata, vt tradunt Bursat.*cons.20. ex n.22. vol.2.* Riminald. *cons.88. n.54. vol.1.* Mascard. *de probat. concl.353. &*
27 *concl.1385.n.5.* † Nam cum talis tortura inferri non possit, etiam in criminibus exceptis, sine plenis, & legitimis indiciis, vt tradunt Alberi.*in rub.ad l. Iul. Maiest. num.3.* Conrad. *in Pract. tract.2. de indiciis, §.circa quartum quo-*
28 *modo ad tort. num.7.* † Iudex enim eam inferendo facit contra legem, quæ ideo non solùm actum, sed omnia pariter ex eo secuta irrita, & inania sunt, *l. non dubium, C. de legib.* cum aliis per Menoch. *lib.2. Arbitr.cas.201. ex num.16. l.38.tit.18.p.3.*ibi, *pero toda cosa que por*
29 *ella sea fecha non deve otro si valer.* † Et talis confessio dicitur facta metu tormentorum, etiamsi reus graviter non sit tortus, imò nec leviter, sed solùm ligatus, aut ad aculeum adductus, sive spoliatus, vt docent DD. *in l.novissimè, ff.quod cum fals. tutor.* Hipp.Mars.*in l.1. ff.de qq.num.55. & in Pract. § expedita, ex num.2.* Carrer. *in Pract.tract.2.de indiciis, & tort. §. circa quartum, num.15.* Mascard. *de probat. concl. 352. num.14.*

30 † Et hoc verum, si reus esset valde timidus, aut debilis, secus in aliis, quibus sola tortura, iuris ordine non servato invalidat confessionem, non tamen terror eius, aut minæ, vt tradunt Bald. *in l.2. C. quorum appellat, num.4.* Conrad. *in Pract. tit. de negatione crim. num.41.* Anton. Gomez *d.cap.13 n.14.* Iul.Clar. *in Pract. §.fin. quæst.64.* Paris. de Put. *in syndic. verb. tortura, c.9.*

¶ Idem dicendum si repetita quæstio- 31
ne talis confessio sit extorta, quando non licebat iudici repetere Ant. Gomez *d. cap.13. num.25.* Gigas *de crimine læsæ Maiest. lib.2. tit. per quos crim.probet, q.1. num.32.* Carrer. *in Pract. §.2. n.5.*
† Idem si negatis reo defensionibus, 32
vel copia indiciorum, per text. *in Clem. Pastoralis in fin. de re iud. cap.qualiter, & quando 2. de accusat.* . . . † Nam de- 33
fensiones nulli sunt negandæ, *l. defensionis facultas, C.de iure fisc.lib.10.* etiam hæretico, vt tradunt Boss. *in Pract. tit. de indiciis, & tortur. num.78.* Roland. *cons.12. num.61. vol.3.* Parisius *cons.2. ex num.155. lib.4.* † Necnon reo con- 34
fesso, & convicto, quia adhuc dandi sunt termini ad se defendendum, vt probat text. *in l.desertorem, §. si ad idem, ff. de re militar.* Salyc. *in l.2. C. de custod. reor.* & de communi firmant Angel. *de Malefic. v.qui iudex dictis iu visit. n.1.* Paris.de Puteo, *in syndic.v.condemnatio, cap.4. in princip.* † Quia possunt esse 35
multæ defensiones reo confesso, & convicto, per quas non debeat condemnari, Marsil. *in Pract. §. vlterius, num.33.* Iul. Clarus *d.§.fin.q.49.* Foller. *in Pract. v.etsi confitebuntur p.1. princip. p.3. num.64.* Boss. *tit.de confess. ex numero 2.* Anton,Gomez *d.tom.3. cap.12.*
† Idem dicendum si talis confessio sit 36
extorta per judicem non habentem potestatem, *cap. at si clerici*, cum *ibi* notatis, *de iudic.* † Vel pendente appel- 37
latione, à sententia torturæ Angel. *de malefic. v. quod fama publica n.100.* Foller. *in Pract. v. etsi confitebuntur, p.3. princip. p.3. quæst.50.* Lancellot. *de attent. cap.1. limit.1. num.99.* † Idem si 38
iudex talem confessionem extorsit promissa reo impunitate, quam non cogitat, nec vult impendere, nec de

iure potest, vt tradunt Covarr. *lib.1. Variar.cap.2. num.16.* Iul.Clar.§. *fin.q. 55. ex num.7.* Plaza *de delict.cap. 37.* Anton.Gomez *d.cap.12. numer 6.* Aze-
39 ved. *in l.3.tit.3.lib. 1. Recopil.* † Nam licet hæc omnia iudici permittat Bodinus *lib.4. Damonol. cap.1.* quia mentiri licere asserit, quem sequuntur Marulus *lib.4.Instit.bene vivend.cap.4.* Machiavel. *lib.1. discur.13.* † Nugantur plane vel delirant, nam mentiri est res
40 simpliciter, & per se mala, & illicita, quam nec Pontifices dispensãdo bonam facere possunt, vt est communis Theologorum sententia cum D. August.*lib. contra mendat.& in epistol.ad Hieron.& in psal.5.* D. Thom. 2.2.*q.* 110. *art.1.* DD.Gregorius Isidorus, Innocentius & alii, *apud Gratianum, clauf. 12. quæst.5.*

¶ Iudex quando talem quæstionem
41 infert iuris ordine non servato tenetur actione iniuriarum, & parti damno illato, Doctores *in l. iniuriarum D. de iniuriis* Bald.*in rubr. C.de pœna iudicis, qui male iud. & in l. filiusfamilias D. de Iudic.* † Quod verum est etiam
42 in foro conscientiæ, & si dolo fecit gravius puto puniri, *l.fin.D. de variis, & extra ord l. fin.C.de pœn.iudicis, qui male iud.* §. 1. *instit. de obligat. qua ex quasi delict.* Gabriel. *in sent.4. dist 15. quæst.6.* Felin.*in cap tua nos de homicid.*
43 Hippol. *in l.1.§.praterea D. ad l.Cornel. de Sycar.& in Pract.§.successive.* † Et licet dolus debeat probari, quia in iudice non præsumitur, *l.2.C.de offic.civil.iud.l.1. C. de prædiis curial.lib.10.c. illud cap.ad audientiam de decim.* Hippol..*in Pract.§.1. numer.1.num.98.* Alciat.*de præsumpt. reg.3.præsum.9.*† Nam
44 sententia in dubio potius præsumitur lata per ignorantiam, quam ob dolum, Paul.de Castro *in l. servo invito §.cum pretor. D.ad S.C.Trebellian.* Mayner.*in l.culpa caret,D.de regul.iur.n.14* Menoch. *de Arbitrar cas.340.* † Hoc fallit quando iudex procedit iuris ordine non seruato, quia tunc lex non præ- 45
sumit pro eo, sed aduersus eum, Bald. & Cyn.*in l. sancimus C. de iudic.* Paris de Puteo *in syndic. v. iudex c.1.nu.22. reg. 1.præsumpt.10.ex n.9.* Menoch.*l.2. præsumpt.67. ex n.27.* † Et ita quan- 46
do iudex aliquem condemnat, quem condemnare non debet, præter rationem quam in æterno iudicio est redditurus, quam sciat esse exactissimam, quia ut ait Regius Vates psal. 99. *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo; sæculum nostrum in illuminatione vultus tui,* idest, in sæculo acta, quæ singulis horis, & momentis fecimus, illa erunt testes adversus nos; vt docet amicus noster Ioan. de Pineda *in Iob. cap.10. vers.5. num.3.* † In huma- 47
no iudicio talis iudex primo incurrit, in infamiã iuris, & facti ipso iure, *l. iudices,12.ibi,insignibus, & honore exuti, C.de dignitat.lib.12. Auth.novo iure, C.* 48
de pœna iudic. qui male iudicau. † Secũdo multatur officii amissione, *l.aliquid 11.ibi.nemo id rursus officium gerat, in quo antea decoxit.* C. de suscept. arcan. l. 10. l. iudices 12. C. de dignit.*nec sibi posthac eo honore blandiatur, quo se indignos iudicaverunt.* l.56. tit.5.lib.2. Recopil.*pierdan el iuzgado, i finquen inhabiles ende en adelante.*† Tertio cõdemnatur ad damna, & litis expensas, *l.* 49
filius familias 15. ad fin. veram æstimationem litis præstare cogatur, D. de iudic. l. si iudex 6. in quantum de ea re visum fuerit, D. de variis & extraordin.cognit.l.fin C. de pœn. à iudic.qui male iud. l.2.& 3.D. ad l. Iul. repetund.l.24.tit, 22. p.3.l.52. tit.14. part.3. † Quar- 50
to compellitur Talionis pœnam subire *Levit. cap.19. D. Matth.7. Apocalyps.13.* Paul.*ad Roman. cap.14. cap. quisquis & seqq.2. q.8. cap. fin. de calumniator. l. fin. D. de accusat.l.2.tit.2.*

lib. 2. Fori l. 19. tit. 1. p. 7. l. 4. tit. 14. lib. 4. Recop. † Quinto damnantur perpe-
51 tuo exilio, *l. lex Iulia §. fin.* ibi, *in insulam deportari, D. ad l. Iul. repetundar. l. 26. tit. 22. p. 3.* & bonorum confiscationem, *d. auth. novo iure confiscatis omnibus bonis in exilium mittatur, C. de*
52 *pœna iudic.* † Quæ hodie pœna extenditur ad mortem, etiamsi pecuniam non acceperit, *l. lex Iulia §. hodie D. ad l. Iul. repetund. si ob hominem necandum pecuniam acceperit, vel licet non acceperit colore tamen inducti interfecerit, vel innocentem damnaverit, vel quem puniri non debuerat, capite plecti*
53 *debent.* † Quibus quidem pœnis non excusatur quantumvis superior sit index, nam cum eo debeat arctius iura servare *l. digna vox C. de legib.* graviori sunt pœna digni, *l. 1. C. de conduct. gravior pœna constituenda est in eos, qui nostri iuris sunt & nostra arctius debent custodire mandata.*

CAPVT XIX.

De quæstionis vsu non necessario.

SVMMARIVM.

1 *Tortura, res fragilis, & periculosa.*
2 *Tortura quam detestanda.*
3 *Torturæ metu multi innocentes confessi sunt crimen.*
4 *Torturæ fragilitatis sententia Ciceronis laudata.*
5 *Reus convictus non est torquendus.*
6 *Quæstionis iudicium subsidiarium quando veritas aliter haberi non potest.*
7 L. quoties C. de qq. *exornata.*
8 *Torquendus non est reus ad hoc vt confessus non possit appellare.*
9 *Reus convictus, & confessus appellare potest.*
10 *Iudex fatuus est, qui torquet reum convictum.*
11 *Convictus negans in tortura crimen plenas probationes elidit.*
12 *Iudicis protestatio de tortura inferenda (manentibus probationibus) nihil operatur.*
13 *Intentionem pravam negans potest torqueri vt eam declaret.*
14 *Confessus crimen, sed intentionem negans potest damnari.*
15 *Damnandus non est quis, ex confessione qualificata.*
16 *Confessio qualificata non potest separari.*
17 *Voluntas ex qua oritur confessio est individua.*
18 *Convictus, qui ad suam defensionem crimen fatetur, damnatur.*
19 *Confesso delicto, reus tenetur probare ad suam defensionem.*
20 *Delictum ex sola rei confessione admittitur cum qualificatione confitentis.*
21 *Cuique de se ipso creditur ad conscientiæ testimonium.*
22 *Crimen confitens, de quo non erat convictus damnatur.*
23 *Confessio vltra deducta in processu omnia supplet.*
24 *Confessus, de complicibus non est torquendus.*
25 *Confessus in Magiæ crimine de complicibus interrogatur.*
26 *Confessus in crimine falsæ monetæ, & læsæ Maiestatis de sociis torquetur.*
27 *Hæresis crimen peior est læsæ Maiestatis, & falsæ monetæ.*
28 *Confessus crimen, de quo non constit, est dimittendus.*
29 *Nullius in potestate est facere delictum vbi non est.*

30 *Confessus maleficasse hominem ignotum, non torquetur.*

31 *Haresis crimen quia sola voluntate committitur, sola confessione probatur.*

32 *Confessi quales à lege prasumantur.*

33 *Confessus ex legis prasumptione, debet vt confessus damnari.*

34 *Fictio legis tantum operatur in casu ficto quantum veritas in casu vero.*

35 *Confessio ficta à lege tantum operatur quantum veritas in casu vero.*

36 *Prasumptiones, qua requirantur ad condemnationem.*

37 *Ad consequendam absolutionem sufficit delatoris intentionem dubium reddere.*

38 *Actus intelligitur, vt minus contineat delictum.*

39 *Delicta non prasumuntur.*

40 *Lex vbi non prasumit, nec iudex debet prasumere.*

41 *Indicia indubitata vbi non sunt, & reus negat liber dimittitur.*

42 *Suspiciones de fide non pratermittuntur.*

43 *Verba dubia interpretari debent, vt non contineant delictum.*

44 *Verba huiusmodi etiam in crimine haresis absque delicto interpretantur.*

45 *Crimina occulta nullius indicantis sunt in iurisdictione.*

46 *Iudicia humana non iudicant de occultis.*

47 *Occulta sunt divino Throno reservata.*

48 *Occulta indagans iudex divinam vsurpat iurisdictionem.*

1 SEd tortura res fragilis est, & periculosa, & quæ sæpe veritatem fallit, vt dicunt Philosophus *in Rhetoric. ad Alexand.* & Vlpian. I. C. *in l.* 1. *D. de* qq. † Quia vt ait D. August. lib. 19. de 2
Civit. Dei, cap. 6. *Iudicia humana de hominibus quàm sunt misera, quam dolenda: qui dum in sua causa quisque torquetur, & cum quaeritur vtrum sit innocens, cruciatur: & innocens luit pro incerto crimine certissimas pœnas.* † Ideo 3
velim iudices (quo possint) ab ea abstinere; nam multi sunt, qui metu torturæ confessi crimina innocentes perierunt, vt tradit Episcopus Simanc. *de cath. instit. tit.* 65. & exemplis exornat Episcop. Simon. Maiol. *tom.* 1. *dier. Canicul. cap.* 4. † Nam vt ait Cicero Iuris- 4
consultorum disertissimus (vt tenet Tryphonin. I. C. *in l. cicero, ff. de pœnis*) ille enim lib. 2. Rhetoric. ad Herem. *Eis enim*, inquit, *qui torquentur, credi non oportet, quod ex tortura veritas laboret, sitque tum minus tuta, quod varia sint ingenia hominum, varij affectus, varia tolerantia.* † Quin etiam res est non 5
necessaria iudicij, nam si reus convictus est, non est torquendus, vt crimen fateatur, cum etiamsi diffiteatur, in pœnam ordinariam possit damnari, Marsil. *in pract.* § *nunc videndum, num.* 52. *& in l.* 1. *D. de qq. num.* 1. Boss. *tit. de indiciis, num.* 229. Iul. Clarus *in Pract.* § *fin. q.* 64. Mascard. *de probat. lib.* 3. *concl.* 1385. *numero* 3. † Nam quæstionis remedium 6
subsidiarium est, ideo non habendum nisi quando veritas aliter haberi non potest, *l. Divus Pius D. de qq. sed si aliter veritas inveniri non possit, nisi per tormenta, licet habere quaestionem*, l. quotiens, C. eod. *si aliis probationibus veritas illuminari non possit.* † Nam licet lo- 7
qui videatur in servis & pro causa pecuniaria, generaliter tamen, in omni persona, & pro omni crimine intelligitur, vt notant Angel. *in l. fin. D. de qq. num.* 4. Marsil. *in Pract.* §. *nunc videndum, num.* 51. *& in l.* 1. *D. de quaest.* & dicit comm. Eman. Suarez *in suis commun. lit. q. num.* 2. Mascard. *de probat.*

8 *lib. 3. concl. 1385. num. 3.* Nec torqueri debent ad hoc, vt confessus non possit appellare, vt in hoc Magiæ crimine Constantius, & Constans Imp. statuerunt *in l. observare, C. quorum appell. non recipiuntur*, ibi, *observare curabis, nequis maleficorum, &c. argumentis convictus, testibus superatus, voce etiam propria vitium, scelusque confessus audiatur*
9 *appellans.* † Nam reus etiam convictus, & confessus ex communiori, & receptiori sententia potest appellare, vt contra Bald. *in l. 1. C. de iuram. calumn. num. 9. & alios*, eleganter probarunt Marsil. *in d. l. 1. D. de qq. ex num. 16. & in Pract. d. §. nunc videndum, numer. 22.* idem Bald. *sibi contrarius in l. 2. C. quorum appell. num. 6.* Baiard. ad Clarum *in Pract. q. 64.* Rota Lucens. *decis. 13. num. 62.* Flam. Carthar. *de execut. sent. cap. 1. ex num. 81.* Anton. Gomez *var. 3.*
10 *cap. 13. num. 20.* † Vnde fatuum esse iudicem, qui torquet reum convictum, adhoc vt appellare nequeat dicunt Angel. *de Malefic. v. fama publica num. 94.*
11 Marsil. *in dicto §. nunc videndum.* † Nam si in tortura negasset crimen, de quo erat convictus, non solum indubitata indicia elideret, Alberic. *in d. l. edictum, D. de qq. num. 2.* Iul. Clar. *d. q. 64.* sed etiam plenas probationes nullas redderet, Marsil. *in Pract. §. nunc videndum, n. 25. & singul. 262. & in d. l. edictum, n. 6.* Covarr. *in Pract. cap. 23. n. 5.* Sarmient. *lib. 1. selectar. cap. 1. n. 1.* Flamin. Carthar. *de execut. sent. cap. 2. num. 60.*
12 † Et quamvis iudex protestetur reo reservare in sua firmitate probationes legitimas, talis protestatio eum non iuvat ad hoc vt contra legem faciat, vt tradunt Anton. Gomez *d. cap. 13. n. 20.* quippe prohibitum est quæstionem inferre extantibus legitimis probationibus, DD. *in l. 1. D. de qq. & in l. quotiens, C. eod. & in l. 1. C. de iuram. calumn.*

¶ Si convictus tamen crimen confi- 13
teatur cum aliqua qualitate nempe se prava intentione non fecisse, in quo casu esse torquendum, vt intentionem declaret tenuerunt, Cardinal. *in Clem. fin. de vsuris* Albertin. *de agnoscend. assert. q. 8. n. 12. & q. 37. ad fin. & q. fin. num. 18.* Simanc. *de Cathol. instit. tit. 13. n. 4. & tit. 52. n. 27. & tit. 65. n. 52.* Rojas *de haeretic. p. 2. assert. 18. ex n. 208.* † Verius 14
tamen absque tortura est condemnandus, quia possum stare tuæ confessioni in quantum dicis occidisse hominem, & non cogor stare tuæ defensioni in quantum dicis te prava intentione non fecisse, vel ad tuam defensionem, Bart. *in l. Aurelius, §. idem quaesit. n. 1. ff. de libert. legat.* Bald. *in l. vnica, C. de confess. n. 42. & in cap. dudum, n. 35. de elect.* Hippolit. *in l. 1. n. 30. D. de qq. & in Pract. §. postquam, n. 23.* Felin. *in c. cum venerabilis, de except. n. 12. & in c. cum dilecti, n. 18. de accusat.* Boer. *decis. 164.* † Et 15
licet contrariam tenuerint sententiam Salycet. *in d. l. vnica, C. de confess. oppos. 4.* Alexand. *cons. 1. num. 40. volum. 1.* Hippol. *cons. 36. num. 30.* dicens esse communem veriorem contra Bartolum & *ipse Bart.* sibi contrarius, eam sequitur *in l. eum qui de iure iur.* & Bald. sibi etiam contrarius, *in §. item vasallus, cap. 1. de controvers. in vsib. feudor. & in l. non codicillos, C. de codicill. n. 2.* † Nul- 16
lus tamen eorum tenet reum esse torquendum, sed liberum dimittendum, nam confessio cum aliqua qualitate facta non potest separari, sed debet acceptari in totum, vel repudiari, *l. non vtique, ff. de except. cap. exceptionem objiciens de reg. iur. lib. 6.* Gloss. *in l. siquidem, ff. de except. & in l. 2. C. de donat. ante nupt.* cum aliis per Tiraq. *de poenit. cas. 30. num. 17.* † Nam voluntas ex qua 17
oritur confessio est individua, *l. si his, qui legem ff. de testam. l. fideicommissa, §. 1.*

de

de leg. 3. l. in hoc iudicio, ff. familia herciscund. l. dicere, de arbitr. Ideo separari non potest ne vna, & eadem res diverso iure censeatur, *l. eum qui, ff. de vsu capion. c. cum in tua de decim. c. cognovimus,* 18 *12. q. 2.* † Quare vt incidenter tot controversias componam, dicendum est in reo convicto, qui ad suam defensionem crimen fatetur, aut pravam intentionem negat, primam procedere, vt nihilominus condemnetur, ita declarant idem Bart. *in l. Divus, ff. de re iud.* Bald. *in d. l. vnica, C. de confess. num. 43. & in l. decem, ff. de verbor.* Ias. *in l. vt vim, ff.* 19 *de iust. & iur.* † Nam confesso delicto reus tenetur probare fecisse ad suam defensionem Bart. *in l. nemo ex his, ff. de regul. iur.* Boer. *decis. 164. num. 15.* Boss. *in Pract. tit. de confess. num. 4.* Iul. Clar. *in Prax. §. homicidium,* & dicit communem Decius *in cap. pastoralis, num. 15.* 20 *de except.* † Secunda procedit quando delictum ex sola confessione rei tantum constat, quæ ideo cum eadem qualitate, & vnico verborum contextu est accipiendum, & propterea liber dimittendus est, Abb. *in cap. auditis, num. 32. de præscript.* quod dicet mirabile *ibi* Felin. *num. 16. & 30. & in cap. cum venerabilis, num. 15. & in cap. cum dilecti, num. 18. de accusat. & in cap. afferte, de præsumpt. & in cap. significasti de homicid.* Hippol. *in Pract. §. postquam, num. 24. & in l. repeti, D. de qq. num. 30. & cons. 129. n. 2. & sing. 185.* Boer. *decis. 164.* Anton. 21 Gomez *variar. 3. cap. 3. num. 26.* † Neque in crimine hæresis aliud tenerem, quia quando testimonium de conscientia alicuius requiritur, cuique de se ipso creditur, *l. Theopompus, ff. de dote prælegat. l. fin. C. ad l. Iul. repetund. cap. fin. de voto, cap. mulieri de iure iuran. cap. in nostra de procurat. cap. statutum, §. assessorem de Rescript. lib. 6.*

22 ¶ Si tamen non convictus crimine de plano fateatur sine quæstione statim condemnandus est, *l. 1.* & ibi omnes, *C. de confess. l. confessus, ff. de custod. reor. l. cum sententiam, C. de pœn. l. proinde, ff. ad l. Aquil.* Etiamsi processus sit invalidus, *cap. Pisanis de restit. spoliat. cap. 1. de accusat. lib. 6.* Bald. *in l. 1. ff. de iurisd. omn. iud. & in l. 2. C. de re iudic.* cum aliis per Anton. Gom. *tom. 3. c. 12. num. 8.* † Et quamvis talis confessio vltra deducta in processu se extendat, 23 quia omnia defecta supplet, cum sit maior probatio omnibus aliis, vt ex multis firmat Prosper. Farinac. *tom. 1. p. 2. quæst. 37. num. 19.* † Nec de complicibus quidem torquendus, nam qui 24 seipsum non pepercit, de aliis interrogari non debet, vt dixit Pontifex *in cap. 1. de confess.* sive vt ait I.C. *in l. repeti, D. de qq. iis, qui de se confessus est, in caput aliorum non torquebitur,* vel vt ait Imp. *in l. fin. C. de accusat. Nemo igitur de proprio crimine confessus, super conscientia non scrutetur aliena.* † Nisi 25 Magiæ crimen sit hæreticum, in quo de sociis criminis interrogantur, & de iis, à quibus didicerunt, & vt eos manifestent torquuntur, *l. libero, l. vnius, §. testes, D. de qq. l. qui vltimo, ff. de pœn. l. 8. tit. 30. part. 7.* † Quod etiam in crimine falsæ monetæ, & aliis quibusdam 26 sancitum est, *l. 1. C. de falsa moneta, l. Divus Hadrianus, ff. de custod. reor. l. etsi certus, l. prius, ff. ad Syllan.* & specialiter in crimine læsæ Maiestatis Rojas *singul. 50. & 183.* † Quibus omnibus hæresis crimen peior est, vt tradunt DD. *in d. l. repeti, D. de qq. & in l. fin. C. de accusat.* Soto *lib. de ratione tegen. secret. memb. 2. quæst. 6.* Bald. *cons. 95. lib. 5.* 27

¶ Si tamen confessus est, & non constat de corpore delicti non est torquendus, vt ostendat, neque in testem, quia 28 non est sanus mente, qui tam temerarium

rarium iudicium contra sui ipsius vitam prodidit, atque ita liber dimittendus est vt docent Bart. *in l. divus ff. de milit. testam. & in l. 1. C. de confess.* Boss. *in pract. tit. de delict. ex numer. 15.* Marsil. *in Prax. §. postquam numer. 48.*

29 † Quia nullius in potestate est facere delictum vbi non est, aut de illo non constat Hieron. Gigas *tract. de crimine læsæ Maiest. lib. 2. tit. postquam crimen, q. 1. num. 5.* neque se propria authoritate pœnæ subdere, quia nullus est dominus membrorum suorum *l. liber ho-*

30 *mo D. ad l. aquil.* † Vt si quis confiteatur maleficasse hominem ignotum, de quo non constat tali maleficio fuisse affectum, vel dedisse toxica ad maleficiandum, quia si alias non constat de delicto non debet reus ex tali confessione molestari, Marsil. *in l. 1. D. de qq. num. 5. & in rub. de probat n. 103. & Pract. §. principium num. 5. & cons. 40. numer. 6.* Foller. *in Pract. v. etsi confitebuntur num. 34.* Brun. *de indiciis part. 2. quæst. 6. numer. 11.* Iul. Clar. *in Pract. quæst. 55.* Farinac. *quæst. 2. num. fin.* † Ni-

31 si crimen sit hæresis quod quia sola voluntate committitur, ideo ex sola voluntate propria confessione manifestata damnatur, Bald. *in l. si quis non dicam, C. de episcop. & cleric.* Iulius Clarus *d. quæst. 55.* Foller. *vbi sup. versu. etsi confitebuntur numer. 137.* Ponzinibus *tractatu de Lamiis numer. quinquagesimosecũdo* Alnardus Alber. *de agnoscend. assert. quæst. 25. ex num. 1.* Mascard. *de probat. l. 2. concl. 859. ex n. 1.*

32 ¶ Si autem non confessus proprio ore, sed à lege pro confesso habeatur, vt ille, qui à carceribus fugit, *l. in eos, D. de custod. reor.* & qui nolit respondere positionibus *l. de ætate §. qui tacuit D. de interrogat. action.* vel citatus comparere recusat, *cap. si post præstitum de confess. lib. 6.* qui omnes à lege pro confessis habentur, Flam. Carthar. *in Pract. interrogand. reor. lib. 3. cap. 3. ex nu. 17.* § Ex tali præsumpta à lege con- 33 fessione debet, vt si verè, & iudicialiter ore proprio confessus esset, absque tortura in pœnam ordinariam damnari, Iulius Clarus *in pract. §. fin. q. 20.* Sarmient. *lib. 1. selectar. cap. 1.* Boss. *in Pract. tit. de coniectur. num. 29. & 34.* Antonius Gomez *d. cap. 13. numer. 25.* Farinac. *tom. 1. part. 1. quæst. 11. num. 97.*

† Etiam si talis confessio dicatur ficta à 34 lege, vt per Felin. *in cap. nullus num. 3. de præsumpt.* nam vbi lex præsumit, & super præsumptionem statuit firmum ius debet observari, quia tantum operatur talis fictio facta à lege, in casu ficto, quantum veritas in casu vero, *l. vnica C. de rei vxor. action.* † Et prop- 35 terea tantum operatur ficta confessio à lege, quantum vera facta in iudicio ab homine, vt ex multis probat Foller. *ibi supra versu. etsi confitebuntur, ex numero vigesimo octavo,* Flam. Carthar. *dicto capite primo ex numero trigesimo primo.*

¶ Si tamen non confessus, nec con- 36 victus est testibus de visu, sed præsumptionibus tantum indiciatus, notandum est, quod si hæc sunt indubitata, *vt in l. sciant cuncti C. de probat.* & legitimè probantur, non debet reus torqueri, sed tanquam ex concludenti probatione convictus, damnari, vt probant Menoch. *de præsumpt. lib. 1. q. 91. ex num. 1.* Osasc. *decis. 79. ex numer. 6.*

† Quod intellige verum quando reus 37 nulla ratione se valet excusare, nam si se aliqua exceptione tuetur, vt quo adminus delatoris intentio dubia reddatur, liber dimittendus est, quia ad consequendam absolutionem sufficit delatoris intentionem dubiam reddere, Bart. *in l. non solum, §. sed vt probari ff. de operis novi nuntiat.* Ias. *in l. non hoc C. vnde legit.* Decius *in cap. in præsentiam ex num. 2. de probat.* Felin.

38 *in cap. significasti de homicid.* † Neque propterea est torquendus, nam quando actus duobus modis intelligi potest factum præsumitur à lege, vt minus contineat delictum, *l. si quis intentione D. de indic.* Alciat. *de præsumpt. reg. 3.*
39 *præsumpt. 35. numer. 10.* † Quia delictum non præsumitur *l. merito D. pro socio, l. Arrianus D. de actionib. & obligat. l. semper in obscuris D. de regul. iur. cap. decidunt, de præsumpt. cap. estote de reg. iur.* Bald. *in l. 1. C. de servis fugit. ex num. 7.* Alciat. *vbi sup. præsumpt. 1.* Hypol. *in l. 1. C. ad l. Cornel. de sicar. numer. 68. & sing. 218.* Alber-
40 tinus *de agnoscend. assert. quæst. 25. numer. 17.* † Vbi autem lex non præsumit, nec iudex debet præsumere.....

41 ¶ Si autem prædicta indicia non legitimè probantur, vel non sunt indubitata, & reus negat delictum in confessione, liber dimittendus est, quia iuramentum ibi delatum tollit omnem
42 malam suspicionem. † Nisi crimen sit hæresis, in quo quia nec suspiciones quidem de fide sunt prætermittendæ reus non dimittitur, sed admittitur, ad se purgandum Simanc. *de Cathol. instit.*
43 *tit. 56. ex num. 2.* † Nisi verba sint dubia vel facta, hoc est quod duplicem habeant sensum, quia sunt interpretanda in favorem rei vt non contineant delictum, *l. hodie l. præses l. interpretatione, ff. de pœn. cap. cum dilecti de accu-*
44 *sat.* † Et propterea dimittendus est, quia illud quod multipliciter intelligitur veritas ignoratur, *vt ex Boetio* refert Bald. *in l. scire leges, ff. de leg. num. 3.*
45 *& in l. testium, C. de testib. num. 10.* Bart. *in l. in ambiguo, ff. de rebus dubiis.* † Quod etiam in crimine hæresis verum putat Albertin. *de agnoscend. assert. quæst. 29. numer. 19. & quæst. 8. numer. 11. & quæstion. 34. ex numer. 48. & de hæretic. lib. 6. quæst. 13. num. 19.* Rojas *de hæretic. p. 1. num. 201. & 366.*

¶ Neque in delictis occultis, & difficilis probationis quæstionis vsus 46
habendus est, quia aliter veritas haberi non possit, nam eo ipso quod occulta sunt crimina nullius iudicantis sunt iurisdictione, *cap. erubescant 32. dist. c. in script. dist. 96.* † Quia iudicia humana non iudicant de occultis, *cap. tua* 47
nos, cap. sicut de simonia, cap. à nobis de sent. excommunic. Reg. 1. capit. 16. capit. Deus quando 24. quæstion. 3. Victoria *in D. Thom. 2. 2. quæst. 11. ar-* 48
ticulo 3. † Nam occulta divino Throno sunt reservata D. Thom. *2. 2. quæstion. 95. articulo 8.* Navarr. *in Manual. capit. 11. numer. 39.* Remigius *lib. Dæmonolat. capit. 9.* Petrus Gregorius *in Syntag. libr. 48. capit. 19.* Andr. Gail. *libr. 2. de pace publica, capit. 7. numer. 24.* † Et ita iudex in illa pro- 49
cedens peccat mortaliter, quia divinam vsurpat iurisdictionem, vt tradit D. Paul. Corinth. 1. cap. 4. *Nolite ante tempus iudicare.* Cuius rei rationem subdit, *quo vsque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.*

CAPVT XX.

De purgatione Canonica.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio canonica est de obiecto crimine ignorantia ostensio.*
2 *Purgatio canonica lege Moysis in vsu.*
3 *Purgatio criminis apud Israelitas.*
4 *Purgatio canonica pro omni crimine in primitiva Ecclesia inducebatur.*
5 *Purgatio canonica non solum privatis hominibus, sed nobilioribus indicta.*

6 *Pontifices Max. qui de obiecto crimine se purgarunt.*
7 *Purgatio canonica hodie in crimine hæresis tantum.*
8 *Suspiciones de hæresi dissimulandæ non sunt.*
9 *Purgationi canonicæ quæ requirantur.*
10 *Infamia non censetur, apud vulgares, sed apud probos viros.*
11 *Suspicionibus credere non debet iudex magis quam leges.*
12 *Purgatio canonica principio per iusiurandum, aut Eucharistiæ assumptionem.*
13 *Anabaptistæ negant iurare licere.*
14 *Sacramentarij negant ad criminis probationem sacramenta sumere.*
15 *Purgatio per sacramentum licita.*
16 *Purgatio per sacramenti assumptionem laudata.*
17 *Lotharius Rex sacramenti assumptione se purgavit.*
18 *Charitate refrigerata purgatio per sacramentum esse desiit.*
19 *Purgationes vulgares ex vulgi vsurpatione sunt inducta.*
20 *Purgatio canonica hodie per testium depositiones.*
21 *Testium numerus in purgatione canonica varius.*
22 *Testes in purgatione canonica quales esse debeant.*
23 *Defensionis facultas reo auferenda non est*
24 *Purgationis ritus in tribunalibus Inquisitionis.*
25 *Pœna varia pro vno crimine imponi non potest.*
26 *Duplex tribulatio non est inferenda.*
27 *Reus pluribus pœnis non est gravandus.*
28 *Reus in purgatione deficiens pro convicto habetur.*
29 *Reus in purgatione deficiens admittitur ad pœnitentiam.*
30 *Reus in purgatione deficiens, qui dicatur.*
31 *Purgationi satisfaciens reus liber dimittendus est.*
32 *Iudex pronior debet esse ad absolvendum, quam ad condemnandum.*
33 *Humanæ fragilitatis est abuti potestate.*

PVrgatio canonica nihil aliud est, quam de obiecto crimine innocentiæ ostensio, vt tradunt Alex. Ales. 1
part. 3. q. 45. memb. 3. Sylvester, Gofr. & alij *in summ. v. purgatio.* † Cuius origo reperitur in sacris litteris, nam in lege 2
Moysis suspectus de furto iurare tenebatur, quod non extenderit manum in rem proximi sui, *Exod. c. 22.* † Et maiores natu civitatis suspectæ de homi- 3
cidio, purgabant illam dicentes Deut. cap. 21. *manus nostra non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt.* † Ex 4
quibus & aliis sacræ Scripturæ locis, quos congerit Alex. Ales. *d. q. 45.* in primitiva Ecclesia purgatio canonica pro omni crimine inducebatur, vt patet *ex tit. de purgatione canonic. in Decretal.* † Qua non solum privati ho- 5
mines, sed multi etiam Pontifices Max. vsi sunt, ac de gravibus criminibus diffamati innocentiam suam in populo ostenderunt publicè se purgantes, vt tradit D. Aug. *lib. de bono viduit. c. 22.* 6
† Quemadmodum Paschal. I. Damasus Symmachus, & alij Pontif. Max. coram populo solemniter purgati sunt, & Leo III. corã Carolo Magno, Greg. VII. corã Henrico IV. Sixtus III. coram Valentinian. & Pelagius I. coram Narsete, vt referunt Platina & cæteri *in vitis Pontif. cap. mandastis c. auditum 2. q. 5.* Pighius *lib. 6. hierarch. Eccles. cap. 17.*
† Et licet iam hodie in aliis criminibus in vsu esse desierit, in crimine tamen 7
hæresis purgatio canonica etiam nunc vsitata, & in sacro Inquisitorum foro

 frequentata,

frequentata est, ad tollendas fidei suspiciones, vt notat concivis meus Episcop. Simanc. *de Cathol, instit. tit.* 56. *n.*1. quidquid dicat Ovid.

Conscia mens recti famæ mendacia ridet.

8 Et quamvis de hæresi suspiciones etiam levissimæ dissimulandæ non sint, vt tradit Rufin. *lib.* 1. *invectivar. in Hieron.* quia hæresis est fornicatio, & adulterium animæ, *Deuter. c.*31. *Oseas cap.*4.

9 *Hierem.*3. *Ezech.*16. † Ad hoc vt purgatio canonica inducatur, necessarium est quod reus laboret publica infamia, & quod crimen plenè probatum non sit, nam si horum alterum desit, non purgatione sed condemnatione, vel absolutione causa peragenda est, *cap. nos*

10 *inter, cap. si quis de gradu, cap. cum dilectis de purgat. canon.* † Nec temere censeri debet quispiam diffamatus, si apud vulgares, malevolos, infames, aut leves homines male audiat, dum apud bonos, & graves viros eius existimatio læsa non sit, *cap. cum in iuventute, cap. penult. de purgat. canonic. cap. in cun-*

11 *ctis* 11. *q.*3. *c. Inquisitionis, §. vlt. de accusat.* † Quia non debet credere plus suspicionibus, quam leges ipsæ credunt, nam vt ait Tertul. *in Apolog. cap.* 8. ***Multum in vtraque parte crebro fama mentitur, & tam de bonis mala, quam de malis bona falso rumore concelebrat.***

12 ¶ Principio hæc purgatio fiebat, aut per ius iurandum, *cap. presbyter, cap. super causam cum aliis,* 2. *q.*4. aut per sacrosanctam Eucharistiæ sacramenti assumptionem, *cap. sæpe contingit, cap. si*

13 *Episcopi, d.*2. *q.*4. † Quam quidem impugnant hæretici, nam Anabaptistæ contendunt nunquam licere iurare, nec in iudicio quidem, quos late refutarunt, Alf. Castro *de iusta hæretic. punit. lib.* 10. & Gregor. Valent. *in* 2. 2. *disp.* 6. *q.*7.

14 *punct.*3. † Et Sacramenti purgationem irridet Hotoman, *in Feud.* quia rabula ille cum Calvino suo præceptore, non credit sub panis specie Deum vivum esse: nos autem, qui credimus, & illius præsentiam, seu transubstantiationem veram fatemur, etiam ad crimina detegenda, ex traditis Thom. Sanchez *in summ. tom.*1. *lib.*2. *cap.*34. *numer.*13.

† Hanc similiter purgationem licitam 15 asseveramus, ex eiusdemmet Christi verbis, apud D. Ioan. cap. 6. *Qui manducaverit panem hunc, & biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini.* † Vnde hanc purga- 16 tionem vt divinam commendant Pontifices *in c. moniales, c. si quis de gradu, c. quotiens, cap. ex tuarum, cap. cum in iuventute de purg. canon.* † Et ideo ad eam 17 Nicolaus Pontifex Lotharium Regem admisit, vt author est Sigibert. *in Chron. ann.*870. nam vt ait Apostol. Corint. 1. cap. 11. *probet autem seipsum homo; & sic de pane illo edat, & de calice bibat; nam qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit.* † Sed quia 18 refrigerata charitate (vt inquit Apostolus) iurisiurandi contempta religio, quæ satis Deum habet vltorem, *c. etsi Christus, de iure iuran.* litigantium spem falleret. Et Sacramentum Eucharistiæ suspectis dandum non sit, *c. dilecti, de purgat. canon. cap. tribus de consecrat. dist.*2. † Ad purgationes vulgares ho- 19 mines descenderunt, quæ nullo legitimo vsu, sed quadam vulgi vsurpatione, & observatione superstitiosa introductæ sunt, vt latè probamus *lib.*1. *de Magia divinat. c...*

¶ Hodie autem in causis fidei ad tri- 20 bunalia sanctæ Inquisitionis huius purgatio fit per testium depositiones, quos purgatores iure vocant, vt per DD. *in cap. inter solicitudines de purgat. canon.* Campegius *ad Zanchin. cap.*11. † Quo- 21 rum numerus varius à legislatoribus adducitur, modo plus, modo minus, pro vt vnusquisque laborat infamia, *cap. omnibus,*

omnibus, c. presbyter 2. q. 5. c. ex tuarum, de purgat. canon. c. significasti, de adulter. c. Inquisitionis, §. *fin. de accusat.* † Qui eligi debent ij, qui eandem dignitatem, & conditionem habeant quam reus, sed si tales non inveniantur eligendi sunt saltem viri probi, & catholici, qui vitâ, & moribus suspecti, tam anteactâ, quàm præsenti noverint, honesti, & bonæ existimationis, *c. si legitimi 2. q. 4. c. cum P. Manconela, c. constitutis, c. inter solicitudines, c. cum dilectus de purgat. canon.*

22

23 † Etsi tales inveniri non possint, admittendi erunt alij expurgatores, quamvis æque idonei non sint, ne prorsus eis defensionis facultas auferatur, *c. cum in iuventute ad fin. de purgat. canon.* Abb. *in d. c. inter solicitudines de purgat. canon.*

24 Archidiac. *in c. si legitimi 2. q. 4.* † Quorum examinandi ritum, in vnaquaque sancti Officij causa, in quibus talis purgatio admittitur, post Eymericum, & alios tradit concivis meus Episcopus D. Iacob. Simanc. *de Cathol. instit. cap. 65. ex num. 26.*

25 ¶ Neque assentior eis, qui dicunt reum vehementem suspectum prius torqueri, deinde si negaverit, cogere purgationem subire, & si expurgatus, compellere abiurare: quia cum hæc sint variæ, ac diversæ pœnæ, pro vno crimine imponi non possunt, *l. senatus ff. de accusat. cap. at si clerici*, §. *fin. de iudic. cap. sceleratior, cap. sunt plures, de pœnit. dist. 3. c. presbyter. dist. 81. c. quid*

26 *ergo 23. q. 5.* † Nam vt ait Nahum Propheta c. 1. *Non consurget duplex tribulatio, neque vindicavit Dominus bis in*

27 *id ipsum.* † Nec civiles leges permittunt pluribus actionibus experiri, quia multum refert an vna, an pluribus experiaris, quinimo in criminalibus, vbi magnum est, an vna dumtaxat, vel pluribus pœnis graveris, *l. quod in heredem*, §. *eligere, de tribut. l. cum filius*, §. *variis, de leg. 2. l. absentem*, §. *adversus, de pœnit.*

¶ Et quia reus in purgatione deficiens pro convicto habetur, debet pœna ordinaria puniri, dummodo iudicis arbitrio temperetur, *cap. de hoc de simonia, capit. inquisitionis de accusation.* Abb. Hostiens. & reliqui *in cap. inter solicitudines de purgat. canonica, & in c. accedens de accusat.* † Nam si pœnitentiam agere velit, admittitur, nisi forte relapsus sit: nam si is admittendus est, cuius hæresis testibus, & propria confessione probatur, multo magis ille, qui præsumpta quadam, seu ficta probatione convincitur, *l. filio quem pater, ff. de liberis, & posthum. cap. afferte de præsumpt.* † Et dicitur in purgatione deficere ille, qui ab omnibus expurgatoribus derelinquitur, vel à maiore parte, vel aliquibus, provt iudicis arbitrio, *l. quod maior, ff ad municipal. l. duo ex tribus, ff. de re iudic. l. 1. ff. de iure deliberand. cap. ad abolendam de heretic.* 28 29 30

¶ Si tamen reus ab omnibus compurgatoribus laudatur, & eorum testimonio indicia excludit, non debet amplius molestari, sed liber dimitti: nam qui tormenta vincit purgat quæcumque indicia: & qui purgationi canonicæ satisfacit, absolvendus est, & boni testimonij vir declarandus, vt tradit Simanc. *de Cathol. instit. tit. 56. ex num. 20.* † 32
Quia non debet iudex plus suspicionibus credere quam leges ipsæ credunt, nec ei suspectus deinceps reus est habendus, vbi iura omnem suspicionem purgatam esse declarant, & eo maximè cum pronior debeat esse ad absolvendum, quam ad condemnandum. *cap. iudicet 3. q. 7. l. quæstionis modum, D. de qq. cap. iudicantem, 30. q. 5. cap. estote de reg. iur. l. absentem, ff. de pœn.* † Et eo magis 33
quanto se aliis superiorem putat, vt tradit 31

dit Senec. *lib.2. de Ira*, quia humanæ fragilitatis est abuti potestate, *Machab.2.c.7.* Non enim est potentia nocere, sed imbecillitas, nam vt ait Ovid. *lib.3. eleg.5.*

Quo quisque est maior, magis est placabilis ira,
Et faciles motus mens ingeniosa capit.

CAPVT XXI.

De criminis abiuratione.

SVMMARIVM.

1 *Magus hæreticalis suspectus cogitur crimen abiurare.*
2 *Abiuratio hæresis, quid sit.*
3 *Abiurantes, quid facere teneantur.*
4 *Abiuratio de levi, & de vehementi.*
5 *Abiuratio de omnibus hæresi suspectis publicè præstatur.*
6 *Hæretici occulti, & pueri intra privatos parietes abiurant.*
7 *Violenter suspectus non solum crimen, sed omnia debet detestari.*
8 *Hæresim abiurans, in quamcumque postea dilabatur, punitur.*
9 *Abiurans de levi si postea dilabatur non punitur, vt relapsus.*
10 *Relapsus non est, qui de levi abiuravit.*
11 *Abiurans de levi, neque ex probatione, neque præsumptione reputatur hæreticus.*
12 *Abiurare recusans, vt impœnitens traditur curiæ sæculari.*
13 *Abiurans non solum errores, sed authores, & libros detestatur.*
14 *Abiurans debet Catholicam veritatem confiteri.*
15 *Abiurationis formula varia, & numero 16.*

MAgus de hæresi crimine suspectus, vt hæreticus cogitur crimen abiurare: de levi si levibus fuerit diffamatus: de vehementi, si magnis & vehementibus: de violentis tamen si de violenta suspicione laboraverit, vel si verè & formaliter sit hæreticus, vt tradunt Sprenger. *in Mall. p.3.q.19.* Eymeric. *in direct. Inquis. p.2. q.55.* Zanchin. *de hæret. cap.41.* † Est autem abiuratio in hoc casu solemnis hæresium detestatio, cum assertione contraria Catholicæ veritatis, vt colligitur ex *c. Ego Berengarius de consecrat. dist.2.* & ex *c. ad abolendam, §. illos quoque, de hæret.* & ex *c. super eo.* & ex *cap. accusatus de hæret. lib.6. cap. inter solicitudines de purgat. canonica.* † Nam qui tali suspicione laborant debent cum abiuratione generali omnium hæresium, & aperta, atque clara errorum, de quibus sunt suspecti canere palinodiam, & contraria asserere, & iurare, se nunquam ad abiuratos errores rediturum: & hæc omnia conscripto libello abiurationis propria inscriptione munito confirmare, quæ cuncta ab Apostolorum temporibus recepta fuere testatur Simanc. *de Cathol. instit. cap.55. num.8. & 10.* † Hac tamen differentia, quod qui iurat de levi, intra privatos Inquisitoris parietes, debet eam recitare; si tamen de vehementi, vel violenta iurandum est publicè convocato populo, vt tradit Rojas *sing.1. num.26.* licet Eymericus vtramque publicè fieri deberi contendat, cum, qui abiurat publicè sit de hæresi suspectus, *in direct. Inquis. p.3. num.161.* † Nam olim errores abiurabantur in Conciliis generalibus, & provincialibus, in quorum loco publica abiuratio successit, ab omnibus de

de hæresi suspectis præstanda, etiamsi impubes, aut doli capax abiuraverit, *c. si quis Episcopus* 1. *q.* 7. *cap. ad abolendam de hæret. cap. inter sollicitudines de*
6 *purgat. canonic.* † Exceptis pueris intra pupillarem ætatem, & qui occultas hæreses profitentur, qui pro levi suspicione publicè abiurare solent, sed privatim in auditorio, sive camera Inquisitorum, vt in *prima Const. Hispal. c.* 5. *& tertia Valisolet. cap.* 12.

7 ¶ Debent enim violenter suspecti quando crimen fatentur, & parati sunt abiurare, & redire ad sanam mentem, detestari non solum errorem, de quo accusantur, sed omnes alios Catholicæ fidei contrarios, quia Christianus non est, qui omnia fidei contraria non detestatur, vt tradunt Simanc. *de Cathol.*
8 *instit. tit.* 1. *n.* 12. *& tit.* 57. *num.* 7. † Et ita postea, in quacunque hæresi reperiatur, (etiamsi nominatim non sit abiurata) tanquam relapsus punitur, quia omnia in genere abiuravit, *c. litteris*, §. *quo circa, de præsumpt.* Simanc. & Sprenger. *vbi sup.* Eymeric. *in direct. Inquisit.*
9 *p.* 2. *q.* 55. † Levi quoque suspicione laborantibus debet indici abiuratio tãtum specialis hæresis, de qua leviter suspecti, cum etiamsi relabantur in hanc, aut aliam hæresim non puniantur, vt relapsi, *c. accusatus de hæret. lib.* 6. Simanc. *d. tit.* 1. *num.* 19. Rojas *singul.* 1. *num.* 26.
10 Eymeric. *vbi sup. d. p.* 3. *num.* 161. † Vnde falsum est quod multi testantur, eum quoque qui de levi abiuraverit, si iterum incidat, vt relapsum esse puniendum, Anchar. *in d. c. accusatus, notab.* 6. Afflict. *in Constit. Siciliæ tit.* 1. *col.* 8. quia id expresse sacris canonibus adversatur, vt tradit Pegna *in direct. p.* 2.
11 *schol.* 64. † Nam de levi abiurans, neque ex probatione, neque ex iuris fictione reputatur hæreticus, sed tantum suspectus, quare relabendo non convincitur, neque de hæresi, quam abiuravit, neque de alia, quia in genere non abiuravit, vt tradit Simanc *d. c.* 53. *num.* 5. Sprenger. *d. q.* 19. † Nisi abiu- 12
rare recusaverit, in quo tam qui levi, quam qui vehementi laborant, vt pertinaces, & impœnitentes traduntur curiæ sæculari, *d. c. ad abolendam de hæret.* nam vt ait Leo ille magnus ad Aquilanens. Episc. epist. 10. *qui correctos se videri volunt ab omni suspicione se purgant, & obediendo nobis probent se esse nostros.*

¶ Et in tali abiuratione non solum 13
errores de quibus sunt suspecti tenentur abiurare, sed eorum etiam authores, & libros, & damnatos asserere, *c. saluberrimum* 11. *q.* 7. vt de Pelagio hæretico testatur D. Aug. *ad Innocent. epist.* 95.
† Atque simul debet catholicam verita- 14
tem suis erroribus contrariam confiteri, ac se protestare in eius fide decessurum, & iureiurando asseverare, vt in Ephesina synodo decisum est adversus Nestorium, *sentias autem, & doceas, quæ nos vniversi per orientem, & occidentem Episcopi, & Magistri, præsulesque populorum credimus, & docemus,* idque apertissimè confiteri, *c. donatum* 1. *q.* 7. † Cu- 15
ius quidem abiurationis formulæ variæ sunt in iure, provt vnius cuiusque criminis natura, vna præscribitur *in cap. Ego Berengarius de consecrat. dist.* 2. quam retulit Eymeric. *p.* 2. *pag.* 181. & aliam eiusdem Berengarij, Pegna *lib.* 2. *schol.* 24. *fol.* 56. aliam Turrecrem. *lib.* 4. *de Eccles. p.* 2. *c.* 22. aliam Castro *de iusta hæret. punit. lib.* 1. *cap. fin.* aliam Rojas
singul. 1. † Alias referunt Zanch. *de* 16
hæret. cap. 20. *n.* 2. & ibi alias Campeg. Bern. Comens. *in lucerna Inquisit. v. abiuratio* Albertin. *de agnosc. assert. Cath. q.* 30. *ex num.* 60. Rojas *sing.* 1. *& de hæret. p.* 2. *assert.* 41. *num.* 331. Brun. *lib.* 3. *de hæret. c.* 6.

CAPVT

CAPVT XXII.

de Relapsis.

SVMMARIVM.

1 *Relapsi sunt qui iam semel crimen abiurarunt, & iterum relabuntur.*
2 *Relapsorum quatuor species & n. 3.*
4 *Relapsus est, qui abiurat invocationem si iterum consulat dæmones.*
5 *Relapsus censetur abiurans hæresim de qua tenetur, & omnes in genere, si postea in quamlibet earum dilabantur.*
6 *Relapsus non censetur abiurans de levi si postea labatur.*
7 *Relapsus est abiurans de vehementi si postea hæreticos visitat, aut fovet.*
8 *Relapsus censetur dilabens postquam ad purgationem canonicam fuit admissus. & nu. 9.*
10 *Abiurans ex spontanea criminis confessione si relabitur non punitur, vt relapsus.*
11 *Relapsum facit pertinacia, & impœnitentia.*
12 *Relapsus curiæ sæculari traditur, etiamsi petat misericordiam.*
13 *Delinquentibus semel parcitur.*
14 D. Matt. cap. 18. *de relapsis explicatus.*
15 Ezech. cap. 18. & 33. *de relapsis illustratus.*

1 RElapsi dicuntur, qui prius lapsi fuerunt, & pœnitentia ducti crimen abiecerunt, in quod iterum labuntur, nam ante abiurationem relapsus non dicitur etiam si sæpissimè labatur, *cap. accusatus cap. super eo, de hæretic. lib. 6.* Petrus de Palud. *in Sent. 4, dist. 13. quæst. 3. concl. 5.* Castro *de iusta hæret. punit. lib. 2. cap. 2.* † Et horum quatuor 2
sunt species prima eorum, qui in eandem hæresim labuntur, quam antea abiuraverunt, *vt in capite ad abolendam §. præsenti de hæretic.* sive deprehendatur facti evidentia, sive confessione propria, sive testium productione legitima, vt tradit Glos. *in d. cap. ad abolendam, v. deprehensus & in capite super quibusdam, eod. tit.* † Secundo 3
quando vehementer suspectus de aliqua hæresi aut sortilegio hæretico abiurat errorẽ tanquã vehementer suspectus (si post talẽ abiurationẽ deprehensus est in eandem abiuratam hæresim incidisse) vt relapsus debet puniri, *c. accusatus in princ. de hæretic. libr. 6.* †
Vt qui dæmones invocabat, & propter hæresim, aut vehementem suspicionem coactus fuit solemniter abiurare crimen, ac deinde iterum dæmones consulit, puniri potest tanquam relapsus, vt tradunt Archidiac. Dominic. & Franc. *in d. cap. accusatus §. sane de hæret. lib. 6.* † Tertio quando vehemen- 5
ter suspectus abiurat illam hæresim de qua tenetur specialiter, & omnes alias generaliter & postea incidit in aliam qua primo fuerat accusatus, quia tunc etiam relapsus censetur, *d. c. accusatus,* 6
§. eum vero de hæret. lib. 6. † Secus si levibus indiciatus iurat de levi, & postea incidit in eam, aut aliam hæresim licet ex hoc gravius sit puniendus, non tamen debet relapsorum loco haberi, nec tradi curiæ sæculari, *ex d. cap. accusatus, §. si autem levi.* † Quarto 7
quando quis in hæresi deprehensus, vel suspectus vehementer cogitur abiurare & postea hæreticos, vel Magos alloquitur, visitat, fovet, vel munera mittit, quia excusari nequit, quin ex approbati erroris consequentia fecisse intelligatur relapsus censetur, *d. c. accusatus, §. ille quoque, c. vt officium de hæretic.*

§. Præterea

8 ¶ Præterea non solum relapsus censetur, qui de vehementi, aut violenta suspicione abiuravit, sed etiam qui ad purgationem canonicam fuit admissus, vt iterum labens, tanquam relapsus puniatur, *cap. ad abolendam*, §. *illos quoque, de haret. Illos quoque qui post abiurationem præfati erroris, vel postquam se proprij Antistitis examinatione purgaverint, deprahensi fuerint in abiuratam hæresim incidisse sæculari iudicio, sine vlla penitus audientia decernimus relin-*
9 *quendos*. † Nam licet Eymerico valde difficile videatur in *Direct. p.2. q.85. n.7.* vbi ait consulendum esse Pontificem, & dubitanter loquitur, *in p.3. numer.* 184. vera est asserta sententia, quæ similiter confirmatur *in cap. excommunicamus*, §. *adijcimus, de hæretic.*
10 *& in cap. super eo, eod. tit. lib.6.* † Et hoc verum nisi sponte crimen confiteatur, & ex vera criminis contritione ad Inquisitores sponte accedat, vt tradit Castro *lib.2. de iusta hæretic. punit. cap.2.* aut occultum crimen manifestaverit, quia incorrigibilis non est, qui sponte crimen fatetur, vt tradit Simanc. *de Cathol.inst. tit.57.nume-*
11 *ro* 18.† Neque qui à carcere fugit, licet pro convicto habeatur, *l. in eos, ff. de custod. reor.* sufficiens est, vt quis dicatur relapsus, quia fuga non facit relapsum, sed pertinacia, & impœnitentia, & ita rejiciendi sunt Abb. *in cap. cum non ab homine de iudic.* Castro *d.cap.2.*

12 ¶ Pœna autem relapsi, est, vt sine spe veniæ iudici sæculari relinquatur animadversione debita puniendus, quantumvis ad sanam mentem convertatur, quia semel hæreticis pœnitentibus parcitur, *cap. ad abolendam de hæretic. cap. super eo, eod. tit. lib.6.*
13 † Nam vt ait Plato *lib. 10. de leg. Vt impij propriori lapsu ad carcerem damnarentur: si verò rursus impietatis crimine condemnati essent morte, sine venia plecterentur*, cui astipulantur *l.3. C. de Episcop. aud. l.servos, C. ad l.Iul. de vi publ. l. quicumque, C. de servis fugitiv.*
† Neque obstat dicere peccatorem tametsi sæpè sæpius relabatur esse admittendum, quia Ecclesia Catholica nemini ad se redeunti gremium claudit, *D. Matth. cap.18. & Ezech. c.18. & 33.* † Quia facile respondetur aliud esse in foro interiori, aliud in foro exteriori, in illo enim semper locus est pœnitentiæ, ac hæreticis etiam relapsis absolutio salutaris non denegatur, in hoc vero hæretici relapsi curiæ sæculari relinquuntur, quia bona temporalia, qualia vitam, famam, & cætera fortunæ bona iure amisit, vt tradit Simanc. *vbi sup. d. cap.57. n.14. & 15.* 14 15

CAPVT XXIII.

De dogmatistis.

SVMMARIVM.

1 *Dogmatistis pœnitentia locus non est.*
2 *Magistri, & duces erroris gravius puniuntur.*
3 *Fidem alterius expugnantes quam acriter puniuntur.*
4 *Dogmatistis nullo iure denegatur pœnitentia.*
5 *Dogmatista ex iure Canonico ad pœnitentiam admittuntur.*
6 *Ecclesia solis relapsis veniam denegavit.*
7 *Dogmatista ad pœnitentiam venientes admittuntur.*
8 *Impœnitentibus, relapsis, & iis qui nolunt abiurare venia denegatur.*
9 *Dogmatista moniti, vt errorem deponant perseverantes sine miseratione traduntur curia.*

10 *Supplicia acerbanda sunt in protervis, & multum grassantibus.*

11 *Dogmatista quare potius quam alij puniantur.*

1 MAgos hæreticales, qui alios in errorem inducunt, vt ipsos hæresiarchas (etiamsi pœniteant) tradendos esse curiæ sæculari, docuerunt Repertorium Inquisit. *v. docere*, Rojas *de haeret.p.2. assert.43.* Simanc. *de Cathol. instit. tit.47. ex num.54. & in Enchirid.*
2 *violata relig. tit.59.* † Nam Magistros, & duces erroris gravius quam alij puniri solent, *Deuter.c.13. Numer.25. l.hi qui, C.de apost. l.quoniam nulla facinora, C.ad l. Iul. de vi public.* Tiraq. *de pœn.*
3 *cas.47.* † Nam vt Imperatores, & Iurisconsulti testantur vltimo supplicio coercendi sunt, qui illicita docere tentaverint, & qui fidem alterius expugnant perversa doctrina, *l. quicumque, C.de haeret.l.penult.C.de apostat.l.fin.C.de Iudaeis, l.75. tit. 6. lib.16. C. Theodos. l. 1. §. persuadere, ff. de servo corrupt.*
4 † Quod licet tot iuribus fulciatur, ac tot sæculis invaluerit eorum consuetudo, in contrarium est veritas, quia nullus est textus de iure Canonico, qui eos ad misericordiam venientes non admittat, & indulgeat; imò in Concilio Bituricensi *cap.16.* de huiusmodi dogmatistis agens, ita subdit, *ipsos ad conversionem provt poteritis inducentes, & converti volentibus vos ex-*
5 *hibeatis favorabiles, & benignos.* † Et in Concilio Tarraconensi *cap...* in hæc verba cavetur, *Perfecti vero haeretici si converti voluerint, & dogmatizantes absolutione praehabita, & abiuratione fa-*
6 *cta perpetuo carceri detrudantur.* † Neque obstat iura civilia in contrarium adducta, quia in his disponere nequeunt, ex defectu potestatis, *c. Ecclesia S.Maria de constit.* Ecclesia enim solis relapsis veniam denegavit, quæ ad alios extendi nequit, cum iudex pronior debeat esse ad absolvendum quam ad condemnandum, *cap. indicet, 3.q.7. cap. indicante 30. quaest.5. ca. estote de regul.iur.* † Et ita hanc sententiam, quod 7
dogmatistis pœnitentibus venia condonetur, expressè tenent Eymeric. *in direct. Inq.p.2.q.39. & p.3. num.188.* latè Pegna, *d.p.2. schol.46.* † Nisi no- 8
lint abiurare, aut sint impœnitentes, aut relapsi, quibus omnibus ius canonicum disertè veniam denegavit, *c.ad abolendam, cap.accusatus, cap.super eo de haeretic. lib. 6.* Eymeric. *in direct. p. 2. q.55. & 57.* † Aut tales Dogmatistæ 9
moniti sint errorem deponere, vt Lutherus *in Concilio Trident.* quæ est canonica admonitio, & sic redeuntes, licet non relapsi censeantur incorrigibiles, quos ius Canonicum tradi iubet curiæ sæculari, quia Ecclesia non habet condignam pœnam ad puniendos, *cap. cum non ab homine de iud. cap. novimus, de verbor. signif.* † Nam in pro- 10
tervis & multum grassantibus acerbanda sunt supplicia, quia propter immanitatem facinorum licitum est iura transgredi, *l.aut facta, §.fin. ff.de pœn.* Tiraq. *de pœn. temp. cas.49.* † Idque maximè 11
in dogmatistis admonitis propter eorum pertinaciam, & ob bonum publicum, quia Magistri perempti, providentur discipuli, vt salvi fiant, Amos Proph. *cap.9.* cum aliis per Brun. *lib.5. de seditio. cap.6.*

CAPVT XXIV.

De absentibus, & eorum bonis.

SVMMARIVM.

1 *Absens damnari non debet.*

2 *Incerta cognitio est inter absentes.*

3 *Crimina*

3 *Crimina obiecta fateri videtur, qui sæpe monitus purgandi se occasione non vtitur.*
4 *Absens convictus quibus præmissis possit damnari.*
5 *Contumacia delictum est, per quod possit reus damnari.*
6 *Contumax non plectitur in amissione vitæ, vel bonorum.*
7 *Absens nisi in crimine læsæ Maiestatis damnari non debet.*
8 *Contumax, & positionibus non respondens habetur pro confesso ex fictione iuris.*
9 *Confessi habiti à lege dum volunt probare contrarium audiuntur.*
10 *Tertius admittitur ad probandam innocentiam rei.*
11 *Sententia contra absentem lata potius præsumitur ob contumaciam quam ob delictum.*
12 *Sententia contra absentem potius interlocutoria, quam difinitiva censetur.*
13 *Sententia absentis pœna non durat nisi quatenus durat contumacia.*
14 *Reprehenditur consuetudo, quæ ex quocunque crimine pœnam confiscationis bonorum imponit.*
15 *Reus comparens infra annum à die sententiæ omnia ipso iure recuperat.*
16 *Præsentatio rei succedit in loco satisdationis.*
17 *Præsentato reo omnia resolvuntur in vim simplicis citationis.*
18 *Hæreticus cuius statua est combusta, si comparet auditur.*
19 *Nulla temporis præscriptione à causa defensione reus submovetur.*
20 *Reus elapso anno auditur, quoad personam bona remanent penes Fiscum.*
21 *Reus elapso anno non recuperat bona etiamsi innocentiam docuerit.*
22 *Bona alienata per fiscum in pœnam contumaciæ post annum non recuperat reus.*
23 *Bona innocentis à fisco alienata in pœnam contumaciæ tenetur fiscus restituere contra communem.*

ABsens damnari non debet, vt Imperator Hadrianus constituit, & pluribus sanctorum Patrum decretis comprobatum est, *Acta Ap. cap. 25. l. absentem, ff. de pœn. cap. 1. de causa possess. & propriet. cap. 1. & seqq. 3. quæst. 9.* 1
† Quia vt ait D. Hieron. *epist. ad Iulian. Inter absentes incerta cognitio est,* & sicuti Menander ait, *qui prius condemnavit, quam causam luculenter audiverit, is malus est, quia male credidit,* & Seneca in Med. *qui statuit aliquid parte inaudita altera, æquum licet statuerit, haud æquus fuit,* nam vt ait Ovid. 2

Optima, nam nullo causa tuente perit,

Sed quia reorum proprium est latitare, nam qui male agit odit lucem, maiores nostri statuerunt, vt illum qui neque denunciationibus, & edictis iudicum obtemperaverit, quando convictus est in pœnam ordinariam damnetur, quia crimina obiecta fateri videtur, qui sæpè monitus purgandi se occasione non vtitur, *d. l. absentem, l. 1. & seqq. ff. de req. reis, cap. absens, cap. decernimus 3. q. 9.* † Absens enim si plenè convictus non est, sed iusta aliqua suspicione premitur, in foro Ecclesiastico citandus est, vt compareat, vel vocandus per edicta, vt intra certum tempus sui copiam faciat, sub pœna excommunicationis, quod si neglexerit, & in ea perstiterit contumacia per annum, damnandus est tanquam hæreticus, *cap. cum contumacia de hæretic. lib. 6.* Brun. *lib. 4. de hæretic. capite 11.* 3 4

¶ Nam licet contumacia delictum sit, *l. omne delictum. §. contumacia, ff. de* 5

re militar. propter quam reus multari possit, DD. *in l. 1. ff. si quis ius dicenti non obtemper.* Menoch. *de Arbitrar. cas.* 280. *lib. 1. num. 1.* & excommunicari, Abb. *in cap. de quodvult eo, n. 10. de iudc. cap. quarenti, de verbor. signific.*
6 † Non tamen in amissione vitæ vel bonorum plectendus est, vt ex multis firmat, Farinac. *tom. 1. quæst. 18. ex*
7 *num. 37.* . . . . † Excepto enim crimine Maiestatis, in aliis etiam imponentibus pœnam corporalem, absens damnari non debet, *l. absentem, §. adversus contumacem, ff. de pœn. l. absentem, C. de accusat. l. 1. ff. de requir. reis*, Abb. *in cap. veritatis, ex num. 19. de dolo, & contumac.* Boss. *in Pract. tit. de requir. reis: num. 1.* Menoch. *de Arbitr. lib. 1.*
8 *q. 80. ex num. 97.* Cacheran. *decis.* 105. *ex num. 8.* † Nam licet contumax, & positionibus non respondens habeatur pro confesso, *cap. si post præstitum, de confess. lib. 6.* hoc fit per fictionem tantum iuris, vt tenet Cacheran. *decis.*
9 105. *num. 6.* † Et ita si vult probare contrarium admittitur, vt innocentiam suam ostendat, non solum coram superiore, sed etiam apud eundem iudicem, qui sententiam tulit, Bald. *in l. error. C. de iuris, & facti ignoran. numero 14.* Ias. *in l. 2. C. qui testam. facere poss.* Alciat. *de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 12. num. 7.* Tiraq. *de Retract. lignagier. §. 4. gloss. 1. num. 12.* Menoch. *de Arbitrar. cas. 416. ex num. 37.* And.
10 Gail. *de pace publ. lib. 2. cap. 8.* † Quod adeò est verum, vt tertius etiam admittatur ad docendum de ignorantia rei, contra *reg. l. penult. §. an crimen, ff. de public. iud.* tradit ex *Iasone, Bonacosa, & aliis*, Flamin. Carthar. *de execut. sent. cap. 1. ex num. 103. & cap. 3.*
11 *ex num. 23.* † Nam sententia contra absentem lata potius præsumitur ob contumaciam, quam ob delictum, *l. Papinianus, §. meminisse*, & ibi Bart. *l. qui repudiatis, ff. de inoffic. testam.* Foller. *in Prax. cap. 33. num. 90.* Tiraq. *tract. cessante causa p. 1. ex num. 62.* † Ideo potius interlocutoria, quam diffinitiva censetur ex traditis ab Alexandro, Socino, & aliis *in l. 1. §. hoc indicium, ff. si quis ius dicenti non obtemp.* † Cuius ideo pœna non durat, nisi quatenus durat contumacia, Felin. & Decius *in cap. ex litteris, numero 12. de Constit.* 12 13

Et ita non obstante pœna publicationis bonorum, quæ ex quocumque delicto hodie imponitur, *ex tit. de requir. reis*, quamvis male, quia sublata est per *Auth. bona damnatorum, C. de bonis proscript.* † Reus hodie comparens infra annum à die sententiæ omnia recuperat ipso iure, si satis dederit Alberic. *in l. 1 C. de requir. reis, num. 4.* & de communi firmat Farinac. *tom. 1 q 11. num. 84.* Flam. Cathar. *vbi sup. d. cap. 1. ex numero 389.* Iul. Clar. *in Prax. q. 44. numer. 1.* † Vel si se in carcere præsentaverit, quod succedit loco satisdationis, vt ex dicto Farinacio, & aliis resolvit Sebast. Guazzinus *tract. de confiscat. bonor. limit. 64. concl. 13. ex n. 2.* † Quia tunc omnia acta resolvuntur in vim simplicis citationis: auditurque reus, quoad bona, & quoad personam, vt tradunt Boss. *vbi sup. num. 3.* Angel. *de malefic. v. qui dicatur, num. 4.* Iul. Clar. *in Pract. q. 44.* † Etiamsi crimen sit hæreticum, & rei statua combusta sit, vt tradit Episc. Simanc. *de Cathol. instit. tit. 2. num. 20.* † Quia nulla temporis præscriptione à causæ defensione reus summoveri debet, quin absens audiatur, *l. 2. l. penult. ff. de requir. reis.* † Et ita verum est quoad personam, licet quoad bona, elapso anno, in pœnam contumaciæ remaneant penes fiscum, donec innocentiam suam docuerit, & fuerit absolutus, *l. 1. cum aliis, ff. de requir. reis.* 14 15 16 17 18 19 20

reis, *l.2. C. eod.2. ff si quis caut.l.qui commeatus*, *ff.de re milit. cum aliis* per Boss. & Clar. *vbi sup.* Conrad.*in Pract. tit. de contumace*, *& bannito*, *ex num.2.*

21 † Contra tamen quod elapso anno etiam si de innocentia docuerit, & fuerit absolutus, bona non recuperare in pœnam contumaciæ tradunt Conrad. *vbi prox. tit.de public. bonor.numer.* 40. Farinac. *d.* *q.*11. *num.*89. Guazzinus *vbi sup. limit.*65. *concl.*13. *ex numer.*3.

22 † Idque magis si bona fuerint alienata per Fiscum, vt facere solet, nam etiam si compareat infra annum, & fuerit absolutus adhuc bona alienata bannitus non recuperat, vt in praxi obseruari testatur Baiard.*ad Clar. quæst.*.14. *ex num.*9. † Sed hæc praxis valde periculosa est in conscientia, vt fiscus in-

23 nocentis bona retineat, ideo contra Baiardum, & alios ex Romanæ Curiæ stylo contrarium resolvit Guazzinus *vbi sup.ex num.*12. & per pulchras decisiones Rotæ Farinac. *dicta quæst.*11. *ex numer.*98.

CAPVT XXV.

De Appellatione.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio est remedium salutare contra iniquitatem primi iudicis.*

2 *Appellatio in omni casu censetur permissa nisi expressè prohibeatur.*

3 *Appellare posse negans debet ostendere.*

4 *Appellatio non est deneganda etiam diabolo.*

5 *Appellatio non solum suspendere verum extinguere dicitur sententiam.*

6 *Appellatio extinguit præsumptionem quæ stat pro sententia.*

7 *Sententia postquam est appellata dicitur potius iniusta,*

8 *Præsumitur magis pro appellatione, quam pro sententia.*

9 *Appellatione pendente, nihil est innovandum.*

10 *Appellatio eximit appellantem à iurisdictione iudicis à quo.*

11 *Iudex à quo procedens post appellationem facit acta nulla.*

12 *Attentata proveniunt ex natura ipsius appellationis.*

13 *Iudex, quo à procedens post appellationem ius, iudicem, & partem ostendit.*

14 *Hæreticis non datur appellatio ab Inquisitoribus.*

15 *Hæresis causa fit de plano & sine figura iudicij.*

16 *Hreticis in Hispania datur appellatio ad Papam, & ad Senatum sanctæ generalis Inquisitionis.*

17 *Appellatio huiusmodi non solum ab difinitiva, sed ab interlocutoria datur.*

18 *Appellatio ab excommunicatione effectum tantum habet devolutivum non suspensivum.*

APpellatio theriaca dicitur, & remedium salutare contra venenum 1
& iniquitatem primi iudicis, *l.*1.*ff. de appellat. cap. suggestum eod.tit.in Decretal.*† Et ita in omni casu censetur
permissa nisi expressè reperiatur prohibita, Glos. *in l.qui restituere ff.de rei* 2
vindicat. † Vnde qui dicit in aliquo casu non posse appellare debet ostendere, cum habeat regulam contra se vt 3
tradunt, Francus *in capite vt debitit, numer.*43. *de appellat.* Lappus *alleg.*2. *numer.*5. Tiraquel.*in tract.* le mort saisit, *p.c.principal.declar.*6. *ex numer.*9. Cæphal. *cons.*185. *numer.* 1. *libr.* 2.

 † Quare

4 † Quare in dubio est appellationi deferendum: nec iudex debet eam reiicere: quia nemini est deneganda etiam diabolo, est *decisio Rota 16. alias 354. nu. 3. de dolo, & contum.* Parisius *consf. 28. numer. 11. lib. 4.* Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 12. ampliat. 5. num. 8. 11. &* 14. † Nam appellatio dicitur tantæ
5 potentiæ, vt non solum suspendere, verum etiam extinguere dicatur sententiam, *l. 1. ad fin. ff. ad Turpilian.* † Quinimo, & præsumptionem, quæ
6 solet esse pro sententia, vt est communis, de qua Osascus *decis. 13. num.* 4 Butsat. *consf. 66. num. 2. lib. 1.* † Nam
7 sententia postquam est appellata, dicitur potius iniusta, Zasius *in l. 1. ff. de re iudic.* Minsinger. *consf. 41. numer. 7.*
8 † Quia magis præsumitur pro appellatione, quia est magis favorabilis, quam pro sententia, vt tradit Bapt. Ferrer. *consf. 51. numer. 23. lib. 1.* † Et ita regula est, quod appellatione pen-
9 dente nihil est innovandum, vt omnia iura proclamant, *l. 1. C. vt appellation. pendent.* Beroi. *consf. 116. lib. 3 numer.* 10. Decius *consf. 97. numer. 1. lib. 1.* Grat. *consf. 26. numer. 11. lib. 2.* Menoch. *consf. 2. numer. 150. lib. 1* Vivius in *in comm. lib. 2. op. 3.* † Nam appellatio
10 eximit appellantem à iurisdictione iudicis à quo, etiam si superiori non sit præsentata, vt tradit Lancellot. *d. cap. 12. in præfat. ex nu. 11.* nisi desertione, aut lapsu fatalium finiatur, *l. fin. C. de tempore appellat.* Glos. *in capite personas de appell.* DD. *in capit. cum sit Romana, & in capite ex ratione eodem titul.*
11 † Alias iudex procedens facit acta nulla, & attentata ipso iure etiam si à superiore non inhibeatur, quia attentata proveniunt ex natura ipsius appellationis, vt tenet Lancellot. *d. cap. 12. limit. 17. ex numer. 34.* † Et committit
12 delictum quia eodem tempore ius, iudicem, & partem offendit, iuxta notata *in cap. cordi de appell lib. 6.* Natta *consf. 568. ex numer. 14. lib. 3.* ideo punitur triginta pondus auri, *l. quoniam iudices, C. de appellat.* & aliis pœnis congestis à Lancellot. *vbi supra part. 3. capite 31.* Nisi causa sit hæresis, in 13
qua ab Inquisitoribus non datur appellatio tam hæreticis, quam eorum fautoribus, & defensoribus, *capite vt inquisitionis de hæreticis, libr. 6. Clem. sæpe de verborum significatione.* † Quia 14
in negotio hæresis proceditur simpliciter, & de plano, & absque strepitu iudicij, *capite finali, de hæreticis libro sexto, cum aliis* per Comens. *in Lucerna Inquisit. versu appellatio, ex numero primo.* † Contra tamen in his 15
Hispaniæ regnis ab Inquisitoribus appellatio datur ad Papam, & ad Senatum sanctæ Iuquisitionis supremum vt probant concivis meus Episcopus Simancas *de Cathol. instit. titulo sexto* Zanchin. *de hæretic. capite 29.* Eymeric. *in direct. Inquis. part. 3. num. 121.* & ibi Pegna *comm. 31.* Et non solum à 16
diffinitiva datur huiusmodi appellatio, sed etiam ab interlocutoria dum iustam causam adfertt, nam frivola non est admittenda, *cap. cum appellationibus de appellat. lib. 6.* † Nisi talis sententia sit 17
excommunicationis, in qua appellatio effectum tantum habet devolutivum, non suspensivum *cap. pastoralis, § verum de appellat.* Dueñas *reg. 42. num. 8.* Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 12. limit. 21.*

CAPVT XXVI.

de Recusatione.

SVMMARIVM.

1 *Recusatio defensionem continet, & à iure naturali emanat.*

2 *Recusatio*

2 *Recusatio acta suspendit.*
3 *Sententia & gesta post recusationem sunt ipso iure nulla.*
4 *Recusatio in omnibus Regnis non admittitur.*
5 *Recusatio in omni causa, & à quocunque iudice imponitur*
6 *Ordinarius recusatus recipit coadiutorem.*
7 *Recusatio Ordinarii hodie solo partis iuramento fit.*
8 *Iudices superiores non recusantur sine causa.*
9 *Iudices Ecclesiastici omnes non recusantur sine causa.*
10 *Vniversitates & concilia recusantur.*
11 *Concilia generalia recusari nequeunt quia Ecclesiam repræsentant.*
12 *Concilia huiusmodi non solum in causis fidei verum temporalibus non possunt errare.*
13 *Concilia huiusmodi in temporalibus recusari posse.*
14 *Civitas, Collegium, & Senatus recusari possunt.*
15 *Civitas delinquere nequit.*
16 *Civitas delinquit respectu Rectorum.*
17 *Civitas respectu Rectorum crimen committit.*
18 *Civitas delicto Rectorum potest deleri.*
19 *Civitas recusatur ex communi sententia.*
20 *Recusatio vaga censetur, quæ ad omnes extenditur.*
21 *Recusari non possunt omnes vnius civitatis.*
22 *Iurisperiti omnes civitatis recusantur, nisi specialiter nominentur.*
23 *Inquisitores hæreticæ pravitatis recusari non possunt.*
24 *Inquisitores huiusmodi neque generaliter, neque specialiter recusantur.*
25 *Inquisitores huiusmodi verius est posse recusari.*
26 *Inquisitores cum sint homines possunt errare.*
27 *Inquisitores recusari posse cautum est per supremum S.I q.*
28 *Inquisitores vt recusentur debet causa probari in Senatu Inquisitionis.*
29 *Causæ recusationis discutiuntur per arbitros in Ecclesiasticis.*
30 *Causæ recusationis in hæresis crimine discutiuntur per senatum.*
31 *Papa recusari non potest.*
32 *Papa non habet superiorem in terris.*
33 *Papa non est purus homo, sed vices dei gerens.*
34 *Appellantes à Papa ad futuram synodum excommunicantur.*
35 *Papa superior est omni Concilio.*
36 *Reges & Imperatores sunt irrecusabiles.*
37 *Reges sunt Vicarij Dei in temporalibus, vt Papa in spiritualibus.*
38 *Reges, qui non recognoscunt superiorem non recusantur.*

Recusatio quia defensionem continet, *Clem. pastoralis, §. cæterum de re iudic.* ex iure naturali emanasse scribit, Abb. *in cap. cum inter, de except.* nam vt ait tex. in *c. quod suspecti 3. q. 5. Nam quemadmodum naturale est suspectorum, & inimicorum iudicum semper velle refugere.* † Quare vt appellatio acta suspendit, quia miserum est apud iudicem suspectum litigare, *dicto capite cum inter, de except. cap. suspicionis, de offic. delegat. cap. secundo requiris, §. tertio postulas, de appellat.* † Et ita gesta, processus, & sententia per iudicem recusatum sunt ipso iure nulla, vt post plures tradi Rob. Lanc. *de attent. p. 2. c. 6. de att. post recus. n. 4. & ex n. 11.* † Quod in omnibus provinciis, & Regnis cõmune est, & recusãdi stylus praxi receptus,

1 (line 1), 2 (line 8), 3 (line 10), 4 (line 14)

receptus, vt tradunt Vivius *in cap. quoniam contra falsam, ex num.* 148. *de probat.* Covarr. *in c.* 26. *Pract.* Avend. *de exequend. mand. p.* 2. *c.* 23. Menoch. *de*
5 *Arbitr. lib.* 2. *cas.* 152. † Et interponitur in omni causa tam Ecclesiastica quam temporali, & in omni iudicio, tam civili, quam criminali, & à quocumque iudice tam delegato, quam ordinario, *c. suspicionis, de offic. deleg. c. cum speciali, de accusat. cap. si quis contra, de*
6 *foro compet.* † Licet de iure civili Ordinarius non possit recusari Gloss. *in l. apertissimi, C. de Iudic.* quod intellige, vt tollatur causa in totum, non tamen, vt detur alius Coadiutor, *auth. si verò*
7 *contingit, C. de Iudic.* † Ad quod de iure communi causa suspicionis debebat allegari, Bart. Alex. & alij *inf. quia poterit*, Iason. *in l. apertissimi, C. de iud.* hodie tamen de iure Regio sufficit iurare de calumnia, *l.* 1. *titul.* 16. *libr.* 4. *Re-*
8 *copil.* † Quæ in omnibus Iudicibus temporalibus observātur, nisi supremi sint, qui propter vitæ integritatem, & officij eminentiam, non recusantur nisi causam suspicionis probare offeratur, & depositet pœnam, quæ non probanti est imposita, *l.* 36. *tit.* 4. *l.* 4. *tit.* 6. *lib.* 2. *Recopil.*

9 ¶ In Ecclesiasticis tamen non solum superiores, recusari non possunt, (nisi causa probetur) verum etiam omnes inferiores, *cap. cum speciali, de appellat. cap. secundo requiris*, §. 1. *eod. titul.* Bald. *in l. apertissimi, C. de Iud. numer.* 7. And.
10 Gail. *observat.* 33. *num.* 16. † A quo nec Concilia, neque vniversitates eximuntur, dum in sæcularibus iuretur de calumnia, in Ecclesiasticis causa ostendatur, Menoch. *de Arbitr. lib.* 2. *cas.* 458. *num.* 10. Did. Perez *in l.* 1. *tit.* 5. *lib.* 3. *Ordin.* cum aliis per Cenedum *Collect.*
11 100. *ad Decret. num.* 5. † Nisi Concilia sint Generalia, quæ minimè recusari possunt, quia Ecclesiam Vniversalem repræsentant cui Deus promisit adesse, vsque ad consummationem sæculi, *Matth. cap.* 27. *c.* 1. *c. violatores, dist.* 15.
† Non solùm quando causa fidei definienda est, verum quando temporalis tractatur, Greg. Lop. *in l.* 22. *tit.* 4. *p.* 3. Avend. *in c.* 23. *Prator. p.* 2. *n.* 13. Rolan. *cons.* 19. *vol.* 3. Rebuf. *const.* 3. *tit. de Re- 12*
script. † Licet quoad temporalia posse recusari (quia cessat causa fidei pro qua Deus oravit *Matth. cap.* 9. *Luc.* 22.) tenuerunt Cardinal. Turrecr. *in Summ. Eccles. lib.* 3. *c.* 6. *ad fin. & lib.* 2. *c.* 112. D. Thom. *in* 4. *dist.* 41. Menoch. *d. cas.* 458. *ex num.* 13. 13

¶ Civitas similiter, Collegium, & Senatus recusari possunt generaliter, Alberic. *lib.* 2. *statutor. q.* 101. *vers. autem potest, fol.* 39. Capicius *decis.* 138. *n.* 6. Boer. *decis.* 269. *n.* 4. cum aliis per Cened. *Collect.* 100. *ad Decret. n.* 5. † Nam licet civitas delinquere non dicatur, quia homo non est, sed corpus quoddam fictum, *arg. l. mortuo, ff de fideiussor. l. rerum mixtura, ff de vsucapion.* † Quatenus repræsentatur per Rectores, *l.* 1. §. *quibus, l.* 2. *l. sicut*, §. *fin. D. quod quisque vnivers. nom. c. innotuit, de his, quæ fiunt à prælat.* † Quia eorum singuli, & simul omnes odio, aut amore moveri possunt, & conspirare, non solum errare, verum delinquere poterint, Iul. Clarus *in Practic.* §. *fin. q.* 16. *ex n.* 7. Cacher. *decis. n.* 9. Farinac. *tom.* 1. *q.* 24. *ex n.* 109. Cenedo *Collect.* 101. *ad Decretal. n.* 2. † Adeò, vt civitas possit deleri, atque vastari, Tiberius Decian. *tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 32. *n.* 14. Azeved. *in curia Pisan. lib.* 4. *cap.* 3. *n.* 6. Mascard. *de probat. tom.* 3. *conclus.* 1415. *ex n.* 1. *& conclus.* 1190. *n.* 19. Farin. *d. q.* 24. *n.* 120. † Quare eius recusatio absque dubio procedere testantur DD. *in cap. Pastoralis*, §. *pysana, de re iud.* Petr. Greg. *in syntagm. p.* 3. *lib.* 49. *c.* 3. *num.* 24. Azeved. *in l.* 1. *tit.* 16. *lib.* 4. Rec. *& in curia Pis. d. lib.* 4. *c.* 6. *n.* 70. Paz. *in prax.* 14 15 16 17 18 19

tom. 1.

20 *tom.1.p.1.temp.10.n.22.* † Etiamsi vaga recusatio videatur, quæ ad omnes extenditur, Rebuff. *tract. de Recusat. articul.9.gloss.5.n.46. tom.3. Constit.Franc.*

21 † Ex quo iurisperitos omnes civitatis recusari non posse, nisi specialiter nominentur, tradiderunt Bald. *in l.hoc mo-*

22 *do, ff.de condit. & demonstr.* Gregor. *in l 22.tit.4.p.3.* † Quia verius est civitas tota, & iurisperiti omnes vnius, vel plurium civitatum recusari posse, licet specialiter non nominentur, tradunt Menoch. *vbi sup.n.11.* Capicius *d.decis.138.* Conrad. *in Curial. Breviar. lib.1. cap.9.§.2. n.9.* & cum aliis Cened.*d.collect.100.num.5.*

23 ¶ Inquisitores autem hæreticæ pravitatis, vt qui gravissimi, æquissimi, & probatissimi semper eliguntur, vt qui tanto muneri præponuntur, irrecusabiles sunt, quia nulla videtur causa, quæ tantos viros suspectos reddat, vt tradunt Archidiac. *in cap. quia plerumque de offic.Ordin. lib.6.* Menoch. *libr.1.ar-*

24 *bitr.q.37.n.40.* † Et nominatim eos recusari non posse scripserunt Dominic. *in d. cap.quia plerumque*, Ripa *de peste l.3.n.140.* Ioan.Rojas *sing.100.& tract. de hæret. p. 2. tit. de privileg. Inquisit.*

25 *n.435.* † Contra tamen verius est Inquisitores nominatim posse recusari vt post alios tenuerunt Episcopus Simanc. *de Cathol.inst.tit.17.n.51.* Bernard.Comens.*in Lucerna Inquis.v.recusatio,§.1.* Tabiena *in summa v.Inquisitor, §.4.n.5.*

26 † Nam cum sint homines & possint errare, & odio, aut amore duci, dubium non est quin recusentur, quippe Episcopos omnes, qui sub Concilio fuerant convocati D. Chrysostomus recusavit dicens apud Sozomen. *lib.8. hist. Eccles. cap.17. Neque se tam stultum fore, vt iudices ferret suos, qui es-*

27 *sent manifesti hostes.* † Et ita Inquisitores recusari posse expresse cautum est per supremum Senatum S. Generalis Inquisit. *Instruct. Matritiens.ann.1561.*

cap.52. † Dum tamen suspicionis causæ ad ipsum senatum deducantur, quæ 28
non debent esse frivolæ, sed capitalis inimicitia, conspiratio in reos, vel quid tale, vt per Hostiens. *in summ. tit. de Recusat. §. quæ sint iusta causa,* Zabarella *in Clem.1. de hæretic.* † Nam 29
licet in iudicio Ecclesiastico, ad probandas recusationis causas arbitri eligantur, qui de illis cognoscant *cap. suspicionis de offic. delegat. cap. cum speciali de appellat.* † In recusatione Inquisito- 30
rum in his Hispaniæ Regnis recurritur ad Senatum à quo dum legitimas causas iudicat, Inquisitori iubetur abstinere; dum leves, vt ad vlteriora procedat, vt tradit Simanc. *titul. 17. numero 52.*

¶ Papa tamen licet errare possit, 31
cap.si Papa distinct. 40. non poterit tamen recusari, *cap.querelam*, vbi notat Panormit. *de Elect. cap.ipsi sunt, c.cuncta permovendum, 9.q.3.* † Nam cum 32
recusatio, & appellatio ad se invicem cohæreant, *c.super eo de appellat.* ad Papam non extenditur, quia nullum superiorem habet in terris ad quem appelletur, *cap.ego solus, de maiorit. &* 33
obedient. † Quia non est purus homo, sed vices Dei gerens, Navar. *in cap.novit, de Iudic.* Pacian. *cons.123. n. 88.* neque à nemine iudicatur *cap. mandatis 2. q.4. cap.si Papa, dist.40.* quia nullus ei potest dicere cur ita facis? idem Pacian. *d.cons.123.num.89.* † Quare appellantes 34
à Papa ad futuram synodum excommunicantur in Bulla Cœnæ Domini, vt tradit Vgolinus *de censuris Pontifici reservat.p.2.cap.2.§.1.n.1.* † Nam Papa 35
superior est omni Concilio etiam Generali, nam ab eo debet convocari, ordinari, præsidere, & approbari, vt tradunt Conrad. *in temp. Iud. libr.2. capitul.1. §.4.* Sebast. Medices *de legib. part.1. quæst.9. ex num.6.* cum aliis per

Cened. *Collect.* 108. *ad Decretal. num.* 4. *& num.* 5.

36 ¶ Reges, & Imperatores similiter irrecusabiles sunt quia non habent superiorem, quippe non accipiunt potestatem à Papa, vt volunt Abb. *in c. novit, de iudic. n.* 11. Decius 7. Navar. *notab.* 3. *ex n.* 19. sed à Domino Deo immediate, Proverb. cap. 8. *per me Reges*
37 *regnant.* † Nam, vt Papa in spiritualibus Dei Vicarius est, *D. Ioan. c. fin.* sic Reges, & Imperatores in temporalibus,
38 Apostol. *ad Rom. c.* 13. † Qui ad externam politicam præpositi recusari nequeunt dum non recognoscunt in temporalibus superiorem.

CAPVT XXVII.

De Inhibitione.

SVMMARIVM.

1 *Inhibitionis tractatio ex difficilioribus.*

2 *Inhibitionis materiam in causa violentiæ remissivè.*

3 *Regibus nostris cognitionem competere in causa violentiæ ex consuetudine, & privilegio.*

4 *Regibus nostris huiusmodi cognitionem iure naturali competere probatur contra communem.*

5 *Regibus nostris huiusmodi cognitionem competens iure naturæ à Iure tolli nequit.*

6 *Regibus huiusmodi cognitio competit iure divino.*

7 *Violentiæ cognitio Regibus competit iure positivo.*

8 *Pegibus huiusmodi cognitio competit non actu iurisdictionali, sed privato.*

8 *Iudici malè exequenti violenter resisti potest.*

9 *Facti quæstio rerum spiritualium laico denegatur.*

10 *Facti quæstio dum talis natura est, vt absq; spiritualium cognitione terminetur laico non denegatur.*

11 Cap. tuam de ordine cognitionum, *explicatum.*

12 *Factum clandestini matrimonij ad effectum puniendi potest laicus discutere.*

13 *Matrimonium an de facto contractum sit non prohibetur sæculari indagare.*

14 Cap. vt inquisitionis, §. prohibemus de hæreticis, *explicatur.*

15 *Factum hæreticum quod nihil spiritualitatis habeat non est prohibitum laico.*

16 Cap. si iudex laicus de sententia excommunicationis, *explicatur.*

17 *Clericus captus à iudice laico si allegat declinatoriam poterit secularis assumere cognitionem.*

18 *Sæcularis capiens clericum poterit cogere vt ostendat exceptionem aliàs procedit ad vlteriora.*

19 *Laici præsumuntur omnes quando de contrario non constat.*

20 *Captus obijcere debet declinatoriam, cum sit fundamentum suæ intentionis.*

21 *Laicus assumit cognitionem vtrum captus sit suæ iurisdictionis.*

22 *Cognitio laici in causa clericatus.*

23 *Auxilium Regium in causa violentiæ quam laudabile, vt de facto factum tollatur.*

24 *Inhibitio Ecclesiastici per laicum, & præceptum de revocandis tactis quam periculosum.*

25 *Inhibitio est actus iurisdictionalis quam privatus exercere nequit.*

26 *Actus post appellationem facti revocantur privilegio attentatorum.*

27 *Attentata*

27 *Attentata & eorum revocatio actuum Ecclesiasticorum ad Ecclesiasticos pertinet.*

28 *Partes quae ad Cancellarias recurrunt pro decreto de revocandis actis iudicis Ecclesiastici, sunt excommunicati ipso iure.*

29 *Iudices Regi Cancellariarum in causis Ecclesiasticis violentiam committi discernentes quantum laude digni sint.*

30 *Ecclesiasticus nolens post declarationem Cancellariae actis acquiescere multatur.*

31 *Bulla Coenae Domini publicatur in eos, qui iudices Ecclesiasticos ritè & strictè procedentes impediunt.*

32 *Iudices Regi submoventes, Ecclesiasticos ab iniusta executione iurisdictionem Ecclesiasticam potius honorant, quam onerant.*

33 *Recursus huiusmodi ad Cancellarias propter praedicta praecepta rota Romana semper abhorruit.*

34 *Decisio Rotae Romanae in causa violentiae ad Cancellariam recurrentis.*

1 INhibitionis latam materiam aggrediens non omnia duxi prosequenda, sed solito more, quae difficiliorem materiam reddunt, in quo primo se offert causarum Ecclesiasticarum apud Regios consiliarios cognitio ex causa violentiae, atque ex ea Ecclesiastici Iudicis inhibitio, & de revocandis actis prae-
2 ceptum. † Huius cognitionis, & inhibitionis causam reddendo indefessè insudarunt Episcopus praeses Covarr. *in Pract. c.35.* Did. Perez *in l.5. tit.1. lib.2. Ordin.* Greg. *in l.13. tit.13. p.2.* Azev. *in l.2. tit.6. lib.1. Recop.* Avend. *de exequend. mand. p.1. c.1. n.32.* Ioan. Garsia *de Nobilit. ad l. Cordub. gloss.9 numer.51.* Navar. *in c. cum contingat de Rescript. & in Manual. c.27. n.69.* Salcedo ad *Diaz in Prax. c.102.* Segura Daval. *in direct. Iud. p.2. c.13. n.51.* Menoch. *de retinend. poss. ss remed.3. ex num.356.* Guttier. *de iuram. confirm. p.1. c.2. n.26.* Aviles *in c.1. Praetor. gloss.* mandamos *numer.10.* Mexia *in l. Tol. ti fund.2. p.11. n.47.* Aufrer. *in Clem.1. de offic. ordin.* Cacheran. *decis.30.* Pedan. *ex n.13.* Fulu. Pacianus *cons.166. ex n.1.* Paz. *in Prax. tom.1. p.1. temp.1. ad princip. ex n.23.* † 3
Omnes vna cùm Reges nostri in praeallegatis legibus vnanimiter asserentes, id sibi competere ex privilegio Pontificis, & consuetudine immemoriali, non satis sibi providentes, quia ob id possent Pontifices illud derogare, vt S. D. N. Clem. VIII. iam pridem tentavit, & contraria consuetudine tolli, quia omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur. † Ego au- 4
tem iure naturali inductum assero, vt de facto factum tollatur, quia natura docet vim, vi repellere, *l. vt vim, ff. de iust. & iur. l.1. §. vim vi, l. idem est, §. cum igitur, ff. de vi, & vi armat. l. sed & partus, §. quae ei, ff. de eo quod metus caus.* nam vt ait Poëta.

Armaque in armatos sumere iura sinunt.

¶ Et ita neque iure positivo, neque 5
consuetudine illum delere valent, quia naturalia immutabilia sunt *§. sed naturalia Instit. de iure natural. §. fin. de legit. agn. tutel. l. eas obligationes ff. de capit. diminut. l. abdicatio, ff. de patria potest.* † Idque maximè cum ex mero 6
iure Divino descendat, D. Hierem. cap.22. *Audi Verbum Domini Rex Iuda, qui sedes super solium David. Facite iudicium, & iustitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris, & advenam, & pupillum nolite contristare, &c.*
† Quod iure positivo comprobatum est, 7
in c. Regum. c. Princeps saeculi, c. administratores 23. q.5. c. filiis, vel nepotibus 16. q.7. l.13. tit.13. p.2. l.2. tit.6. lib.1. l.36.

8 *tit.5.lib.2.Recopil.* † Non actu quidem iurisdictionali, sed de facto equidem, vt vim vi repellant, quia iudici malè exequenti violenter resisti potest non solum per eum, qui iniuriam patitur, sed etiam per tertium cuius nihil interest, Gloss. *in c. ex literis.* & ibi Felin. *de off.deleg.* Afflict. *in Const.Neapol. lib.1. rub.8. n.78.* Duen *reg.19. ampl.8.* Oldrad. *cons.89.n.3.* Menoch. *lib.2. Arbit. cas.378. n.8.*

9 ¶ Neque obstat si dixeris quæstionem facti rerum spiritualium laico etiam esse prohibitam, *cap. tuam de ordine cognit. cap. vt Inquisitionis, §. prohibemus de hæret. lib.6. cap. si Iudex laicus de*
10 *sent. excommunicat.* † Quia dum quæstio facti talis naturæ est, vt absque rei spiritualis cognitione terminari potest, non est prohibitus sæcularis quin de illa cognoscat, Padilla *in l. 1. C. de iuris & fact. ignorant. n.57.* Menoch. *de Recuper. possess. remed.15. n. 212. & de Retinend. remed.3.num.336.* Quesada *diversor.qq.lib.1.c.34.n.17.* Farinac. *tom.1.*
11 *q.8. n.25.* † Neque obstat *d. cap.tuam,* quia ibi in causa Reginæ Cypri non dubitabatur solum, an fuisset filia Comitis, sed an legitimo matrimonio nata, vt succedere posset in Comitatu, & ideo eius cognitio sæculari, tanquam incompetenti, fuit denegata, quippe ad Ecclesiam spectat, *cap.lator, qui fi-*
12 *lij sint legitim.* † Aliàs enim si dubitaretur de solo facto, scilicet an matrimonium inter eos contractum, ad effectum puniendi, eo quod clandestinum esse querebatur, non prohibetur sæcularis quin de illo cognoscat, vt tradit eruditissim. Concivis, & amicus meus Thom. Sanchez, *tom.1. de Ma-*
13 *trim. lib. 3. q. 54. ex num.3.* † Vel ad alium facti finem, vt tradunt Bart. *in l.quotiens,* & ibi Ias. *n.6.C.de Iud. & in l.2.C.de Iurisd. omn. Iud. num.4.* Felin. *in c. cum sit ex n. 1. de foro compet.* Gutierres *in Pract.lib.3.q.26.ex num.1.* Menoch. *de recup.poss.remed.15.n.338.* Covarru. *de spons.p.2.q.8.§.12. n.3.* Anast. Germon. *de sacror. immunit. libr.3.c.15. num.96.*

¶ Neque minùs obstat *D. §. prohibemus*, nam quæstio facti in specie illius textus, separari non potest à quæstione iuris, vt si quis verba hæreticalia produxerit, quia necesse est scire an sint hæreticalia, & an cum scientia, & pertinacia protulerit, *Clem. 1. §. porro de hæret.* D.Thom. *in 4. dist.13.quæst.2.* 14
† Secus tamen si de nudo facto hæretico agatur, vt si quis Hostiam consecratam in ignem projiceret, aut crucifixum ausu temerario compungeret, &c. quorum laicus poterit assumere cognitionem, vt eum capiat, cum possit privatus, apprehendere delinquentem in manifesto crimine deprehensum, Simanc. *de Cath. instit.cap.25. num.5.* 15

¶ Neque tandem obstat *d. cap. si Iudex laicus*, quia non agit solum de quæstione facti, sed de remittendo clerico, ad effectum, vt Iudex Ecclesiasticus privativè de suis delictis cognoscat, ad quod non sufficit quasi possessio clericatus, sed veritas, & validitas tituli clericalis, cum multi sint pro clericis reputati, qui re vera clerici non sunt, *cap. 2. de clerico non ordin. celebr.* † Secus tamen quando captus à sæculari Iudice allegat se esse clericum, cuius laicus benè assumit cognitionem quoad effectum se informandi, vtrum ille statim, & absque vlla retentione remittendus sit, cum ad id sufficiat quasi possessio clericatus, quæ laico non denegatur, vt tradunt Felin. *in cap.fin. de exception. num.10.* Bald. *in l. si qua per calumniam, n.2.C.de Episc.& cler.* Iul. Clar. *in Pract.§.fin.q.36.n.21.* † Quinimò sæcularis poterit cogere clericum, vt sibi ostendat ea, quæ allegaturus est 16 17 18

est apud Ecclesiasticum, vt videat vtrũ sint concludentia, aliàs procedet ad vlteriora, idem Felin. *in capite cum sit Romana numer. 3. de appellat.* Alex. *in l. Titia D. soluto matrimonio* Decius *in capite decernimus, numer. 24. de iudic.* Cacheran. *decis. 30. numer. 15.* † Om-
19 nes enim prræsumuntur laici, quandiu de contrario non constat, Ripa *in dicto capite decernimus, numer. 4.* Boer. *decis. 171. numer. 14.* Farinac. *dict. qu. 8. num. 38.* † Quare captus obiicere de-
20 bet declinatoriam, & ostendere titulum, cum sit fundamentum suæ intentionis, Did. Peresius *in l. 1. tit. 3. libr. 1. Ordi-*
21 *nam.* † Cuius recte laicus assumit cognitionem, vt sciat vtrum captus sit suæ iurisdictionis, nec ne, *l. siquis ex aliena, D. de iudic. cap. super litteris, de Rescrip.* Quod non solum ad se informandum,
22 sed ad cognoscendum, & pronunciandum in Regno Neapolitano observari testatur, Caravita, *in ritib. mag. cur. capite 235. numer. 4.* Et in Francia, Ru-
23 pellan. *lib. 4. Inst. cap. 6.* † Et ita Regium auxilium violentiæ tollendæ quia in mero facto consistit, laico non denegatur, vt de facto factum tollat, cum & in hoc casu sit permissa huiusmodi cognitio, vt tradiderunt idem Rupellan. *d. cap. 6.* Aufrer. *de potestat. secular. reg. 4. fallen. 8. num. 12.* Petrus Barb. *in l. titia, D. soluto matrimonio, numer. 35.*

¶ Quoad inhibitionem autem iudicis Ecclesiastici per Regios auditores faciendam, & præceptum de revocandis actis post appellationem factis, non ita assentior, quia hæc omnia sunt iurisdictionalia, Ecclesiasticæ potestatis, cuius laicus incapax est, *cap. sacerdotibus 11. quæst. 1. cap. ita dominus 19. dist. cap. bene quidem, cap. denique cap. si imperator 96. dist. cap decernimus, cap. atsi clerici cum aliis de*
25 *iudiciis.* † Inhibitio enim est actus iurisdictionalis, *cap. tuam de ordine cognit.* quæ inducitur à iure, *tit. vt li. e pendente nil innovan. & tit. nil novari appell. pend.* quam privatus exercere nequit, *l. 3. D. de testament.* Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 20. in præf. quæstione prima,* † Quare licet tales actus post ap- 26
pellationem facti sint nulli, ipso iure, *cap. per tuas de sentent. excommun.* & revocentur privilegio attentatorum, quia inhibitto æquiparatur decreto irritanti, Cassan. *dec. 2. in princip. decis. 5. numer. 7. de restit spoliat.* Mandos. *de inhibit. quæst. 14. num. 2.* † Hoc quidem non pertinet 27
ad Reges neque ad eorum consiliarios sed ad superiores Ecclesiasticos, ex sacro Concilio Tridentino *sess. 25. de refor. cap. 3. Nefas autem sit sæculari cuilibet magistratui prohibere Ecclesiasticum iudicem ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem revocet (etiam sub prætextu, quod contenta in hoc decreto non sint observata) cum non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc* 28
cognitio pertineat. † Et non solum ipsosmet iudices, sed partes gravatas pro huiusmodi præceptis ad Regias Cancellarias, & Senatus temporales recurrentes esse ipso iure excommunicatos plures decisiones Rotæ tenuerunt, quarum nonnullas congerit Farinac. *tom. 4. cons. 121. & cons. 122.* quia causam præbent, vt immunitas Ecclesiastica violetur, *capite gravem de sentent. excommunic. & in processu Bullæ cœnæ Domini, §. 16.* †
Quamquam haud negem prædictas de- 29
cisiones, & Sacrosanctum Concilium Tridentinum, & Bullam cœnæ Domini, & alias Apostolicas constitutiones non comprehendere prædictos iudices quando solum violentiam committit, declarant, vt tradunt concives mei Cardinal. D. Franc. Toledo, & Franc. Anton. Corduba ille *in summ. sacerd. capite 30.* hic vero *in summ. casuum consc. cap. 35.* Navarr. *in d. cap. cum contingat*

de rescript. Vivald. *in candelab. ad Bullam cœnæ Domini cas.* 14. *ex num.* 102. cum aliis per Cenedum *collect.* 5. *ad Decretal. num.* 3. *& collect.* 17. *ad Decretal.*
30 *num.* 2. † Et non acquiescenti iudici causamque ad superiorem neganti deferri pecuniæ mulcta & amissione temporalium compescere, quia inutilis esset prædicta potestas si inobedientes iustis pœnis afficere non potuissent, Greg. *in l.* 13. *tit.* 13. *p.* 2. Iul. Clar. *in Prax. d. §. fin. q.* 36. *n.* 24. Salcedo *ad Diaz in prax. c.* 102. *&* 118. Ful. Pac. *cons.* 166. *ex n.* 162. Castan. *in Catal. glor. mund. p.* 5. *consid.* 24 *& in consuet. Burgun. rub.* 1. §. 5. *glo. fin.* la grace *num.* 82. Steph. Aufrer. *de potest. sæcular. reg.* 1. *num.* 22. Covarr. *in Pract. c.* 35. *num.* 3. † Nam bulla cœnæ
31 Domini in eos tantum publicatur, qui Ecclesiasticos iudices rite, & recte procedentes impediunt ne sua iurisdictione vtantur, non tamen quando iniuste litigantes gravant, aut iustum causæ cursum impediunt, quominus ad sedem Apostolicam appellatio perveniat, vt præter suprad ctos tradunt, Vgolin. *tract. de censuris Pontifici reserv. p.* 2. *cap.* 16. § 2. *num.* 1. Suarez *de censuris tom.* 3. *disp.* 21. *sect.* 2. *ex numer.* 78. †
32 Et ita eos ab iniusta executione arcendo (etiam pœnali iudicio) iurisdictionem Ecclesiasticam potius honorant, quam onerant, cum subditos à tali liberent tyranno, Navarr. *in d. cap. cum contingat, & in Manual. cap.* 27. *ex nu.* 49. Covarr. *d. c.* 35. *ex num.* 3. Pacian. *d. cons.* 166. *ex numer.* 5. Cacheran. *d. decis.* 30. *ex num.* 14. † Quamvis hos
33 recursus propter prædicta præcepta de revocandis actis, & aliis huiusmodi Ecclesiasticæ iurisdictioni reservatis, Rota Romana semper abhorreat, procedatque (tanquam in excommunicatos) in eos qui ad Regias Cancellarias pro huiusmodi decretis recurrunt, vt patet ex quodam manuscripto, quod ex fidelissimo originali habui, & (quia ad Hispaniam dirigitur) libuit inserere, quod tale est.

CORAM R. D. PEGNA
1. *April.* 1604.

CVm Martinus de Padilla senior resignasset benef. in manibus S. D. N. Clement. VIII. ad favorem Martini iunioris ann. 1596. & litteris super resignatione expeditis, & coram provisore Lucens. earum executore præsentatis, oposuit se Petrus Gartis de eodem beneficio provisus per obitum resignantis, agentes Petri à præfinitione cuiusdam termini quem nimis brevem esse prætendebant, appellarunt: & recursum habuerunt ad Gubernatorem generalem Regni Galliciæ, & præmissa narrativa quod ad ipsum pertinebat cognitio super violentiam factam per iudicem Ecclesiasticum, quam amovere, & tollere debebat, obtinuerunt eidem provisori mandari sub pœna amissionis temporalitatum quas habebat in dicto Regno, vt eidem Petro concederet appellationem, aut infra tres dies sequentes transmitteret sibi processum, vt eo viso provideret. 34

¶ Causa in Rota introducta Petrus nulla facta mētione de recursu, neque obtenta absolutione ab excommunicatione pro prædicto incursu idem beneficium à Sede Apostolica impetravit. Sed quia Martinus prætendebat gratiam à Petro obtentam ei non suffragari dubitavi an constaret de tali recursu, qui ad prædictum effectum Petro obstaret. & Rota vtraque parte informante ob recursum obstare censuit quia recurrendo ad iudicem laicum ipso iure incidit in sententiam excommunicationis cum causam præbuerit, vt immunitas Ecclesiastica violaretur cap. *noverit cap.* *gravem*

gravem de sentent. excommunic. & ex textũ(quem ignorare non licet in processu in Bulla in cœna Domini, quæ singulis annis solemniter publicatur *in* §.16. gravi anathemate feriuntur, qui ad Cancellarias, & Curias sæculares recurrunt pro obtinendis prohibitionibus & mandatis contra prælatos Ecclesiasticos cum iudices laici sint incapaces iurisdictionis in clericos exercendæ, *cap.Sacerdotibus* 11.*quæst.*1.*cap.ita Dominus* 19.*dist.capit.bene quidem*, §.*ista scriptura capit. denique cap.si imperator* 96.*distinctione*, & iudicibus Ecclesiasticis sint inferiores *dicto capite denique Clem. Romanus de iureiurando*,ideoque non possunt, nec debent Ecclesiasticos corrigere, aut eis inhibere,aut alia præcepta facere, & præsertim pœnalia, pro vt in casu proposito, Abbas *in d cap.qualiter & quando num.*2.*de iudiciis*, Mar. Socin.*in cap.si quis clericus numer.*8. *& in cap.sane* 3.*numer.*10.*de foro compet.* Rota *decis.*10.*de consuetud. in antiq.*& dum prætextu violentiæ audent iudices laici iudicibus Ecclesiasticis superioris ordinis præcipere, aut inhibere, audent sacris canonibus, & perpetuo Ecclesiæ vsui(quæ semper huiusmodi recursus damnavit, & anathemate plectendos censuit) graviorem violentiam inferre. Et consequenter Petrus non potuit adquirere beneficiũ impetratum quorum gratia fuit ipso iure nulla, *cap. postulatis de clerico excom. ministr. cap.cum bona de ætate, & qualit. ordin.* Innocent. *in c. post electionem numer.* 21.*de concess. prabend.* Selua *de benefic.p.*3.*q.*4.*n.*22.facit Cov.*in c.alma mater.p.*1.*relect.*§.3.*n.*3. vbi testatur de Communi.

Ad excusationes datas per informantes pro Petro sequentes Responsiones dedit Rota. Ad primam quod recursus fuerit habitus non ab ipsomet Petro,sed ab Alfonso eius patre, de cuius legitimo mandato non constabat, fuit responsum primò istos recursus ad iudices sæculares præsumi factos ad instantiam & petitionem eorum, qui habent interesse in causa, vt fuit sæpe in Rota decisum, & signanter *in causa Cartaginens. portionis die* 14. *Novemb.* 1594. *coram R.P.D. Seraphino & in causa civitatis scholastria* 24.*Martii coram Pamphilio, & nuper coram me in causa Hispalens. beneficij die* 22.*Martij proxime præteriti.*

Sed quia alij ex dominis dicebant hoc non procedere vbi agitur de incurrenda pœna inhabilitatis, quo casu requiruntur probationes concludentes, & quod de mandato recurrentis habeatur fides,vt fuit conclusum *in causa Vincent. Cantoria die* 14. *Iulij* 1610.*coram domino meo Littra fuit* 2. *Responsum*; Petrum satis habuisse scientiam huius recursus, & illam ratam habuisse.Primo quia recursus fuit habitus,& provisio à Generali gubernatore Galliciæ fuit obtenta, *in civitate Corunia die* 1.*Aug.*1597. & tandem Petrus sub die 18 Iunij præcedentis eiusdem anni 1597.dederat mandatum Petro de Lemos specialiter ad hanc causam ad comparendum coram quibuscunq; iudicibus in Regia Curia Vallisoleti, & Regni Galliciæ ad obtinendas quascunq; provisiones. Secundò fuit responsum Petr. vsum fuisse d. provisione quia *die* 3.*Aug.eiusdem anni* 1597.notarius ad instantiam partis eiusdem Petri notificavit dict.provisionem Provisori Lucensi. Tertio dicebatur oriri probationem sufficientem ex propria comparitione eiusdem Petri in loco iudicij sub *die* 14. *Octobris* eiusdem anni, & ex decreto sibi intimato & ex alia comparitione cum clausula, *citra revocationem sui procuratoris*, & ex pluribus aliis comparitionibus

nibus, & actis per eiusdem Petrum factis ex quibus dicitur sufficienter constare de scientia recursus, & cum Petrus non reclamaverit, vel renunciaverit provisioni iudicis sæcularis, & reperiretur in processu, ex tot actibus videbatur illam scivisse, & ratam habuisse.

Ad secundam excusationem deductam ex clausula supplicationis, *teque absolventes*, quæ concedi consuevit impetrantibus quascumque gratias ad effectum validitatis, & subsistentiæ illarum informantes contra Petrum dicebant talem absolutionem non prodesse impedientibus executionem literarum Apostolicarum tanquam violatoribus libertatis Ecclesiasticæ, & allegabant Felin. *in c. Apostolica in principio vers. idem de absolutione de & exceptionibus*, & Rebuff. *in prax. tit. de forma & declaratione nova provisionis vers. teque absolventes, num.* 12. *&* 13. Mandos. *tract. de signatura gratiæ, vers. absolutio ab excommunicat. ad fin.*

¶ Sed hæc Responsio non satisfecit Rotæ, quia Felinus fundavit se *in concl. Innocent.* 8. & Rebuff. *in conclus. Iulij* 3. & similiter Mandos. *in concl. tunc vigente quæ per mortem conditorum expirarunt*, & ideo amplexa fuit conclusionem 65. S.D.N. Clement PP. VIII. qua cavet præteritam generalem absolutionem à censuris Ecclesiasticis non suffragari violatoribus Ecclesiasticæ libertatis via facti auso temerario Apostolico mandato non obtemperantibus, & Nuncios, vel executoris Apostolicæ Sedis & officialium eis commissa exequentes impedientibus si propter præmissa, vel aliquod eorum excommunicati à iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam sustinuerunt cum non vigente hac clausula habitus fuerit recursus contra Petrũ merito fuit responsum.

¶ Ad tertiam excusationem pro Petro deductam quod ille recurrerit in casu licito, & permisso pro defendenda propria possessione, quem casum nec Canones nec decisiones Rotales damnant, quin potius videntur præmittere, vt apud Achillem *decis.* 36. *de appellationibus in Impressis*, & etiam *in causa Tarracones Villa de Reus die* 4. *Decembr.* 1592. *coram D. Seraphno & in causa Salmantin. Cantoriæ die* 24. *Maij* 1596. *coram illustrissimo Blancheto tunc Rotæ auditore fuit responsum sicut aliàs Rota responderat in causa Oxonens. die* 1. *Decemb.* 1595. *coram me*, per præfatas decisiones non defendi recursum ad Iudices laicos, & ad parlamenta & tribunalia Magistratuum licet in eis dicatur posse quandoque haberi recursus ad Iudices laicos, & invocari eorum nudum auxilium ad defendendam propriam possessionem qua quis de facto expoliatur, & qua quis etiam propria authoritate defendere potest, nusquam tamen legitur in eis quod talis recursus fieri possit ad tribunalia sivè Iudices laicos, tanquam Iudices ad effectum obtinendi inhibitiones, & mandata contra Prælatos & Iudices Ecclesiasticos, & præcepta pœnalia, vt in casu proposito.

¶ Cæterum quia nihil est tam, verè dictum quod non possit sinistrè interpretari,, & informantes pro Petro vterentur etiam decisione in d. causa Oxonens. coram me, licet clarissimè huiusmodi recursus detestentur & damnent, ideo ex sententia Rotæ ad tollendam omnem difficultatem visum fuit duo adiungere.

¶ Primum præfatas decisiones nullam præbuisse nec præbere istis recursibus authoritatem, nisi in casibus à iure Canonico expressis, quamvis auditores, qui præfatas decisiones compilarunt visi interdum fuerint istis recursibus deferre

deferre pro defendenda possessione quam quis propria authoritate defendere potest, non quod ad Iudices sæculares tanquam Indices, & superiores recurrere liceat, *Sed tanquam ad homines privatos iuvare tamen potentes, non secus ac si quis invocaret auxilium cuiuslibet transeuntis per vicos, vel plateas si fortè de facto ab alio potentiore de propria domo depelleretur,* non tamen, vt posset à Iudicibus laicis defendi per citationes & inhibitiones & pœnarum cōminationes cōtra iudices Ecclesiasticos, quia tales recursus, tanquam illicitos Rota sacrorum canonum cultrix, & obseruatrix nunquam approbavit, aut toleravit, quia potius in ea re gravissimè lapsum Covarr. *tract. cap.35. num. 3.* & cæteros idem opinantes vno consensu semper censuit, & docuit. Alterum fuit iam superiore sæculo viros pios præfatam Achillis decisionem formidasse nam, Quintil, Mandos. *tract. commissio forma 14. versiculo recurrendi, num. 54.* licet fateatur præfatam decisionem posse sustineri, addit tamen ansam præbere non solum Regibus, sed etiam dominis temporalibus quibus vis circa negotia Rotalia (quæ vt plurimum, beneficialia existunt) & circa Sacerdotia, & dignitates, ac personas Ecclesiasticas se intromittendi contra text. *in cap. nóvit de iudiciis,* & domini temporales ista occasione, seu prætextu manutentionum, seu defensionum, se & suos iudices super sacerdotiis, & sacerdotum iurisdictionibus, & sacerdotibus constituerent. Et ego tempore meo propter istam causam semper Achillis decisionem vidi haberi suspectam.

¶ Quod attinet ad decisionem D. Cardinalis Blancheti in causa Salmantina sæpe fuit reprobata, & nulla eius pœnitus habita ratio. Atque ex his fuit conclusum Petro obstitisse recursum, vt non potuerit tanquam excommunicatus acquirere beneficium, quod à Sede Apostolica impetravit.

CAPVT XXVIII.

De provocatione ad divinum iudicium.

SVMMARIVM.

1 *Ad divinum Iudicium si provocatio auxilium humanum superesse non cernitur.*

2 *Provocatio ad divinum iudicium, vt de iniustitia ratio reddatur.*

3 *Provocatio ad divinum iudicium licita secundum aliquos.*

4 *Provocatio ad divinum Iudicium ex sacris litteris.*

5 *Provocatio ad divinum iudicium periculosa.*

6 *D. Gundizalui de Cordona, laudabile responsum in citatione militis.*

7 *Qui scientes alios iniustè citant peccant mortaliter.*

8 *D. Ferdinandus IV. citatus interiit.*

9 *D. Clem. V. P. M. & Philippus pulcher citati interierunt.*

10 *Citationis memorandus casus in Granatensi civitate.*

11 *Iudex citatus, qui exanimis ex equo fuit delapsus.*

12 *Iudices sibi ne temere datam potestatem agnoscant, multoties citati intervenerunt.*

Sed quando appellatio, & auxilium huiusmodi non satis iuvat, & se iniuria affici putant homines, nec aliud humanum præsidium superesse cernunt solent ad Deum iudicem confugere, non quidem malis, vt illos eripiat, sed vt sumpta de persecutoribus vltione tali 1

 indignos

indignos supplices iniuria fuisse, cun-
4 ctis faciat manifestum. † Interdum illos ad tribunal Dei sisti intra certum tempus; interdum nullo tempore addito iubent coram Deo comparere, vt de eorum nece rationem reddant, vt
3 tradunt. † Quod multi licitum defendunt, tuentes se illo Sarræ ad Abraham Genes. cap. 16. *iudicet Deus inter me, & te*, & illud David, ad Saulem Reg. 1. cap. 24. *Iudicet Dominus inter me, & te,*
4 *& vlciscatur me Dominus de te.* † Et illud Zachariæ cum iussu Ioas Regis Occideretur Paralip. 1. c. 24. *videat Dominus, & requirat*, ad quod martyres etiam novi Testamenti proclamant Apocalyp. c. 6. *vsquequo Domine non iudicas, & non vindicas sanguinem nostrum de his, qui*
5 *habitant super terram.* † Licitum est sacris viris: sed has citationes imitari homines incompertæ sanctitatis periculosum est: nam facilè fallit amor proprius, & persuadet nos iniuriam passuros, cum non simus: facilè enim latens aliqua gloriæ: vel vindictæ, vel alterius perturbationis animi nebula se immis-
6 cet, vt veritatem non videamus. † Vt nebulo ille, qui invictissimum æque ac sapientissimum concivem meum magnum Ducem D. Gundizaluum Fernandez à Corduba dum ad patibulum, eius iussu, deferretur, se innocentem asserens eum citavit, cui respondit, propera inquam nam illic habeo fratrem, qui in expugnatione Granatensi occubuit, vt respondeat, vt refert Paul. Iovius, *in eius vita.*

7 ¶ Qui scienter alios iniustè citant peccant mortaliter, quia eos suggillant, quos citant, vt oppressores innocentiæ: minus etiam constantes gravi terrore percellunt, ita vt metu mortis pos-
8 sint in morbum incidere, ac mori. † De hoc exemplo sunt innumera aliquando has citationes non irritas fuisse Hispanorum Annales prodiderunt D. Ferdinand. IV. Regem iussisse duos nobiles perduellionis reos ex rupe altissima oppidi de *Martos*, præcipitari, illos constanter crimen negasse: quod quia videbantur se frustra facere, tandem, ad divinum Tribunal provocasse, Regique denunciasse, vt ibi ante diem tricesimum sisteret, quo ipse subita morte fuit correptus, vt tradunt *Ambros. de Morales & Marian.* † Apud Gallos tradi- 9
tur Neapolitanum equitem in Templariorum damnatione, ad divinum Iudicium provocasse, & Clement. V. Pontif. Max. & Philippum pulchrum Francorum Regem, anni spacio concesso, coram Tribunali Dei citasse: intra quod Clemens repente moritur, & Philippus mox interiit, vt narrat Fulgos. *lib. 1. c. 6.*
Maier. *libr. 2. Annal.* † Et memoria ad- 10
huc recens est in hac Granatensi civitate cum quidam ex vnius Iudicis criminalis odio indefensus duceretur ad patibulum, Iudicem, & tabellionem citasse, qui in ipsâ hebdomada ambo sunt perempti, & adhuc alius, alterius quem innocentem sustulit, sæpius phantasmate offendebatur. † In vicinia Germaniæ 11
memorabile est illud Ioannis Tursonis, de quo sic scribit Olaus *libr. 4. historiæ Aquilon. c. 20. Is genibus innixus: en morior iniustè, teque voco hac hora ante Tribunal Dei, vt respondeas, cur me innocentem mori condemnas; vix autem miser carnificis manu obtruncatus fuerat, cum etiam Iudex de equo corruit exanimis.*
† Ne Iudices absolvendi, atque legandi 12
datam potestatem prævertant, temeréve sententiam suam exæquantur, quia non hominis, sed Dei Iudicium iudicant, *Paralipom. 2. cap. 19.* qui requiret sanguinem de manibus eorum, *Genes. capite 4.*

CAPVT

CAPVT XXIX.

De executione rei Iudicatæ.

SVMMARIVM.

1 *Res Iudicata dicitur quæ finem controversiæ imponit.*
2 *Transitus in rem iudicatam tollit litis pendentiam.*
3 *Parum esset sententias ferre nisi executioni mandarentur.*
4 *Sententia non mandatur executioni intra tempus ad appellandum.*
5 *Acta facta intra tempus ad appellandum sunt ipso iure nulla.*
6 *Appellatio non datur contra tres conformes.*
7 *Sententia Principis, & Præfecti prætorio non appellatur.*
8 *Appellatio non fit ab executione sententiæ.*
9 *Executio fit appellatione pendente.*
10 *Apellatio non datur à præcepto executionis.*
11 *Executio à quo iudice facienda.*
12 *Ecclesiasticus requisitus pro executione sententiæ laici rectè eius assumit cognitionem.*
13 *Sæcularis requisitus ab Ecclesiastico pro executione sententiæ absque vlla causæ cognitione debet illam executioni mandare.*
14 *Hæretici ad curiam sæcularem relaxati debent contumaces vivi, pœnitentes compressis faucibus concremari.*
15 *Sæcularem cognoscere de valore sententiæ laici dicentes, reprehenduntur.*
16 *Potestates sæculares in damnatos ab Inquisitoribus sunt meri executores.*
17 *Quando manifestè constat de innocentia rei auditur reus contra tres conformes.*
18 *Stante notorio gravamine cessat clausula appellationis remota.*
19 *Iniustitia notoria impedit litis ingressum.*
20 *Nullitatis exceptio contra tres conformes præsumitur animo retardandæ executionis.*
21 *Gravamen notorium tollit malam præsumptionem.*
22 *Nullitate remota non intelligitur de notorio gravamine.*
23 *Notoria nullitas dicitur, quæ ex actis resultat.*
24 *Nullitas notoria admittitur adversus tres conformes.*

Res iudicata dicitur, quæ finem con- 1
troversiarum pronunciatione iudicis accepit *l. 1. ff. de re iudic.* quia illa litem finiri, & extingui statutum est, Rota *decis.* 10. *aliàs* 411. *si litem, num.* 3. *vt lite pendent.* Afflict. *decis.* 342. *numero* 3. † Transitus enim in rem indi- 2
catam tollit litis pendentiam, Mandos. *super reg. de subrogand. Collitig. q.* 12. *num.* 2. Parisius *cons.* 30. *n.* 36. *lib.* 4. Beroius *cons.* 54. *n.* 18. *lib.* 3. † Ideò deci- 3
sum est executioni mandari, *l.* 1. *C. de execut. rei iudic.* quia parum erat sententias ferre, nisi executioni mandarentur, *cap. quoad consultationem, de re iudic.* † Nisi legitimè sit appella- 4
tum, *Auth. novo iure, C. de appellat.* vel sint partes intra decem dies dati, ad appellandum, Bald. *in l.* 1. *C. de temporib. appell.* Lancellot. *de attent. p.* 2. † Aliàs 5
enim faciet actus nullos, & attentatos; nisi desertione, & lapsu fatalium appellatio sit finita *l. fin. C. de temporib. appellat.* & ibi omnes *& in cap. cum sit Romana, & in capit. ex ratione de appellat.* † Aut sint tres conformes ad- 6
versus, quas non datur appellatio, *l.* 1. & ibi omnes *C. ne liceat tertio provocar.*

Ripa *in l.4. §.condemnatus ff.de iudic.*
7 † Aut sententia sit Principis vel Præ-
fecti prætorio à quibus non appellatur
l.1.C.de sent.præfecti Prætor. † Vel ab
executione sententiæ appellatio sit in-
8 ducta, à qua similiter non datur ap-
pellatio, *l. ab executione 5. C. quorum
appellat.non recipiant.l.ab executore ff de
verb.oblig.* † Quia executio (appella-
9 tione pendente) fit in omnibus illis
casibus in quibus à iure prohibitum est
appellare, And.Barbat.*consil.10.num. 2.*
vbi ponit exemplum in eo, qui con-
tra tres conformes volebat appella-
re; Guido Papa *consil.219.* Rolan. *con-
sil.num.30.vol.2.*Lancellot. *d.cap.12.li-
10 mit.53. ex num.4* † Quippe à præce-
pto executionis non datur appellatio,
nec facit actum neque attentatum DD.
in d.l.ab executore, Glos.*in d.l.ab exe-
cutore*, Glos.*in cap. non solum de appell.
lib.6.*Boër.*decis.259. num.5.* Tholosan.
decis.500. & ibi Aufrer. *in addit.* †
Executio autem fit non solum ab ipso-
11 met iudice, qui sententiam tulit, quan-
do transacta est in rem iudicatam, ve-
rum à iudice, requisito quia sententia
in vno foro lata authoritatem habet rei
12 iudicatæ in alio, *cap fin.de exceptionib.
lib.6.* † Neque requiritur causæ cog-
nitio etiam sententia sit laici apud cle-
ricum, quod in ciuilibus tantum, & non
in criminalibus obseruari deberi defen-
dunt, Bart.*in l.Magistratibus D. de iu-
risdiction. omni iud.& in l.diuus D.de
13 cust.reor.* † Verius est in omni causa lo-
cum habere, tam ciuili, quam crimi-
nali, dum videat, an sit iusta, vel ne,
vt tradunt Marta *de iurisdict. part.4.
cent.2. cas.169. ex num.12.* Maroto *de
iure quæsito lib.1. cap.7.ex numer.19.*
† Quod secus est in laico, dum requi-
14 ritur pro executione Ecclesiastici, pro-
pter incapacitatem, Doctores *in cap.
excommunicamus §. damnati de hæretic.
lib.6.* Simanc. *de cathol.instit.tit.34.
numer.48.* Did.Perez *in l.3.tit.4.lib.8.
Ordin.* Couarruuias *in Clem.1.p.1.§.5.
num.6.* Pegna *in direct.inquis. com. 20.
fol.131.* † Et ita Magistratus tempora-
les dum eis ab hæreticæ prauitatis In- 15
quisitoribus traduntur hæretici, de-
bent eos absque vlla causæ cognitione,
sic relaxos contumaces, viuos pœni-
tentes vero compressis faucibus igni
mandare, vt tradunt Simancas *vbi su-
pra d. tit.36. ex numer.4.* Lucer.Inquis.
V. executio contra damnat. Iul. Clarus
lib.5. sentent. §. fin. quæst. 96. numer.7
Salcedo *ad Diaz in prax.cap.133.*Bel-
luga *in speculo Princip. rub.11. §.viso
numer.1.*latè Flam. Carthar. *de execut.
sent.cap.fin.* † Quidquid contrarium 16
tenere videantur igneus *in l.1.§. cum
Dominus numer.79.D. ad Syllan.* Alciat.
in cap.1. de offic.ordin numer.110. Brun.
lib.4.de hæretic. cap.13. scilicet quod
dum constat manifestè de sententiæ in-
iustitia non esse per iudicem sæcularem
exequendam, sed cognoscere de veri-
tate aut inquisitores supplicare, vt cau-
sam reuideant, quia id falsum est, vt
ex multis probat Simancas *vbi proximè
ex numer.8.* † Et eo iure vtimur quia 17
potestates sæculares in tali casu sunt
meri executores, Bald. *in auth. clericus
C.de Episcop.& cleric.* Angel. *in l.Di-
uus 2.de custod.reor.*Abbas & Anchar-
ran, *in cap.at si clerici de iudic.* Salicet.
in l.ea quidem C. qui accusare non poss.
Ias. & Orosius *in l. Magistratibus D. de
iurisd. omni Iud.* Alciat.*in capit.1. de
offic. ordin.* Matth. de Afflict. *in procœ-
mio constit. Siciliæ glos. gladii*, Brun. *li-
bro 4. de hæret. cap.15.*

¶ In aliis autem non ita; nam quan- 18
do manifestè constat de innocentia rei
audiri debet etiam contra tres confor-
mes, quia sententia iniqua non est
exequenda, vt ex multis probat Ro-
bert.Lancel. *tract. de attent. part.2. ca-
pit.12.limit.8. ex n.25. & c.17.ex n.75.*

† Nam

19 † Nam stante notorio gravamine cessat clausula appellatione remota Glos. *in c. ex conquæstione de restit spoliat.* Decius
20 *cons.* 49. Ruyn. 82. *lib.* 5. † Quia notoria iniustitia etiam contra agentem admittitur, & impedit litis ingressum, vt tradit Blanch. *tract. de compromis.*
21 *quæst.* 4. *num.* 97 † Neque obstat quod exceptio nullitatis contra tres conformes præsumatur potius animo retardandæ executionis, Ripa *in l.* 4 §. *con-*
22 *demnatum D. de Iudiciis numer.* 14. † Quia id cessat, in notorio gravamine, vt tenet Sebast. Vant. *tract. de nul. sent. tit. quis possit dic de nul. num.* 28. Lanc.
23 *d. cap.* 17. *num.* 127. † Quia remota exceptione, & nullit. non intelligitur de notoria, & manifesta, *cap. veniens el* 2. *de testib.* Glos. *in d. cap. ex conquæstione v. appellationem & in cap. suscitata, v. sententiæ de restit. in integr. & in l.* 1. §. *sive autem, ff. de tabul. exhibend. & in l. si alterius, ff. si minor se maior. dix.* cum aliis per Abb. *in cap. super eo de offic. de-*
24 *leg.* † Et dicitur notoria nullitas, quæ ex actis resultat, quia omnem calumniam excludit, Bart. *in l.* 4. §. *condemnatum, ff. de re Iudic.* Abb. & alij *in Clem. vt calumniis eod. tit.* Alexand. *cons.* 282. *n.* 3. *lib.* 6. *& cons.* 59. *n.* 17. *lib.* 4. *& cons.* 77. *n.* 2. *lib.* 2. Vant. *de nullit. sent. tit. quid. sit nullitas, n.* 22.

25 ¶ Quæ non solum adversus tres conformes, verum etiam contra sententias Præfecti prætorio admittuntur *l. nemo, C. de sentent. tit. generali, l. fin. C. de temporib. appellat. auth. quæ supplicatio, iuncta gloss. v. retractionis, C. de precib. Imper. & in l. vnica, C. de sent. Præfecti prætor.*

CAPVT XXX.

De impedientibus executionem rei Iudicatæ.

SVMMARIVM.

1 *Leges Regni quæ adversus sententias de* Revista *nullam exceptionem allegare prohibuerunt.*
2 Lex 4. titul. 17. lib. 1. Recop. *adducitur.*
3 *Legis difficultas non legislatoris culpæ, sed inscitiæ non sequentium tribuenda est.*
4 *Leges præsumunt pro re iudicata.*
5 *Sententiæ Superiorum per Principum ora divinitus promulgantur.*
6 *Iudices Superiores (vt D us) pronuntiant sola facti veritate inspecta.*
7 *Legislatoris mens aliquando alia quam litera demonstrat.*
8 Lex 4. tit. 17. lib. 4. Recop. *non loquitur in manifestè gravato.*
9 *Gravare dicitur quando proceditur iuris ordine non servato.*
10 *Iudices maiores, & minores tenentur observare leges generales.*
11 *Iudex non observans leges in eas committit.*
12 *Iudices non observantes leges faciunt acta nulla.*
13 *Quod nullum est, dicitur iniquum.*
13 *Iniustitia nulla maior quam nullitas.*
14 *Sola facti veritate inspecta non intelligitur in processu substantiando, sed in pronunciando.*
15 *Iudices Superiores tenentur in processessu substantiando observare substantialia iudicij.*
16 *Legislator non præsumitur se inconi-*

tinenti corrigere.

17 *Principes quando iuris rigorem relaxant debent exprimere.*

18 *Derogatio iuris non præsumitur, quia odiosa.*

19 *Principes iure positivo, & legibus generalibus uti volunt.*

20 *Præsentia Principis non supplet substantialia iudicij.*

21 *Substantialia iudicij sunt, quæ à lege, vel statuto caventur.*

22 *Iudicium non dicitur ubi iuris ordo non servatur.*

23 *Superiores magis tenent leges observare.*

24 *Superiores leges non observando gravius puniuntur.*

25 *Superiores non possunt iudicare secundum conscientiam, sed secundum allegata & probata.*

26 *Innocentia rei opponi potest contra quascumque sententias etiam de Revista.*

27 *Iudex facere non potest delictum, ubi non est.*

28 *Quæstio facti licet in arbitrio sit iudicantis, pœna tamen non ita.*

29 *Innocentes non sunt condemnandi.*

30 *Peccatum ex malitia est contra Spiritum Sanctum, quod non remittitur.*

31 *Leges non intelliguntur in casu de quo legislator interrogatus non esset statutus.*

32 *Paria sunt occidere innocentem ac illum se defendere vetare.*

33 *Leges non sunt vinculum iniquitatis.*

34 *Legi non est obediendum contra præceptum Dei.*

35 *Peccatum dispensando Reges neque Pontifices licitum facere possunt.*

36 *Principi non dedit Deus potestatem peccandi neque auferendi alienum.*

37 *Posse non dicitur quod cum peccato potest.*

38 Lex 4.tit.17.lib.4. Recopil. *intelligentes de manifestè gravato iniuriam faciunt Principi.*

39 Lex 1.tit.14. lib.4. Recopil. *de manifestè illustrata.*

40 Lex 3.tit.14.lib.4. Recopil. *de gravato.*

41 *Manifestè gravatus auditur contra quascumque sententias, etiam de Revista.*

42 *Legis generali prohibitione non intelligitur comprehensa nullitas ex capite alterius statuti seu rescripti insurgens.*

43 *Citationis defectus opponitur contra quascumque sententias, etiam de Revista.*

44 *Citationis defectus nulla lege est sublatus.*

45 *Sententia denegatis Reo defensionibus non potest statuto iustificari.*

46 *Princeps tollere nequit quæ sunt iuris naturalis.*

47 *Sententia ex falsis instrumentis retractatur.*

47 *Sententia ex falsis relatoribus est nulla.*

48 *Voluntas Principis defuit ex defectu veritatis.*

49 *Sententia Principis ex falsis relationibus est ipso iure nulla.*

50 *Relatio ad Principem quantumvis in modico deficiat vitiat sententiam.*

51 *Principi narrandum est omne quod difficiliorem redderet.*

52 *Quod nullum est nullum effectum potest sortiri.*

53 *Erroris exceptio contra quascumque sententias, admittitur.*

54 *Piaculum esset, ut à Principe ostenso opere virtutis ipse ab eius observatione retraheretur.*

55 *Sententia*

55 *Sententiæ Præfecti prætorio ex errore sunt nullæ ipso iure.*
56 *Error voluntatem excludit.*
57 *Sententia* de Revista *est nulla quando leges non observat.*
58 *Decretum Senatus*, venga elb Escriano a hazer relacion, *contra quoscumque Iudices habet effectum inhibitionis.*
59 *Relatione pendente quæcumque sententia est nulla ipso iure.*
60 *Relatione pendente, vt appellatione, non est innovandum.*
61 *Sententia* de Revista *est nulla Relatione pendente.*
62 *Relatione pendente iudices procedere nequeunt etiam partium consensu.*
63 *Sententia de* Revista *quæ sit nulla relatione pendente revocatur querela.*
64 *Iudices superiores procedentes in causa sibi prohibita delinquunt, vt privati.*
65 *Regalia Principes aliis committere non videntur.*
66 *Prohibita supplicatio, & nullitatis querela, non censetur prohibitus recursus ad Principem.*
67 Lege 4. tit. 17. lib. 4. Recopil. *non censetur sublatus recursus ad Principem.*
68 *Quibus lex non loquitur de illis non potest intelligi.*
69 *Iura iuribus concordanda, vt evitetur legum correctio.*
70 *Leges novæ intelligi debent, vt minus ius commune lædant.*
71 *Interpretatio magis favorabilis quæ nos reducit ad terminos iuris communis.*
72 *Omnis recessus à iure dicitur odiosus.*
73 *Lex generalis non comprehendit casus qui habent specialem provisionem.*
74 *Lex si voluisset aliquid statuere, facile expressisset.*
75 *Princeps & Iudex, ex sententia iniqua tenentur ad restitutionem.*

1 NOndum ad superioris quæstionis coronidem perveneram, & nobis hac de re quæstio incidit nimis gravis, & ardua, in qua manifestè gravatus quærebatur de notoria iniustitia sententiæ superiorum Iudicum criminalium huius Curiæ, & petebat à supremo Senatu audiri, contra prædictam sententiam, quæ erat *de Revista,* dicens ad prædictos iudices causæ cognitionem non pertinuisse, neque fuisse iuris ordinem servatum, neque in causa auditum, neque datum tempus ad se defendendum, aut supplicandum, neque commisisse delictum, neque senatus decreta observasse, & pronunciatum relatione pendente, falsis testibus, & falsis relationibus, & errore notorio, & nihilo minus reus non audiebatur, ex Regni, *l. 3. & l. 4. tit. 17. & l. 1. & l. 2. titul. 19. lib. 4. Recopil.* † Quæ quidem leges ad- 2
versus prædictas sententias *de Revista*, reis denegarunt opponi posse quascumque nullitates, etiamsi dicant ex actis constare, neque defectum iurisdictionis, aut notorium gravamen, nam vt ait potentissimus Rex noster D. Philipp. II. *in d. l. 4.* quæ aliis omnibus, vt magis novissima, sic magis casum vigebat. *Ordenamos, i mandamos, que en todos, i qualesquier negocios, en que conforme à las leies destos Reinos, de las sentencias dadas por los del nuestro Consejo i Oidores de las nuestras audiencias, no ha lugar supplicacion, se entienda asi mesmo no aver lugar a legarse, ni oponerse de nulidad, aunque se diga, i alegue ser de incompetencia, o defecto de Iurisdicion, o que della notoriamente consta del processo, i autos del, o en otra qualquier manera,*

ra, ni para impedir la execution, de las tales sentencias: ni para que despues de executadas se pueda tornar al pleito, i que por las dichas sentencias se entiendan ser acabados, i fenecidos los dichos pleitos, sin que se puedan tornar a mover, ni suscitar, ni tratar en manera alguna.

3 † Et cum casus vrgeret, neque vllus vnquam ex grege iuris interpretum, qui dictam legem sunt commentati, nec verbo vllo portam pendere viderentur in tam iustissima, & æqua defensione, non sum arbitratus cum aliis in hac sirti impingere, neque legem culpare, vt rabula quidam asserebat, dicens durum esse, sed legem ita scriptam esse, *l. prospexit, ff. qui & à quib.* quia difficultas legis non legislatoris culpæ, sed inscitiæ non assequentium tribuenda est, vt tenet, Aul. Gellius *lib. 20. noct. Atticar. ca-*

4 *pite 1.* † Lex enim sanctissima, iustissima omni rationi, & iuri consona habenda est; nam si iura pro vnaquaque sententia etiam pedanei iudicis, præsumit esse iustam, & ex bono, & æquo latam, *l. 2. C. de offic. civil. iudic. l. 2. C. de prædiis curial. lib. 10. cap. illud, cap. ad audientiam de prebend. l. 10. tit. 7. lib. 4. Re-*

5 *copilat.* † Quid de illa debeat præsumere? quæ tot virorum applausu, qui cæteris aliis ingenio, literis, & nobilitate coruscant, ac tot partium solicitudine, atque prudentum consultatione semel atque iterum, firmum, stabile, atque valiturum statuerunt, vt litigantium tergiversatione celari? ac inanis nullitatis spe, vt defectus iurisdictionis in Principe, anteverti? quia prædictæ sententiæ per Principum ora divinitus promulgantur, *l. 1. ff. de offic. præfect. prætor. l. à Proconsulibus, ff. de appell. l. 2. ff. à quibus appellan. non sit.* † Vnde merito neque allegantes audiuntur, neque probare offerentes admittuntur, neque ostendentes creduntur, quia licet ex actis constet, potuerunt iudices, vt Deus, omisso iuris scrupulo sola facti veritate inspecta sententiam ferre, *l. 22. tit. 4. l. 58. titul. 5. lib. 2. Recopilat. l. 10. titul. 17. lib. 4. eiusdem Recopilat.*

† Quod licet ita verum sit: aliquas patitur exceptiones quibus partes adversus assertas sententias audiuntur, quas ex prædictæ legis contextu, mente, atque iuris consona dispositione (quæ, quia alibi, non habebis) delineare lubet, nam, vt ait Modest. Iuris Consultus, *in l. scire oportet, §. illud, ff. de excusat. tutor. sed, & si maximè verba legis hunc habeant intellectum, tamen mens legislatoris aliud vult.* 7

¶ Primò enim præfata lex non loquitur de manifestè gravato, nec de illo potest intelligi, quia vt ait Robert. Lancellot. *d. capit. 12. limit. 8. num. 25. Quod si per legem aut statutum tollitur appellatio non censetur sublata, quando quis manifestè gravaret*, secundum Bald. *in l. 1. C. si de momenr. possess. fuerit. appellat. & in l. consentaneum, C. quomodo, & quando Iud.* & per Alexandr. *cons. 77. visis numero 11. colum. final. libr. 3. & cons. 160. Viso, num. 26. lib. 3. cum concord. de quibus* per eund. Alexand. *in l. 4. §. condemnatum, ff. de re Iudic. & in l. de pupillo, §. qui opus, ff. de novi oper. nunciat. quibus adde in recollect.* Caputaquen. *p. 2. decis. 38.* † Gravare autem manifestè dicitur quando procedit Iudex iuris ordine non servato, nam licet iusta appareat, iniustè tamen profertur, & ita non præsumit lex pro tali sententia, sed adversus eam, quod sit iniusta, quia formam datam à lege, vel statuto non servavit, Bald. & Cyn. *in l. sancimus, Cod. de iudic.* Paris de Puteo *in syndic. v. Iudex, cap. 1. numer. 22.* † Etiamsi sententia sit superioris, quia omnes Iudices tam minores, quam maiores in procedendo, & iudicando tenentur observare leges generales, *Auth. de Iudic. §. final. collocat. 6. & sub* 8 9 10

sub Rub. in med. liter. non fiet. sac. iuss. ibi, *omnes Iudices, qualitercumque iudicent, sive ex scripto, sive non scripto generales leges custodire debent, & secundum illas sententias proferre, & aliter latas infirmas esse iubet, & appellatione non indigent, neque ex compromisso inferri*
11 *turpoena.* † Quod non vno iure comprobatum est, *in l.final. in fin.C.de vetere Iure. enucleand. l. final. C. si contra Ius, vel vtilitat. canonizata in capit.dicenti 25.quaest.2.& capit. iudicet 3 q.7. princip. Institut. de offic. iudic.* Cuius hæc sunt verba, *& quidem in primis illud obseruare debet Iudex, ne aliter Iudicet, quam quod legibus, aut moribus*
12 *proditum est.* † Nam dum aliquid contra leges decernunt, vel earum formam non observaverint pro nullo, infecto, ac invtili habendum est, *l. non dubium, C. de legib. l. pacta quæ contra, C.de pact. l.ex pretio. C. si certum petat, capit. imperiali 25.quaest.2. capit. vides. distinct.10. capit.2. in fine de testib. cap.*
13 *providi de Elect. libr.6.* † Nullum autem quod est dicitur iniquum, *l. scire oportet,§.fin.l.qui testamento,* & ibi Bald. *ff.de excusat. tutor.* idem Bald. *in l.1.C. de fruct.& litis expens.* Ægid. *concl.343.* vbi dicit, *nulla est maior iniustitia, quam nullitas,* quod probat Vantius *vbi supr. titul.quid sit nullitas ex n.20.*

14 ¶ Neque Prædictæ potestates excusari possunt, quod non tenentur iuris scrupulitatem servare, in sententiis ferendis, sed sola facti veritate inspecta, *d. l. 22. titul.4. cum aliis libr.12. Recopilationis,* nam præterquàm quod non loquuntur in processu substantiando, sed in pronunciando, vt notat *Aze-*
15 *ved.* † Expresse eis cautum est, vt in substantiando processum, observent formam iuris, & substantialia Iudicij, & ad id multæ leges eis diriguntur *tit.4.6.& 7. libr.2. tit.1.2.& 3. libr.3. Recopil.* quas expresse observate iurant, l.6. d. tit.6. lib.2. Reccopil. *Iuren que guardaran nuestras leies.* † Quare 16
credendum non est velle Principem tot constitutiones atque leges, quæ de fulminandis processibus tam maturo iudicio sunt statutæ, atque tot sæculis firmæ, & illibatæ compertæ, sine causa vno ictu subvertat, & quæ modo iussit, modo irritet, quia non præsumitur legislatorem se velle incontinenti corrigere, *arg. l.pracipimus, C. de appel. l. fin.C.de testam.* neque tot constitutiones vno ictu subvertere, *cap.Ecclesia vestra de Elect.l.si quando, C. de inoffic.testam.* 17
† Vnde licet Princeps plerumque iuris rigorem relaxet, & causas de plano, & sine figura iudicij decernat, *Clement dispendiosam de Iud.Clem.sape de verbor.* 18
Id non intelligitur nisi expresserit Innocent. *in cap. in notuit de Elect.* † Nam ad id debet iura omnia derogare, *DD. in d.cap.licet causam, & in l.ex imperfecto, ff. de leg.3.* quod nunquam præsumitur quia iuris derogatio est odiosa *l. ius singulare, l. quod vero, ff.soluto matrim.l.adversus, C. de nupt.l.si quando, C. de inoffic.donat.* † Et ita adversus, quascumque sententias etiam Principis, opponitur de iuris ordine non servato 19
quia ex præsumpta eius mente (quoniam non constat de contraria) legibus vniversalibus ac Positivo iure se vti velle videtur, *cap.veritatis de dolo & contumacia*, ibi, *nos igitur videntes ordinem iudiciorum in hoc facto fuisse observatum.* & est text.in *cap.licet causam de probat.* ibi, *quia nolumus à iuris tramite declinare*, & similia *cap.cum olim de elect. cap. cum ad sedem de restit. spoliat.* † Quare 20
licet præsentia Principis suppleat defectus processus, Felin. *in cap. cum olim de re iudic.* non intelligitur de illis qui sunt de substantia iudicij, ne actus corruat, quia sine substantia non possunt esse accidentia, Aristot. *lib.1.Phys.* † Et 21
illa dicuntur de substantia iudicij, quæ

à lege aliqua vel statuto observari iubentur, *c. cum dilecta de Rescript. c. venerabili de offi. deleg.* Bald. *in l. prolatam C. de iudicijs & in l. 1. D. de liber. & posth.* † Dum enim iuris ordo non observatur, iudicium non dicitur quia veritas corruit, & iustitia opprimitur, D. Isai. c. 59. *Conversum est retrosum iudicium, & iustitia longe stetit, quia corruit in platea veritas, & aequitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in oblivione: & qui recessit à malo, praeda patuit: & vidit Dominus, & malum apparuit in oculis eius, quia non est iudicium.*

22

23 † Neque superioritate excusantur, quia eo magis sunt culpabiliores, cum teneantur magis leges observare, *l. digna vox, C. de legibus, l. ex imperfecto, D. de leg. 3. l. cum haerede, C. qui testam. facere poss. cap. quae contra, 8. dist. c. iustum dist. 9.* † Ex quo gravius quam inferiores

24 puniuntur, *l. 1. C. de conductoribus, lib. 11. gravior poena constituenda est in eos, qui nostri iuris sunt & nostra arctius debent custodire mandata*, & sic nulla sententia magis impugnatur ex non servato iuris ordine, quam superiorum, Vantius *de nullitat. tit. an qualibet sent. numer. 24.* † Nam dum iudicare debent

25 sola facti veritate inspecta si iuris ordinem praetermitterent, nec veritatem scirent, neque iudicium facerent, quia veritas non est dum iudicium praevertitur, quia nulla alia iudici veritas habetur quam, quae ex actis constat, & si alia ipsi certa videantur, quia nullus iudex quamtumvis superior potest iudicare secundum conscientiam, sed secundum allegata, & probata, vt tradunt Episcopus Praeses Covarru. *lib. 1. varior. cap. 1. ex num. 17.* Menchaca *lib. 1. controvers. c. 14.* latè Petr. Morla *in emporio iur. p. 1. to. 1. q. 1. ex num. 30.*

26 ¶ Secundo contra quascumque sententias etiam *de Revista*, opponi potest de innocentia rei, quia de illa similiter non loquitur praedicta lex, nec intelligi potest, non solum quando quis damnatur sine causa, sed etiam quando non est sufficiens ad poenam impositam in sententia, quia poena debet esse commensurata delicto *Genes. ca. 9. Exod. 21. Levit. 24. Deuteron. 25. Matth. 26. cap. duo ista 23. quaest. 4. l. vnica C. de raptu virg. l. 3. D. ad l. Cornel. de Sicar. l. 15. tit. 7. part. 7.* † Alias erit iniusta, iniqua, & irrationabilis, nec iustificari 27
potest eo quod sit *de Revista*, quia Iudex facere non potest delictum vbi non est, Hieron. Gigas *de crim. laesae Maiest. libr. 2. tit. per quos crim. quaest. 1. numer. 5.*
† Nec illum punire plusquam leges 28
puniunt, nam licet quaestio facti in arbitrio sit iudicantis, poenae vero persecutio, non eius voluntate, sed legis authoritate definitur, *l. si operam l. ordinem D. ad Municipal. si qua poena D. de verbor. significat.* † Nam illud esset innocentem damnare, quia condignam 29
poenam non imponit, quod illi est omni iure vetitum, & maximè iure divino, D. Marc. cap. 12. *innocentes non sunt condemnandi*, atque naturali, Apostol. *ad Roman. cap. 2. Natura docet reddere vnicuique secundum opera sua.* † Quare Sacratissimi Reges nostri huiusmodi 30
gravatis remedium tollere non videntur, ne ei quod honor, aut vita, aut bona sine causa auferuntur, ora compescere videantur, nam illud esset peccatum ex malitia, quod in tam sanctissimis Regibus, vel suspicari est nefas, quia peccatum ex malitia est contra Spiritum Sanctum, vt probat *Divus Th. 2. 2. quaest. 14. art. 1.* cuius reatus non remittitur, neque in hoc saeculo, neque in futuro, *D. Matth. cap. 12. Marc. 3. Luc. 11. Apost. ad Hebr. 6.* † Vnde cum 31
finem litibus imponere decreverint, quae est ratio civilis, *l. 12. tit. 4. p. 3.* contra divinam, & naturalem in tantum

tum sui dispendium statuere non videntur, de quibus legislator interrogatus verisimiliter non esset statuturus, *cap. in generali de regul. iur. lib. 6.* & ibi Glos. allegat tex. *in ca. frater noster 16.*
32 *quæst. 1.* † Credi enim non potest, vt tam Christianissimus Princeps, vt est eius constitutionis author, subditis suis legem imponere voluisset, per quam manifestè gravatum remedium denegaret; cum paria sint occidere innocentem, ac illud se defendere vetare, vt ex multis resolvit Maroto *lib. 1. de iure quæsito cap. 14. ex num. 49.* † Quo solo
33 prædicta lex quæ sancta, iusta, possibilis & secundum naturam esse debet, ad hoc vt obliget, *cap. erit autem lex 4. dist.* Arist. *lib. 3. Politic, cap. fin.* esset iniusta, iniqua, & intolerabilis, quia vinculum esset iniquitatis, *cap. inter cætera 22. q. 4. c. quāto de iure iurand. auth. sceni-cas non solum §. 1. coll. 5.* † Neque eam
34 teneremur observare, quia legi non est obediendum contra præceptum Dei, D. Tho. 2. 2. *q. 33. art. 7.* nam vt ait Apost. Act. 5. *Obedire oportet Deo magis quam*
35 *hominibus.* † Nam procul dubio causa esset manifesti peccati, quod nec Reges, nec Pontifices dispensando licitum facere possunt, *c. etsi Christus de iure iurand. c. super eo de vsur. cum aliis per* Ludovic. Gomez *in Reg. Cancell. impetrat. benef. vivent. quæst. 3.* † Nec iuvarentur,
36 certa scientia & plenitudine potestatis quia Deus non dedit Principi potestatem peccandi, neque auferendi alienum Bart. *in l. fin. C. si contra ius, vel vtilit.* Fulgos. & Decius *in cap. fin. num. 6. de Constit.* † Plenitudo enim potestatis in Principe Christiano consideratur se-
37 cundum leges, quia non dicitur posse quod cum peccato potest, *cap. faciant 22. q. 2.* Aliàs enim frustra Acab. anxius esset pro vinea Naboth, si eam sententia *de Revista* tollere potuisset? & indignè Iezabel punita, *Reg. 3. cap. 21.*

Quorum neutrum dici potest, quia Princeps non est Dominus rerum privatarum neque sententia sua valet auferre sine causa, imo auferendo, magis peccat quam privatus cum magis leges teneatur observare, nam vt queritur Nero apud Senec. *act. 2. scen. fin. prohibeor vnu facere quod cunctis licet,* cui Seneca respondit.

Maiora semper populus à Summo exigit.

Vnde firmiter tenendum est præfatam legem non agere in manifestè 38
gravatum, & aliter eam interpretantes à tam sanctissimo Principe nostro puniri debent quia mentem eius sinistre interpretantur, quippe in legem committit, qui verba legis mordicus hærens, contra eius nititur voluntatem *l. non dubium C. de legib.* † Nam de Prin- 39
cipis volnntate ex infinitis eius rescriptis manifestè apparet, dum illa, quæ contra iuris formam aut in tertij præiudicium vertuntur exequi prohibentur *l. 2. tit. 14. lib. 4. Recopil. Que si en nuestras cartas mandaremos alguna cosa en perjuizio de partes, que sea contra lei, que la tal carta sea obedecida, i no cumplida* † Etiam si dicant se vti velle cer- 40
ta scientia, & plenitudine potestatis, *l. 3. tit. 14. lib. 4. Recopil. Que si entre partes viniere contienda, i en perjuizio de qualquiera dellas se diere alguna nuestra carta, i sobrecarta, con qualesquier penas, i clausulas derogatorias, aunque se diga que proceden de cierta scientia, i poderio Real absoluto.* † Et ita non ob- 41
stante prædicta lege quando quis apparet manifestè gravatus, auditur contra quascunque sententias de Revista, Anton. Gomez, *lib. 2. variar. capit. 13. num. 33. vers. quarto potest* Iulius Clarus *lib. 5. Receptar. §. fin. quæst. 61.* Paz *in prax. tom. 1. p. 5. §. 10. num. 4.* Vivius *libr. 1. decis. 178. num. 2.* † Nam in gene- 42
rali prohibitione non intelligitur com-

prehensa nullitas ex capite alterius statuti, seu rescripti insurgens, ne statuentes se ipsos in continenti corrigere videantur, *arg. l. præcipimus C. de appel. & in l. fin. C. de testam.* Bart. *in l.* 1. *§. & parui D. quod vi, aut clam,* cum alijs per Vantium *vbi sup. tit. quis possit dic. de*
43 *nullit. n.* 50.

¶ Tertio contra quascumque sententias, etiam *de Revista*, opponi potest de citatione, quia nullitas ex defectu citationis proveniens non censetur sublata per legem civilem, quia cum sit iuris naturalis defectus à Principe, vel statuto tolli nequit, *Clem. pastoralis §. cæterum de re iud. c.* 1. & ibi Abb. *de causa possess. & propiet. & in c. cum olim, de re iud.* Bald. & alij *in l.* 1. *C. de leg.*
44 *& in l. fin. C. si contra ius vel vtil.* † Et quod talis nullitas ab statuto qualitercumque loquente, & prohibente non censeatur exclusa, expresse tenent Innocent. *in cap. tua nos, de cohabitat. clericor. & mulier.* Bald. *in l.* 1. *C. quomodo, & quando iudex,* Alexandr. *cons.* 225. *libr.* 6. Ancharran. *cons.* 202. *alias* 211. Decius *cons.* 38. *num.* 7. *& cons.* 410. *numer.* 17. *& cons.* 603. *n.* 11. *& cons.* 681. *libr.* 5. † Idem dicendum si de negatis reo defensionibus nam cum defensio simi-
45 liter sit à iure naturali proveniens, *l. defensionis facultas C. de iure fisc. lib.* 10. sub dicta lege non videtur comprehendi, quia quæ sunt iuris naturalis à Principe tolli nequeunt, *§. sed naturalia Institu ta de iure natural. § final. de legitim. agnator. tutel. l. eas obligationes*
46 *D. de capitis diminu. l. abdicatio ff. de pat. pot.* † Nec sub quibuscunq; verbis comprehendi per dictam legem, quia intelligi debent de nullitatibus ex iure civili provenientibus, de quibus disponere potest, non tamen ex iure naturali, quod tanquam æquum & bonum debet illibatum permanere, vt ex multis probat Sebast. Vantius *de nullit. sent. tit. an qualibet sententia possit dici null. ex numer.* 13.

¶ Quarto impeditur executio nullitatis ex falsis instrumentis, vel testibus 47
iuxta illud Daniel. c. 13. *Revertimini ad iudicium, quia falsum testimonium loquuti sunt adversus eam.* Nam vt ait tex. *in l.* 1. *C. si ex falsis instr. Si tabulas testam. quas sequutus Proconsul vir. Clariss. sententiam dixit, falsas dicere vis, præbebit notionem suam non obstante præscriptione rei iudicatæ, quia nondum de falso quæsitum est.* † Idem dicendum ex falsis relationibus, nam ex defectu veritatis, defuit etiam Principis voluntas, qui ad talem 48
sententiam præsumitur circumventus *c. constitutus de rescript.* ibi, *circumvenisse prædeceorem nostrum,* l. final. C. de his, qui à non dom. *fallendo Principis conscientiam,* l. 53. titul. 18. par 3. *engañan a aquellos que dan las cartas, è fazen les errar en ellas.* † Et ita plusquam copertum est, quod sententiæ Principis ex 49
falsis relationibus sunt ipso iure nullæ, l. 1. §. quæsitum ff. de appellat. *si enim docuerit, vel falso, vel non ita se habere, quæ scripta sunt nihil à nobis videtur iudicatū* cum aliis per Iacob. Menoch. *l.* 2. *Arbitr. cas.* 201. *n.* 2. 16. *&* 17. † Quantumvis in 50
modico deficiat, *c. non potest de præbend. in* 6. & ignorantia iuvetur, quia non tantum attenditur relatoris negligentia aut dolus partis, quam defectus voluntatis iudicantis, Oldrad. *cons.* 257. *n.* 37. Achil. Pedroch. *cons.* 1. *n.* 145. *&* 170. † 51
Et ita Regia diplomata in quibus committitur obreptio, aut subreptio sunt ipso iure nulla, quia narrandum est, omne id quod difficiliorem redderent Principem, vt tradunt Collega meus & amicus Pelaez à Merez *de Maiorat. part.* 1. *quæst.* 3. *numer.* 3. Lancellot. Galliæ *cons.* 121. *numer.* 43. *&* 44. Achil. Pedroch. *d. cons.* 1. *ex num.* 143. Covar. *lib.* 1. *varior. c.* 20. *num.* 5. † Illud enim 52
quod nullum est nullum effectum potest sortiri, quia habetur perinde ac si

non

non fuisset, *l. 1. §. penult. ff. quod quisque, vniuers. l. 1. in fin. cum l. seq. ff. de authorit. tutor. l. quotiens, ff qui satisdare cogant. l. de ætate, § quod ait Prætor, ff. de interrogat. act. cap. 2. de translat. Prælat. Clem. 1. de immunit. Eccles. l. non dubium, C. de legib. cap. imperiali. 25. q. 2.*

53 ¶ Quintò adversus prædictas sententias *de Revista* admittitur exceptio erroris, si in eis qualecumque reperiatur, quia sunt nullæ ipso iure, *l. 4. titul. 26. part. 3. Quando fuere puesto ierro en la sentencia, maguer, no se alcen de los Iuizios, puedense rebocar quando quier, e non deven obrar por ellos, bien asi como
54 si non fuessen dados.* † Quæ de omnibus tam inferioribus quam superioribus loquitur, nam omnes tenentur, vt diximus, leges observare. Nam piaculum esset, vt à Principe ostenso opere virtutis ipse ab eius observatione retraheretur, Apostol. *ad Rom. cap. 2.* Soto *lib. 1. de iust. q. 6. art. 7.* Iust. Lips. *lib. 2. Politic.
55 cap. 9. & 10.* † Et ita sententiæ Præfecti prætorio ex tali errore sunt nullæ ipso iure Gloss. *in l. 1. C. de sent. præfecti Prætor.* adeò, vt nec supplicationis auxilium sit necessarium, *l. 1 ff. quæ sent. sine appell. rescindant.* ibi, *cum contra sacras Constitutiones iudicatur supplicationis necessitas remittitur.* text. *in l. 2. C. quando provocar. non est necess* ibi, *& ideo in hac specie nec supplicationis auxilium
56 necessarium fuit.* † Nam error voluntatem excludit, *l. si per errorem, ff. de iurisd. omn. iudic.* quia non videtur consentire, qui errat, *l. consensisse, ff. de iudic. l. 15.
57 tit. 22. part. 3.* † Vnde in terminis quod adversus tales sententias audiatur, quia sunt nullæ ipso iure expressè tenet D. Ioan. Guttier. *in Pract. lib. 3. q. 17. n. 236. Et potissimum prædicta vtriusque Cancellaris consultatio, etiamsi expressè superioribus contradicat, adhuc evitari posset, quia esset contra leges expressas l. 2. C. quãdo provocar. non est necess.* ibi, *sntentiam eius contra tam manifesti iuris formam datam nullas habere vires palam est.*

¶ Sextò contra prædictas sententias 58
opponi potest de nullitate inhibitionis, vt quando partes queruntur se à iudicibus criminalibus huius Curiæ vel aliis Magistratibus comprimi, & libellum querelæ offerunt Regi, vel eius supremo Senatui, & iubetur, quod tabellio eat ad faciendam Relationem, vt sæpius in Senatu rescribitur in hæc verba, *venga el Escribano a hazer Relacion.* † Quia
eo ipso præfati Magistratus sunt inhibiti 59
ti ipso iure, vt in terminis docet, Sebastian. Vantius *tract. de nullit. sent. ex defectu iurisd. ordin. n. 143.* cuius hæc sunt verba, *Et quod de recusatione, & appellatione dictum est, idem dicendum erit de Relatione causæ ad Principem faciendam, quoniam Relatione petita suspenditur, imò finitur iurisdictio inferioris, nec valet id quod postea seu illa pendente facit, cap. licet de offic. deleg. cap. bonæ de postul. prælator.* † Nam sicut appellatione pendente nihil est innovandum, *l. 1. cum rub. ff.* 60
nil novand. appell. pend. ita similiter Relatione pendente, vt per DD. *in rub. de appellat.* Franc. *in c. cum speciali eodem tit. in 6.* Ioan. Andr. *in c. legitima eod. tit.* cum aliis per Lancellot. *d. tract. de attent. p. 2. c. 8. n. 1.* † Nam cum multi sint casus
per eum congesti, *n. 2. 3. 4. & 5.* in qui- 61
bus debeat fieri Relatio ad Principem, si dicta Relatione petita prædictæ Potestates procedant, & in causa semel, atque iterum pronuncient, talis sententia *de Revista* erit nulla ipso iure, vt ex multis firmat, idem Lancellot. *vbi prox. ex n. 6.* † Quia nequeunt procedere etiam par-
tium consensu, *argum. c. cum de appella-* 62
tionibus, & ibi Abb. *de appell. lib. 6.* nam licet contrarium tenere videatur *in cap. constitutus de appellat. in Decret.* verius est non posse procedere per text. *in d. cap. bona, & l. 2. de postul. prælator.* quem ad hoc commendat Aufrer. *in addit. Tolosana*

63 *losana decis.* 480. † Et licet ex clausula appellatione remota revocari non possit privilegio attentatorum, potest revocari per viam querelæ ordinariè agendo secundum Hostiens. *in c. pastoralis, §. prætereà & illi omnes, de offic. delegat.* Abb. *in c. vt debitus de appell.* cum aliis per Rob. Lancellot. *vbi sup. p. 2. c. 12.*
64 *limit. 8. n. 43.* † Idque maximè si se intromitterent in causa sibi prohibita, vt Natalibus restituendis, possessione ex primo decreto in causa maioratus, quam vocamus *Tenutam*, & similibus quæ eges nostri sibi in supremæ potestatis prærogativam reservarunt, quia talis defectus iurisdictionis non comprehenditur sub dicta lege, quia cum sint prohibiti, non procedunt, vt Iudices, sed vt privati Bart. *in lib. 1. vers. caveat Iudex, C. si à non compet. Iudic.*
65 † Et ita licet ex d. lege defectus iurisdictionis adversus tales sententias non possit allegari, in hoc casu cessat eius dispositio, cum verò similiter credi non possit ea quæ sunt Regalia, & supremæ suæ potestatis prærogativæ Principem aliis velle committere, *arg. c. in generali de regulis iuris in 6.* cum aliis per Ludov. Gom. *in reg. Cancell. tit. de non iudicand. iuxta form. supplicat. q. 14.* † Prohibita enim appellatio, vel supplicatio, & nullitatis querela, non censetur prohibitus recursus ad Principem, vt docent Minodous *in Neapolit. decis. 27. & decis. 42.* Abb. *in c. 1. de Rescript.* Menoch. *de arbitrar. lib. 1. q. 70.* Lancellot. *de Attent. c. 19. de attent. pendente recurs. ex*
66
67 *n. 21.* † Quinimò prædictam legem de hoc casu intelligentes crimen læsæ Majestatis committunt, quia expresse agũt contra Supremam Regis potestatem, in qua incurrunt negando recursum prædictum vt ex multis tradunt Marta *de iurisd. p. 4. cent. 1. cons. 56. n. 8. fol. 119.* Maroto, *de iure quæsito lib. 1. c. 32. n. 74.*
68 ¶ In quibus omnibus casibus, & eorum singulis, quia Iudices manifestè gravant, eorum nullitas opponi potest contra quascunque sententias *de Revista*, non obstante prædicta lege quia cum de eorum vllis non loquatur, nec de illis potest intelligi, *l. vnica, §. si autẽ*, & ibi Bart. *C. de caduc. tollen. c. ad audientiam de decim.* † Nam licet leges ge- 69
neraliter loquentes ita intelligantur, *l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præstan.* id non procedit quando leges corriguntur, aut resultat absonus intellectus, quia talia de legislatore non præsumuntur, cum iubeat iura iuribus concordare, vt evitetur legum correctio, *c. cum expediat de Elect. lib. 6. l. 1. C. de inoffic. donat.* † Id- 70
que magis *in d. l. 4.* quæ cum sit lex nova intelligi debet, vt minus ius commune lædat, *l. 2. C. de noxal. l. Sancimus, C. de testam. l. præcipimus, C. de appellat. auth. quas actiones, C. de sacros. Eccles.* † 71
Et ita hæc interpretatio magis favorabilis censenda est cum nos magis reducat ad terminos iuris communis, quia facilius revertitur res ad suam naturam, *l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. l. fin. C. de sponsalib. largit. c. ab exordio, dist. 25.* † Quod semper observandum 72
esse in omni statuto docet Cacher. *decis. 57. n. 3.* quia omnis recessus à iure dicitur odiosus, *l. ius singulare, l. quod vero, ff. soluto matrim. l. adversus, C. de nupt.* cum aliis per Gallin. *lib. 6. de verb. signific. cap. 15. ex num 1.* † Vnde cum 73
prædicti casus, neque eorum vllus in dicta lege exprimantur ex eius generalitate non debent comprehendi, nam lex generalis non comprehendit casus, qui habent specialem provisionem, *l. doli clausula, ff. de verbor. signific. l. san-* 74
ctio legum, ff. de pœn. † Nam si lex voluisset facilè expressisset, *d. l. 2. §. si autem*, & ibi Bald. *l. qui solvendo, ff. de hæredib. inst. l. si servus, §. non dixit prætor, ff. de acquiren. hæred. cap. inter corporalia de transl. Episcop.* Tiraq. *in l. si vnquam,*

75 *quam, v. literis ex n. 3. C. de revocand. donat.* † Et ita ex præſumpta eius voluntate ad hos caſus non poteſt extendi, vt innocentis vita, fama, aut fortuna auferatur: aut quæ tot iuribus nulla, & irrita ſunt in tantum Reip. damnum; partium diſpendium, iudicum peccatum, & ipſiuſmet Principis conſcientiam ſuſtineantur; nam ex ſententia iniqua omnes ad reſtitutionem tenentur, D. Thom. 2. 2. *q.* 62. *art.* 1. 2. *&* 16. Covarruu. *in c. cum eſſes, n.* 8. *de teſtam. & in c. peccatum, p.* 2. §. 3. *n.* 9. *&* §. 6. *ex n.* 1. *de Reg. iur. lib.* 6.

CAPVT XXXI.

De Eccleſiaſtica ſepultura & iis, qui ſibi mortem conſciſcunt.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiaſticæ ſepulturæ traduntur rei ex regionis conſuetudine.*

2 *Hæretici pœnitentes traduntur Eccleſiaſticæ ſepulturæ.*

3 *Hæreticis non denegatur pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramentum ſi pœnitentes appareant.*

4 *Reorum cadavera tradenda ſunt petentibus, vt Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradantur.*

5 Deuter. cap. 2. *de reorum cadaveribus illuſtratum.*

6 *Reus tradendus eſt ſepulturæ Eccleſiaſticæ.*

7 *Index negans cadavera reorum ſepeliri tenetur actioni iniuriarum, & parti damno illato.*

8 *Mortem oppetentes vi ſibi illata non traduntur Eccleſiaſticæ ſepulturæ.*

9 *Mortem ſibi conſciſcentes ante executionem ſententiæ tanquam pertinaces iudicantur.*

9 *Excommunicati quare non mandentur Eccleſiaſticæ ſepulturæ.*

10 *Qui in manifeſto peccato moriuntur non debent in Eccleſia ſepeliri.*

11 *Mortem ſibi conſciſcentes divinam vſurpant iuriſdictionem.*

12 *Impœnitentia finalis eſt peccatum contra Spiritum Sanctum.*

12 *Peccatum contra Spiritum Sanctum non remittitur, neque in hoc ſæculo neque in futuro.*

13 *Mortem ſibi conſciſcentes peccant contra ipſam naturam.*

14 *Mortem ſibi conſciſcentes peccant contra charitatem.*

15 *Sanſon excuſatur de ſui ipſius homicidio.*

16 *Mortem ſibi conſciſcere apud multos Philoſophos laudabile.*

17 *Fortitudinis magis eſt mortem contemnere quam odiſſe vitam.*

18 *Mortem ſibi conſciſcentes pœnitentiæ locum non relinquunt.*

19 *Mortem ſibi conſciſcentes rei debent in furcam agi.*

20 *Iudex regulariter non poteſt in corpus mortui ſævire.*

21 *Crimine enim nec crimen nec criminis pœna poteſt extingui.*

22 *Cadavera puniuntur in atrocioribus ad eorum neceſſarium exemplum*

23 *Statua rei ſuccedit loco cadaveris ſuſpenſionis.*

24 *Mortem ſibi conſciſcens quamvis delictum fateatur, & ſe pœnitere affirmet punitur, quia ſimilis eſt Iudæ.*

25 *Mortem ſibi conſciſcentes non amittunt bona.*

26 *Memoriæ damnatio datur in pœnam.*

27 *Quæ requirantur ad bonorum confiſcationem.*

28 *Leges Regni correctæ in mortem ſibi conſciſcentes.*

29 *Reus mortuus ex ægritudine tradendus est sepultura.*

30 *Crimina morte extinguuntur.*

31 *Hæresis crimē morte non extinguitur.*

32 *Bona hæreticorum ab hæredibus exiguntur, & eorum ossa exhumantur,*

33 *Hæreticorum cadavera scienter sepelientes sunt excommunicati.*

34 *Iudex dum corpus rei sepelire permittit, quid facere teneatur.*

SEd huiusmodi reis iuxta tenorē sententiæ à carnificis manu interfectis,
1 an tradi debeant Ecclesiasticæ sepulturæ ? dubitatum video, & sequendam esse regionis consuetudinem respondēt Ant.
2 Gomez *Var.* 3. *c.* 14. *n.* 8. Iul. Clar. *l.* 5. *Recept.* §. *final.* *q.* 100. *n.* 1. † Æquius est, vt tradantur; nam etiam si hæretici sint, dū pœnitentes moriuntur Ecclesia non de-
3 bet vlli denegari *D. Matth. c.* 18. † Nam eis non denegatur pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentum si veri pœnitentes appareant, *c. super eo de hæret. l.* 6. Glos. *in Cl.* 1. *de pœn. & remis.* Turrecr. *in c. quæsitum de hær.* Nav. *in Manual. c.* 25. *& in Ench. c.* 22. Petr. Binsfeld. *in*
4 *confes. malefi. p.* 2. *dub.* 5. † Vnde dubium non est, quod Ecclesiasticæ tradantur sepulturæ, cum crimina morte extinguantur, *l. defuncto. D. de pub. iud.* Petr. Binsfel.
5 *in l.* 5. *C. de mal. & math. q.* 2. *c.* 1. † Aliàs iudex si in tale corpus defunctum sævierit eum suspendendo, vel concremādo, aut sepelire negando, vel in loco ignominioso id fecerit, tenebitur actione iniuriarum, & parti damno illato, *l.* 1. §. *quoties D. de iniurijs*, quod vindicare ad hæredes & consanguineos defuncti
6 spectat, Pet. Binsfeld. *in d. l.* 5. *q.* 2. *concl.* 2. † Et ita iudices debent cognatis, vel quibuslibet petentibus eorum cadavera concedere, vt Ecclesiasticæ sepulturæ tradantur, *l.* 1. *l. fin. D. de cadaverib. pun. l. obnoxios*, C. *de rel. & sumpt. fun.* Cov. *l.* 2. *vari. r. c.* 1. *n.* 11. † Quibus astipulatur veteris iuris lex Deut. c. 12. *quando* 7
peccaverit homo, quod morte plectendus est, & adiudicatus morti appensus fuerit patibulo, non permanebit cadaver eius in ligno, sed in eadem die sepeliatur.

¶ Quo ad alios autem qui sententiæ 8
executionem morte prævenerunt, si id fiat vi sibi illata, dum in carcere existunt quia creduntur ex conscientia criminis mortem sibi conscivisse, mandari nō debent Ecclesiasticæ sepulturæ, *c. placuit*
23. *q.* 5. *c. ex parte de privil.* † Nam eo 9
ipso pro confessis habentur, & tanquam pertinaces iudicantur, & declarantur excommunicati, & demum excommunicātur, quod attinet ad operationem viventium vt pro eo non fiant preces, neque oblationes neque inter fideles ponatur, & hæc est causa ne mandetur Ecclesiasticæ sepulturæ, *c. sicut in primo de hæret. c.* 2. *c. accusatus eod. tit. l.* 6. *c. à nobis de sent. excommu. c. Ecclesiam de consecr. dist.* 1. *c. sane profertur* 24. *q.* 2. *l.* 8. *tit.* 13. *p.* 1. Grilland. *de hæret q.* 9. *n.* 2. Villadiego *q.*
22. *n.* 7. † Nā in Ecclesia non sunt sepe- 10
liendi excommunicati, hæretici, & qui in manifesto peccato moriuntur, pro quibus Deum orare non licet; nam ad id fideles in Ecclesia conduntur, vt ingredi ētes pro eis Deum precentur, D. Aug. *l. de cura pro mort. c. cum gravia*, 13. *q.* 2. *c. ex parte c. sacris de sepult. Clem.* 1. *eod. tit.* Castro *de iusta hæret. pun. l.* 2. *c.* 18. Brun. *l.* 4. *de cerem. c.* 2. *&* 7.

¶ Illi enim, qui mortem sibi consci- 11
scunt, divinam vsurpant potestatē, quia vitæ, & mortis solus Deus author est, Deut. c. 32. *ego occidam, & ego vivificare faciam*, & Sapient. c. 16. *tu es Domine, qu vita, & mortis habes potestatem.* † Et committunt peccatum contra Spiritum Sanctum, quod est impœnitentiæ finalis, D. Th. 2. 2. *q.* 14. *art.* 1. quod ei remitti non valet, neque in hoc sæculo

neque

neque in futuro, *Mat.c.12.Marc.3.Luc.*
13 11.*Hebr.6.* † Et similiter peccant con-
tra ipsam naturam, quæ rebus omnibus
eam vim inseruit, vt appetant sui con-
servationem, & resistant corruptioni, vt
tradit Arist.*l.2.de Gener.l. vt vim D. de*
14 *iust.& iur.*† Et peccant similiter contra
divinum præceptum, nam illud, *non occi-*
des, ipsummet hominem à fortiori com-
plectitur, quia se ipsum occidens magis
contra charitatis ordinem peccat, quia
charitas debet à se incipere, D.Th.22.*q.*
26.& *Sent.3.dist.*18.nam vt ait Ecc.c.14.
qui sibi nequam est, cui alij bonus erit.

15 ¶ Neque obstat Sansonem se occidis-
se, & inter Sanctos veteris testamenti
annumerari, nam id fecit ex divina re-
velatione. vt probat Euseb. *l.8.hist.Eccl.*
c.12. & c.17. neque aliud de tanto viro
est credendum, cum Deus sui ipsius ho-
micidam abhorreat, *c. displicet 23.q.4.* †
Nam licet apud varias nationes se ipsū
16 occidere laudabile fuisset, vel pro infa-
mia fugienda, vel vitæ tædio, vel alia de
causa, ex quo Chrysippus, Empedocles,
Zeno, Cleantes, Lycurgus, Demosthe-
nes, Themistocles, Annibal. Cleomenes.
Brutus, Cato Vticensis, Marcus Anto-
nius, & alij multi prudentes, fortesque
viri mortem sibi nefariam consciverūt.†
17 Contraria sententia ipsismet Ethnicis
qui melius sentierunt amplexa fuit, quia
fortium virorum est magis mortē con-
temnere, quam odisse vitam, vt docent
Plato *in Phædro, & l.9.de leg.* Arist.*l.3.*
Ethic.c.7. & l.5.c.11. & alij relati Alc.
l.4 Parerg.c.4.† Quod maioribus de cau-
18 sis apud nos tantum facinus execrari
debet, quia talibus sibi mortem consci-
scentibus, salubri pœnitentiæ locus non
relinquitur. *c. si non licet, c.placuit 18.q.*
5.D.Aug.*l.1.Civ.Dei c.17.*D.Clem.*l.7.*
Recogn. D. Cypria *l. de Duplici mart.*
Orig. *l.2. in Iob.* Lactan. *l.3.div.Inst.c.*
18.D.Th.*Sent.2.q.64.art.5.*

¶ Et ita tanquam impœnitentes, &
de tanto scelere convicti eorum cada-
vera debent à Iudicibus in furcam agi- 19
Decius *in l. imperium D. de iurisd. omn,.*
iud. Menoch. *l.2.Arbitr.cent.3.cas.285.*
n.7. † Nam licet regulariter iudex non
possit in corpus mortui sævire, illud sus- 20
pendendo, vel decollando, vt tradunt
Carrer. *in Pract.§. homicidium nu.223.*
Ant.Gomez, *d.to.3. c.3. nu.13.* Plaza *de*
del.l.1.c.23. † Locum non habet quādo 21
moriendo nouum crimen committitur,
& ipsa mors crimen est: crimine enim,
nec crimen, nec criminis pœna potest
extingui, vt probat Maroto *de iure quæ-*
sito l.2.c.3.nu. 15. † Idque maximè in 22
atrocioribus vbi rectius est cadavera pu-
niri ad eorum necessarium exemplū, Iul.
Clar. *vbi supr q.51.n.15.* Menoch.*d.cas.*
284.*n.9.* Cov.*l.2. variar.c.1.* Bald. *in l.*
defuncto de publ.ind. Marsil. *in l.quæstionis*
D.de qq.n.31.† Et ita licet talis consue- 23
tudo sit iam hodie abolita cadaveris su-
spendendi in tribunalibus sancti Officii
loco rei imago erigitur ex membraneis
cartaceis, vulgo *statua* quæ pro eo curiæ
sæculari traditur flammis exurenda, *Imo-*
la in d. l. defuncto D. de publ.ind. & in
l.3.D. de bonis eor. † Etiam si reus suū
delictum fuisset confessus, & se pœni- 24
tere affirmaret, quia similis est Iudæ qui
pœnitentia ductus se suspendit, *c Iudas,*
c.nihil dist.3. Villadiego *de hæret.qu.22.*
Alber. *in rub. de bonis eor.* † Et ita vbi 25
bona confiscantur potest agi ad bonorū
confiscationem, nam eo solo quod mor-
tem sibi consciscit bona nō confiscātur,
l.3.§. siquis autem D.de bonis eor.l.siquis
filio §. eius D. de iniusto rupt. l. fratrem
§. eius bona D.de iure fisci l. omne delictū
§. qui se vulneravit D. de re militar.l.24.
tit.1. l.6. tit.21.p.7. † Vbi autem talis 26
consuetudo non est potest agi ad memo-
riæ damnationem, Iul.Clar.*d.§.fin.q.51.*
n.14. nam vt pretiosa est in conspectu
Domini mors sanctorum eius *Ps.* 115.
sive, vt durat semper mors iusti cum lau-

 dibus,

dibus, sic nomen impiorum debet putre-
27 scere, *Prou. c.* 10. † Ad bonorum autem confiscationem necessaria est accusatio qua quis teneatur de aliquo crimine *l.* 1. *C. de bonis eor. l.* 1. *D. eod. l.* 21. *ti.* 1. *p.* 7. *l.*
28 2. *tit.* 28. *ead. p.* 7. *l.* 9. *tit.* 13. *l.* 8 *Ordi. l.* 8. *ti. fin. d. l.* 8. † Sed hodie correctæ sunt prædictæ leges, per noviora iura, *l.* 8. *tit.* 23. *l.* 8. *Recop.* & alia iura quæ certis in casibus similiter corrigũtur se ipsũ occidere permittunt, *l.* 24. *tit.* 1. *lib.* 1. *tit.* 27.
29 *part.* 7.

¶ Si vero nõ vt sibi illata, sed ægritudine, vel debilitate, aut carceris incommoditate ante sententiã moriantur, communem aliàs sequor, scilicet non posse iudicem in mortuũ sævire, vel vetare ne Ecclesiastica tradatur sepultura, nã actione iniuriarum, & peccato mortali teneretur, *d. c. placuit, c. ex parte de sepultur.* Ang. & alij *in l.* 1. § *quotiens, D. de requir.*
30 *reis*, Cov. *l.* 2. *Variar. c.* 1. *n.* 11. Io. Maiot. *in Sent.* 4. *dist.* 45. *q.* 4. † Nam dissoluta corporis, & animæ compagine, qua crimina cõmittuntur, reus liberatur eo quod præventus à summo Iudice Deo, ad maximũ eius tribunal advolavit, quo alius se intromittere nequit, quia crimẽ mortalitate extinguitur, *l.* 1. *cum seqq. C. si reus vel accus. l.* 1. *C. ne ex del. defunct. l. defuncto D. de publ. iu d. l. crimen D de pœn. §. non autem I st. de perpet. & temp. act.* † Nisi crimen sit hæreticum cuius reatus morte non soluitur, *l. apostatarum*
C. de apost. quia eo quod ex exceptis est, 31
potest post mortem contra defunctum agi, vt ex multis tradit Iul. Clar. *d.* §. *hæresis.* † Et ita bona poterunt ab hære-
dibus exigi, & ossa exhumari, & combu- 32
ri, quemadmodum iustus Rex Iosias fecit dum hæreticos & eorum ossa commisit igni, *Reg.* 4. *c.* 23. *Paralip.* 2. *c.* 34. & Irene Augusta effodit ossa soceri sui hæretici, & iussit illa ardere, Nicephor. *l.* 17. *Ecclesi. hist. c.* 27. † Et qui tales hæ-
reticos scienter Ecclesiasticæ sepulturæ 33
mandaverit, excommunicationis sententiæ subiacebit, donec propriis manibus ea publicè effodiat, & extrahat, si à fidelium corporibus discerni possunt, *c. sicut de hæret. c.* 2. *eod. tit. l.* 6. *c. sacris de sepultur. Instruct. Hispal. c.* 20. † Pote-
rit tamen iudex sinere corpus sepeliri 34
cum protestatione. & litem cœptam cõtra mortuum prosequi, citatis ad defensionem quorum interest, vt etiam in hæresis crimine docent, Episc. Simanc. *de cathol. inst t. tit.* 62. Bellamer. *decis.* 677. & *decis.* 678. *cum tribus seqq.*

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, VEL OCCVLTA INVOCATIO DÆMONIS INTERVENIT.

LIBER IV.

DE CRIMINIS PVNITIONE, in foro interiori animæ.

CAPVT I.

De iurisdictione spirituali.

SVMMARIVM.

1 *Spiritualis iurisdictio solius Dei est.*
2 *Spiritualis iurisdictio in Christo admirata.*
3 *Christus vt purus homo reputatus.*
4 *Messias in spirituali iurisdictione venturus fuit Evangelizatus.*
5 *Christus à Patre missus est ad spiritualem iurisdictionem.*
6 *Ioannes de Hus. & Martin. Lutherus de Potestate Ecclesiæ refutati.*
7 *Iurisdictio spiritualis Ecclesiæ necessaria.*
8 *Difficiliores morbi ex peccatis oriri solent.*
9 *Corporis hominum & animi affinitas.*
10 *Iurisdictio spiritualis solo Petro data secundum Hæreticos.*
11 *Apostolos præfecit Christus in iurisdictione spirituali*

12 *Apostolos, Prophetas, Evangelistas, Pastores, atque Doctores ad salutem animarum.*
13 *Iurisdictio spiritualis versatur circa peccatorum absolutionem.*
14 *Claves Regni Cœlorum, & cura gregis data sunt Petro.*
15 Pascere *Verbum ad spiritualem iurisdictionem dirigitur.*
16 *Iurisdictio temporalis redditur in invitum.*
17 *Dominatio externa non est altitudine Ecclesiasticâ digna.*
18 *Non potest militari Deo & sæculo.*
19 *Christus Dominus criminalia & Civilia iudicia renuntiavit.*
20 *Regum, & alia temporalia Christus dimisit.*
21 *Christo Domino omnia tradita sunt à Patre.*
22 *Potestas nocendi non est potentia sed imbecillitas.*
23 *Spiritualia cæteris rebus duxit Dominus anteponenda.*
24 *Apostoli sunt constituti in Principes, & Iudices vniversorum, Doctores, atque Rectores.*
25 *Spirituali iurisdictioni cætera omnia subiacent.*
26 *Iurisdictione concessa omnia illi videntur concessisse sine quibus exequi non potest.*
27 *Gladij potestas Ecclesiæ data est.*
28 *Gladij potestas necessaria est, ad vnamquamque iurisdictionem conservandam.*
29 *Papa ex iurisdictione spirituali omnia potest.*
30 *Omnes Christi fideles subsunt Ecclesiæ de necessitate salutis.*
31 *Petro data sunt iura terreni imperij, & cœlestis.*

1 SPiritualis iurisdictio & absolvendi à peccatis potestas quia solius Dei est, *Exod. c. 34. Ps. 18. 31. & 102. Isai. c. 43. & 44. Hier. 31. & 33. Matth. 7. Marc. 2. Luc. 5.* † Adeò priori sæculo inaudita 2
fuit, vt eo Christus Dominus blasphemia fuisset notatus, quod peccata remitteret, D. Matth. cap. 7. *Et videns IESVS fidem illorum dixit paralytico, confide fili remittuntur tibi peccata tua; Et ecce quidam de scribis dixerunt inter se: hic blasphemat.* † Causa fuit, quod Chri- 3
stum Dominum, vt purum hominem reputabant, & privatum, vt fatentur apud D. Matth. *cap. 13. ad fin. Nonne hic est fabri filius? nonne mater eius dicitur Maria? & fratres eius Iacobus, & Ioseph, & Iudas? & sorores eius nonne omnes apud nos sunt? vnde ergo huic omnia ista?* † Aliàs enim si Christum pro- 4
missum Messiam agnovissent, hanc proculdubio, ei potestatem concessissent, quippe in ea venturum iam diu eis fuerit evangelizatum, per Isai. cap. 53. *ipse peccata multorum tulit.* Daniel. cap. 9 *& finem accipiet peccatum.* † Et ita ipse 5
in hac potestate à Patre missum aperte assertus est apud *D. Ioan. cap. 1. & 3.* & multorum peccata ante mortem suam remisit, *Matth. c. 1. 9. 10. 11. 20. & 26. Matth. 2. Luc. c. 24. Ioan. 1. Acta Apost. 2. 4. 10. & 13.*

¶ Ex quibus impiè Ioan. de Hus, & 6
Mart. Lutherus contendunt Christum venientem, ad nostram redemptionem sua morte opus consummasse, & in ea nos omnes salvos fecisse, ex meritis divinæ gratiæ, quibus neque pœnitentiis, neque absolutionibus opus non est, nam vt ait ipse Dominus per Ioan. c. *omnia consummavi, quæ dedisti, vt faciam.* † Sed blasphemant huiusmodi 7
hæretici scripturæ lumine obcœcati, quia pœnitentia, & remissio peccatorum necessaria est naufragantibus post Christi mortem, & per consequens iurisdictionem spiritualem, ad quam Christus Dominus discipulos suos misit, D. Luc. cap. 9. *convocatisque duodecim*

cim Apostolis dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent, & misit illos prædicare
8 *regnum Dei, & sanare infirmos.* † Quod de iurisdictione spirituali, & absolvendi à peccatis potestate, præter alios considero, nam difficiliores morbi ex peccatis oriri solent, vt docent D. Chrysost. *in Matth.* 4. *homil.* 14. *& in Ioan.*
9 *homil.* 37. Theophylact. *in Marc.* 2. † Et ita ad salutem conferendam paralytico dixit Dominus apud Matth. d. c. 7. *remittuntur tibi peccata*, tanta prorsus est affinitas corporibus hominum, mentibusque, vt testatur Aul. Gellius *lib.* 14. *noct. Atticar. cap.* 13.

10 ¶ Alij paulò nequiores hanc potestatem spiritualem fatentur, sed eam solum Petro datam impiè affirmant, cui Christus dixit apud Matth. c. 18. *Quodcumque ligaveris super terram ligatum erit in cœlis, & quodcumque solveris su-*
11 *per terram solutum erit in cœlis.* † Sed dicendum est, quod & si promissio illa soli Petro facta sit, vt Apostolorum Principi, non propterea negandum est alios Apostolos in eadem fuisse præfectos, cum post resurrectionem eis omnibus dixerit apud D. Ioan. c. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum*
12 *retinueritis, retenta sunt.* † Quia ad salutem animarum, non solum Petrum, sed Apostolos, Prophetas, & Evangelistas, & alios ministros præfecit, D. Paul. *ad Ephes. c.* 4. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij.*

13 ¶ Quæ quidem iurisdictio primo, & principalitir ad animarum salutem dirigitur, & peccatorum absolutionem, in quo gradu potestas versatur, Card. D. Franc. Toledo *in sum. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 7. Innocent. *in cap.* 2. *de maiorit. & obed.* Alciat. *in cap. cum non ab homine de iudic. & in l. iubemus nullam, C de sacros. Eccles.* Iul. Clar. *in Pract. q.* 36. *num.* 1. Boer. *decis.* 31. *ex n.* 3. *& decis.* 69. *ex n.* 1. Anast. Germon. *de sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 108. † Nam Christus Domi- 14
nus hanc Petro promittens potestatem Regni cœlestis claves se daturum pollicetur, D. Matth. cap. 16. *Et tibi dabo claves Regni cœlorum*, & postea in ipsa dignitatis, & officij collatione dixit apud D. Ioan. c. fin. *Pasce oves meas.* † 15
Quod de spirituali iurisdictione intelligitur ipsomet Petro affirmante ad suos compastores, Canonic. 1. cap. 5. *Pascite, qui in vobis est gregem Domini providentes, non coacte sed secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè, neque, vt dominantes in clericis, sed forma facti gregis ex animo.* † Quod prorsus de iu- 16
risdictione spirituali intelligitur, quæ voluntariè exercetur, nam temporalis redditur in invitum, *l. inter stipulantem, §. 1. ff. de verbor. obligat. l. neque fœminam, ff. de procurat. cap. intelleximus de iud.*

¶ Ambitus enim, & dominatio ex- 17
terna non est altitudine Ecclesiasticâ digna, ideò Dominus ad discipulos Matt. cap. 26. *scitis, quia Principes Gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt potestate exercent in eos: non ita erit inter vos, quod qui voluerit maior fieri, sit vester minister.* † Vt sic dominationem, & 18
ambitus externæ gloriæ spiritualia agẽtibus summoveret, vt divinis vacarent, quia non potest militari Deo, & sæculo, & ita admonuit per Matth. c. 19. *Nisi qui renunciaverit terrenis, non potest meus esse discipulus.*

¶ Vnde Dominus, vt verbo, sic & 19
exemplo doceret, iurisdictionem sæcularem offerentibus renunciauit in causa criminali adulterijs *D. Ioan. c.* 8. & civili, familiæ herciscundæ, *D. Luc. cap.* 12. dum rogatus, vt divideret hæreditatem,

 respon

respondit, *Quis me constituit iudicem,*
20 *aut divisorem inter vos?* † Et regnum temporale offerens reliquit, & fugit in montem, *Matth. cap.* Quia vt ipsemet testatur apud D. Ioan. cap. 1. *non veni tollere regna, sed peccata,* & cap. 3. *Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt salvetur*
21 *mundus per ipsum.* † Ad salutem autem animarum nil magis est impedimento, quam dominatio, ideò illam renunciavit cum esset Dominus vniversorum, Apocalyps. cap. 1. *Princeps regum terræ,* & ipsemet ait apud D. Luc. cap. 10. *omnia mihi tradita sunt à patre meo,* & D. Ioan. cap. 13. *sciens, quia omnia de-*
22 *dit ei Pater in manus.* † Sed humiliavit semetipsum, vt nos humilitatem suaderet, & potestatis plenitudinem fugeret, quia potestas nocendi, non est potentia sed imbecillitas. Nam vt ait Nero Imperat. apud Senecam *in Octau act. 2. Scen. fin. prohibeor vnus facere, quod cunctis licet,* cui Seneca respondit.

Maiora semper populus à summo exigit.

23 ¶ Vnde nil mirum si dominationem, & temporalia Apostolis interdixerit, non quod eis non ubiaceint, sed vt rebus spiritualibus, & saluti animarum libentius incuberent, quam cæteris aliis duxit anteponendum cum Apostolis dixit, Matth. cap. 10. *infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eiicite, gratis accepistis gra-*
24 *tis date.* † Alias enim eos iudices, & Principes vniversorum constituit, Doctores, a quo Præceptores Gentium, D. Marc. cap. fin. *Ite, & prædicate Evangelium omni creaturæ;* necnon & Rectores, D. Ioan. cap. fin. *Pasce oves meas,* nam spiritualiter & temporaliter regere significat, Paralyp. 1. cap. 11. *tu pasces Dominum meum Israël, & tu eris*
25 *Princeps super eum.* † Nam cum spiritualis iurisdictio excellentior sit, & superior temporali, ei præesse debet de necessitate salutis, quia finis temporalis potestatis pendet quodammodo à fine potestatis spiritualis: felicitas enim humana, quæ potestatis sæcularis finis vltimus est, vtpotè imperfecta, in beatitudinem supernaturalem ordinatur, tanquam in sui perfectionem, & summum omnium bonum, vt tradit Episcop. Simanc. *de Cathol. instit. tit. 45. num. 26.*

26 ¶ Præterea cum Christus ipse omnes oves suas Petro, & eius successoribus regendas commiserit, addita potestate plenissima ligandi, atque absolvendi: consequens etiam est, vt omnia illa concessa intelligantur, quæ necessaria sunt ad munus perfectè gerendum, *l. 2. ff de iurisd. omn. iudic. cap. præterea, de offic. deleg.*
27 † Et ita vel ex sola hac spirituali iurisdictione temporalia omnia videntur tradita, etiam gladij potestas, quatenus necessaria ad iurisdictionem conservandam, vt adversus hostes fulciatur & firma, & illibata persistat, nam vt ait Apostol. ad Corinth. ca. 2. *potestas mihi data est in ædificanda, & conservanda.*
28 † Quia gladij potestas necessaria est ad vnamquamque iurisdictionem conservandam, Benedict. *in cap. Raynuntius, v. vxorem de testam. ex num. 155.* Salcedo *ad Diazi Praxi cap. 102. & cap. 118.* Gregor. *in l. 13. tit. 13. p. 2.* Chassan. *in Catal. gloriæ mund. p. 5. consid. 24. & in consuet. Burg. rubr. 1. § 5. gloss.* sans la grace. *numer. 81.*
29 † Et ita ex hac iurisdictione Petro data, potest Papa omnes Christianos ad concordiam, & vnitatem cogere; transgressores punire, excessus corrigere, officio inutiles amovere, lites componere, controversias definire, & omnia Reipubl. Christianæ necessaria ordinare, *l. 1. ff. si quis ius dicenti non obtemp. l. 2. ff. de offic. eius,* D. Thom. & alij *in Sent. 4. dist.*

dist. 18. Abulens. *in Numer. c.* 15. *qu.* 48. Marta *de iur sdict. p.* 1. *cap.* 17. *cum mul-*
30 *tis sqq.* † Quia omnes Christi fideles subsunt Ecclesiæ de necessitate salutis, *Extravag. vnam sanctam de maiorit. & obedient.* quia ex baptismo facti sumus quid spirituale, Navar. *in cap. no-*
31 *vit, de iudic. notab.* 6. *numer.* 8. † Ideò Papa ex hac iurisdictione in omnes Christi fideles præficitur, tam in spiritualibus quam temporalibus, *cap. omnes dist.* 22. *qui Beato Petro æternæ vitæ Clavigero, terreni simul, & cœlestis Imperij iura concessit.* Et Iudex est vniversalis omnium nostrorum, vt certa fide tenendum est, quia vt ait D. Paul. Corinth. 1. capit. 2. *Spiritualis iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.*

CAPVT II.

De exomologesi, seu peccatorum confessione.

SVMMARIVM.

1 *Medicina corporis & animæ æque necessaria probatur.*

2 *Lapsis ante baptismum subvenitur regeneratione baptismali.*

3 *Delinquentibus post baptisma datur pœnitentiæ Sacramentum.*

4 *Vualdenses, & Lutherani in pœnitentiæ Sacramento refutantur.*

5 *Presbyteros solos esse pœnitentiæ Sacramenti ministros.*

6 *Iustificationem ex sola fide hæretici tumultuant.*

7 *Fidem Magdalenæ & adulteræ gratiam impetrasse.*

8 *Peccatorum ad remissionem sufficere credi culpam condonari, ex Luthero.*

9 *Fides necessaria est & peccatorum confessio ad hoc, vt culpa condonetur.*

10 *Confessionis necessitas probatur.*

11 *Pœnitentia vera est nova vita secundum Lutherum.*

12 *Vita autem posita est in observatione legis secundum Lutherum.*

13 *Vita huiusmodi non sufficit pœnitenti ad iustificationem.*

14 *Iustos non minus quam peccatores vocavit Deus.*

15 *Prædestinationis causa ex Deo est.*

16 *Iustos aliter vocat Deus, aliter peccatores.*

17 Luc. c. 10. & 13. Matth. c. 11. *de vocatione iustorum explicati.*

18 Matth. cap. 3. Luc. cap. 13. & 15. *de vocatione peccatorum explicati.*

19 *Confessionem integram peccatorum impossibilem dicunt Lutherani.*

20 *Impossibile nihil Deus præcepit.*

21 *Crimina quantumvis occulta adhuc tenemur confiteri.*

22 *Contritionem facere magis peccatorem asserunt Lutherani.*

23 *Contritio est donum Dei.*

24 *Contritionis definitio.*

ÆQua ratio necessaria probatur medicina corporis, & animæ: illam 1
necessariam docet ratio naturalis, hanc ratio fidei illustrata: de illa dicitur Ecclesiastic. capit. 38. *Altissimus de terra creavit medicinam, & vir sapiens non abhorrebit eam* † Necessitatem an- 2
tem confessionis docet ratio fidei: naufragantibus enim in hoc mundo, de duobus remediis providit Dominus in suis Sacramentis, sine quibus veniam, & gratiam assequitur nemo. Lapsis ante baptisma subvenit regeneratio baptismalis in novam vitam, *D. Marc. capit. fin.* † 3
Post baptisma verò delinquentibus pœnitentiæ dedit Sacramentum, cuius rei

rei ergo insinuavit necessitatem Dominus dicens per D.Luc.cap.13. *Nisi pœnitentiam habueritis omnes simul peribitis*, nam vt ait Trident. *sess.6. cap.14. hic enim iustificationis modus est lapsis reparatio: quam secundam post naufragium deperdita gratia tabulam SS. Patres nuncuparunt.* † Nec enim sufficit
4 Deo confiteri, vt Vvaldenses contendunt, nec cuilibet privato, vt Lutherani affirmant, dum ad omnes fideles verba Christi emissa tumultuant, Matth. cap. 18. *Quodcumque ligaveris super terram ligatum erit, &c.* † Nam
5 ad solos presbyteros data sunt, vt declarat Trident. *sess. 14. cap. 6. Circa ministrum autem huius Sacramenti declarat sancta Synodus falsas esse, & à veritate Evangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines præter Episcopos, & Sacerdotes clavium ministerium perniciosè extendunt, putantes verba illa Domini, quodcumque ligaveris, &c.*

6 ¶ Sed hanc peccatorum confessionem hæretici rursus impugnant, dicentes peccata non ex confessione, sed ex fide remitti, quia iustificatio ex fide est; Apostol. ad Roman. cap. 3. *Iustificans eum, qui est ex fide*, & ad Roman. 14. *omne quod non est ex fide peccatum est*, quia sine fide impossibile est placere Deo, secundum Apost. *ad Hebr. cap. 11.* † Quare dicunt Dominum non misisse
7 Magdalenam ad Sacerdotes, sed dixisse apud D.Luc.c.17. *vade in pace fides tua te salvam fecit*, & adulteræ apud D. Ioan. cap. 8. *vade, noli amplius peccare*, & D.Petrus non venit ad confessionem sed ad lachrymas, *cap. Petrus de pœnit.*
8 *dist. 1.* † Quibus concludunt impiè hæretici huiusmodi cum Luthero suo præceptore, sufficere credere culpam condonari, & mores in melius convertere, vt eorum remissio consequatur quia credenti omnia sunt possibilia, *D.Marc. cap. fin.* nā absolutus est, quisquis se absolutum credit, secundum *Lutherum art.* 12. † Sed hæc omnia, quot erroribus 9
scateant, non est nobis nunc differere; Non enim negamus fidem non esse necessariam, sed vna cum fide opus esse peccatorum confessionem vt quis iustificari valeat, vt declarat sacra Trident. *sess. 6. cap. 8. Cum verò Apostolus dicit, iustificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, vt per fidem ideò iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, &c.* † Et
ita quamvis liceat credere culpam con- 10
donari, non propterea à necessitate confessionis excluditur, quia vt ait ipsamet Synodus, *d. sess. 6. c. 9. Quamvis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa vnquam fuisse peccata nisi gratis, divina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciam, & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactari. &c.*

¶ Nam licet ex sententia Lutheri 11
multi affirment quod vera pœnitentia sit nova vita, vsurpantes illud Divi Ambrosij. *Hæc est vera pœnitentia cessare à peccato*, nam vt ait Regius Vates Psal. *declina à malo, & fac bonum.* †
Quia in observatione legis posita est 12
vita æterna, Matth. cap. 19. *si vis ad vitam ingredi serva mandata*, & Psal. *quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam.* †
Sed hæc vita non sufficit pœnitenti ad 13
iustificationem, quia necessaria est peccatorum confessio, & pœnitentia ex divino oraculo D.Luc. c. 5. *non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* † 14
Non quod iustos non vocaverit, qui misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, *Matth. cap. 22.* qui ait per eundem Matth. c. 11. *venite ad me omnes, qui laboratis, & ego reficiam vos.* † Nam 15
vt ait D. Marc. c. 3. *vocavit ad se quos voluit*

voluit ipse, & Apostol. ad Romanos cap.8. *uos pradestinavit, hos & vocavit.*
16 † Aliter enim iustos, aliter vocat peccatores: illos ad continuandam vitam probam, hos ad lamentum,& fletum, vt docet catholicæ veritatis propugna-
17 culum *D.Thom.* † De priore vocatione dicitur Luc.cap.10.*negotiamini dum venio*, & cap.13. *contendite intrare per angustam portam.* Matth. cap.10.*qui per-*
18 *severat vsque in finem salvus erit.* † De secunda, Matth.cap.3. *Pœnitentiam agite appropinquavit regnum cœlorum*, Luc. cap.13. *nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis*, & capit.15. *gaudium est in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente.*

19 ¶ Neque dicendum est integram peccatorum confessionem, (vt præcipit Ecclesia) esse impossibilem, vt con-
20 tendunt Lutherani, ex illo Psal. *delicta quis intelligit* ? Quia dum se in perditionem adducunt in Deum blasphemi existunt, dum credunt aliquid Deum impossibile præcepisse, D. Aug. ad Damas. PP. *epist.42. Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt Chri-*
21 *stum impossibile præcepisse.* †. Et licet quantumvis occulta sint crimina adhuc tenemur confiteri ex D. August. *homil. 49. in cap. agite de pœnit. dist.1. Nemo sibi dicat occultè ago, apud Deum ago; ergo sine causa dictum est. Quæ solveritis in terra solutum erit in cœlo. Ergo sine causa data sunt claves Ecclesiæ Dei, frustramur Evangelium Dei, frustramur verba Christi si promittimus vobis, quod illi negant, nonne vos decepimus.*

¶ Sed de contritione ait Lutherus facere magis peccatorem, nam quæ
22 extra charitatem fiunt, vana, & falsa sunt, Apostol. *Corinth.1. cap.13.* & pertinent ad hypocrisim *Matth. ca.15.* Quod Tridentina Synodus condem-
23 navit expresse, *sess.14. cap.4. declarat sancta Synodus non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, & spiritus sancti impulsum, &c.* † Est enim contri- 24
tio verus terror conscientiæq uæ Deũ sentit irasci peccato,& dolet se peccasse non tam metu gehennæ, quam summa Dei dilectione, Divus Thomas *part.3.*

CAPVT III.

De officio Confessarii in ea parte qua iudex est.

SVMMARIVM.

1 *Differentia inter forum fori, & forum poli*
2 *Conscientia quid sit.*
3 *Conscientia forum est boni & aqui.*
4 *Confessarius corda & renes scrutatur, vt Deus.*
5 *Magia crimine intervenit idololatria, apostasia, haresis sacrilegium, blasphemia, &c.*
6 *Confessarius debet primum examinare Magos de vera contritione.*
7 *Lachryma signa solent esse contritionis.*
8 *Dolor magnus lachrymas solet excitare.*
9 *Gaudia magna lachrymas solent adferre.*
10 *Desperatio divina misericordia signum est impœnitentia finalis.*
11 *Diabolus, quibus fallatiis vtatur ad induranda corda Magorum.*
12 *Confessarii scientia huius operis maximè necessaria.*

 13 *Confessarii*

13 *Confeßarii quid circa fidem debeat Magos interrogare.*

14 *Confessarius quid circa pactum Magos debeat interrogare.*

15 *Libros artis, vel instrumenta secum habentes non possunt absolvi.*

16 *Magi seductores aliorum, quid facere debeant ad hoc, vt absolvantur.*

17 *Magi quando fatentur esse maleficium impendens non debent absolvi donec destruant.*

18 *Magi qui damna intulerint non possunt absolvi nisi resarciant.*

19 *Magus cui bona confiscantur quid facere teneatur in restitutione.*

20 *Magus tenetur ad restitutionem damni illati ex maleficio.*

21 *Magus non satisfacit mortis pœna damnis à privatis & obligatio migrat ad quoscumque bonorum possessores.*

22 *Magus ad mortem damnatus tenetur ad damna, nisi partes morte contenta profiteantur.*

23 *Magus tenetur ad resarcionem damni in foro fori & poli.*

1 CONscientiæ forum quia non minus distat à foro exteriori, quam cœlũ à terra, spiritus à carne, ac Deus ab homine, non videtur huic tractationi satisfactum, si de illo specialia simul non præmitteremus, nam licet quædam sint communia, quædam sunt diversa, imò & contraria, quia caro adversatur spiritui secundum Apost. *ad Galat.* 4. †
2 Conscientia enim est, quid intrinsecum latens in mente, vt inquit Bald. *in l. si quis filio §. irritum ff. de irrito rupt.* sive vt ait tex. *in cap. novit. de elect. numer.* 2. *scientia mente reclusa, quam Deus associat anima, vt eam reprehendat de erroribus.* Et ita docet eleganter Baldus *in*
3 *cap. sacerdos de offic. ordin. not.* 1. *Conscientia est cordis scientia.* † Quare forum conscientiæ est forum boni, & æqui, in quo homo seipsum accusans rei, & accusatoris partes sustinet, quia vt ait Apostol. *ad Rom. cap.* 2. *Est in gentibus conscientia factum accusans, vel defendens.* † Confessarius autem vices 4
Dei gerens corda, & renes scrutatur, vt Deus, quare etsi semper, & in omni crimine maximè circunspectus esse debeat, ad eruendas conscientiæ vniuscuiusque maculas, in hoc præsertim crimine de quibus agimus, quia maiores sunt dæmonis fallaciæ.

¶ In hoc Magiæ crimine quia in- 5
tervenit Idololatria, apostasia, hæresis, sacrilegium, blasphemia, homicidium, & concubitus contra naturam, cum creatura spirituali, & odii in Deum, quibus nil potest esse atrocius, vt supra dictum est, *lib.* 3. *de crimin. punit. in foro exteriori cap.* † Debet Confessarius singula per- 6
pendere, ac reum de singulis congruè interrogare, ac examinare, primò de vera earum omnium contritione, quia vt ait Paul. Grilland. *de sortileg. quæst.* 9. *numer.* 2. *diabolus nihil magis satagit, neque alio magis laborat, quam in persuadendo, vt persistat in sententia, & vsque ad vita finem perseverent.* Cuius quidem impœ- 7
nitentiæ signum esse dicit idem Grillãd. *vbi sup. num.* 3. quod licet suspiria alta emittant, & omni conatu lachrymari procurent, lachrymas tamen non emittunt, quæ signa esse solent pœnitentiæ, ac nubis mœstum animum obsidentis profluvium *D. Luc. cap.* 22. *Psalm.* 50. *cap. lachryma, cap. porro, cap. convertimini, cap. quem pœnitet, de pœnitent. dist.* 1. † 8
Sed hoc signum satis fallax est, & incertum, quia nonnunquam ipsa doloris magnitudo lachrymas desiccat, ac planè tollit, vt fatetur concivis meus Seneca *in Oedip.*

Fletuque acerbo funera, & questu carent,
Quin ista tanti pervicax clades mali

Siccavit

Siccavit oculos, quodque in extremis solet
Periere lachrymæ

9 † Et è contra nonnulli ex magna lætitia solent lachrymari, Tob. *cap.* 11. *& cœperunt ambo flere præ gaudio.* Quod haud latuit eundem concivem meum Senecam *im Thyeste.*

Subitos fundunt
Oculi fletus; nec causa subest
Dolor, an metus? an habeat lachrymas
Magna voluptas.

10 ¶ Quare huius impœnitentiæ signum potius crediderim, si Lamiæ huiusmodi ex suorum criminum magnitudine veniam consequi despexerint, vt sæpè solet: nam diabolus persuadet eas impossibile esse ad Deum converti, & veniam consequi peccatorum propter pactum secum initum, & Dei abnegationem, alia quæ se contaminarunt scelera nefandissima, sic enim nonnullis
11 ille mentitur. † Aliis persuadet, quod licet in supplicij locum adducantur, igneisque succendantur; se illarum corpora, & laqueo, & flammis palam erempturum, facturumque, vt ex flammarum contactu nullum dolorem percipiant, vt sic illas dum desperatione deijcit, vel spe lactat, & extollit; semper conatur earum corda obdurare, vt cuncta negent, respuantque confiteri, nec resipiscant, nec pœniteant deliquisse, vt tradit Petr. Binsfeld. *in con-*
12 *fess. malef. p.* 1. *præl ud.* 6. † Quare confessarius debet in promptu habere sacræ Scripturæ hac de re testimonia, Patrum sententias, ac omnia ævi exempla, quæ ex superioribus libris facilè colliget, quibus clarè demonstret, vtroque Dæmonem mentiri, nihilque eorum, quæ pollicetur iactatorem illum præstare posse; neque si posset, velle: serioque conversos, nunquam à Deo respui.

¶ Post hæc debet pœnitentes interrogare an ex animo renunciaverint fidem, nam est apostasia, *cap.* 1. *de Apostat.* vel quid crediderint contra fidem, vel errorem foverint, quod est hæresis, *cap. hæreticus* 24. *quæst.* 3. an diabolum adoraverint Dulia, vel Latria putantes esse Deum, quod est idololatria prohibita *Exod. cap.* 22. vel habuerint cum eo pactum, quod est infidelitas, *cap. illud cap. nec mirum h.* 26. *q.* 5. † Vel 14
quid promiserint, vel qua solemnitate vt cognoscant an pactum tacitum, vel expressum contraxerint; quid dæmoni pro pacto tradiderint, quia solent filios offerre. An petierint ad ludos quia ibi dæmoni prosternuntur, & alia fœdissima peragunt de quorum singulis actum est, *lib.* 2. *de Magia operat.* † Item an li- 15
bros artis, vel instrumenta secum habeant, quia retinentes absolvi nequeunt, vt tradit Simancas, si aliquos seduxerint, quia debent prius eos convertere, & si noluerint eos ad superiores Magistratus deferre, vel accusare iuxta illud D. Mat. c. *si peccaverit in te frater tuus corrige inter temetipsum, quod si noluerit, denuncia Ecclesiæ.*

¶ Item si ad alicuius damni restitu- 16
tionẽ sunt obligati, tam illati, quam impendentis, nam si damnum adhuc pendet, hoc est quod venenum, seu maleficium non cæperit lædere, sed post aliquod tempus effectum suum esset facturum, non est reus absolvendus donec quocunque modo licito conetur malis futuris obviare, & veneno antidotum præbere, & maleficij signa destruere, ex traditis *lib.* 2. *c. fin.* † Si ve- 17
ro damna iam fuerint personis vel fortunis illata, non debet confessarius eum absolvere sine prævia satisfactione, aut (si eam nequit præstare sine fideiussoria, vel saltim iuratoria cautione, quando quis adhuc liber, iurisque sui confitetur, vt docent Navarr. *in Manual.*

c.27.n.59. concivis meus Ant. à Cord. *tr. de los casos de conscient. qu.*68. Guttier.
18 *lib. 1. canonic. qq. c.*40. *ex num.*8. † Nam quando est damnatus ad mortem in locis vbi bona non confiscantur, sufficit quod Confessarius hanc defuncti obligationem (ex eius consensu) hæredibus significet, imò, & reus debet hoc coram iudicibus declarare velle se vt de bonis suis omnibus quoad fieri poterit satisfaciat, quibus damnum acceperunt vt per DD. *in reg. peccatum de reg. iur. & in cap. nemo* 14. *q.*5. Medin. *p.* 1. *instr. conf. c.*14. §.33. Petr. Navar. *tom.* 2. *de restit. lib.*4. *c.*5. *ex num.*3.
19 ¶ At verò in locis ubi bonorum confiscatio capitale supplicium consequitur, officium Confessarij erit monere reum, vt iudicibus indicet, sed à fisco petere, vt qui in bonis, etiam in restitutione hac exequenda succedat, quid quid alij talem restitutionem his non esse necessariam autument, quorum hæresim iam diu improbarunt Medices *in Sum. omn. hæres. p.* 1. *ver. restitutio*, Alf.
20 Castro *adversus hæres. lib.*13. † Non enim Malefici per mortis pœnam evadunt obligationem restituendi, nam mortem subeunt propter iniuriam Deo, & Reipublicæ irrogatam, non propter damnum privatorum: & hæc eadem realis obligatio restituendi migrat ad quoscunque bonorum successores, cùm non pœna sit, sed delictum, *cap. in litteris de Raptorib. & incendiar.* Covar. *lib.* 3. *variar. c.* 3. Iul. Clar. *in Pract.* § *fin. q.*51. †
21 Nisi pars læsa profiteatur se tali supplicio contentam esse sibique satisfactum, Navarr. *in Manual. c.*15. *n.*25. Binsfeld. *in conf. malefic. p.* 2. *prælud.*13. † Nam
22 maleficus tenetur in foro fori, & poli damna illata resarcire, nam licet dæmon illa intulerit, fuit tamen maleficus causa ipsum sollicitans, vt docet Suarez *de relig. l.* 2. *c.*17. *n.*13. & *c.*14. *n.*12. & ex eo Tho. Sanc. *in sum. tom.* 1. *lib.* 2. *c.*41. *n.*23.

CAPVT IV.

De bonis Magorum in foro conscientiæ.

SVMMARIVM.

1 *Magus hæreticalis est bonorum suorum dominio ipso iure privatus.*

2 *Magus hæreticalis tenetur bona sua offerre fisco secundum aliquos.*

3 *Magus hæreticalis non tenetur bona sua offerre fisco ex authoris sententia.*

4 *Non oportet verum dicere, ni argumentis de contrariis satis fiat.*

5 *In foro animæ nihil interest an iniustè quis possideat, vel aliena invadat.*

6 *Hæreticus ante sententiam non est privatus dominio bonorum suorum.*

7 Ipso iure, *operatur, ut fiscus petere possit, non ut reus teneatur offerre.*

8 Ipso iure, *nullum aliud dominium transfert in fiscum quam civile.*

9 Ipso iure, *habet necesse partis postulationem.*

10 Ipso iure, *perinde valet ac si dicat per ipsum ius.*

11 Ipso iure, *bona delata requirit accusationem & sententiam servato ordine.*

12 *Qui actionem habet ad rem recuperandam, rem habere videtur.*

13 *Lex iusta quatenus dicatur obligare in conscientia.*

14 Lex vlt. tit. 3. & lex fin. tit. 9. lib. 2. Ordinamenti de obligatione restitutionis in conscientia *explicantur.*

15 *Magus non tenetur ante condemnationem bona offerre fisco.*

16 *Sententia declaratoria non est necessaria ad hoc vt hæreticus bona sua offerat.*

17 *Sententia*

17 *Sententia nulla est, qua condemnationẽ aut absolutionem non continet.*

18 *Evidentia patrati sceleris non eget clamore accusatoris, sed eget sententia iudicis.*

19 *Lex qua hæreticorum bona applicat fisco nullum in specie condemnat.*

20 *Princeps, hæreticum nequit condemnare antequam hæreticum esse constet præcedente citatione & causa cognitione.*

21 *Hæreticus non tenetur bona offerre in foro conscientiæ antequam in foro exteriori sit per iudicem iure damnatus.*

22 *Quod pœnæ nomine exactum est id eidem restituere nemo cogitur.*

23 *Hæreticus ante sententiam est dominus bonorum suorum & habet titulum & possessionem.*

24 *Fiscus occupare non potest bona hæretici nondum condemnati.*

25 *Quidquid iure possidetur iniuria aufertur.*

26 *Expoliatus à iudice iuris ordine prætermisso statim restituendus est.*

27 *Fiscus occupans bona hæretici occulti tenetur furti actione.*

28 Exigere *nihil aliud est in iure quam instituta actione petere.*

29 *Causæ cognitio non est necessaria in executione iusta.*

30 *Fiscus potest occupare secretò ab hæretico tot bona quæ ad eum pertinent quando non potest in iudicio probare.*

31 *Debitum ante tempus nullus solvere tenetur in conscientia.*

32 *Hæretici transmittunt bona hæredibus à quibus auferri non potest nisi propter eorum culpam.*

33 *Hæredes conveniuntur quandoque ex contractibus & delictis defuncti.*

1 MAgus Hæreticalia conficiens, quia bonorum suorum dominio est ipso iure privatus, *cap. cum secundum leges, de hæretic. lib. 6.* Auth. Gazaros *C. de hæretic. l. fin. C. de bonis proscript.* Fortunius *in l. Gellus §. & quid si tantum ff. de liberis & postu.* Lupus *in cap. per vestras §. 72. de donat. inter.* Brun. *de hæreticis libro 5. c. 6.* † Licet à nemine accusetur debere tamen ea offerre fisco in foro conscientiæ, vt quandiu non restituat sit in peccato mortali, tenent Abb. & Felin. *in cap. 1. de constit.* Paul. *in l. 1. §. ad bestias de postulan.* Barbac. *in c. Raynaldus de testam.* Cardin. *in c. fraternitatis 12. q. 2.* Tiraq. *in l. si unquam C. de revocand. donat. ver. revertatur n. 246.* Lud. Gom. *in c. 1. de rescript. lib. 6.* Alfon. Castro *de iusta hæreticor. punit. lib. 2. c. 6. & lib. 2. de potest. leg. pœn. c. 10.* † Sed verius semper mihi visum fuit non teneri ad talem pœnam ante condemnationem sive declarationem in se ipsum exequẽdam vt tradunt D. Tho. *2. 2. q. 62. art. 3.* Ant. Gom. *variar. 3. c. 2. n. 5.* Soto *l. 1. de iust. & iur. q. 6. art. 6.* Sylvest. *in sum. ver. hæresis 1. n. 13.* Bart. *in l. qui delatorem C. de iure fisc.* Glos. *in d. cap. fraternitatis, 12. q. 2.* † Sed quia non oportet verum dicere, nisi argumentis de contrario satisfaciamus, quæ omnia copiosiùs & nervosiùs congessit Castrus *d. lib. 2. de lege pœnal.* non me tanto viro opponendi, sed veritatem ostendendi gratia, disputationem suscipiam, quia veritas examinata magis splendescit in lucem, *cap. gravem 35. q. 9.* Glos. *in c. cum Ioannes de fide instrum.* Ias. *in l. iubemus C. de iudic.* 2 3 4

¶ Primò enim sic argumentantur, Cast. *in d. c. 10.* quod hæreticus est privatus ipso iure dominio bonorum suorum, quod in fiscum translatum est: ergo vero Domino bona illa reddere debet alioquin lethaliter peccat retinens rem alienam invito Domino: nam in foro animæ nihil interest, an iniustè quis possideat vel aliena invadat, *capit. sæpe de restit. Spoliator* 5

liator, *c. cum secundum de hæret. lib. 6.*
6 † Difficilior res est, quam uno verbo queat enodari, nam primò hæreticus non est privatus ante sententiam vero dominio bonorum suorum ipso facto, quia eorum potestas non pendet à charitate, vel gratia, vt per peccatum amittatur: sed sicut adquiritur apprehensione, traditione, ac iustis causis, ac titulis, sic etiam contrario amittitur, quarum nulla est peccatum, D. Thom. 2. 2. *q.* 12. *art. fin.* Sot. & Gabr. *in Sent.* 4.
7 *dist.* 15. Conrad. *de contract. q.* 7. †. Neque per illa verba in *d. c. cum secundum*, *bona hæreticorum ipso iure decernimus confiscata*, statim dominium bonorum desinit, qui crimen commisit, vt fisco adquiratur, nisi civili modo, vt fiscum eam petere possit, non tamen vt reus teneatur illa offerre, *l. commissa D. de publican. & vectig.* & ita tenet doctissimus concivis meus Thom. Sanch. *in Summ.*
8 *tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 22. *ex n.* 20. † Nam per verba illa, *ipso iure decernimus confiscata*, nullum dominium in fiscum transfertur, nisi civile ius persequendi in iudicio bona illa quæ non ante fisci propriè esse potuerunt, quam de crimine sit pronunciatum, & virtute sententiæ in possessionem missus sit, quia traditionibus, & possessionibus dominia rerum acquiri solent, non autem verbis legum, *l. traditionibus D. de pact.* cum ante damnationem reus eorum dominus dicatur, *l. quæsitum D. qui, & à qui-*
9 *bus.* † Quinimò verba illa, *ipso iure*, non habent vim tantam, vt executio statim à lege fiat, parte non petente, sed necesse est, vt ab eo postuletur, in cuius favore lex illa verba posuit, nam supplementum legitimæ portionis filio debitæ, fit ipso iure, quod tunc demum locum habet, cùm fuerit à filio petitum, *l. sancimus, C. de inoffic. testam.* cum aliis per Tiraq. *in l. si vnquam, C. de revocand. donat. ver. revertatur, n.* 8.

† Quia verba *ipso iure*, perinde valent 10
ac si quispiam dicat per ipsum ius non tamen, vt vulgus iocatur, nam veteres Iuris consulti ipsum ius per antonomasiam appellare solent, Ius illud antiquissimum *XII. Tab. l.* 1. *§. fin. D. de superficieb.* & ipse ad exemplum earum quæ ipso iure constitutæ sunt, *l. si vsusfructus*, *§. illud. D. de vsufruct. quemadmod. caveat*, sive ipso iure quis vsumfructum habeat, *l. in causa* 4 *la* 2. *de minorib.* satis ipso iure munitus est, *l.* 1. *D. quod falsis tut.* non enim ipso iure, *§.* 1. *Instit. de perpet. & temporal. act.* aut ipso iure competunt. † Quare verba illa nihil 11
aliud significant, quam quod bona illa iure ipso delata sunt fisco, & obnoxia confiscationi, sed tamen opus est, vt fiscus ea petat, & Magus accusetur & ordine iuris servato condemnetur, nam bona quædam fisco delata ipso iure ad fiscum pertinere dixit Calistr. *I. C. in l.* 1. *D. de iure fisc.* † Nam si quando 12
fiscus dicitur dominus bonorum eorum ipso iure, non intelligitur de vero & vtili dominio, sed tantum de actione, quæ dominium dici solet, nam qui actionem habet ad rem persequendam ipsam rem habere videtur, *l. qui actionem, ff. de reg. iur. l. qui autem, §. apud Labeonem ff. de his, quæ in fraud. l. vt mihi, ff. de donat. l.* 1. *ff. quod cum eo, l. fratres, §. idem respondit, ff. pro socio.* † Neque ob- 13
stat, quod lex iusta obligat in conscientia, quia illud fit, vt peccator se iustè condemnatum sciat, ne resistat, non tamen quod teneatur bona sua offerre fisco, absque ulla condemnatione, nam ordo iudicij exterioris prætermittendus, aut perturbandus non est, *l. prolatam, C. de sent. interloq. cap. forum de verbor. signif. cap.* 1. *cum seqq.* 4. *q.* 4. † Ne- 14
que huic solutioni obstat, *l. vltim. tit.* 3. *& leg. fin tit.* 9 *lib.* 2. *Ordinam.* quæ expresse obligant in foro conscientiæ, ad pœnam præstandam, quia illi quibus talia

talia officia publica commissa sunt, ea lege, ne quid vltra salarium accipiant, alioquin ad pœnas illis statutas teneantur, obligatur tum conditione qua officia acceptarunt, tum iuramento quod illas ita observare præstiterunt, *l. ea lege, C. de condit. ob caus. l. debitores, ff. de*
15 *iureiuran.* † Quod in nostro casu longe abest, quia legislator non obligat talem Magum bona sua offerre, neque id facere potest, nec vult, nec velle præsumitur, vnde ante condemnationem non teneri expresse docent, Covarruvias *in 4. part. 2. cap. 6. §. 8. num.* 10. Conrad. *de Contractibus quæstion. 7. conclus.* 2. Soto *lib. 1. de iustit. q. 6. art. 6.* Glos. *in cap. fraternitatis* 12. *q.* 2.

16 ¶ Secundo argumentatur quod sola sententia declaratoria super crimine lata tenetur hæreticus in foro conscientiæ bona omnia tradere fisco, etiamsi nulla alia iudicis condemnatione adiecta est, ergo ante sententiam tenetur idipsum facere, quia sententia ad nihil aliud exigitur quam vt constet crimen esse commissum. Quod cum hæretico sit notissimum frustra expectatur sententia declaratoria, quæ iuxta quorundam opinionem necessaria non est, *cap. cum secundum, §. final. de hæretic. in 6.*
17 Felin. *in cap. canonum de Const.* † Cuius quidem fallacia vel ex eo pendet, quod putat Castrus sententiam declaratoriam vim condemnationis non habere, nam dicit adeo requiri, vt crimen manifestum fiat; non enim profertur sententia, vt per illam de crimine constet, sed vbi de crimine constat, vt reus vel absolvatur, vel condemnetur, quia sententia nullius momenti erit, quæ condemnationem, vel absolutionem non continet, *l. præses, Cod. de sent. & interlocut.*
18 *omn. iud. l. 1. ff. de re iudic.* † Neque in crimine notorio est necessaria sententia, vt ipsemet Castrus putat, quia nullo iure suffragatur; cum nullibi evidens esse possit delictum, quod aliqua iusta defensione in toto, aut parte defendi, aut excusari non queat; evidentia quidem patrati sceleris non eget clamore accusatoris, sed tamen eget sententia iudicis, *cap. evidentia, de accusat.* & ibi *Gl. & interpretes.* † Neque enim lex 19
humana eo quod talia bona applicat fisco generaliter quenquam in specie condemnat, vt necessarium est, *l. in summa, ff. de re iudic. §. curare Inst. de action.* nam talis lex, nihil aliud dici potest quam sententia Principis, quippe ipse est qui leges condit, *l. 1. Cod. de leg.* & vt inquit Imp. *in auth. de Consulib. §. fin. Princeps est lex viva, & animata.*
† Sed Princeps non potest hæreticum 20
aliquem ante damnare quam eum hæreticum esse constet, idque non aliter fieri potest, quam antecedente citatione, atque omni causa diligenter cognita, ergo neque per legem potest quispiam ita damnari, & multo minus sine sententia hanc durissimam pœnam subire, *Clem. pastoralis, §. fin. de re iud. c. 1. de causa possess. & propriet.* Plotus *in l. si quando. n. 762. & cons. 30. n. 5.* Guazzin. *de confisc. bonor. limit. 1. concl. 13.*
† Neque quamvis sit crimen reo ipso 21
manifestum non tamen propterea tenetur ad executionem pœnæ in se ipsum faciendam in foro conscientiæ, prius quam in foro exteriori sit per iudicem iure damnatus, quemadmodū nec Princeps, nec Iudex debet aut potest illum reum condemnare, quem certissimè scit crimen commisisse, nisi tanquam iudici hoc illi constiterit, per plenas probationes, *l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. præsid. l. prolatam, Cod. de sentent. cap. si peccaverit* 2. *q.* 1.

¶ Tertium argumentum non minoribus nititur fallatiis; ait enim Castrus, 22
si sciret fiscus per evidentiam rei, quæ nulla posset tergiversatione celari, Petrum hæreticum esse, & eo invito bona

illius

illius caperet, non teneretur illi reddere, nam quod à quocumque pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur, *l. quod à quocumque, ff. de reg. iur.* ergo Petr. tenetur illi illa offerre. † Nullus dubitat quam invalida sit consequentia : ideò ad argumentum dico possessionem hæretici non esse iniustam, quia adhuc retinet naturale dominium bonorum suorum, habet enim titulum, & possessionem, & bonorum administrationem, quia naturaliter insistit rei, cuius titulum, & causam habet, neque aliqua lege id ei ante sententiam aufertur, nec propter hæresim vllo iure ante illam amittit, quippe possessionem remanere apud hæreticum omnes concedunt, *l. aufertur, §. in reatu, ff. de iure fisci.* Anchar. *in cap. cum secundum de hæretic.* Curtius Sen. *consil. 20.*

23 (marginal number beside "re. † Nullus dubitat")

24 † Quare fiscus neque occupare, neque invadere potest talem possessionem, neque enim manu propria ius sibi dicere, aut vim inferre debet hæretico nondum condemnato, *l. nullus, Cod. de Iudæis, l. 1. & seq. quando liceat vnicuique, l. si quis in tantam, Cod. vnde vi*, Sebast. Guazzinus *de confiscat. bonor. concl. 16. ex n. 1.*

25 † Ex quibus patet, quod si Castri opinionem sequeretur Fiscus, ex tali bonorum occupatione, seu invasione, tutus non esset, quia cum iure non fiat, prorsus iniusta, & violenta esse debet, nam vt ait Fabius *declamat. 13. quidquid iure possidetur, iniuria aufertur.*

26 † Et ita Fiscus teneretur ad restitutionem illius possessionis, quandoquidem spoliatus etiam à iudice, iuris ordine prætermisso, confestim restitui debet, etiam si prædo sit, *cap. in literis, cap. conquerente de restitut. spoliat. c. licet Episcopus de præbend. lib. 6. §. retinenda instit. de interdictis.*

27 † Quinimò fiscus teneretur occulto hæretico (bona occupando) furti actione, tametsi verus dominus non esset, quia eius interest bona eius subrepta non esse, *l. itaque fullo, §. fin. l. cum eas pignori, l. qui iniuria, §. fin. ff. de furt.*

† Neque regula iuris aliud suadet : ait 28
enim *quodcumque pœna nomine exactum est*, exactum, ait, non raptum, non spoliatum, non violenter invasum : nec aliud est in iure civili exigere, quam instituta actione petere, *l. exigere dotem, ff. de iudic. l. 1. §. exactio, Cod. de rei vxor. act.* Alciat. *in l. transacta, ff. de verb. signif.* † Neque iuvatur quod in execu 29
tione non sit necessaria causæ cognitio, quia illud fit in executione iusta, non tamen in violenta invasione, & hoc est quod docent, Innocent. *in cap. exceptione de appellat.* Bald. *in cap. 1. de feudo sine culpa non amittendo cap. pastoralis, §. quia vero de offic. deleg. l. executorem, Cod. de execut. rei iudic.* Felin. *in cap. de cætero de re iudic.*

§ Quartum argumentum eiusdem 30
Castri, non minus debile & infirmum est, quia dicit quod fiscus potest occupare secreto ab hæretico tot bona, quot ille retinet, ex his, quæ ad fiscum pertinent, quando fiscus non potest in iudicio hæresim testibus probare, ergo hæreticus ex conscientia tenetur eadem bona fisco reddere docente Apostol. ad Rom. 13. *Reddite omnibus debita.* † Non 31
enim ab omni debitore invito exigi pecunia potest, neque enim ab eo, qui debitor est in diem, exigitur ante tempus; multo minus occupari clanculum bona hæretici poterunt ante sententiam, nec in foro quidem conscientiæ quispiam debitum solvere tenetur ante tempus, *l. cedere diem, ff. de verbor. significat. l. 1. Cod. de plus petit.*

§ Ad quintum, & sextum argumen- 32
tum quibus Castrus probare conatur possessionem hæretici esse iniustam, & dominium bonorum suorum translatum esse in fiscum, ipso iure à tempore commissi criminis, ab hæredibus non exigeretur : quibus non immoror, cum

frivola

frivola sit illius ratio, quod si hæreticus verum dominium non haberet vtique non transmisisset illud in hæredes, à quibus auferri non posset nisi propter
24 eorum culpam. † Nam hæredes non solum ex contractibus defuncti conveniuntur, sed interdum etiam ex delictis; scilicet, si lis fuerit cœpta cum defuncto, vel pœna ipso iure imposita, ita vt post mortem accusari possit reus, vt fit in crimine hæresis, vel si ex maleficio aliquid ad eos pervenerit, quibus casibus hæredes solvere debent etiam innocentes, quamvis verum dominium ad eos translatum sit, *l. 1. Cod. ex delictis defunct. cap. à nobis, el 2. de sent. excommunic. cap. accusatus, §. in eo de hæretic. lib. 6. l. 1. vt actio ab hæred. & contra hæredes.*

CAPVT V.

De absolutione Sacramentali.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus recurrere debet pro absolutione ad propriumparrochum, etiam reconciliatus ab Inquisitoribus.*

2 *Inquisitores solum à censura absolvunt hæreticos, non tamen à peccatis actualibus.*

3 *Laicus potest in casu necessitatis à peccatis audire secundum alios.*

4 *Laicus licet possit audire peccata, non tamen absolvere, quia pertinet ad clavium potestatem.*

5 *Magus de hæresi mentali prius absolvendus.*

6 *Hæreticus occultus & mentalis in excommunicationem incidit.*

7 *Hæresis contrahitur per solum errorem in intellectu causatum per malam electionem.*

8 *Magi, qui errorem non fovent in mente quantumvis horrenda crimina perpetraverint absolvuntur, vt cæteri peccatores.*

9 *Magus in foro exteriori ex malis factis malam intentionem ostendit, & quare.*

10 *Magus in foro animæ (quia de conscientia tantum quæritur) eius dicto solo statur.*

11 *Magus ad hoc, vt absolvatur inspici deet an in aliam incurrerit censuram.*

12 *Magus ex maleficio illato clerico vel religiosæ personæ incurrit in excommunicationem violentæ manus.*

13 *Excommunicatio violentæ manus quovis modo lædentes comprehendit.*

14 *Hæreticus damnatus censetur in mortis articulo positus.*

15 *Reservatio omnis cessat in mortis articulo.*

16 *Hæresis occulta in his quæ non sunt in mortis articulo reservatur Episcopis.*

17 *Inquisitoribus noviori iure hæresis occulta reservatur.*

18 *Veneficia sortilegia, & incantationes dumtaxat secuto effectu & quoad actus exteriores Episcopis reservantur.*

19 *Ordines mendicantes virtute suorum privilegiorum non possunt absolvere à cẽsuris Episcopo reservatis.*

20 *Ordines mendicantes virtute talium privilegiorum possunt absolvere à prædictis censuris.*

21 *Pontifex in talibus privilegiis suam quasi delegat potestatem.*

22 *Cui plus licet non debet quod minus est non licere.*

23 *Virtute Bullæ cruciatæ quæ potestatem concedit absolvendi ab omnibus peccatis possunt absolvi à casibus Episcopalibus.*

24 *Religiosis mẽdicantibus non est deroga-*

tum privilegium absolvendi in casibus Episcopalibus.

26 *Tridentinum Sess. 14. c. 7. non comprehendit Regulare.*

27 *Pius IV. in revocatione Maris magni non derogavit Regularibus privilegia absolvendi in reservatis.*

28 *Gregorius XIII. nec alius Pontifex regularibus privilegia absolvendi in re, servatis derogavit.*

29 *Regulares hujusmodi noviori jure habent confirmata privilegia absolvendi à reservatis dum sint ab Episcopis approbati.*

1 POst contritionem, confessionem, & satisfactionem, sequitur absolutio Sacramentalis, pro qua Magus hæreticalis debet recurrere ad proprium parochum, etiamsi sit reconciliatus ab inquisitoribus, D. Thom. *in Sentent.* 4. *dist.* 18. *q.* 2. *art.* 2. Abb. *in cap. de his, de accusat. n.* 4. Azpilquet. *in c. Sacerdos, num.* 94. *de pœnit. dist.* 6. *& cavetur expressè in Instruct. Matrit. ann.* 1561.
2 *cap.* 7. † Illi enim solum à censura absolvunt, peccata autem actualia non remittunt, quorum judex parochus est nisi aliter reo sit privilegio provisum, vt post alios tradit Maroto *de iure quæ-*
3 *sito, lib.* 3. *cap.* 16. *n.* 23. † Quantumvis sit in necessitate constitutus, nam licet in hoc casu necessitatis peccata audiendi etiam laico permissum videatur *in cap. quod quidem* 1. *quæst.* 1. *cap. quem pœnitet* 87. *de pœnit. dist.* 1. Glos. *in c. pastoralis*, §. *præterea de officio ordinandi*, quin & baptizare, *cap. in necessita-*
4 *te, dist.* 4. *cap. diaconos, dist.* 95. † Secundum tamen est, quod licet baptismus sustineatur, quia nudum ministerium exercet; confessio tamen non ita, nam licet peccata audire permittatur, non tamen tenet absolutio, quia pertinet ad clavium potestatem, quæ laico est denegata, *cap. omnes, cap. nova quidem de pœnit. & remiss.* Gonz. *in reg. S. Cancell. gl.* 6. *n.* 51. Soto *in* 4. *dist.* 18. *q.* 4. *art.* 1. Navarr. *in Manual. cap.* 21. *n.* 41. Trid. *sess.* 14. *c.* 6. *& sess.* 23. *c.* 15.

§ Ad quam quidem absolutionem 5
præmittendum est an Magus aliquem fidei errorem in mente foverit, scilicet, quod Dæmon sit omniscius, vel omnipotens; aut quod Sacramenta Ecclesiæ non sint vllius efficaciæ, vel quod vim habeant ad maleficij operationem, vel quid simile hæreticum, nam prius ab excommunicatione absolvendi sunt, etiamsi in mente tantum admiserint errorem, vt docet Rojas *de hæretic. part.* 1.
ex n. 267. †. Hæreticus enim omninò 6
occultus, & mentalis in excommunicationem incidit. Abb. *in proœm. Decretal. n.* 6. *& in cap. extirpandæ*, §. *quia vero, n.* 21. *de præbend.* & Felin. *in cap. si vero n.* 1. *de sent. excommunicat.* Cardin. *in Clem. vnica* §. *verum n.* 7. *de vsur.* Felin. & Anan. *in cap. fin. de hæretic.* Albertin. *de agnoscend. assert. q.* 33. *n.* 27.
29. *&* 32. † Nam per solum errorem in 7
intellectus causatum per malam electionem contrahitur crimen hæresis, etiamsi per opus exterius, vel loquelam, vel signa, vel per scripturam non fuerit perventum ad actum exteriorem, *cap. excommunicavimus*, §. *credentes de hæretic. c. quicumque eod. tit. lib.* 6. Glos. *in Clem.* 1. *ver. ipso iure de hæret. & in cap. cogitationis, de pœnit. dist.* 1.
† Si autem tales Magi errorem non 8
foverint in mente, quantumvis horrenda crimina perpetraverint, non sunt in foro conscientiæ hæretici censendi, sicut ij, qui contra fidei dumtaxat professionem, & per sacrilegia mortaliter peccarunt, Archiep. Florent. *in Summ. p.* 2. *tit.* 12. *c.* 5. §. 1. Castro *de hæretic. lib.* 1. *c.* 1. Lapus *in allegat. hæresis* §. 2.
Rojas *de hæretic. p.* 1. *ex n.* 316. †. Li- 9
cet aliud videatur dicendum in foro fori. Nam cum illic ex malis factis malam intentio

intentionem præsumat facientis, *l. si non convitij, C. de iniur. c. 1. de præsumpt.* merito illos punit, vt diximus *lib. 3.* . 9. quia ea quæ sunt animo, improbabilia sunt, Innocent. *in cap super eo de renunciat.* quia Ecclesia non iudicat de occultis, *cap. sicut tuis, cap. tua nos de*
10 *Simonia.* † In foro autem animæ quia de conscientia tantum quæritur eius dicto solo statur, *l. Teo pompus, ff. de dote prælegat. l. fin. Cod. ad l. Iul. Repetund. cap. fin. de voto, cap. mulieri de iureiuran. cap. in nostra de procurat. cap. statutum, §. assessorem de rescrip. lib. 6.*

11 ¶ Attendere tamen oportet an incurrant in aliam censuram Ecclesiasticam, veluti si maleficium præbuerint clerico, vel religiosæ personæ, quibus prospecta volunt Pontifices, *cap. si quis suadente diabolo 17. q. 4.* DD. *in cap. cum*
12 *illorum de sent. excommunicat.* † Ex quo sequeretur notabilis læsio, ratione cuius incurrerent ipso iure in excommunicationem violentæ manus in clericos iniectionis reservatam Pontifici, Covarru. *in cap. alma mater, p. 1. §. 1. n. 9. de sent. excommun.* Nicol. Plotus *tract. de Censur. §. 6. ex num. 1.* Guttier. *lib. 1.*
13 *Canonic. qq. cap. 5. ex num. 11.* † Nam in hac censura non solum incurrunt, qui violentas manus in clericos, & Ecclesiasticas personas intulerint, sed quovis modo eos lædentes, Covarru. *lib. 1. variar. cap. 11. ex num. 5.* Medices *in Summ. peccati, p. 2. tit. 9. q. 78.* Plaza *de delict. c. 1. ex n. 28.*

14 ¶ Et quia in his censuris Pontifici reservatis cuilibet Sacerdoti non competit ius absolvendi, ideò distinguendum est in confessione rei ad mortem damnati; & alterius sponte confitentis non condemnati, nam cum ille censeatur in articulo mortis, quoad hoc positus, vt tradunt Soto *in 4. dist. 18. art. 4.* Canus *de pœnit. cap. 3.* Navarr. *in Ma-*
15 *nual. c. 2. n. 9.* † A confessore quolibet poterunt absolvi à quibuslibet censuris etiam reservatis, quia in mortis articulo omnis cessat reservatio, *cap. pastoralis, §. praterea de offic. ordin. cap. fures, de furt. cap. fœlicis de pœnitent. lib. 6. c. cupientes de pœnit. in Clement. cap. inter cuncta, §. duos de privileg. in Extravag.* Trident. *sess. 14. de pœnit. cap. 7.* † Se- 16
cus est quoad alios, qui non sunt in mortis articulo, nam licet dum crimen est occultum eius absolutio Episcopis videatur delata ex Concil. Trid. *sess. 24. de Reform. cap. 6. idem in hæresis crimine in eodem foro conscientia eis tantum,* scilicet, *sit permissum.* † Prædicta 17
Concilij dispositio reformata est à Pio V. & Gregor. XIII. Pontif. Max. & dominis Inquisitoribus ea potestas demandata privativè, vt tradunt Vival. *in candelabr. Eccles. tit. de absolut. ex n. 13.* Guttier, *in d. c. 13. n. 30.* † Quamvis ve- 18
rum sit ex virtute Trident. *d. sess. 14. c. 7.* Episcopos sibi reservare veneficia, sortilegia, maleficia, & incantationes, dumtaxat tamen secuto effectu, & quoad actus exteriores ex receptiori sententia, Paludan. apud Sylvest. *v. casus, q. 5.* Ant. *p. 3. tit. 17. cap. 11.*

¶ Dubium tamen est, quod ab om- 19
nibus movetur, an Mendicantibus ordinibus virtute suorum privilegiorum, etiam Maris magni, quibus eis permittuntur quoscumque, & undecumque ad eos venientes absolvere à cunctis peccatis, & censuris (etiam Pontifici Maxim. reservatis) exceptis iis, quæ in Bulla Cœnæ Domini continentur: An inquam eis liceat absolvere à reservatis Episcopo casibus, per Concilium Tridentinum? cuius negativam partem tenuerunt, Episcopus Felician. *de Censur.* Vivald. *in candelabr. tit. de absolut. num. 52. edit. 5.* † Sed contraria 20
sententia verior est, nempe ex tali privilegio posse etiam absolvere à censuris Episcopo reservatis, quam Vivaldus

ibi, n. 27. 32. *&* 35. tribuit *Navar. Fumo, Henriq. & Medina*, nam in ea veniunt Ambr. Carolus *in disput. de minist. Sacram. confess. art.* 16. *&* 91. † Nā cum Pontifex potestatem absolvendi habeat reservatam Episcopis, & per huiusmodi privilegia concedat Religiosis, & quasi deleget suam absolvendi potestatem, *arg. Clem. super cathedram de sepult.* Glos. *in cap.* 7. *de pœnit. in* 6. † Videtur similiter concessisse casus Episcopales, quæ absque dubio minores sunt casibus Pontificiis, quia plus conceditur, quod minus est non denegatur *cap. cui conceditur de reg. iur. in* 6. † Et
3 ita virtute Bullæ Cruciatæ, & quarundam sodalitatum quibus datur licentia eligendi confessorem, qui eos absolvat ab omnibus peccatis, tribuunt licentiam ei, quem isti legerint, sic eos absolvendi, à casibus Episcopalibus, vt docent; Navar. *in Manual. cap.* 27. & Vivald. *vbi supr. num.* 37. *&* 52. † Quod multò magis tribuendum est Religiosis ipsis, qui tale privilegium à Sede Apostolica immediatè obtinuerunt, quia nec Concilium Tridentinum, nec Gregor. XIII. nec alius Pontifex privilegia hæc quoad omnes vbique Religiosis apertè revocarunt, vt erat necessarium secundum Vival *ex d. num.* 37. † De Concilio Tridentino patet quod *d. sess.* 14. *c.* 7. tantum tribuit facultatem Episcopis sibi casus reservandi, quoad suos substitutos, sed Regulares isti non sunt eorum subditi, sed immediatè subjiciuntur Sedi Apostolicæ, ergo &c. † Quoad Pontifices apparet, quod Pius IV. in Bulla sua inserta Concilio, hoc privilegium minimè tollat, eo quod Mare magnum revocaverit, quoad ea in quibus repugnat statutis sacrosancti Concilij, quia non reperitur Religiosos huiusmodi, quoad Ordinarios subjicere, nec ista revocare privilegia. † Nec Greg. XIII.
in prædicta Bulla, nec alius Pontif. talia 27
privilegia vsquam revocavit, vt tradunt idem Vivald. *num.* 44. Maroto *de iure quæsito lib.* 2. *cap.* 9. *ex n.* 11. † Imò 28
privilegia quædam concessa per Pium V. quæ Religiosos videtur restringere, hæc de quibus agitur in suo robore relinquit, cum illa ad ius commune, & veteres constitutiones revocaverit, quo religiosi facultatem habent ab omnibus his casibus absolvendi, *Clem. dudum de sepultur.* dummodo sint ab Episcopis approbati, Trident. *sess.* 14. *d. cap.* 7.

CAPVT VI.

De absolutione privilegiata.

SVMMARIVM.

1 *Confessor electus ex virtute Bullæ Cruciatæ valet absolvere ab hæresi secundum alios.*

2 *Confessor valet absolvere percussorem clerici virtute Bullæ Cruciatæ.*

3 *Confessor nullo Iubilæi vel litterarum Apostolicarum obtentu hæreticum pœnitentem absolvere valet.*

4 *Generali concessione non veniunt quæ quis non esset verosimiliter concessurus.*

5 *Absolutio à quacumque excommunicatione à Romano Pontifice concessa ad alicuius beneficij collationem non comprehendit hæresim.*

6 *Hæresis crimen licet non reperiatur exceptum in Iubilæi vel aliis litteris, trahitur ad similes.*

7 Cap. quamvis, de sententia excom. *quoad extensionem explicatur.*

8 *Extensio facultatis iuris communis & privilegii plurimum differt.*

9 Cap. quamvis de sent. excom. *quatenus*

tenus quis impeditur accedere ad Pontificem.

10 *Semel absolutus non est amplius molestandus.*

11 *Absolutus virtute Iubilai potest inquiri ab externis iudicibus.*

12 *Pontifices per Iubilaum solum remittunt qua ad animarum sunt.*

13 *Absolutus à Pontifice donec Curia externa fuerit satisfactus potest inquiri.*

14 *Absolutio ad iudicium externum debet fieri compositio pecuniaria cum Datario.*

15 *Baptismo omnia crimina abluuntur.*

16 *Baptismum non tollit actionem exteriorem.*

17 *Crimina misti fori per punitionem unius non tollitur in alio actio.*

1 SEd an Confessor electus ex Iubilæi, vel litterarum Apostolicarum (quas Bullas vocamus) privilegio, absolvere valeat pœnitentem ab hac excommunicatione, controversum est: quia absolutio huiusmodi etsi sit Romano Pontifici reservata, suas vices tali confessario remittit, ut à quocunque (etiam sibi reservato) absolvat crimine; exceptis quibusdam, quarum nullum est hæresis: & sic exceptio firmat regulam in contrarium, *l. quæsitum.* §. *denique ff. de fund. instruct. l. nam quid liquidè* §. *fin. ff. de pœn. legat.* † Nam
2 Confessor indultu Pontificis percussorem clerici valet absolvere ab excommunicatione Canonis, ex quibusdam casibus exceptis, *cap. quamvis de sent. excommunicat.* quæ Romano Pontifici est reservata, *Can. si quis suadente*, 17. *q.* 4. & sic ab hæresi & aliis reservatis concludunt Abb. *in cap. de cate de sent. excommunicat.* Felin. & alij *in d. c. quamvis*, & fatetur communem, Sylvest. *in sum. ver. absolutio* 4. *dub.* 4. †
3 Quibus non obstantibus contrarium verius est, nempè, non licere talibus Sacerdotibus pœnitentes huiusmodi ab hac excommunicatione absolvere, quibuscunque Iubilæi, vel litterarum Apostolicarum obtentu, quamvis eis à quacumque excommunicatione maiori, vel minori absolvendi potestas concedatur, ut tradit Florent. *p.* 3. *tit.* 24. *cap.* 77. §. 1. † Quia in generali concessione non 4
veniunt ea, quæ quis non esset in specie verosimiliter concessurus *cap. in generali de reg. iur. lib.* 6. & ibi Glos. allegat *tex. in cap. frater noster* 16. *q.* 1. Non enim generalis concessio Papæ facta legato extenditur ad casus fidei, ut probat Marot. *de iure quæsito lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 15. † Et ita absolutio ab excom- 5
municatione quacumque per Romanum Pontificem concessa ad alicuius beneficij Ecclesiastici collationem non extenditur ad excommunicationem hæresis, ut tradit Felin. *in cap. Apostolica col.* 1. *de exceptionib.* ubi testatur ita fuisse decisum ab Innocent. VIII. per quandam regulam Cancellariæ.

¶ Neque obstat in his Iubilæi, & 6
aliis litteris inter casus exceptos non reperiri hanc excommunicationem, quia casus illi excepti ad similes trahuntur, *cap. cum dilecta*, & ibi Abbas & Decius *de confirmat. utili, vel inutili cap. ad audientiam, de cleric. non residentib.* Bald. *in cap. post translationem de renuntiat.* Glos. *in l.* 1. *C. de condict. indebit. & in l. fin. C. de revocand. donat.* Felin. *in cap. quoniam frequenter ut lite non contestat.* † Neque minus obstat, *d.* 7
cap. quamvis, quia argumentari non potest ex eius ratione ad alias, ut docet ibi *Innocent. Ancharran. Cardinal. Abbas & Raven.* † Quia tractatur 8
de extensione facultatis iuri communi concessa, hic vero de extensione privilegij extra ius commune dati, quod plurimum differt, ut per Fortun. *in l. Gallus* §. *& quid si tantum ff. de liberis.*

& posth. col. 70. Felin. *in cap. postulasti de rescript. num.* 13. † Quinimò *d. cap.*
9 *quamvis*, solùm agit de absolutione concedenda per inferiorem à Principe quotiens excommunicatus aliqua ex causa iusta impeditur accedere ad Romanum Pontificem pro absolutione obtinenda, quod in nostro casu cessat, ut docet Maroto *d. cap.* 13. *ex num.* 42.

10 ¶ Sed ex his dubitari solet an absolutus à Confessore, cui tales litteræ absolvendi potestatem dederunt, possit inquiri à Dominis hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, vel aliis iudicibus temporalibus, quando crimen non est hæreticum, & videtur dicendum, quod non: quia semel absolutus, non est amplius molestandus *c. de his de accusa-*
11 *tionibus.* † Sed nihilominus tenendum censeo, quod talis absolutus poterit iterum à suis externis iudicibus in foro contentioso inquiri, & puniri non obstante prædicta absolutione: nam hæc ad satisfactionem divinæ offensæ dirigitur, posterior verò necessaria est ad publicam vindictam Glos. *communiter recepta in d. cap. de his de accusat.* Hostiens. & Immol. *in cap. tua de procurat.*
12 † Nam Summus Pontifex per Iubilæum, aut alias Bullas non videtur committere ea, quæ ad forum contentiosum concernunt, sed tantum ea, quæ ad pœnitentiæ forum, & conscientiæ purgationem expectat, ut ex stylo Curiæ Romanæ docet Paul. Parisius *cons.*
13 67. *n.* 22. *lib.* 4. † Et ita licet à Romano Pontifice absolvantur, donec Curiæ exteriori fuerit satisfactum, & damnum parti læsæ, cui maleficium intulerit, procedendum est adversus eum, tam officio iudicis quam ad instantiam fiscalis, vel accusatoris ut tradunt Ant. Corduba *de indulgent. q.* 40. Covar. *li-*
14 *bro 2. variar. cap.* 10. *ex num.* 3. † Nam per absolutionem huiusmodi hæc nequaquam remittuntur, cum nulla fiat compositio cum Romanæ Curiæ Datario, pecuniaria quidem, quæ fieri solet, quotiens ad iudicium exterius aliqua dispensatio in Romana Curia expeditur, ut docet Ludou. Gomez *in reg. Cancellar. de non iudicando iuxta formam supplicat. q.* 14. *num.* 3. † Cum 15
etiam si Baptismum sacrum recipiat quo crimina omnia abluuntur, Glos. *in cap. quod autem*, 31. *q.* 1. *& in cap. sine pœnitentia, de consecrat. dist.* 4. † Quoad 16
exterius, & iudicialis fori accusationem minimè tollatur actio, Abbas *in d. cap. de his* & ibi Glos. Cardinal. *in Clem.* 1. §. *sane q.* 14. *de usuriis*, Decius *in cap. quæ in Ecclesiarum col.* 7. *de constit.* & dicit communem Ananias *in d. cap. de his.* † Nam etiam in crimine 17
mixti fori per absolutionem unius non tollitur in alio accusatio, ex receptiori sententia praxi recepta, *cap. fœlicis* §. *per hoc de pœnit. in* 6. quem ad hoc commendat Abb. *in cap. tua de procurat. & in cap. de his criminibus de offic. ordin. & in cap. cum sit generale de foro compet.* Bald. *in l. placet C. de sacros. Eccles. & cons.* 260. *libro* 3. Covarruvias *dict. cap.* 10. *numer.* 6.

CAPUT VII.

De Sigillo Confessionis.

SUMMARIUM.

1 *Sigillum confessionis post mortem in crimine hæresis non teneri secundum alios.*

2 *Sigillum confessionis post mortem teneri ex authoris sententia.*

3 *Sigillum confessionis in hæresis crimine & læsæ Majestatis teneri.*

4 *Sacerdos tenetur servare, quæ plena confessione accepit, non quæ promissione secreti.*

5 *Sacerdos*

5 *Sacerdos in delictis committendis potest revelare secretum ne fiant.*

6 *Favore boni publici possunt secreta revelari.*

7 *Promissio sub secreto sigilli, facere nequit, ut quod sigillum non est id facile fiat.*

8 *Delicta committenda quando confitens statuit perficere, tenetur confessor revelare secundum alios.*

9 *Confessor non potest revelare etiam proditionem Reipublicæ.*

10 *Confessor in huiusmodi casu quid facere possit.*

11 *Sigillum confessionis non teneri quādo pœnitens habet plures socios per quos possit crimen perfici tenent alii.*

12 *Sigillum confessionis non teneri quādo confitens se emendare nequit secundum alios.*

13 *Sigillum confessionis in his casibus teneri secundum authoris sententiam.*

14 *Clementis VIII. decretum ut notitia de peccatis in confessione habita ad externam gubernationem non utantur.*

15 *Sacerdos neque à Papa potest compelli ad revelandam confessionem.*

16 *Sacerdos si compellatur ad revelandam confessionem poterit iurare se illam non audivisse.*

17 *Iudex ex peccatis à confessore revelatis non potest reum nec quæstioni subiicere.*

18 *Accusatio orta ex sigilli violatione non gravat reum quia debet absolvi.*

19 *Sacerdos revelare potest confessionem ex licentia pœnitentis.*

20 *Pœnitenti licitum est renunciare ius pro se introductum.*

21 *Confessori ad hoc ut credatur de licentia pœnitentis quæ requirantur.*

22 *Confessarius potest revelare quæ aliūde accepit in delictis committendis.*

23 *Confessor quæ aliunde accepit extra confessionem revelat etiam in commissis.*

24 *Confessori non creditur se extra confessionem scivisse nisi probet.*

25 *Confessor violans sigillum confessionis quibus pœnis afficiatur.*

Sigillum confessionis traditur à plerisque non teneri post mortem pœ- 1
nitentis confessores ad eius observationem, nec vivente reo, quando est crimen hæresi admixtum, & non vult pœnitere, Alberic. *in rub. C. de hæretic. n.* 8. Palat. Rubeus *in repet. capitul. per vestras notab.* 3. §. 26. *num.* 9. unde versiculus.

Est hæresis crimen, quod nec confessio celat.

Sed hæc sententia neutro casu vera 2
est, quia tale sigillum, ut ante rei mortem, sic eo mortuo servandum, quia moriendo ius famæ suæ non amisit, Tiraquel. *tract. cessante caus.* † Vimque 3
æqualem habet in omni crimine quantumvis enormi, ut etiam in crimine hæresis, & læsæ Maiestatis tradunt Gigas *lib. 2. de crim. læs. Maiest. tit. qui accusare poss. q.* 18. Ant. Gabr. *l.* 7. *concl. fin. nu.* 17. Arbertin. *de agnoscend. assert. Cath. q.* 25. Soto & Richard. *in Sent.* 4. *dist.* 21. † 4
Quod verum intellige in iis, quæ Sacerdos plena confessione accepit non tamen in aliis, quæ ei sub promissione secreti, & sigilli confessionis tradita sunt, etiam genu flexo, & facto signo crucis nam si in testem producatur debere illud revelare in iudicio communis est Canonistarum Gabriel. *ubi proximè. dict. concl. fin. n.* 16. Abb. & reliqui *in c. omnis utriusq; sexus, de pœn. & remission.* Gom. *l.* 3. *c.* 13. *n.* 9. † Nulla facta diffe- 5
rentia inter delictū cōmissū & cōmittēdum, ut volunt alij, quod quando causa est

est integra potest Sacerdos, quo securius & cautius fieri possit revelare confessionem, cui proderit, ne tale crimen perficiatur, Gigas *d. q.* 18. *n.* 11. Covarr. *in* 4.*p.*2.*cap.*8. §. 12. *num.*10. Salcedo ad Diaz *in Prax.c.*109.Medin. *p.* 2. *Institut. confess.c.* 4. † Quia hæc sententia reiicitur ab aliis, nam qui se obligat sub secreto tali æque se obligat ad committenda, & commissa, sed Ecclesia propter publicum bonum velle irritari promissionem illam quoad crimen committendum, quia favor boni publici cessat ordinariè, quoad crimen commissum, vt fatentur Menoch. *lib.*1. *de præsumpt. q.*89.*n.*17. Farinac. *tom.*1. *quæst.* 51. *n.*115.

¶ Sanè quidem promissio illa sub secreto sigilli facere nequit, vt quod sigillum non est, id facilè fiat, sed obligat solummodò, more promissorum aliorum de secreto observando, quorumvis se in detrimentum Reipublicæ contra equum & bonum nequit porrigere, Soto *in* 4.*dist.*18. *q.*4. *art.* 5. Ludovic. Lop. *p.*1. *instruct. conscient. c.*37. Guttier. *lib.* 1. *canonicar. qq. c.*11. *num.*47.
8 *&* 48. † Atque ita quoad delicta committenda quando quis non vult abstinere, aut resipiscere, sed crimen statuit perficere, ea posse à confessore revelari
9 tenuerunt post Abb. & Innocent. *in d. c. omnis vtriusque sexus*, Gabriel. *d.con-clus.fin.n.*7. Menoch.*de Arbitr.cas.*180. *n.* 21. † Sed hæc sententia periculosa est non minus quam superior, vt quæ retrahit homines à confessione, & quæ portam pandit sigilli violationis; nisi dumtaxat in eo, qui non haberet animum confitendi, sed consilij petendi, aut confessorem seducendi: non tamen in eo, qui confitendi mente accedit, & se clavibus subdit, & absolutionem petit, quia tunc, nec Reipublicæ quidem proditionem licet detegere, vt docent D.Thom.Soto, Durand.& alij *vbi sup.* Navarr. *in c.penult.* §. *Sacerdos de pæn. dist.* 6. *ex num.*120. Farinac. *d.q.*51. *ex num.* 110. † Quod quidem tantum locum habet, quoad veram revelationem, 10
non quod nequeat Sacerdos, Magistratus, & Episcopos monere, vt super gregem suum vigilent, civitatem custodiant, & similia in genere, vt tradit August.ad Angel. *de Malefic. ver.* che hai tradito la tua patria, *n.*18. *cum aliis* per Cened. *collect.*60. *ad Decretum,n.*5.

¶ Item quando pœnitens habet plures complices, ipse tamen pœnitet & 11
metuat quod per socios crimen perficiatur, tenuerunt nonnulli, quod tunc, vt damno futuro succurratur posse confessorem crimen revelare, etiam illo non consentiente, vt ex multis tradit Farin. *vbi sup. num.* 101. † Aut quando reus nolit pœnitere, nec se emendare, non teneri confessorem servare sigillum, quia vera confessio dici nequit, tradiderunt Gabriel. & Menoch. *vbi sup.* Gigas, *d. q.* 18. August. ad Angel. *d.n.*18. Bonacossa *in suis comm.p.*1. *ver. Sacerdos potest revelare.* † Quorum neutris assentior, nam ad hoc, vt sit vera 13
confessio sufficit, quod pœnitens animo accedat confitendi, & clavibus se subjiciat, ad hoc vt Sacerdos obligatus maneat ad sigillum, quamvis pœnitens complices habeat, quorum crimen non attenditur, vt tam altum sigilli ministerium violetur; nec æquitas, aut religio huius Sacramenti patitur, vt qui fidem habuit, suaque arcana credidit confessori vlla ex causa decipiatur, vt benè notat Navarr. *in d.cap. Sacer, ex n.*144. † Quare rectissimè S.D.N.Clem.VIII. 14
ann. 1592. die 26. Maij decreto præcepit superioribus regularium, vt diligentissimè caveant ne notitia de peccatis in confessione habita ad exteriorem gubernationem vtantur: quæ licet ligare, dumtaxat, videatur eos, ad quos scripta, omnes absque dubio obligat, quia

quia omnes tenentur sigi um non vio-
lare, quantumvis rationabili causa, vt
tenet D.Th. *in addit.ad p.3.q.11.art.1.*
15 ¶ Nec potest ad revelandum Sacer-
dos cogi, nec à Papa quidem, & multo
minùs à quovis alio, vt fusè docent, Be-
roius *q.12.n.2.* Gigas *d.q.18.n.§.* Vival.
in Candelabr.tit.de sigillo confess.ex n.11.
Victoria *de Sacram.confess.ex n.183.* Na-
16 varr. *in Manual.c.8.ex n.4.* † Et si com-
pellatur posset dicere se hoc in confes-
sione non audivisse, vel sibi reum non
fuisse confessum, & hæc omnia iura-
mento firmare, quia non scit, vt purus
homo, sed vt vices Dei gerens, vt notat
Navar. *d.cap.8.n.19.& in d.§. Sacerdos,*
n.142. Gigas *q.18.n.4.* Gomez. *tom.3.*
c.13.n.9. Masc. *de prob.lib.1. in præfat.*
q.5.n.51. Marta *de iurisdict.p.2.cap.14.*
17 *n.88.* † Nec iudex ex eis quæ à tali sa-
crilego sigilli violatore accepisset, aut
ex scripto peccata commendata, vt con-
fiterentur, cognovisset, aut ab aliquo
auscultante pœnitentem intellexisset,
posset minimè ad torturam eum con-
demnare, vt præter Gom. *d.n.9.* Masc.
vbi prox. lib.2.concl.377.n.1.& 3. Me-
noch. *lib.1. de præsumpt. q.89. n.26. &*
18 *27.* † Imò etiam si iam illud condem-
nasset testibus convictum, & postea in-
telligeret totam delationem vel accusa-
tionem ortam ex sigilli violatione, de-
beret damnatum absolvere, & dimittere,
vt etiam tenent Authores proximè cita-
ti, Soto *in 4. dist.18. q.4. art.5.*
19 ¶ Duo tamen casus sunt in quibus
licitum est revelare in confessione au-
dita, & primus est quando pœnitens li-
centiam Sacerdoti revelandi concessit
vt per text. *in c.significasti, de adult.* tra-
dunt Scholiast. *in Sent.4.dist.11.& 18.*
Navar. *in Manual.c.8.n.15.* Covar. *in 4.*
p.2.c.8.§.12.n.11. Mascard. *d.concl.377.*
20 *n.10.* † Quia pœnitenti licitum est re-
nunciare ius pro se introductum, *l. ge-*
neraliter, §.in his, C.de secund.nupt. l.
quod favore, C.de legib. quod ob gratiam
de reg.iur. lib.6. † Dum ad hæc constet 21
de licentia pœnitentis, non implicita,
nec interpretativa: sed clara, & patenti,
aut Sacerdos qui de illa asseverat sit
bonæ famæ, & mediante iuramento
confirmet, se talem licentiam obtinuisse,
& pœnitens ei non contradicat, vt tra-
dunt Mascard. *vbi sup.concl.1286.* Ant.
Gabr. *lib.1.commun.tit.de testib.concl.1.*
n.28. Aug. Beroius *q.12.*
¶ Secundus casus est, si Sacerdos id 22
aliunde, seu alia via extra confessionem
ante, vel postea resciverit, quem admit-
tunt in delictis committendis Abb. &
alij relati ab Aug. ad Ang. *vbi sup.* Farin.
d. q.51. † Sed idem etiam in commissis 23
censent communiter Theologi Bonau.
in Sent.4.dist.21.art.2.q.3. Sot. *d.dist.18.*
q.4.art.6. & Iuris periti Navar. *in d.cap.*
Sacerdos, & in Manual d.c.8. n.15. Vi-
vald. *in Cand. l. tit.de sigil.confess. n.34.*
Gutt. *lib.1. Canon.qq.c.11.n.74.* Salc. ad
Diaz, *c.109 f.369.* Lud. Lop. *in p.3. In-*
struct.conf.c.37. † In quo nota non cre-
dendum Sacerdoti dicenti se extra con- 24
fessionem rescivisse, quantumvis proba-
tæ vitæ sit, nisi id probet, in quo si suc-
cumbat extraordinarie punitur, arbitrio
Iudicis, vt tenent Navar. *vbi prox.* Masc.
d.concl.377.n.5.& 6. Far. *d.q.51. n.107.*
† In aliis autem Sacerdos sigillum con- 25
fessionis violans deponitur, & in carce-
rem monasterij detruditur, *cap. omnis de*
pœnit. & remis. Aliquando iussi fuere à
Pontificibus degradari, & pœna mortis
affici, vt de quodam refert Episc. Felic.
lib. de degrad.c.14. † De aliis pœnis quæ 26
hodie violatores sigilli mulctantur tra-
ctant DD. *in d.c.omnis.§.caveat, de pœn.*
Salce. ad Diaz *in Prax. c. 102.* Lancel.
Conr. *in temp. iud.lib.2.c.12. n.17.* Na-
var. *d.c.8. ex n.4.& in c.18. n.51.* Lud.
Lop. *d.c.37.* Menoc. *de arb.cas.414.* Gig.
de crim. Maiest.d.li.2.q.18.ex n.1. Mascard.
d.concl.377.ex n.2. cum aliis per
collect.60. ad Decret. n.1. & collect.75.
ad Decret. n.1. & collect. 101. n.5.

DEFENSA ENFAVOR DE LOS LIBROS Catolicos de la Magia.

DE EL LICENCIADO DON FRANCISCO Torreblanca Villalpando Presbitero, Abogado de los Consejos, de su Magestad, i de su Real Chancilleria de Granada.

PROCEMIO.

1 NO trato en esta defensa de escusar mis faltas, por que no seria acertado pensar estar sin ellas, no aviendose escapado ninguno; o ia porque la embidia no perdona à nadie, o ia porque como dize el Emperador *in l. 2. §. si quid autem, Cod. de veteri iure enuclead. omnium habere*
2 *memoriam, & penitus in nullo peccare, diuinitatis magis, quam mortalitatis est.* † Trato de defender la verdad por medio de tantas injurias indevidas, i no verdaderas, hijas de vn parto, de quien dize el Real Propheta psalm. 7. *Ecce parturiit iniustitiam, concepit dolo-*
rem, & peperit iniquitatem. † I aunque 3
en materia tan alta, i superior, como la destos libros, tenian escusa los trompezones que pudiera hablar el curioso, por ser mas ordinarios, i menos culpables, en quien va corriendo por montes de dificultades, que en quien va arrastrando por lo llano; Plin. *lib. 9. epist.*

ad Luperc. Frequentior currentibus quam reptantibus lapsus, sed his non labentibus nulla laus, illis non minima etiam si labantur. † Ha sido Dios servido, que estando tan en jerga, como se ha visto, pues tubo necessidad el Consejo de mandarlos trasladar, no ayan hallado otra cosa, en que reparar los contrarios sino estas advertencias llenas de errores conocidos del Heresiasmo, i Atheismo que andubo sagaz en no firmarlas el
5 curioso, pues no dexara de quemarse, sino los pies, las plumas. † Lo que entonces respondi, saldra agora, no porque me de cuidado la impugnacion, que bien se como se ha recebido entre la gente docta, sino porque los que no lo son tanto, tengan conocimiento de la verdad, y no se enganen por nadie, que es pecado necio, condenado en el Evangelio por S. Marc. *cap. 13. Videte*
6 *ne quis vos seducat.* † Bien se que eran menester mas fuerças, que las mias, porque no contiendo con hombres de carne ne i sangre como io, sino con espiritus levantados por essas regiones del aire: San Pablo ad Ephes. cap. 6. *Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem, sed adversus mundi rectores, tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* † Porque como
7 en estos libros trato solo de defender la honra de Dios, i nuestra sagrada Religion, contra los embuestes, i mentiras de Sathanas, sintiendo el dano que se le hazia con ellos, puso todas sus fuerças en desacreditarlos, que hasta esto tubo esta obra de grandiosa, pues sugun Horat. *lib. 2. Od. 10.*

Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus, & celsæ graviore casu
Decidunt Turres, feriuntque summos
Fulmina montes.

8 I aunque no se dio razon a los principios, mas que de aver falseado mis proprios libros con las nuevas adiciones que les hazia despues de la licencia del Consejo, no aviendo lei que lo prohiba ni ser punible donde tan patentemente faltava el dolo, interes i peri vicio de tercero DD. *in l. damus C. ad legem Cornel. de falsis.* Bart. *in l. si quis legatum D. eod. tit. numer. 2.* Iul. Clar. *lib. 5. Receptar. §. falsum num. 35.* Menoch. *de Arbitr. cas. 306. ex numer. 22.* Farinac. *de falsit. q. 150. p. 12. ex n. 140.* † despues de averme cõdenado 9
por ello, i mandado salir de la Corte, como embiassen los libros al señor fiscal del Consejo, sobre impedir la licencia, i privilegio que io tenia para imprimirlos, diose en decir tanto mal dellos, que no se dava lugar a oirme, porque esta parece, que fue su pretension, segun que con espiritu profetico dixo Isaias cap. 30. *qui dicunt videntibus nolite videre, & aspicientibus nolite aspicere, loquimini nobis placentia, videte nobis errores.* † Pudo tanto 10
esto, i el autoritad de la cosa juzgada, por jvezes tan superiores, como los señores Alcaldes de la Casa i Corte de su Magestad, que nadie se atrevia aun a informar de mi justicia, hasta que rompiendo con dificultades, me bolui a la Corte, i hablando al señor Presidente de Castilla sobre el caso, que a la sazon era el señor Marques de Valle, que està en el cielo, medio este memorial de Advertencias, que dixo le aviandado contra mis libros, mandandome que satisfiziesse. † I aviendolo 11
hecho lo menos mal que pude, segun dio lugar la inquietud, que suele causar todo esto, su Señoria ilustrissima lo vido, e hizo que los viesse el señor licenciado Gilimon de la Mota del Consejo de su Magestad, que a la sazon hacia oficio de Fiscal (a quien sus muchas prendas de nobleza, letras, i santidad tan dignamente han colocado en tan alto puesto) el qual conociendo

mi verdad, con la ſuperioridad de ingenio, con que exorna todas eſtas partes, honrò mis intentos de ſuerte, que aviendo el Conſejo mandado traſladar mis libros de ſu pedimiento, por eſtar mui borrados, con las dichas adiciones, los aprobò, i mandò imprimir ſu Mageſtad, *ſegun conſta de la Cedula Real que eſtà al principio de ellos, firmada de ſu nombre en XXIX. de Noviembre de*
12 *M. DC. XV.* † Con que ſe ha cerrado la puerta a los de balde mal intencionados, pues la aprobacion del Conſejo demas de tener fuerça de lei, comprime con raçon eſtos orgullos: porque como dice el Emperador *in l. fin. C. de legi. Quid enim Sanctius Imperiali eſt maieſtate? vel quis tanta ſuperbiæ faſtigio tumidus eſt, ut regalem ſenſum contemnat, cum & veteris iuris conditores conſtitutiones, quæ ex imperiali decreto proceſſerunt, legis vim obtinere diluci-*
13 *déque definiant.* † Las advertencias ſon eſtas fielmente copiadas de ſu original que por eſtar en romance lo irà tambien la reſpueſta, no como merecia ſu temeridad, porque aunque no ſè con quien hablo, por no tener firma, no ſuelo ofender a nadie en auſencia, i aſſi ſolo al papel reſpondo, que eſtà preſente, porque la intencion de ſu author pudo ſer buena, ſi las obras no lo manifieſtan, enfin hemos de dar bien por mal, pues tenemos tantos exemplos en Chriſto, los que veneramos ſu doctrina, i en ſan Pablo *Corinth. 1. cap. 4. maledicimur, & benedicimus, perſecutionem patimur, & ſuſtinemus.*

ADVERTENTIAS contra los libros de la Magia de Don Franciſco Torreblanca Villalpando.

LA primera, i principal cauſa que ai contra eſtos libros, es el ſer de la Magia, cuio eſtudio es prohibido en la lei de Dios, *Levit. c. 19. Non declines ad Magos, neque ab Ariolis aliquid ſciſcitemini ne polluamini per eos.* I. Hierem. *c. 27. Nolite audire Prophetas veſtros, & divinos, & ſomniatores, & augures, & maleficos.* Por lo qual el Rei Saul mandò matar a los Magos, *Reg. 1. cap. 28. Saul abſtulit Magos de terra, & interfecit eos, qui pythonem habebant in ventre,* I los Reies ſus ſucceſſores que no lo hizieron aſſi, tuvieren todos deſaſtrados fines, porque como dize el *Deuter. c. 18. omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delevit has gentes in introitu ſuo.* I aſſi el deſdichado fin del Rei Manaſſes fue cauſa la Magia, que profeſſava como lo dize la ſagrada Eſcritura *Paralip. 2. c. 33. habebat ſecum Magos, & incantatores, multaque mala operatus eſt coram Domino, ut irritaret eum.* I por eſta cauſa muchos de los Reis de los Hebreos, que ſe dieron a ella murieron mala muerte, como Ochozias *Reg. 4. c. 1.* Iezabel *Reg. 4. cap. 9.* i otros muchos, porque los Iudios ſe entiende, que fueron los autores della i aſſi los Romanos la llamavan *Iudaica ſuperſticion*, ſegun conſta de Vlpiano *in l. generaliter § fin. D. de decurio.* I no ſolo el ſtudio de la Magia es dañoſo, i prohibido pero la demaſiada curioſidad, con que ſe procuran indagar las coſas divinas, como en eſtos libros ſe hace tras cada paſſo, *Eccleſiaſt. cap. 3. Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus.* I mas, que para eſto ſe mezclan de ordinario las coſas divinas con las profanas, contra la determinacion del ſagrado Concilio de Trento *ſeſſ. 4.*

Lo ſegundo, la diſputa de la Magia es inutil, porque todos quantos deli-

ctos ai, o se fingen della, son todos sueños, e ilusiones de el demonio, sin que en ellos aya consistencia de verdad, para poderse proceder en juicio, donde han de constar los delictos con mas claridad, que la luz de medio dia, *l. qui sententiam C. de pœn. l. sciant §. de probat. l. singuli §. de accus.* Porque como dice el Concilio Ancyrano *in cap. Episcopi 26. q. 5. Siquidem ipse Satanas, qui transfigurat se in Angelum lucis, cum mentem cuiuscunque muliercula cepit, & hanc sibi per infidelitatem subiugaverit, illico transformat se in diversarum species personarum, atque similitudines, & mentem, quam captivam tenet in somniis deludens, modo lata, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens, per devia quaque deducit, & cum solus spiritus hoc patiatur infidelis mens hoc non in animo, sed in corpore evenire opinatur.* Lo qual deviera saber, pues es vno de los principales capitulos de causa veinte i seis, que leio en la Catedra de Decreto de Granada, i no sacar libro de los delictos, en que interviene pacto con el demonio, pues el principal, que es la transueccion de los Magos, en que entienden que el demonio los lleva, a sus delitos corporalmente, està condenado por error en el mesmo Concilio, i por tal lo refuta, Alciato *lib. 8. Parerg. cap. 22.* I la experiencia lo ha enseñado de muchas, a quien en el santo Oficio han mandado vntarse con lo que ellas dicen, que suelen, quando el demonio las lleva, i lo que han hecho ha sido adormecerse i quando recuerdan, cuentan muchas cosas de tierras que han andado, siendo el espiritu solo, el que fue, i no ellas, como lo dicen *Abulense sobre el Exod. i el Maestro Espina de Strigib.* I la raçon natural lo manifiesta, pues dicen que van convertidas en aves, no pudiendo el demonio mudar la forma del cuerpo humano en otra cosa, como de los compañeros de Diomedes, que creieron los Gentiles se avian convertido en aves, dice el *cap. nec mirum 26. q. 5. hac omnia magis prastigiis fingebantur, quam rerum veritate complerentur*, i mucho menos lo que dellas se dize, que en figura de gatos, o de otros animales pequeños entran en los aposentos cerradas las puertas, porque el cuerpo humano no puede el dæmonio atenuarlo de suerte, que lo entre por los resquicios, o lo haga invisible, segun lo enseña *el Padre Delrio lib. 2. Magicarum disquis. q. 17.* I assi es todo lo demas que dicen de las hechiceras, de que causan tempestades, porque como dice su Seneca hablado de la lei de las doce tablas, que lo creio como el, *lib. 4. natur. qq. Rudis adhuc antiquitas credebat, & attrahi imbres cantu, & repelli, quorum nil posse fieri tam planum est, vt huius rei causa nullius Philosophi schola intranda sit.* I lo mesmo se puede decir de las enfermedades, i muerte de los hombres, que se les imputa a las hechiceras, por el pacto con el demonio, siendo cierto, que la saludo, o enfermedad consiste de la conveniencia de humores del cuerpo, i assi solas las cosas naturales la pueden mover, como lo dice su Avicena *lib. 1. Fen. 2.* I el pacto, aunque puede obligar al demonio a que concurra, no a que cause enfermedad, ni muerte, porque esta solo pende de la mano de Dios, i no de la Magia, condenada en tantos Concilios, i en la Bula de Sixto Quinto.

¶ Lo tercero, es erroneo lo que dice de la fuerza de las estrellas *lib. 1. de Magia divinat. cap. 7. de divinat. astrolog. n. 13. Potest spreta Dei inspiratione ad bonum, & illuminatione boni Angeli,* duci

duci affectione corporali ad ea , quæ influentia luminari cœli inclinant , vt tam voluntas , quam intellectus malitia , & erroribus involvatur, Sap. cap. 9. *corpus quod corrumpitur aggravat animam , & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*. Esto no pende de la influencia de las estrellas, sino solo de la voluntad i predestinacion de Dios, ni el lugar de la Sabiduria lo prueva, ni otro ninguno de la sagrada Escritura, antes ai muchos en contrario, pues aunque las estrellas le inclinen, i el quiera hacerlo, mientras Dios no quisiere, no hara nada, D. Hierem. c. 10. *Scio Domine quoniam non est hominis via eius, nec viri vt dirigat gressus suos*. Porque la hoja del arbol no se muda sin la voluntad de Dios, *D. Matth. cap. 6. Folium arboris non cadit in terram sine voluntate Patris vestri , qui in cœlis est*, quanto mas ir el hombre contra lo que Dios tiene predestinado, aunque todas las estrellas concurran para ello, pues dice Dios por S. Ioan *cap. 15. Sine me nihil potestis facere*. I esto se prueva claro, porque muchas veces quiere el hombre hacer vna cosa, i no la hace, porque Dios no quiere, *Proverb. c. 16. Cor hominis cogitat viam suam , & Dominus dirigit gressus suos*, porque como dice san Pablo *Cor. 2. cap. 3. Non sumus sufficientes ex nobis , quasi ex nobis cogitare aliquid , sed omnis sufficientia nostra ex Deo est*, i assi se ve en la historia de Balaan, que aviendole alquilado, para que fuesse a maldecir el pueblo de Dios, queriendolo poner por obra, se le trocaron las palabras en la boca, i en lugar de maldecirle, le bendixo *Num. cap. 24*. Porque aunque nuestra voluntad, o nuestro natural, o las estrellas nos inclinen a una cosa, todo lo arrastra la voluntad de Dios, como hablando de la conversion de san Pablo, dice san Augustin *libro primo contra Epistolam Pelag. capite decimonono quod nolentes Deus convertit , & reluctantes*; sin que pudiesse obrar el natural de las estrellas de san Pablo para que dexasse de acudir a su abocacion, pues es llano, que no era buone, segun el mesmo san Pablo ad *Ephes. capite secundo. Eramus natura filij iræ sicut cæteri, Deus autem (qui dives est in misericordia) propter nimiam charitatem suam , qua dilexit nos , & cum essemus mortui peccatis convivificavit nos*. Porque todo lo guia i dispone su voluntad, i la predestinacion, que tiene de ca da vno, sin que pueda ir contra ella, ora sea para bien, ora para mal, *Proverb. capite decimo sexto. Omnia propter semetipsum operatus est Dominus , etiam impium in diem malum*.

¶ Lo quarto dice, *libro secundo de Magia operatric. cap. 2. de Magia artific. numero vigesimo nono. Et quia præfatum Sancti Laurentij Scorialis templum , si fortunarum copia , quæ Salomoni affluit Regi nostro suppeditaret , non dubito quin Salomoni , non solum compararetur, verum etiam superaret*. Lo qual no es cierco porque el Rey nuestro señor tiene mas rentas, que tenia Salomon, de quien dice la sagrada Escritura aver tenido DCLXVI. Talentos *Reg. 3. capite decimo, Paral. 2. capite 9.* que valen segun el computo de su tio el Padre Villalpando *nueve millones ochocientos i ochenta mil i cien escudos de oro de los nuestros*, que deviera seguir, pues supo mas, que no el, quando no a tantos hombres de canas, que lo afirman, a cuia autoridad es disparate oponerse vn moço, pues dixo el mismo Salomon por serlo, *Sapient. capite nono : homo infirmus sum, & exigui temporis , & minor ad intellectum iudicij , & legum* : porque de solas las Indias

dias le viene a su Mageſtad mas en vna flota, que lo que tubo Salomon de renta, sin otros muchos pechos, i contribuciones, que le hacen el maior Monarca de el mundo, *como se verà en su Historia.* I assi en esto, como en lo del templo andubo desalun brado, en que es culpabilissimo por ser Español, i saberse que los edificios antiguos no tienen que ver con los modernos, assi en la traza (por estar oi mas perficionados los ingenios) como en la costa, pues ai mas dinero oi, que vbo estonces, pues no ha muchos años que valia vn carnero diez maravedis, segun consta de las leies de la Mesta, i el sueldo de vn hombre de sol a sol eran quatro maravedis *lib. 2. tit. 10. lib. 8. Recopil.*

¶ Lo quinto dice *dict. lib. 2. capite vigesimo octavo de variis dæmonum generibus num. 36. Talis dæmon, qui in forma draconis custos fuit ad aurea poma in hortis Hesperidum filiarum regis Atlantis, quo subacto Hercules tulit, Seneca in Hercul. furent.* Quien esto dixo, que no dira? pues nos hace hechiceros a los Españoles: porque las Hesperides fueron nietas de Hespero Rei de España, segun Diodor. *Fuisse in Hispania tradunt fratres duos fama celebres Hesperum, & Atlantem, &c.* Ni Seneca lo dice, porque solo cuenta vna fabula de la antiquedad entre las muchas que creiò de Hercules, i fue que entro en los huertos Hesperides, i mato al dragon vigilante, que los guardava, i robò las mançanas de oro, que tan bien lo cuenta Ovidio, i mucho mejor, i en muchos lugares, en especial *libro 9. Metamorph.*

Pomaque ab insomni custodita dracone.

I deviendo entender esto, como los que mejor sienten de que no fuessen mançanas de oro, sino ovejas con vellones de oro, o que lo parecian; que fueron las que robo Hercules, matando al pastor, que las guardava, sin afirmar por cierto en perjvicio de España, lo que son fabulas, porque como dice Servio *ad Æneid. 1. Hesperides Atlantis filiæ Nymphæ secundum fabulam hortum habuerunt, in quo erant aurea mala Veneri consecrata, quæ Hercules missus ab Eurysteo occiso pervigili dracone sustulit. Revera nobiles fuerunt puellæ, quorum greges abegit Hercules occiso eorum pastore.* Por aplicarlo a su Magia, no reparò en nada, siendo cierto, que a un en la misma antiguedad siempre se tubo esto por mas cierto, Diod. Sicul. *libro 5. cap. 2. Asserunt quidam in Libya in Hesperidum hortis mala aurea à terribili dracone asservari. Alij pecudum greges exquisita pulchritud ne Hesperides habuisse, quæ ob decorem à poëtis aurea dicta sunt, quemadmodum venerem ob egregiam formam auream appellant.* Y deviera saber esto, pues dice que en su Guadalquivir, avia vnos carneros con el vellon de oro, o que parecia de oro, que se vendia cada vno en vn Talento de plata, que vale mas de setecientos ducados, segun el compluto que hace de Covarruvias *de Veter. num.* Porque este era el trato de su padre de las Hesperides, como el de Labaan, David, i otros Reies, i por ser el ganado tan vello, le llamavan de oro, como lo tiene Diodor. *vbi supr. Fuisse in Hesperia tradunt fratres duos fama celebres Hesperum, & Atlantem. hos habuisse oves decoras ferè colore aureo, ac rubicundo, à quo eas Poeta aurea mala dixere.* I porque las apacentavan junto al monte Atlante, fue causa de tantas mentiras como da las Hesperides,

Hesperides, su padre, guertos, i dragon se dixeron: i assi haziendo mencion dellas, devier a referirlas por tales, como lo hiço el mesmo Siculo, *d.cap. 2. Non omittenda nobis videtur, quæ de Atlante, & Hesperidum genere in fabulis feruntur.* I assi este Atlante, de quien se haze mencion en los Poetas, no es el Rei, sino el monte, que algunos quieren que tambien sea fabuloso como lo demas. Solin. *lib. 5. cap.1. Per quem iter est ad montem Africa, vel fabulosissimum Atl ntem*, de quien dixo Aristoteles, *lib. de commun. animal. mot. cap. 3. Atque fabulose comminiscuntur Atlantem in terra fixos pedes habere, ex suo ipsorum commento fabulam finxisse.*

Lo sexto hablando de los Clerigos de corona, dice, *lib. 3. de crimin. punitione cap.7. de Iudice compet. n. 31. Quia sola tonsura gaudent privilegio Ecclesiastico.* I luego dice, *num. 33. Quia prima tonsura verus ordo Ecclesiæ est*, I luego *num. 34. Quæ clericos efficit vere, & realiter*, lo qual todo, aunque lo funda con algunos lugares del derecho comun, està todo derogado por el Concilio de Trento *Sess. 23. de reform.c.6.* I assi oi dia es falso, i como tal, aunque por hazer ostentacion lo defendio en la Catedra de prima de Granada, en la letura que dello se imprimio, se le mandò borrar, i tam solamente dice, quanto al privilegio del fuero, *num. 63. Quod licet tot iuribus & rationibus fulciatur, quibus olim adductus in primaria Granatensis academia catedra hanc sententiam contra communem defenderim, nunc maturieri studio donec aliud ab Ecclesia statuatur à communi non dicederem*; lo mesmo tiene necessidad de hazer quanto alo demas, de que la primera Tonsura sea orden que imprima caracter, i que haga clerigos verdaderos, pues no teniendo beneficio, o assi unacion, son avidos por seglares *l.1. 2. 3. 4. & 5. tit.4. lib. 1. recopil.* Porque la prima tonsura no es orden de la iglesia, porque solo tiene siete, i entre ellas no se cuenta esta, como lo traen Petr. Lombard. Ricardo, Paludano, & alij *in sent.4.dist.24.c. 1.* D. Thom. *p.3. q. 36. art.2.* porque no es necessaria ad corpus Domini conficiendum, para que se instituia el Sacramento de la Orden, como lo tiene Dion. *lib. de Ecclesiastica Hierar. c.3.*

RESPVESTA

RESPVESTA ANALYTICA DEL LICENCIADO Don Francisco Torreblanca Villalpando en defensa de sus libros.

CAPVT I.

De la excelencia de la Magia, i de la necessidad que ai de las letras humanas, para las divinas.

1 LA primera advertencia, si bien no quisiera hallar al curioso tan aficionado de la lei vieja, por lo que le soi repugnante por naturaleza, y oficio: mas me pesa de que no le dé lugar su demasiada arrogancia a entender los lugares que cita de la Escritura: porque es forçoso le suceda lo que de los semejantes dize el Apostal S. Pablo ad *Timot. 1. cap. 1. Conversi sunt in vaniloquium volentes esse legis Doctores, non intelligentes, neque, qua loquuntur, neque de quibus affirmant.* † Pues 2
siendos los libros de la Magia, los que tienen primer lugar en el mundo despues de la Sagrada Escritura, porque tratan de todo lo divino, i humano cerca del conocimiento de Dios, i de la immortalidad del alma, segun S. Chrysost. *tom. 2. in Matth 2. homil. 2.* † Se 3
arroja a dezir mal dellos, sin saber de quales habla la Escritura, porque la Magia es ciencia divina, i natural, la

qual Dios infundio a Adan, para el govierno del mundo, i despues dio a Salomon, Ioseph, Iacob, Daniel, i otros, que celebran las sagrades letras, segun pro-
4 bamos *lib. 2. de Magia oper. c. 1.* †. I esta fue la cienca, que professaron aquellos santos Reies, a quien les fue revelado el mysterio de la Encarnacion del Hijo de Dios, i de su Nacimiento (bastante prueba de su santidad) los quales vinieron desde las partes Orientales guiados de vna estrella, *D. Matth. cap. 2. Ecce*
5 *Magi ab Oriente venerunt.* † Porque la Magia fue la ciencia de las ciencias (que esso quiere dezir en la voz Persica) la magestuosa, la magistral de todas ellas, de quien penden, como de su principo, dandolo a las demas, pues segun el gran Philon *lib. quod omnis probus sit liber. Tales erant apud Persas Magi, natura scrutatores præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium divinas virtutes contemplatur clarius, & alios*
6 *iisdem initiant mysteriis.* † Por lo qual en los primeros siglos no podianser Reies, ni juezes, sino vuiessen estudiado la Magia, come lo trae el mismo Philon *lib. de special. legib. Veram Magiam hoc est perspectivam scientiam, per quam natura cernuntur clarius, vt honestam, expectandamque non plebeij solum testantur, sed etiam reges regum maximi, qui præsertim Persi i, tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat, nisi fami-*
7 *liariter cum Magis versato.* † Porque los Magos no son encantadores, come algunos piensan, sino los sabios, i letrados del mundo, segun el Dotor de la Iglesia, i padre de roda verdad san Geronymo sobre Daniel *cap. 2. Magi sunt, qui de singulis philosophantur: nec malefici sunt, sed philosophi Caldæorum, & artis huius scientiam Reges quoque & Principes eiusdem gentis omnia faciunt.*
8 † De aqui el santo Ioseph figura, i representacion de Cristo, el favorecido de dios, fiel interprete de sus mysterios se precia de saber la Magia, *Genes. cap. 44. An ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia.* † Ia- 9
cob mediante el conocimiento de la Magia, obró aquel efeto tan maravilloso, quanto sabido de las varas, en cuya vista concebian las ovejas los corderos manchachados, *Genes. cap. 30. Tollens ergo Iacob virgas populeas, & amygdalinas, &c. Factum est vt in ipso calore coitus oves intuerentur virgas, & parerent maculosa.* † I el santo mance- 10
bo Tobias para la ceguedad de su padre vso tambien de la Nagia, segun consta de la sagrada Escritura, *Tob. cap. 11. Tunc sumens Tobias de felle piscis linivit oculos patris sui: & sustinuit quasi dimidiam fere horam, & cœpit albugo de oculis eius quasi membrana ovi egredi.*
† Porque aunque algunos an querido 11
dar aqui milagro, donde se puede escusar, no ai para que traerlo, pues si fuera milagroso, no avia menester passar tiempo, para que obrasse, como lo dize el sagrado texto, i assi se ve que es natural, alcançado por la Magia, mediante la compañia del Archangel, porque el pez Callionymo tiene esta virtud, Galen. *lib. 10. simplic.* Valles *de sacra philos. cap. 42.* † I no porque el otro 12
no alcance la causa con su mal juicio, hemos de dezir que estos Santos fueron hechizeros, ques son efetos de la Magia divina i natural, como otros muchos que ai, e io tefiero algunos en mis libros; porque como dize Psello *lib. de Mag. Magia nihil aliud est quam arcanorum rerum cognitio qua cœlorum, ac syderum cursu, & influxu, & sympatiis, atque antipathiis rerum singularium observatis suo tempore, loco, ac modo res, rebus applicantur, & mirifica quadam perficiuntur.*

¶ Pero como el diabolo se desuele 13
tanto en depravar todas las obras buenas

nas i santas: esta que lo es tanto, la ha ido contaminando, mezclando en su lugar la vanidad, i supersticion, Cæl. Calcagn. *lib. de Magia amator. Vanitas olim iuncta miraculo furtivo concubitu genuit Magiam secundam cognomine, reformidansque ne forte veritas, cum qua perpetuas gerit inimicitias suum partum enecaret, illum impudentiis, ac timori iunctis connubiali fœdere commendavit.*

14 † I con este nombre de Magia segunda a differencia de la primera, que es santa i buena, fue conocida siempre, i empeçó como ella desde el Paraiso, procurando el demonio encaxarla en su lugar, con aquellos ahincos de divinidad, que le derribaron de la gloria, i quiso sembrarlos aca, *Genes. c. 2. Eritis sicut*
15 *Dii scientes bonum, & malum.* † I como la fuerça de la mentira sea el parecerse tanto a la verdad, siempre se ha tenido por mui dificultoso el diferenciar la una de la otra, i dar a entender sus engaños al mundo, que es lo que hago (con el fabor de Dios) en estos libros, i en lo que se desuelaron casi todos los Padres de la Iglesia Griega, i Latina, siendo el cuidado de todos aqueste, porque como dize san Ioan. *Ad hoc apparuit filius hominis, vt opera diaboli de-*
16 *strueret.* † I assi condenar mis libros porque tratan desto, bien se ve el error que es, i no quiero dezir mas, pues pudiera, imitando a Cristo, cuias palabras son nuestra enseñança, responderle por *S. Ioan. c. 19. Si male locutus sum testimonium perhibe de malo, si bene autem cur me cadis?*

17 ¶ Otros quieren que sea el origen de la Magia segunda, despues de los nefarios concubitos, de los hijos de Seth justo, i las hijas de Cain malo, i depravado, segun Cassiano Sereno Abbad *collat. 8. c. 21. Scientiam omnium rerum cœlestium, & sublunarium, quam Adam a Deo acceperat tradidisse ipsam filio suo Seth, cuius semen eam servavit contaminatam, & donec divisum à sortilega propagine Cain perduravit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit; cum vero fuisset impiæ generationi permixtum ad res prophanas, atque noxias, quæ pie didicerat, instinctu dæmonis derivavit; curiosasque ex ea maleficiorum artes, atque præstigias, & magicas superstitiones audacter instituit.*
† Otros hazen mas moderno el origen 18
de la Magia segunda, dandole por author a Chan hijo de Noe, que por otro nombre llamaron Mizrain, poblador del Egipto, Persia, i Babilonia, Clemens *lib. 4. recognit. Ex quibus, & aliis causis diluvium introductum est, & omnes, qui erant super terra deleti sunt, excepta Noe familia, qui cum tribus filiis, eorumque vxoribus superfuit, ex quibus vnus Cham nomine quidam ex filiis suis, qui Mezraim appellabatur, à quo Ægyptiorum, Babyloniorum, & Persarum ducitur genus male compertam Magicam tradidit disciplinam, hunc gentes, quæ tunc erant Zoroastrum appellarunt.* † Llamaronle 19
Zoroastro, quasi *Vivum astrum*, porque murio abrasado de un raio, el qual fue comun opinion aver sido el inventor de la Magia perniciosa. I con esto passa S. August. *lib. 21. Civit. Dei, c. 14. nam Magicarum artium fuisse perhibetur inventor* (scilicet Zoroaster) *quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam fœlicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt: à Nino quippe Assyriorum Rege, cum esset ipse Rex Bactrianorum bello superatus est.* † De donde collijo, que no 20
vuo vn solo Zoroastro, porque a el tiempo que reinava Nino en los Assirios, nacio en los Hebreos Abraham, que fue despues del diluvio casi mil años, los quales fuera impossible vivirlos, si fuera Cham el hijo de Noe, a quien llamaron Zoroastro: porque despues del diluvio no vivian los hombres sino ciento i veinte años, *Genes. cap. 6. Eruntque dies illius centum & vi-*

21 *viginti annorum.* † I assi contando la variedad de opiniones que vuo del, dize Plin. *lib. 30. c. 1. Sine dubio in Oriente orta est Magia in Perside à Zoroastre, vt inter authores convenit. Eudoxus Zoroastrem hunc sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit, sic, & Aristoteles: Hermippus, qui de tota ea arte diligentissime scripsit, & vicies centum millia versuum à Zoroastre cōdita indicibus quoque voluminum positis explicavit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano.*

22 † I assi consta que aunque tubo varios autores la Magia, segun la diversidad de tiempos, i regiones, en que se enseñó, ninguno la atribuió a los Hebreos, como el curioso, falto del conocimiento de la antiguedad, si bien la falsa Cabala tubo origen dellos, segun diximos *lib 1. c. 13. n. 1.*

23 † Pero esta es diferente de la Magia, de que tratamos: i si toda vna, contra ambas escribo, porque estos libros son en defensa de la primera Magia, de quien Dios es autor, i en detestacion de la segunda, de quien es inventor el demonio, i assi es gran disparate condenar lo vno con lo otro, pues ai en ello la diferencia que entre Cristo i Belial, como se podra ver por mis libros, especialmente *lib. 1. c. 11. 12. 13. & 14. & lib. 2. c. 5. 6. 7. 8. 9. & 10. cum seq. & lib. 3. c. 3. 8. & 9.*

24 † I no entender esto assi es error manifiesto, porque es contra quanto la escuela Theologa, i Iurista enseña. I aplicar lo de vna a la otra, es blasphemia conocida, pues es atribuir a Dios las obras de el demonio. I entender que debaxo la prohibicion de la Magia, se comprehenden ambas, es heregia calificada, porque es disentir de todo lo que la Iglesia tiene recebido, *c. hac est fides 24. q. 1. c. ad abolendam de heretic. lib. 6.*

25 I no es menor herror dezir, que los Romanos llamavan a la Magia, *Iudaica supersticion,* pues no lo mamó en la leche, ni la lei que cita lo prueva, ni hazen en su favor las palabras de Vlpiano enemigo declarado de nuestra santa Religion *in l. generaliter, §. fin. D. de decurionib, Eis, qui Iudaicam superstitionem sequuntur Divi Verus, & Antoninus honores adipisci permiserunt.* † Esto les 26
fue vedado a los hechiceros, segun Cornel. Tacit. *lib. 2. Annal.* i assi no habla dellos, ni de los Iudios, porque no podian tener dignidades en el Imperio Romano, como lo afirma *Dion Cassio lib. 37.* Habla pues de los Cristianos, que en aquel tiempo les llamavan Iudios segun que de san Pablo i Sila dixeron los de Macedonia, *Acta Apost. c. 16. Hij homines cōturbant civitatem nostram cum sint Iudæi.* † Los quales eran ciudada- 27
nos Romanos, como ellos mesmos abaxo lo confiessan, quexandose de que los avian preso, i castigado sin culpa, i despues los desterravan sin oirlos, ardid del demonio, para que no se vea su bellaqueria, *Cæsos nos publice, & indemnatos homines Romanos miserunt in carcerem, & nunc oculte nos ejiciunt.* † Porque 28
aunque es verdad que san Pablo era Iudio de nacion del Tribu de Beniamin, segun el mismo lo afirma *ad Rom. c. 11. ad Philip. 3. ad Gal. 1. Act. Apost. 19. 21. & 22.* Fue municipe de Tharso en Sicilia, como lo testifica el mesmo, *Act. Apost. 21. Ego homo sum quidem Iudæus à Tharso Cicilia non ignota civitatis municeps.* No po averse avecindado, como piensan algunos, sino por aver nacido en ella, *Act. Apost. c. 22. Ego sum vir Iudæus, natus in Tharso.* † La qual era mu- 29
nicipio Romano, segun que de sentencia de Dion Cassio, Estrabon, i otros refiere Cæsar Baronio *tom. 1. Annal. ann. 58. n. 148.* I assi como ciudadano Romano en su causa apelló para Cesar, *Act. Apost. 25.* † Pero por ser Christiano, le llamaron Iudio, i concitador de Iudios, i autor de la seta Nazarena, segun que los que le acusavan, dixeron a

el

le juez, *Act. Apost. cap.* 24. *Invenimus hunc hominem pestiferum, & concitantem seditiones omnibus Iudæis in universo orbe, & authorem seditionis sectæ Nazaræ-*
30 *norum.* † Llamavan los Iudios a nuestra santa Religion, seta Nazarena, porque sequiamos a Iesus Nazareno, i con este nombre nos maldezian tres vezes al dia, D. Hieron. *in Isai. c.* 54. *Qui abominationi est genti Iudæorum, cui ter in singulos dies sub nomine Nazaræorum*
31 *maledicunt in Synagogis suis.* † Llamavan seta, porque nos tenian por supersticiosos i hechiceros, i como a tales (no teniendo conocimiento de la verdad) nos castigavan, segun de los tiempos de Neron refiere Suet. *c.* 16. *Afflicti suppliciis Christiani genus hominum superstitionis novæ, ac maleficæ,* i el castigo como a tales era de fuego, segun Iuvenal *Satyr.* 1.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa,
Qua stantes ardēt, qui fixo gutture fumāt.

32 No avia maldad, qui no les achacassen a los Christianos, hasta el incendio de Roma, que Neron mandó quemar, despues por desmentir la voz hizo prender a los Cristianos, i castigarlos, segun afirma Cornel. Tacito *l.* 15. *annal. Ergo abolendo rumore Nero subdit reos, & quæsitissimis pœnis afficit, quos per flagitia invisos vulgus Christianos appellat.* † I assi no entendio Vlpiano por la Magia *Iudaica supersticion*, sino por la lei de Christo nuestro Redemptor, a la qual llamó con este nombre, por ser en aquel tiempo comun llamar Iunios a los Christianos, segun lo tienen Alciat. *lib.* 3. *disput. c.* 8. Cæs. Baron. *tom.* 1. *ann.* 9 §. 2. & *ann.* 43. §. 15. & *ann.* 51. §. 1. & *ann.* 98. §. 4. Iust. Lips. 15. *Annal. ad Tacit. an.* 83.
33 † I con este nombre de Iudios desterrò a los Christianos de Roma el Emperador Claudio, segun refiere Suet. *c.* 25. *Iudæos impulsore Christo assidue tumul-*
34 *tuantes Roma expellit.* † I la cusa fue porque crecian, i se aumentavan, segun Corn. Tac. *lib.* 15. *Annal. Author nominis Christus, qui Tiberio imperante per procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat, repressaque in præsens exitialis superstitio, rursus erumpebat, non modo per Iudæam originem eius mali, sed per vrbem etiam* † Lo qual no habla de 35
los echicheros, sino de los Christianos, porque ellos son los que se han aumētado, si bien con nombre de supersticiosos los desterraron, aunque Dion Cassio *lib.* 60. dize averles mādado vivir con las leis i costumbres Romanas. *Cum Iudæi adeo Romæ frequentes fierent, vt difficulter sine tumultu propter multitudinem vrbem possent exigi, non eiecit quidem eos, patriis tamen legibus vitam tolerantes non passus est convenire.* † Pero enga- 36
ñase Cassio, porque la verdad es, que los desterraron con este nombre de Iudios, segun lo afirma el Evangelista san Lucas en los Actos de los Apostoles *c.* 18. *Et invenimus quidem Iudæum nomine Aquilam Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius (eo quod præcepisset Claud. discedere omnes Iudæos à Roma) accessit ad nos,* &c.
† Eran Christianos ambos, i como tales 37
salieron de Roma en complimiento del edicto de Claudio, que comprehendio con el nombre de Iudios a los Christianos, tanbien segun lo tienen Euseb. *lib.* 2. *de la prepar. Evang. c.* 17. Nicephor. *lib.* 2. *cap.* 26. Rufino *lib.* 2. *cap.* 18.
† Porque los que eran Iudios verda- 38
deros, se les permitia estar en Roma, pagando cierto pecho a manera de Farda, i era con tanto rigor, que a los que se escusavan, los descubrian, para ver la circuncision, segun que de vn viejo de noventa años, que vido siendo muchaco, refiere Suetonio *in Domician. cap.* 12. *Vel de simulata origine imposita genti tributa non pependissent: interfuisse me adolescētulum memini, cum à procuratore frequētissimoque concilo inspiceretur nonagenarius senex, an circumsectis*

39 *cunsectus esset.* † Era señal por donde diferenciavan a los Iudios de los Cristianos; porque en la profession los tenian por vnos, si bien confessando que los vuos seguian a Cristo, i los otros a Moises, con sus ceremonias i ritos, segun que dellos dixo Iuven. *Satyr.* 14.

Quidam solerti metuerunt sabatha patrem,
Nil prater nubes, & cœli numen adorant,
Nec d stare putant humana carne suillam,
Quâ pater abstinuit: mox & praputia ponunt
Iudaicum discunt, & servant, ac metuunt ius.
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.

40 ¶ I dezir el curioso; que es prohibido el indagar las cosas divinas, es error manifiesto, i que no está dos dedos de heregia, i assi no ai que responder, pues el lugar que cita del Ecclesiastico, ningun interprete lo entiende en este sentido, porque alli *curioso* sinifica el hechicero, segun lo probamos *lib. 2. de*
41 *Magia operatr. cap. 3. ex n. 30.* † I de aqui el negro curioso da en otro error, que es densar, que el Concilio prohibe el exornar las cosas divinas, con lugares de letras humanas, que es lo que hago en mis libros, imitando a muchos santos: porque el Concilio no prohibe sino el interpretar la sagrada Escritura en sentido profano, *dict. sess. 4. Praterea ad coercenda petulantia ingenia, decrevit, vt nemo, sua prudentia innixus, in rebus fidei, & morum ad adificationem doctrina Christiana pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens.*
42 † Porque lo que es exornar las cosas divinas con letras humanas, es de suio [illegible]ble, que dize el gran basilio co-lumna de la Iglesia, *in homil. de legend. libris Gentil. Veluti plantis, quibus propria virtus est fructus pulcherrimos scatere, folia nihilominus ramis coniuncta quadam ferunt ornamentum, sic & anima cui pracellens quidam veritas fructus est, non absre tantum exteriore sapientia circundatur, cui foliis quibusdam vmbram fructui ac aspectu non intempestivum prabentibus.* † Blasphemat enim, qui ne- 43
gat, vt Iulianus non Imperator, sed aversor imperij, qui Christianis humanam sapientiam interdixit, vt Christianis in hæreticos robur averteret, i assi dize san Gregorio Nazianzen. *epist. 1. in Iulian. Atque vtinam mihi, amicisque meis polytioris litteratura robur adsit, quod primum post id, quod principem locum tenent amplexus sum, atque amplector: hoc est post divinam. Vnde igitur hoc tibi in mentem venit homo omnium levissime, & inexpletissime, vt sermonis, & doctrina humanitatis studia Christianis auferas? vnde, & qua ex causa.* † No pu 44
diera hazer tan gran maldad otro, que vn tan grande hereje, como Iuliano, como es quitar a los Catolicos los libros de humanidad, para enflaquecer les las fuerças que tenian contra sus errores: i assi lo hizieron en Africa los scismaticos, segun Ioan Leon, en su descript, *p. 1. Ne tempi che scismatici regnarono nella Africa, &c. essi comendaromo, che si dovessero abbrusciar tutti i libri delle scientie de gli Africani.* † Porque se- 45
gun nos enseña el gran Dotor de la Iglesia S. Augustin. *lib. 2. doctrina Christ. cap. 28. Historia plurimum nos adiuvat ad sacros libros intelligendos etiamsi prater Ecclesiam puerili eruditione discantur.* I que vsemos de las razones de los Philosophos, para entendimiento de las divinas letras *d. lib. 2. cap. 4. Philosophi siqua forte vera, & fidei nostræ accommoda dixerunt, non solum formidanda non sunt, sed ab eis tanquam ab iniustis possessoribus in vsum nostrum vindicanda.*

Est

Est enim tanta inter sententias, &
46 verba interdum Æthnicorum sapientum & sacrarum litterarum similitudo, ut facilè appareat ex eis mutuatas, vel ex sacrorum librorum lectione, vel antiqua traditione, famaque aut fortasse ex doctrina Chaldæornm, & Ægyptiorum, quibus propter diutinam apud eos commemorationem, multa Iudaicæ disciplinæ non solum pernotuerunt, verum etiam adhæserunt, ut tradit Be-
47 nedict. Perera *in Genes. cap.* 18. † Notò esto mucho antes S. August. *lib.* 1. *Civit. Dei cap.* 7. donde se maravilla hallar vna sentencia del Evangelio, escrita en los versos de Virgilio, de que refieren mucho Eugubin. *lib. de perenni philosoph.* Theodoret. *de curand. Græcor. affect.* † Pues vemos que en lugar de
48 la tierra de Promission, que manava leche, i miel, *Numer. c.* 13. dixo Ovid. *lib.* 1. *Metamorp.*

Flumina iam lactis iam flumina nectaris ibant,
Flavaque de viridi stillabant illice mella.

49 ¶ Nam antiqui illi Philosophi Anaxagoras, Plato Pythagoras, Orpheus, Linus, Museus, Ovidius, & alij quam plures ab Ægyptiis, Hebræisque Theologis divinam sapientiam didicerunt, ut de Platone à D. Hierem. sacris litteris edocto refert DD. August. lib. 2. *doctina Christiana c.* 28. de aliis Eugubi-
50 nus, & Theod. *ubi supr.* † I assi no solo se aprovechavan de la sagrada Escriptura para sus fabulas, especialmenmente de los libros del Pentateucon, que llamavan de la lei, que son los cinco primeros de Moyses, por lo qual dize el sagrado Historiador *Machab.* 1. *c.* 3. *Expanderunt libros legis de quibus scrutabantur Gentes similitudinem simu-*
51 *lacrorum suorum.* † Porque la fabula de la bona diasa les cierto que la fingieron de la historia sagrada de Eva, a quie engañò la serpiente, segun probamos en el *appendice del c.* 1. *del lib.* 3. *de crimin punit.* I de la historia de Noe hizieron la fabula de Deucalion, como lo enseña Iustin. *mart. in Apolog.* 1. *pro Christian.* † Las fuerças de Hercules, i 52
sus trabajos, sabida cosa es, que los tomaron los Gentiles de las fuerças de Samson, porque vivieron en vn tiempo, segun lo trae Genebrar. *lib* 1. *Chronol.* † I el carro del Sol, de Helias, segũ 53
el venerable Beda *lib.* 30. *qq. c.* 28. i assi se vê, porque en Griego ἥλιος *Helios* significa el *sol*, porque como dize sedulio *in Pasc.* 1. *de ascens. Eliæ.*

Vna per accentum mutetur littera sol est.

¶ Quin & ipsi Hebræi multa etiam 54
ex Gentilium, & maximè Ægyptiorum moribus cum quibus quadraginta annos versati sunt, aut etiam ex Assiriis & Caldæis, quorum in servitute satis diu fuerunt, seu etiam à Græcis, quorum disciplinis interdum (tametsi non palam) erudiebantur, in suos mores traduxisse, ut diximus de Romanis. †
I si al curioso le pareciere que no es 55
assi, desate le el silogismo que le pone S. Hieron. *ad Pauli Gal.* 3. *Quod si aliquis contradicit exponat, quomodò de communi opinione non sit sumptum vallis Titanorum in libris Regum, Syrenæ, & Æ ocentauri in Isaia, Arcturus, & Orion, & Pleiadas in Iob, & cætera similia, quæ utique vocabula Gentilium fabularum, & causas, & originem habent.* † Por lo qual dize el mesmo S. 56
Hieron. *lib. de optimi gen. interp. In Moysis, & prophetarum voluminibus, quædam assumpta ex Gentilium libris, & Salomonem ex Philosophis Tyri, & nonnulla proposuisse & aliqua respondisse? &c.* † I si todo no le contentare al cu- 57
rioso, origa no a mi, sino a el gran Doctor de la Iglesia S. Ambr. *lib.* 3. *de Fide: Si reprehendis, agnosce non solum*

sententias

sententias, sed etiam versiculos poetarum scripturis insertos divinis; nam & Gigantes, & vallem Titanorum prophetici sermonis seriem non refugit, & Isaias syrenas, & filias passerum dixit; & Hierem. de Babylone memoravit, quod habitaverunt in ea filiæ syrenum, ut ostenderet Babylonis confusionis sæcularis illecebras venustis lasciviæ fabulis comparandas.

58 Con que tanbien queda respondido de paso a lo que se me opone de la alegacion de versos de Poetas, diziendo que en obra tan seria como esta no se avian de mazelar, pues Platon desterrò a los Poetas de su Repub. mandando que ninguna parte de las que imitan sea recebida *l.9.& 10.de Repub.*

59 † Porque aqui no destierra la Poesia sino los Poetas que usan mal della, infamandola con fabulas inutiles, siendo ella en quien està librado el deleite, i correció de costumbres, Hor. *in art poet.*

Aut simul & iocunda, & idonea dicere vitæ.

¶ Porque como la naturaleza humana sea mas aficionada al deleite, que
60 a la virtud, tuvo necessitad la Philosophia moral, de usar de la poesia para hazerla delictable, por la qual dixo Aristophanes, que una de sus oraciones, en que procurò amonestar a sus ciudadanos le hizieron Poëta, *apud Euripidem.* I Socrates dixe, que los Poëtas antiguos enseñaron a vivir mejor, *epist.* 1. Horat. *ubi supr.*

Omne tulit punctũ, qui miscuit utile dulci.

I el mesmo Platon amonesta que
61 los Poëtas cantem alabanças de la virtud, i detestacio de los vicios, *libr.* 2. *de legib.* i por esto alaba a Homero, i le llama Capitan de los Philosophos, *en su Timeo*, i prueba su doctrina, con versos suios, i lo mesmo hazen casi todos los Philosophos Griegos, i Latinos, porque la Poesia no es otra cosa que Philophia metrificada, segun lo prueva Max. Tyrio *serm.29.* † I assi Apolo luego que hallò la Lyra enseñò 62
a los hombres las leies, i arte de vivir, como lo afirman Suidas *in voce* νόμος, Iulio Polucen. *lib.4.* των ὀνόματων *cap.9.* porque dize Horat. *in arte Poetic.*

Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere sacra prophanis,
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
Opida moliri, leges incidere ligno.
Hinc honos, & nomen divinis Vatibus, atque
Carminibus venit.

I por esto, sin duda, las leies de 63
las doze Tablas estavan en verso segun refiere Ceceron *in Orator.* i los Emperadores authorizan las suias con ellos, *Proem. Digest.& in §.1.Instit.ad l.Aquil & in §. hæc moris Instit.de donat.* i los iuris consultos sus respuestas, *l. in tantum D. de rer. divis.l.quæ extrinsecus ff.de verbor.obligat. l. qui eventum.ff. de verb.signif.* i sus constituciones los Pontifices, *cap.aut facta 19.de pœnit.dist.1. c.forus de verb.signif.* i el Maestro de las Gentes S Pablo *ad Roman.c.7. in ipso enim movemur & sumus, sicut quidam ex vestris poetarum dixerunt.* † Porque 64
la Poesia tiene por obiecto a la Philosophia moral segun lo affirman Arist. *in poet.* Cic. *in orat.pro Archia poet.& lib.2.de Orator.* Maxi. Tyrius *serm.16.* Hesiod. *in Theag.* Plutarch. *l.de audiend. poet.* Strabo *lib.1. Geograph.* † que es 65
el instituto de las leies segun Vlp.I.C. *in l.1.ff.de iust.& iur. veram non simulatam Philosophiam affectantes*, en la qual por aver sitado tam eminente el gran Philosopho Socrates sin aver hecho verso en su vida lo llamò Maestro de la Poesia Horatio en su arte poet.

Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ.

Porque

Porque toda la erudicion antigua estuvo vinculada en la Poesia, no solo de la Philosophia, sino de la Theologia, y todas buenas letras, como cosa que manava de los Dioses, por la qual a sus arrobos llamavan ἐνθουσιασμὸς enthusiasmos de la voz Griega ἔνθεος, que significa *numine afflatus*, *vel divinus* vulgo *endiosado*, como lo enseña el Doctor *Franc. Brocense sobre Angelo*
67 *Politian. in Nutric. fol.* 17. † Y ya por esto, o porque deleitaba el animo creyan que con ella se podian sanar las enfermedades, Plin. *lib.* 18. *c.* 2. Plato *l.* 4. *de Republ.* Tiraq. *de nobilit. cap.* 31. *ex num.* 301. por lo qual dixo Horat. *lib.* 2. *epist.* 1.

Avertit morbos metuenda pericula pellit.

68 Porque en los Poetas entendian que avia alguna divinidad que les inspirava, y assi los llamavan interpretes de los Dioses, i quel furor les venia del Cielo, para que enseñasen a los hombres el camino de la verdad, segun *Arist. Ciceron, i los de mas arriba citatos* Cæs. Scaliger *in poetic.* Plato *in Iove*, porque como dixo Ovid. *lib.* 3. *artis amand.*

Est Deus in nobis, sunt & commercia cœli,
Sedibus æthereis spiritus ille venit.

De donde naciò el llamarles *Vates*
69 a los Poetas, como a los Prophetas, y consultarlos como a Oraculos, porque muchas vezes se dava el don de la Prophecia con el de la Poesia, como se vee en las Sibylas, cuyos Oraculos hallamos en versos, las quales tuvieron don de Prophecia, segun probamos, *lib.* 1. *de Magia divinat. c.* 11. *de divinatr. per*
70 *Oracul. num.* 33. † Y en la sagrada Escriptura tenemos libros enteros de Prophetas escriptos en versos, como todo el Psalterio del real Propheta David, segun afirma Ioseph *lib.* 7. *antiq. iud. c.* 10. y el pacientissimo Iob los libros de su historia compuso en versos, segun refiere S. Isidoro Arçobispo de la insigne Ciudad de Sevilla, *lib.* 1. *Ethymol. c.* 59. † Y el Cantica canticorum tambien fue verso, porque no es otra cosa que vn epithalamio de las bodas de 71
Christo con su Iglesia, segun lo prueba S. Isid. *vbi su.* Y el S. Iosue detuvo el sol haziendo su oracion en versos, como lo afirma *Massio sobre Ios. c.* 10. † Y el Propheta Hierem. en la muerte del iusto Rey Iosias compuso vn verso que 72
llamò Nehemias, *Paralip.* 2. *c.* 35. & Moyses antequam faciem cornutam ostenderet, compuso el verso *Cantemus Domino gloriosè enim magnificatus est, &c.* que està *Exod. c.* 15. † Y la Virgen Maria N. S. (en quien estuvo con 73
grandes prerogativas vinculado el don de Prophecia) compuso el verso da *Magnificat*, segun el Evangel. S. *Luc. c.* 1. y Christo N. Redemptor la noche antes de su Passion la oracion que hizo al Padre eterno fuè en versos, *Matth. c.* 26. *& hymno dicto.* † Y la gran Prophecia del Ivizio final, del Evang. S. 74
Iuan, traduzida en Español por S. Cecilio primer Obispo de Granada, que se hallò en la torre Turpiana delia en vn pergamino (que yo hè visto el original, mostrandomelo el Illustrissimo Sñr Arçobispo de Sevilla, con las demas Reliquias deste inestimable thesoro) està en versos a lo que parece de su version porque aunque carece del Rythmo necessario en las poesias Españolas, Arabes, y Hebreas, por faltar en ellas el metro de las Griegas y Latinas, es poesia, y en muchas partes se hallan versos enteros, como lo es aquel en que empieça *la edad de la luzia comencada.* † Y aunque no estuviera tan claro basta- 75
vale su assumpto para serlo, pues la poesia no consiste en el verso sinò en el concentuoso, y levantado stilo, como se

vé en los libros y adichos, de David, Daniel, y Iosue, Iob, Salomon, Moyses, Hieremias, y los demas que disueltos del verso en la Vulgata, ostentan bié los miembros Giganteos de Poeta, que es lo que se requiere en la verdadera Poesia, y segun Horat. *lib.* 1 *sermon. Saty.* 4.

Non ut si solvas, postquam discordia teroa
Belli ferratos postes, portasque refregit.
Invenies etiam disiecti membra poetæ.

76 Porque el ser Poetas no es hazer versos sino levantarse a la consideracion de vosas altas, amonestando a la virtud, y afeando el vicio, o ya con harmonia concentuosa, o ya confictiones, que lo representen, segun lo prueban Aristot. *in poet.* Cicer. *in orat. pro Arch. poet.* Cæsar. Scalig. *in poet.* Lel. Girald. *in

77 hist. Poet. dial.* 2. Max. Tyrius *serm.* 29. Socrat. *epist.* 1. † I assi dize muy bien Arist. *vbi prox.* que aunque la obra de Herodoto se pusiesse en verso, y la de Homero en prosa, no por esso dexaria de ser, esta Poesia, y aquella historia, y por esso dize Plutar. que Nicadro no fue Poeta en su *Triaca*, y Quintiliano dize lo mismo de Lucano en su *Farsalia*, y por el contrario Platon que escrivió en prosa es poeta, y lo mismo Xe-

78 nophon in Cyr. † I no sé si me atreva a dezir lo mismo del propheta Daniel, y del Apocaly. de S. Iuan, cuyas visiones representandas, o ya en sueños, o ya en exstasis dieron motivo a lo que escrivieron en destacion de los vicios, y estimulo de la virtud, y prophecia de lo futuro, segun doctamente lo ha observado el doctissimo *Padre Luis de Alcazar de la esclarecida Compañia de*

79 *IESVS, sobre al Apocalypsis in annotat. ad proœm.* † I assi la Gentilidad conociendo esta verdad, vino a confessar Horacio en nombre de toda ella, que el hazer versos como los hazian ellos, no era ser Poetas, sino hablar con este spiritu prophetico aunque sea en prosa, *d. saty.* 4.

Neque enim concludere versum
Dixeris esse satis, neque si quis scribat vti nos,
Sermone propiora putes hunc esse Poetam:
Ingenium cui sit mens divinior, atque os
Magna sonaturum des nominis huius honorem.

Porque la alteza del numeroso estilo, 80
es el que haze el poema, y porque ninguno mas que el de los Prophetas, ni que tenga menos de tribial, podemos dezir que en ellos estuvo vinculada la poesia, pues los mismos Gentiles confiessan de si por faltarles esta parte divina, que son indignos del nombre de Poetas, devido solo a la Prophecia, que con valor heroico, y spiritu levantado nos y enseñan la verdad, Iuvenal. *saty.* 7.

Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum solet deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta.
Hunc qualem nequeo monstrare, & sentio tantum.

Con que queda bien conocida la alteza de la Poesia, y no ser indigna assi ella, como las demas letras humanas de ningun asumpto por levantado que sea. Porque como dize el gran Doctor de la Iglesia S. Hieron. a los que le reprehendian lo mismo que a mi, epist. ad Paulin. que anda al principio de la Biblia. *Puerilia sunt hac, & circulatorum ludo similia docere, quod ignoras; imò, & cum stomacho loquar, nec hoc quidem scire, quod nescias?*

CAPVT

CAP. II.

De los delitos de la Magia, y de la verdad que tengan para su castigo.

1 SI dixo la Sabiduria eterna, *Proverb. cap.* 14. *Sapiens timet & declinat à malo, stultus transit, & confidit*, de que nos maravillamos, que siendo la Magia cosa tan cierta como queda probado en el c. antes deste, diga aora el curioso, que todos los delitos que ai, o se fingen della, son sueños, e ilusiones del demonio, estandonos diziendo la sagrada Escritura *Levit. c.* 20. *Anima, quæ declinaverit ad Magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam in medio populi sui.*
2 † Pues es cierto que si los delitos de la Magia fueran todos imaginados, no los castigara Dios, ni los llamara fornicacion, porque aunque sea espiritual, es menester que sea cierta, y real, y por esto se llama la heregia fornicacion en las Sagradas letras. *D. Isai. c.* 1. *&* 57. *Hierem.* 3. *Ezech.* 6. *&* 16. *Oseas cap.* 1. *&* 2.
3 *Apocal.* 18. † Porque de lo que nos passa en sueños, ni merecemos, ni desmerecemos, *c. maiores*, §. *verum de bapt. clem.* 1. *de pœnit.* ni se nos dá pena por lo que se comete con solo el pensamiento, *l. cogitationes, ff. de pœn. c. cogita-*
4 *tionis de pœn. dist.* 1. † I assi pues la Iglesia castiga a semejantes Magos cõ pena de muerte, segun latamente queda probado, *lib.* 3. *c.* 13. *ex num.* 16. es fuerça vna del dos, o que el curioso yerra, o la Iglesia, porque no a dar medio; y que la Iglasia yerre, digalo el que dixo lo de mas, que yo tengo y confiesso que no puede errar en nada de quanto hiziere, porque esta illuminada con la presencia de Dios: *D. Matt. c.* 27. *ego vobiscum ero vsque ad consummationem sæculi, c.* 1. *c. violatores dist.* 15. † I assi no 5
puede errar, *D. Matt. c.* 9. *D. Luc. c.* 22. *cap. hac est fides, c. cudenda* 24. *q.* 1. Turrecrem. *in sum. lib.* 3. *c.* 58. Menoch. *de Arbitr. lib.* 2. *cent.* 5. *cas.* 458. *ex n.* 28. † No solo en las causas de la Fé, pero 6
en las demas temporales, segun lo prueban Gregor. Lop. *in l.* 22. *tit.* 4. *part.* 3. Avend. *in c.* 23. Prætor. *part.* 2. *num.* 13. Roland. à Valle *cons.* 19. *vol.* 3. Rebuf. *in constit.* 3. *tit. de recusat.*

¶ De suerte, que mi opinion es lo 7
que siente toda la Iglesia, en quien no puede aver raya, ni macula, ni engaño. Ni el *c. Episc.* 26. *q.* 5. tiene algo en contrario, porque demas de ser apocripho, y no del Concil. Ancyr. a quien Graciano se lo ahija, como lo afirman Turrecrem. *in d. c. Episc.* el Tostado Obispo de Avila *in Exod. c.* 7. *& Matt.* 4. Victoria *in relect. de Mag. q.* 7. † No se halla 8
en la Edicion Griega de los Concilios, que interpretó Balsamon, ni en las versiones Latinas *Cresconiana, Dyonisiana, ni Tugurina*, sino solo dede aquellas palabras *Episcopi*, hasta aquellas *à tali peste mundari debet Ecclesia*, que se veè en la Edicion de los Concilios nueva, en el *Concilio Ancyrano can. fin.* y se refieren à la letra en el *canon, qui divinationes* 26. *q.* 10. † En lo qual no 9
ai nada de lo que el curioso refiere, ni se puede creer para ello, ni que sea de san Damaso Papa, ni de S. Agustin, ni de otro autor Clasico, como algunos otros han querido, viendo que no se halla en el Concilio Ancyrano, segun lo tengo probado *d. lib.* 2. *de Magia operatr. cap.* 33. *de translatione corporali ex n.* 16. † Porque todo lo que despues se 10
sigue desde aquellas palabras, *illud enim non est omittendum, quod quædam scelerata mulieres*, no viene con el contexto de

de arriba del Concilio, y mas parecende Graciano, Buchardo, o Ibon, compiladores del Decreto, que no tienen authoridad Canonica, vt ex multis probat Maroto *lib. 2. de iure quæsito c. 23. ex*
11 *num. 7.* † I pruevase que no sea del Concilio, ni de otro autor Canonico demas de lo dicho, con lo que se sigue despues de las palabras que el curioso refiere: *Quis vero tam stultus, & hebes sit, qui hac omnia quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur? cum Ezechiel Propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore vidit? & Ioannes Apostolus Apocalypsis sacramentum in spiritu non in corpore vidit, & Paulus non audet dicere se raptum in spi-*
12 *ritu.* † Porque antes tendria yo por desatinado (en los mismos terminos referidos) al que dixesse, que no ai translaciones corporales, hechas por los buenos o malos angeles, porque el Profeta Ezechiel no fue arrebatado en cuerpo, sino en espiritu, *Ezech. c. 3. & 11.* y porque san Iuan los mysterios del Apocalypsi, no los vido corporalmente, sino en espiritu, *Apocalyps. c. 1. & 4.* y porque S. Pablo no se atreve a dezir, que fue llevado en cuerpo, *Corinth. 2. cap. 12.* pues los privilegios particulares, no pueden hazer ley comun, *cap. non statim 26. q. 2. cap. fin. de reg.*
13 *iur. lib. 6. l. 2. C. de legib.* † I sino, pregunto io dormia Christo nuestro Señor, quando el diablo dio con el sobre el pinaculo del templo, y sobre el monte levantado de Hierusalem? *Matth. cap. 4.* Soñava S. Pedro, quando el Angel le sacò de la carcel, y el libre de la cadenas, huyò? *Acta Apost. cap. 12.* Delitava porventura el Propheta Habace, quando el Angel lo llevó desde Hierusalem, hasta Babylonia, al levarle de comer al Propheta
14 Daniel? *Dan. cap. 14.* † Isi esto no se atreve a negar el curioso, porque lo quemaran, porque quiere negar lo que la Iglesia tiene recebido? pues no es menor error negar los lugares de la sagrada Escritura, que las tradiciones de la Iglesia, *Trident. sess. 4. Nec non traditiones ipsas tum ad fidem, tum ad mores pertinentes tanquam vel ore tenus à Christo, vel Spiritu sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas pari pietatis affectu, ac reverentia suscepit, ac veneratur.*

¶ Demas que sin perjuicio de la 15
verdad, yo le quiero confessar que todo el capitulo es del Concilio Ancyrano, de me en todo el donde esté negado el ser los delitos de la Magia verdaderos reales, como el dize, por que las palabras que refiere no lo prueban, porque solo hablan de algunas mugeres supersticiosas, ibi, *Quadam scelerata mulieres*, y assi de antecedentes particulares, sacar conclusiones generales, no lo
permiten los *Dialecticos.* † I estas ta- 16
les se mandan castigar por hereges, no porque entienden que el demonio las puede llevar corporalmente, sino porque creyan que ellas yuan cavalleras sobre ciertas bestias, acompañando a Diana, diosa de la Gentilidad, o con Herodiade a passear el mundo en el peso de la noche, ibi. *credunt, ac profitentur se nocturnis horis cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempesta noctis silentio pertransi-*
re. † I porque en creer esto estas muge- 17
res, faltan de la fè, porque creen que ai Diana diosa de los Gentiles, y que Herodiade que está en el infierno, sale a correr cõ ellas la tierra, y que los animales, en que vã, son verdaderos, siẽdo de cuerpo elementar, formado por el demonio, justamente se mandan descomulgar, porque como luego se sigue; *Nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hac vera esse credent, & credendo à recta fide deviant.*

deviant, & errore Paganorum involvuntur, cum aliquid divinitatis, aut numi-
18 *nis extra vnum Deum arbitrentur.* † I assi a los que confessaren que el demonio los lleva corporalmente al delito, o a sus concilios, donde se cometen los mas feos, segun diximos *dict. lib. 2. cap. 7. & 29. & 35.* se les hà de castigar, como a verdaderos delinquentes, que cometen delitos reales, corporales, y verdaderos, y no soñados, ni fingidos, aunque mas digan los hereges Ponzinibio, Vviero, Godelmano, Agrypa, Paracelso, y Bodino, de quien fue original la dotrina que refiere el curioso, segun queda resuelto *d. cap. 33. ex n. 5. & lib. 3. c. 13.*

19 I no contradizen a esto los exemplos que el curioso refiere de las que mandandoles en el santo Oficio, que se vnten con lo que suelen, quando dizen que van a sus delitos, no han ydo corporalmente, sino quedandose adormecidas, porque esto sucede por dos causas, la vna de parte del demonio, el qual siédole mas vtil no lleuarlas, sino burlarlas, echandoles sueño, lo haze, para persuadir a los juezes, que es falso lo que dellas se dize, la otra por parte de Dios, que permite, que los engañen, para cegarlos en su curiosidad, como lo dizen Bart. Spina Maestro del sacro Palatio *tract. de strigib.* Castro *de iusta haeretic. punit. lib. 1. c. 16.* Andr. Cæsalpin.
20 *de investig. dæmon. cap. 20.* † Porque aunque el demonio no puede obligarse al pacto por ser criatura espiritual, superior a nos otros, quando le es mas vtil guardarlo, los haze, y las lleua quantas vezes quiere, y Dios se lo permite, sin que le pese el cuerpo, ni otra cosa, pues puede mudar los montes, D. August. *lib. de natura dæmon. c. 5.* y quando le importa no lleuarlas, las burla, y se las dexa engañadas, y assi no las lleua quando estan en la carcel presas porque dessea con su muerte sus almas, Grilland. *de sortileg. q. 7. num. fin.*
& q. 9. n. 1. † I assi no niego yo que en 21
sueños las pueda engañar, sino que no es cierto pensar que siempre las engaña: y quando las engaña, no es lleuando el espiritu solò, como el curioso quiere, porque mientras vno viue, no puede el espiritu desamparar al cuerpo pues aun en los divinos extasis no sale el alma de el cuerpo, segun probè *lib. 2. cap. 19.* porque como dize Tertullian. *lib. de anim. delirium est hanc li-*
centiam animæ sine morte fugitivæ. † I si 22
todos contamos cuentos, que me dirà el curioso, de muchos Magos, y hechiceras, que se han hallado desnudos en carnes en medio de los montes, y paramos millares de leguas de sus tierras? a quien el demonio dexò por hazer burla dellos, o porque no durò mas el pacto, segun refieren Ioannes Cæsarius *lib. 10. miraculor. cap. 1.* Cuman. *in Lucerna Inquis.* Sprenger. *in Mall. part. 2. q. 3.* Grilland. *d. q. 7. n. 27. & 28.* Remig. *lib. 1. Dæmonol. cap. 14.* Spina *de strigib. cap. 17.* Maiol. *tom. 2. dier. Canicul. colloq. 3.*

I probar el curioso, que a las tales 23
el demonio no las lleua corporalmente, porque dizen van convertidas en aves: por cierto que es la ilacion buena, siendo esto por vicio de la phantasia, pues puede el demonio hazerles que lo crean, y aun que lo parezcan, por medio del aire ambiente, que las cerca, o quitandolos de delante, y poniendo en su lugar las tales aves, o animales verdadères, o phantasticos, formados de cuerpos elementares, segun lo probè *dict. lib. 2. de Magia operat. cap. 16. de hominis in belluam degeneratione ex num. 3.*

I desta suerte fuè lo que la antigue- 24
dad creyó de los compañeros de Diomedes, que se convirtieron en aves,

porque fueron ilusiones del demonio, como de los compañeros de Vlises en lechones, de los de Arcadia en lobos, de Philomena en ave, de Apuleyo en Asno, de Antheon en ciervo, y otras mil trasformaciones, que cuenta la Gentilidad, y aun el juez, que por tonto se convirtiò en piedra, Ovid. *lib.* 13. *Metamorphos.*

Certata lite Deorum
Ambraciam versumque vident sub imagine saxum.

25 I assi le confiesso yo al curioso, que es disparate dezir, que estas entran en los aposentos por resquicios en forma de animales pequeños y mayor dezir, que a puerta cerrada, pero esto solo el curioso lo dize, porque yo expressamente defiendo lo contrario, pues digo que el demonio no puede mudar vn cabello de la cabeça de blanco en negro *d. cap.* 16. *de hominis in bell. degen.* ni atenuar el cuerpo humano, para que entre por los resquicios, quanto mas hazerlo invisible, porque todo esto pende de el vicio de la phantasia, segun dixe *dict. lib.* 2. *cap.* 15. *de sensus deception. ex n.* 19.

26 † Lo que en esto haze es (quando corporalmente los lleva) yr delante, y abrir la puerta, o la pared, y entrarlas por ella, y despues boluera cerrarla, y persuadirles que entraron por los resquicios de la pared, o puerta cerrada; y hazelas invesibles, condensando el ayre medio, para que no las vean los del aposento, segun dixe en el Appendice del *cap.* 34. *de translat. corporal. n.* 8. porque como dixo Vergil. *Æneid.* 1.

At Venus obscuro gradientes aëre sepsit,
Et multo nebulæ circum Dea fundit amictu,
Cernere ne quis eos, ne quis contingere posset.

27 Y no por esto quiero confessarle al curioso, ser lo demas assi, como el dize de las hechiceras, que causen tempestades, porque por medio de el pacto lo pueden hazer, concurriendo el demonio, a quien es possible (permitiendolo Dios) levantar qualesquier tormentas, y tempestades en los elemétos, aguas, truenos, granizos, y fuegos, segun consta de las sagradas letras, *Iob. cap.* 1. & 2. porque como dize el text. *in cap. sciendum* 26. *q.* 3. *dæmon in aeris affectione sibi nota, nobis ignota futuras prævidet tempestates.*

† y no obsta lo que dixo mi Seneca, porque aunque es verdad, que el demonio no puede excitar los vapores, para formar las tempestades, puede los ya excitados, llevarlos donde quisiere, porque esto no excede a su naturaleza, *cap. nec mirum d.* 26. *q.* 5. *elementa concutiunt*, y assi dixo la *l. eorum, Cod. de malefic. & mathemat. ne maturis vindemiis maturentur imbres, aut ventris, grandinis, & lapidatione quaterentur.* 28

† Lo qual en aquel tiempo no se ignorò en la Gentilidad, ni oy lo duda nadie que tenga juizio, pues vemos que la Iglesia se arma de oraciones, y exorcismos contra las tempestades excitadas por los demonios, como cosa cierta y verdadera, segun tengo probado en el *lib.* 2. *cap.* 12. *de Magorum iactantia circa orbes cœlestes, & elem. ex num.* 8. Porque como dize Lucano tio del dicho Seneca, *libro* 6. *Farsal.* 29

Torpuit, & præceps audito carmine mundus
Axibus, & rapidis impulsus Iupiter vrgens,
Miratur non ire polos, tunc omnia complent,
Imbribus, &c.

¶ I pensar el curioso, que por que la enfermedad, o salud consista en la mala, o buena conveniencia de humores, que no la podrà el demonio causar; 30

ſar ; es tan grande deſuario , aunquelo diga Avicena , que ſi porfiaſſe , de curioſo daria en herege , porque es contra la ſagrada Eſcritura , donde vemos que el demonio le causó à Iob tan grade enfermedad,que lo puſó en un muladar , cubierto de pies à cabeça , *Iob. c. 2.* y en el Evangelio mil exemplos deſtos, *D Marc. cap.9. Matt.17. Luc.8.*
31 *& 13.* † I aſſi Avicena ſi no ſupo mas por carecer de nueſtraſaneta Fe , no es tan culpable como el curioſo , que en medio de Eſpaña ,y a viſta de ſu Mageſtad, i en ſu Corte, donde reſplandece nueſtra ſagrada Religion, publique deſatinos como eſtos contra la miſma verdad del Evangelio , y de la ſagrada Eſcritura,y de toda la philoſophia , ſegun que largamente le proba *cap. 36. de maleficio hoſtili , quo homin. ſolus &*
32 *vita in ſect. ex num.* 3. † Pues ſi la enfermedad conſiſte en la deſtemplança de humores,y eſta la puede cauſar qualquier ayrecillo , mucho mejor el demonio , pues no ai poder en la tierra, que ſe le yguale, Iob.cap. 41. *Non eſt poteſtas , quæ comparetur ei ſuper terram, qui*
33 *factus eſt vt nullum timeat.* † Pues quando quiera vſar de cauſas naturales, podra mejor que todos los Chimicos ſacar ſin alambiques las quintas eſſencias de todas las yervas,y plantas venenoſas, y aplicarlas al paciente, harto mejor que ningun fiſico, y aſſi cauſarles muerte , o enfermedad, y ſino inficionarel ayre,como en tiempo de peſte, y por ſi ſolo,como lo notaron S. Auguſt. *lib. de natur. dæmon.* S. Thom. *part. 2. q 1. art.* 14. que no ſe le eſcondiò a nueſtro Lucano *lib.6. Farſal.*

Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni ,
Excantata perit.

34 Sin que para nada deſto le obligue el pacto, como el curioſo quiere, ni la fuerça de las palabras , ni encantos, ni las demas borraclieras , de que vſan los hechiceros , porque de todas ellas el demonio ſe rye , eyo, de que elcurioſo lo crea , por ſer tan gran deſatino, como lo dexo probado *lib. 2. cap.6.* y aſſi la ſagrada Eſcriptura haziendo burla de ſemejante deſuario, le dize por Iob. cap. 40. *Nunc quid fecit tecum pactum, vt accipias eum quaſi ſervum ſempiternum* ? † Eſto ſi, que no es verdad , que 35
no ſer los delitos de la Magia reales,y verdaderos, para imputarme, que ſaco libros dellos, como de cauſa ſoñada, pues no ai Santo del viejo, o nuevo Teſtamento, que poco , o mucho dexe de tocarlos , ni hombre docto , que no aya dadoſu puntada,no como coſa ſoñada, y fingida , ſino real,i verdadera , a quien ſe caſtiga en eſta vida con pena de muerte natural,y en la otra con fuego eterno,ſegun lo probamos *lib.3. de criminis punitione, cap.13.* † Lo que el 35
curioſo eſtraña,no es los delitos en que interviene pacto con el demonio, pues tanto los procura ſalvar:lo que eſtraña no es el caſtigo,ſino la diſpoſicion,que como nueva le puede hazer mal cuerpo, almenos no podro negar , que ya que el demonio no me dexo acabarla , que no le he reglado el papel , para que pueda impugnarla , ſino condena eſto por peor , aunque le ſuceda lo que a Midas con Orpheo. † I no pienſe, que 36
porque la magia ſegunda eſtá condenada,que por eſſo ſus delitos ſon ſimulados, y fingidos, porque es mentira , que antes por ſer ciertos , i verdaderos ſe prohiben , y no ai Concilio, ni autor claſico , que ſienta lo contrario, ni la Bula de Sixto V. tiene algo en ſu favor, y para que no redude della, eſta es la verſion impreſſa , que en aquel tiempo ſe hizo por mandado del ſanto Oficio , para publicarla , porque ſi acaſo viniere a ſus manos, ya que no a ſus oydos, ſe reduzga, y no ſea de los que

dixeron,

xeron, *Mach. 1. cap. 2. Moriamur in simplicitate nostra.*

SIXTO OBISPO SIERVO de los siervos de Dios, para memoria perpetua.

7 EL Criador del Cielo, y la tierra Dios en quien solo Omnipotente creemos con el coraçon para justicia, i con la boca confessamos para salud, aunque al hombre que crio a su imagen, y semejança aya dado entédimiento, que no solo con la divina lumbre de la Fé ilustrado conociesse aquellos misterios que son mayores à la intelligencia humana; mas tambien con la fuerça de su naturaleza, aunque con gran trabajo investigasse, y entendiesse muy aventajadas cosas. Mas para que la sobervia del animal hombre no supiesse demasiado, antes temiesse, y la inmensa Magestad de su Criador prostrado en tierra adorasse, reservó para si solo la sciencia, y el conocimiento de las cosas que están por venir. Porque solo el mismo es, a cuyos ojos estan desnudas, y descubiertas las cosas todas; y penetra los intimos pensamientos de los hombres: y las acciones que se siguen dellos está mirando, solo el que llama las que no son, como aquellas que son, y todas las cosas tiene presentes, y delante de los ojos, y solo aquel finalmente que las cosas todas, y cada vna por si, de todas las que en el discurso de todo tiempo, y en las edades de los siglos han de ser, desde la eternidad todas las conoce, y con admirable providencia las dispuso. Las quales cosas no solo la imbecilidad del entendimiento humano ignora, mas los demonios mismos no pueden alcançarlas. Por lo qual el Espiritu Santo haze burla de la falsedad de los Idolos en anunciar lo que està por venir, y la flaqueza, y vanidad de aquellos que los adoravan, diziendo por Esaias aquellas palabras. Annunciad las cosas que están por venir, y sabremos que vos otros sois Dioses. Y en el nuevo testamento Christo nuestro Señor la pregunta de sus discipulos codiciosos en demasia inquirir las cosas que estavan por venir, rechaço con aquella tan grave respuesta, con la qual tambien se reprime la curiosidad de los fieles todos, diziendo. No es vuestro saber los tiempos, ó los momentos que el Padre puso en su poder. I para lo que es conocer antes los acaecimientos que han de suceder, ó los casos fortuitos, fuera de aquellos sucessos, que necessariamente, o muchas vezes de las causas naturales provienen, los quales no pertenecen a la divinacion, no ai artes, ni disciplinas, que lo alcancen, y las que ai, son engañosas, y vanas, introduzidas por la astucia de malos hombres, y por los engaños de los demonios, de cuia obra, consejo, y ayuda proviene toda divinacion, ora sea, que para manifestar las cosas por venir expressamente los llamen, ora los mismos por su maldad, y aborrecimiento que tienen con el linage humano, ocultamente, y sin que sea de la intencion del hombre, se inxierán, y entremetan a las inquisiciones vanas de las que estan por venir, para que las almas de los hombres, con las perniciosas vanidades, y engañosa divinacion de las cosas por venir, se enlazen, y en todo genero de maldad se depraven. Las quales cosas son a ellos conocidas, no por alguna divinidad, o por alguna ciécia de las cosas por venir, mas por vna agudeza de su natural tan futil, y por otros modos, que el entender de los hombres, que es mas corto, no los alcança, por lo qual no deve alguno tener duda, que en semejante inquisicion, y pretendido conocimiento de las cosas

por

por venir, i casos fortuitos, se mezcla engañosamẽte la obra del demonio, para que con su arte, y engaños aparte a los hombres del camino de la salud, y los enrede en el lazo de su condenacion y con estas cosas de la manera que dezimos, algunos sin atendarlas fiel, i religiosamente, como devian, antes buscando en ellas curiosidad, gravemente ofenden a Dios, errando ellos, i trayendo a otros en errores. y tales son, y en ellos los primeros los Astrologos, dichos antiguamente Mathematicos, los Genethliacos, y Planetarios, los quales professando la vana Sciencia de las estrellas, y de los astros, y pretendiendo con gran osadia prevenir la ordenacion de la divina disposicion, que a su tiempo ha de ser revelada, miden por movimiento de los astros, y curso de las estrellas, los nacimientos y genituras de los hombres, y iuzgan no solo las cosas por venir, mas las presentes, y passadas, que son encubiertas, y del punto en que nace el muchacho, o de aquel dia de su nacimiento,, o de otra vanissima observacion, i cuenta de tiempos y momentos del estado de cada vno, de la condicion, y curso de la vida, de las honras, riquezas, y sucession, de la salud, muerte, caminos, desafios, enemistades, carceles, muerte contrastes varios, y de otros casos, y sucessos, assi prosperos, como adversos presumen temerariamente a adevinar, juzgar, y afirmarse en ello no sin peligro grande de error, y de infidelidad, pues S. Augustin. luz principal de la Iglesia, afirma que prevarica de la Christiana Fè, y del baptismo, el que mira estas cosas, y atiende, el que cree, o admite en su casa los que tratan dellas, y el que los pregunta. I assi con razon el Apostol arguie, y reprehende a los que hazian esto diziendo: Andais mirando los dias los meses, los tiempos, y los años? temoos que a caso no aya con vosotros trabajado sin provecho. Estos pues tan livianos y tan temerarios hombres, en miserable ruyna suya de sus almas, en grave escandalo de los Fieles y en detrimento de la Fé Christiana los acaecimientos, que han de ser de las cosas quando an de suceder prosperas, o adversas, los humanos actos y finalmente las cosas que dependen de la voluntad libre de los hombres attribuyen a los Astros, y a las estrellas, i danles tanto poder, tanta fuerça, virtud, i eficacia para significar lo que està por venir, y de inclinar a lo que antes se conoce, de tal manera, que aya de suceder assi necessariamente, por lo qual no dudan de preciarse publicamente, y tomar para si los jvizios, y pronosticos de todas las cosas, conociendolas, y diziendolas antes que sean. Con las quales cosas muchos rudos, e imperitos, y otros que son faciles en creer, y son imprudentes les dan tanto credito, que entienden sin duda ha de suceder, y lo esperan todo quanto desta manera se ha dicho en los juizios, y divinaciones, la qual mentira, y temeridad de los maestros, y credulidad de los miserables discipulos deve llorarse, pues amonestados con las divinas letras no entienden la dignidad del hombre, a quien los cielos, y las estrellas, y las clarissimas luzes del cielo, el sol, y la luna, disponiendolo Dios assi, no mandan, antes le siruen; que assi amonestava Moyses al pueblo de Dios, para que no caiesse en semejante error, diziendo; no sea que levantando los ojos al cielo, veas el sol, y la luna, y todas las estrellas del cielo, y llevado del error adores lo que crio el Señor Dios tuyo en ministerio de todas las gentes que estan de baxo del cielo. Yque ay que espantarnos de que las estrellas siruan al hombre? por ventura los Angeles, intelligencias

gencias nobilissimas no son todos administratorios espiritus, embiados en ministerio por aquellos que reciben la herencia de la salud? Porque las racionales ouejas amá Dios tanto, que no solo ordenò Obispos (como san Ambrosio dize) para defender el rebaño, mas los Angeles sennaló, para lo mismo, Tambieu san Hieronymo dixo en estremo bien. Grande es la dignidad de las almas, pues cada vna tiene desde el punto de su nacimiento diputado vn Angel que la guarde. Y si los Angeles guardan los hombres, que pueden contra la guarda dellos hazer las estrellas, que con los mismos Angeles en ninguna manera pueden ser comparadas? y no es de oluidar en este lugar la sentencia del gran doctor de la Iglesia, y santissimo Pontifice Gregorio Magno, el qual con gran peso de palabras, y de razones cōfuta los Priscilianistas hereges, que pensauan nacia cada vno de los hombres debaxo de la ordenacion de las estrellas, No passe tal por pensamiento (dize el santo) a los fieles que digan ser alguna cosa el hado, por que esta vida del hombre, solo el que la criò la gouierna, que no fue hecho el hombre por las estrellas, sino las estrellas por el hombre; y si la estrella se dize que es el hado del hombre, ya el hombre se diria estar sujeto al proprio ministerio suyo. Oxala estos hombres sin juizio supiessen, y entendiessen, y obedeciessenlos consejo de Dios, que dize en el Leuitico: No vais a los Magos, ny pregunteis algo a los Arialos, para ensuziaros por ellos, que no procurarian in quirir con tanta diligencia las cosas que destierra, y condena la verdadera piedad Christiana, ni se dexarian tan miserablemente engannar, y enlazar con ellas. Ay tambien vnos hombres vanos, y curiosos, o impios, y sin religion, que el conocimiento de las cosas por venir, y de otras ocultas procuran con tanta demasia, que no reparan, en que por inuestigar, y conocer estas cosas, in curren de muc hasmaneras enofensa de la diuina ley. Porque vnos se dan a la Geomancia, Hydromancia, Acromancia, Pyromancia, Onomancia, Cyromancia, Necromancia, y otros sortilegios, y supersticiones en compania por lo menos oculta, o tacito concierto de los demonios, vsando tambien de las suertes de los dados, o de arrojar las habas, y los granos de trigo. Y otros reteniendo algunas reliquias de la antigua, desecha, y postrada idolatria con la vitoria de la Cruz, tratan de diuinar con algunos agueros, o Auspicios, y seme jantes sennales, y obseruaciones vanas, Ay tambien otros, que hazen concierto con la muerte, y pacto con el infierno, que para descubrir cosas ocultas, como hallar tesoros, o para hazer otras maldades, haziendo expresso pacto con el demonio, en manifiesto daño de sus almas, interuiniendo malditas encantaciones instrumentos, y hechicerias de la arte Magica, escriuen circulos y characteres diabolicos, inuocan los demonios, o los consultan, y piden respuestas, o las admiten, hazenles oracion, y con incienso, y otras cosas los inciensan, hazen otros sacrificios, encienden candelas, o sacrilegamente vsan mal de las cosas sagradas, Sacramentos, o sacramentales, hazen adoraciones, y genuflecciones, y otros oficios de gran impiedad, atribuienles culto, y reuerencia, o fabrican, o hazen fabricar algun anillo, espejo, o pequeñas taças, para atar, y encerrar (como piensan) los demonios, para consultar

los.

los, y tener respuestas de ellos. Otros demas desto, procuran en los cuerpos posseidos de los demonios, o en las mugeres lymphaticas, y phanaticas saber cosas por venir, o casos, y sucessos secretos, y con razon de aquellos, a quien el Señor en el Euangelio mandó callar, tienen vanas, y mentirosas respuestas. Ay tambien otros Prestigiatores, y de ordinario vnas mugercillas dadas a supersticion, que en vnas taças, o vasos de vidrio llenos de agua, o en espejo encendidas velas benditas en nombre del Angel santo, y blanco, adorando humildes al sembrador de todos los males, el diablo, o en las vnas, o en la palma de las manos vntadas tambien a vezes con azeite al mismo fabricador de los en gaños, hazen oracion, para que desta manera les muestre las cosas por venir, o secretas en algunas figuras, o aparentes imagines, o visiones phantasticas, o del mismo padre de la mentira el diablo, con otras encantaciones, y varias obseruaciones, supersticiosas inquieren de las cosas por venir la verdad, y la pretenden dezir a otras, de los quales todos que hauemos nombrado, siendo vna misma la impiedad, se vee vn mismo fin, pues el cabo se hallan miserablemente engañados, y burlados con los prestigios, y artes del demonio los que hazen la diuinacion, y los que la procuran, siendo pues proprio de Dios conocer antes que sean los sucessos de las cosas en ellas mismas, siguese necessariamente, que los Astrologos, y los demas que auemos dicho, que sin revelar lo Dios, se atreuen a dezir antes, y conocer las cosas, injustamente, y sin verguença toman para si, y vsurpan lo que es de Dios. Y desta manera dandole sin razon a las criaturas lo que es de Dios, la diuina Magestad se ofende grauemente, la entereza de la sancta Fé es violada, y a las almas redemidas con la preciosa sangre de Christo, pestilencia, y destruicion se les allega. Y es assi que por las reglas del indice de los libros prohibidos, hecho por Decreto del sagrado Concilio general de Trento, entre las demas cosas se les encarga a los Obispos prouëã con diligencia que no se lean, ny se tengan semejantes libros de Astrologia judiciaria, tratados, ó indices, que de los futuros contingentes, sucessos, casos fortuitos, ó aquellas acciones que dependen de la voluntad del hombre, osan afirmar que alguna cosa á de ser cierta, permitiendo se los juizios, y obseruaciones naturales que para ayudar a la nauegacion, agricultura, ó al arte de Medicina se han escrito. Mas los libros todos de Geomancia, Hydromancia, Chyromancia, Nicromancia, ô aquellos en que se contienen sortilegios, hechizerias, agueros, auspicios, encantaciones del arte Magica, procuranse quitarlos del todo, y des hazerlos. Mas aon todo esto a la extirpacion de los errores, corruptelas, delictos, y abusos, no se á proueido, de manera que en algunos lugares, y cerca de algunos dexe de auerse conseruado, y con curiosidad permanezcan, descubriendose cada dia, quan lleno està todo con las traiciones del diablo, de diuinationes, sortilegios, y varias supersticiones. Por tanto nosotros que por el cargo del Pastoral oficio deuemos guardar inuiolada la integridad de la Fé, y con entrañas de caridad de Padre, desseamos mirar por la salud de las almas, quanto aiudandonos la diuina gracia podemos cõdenando; y reprouando todo genero de diuinaciones que siendo autor el diablo, para engaño de los fieles se suelen hazer de los ya dichos curiosos,

y perdidos hombres. Desseando sin esto que aquella santa simplicidad de la Christiana religion principalmente del summo poder del criador Dios, de su sabiduria, y providencia, se conserve entera sin corrupcion de algun error. Y queriédo ocurrir a la falsa credulidad, y al detestable estudio de semejantes illicitas diuinaciones y supersticiones, y a las maldades, y suziedades detestables para qué del Christiano pueblo se pueda dezir lo que del antiguo pueblo de Dios està escrito, no ai Aguero en Iacob, ni ay divinacion en Israel. Por esta constitucion que para siempre à de valer, por autoridad Apostolica estatuimos, y mandamos que assi contra los Astrologos, Mathematicos, y otros qualesquier de la secta judiciaria, que de aqui a delante exercitaren el arte de la Astrologia, sino es cerca de la agricultura, nauegacion, y cosas de medicina. Y contra los que echan juzios, natiuidades de los hombres, en los quales se atreuen à afirmar, que à de suceder alguna cosa de los que son sucessos por venir contingentes, y casos fortuitos, ò acciones que dependen de la voluntad del hombre, aunque ellos digan, y protesten que no lo afirman de cierto, contra estos hombres, ò mugeres que las sobredichas condenadas, vanas, engañadoras, y perniciosas artes, ó sciencias de diuinar, exercitan, professan, enseñan ò depréden, y los que semejantes illicitas diuinaciones, sortilegios, supersticiones, hechizerias, encantaciones, y las ya dichas maldades, y delictos como auemos dicho hazen, ò en ellas de qualquier manera se entremeten de qualquier dignidad, grado, o condicion que sean, assi a los Obispos, y prelados, superiores, y otros Ordinarios de los lugares, como tambien los Inquisidores de la heretica prauedad, que donde quiera estan diputados, aũque en muchos destos casos no procedian antes. o no podian proceder con diligencia, hagan inquisiciõ, y procedan, y los castiguen seueramente con las penas Canonicas, y las demas que les pareciere, prohibiendo todos, y qualesquier libros, obras, tratados de esta judiciaria Astrologia, Geomancia, Hydromancia, Aeromancia, Pyromãcia, Onomancia, Chyromancia, Necromancia arte Magica. Y aquellos, en que aya sortilegios, hechizerias, agueros, auspicios, malditas encantaciones, y supersticiones en el dicho indice vedados, debaxo de las censuras y penas en el contenidas leerse de qualesquier Christianos, o de alguna manera detener los, deuiendo darlos a los Obispos, y a los Ordinarios de los lugares, o presentarlos, y consignarlos a los dichos Inquisidores. Y sin esto por la misma autoridad estatuimos, y mandamos que contra los que a sabiendas leen, o retienen los dichos libros desta manera, o aquellos en que se contienen tales cosas, par el semejãte los missmos Inquisidores libre, y licitamente procedan, y puedan proceder, apremiar, y castigar con deuidas penas, sin que estoruen constituciones, y ordenaciones Apostolicas, y las demas, que contrarias sean, Y para que mas facilmente las presentes letras vengau a la noticia comun de todos, mandamos qne se fixen, o cuelguen en las puertas de las Iglesias de S. Iuan Laterano, y del Principe de los Apostoles en Roma, y en Campo de Flora, y quitadas estas se pongan sus traslados, y se dexen fixos en los mismos lugares. Y de mas desto, a todos, y a cada vno de los venerables hermanos nuestros Patriarcas, Primados Arçobispos, Obispos Ordinarios de los lugares, y Prelados, y a los Inquisidores de la heretica pra,

vedad de qualquier parte, por estos escritos cometemos, y en virtud de santa obediencia, con toda fuerça mandamos que por si, o por otros estas mismas letras despues que las ayan recebido, o tuvieren noticia dellas, en cada una de sus Iglesias parrochiales estando junto el pueblo para los divinos oficios, y de alli adelante una vez en el año, y las demas todas que les pareciere que conviene las publiquen, y hagan publicar en lengua vulgar. Y porque seria dificultoso que las presentes letras se puedan llevar a cada uno de los lugares donde se les ha de dar fé, queremos que a sus traslados, aunque sean impressos, con subscripcion de mano de algun notario publico, y selladas con el sello pequeño de la santa Romana, y universal Inquisicion, o de algun Prelado, o de la Curia Ecclesiastica, se les dé en todo en juizio y fuera del, la misma fe en qualquier parte que se monstrare que se diera a las mismas letras originales si fuessen exhibidas, o mostradas. A ninguno pues sea licito esta pagina de nuestros estatutos, mandatos, prohibicion jussion, commission, y voluntad romper, o ir contra ella con temeraria osadia, y si alguno presumiere de atentalo, sepa que incurrirà en le indignacion de Dios omnipotente, y de los bienaventuredas Apostoles San Pedro, y San Pablo. Dadas en Roma en San Pedro, año de la Encarnacion del Señor de mil y quinienos y ochēta y seis, a cinco de Enero, año primero de nuestro Pontificado,

H. Prodat.

Io. Baptista Canobio.

CAPVT III.

De la fuerça de las Estrellas en las cosas inferiores.

A La tercera adverrencia bien avia que responder a una blasfemia tan calificada como en ella se defiende contra la summa bondad de Dio nuestro Señor, haziendole autor de todas nuestras obras, assi malas como buenas, porque esta es opinion original de Martin Lutero, Ioan de Hus, Vvitcleph, Hieronymo Praga, y otros herejes de Francia, y Alemania, que la fundan, y apoian en los mesmos lugares de la Escritura, que el curioso cita mal entendidos, porque como dize el principe de la Iglesia San Pedro *Canon* 2.*cap*.3. *In quibus sunt quædam intellectu difficilia, quæ indocti, & instabiles depravant, sicut, & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem.* † os impurum, ò lingua stipitus erradicanda! Deus nostrorum scelerum author est? omutesce blasphe- 1
me, quia nemo sane te ipso miserabilior est, qui tanta in Deum insectaris blasphemia ut illum facias authorem omnium flagitiorum, nam quid magis execrandum cogitari potest, quam quod Deus Optimus Maximus, quem Paulus velle testatur. *Omnes homines salvos fieri*: cogat eosdem adulteros esse sacrilegos? † Nihil potest insanius dici, nam D. Paul. *ad Thessalon.* 1. *cap*.4. *Hac est voluntas Dei*, reliquit scriptam, *iustificatio vestra*: & David *Psalm*.5. *Mane astabo tibi, & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* † Porque si el ser buenos, ò malos no pendiesse de nuestra voluntad, sino solo de la predestinacion, como

quiere el curioſo, ò el hereje por me-
jor dezir, fuera iniuſticia condenar a
unos, y ſalvar a otros, lo quales blaſ-
phemia darlo en Dios ſumma bondad,
en quien ni el Iudio ſu enemigo, ni
los falſos teſtigos hallaron que repre-
hender citados para ello apud *Divum*
Matth. capit.21. & 26. Divus Mar-
cus cap.24.
5 ¶ Todo eſto nace de la heregia, y
error de los Manicheos, que afirman
que con el pecado de Adan perdimos
el libre alvedrio: pero convencenſe
eſtos herejes facilmente *Geneſ.capit.*4.
Nonne ſi bene egeris, recipies: ſin au-
tem male, ſtatim in foribus peccatum tuum
aderit? Sed ſub te erit appetitus eius, &
6 *tu dominaberis illius.* Y aſſi dixo Dios
en la ſegunda lei que dio a ſu pueblo,
Deuter *cap.*30. *Conſidera, quod hodie*
propoſuerim in conſpectu tuo vitam, &
bonum, & è contrario mortem, & ma-
lum, ut diligas Dominum Deum tuum,
&c. Sin autem adverſum fuerit cor tuum
& audire nolueris, atque errore decep-
tus adoraberis Deos alienos, & ſer-
vieris eis, prædico tibi hodie quod pereas
† Y el Santo Ioſue caudillo del pueblo
7 de Dios, hablando con el, les dize
deſta ſuerte en el libro de los Iuezes,
cap.24. Sin autem malum vobis videtur,
ut Domino ſerviatis, optio vobis detur,
eligite hodie, quod placet, cui ſervire
potiſſimum debeatis, utrum Diis, qui-
bus ſervierunt Patres veſtri in Meſopo-
tamia, an Diis Amorrhæorum in quo-
8 *rum terra habitatis.* † Y Ieſus hijo
de Sirach, en el *Eccleſiaſt.cap.15. Ap-*
poſuit tibi aquam, & ignem; ad quod
volueris porrige manum tuam: ante ho-
minem vita, & mors: bonum & malum,
9 *quod placuerit ei dabitur illi.* Y no por
eſſo negamos los meritos de la gracia,
como hizieron los Pelagianos, ni la
fuerça de los auxilios, porque nada
deſto quita el libre alvedrio, pues
Dios no nos fuerça la voluntad, ſino
la favorece para que correſponda con
la abocacion, S. Hier. *contra Pelag. epiſt.*
13. *Conditi ſumus liberi arbitrij ſed ipſū*
liberum arbitrium Dei nititur auxilium
Porque Dios es de cuias manos recebi-
mos todos los bienes, *Eccleſiaſt, cap.* 1. 10
Y deſſeando que todos nos ſalvemos,
acude a nueſtro remedio con mas, ò
menos efficazes auxilios, ſegun ſu di-
vina voluntad, ſin que de nueſtra parte
merezcamos el mas minimo de todos,
ſegun Apoſtol *ad Ro.c.*11. *ad Epheſ.*2.
2. *ad Tit.*3. † Pero de tal ſuerte, que 11
aunque en los auxilios eficientes de
neceſſidad correſpondemos a la aboca-
cion como San Pablo, no le priua del
libre alvedrio, ſino lo inclina, y diſ-
pone para que ame el bien, y huiga
el mal, *Eccleſiaſt. d.c.*15. *Quod placue-*
rit dabitur illi. † Y porque eſta abo- 12
cacion es tan eficaz que la voluntad
no quiere hazer otra coſa ſino lo que
Dios le inſpira, pienſa el hereje, que
la fuerça, y que ſolo penden de la
de Dios todas ſus obras, eſtando en ſu
mano la eleccion, *Apoſt. Corinth.* 1.*c.*3.
& 7. † Nam liberum arbitrium coo- 13
peratur gratia Dei. *Reg.*1.*c.*7. *Paralip.*
2.*c.*12. *Pſalm.*9. & 72. *Proverb.*16. *Ec-*
*cleſ.*2. *Eſai.c.*1. & 40. *Hierem,* 3. & 4.7.
25. & 26. *Ezech.*18. & 33. *Zacha.* 1.
*Matth.*3. & 11. *Marc.*1 *Luc.*3. *Ioan.*7.
Acta Apoſt. 3.8. & 9. *Apoſtol. ad Rom.*
10. *ad Eph.*5. *ad Philip.*2. & 4. *ad Coloſ.*
1. *ad Thim.*4. *ad Tit.*2. *ad Hebræos* 4.
¶ Y como en todas nueſtras obras 14
tẽgamos ſiempre libre el alvedrio, po-
demos reſiſtir a la inſpiracion de Dios,
y hazer lo que nos inclina la carne,
mediante la influencia de las eſtrel-
las, a que eſtà ſugeto el cuerpo, co-
mo todas las demas coſas inferiores,
que es lo que yo digo en el lugar que
el curioſo me impugna falto del co-
nocimiento deſta verdad. † Siendo 15
cierto

cierto que la carne contradize el espiritu: Y que muchas vezes sale vencedora, y no solo con los malos (que esso es de ordinario) sino con los justos, y buenos, de suerte que hazemos lo que ella quiere, aunque sepamos que es malo, como de si lo afirma S. Pablo *ad Roman. cap. 7. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum*
61 *hoc ago.* † Porque es poderosa la carne a contradezir al espiritu, y aun a el
¶ mesmo Dios, pues muchas vezes nos llama, y nosotros no queremos oir, segun su diuina Magestad se quexa por San Matheo *cap. 23. Hierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina cõgre-*
17 *gat pullos suos sub alis, & noluisti?* † Y si esto lo puede hazer la carne por si sola quanto mejor lo hará instigada con la influencia de las estrellas? pues nacemos debaxo dellas, y estamos sugetos à su influencia como criaturas inferiores, no porque nos puedan forçar, sino irritar, y commober la concupiscible, y esta resistir las inspiraciones de Dios, segun el Apostol *ad Galat. cap. 5. Nam caro concupiscit aduersus spiritum;*
18 † Arrastrando la voluntad tras si, que aunque potencia del alma, por la mala vecindad del cuerpo, se suele contaminar, *Sapient. cap. 9. Corpus quod corrumpitur agravat animum.* Porque como dize el Apostol cap. .... *Habemus thesaurum istud vasibus fictilibus.*

19 Y sentado esto por llano, y verdadero, como lo es, no obstan los fundamentos de contrario, porque al lugar de *Hierem. cap. 10.* se responde, que alli el Propheta habla de la destruicion de su ciudad, que hizieron los de Babylonia, por los pecados de los Iudios: *Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis, &c.* 20
ponat civitatem Iuda in solitudinem. † Y assi dize muy bien, que no es acaso, ni por sola su voluntad, sino por castigo de sus pecados, guiandolo, y mouiendolo Dios, *scio Domine quoniam non est hominis via eius*, hoc est non proprio venit instinctu, sed per te cuius benignitatem offendimus, & vt Hieronymi verbis vtar, *non est eorum fortitudinis,* 21
sed nostri meriti, & indignationis tuæ. † Quod siue de Babyloniis dictum intelligas, nempè, quod diuino instinctu contra Iudæos accessissent, nihil tamen fecerunt nisi sponte sua; siue de Iudæis quod Iustitiæ viam incedere nequirent nisi castigati, ad id enim semper præmittendum est liberum arbitrium eis fuisse. 22

Y tampoco obsta el lugar, de *S. Matth. cap. 6.* porque aunque ninguna cosa sucede sin la voluntad de Dios, como dueño que es de todas ellas, no por esso suceden de necessidad, porque la diuina prouidencia no quita los futuros contingentes, como lo prueua el Obispo y martir. *Ioan. Roffense contra* 23
las asserciones de Luthero. art. 36. † Y lo de S. Ioan c. 15. *sine me nihil potestis facere.* no se entiende del libre aluedrio, sino de las acciones humanas, que no son nada sin Dios, segun lo explica sã Pablo ad Galat. cap. 6. *In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatura.* † Porque como dize el mesmo san Pablo Corinth. 1. cap. 13. *Si habuero prophetiam, & nouero mysteria omnia, & omnem sententiam, etsi habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.* † Por que to- 25
das las obras que no van dirigidas en Dios, no son nada, porque no tienen meritos, y assi dize, que sin el no podemos hazer nada, y este es el senti-

do del Evangelio, porque abya dicho, *Sicut palmes non potest facere fructum a se ipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.*

26 Y no obsta assi mismo el lugar de los Prouerbios *cap.* 16. porque aunque Dios rija, y guie nuestras acciones, no por esso nos quita el libre aluedrio, sino lo ilustra, pàra que nos apartemos del mal, y sigamos el biẽ, segun lo dize por el Propheta Osseas cap. 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum.*

27 † Porque todos nuestros pensamientos son malos *Gen, cap. 6. &* 8. si Dios con sa bõdad no los rige, y endereça: como obras de hombres, de quien dize san Pablo ad Roman cap. 8. *prudencia carnis mors est, & inimica Deo.*

28 † Y assi vemos que los hermanos de Ioseph, auiendo tratada de matarlo, no lo hizieron, no porque Dios les forcasse la voluntad, sino porque mediante sus inspiraciones mudaron de parecer como lo dize el mesmo Ioseph Genes cap. .... *Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum.*

29 † Son de ningun provecho nuestros consejos, sino tienen su fundamento en Dios, porque toda la prudencia humana es necedad en su presencia, S. Paul,... *prudentia humana stultitia est apud Deum.*

30 † Y assi aunque el hõbre piense qualquier cosa, miẽtras Dios no le fauoreciere, no harà nada, porque es necessario para que seã algo, que Dios nos endere ce las maninos, y esto quiere dezir el lugar de los Proverb. Porque como dize el Santo Rey David Psalm. 148. *Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant, qui ædificant eam.*

31 † Porque aunque los oficiales trabajen, si Dios no acude en la obra, seran telas de arañas, que el pri mer viento las desbarate, porque sin Dios no ai nada que permanezca, porque el es el ser, y el vivo de las cosas, y del proceden, D. Ioan. *capite* 1. *Omnia per ipsum facta sunt.*

¶ Menos obsta el lugar de San Pablo *Corinth.* 2. *cap.* 3. Porque siendo como es Dios el que à de mover nuestras acciones para que puedan tener ser, porque las demas son vanas, y vaciadiças, no podemos pensar nada que sea algo, que no venga de su mano: y assi dixo el Profeta Isaias *cap.* 26. *Omnia opera nostra operatus est nobis Domine.* 32

33 † No porque Dios las haga sin nosotros, ò porque sucedan de necessidad, como dixo el Poëta: *Certa constant omnia lege*, sino porque como dize San Chrysostomo *Homil.* 83. *in Matth. Ideóque Deus cooperari nobis debet, vt quæ volumus, perficiamus.*

34 † Velle adiacet mihi inquit *Apostolus ad Roman. capite* 7. Perficere autem non invenio. Nam Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere. Et rursus *ad Philippens.* 2. *Deus qui cæpit in nobis opus bonum, perficere vsque in diem Christi Iesu.*

¶ Tampoco obsta lo de Balaan *Numer. capite* 24. Nam licet linguam Balami ad benedicendum elegerit, spiritus man sit tamen, & voluntas libera, quia studuit omnibus modis maledicere, sed lingua eius non fuit expedita, iuxta illud *Psalm.* 124. *Non est sermo in lingua mea.* 35

36 † Quam Deus solet movere arbitrij libertate integra manente Proverb. capite 16. *Hominis est præparare cor, Domini autem gubernare linguam.*

37 † Porque si por alguna causa se pudiesse forçar la voluntad, ni las obras del justo le valdrian para salvacion, ni las del malo para condenarle segun Tertulliano *lib.* 2. *adversus Marcino.*

cion. *Nec boni, nec mali merces iure pensaretur, ei qui aut bonus, aut malus necessitate fuisset inventus, non voluntate.*

¶ Y tampoco obsta lo que assi mesmo tra el curioso de la conversion de San Pablo, de quien dizo San Augustin. *Quod nolentes Deus convertit, & reluctantes*, quia non trahitur Paulus invitus, sed miris modis allicitus ab illo, qui novit, intus operari, segun lo enseña el mismo San Augustin *super Ioan.*
39 *tractat. 26.* † Porque ninguna abocacion por efficiente que sea nos priva de la voluntad, pues podemos corresponder, ò no con los auxilios de Dios D. Luc. *capite* 10. *Væ tibi Coroazain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis olim in cinere, & scilitio pœnitentes sederent.* † Porque si el pe-
40 cador no tuviesse voluntad mas que la de Dios, de que avian de servir tantos sermones como cada dia le predican? Pues no estaria en su mano el combertirse, lo qual es falso, como lo enseña toda la escuela Theologa con Santo Thomas. † Y aunque ay personas do-
41 ctissimas, que afirman que con iguales auxilios no se puede condenar uno, y salvar otro, no me meto en calificar opiniones de nadie, pues de todos tengo yo mucho que deprender, y para mi proposito vasta que pueda disentir, ò asentir la abocacion; pues por esto dize San Ioan *Apocalips.* 2. hablando de Iezabel: *Dedit illi tempus vt pœnitentiam ageret, & noluit pœnitere à fornicatione sua.* † Por lo qual
42 justamente murio sin alcançar misericordia, porque no quiso convertirse con la amonestacion que tuvo, señal de que estava en su mano, y el hazerlo meritorio, segun el Apostol Santiago *cap.* 5. *Qui converti fecit peccatorem ab errore vitæ suæ, salvabit animam eius in morte.*

¶ Y no obsta el lugar de San Pablo *ad Ephes.* 2. Porque menos se 43
prueva con el, que Dios fuerce nuestra voluntad, sino que por su misericordia San Pablo se convirtiesse, y sin meritos suios, de hijo de ira, se hiziesse hijo de Dios, que puede qualquier Christiano conseguir, segun S. Ioan. *capite* 1. *quotquot autem receperunt dedit eis potestatem filios Dei fieri.* † A lo qual no 44
vamos forçados, sino de voluntad, porque la gracia nos dispone para ello, y aunque se nos dé sin meritos ningunos de nuestra parte, porque dexaria de ser gracia, segun el Apostol. *ad Roman. capite* 11. *& ad Tit. capite* 3. † La fe, y las obras, que le acompañan penden de nuestra vo- 45
luntad, pues sin ellas la perdemos, y con ellas la cobramos Trident. *sess.* 6. *capite* 14. *qui vero ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, cum excitante Deo per pœnitentiæ sacramentum merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint.*

Y no obsta finalmente el lugar de 46
los *Proverb. capite* 16. Porque Dios de ninguna suerte es author de nuestros pecados, como a el infame hereje se le antoja, pues dize Santiago *capite* 1. *nemo cum tentatur dicat quoniam à Deo tentatur; Deus enim intentator malorum est, & neminem tentat, multo minus peccatum ipse fecit.* † Ni 47
por la predestinacion de Dios se condena, sino por sus pecados, porque como dize S. Augustin *lib. de prædestin.*

destin. & grat. Dei præscientiam non cogere hominem, ut talis sit, qua-
47 *lem præscivit Deus, sed præscire talem futurum, qualis futurus est, quamvis*
48 *vis eum non sic fecit Deus.* † Y assimiente en dezir, que no puede ir contra ella, ora sea para bien, ora para mal, porque como dize el mesmo San Augustin lib. de causis contra Pelag. *Nec Dei voluntate peccant homines, neque quod voluit Deus, sed quod peccator ipse voluit operatus est, & in sinistra parte constituetur*
49 *iure merito, & damnandus.* † Pues a el diablo no lo hizo Dios malo, sino bueno, si el por el pecado no se apartara de Dios, Ezechiel *cap.* 28. *ambulasti perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta est in te iniquitas: Peccasti, & eieci te de*
50 *monte Dei, & perdidi te.* Y assi se entendien aquellas palabras de los Proverbios *etiam impium in diem malum*, porque el pecador con sus culpas obliga a Dios a que le desampare, dexandole en las manos del demonio, que es todo el mal que le puede venir, que apretando mas la dificultad dixo S. Pablo *ad Rom.* 1. *tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt*
51 *faciant, quæ non conveniunt.* † Porque como dize el gran Dotor de la Iglesia San Hieronymo: *Anima igitur quæ Spiritus instinctum deserit, carnis concupiscentias secuta, si sic pergat, nec vllis velit admonitionibus redire, meritò tandem à Deo deseritur: & sic*
52 *deserta tradi in reprobum sensum.* † Et ita intelligunt omnes Orthodoxi Patres, quorum nullus ausus est hoc malum in Deum inferre, quem tu impie insectaris, nam vt ait Sapien. *cap*... *Deus non fecit mortem, neque in perditionem vivorum lætatur.*

CAPVT IV.

Del Templo de Salomon, comparado al del Escurial.

A La quarta advertencia, bien le parezco moço al curioso, y que 1
desdigo de la doctrina de mi tio el Padre Ioan Baptista Villalpando, y otros hombres de canas. Si fuera assi tenia razon, por deverlos venerar yo mas que otros: aunque no defiendo nada por authoridad, sino por razon: que es la que se ha de seguir, sea moço o viejo el que la diga, porque el venerar las canas las sagradas Letras, es por la prudencia y sabiduria que suele aver en ellas, segun dixo el Santo Iob *capite* 12. *In antiquis est sapientia,*
& in multo tempore prudentia. Y por 2
esto mandava Dios en la ley vieja Levit. *capite* 19. *Coram cano capite consurge, & honora personam senis,* no tanto por la edad, como por la sciencia que en ellos està, y assi dixo la sabiduria eterna Sapient. *capite* 4. *Senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata,*
cani autem sunt sensus hominis. † Y de- 3
stos viejos mandava Dios que se escogiessen los Iuezes de su pueblo *Numer. capite* 11. de donde se dixeron los Iuezes *Seniores*, Deuter. *capite* 32. *ad Seniores vrbis*: pues aunque no fuessen viejos se les dava este titulo. Y assi parece de la historia de Susana, que siendo los Iuezes del pueblo los que la solicitaron, los llama *Seniores* el texto sagrado *Daniel capite* 13. I nosotros dezimos *Señores* a los que que-

remos

remos honrar , *quasi Seniores* , aun-
que no sean viejos , como lo notò
4 Guardiola *de Nobilit. capite* 39. † I assi
dixo bien Ovidio a vn viejo , que con
serlo en años no lo era en iuizio, *lib.*
1. Fastor. Stultitia est , quæ te non sinit
esse senem : porque quando la vejez
cai sobre pocas letras , y falta de
prudencia , mas es caduquez que ve-
jez. Por lo qual dixo muy bien al San-
to Iob , *capite* 32. *Non sunt longævi*
sapientes , neque senes intelligunt iudi-
5 *cium.* † Para que no se desvanezca es
curioso , con que su opinion la siguen
hombres de canas , pues las que ve-
neran las sagradas letras , no son las
que nacen de muchos años , sino del
mucho estudio , con que se adquie-
re la sabiduria , que es la muger
fuerte que dixo el Espiritu santo que
alcançan pocos , Proverb. *capit. fin.*
rarum , & à finibus terræ pretium eius,
pues entenderlo materialmente de la
muger , como muchos han querido,
es dificultoso , que siendo buena le
hagan por ella honra a su marido,
Cum sederit in porta cum Principibus
populi sui.

6 ¶ Y assi no me pesa tanto, que me di-
ga el curioso , que siento contra
hombres de canas , como que siento
contra la doctrina de mi tio , porque
me precio mucho de los mios , y qui-
xera saber en que me hallo contrario,
porque en lo que le cita solo es en el
computo de lo que valian los seiscien-
tos , y sesenta y seis talentos de la
renta de Salomon , de que no no
hablo palabra , que se pueda contra-
dezir con mi tio , ni trato de com-
parar estas rentas con las de su Mage-
stad , ni el Escurial con el Templo,
con auerlos escrito por mandado del
Rey nuestro Señor , que està en el
cielo padre de su Magestad , que
lo hizo , y auerlo embiado a Roma
a imprimirlo a su costa , con cartas
de recomendacion para el Pontifice,
segun lo afirma su Santidad de N. S. P.
Clemente VIII. en la Bula de su im-
pression , que anda con ellos tom. 1.
fol. 14. † Ni esto recibe compara- 7
cion , porque aunque no ai nadie mas
afecto a su Magestad , y a las cosas
de España , que yo, tengo por igual
piaculo aplicarle a vno lo que no tie-
ne , que negarle la verdad , *Pro-*
verb. capite 14. *qui humilia extollit, &*
qui excelsa suprimit , vterque abomi-
nabilis , apud Deum. † Demas que 8
yo no sé que hagan grandes Monar-
cas a los Reyes , los pechos grandes
de los vassallos , porque suponen ne-
cessidades grandes , que les obligue
a pedirlos : antes pensaua yo , que
se dezian grandes por las grandes
mercedes que les hazian , pues en
esto solo se assemejan a Dios , Cicer.
libro 2. natura Deorum. Sed ipse Iupi-
ter , idest , iuvans pater. † Quanto- 9
mas que sin nada de todo esto , yo le
confesso al curioso , que la Monar-
chia de España es la mayor de mun-
do, la magestuosa de lo visible , la
emula de todas las naciones : pero
que tiene que hazer esto con lo que
yo escriuo ? ni comparar las rentas
de su Magestad a las de Salomon, ny el
Templo a el Escurial , que aunque
le soy aficionado , tanto por obra de
nuestro Español Salomon , como
por auer sido traça de mi tio , la
verdad ha de estar en su punto. † Y 10
sino digame el curioso , en que ar-
ticulo de fe me halla contrario ? o en
que principio de derecho , Teolo-
gia , o Philosophia , para que haga
tantas algazaras y le parezca que por
ello no se deuian imprimir mis libros,
si por ventura fue peon del Escurial ,

declareſe , y no gaſtaremos tiempo,
o diſſimule , porque es muy de rui-
nes ſer coſquilloſos , pues ſegun di-
xo Plaut. *puſilla ſe ladi putant ſi tan-*
11 *gantur.* † Y ſi hemos de eſtar a la ra-
zon , ſin ſalir de la ſagrada Eſcritu-
ra , y de los libros de mi tio , que
es en lo que funda ſu intencion el cu-
rioſo, io le probaré que no ſupo lo
que ſe dixo , porque ajuſtada bien
toda la renta que tubo Salomon , y
lo que ſuſtentò , y gaſto , que hizo
en el templo , no ſolo con Eſpa-
ña , pero con el demas reſto del
mundo puede competir, pues ni vbo,
ni abra coſa que ſe le iguale, *Paralip.*
2. cap. 1.

12 ¶ Los ſeiſcientos y ſeſenta y ſeis
talentos que dize la Eſcritura que
tubo de rentas Salomon , que va-
len nueue milliones ochocientos y
nobenta mil y cien eſcudos de oro,
ſegun el computo de mi Tio , ſon de
los Reinos conquiſtados por el Rey
Dauid ſu padre , *ſegun el meſmo lo*
enſeña , y nueſtro amigo el Chryſoſto-
mo Eſpañol el P. Ioan de Pineda lib. 1.
13 *de rebus Salomon.* † Demas deſto le
pagauan los doze Tribus de Iſraël
cada año M. CCCCXL. talentos de
oro , que valen *veinte y vn milliones*
trecientos y ochenta y quatro mil eſcu-
dos de oro. Y el Rey de Tyro le pa-
gaua cada año 120. Talentos , *Reg. 3.*
capit. 9. que hazen *vn millon trecien-*
14 *tos y quatro mil eſcudos de oro.* † Y ſi
entonces no eſtauan deſcubiertas nue-
ſtras Indias , eſtaualo la India Ophir,
de la qual le venian tres flotas , cada
año la ſuia , *Reg. 3. capit. 10.* y la vna
le traia CCCCXX. Talentos, *Reg. 3.*
capit. 9. y la otra CCCCL. *Paralip. 2.*
capit. 8. y la otra DC. LXVI. *Ioſeph.*
l. 8. capit. 2. que vn año con otro
hazen mas de ſiete milliones , porque
cada talento de oro vale 1411850.
ducados , ſegun el computo de *mi*
io tom. 3. part. 2. libro 2. diſput. 4.
capit. 33. & 35. † Y demas deſto, 15
los hijos de Iſraël le pagauan cada
año el pecho del Tabernaculo , que
llamauan el tributo ſanto , el qual
era medio ſiclo de plata por cabeça,
que ſon *dos reales , y ſeis marauedis:*
y aunque lo pagauan de veinte a cin-
cuenta años , excepto los Sacerdo-
tes, Leuitas , enfermos , y criados,
Exod. capit. 30. montaua cada año
veinte idos mil talentos de plata, que
valen *veinte y ſeis millones ciento y tre-*
inta y ſeis mil ducados. † Y ſin eſto 16
eran de infinito valor los preſentes
que todos los años le embiauan a Salo-
mon los Reyes confederados , auen-
tajandoſe cada vno , conforme a ſu
grandeza , pues de vna vez ſola le
dio la Reina Saba CXX. talentos de
oro *Reg. 3. capit.* 10. que valen *vn*
million ſeiſcientos y ochenta ydos mil
ducados. † Y ſi ſe vuieran de con- 17
tar los demas , fueran ſin numero,
pues era tanta la abundancia , que
auia en Hieruſalem en el tiempo de
Salomon , que dize la Sagrada Eſ-
critura que ſe hazia el caudal de la
plata , que de las piedras de la calle,
Paralip 2. capitu 1. *argentum pro la-*
pides erant. † Pues haſta de Eſpaña 18
(que en aquel tiempo ſe tenia por el
cabo del mundo) ſe le lleuò gran ſu-
ma de oro , y plata , y para ello tenia
flota particular , que venia cada año,
Reg. 3. capite 10. *quia claſſis Regis per*
mare cum claſſe Hiram ſemel per an-
nos ibant in Tharſis. † Tharſis quie- 19
ren algunos que fueſſe Cartagena,
otros el puerto de Cadiz , otros Ta-
rifa , yo no tengo por aora lugar
para reſoluerlo , baſta ſaber que fue
en Eſpaña para mi intento , ſegun
lo

lo afirman *el P. Ioan de Mariana de Rebus Hispan.lib.1.cap.2.y nuestro amigo el P.Ioan.de Pineda de reb. Salo.lib. 4.cap.* 13. y de aqui los campos de mi tierra se llamauan Thartessiacos, Mart. *lib.9. epigr.62.*

In Thartessiacis domus est notissima terris:
Quam diues placidum Corduba Batim amat.

20 † Y todo esto fue sin el tesoro que eredò Salomon de su padre Dauid, que fue de infinito valor, pues en el sumptuoso sepulchro que le hizo, labrò con arteficio muchos retretes, y los llenò de oro, para que cebados de la cudicia, dexassen de buscar el cuerpo: de vna de las quales (passados mil y trecientos años) Hircan Pontifice, oprimido de Antiocho, sacò *seis mil talentos de oro*, que valen *quarenta y quatro millones*
21 *quinientos y cincuenta escudos.* † Y para el templo dexò juntos tantos materiales, piedras preciosas, oro, y plata, que no se puede sumar, pues de vna vez dio para el cien mil talentos de oro, y mil vezes mil de plata, y el metal, y hierro por ser tanto, no se pesó *Paralip.1.capite* 22.

22 † Sin los despojos de las batallas que vencio, que tambien ofrecio al Templo? *Paralip. 1.capite* 18. que fueron en gran cantidad, porque los soldados vsauan lleuar las armas de oro, y plata, y muchas joias, conforme a su possibilidad: y vencio Dauid quatro millones quinientos y veinte y tres mil hombres, y dellos montó el despojo *dos mil y setecientos y sesenta y cinco millones trecientos, y ochenta, y siete mil y ochocientos escu-*
23 *dos.* † Porque como tubo tan gran desseo de edificar el Templo de Dios, aunque tubo orden que no lo hiziesse, sino su hijo, *Paralip. 1. capite* 29. juntó toda la riqueza que pudo para ello, y persuadio al pueblo que ofreciessen tambien de sus haziendas, que lo hizieron con gran liberalidad, *Paralip. 1. dict. capite*
29. † Con esto se juntó el tesoro de 24
Salon, que fue sin numero, assi por las rentas que tenia, como por los pechos que le pagauan los vassallos, y dadiuas que le dauan los Reyes confederados, que fueron muchos, porque todos desseauan su amistad. Y para solo el seruicio de su persona sustentaua cincuenta y siete mil cauallos *Reg. 3. capite* 4. *Paralip. 2. capite* 9. y mil y quatrocientos coches, *Reg. 3. capite* 10. doze mil hombres de acauallo, que le acompañauan quando salia en publico,
Reg. 3. capite 20. † Los vasos en que 25
comia, y las alhajas de la casa del campo eran de oro, *Reg. 3. capit.* 10. Y no es de menor admiracion el sustentar Salomon mil mugeres con la obstentacion que suelen querer las que lo son de los Reies, y el que requeria su grandeza, *Reg. 3. capite* 11. † Que a no dezirlo todo la sagrada Escritura, parece se pudiera dudar, aunque no hombre, que sea leido,
pues sabemos que las coronas de oro 26
de Alexandro, y las armas de plata de los soldados, y frenos de los cauallos, se apreciaron en *ciento y quarenta y ocho millones quinientos mil ducados*, y que tomó a Dario de despojos *dozientos y treze millones ochocientos y quarenta mil ducados*, y Sardanapalo Rey de Niniue se arrojo en el fuego con *diez y seis mil setecientos y cincuenta milliones de ducados* segun de sentencia de muchos lo re-
fiere nuestro amigo el P. Ioan de Pi- 27
neda *lib. 4. de las cosas de Salemon capite* 19.

pite 19. Que todo esso es nada en comparacion de Salomon, pues le prometio Dios mas riquezas que auia dado, ni daria a Rey ninguno del mundo, *Paralip. 2. cap. Diuitias autem, & substantiam, & gloriam dabo tibi, ita vt nullus in Regibus, nec ante te, nec post te fuerit similis tui.*

28 Con toda esta grandeza Salomon empeçò el Templo en el año quarto de su Reino, siendo Dios el artifice, *Paralip. 1. capite 28. & 29.* que solo basta para su grandeza, pues en vn dia hizo todo este orbe del mundo, y le sobrò tiempo para hazer otros mil millares dellos, *Genes. capite 1.*

29 † Edificólo en el monte de Moria, en el campo de Ornam Iebusæi, *Reg. 3. capite 6.* y para igualar el sitio leuantò primero dos lienços de pared a la parte del Oriente, y medio dia, de mil codos de largo cada vno, que hazen M. DCCC. XXXIX. pies, y de alto. DCCC. LI. que gruesso por lo baxo CCLXXXIII. gastando en acabarle desde el dia que le empeçò siete años y medio *dict. Reg. capite 6.*

30 *Paralip. 2. capite 3.* † Allanado el sitio, hizo quatro lienços de pedestales, que zercaron en torno el templo, cada vno de largo de CXXV. calamos (segun la cuenta de la Escritura) que hazen pies de los nros 21216. menos vn quarto de pie. Y cada lienço tenia L X X. pedestales con bolas por remates, y de vnos a otros enrejados de piedra, en lugar de las cadenas de las lonjas, y de la parte de dentro auia vna calle descubierta de C X X I I. calamos, que hazen 2[illegible]182. pies, y de ancho X X X V I. codos, que hazen CVI.

31 pies. † A la qual se seguia el atrio de los Gentiles, el qual tenia quatro paredes en quadro, que hazian lonja por todas partes, cada vna de C X. calamos, que hazen pies M.DCCCCLI. y de alto codos XXX. que hazen pies LXXXXV. Y en cada quadro auia 48. ventanas con sus rexas y celosias (que dize Iosepho que eran de oro) y por de dentro tres calles hechas de quatro ordenes de colunas, que por todas eran LXXII. las que auia en cada portal, y destos habla el Euangelista Sanct. Ioannes capite 10. *Et deambulabat Iesus in Templo in porticu Salomonis.* † A el 32
atrio de los Gentiles se seguia immediato el portico de Israël con otros quatro lienços en quadro, cada vno de largo de quinientos codos, y por la parte de afuera tenia tres ordenes de colunas, que correspondian a otros tantos suelos, cada vno de X L V I. colunas, y en cada pared quatro torres, que hazian por todas X I I. de cuia grandeza y medida no ay que detenerme, pues las trai harto doctamente *mi tio dict. tom. 2. parte 2. libro 3. ad Ezechiel. capite 40.* † Den- 33
tro deste edificio auia nueue atrios, o patios, que es lo mesmo, cada vno de C C L X X X V. pies en quadro, y entre patio y patio portales de tres calles con quatro ordenes de colunas del mesmo ancho y largo que los demas, y dellos los ocho eran de habitacion, porque el otro seruia de casa de Dios, segun lo muestra *mi tio vbi supra dict. capite 40.* † Y estos 34
quatros de habitacion eran doblados de tres suelos cada vno, quadrados, y por medio vna galeria, con aposentos a los lados, que los menores tenian veinte y cinco pies en quadro, sin otros que auia maiores, en que se leia Theologia, que por t[illegible]os eran DCC. XII. aposentos, en q[illegible] viuian los Sacerdotes, y minis[illegible] del [illegible]nplo

Templo : y las virgines dedicadas a
35 Dios en aposentos aparte. † En medio de todo estaua el patio de los Sacerdotes, subiase a el por ocho gradas, donde estaua en medio el altar de los Holocaustos, de diez codos de alto, y de ancho veinte, quadrado, el qual era de bronce vaciado con muchos follajes, y esculpturas de cherubines, aguilas, bueies, y leones a la redonda, cuya forma, y esculptura muestra *mi tio dict. tom. 2. ad*
36 *Ezechiel. capite* 43. † A la mano derecha estaua el mar æneo, que era vn vaso grande de agua redondo, que tenia de circuito pies L X X X V. de diametro X X V I I I. de hondo XIV. de gruesso I V. dedos, cabia tres mil metretas de agua, *Reg. 3. capite* 7. que hazen *ocho mil y quinientas quarenta y siete arrobas de ocho acumbres*
37 *cada vna.* † Estaua sobre doze bueyes de bronze de la estatura de vn hombre, las cabeças hazia fuera, y los pies dentro de vna bacia de metal, pesaua solo el mar æneo ocho mil seiscientos y quarenta talentos, que hazen *diez mil y ocho cientas arrobas.* Y con los bueis, y bacia *treinta y dos mil y quinientas arrobas*, segun lo trae mi tio, junto con su forma, y esculptura *dict. tom. 2. part. 2.*
38 *libro 4. disput. 3. capite 38.* † Auia mas diez bacias de metal, cinco por banda, para lauar las carnes de los sacrificios, cada vna sobre vn carro de bronce de quatro ruedas, y de XI. pies en quadro, y V I I I. de alto, que cada vna con el vaso pesaua XX. mil talentos, que hazen LXXV. arrobas, cuia forma, y tamaño enseña de gallarda esculptura *mi tio d. disp. 3. cap.* 39.

39 ¶ Mas adentro del patio de los Sacerdotes en el espacio que auia de estar el patio que se seguia hazia poniente auia vna plaça de C C C C. X X V I I. pies de largo, y ducientos ochenta y cinco de ancho. En medio de la qual estaua la casa de Dios, la qual ocupaua con todas las paredes ducientos y ochenta y cinco pies de ancho; porque el demas sitio ocupaua vna calle, que la cercaua por todas partes de L V I. pies de ancho, segun lo muestra *mi tio dict. tom. 2. capite* 40. † Tenia dos puertas, la vna 40
immediata a la casa de Dios, y la otra en la pared exterior, las quales eran de madera de oliuo cubiertas de planchas de oro, y en ellas de relieue sacadas de buril palmas y cherubines, *Reg. 3. capite 6. Cherubin, & palmarum species, & anaglypha valde prominentia.* † Y el sitio que auia 41
entre puerta y puerta, llamauan *el vestibulo*, dentro de el qual auia dos columnas de bronce guecas de quatro dedos de gruesso, cubiertas de planchas de oro de mas de vn dedo de canto, labradas a la redonda de follaje, enlaçado con granadas, de relieue, y medio relieue, que por todas eran ciento, Diuus Hierem. capite 52. *& omnia malo granata centum retiaculis circundabantur.* † La 42
vna de las quales colunas llamaron *Ioachin*, que estaua a la mano derecha, y la que estaua a la izquierda *Booz, Paralip. 2. capite 3. ad finem.* Tenian encima sus chapiteles vaciados de metal, cubiertos de lazos de oro y granadas, y por remates vnos lirios de oro de quatro codos de alto *Reg. 3. capite 7. capilla autem, quæ erant super capita columnarum, quasi opere lilij fabricata erāt in porticu quatuor cubitorum.* Cada coluna tenia de 43
circuitu X V I I. pies y medio, y de diametro V. pies y medio, y de alto

con

con su vasa, y capitel L V I I. pies, de alquitraua, friso, y cornija XIV. cuyo metal pesaua diez y nueue mil y veinte y siete talentos, que hazen *sesenta y vn mil trecientas y treinta y cinco arrobas*. El oro pesaua DCCLVII talentos, que valen *ochenta y cinco millones trecientos y diez y ocho mil ochocientos y nouenta y tres escudos de oro*.

44 Encima del vestibulo, sobre vna, y otra puerta cargaua vna torre, que tenia de delantera L X I V. codos, que hazen C L X X X I I. pies, con tres altos, cada vno de tres ordenes de columnas, de maior grandeza, y mejores molduras de todas las del Templo. Eran redondas, y acanaladas, y las del primer suelo tenian de diametro X I. pies, y de alto con su vasa, y capitel X L. codos, que hazen C X I I I. pies y medio: y de alquitraue, frixo, y cornixa XVIII. y medio, y al respeto las demas, porque todo estaua con tal arte, que por vna piedra del Templo se podia sacar la grandeza de lo demas, como lo noto *mi tio vbi supra dict. capite* 40.

45 † Subia esta torre mucho mas alta, que todo el edificio, con maior arte, y gallardia, porque seruia de remate de todo el: tenia de alto C X X. codos, *Paralip.* 2. *capite* 3. que hazen CCXLI. pies, la qual cerraua por lo alto vna piedra triangular de maiores molduras, y mas vistosas, que todo lo demas, sobre la qual lleuò el demonio a Christo nuestro Señor, para tentarle, segun S. *Luc. capite* 4. y de ella se haze mencion *Psal.* 117. *Matt.* 2. *Acta Apost.* 4.

46 Tubo el Templo quatro puertas a las quatro partes del mundo, aunque la del Oriente siempre estuuo cerrada *Ezechiel capite* 44. todas de tanta grandeza, traça, y artefìcio, como se podra ver por *mi tio dict. tom.* 2. *ad Ezechiel. capite* 41. No vbo en todo el mas gradas, que XXV. las ventanas fueron dos mil y docientas y veinte, y tres, que cada vna tenia de largo cincuenta codos, y de ancho X X V. *Ezechiel. capite* 40. y cada codo tiene X L V. dedos, que son tres pies menos tres dedos, segun la cuenta de *mitio, tom.* 3. *part.* 2. *libro* 3. *capite* 18. † Las columnas 47
por todas fueron M. C C C C. L I I I. y las menores de X L I I. pies de alto, y con ser muchas dellas tan gruessas, que tres hombres no las podian abarcar dados de las manos, eran todas de vna pieça de marmol blanco finissimo *Reg.* 3. *capite* 6. *Paralip.* 2. *capite* 3. † Y de lo mismo eran todas 48
las paredes del Templo, y con ser tan anchas, que podian ir quatro carros juntos por cima, no vbo en todas ellas ripio, ny cal, porque las piedras atrauessauan todas al edificio de parte a parte, y assi las traian del monte asserradas con sus haces de dentro y fuera, abiendo algunas, en que se podia hazer vna casa *Reg.* 3. *capite* 7. *Omnia lapidibus pretiosis, qui ad normam quandam, atque mensuram tam intrinsecùs, quam extrinsecus serrati erant, magnis decem octo cubitorum*. † Y de aqui queda enten- 49
dido el lugar dificultoso de la sagrada Escritura, que mientras se labrò el Templo no se oiò martillo, ni hacha, ni otra herramienta ninguna, *Reg.* 3. *capite* 6. *Domus autem cum ædificaretur, de lapidibus dolatis, atque perfectis ædificata est: & malleus, & securis, & omne ferramentum non sunt audita*. † La causa era porque 50
traian todo el material laborado del monte conforme a la planta del Templo

plo con ſus hazes, de ſuerte que no hazian mas que ſentarlo: las piedras aſian con vnos gatos de metal, por las moſcas que trayan hechas, y las vigas las clauavan a mano por los agujeros, que traian, con clauos de oro engaſtadas piedras precioſas en las cabeças, los quales peſaua cada vno cincuenta ſiclos de oro *Paralip. 2. capite 3.* que cada ſiclo vale cinco ducados, menos catorze marauedis, ſegun el computo de mi tio *dict. tom. 3. part. 2. libro 21.*
48 *diſputat. 4. capite 38.* † Las vigas eran de cedro, y las menores tenian de largo XXXIII. pies, de ancho cinco y medio, de alto III. y las maiores, que eran las de la caſa de Dios, tenian de largo CLIII. pies, y de ancho X. y medio, y de canto VI. y medio, ſegun conſta *Reg. 3. capite 6. Paralip. 2. capite 3. Ezechiel. capite 40.* † Los tejados eſtauan cubiertos de
49 planchas de bronce, y porque no ſe ſentaſſen las aues a enſuciarlos, tenian vnas puntas de oro puriſſimo, y de lo meſmo eran las rexas de las
50 ventanas, ſegun *Ioſeph.* † Las quizialeras, cerrojos, aldauas, y clauos de las puertas eran aſſi miſmo de oro, *Reg. 3. capite 7.* en que ſe gaſtaron diez y ocho millones cincuenta y ſiete mil y ſeiſcientos eſcudos de oro, ſegun lo prueua *mi tio d. tom. 2.*

51 Ocuparon ſe en la fabrica del Templo por ſiete años y medio, o ocho, como quiere *Euſebio*, continuamente cada año, quatrocientos y vn mil y nueuecientos oficiales, porque andauan en Hieruſalem 165U000. ſobreſtantes deſtos 3U3000. canteros en el monte 80U000. peones deſtos 70U000. ſobreſtantes del monte 3U600. *Reg. 3. capite 5. Paralip. 2. capite 2.*
† A los quales daua Salomon de 52
racion cada año de trigo coros 602U850. que montan ſegun el computo de mi Tio *quatro cuentos y trecientas y ſeis mil y ſietecientas fanegas.* De vino metretas 602U850. que valen *vn cuento y ſeyſcientas y nouenta y cinco mil quinientas y quinze cantaras.* De azeite Satos 602U850. que hazen *quinientas y ſeſenta y cinco mil ciento y ſeſenta y vna arrobas.* † Y eſto ſin el gaſto que tubo 53
con los obreros de Galilea, Iudea, Samaria, Arabia, y Moab, y los ſalarios tan auentajados que pagò a todos, pues acabado el Templo les dio de encimo *nueue millones ochocientos y nouenta y quatro mil y cincuenta eſcudos de oro.*

La caſa de Dios de dentro era del 54
modo de nueſtras Igleſias de vna naue de largo de LX. codos, que hazen CLXX. pies, y de ancho XX. codos, que hazen LVI. pies. La capilla mayor era quadrada de cincuenta y ſeis pies en quadro, la qual llamauan *Sancta ſanctorum* a diferencia del demas cuerpo de la Igleſia, que llamauan *ſancta.* † En todo eſte ſitio 55
de la caſa de Dios no vbo coſa, que no fueſſe de oro, o cubierta de planchas de oro, pues el ſuelo lo eſtaua de dentro, y fuera *3. Reg. capite 6. Et Pauimentum domus texit auro intrinſecùs, & extrinſecùs.* † De lo meſmo eſtauan cubiertas las 56
paredes, vigas, puertas, y techo, *Paralip. 2. capite 3. Porro aurum erat probatiſſimum de cujus laminis texit domum, & trabes eius, & poſtes, & parietes*: las quales eſtauan

uan clauadas con clauos assi mesmo de oro de veinte y cinco onças cada vno, *dict. capite 3. & clauos fecit aureos quorum singuli quinquagenos siclos appendebat.*
57 † Estas planchas estauan todas labradas de buril con varios follajes, y esculpturas, con cherubines, y palmas, todo de relieue *Reg. 3. capite 6. & omnes parietes templi per circuitum sculpsit varijs celaturis, & torno, & fecit in eis cherubin, & palmas, & picturas varias, quasi prominentes de pariete, & egredientes.*
58 † Las quales pesaron D C. talentos, digo las del Sancta Sanctorum, *Paralip. 2. capite 3. Et laminis aureis texit eam, quasi talentis sexcentis*, que cada talento pesa mil y quinientas onças de oro, que son nouenta y quatro libras menos quatro onças, que valen *catorze mil y ochocientos y cinquenta ducados, segun el computo de mi tio, dict. tom. 3.*
59 † Dentro del Sancta Sanctorum estaua vn altar de cedro cubierto de planchas de oro con tan gallardas molduras, y relieues que cedia la materia al arte, encima del qual estaua el arca del testamento, en la qual solo auia vn baso de Maná, y la vara de Moyses, y las tablas de la ley, *Reg. 3. capite 8. Paralip. 2. capite 5. Apost. ad Hebr. 6.*
60 † A los lados del altar junto a el arca auia dos Cherubines de diez codos de alto, que hazen casi otras tantas varas de medir de las nuestras, eran hechos de madera de oliuo, cubiertos todos de planchas de oro, con quatro alas cada vno, con las dos se cubrian a si, y con las otras dos tendidas hazian sombra a el arca, llegando las vnas puntas con las otras y las otras tocauan en las paredes, *Reg. 5. capite 6.* † Los 61
quales tenian las caras de hombre, los cuerpos de Leon, los pies de buey, y las alas de aue; y assi se entiende aquel lugar dificultoso, *Reg. 3. capite 7. Inter coronulas, & plectras, leones, & boues, & cherubim*: porque en el Sancta Sanctorum no auia bueies, leones, ny cherubines: sino cherubines en forma de leones, y bueies, como lo enseña *mi tio el padre Ioan Baptista Villalpando dict. tom. 2. ad Ezechiel. capite 41.* † Y donde suelen en las 62
Iglesias estar las rejas, estaua el velo del templo, que se rasgò en la muerte de Cristo San N. D. *Matth. capite 27.* delante del qual en el cuerpo de la Iglesia estaua el altar de el incienso dicho Thymiamatis, *Exod. capit. 30.* el qual era de oro puro junto con la mesa de los panes de la preposicion *Reg. 3. capite 7. Altare aureum, & mensam super quam ponerentur panes propositionis auream.*
† El qual altar tenia dos candeleros 63
de oro a los lados, y adelante por el cuerpo de la Iglesia, otros diez candeleros de oro cinco por banda, con otras diez mesas entretexidas entre ellos, *Paralip. 2. capite 4.* cuya traça, y esculptura de todo ello refiere *mi tio dict. tom. 2. lib. 3. ad Ezechiel. capite 41.* † Y para el seruicio del Templo auia tanta cantidad de vasos de tan extraordinaria grandeza, y labor, que dexados los de bronce, que por ser tantos no se pesaron, *Reg. 3. capite 7. Paralip. 1. capite 2.* los vasos de oro fueron 440U000. que pesauan *mil y seiscientos y tres millones, ochocientos y catorze mil trecientos y setenta y cinco ducados.* Los vasos de plata fueron

134U0000.

1340U000. que pesauan *mil y docientos y ocho millones ciento y nouenta y seis mil ducados*, los quales heredó de su padre Dauid, *Paralip. 1. capi-*
64 *te* 18. 22. *&* 20. † Y siendo esto assi como lo es, no se vé llano, que es desuario querer com parar a ello la cosas de España, donde no en vasos de oro desseamós tener que comer, sino en barro? y que despoblandose cada dia los lugares, y caiendose los templos, sin poderlos leuantar, seamos tan demasiadamente contentadizos de nuestras cosas mesmas, que hagamos cotexo de ellas, con las que no tuuieron par
65 en el mundo? † Y para impugnar vna cosa tan sentada y llana como esta, nos fauorezcamos de argumentos tan flacos como es dezir, que los edificios antiguos no tienen que ver con los de aora, y que ay mas dinero oy, que vuo entonces, pues no ha muchos años que valia vn carnero diez marauedis, y el jornal de vn hombre de sol a sol eran quatro marauedis, con que se desuanece el
66 cuitado sin fundamento. † Y assi dexado los demas, para que le respondan las ciudades, y pueblos de España, a lo del sueldo digo, que, no era jornal, como se le antoja al curioso, sino moneda que corria en aquel tiempo, como lo es oi la que tenemos *l. 2. tit. 3. lib. 4.* Fori legum, *pechen trecientos sueldos*. l. 3. tit. 5. dict. lib. 4. Fori, *peche por*
67 *cada miembro docientos sueldos*. † El qual tubo diferente valor, conforme los tiempos, segun de las mesmas leies, y de las chronicas de aquellos parece, porque en el tiempo del Rey don Alonso el onzeno era el sueldo menor la quinta parte del marauedi que entonces corria, de suerte que quatro marauedis hazian cinco sueldos, segun lo nota el insigne Couarru. *tractatu de veterum numism. capite 5. numero 7.*
† Despues en el tiempo del Rey don 68
Henrique el segundo su hijo, se apreciò cada sueldo por vn dinero y la tercia parte de otro, segun consta de las Ordenanças hechas en Toro Era de M. CCCC XI. Otros sueldos corrian en tiempo de el Rey Don Alfonso el decimo, que valian seis dineros Burgaleses cada vno, que hazen quatro marauedis de los de aora, *segun consta de su Chronica capite* 1. Y con esto passò la *l. 1. tit. 10. lib. 8. Recop.*

CAPVT V.

De las Hisperides, y sus huertos, donde fueron y que verdad tengan.

LA quinta aduertencia de las Hesperides, y sus huertos 1
nace de algunos Criticos destos tiempos, que presumen de archiuistas de la antiguedad, y todo lo que no abre su llaue maestra lo desprecian, y desacreditan por fabuloso, como prodigioso, y fingido, porque como dize la Sabeduria eterna *Proverb, capite 28. Non recepit stultus verba prudentia, nisi ea dixeris, qua versantur in corde suo.*
† Siendo cierto, que aun las mes- 2
mas fabulas tuuieron su origen cierto, y verdadero, por lo qual nos amonesta que las estudiemos, aun

para entender la sagrada Escritura el fiel interprete della San Augustin, *libro 2. doctrina Christiana capite 28. Historia plurimum nos adiuuat ad sacros libros intelligendos etiam si præter Ecclesiam puerili eruditione discantur.*

3 † Entre todas las historias que celebró el antiguedad, ya por ilustres, ya por milagrosas, la que mas le causó pasmo, y admiracion fue esta de las Hesperides, y sus huertos, por lo qual dixo Plin. *libro 19. capite 4. Antiquitas nihil prius mirata est quam*

4 *Hesperidum hortos.* † No vbo casi historiador, ny Poëta Griego, ny Latino, que no las celebrasse, y cantasse, y aunque con noticia confusa, ninguno dixo auer sido en España, como al curioso se le antoja, falto del conocimiento de la antiguedad, porque todos concuerdan auer sido en las riberas del mar Oceano Atlantico al principio de la Mauritania, y para mayor claridad iré con la historia en que van todos llanos.

5 En la primera parte que se ofrece de la Libya, o Africa, que es lo mismo, yendo caminando el rostro a Leuante está la *Mauritania inferior* de quien dixo Plinio *libro 5. capite 1. Principio terrarum Mauritania appellatur*, y assi viniendo de Africa a España el rostro a Poniente, viene a ser la vltima, con que se concuerdan otros, que la llaman la postrera; Solin. *capite 45.* Xiphilin. *in vita*

6 *Seuer.* Plin. *libro 5. capite 9.* † Esta parte llaman *Tingitania*, de la ciudad de *Tingi*, que está en ella muy celebre entre todos los Autores Griegos, y Latino, mas por las fabulas que dello se contaron, y por los celebres montes de Auila, y Athlante, que por la noticia que tuuieron della, por ser el remate de su region, a la qual no llegauan, o ia por miedo, o ia por reuerencia, porque entendian que de alli acá era otro mundo, donde ivan las almas de los justos, cuyo error duró hasta los tiempos del Pontifice Clemente I. segun San Hieronym. *tom. 6. ad Ephes. 2. Vtrum, & aliud saculum sit, quod non pertineat ad mundum istum, sed ad mundos alios, de quibus Clemens in epistola sua scribit. Oceanum, & mundi trans ipsum sunt.*

Y assi hablauan de las Hespirides, y de nosotros, como de gente de la otra vida, mezclando en cada cosa tantas fabulas, que demasiadamente creió Cornelio Nepos, segun Plin. *libro 5. capite 1.* y sin el, los mas de los Griegos, y Latinos, a que no dio credito Gabinio, y por esso fue celebrado de Estrabon, *Gabinus Romanorum rerum scriptor in describenda Mauritania fabulis prodigiosis abstinuit.* 7

En esta parte de la Mauritania junto a *Tingis*, estubo la famosa ciudad de *Lyxos*, que despues Claudio Cæsar hiço Colonia Romana, donde fueron los palacios de Anthæo y los huertos tan celebrados de las Hesperides, Plin. *libro 5. capite 5. Colonia à Claudio Cæsare facta Lyxos, ibi Anthai regia, certamenque cum Hercule, & Hesperidum horti.* † Que otros quieren que se llamasse *Lunx*, segun Estephano λύγξ *lunx vrbis Libya contra Gados Athlantem versus, & insula Athlantis, & vrbs* λυγξω *Arthemidoro, gentile Lynxites, & Lyngios*, y Pomponio Mela, como mas vezino dixo; *Propius autem Sala, & Luxo flumini Lunxo proxima.* 8 9

10 *xima.* † La comun es, que se llamó *Lyxis*, y en esto vienen el glorioso San Isidoro Arçobispo de Seuilla, assi en los libros antiguos, como en el manuscripto del Escurial, de que se entiende se copiò la nueua impression, que salio en Madrid por mandado de su Magestad el año de 1599. *libro* 15. *capite* 10. *Tingis ciuitatis, & Lynxis Anthaus author fuit*, y con el concuerda Silo Ital. *lib.* 3.

Et Tingim rapido mittebat ab aquore Lyxus.

11 La qual ciudad estaua de Cadiz ochocientos estadios, que son cien millas, Estrab. *libro* 17. *Extrema Mauritania pars, & Cotes appellatur, penè est opidum paruum supra mare ad. Barbari Tinga, Artemidorus Linga, Eratosthenes Lyxum, & contra Gades est situm freto D C C C. stadiorum diremptum, ac tantumdem distat à freto columnarum.*

12 † Lugar dificultoso, pero Isaac Causobono lo declara assi: *Caue vero ne confundas vrbem hanc cum Tigri Mauritania, quam nemo veterum Lyxum appellauit, vt rectè affirmauit. Hermolaus Barbarus malè à quibusdam reprehensus, qui non vt dentur animaduertisse, quid inter Tigrim, & hanc vrbem intersit.*

13 Tomò nombre esta ciudad de *Lyxos* de vn rio, que passaua junto a ella llamado *Lyxo*, segun lo afirma el glorioso San Isidro, o Isidoro, a quien demas de su santidad, por su grande erudicion, se da siempre grande veneracion *dict. libro* 15. *capite* 10. *Lyx autem a Lyxo flumine Mauritania nuncupata.* † O como dize Ptolomæo, la ciudad se

14 llamò λύξα *Lyxa*, y el rio λύξο *Lyxo*: el qual tenia vna ensenada, donde se recogian los mercaderes de Phænicia, segun lo siente Estrabon *dict. libro* 17. *Lyxo, & Cotibus sinus adiacet ad Austrum, qui Emporicus vocatur, & diuersoria mercatoria habent Phanices mercatoribus destinata.* † Por 15

la parte de arriba tenia el monte Atlante, distante C C V. mil passos, y de puerto de Cadiz C X I I. mil. Solin. *capite* 37. *Atlas a Lyxa abest quinque, & ducentis millibus passuum: Lyxa Gaditano freto centum duodecim millibus habitatus ante, vt indicat loci facies, quondam cultu exercita, in qua vsque adhuc vitis, & palma extant vestigia.* † Con lo qual 16

concuerda Estrabon, Ptolomeo, y Capella, diferenciandose algo en la medida, que la pudo causar la veredad de los tiempos: en fin todos son de parecer, que estaua muy cerca del puetro de las colunas, tanto que dize, que los pescadores de Cadiz se iuan a este rio a echar sus lances, Strabo. *libro* 2. *folio* 68. *Eósque (Gaditanis) piscandi gratia vsque ad Lyxum amnem circa Maurusiam nauigasse.*

Cerca desta ciudad, el rio arriba docientos passos la tierra a dentro de el mar, estuuieron los celebrados huertos de las Hesperides, cerca del templo de Hercules, Plin. *libro* 19. *capite* 4. *Vbi Hesperidum horti fuisse produntur C C. passus ab Oceano iuxta delubrum Herculis antiqui.* A los quales se entraua por 18 el rio que los cercaua, Plin. *libro* 5. *capite* 1. *Lyxos, &c. ibi Regia Anthai, certamenque cum Hercule, & Hesperidum horti; effunditur autem hinc astiuarium è mari flexuoso meatu, &c.* Y assi dixo mui bien Euripides,

17

Heſperidum vſque pontus conſitus li-
19 *tus.* † Por todo lo qual yo entendo que eſta ciudad de Lyxos fue la que oi es de *Larache*, que Claudio Cæſar hizo Colonia Romana, y ſu Mageſtad del Rey nueſtro Señor en eſtos dias Eſpañola, metiendo la Fe de Chriſto, y ſoldados de preſidio
20 en ella el año de M. DC. X. † La qual eſtà diſtante de Cadiz, lo que ſe refiere de la ciudad antigua de *Lyxos*, y aſſi a ſu rio *Lyxo* corrompido el vocablo, dezimos oy *Lucco*, ſegun Leon, en la deſcript. del Afric. *L. Harais e vna citta fabricata da gli antichi Africani ſu l'mare Occeano, deue entra el fiume Luccus de vna parte poſta ſopra la ribera del fiume*, cuio nombre le dura oy, ſegun que en la Cancion de ſu tema dixo nueſtro amigo Don Luis de Gongora.

Por la arena deſnuda el Lucco
ierra, &c.

21 Y eſto es muy ordinario, porque ſegun opinion de los que mejor ſienten, la Yψιλου no es Y, ſino V. aſſi lo vemos en Ρόμυλος, que no dezimos *Romylo*; ſino Romulus, τύλλιος *Tullios*, ἄυλα aula, ἄυγορας *auguras*, y otroſmil, ſegun de ſentencia de Adolpho Mecherche, Soſipatro Cariſio, y otros me enſeñò mi maeſtro en la lengua Griega *el inſigne Doctor Franciſco Sanchez Brocenſ. Catedratico de prima de Rhetorica, y Griego de la vniuerſidad de Salaman-*
22 *ca.* † Y aſſi meſmo la ξ de la vozes Griegas, que Latinizamos, o Hiſpanizamos voluemos en *C*, como de αξιος latino *acis*, Eſpañol *açuela*, Οξυβαφα Latino, *acetaria*, Eſpañol *azeitera*, Οξυζω latino *aceo*, Eſ-
23 pañol *atedo.* † Y aſſi parece que de Υλυκο dixeron *Lucco*, el rio que oi riega a *Larache*, que fuè el que antiguamente paſſaua por la ciudad de *Lyxo*, y aſſi donde oi es la laguna, que eſtà el rio arriba dozientos paſſos de la mar, fueron ſin duda eſtos famoſos huertos de las Heſperides, que por permiſſion de Dios ſe han inundado, como las ciudades que eſtauan donde es aora el mar
muetto, *Geneſ. capite* 19. † O eſta- 24
ua aſſi antiguamente, porque el demonio para las aparencias, y repreſentaciones que aqui hizo de ordinario (como deſpues ſe vera) tubo neceſſidad del pantano, que eſtuuieſſe ſiempre exalando vapores, para poder mejor formar el dragon de cuerpo elementar, los huertos, y mançanas de oro, que en el auia, como a los criados del Duque Rathbono, para moſtrarles el throno de oro, que eſtaua aparejado a ſu amo, los lleuò a vn pantano, ſegun *Sigesberto en ſu Chronic. Oroſ. de* Couarr. *lib.* 1. *de vera proph. c.* 26.

A lo qual aiuda el eſtar Larache 25
al principio de la Mauritania, como vamos de acà, donde es cierto que eſtuuo la ciuded de *Lyxos*, y el rio *Lyxo*, los guertos de las Heſperides, y la ciudad de *Tingi*, tan celebrada, que oi dezimos *Tanger*, como lo afirma Iuan Leon en la eſcripcion de Africa. *Et da l'altra ſopra l'Occeano, ne tempi che Arzila, & Tangia furo-*
no d'Mori, era molto habitata. † Y 26
el monte Atlante eſtà tambien aqui, dicho del Rey Atlante, padre de las Heſperides, o ia por ſer ſu Rey, ſegun Diodor. *libro* 5. *capite* 2. *Inter quos clariſſimus Atlas, & Saturnus Atlantis regiones Oceano contermina fortè obuenerunt, qui populos illi Atlanticos, & maximè terra montem Atlan*

Atlantem de nomine suo appellauit.

27 † O porque entendian que se auia conuertido en monte, y esta fue vna de las fabulas que se dixeron del, Seruio ad Aeneid. 4. *Nam Rex fuit, qui cum audisset oraculum, cavendum esse à Iouis filio, & ratione nullum susciperet, à Perseo in montem conuersus est, viso Gorgonis capite, eo quod illum noluit suscipere.*

28 † Y porque entendian que Atlante se auia quedado hecho monte, los pies fixos en la tierra, que es mentira, dixo muy bien Aristoteles, *libro de commun. animal. mot. capite 3. At qui fabulose comminiscuntur Atlantem in terra fixos pedes habere videntur ex suo ipsorum commento fabulam finxisse.*

29 † Y no parò aqui la fabula, sino que entendieron que la barba, y cabello se auia transformado en las seluas, y de los braços, y ombros hecho los collados, y de la cabeça la cima, y pimpollo, que dezian que tocaua en el cielo, Ouidio lib. 4. metamorph.

Quantus erat mons factus Atlas: nam barba, comaque
In siluas abeunt, iuga sunt humeri manusque
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen, &c.

30 ¶ Y porque deste monte no menos que de su Rey se dixeron, no menores fabulas, dixo muy bien Solino *libro 5. capite 1. Vel fabulosissimum Atlantem*, no porque lo tuuiesse por mentira, pues es monte verdadero, que està adelante del mar de las columnas, que es el estrecho de Gibraltar, dexando a la mano izquierda a Africa, segun Estrabon *libro 17. Extra columnarum fretum procedenti, ita vt ad sinistrum sit Africa mons, quem Graeci Atlantem nominant, Barbari Dyrim.* † Y 31 como este monte fuesse tan alto, por hazer su tierra famosa, los Africanos que tenian ingenio para fabulas, fingieron tantas del, que les hizieron creer a los antiguos Griegos, y Latinos facilmente, porque no llegauan acà, teniendolo por el fin del mundo, hasta dezir que se perdia de vista, y que seruia de coluna del Cielo, segun Herodot. *libro 4. Cui confines est Atlas, & vndique teres, & (vt fertur) adeò excelsus, vt eius cacumen nequeat cerni, quod à nobis vnquam relinquitur, neque hyeme, neque aestate: quem esse columnam coeli indigenae aiunt.* † Y de 32 aqui se dixeron las colunas ἀτλαντες *Atlantes*, à sustentado segun *Eustachio.* O porque encima del monte vuiesse alguna coluna en memoria de su Rey, por lo qual a la coluna, y al Atlante llamò Dionysio μέγα θαῦμα *magnum miraculum.*

Stant (ingens miraculum) ad extremas Gades,
Alto sub monte longe, lateque dispersorum Atlantum,
Vbi etiam anea excutitur columna in coelum
Excelsa densis operta nubibus.

† Porque los antiguos en lugar de 33 estatuas ponian colunas, y assi dixo nuestro Español Martial *libro 6. epigram. 77.*

Non aliter monstratur Atlas cum compare gibbo.

Y de aqui vengo a entender, que las colunas tan celebres de Hercules, que estauan junto a Cadiz, fueron en lugar de estatuas, pues en igual grado las pone con las de Atlante, Auieno.

Vltima

Vltima proceras subducit ad astra columnas,
Hic modus est orbis, Gadir locus: hic tumet Atlas
Arduus, hic duro torquetur cardine cælum.

34 Y desta verdad salieron tantas mentiras, como creiò deste monte la antiguedad, pues llegò a dezir que seruia de puntal del cielo, que lo sustentaua porque no se caiesse, como lo dixeron del Rey de su nombre, y otras cosas a este passo, que se podran ver en otros, porque io no trato sino de cosas solidas, y maciças, que tienen su verdad fundada en historia, o en lugar de la Escritura, o del Derecho, si bien por no ser vulgares causen admiracion en los que no an leido tanto, tratan las *Pomponio Mela, Plinio, Diodoro, Solino, Democrito, Eraclito, Eschylo, Apollodoro, Higino, Pindaro, Virgilio, Ouidio, y casi todos los demas autores y*
35 *poëtas Griegos, y Latinos.* † Y assi hablando deste monte, Solino, o por mejor dezir, de las fabulas que se contauan del, dize muy bien, *vel fabulosissimum Atlantem*, no porque tenga el monte por mentira, sino porque lo era lo mas que del se decia, y assi prosigue con las palabras que el curioso cita: *Per quem iter est ad montem Africæ, vel fabulosissimum Atlantem: è mediis hunc arenis in cælum attoli prodiderunt, asperum, squalentem, qua vagat ad littora Oceani, tui cognomen imposuit; eundem opacum, nemorosumque, & scatebris fontium, rigidum, qua spectat Africam fructibus omnium generum sponte ita subnascentibus, vt nunquam sacietas voluptatis desit. Incolarum neminem inter diu cerni: silere omnia haud aliquam solitudinum horrore, subire tacitam regionem animos proprius accedentium, præterque horrorem elati super nubila, atque in vicinam lunaris circuli.* † Esto cuenta Solino por fabuloso, como lo es, y assi le llama fabulòsissimo Atlante, o monte de las fabulas, por las muchas que del se dezian, y prosigue con los fuegos, que en èl se aparecian denoche, con los bayles, y cantos de los Ægypanes, y Satyros, de quien haze tambien mencion el mesmo Solino *dict. libro 5. capite 37. Atlas mons media arenarum consurgit vastitate, & eductus in vicinam lunaris circuli vltra nubilà caput condit; qua ad Oceanum extenditur, cui à se nomen dedit, manet fontibus, nemoribus horrescit, rupibus exasperatur, squalet ieiunio, &c. Lucet nocturnis ignibus, choreis Ægypanum, vndique personatur.* † Creian 37
los antiguos, que sus Deidades habitauan en los montes, de que estan llenos los autores Griegos, y Latinos: y aun los de Samaria, como gente superstitiosa, y dada a el culto del demonio (que esso quisieron dezir a Christo nuestro Señor los Iudios en llamarle Samaritano, *D. Ioan. c. 8.*) tambien lo creieron, pues confiessa la otra ramera, que sus maiores adorauan la Deidad del monte, D. Ioan. c. 4. *Patres nostri in monte hoc adoraverunt.* † Y los 38
Gentiles entendian, que eran estos Satyros, Faunos, y Æhypanos, que se veyan, y oyan en los montes, de cuya verdad y lo que en esto ay, ia diximos *lib. 2. de Magia operatrice cap. 28. num. 33. & c. 29. exn.* 10. de que ay mucho en los poëtas Griegos, y Latinos, y assi dixo nuestro Lucano, *libro quarto.*

Hæc loca capripedes, Satyros, Nimphasque tenere.

Fini

Finitimi fingunt, & Faunos esse loquuntur.

39 De todo lo qual consta, que las Hesperides no fueron en España, como a el curioso se le antoja, falto de el conocimiento de la antiguedad, ni que Atlante su padre fue Rey de España, como sin el, han querido otros, engañados del lugar de Siculo, que cita, ni fueron hijas de Hespero Rey de España, ni vivieron en ella, sino en el Africa, si bien hijas de Atlante, y de su sobrina hija de Hespero, y assi por su madre se llamaron Hesperides, y por su padre Atlantides, segun el mesmo Siculo lib. 5. cap. 2. *Fuisse in Hispania tradunt fratres duos famâ celebres Hesperium, & Atlantem, &c. ex hac verò Atlas septem genuit filias, quæ à patre Atlantides, à matre*
40 *Hesperides dictæ sunt.* † Y cō esta verdad passan todas las historias, assi antiguas, como modernas, y S. Isidro, y todos los Santos, que dellas hazen mencion, no como de cosa soñada, o fabulosa, sino como de cosa cierta y verdadera, y assi dize Euseb. lib. 2. de præparat. Evangel. cap. 3. & 4. *Post mortem Hyperionis cœli filios regnum inter se partitos fuiße, quorum clarissimi Atlas & Saturnus fuerunt, Atlanti vicinas Oceano partes contigisse, & multam Astrologiæ operam datam, sepremque filias natas, quæ Atlan-*
41 *tides appellantur.* † Este pues Atlante (porque ubo otros tres, y a este llamaron el magno) fue tan dado a la Astrologia, que le hizieron autor della, segun Plin. lib. 8. cap. 56. *Astrologiam Atlas Lybiæ filius adinuenit*, y lo que parece mas verdadero, que lo fuesse de la esphera, segun el mesmo Plin. lib. 2. cap. 8. *sphæram ipsam ante multo Atlas*, porque de la Astrologia lo fueron los Chaldeos, segun diximos *lib. 1. de Magia divinatrice, capite octavo de vanitate Astrol. indic. ex num. 3.*
† Y fue tan eminente, que le atribuie el arte de la navegacion el Pontifice Clemente Alexand. successor de San Pedro, y su compañero, lib. 1. Stromat. §. 7. *Atlas autem Lybs primus navim est fabricatus*; y de la philosophia, y de mas artes liberales le haze docto y eminente Vergil. Æneid. 1. 42

Maximus Atlas
Hinc canit errantem lunam, solisque labores,
Vnde hominum genus, & pecudes, unde imber, & ignis,
Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque Triones, &c.

De donde nacio la fabula de entender que sustentava el cielo, y la tierra con sus ombros, segun lo enseña el gran Dotor de la Iglesia, y padre de toda verdad San Augustin, lib. 18. de Civit. Dei, cap. 8. *Frater (Promethei) magnus fuisse Astrologus dicitur, unde occasionem fabulæ invenit, ut eum cœlum portare confingeret.* † Porque las ciencias son las que sustentan el mundo, y assi dixo deste Atlante Eschylo Poeta Griego; 43 44

Sustinet pergrandem
Cœli columnam, totiusque terræ onus.

Vergilio le hizo celestial, y que con su ciencia sustentaua el polo, y le hazia dar la buelta, como superior a todo, Æneid. 6.

Vbi cœlifer Atlas
Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum.

Esta ciencia fue la Magia, que con nombre de Astrologia se estendio en 45

 aquel

aquel tiempo, y aun dura en este, especialmente en Africa, de quien hablamos, por ser los Africanos naturalmente inclinados a ella, pues aun entre los mas rusticos, y barbaros de ellos, oi permanece con tanto genero de supersticiones, como cuenta Ioan Leon. *en la descript. de Afric. p. 3.* † Aunque
46 se engaña, pensando que esto es por arte milagrosa: *Et in vero questa loro Cabala è un arte maravigliosa, ne io per me veddi cosa tenuta naturale, che paresse cosa sopranaturale, com'al detta*: porque todo se haze por arte del demonio, y como tan grande artifice de engaños, le haze parecer milagroso, lo que es mero embuste, è ilusion suia, segun diximos *li. 2. de Magia operatr.* † Y como en aquel
47 tiempo no auia ciencia mas estimada, que la Magia, dieron a Atlante el nombre de *Themis*, de la voz Arabe *Temen*, que significa fin de qualquier cosa; o de la Hebrea *Thoeman*, חימן que significa *perficion, y sabiduria*, segun San Hie-
48 ron *li. 7. in Isai. cap. 2.* † Y assi se entienden dos lugares dificiles de la Escritura, que hablan de la sabiduria con este vocablo D. Hierem. cap. 49. *Numquid non est sapientia in Thoemam.* D. Baruch. cap. 3. *Non est audita in terra Chanaan, neque visa est in Thoeman*, porque como dize San Hieron. sobre los dichos lugares, *Mittam ignem in Thoeman, quæ Idumæorum regio est, & vergit ad Australem partem, quod interpretatur Thoeman, eo quod Eurum & Austrum, Africumque respiciat.* † Porque Theman fue
49 nieto de Esau de su hijo Eliphaz, *Genes. cap. 36.* a quien atribuien la fundacion de la tierra Austral, que es el Africa, segun San Hieronymo *lib. de locis Hebraic.* † Que es gente 50
dada a vanas ciencias, y ficciones, como lo enseña el Propheta Baruch, cap. 3. *Negociatores Merrhæ, & Theman, & fabulatores, & exquisitores prudentiæ & intelligentiæ.* Y assi dixo Luciano: Ἄραβοι οἱ ἐξηγηταὶ τῶν μύθων, *Arabes fabularum interpretes, doctores, & commentatores.* † Que parece que de buen original 51
sacaron malas copias; y no sè si me atreba a dezir, aver atendido a esto la sagrada Escritura, en llamar a los maestros de las ciencias vanas Eliphaz, y Themanites en *Iob cap. 4.* como lo fue este Atlante, a quien llamò Themis, el oraculo Parnassio en Ovidio lib. 4. Metamorph.

Dederat Themis hanc Parnassia sortem,
Tempus Atla, veniet, tua post spoliabitur auro
Arbor, & hunc præda titulum Iove natus habebit.

Era el arbol con sus mançanas de 52
oro, el tesoro, que tenia encantado, porque este Atlante era grande Mago, y encantador, segun diximos, de cuia ciencia hizieron participantes a sus hijas las Hesperides, que por otro nombre llamaron *Pleiadas*, que por ser tan sabias en la Astrologia, y arte Magica, entendieron que se convirtieron en las estrellas de su nombre, de quien haze mencion Iob cap. 9. *Qui facit Austrum, & Orion, & Pleiadas in interiora Austri.* † Y assi 53
queda llana la dificultad de los huertos de las Hesperides, de las mançanas de oro, y del dragon que los guardava sin dormir: qua

le

al curioso se le pasó todo por alto: porque todo esto fue encantado, y este dragon fue demonio, que estava en guarda deste tesoro, como de otros muchos que ha avido, segun probamos *dict. cap.* 28. *de variis dæmonun gener. ex num.* 35.

54 † Y porque Hercules con su mucha sabiduria deshizo estos encantos como otros muchos, que se han deshecho en el mundo, fingieron que avia muerto a el dragon, y robado las mançanas de oro, cuia historia cuenta harto elegantemente nuestro Seneca, que yo refiero, si bien el curioso no halla el lugar, encienda un cabo de vela, y los hallarà desde el vers. 238.

Post hac adortus nemoris opulenti domos,
Aurifera vigilis spolia serpentis tulit, &c.

55 Y en el Argonauta, vers. 848.

Arbor, quæ pomis fertilis aureis,
Extimuit manus insueta carpi,
Fugitque in auras leviore ramo.
Audivit sonus crepitante lamna,
Frigidus custos nescius somni,
Liquerat cum iam nemus omne fulvo
Plenus Alcides vacuum metallo.

Y su tio Lucano l. 6. Farsal.

Abstulit aboribus pretium, nemorique laborum,
Alcides, passusque inops sine pondere ramos.

56 Fue Hercules no menos mago, que Atlante, pues fue su discipulo, y que le sucedio en la ciencia de la Magia, que en aquel tiempo corria con nombre de Astrologia, Diodor. lib. 5. cap. 2. *quo beneficio motus Atlas non solum dignis facto muneribus donavit Herculem, sed Astrologiam insuper docuit in qua operam, curamque impendisset pracipuam, ob spharam astrorum à se inventam, orbem suis humeris ferre existimatus est.* 57 † En que salio tan eminente, que dixeron le avia sucedido en el oficio de tener a cuestas los cielos, de suerte que su mesmo maestro se maravillava, segun dizeo Claudiano in Panegyr. in laudib. Stil. 1.

Sic Hercule quondam
Sustentante polum, melius librata pependit
Machina, nec dubiis titubavit signifer astris
Perpetuaque senex subductus mole parumper
Obstupuit, proprij spectator ponderis Atlas.

Pero restanos satisfazer a el curioso, que dize que estas que Hercules robò de los huertos Hesperides, no fueron mançanas de oro, sino ovejas con vellones de oro, o que lo parecian. Bien sè que ay quien lo diga, y aun harto mejor que los que el cita, que es Marco Uarron, lib. 2. de re rustic. c. 1. *in Libya ad Hesperides unde aurea mala, idest secundum antiquam consuetudinem capras, & oves, quas Hercules ex Africa in Graciam exportavit, ea enim sua voce Graci appellant* μῆλα † 58 59 Y explicando esto mas ex professo, dize Palephato lib. 1. *Aurea enim oves numerabantur, quoniam pulcherrimum omnium rerum aurum est, & illa quoque pulcherrima erant; μῆλα etenim, ut poma, sic oves quoque apud Gracos vocantur, qua quidem μῆλα, hoc est oves, cum circa littus pascentia Hercules vidisset, ea navigando comprehendens, navi sua imposuit, simulque earum pastorem nomine Draconem secum demum*

60 *perduxit.* † Pero estas todas son salidas, que dio la antiguedad, tomando ocasion de la voz Griega, que lo significa todo, por huir la dificultad que les hazia, que ubiesse huertos con mançanas de oro, por no tener tan exacta noticia destas cosas, como la que yo he dado, y assi no ubo cosa que mas les causasse espanto, que estos huertos, sus mançanas, y dragon, por lo qual dixo Plinio lib. 19. cap. 4. *Antiquitas nihil prius mirata est, quàm Hesperidum hortos.*

61 † Porque aunque es verdad que ubo ovejas de vellones de oro, o que lo parecian; como yo dixe *lib. 2. de Magia operatr. cap. 1. de Magia natural. ex num. 52.* estas solo leo averlas avido en Andalucia en los campos de Cordoua, y no en Africa, Martial lib. 9. epigram. 62.

In Tartesiacis domus est notissima terris,
Quam dives placidum Corduba Bætin amat,
Vellera nativo pallent ubi flava metallo.

62 Y assi no assiento, que fuessen ovejas, menos que cidras, que dizen otros, queriendo corregir toda la antiguedad, segun Athæneo lib. 3. in Athen. cap. 7. *Scriptum à comicis poëtis invenitur, qui de ipsius pomis cùm aliquid dicunt, de citris malis videntur id tradere, Antiphanes in Bæotio.*

A. sed hac accipe.
O virgo, mala. B. pulchra sanè. A. pulchra quidem Dij boni.
A. Ab Hesperidibus, sic mihi Lucifera propitia sit
Aurea hac mala tria esse inquiunt.

Suele causa el ser Africa madre de toda fruta de agro, en especial de las cidras, que por su belleza, y color les llevaron mas los ojos, con el animo a la admiracion, y aunque mientras no las ubo sino en Africa, por su color tan encendido pudiessen entender, que eran de oro, el tenerlas tan guardadas, quita esta duda, pues si era fruto general en Africa, como lo fue el citro, no se celebraran tanto por el los huertos Hesperides, de quien dixo Lucano lib. 5.

Aureaque Hesperidum servans fulgentia mala
Aspera, acerba tuens immani corpore serpens.

El dragon tambien an querido naturalizar, pensando averse di- 64
cho por las muchas especies que ai dellos en Africa, que como ea tierra seca, y concurren a el agu- tantas especies de animales, suelen mezclarse entre si, y algunas con diverso genero, de 65
que salen cada dia tantos monstruos, por loqual dixo Plinio: *Africa monstra generat.* † Y aunque esto se podra traer para las fabulas de los Gorgones, y la cabeça de Medusa, de cuia sangre se engendraron tantos, como cantan los Poetas, y los Historiadores refieren de el Africa, o Lybia, que es lo mesmo, por ser tierra tan copiosa dellos, na tiene entrada para este de que tratamos, porque el nunca dormir, ni desviarse de los huertos, y las demas cosas que del se cuentan, no podia ser sin ministerio del demonio, que suele encantarlos para este, y otros fines, segun diximos *lib. 2. de Magia oper. cap. 13. ex num. 27.*

† Y assi fui siempre de parecer, que 66
si fue natural, fue encantado, por-

porque

que las alas, y lo demas no implican contradicion, pues ai naturalmente sierpes con alas, segun Herod. lib. 2. *fertur in Arabia serpentes alatos ineunte statim vere in Ægyptum volare.* Y haze mencion dellas S. Augustin *lib. 3. de la Ciudad de*
67 *Dios, cap. fin.* † No con alas de ave con plumas, como piensa Solino, sino de una membranula, o ternilla, del modo de las alas de murcielago, como lo tiene Nicol. de Comitibus, y los pies como de ansar, Plin. *lib.* 11. *cap.* 47. segun se
68 ven en las armas de los Caetanos, de aquel famoso hecho del dragon, que basta para su verdad, a cuia impressa el dia de la adoracion de nuestro S. P. D. Paulo V. se le pulso este mote encima de las suias, al dragon, i a el aguila dellas.

Rite comes sociat volucrum regina draconem,
Quo premat ille malos, quo levet iste bonos.

69 † Pero algunos que no supieron tan exactamente estas cosas, huyendo la dificultad del dragon, quisieron que fuesse el rio Lyxo, o Lucco, que oi cerca la laguna, donde entiendo, fueron los huertos Hesperides, que por sus bueltas haze forma de Dragon, Solin. c. 37. *Lyx quoque, &c. flexuoso meatu æstuarium è mari fertur adeo sinuosis lateribus tortuosum, ut visentibus procul lapsus angueos fracta vertigine mentiatur.* † Con lo qual concuerda Martin Capella, *in confinio est Elisseos colonia, in qua regia Anthei, luctamenque cum Hercule celebratur, & Hesperidum horti, illic æstuarium flexuosum, quem Draconem vigilem rumor vetustatis*
70 *allusit.* † Todo es andar alucinando, porque fue demonio en figura de dragon, como tengo dicho, y assi entendieron que era hermano del portero del infierno el Cancervero, segun Higinio Fabul. 151. *Ex Thyphone gigante, & Echidna Gorgon, canis cerberus triceps, & Draco, qui mala Hesperidum trans Oceanum servabat, & Hydra nati.* † Y a
esto alude el nombre de el rio *Lyxo*, 71
o *Lucco*, en que este dragon estava, a el qual dize el Arabe *Nahr Luccus*, y el Syro נהראלחישך *Nahara Lachisu*, hoc est *Fluvius incantationis*, y el Hebreo נהרחקולוש *nahar Luchus*, hoc est *amnis incantationis*, Hispanè, *Rio del incantador*, segun *Ammiano*
Marcelino. † Porque en la lengua 72
santa ליחרש *Luches*, significat *incantator*. Y de aqui en Hieremias c. 8. *Ecce ego mitto vos serpentes, & regulos, quibus non est incantatio* לחש *Lachas.* Ecclesiast. cap. 10. *Si mordeat serpens in silentio*, otros leen *absque incantatione* לחש *Lachas*, Psalm. 57. *sicut aspidis surdæ, & obdurantis aures, quæ non audit vocem incantantium* למשיח *Lachasim.* † Por-
que este Rio, su Rei, y las Hesperi- 73
des sus hijas, y la sacerdotisa de su templo todos eran encantadores, por lo qual dixo Virgil. Æneid. 4.

Vbi maximus Atlas,
Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum:
Hinc mihi Massyla gratis monstrata sacerdos,
Hesperidum templi custos, epulasque draconis,
Quæ dabat, & sacros servabat in arbore ramos,
Hæc se carminibus promisit soluere mentes,
Quas vellit, ast alias diras immittere curas.

Sistere aquas fluviis, & vertere sydera retro :
Nocturnosque ciet Manes, mugire videbit
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.

74 Y assi queda llano, que lo que io dixe cerca desto fue la mesma verdad, si bien por la brevedad, se le passô por alto al curioso, bastame a mi, que el docto lo entienda, porque si vuiera de detenerme a probar cada cosa (aunque fuera tan a la lizera como esto) seria proceder en infinito, pues le asseguro al curioso, que me costò mas trabajo hazer eleccion de lo que avia de dexar, que no lo que escrevi: sino le agradare, dexelo, pues le estâ ya dicho, *qui potest capere, capiat.*

75 † Porque los huertos fueron encantados, como lo fue el templo, y a sacerdotisa, que mascava la comida a el dragon, el qual era demonio, a quien debaxo destas vanidades veneravan, y assi llevavan los soldados sus armas a encantar a este templo, y las traian encantadas, para salir vencedores en las lides, que entrassen con ellas, y a esto atendio Silo Italico, quando dixo:

Et quatit ensem
Cantato nuper senior, quem fecerat igni
Littore ab Hesperidum Rhemisus, qui carmine pollens
Fidebat magica ferrum crudescere lingua.

76 Otras vezes en las tunicas, o camisas de lienço les escrevian caracteres, que les defendian mas que cotas de malla, y llamavanlas camisas del infierno, de quien trata Mart. del Rio *lib. 2. Magicar.* avia otras invenciones, para hazerse invisibles, que en este templo se davan, y por esto las llamavan celadas del infierno, de que trata Homer. *Iliad. 5.*

† Porque esta ribera de Larache tuvieron los antiguos por el cabo de el mundo, y principio del infierno, porque de alli fingiã se embarcavan las almas para la otra vida, que eran estas partes donde habitamos aora, segun Aristoteles lib. de admirab. audit. *Extra columnas Herculis aiunt in mari à Carthaginensibus insulam fertilem, desertamque inventam, usque tam sylvarum copia, quàm fluminibus navigationi idoneis abundet, cum reliquis fructibus vehementer.* 77

† El qual sitio llamavan *Islas Hesperides*, o por la vecindad de las Hesperides tan celebradas, y cantadas de todos, o por su Rey Hespero, Plin. lib. 6. cap. 31. *à Gorgonum insulis pra navigatione Atlantis dierum quadraginta ad Hesperidum insulas cursum prodiderit.* 78

† Y por otro nombre las llamavan *Islas fortunadas*, porque los de buena fortuna solos pensavan que llegavan a ellas, creyendo que era lugar de solos los bienaventurados, Solino lib. 5. cap. 32. *Fortunatas Insulas contra Levum Mauritaniæ tradunt iacere.* 79

† Y assi las llamavan *Campos Elysios*, de la voz Griega ἥλιος *Helios*, que significa el sol, dios de la bienaventurança; porque el del infierno llamavan Pluton. Y a esto quiça atendio el demonio en dezirles a los Indios en sus oraculos, que los avian de sujetar los hijos del Sol, por nosotros: y con este nombre de Elysios las celebrò Horat. *in Epod. Od. 16.* imitando a Homero Odyss. Δ 80

Nos manet oceanus circumvagus, arva

arva beata,
Petamus arva, divitesque Insulas.

81 Y assi como de region, que entendian que era reyno de las almas, fue facil a los antiguos Griegos, y Latinos con cada verdad creer mil mentiras, que aqui he procurado dicernir, para que nosotros, que las tubimos tan cerca, no passemos con la mesma ignorancia, porque como para venir aca passavan el mar, nos consideravan gente de la otra vida, y assi al rio Lyxo, o Lucco de Larache, que era por donde se embarcavan, para passar aca, llamavan el Lethæo, segun Pthomon. lib. 14. fol. 445. *Alius est fluvius Lethaus,*
82 *apud Hesperides Lybies.* † Y no es mucho que ellos creyessen tantas fabulas, de lo que solo tenian noticia confusa, pues nosotros con tenerla mas clara de las Indias, a quien indignamente llamamos *America*, por quitarle la honra a España de averlas descubierto, pues quien dio noticia a Cristoval Colon fue Alonso Sanchez de Huelva vassallo del esclarecido Conde de Niebla, segun lo trae nuestro amigo *el Inca Laso de la Vega en sus comentarios*
83 *reales, lib. 2. cap. 3.* † Creyamos tantas patrañas dellas antes de averlas descubierto, y habitado, con los portentos de la torrida Zona, que nos dezian los Geographos, que siendo la tierra mas fertil, y apacible del mundo (pues contino es una perpetua primavera) la teniamos por aspera, è inhabitable, segun diximos *lib. 1. de Magia divinatrice, c.7. de divinat. astronomic. ex*
84 *num. 9.* † Teniendo prophecia del santo Rey David, de que era tan fertil, que solos los que pasassen el mar en navios despues de su larga navegacion, verian las maravillas de Dios, Psalm. 106. *qui descendunt in mare in navibus facientes operationem in aquis multis: ipsi videbunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo*, que no se le escondio a nuestro Seneca in Med.

Venient annis
Sacula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, &c.

CAPUT VI.

De los privilegios de los Clerigos de corona, y en que estan derogados por el sacro Concilio de Trento.

A La sexta advertencia no me 1
pesa de la impugnacion, si el estilo no fuera grossero, porque el ser autor de una dotrina tan fundada como esta, es por si glorioso, aunque sea contra lo que han escrito muchos, pues es bueno ser autor de algo, y hallar lo que tantos han buscado, por singular, por sutil, por levantado, por insigne, y favorable a la jurisdicion Ecclesiastica, que esto basta para que se prefiera a las de mas opiniones, *Mart. de iurisd.*
p.4. cent. 2. cas. 164. ex num. 1. † Por- 2
que el sacro Concilio de Trento no derogò los privilegios de los Clerigos de corona, antes expressamente confirmò todas las Constituciones, que avia en su favor, sess. 25. de Reformat. cap. 20. *Decernit itaque, & precipit sacros Canones, & Concilia Generalia omnia, nec non alias Apostolicas sanctiones in favorem Ec-*

clesiasti

clesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiastica, & contra eius violatores editas, qua omnia prasenti etiam decreto innovat, exacte ab omnibus ob-
3 *servari debere.* † Y assi la reformacion que hizo, de que tuviessen asignacion de Iglesia, o Vniversidad, para que se entendiesse que estavan en camino de maiores ordenes, *sess.* 23. *de Reformat. cap.* 6. demas que parece hablar de solos los muchachos, de quien va tratando, que son los que tienen necessidad de semejante asignacion, o de los incorregibles, por las razones que diximos, por no averlo determinado la Iglesia, no le quise forçar al curioso, a que siga mi opinion, y assi lo declaro, sin tratar de lo demas, porque el Concilio no habla dello, y sino lo entiende, porque està en Latin, vealo en Romance, *in l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 1.
4 *Recopil.* † Y esto no lo dije, porque me la aya mandado nadie borrar, como soñò el curioso, sino porque consultandola con hombres de los mas graves de estos Reynos, aunque a todos les parecio bien, algunos me escrivieron que tenia dificultad para el juizio, donde siempre se ha de siguir la comun. Cavall. *in Pract. ad prafat.* † No
5 embargante, que podra el juez acomodarse a lo que le pareciere mas justo, si la comun no es tan segura, porque uno solo, y de menos autoridad puede con razones vencella, l. 1. §. sed neque, C. de vetere iure enucl. *Sed neque ex multitudine authorum quod melius & aquius est iudicare, cum possit unius forsan, & deterioris sententia, multos & maiores aliqua ex parte*
6 *superare.* † Quien mas me obligò a lo que dixe, fue el Illustrissimo en sangre y letras, cuyas virtudes propias realçan tanto las de sus antepassados, que dando que imitar a los suyos, pone en embidia a los estraños, el Señor Don Luis Fernandes de Cordoua hijo de mi patria, y padre de las letras, Obispo meritissimo que oy es de Malaga, el qual siendolo de Salamanca, en una que me escrivio de 23. de Março de 1610. dize su Señoria: *Aunque se puede defender que la primera Tonsura sea Sacramento, que imprima caracter, porque no se puede reiterar: Quanto al privilegio del fuero, aunque v. m. lo sigue con mucho ingenio, y erudicion, mientras la Iglesia no lo determinare, no me atreveria a juzgar por la opinion, porque la interpretacion del Concilio pende de la Sede Apostolica.* † Estas razones fueron tan fuer- 7
tes para mi, que teniendo escrita la opinion, no quise dexarla con solo mi arbitrio, aunque otros me le celebraron, en especial el esclarecido no menos en letras y sangre el Señor Don Andres de Cordoua su tio, Obispo de Badajoz, auditor que fue de la Rota de su Sancidad, en una que me escrivio de 15. Março de 1610. *Las razones son fuertes y que a mi me convencen, y estan seguidas con tanto ingenio, y eminencia de ambos derechos, como es menester para persuadir oi en España, que un Clerigo de menores ordenes goze del fuero, sin beneficio, ni asignacion, que aunque va con la limitacion de v.m. es forçoso que cause novedad, por no averlo dicho otro.* † El illustrissimo 8
en letras y santidad, padre de la Republica, y esposo liberalissimo de su Iglesia, el Señor Don Frai Diego Mardones,

Mardones, Obiſpo meritiſſimo de Cordoua, Confeſſor de ſu Mageſtad, en una que me eſcrivio de 20. de Abril 1610. *Mucho nos promete v. m. en tan pocos años, con eſtos pliegos que he viſto de ſu letura de la Catedra de Prima, pues donde nadie ha pueſto la mano, ſe levanta de ſuerte, que le aſſeguro tenga mil embidioſos, la interpretacion del Concilio es ſingular, y aſſi no tengo que dezirle otra coſa.* † El
9 inſigne por ſu doctrina, y erudicion, honor de nueſtro ſiglo, el Padre Ioan de Pineda de la Compañia de IESUS, en otra que me eſcribio de 22. de Diziembre 1609. *Recebi la lectura de v. m. de la Catedra de Prima, y con ella mucha merced, y aunque le he dado una buelta de prieſſa, hallo mucho que leer de eſpacio, y que eſtimar ſiempre, como lo hare, y communicarè a los amigos curioſos que por aca ai de todas facultades, para que en buena concordia vea alli cada uno lo que le toca, pues tiene tanto de todo, y todos con el aplauſo comun, y guſto que eſtoi cierto, tendran, obliguen a v. m. a ſacar mucho deſto a luz, como lo eſpero de ſu gallardo ingenio y letras de v. m.* † El Tri-
10 bonian. Eſpañol, copilador de las leyes del matrimonio, que lo pudiera ſer de las de Roma, hijo de mi patria el venerable Padre Thomas Sanchez de la Compañia de IESUS, en una que me eſcrivio en 29. de Henero 1610. *El nuevo entendimiento del Concilio devemos a ſu gallardo ingenio de v. m. quiſiera io ſe recibiera tan bien como me parece, por lo menos podremos ia con tan buenos fundamentos raſtrear la mente del Concilio, que me parece que es la que v. m. nos enſeña.* † El padre 11
de la juriſprudencia, gloria de nueſtra Eſpaña, el egregio Doctor Gabriel Henriques mi maeſtro, Catedratico de prima de Salamanca, ſiendo Fiſcal de ſu Mageſtad, en una de 20. de Iulio 1610. *Mucho nos da v. m. que imitar a ſus maeſtros, pues en tan pocos años, quando otros hazen harto de raſtrear el entendimiento de las leyes por los Doctores que eſcriven ſobre ellas, v. m. aventajandoſe a todos, nos las explica con tan gallardo penſamiento, como el del Concilio, que lo que me peſa es que ſea de mal lograr, por ſer materia odioſa.*

Eſto es lo que ſienten cerca de lo 12
que io eſcribo ſobre el ſacro Concilio de Trento, varones tan doctos, como los que aqui refiero, luzes de la Republica, y oraculos de la verdad, con quien conſultè mi opinion, porque jamas me fio de ſolo mi parecer, y ninguno de todos me apunta a dezir coſa, de las que el curioſo reprueva, por que ſi la primera Tonſura no es Orden de la Igleſia, pregunto io, es de la Sinagoga, o del Alcoran? Y ſi no haze Clerigos a los que la reciben, como les dan beneficios Eccleſiaſticos? de que ſon incapaces los ſeglares, *cap. 2. de Inſtit.* † Porque aunque no es ne- 13
ceſſaria ad corpus Domini conficiendum: es diſpoſicion para eſſo, como lo ſon todas las demas Ordenes, las quales negar que lo ſon es heregia, condenada en el meſmo Concilio de Trent. ſeſſ. 23. can. 2 *Si quis dixerit præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios Ordines, & minores, & maiores, per quos, velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tenditur, anathema ſit.* † Por- 14

que por esso mesmo podra negar, que el Obispado es Orden de la Iglesia, quia quantum ad confe-ctionem corporis Domini, idem exhibet cum Presbyteris ministerium, quia nova illa potestas non pertinet ad sacrificium, segun lo enseña el insigne Fr. Domingo de Soto de la esclarecida Orden de Santo Domingo, Confessor del Señor Emperador *in Sent.4. dist.24. q.1. art. 1.*

15 La prima Tonsura es Orden de la Iglesia, la qual la instituiò de consejo del Principe della San Pedro, segun lo enseña Dionys. Areopag. de Eccles. hierarch. *c. 6. p. 2.* Por lo qual dixo el Catechismo Roman. tit. de Sacram. Ordin. num. 14. *Primum autem omnium ferunt Apostolorum Principem eam consuetudinem*
16 *induxisse ad memoriam coronæ.* † Y como sea tradicion de los Apostoles, serà hereje, el que la quisiere impugnar, Trident. sess. 4. in princip. *&. sine scripto traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ*; & rursus. *Nec non traditiones ipsas tum ad fidem, tum ad mores pertinentes tanquam vel ore tenus à Christo, vel Spiritu sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas, pari pietatis affectu, ac reverentia suscepit, &*
17 *veneratur.* † Lo qual San Pedro instituiò; para enseñarnos a despreciar las vanidades del siglo, en el qual era afrentoso el trasquilarse, y assi a el mesmo San Pedro predicando en Antiochia le raparon la cabeça por escarnio, segun lo trae mi tio el Padre Ioan Baptista Villalpando *en los Comentarios Reales sobre el Propheta Ezechiel, que escrivio por mandado de su Magestad to. 1. p. 2. c. 27.* † Era cosa afrentosa 18
el trasquilarse, y assi en la lei vieja de Moysen, se le vedò a los Sacerdotes, Levit. cap. 19. *Non corrumpatis effigiem cæsariei vestræ*; porque la calva fue ignominiosa, segun a el Propheta Eliseo, porque la tenia, lo corriã los muchachos, *Reg. 4. cap. 2.* diziendole, *salve calve*, porque como dize Ovid.

Turpe pecus mutilum, turpe sine gramine campus,
Et sine fronde frutex, & sine crine caput.

Y de aqui en las cosas tristes, se 19
trasquilaban en lugar de luto, segun lo trae de dotrina de muchos el doctissimo Padre Hieronymo de Prado apud avunculum meum *ubi proximè tom. 1. ad Ezech. cap. 5. 16. 17. & 24.* porque como dize nuestro Seneca lib. 5. de benefic. cap. 6. *in luctu à rebus adversis moris est capillum tondere.* † Porque fue señal de servi- 20
dumbre, segun lo nota Fran. Duareno *lib. 1. de sacror. immunit. cap. 14.* de donde dixo Martial *lib. 6. epigr. 64.* para dezirle a uno, que era hijo de un esclavo: *sed patris ad speculum tonsi*; y en otra parte, *sed tonsis apta ministris*, Aristoph. in avib.

Ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις.

Ac deinde servus cum sis, geris comam.

Y a esto pudo atender la Iglesia, 21
entre otras causas que dan otros, para mandar que las mugeres que se casavan, cubriessen las cabeças; *cap. hæc imago 33. q. 5.* porque la muger en cabello fue señal de libertad, digo de no estar sugeta a matrimonio, l. 5. tit. 1. lib. 3. For.

Si

Si la manceba en cabello casare sin consentimiento de su padre. l.6. eiusdem tit. *Si el padre, o la madre, o otros parientes tubieren en su poder manceba en cabello, y no la casaren fasta treinta años.* † Y por esto tam-
22 bien pudo San Pedro instituir la Tonsura, para dar a entender la sugecion de los Clerigos, o para significar por esto lo desasidos que han de estar de los cuidados del siglo, porque como dize el text. in cap. duo sunt 12. q. 1. *Ratio verò capitis est temporalium omnium depo-*
23 *sitio.* † Porque los cabellos son simbolo de los cuidados, y negociaciones temporales, en que se ocupan los hombres, segun lo tiene nuestro amigo el doctissimo Padre Ioan de Pineda, padre de todas buenas letras y erudicion, *in Iob tom.* 1. *cap.* 1. *vers.* 11. *num.* 7. *ad fin. & vers.* 20. *ex*
24 *num.* 13. † Quare abrissi sacrificabantur ab eis, qui ab aliquo periculo liberati curam deponebat, ut tradunt Lucian. *in Dea Syria*, & Sueton. *in Neron. cap.* 12. segun que de los Nazarenos refiere la glosa in illud Iob cap. 1. *Nazarei capillos nutriunt dum per vitæ continentiam in præsumptionem cognitionis crescunt, devotione completa caput radere, & capillos in ignem sacrificij ponere ju-*
25 *bentur.* † A lo qual parece que atienden las mugeres de nuestros tiempos, en prometer colgar sus cabellos en los templos de los Santos de su devocion, quando se ven en alguna enfermedad peligrosa, lo qual fue comun en todo tiempo, Martial lib. 1. epigr. 88.

Hos tibi Phœbe vovet totos è vertice crines.

& Amphiareus Diti patri sacrificans apud Statium Papin. lib. 3. Sylvar.

Accipe commissum capiti decus, accipe laurus,
Quas Erebo deferre nefas.

Et in planctu Lycurgi de morte Artemidori filij, lib. 6. Thebaid.

Iupiter hunc crinem voti reus ante dicaram. 26

Vnde prima Tonsura nihil aliud est quàm prima sui ipsius in manus Episcopi facta consecratio, ad quod nec ceremoniæ, nec Episcopi verba parum abludunt, nam & Clerici nomen ex Ordinis formula accipiunt, Psalm. 15. *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei, tu es qui restituis hæreditatem meam mihi.* † Quia hæ- 27
reditas Græcè dicitur κλῆρος *Cleros*, à quo Clerici dicuntur *cap. Cleros* 21. *distinct.* quasi Domini hæredes, *l.* 2. *D. de excusat. tutor*, τῇ κληρονομίᾳ προσέρχεται, quod vertit Ant. August. *aut cum hæreditas adita est.* Item l. 23. in additis ad Ant. Contio in tit. de Episcop. audien. C. ἐκκλησίαν εἰσ-πραθῆναι κληρονόμον καὶ εἰς ὁλόκληρον. † Quam- 28
quam haud negem Clericos à sorte dici tradidisse D. Isidor. *lib.* 7. *Etymol. c.* 12. *relatus in d. cap. Cleros*, quia id fit analogicè, eo quod in hæreditariis rebus sortes mitterentur: *Numer. cap.* 6. *Paralip.* 1. *cap.* 24. *psalm.* 77. *l.* 2. *quibus quar. lib.* 10.
† Vel quod ad hanc divinam hære- 29
ditatis Dei vocationem per sortes venirent, ut in veteri Testamento satis constat *ex Levit. cap.* 16. *Paralip.* 1. *cap.* 24. *&* 26. In novo autem D. Lucas cap. 1. *Sorte exiit, ut incensum poneret.* Acta Apost. cap. 1. *Cecidit sors super Matthiam.* † Apud 30
Græcos idem probat Arist. *lib.* 4. *Politicor. cap.* 15. Apud Romanos *l.* 47. *Græca C. de Episcop. & Cleric.* Nam ut ait Virgil. Æneid. 2.

Laocon ductus Neptuno sorte sacerdos.

31 Quare simpliciter Tonsuratos Clericos esse verè & realiter probarunt Albert. Trotius *de vero & perfecto Cleric. cap.* 2. Flammin. *lib.* 4. *de benefic. q.* 2. *num.* 56. Navarr. *in Manual. cap.* 22. *num.* 17. Covarr. *in cap. quia nos, n.* 4. *de testam. & lib.*
32 1. *variar. cap.* 10. † Nam inter Ordines Ecclesiæ Tonsura annumeratur *in d. c. Cleros* 21. *dist. cap. duo sunt genera* 12. *quæst.* 1. *l.* 1. *tit.* 6. *p.* 1. *Trident.* sess. 21. de Reformat. cap. 1. *quorumcumque ordinum etiam clericalis Tonsuræ, & sess.* 23. *cap.* 2. *qui iam clericali Tonsura insigniti, & de Reformat. cap.* 10. *Tonsuram, vel*
33 *minores ordines conferre.* † Quare licet nulla sacrificij instrumenta tradantur, Ordo nihilominus est cap. cum contingat de ætate, & qualitate ordinand. *per primam Tonsuram iuxta formam Ecclesiæ traditam à talibus clericis ordo conficiatur.* †
34 Collatus per manus impositionem Episcopi, cap. quoniam videmus 69. distinct. *Tonsuram clerici quosdam accipientes, nondum ab Episcopo manus impositione percepta*, ex quo gratiam confert ex operato secundum Apostol. ad Timot. 1. cap. 1. *Gratia, quæ data est vobis cum impositione manus Episcopi.* † Et characterem sa-
35 crum imprimit in anima indelebile, ut probat *præceptor meus D. Didac. Sahagum in opere posth. tit. de Sacram. ordin. num.* 11. *Marta de iurisdict.*
36 *p.* 4. *cent.* 2. *cas.* 121. *num.* 11. † Nam cum sit unum ex ordinibus novæ legis, dubium non est, quod characterem imprimat, Trident. sess. 23. ca. 4. *Quoniam vero in Sacramento Ordinis, sicut in Baptismo, & Confirmatione character imprimitur, qui neque deleri,*
37 *neque auferri potest.* Cuius idem sub anathematis censura statuitur sess. 7. can. 9. *siquis dixerit in tribus sacramentis baptismo scilicet, confirmatione, & ordine non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, & indelebile, unde reiterari non possunt, anathema sit.* † Nam sub 38
voce *Ordine*, tam minores, quàm maiores comprehenduntur nam indefinita æquipollet universali, *Extravagant. unam sanctam de maiorit. & obedient.* & sub anathematis etiam statuitur d. sess. 23. can. 2. *si quis dixerit præter sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios ordines, & maiores, & minores, per quos velut per gradus quosdam sacerdotium tenditur, anathema sit.* † Ex quo pri- 39
mam Tonsuram iterari non posse extante Concilio Tridentino defendit *Cardinalis Bellarmin. li. de Ordin. cap.* 8. *ad fin.* nec puniri sine degradatione *cap. siquis Episcopus* 27. *q.* 1. *c.* 2. *de pœn. in* 6. *Bern. Diaz in Prax. c.* 104. *& c.* 132.

Y no obsta dezir, que la Tonsu- 40
ra no es orden, sino disposicion a las otras ordenes (Nam alij Ordines minores quos in confesso ordines fatentur) nihil aliud sunt, quam gradus ad maiores Trident. sess. 23. de Reform. cap. 11. *cumque hinc ad altiores gradus, & sacra ministeria sint ingressus*, & idem habetur *d. sess* 23. *can.* 2. † Vnde Tonsurati clericorum 41
appellatione veniunt, & gaudent omnibus privilegiis, & immunitatibus quæ clericis in sacris constitutis conceduntur, *Guido Papa quæst.* 388. *Menoc. de success. creat. lib.* 3. §. 22. *limit.* 17. *ex num.* 61. *Stephan. Aufrer. in Clement.* 1. *de offic. ordin. reg.* 1. *fall.* 11. *ex num.* 1. *Olanus in concord. antinom. lit. C, numer.* 21. *Gregor. in l.* 54. *tit.* 6. *p.* 1. *gl.* 12. *ex num.* 7. *Did. Perez in l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1.

42 *lib.1. Ordin.* † Ita ut omnia iura, quæ locuntur in clericos, locum habeant in simpliciter tonsuratis, ut tradunt *Purpurat. in l. placet ex numer. 21. C. de sacross. Eccles. Roland. à Valle cons. 61. numer. 4.* etiam si coniugati sint, dum unica, & virgine contraxerint *capit. 1. de cleric. coniugat. libr. 6.* † Quod
43 ad eorum etiam uxores extendunt *Gemin. in d. cap. 1. §. in cœteris nu. 7. Tiraq. in ll. connubial. gl. 2. ex num. 54. & de pœn. cas. 51. numer. 73.* ad familiam, & consanguineos *Felin. in capit. Ecclesia S. Mariæ de Constit. numer. 99.* nec non ad concubinam, cum sit de eius familia *Tib. Decian. tom. 1. lib. 4. cap. 9. ex num. 47.*

44 Y todo esto procede despues de el Concilio Tridentino, quo extante prima Tonsura primum filios familias à patria eximit potestate ita ut libere testari valeant, & contra Viglium eleganter resoluit *Cervant. in l. 5. Taur. numer. 13. quem sequitur præceptor meus D. Ant. Pichardo in §. 1. Instit. quibus non est*
45 *permiss. numer. 81.* † Quod verum intelligo, quo ad administrationem rerum spiritualium, in quibus nihil operatur patria potestas, *Ias. in l. patre furioso D. de his, qui sunt sui Gutierr. in repet. §. sui num. 9. Instit. de hæred. qualit.* † Nam
46 cum patria potestas sit Iure civili, ea in spiritualibus non attenditur, *cap. fin. de iudic. in 6. Menoch. de Recuperan. remed. 15. numer. 320.* † Vt si filius vellet agere super
47 spiritualibus non requiratur Consensus patris, secus in temporalibus, quia naturalia immutabilia sunt *Covarr. in cap. quia nos num. 5. de testam.*

Lo segundo, quando ære alieno 48
opprimitur gaudet beneficio *cap. Odoardus de solution.* ut non possit pro debito civili incarcerari, quia ut miles, & nobilis, non tenetur nisi in quantum facere potest deductis necessariis alimentis *gl. & Bart. in l. miles D. de re iudic. & dicunt communem ibi Ripa numer. 7. Ias. 3. glos. in cap. studeat. 50. distinct.* † 49
Etiam si nec beneficium neque Ecclesiasticam habeat assignationem, quia cum à die receptæ ordinis clericus efficiatur, & per consequens nobilis, ut tradunt *Hostiens. & Panormit. in cap. eo libentius de servis non ordinand. Tiraq. de nobilit. cap. 9.* † Ad hoc ut dicto beneficio 50
gaudeat nullam aliam qualitatem debet habere quam ordinis titulum, quia Tridentina dispositio circa fori tantum privilegium versatur, quod quia non ita distinguit *Gutierr. de iuram. confirm. p. 1. cap. 17. ex num. 10.* perperam accusat *Lappum alleg. 118.*

¶ Lo tercero, el clerigo de corona despues del Concilio Tridentino sin beneficio, ni assignacion, 51
goza de el privilegio del *Canon, si quis suadente diabolo 17. quæst. 4.* ut in eum violentas manus iniiciens ipso iure sit excommunicatus, *Covarr. in cap. alma mater. p. 1. §. 1. n. 9. de sent. excomm. & in Decretal. 4. p. 2. cap. 6. numer. 3. Petr. Dueñas reg. 99. Belluga in speculo Princip. rub. 11. §. videndum, num. 5. Nicol. Plotus de censur. §. 6. ex numer. 1. Gonçalez in reg. 8. Chancell. glos. 5. §. 5. ex numer. 6. & glos. 53. num. 55.* † Ita ut à nullo alio, quam à Romano Pontifice absolui queat *Navarr. in Manual, cap. 27. ex n. 89. Gutierrez lib. 1. canonicar. qq.*

53 *cap.* 5. *ex num.* 11. † Non solum qui manus violentas injiciunt, sed qui pedibus, aut verbis, aut scripto lædunt, Navarr. *in d. cap.* 27. *n.* 77. Covarr. *lib.* 1. *variar. c.* 11. *ex n.* 5. Sebast. Medices *in summ. peccat. p.* 2. *tit.* 9. *q.* 78. *n.* 39. Plaza *de delict. cap.* 1. *ex num.* 28. Vel invitum detineatur, *DD. in cap. nuper*, §. *nos igitur, de sentent. excommun.* Tib. Decian. *tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 10. *n.* 22. Covarr. *Decret.* 4. *p.* 1. *cap.* 1. *n.* 1.

54 † Etiam si Clericus sit degradatus, vel excommunicatus, Iul. Clar. *in Pract.* §. *fin. q.* 77. *ex num.* 9. Alciat. *in cap. cum non ab homine de iudic.*

55 † Sive dormiens, aut imago eius, vel familia offendatur, Medices *in d. q.* 78. *ex num.* 19. cum aliis per Cened. *collect.* 24. *ad Decretum, ex num.* 3.

56 ¶ Lo quarto, assi mesmo el Clerigo de corona sin beneficio, ni assignacion, despues del Concilio de Trento, es capaz para tener beneficios Ecclesiasticos, Canonicatos, Prebendas, y Capellanias, de que son incapaces los seglares, *cap.* 2. *de Instit.* porque el Concilio solo dispuso que tuviessen catorze años, Covarr. *in cap. quia nos*, *de testam.* Flammin. *d. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 7. *& cap.* 11. *num.* 13. Hieron. Cavall.

57 *in Pract. q.* 524. *num. fin.* † Etiamsi in d. Capellania, aut beneficio teneantur dicere tot Missas, quod Presbyteros solùm videtur respicere, quia cùm illas per alium possit dicere, per se dicere videtur, *l. qui per alium, D. de regul. iur.* ut ex decisionibus Rotæ, & Dominorum Cardinalium declarationibus contra Ripam, Lambertinum, Perezium, Gutierrez, Spinum præceptorem meum, & alios accuratè defendit Hieron. Gonzal. *in d. reg.* 8. *Cancel. glos.* 5. *ex num.* 74. † Nisi testator 58
dicat, quòd solus Presbyter admittatur, & non alius, quia tunc necesse est habere illam qualitatem, vel saltem proximam, ut intra annum valeat ordinari, ut idem resolvit Gonzales *ubi prox. ex num.* 101.

¶ Lo quinto, el Clerigo solo de 59
corona extante Concil. Triden. sine beneficio, aut assignatione jurisdictionem Ecclesiasticam exercere valet, & Vicarium esse Episcopi, ut probat Covar. *in c. alma mater, p.* 1. §. 11. *n.* 3. *de sentent. excommun.* Conrad. *in templo Iudic. lib.* 2. *c.* 5. Segura Davalos *in direct. Inquisit. p.* 1. *c.* 11. Henriq. *in Summ. d. lib.* 10. *c.* 2. † Vicarius tamen Episcopi 60
iura Ecclesiastica exercet, *c. licet de offic. Vicar. lib.* 6. cuius laicus incapax est, *c. benè quidem*, *c. si Imperator*, 96. *dist. c. futuram*, 12. *q.* 1. *c. decernimus*, *cum aliis de iudic.* † Quare plus quàm compertum 61
est te manifestè errare dum ais Tonsuratum sine beneficio, aut assignatione esse laicum, nam ut ait tex. in c. in nova 16. q. 7. *Indecorum est Vicarium Episcopi laicum esse, & viros Ecclesiasticos iudicare.* † Nam 62
jurisdictio Ecclesiastica immediatè Petro & successoribus à Domino fuit tributa, & sæcularibus interdicta, ut nullatenus liceat eam prophanis hominibus usurpare, *cap. cùm ad verum*, *c. duo sunt* 96. *dist. c. solitæ de maiorit. & obedient.* † Ita ut neque Pontificis rescripto, 63
neque consuetudine immemoriali contrarium induci queat, Iul. Clar. *in Pract.* §. *fin. q.* 36. *n.* 3. Covarr. *lib.* 1. *Pract. c.* 31. *ex num.* 4. Salcedo ad Diaz *reg.* 140. Duen. 143. Decian. *d. lib.* 4. *c.* 9. *ex num.* 10. Petr. Greg.

in

in syntag. p.3. lib.3. c. fin. num. 18. Camillus Borrel *in addit. ad Bellug. in speculo Princip. rub.* 11. §. *videndum, n.* 13.

64 ¶ Lo sexto, el Clerigo de corona mientras no es incorregible, ni padece otra objecion de hecho, ni de derecho, goza del privilegio del fuero Eccles. como queda provado en el lugar que refiere el curioso, por los fundamentos que alli truxe, a los quales favorece la Iglesia Cathol. en el Pontifical, donde a los Clerigos de corona (despues de averlos ordenado) manda que les diga el Obispo en nombre de la Iglesia. *Filij charissimi, animadvertere debetis quòd hodie de foro Ecclesiæ facti estis, & privilegia clericalia sortiti estis, cavete igitur ne propter culpas vestras illa perdatis.* † Y
65 si esto les assegura, y promete la Iglesia despues del Conc. Trid. como es llano, dandoles palabra que con sola la primera Tonsura son del fuero Eccles. y gozan de sus privilegios, mientras los vicios no les hizieren indignos, no serà temeridad, dezir lo contrario, y error manifiesto querer invalidar la promesa de la Iglesia, y aun heregia no assentir con ella, *cap. hac est fides* 24. *q.*1.
66 † No solo quanto a sus personas como otros algunos quieren, sino tambien quanto a sus bienes, assi espirituales como patrimoniales, y adventicios, por qualquier titulo que sea, *glos. in c. Ecclesia S. Mariæ de Constit.* & ibi Abb. & Felin. *uterque num.*7 Anast. Germ. *de sacror. immunit. lib.* 3. *c.*15. *num.* 107. Oct. Cacher. *decis.*30. *num.* 4. Petr. Barb. *in l.*7. *Titia D. soluto matrim.*
67 † Nam bona Clericorum gaudent eodem privilegio quo ipsi Clerici, *c. non minus de immun. Eccles. cap. quamquam de censib. lib.6. c. similiter* 16. *q.* 1. *glos. in c. fin. de immunit. Ecclesiar. & in c. ex litteris de vita, & honest. Cleric.* Covarr. *li.*2. *variar. c.*4. *num.*4. Præceptor meus Spin. *in spec. testam. glos.* 18. *num.*72.
† Nam quod attinet ad forum persona principaliter consideratur, & bona veniunt accessoriè, Oldrad. *cons.*83. Decian. *d. lib.*4. *c.*11. *n.*13. Cardinalis Thuscus *in Pract. tom.*1. *lit.C. concl.*114. *ex num.*1. *& tom.*4. *concl.*450. *ex n.*1. 68

¶ Lo septimo, el Clerigo de corona exemptus est ab exactionibus & contributionibus tam realibus quàm personalibus tributorum, petitorum, gabellarum, & munerum temporalium, *d. c. quamquam de censib. lib.*6. cum aliis per Covarr. *in Pract. cap.*31. *num.* 9. † Porque 69 70
cerca desto el Concilio Tridentino no tratò nada, y assi lo dexò a la disposicion del Derecho comun, en que està mandado que goze de todos los privilegios de los Clerigos, y assi lo resuelve novissimamente la Congregacion de los Señores Cardenales deputados por la Sede Apostolica para la interpretacion del Concilio, *in d. sess.*23. *d.c.*6. † Y 71
no se me podrà opponer de la L. 2. *tit.* 4. *lib.* 1. *Recopil.* porque habla de los Clerigos tratantes, los quales pechan, y pagan como los legos, aunque sean de Orden Sacro; porque como dize el Pontifice in cap. Recolleotes, de statu Monach. *Quia dignum est eos qui cum aliis similem vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam.* † Y assi lo 72
tienen Azevedo *in lib.* 7. *tit.* 18. *lib.*9. *Recopil. ver. como si fuera lego,* Gregor. *in l.* 5. *tit.* 6. *p.* 5. *ver. tambien*

bien Clerigo como Cavallero, *Mexia in pragm. taxa pan. concl.*5. *ex n.*21. *Salcedo ad Diaz in Pract. cap.* 55. *Parlador. lib.*1. *rerum quotid. cap.* 3. §. 1. *Felician. de censib. libr.* 2. *cap. fin. Girond. de Gabell. p.* 7. *ex num.*9. *Marta de iurisdict. p.* 4. *cent.* 1. *cas.*
73 36. *ex num.* 20. † Con lo qual queda satisfecho (a lo que entiendo) a las Advertencias ia referidas, si bien, no como yo quisiera, como han dado lugar la brevedad del tiempo, y descomodidad de posada, que pudiera tener escusado el curioso, pues aun las objeciones legitimas en libros agenos son reprobadas, porque como dixo Martial. *Turpiter facit, qui in alieno libro ingeniosus est.* † 74
Quanto mas las de tan poco fundamento como estas, que solo han servido de escandalizar el mundo, tan acosta de su consciencia del curioso, que le valiera mas no ser nacido, segun de sentencia de Christo nuestro Redemptor refiere S. Marc. cap. 6. *Va homini illi*, *per quem scandala veniunt*, & rursus, *melius esset ei si natus non fuisset*, con el desengaño, espero la satisfacion del Consejo, a quien nuestro Señor guarde, de Madrid de la posada 24. de Iunio de 1615.

LVGARES

LVGARES DE LA SAGRADA ESCRIPTVRA, Y DE AMBOS DERECHOS

Que en esta Defensa se explican, o se exornan.

VETVS TESTAMENTVM.

Genesis.

Genesis c. 2. *Eritis sicut dij scientes bonum & malum.* c. 1. n. 14. pag. 523

Genes. c. 4. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi.* c. 3. n. 5. p. 542

Genes. c. 30. *In ipso calore coitus oves intuentes virgas pariebant maculosa.* c. 1. n. 9. p. 522

Genes. c. 40. *Vos cogitastis in me malum, sed Deus vertit illud in bonum,* c. 3. n. 28. p. 544

Genes. c. 44. *An ignoratis, quod non sit similis mei inaugurandi scientia,* c. 1. n. 8. p. 522

Exodus.

Exod. cap. 30. *De tributo Tabernaculi* cap. 4. n. 15. p. 548

Exod. cap. 30. *De altare Thymiamatis*, cap. 4. n. 62. p. 554

Leviticus.

Levitic. cap. 16. *Sacerdotes sorte electi*, cap. 6. n. 29. p. 571

Levitic. cap. 19. *Coram cano capite consurge, & honora personam senis,* c. 4. n. 2. p. 546

Levit. c. 19. *Non declines ad Magos, neque ab Ariolis aliquid sciscitemini, ne polluamini per eos*, c. 1. ex n. 13. p. 522

Levit. c. 19. *Non corrumpatis effigiem casariei vestra*, c. 6. n. 18. p. 570

Levit. c. 20, *Anima qua declinaverit ad Magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam adversus eam, & interficiam illam in medio populi sui*, c. 2. n. 1. p. 531

Numeri.

NVmer. c.6. *De sortis divisione,* cap.6. num.28. p.571
Numer. c.11. *Septuaginta seniores,* c.4. n.3. p.546
Numer.c.24. *De asina Balaam,* c. 3. n.35. p.544

Deuteronomium.

DEuter. c.18. *Omnia enim hac abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delevit has gentes in introitu suo,* c.1.ex n.13. p.522
Deuter. c.30. *In conspectu tuo vitam & mortem,* c.3.n.6. p.542
Deuter.c.31. *Ad seniores urbis*, c.4. n.3. p.546

Iudicum.

IVdic. c.24. *Eligite hodie quod placuerit,* c.3.n.7. p.542

Regum.

REg.1. cap.7. *De libero arbitrio,* c.3. n.13. p.542
Reg.1. cap.28. *Saul abstulit Magos de terra, & interfecit eos*, cap.1. ex num.13. p.522
Reg.3. c.4. *De opulentia Salomonis,* cap.4. n.24. p.549
Reg.3. c.5. *De operariis Templi,* c.4. n.51. p.553
Reg.3. c.6. *De situ Templi*, cap.4. num.29. p.550
Reg.3. c 6. *Cherubim, & palmarum species,* c.4.n.40. p.551
Reg.3. c.6. *De columnis Templi,* c.4. n.44. p.551
Reg.3. c.6. *Domus autem cùm adificaretur de lapidibus dolatis atque perfectis,* cap.4. num.46. p.547
Reg.3. cap.6. *Et pavimentum domus texit auro, intrinsecus & extrinsecus,* c.4. n.55. p.553
Reg.3. c.6. *Et omnes parietes Templi per circuitum sculpsit variis celaturis,* c.4. n.57. p.554
Reg.3. c.6. *De Cherubinis Templi,* c.4. n.60. p.554
Reg.3. c.7. *De capitellis columnarum,* cap.4. n.39. p.551
Reg.3. c.7. *De mari Æneo,* cap.4. n.34. p.550
Reg.3. c.7. *Omnia ex lapidibus pretiosis qui ad normam quandam, &c.* c.4. n.45. p.552
Reg.3. c.7. *Clavos, pensiles, & alia ex auro,* c.4. n.50. p.552
Reg.3. c.7. *Altare autem & mensam auream*, c.4. n.62. p.554
Reg.3. c.7. *Inter coronulas & plectas leones, & boves, & Cherubin* c.4. n.61. p.554
Reg.3. c.8. *De arca Domini*, c. 4. n.59. p.554
Reg.3. c.9. *De potentia Salomonis,* cap.4. n.13. p.548
Reg.3.c.10. *Et classes Regis cum classe Regis Hiram semel per annos ibant in Tharsis*, c.4. n.18. p.548
Reg.3. c.10. *De donis Regina Saba,* cap.4. n.16. p.548
Reg.3. c.10. *De opulentia Salomonis,* c.4. n.25. p.549
Reg.3. c.11. *De familia Salomonis,* c.4. n.25. p.549
Reg.4. c.1. *De Calvini turpitudine,* c.6. n.18. p.570
Reg.4. c.1. *Numquid non est Deus in Israël ut eatis ad consulendum Belzebub, quamobrem morte morieris,* c.1. ex n.13. p.522

Paralipomenon.

PAralip.1. c.28. *Deum fuisse Templi architectum,* cap.4. num.28. p.550
Paralip.2. c.1. *Argentum pro lapidibus erat,* c.4. n.17. p.548
Paralip.2. c.1. *Divitias autem & substantiam & gloriam dabo tibi, ita ut nullus in Regibus nec ante te, nec post te fuerit similis tui,* cap.4.

numero 27. pagina 549
Paralip. 1. c.29. *Muneribus populi*, c.4. n.23. p.549
Paralip. 1. c.22. *De rebus, quas David Templo reliquit*, c.4. n.21. p.549
Paralip. 1. c.18. 22. & 29. *De vasibus aureis Templi*, c. 4. num. 63. p.554
Paralip. 2. c.2. *De operariis Templi*, c.4. n.51. p.553
Paralip. 2. c. 3. *De Templi fabrica*, c.4. n.29. p.550
Paralip.2. c.3. *De columnis Templi*, c.4. n.39. p.551
Paralip.2. c.3. *De clavis aureis templi*, c.4. n.47. p.545
Paralip.2. c.3. *De stratibus Templi*, c.4. n.48. p.552
Paralip.2. c.3. *Porro aurum erat probatissimum de cuius laminis texit domum, & trabes eius, & postes, & parietes*, c.4. n.56. p.553
Paralip.2.c.3. *Et clauos fecit aureos*, c.4.n.56. p.553
Paralip.2.cap.3. *Et laminis aureis texit eam quasi talentis sexcentis*, c.4. num. 58. p.554
Paralip.2. c.4. *De mensis propositionis*, c.4.n.63. p.554
Paralip. 2. c.5. *De arca Domini*. c.4. n. 59. p.554
Paralip.2.c.8. *De classe Salomonis*, c.4. n.14. p.548
Paralip.2.c. 9. *De opulentia Salomonis*, c.4.n.24. p.549
Paralip.2.c.12. *De libero arbitrio*, c.3. n.13. p.542
Paralip.2. c.24. *De diuisione sortis*, c.6.n.28. p.571
Paralip.2.c.33. *Habebat secum Magos, & incantatores, multaque mala operatus est*, cap.1.ex n.13. p.522

Tobias.

TOb. cap.11. *Tunc sumens Tobias de felle piscis liniuit oculos patris sui*, c.1.n.10. p.522

Iob.

IOb, cap.1. *Nazarei capillos nutriunt dum per vita continentiam*, &c. c.6. n.24. p.571
Iob, c.2. *Et percussit eum vlcere pessimo*, c.2.n.30. p.534
Iob, c.4. *Vana scientia sectat ores Elephaz, & Themanites*, cap.5. n.51. p.562
Iob, cap. 9. *Qui facit Austrum, & Orion, & Pleidas in interiora Austri*, c.5.n.52. p.562
Iob, c.12. *In antiquis est sapientia*, c.4. n.1. p.546
Iob, c. 32. *Non sunt longaeui sapientes, neque senes intelligunt iudicium*, c.4.n.4. p.547
Iob, c.41. *Non est potestas, quae comparetur ei super terram*, cap.2. n.32. p.535
Iob, c.44. *Nunc quid fecit tecum pactum, vt accipias eum, quasi seruum sempiternum?* c.2. n.34. p.535

Psalmi.

PSalm. 5. *Mane astabo tibi, & videbo, quoniam non volens Deus iniquitatem tu es*, c.3. n.4. p.541
Psalm. 9. *De libero arbitrio*, c.3.n.13. p.542
Psalm. 15. *Dominus pars hereditatis meae*, c.6. n.26. p.571
Psalm. 57. *Sicut aspidis surdae*, cap.5. n.72. p.565
Psalm. 77. *De sorte*, c.6.n.28.29. p.571
Psalm. 106. *Qui descendunt in mare in nauibus facientes operationes in aquis multis ipsi videbunt mirabilia in profundo*, c.5.n.48. p.567
Psalm. 124. *Non est sermo in lingua mea*, c.3.n.35. p.544
Psalm. 148. *Nisi Dominus aedificauerit domum, in vanum laborant qui aedificant*

cant eam, c.3.n.30. p.544

Psalm. 117. *De lapide triangulari*, c.4. n. 41. p.551

Prouerbia.

PRouerb.cap.16. *Omnia propter semet ipsum operatus est Dominus, etiam impium in diem malum*, c.3. n. 505 p.545

Prouerb.c.16. *Hominis est praparare cor, Domini autem gubernare linguam*.c.3.n.36. p. 544

Prouerb. cap. 16. *Cor hominis cogitat viam suam, Dominus autem dirigit gressus suos*, c.3.n.26. p.544

Prouerb. c. fin. *Rarum, & à finibus pretium eius*, c.4. n.5. p.547

Ecclesiastes.

ECcles. c 2. *De libero arbitrio*, c.3. num.13. p.542

Eccles. c.3. *Altiora te ne quaesieris, & fortiora te, ne scrutatus fueris*. c.1. n. 13. p.522

Eccles.c.15. *Apposuit tibi aquam, & ignem ad quam volueris porrige manum*, c.3.n.8. p.542

Eccles.c. 10. *Si mordeat serpens in silentio*, c.5. n.72. p.565

Sapientia.

SApient. c. 4. *Senectus venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata,&c.* cap.4.num.2. p. 546

Sapient c.9. *Corpus quod corrumpitur agravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*, c.3. n.18. p.543

Sapient. *Deus non fecit mortem, neque in perditionem viuorum laetatur*. c.3. n. 52. p.546

Isaïas.

ISai. cap.1. & 4. *De libero arbitrio*, c.3.n.13. p.542

Isai. cap. 26. *Omnia opera nostra operatus es nobis Domine*, cap.3. n.32. p.544

Isai c.30. *Qui dicunt videntibus nolite videre, & aspicientibus nolite aspicere*, in procem.n.9. p.515

Hieremias.

HIerem. cap.3.4.7.25. & 26. *De libero arbitrio*,cap.3. num.13. p.544

Hierem.c.8. *Ecce ego mitto vos serpentes regulos quibus non est incantatio*, c.5. n.72. p.565

Hierem. c. 10. *Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis, & ponet ciuitatem Iuda in solitudinem*, c.3.n. 19.p.543

Hierem.cap.49. *Nunc quid non est sapientia in Theman*, cap.5. num 48. p.562

Hierem. c.10. *Scio Domine quoniam non est hominis via eius, nec viri, vt dirigat gressus suos*, cap.3. num.19. p. 543

Hierem. c. 52. *De columnis vestibuli templi*, c.4.n.38. p.551

Hierem.c.13. *Nolite audire Prophetas vestros & diuinos*, c.1. ex num.13. p. 522

Baruch.

BAruch c.3. *Non est audita in terra Chanaam, neque visa in Theman* c.5.n.48. p.562

Baruch cap.3. *Negotiatores Merrhae, & Theman, & fabulatores, & exquisitores prudentiae, & indulgentiae*, c.5.n.50. p.562

Ezechiel.

EZechiel cap. 13. *De raptu*, cap. 2. n.12. p.532

Ezech. 18. & 33. *De libero arbitrio*, c.3.n.13. p.542

Ezech.c.28. *Ambulasti perfectus à die conditionis tuae, donec inuenta est in te iniquitas*, c.3.n.49. p.546

Ezech.c.40. *De Templo Salomonis*. cap.4.n.48. p.553

Daniel.

DAniel cap. 13. *De Susanna à senioribus solicitata*, c. 4. num. 3. p. 546

Daniel c. 14. *De Habacuc translatione*, cap. 2. n. 13. p. 532

Oseas.

OSeas cap. 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum*, c. 3. n. 26. p. 544

Machabæi.

MAchabæor. 1. c. 3. *Expanderunt libros legis de quibus scrutabantur Gentes similitudinem simulacrorum suorum*, c. 1. n. 50 527

NOVVM TESTAMENTVM.

S. Matthæus.

MAtth. c. 2. *Ecce Magi ab oriente venerunt*, c. 1. n. 4. p. 522

Matth. c. 2. *De lapide triangulari*, c. 4. n. 42. p. 549

Matth. c. 3. & 11. *De libero arbitrio*, c. 3. n. 13. p. 542

Matth. c. 6. *Folium arboris non cadet sine voluntate patris vestri, qui in cœlis est*, c. 3. n. 22. p. 543

Matth. c. 4. *De Christi transvectione*, cap. 2. num. 13. p. 532

Matth. c. 23. *Hierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congragare filios tuos sub alis, & noluisti* c. 3. n. 16. p. 543

Matth. c. 27. *Ego vobiscum ero vsque ad consummationum sæculi*, c. 2. n. 4. p. 531

S. Marcus.

MArc. cap. 1. *De libero arbitrio*, c. 3. n. 13. p. 542

S. Lucas.

LVc. c. 1. *Sorte exiit, vt incensum poneret*, c. 6. n. 29. p. 571

Luc. 3. *De libero arbitrio*, cap. 3. n. 13. p. 543

Luc c. 4. *De lapide triangulari*, c. 4. n. 42. p. 551

Luc. c. 22. *Ego rogaui pro te ne deficiat fides tua*, c. 2. n. 5. p. 531

Luc. c. 10. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone facta fuissent virtutes, quæ facta sunt in vobis, olim in cinere, & cilitio pœnitentiam egissent*, cap. 3. n. 39. p. 545

S. Ioannes.

IOan. c. 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, c. 3. n. 31. p. 544

Ioan. c. 1. *Quot quot autem receperunt*, c. 3. n. 43. p. 545

Ioan. Can. 1. c. 3. *Ad hoc apparuit filius hominis, vt opera diaboli destrueret*, c. 1. n. 15. p. 523

Ioan. c. 4. *Patres nostri in monte hoc adorauerunt*, c. 5. n. 37. p. 560

Ioan. c. 7. *De libro arbitrio*, c. 3. n. 13. p. 542

Ioan. c. 10. *Deambulabat IESVS in porticu Salomonis*, c. 4. n. 30. p. 550

Ioan. c. 15. *Sine me nihil potestis facere*, c. 3. n. 23. p. 543

Ioan. c. 26. *Cum venerit ille spiritus veritatis docebit vos*, cap. 2. n. 5. p. 531

Acta Apostolorum.

ACta Apost. c. 1. *Cecidit sors super Mathiam*, cap. 6. n. 29. p. 571

Acta Apost. c. 3. 8. & 9. *De libero arbitrio*, c. 3. n. 13. p. 542

Acta Apost. cap. 12. *Transuectio D. Pauli ab Angelo*, c. 2. n. 13. p. 532

Acta Apost. c. 16. *Hij homines conturbant ciuitatem nostram cum sint Iudæi*, c. 1. n. 26. p. 524

Acta Apost. c. 18. *Aquilam Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius (eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos Roma)* c. 1.

numero 36. pagina 525
Acta Apost. c.21. *Ego homo sum quidem Iudaeus à Tharso Ciciliae non ignotae ciuitatis municeps*, c.1.n.18. p.524
Acta Apost. 24. *Invenimus hunc hominem pestiferum & concitantem seditiones omnibus Iudaeis*, c.1.n.29. p.525

S. Paulus.

AD Ro. c.1. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quae non conveniunt*, c.3.n.50.p.546
Ad Rom.c.10. *De libero abritrio*, c.3. n. 13. p.542
Ad Roman. c.11. *Iustificatio ex Deo*, c.3.n.10. ibid.
Ad Rom. c.7. *Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum hoc ago*, c.3.n.15. p.543
Ad Roman. c.11. *Gratia datur gratis*, c.3.n.44. p.545
Ad Roman. c.7. *Velle adiacet mihi, perficere autem non invenio*, c.3.n.34. p.554
Ad Roman. c.8. *Prudentia carnis mors est & inimica Deo*, c.3.nu.27. p.544
Ad Corinth. 1.c.3. *De libero arbitrio*, c.3.n.13. p.542
Ad Corinth.1.c.4. *maledicimur, & benedicimus, persecutionem patimur, & sustinemus*, in procem. num. 13. p.516
Corinth.2.c.13. *De raptu Pauli*, c.2. n.12. p.532
Corinth.1.c.13. *Si habuero prophetiam, & novero mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem, ita ut montes trāsferam, charitatem autem non habuero nihil sum*, c.3.n.24. p.543
Corinth.c.3. *Non sumus sufficientes ex nobis, quasi ex nobis cogitare aliquid, sed omnis sufficientia nostra ex Deo*, c.3.n.32 p.544
Ad Galat. c.4. *Nam caro concupiscit adversus spiritum*, c.3.n.17. p.543
Ad Galat. c.6. *In Christo IESV neque circuncisio aliquid valet, neque praeputium, sed nova creatura*, c.3.n.23. p.543
Ad Ephes. 2. *Eramus natura filij irae sicut & caeteri, Deus autem (qui dives est in misericordia propter nimiam Charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis convivificavit nos*, c.3.n.43. p.545
Ad Ephes.c.5. *De libero arbitrio*, c.3. n.13. p.542
Ad Ephes. c.6. *Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem, sed adversus mundi rectores tenebrarum harum contra spiritualia nequitiae in coelestibus*, in procem. n.6. p.515
Ad Philippens.c.2. *Deus, qui coepit in nobis opus bonum, perficere usque in diem Christi IESV*, cap.3. num.34. p.544
Ad Philip.2. & 4. *De libero arbitrio*, c.3.n.13. pag.542
Ad Thessalonicens.1.c.4. *Haec est voluntas Dei iustificatio vestra*, cap.3. n.3. p.541
Ad Tit. c.3. *Iustificatio ex Deo est*, c.3.n.10. p.542
Ad Tit. *De libero arbitrio*, c.3, nu.13. p.542
Ad Haebreos, c.6. *De arca Domini*, c.4.n.59. p.554
Ad Haebr. c.4. *De libero arbitrio*, c.3. n.13. p.542
Ad Timot.1.c.1. *Gratia, qua data est vobis cum impositione manus praesbyteri*, c.6.n.24. p.571

S.Iacobus.

IAcob. c.1. *Nemo cum tentatur dicat à Domino tentari*, c.3.n.46.p.545

Iacob. c.5. *Qui converti facit peccatorem ab errore vita sua, saluavit animam eius in morte*, c.3.n.42. p.545

Apocalypsis S.Ioan.

APocalypſ.c. 2. *Dedi illi tempus, vt pœnitentiam ageret, & noluit pœnitere à fornicatione sua*, c.3. n.41. p.545

IVS CIVILE.

LEx eorum C. de maleſ. & math. *Ne maturis vindemiis metterentur imbres, aut ventis, grandinis, & lapidatione quaterentur*, c.2. nu.28. p.534

Lex generaliter §. fin. D. de decurionib. *Iis, qui Iudaicam ſuperſtitionem ſecuti DD. Verus, & Antoninus honores adipiſci permiſerunt*. c. 2. ex n.25. p.524

Lex 2. D. de excuſat. tutor. ἐκλήρικοι ἐντετάχθαι κλήρομαι, καὶ εἰς ὅλον κλῆρον, c.6.n.27. p.571

IVS CANONICVM.

CAp. duo ſunt genera 12. q. 1. *Raſio vero capitis eſt temporalium omnium depoſitio*, c.6. num.22. p.571

Cap. in noua 16. q.7. *Indecorum eſt Vicarium Epiſcopi laicum eſſe*, c. 6. n.61. p.574

Cap. hæc eſt fides 24. q. 1. exornatur, c.6.n.62. p.574

Cap. ſiquis ſuadente diabolo, 17.q.4. explicatur, c.6.n.50. p.573

Cap. ſciendum, 26.q.5. *Dæmon in aëris afectione ſibi nota, nobis ignota futuras prævidet tempeſtates*, c.2. nu.27. p.534

Cap. Epiſcopi, 26. q. 5. explicatur, c.2. ex n.7. p.531

Cap. nec mirum, 26. q. 5. *Elementa concutiunt*, c.2.n.28. p.534

Cap. nec mirum, d.26. q. 5. *Hæc omnia magis præſtigiis fingebantur, quàm rerum veritate complerentur*, c.2. ex n.28. p.534

Cap. hæc imago, 33. q. 5. *Mulieres caput nubant*, c.6.n.21. p.570

Cap. Cleros, 21. diſt. explicatur, c.6. ex n.27. p.571

Cap. quoniam videmus, 69. diſt. explicatur, c.6.n.34. p.572

Cap. cum ad verum, 96. diſt. exponitur, c.6.n.62. p.574

Cap. 2. de inſtit. explicatur, c.6.n.56. pag. 574

Cap. Odoardus de ſolutionibus exponitur, c.6.n.47. p.573

Cap. cum contingat, de ætate, & qualit. ordin. c.6. n.33. p.572

Cap. non minus de immunit. Eccleſ. exornatur, c.6. n.67. p.575

Cap. quamquam de cenſibus adducitur, c.6.n.70. p.575

Cap. licet de offic. Vicar. lib.6. n.65. p.575

CONC. TRIDENTINVM.

SEſſion 4. *Ne ſacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorqueat*, c.1. ex n.41. p.526

Seſſ.6. c.14. *Meritò amiſſam gratiam recuperare procurauerint*, c.3.n.45. p. 545

Seſſ.21. de reform. c.1. *Quorumcumque ordinum, etiam clericalis Tonſura*, c.6.n.32. p.572

Seſſ.23. cap.2. *Clericali tonſura inſigniti*, c.6. n.32. p.572

Seſſ.23. can. 2. *Si quis dixerit præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia alios*

alios ordines, &c. c.6. n.38. p.572
Sess. 23. cap. 4. *Quoniam vero in Sacramento ordinis sicut in Baptismo caracter imprimitur*, cap. 6. n. 36. p.572
Sess. 23. de reform. c. 6. *Is fori priuilegio non gaudeat*, cap. 6. ex numero 31. pagina 572
Sess. 23. de reform. c. 11. *Cumque hinc ad altioris gradus & sacra mynisteria sint ingressus*, cap. 6. numer. 40. p.572
Sess. 25. de reform. c. 20. *Decernit itaque & pracipit sacros Canones, & concilia generalia omnia observari*, cap. 6. n. 2. p.567

IVS REGIVM.

Lex 2. & 3. tit. 3. lib. 4. fori, *Pechen trecientes sueldos*, cap. 4. n. 60. p.554
Lex 5. & 6. tit. lib. 3. For. *Si la manceba en cabello*. c. 4. n. 21. p.558
Lex 1. tit. 6. p. 1. *Clerigos de corona*. c. 6. n. 32. p.572
Lex 1. tit. 4. lib. 1. Recop. *De los Clerigos de corona*, c. 6. n. 3. p.568
Lex 1. tit. 10. lib. 8. Recop. *De los sueldos*, c. 4. n. 68. p.555
Lex 2. tit. 4. lib. 1. Recop. *De los Clerigos tratantes*, cap. 6. n. 72. pagin. 575

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM,
Quæ in hoc opere continentur, ordine alphabetico digestus.

Primus Numerus Librum, Secundus Caput, Tertius marginalem, & vltimus paginam indicat.

A

ARON filij ex violatione præcepti igne consumpti, lib. 1. c. 19 num. 19. p. 100.

Abimelech idololatras ex violata religione occidit. lib. 3. c. 2. n. 19. & seqq. p. 356.

Abiurans de leui si postea dilabatur non punitur vt relapsus, lib. 3. c. 21. n. 9. p. 455.

Abiurans ex spontanea criminis confessione si relabitur non punitur, vt relapsus. lib. 3. c. 22. n. 10. p. 457.

Abiurans de levi, neque ex probatione, neque præsumptione reputatur hæreticus, lib. 3. c. 21. n. 11. p. 455.

Abiurare recusans, vt impœnitens traditur curiæ sæculari, ibidem num. 12.

Abiurans non solum errores, sed authores, & libros detestatur, ibidem num. 13.

Abiurans debet Catholicam veritatem confiteri. ibid. n. 14.

Abiurationis formulæ variæ, ibid. n. 15. & 16.

Abiuratio hæresis, quid sit, lib. 3. c. 21 n. 2. p. 454

Abiurantes, quid facere teneantur, ibi num. 3.

Abiuratio de levi, & de vehementi, ibid. n. 4.

Abiuratio de omnibus hæresi suspectis publicè præstatur. ibid. n. 5.

 Abiura-

Abiurationes, & execrationes pacti expressi, lib. 2. c. 7. n. 7. p. 175.

Abortus causæ naturales multæ, ac variæ esse solent, lib. 2. cap. 43. n. 1. p. 310.

Abortus causa ex maleficio duplex est, ibid. n. 2.

Abortionis poculum quibus casibus dari permittatur, lib. 2. cap. 43. nu. 10. p. 311.

Abortionis pœna non tenetur qui poculum præbet antequam anima corpori sit infusa, ibid. n. 11.

Abortum procurans ex quinto mense punitur vt homicida, lib. 2. cap. 43. num. 32. p. 33.

Abraham pro religione à Caldæis in ignem deiectus, lib. 3. cap. 2. nu. 14. p. 356.

Abraham astrologum non fuisse, lib. 1. c. 8. n. 64. p. 48.

Absens damnari non debet, lib. 3. cap. 24. n. 1. p. 459.

Absens nisi in crimine læsæ Maiestatis damnari non debet, lib. 3. c. 24. n. 7. & seq. p. 460.

Absens convictus quibus præmissis possit damnari, lib. 3. cap. 24. num 4. pag. 459.

Absolutio hæreticorum Inquisitoribus demandata, lib. 3. c. 10. num. 18. pag. 403.

Absolutio ad iudicium externum debet fieri compositio pecuniaria cum Datario. lib. 4. cap. 6. numer. 14. p. 510

Absolutio à quacumque excommunicatione à Romano Pontifice concessa ad alicuius beneficij collationem non comprehendit hæresim. lib. 4. c. 6. n. 5. p. 509

Absolutus semel non est amplius molestandus. lib. 4. cap. 6. numero 10. pag. 510.

Absolutus virtute Iubilæi potest inquiri ab externis iudicibus. lib. 4. cap. 6. num. 11. p. 510.

Absolutus à Pontifice donec Curiæ externæ fuerit satisfactus potest inquiri. lib. 4. cap. 6. numero 13. pag. 510.

Accusatio orta ex sigilli violatione non gravat reum quia debet absolvi. lib. 4. capite 7. numero 18. pag. 513.

Accusatio debet adesse vt Iudex tuto procedat. lib. 3. cap. 16. num. 20. pag. 429.

Aciem gladij retundi Gentiles carmine crediderunt. lib. 2. c. 23. n. 14. pag. 226.

Acta facta intra tempus ad appellandum sunt ipso iure nulla. lib. 3. c. 29. num. 5. p. 475

Actione mediata qua arte dæmon operatur. lib. 2. cap. 10. num. 5. pag. 185.

Actus post appellationem facti revocantur privilegio attentatorum. lib. 3. c. 27. n. 26. p. 469

Actum per se malum nemo vnquam implicitè facit. lib. 2. cap. 50. n. 25. pag. 336.

Adam cur non timet audita Dei voce. lib. 2. c. 28. n. 47. p. 294

Adam simul cum nominibus vires, & officia dedisse. lib. 1. cap. 13. num. 6. pag. 81.

Adamus ex violata religione punitus. lib. 3. cap. 2. n. 9. p. 355

Adamo in humana specie Deus apparuit. lib. 2. cap. 27. numer. 50. p. 40

Adam in iudicem vniversalem creatus. lib. 3. c. 9. n. 4. p. 399

Adalides & Almocadenes qui sint. lib. 1. c. 11. n. 47. p. 72

Ægypti in Nilo monstra visa hominis & mulieris per similia. lib. 2. cap. 34. num. 6. p. 170

Æneas

Æneas ex Anchise, & Venere succuba natus. l.2.c.30.n.45. p.256
Æneas potius Ueneris specie suppositus est, quam procreatus. lib.2.c.30. num.47. p.250
Aër per tenues rimas subiens frangitur, & sibilos reddit. l.2.c.2.nu.13. pag.161
Aëris sibila cantus imitantur. ibid. numer.14.
Reg.3.c.19. de aëris sonitu illustratus. l.2.c.32.n.38. p.194
Aëris temperies in Tapobrania Insula & alibi longævos reddit homines. l.2.c.17.n.12. p.215
Aëris corruptio non ita perdurans. l.2.c.12.n.29. p.199
Aer secum adfert qualitates nocivas. l.2.c.37.n.43. p.288
Aer purus, aut nimis calidus lac solet exsiccare. l. 2. c. 46. num. 6. pag.318
Aërimantia per spectrorum apparitionem fiebat. l.1.c.20.n.3. p.102
Æthereum dæmonum genus quale sit. l.2.c.29.n.3. p.248
Æthna inter nives emittit ignes. l. 1. c.6.n.19. p.31
Æthnæ flammæ, quas in fretum eructat vertuntur versus aquas. l. 2. c.41.n.10. p.304
Æthnæ flamma in montis cacumine nives conservat illæsas. ib. num.11.
Affectus punitur in atrocioribus licet effectus non sortiatur l.2.c.30.n.32. p.299
Africani superstitiosis ritibus dæmones ejiciunt. lib.2. cap.51. num.14. pag.338
Agens naturalis quomodo impeditur ne se in objectum insinuet. lib. 2. cap.41.n.7. pag.304
Agrigentinum sal liquatur igne, aqua verò induratur. l.2. cap.1. num.42. pag.157
Aguinaldos apud nos unde originem habuerint. lib.1. cap. 21. num.15 pag.106
Albani statim à die quo nascuntur capillo sunt albo. l.2. c.18. nu. 13. pag.217
Alberti Magni statua loquens, qua arte confecta. l.2.c.2. n.15. pag.161
Alchymia ars improbatur experientia. l.2.c.4.n.17. p.165
Alchymiæ ars reipublicæ damnosa. l.2.c.4.n.18. p.166
Alchymiæ ars, ut vanitatis sectatrix improbatur. ib. n.19.
Alchymiæ arte aurum factum probatur ratione. lib.2. cap.4. num.6. pag.165
Alchymistarum artem esse veram probatur. l.2.c.4.n.13. p.165
Alchymiæ ars quare damnata, cum sit naturalis. ib. n.14.
Alchymiæ institutum ad meras nugas pertinere. lib. 2. c. 4. num. 2. pag.164
Alcibiades, & Aristoteles impietatis damnati. l.3.c.1.n.44. p.353
Alcimi sententia de necromantia. l.1. c.16.n.43. p.92
Alectromanteja quibus rebus fiebat. l.1.c.4.n.41. p.123
Alectromanteja usus fuit Valens Imp. l.1.c.24.n.42. p.124
Alexand. VI. dispensavit mulierem conversam in virum. l.2. c.17. n.7. pag.212
Alienatio bonorum ante condemnationem regulariter tenet. l. 3. c.11. n.9. p.406
Alienatio post commissum crimen (etiam læsæ Majestatis) sustinetur ante bonorum interdictionem. ib. numer.10.
Alienatio pro causa necessaria etiam eius, qui in vinculis detinetur, valet. ibid. n.11.
Alienationis revocatio per fiscum fit soluto pretio. ib. n.12.

Alimenti parsimonia efficere solet, ne corpora mortua putrescant, & viva, neque tussi, neque emungi soleant. l.2.c.24.n.3. p.228

Amazonæ uno die accubuerant, & eodem pariebant. l.1. c.8. num.48. pag.46

Amoris affectus potentissimus, quia non consilio, sed furore ducitur. l.2. c.47.n.55. p.395

Amotione signi miscetur pacto secundum alios. l.2. c.52. num.45. pag.343

Amphiaraus, & anus Pindari arte dæmonis Poëtæ facti. l.2.c.14. nu.17. pag.202

Amulius machinis quibusdam tonitrua tonitruis, & fulgura fulguribus referebat. l.2. c.2. nu.19. pag.161

Anabaptistæ negant iurare licere. l.3. c.20.n.13. p.452

Anabaptistarum oracula, & Magdalenæ de la Cruz. l.1.c.11. nu.31. pag.70

Anagrammatismi quædam specialia. l.1.c.24.n.400. p.123

Anathema sit, declaratur sententia ipso facto incurrenda. l.3.c.10.n.11. pag.402

Anathematis superstitio in cultum veri Dei caret superstitione. l.1.c.2. num.24. p.143

Anathema dicitur suspendere, vel dicare. ib. n.25.

Androgynos supra Nasamones confines habitare. lib.2. c.17. num.11. pag.212

Angelus prædicens contra sacram Scripturam non est credendus. l.1. c.29.n.25. p.247

Angeli boni quandoque terrorem excitant ut de malis impendentibus nos moneant. lib.2. c.28. num.46. pag.294

Angelus loquitur Moysi, Zachariæ, & Ioanni. l.1.c.1.n.41. p.5

Angeli & homines Beati, corporali apparitione se præbent hominibus videndos. l.2. c.28. n.48. pag.240

Angeli cœlos rotare faciunt. l.2.c.11. num.4. p.189

Angelus non cognoscit futura. lib.1. c.30.n.17. p.150

Angelus sacrificium sibi offerri vetuit Manuæ. l.1.c.17.n.7. p.94

Angeli tutelares Regnorum, & Principatuum. l.1.c.12.n.10. p.77

Angeli ad divina renuntianda mysteria, in corpore humano. Apparent variæ sanctorum de illis apparitionibus opiniones lib.2.c.27.n.61.62. 63. & 64. p.241

Angeli custodis, vel aliorum ministerio dicunt artem Paulinam comparari. l.1.c.15.n.2. p.87

Angeli in corporibus assumptis apparuerunt Abrahæ, Iacob, Eliseo, Tobiæ, Iosue, & Heliodoro. lib.2. c.28. n.26. p.245

Angeli Custodes singulis hominibus, civitatibus Provinciis atque domibus à Deo constituuntur ut mala à dæmone eis incussura impediant. l.2.c.38.n.41. p.294

Angeli boni non concurrunt ad scelera patranda. l.2.c.5.n.10. p.167

Angeli boni non patiuntur se adorari. ib. n.11.

Homines in Angelos bonos potestatem non habent. ib. n.12.

Angelis non subjecit Deus orbem terræ futurum. lib.2. c. 12 num.4. pag.191

Angulus primus prope montem indicis, si acutus ingenium ostendit. l.1. c.10. p.65

Anguli primi obtusio malæ complexionis signum. lib.1. c.10. num.26 pag.66

Anguli secundi qualitates. ib. nu.27.

Anguli tertij quænam specialia. ib. num. 28.

Anima quando corpori infusa dicatur ad abortionis pœnam non cohærent interpretes. lib. 2. cap. 43. numer. 12. pag. 311

Animationi fœtus ad abortus pœnam secundum authorem. ibidem numer 13.

Anima naturaliter Deum timet, & quibus divina visio fuerit terrifica. numer. 48. 49. 50. Assignatur ratio numer. 51. 52. & 53. lib. 2. cap. 38. numer. 51. p. 295

Anima extra corpus non peregrinatur. libr. 2. capit. 10. numer. 36. pag. 187

Animæ damnatorum, vel Dæmones ipsi multa loca inhabitabilia reddunt, & cur, lib. 2. cap. 28. nu. 2. & 3. pag. 243

Animæ Beatorum, & Angeli boni non ut vexationes inferant apparent, sed è contra animæ damnatorum & dæmones ipsi, ibid. num. 4. & 5.

Animarum apparitiones vana insomnia, & delusiones secundum alios. l. 2. c. 27. n. 5. p. 23

Quæ circa mortuorum sepulchra videntur animas nunquam esse Magius tenet. lib. 2. c. 27. num. 6. pag. 237

Quæ sententiæ de animarum apparitione improbentur. l. 2. c. 27. nu. 7. pag. 237

Animæ mortuorum divina potentia, & virtute viventibus apparent. lib. 2. cap. 27. num. 8. pag. 237

Animæ post mortem corpora pro libito non assumunt. ib. n. 9.

Vivendi animæ duplex modus naturalis, quorum neuter præstare diabolus potest. lib. 2. c. 26. num. 23. pag. 235

Animæ sequuntur sua corpora. l. 1. c. 9. num. 9. p. 57

Animarum apparitiones ad absolutam Dei potestatem pertinent. l. 1. c. 14. num. 15. pag. 90

Animarum apparitiones, quas dæmon inducit, spectra sunt, & phantasmata. ibid. n. 16.

Animæ Beatorum quomodo appareant nobis. lib. 2. c. 27. num. 65. pag. 242

Animas ad viros redire negant plurimi: Contrarium tamen Deo permittente. num. 67. 68. & 69. ibidem.

Animæ vel detinentur invitæ, vel liberæ obediunt totius universitatis dictatori. lib. 2. c. 27. num. 10. pag. 237

Animæ non apparent in proprio corpore, sed in cadavere. ibid. numer. 11.

Animæ apparent in corpore aëreo. l. 2. c. 27. n. 12. p. 238

Animæ corpora aërea non componunt, quia carent organis. ibid. numer. 13.

Angeli fabricant corpora aërea, quibus animæ appareant. ibid. numer. 14.

Animas non esse divinæ essentiæ participes. lib. 1. cap. 16. num. 7. pag. 89

Animæ non possunt apparere quandocunque velint. ib. n. 8.

Animæ nudatæ semel corporis integumento, illud rursus pro libito induere non valent. ibid. numer. 9.

Animæ Samuëlis, Hieremiæ, & Oniæ apparuerunt. l. 2. c. 27. n. 28. p. 234

Animæ nudatæ semel corporis integumento, illum pro libito assumere non valent. l. 2. c. 26. nu. 6. pag. 233

Animas futura cognoscere; ad quas evocandas

evocandas Grymoriæ ars instituta. l.1.c.16.n.5. p.89
Animæ mortuorum persæpe homines terrent, licet hoc paucis concedatur, & num.59.l.2.c.38.n.58. pag. 295
Animalia, multa ad salutem corporum invenerunt. l.1.c.2.nu.12. pag.8.
Animalia, quæ pediculis, aut ricino infestantur. l.2.c.35.nu.11. pag.275
Animalia multa, quæ senescentes novam inducunt iuventutem lib.2. cap.18.num.2. pag.216
Animalium præsagij causa lib.1.c.2. numer.8. pag.8
Animalis homo non percipit ea, quæ spiritus sunt. lib.2.cap.27. numero 2. pag.237
Animas negant aliis à vivis videri ibid.num.3.
De animalium sagacitate plura remissive lib.1.cap.2.num.18. pag.9.
Ephemera animalia ignita, lib.2.capite 29. num.5. pag.248
Animalia ignita, quæ sint apud Aristotelem. lib.2.cap.29.num.4. pag.248.
Animalia perfecta postquam semel vitam amiserunt, ex dæmonis potentia non suscitantur. lib.2.c.10. mumer.40. pag.188
Animalia ex putrefactione eadem numero non suscitantur ibid.numero 41.
Actiones ex quibus prognostica desumuntur, sunt animales vitales, & naturales.lib.1.cap.3.num.26. pag.15.
Animales sunt motrices, sensificæ, & principes. ibid.
Animus talis præsumitur qualia facta. lib.3.cap.7.num.37. p.387
L. Annæus Seneca de ritu stipitis condendi laudatus. lib.1. cap.28. numer.26. pag.143.
Annus Romanus decem mensium fuit. lib.2. capit.43. numer. 36. pag.314.
Anquirani, Ancyrani & Ancyræni, unum, & idem nomen est ab urbe Græca ἄγκυρα lib.2.cap. 36. numer.15. pag.279
Antidota fascinationis vanissima sunt, ut ipsa fascinatio lib.2.cap. 37. numer.25. pag.286
Antiochia, Amasea, & totus orbis sub Iuliano contremuit. lib.1. c.6. numer.11. pag.30
Antiphrasis merum Grammaticorum figmentum.lib.1.cap.26. num.51. pag.136.
Antiquitati maxima reverentia.lib.1. cap.12. numer.1. pag.76
Ex *antris* dæmon responsa dare consuevit. lib.1. capit.11. numer.4. pag.69.
Applicando activa passivis, quo pacto diabolus operetur. lib.2.cap. 10. numer.11. pag.185
Appollonius Thyaneus miracula edit, & quæ videbantur Christi maiora. lib.1.cap.29.num.28. pag.147
Apollonij, & Numæ Pompilij convivia phantastica. lib.2. cap.10. numer.29. pag.167
Appollonius dum Ephesi esset exclamavit, ut præsens spectaculo Romæ interfici Domitianum. lib.1. cap.30. numer.33. pag.152
Apostasia non semper hæresim continet. lib.3. capit.8. numer. 6. pag.390.
Apostoli sortes admisisse quia ante acceptum Spiritum sanctum adhuc ceremoniali lege utebantur. libr.2. cap.22. num.30. pag.112.
Apostoli post acceptum Spiritum sanctum sortibus usi non sunt sed orationibus.ibid.numer.31.
Apostoli Simonem Magum offeren-

tem pecunias pro prophetia compescunt. lib. 1. cap. 29. numer. 20. pag. 147
Apostoli sunt constituti in Principes, & iudices universorum, Doctores, atque Rectores. lib. 4. cap. 1. numer. 24. pag. 494
Apostolos præfecit Christus in iurisdictione spirituali. lib. 4. cap. 1. numer. 11. pag. 493
Apostolis ut Christi successoribus causæ religionis commissæ. lib. 3. cap. 2. numer. 35. pag. 358
Apostolos, Prophetas, Evangelistas, Pastores, atque Doctores ad salutem animarum. lib. 4. cap. 1. numer. 12. pag. 493
Apostolorum sortes qua de causa prohibitæ lib. 1. cap. 22. numer. 33. pag. 112
Apostolorum potestas eadem cum Christo. lib. 3. cap. 4. numer. 28. pag. 373
Apparitiones animarum dicuntur phantasmata, ostenta, & umbræ. libr. 3. capit. 26. numer. 4. pag. 234
Apparitiones plures tam proborum, quam improborum remissivè. lib. 2. cap. 27. num. 46. pag. 240
Appellatio non fit ab executione sententiæ. libr. 3. cap. 29. numer. 8. pag. 476
Appellatione pendente, nihil est innovandum. lib. 3. cap. 25. num. 9. pag. 462
Appellatio eximit appellantem à iurisdictione iudicis à quo ibidem numer. 10.
Appellatio non datur à præcepto executionis. lib. 3. cap. 29. num. 10. pag. 476
Appellatio non datur contra tres conformes. lib. 3. cap. 29. num. 6. pag. 475
Appellatio est remedium salutare contra iniquitatem primi iudicis. lib. 3. c. 25. num. 1. p. 461
Appellatio in omni casu censetur permissa nisi expresse prohibeatur. ibid. num. 2.
Apulus, qui Nicolaus dictus fuit, ex natandi consuetudine pro pisce habitus. lib. 2. cap. 34. num. 10. pag. 271.
Aqua symbolum luxuriæ. lib. 1. cap. 23. numer. 52. pag. 119
Aquæ potus facit nigros generare agnos. lib. 2. cap. 1. numer. 47. pag. 158.
Aquæ purgatio fuit recepta legibus Longobardorum, Saxorum, Frisorum, & aliorum. lib. 1. cap. 23. numer. 42. p. 118
Aqua non potu, sed manu iniectioni dabatur purganti. ibidem numero 43.
Aquæ frigidæ totus mergebatur quisquis erat purgandus. libr. 1. cap. 23. num. 46. pag. 118
Aqua benedicta similiter dæmones fugat. lib. 2. cap. 53. numer. 35. pag. 348
Aqua benedicta dæmones fugari consitentur. ibid. num. 36.
Aquæ purgationem Iudex non potest admittere. lib. 3. cap. 43. numero 40. pag. 118
Aquæ frigidæ purgationis, idem quod calidæ ritus. lib. 1. cap. 23. num. 44. pag. 118
Aquæ figuræ repræsentabantur in Hydromantia. lib. 1. cap. 20. numer. 14. pag. 103
Aqua coeuntibus dabatur ad animi motus sedandos. lib. 1. cap. 23. num. 50. pag. 119
Aquaticum dæmonum genus circa fluvios, & lacus inhabitat. libr. 2. cap. 27. num. 10. pag. 248
Aquila aurea volans per aërem, oblata Carolo V. Imp. lib. 2. cap. 20. num. 24.

numer. 24. p. 162
Aquilam coire, cum lupis, & ex tali coitu prodire dracones, fabula est. libr. 2. capit. 34. numero 19. pag. 272.
Arabes ferè omnes testantur animas apparere. lib. 2. cap. 27. num. 19. pag. 238.
Arabicè quare scripti sint libri plumbei effossi in monte Sancto. lib. 1. cap. 12. numer. 30. pag. 79
Arbitrij libertas post lapsum, homini integra mansit. lib. 2. c. 40. n. 25. p. 202
Arbitrij libertas in omni opere semper integra manet. lib. 2. cap. 40. numer. 21. p. 202
Arbitrij libertas non pendet ex astris lib. 1. cap. 7. numer. 16. pag. 36
Libero stante arbitrio, iudiciaria stare non potest. lib. 1. cap. 8. n. 59. pag. 47
Arbor vitæ in longissimum ævum hominis vitam conservabat. lib. 2. cap. 18. numer. 6. pag. 217
Arbores ex imo mari assurgere in altum. libr. 2. capit. 1. numer. 37. pag. 157.
Arborem homini vetitam vitem fuisse. l. 3. c. 2. n. 20. p. 361
Arbor insulæ Ombrio ante ortum solis tum à stipite tum à ramis aquam emittit. l. 2. c. 1. n. 48. p. 157
Arbuscula in Indico mari, vitri modo fragiles, in ignem, ut ferrum inardescebant. lib. 2. cap. 2. num. 28. pag. 156.
Arcades in lupos, & socij Diomedis in aves, Vlyssis in sues conversi. l. 2. c. 17. n. 12. pag. 208
Archimagi error convincitur. lib. 2. c. 5. n. 27. p. 168
Archimedis speculum, quo in Syracusana obsidione naves combussit l. 2. c. 2. n. 17. p. 161
Arietes Bætis Talento distractos. l. 2. c. 1. n. 50. p. 158
Arimaspi uno tantum oculo præditi. l. 2. c. 33. n. 9. pag. 265
Arimaspi ex parvitate materiæ procreantur. ibid. num. 10.
Ariolatio implicitam habet idololatriam. lib. 1. capite 18. n. 8 p. 118
Arioli consentiunt malitiæ idololatrarum. ibid. n. 9.
Ariolis pœna mortis debet affigi. lib. 1. c. 17. n. 5. p. 97
Seneca de Ariolatione illustratus. ib.
Ariolatio omnem divinationem complectitur. lib. 1. cap. 17. numero 1. pag. 93.
Arioli propriè dicti qui circa aras Idolorum ob divinationem versabantur ibid. n. 2.
Arioli absque aspiratione, sunt scribendi. ibid. n. 3.
Ariolis primò intervenit idololatria. ibid. n. 4.
Ariolationis ritus circa corda, & iecora. lib. 1. c. 18. n. 14. p. 96
Arioli tanquam veri Idololatræ debent occidi. lib. 1. cap. 17. num. 15. pag. 94.
Ariolos ignito gladio compescendos. lib. 1. c. 17. n. 17. p. 95
Ariolis, & Idololatris varia est iure præfinita pœna, remissivè, lib. 1. c. 17. n. 18. p. 95
Aristea, Clazomania, & Lappi, resurgentes. lib. 2. capite 26. num. 22. pag. 235.
Aristoteles refert hominem solo aëre vixisse. lib. 2. capite 21. numero 9. pag. 222.
Aristoteles Cordubæ natus in Græciam profectus. lib. 1. cap. 8. n. 54. pag. 47.
Aristoteles Astrologia iudiciaria nunquam vsus. ibid. n. 55.
Arithmanteia per valorem litterarum futurum victorem considerat. lib. 1 cap. 24. n. 37. p. 123

Armorum genus apud omnes nationes non idem fuit. lib. 1. c. 23. n. 9. pag. 116.
Arrhæ dantur, & viduæ. lib. 3. c. 11. num. 53. p. 409
Arrhas vxori delinquentis tenetur Fiscus soluere. lib. 3. cap. 11. n. 50. pag. 409
Arrhæ non dantur in præmium virginitatis. ibid. n. 51.
Arreptitij, quo pacto dignoscantur. lib. 1. c. 11. n. 36. p. 71
Arrogantia, & propria præsumptio cohæret veræ prophetiæ. lib. 1. cap. 20. num. 13. p. 146
Ars notoria sine vllo labore omnium scientiam profitetur. lib. 1. cap. 14. num. 1. p. 85
Artis notoriæ ritus detestatus. lib. 1. cap. 14. n. 2. p. 86
Ars notoria diaboli figmentum. ibid. num. 3.
Ars notoria, vt vana, falsa, & scandalosa damnata. ibid. n. 4.
Artis notoriæ effectus non est naturalis. ibid. n. 5.
Artis notoriæ effectus non est miraculosus. ibid. n. 6.
Ars Paulina de necessario tribuenda rest diabolo. lib. 1. cap. 15. num. 6. pag. 87.
Ars Paulina in multis conuenit arti notoriæ. lib. 1. capite 15. numero 1. pag. 87.
Ars Planetaria Carolo magno missa. lib. 1. c. 22. n. 14. p. 110
Ars Cabalistica est diaboli commentum. lib. 1. c. 13. n. 22. p. 83
Artis Paulinæ duæ species. lib. 1. c. 15 num. 3. p. 87
Ars Paulina mera impostura est diaboli, vt hominem decipiat. ibidem num. 4.
Medica Ars ob quem finem instituta. lib. 2. c. 17. n. 45. p. 215
Notoriæ Arti vacantes solet diabolus per aërem subleuare, & terra elidere. lib. 1. c. 14. n. 13. p. 87
Notoriæ artis studiosi solent à mente deuiare. ibid. n. 14.
Magica arte complures armis clari extiterunt. lib. 2. capite 13. num. 39. pag. 199.
Ars Cabalistica nititur scripturis barbaris, ac peregrinis. lib. 1. c. 13. n. 32 pag. 84.
Cabalistica ars, vt vana, falsa, & scandalosa damnata. lib. 1. c. 13 num. 8. pag. 81.
Arthabatritas pronos atque quadrupedes, vt feras vagari. lib. 2. cap. 33. num. 40. p. 267
Aruspices, qui sint. lib. 1. cap. 18. n. 1. pag. 95.
Aruspices ex fibris animalium futura coniectabant. ibid. n. 2.
Aruspices dicti ab obseruandis horis in sacrificio. ibid. n. 3.
Aruspicinæ libros Romani ex Hetrusca in propriam linguam commutarunt. lib. 1. cap. 13. numero 5. pag. 96.
Aruspicinæ olim idololatria interueniebat, non tamen pactum. ibidem num. 6.
Ascanius è medio quare à dæmone sublatus. lib. 2. capite 21. num. 30. pag. 209.
Ascarides rectè adhærent intestino, & hemorroides inima sede procreantur. lib. 2. cap. 35. numero 13. pag. 195.
Asina Balaam verè loquuta. lib. 2. cap. 28. n. 17. p. 231
Asmodæus ablegatur in desertum, & Christus in deserto tentatur. lib. 2. cap. 9. n. 45. p. 251
Asmodæus qualis natura sit, & qui tota nocte cum Iacob luctauit. lib. 2. cap. 29. n. 40. p. 250
Astra nihil mali habent, sed salubria sunt, nullámque cladem hominibus

inferunt. lib. 1. cap. 6. numero 20. pag. 43.
Astra licet non sint signa, quod sint tamen causa futurorum; error. l. 1. c. 8. n. 7. p. 42
Omnia ab astrorum influentiis patimur; error. lib. 1. cap. 8. num. 10. pag. 42
Astra & cœlum nihil præter lumen & nativum calorem in hæc inferiora ingerunt. l. 1. c. 8. nu. 22. pag. 43
Astra non sunt signa futurorum. l. 1. c. 8. n. 65. p. 48
Astra non posse esse signa futurorum. l. 1. c. 8. n. 70. p. 48
Astrorum vis potentior est, in conceptionis tempore, quam nativitatis. l. 1. c. 8. n. 36. p. 45
Astra non sunt causa futurorum. l. 1. c. 8. n. 68. p. 48
Astra nullius rei signa sunt. l. 1. c. 7. num. 19. p. 36
Astrorum vis naturalem cursum non impedit. lib. 1. cap. 35. nu. 35. pag. 140
Astrologia, quæ prædicit futuros eventus, est falsa. lib. 1. c. 7. nu. 14. pag. 36
Astrologiæ studium inane. ibid. n. 15.
Astrologia damnatur iure divino. l. 1. c. 7. n. 47. p. 38
Astrologia damnatur iure Canonico l. 1. cap. 7. num. 48. p. 39
Astrologia damnatur iure communi. ib. num. 49.
Astrologia damnatur iure Regio. ib. num. 50.
Astrologiam damnant Patres Orthodoxi. ib. n. 51.
Astrologiam damnant Theologi. ib. numer. 52.
Astrologiam damnant Iurisperiti. ib. numer. 53.
Astrologiam damnant Philosophi. ib. numer. 54.
Astrologiam damnant Historici. ibid. numer. 55.
Astrologiam damnant Medici. ibid numer. 56.
Astrologiam damnant Poetæ. ibid. numer. 57.
Astrologia imaginum fabricatarum omnino prohibita. l. 1. c. 7. nu. 33. pag. 37.
Astrologiæ vanitas, secundæ disputationis causa. lib. 1. cap. 8. nu. 1. pag. 41
Astrologia, Genethliacum, in quo permissa. lib. 1. c. 7. n. 11. p. 36
Astrologia præter eam partem, quam Author tradit, falsissima est & vana. lib. 1. cap. 8. num. 14. pag. 42
Astrologia, quam Author improbat, non potest cohærere cum veritate Christianæ religionis. ibid. numer. 15.
Astrologia iudiciaria, nullo pacto necessaria est. lib. 1. cap. 8. num. 62. pag. 47
Astrologia inanis, & falsa. ibid. n. 63.
Astrologia iudiciaria si vera esset, philosophiæ pars magna esset. l. 1. c. 8. n. 51. p. 46
Astrologia iudiciaria omni tempore à præstantissimis philosophis contempta. lib. 1. cap. 8. num. 52. pag. 47
Astrologiæ opiniones invicem contrariæ. l. 1. c. 7. n. 1. p. 36
Astrologia iudiciaria, in quo versetur. ibid. n. 2.
Astrologia imaginum fabricatarum repugnat philosophiæ, & sacræ Scripturæ authoritati. l. 1. c. 7. n. 39. pag. 38
Astrologia imaginum ex similitudine de speculo, equo, & cythara. ibid. numer. 40.
Astrologia electionum quibus casibus permissa. l. 1. c. 7. n. 20. p. 36

Astrologia electionum, quando imponit futuris rebus necessitatem, damnatur vt hæretica, [illegible] m num.21.

Astrologiæ iudiciariæ partes. lib. 1. cap.7.num.5. p.36

Astrologia revelationis, in quo permissa.ibid n.6.

Futura naturalia non necessariò, sed contingenter. lib.1. cap.7. num.7. pag.36.

Astrologia naturalis fallit in iis, quæ de Indorum habitatione prædixerat. lib. 1. cap. 7. n. 8. p.36

Astrologia iudiciaria nihil scit de cœlorum natura. lib. 1. cap. 8. num. 13 pag.43.

Astrologia iudiciaria inutilis ad cœlorum disputationem. lib.1.c.8. n.24. pag. 44.

Astrologia iudiciaria priori sæculo in pretio habita. lib.1. cap.8. num.4. pag.41.

Astrologorum error, qui se sacræ scripturæ locis tuentur. lib.1.c.8.nu.5. pag.42.

Abraham Astrologia imbutus, error. lib.1.c.8.n.6. p.42

Astrologia iudiciaria non cohæret philosophiæ naturali.li.1.c.8.n. 19 pag.43.

Astrologiæ iudiciariæ vanitas ex sacris litteris. lib. 1. cap. 8. num. 18. pag.42.

Astrologorum iactantia, qui à Chaldæis per quadraginta, & septuaginta millia annorum scientiam obseruatam crediderunt. lib. 1.c.8.n.25. pag.44.

Astrologis non esse credendum, etiamsi vera dicant. lib.1. cap.8.num.37. pag.45.

Astrologos Deus ad insaniam redigit. lib. 1.c.8.n.16. p.42

Astrologos Deus in adinventionibus suis solet obcœcare. ibidem num.17.

Astrologis non est credendum etiamsi vera dicant. lib.1.cap.7.num.18. pag.36.

Astrologorum error in syderum influentiis. lib.1.capite 8.numer.28. pag.44.

Astrologis non esse credendum, lib.1. c.8.n.57. p. 47

Astrum gladio simile ante Hierosolymitanam cladem. lib.1. cap.5.n.28. pag.27.

Athalida memoria qualis fuerit. lib.2. cap.14. n.10. p.201

Athenienses in Areopaga coniectis in vrnam sortibus Magistratus eligebant. lib. 1. capite 22. numero 51 pag.113.

Attentata proveniunt ex natura ipsius appellationis. lib.3.c.25.n.12. pag.462.

Attentata & eorum revocatio actuum Ecclesiasticorum ad Ecclesiasticos pertinet. lib 3.cap.27. numero 27. pag.469.

Audire impeditus ex dæmonis pacto. lib.2.c.13.n.9. p.223

Avernus in Italia, & in Iudæa mare mortuum corruptum. lib.2.cap.12. num.28. p.193

Averruncation ominis. lib.1.c.24.n.5. pag. 120.

Aves sine pedibus significant homines desidiosos. lib.2.c.33.num.29. pag.272.

Aves humana facie generari non possunt. lib.2 capite 34. numer.18. pag.271.

Aves ad se invicem confabulari. lib.1 cap.21.n.24. p.106

Aves cœlorum causas referre crediderunt Gentiles. lib.1. cap.21.nu.20. pag.106.

Aves non omnes in augurio fuerunt. ibid.21.

Aves præsentiunt aëris motus. lib. 1. cap.2.n.8. p.8

Aves ad invicem confabulari, error. lib.1.c.2.n.18.n.9.
Aves naturaliter vocem ementiri. li.2. c.23.n.23. p.232
De avium sagacitate multa remissivè. lib.1.c.2.n.13.
Aviculæ aureæ cantillantes, & serpentes ex metallo sibilantes. lib.2.c.2. nu.9. p.160
Aves, & serpentes ex metallo quo pacto volent., & sibilent. ibid. n.10.
Aves ex metallo canticare in arbore visæ. lib.2.c.2.n.11. p.161
Cantitare aves aureæ possunt ex internis organis. ibid. n.12.
Præpetes aves quæ dicebantur. lib.1. c.21. n.26. pag.107
Aves volatu infausta protendentes, canendo bonum augurium. ib.n.28.
Auguria omnia redacta ad Volatum. lib.1.c.21.n.30. p.107
Augurij causa apud Romanos religiosissima. ib. n.31.
Auguria omnia vanitatis, & ineptia damnat Cicero. l.1. c.21. num.35. p.107
Augurum summa potestas l. 1. c.21. num.16. p.106
Augurium, & auspicium circa aves versantur. lib. 1. cap. 21. num. 1. pag.105
Augurium fiebat ab his, qui erant de expressa eius professione. ibid. numer.2.
Augurium dictum quasi avium garria. ibid. num.3.
Augurum collegia ex Romulo. lib.1. c.21.n.6. p.105
Auguria in pretio habita apud varias nationes. ibid. n.7.
Augurij nomen in malam partem sumitur. ib. n.38.
Augurium semper prohibitum. ibid. num.39.
Genes. textus c. 44. de augurio adductus, ibid. n.40.
Ioseph quo sensu se augurari dixerit. ibidem.
Augurij damnatione non comprehenduntur signa divia, neque naturalia. l.1.c.21.n.9. p.100
D. Augustinus., & Christianiss. Reges Francorum de libris sacris nomina sumpserunt. lib.1.c.22.nu.36. pag.112
Divi Augustini contra Genethliacos sententia. lib.1.cap.8. num.40. pag.46
Auris sonitus ex alterius recordatione. l.1.c.26.n.20. p.133
Aurum natura semper conatur producere. lib.2.c.4.n.9. p. 165
Aurum ex alchymia factum non potest vendi pro vero, neque ad commercia uti. lib.2.c.20. nu. 20. pag.166.
Aurum verum ex alchymiæ arte factum probatur ex Chymicis, & Iurisperitis. lib. 2. c.4. num. 3. pag. 164
Arnaldus Villanovanus, & alij aurum produxerunt. lib.2. cap.4. num. 12. pag.165
Auspicia dicuntur, quæ inter facientes observant. lib.1. c.21. n.4. pag.105
Auspicia, quasi avium inspicia dicuntur. ibid. num.5.
Auspicia debent abesse in Christianis festivitatibus. lib.1. c.21.nu.17. pag.106
Auxilium Regium in causa violentiæ quam laudabile, ut de facto, factum tollatur. lib.3. c. 27. nu.23. pag.469
Axiomanteia ex ascia comparabatur. l.1.c.24.num.13. p.121

B

Babel confusio facta Nemrod in peccati pœnam. lib.3.c.2.nu.13. pag.356

Babyloniorum mos de exponendis puellis in via prætereuntibus. lib.2. c.47.n.32. p.323

Bacchus quare dictus Liber pater. l.3. c.2.n.11. p.360

Balnea, & suffumigationes contra dæmones operantur. lib.2. c. 52. n.9. p.341

Baptismus contra maleficium valde conducit. lib. 2. cap. 53. numer.7. pag.346

Baptismo quamplures à dæmonibus liberati. ib. n.8.

Baptismo omnia crimina abluuntur. l.4.c.6. n.15. p.516

Baptismum non tollit actionem exteriorem. ib. n.16.

Barba signa. libr.1. cap. 9. numer. 38. pag.61.

Basiliscus quare visu homines interimat. lib.2.c.37.n.42. p.287

Basilisci visus non nocet, sed virulentus halitus. lib.2. cap.49. nu.13. pag.328

Beati in cœlo vident Deum sicuti est. libr.2. cap. 27. numer. 47. pag. 240

Bellum cum dæmone ab ineunte luce indictum est. lib.2.c.4. n.27. n.24. pag. 177

Bellum cum diabolo Sacramento adacti promisimus. ib. n.20.

Benedicere pro maledicere in sacris litteris. lib. 1.c.28.n.48. p.135

Benedicere pro valedicere. lib. 1. cap. 26. num. 57. p.136

Beneficiis Ecclesiasticis non privantur filij hæreticorum, quæ obtinent tempore delicti. lib.3. cap.12. numero 29. pag.413

D. Bernardum S. Mariæ imago salutat. lib.2. c. 24.n.17. p.229

Bestiola murium similes in dissecto mulieris ventre repertæ. lib. 2. cap.35.num.14. pag.275

Bestiolas in corpore humano potest diabolus producere. lib.2. cap.35. numero 21. p.276

Bezoar, Ruta, & radices variæ ad fascinationem. lib. 2. cap. 37. numero 24. p.286

Bombardarum usus unde emanavit. lib.2.c.20. n.20. p.161

Bombardarum usus à quo inventus, & quo tempore reperiretur. ibid. numer.21.

Bombyces quædam ex terræ halitu animante florem decussum imbribus. lib.2.c.35.n.5. p.273

Bombyces, serici narratio. lib. 2. c.35.n.19. p.276

Bona Deæ sacra solis mulieribus quare data. lib.2.c.2.n.1. p.360

Bonæ Deæ nomen quare prodere nefas. lib.3.c.2.n.4. p.360

Bona hæreticorum ab heredibus exiguntur & eorum ossa exhumantur. l.3.c.31.n.52. p.490

Bona damnatorum & iure communi reservantur filiis lib.3.c.11. nu.30. pag.407

Bonis nocet, qui malis pepercit. lib.3. c.1.n.12. p.251

Bona externa sine virtute non modo non iuvant, sed quodammodo sunt damnosa. lib.3. c. 11. n. 1. pag.405

Bona publicantur in Magiæ crimine ib. n.2.

Bonorum confiscatio in hæresis crimine desuetudine tolli nequit. l.3. c.11. nu.5. p.405

Bona alienata persiscum in pœnam contumaciæ post annum non recuperat reus. lib.3. c. 24. num.22. pag.461

Bona innocentis à fisco alienata in pœnam contumaciæ tenetur fiscus restituere contra communem. ib. numer. 23.

Borbonius Moncata, Dorbinius, & Aurantius fulmine perierunt. li. 1. c. 19. n. 7. p. 99

Bos aranti ante mortem Cæsaris dictatoris loquutus. lib. 2. c. 25. n. 18. pag. 232

Boves variis temporibus loquuti apud Gentiles. ib. n. 19.

Brissonius de Fanaticorum sententia reprehensus. lib. 1. c. 11. num. 44. pag. 71

Brocha ieiuniis, & pœnitentiis maceratus ingentem molem sustentavit. lib. 2. cap. 13. num. 41. pag. 199

Bruci, locustæ, cicadæ fiunt ex phalangis araneis. lib. 2. c. 35. nu. 18. pag. 276

Bruta ex instinctu naturali rationem videntur imitari. lib. 2. c. 25. nu. 4. pag. 230

Brutis rationem inesse hæreticum est. lib. 2. c. 25. n. 11. p. 231

Brutis rationem inesse reprehenditur. lib. 1. c. 2. n. 10. p. 8

Bruta quia in coitu vix, aut raro ad res externas se divertunt frequenter suis parentibus assimilantur. lib. 2. c. 30. n. 47 p 268

Bruta similiter de una in alteram naturam commutantur. lib. 2. c. 17. num. 14. p. 212

Brutis rationem inesse secundum alios. libr. 2. capit. 25. numer. 1. pag. 230.

Bubo cantu infestus, volatu faustus. lib. 1. c. 21. n. 28. p. 107

Bufones oculis consutis in maleficio odij parantur. lib. 2. c. 48. num. 2. pag. 325

Bulla Cœna Domini publicatur in eos, qui iudices Ecclesiasticos ritè & strictè procedentes impediunt. lib. 3. c. 27. n. 31. p. 470

C

Cabala significat recipere, acceptare. lib. 1. c. 13. n. 1. p. 81

Cabalæ artis origo secundum Hebræos. ib. n. 2.

Cabala complectitur universam philosophiam. ib. n. 3.

Cabala non addiscitur more aliarum scientiarum. ib. n. 4.

Cacaore herba famen expellit. lib. 2. c. 25. n. 9. p. 222

Cadavera, aut statuas dæmon facere nequit, ut loquantur. lib. 2. c. 24. nu. 23. p. 229.

Cadavera puniuntur in atrocioribus ad eorum necessarium exemplum. lib. 3. c. 31. n. 22. p. 489

Cadavera suspensorum quare ungues, & pilos emittant. lib. 2. c. 24. num. 6. p. 228

C. Iulius Cæsar quaternas simul epistolas dictabat. lib. 2. c. 14. num. 4. pag. 201

C. Iulius Cæsar Imperatoris nomen primus usurpat. lib. 3. c. 3. nu. 18. pag. 364

Cain vidit Deum obiurgantem cædem fratris. lib. 2. c. 27. n. 51. pag. 240

Calamus, qui ea de causa Colapiscis dictus est, multa de maris scopulis patefecit ac tandem miserabiliter periit. lib. 2. c. 34. num. 11. pag. 271

Calcis miranda quædam. lib. 2. cap. 1. num. 16. p. 155

Calor nativus, humectante victus ratione temperari potest. lib. 2. c. 17. num. 47. p. 216

Calvaria, seu capita mortuorum Gentilium, in quibus dæmones locuti. lib. 1. c. 11. n. 12. pag. 69

Calvaria varia, quæ in mundo loquuta

quuta sunt. lib. 2. c. 24. num. 10. pag.228

Cambaia Rex muscas necabat halitu venenato, alios verò tactu. lib.2.c.37.n.54.& 55.p.288 & 289

Camisia inferni ad quid comparata. lib.2.c.23.n.15. p.226

Campana oppidi de Velilla, ad quam divinationis partem referatur.li.1. c.21.n.48. p.108

Caniciem accelerant animi languores. lib.2.c.18.n.14. p.217

Canis Simonis Magi, querens Dodonæa,& aves Dodones. lib.2. c.25. num.22. p.232

Canones prænotionum unde emanarunt. lib.1.c.2.n.18. p.9

Cantharides, peuces, cynacanthæ ex aliis vermiculis generantur. lib. 2. c.35.n.17. p.275

Capilli quare in senibus albescant.l.2. c.18.n.12. p.217

Capillorum signa. l.1.c.9. n.30. p.60.

Canos capillos in nigros verti naturale est. lib. 2. cap. 18. numer. 11. pag.217

Captivi compedes suspendere, & milites arma in usu. lib.1. c.23. n.36. pag.144

Captivi vngue Christi effigies in marmore sub Almancore Cordubæ expressa. lib.2.cap.24.numero 20 pag.229.

Captura non fit ex indiciis levibus, etiam in atrocissimis. lib.3.cap.16. num.37. p.430

Captus iniustè si non fugit,dignus est pœna. lib. 3. cap. 16. numero 44 pag.431.

Captus obiicere debet declinatoriam, cum sit fundamentum suæ intentionis. lib.3. capite 27.numero 20 pag.469.

Caput æreum Alberti Magni,quâ arte loquutum. lib.1.cap.11. numer.13. pag.69.

Caput Traiani Imp. D. Gregorio loquutum. ibid.n.14.

Capitis signa. lib.1. cap. 9. num. 29. pag.69.

Cap. quamvis de sent. excom. quatenus quis impeditur accedere ad Pontificem. lib. 4. cap. 6. num. 9. pag. 510.

Cap.tuam de ordine cognitionum explicatum. lib.3.capite 27. num.11. pag.468.

Cap. si iudex laicus de sententia excommunicationis,explicatur. lib.3. cap.27.n.16. p.468

Cap. vt inquisitionis, §. prohibemus de hæreticis;explicatur. lib.3.c.27. num. 14. p.468

Cap.nec mirum 26. quæst.5. de elementi conquassatione explicatum. lib.2.c.12.nu.8. p.192

Carmani hirsuti corpore præter capita,ferarum more viuunt.lib.2.c.33. num.39. p.267

Carmina Erythrea verè Sybillæ nomen sortita est & cur. lib.1.c.11. num.62. p.72

Carmina Magorum non minus metuenda,quàm venena.lib.2 cap.40. num.17. p.302

Carmina D.Cypriani de vxore Loth referuntur. lib.2. cap.17. num.10. pag.207.

Carmine in vocabantur Orcus, Styx, Chaos,Megæra,&c. lib.1. cap. 16. num.35. p.92

Carmine mundo promulgari oracula sua voluit dæmon.lib.1.c.11.n.88. pag.75.

Carmine libri Iob,& Cantica canticorum à Salomone fuerunt scripta. lib.1.c.11.n.89. p.75

Carmina qui modulati sint,&c. lib.1. cap.11.n.91. p.75

Carne molli;bonæ mentis sunt. lib. 1. cap.9.n.15. p.58

Carola, & Francisca apud Neapolitanos in mores conversæ. lib. 2. c. 17. num. 6. p. 211

Castoris, & Pollucis apparitiones, Fauni, Satyri, Sylvani, Laruæ, Genij. lib. 2. c. 26. n. 16. p. 234

Catoptromateta rerum quisitarum figuras in speculis exhibet. lib. 1. cap. 24. num. 10. p. 121

Catoptromanteia habuit originem à Pythagora. ibid. n. 11.

Causa naturalis, aut divina vbi non est, erit superstitiosa. lib. 1. c. 27. n. 9 pag. 137.

Causa sine executione manca est. lib. 3. cap. 5. n. 23. p. 179

Causa dierum criticorum apud Medicos, & ratio vnde petatur. lib. 1. c. 3. num. 48. p. 19

Naturalis causa se non extendit vltra naturales effectus. lib. 1. c. 27. n. 10. pag. 138.

Divina causa non censetur, quæ ab Ecclesia non est recepta. lib. 1. cap. 27. num. 11. p. 138

Quibus ex causis generatur ferrum æs, stagnum, argentum, & aurum. lib. 2. c. 4. n. 8. p. 165

Causæ naturales naturaliter operando subito effectũ producere nequeunt. lib. 2. c. 10. n. 15. p. 185

Causæ cognitio non est necessaria in executione iusta. lib. 4. cap. 4. n. 19. pag. 508.

Causam naturalem in divinatione multi assignant. lib. 1. cap. 11. n. 72. pag. 74.

D. Cæcilius, vt prophetiæ dono præditus sic & linguarum. lib. 1. cap. 12. num. 23. p. 79

Centauri Onocentauri & Hippocentauri sint ne monstra, phantasmatave. lib. 2. capite 32. numero ... per tot.

Cervi, & hominum simulachra Diis obsecrata. l. 1. cap. 28. n. 29. p. 144

Ceremonia, & cultus æterni sunt signa ad observandam quampiam religionem. lib. 3. cap. 7. numero 46. pag. 388.

Ceremonias, & ritus adhibere præter ab Ecclesia institutos, est ab Ecclesia dissentire. lib. 1. cap. 14. n. 10. pag. 36.

Ceremoniæ, & ritus sunt signa divini honoris. ibid. n. 11.

Cephaloionomateia, ex asini cap. sumpta. lib. 1. c. 24. n. 14. p. 121

Chaldei fuerunt Astrologiæ iudiciariæ authores. lib. 1. c. 7. n. 3. p. 36

Chaldæus sumitur pro Astrologo. ib. num. 4.

Chaldæus pro malefico. ib. numer. 5.

Chaldæorum igne liberatur Abraham. lib. 3. c. 2. n. 15. p. 356

Cham filius Noë post diluvium Magiam dæmoniacam docuit. li. 2. c. 5. num. 16. p. 160

Camaleon ex pulmonis magnitudine solo aëre vivit. lib. 2. c. 8. numer. 8. pag. 222

Charadri avis historia reprehenditur. lib. 1. c. 2. n. 14. p. 9

Dei charitas erga nos ita se ostendit, ut non feriat nisi prius admoneat. lib. 1. c. 4. n. 4. pag. 21

Charitate refrigerata purgatio per sacramentum esse desiit. lib. 3. c. 20. num. 18. pag. 452

Chasmatia in terræmotu quæ dicatur. lib. 2. c. 12. n. 35. p. 194

Cayri ex ovis non aliter, quam matris fotu ad ignem pullos eliciunt. lib. 2. c. 4. n. 11. p. 165

Chelenophagi homines silvestres sunt hirsuto corpore, & vestiuntur coriis piscium. lib. 2. c. 38. nu. 38. pag. 267

Chiromantia absolutè damnata. lib. 1. c. 10. n. 1. p. 63

Chiromantia quædam licita. ib. nu. 2.

Chiromantia dividitur in physicam, &

& astrologicam. ib. n.3.
Chiromantia astrologica damnata. lib.1.c.10.n.4. pag.64
Chiromantiæ damnatæ elementa, qui docuerint. ib.n.5.
Petrus Ciruelo de chiromantia explicatus. lib.1.c.10.n.6. p.64
Chiromantia astrologica sustinetur, dum causa physica petitur. ibid. num.7.
Chiromantia astrologica quare prohibita. ib. n.8.
Chiromantia, quæ causam naturalem non habet superstitiosa. ibid. numer.9.
Authoris institutum in chiromantiæ tractatione. lib.1. c. 10. num. 10. pag.64
Chiromantiæ de futuris iudicia temeraria, & prohibita. lib.1. cap.10. num.29. p.66
Chiromantia in multis casibus naturalibus permissa. lib.3.c.8. num.11. pag.391
Christiani apud mahumeanam sectam degenerantes Christo renuntiare non coguntur. lib.3. c.6. num.39. pag.383
Christianos tanquam Magos sub Neronis tempore igne crematos. li.3. c.13.n.23. p.418
Christus Dominus missus est à patre non tam ut redemptor, sed ut legislator. lib. 3. c. 4. num. 30. pag.373
Christus se Regem non negavit. ibid. numer.31
Christo Domino omnia tradita sunt à Patre. l.4.c.1.n.21. p.494
Christi effigies D. Thomam alloquuta. lib.2.c.4.nu.15. pag.22
Christus Iesus ut inquisitor se gessit. lib.3.c.2.n.29. p.357
Christus à patre missus est ad spiritualem iurisdictionem. lib. 4. ca.1. num.5. p.492
Christus quadam ratione dicitur non esse futurorum cognitor. lib.1.c.7. num.31. p.37
Christus Dominus per se multos ab immundis spiritibus sanavit. lib.2. c.51.n.5. p.337
Christus Dominus Petro, Thomæ, Magdalenæ, & Discipulis apparuit. lib.2. cap.27.num.43. pag. 240
Christus miracula non est operatus ex naturali temperamento, sed divina virtute. lib.2. c.49. num.30. pag. 329
Christi adventu Magicæ delusiones cessarunt. lib.2.c.5.n.39. pag.171
Christus Dominus criminalia & Civilia iudicia renuntiavit. lib.4.c.1. num.19. p.493
Christus Apostolos compescuit, qui Samaritanos volebant perdere. l.3. cap.1.n.4. p.350
Christi morte terra mota est. l.2.c.12. num.32. p.193
Christus quadraginta dies ieiunavit. lib.2.c.21.n.33. pag.322
Christus ut purus homo reputatus. lib.4.c.1.n.3. p.492
Christus adulteræ iudicium suscepit. lib.3.c.4.n.55. pag.4
Christus soluit tributum ad evitanda scandala. ib. n.36.
Christi potestate dæmones fatentur torqueri, & deiici. l.2.c.51.n.8. p.337
Christus Dominus ex dæmonis ejectione Messias existimatur. lib. 2. c.51.n.9. p.338
Christus non venit soluere leges, & prophetas. lib.1.c.1.n.59. pag.6
Christus dominus in omnium Regem, & Pontificem constitutus. l.3. c.4.nu.40. pag.374
Chromandas silvestres homines sine voce. lib.2.c.33.n.30. p.266
Chrysippus Stoicus resurrectionem asseruit. lib.2.c.26.n.5. p.233

Crysopœia, vnde dicatur, & à quo inventa. lib. 2. capite 4. numero 1. pag. 164.
Chymici ex metallis vitia summovent, vt medici ex corporibus. lib. 2. cap. 4. n. 10. p. 165
Cidena apud Mahumetanos quid significet. lib. 3. capite 6. numer. 38 pag. 383.
Cineres aræ Alphei, & Daphnidis ad divinationem. lib. 1. c. 18. n. 33. pag. 98.
Cisterna in templo Aphameno, & palus Iunonis & Apollinis Thyrxei oraculum. lib. 1. capite 20. num. 8. pag. 103.
Citationis defectus opponitur contra quascumque sententias, etiam de Revista. lib. 3. cap. 30. numero 43. p. 484.
Citationis defectus nulla lege est sublatus. lib. 3. capite 30. num. 43. pag. 484.
Citationis memorandus casus in Granatensi civitate. lib. 3. cap. 28. n. 10. pag. 474.
Civitas sine religione stare non potest. lib. 3. c. 2. n. 5. p. 355.
Claudia, & Tucciæ operationes Magicæ. lib. 2. capite 10. numero 33. pag. 187.
Claves, Regni Cœlorum, & cura gregis datæ sunt Petro. lib. 4. c. 1. n. 14. pag. 493.
Cleidomanteia quibus ex causis comparabatur. lib. 1. cap. 24. numer. 31. pag. 123.
Clementis VIII. decretum vt notitia de peccatis in confessione habita ad externam gubernationem non vtantur. lib. 4. cap. 7. numero 14. pag. 512.
Clepsydra D. Carolo V. dono data, lib. 4. c. 2. n. 6. p. 160
Clepsydra apud veteres Romanos. ibid. n. 1.
Clepsydræ mira narratio. ibid. num. 8
Clericus sortilegij reus ab Ecclesiastico solo discutitur. lib. 3. c. 9. num. 16 pag. 396.
Clericus gaudet foro Ecclesiastico etiam si post commissum delictum ordines assumpserit, ibidem numero 27.
Clerici, aut Religiosi, qui exorcizationes, quasi sibi peculiares vindicant, damnantur. lib. 2. c. 9. num. 12. pag. 180.
Clerici omnes cum sint æquali exorcizandi virtute præditi, qui aliud dixerit debet ostendere. lib. 2. c. 9. num. 17. p. 181
Clericorum bona Ecclesiæ intuitu obtenta non confiscantur. lib. 3. c. 11. num. 20. p. 47
Clerici celebrantes Missas huiusmodi peccant mortaliter, etiam si bono zelo faciant. lib. 1. c. 28. n. 8. p. 142
Clerici huiusmodi tacitè consentiunt in pacto. ibid. n. 16.
Clerici ad hoc vt à laico puniantur, necessaria est trina monitio. lib. 3. cap. 9. n. 51. p. 398
Clerici minorum litteris, nec virtute condecorati, dum Ecclesiæ, aut scholæ non assistunt, sunt foro privati. lib. 3. c 9. n. 48. p. 398
Clericus minorum, qui habitum dimisit, nisi moneatur non privatur foro. lib. 3. c. 9. n. 53. p. 398
Clerici sortilegi ad bonum finem, suspenduntur per annum. lib. 3. c. 14. num. 6. p. 421
Clericus captus à iudice laico si allegat declinatoriam poterit sæcularis assumere cognitionem. lib. 3. c. 27. num. 17. p. 468
Clerici apud temporales iudices etiam volentes litigare non valent. lib. 3. cap. 9. n. 31. p. 396
Clericus nullo modo forum suum renuntiare valet. ibid. n. 32.

Climacterici anni quare lethales. lib. 1 cap. 17. n. 33. p. 84

Climatia in terræmotu quæ sit. lib. 2. cap. 12. n. 34. p. 84

Coctionis & cruditatis, salutis & mortis indicia ex vrinis, & deiectionibus petuntur. lib. 1. c. 3. n. 38. p. 17.

Cæcus à nativitate non potest sanari nisi à Deo. lib. 2. c. 11. n. 16. p. 190.

Diabolus non potest cœcorum oculos aperire. ibid. n. 17.

Cæci à nativitate curatio valet argumentum ad mortuum suscitandum. lib. 2. c. 11. n. 18. p. 190

Cœlum recessit sicut liber, apud S. Isaiã explicatur. lib. 1. c. 3. n. 71. p. 48

Cœlum in his inferioribus potestatem habet permovendi, non tamen adstringendi. lib. 1. c. 9. n. 18. p. 58

Cœlum quo pacto producit res inanimes, mixta, & elementa. lib. 1. cap. 7. n. 43. p. 38

Cœlestia corpora qua ratione concurrant ad productionem rerum sublunarium. ibid. n. 44.

Cœli quomodo in voluntate habeant virtutem. ibid. n. 45.

Cœli, & astra causæ communes. ibid. num. 46.

Cœli posituram in hominis nativitate, quam difficile sit observare. lib. 1. cap. 8. n. 30. p. 44

Cœlorum propter rapidissimam conversionem, brevissimam moram esse admodum notabilem. lib. 1. c. 8 num. 43. p. 46

Rapidissimam cœlorum conversionem non assequuntur Astrologi. lib. 1. c. 8. num. 44. p. 46

Cœli observationes illæ tantùm licitæ, quas Ecclesia recipit. lib. 2. c. 9. num. 12. p. 183

Cœli facies eadem omnino, vel nunquam, vel raro contingit. lib. 1. c. 8. num. 26. p. 44

Cœli coruscationes in Christi Nativitate meteorologicæ. li. 1. c. 5. n. 38 pag. 28.

Cœli militia, de Astris, & stellis. lib. 1 cap. 8. n. 78. p. 49

Cogitationes diabolus divinare nequit. lib. 1. c. 30. n. 35. p. 152

Cogitationes soli Deo reservantur. ibid. n. 36.

Cogitationes diabolus cognoscit, quæ signis exterioribus indicantur. ibid. num. 34.

Cogitationes diabolus non assequitur supernaturaliter. ibid. n. 38.

Cogitationes qua arte diabolus divinare valeat. ibid. n. 39.

Coma in honorem Dei suspensa. lib. 1. cap. 28. n. 39. p. 144

Comessationes in Ecclesia detestatæ. lib. 1. c. 26. n. 20. p. 139

Cometa mortem minatur biliosis, & qui ardentioris sunt naturæ. lib. 1. cap. 3. n. 16. p. 26

Cometa Regibus mortem minatur, & referuntur exempla, num. 17. & 18 ibid.

Cometa prænuntiat regni mutationes. ibid. n. 19.

Cometa prædicit rixas, seditiones, & bella. ibid. n. 20. & seq.

Cometa ab exhalationibus calidis, & siccis petitur. lib. 1. cap. 5. num. 3. pag. 24.

Cometa admirabilior omnium impressionum ignitarum. lib. 1. cap. 5. num. 10. p. 25

Cometa prænuntiat temporis siccitatem. ibid. n. 11.

Cometa prædicit fructuum inopiam. ibid. n. 12.

Cometa indicat pestem futuram. lib. 1. cap. 5. n. 13. p. 16

Cometa quare indicet pestem. ibid. num. 14.

Cometa præsignat multos animalium, & plantarum morbos. ibid. num. 15.

Cometes, quantus sol, ante Acaicum bellum

bellum lib. 1. cap. 5. numer. 29. pag. 27.
Cometes diversæ figuræ, ac formæ. lib. 1. cap. 5. n. 30. p. 27
Cometæ quandoque stellæ appellantur. ibid. num. 31.
Comites ex Imperio in Hispaniam missi. lib. 3. c. 3. n. 28. p. 364
Conceptionis tempore ex vi imaginationis parentum potest homo forma fœdari. lib. 2. c. 33. nu. 43. pag. 267
Conditio non eadem est spirituum quæ corporum. lib. 1. c. 11. n. 85. pag. 75
Confessarius potest revelare quæ aliũde accepit in delictis committendis. lib. 4. c. 7. n. 22. p. 513
Confessarius quæ aliunde accepit extra confessionem revelat etiam in commissis. ibid. n. 23.
Confessario non creditur se extra confessionem scivisse nisi probet. ib. n. 24.
Confessarius violans sigillum confessionis quibus pœnis afficiatur. ib. n. 25.
Confessarij scientia huius operis maximè necessaria. lib. 4. c. 3. num. 12. pag. 499
Confessario ad hoc ut credatur de licentia penitentis quæ requiruntur. lib. 4. c. 7. n. 21. p. 513
Confessarius non potest revelare etiã proditionem Reipublicæ. lib. 4. c. 7. nu. 9. p. 512
Confessarius in huiusmodi casu quid facere possit. ib. n. 10.
Confessarius corda & renes scrutatur ut Deus. lib. 4. c. 3. numer. 4. pag. 498
Confessarij quid circa fidem debent Magos interrogare. lib. 4. c. 3. n. 13. pag. 499
Confessarius quid circa pactum Magos debeat interrogare. lib. 4. c. 3. num. 14. p. 499
Confessarius debet primum examinare Magos de vera contritione. li. 4. c. 3. n. 6. p. 498
Confessarius electus ex virtute Bullæ Cruciatæ valet absolvere ab hæresi secundum alios. lib. 4. c. 6. nu. 1. pag. 509.
Confessarius valet absolvere percussorem clerici virtute Bullæ Cruciatæ. lib. n. 2.
Confessarius nullo Iubilæi vel litterarum Apostolicarum obtentu hæreticum pœnitentem absolvere valet. ib. n. 3.
Confessio extorta sine plenis indiciis non probat. lib. 3. c. 18. numer. 25. pag. 443
Confessio qualificata non potest separari. lib. 3. cap. 19. numer. 16. pag. 447
Confessionem integram peccatorum impossibilem dicunt Lutherani. lib. 4. c. 2. n. 19. p. 497
Confessionis necessitas probatur. l. 4. c. 2. n. 10. p. 496
Confessus crimen, sed intentionem negans potest damnari. lib. 3. c. 19. nu. 14. p. 147
Confessi quales à lege præsumantur. lib. 3. c. 19. n. 32. pag. 449
Conscientia quid sit. lib. 4. c. 3. num. 2. pag. 498
Conscientiæ forum est boni & æqui. lib. 4. c. 3. n. 3. p. 498
Consecrationis formula ex pacto vulnera sanabantur. lib. 2. c. 9. num. 7. pag. 180
Consensum non licet præbere in peccatum alterius. lib. 2. cap. 50. n. 21. pag. 336
Consilia divina non sunt perscrutanda. lib. 1. c. 14. n. 12. p. 86
Consules unde dicti, & quare creati. lib. 3. cap. 3. n. 12. pag. 363
Contactus sanitatem adferre non potest. lib. 2. c. 49. n. 17. p. 328

Contactu voce afflatu, osculo vel nudi lintei applicatione sunt qui causam physicam exquirant. lib. 2. c. 49. n. 1. p. 327

Contracta Arithmetica constant proportione. lib. 2. c. 6. n. 6. p. 172

Qui contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis eius lib. 2. c. 8. n. 8. pag. 172

Contritionem facere magis peccatorem asserunt Lutherani. lib. 4. cap. 2. num. 22. pag. 497

Contritio est donum Dei. lib. 4. c. 2. num. 23. pag. 497

Contritionis definitio. lib. 4. cap. 2. num. 24. pag. 497

Convivia amicitiæ conservandæ causa laudantur. lib. 1. c. 27. numer. 17. pag. 138.

Convivia in honorem Dei sunt meritoria. ibid. num. 18.

Convivia ex intentione impendendæ charitatis laudata. lib. 1. cap. 2. num. 16. pag. 106

Contumacia delictum est, per quod possit reus damnari. lib. 3. cap. 24. num. 5. pag. 459

Cornium suffitu, & stercoris caprini quare dæmones fugentur. lib. 2. cap. 52. num. 17. pag. 341

Corocoton dæmon apud indos misceri solitum mulieribus, & ex eo bicornes nasci. lib. 2. c. 30. nu. 44. pag. 250

Corpus humanum assumit diabolus in suis apparitionibus. lib. 2. c. 28. num. 21. pag. 245

Corpora incorrupta causis naturalibus possunt asservari. lib. 2. c. 24. num. 2. p. 227

Corporis hominum & animi affinitas. lib. 4. c. 1. n. 9. pag. 493

Corporis ex habitudine colliguntur animi passiones. lib. 1. cap. 9. nu. 8. pag. 75

Corpus in Anglia fluminis alluvione detectum pedum. lib. 2. cap. 31 num. 12. p. 258

Corpora assumpta à dæmone quare sint tactu frigido, horrido. lib. 2. cap. 30. num. 24. pag. 254

Corpora diabolus suscitans ementitur spiritum. lib. 2. c. 28. num. 23. pag. 245

Cratomanteia ad furta domestica comperienda. lib. 1. c. 24. numer. 32. pag. 123

Credenti omnia sunt possibilia. lib. 2. cap. 53. num. 6. pag. 346

Crimen confitens, de quo non erat convictus damnatur. lib. 3. cap. 19. num. 22. pag. 448

Crimen nullum maius quam quod in religionem committitur. lib. 3. c. 1. num. 9. pag. 351

Crimine enim nec crimen nec criminis pœna potest extingui. lib. 3. cap. 31. n. 21. pag. 489

Hæresis crimen morte non extinguitur lib. 3. c. 31. n. 30. p. 490

Crimina quantumvis occulta adhuc tenemur confiteri. lib. 4. c. 2. n. 21. pag. 497

Criminibus privilegiatis, quædam sunt communia. lib. 3. c. 16. nu. 3. pag. 427

Crimina morte extinguuntur lib. 3. c. 31. num. 30. pag. 490

Crimina misti fori per punitionem unius non tollitur in alio actio. lib. 4. c. 6. n. 17. pag. 510

Crux sacrosancta maleficia, & dæmones contorquet. lib. 2. c. 53. n. 37. pag. 388

Crux telum dæmonibus formidabile ibid. num. 38.

Crucis virtutes plures remissivè ib. num. 39.

Crucis virtutes exemplis confirmatæ. ibid. num. 40.

Crucis bellicum contra spirituales hostes, ibid. num. 41.

Cruce disceptare apud Gallos fuit crucis indicio contendere. lib. 1. cap. 13. n. 27. p. 117
Crucis iudicium non est licitum, quia est Deum tentare. ibid. n. 28.
Cruribus debiles sunt celeres cursu, exiles. lib. 1. capite 9. numero 12. pag. 58.
Chrystallomanteia quibus rebus comparatur. lib. 1. capite 24. numero 9. pag. 121.
Cubiti Hebræi conficiunt digitos XLV. lib. 2. capite 21. numero 6. pag. 258.
Cuique de se ipso creditur ad conscientiæ testimonium. lib. 3. c. 9. num. 21. pag. 443.
Curatio maleficij à malefico semper illicita. lib. 2. capite 50. numero 28. pag. 336.
Curiositas reprehenditur. lib. 1. c. 30. num. 1. p. 149
Curiosus vnde dicatur. lib. 3. c. 6. n. 33. pag. 332.
Cursus, & recursus ad conventus. lib. 2. cap. 7. n. 16. p. 176
Celeres cursu referuntur aliqui lib. 2. cap. 13. n. 43. p. 129
Custos thesauri diabolus aditum arcebat. lib. 2. capite 37. numero 37. pag. 250.
Cyclopes vno tantum oculo præditi. lib. 2. c. 33. n. 13. p. 265
Cynamologos caninis capitibus insignitos. lib. 2. capite 33. numero 18. pag. 265.
Cynocephali sunt homines canino capite præditi. lib. 2. cap. 33. num. 19. pag. 265.
Cynantropiæ qui effectus. lib. 2. c. 27. num. 22. p. 240

D.

DÆmon qua arte efficiat, ne homines dolorem sentiant. lib. 2. capite 23. numero 6. pag. 225.
Dæmones inferiores per superiores coguntur locum deserere. lib. 2. c. 51. num. 10. p. 338
Magi qua virtute dæmones eiiciant. lib. 2. c. 51. n. 11. p. 338
Dæmon coactus alacriter venit in perniciem generis humani. lib. 2. cap. 6. num. 31. p. 174
Dæmon quando pactum frustratur, & quando servat. ibid. n. 32.
Dæmones dormientibus corpora mollia offerunt vtillorum tactu terreantur. Verum etiam damnum inferant. lib. 2. cap. 28. num. 9. & 10. pag. 214
Terrestrium dæmonum genus versatur in sylvas, & montes. lib. 2. c. 29. num. 12. p. 248
Dæmon efficere non potest, vt tollatur connexio vniversi. lib. 2. c. 11. num. 2. p. 188
Dæmones sunt partes vniversi, vnde non habent potestatem in totum. lib. 2. c. 11. n. 3. p. 189
Dæmones aliquando sanare non possunt, quæ nocuerunt. lib. 2. cap. 42. num. 23. p. 308
Dæmones qui domibus tumultus exhibent vulgò *duendes*. lib. 2. c. 27. num. 26. p. 238
Dæmonem invocare vt mulierem in amorem pelliciat non est hæreticale. lib. 3. capite 8. numero 13. pag. 391.
Dæmones quando humore melancholico commiscentur, quibus rebus pellantur. lib. 2. cap. 52. nu. 10. pag. 341.
Dæmones, quia carent corpore, mulieribus potiri negarunt veteres. libro 2. capite 30. numero 1. pag. 253.
Dæmones incubos, & succubos negarunt non solum hæretici, sed & Catholici. ibid. n. 2.

Dæmon

Dæmon non valet ſuſcitare animalia perfecta. lib. 2. capite 10. num. 39. pag. 188.

Dæmoni per maleficos, & ſigna malefica multa permittuntur, quæ immediatè prohibentur, lib. 2. cap. 52. num. 59. p. 345

Dæmones alliciuntur naturalibus non vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis. lib. 2. capite 52. numero 4. pag. 340.

Dæmonis duplex ratio ex monſtris comparandis. lib. 2. cap. 33. num. 42. pag. 267.

Dæmones animas ementientes flãmis circumdati viventibus ſolent apparere. lib. 2. capite 29. numero 30 pag. 250.

Dæmonis invocatio quibus verbis fiebat, lib. 2. cap. 8. num. 9. & 10. pag. 178.

Dæmones eſſe probatur ex ſacris litteris. libro 2. capite 5. numero 4. pag. 167.

Dæmones cum Sagis libidinem præpoſteram exercere. lib. 2. c. 30. n. 19 pag. 254.

Dæmones incubi, & ſuccubi dupliciter corpus aſſumunt. ibid. num. 20.

Dæmonis deluſio in re venerea. ibid. num. 21.

Dæmones nullam inter ſe habent individui, vel ſpeciei multiplicationem. lib. 2. capite 30. numer. 29. pag. 255.

Dæmones, quia ſubſtantiæ incorporeæ, non poſſunt corporeum ſemen præbere. ibid.

Dæmonem invocare vt revelet præſentia, aut præterita, rem loco moveat, inſecta viventia producat, & alia quæ ſuæ naturæ ſunt, non eſt hæreticale. lib. 3. capite 8. numer. 2. pag. 390.

Dæmonis lapſu naturalia immutata non ſunt. lib. 2. c. 20. n. 7. p. 185

Dæmon divinationi deditos decipit per phantaſiæ vitium. l. 1. c. 11. n. 83. pag. 75

Dæmon facile corpus hominis penetrare poteſt quod ſit ſpiritus. lib. 1. c. 11. n. 84. p. 75

Dæmonis poteſtas in voluntatem noſtram qua arte operetur. lib. 2. c. 14. num. 19. p. 202

Dæmones aëreis, & ſubtilibus corporibus præditi ſecundum Platonicos. lib. 2. c. 28. n. 12. p. 244

Dæmonis poteſtatis eſt ex quovis metallo aurum producere. libr. 2. c. 4. n. 15. p. 165

Dæmonis promiſſa in pacto ſolemni. lib. 2. c. 7. n. 9. p. 175

Dæmones ſuperiores cogunt inferiores cadavera ingredi. libr. 2. c. 26. num. 25. p. 235

Dæmonis poteſtati nulla alia eſt, quæ comparetur ſuper terram. lib. 2. c. 3. num. 10. p. 196

Dæmon in aſſumptis corporibus mortuorum animas ementitur. libr. 1. c. 16. n. 12. p. 89

Dæmonum, vt variæ ſunt opiniones ſic & varia genera. lib. 2. c. 29. nu. 1. pag. 288

Dæmones poſſunt ſcientias, & artes docere, ſi Deus ſinat. lib. 1. cap. 15. num. 7. p. 87

Dæmonis arte multi Philoſophi, & Poetæ effecti. ib. n. 8.

Dæmonis conatus eſt homines in errorem inducere. lib. 2. c. 15. num. 1. pag. 204

Procreati dæmonis miniſterio ponderoſiſſimi ſunt, pallidi, & macilenti vagiunt. lib. 2. c. 30. num. 48. pag. 257

Dæmonis conatus eſt fallere. libr. 1 c. 16. nu. 44. p. 93

Dæmones non coguntur phyſica coactione, ſed morali. libr. 2. cap. 4. numer. 27. p. 173.

Dæmones

Dæmones suis superioribus subditi sunt. ib. n.28.

Dæmones ligantur ab Angelis, & aliis potentioribus dæmonibus. ibid. numer.29.

Dæmones inferiores non tam coactè pelluntur, quam sponte discedunt. lib.2.c.51.n.16. pag.338

Dæmonum prædictiones de futuris falsæ probantur. lib.1.c.30. nu.18. pag. 151

Dæmones possunt alienæ famæ nocere. lib.2.c.13.n.29. p.198

Dæmones sunt expertes animæ vegetantis, ideo semen præstare nequeunt. libr.2. cap. 30. num. 31. pag. 255

Deludit dæmon quando ex viribus naturæ nequit operari. lib. 2. c. 10. num.25. p.187

Dæmones vibratione aëris quare fugantur. lib.2.c.52.n.31. pag.342

Dæmones generare posse in tali congressu negant plures. lib.2. cap.30. num.26. pag.255

Dæmonium, qui filios Iob oppressit meridianum fuit. lib.2.c.38. nu.36. pag.293

Dæmones nos molestare cupiunt, quia inimici nostri sunt irreconciliabiles. lib.nu.37.

Dæmones cur de nocte imperium exercent. lib. n.38.

Aërea dæmonia sæpius obiiciunt phantasmata, turbant aërem, & tempestates excitant. lib. 2. c. 29. num.9. p.248

Dæmonium meridianum in desertis solet habitare. lib.2. cap.38.n.32. pag.293

Meridianum dæmonium à tempore quo grassari solet dictum. libr.2. cap.27.num.47. pag.251

Dæmonium meridianum dictum à loci affectionibus. lib. 2. cap. 29. num.48. pag.251

Dæmonium meridianum à loci regione appellatum. lib.2. c.29. nu.43. pag.251

Dæmoniorum extractio per radicem Salomonis ad nares applicatam videtur superstitiosa. ibid.num.4.

Damnati loca infestant quæ peccatis viventes contaminarunt. libr. 2. cap.38.n.60.&61. p.295

Daniel quare rebus naturalibus dæmonem pellit. lib.2. c.52.nu.14. pag.341

Daphnomanteia ex fumo lauri incensi. lib.1. c.18.n.30. p.97

Dardanarij unde dicantur. lib.2.cap. 14. num.24. pag. 197

Dathan & Abiron vivos terra absorbuit. lib.1. c.6. n.16. p.31

Dathan sectatores, & Sodomitæ igne de cœlo perierunt. lib. 1.c.19. num.20. p.100

David malum spiritum Saulis cythara abegit. lib.2.c.52.n.14. p.342

Debilitatis signa in decubitu & tremore deprehenduntur. lib.1. c.3. num.28. pag.15

Debitum ante tempus nullus solvere tenetur in conscientia. l.4.cap.4. num.31. p.508

Decisio Rotæ Romanæ in causa violentiæ ad Cancellariam recurrentis. lib. 3. cap.27. numer. 34. pag.470

Decretum Senatus, venga elb Esctiano a hazer relacion, contra quoscumque Iudices habet effectum inhibitionis. lib.3. cap.30. num.58. p.485

Defensiones nulli sunt denegandæ. lib.3.c.18. n.33. p.443

Defensionis facultas reo auferenda non est. lib. 3. cap. 20. num.23. pag.453

Defixio Magicæ devotionis, & exsecrationis genus fuit. lib.2.cap.47. num.26. pag.322

Deformitas dæmoni tribuitur, quia pessimo. lib. 1. cap. 9. numer. 45. pag. 62
Degradari pro curiæ sæculari tradi accipitur. lib. 3. cap. 13. num. 34. pag. 419
Dejectiones sunt excrementa, vomitus, & sudor. lib. 1. cap. 3. num. 45. pag. 18
Delegatus à Principe, sive ab inferiore sententiam suam executioni mandat. lib. 3. c. 5. n. 19. pag. 319
Delictum ex sola rei confessione admittitur cum qualificatione confitentis. lib. 3. cap. 19. numer. 20. pag. 448
Delictum manifestum dicitur committere etiam in actu proximè deprehensus. lib. 3. cap. 17. nu. 59. pag. 438
Delictorum punitio tendit in bonum publicum. lib. 3. cap. 1. num. 10. pag. 351
Delicta quæ amoris causa committuntur mitiùs puniri debent. lib. 2. cap. 47. num. 54. pag. 325
Delicta committenda quando confitens statuit perficere, tenetur confessor revelare secundum alios. lib. 4. cap. 7. num. 8. p. 512
Delinquentem non diffamatum inquirere, est eum sine causa diffamare. lib. 3. cap. 16. nu. 27. p. 429
Delinquentibus post baptisma datur pœnitentiæ Sacramentum. li. 4. c. 2. num. 3. p. 495
Delinquentibus semel parcitur. lib. 3. cap. 22. num. 13. pag. 457
De *Delphine*, cane, leone, vulpe, simia, & aliis multa miranda. lib. 2. cap. 45. num. 9. pag. 231
Per *Delusionem* operatur dæmon quando effectus non sunt tales qualiter videntur. lib. 2. cap. 10. num. 24. p. 186
Democritus resurrectionem defendens ab Atheniensibus deluditur. lib. 2. c. 26. n. 4. pag. 233
Deponatur significat in perpetuum. lib. 3. c. 12. n. 32. pag. 413
Desperatio divinæ misericordiæ signũ est impœnitentiæ finalis. lib. 4. cap. 3. num. 10. pag. 499
Derogatio iuris non præsumitur, quia odiosa. lib. 3. c. 30. n. 18. p. 481
Deus in apparitione non proprium sed alienum habet corpus. Quod ex variis eius apparitionibus constat, lib. 2. cap. 27. numer. 55. & 56. pag. 241
Deus quare permittat innoxios per dæmonem diffamari. lib. 2. cap. 13. num. 31. pag. 198
Dei quomodo describuntur in scriptura corporis partes, lib. 2. c. 37. num. 52. & 53. pag. 240
Deus propter summam benignitatem suam revelat plerasque Regni mutationes, per causas naturales lib. 1. cap. 12. num. 8. pag. 77
Dei inspirationibus valet homo resistere, quanto magis Astris. lib. 1. cap. 8. num. 61. p. 47
Dei potentia est mortuos resuscitare. lib. 2. c. 26. n. 7. pag. 233
Deo loquenti fides est adhibenda. lib. 1. c. 25. num. 50. p. 130
Deus quomodo sit in mundo. libr. 1. cap. 2. num. 6. p. 8
Deus quandoque multa ex causis naturalibus ostendit. lib. 1. cap. 21. num. 43. 44. 45. pag. 108
Deus quandoque permittit dæmoni multa grassari. lib. 2. cap. 13. nu. 9. pag. 196
Deus immediatè mentes illustrat. l. 1. cap. 1. num. 42. pag. 5.
Dei licentiam præsupponimus quoties de dæmonis potestate agimus. lib. 2. c. 12. n. 14. pag. 192
Deus visitavit peccata parentum in filios. lib. 3. c. 12. n. 12. pag. 412

Dei solius est ignis vim directo impedire. libr. 2. cap. 41. numer. 5. pag.304
Deo similem se ementiri diabolus conatur. libr. 2. cap. 12. num. 23. pag. 193
Deus solus, qui hominem creavit valet transformare. lib. 2. cap. 17. num. 15. p.108
Deus non vult consilia sua scrutari. lib. 1. c. 19. n. 17. pag. 100
Deo, & sæculo non potest homo militare. lib. 3. c. 4. n. 37. p.374
Deus supplet vices partium defectarum in genere causæ efficientis. l. 2. c. 25. n. 14. p.231
Deus appellatur à dando. lib. 2. c. 13. num. 51. p.206
Deo patri sunt futura reservata. lib. 1. cap. 7. n. 32. p.37
Deus hominibus apparens verum corpus assumit. lib. 2. c. 27. num. 59. pag. 241
Dij gentium dæmonia sunt. lib. 1. c. 11. num. 51. pag. 72
Diabolus solet quos corripit, variis tormentis vexari. lib. 1. c. 11. nu. 37. pag.71
Diabolus terrorem incutiens sic se putat Deum imitari. ib. n. 38.
Diabolus divinos suos ad imitationem prophetiæ facit variis loqui linguis. ib. n. 39.
Diabolus divinum spiritum cenatur imitari. ib. n. 40.
Diabolus ex humorum perturbatione somnum altum conciliat. lib. 2. c. 22. num 6. p.227
Diabolus fuit Magicarum author. lib. 1. c. 5. n. 21. p. 169
Diabolus divinitatis cupidus persæpè ementitur Oracula. lib. 1. c. 12. n. 3. pag. 76
Diabolus, quibus fallaciis utatur in extasi. libr. 2. cap. 10. num. 12. pag. 222
Diabolus facere potest ut montes ardeant, & non absumantur. libr. 2. c. 41. n. 21. p.305
Diabolus, cadavera non vivificat, sed cogit vitales actiones ementiri. l. 2. c. 30. n. 22. p.254
Diabolus tam in possessis, quàm obsessis linguam movet. libr. 1. c. 11. num. 22. p.70
Diabolus facere nequit, ut corpus quantum, & coloratum reddatur invisibile. lib. 2. c. 15. nu. 20. pag. 205
Diabolus ex elementis format visui objecta. ib. n. 21.
Diabolus in hominum corpora dilabitur, ut responsum det. lib. 1. c. 11. num. 16. p.69
Diabolus non potest animas, quo velit facere apparere. lib. 1. c. 16. nu. 7. pag. 89
Diabolus facere nequit, ut boves, asini, & similia loquantur. lib. 2. c. 15. num. 13. p.231
Diabolus non valet purum elementum immutare. lib. 2. c. 12. num. 6. pag. 191
Diabolus ab Angelis bonis (Deo permittente) futuris illuminatur. li. 1. c. 12. n. 12. pag. 77
Diabolus ex prophetarum lectione multa futura cognoscit. ibid. n. 13.
Diabolus, quandoque vera dicit in suis Oraculis. ib. n. 14.
Diabolus mysteria aliqua nostræ fidei quare cognoscat. ib. n. 15.
Diabolus veritatem prædicat. l. 1. c. 12. nu. 16. pag. 78
Diabolus nequit in viro consensum extorquere. lib. 2. c. 14. n. 20. p.202
Diabolus solet sanctissimis quoque rebus abuti ut in errorem facilius homines dilabantur. lib. 3. c. 7. n. 47. pag. 338
Diabolus simulat se captum, ut te capiat. lib. 2. c. 6. n. 23. p.173

Diabol

Diabolus corpore caret, ut possit videri. lib.2.c.28.n.11. p. 244
Diabolus intellectum non iuvat, sed obnubilat. lib. 2. cap. 14. num.13. pag.202
Diabolus in suis apparitionibus, corpora ex elementis comparat. lib.2. c.26.n.17. p.34
Diabolus, ut resurrectionem ementiatur solet corpora furari, & substituere alia aërea. lib.2.c.26.nu.18. pag.233
Diabolus hac arte quam plures decepit. lib.2.c.26.n.19. p.235
Diabolus ad hanc resurrectionem solet, ut quæ verè cadavera sunt fingere vivere illa subingrediens. ib. numer.20.
Diabolus corpus aëreum, neque aliud habet omnino. lib.2. c. 30. nu.28. pag.255
Diabolus quare homines non ditat. lib.2.c.13.n.50. p.200
Diabolus corpora aërea qua arte comparetur. libr.2.c. 28. num. 14. pag.245
Diabolus quibus & quomodò terreat homines. libr.2. c.28. num.6. pag. 244
Tenebras diabolus inducere valet.l.2. cap.12.n.24. p.143
Ventos diabolus excitare potest. lib.2.c.12.n.25. pag. 143
Diabolus spiritus est Angelicus natura sua splendidissimus.lib.2.c.6.n.9. pag.172
Diabolus adigi non potest, nisi per exorcisticam dignitatem. ib. n.10.
Diabolus noster hostis est irreconciliabilis. ib. nu.17.
Diabolus alligari non potest pacto ibid.num.12.
Diaboli fides nulla, quia conflatus est ex mendacio. ibid.n.13.
Diabolus formatus ad illudendos homines. ibid.num.14.
Diabolus cupidus divini honoris.lib. 2.c.6.n.15. pag.172
Diabolus qua mente ab homine se cogi simulat. l.2.c.6.n.16. p.172
Diabolus potest nos omnes (si Deus sinat) instanti delere. lib.2.cap.15. num.11. pag.196
Diabolus ex Dei permissione, quàm multa efficiat.ibid.n.12.
Diabolus quonam pacto parietem scindere videatur. lib.2.c.10.n.35. pag.187
Diabolus curat homines decipere lib.2.c.13.n.37. pag.19
Diabolus potest occulta peccata revelare.lib.2.c.13.n.32. p.198
Diabolus potest rumorem in populos spargere unde fama oriatur. ibid. num.33.
Diabolus potest hominibus dignitates varias comparare.ibid.num.34.
Diabolus est spiritualis creatura lib.2 c.29.num.14. pag.244
Diabolus quandoque se transfigurat in Angelum lucis. lib.1. cap.15 num.5. pag.87
Diabolus ad instar pictorum, ex elementis format objecta.lib.2. c.15. num.23. pag. 205
Diabolus imbuens medium aliqua qualitate varia repræsentat. ibid num.24.
Diabolus moto aëre facit, ut species simul moveantur. lib.2. cap.15. num.25. pag.206
Diabolus ex varia conformatione, vel multiplicatione specierum sensilium unam rem variè represententat.ibid.num.26.
Diabolus ex parte organi mutato eius situ rem facit, ut quæ in loco est videtur esse in alio ibid.num. 27.
Diabolus non valet capillum ullum album facere nigrum.l.2. cap.17. num.35. p.210
Diabolus sub vanis rebus divinitatem

promittit. lib.1. cap.24. num.19. pag.122
Diabolus quonam pacto voces ementitur. lib.2. cap.24. numer. 22. pag.229
Diabolus angelico ingenij pollet acumine lib.1. cap.39. numer.19. pag.151
Diabolus diuturna experientia non modica sibi comparavit. lib.1. cap.30.num.20. pag.152
Diaboli potestas versatur in tentatione. lib.2.cap.47.n.19. pag.321
Diabolus excitare potest tempestates ex Patrum sententia. lib.2. c.12. num.15. pag.192
Diabolus excitat tempestates, ex Theologorum sententia. ibid. num.16.
Diabolus excitare valet tempestates ex Iurisperitorum doctrina. ibid. num.17.
Diabolus excitare potest tempestates secundum Ecclesiæ consuetudinem ibid.num.18.
Diabolus hæreticorum Deus. ibid. numer.2.
Diabolus nullam potestatem, neque in corpus, neque in fortunas habet. ibid.num.3.
Diabolus non pleno iure, sed definita potestate omnia accepit. lib. 2. cap.13. num.4. pag.196
Diabolus facit mira respectu nostri lib.2.cap.11.num.19. p.190
Miraculum diabolus facere non potest. lib.2 c.11.n.20. p.190
Mira absolutè diabolus nequit præstare.ibid.num.21.
Diabolus qua arte corpora post tempus dissoluta ad compaginem redigat. libr.2. capit.8. numer.22. pag.245.
Diabolus qua arte utatur ad amorem conciliandum. lib.2 cap.47. n.24. pag.322.
Diabolus corpus aëreum assumpsit, ut deciperet Evam, & tentaret Christum Dominum. lib. 2. cap. 28. num.27. p.246
Diabolus sæpe aliquid admiscet, ut fiduciam in ipsum homo profiteatur lib.2.c.90.n 25. pag.181
Diabolus ut somnum immittat soporiferis herbis utitur aliquando.l.2. cap.22. num.7. pag.224
Diabolus sanctissimis quibus abutitur lib.1. c.28. n.10. p.142
Diabolus in extasim suos rapit.lib.2. c.6.n.24. pag.235
Diabolus, quæ non valet præstare, ementitur per delusionem. lib. 2. cap.17 num.16. pag.208
D. Augustin. de transformationibus dæmonum commendatus. ibid. num.17.
Diabolus animalia perfecta, nec creare, neque transformare valet ibid. num.18.
Diabolus aquam in vinum nequit convertere. ibid.num.19.
Diabolus facere potest, ut sibi homo persuadeat in lupum conversum esse. lib.2.c.16.n.20. p.209
Diabolus arte utitur ignis vim impediens, ne urat. lib.2. c.41. n.6. pag.304
Dæmon spiritus est Angelicus natura sua splendidissimus. ibidem numer.3.
Diabolus motu locali excitat ventos & tempestates. lib.2.cap.10.n.9. pag.185
Diabolus potest humana corpora de loco ad locum deferre. ibidem numer.10.
Diabolus quare utatur voce stridula, subsibilante, & confusa.lib.1.c.11. num.8. pag.69
Diabolus quare vocem veram emittere nequit. ibid.num.9.
Diabolus ditare homines non cupit, sed

ſed decipere.lib.2.cap.13.num.47. pag.199.
Diabolus ſecundum res, quas acturus eſt congruas, & inſtituto accommodatas formas aſſumit.lib.2.c.28. num.29. p.246
Diabolus ad vehendum equi, ad anguſtum ſubeundum muſtelæ aſſumit formas.ibid.num.30.
Diabolus ad terrendum alias induit ſpecies. ibid.n.31.
Diabolus quando ad malum ſpecie boni vult deludere Chriſti,& ſanctorum figuras ementitur. ibidem num. 32.
Diabolus iniquos vult ad libidinem provocare viros ſpecie fœminæ, & fœminas ſpecie virorum ſolet decipere. ibid.n.33.
Diaboli variæ apparitiones remiſſivè. ibid. n.34.
Diaboli in forma humana apparens aliquam notam ſolet habere inſolitæ deformitatis. ibid.n.35.
Diabolus facit homines variè apparere;eos aereâ circundans effigie. lib.2.cap.27.n.31. p.217
Diabolus naturalium omnium rerum ſubſtantias perſpectas habet. lib. 2. cap.12.n.12. p.135
Diabolus ditare homines non curat, ſed decipere. lib.2. cap.4. num.16. pag 166.
Diaboli commenta ad aliquam veritatem referuntur. lib.1.c.24. n.23. pag.122.
Diabolus, quod facere nequit ementitur. lib.2.capite 11. numero 44. pag. 199.
A diabolo in corpore aëreo viſibilis, & palpabilis caro effingi poteſt.lib. 2.cap.28.n.25. p.245
Diabolus ſexum mutare nequit, niſi in iis, qui ſunt Hermaphroditæ. lib.2. cap.17.n.18. p.213
Diabolus, vt Dei ſimia, conatur opera divina æmulari. lib.2.cap.12.num.2 pag.191.
Diabolus poteſt immenſas machinas ſine fatigatione impellere. ibidem num.3.
Diabolus ex præſentibus conie&atur futura. lib.1. capite 30. numero 22. pag. 151.
Diabolus ſapientia, & rerum experientia longe alios homines antecellit. ibid. n.23.
Diabolus ſubſtantia eſt ſpiritualis plena intelligentiæ, & ſapientiæ. ibid.n.24.
Diabolus, vt homines in beſtias converſos ab aliis videantur variè ſolet decipere. lib.12. cap.17.nu.27. pag.209.
Diabolus ſenſibus ſe inſerens decipere ſolet. lib.2. cap.15. numero 15. pag.205.
Diabolus quomodo decipiat, ex parte obiecti. lib.2.capite 15.numero 16 pag.205.
Diabolus quando decipiat per artem perſpectivam. lib.2.cap.15. nu.17. pag.205.
Diabolus ex parte aëris medij quando decipiat. ibid.n.18.
Diabolus certo novit, quæ ex cauſis naturalibus dependent, quæ ab aliis naturalibus nequeunt impediri. lib. 1. capite 30. numero 16. pag.151.
Diabolus certo non novit,quæ pendent ex cauſis naturalibus, quæ ab aliis impediri poſſunt. ibidem num. 27.
Diabolus dicitur princeps tenebrarum. lib.2. capite 38. numero 25. pag.292.
Diabolus non poteſt elementum vllum,ſuo loco transferre.lib.2.c.11 num.6. p.189
Diabolus non poteſt facere, vt duo corpora ſint ſimul in loco.ibid.n.7.

Dæmon non poteſt corpus movere per diſtans. ibid.n.8.

Diabolus non poteſt immediatè formam ſubſtantialem producere. ibid. num.9.

Diabolus nihil poteſt creare ex nihilo. ibid.n.10.

Diabolus non poteſt ex quolibet facere quodlibet. ibid.n.11.

Diabolus non producit formas ſubſtantiales, niſi prævijs alterationibus. ibid. n.12.

Diabolus non poteſt animalia perfecta, ſine ſemine producere: neque imperfecta ſubito ſecundum perfectam magnitudinem. ibid. n.13.

Diabolus non poteſt prævertere ordinem qui eſt inter formas. lib.2.c. 11.num.14. p.190

Diabolus miraculum vllum facere non poteſt. ibid. n.15.

Diabolus rebus naturalibus quandoque vtitur tanquam pacti ſignis. libro 2. capite 47. numero 10. pag.321.

Diabolus voluntatem noſtram cogere non poteſt ex Theologis. ibidem num.11.

Diabolus ex condicto concurrit in maleficio hoſtili. lib.2. c.39. n.12. pag.296.

Diabolus poteſt aërem, aquam, & terram, certis in locis corrumpere. lib. 2.cap.12.n.27. p.193

Diaboli genus, qui gaudet ſylvarum & deſerti habitatione. lib.2. c.29. num.44. p.251

Diabolus facere non poteſt miraculum. lib. 2. capite 26. numero 8. pag.234.

Diabolus poteſt memoriam iuvare eius organum adaptando. lib.2.c.14 num.1. p.201

Diabolus hoſtis mendaciſſimus. lib.1. cap.6.n.5. p.149

Diabolus quam plures fefellit. lib.1. cap.31.n.6. p.150

Diabolus, vt potentes viribus reddere nequit, ita nec celeres curſu. lib. 2. cap.13.n.42. p.190

Diabolus non poteſt creaturam in aliam formam mutare. lib.2. c. 17. num.3. p.207

Diabolus naturaliter excitat tempeſtates. lib. 2. capite 12. numero 9. pag.192.

Diabolus quibus fallaciis vtatur, ne Magi in aculeo tormenta ſentiant. lib.2.c.13.n.11. p.226

Diabolus, quibus fallaciis vtatur ad induranda corda Magorum. lib. 4. cap.3.n.11. p.499

Diabolus poteſt captivos de carcere extrahere. lib.2. cap.13. num. 21 pag. 197.

Diabolus quandoque imitatur divinam iuſtitiam. lib.2.cap.29.num.31 pag.250.

Diabolus cognoſcere nequit eventus liberos. lib.1. capite 30. numero 14. pag.150.

Diabolum ad amorem poſſe cogere hæreſis eſt. lib.2.cap.47. num.21. pag. 322.

Diabolus poteſt naturaliter operando ſenectutem cum iuventa ætate commutare. lib.2. cap.18.num.10. pag.217.

Diabolus in tempeſtatis ſedatione divinam virtutem imitatur. lib. 2. cap.12.n.22. p.192.

Diabolus iungendo activa paſſivis per alterationem veram inſecta producit. lib. 2. capite 35. numero 22. pag.276.

Diabolus in futuris vtitur ſubdolis, & æquivocis verbis. lib.1.c.30.n.29. pag. 151.

Oracula diaboli varia æquivocis verbis prolata. lib.1.c.30.n.30. p.152

Diabolus cognoſcit præſentia, & præterita. ibid.n.31.

Diabolus

Diabolus instanti potest multa ex longissimis partibus renuntiare. ibid.num.32.

Diabolus qui filios Iob oppressit venit à deserto, & meridiano tempore. lib.2.c.20.n.46.

Diabolus non potest sanare, quæ perierunt. lib.2.c.19.n.1. pag.219

Diabolus, ut visui subiaceat assumit corpus quantum, & coloratum. lib.2.c.18.n.20. pag.245

Diabolus potest concupiscibilis, & irascibilis facultatis organa turbare.lib.2.c.14.n.22. p.202

Diabolus quare appellatur Princeps mundi & Deus sæculi huius. lib.2. c.16.num.6. pag.196

Diabolus qua arte faciat suos lingua loqui, cùm donum sit Spiritus sancti. lib.2.c.14.n.18. p.202

Diabolus rerum naturalium, quia peritissimus est potest insecta hujusmodi producere. lib.2. cap.35. num.20. p.276

Diabolus quomodo assumpta hominum innoxiorum figura nocere queat. libr. 2. capit.13. num.30. pag.198

Diabolus suorum sectatores corpora aliquando adservat, ut neque putrescant, neque dissolvantur. libr.2. capit.24. num.1. pag.227

Diabolus potest efficere ut quis multo tempore ieiunus maneat.lib.2. cap.21.num.1. pag.222

Dicatio armorum extra superstitionem. lib.2.c.28.n.31. pag.144

Dictatoris officium supremum fuit. lib.3.c.3.n.15. pag.363

Dies festi in honorem Dei, vel sanctorum sunt liciti. lib.1. cap. 27. num.12. p.138

Festi diei cultus non pertinet ad vanam observationem. ibid.num.13.

Diei observatio ad effectum futurum vana est. ibid.num.14.

Diei, aut horæ præfinitio ad vanam observationem pertinet. lib.1.cap. 27.num.6. pag.137

Critici dies ex qua causa pendeant lib.1.c.13.n.34. pag.84

Fasti, & nefasti dies unde dicti.lib.1. cap.26. num.3. pag.140

Dies critici observati à chirurgis, & medicis. lib.1.c.27.n.33. p.140

Dierum criticorum vana observatio. ibid.n.34.

Dies critici à temperamento, & morborum symptomatis iudicantur. lib.1. c.3. n.50. pag.19

Dies omnes apud varias nationes fuerunt ominosi. lib.1.c.27. n.27. pag.139

Dierum observatio ab Ægyptiis emanavit.ibid.num.28.

Dies atri quales sunt. ibid.num.29.

Dies aziagos, unde dicti.lib.1.c.27. num.30. pag.139

Dies cretionum qui fuerint lib.1.cap. 27.num.3. pag.140

Martis diem ad matrimonia improbare superstitiosum. lib.1. c.27. num.23. pag.139

Dies observare quam superstitiosum lib.1.c.27.n.20. pag.139

Dies omnes æqualis bonitatis sunt. ibid.num.22.

Dies critici ex qua causa pendeant. lib.1.c.27.n.36. pag.140

Dies critici detestati à medicis. ibid num.37.

Diffamatio delicti in omni processu debet præcedere. lib.3. c.16.n.24. pag.429

Differentia inter forum fori & forum poli.lib.4.c.3.n.1. p.498

Diges in puerorum iocalibus quare appendantur.lib.2.cap.37. num.21. pag.286

Digitorum signa.lib.1.cap.9.num.40. pag.61

Dignitates

Dignitates, & officia sorte divisæ. lib.2.c.22.n.52. pag.113
Diluvia ad iustam Dei vindictam referuntur. lib.1. cap.6. numer.28. pag.32
Divinatio regulariter in malam partem sumitur. lib.1. cap.11.num.1. pag.68
Divinatio dividitur in Oraculum, & Manganiam. ibid.num.2.
Divinationis variæ species remissivè. lib.1.c.24.n.44. pag.124
Divinationes, quæ vanas observationes continent, non sunt hæreticales per se. lib.3. cap.8.nu.9. pag.300
Divinatio omnis infidelem cum dæmone amicitiam continet. lib.1. cap.20.num.8. pag.104
Divinationes superstitiosæ sunt.ibid. num.19
Divinationis crimina omnia morte multantur.lib.3.c.13.n.7. p.417
Divinatio ex fumo granorum papaveris. lib.1.cap.18.n.27. pag.97
Divinationis autor diabolus est.lib.1. cap.1.num.3. pag.3
Divinationis crimine nulla hodie frequentiora. ibid.n.4.
Dinationis scelere non solum mulierculæ sed docti viri falluntur. ibid.num.5.
Divinatio omnis non est prohibita. ibid.num.6.
Divinatio sumitur pro ipsamet prophetia.ibid.num.7.
Divinatio reprobatur non solum ob curiositatem, sed ob damnum. li.1. cap.30.n.2. p.149
Divinantibus pœna mortis affigitur. ibid. n.3.
Divinationis totius auctor diabolus est. ib. n.4.
Divinatio alia ex ense, gladio, aut ascia. lib.1. cap.24. numer. 12. pag. 121
Naturalis divinatio circa prudentes, & rusticos. lib.1.c.2.num.4. p.8
Naturalis divinatio ex Deo pendet. ibid.n. 5.
Divinatio ex primo Adæ lapsu irrepsit in homines. lib.1.c.1.num.2. p.3
Divinatio est falsa prophetia. lib. 1. c.29.n.1. pag.145
Divinatio aliquando pro ipsamet prophetia. lib.1.c.1.n.8. p.3
Divinatio divina huic operi exordium dabit. ib. n.9.
Divinatio ex virginis palma, vel impolluti pueri. lib.1.c. 24.nu.16. pag.121
Divinatio naturalis permissa, quia naturam perscutatur. lib.1.c.2. n.1 pag. 8
Divinatio naturalis prima ex avibus. lib.1.c.2.n.7. p.8
Omnis divinatio vertitur in Dei iniuriam. lib. 1. cap. 22. numer. 8. pag. 110
Divinatio omnis, etiam bono zelo interdicta, quia amicitia dæmonis prohibetur. ib. n.9.
Divinatione artificiosa Gentiles novi orbis explorationem prædixerunt. lib.1.c.3.n.15. p.13
Divinatio physica ex variis morborum signis petitur. ib. n.16.
Divinatio duorum lignorum apud Philip. lib.1.c.24.n.14. pag.122
Ezechiel c.21. de divinat. explicatus. ibid. n.25.
Oseas c.4. de divinatione expositus. ibid. nu.26.
Divinatio per Ieduin ex Heb. usurpata. ibid. n.27.
Ieduin animalis historia commentitia. lib.1.c.24.n.28. p.122
Divinatio per lancem, & licium, quonam inducta. lib. 1. c.24. num.29. pag.122
Divinatio per cribrum quo ritu peracta. ib. n.30.

Divinationis

Divinationis signa irrita, & stulta sunt. lib.1.c.30.n.7. p.150
Divinatio ex inanimatis. lib.1. cap.2. num.20. p.9
Divinatio tam in secunda, quam in prima lege Moysis prohibita. lib.1. c.3.nu.9. p.150
Divinatio, artificiosa unde comparetur. lib.1. c.3.num.1. p.11
Divinatio artificiosa ex praecedentibus, & subsequentibus colligitur. ibid. n.2.
Divinationis artificiosae exempla. ibid. num.3.
Divinatio metaphorica in iudiciariis. ibid.n.51.
Divinatio, & praesumptio, in iure idem sunt. ib. n.6.
Divinationis iudiciariae materia remissivè. ib. n.7.
Divinatio omnis ex igne, aëre, aqua, & terra comparatur. lib. 1. cap.20. num.1. pag.102
Divinationem melancholicis multi adscribunt à multis tamen improbatur. lib.1. cap.11.num.73. 74.& 75. pag. 74
Divinatio aut manatà Deo aut à daemonis calliditate. lib.1.c.11. n.82. pag.75.
Divinus nullus natura nascitur. lib.1. cap.11.n.48. pag.72
Divini neque à natura neque ab arte fiunt sed à daemone. l.1. c.11.n.52. pag.72
Divinorum responsa à daemone loco oraculorum emissa. lib.1.c.11.n.55 pag.72
Divini sunt haeretici apostatae & paganis deteriores. lib.1. c.11. nu.56. pag.72
Divini licet Sacramenta expresse non renuntiaverint pro haereticis habentur. lib.1.c.11. n.57. p.72
Divini de expressa sunt daemonis professione pro haereticis reputantur etiamsi quaerant à daemone quae eius naturae cohaerent. lib.1. c.11. num.58. pag.72
Divini ignari sunt de his, quae proferunt. lib.1. cap.11. numer.22. pag.70
Divini dicuntur quasi Deo, seu potiùs daemone pleni. ibid. num.23.
Divinorum causa adscribenda est daemoni lib.1.c.11.n.20. p.70
Divisoria sortes ferè semper licitae. lib.1.c.22.n.40. pag.113
Divisoriae sortes in iure saepè mittuntur. ibid.n.41.
Divitias, & thesauros diabolus donare potest. lib.1. cap.43. num.45. pag.199.
Divites dicti sunt quasi divi. lib.2. cap.13.n.52. pag.200
Doctores explicantur loquentes de coactione daemonis. lib.2.cap. 6. num.30. pag.173
Dogmatistis poenitentiae locus non est. lib.3.c.23.n.1. pag.458
Dolor magnus lachrymas solet excitare. lib.4.c.3.n.8. pag.498
Dolus non praesumitur in iudice, nisi probetur. lib.3. cap.18. numer. 43. pag.444
Dominatio externa non est altitudine Ecclesiasticâ digna. lib.4. cap. 1. num.17. p.493
Dominationem propter ambitionis vitium Ecclesiae esse prohibitam. lib.3.c.4.num.38. pag.374
Domus spectris inquietata vulgo de duendes potest relinqui à colono. lib.2. c.27.n.27. pag.239
Redire ad domum si procedens offenderit, ominosum. lib.1. cap.26 num.27. pag.134
Donationes & venditiones in fraudem fisci factae revocantur. lib.3. cap.11.n.8. pag.406
Dormire pro mori in sacris litteris lib.2.c.27.n.35. pag.239.

Septem dormientium somnus divinus fuit. lib 1. cap. 22. numero 3. pag. 223.
Dos confessata fiscus non tenetur solvere. lib. 3. capite 11. numero 99. pag. 409.
Ducis de Lerma hortus commendatur. lib. 2. c. 21. n. 26. p. 162
Duelli vsus ad causas tantum criminales Carol. Magnus statuit. lib. 3. c. 23. num. 10. p. 116
Duelli vsus non homicidij tantùm causa, sed ob aliud quo gravius crimen. ibid. n. 11.
Duelli vsus ad civiles causas extensus. ibid. n. 12.
Duelli vsus inter Principes pro Regno. ibid. n. 13.
Duelli vsus pro Principibus inter privatos. ibid. n. 14.
Duelli vsus pro causa adulterij. ibid. num. 15.
Dulia veneratio sanctis, & beatis data vt Dei Charis. lib. 3. cap. 7. n. 29. pag. 387.

E.

Ecclesia vnica est, vna fides, & vnum caput. lib. 3. cap. 4. n. 15. pag. 372.
Ecclesia solis relapsis veniam denegavit. lib. 3. capite 13. numero 6. pag. 58.
Ecclesia delinquentibus favet, qui se ad eam recipiunt. lib. 3. cap. 9. n. 30. pag. 396.
Ecclesiæ Catholicæ data prophetia. lib. 1. c. 1. n. 61. p. 6
Ecclesia non iudicat de occultis. lib. 3 c. 7. n. 43. p. 388
Ecclesiæ standum est, vbi de sensu S. Scripturæ agitur. lib. 1. c. 19. n. 26 pag. 101.
Ecclesiasticus nolens post declarationem Cancellariæ actis acquiescere multatur. lib. 3. cap. 27. num. 30. pag. 470.
Ecclesiasticus requisitus pro executione sententiæ laici rectè eius assumit cognitionem. lib. 3 c. 29. n. 12. pag. 476.
Ecclesiastici liber post Concilium Tridentinum est Canonicus. lib. 2. cap. 27. n. 33. p. 239
Eclipses Solis, & Lunæ naturales, quid deportendant. lib. 1. c. 2. nu. 29. pag. 10.
Echeneis pisciculus navigio adhærens eum sistere cogit. lib. 2. cap. 1. n. 9. pag. 155.
Effectus quando superat naturæ vires, aut artificij solertiam si nullatenus constet quod si divinus, pacto est suspectus. lib. 2. cap. 9. num. 2. pag. 180.
Eleazarus servus Abrahæ omnia divina præscrutatus. lib. 1. c. 26. n. 38. pag. 135.
Electione Reges creari iussum est. lib. 3. c. 3. n. 42. p. 366
Elephantis multa, quæ rationem imitantur. lib. 2. capite 25. numero 5. pag. 230.
Elephans domini vxorem mœcham, cornu transfixit. lib. 2. cap. 25. nu. 6. pag. 231.
Elephantes ad prælia disciplinantur. ibid. n. 7.
Elephantes turribus ligneis plenis militum impositis ad prælia ire. ibid. n. 8.
Elias igne de cœlo servos Oziæ Regis combussit. lib. 1. cap. 19. num. 21. pag. 101.
Elias propheta gladij temporalis potestate vsus. lib. 3. ca. 4. numero 52. pag. 375.
Elias, & Moyses in vero spiritu cum Christo apparuerunt in Tabore. lib. 2. cap. 27. n. 40. p. 240
Emma pedibus nudis super ignitos vomeres

meres ad conteſtandam pudicitiam ambulavit. lib. 1. cap.23. num.33. pag. 118.

Empuſa dicitur Lamia, quod veneri propenſa carnes humanas exurat. lib.2 cap.38.n.7. p.291

Enthuſiaſmus, quid ſit. lib. 1.c.11.n.24. pag.70.

Energumeni, vnde dicantur, lib.1.c.11. num.17. p.69

Energumenis quare res naturales portare permittantur. lib.2.cap.52. num.18. p.342

Energumenos à dæmonibus ſæpè invadi, & poſſideri. lib.2. cap.47.n.1. p.320.

Ephod ſacerdotis applicabatur ad prophetiam. lib. 1. cap. 1. numero 16. pag.4.

Epicuri error de reſurrectione mortuorum. lib.2. cap. 27. numero 1. pag.237.

Epimenides Cretenſis qui LXVII. dormivit annos. lib.2. cap.22. num.3. pag. 223.

Epiſcopale munus ad iuriſdictionem fuit. lib. 3. capite 4. numero 45. pag. 375.

Epiſcopi ab Arianis linguis expoliati loquuti. lib.2. cap.25. numero 16. pag.231.

Epiſcopum Granatenſem quare ſe appellet D. Cæcilius. lib. 1.cap. 12. num.28. p.79

Epodomanteia ex cineribus ſacrificij comparata, lib.1.capite 18.num.32 pag.98.

Equas Hiſpanicas vento concipere quomodo intelligatur. lib.2.ca. 17. num.24. p.213

Equites per aërem diſcurrentes, & huiuſmodi viſa. lib.1.cap.5.nu.23. pag.27.

Error ſolus in eo, qui paratus eſt corrigi, non facit quempiam hæreticum. lib.3.capite 8.numero 23. pag.392.

Error voluntatem excludit. lib.3.c.30 num.56. p.485

Erroris exceptio contra quaſcumque ſententias, admittitur, lib.3.cap.30. num.53. p.485

Errorem in mentem fovens licet occultiſſimè in cenſuram incurrit, lib. 3.cap.10.n.25. p.53

Eſdras novas litteras Hebræis adinvenit, lib.1.capite 13. numero 11. pag.82.

Etoicheiomanteia, quænam ſit, lib.1. cap.22.n.34. p.112

Euchariſtia aſſumptio contra maleficia efficax remedium, lib.2.cap.53. num.13. p.347

S. Euchariſtiæ aſſumptione quam plures ſine cibis annos vixerunt. lib.2.c.21.n.11. p.222

Eudoxum, Caſſandrum, & Halicarnaſſum laudat Cicero, quod Aſtrologiam contempſerint, lib. 1. cap. 8. num. 56. p.47

Evidentia patrati ſceleris non eget clamore accuſatoris, ſed eget ſententia iudicis. lib.4.cap.4.num.18. pag.507.

Eumenides dæmones fuerunt, Pluto, Charon, & Gorgones, lib.2.cap.29 num.33. p.250

Ephoniſmus in ſacris litteris paſſim, lib.1.c.26.n.54. p.136

Euſebius Sophiſta in peccati pœnam memoria privatus. lib.2. c.14.n.8. p.201.

Excommunicatio violentæ manus quovis modo lædentes comprehendit, lib.4.c.5.n.13. p.507

Excommunicati quare non mandentur Eccleſiaſticæ ſepulturæ, lib. 3. cap.30.n.9. p.488

Executio fit appellatione pendente, lib.3.c.29.n.9. p.476

Executio à quo iudice facienda. lib. 3. cap. 29. n. 11. p. 476
Exempla eorum, qui in lupos sunt translati quomodo accipiantur, lib. 2. cap. 17. num. 34. p. 210
Exempla varia remissivè de remotorum cognitione ex pacto. lib. 1. cap. 30. n. 34. p. 152
Exempla eorum, qui ob necromantiam malè perierunt. lib. 1. cap. 16. n. 42. pag. 92.
Exhalationes hominis venenatæ, non per oculi globum per cavitates illius, per os, & nares exeunt. lib. 2. cap. 37. n. 44. p. 288
Exigere nihil aliud est in iure quam instituta actione petere, lib. 4. c. 4. num. 28. p. 508
Exod. cap. 13. quasi signum in manu, explicatus, lib. 1. cap. 10. numer. 32. pag. 66.
Exorcismi, & coniurationes præter Ecclesiæ vsum damnantur, lib. 2. c. 9 num. 10. p. 180
Exorcismis, & coniurationibus vtentes non præditi ordine exorcistarum detestantur. ibid. n. 11.
Exorcismi nihil aliud sunt, quam preces ad Deum, & imprecationes ad dæmonem. lib. 2. cap. 53. num. 19. pag. 347.
Exorcismis Christus virtutem dedit, lib. 2. c. 6. n. 18. p. 172
Expoliatus à iudice iuris ordine prætermisso statim restituendus est, lib. 4. c. 4. n. 26. p. 26
Extasis Magorum, quonam modo fiat. lib. 2. capite 10. numero 37. pag. 187.
Extensio facultatis iuris communis & privilegij plurimum differt. lib. 4. cap. 6. n. 8. p. 509
Ezech. cap. 28. de sapientia diaboli illustratus. lib. 1. capite 30. numer. 25 pag. 151.

F

F*Abula* occasio, ex qua emanavit mulierem fuisse Pontificem, lib 2. cap. 17. n. 33. p. 24
Facie deformior censetur animo quoque pravior. lib. 1. cap. 9. num. 44 pag. 61.
Faciei signa, lib. 1. cap. 9. numero 31. pag. 60.
Faciens quæ à Mago sunt instituta fieri, tacitè consentit in pacto, lib. 2. cap. 7. n. 21. p. 176
Facibus excantatis de certo genere lychni maleficium somnij patratur aliquando, lib. 2. cap. 22. numero 13 pag. 224.
Facibus huiusmodi, quonam pacto Magi vtantur. lib. 2. cap. 22. n. 14. pag. 224.
Factum malum, præsumitur mala intentione factum, lib. 3. c. 7. num. 33. pag. 387.
Factum clandestini matrimonij ad effectum puniendi potest laicus discutere, lib. 3. capite 27. numero 12. pag. 468.
Facti quæstio rerum spiritualium laico denegatur. lib. 3. capite 27. num. 9. pag. 468.
Sola facti veritate inspecta non intelligitur in processu substantiando sed in pronuntiando, lib. 3. c. 30. num. 14. p. 481
Factum hæreticum quod nihil spiritualitatis habeat non est prohibitum laico. lib. 3. capite 27. num. 15 pag. 468.
Facultas motrix vel debilis est, vel depravata, vel abolita, lib. 1. c. 2. n. 27. pag. 15.
Vitalis facultas spirituum procreatrix duobus indiget, pulsu & respiratione. lib. 1. c. 3. n. 33. p. 16

Naturalis

Naturalis facultaris prognostica excoctione velru ditate.lib.1.cap.37. num.37. p.17

Sentifica facultas duplex est, interna & externa, utraque declaratur. lib.1.c.3.n.31. p.16

Fahazieli Spiritus Domini descendit coram Iosaphat. lib.1.c.29. nu.34. pag.148

Non oportet verum dicere nisi causas falsitatis assignemus. lib.1.c.8.n.2. pag.41

Fama per se sola indicium non facit. lib.3.c.17.n.4. p.434

Famâ nihil incertius. ib.n.5.

Fames ultra 7. diem protrahi non potest. lib.2.c.21.n.2. p.222

Familiar, quo pacto cogatur. lib.2.c.6. n.26. pag.73

Familia herciscundæ iudicium Christus noluit admittere. lib. 3. cap.4. num.34. pag.373

Fanatici, qui dicantur. lib.1.c.11.n.43. pag.71

Fanaticorum de furore causam physicam reddere conati.lib.1.c.11.n.45. pag.74

Fanaticorum causam quidem terræ exhalationi, cœlestium influentiis alij adscribunt utrique errant.li.1. c.11.num.80.& 81. pag.74

Fascinacio dividitur in physicam vulgarem, & dæmoniacam. lib.2.c.37. num.1. pag.284

Fascinatio Physica, quæ sit, & quibus ex causis comparetur. lib.2.cap.37. num.30. p.287

Fascinatio Physica potius infectio dicenda est. lib. 2. c. 37. numer.46. pag.288

Fascinatio pro concupiscentia oculorum in sacris litteris. lib.2. cap.37. num.34. p.287

Fascinatio pro invidia usurpatur. ibid numer.35.

Fascinatio à fando dicitur. lib.2.c.37. numer.51. p.288

Fascinationis crimen tactu aliquando perficitur. ib. n.52.

Fascinatio quomodo diffundatur. ibid. numer.53.

Fascinationis vulgaris averruncatio ex bona precatione. lib.2.cap.37. num.19. pag.286

Fascinationis huiusmodi averruncatio ex turpiculi gestatione. ibid. num.20.

Favore boni publici possunt secreta revelari l.4.c.7.n.6. p.52

Fausti, & Agrippæ præstigia in diversoriis. lib.2.c.13. pag.199

Fel piscis callyonimi cæcitatem expellit. lib.2.c.1.n.45. p.157

Feralis pestis quid significet apud Imperatorem. lib.3.c.13. num.20. pag.413

Feralis pestis de morte cruenta, potius quam de mortis genere dictum ibid.num.21.

Ferdinandi Cortesi de sortiendo patrono narratio. lib.1. cap.22.n.38. pag.112

Ferinum semen perfectionis humanæ expers est.l.2.c.31.n.33. pag.260

Fictio legis tantùm operatur in casu ficto quantum veritas in casu vero. lib.3.c.19.n.34. pag.449

Fides necessaria est & peccatorum confessio ad hoc, ut culpa condonetur. lib.4.c.2.n.9 pag.496

Fides vera contra maleficium efficax remedium.lib.2.c.53.n.5. pag.346

Fidem alterius expugnantes quã acriter puniuntur.l.3.c.23.n.3. p.458

Fidem Magdalenæ & adulteræ gratiam impetrasse.l.4.c.2.n.7. p.496

Figura radicalis faciei à quo sumatur lib.1.c.9.n.32. p.60

Filij magorum infames sunt usque ad secundam generationem. lib.3. c.12.num.3.& seqq. p.411

Filij Dei non appellantur dæmones.

lib.2. c.31.n.23. pag.259
Filios Cecropides in suorum Idolorum cultum sacrificabant. lib.1. c.18.n.19. pag.97
Filij hæreticorum ex causa sine proprio scelere puniuntur. lib.3.c.12. num.9. pag.411
Filij nati antequam eorum parentes in hæresim laberentur, succedunt patribus suis. lib.3. cap.11. nu.33. pag.408
Filij hæreticorum dum parvuli sunt à Fisco alendi. lib.3. cap.11.num.96. pag.409
Filij solum nati post patris crimen. ex infesta radice proveniunt. lib.3. lib.3.c.11.num.35. p.408
Filios natos ante patris crimen verius est legem non comprehendere. c.12.n.48. p.415
Filios Dei ad filias hominum ingressos esse in Genesi de quibus intelligatur. lib.2. cap.30. num.7. pag.253
Finis iurisdictionis temporalis in Christiano homine non est ultimus finis. lib.3. cap. 4.num.22. pag.372
Fiscus capit bona cum suis oneribus, ut erant apud indignum. lib.3.c.11. num.43. pag.469
Fiscus succedit in bonis delinquentis, ut hæres extraneus. ibidem numer.44.
Fiscus tenetur solvere debita delinquentis. ibid.num.45.
Fiscus potest occupare secreto ab hæretico tot bona quæ ad reum pertinent quando non potest in iudicio probare.lib.4. cap.4.num.30. pag.508
Fiscus occupare non potest bona hæretici nondum condemnati. lib.4 c.4.n.24. pag. 508
Fiscus occupans bona hæretici occulti tenetur furti actione, lib. 4. c.4.n.27. p.508
Fiscus tenetur dotare filias delinquentis in cuius bonis succedit lib.3.c.11.n.47. pag.49
Fiscus tenetur dotem uxori delinquentis restituere, & dum non restituit eam alere. ibid.numer.48
Flamma è petra exiliens oleo infuso. lib.2.c.1.n.15. pag.155
Flammam quonam pacto diabolus impedivit ne exureret capillos Iulij. lib.2.c.41.n.8. p.304
Flammam iniectam atrio Iovis Apameni diabolus impedivit ne Fanum absumeret. ibid.n.9.
Fluvios ad tempus sistere diabolus valet. lib.2.c.12.n.39. p.194
Bætis fluvius ovium vellera olim deaurabat. lib.2.c.1.n.48. p.158
Fœmina, postquam filium peperit in virum conversa. lib.2. cap.17. num.3. p.211
Fœminæ quare potius maleficæ quam viri reperiantur. lib.2. c.38. n.15. pag.292
Fœminæ quæ viri habitu, homines simularunt. lib. 2. cap.17. n.29. pag.214
Fœminam factam ex mare raro visa. lib.2.c.17.n. 16. pag. 212
Fœmina potest à natura arctari, ut à viro cognosci nequeat. li.2.c.42. numer.17. pag.307
Fœminas semen emittere, ut viri, & in capite matricis lib.2.cap.44.n.4. pag.315
Hispanæ fæminæ, quæ versæ sunt in mares. lib.2. cap.17. numer .4. pag.211
Fœtus qui ultra decimum mensem protrahitur legitimus non est, ex lege regni. lib.2. c.43. n.35. pag.313
Fons alter in Chio hebes reddit ingenium, alter acuit. lib.2. cap.14. num. 18. pag. 156

Fons alter in Bœotia oblivionem, alter memoriam generat. ibidem num. 18
Fons in Cyzico venereos comprimit stimulos, & apud Gelionum excitat. ibid. n. 19.
Fontium alia miranda. ibid. num. 20.
Fontis aqua, quæ senum ætatem cum iuventa commutat. lib. 2. cap. 18. num. 51 pag. 27
Forma substantialis iudicij dicitur, quæ à lege, vel statuto est indicta. lib. 3. cap. 16. numer. 15. pag. 428
Humana forma propter crimina immutatur. lib. 1. cap. 4. numer. 13. pag. 22.
Animalium terrestrium in aquis formæ referuntur. lib. 1. c. 4. num. 19. pag. 23
Fornicans cum meretrice non excusatur, quod sit parata peccare. lib. 2. c. 50. num. 24. p. 336
Fori privilegium concessum est in favorem totius ordinis clericalis. libr. 3. cap. 9. num. 33. pag. 396
Fortitudinis magis est mortem contemnere quam odisse vitam lib. 3. cap. 31. num. 17. pag. 489
D. *Franciscum* alias Christi imago alloquitur. lib. 2. cap. 24. numer. 10. pag. 229
Fraxinus arbor serpentibus inimica. lib. 2. c. 14. n. 27. pag. 156
Frisia, & Hedeleriæ terra fluctibus absorpta. lib. 1. cap. 6. numer. 37. pag. 33.
Frisones crucis iudicium susceperunt. lib. 1. cap. 27. num. 26. p. 117
Fructus beneficiorum non possunt confiscari ob hæresim possessoris. lib. 3. cap. 11. num. 21. p. 407
Fructus adquisiti ex quotidianis distributionibus non confiscantur. ibid. num 22.
Fructus rei possessæ mala fide non cedunt possessori. lib. 3. c. 11. n. 14. pag 406
Fructui feudi vivente possessore fiscus succedit. lib. 3. cap. 11. n. 25. pag. 407
Fruges traduci probatur. lib. 2. cap. 13. num. 25. p. 198
Frustra expectatur eventus cuius effectus nihil operatur. lib. 3. cap. 18. num. 23. p. 442
Fuga iuncta cum fama probat. l. 3. c. 17. num. 27. pag. 43
Fulgura quid prænuntient. lib. 1. c. 5. num. 9. p. 25
Fulgura nocturna apud Gentiles infausta. lib. 1. c. 19. n. 12. pag. 100
Fulgura diurna, & in lævum tendentia, fausti ominis. ib. n. 13.
Fulgura sereno cœlo emissa, conatus non irriti indicium. ib. n. 14.
Fulgura, & tonitrua naturaliter fieri potest, ut sereno cœlo mittantur. ib. nu. 15.
Fulgura sereno cœlo in divinæ iræ signum, quandoque emissa. ibid. numer. 18.
Fulmina signa divinæ iræ. lib. 1. c. 19. num. 4. p. 99
Fulmine ictorum corpora non sertiunt putredinem. lib. 2. c. 24. n. 5. pag. 223
Fulminibus persæpe Deus de peccatorum scelere vindictam sumit. lib. 1. c. 19. n. 18. p. 100
Fulmina alia urunt, alia non urunt. l. 1. c. 19. n. 28. p. 181
Fulmen est ventus accensus. ibid. num. 29.
Fulmen ab exhalatione terrea comburit omne in quod vadit. ibid. numer. 30.
Fulmina ab exhalatione terrea relinquere solent ubi cadunt, lapides, & alia corpora solida. ibid. numer. 31.
Fulmina ab exhalatione aërea, absque

fumi vestigio corrumpunt corpora. ibid.n.32.

Fulmina exhalationis aëreæ, corpora rara, & pervia absque nocumento transeunt, densa dissolvunt, lib.1. cap.19.n.33. p.102

Fulmen aurum in marsupio, & gladium in vagina dissolvit, marsupio, & vagina illæsis. ibid. n.34.

Fulmina divinæ iræ causam referre, lib.1.c.19.n.9. p.99

Fumus sacrificiorum ob divinationem observatus. lib.1.cap.18.numer. 28. pag. 97.

Fumus rogi observatus similiter. ibid. num.29.

Funi circundatio, & olivarum successio ad maleficium amatorium, lib.2. cap.47.n.31. p.323

Fusci nimium pertinaces; molli cute pavidi, lib.1. capite 9. numero 14. pag.58.

Futura contingentia nulla arte possunt assequi, lib.1.cap.7. numero 22. pag.36.

Futura qua arte diabolus prædicat, lib. 1.cap.30.n.21. p.151

Futura Deus sibi præservavit in divinitatis prærogativam, lib.1. cap. 8.num.15. p.42

Futurorum duplex cognitio, lib.1.c.30. num.28. p.151

Futurorum scientia nulla est, lib. 1. c. 30.num.12. p.150

Futurorum scientia soli Deo reservata. ibid.n.13.

Futurorum causas non assequitur homo. lib.1. capite 7. numero 24. pag.36.

Futurorum perscrutandorum crimina, lib.1.c.7.n.26. p.37

Futurorum scientia solius Dei est, ibid.n.27.

Futuri scientiam Deus hominibus ademit, ibid.n.28.

Futurorum scientia inutilis, & noxia, ibid.n.29.

Futurorum scientia Angelis est prohibita. ibid n.30.

Futura quæ pendent ex arbitrij libertate diabolus non cognoscit, lib. 1.cap.36.n.16. p.150

Futura contingentia non pendent ex astris. lib.1.c.7.n.17. p.36

G

GAleatius cum concubinis coibat, cum vxore non poterat. lib.2. cap.42.n.29. p.308

Granad quid significet, lib. 1.cap. 12. num.27. p.79

Gaudia magna lachrymas solent afferre. lib. 4. capite 3. numero 9. pag. 499.

Gedeon pro militibus eligendis, omen divinum observans. lib.1.c.38.n.39 pag.135.

Qui *Gehenna*, & Limbo emancipantur inferni habitatores sunt. lib.2.c.27 num.39. p.239

Gelu mare concretum in peccatorum punitionem, lib.1.cap.6.numer.45. pag.33.

Gemini, qui vno tempore nascuntur, diversæ sunt naturæ, lib.1.c.8.n.41 pag 46.

Genu ac lares passiones nostras cognoscunt, & cur? lib.2.c.38.n.42. pag.294.

Genialia sacra Dianæ sanguine expiabantur. ibid.nu.42.

Genus dæmonum, qui ad luctandum compellit. lib.2.cap.19.numero 15. pag.248.

Genus dæmonum, quod tempore pestis solet apparere. lib.2.c.29.n.21 pag.249.

Genus dæmonum, quod non apparet, sed auditur tantum, & n. 25. lib.2. cap.29.n.25. p.249

Genus dæmonum apparens in forma

castrorum militum. ibid. num. 26.
Genus dæmonum, quod monumenta inhabitat, lib. 2. cap. 29. numero 28. pag. 249.
Geomantia styli punctuatione in terra fiebat, lib. 1. capite 20. numero 16. pag. 103.
Geomantiæ nulla ratio, nulla veri species subest. ibid. n. 17.
Gentes supra Nasomanes vtriusque sexu præditæ lib. 2. cap. 17. num. 20 pag. 213.
Gentiles crediderunt defunctorum animas viventibus apparere. lib. 2. c. 7. num. 17. p. 238
Gentilium falsæ apparitiones, & revelationes vnde emanarunt. lib. 2. cap. 15. n. 10. p. 204
Gentilium revelationibus, ex animarum mortuorum factis non est omnino fides deneganda. lib. 2. c. 24. num. 13. p. 228
Gigantes ex concubitu dæmonum & mulierum natos esse multi asserunt. lib. 2. capite 31. numero 1. pag. 257
Quæ tamen sententia damnatur. ibid.
Gigantes ante diluvium, & post diluvium fuisse, lib. 2. capite 31. num. 3. pag. 259.
Gigantes generantur quando semen est crassissimum, & calidissimum, & spiritibus affluens, lib. 2. c. 31. n. 18. pag. 259.
Giganteam mulierem Romæ visam cuius parentes reliquos homines æquarent. ibid. n. 19.
Gitanos, qui sint, & quam artem profiteantur, lib. 1. cap. 10. numero 30. pag. 66.
Gitanos à Turcis in Christianæ religionis exploratores missi, ibidem num. 31.
Gladij vibratione quare dæmones fugentur, lib. 2. cap. 52. n. 34. p. 343.
Gladij temporalis potestatem quo pacto D. Petro prohibitam. lib. 3. cap. 4. n. 49. p. 375
Gladij potestas Ecclesiæ data est, lib. 4 cap. 1. n. 27. p. 494
Gladij potestas necessaria est, ad vnamquamque iurisdictionem conservandam. lib. 4. cap. 1. numero 28 pag. 494.
Duos gladios penes Ecclesiam esse probatur, lib. 3. capite 4. numero 43 pag. 374.
Gnosticorum opinio de assumptione corporis Christi, lib. 2. cap. 23. n. 58. pag. 241.
Goliath habebat altitudinem sex cubitorum, & palmi. lib. 2. cap. 21. n. 4. pag. 258.
Gottos Reges, ex vrso, & virgine nobili natos, lib. 2. cap. 31. numero 30. pag. 260.
Gratia non est naturalis, quæ non omnibus nec semper se diffundit, lib. 2. cap. 49. n. 41. p. 330
Gravamen notorium tollit malam præsumptionem, lib. 3. cap. 29. n. 21 pag. 477.
Gravare dicitur quando proceditur iuris ordine non servato. lib. 3. c. 30. num. 9. p. 480
Gregorius XIV. Constitutionem Sixti V. de abortu ad ius commune revocavit, lib. 2. c. 43. n. 9. p. 312.
Grymoria ars, seu Necromantia omnis iure improbata, lib. 1. c. 16. num. 11. pag. 89.
Grymoriæ artis varij reus, lib. 1. c. 16. num. 23. p. 90
Gryphes re vera esse, & fuisse probatur, lib. 2. c. 33. n. 27. p. 272
D. Gundizalvi de Cordona, laudabile, responsum in citatione militis, lib. 3. c. 28. n. 6. p. 474
Gustus, & odoratus ex humorum vitio sæpè decipiuntur. l. 2. c. 15. n. 14 pag. 205.

Gygis annulus, & Orgi galea quibus homines reddebantur invisibiles. lib.2.c.15.n.19. pag.205
Gymnosophistarum ulmus, & flumen Caucasus, quonam pacto loquerentur. lib.2. cap.25. numer.21. pag.232

H

Hæredes conveniuntur quandoque ex contractibus & delictis defuncti. lib.4. cap.4. numer.33. pag.509
Hæredes rei in crimine læsæ Majestatis quinquennio præscribunt. lib.3.c.9.n.24. pag.396
Hæresis contrahitur per solum errorem inintellectu causatum per malam electionem.lib.4.cap.5.num.7. pag.506
Hæresis causa etiam post mortem instituitur. lib.3. cap.9. num.20. pag.395
Hæresis crimen quia sola voluntate committitur, sola confessione probatur.lib.3.c.19.n.31. p.449
Hæresis crimen habet causam continuam. lib.3.c.9.n.16. p.395
Hæresis crimen licet sit merè spirituale ad instar carnis vitia regulatur. lib.3.c.11.n.36. p.408
Hæresis crimen peior est læsæ Majestatis, & falsæ monetæ. lib.3. c.19.n.27. p.448
Hæresis crimen licet non reperiatur exceptum in Iubilæi vel aliis litteris, trahitur ad similes. lib.4.c.6. num.6. p.509
Hæresis non in opere, sed in mentis errore consistit. lib.3.c.7. num.32 pag.387
Hæresis occulta in his quæ non sunt in mortis articulo reservatur Episcopis. lib.4.c.5.n.16. p.507
Hæresim abiurans in quacumque posta dilabatur, punitur. lib.3.c.21 num.8. pag.455
Hæreticalia sunt omnia quæ cum mago hæreticali exercentur. lib.3. c.7.n.12. p.386
Hæreticalia non sunt, quæ fiunt à non habente pactum expressum, dum nullus fidei error contrarius accedit. lib.3.c.8.n.1. p.380
Hæreticus occultus, qui signis exterioribus crimen manifestavit, tenetur illud confiteri Inquisitoribus. lib.3.c.10.n.21. p.403
Hæreticus occultus & mentalis in excommunicationem incidit.lib.4. c.5.n.6. pag.506
In hæreticis notoriis non est necessaria declaratio. lib.3. c.10. nu.9. pag.402
Hæreticorum cadavera scienter sepelientes sunt excommunicati. lib.3. c.31.n.33. p.490
Hæretici pœnitentes traduntur Ecclesiasticæ sepulturæ. lib.3. c.31. num.2. p.488
Hæreticis non denegatur pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramentum si pœnitentes appareant. lib.3. c.31.n.3. p. 488
Hæreticorum filij privantur legitima. lib.3.c.11.n.29. p.407
Hæreticus non dicitur nisi qui perversum dogma in mente recepit. lib.3.c.7.n.42. pag.388
Hæreticus ante sententiam non est privatus dominio bonorum suorum. lib.4.c.4.n.6. p. 506
Hæreticum sola mens facit dum in ea quæ sunt fidei errat per intellectum.lib.3.c.8.n.21. p.391
Hæretici, qui absque misericordia in manus iustitiæ temporalis decesserunt, pro pertinacibus habentur. lib.3.c.12. n.34. p.414
Hæretici ad curiam sæcularem relaxati debent contumaces vivi, pœnitentes

nitentes compressis faucibus concremari, lib.3.c.29.n.14. p.476
Hæreticus damnatus censetur in mortis articulo positus. lib.4.c.5.n.14. pag.507
æreticus recurrere debet pro absolutione ad proprium parrochum, etiam reconciliatus ab Inquisitoribus lib.4.c.5.n.1. p.50
Hæreticorum excommunicatione, tam occulti, quam manifesti incurrunt lib.3.c.10.n.5. pag.402
Hæretici incurrunt in excommunicatione à die commissi criminis.ib. num.6.
Hæreticos vitare non tenemur antequam ab Ecclesia denuntientur. ibid.num.7.
Hæreticus ante sententiam est dominus bonorum suorum & habet titulum & possessionem. lib.4. c.4. num.23. pag.508
Hæreticis non datur appellatio ab Inquisitoribus. lib.3. cap.8. n.14. pag.462
Hæretici occulti absolvi possunt ab excommunicatione per Episcopos locorum.lib.3.c.10.n.17. pag.403
Hæreticus vehementibus præsumptionibus diffamatus, compellitur iurare de vehementi. lib.3. c.17. num.66. p.439
Hæreticorum lycantropiæ damnantur. lib.2.c.17.n.4. pag.207
Hæreticos puniunt non solum veræ religionis cultores, sed etiam ij qui verum Deum ignorant.lib.3. cap.1.num.38. pag.353
Hæreticus non tenetur bona offerre in foro conscientiæ antequam in foro exteriori sit per iudicem iure damnatus. lib.4.cap.4.num.21. pag.507
Hæretici occulti, & pueri intra privatos parietes abiurant.lib.3.c.21. num.6. p.455
Hæretici putant Deum in apparitionibus assumere corpus phantasticum.lib.2.c.27.n.57. p.241
Hæretici Sathanæ imitatores. lib.3. c.1.n.13. pag. 351
Hæreticus cuius statua est combusta, si comparet auditur lib.3.cap.24. num.18. pag.460
Hæretici transmittunt bona hæredibus à quibus auferri non possunt nisi propter eorum culpam. lib.4. c.4.n.32. p.508
Hæreticorum sententia de Pontificis potestate refutata.l.3.c.4.n.3.p.370
Hæretici cum dæmonibus commercium licitum arbitrantur. lib.2. c.50.n.3. p.334
Hæretici reprehenduntur, qui motus concupiscentiæ peccato adscribunt. lib.2.cap.14. numer.23. pag.203
Hæreticos scandalosos occidendos iussit dominus lib.3.c.1. num.20. pag.352
Hæretici lupi appellantur. lib.2.c.1. num.18. pag.352
Halabol morbi, quo quis vidit gemina.lib.2.c.6.n 8.& 9. pag.204
Hali Astrologi, de potentia syderum in ortu hominis, iudicium. lib.1.c.6.n.34. pag.45
Halo, quid significat. lib.1.cap.5. num.6. p.25
Harmonia omnia contineri quomodo intelligatur.lib.1.cap.13. num.37. pag.84
Harpiæ fuerunt dæmonum spectra. lib.2.c.34.n.16. p.271
Harpiæ specie decora, pedibus obuncis circa mensas volitant. lib.2. c.34.n.14. p.271
Harpiæ dictæ filiæ Ponti, & terræ, quia ex elementatis corporibus comparabantur. lib.2. c.34. n.20. pag.272
Harpiæ dæmonum genus gaudia in

moerorem convertens, lib. 2. cap. 29. num. 32. p. 250
Hebræi ob idololatriam vnâ die triginta millia eorum perierunt, lib. 1 cap. 17. n. 16. p. 94
Hebræi in septuaginta annis amiserunt linguam Hebræam, & didicerunt Syriacam, Arameam, l. 1. c. 12. num. 21. p. 78
Hebræi ex Gentilium commercio multa in suos vsus commutarunt. lib. 1. c. 26. n. 50. p. 136
Hebræorum superstitio contra nocturnas infestationes, lib. 2. cap. 38. num. 28. p. 293
Hebræi libros scribebant vnico dumtaxat folio. lib. 1. cap. 8. numero 72. pag. 48.
Hecate, Ceres, Diana, Mater magna, & similes ex dæmonibus terrestribus, lib. 2. c. 29. n. 13. p. 248
Hector Polydamantem de augurio reprehendit, lib. 1. cap. 21. numero 31 pag. 108.
Herbas colligentes in festo S. Ioannis sunt ominosi, lib. 1. cap. 27. num. 8. pag. 137.
Herbas esse qui mortui ad vitam reuocantur, error. lib. 1. cap. 16. n. 32. pag. 91.
Dictami herbæ alia peculiaria, lib. 2. cap. 1. n. 43. p. 187
Herbarum alia miranda. ibid. num. 44.
Sabina herba caulibus fructicosa, iumentis venenum, hominibus antidotum, lib. 2. capite 11. numer. 21. pag. 156.
Sardonia herba vescentibus nervos contrahit. lib. 2. cap. 11. numer. 25. pag. 156.
Herculis sagittæ in ara appensæ, lib. 1. cap. 28. n. 31. p. 144
Herculis pulcher, quasi fortis, lib. 1. c. 9 num. 51. p. 62
Hermaphroditus debet in vno altero sexu permanere. lib. 2. c. 17. num. 8. pag. 212.
Hermaphroditi sunt monstrui, lib. 2. cap. 17. n. 21. p. 213
Hermaphroditi, vt apparent vtroque sexu patente, ita & vno occulto, altero manifesto, lib. 2. cap. 17. n. 12. pag. 212.
Hermaphroditis fit, ex vtriusque genitalis materia superflua, ibidem num. 13.
Herodes spolia barbarorum sacrario affigit, lib. 1. capite 28. numero 33. pag. 144.
Hesperidum draco custos horti dæmon fuit, lib. 2. c. 29. n. 38. pag. 250
Hippocrates de inedia perferenda explicatus, libr. 2. capite 1. numero 4. pag. 222.
Hispaniæ, quo tempore idioma nostrum inductum, lib. 1. cap. 12. n. 22 pag. 78.
In Hispania per septennium non pluit. lib. 1. capite 6. numero 27. pag. 32.
Hispani à Romanis habitum, mores, & linguam suscepimus, li. 3. c. 30. n. 21 pag. 364.
Hispani figuratè loquuntur, lib. 1. c. 8. num. 78. p. 49
Hollandiæ lacu reperta mulier ex Syrenum genere, lib. 2. cap. 34. num. 8. pag. 271.
Homo noxam contrahens cuncta sibi noxia reddit. lib. 2. c. 39. n. 1. p. 296
Homo solus sui speciei animantes insectatur. lib. 2. c. 39. n. 2. p. 297
Homo, qui retro totus erat canis, lib. 2 cap. 27. n. 17. p. 265
Homo biceps natus sub Theodosio. lib. 2. cap. 33. n. 7. p. 264
Homo non nascitur, ex homine, & fera, sed monstrum, lib. 2. c. 31. n. 32. pag. 260.
Hominis adulterata natura, quam varia monstra producat remissivè. lib. 2. c. 32. n. 15. p. 262

Homi

Hominem cum fera coire probatur ex sacris litteris. lib.2.cap.33.num.36. pag.267
Homines quibus pro eloquio nutus est, alij sine sono linguæ, alij labris cohærentibus. lib.2.c.33. n.31. pag.266
Homo sub eadem constellatione totus nascitur. libr.1. cap.8. num.46. pag 46
Homines qui in toto orbe sub eadem constellatione nascuntur, vix in moribus assimilantur. ibid.n.47.
Idem homo utramque potestatem sustinuit spiritualem, & temporalem. lib.3.c.4.n.57. p.376
Homines à principio utriusque sexu præditos esse creatos, reprehenditur. lib.2.c.17.n.19. p.213
Hominis procreatio est actus corporis vivi. lib.2.c.30.n.27. p.258
Homines faciliùs credunt aliis hominibus, quàm dæmoni. l.1.c.16.n.19. pag.90
Homines in lupos transformatos vere tenent plures. lib.2. c.17. nu.33. pag.210
Homines sacrificare Idolis in usu fuit. lib.1.c.18.n.15. p.96
Homo nascitur toto anno quia ad duodecimum mensem protrahitur. lib.2.c.43.n.33. pag.313
Homo futurarum rerum omnino est ignarus. libr.1. cap. 7. numer. 23. pag. 36
Homines ad mortem accedentes divinare. lib.1.c.16.n.4. p.89
Homo toto anno, & incerto gignitur spatio. lib.2.c.43.n.16. p.312
Homines habentes virgam nimis brevem, aut longam, quare non generant. lib. 2. c. 30. nu. 41. pag. 256
Homines ex peccatorum culpa, & Dei iudicio solent forma generare. li.2. c.33.nu.41. p.267
Homines in dæmones quo pacto potestatem habeant. lib.2. c.5.n.13. pag.168
Homo solus ratione præditus. lib.2. c.25.n.2. pag.230
Homo ex iustitiæ violatione peior bruto. ibid.num.3.
D.Isai.c.40. de hominis renovatione illlustratus. lib.2.c.18.n.3. p.217
Homo nihil scit de iis, quæ sunt in cœlo, aut in voluntate humana. lib.1.c.7.n.25. p.36
Homo toto anno, & incerto tempore nascitur. lib.1.c.13.n.36. p.84
Homo nascitur secundum corpus sub corporibus cœlestibus. lib.1. c.7. num.12. pag.36
Homo ducitur affectione corporali. ibid.num.13.
Hominis vitæ terminum constitutum lib.2.c.18.n.22. pag.218
Homines, qui ex continenti vita plurimum vixerunt. ibid.num.23.
Ex hominibus loquitur dæmon dupliciter. lib.1.c.11.nu.15. p.69
Homines non solum, sed & bruta ad peccatorum punitionem immutantur. lib.1.c.4.n.16. pag.22
Homines, diversis nati temporibus, similes tamen sunt. lib.1.c.8.n.49. pag.46
Horatius de maleficio imaginis fabricationis reprehensus. lib.2. c.39. num.23. pag.298
Horologia ex Magia artificiosa inventa. lib.2.c.2.n.3. pag.160
Horologium in annulo D.Carolo V. Imper. oblatum. ibid.num.4.
Horologium memoriâ dignum in Pragensi Hungariæ turri. ibid.n.5.
Horti varij Hispaniæ memoratu digni. lib.2. n.27. pag.162
Hostiam consecratam miscere admaleficia sapit hæresim. lib.3.c. 4.n.13 pag.386
Humidum radicale fons est atque pabulum

pabulum vitæ. lib.2.c.17.num.39. pag.215
Humilitatem præ se ferunt prophetæ ex Deo lib.1.cap.29.numer.11. pag.146
Humor nativus quibus possit conservari lib.2.c.17.n.46. p.216
Humorum concitatio quandoque in furorem adducit. lib.2.c.47. n.23. pag.322
Hyæna ad se invicem commiscetur. lib.2.c.17.n.26. p.213
Hydromantia fiebat ex aquæ inspectione. lib.1.c.20.n.5. p.103
Hydromantiæ species. ibid.n.6
Stagna, fontes, & paludes, ob Hydromantiam sacra. ibid.num.7.
Hydromantia apud Persas in pretio habita. lib.1.c.24.n.7. p.121
Hydromantia Nactanabus vsus fuit non tamen Ioseph.ibid. num.8.
Hymen virginis quid sit. lib.2.c.5. pag.219
Hyrci antiqua forma, qua de causa dæmoni data.lib.2. c.30. num.14. pag.254

I

IAcob violatæ religionis causam experitur lib.3.c.2.n.17. pag.356
Iacob, & Esau nati eodem tempore, diversis fuere ingeniis. lib.1.c.8. num.42. pag.46
Iacob proximè natus est post Esaü manu plantam pedis eius tenens. lib.1.c.8.n.45. pag.46
Iacob patriarcham fuisse Astrologum error lib.1.c.8.n.12. pag.42
Iacobi antagonistam bonum Angelum fuisse probatur. lib.2.c.38. num.23. pag.292
D. Iacobus in Hispaniam venit,l.2. c.27.n.42. pag.240
D. Iacobus Cordubæ irridetur,quod divinam essentiam, & resurrectionem mortuorum prædiceret. lib.2.c.2.n.3. p.233
Iannis, & Mambris Magorum Pharaonis miranda. lib.2. c.10.nu.14. pag.185
Idæa in mente divina est substantia, & efficit realia. lib.2.c.37.num.6. pag.285
Idolorum simulachra iussit dominus destrui, lucos succidi, & aras comminui.lib.1.c.17.n.11. p.94
Idolorum aras confringere, quam meritorium. ibid.num.12.
Ieiuniis Sanctorum miraculi vis non est subtrahenda. lib.2.c.21.num.10. pag.223
Ieroboam Regi manus arida facta, eo quod sacerdotem minaretur. lib.1. c.6.n.17. p.31
D. Ignatij de Lojola laudes. li.1.c.29. num.6. pag.146
Ignis inferorum cuius naturæ sit valde controversum. lib.2.c.42.numer.22. pag.305
Ignes fatui,qui sint remissivè.l.1.c.19. num.27. pag.201
Ignis materialis à dæmone excitari potest. lib.2.c.41.n.1. p.304
Igne excepto omnia in putredinem labuntur. libr.2. cap. 12. num. 30.
Ignis à mari missus multas Hispaniæ urbes absorbuit. lib.1.cap.6.num.41. pag.33
Ignes è mari in Dei vindictam. ibid. numer. 42.
Ignes non urentes aliquando à Deo inducti. lib.2.c.41.n.19. pag.305
Ignibus omnia fervent lib.1.c.6. n.24. pag. 31
Ignes ad Dei vindictam habendi. ib. numer.25.
Ignis sphæram melioris notæ authores negarunt. libr.1. c.19.numer.2. pag. 99
Ignes tetra emittit in monte Æthna lib.1.

lib.1.c.6.n.18. p.31

Ignes fatuos cur diabolus ad suorum sectatorum capita soleat adducere. libr. 2. cap. 41. numer, 15. pag.305

Ignes inextinguibiles. lib.2.c.1.nu.38. pag.157

Ignis terrestris causa. lib.1.c.6. nu.20. pàg. 31

Ignes fatui, à causa urente non proficiscuntur. libr. 2. cap.41. num.12. pag.304

Ignes fatui, cur diversis coloribus appareant.ib.n.13.

Ignem possunt Magi ex pacto in agros, & domos immittere. ibid. numer.2.

Ignis elementaris à dæmone causari potest, ut pecora comburat. ib. numer. 3.

Ignis vim diabolus non potest impedire directè. ib.n.4.

Ignis divinationis, cuius ritus.l.1.c.18. num. 21. pag.97

Ignis lustratio, quæ fuit. ib. n.22.

Ignorantia invincibilis excusat à peccato. l.2.c.70.n.20. pag. 176

Imaginatio potens est in iis, quæ naturalem cum illa habent coordinationem. lib.2.cap.37. numer.3. pag.285

Imaginatio non potest agere in corpus alienum madiantibus ullis radiis. ib. n.10.

Imaginatio tempore conceptionis in filios solet operari magis, quam parentum forma. ib.n.11.

Imaginatio parentis immutat filium, quia pars est viscerum matris. ib. num.12.

Imaginatione alterius nullus potest fascinari. ib. n.13.

Imaginationes quonam pacto dæmon retractet. lib.2. c.15. num. 4. pag.204

Imaginatione fieri aliquid reale reprehenditur. lib.2. c. 37. numer. 6. pag.285

Imaginatio efficere non potest, ut fœtus aliis quam suis parentibus assimiletur. lib.1.c.4.n.12.p.22

Imaginatio matris in formando fœtu magis quam patris operatur. lib. 2. c.23.n.44. p. 267

Imagines Astrologorum, quo pacto astris respondeant. lib.1. c.7. nu. 34.

Imagines Astrologorum improbant Theologi, & Philosophi. ibid. numer.35.

Imagines cœlestes, quas Astrologi dicunt, sunt fictitiæ. ib. nu.36.

Imaginis fictitiæ cum veris nulla est simpathia. lib.1. c.7. n. 37. pag.37

Imaginum fabricatores ad maleficium hostile pertinent. lib. 2.c.39. n.21. pag.298

Imagines, quæ censeantur superstitiosæ. l.2.c.9.n.38. pag.133

Imagines sub tali cœli positura factæ damnantur. ibid.n.39.

Imagines ad quempiam posituram cœli factæ nullam habent virtutem lib.2.c.90.n.41. pag.183

Imagines ex se loqui, vel ministerio. Angelorum.li. 2. c. 24. n. 18.p.229

Imagines Dei ministerio lac, sanguinem, & voces emittere.ibid.n.19.

Imperium, & sacerdotium sunt velut unius corporis duo membra præcipua: libr.3. cap.4. nu.56. pag. 376

Impij excusarentur, si Astrologia iudiciaria vera esset. lib.1. c.8. nu. 60 pag. 47

Impœnitentia finalis est peccatum contra Spiritum Sanctum. lib.3. c.31. num.12. p.488

Impœnitentibus, relapsis, & iis qui nolunt abiurare venia denegatur. libr. 3. cap. 23. numer. 8. pag.458

Impossibile nihil Deus præcepit. lib. 4.

cap.2.

c.2.n.20. p.497
Impressiones meteorologicæ, remissivè. lib.1.c.2.n.31. p.10
Impressiones meteorologicæ, calidæ, & siccæ causant tonitrua, & fulgores. lib.1.c.5.n.2. pag.20
Impressoria ars commendatur. li.2. c.2. n.33. pag.153
Impressoriæ artis inventor. ibid. numer.34.
Impressoria ars defenditur. ib. nu.35.
Incantationes medicinis non sunt annumerandæ. lib.2. c.50. nu.15. pag.335
Incorrigibilis in foro Ecclesiastico fustigatur. libr. 3. cap. 14. num. 5. pag.420
Incantatio primo ululatu, & incondito ferarum sono. l.1.c.16.n.34. pag.92
Incubones thesaurerum dæmones varij lib.2.c.29.n.30. pag.250
Incubum dæmonem tota nocte cum Iacob luctatum. lib.2. c.38. nu.22. pag.292
Indicia ad procedendum debent esse legitima, & quæ de iure subsistant. lib.3.c.16.n.34. pag.430
Indicia gravissima probata per duos testes omni exceptione maiores pro plena probatione sunt. l.3.c.17. n.60. p.438
Indicia levia, quæ sint. lib.3. c.17. n.1. pag.434
Indicum animalculum, toto corpore lucet. libr. 2. capit.26. numer. 33. pag.159
Indi, elephantes, vt nos equos transiliunt, lib. 2. capite 31. numer.16. pag. 269.
Indi, portarum custodes pedum XV. ibid.n.17.
Indorum divinationes, li.1.c.11.n.32. pag.70.
Indos homines canino capite montibus habitare, lib.2.cap.33. nu.16. pag.265.
Indorum provinciæ multæ bis in anno fructus ferunt, lib.1.cap.7. num.9. pag.36.
Indi, Brachmanes, Calecutij, Coloimi, Malabarenses, & Floridenses Perubi animas apparere asseverant. lib.2.c.27.n.20. p.238
Indiis nasci homines monoscellos aliquando, lib.2.capite 33.numero 11. pag.165.
Infamia non censetur, apud vulgares, sed apud probos viros, lib.3. c.20. num.10. p.452
Infans mortuus quibus partibus excluditur, lib.2.capite 45. numer.4. pag.317.
Infans vrsi modo pilosus, & vnguibus armatus, lib.1.capite 4.numero 11. pag.23.
Infans maturus dicitur ad nascendum postquam à quinto mense egreditur, lib. 2. capite 43. numero 14. pag.311.
Infans ante quintum mensem non vivit, nisi ex miraculo, ibid.num.15.
Infirmitas nostra magis illi declaratur quàm Dei natura, lib.2.cap.27. num.54. p.241
Influxus astrorum ratio in hæc inferiora, lib. 1. capite 2. numero 30. pag.10.
Inhibitionis tractatio ex difficilioribus, lib. 3. capite 27. numero 1. pag.467.
Inhibitionis materiam in causa violentiæ remissivè. ibid.n.2.
Inhibitio Ecclesiasticici per laicum, & præceptum de revocandis tactis quam periculosum, lib.3. cap. 27. num. 24. p.469
Iniustitia ex ordine plus inficit, quam iniustitia ex causa, lib.3. c.16.n.8. pag.428.

Iniustitia

iustitia notoria impedit litis ingressum, lib. 3. capite 29. numer. 19. pag. 477.
Iniustitia nulla minor quam nullitas, lib. 3 c. 30. num. 18. p. 481
Innocentes non sunt condemnandi, lib. 3. cap. 30. n. 29. p. 482
Innocentia rei opponi potest contra quascumque sententias etiam de Revista, lib. 3. capite 30. numero 26. pag. 482.
Inquisitio remedium est extraordinarium, lib. 3. capite 16. numero 21. pag. 429
Inquisitores solum à censura absolvunt hæreticos, non tamen à peccatis actualibus, lib. 4. capite 5. numero 2. pag. 506.
Inquisitorum potestas à sede Apostolica dependet, lib. 3. cap. 5. numero 1. pag. 378
Inquisitores in locum ordinarii constituuntur, lib. 3. capite 5. numero 9. pag. 378.
Inquisitoribus noviori iure hæresis occulta reservatur, lib. 4. cap. 5. n. 17. pag. 507
Inquisitorum creatio à Sede Apostolica, lib. 3. c. 2. n. 46. pag. 358
Inquisitores primi ex D. Bernardi familia, lib. 3. capite 2. numero 42. pag. 358.
Inquisitores maiores sunt quocumque ordinario, lib. 3. capite 9. numero 12 pag. 395.
Inscriptio addebatur picturis, casum enarrans, lib. 1. capite 28. numer. 28. pag. 143.
Insecta generantur dum calor cum humiditate ratione aliqua coëat, lib. 2. cap. 35. num. 7. p. 274
Insecta postquam semel vitam amiserint, non valet dæmon eadem numero suscitare, lib. 2. c. 35. num. 24. p. 276
Inspiratio divina dividitur in imaginariam & intellectualem. lib. 1. c. 1. n. 37 pag. 5.
Inspiratio imaginaria fit per imaginariam repræsentationem, ibidem numero 38.
Inspirationibus divinis, non secus ac suggestionibus diaboli valemus assentiri, vel non, lib. 2. cap. 14. num. 24 pag. 203.
Inspiratio intellectualis fit per lumen infusum intellectui, ibid. n. 39.
Inspiratio divina per Angelum, ibidem num. 40.
Instinctus naturalis, rationem, & prudentiam videtur imitari, lib. 1. cap. 2. num. 11. pag. 8
Instinctus naturalis quo bruta operantur, lib. 1. c. 2. n. 9. p. 8
Insula natitantes in mari, lib. 2. cap. 1. num. 36. p. 157
Intellectum potest diabolus meliorem reddere, lib. 2. capite 14. numero 12. pag. 202.
Intelligentia non datur aliquando cum somnio, lib. 1. capite 25. numero 54 pag. 130.
Intelligentia non datur in ipsomet somnij calore. ibid. n. 55.
Intentionem pravam negans potest torqueri vt eam declaret, lib. 3. cap. 19. num. 13. pag. 447
Interpretatio magis favorabilis quæ nos reducit ad terminos iuris communis, lib. 3. capite 30. numero 71. pag. 486.
Invidia omnia consumit, lib. 2. cap. 37. num. 37. p. 287
Invocare in iure pro implorare auxilium, lib. 3. capite 8. numero 8. pag. 390.
Invocare dæmonem vt spiritum scientem, & valentem ex divina permissione ordinaria, non est hæreticum, libro 3. capite 8. numero 3. pag. 390.

Invocatio non semper exhibet actum latriæ, lib. 3. capite 8. numero 7. pag. 390.
Invocatio dæmonis signum est pacti expliciti, lib. 2. capite 8. numero 1. pag. 177.
Invocatio quibus modis fiat, ibidem numero 2.
Invocatio dæmonis ab habente pactum inter hæreticalia annumeratur, lib. 3. cap. 7. n. 26. p. 387
Invocatio signum est divini honoris soli Deo debiti, lib. 2. cap. 8. numero 6 pag. 178.
Invocationi intervenit latriæ cultus. ibid num. 7.
Invocatio prima est, & præstantissima latriæ pars, ibid. n. 8.
Invocatio dæmonis omnimodo prohibita, lib. 2. capite 50. numero 10. pag. 335.
Ioannes de Hus & Martin. Lutherus de potestate Ecclesiæ refutati, lib. 4. c. 1 num. 6. p. 492
Iob verba Euphonismi causa interpretata, lib. 1. capite 26. numero 53. pag. 136.
Iob ominis observationem detestatus est. libro 1. capite 26. numero 49. pag. 135.
Iob igne de cœlo filios, & pecora amisit, libro 1. capite 19. numero 23. pag. 101.
Iob cap. 7. qui in manu signat, expositus, libro 1. capite 10. numero 33. pag. 66.
Ionathas cum armigero conditionem ponens omina non est præscrutatus, lib. 1. c. 36. n. 41. p. 135
Ionathas signum à Deo, & non ab ominosa observatione expectavit, ibidem num. 42.
Ioseph narrationis liber approbatus à doctis, libro 1. capite 8. numero 13. pag. 42.
Iosua, Samuel, Elias, Elisæi, Danielis miracula ex virtute divina, lib. 1. c. 13. num. 13. p. 82
Ioviales qui sint, lib. 1. cap. 9. numero 23 p. 59.
Ipes in vitibus, carpæ in oleis, gurgulio in farre pullulant, lib. 2. cap. 35. n. 8. pag. 275.
Iphigenia, qua arte è medio sublata. lib. 2. c. 17. n. 28. p. 209
Iris quomodo sit causa serenitatis, lib. 1. cap. 8. n. 69. p. 48
Iris serenitatis causa, lib. 1. c. 5. num. 7. pag. 25.
Iris cur diversi coloris appareat, ibidem.
D. Isaias de cœli complicatione expositus, libro 1. capite 8. numero 73. pag. 48.
Iudæi de augurij vanitate sententia, ibid. num. 36.
Iudæi assentiunt animas apparere, lib. 2. cap. 27. n. 18. p. 238
Iudæorum eversionem ob Christi mortem prædictam, lib. 3. cap. 2. numer. 34. pag. 358.
Iudex procedens sine indiciis multatur in Syndicatu, & tenetur parti damno illato, libro 3. capite 16. num. 33. pag. 430.
Iudex ex peccatis à confessore revelatis non potest reum nec quæstioni subiicere, libro 4. capite 7. numero 17. pag. 513.
Iudex faciens contra legem omnia irritat, libro 3. capite 18. numero 28 pag. 443.
Iudex pronior debet esse ad absolvendum, quam ad condemnandum, lib. 3. cap. 20. n. 32. p. 453
Iudex negans cadavera reorum sepeliri tenetur actioni iniuriarum, & parti damno illato, lib. 3. capite 31. numer. 7 pag. 488.
Iudex non servans iuris formam, facit actus nullos, lib. 3. capite 16. num. 6. pag. 428.
Iudex procedens sine criminis diffamatione

tione facit actum contra charitatem, lib.3.c.16.n.26. p.429

Iudices Regi submoventes, Ecclesiasticos ab iniusta executione iurisdictionem Ecclesiasticam potius honorant, quam onerant, lib.3 cap.27.num.32. pag.470.

Iudices violatæ religionis, apud Athenienses, lib.3.c.1.n.7. p.351

Iudices errant, qui cogunt maleficas maleficium maleficio tollere, lib.2.c.50. num.27. p.336

Iudex in Maleficio amatorio pronior debet esse ad absoluendum, quam ad condemnandum, lib.2. c.47.num.53. pag.325.

Iudex citatus, quo exanimis ex equo fuit delapsus, lib.3.cap.28.numero 11 pag. 474.

Iudices sibi ne temerè datam potestatem agnoscant, multoties citati intervenerunt, libro 3.capite 28. num.12. pag.474.

Iudex regulariter non potest in corp u mortui sævire, lib.3.cap.13.numer.20 pag.489.

Iudex vtens purgatione vulgari peccat mortaliter, lib.1.capite 23.numer.41. pag.118.

Iudex quid facere teneatur in maleficio respectivo, lib.2.capite 42.num.31 pag.308.

Iudex præsumptionibus non magis, quam leges credit, lib.3.cap.16.n.53. pag.432.

Iudices Regij Cancellarium in causis Ecclesiasticis violentiam committi discernentes quantùm laude digni sint, libro 3. capite 27. numero 29. pag.469.

Iudex torturam inferens, quo casu teneatur actione iniuriarum, & damni, lib.3.c.18.n.41. .p444

Iudex vniversalis omnium solus Deus, lib.3.c.9.n.1. p.394

Iudici malè exequenti violenter resisti potest, libro 3. capite 27. numero 8. pag. 468.

Iudices superiores procedentes in causa sibi prohibita delinquunt, vt privati, libro 3. capite 30. numero 64. pag. 486.

Iudices Superiores vt Deus pronuntiant sola facti veritate inspecta, lib.3.c.30. num.6. p.480

Iudices Superiores tenentur in processu substantiando observare substantialia iudici, libro 3. capite 30. numero 15. pag.481.

Iudex ex gravissimis præsumptionibus potest reum in pœnam ordinariam damnare, libro 3.capite 17. num.64 pag.438.

Iudex à quo procedens post appellationem facit acta nulla, lib.3.c.25.n.11. pag. 462.

Iudex facere non potest delictum, vbi non est, lib. 3. capite 30. numero 27. pag. 482.

Iudex procedens iuris ordine non servato, non præsumit lex pro eo, lib. 3. cap.18.n.45. p.444

Iudex procedens sine ordine punitur, ibid. n.46.

Iudex malè iudicans tenetur infamia, ibid.n.47.

Iudex debet sic arbitrio vti vt legibus, canonibusque se accommodet, ibid. num. 13.

Iudex non debet legis præceptum temerè transgredi, ibid.n.14.

Iudex dum corpus rei sepelire permittit quid facere teneatur, lib.3.c.31.n.34. pag.490.

Iudices maiores & minores tenentur observare leges generales, lib.3.c.30. num.10. p.480

Iudex non observans leges in eas committit, libro 3. capite 30. numero 11. pag.481.

Iudices non observantes leges faciunt acta nulla, ibid.n.12.

Iudicium non dicitur vbi iuris ordo non servatur, lib. 3. capite 30. numero 22. pag. 482.
Iudicia dirimere ad redemptionis mysterium non fuit necessarium, lib. 3. c. 4. num. 33. p. 373
Iudicia sine indiciis institui non possunt, etiam ex mandato Principis, lib. 1. c. 3. num. 9. p. 12
Iudicia externa negant hæretici, lib. 3. cap. 1. n. 1. p. 350
Iudicium sine diffamatione criminis, est iudicium temerarium, lib. 3. c. 16. n. 28. pag. 430.
Divino iudicio sæpè contingit, vt quorum causa iusta erat in Monomachia succubuissent, lib. 1. cap. 23. nu. 16. pag. 117.
Iudicium de his manus lineis inferendum, libro 1. capite 10. numero 14. pag. 65.
Iudicium sortis frequentissimum, lib. 1. cap. 22. n. 42. p. 113
Iudicium sortis sequi debemus in omnibus casibus, in quibus, de iure permissum est, ibid. n. 43.
Iudicium sortis admissum, quando vertitur dubium in iure, secus in facto, ibid. n. 44.
Iudicia humana non iudicant de occultis, libro 3. capite 19. numero 46. pag. 450.
Iuliani Apostatæ morte maria egressa apud Epidauritanos & Alexādrinos, libro 1. capite 6. numero 35. pag. 33.
Iunonis Monetæ simulachrum qua arte loquutum, libro 2. capite 25. num. 20 pag. 232.
Iurisconsulti nullam iuris condendi potestatem habent, lib. 3. capite 9. nu. 56 pag. 399.
Iurisdictio Spiritualis solo petro data secundum hæreticos, lib. 4. cap. 1. n. 10. pag. 493.
Iurisdictio spiritualis versatur circa peccatorum absolutionem, lib. 4. c. 1. n. 13 pag. 493.
Iurisdictio temporalis redditur in invitum. libr. 4. capit. 1. numer. 16. pag. 493
Iurisdictio spiritualis Ecclesiæ necessaria. lib. 4. c. 1. num. 7. pag. 492
Iurisdictio spiritualis, & temporalis, post adventum Christi distinctæ. libr. 3. capit. 9. numer. 7. pag. 394
Iurisdictione concessa omnia illi videntur concessisse sine quibus exequi non potest. lib. 4. cap. 1. nu. 26. pag. 494
Iuspatronatus non confiscatur. lib. 3. c. 11. num. 23. p. 407
Ius publicum non derogat privatorum pactionibus. libr. 3. cap. 16. num. 5. pag. 423
Ipso iure, operatur, ut fiscus petere possit, non ut reus teneatur offerre. li. 4. c. 4. num. 7. pag. 500
Ipso iure. nullum aliud dominium transfert in fiscum quam civile. ibid. numer. 8.
Ipso iure, habet necesse partis postulationem. ib. n. 9.
Ipso iure, perinde valet ac si dicat per ipsum ius. ib. n. 10.
Ipso iure, bona declarata requirit accusationem & sententiam servato ordine. ib. n. 11.
Iurisperiti munus in divinarum & humanarum cognitione versatur. l. 1. c. 1 n. 10. pag. 3
Iura iuribus concordanda, ut evitetur legum correctio. lib. 3. c. 30. n. 69. pag. 486
Iure humano, quæ pœna sit necromanticis. libr. 1. cap. 16. num. 47. pag. 93
Iure regio mortis pœna est in Necromanticos. ib. n. 48.
Iustificationem ex sola fide hæretici tumultuant. l. 4. c. 1. n. 6. p. 496

Iustitia divina punit peccatores in his in quibus peccarunt. lib. 1.c.6.nu.38. pag.33

Iustos non minus quam peccatores vocavit Deus. libr.4. cap.2. numer.14. pag.496

Iustos aliter vocat Deus, aliter peccatores. lib.4.c.2.numer.16. p.497

K

Kalendarum observatio & cultus ad vanitatem pertinet. lib.1.c.27.n.15. pag.138

Kalendarum festivitas quando ad idololatriam spectet. ibid. num.10.

Kalendis ludos publicos, scenas, salutationes, & bona verba. lib.1. cap.21. num.12. pag.105

Kalendarum festivitas ex Auspicio celebris. lib.1. c.21.n.10. p.106

Καπνομαντεια fumi observatrix fuit. lib.1. cap.18.n.26. pag. 97

Κορυβαντιασμος sensui tollit sensum, auribus indit vitium. lib.2. cap. 15. num.12. pag.204

Κριθομαντεια ab eduliis variis desumpta. lib.1. cap.18.num.37. p.98

Kunigunda candenti ferro pedibus nudis se purgavit. lib.1. c.23. num.32. pag.118

L

Labiorum signa. lib.1. cap.9.nu.36. pag.61.

Lac ex sanguine generatur. lib.2.cap.46 num.1. pag.318

Lac exsiccatur tam intrinsecis, quam extrinsecis causis. ibid.num.2.

Lachryma signa solent esse contritionis lib.4.cap.3.num.7. pag.498

Ladislaus Neopolitanorum Rex napellello occisus. lib.2. cap.1.numer.23. pag.156

Læsa Maiestatis crimen non occupat bona restitutioni subjecta. lib.3.c.11. num.17. pag.406

Laicus factus clericus post commissum crimen, apud laicum, quoad bona respondere tenetur. lib.3. cap.9.n.29. pag.396

Laicus assumit cognitionem utrum captus sit suæ iurisdictionis. lib.3. c.27. num.21. pag.469

Laici non admittuntur ad minores ordines qui iudicij sæcularis fraude veniunt. libr.3. capit.9. numer. 46. pag.398

Laici præsumuntur omnes quando de contrario non constat. lib.3. cap.27 num.19. pag.469

Laicus pro prima vice excommunicatur pro sortilegio. lib. 3. cap.14.n.4. pag.420

Laicus potest in casu necessitatis à peccatis audire secundum alios. lib.4. cap.5. num.3. p.506

Laicus licet possit audire peccata, non tamen absolvere, quia pertinet ad clavium potestatem. ibid.num.4.

Lamia quare dicantur Larvæ & Lemures lib.2.c.38. n.6. pag. 291

Lamiæ unde nomen sortiantur. lib.2. cap.38.num.1. pag.291

Lamiæ fera muliebri facie homines allicit, & captos devorat. ibid.num.2.

Lamiæ solent mammis puerorum singultus comprimere, dum eos rapiunt. ibid.num.3.

Lamiæ Styges appellantur ab strige avicula quæ rapuit pueros. ibid.nu.4.

Lamias eo, quod de nocte cum dæmone grassentur Hebræi dicunt Lilith. lib.2.c.38.n.26. p.23

Brujas, quare appellantur Lamiæ. ibid. num.35.

Lamiæ in desertis solent habitare. lib.2. cap.38.num. 33. pag.292

Lamiæ ipsæ, tam in equuleis, quam spontanea confessione translationes veras esse fatentur. lib.2.c.36.nu.37 pag.230

Lapides pluisse, pisces, carnes, lac, frumentum, & hordeum. lib. 1.c.6. num.30. pag.32

Lapides varios ab stellarum radiis moveri. lib.1. cap.13. num.41. pag.85

Lapides solùm animâ vegetativâ sunt præditi. ibid.num.42.

Lapidum quædam natura intrinseca. ibid. num.43

Asbestus lapis, qui semel accensus nunquam absumitur. lib.2. cap.16. num.17. pag.155

Lapsis ante baptismum subvenitur regeneratione baptismali. lib. 4. cap.2. num.2. pag.495

Lares & Genij gaudent hominibus terrorem incutere. lib.2.c.38. num.40. pag. 294

Larvæ, seu Lemures vulgò Trasgos, sive duendes lib.2.cap.29.n.17. p.249

Larvæ tumultus domibus solent excitare.ibid.n.18.

Lascivia irritamenta vitare ad huiusmodi maleficium conducunt. lib.2.c.47. num.46. pag.324

Laurentius Valla de divinatione naturali reprehensus.lib. 1. cap.11. num.46. pag.71

Laurus bitumine, & oleo tingebatur ad divinationem. l.1. c.14. n.18. p.121

Legitimus partus est in quocunque tempore nascatur dum vivat horas 24.lib.2.c.43.num.31. p.313

Lemnij homines sine capite & vultu omnes eius partes in pectore habent lib.2.c.33.num.3. pag.264

Lestrigones dicuntur lamiæ ab esu carnis lib.2.c.38.n.13.pag.292. Indi ad Isthmum habitantes ab esu carnis dicti Lestrigones. ibid.num.14.

Lex vbi non præsumit, nec iudex debet præsumere. lib.3. cap.19.num.40. pag.450

Lege 4.tit.17.lib.4.Recopil. non censetur sublatus recursus ad Principem. lib.3.cap.30.num.66. pag.487

L. nemo C. de paganis, de ariolatione explicata. lib.1.c.1. nu.10. p. 94

Lege Gottorum ad successores Regum regnum delatum. lib.3.cap.3.num.43. pag.366

Legis odium non idem est in filiis natis quam nascituris. lib.3.cap.11.num.34 pag.48

Lex 2.tit.14. lib.4.Recopil. de manifestè illustrata. lib.3. cap.30. num. 39. pag. 483

Lex 3.tit.14. lib.4. Recopil. de gravato l.3. c.30.num.40. pag.483

Quibus lex non loquitur de illis non potest intelligi. lib.3.cap.30.num. 66. pag.486

Lex generalis non comprehendit casus qui habent specialem provisionem. lib.3. cap.30. num.73. p.486

Leges de casu dubio, non de indubitato ferri debent.lib.1. cap.1.6. num.6. pag.89

Lex 4. tit.17. lib.4.Recopil. intelligentes de manifestè gravato iniuriam faciunt Principi. lib.3. cap.30. num.38. pag.485

Legis veteris moralia observantur ad decisiones causarum.lib.3.cap.13.n.2. pag.417

Leges non intelliguntur in casu de quo legislator interrogatus non esset statutus. lib.3. c.30. num.31. pag.482.

Lex si voluisset aliquid statuere, facile expressisset. lib.3.c.30. num.74. p.486

Lex iusta quatenus, dicatur obligare in conscientia.lib.4 cap.4.numer .13. pag.506

Lex vlt. tit.3. & lex fin.tit.9.lib. 2. Ordinamenti de obligatione restitutionis in conscientia explicantur. ibid. num.14.

Leges non sunt vinculum iniquitatis lib.3.cap.30.num.33. pag.483

Legi non est obediendum contra præceptum Dei. lib.3.c.30.n.34. p.483

Lex 4. tit.17.lib.4. Recop. non loquitur

tur in manifesto gravato lib. 3. c. 30. num. 8. p. 480
Lex duodecim Tabularum de fructus pellectione explicata. li. 2. c. 13. n. 22. pag. 197
Legis Regiæ origo. lib. 3. c. 3. num. 18. pag. 364
Legislatoris mens aliquando alia quam littera demonstrat. lib. 3. c. 30. nu. 30. pag. 480
Leges novæ intelligi debent, ut minus ius commune lædant. lib. 3. c. 30. n. 70. pag. 486
Leges civiles puniunt homines in his quibus peccant. lib. 1. cap. 6. num. 39. pag. 33
Leges Partitarum, quæ divinationem permittunt sunt correctæ. lib. 1. c. 30. num. 11. p. 150
Vniversi leges refringere non datur, nisi cui fixit. libr. 2. cap. 11. num. 5. pag. 189
Leges Regni correctæ in mortem sibi consciscentes. lib. 3. cap. 31. num. 28. pag. 490
Legislator non præsumitur se incontinenti corrigere. lib. 3. c. 30. num. 16. pag. 481
Leges Regni de tempestatis excitatione exornatæ. ib. n. 10.
L. Annæus Seneca de tempestatis excitatione relatus, & explicatus, ibid. nu. 11. & n. 12.
Lex quæ hæreticorum bona applicat fisco nullum in specie condemnat. l. 4. c. 4. n. 19. p. 507
Leges non dedignantur sacros Canones imitari. libr. 3. cap. 5. numer. 20. pag. 379
Legis generali prohibitione non intelligitur comprehensa nullitas ex capite alterius statuti seu rescripti insurgens. libr. 3. c. 30. num. 42. pag. 483
Leges regni quâ adversus sententias de Revista nullam exceptionem allegare prohibuerunt. lib. 3. c. 30. nu. 1. pag. 479
Lex 4. titul. 77. lib. 1. Recop. adducitur. lib. 3. c. 30. n. 2. p. 479
Legis difficultas non legisletoris culpam sed inscitiæ non sequentium tribuenda, est. lib. 3. cap. 30. numer. 3. pag. 480
Leges præsumunt pro re iudicata. lib. 3. c. 30. nu. 4. pag. 480
Libertas Lutheri magis servitus censetur. lib. 3. c. 1. n. 25. pag. 352
Liberum arbitrium Deus hominibus relinquit. lib. 2. c. 47. n. 17. p. 321
Liberum arbitrium neque Deus, neque Angelus cogunt. ib. n. 18.
Librarij dictante alio voces excipiebant, multa ex similitudine litterarum corruperunt. lib. 6. c. 3. num. 14. pag. 279
Libri plumbei effossi in monte Illipulitano laudati. lib. 1. c. 12. numer. 29. pag. 79
Liber fundamenti Ecclesiæ probat dæmones esse spirituales. libr. 2. c. 23. num. 15. pag. 244
Liber plumbeus, qui adhuc non legitur, in aliud tempus reservatus. lib. 1. c. 12. num. 24. p. 79
Libri Magorum, laminæ barbaris litteris inscriptæ, vel quid tale indicium faciunt. libr. 3. cap. 17. nu. 39. pag. 436
Libri Magorum ut eorum authores sunt vitandi. libr. 3. cap. 15. num. 1. p. 422. Et multa de eisdem libris per totum caput.
Libri Magorum prohibiti tertiæ classis. lib. 2. c. 3. n. 33. p. 170
Libri Magorum prohibiti quartæ classis. ib. n. 34.
Libri Magorum prohibiti quintæ classis. ib. nu. 35
Libri Magorum prohibiti sextæ classis. ibid. nu. 36.
Libros Almutem, & de morbo-

rum curatione, & alium inscriptum librum Claviculæ Salomonis, Arabes Hispaniæ reliquerunt. ibid. numer. 37.

Licentia deteriores sumus. li.3.c.1 n.27. pag.351

Cui plus licet non debet quod minus est non licere. libr.4. c.5. nu.22. pag.508

Ligaminis maleficium quomodo fit.l. 2. c.43.n.7. & seqq. pag.307

Ligatura, & remedia medicorum, quæ damnatæ. libr.2.c.9. numer.34. pag.182

Ligna quæ igne non consumuntur, & quæ aqua non putrescunt. lib.2.ca.2. num.29. pag.156

Ligna putrida nocte lucent. ibid. numer.30.

Linea manus de quibus iudicium quinque sunt. libr.1. cap.10. numer. 11. pag.64

Lineæ vitæ, seu cordis, generalis, & naturalis, quæ sunt. ib. n.12.

Lineæ hepatis, & capitis, quæ dicantur. lib.1.c.10.n.13. pag. 65

Linea cordis benè profunda, & non intermissa, & benè colorata, quæ significet. libr.1. cap. 10. numer. 15. pag.65

Linea cordis angusta, continuè, & benè colorata, quæ importet. ibid. numer.16.

Linearum omnium generale iudicium. ibi. num. 17.

Linea genitalis quibus prædita, ut virtutem ad generationem indicet. ib. numer.18.

Linea naturalis, quæ habere debeat, ut bonum ingenium ostendat, ac liberale. ib. n.19.

Linea hepatis quibus qualitatibus prædita, ut virtutem stomachi, audaciam, & lætitiam ostendat. ibid. num.20.

Lineæ hepatis alia indicia. ib. num. 21.

Lineæ hepatis quæ malam complexionem indicent. ib. n.22.

Linea capitis quibus præfinita qualitatibus, ut bonitatem complexionis significet. ib. n.23.

Lingua donum Spiritus sancti est, ideò quibus velit adimit, lib.2.c.33. n.32. pag.266

Linguis novis loqui, signum prophetiæ. lib.1.c.12.n.25. p.79

Linguâ futurâ loqui, donum Spiritus sancti. ib.n.26.

Hebræa lingua prima omnium fuit. l.1. c.13.n.5. pag.81

Inanimata ex lingua Hebræa nominata permoveri. lib.1. cap.13. numer.2. pag.82

Hebræa lingua post captivitatem amissa. lib.1.c.13.n.10. pag 82

Loci naturâ possunt corpora incorrupta asservari. libr. 2. cap. 24. numer. 4. pag.228

Martialis locus de aquæ potatione à nullo explicatus. lib. 1.c.23. num.51. pag.119

De loco ad locum transferre dæmoni non denegatur. lib.2. cap.10.num.4. pag. 185

Locutio fiebat ex voce formata in aëre. lib.1.c.1.n.32. p.5

Locutio cum extasi, sivè raptu adiuncta. ibid.

Loqui non posse ex dæmonis pacto quonam fiat. lib.2. cap.23. numer.8. pag.226

Lotheria contractus, Hispane, de la Rifa qua de causa permittatur. lib.1.cap.22. numer.60. pag.114

Lucanus de coactione dæmonis explicatus. lib.2.c.6.n.33. p.174

Lucanus de necromantia explicatus. l.1. cap.10.numer.36. pag.92

Lucifuga appellantur Lamiæ quod de nocte robur habeant, & mane evanescant. lib.2.c.38.num.27. pag.293

Lucifugum dæmonum genus limitiosum

ssim, & inquietum est. lib.2. cap.29. num.39. pag.260
Ludus pastorum, qua de causa prohibitus. lib.1.c.22.n.35. p. 112
D.Ludovicus de Gongora laudatus. li.1. cap.7. num.10. pag.36
Lumbrici tam intestinis, quam ventre generantur. lib.2.c.35.n.12. p.275
Lunares qui sint. lib.1.cap.9. num.26. pag.59.
Lustrationem ignis ob filiorum bonum omen. lib.1. cap.18. num.23. pag.97
Lusus turpis reputatur pro adulterio. lib.2.cap.47.num.47. pag.324
Lutherus de mundi explicatione rejectus lib.2.cap.17. num.7. p.196
Lutherus de potentia dæmonis relatus. lib.2.c.13. n.11. p.195
Lux divina alterius ordinis, quam naturalis. lib.2.c.41.n.18. p.305
Lycantropia, quæ sit. lib.2.cap.27.n.23. pag.209
Lycantropia oppressi à dæmone, se lupos arbitrabantur. l.2. cap.17.nu.21. pag.209
Lymphati unde dicantur. lib.1. cap.11. num.91. pag.71
Lynceos, quos dicimus Zahories, probant non Poëtæ modo, sed Philosophi. lib.2.cap.49. num.15. p.328

M

Macarij iussu occisi corpus de suo interfectore, respondit lib.2.c.24.n.9. pag.228
Magdalena de la Cruz quibus præstigiis commendata.lib.2.c.24. p.187
Magdalena de la Cruz sanctitatis prætextu multos fefellit.lib.1. cap. 29. num.7. pag.146
Magia secunda tribuitur diabolo. lib.2. cap. 5. num.21. p.169
Magia secunda incantationibus scatet ibid.num.23.
Magia specialis dicitur Magia secunda. ibid. num.24.
Cham fuit causa ne Magia diluvio periisset. ibid.num.25.
Magiam specialem in duas partes distinguit Archimagus. ibid. numer.26.
Magiæ crimen hæreticale comprehenditur excommunicatione contra hæreticos promulgata. lib.3. cap.10. num.3. p.402
Magiæ crimina negare verè peracta nihil aliud quam insanire. lib.3.cap.13. pag.418
Magiæ crimina non pro illusionibus tantum, sed pro veris, & nefariis excessibus puniuntur. ib. n.14.
Magiæ crimine intervenit idololatria, apostasia, hæresis, sacrilegium, blasphemia, &c. l.4.c.3.n.5. p.498
Magiæ criminis immanitas. l.3.c.6.n.1. pag.381
Magiæ dediti pejores sunt ad alias sectas degenerantibus, ipsis etiam Mahumetanis. lib.3. cap.6. num.34. pag.383
Magia dæmoniaca ex prima irrepsit.l.2. c.5.n.14. p.168
Magia dæmoniaca ex filiis Caim originem trahit. ib. n.15.
Magiæ duæ species altera Deo, altera diabolo tribuitur. lib.2.c.5. num. 28. pag.169
Magia in bonam, & malam secatur. l.2. c.5.n.29. pag.170
Magiæ divisio dedit occasionem Manichæis duos Deos arbitrare. ibid. numer.30.
Lib. Magorum prohibiti primæ classis. ib. num.31.
Libri Magorum prohibiti secundæ classis. ib. n.32.
Magiæ crimen omnibus hæreticorum pœnis punitur. lib.3. cap. 10. num.1. pag.401
Magiæ dæmoniacæ effectus Deo tribuere, error. libr.2. cap. 5. numer.5. pag.167

Magiam dæmoniacam pendere ex gratia gratis data, error. ibid. num.6.
Magiæ crimina dum sapiunt hæresim specialiter ad Inquisitores sunt demandata. lib.3. cap.9. n.11.p.395
Magia hæreticalis pro vera hæresi reputatur. lib.3.cap.11.num.4. pag.405
Artificiosa magia dividitur in Mathematicam, & præstigiatoriam. lib.2. cap.2.n.1. p.159
Magia cum cæteris scientiis, Adamo elargita. lib.2.c.1.n.6. p.155
Magiæ definitio ex Psello. ibid. num.7.
Magia ex occultis naturæ ibid.num.8.
Magia dæmoniaca naturali, & artificiosa occultatur. lib.2. cap.5.num.1. pag.167
Magia dæmoniaca negatur à multis.ib. num.2.
Magiam dæmoniacam esse probatur.ib. num.3.
Magiæ dæmoniacæ opiniones refutantur. ibid.num.7.
Magiæ instrumenta parata indicium grave faciunt. lib.3.c.17.n.38. p.436
Magiæ crimina trifariæ sunt naturæ.lib. 3.c.7.n.1. p.385
Magiæ crimina non expectata incorrigibilitate morte multantur.lib.3.c.13 num.36. pag.420
Magiæ hereticalis cognitio ad Episcopos fuit principio delata. lib.3.cap.9. num.8. p.390
Magia hæreticalis non præscribitur viginti annis. lib.3.cap.9.n.17. p.395
Magiæ crimina omnia morte multantur lib.3.c.12.n.3. p.417
Magiæ sectatores non viles modo, sed Principes fuere. lib.2.cap.15. nu.38. pag.170
Magicarum ritus signa sunt ad invocationem. lib.2.c.8. n.3. p.177
Magiæ qui fuerint peritissimi. lib.2.c.1. num.53. p.158
Magistratus omnes ex Rege derivantur. lib.3.c.3.n.45. pag.366
Magistratus populi Romani. lib.3.c.3. num.20. pag.364
Magistri, & duces erroris gravius puniuntur.lib.3.c.23.n.2. pag.458
Magnes ferro attracto alium attrahendi communicat potestatem. lib.2.c.1. num.12. pag.155
Magnetis vis cœlestis, & cum Aquilone sympathia. ibid.num.13.
Magus hæreticalis est bonorum suorum dominio ipso iure privatus. lib.4 c.4. num.1. pag.501
Magus hæreticalis tenetur bona sua offerre fisco secundum aliquos.ib.nu.2.
Magus hæreticalis non tenetur bona sua offerre fisco ex authoris sententia. ibid.num.3.
Magicis artibus pios Ecclesiæ ritus, multi hæretici authores tribuerunt quos & eorum insaniam vide l. 2. c. 49.à n.58.ad 70. p.332.& 333
Magi, qui se Deos, & Prophetas appellarunt. lib. 1.c.29.n.16. pag.147
Magi qui damna intulerint non possunt absolvi nisi resarciant. lib.4.c.3.n.18. pag.500
Magus cui bona confiscantur quid facere teneatur in restitutione.lib.4.c.3. num.19. p.500
Magus tenetur ad restitutionem damni illati ex maleficio. lib. 4.cap. 3. num.20. pag.500
Magus non satisfacit mortis pœna damnis privatis & obligatio migrat ad quoscumque bonorum possessores. lib.4.cap.3.num.21. pag.500
Magi carmine solo quare multa operentur, ib. n. 13.
Magi minutum pulverem spargendo mala patrant. ib. n.14.
Magus potentiam ex pacto habet. lib.2. c.13.n.17. p.197
Magus de hæresi mentali prius absolvendus. libr. 4. cap. 5. numer. 5. pag.506
Magus tenetur ad resarcionem damni in

in foro fori & poli. lib. 4. c. 3. nu. 23. pag. 500
Magi hæreticales, & eorum filij ad officia publica non admittuntur. libr. 3. c. 12. n. 19. pag 412
Magi ad sua crimina utuntur maleficio somnifico. lib. 2. cap. 22. numer. 10. pag. 224
Magi sæpenumero efficiunt multa, quæ non fierent si diabolus artificiosa applicatione non iuvaret. lib. 2. cap. 10. num. 13. pag. 185
Magus repræsentat hortum arboribus, herbis, floribus subito enatis. l. 2. c. 26. num. 26. p. 187
Magus vitiata ante omnium oculos reparat. ib. n. 27.
Magus non tenetur ante condemnationem bona offerre fisco. l. 4. c. 4. nu. 15. pag. 507
Magi fatentes se à dæmone delatos non pro illusionibus, sed pro veris, & nefariis excessibus puniendi sunt. lib. 2. c. 36. n. 39. p. 281
Magi qui hæreticalia non conficiunt, non sunt excommunicati, sed veniunt excommunicandi. lib. 3. c. 10. num. 10. pag. 402
Magi possunt, quod dæmon potest. li. 2. cap. 10. num. 1. p. 188
Magi hæreticales in mortis articulo absolvi possunt à quocumque præsbytero. l. 3. c. 10. numer. 16. p. 403
Magi possunt alienos fructus, & pecora pellicere. lib. 2. cap. 13. nu. 20. p. 197
Magi ut hæretici puniuntur. lib. 3. c. 6. num. 11. p. 331
Magorum serpentes veros fuisse, libr. 2. cap. 10. num. 19. p. 198
Magus compelli potest, ut signa maleficij tollat. lib. 2. cap. 52. numer. 53. pag. 344
Magi Pharaonis ex limo, & virgis serpentes, & ranas produxerunt. libr. 2. c. 35. n. 23. pag. 276
Magi iactantia de orbis revolutione. lib. 2. c. 32. n. 5. p. 191
Magis hæreticalibus pœnitentibus bona solent restitui. lib. 3. c. 12. num. 33. pag. 414
Magi Pharaonis virgas converterunt in serpentes. lib. 2. c. 10. numer. 21. pag. 186
Magus minis terret, cum Diabolus non vult adesse. lib. 2. c. 8. num. 11. pag. 178
Magos consulens, occultans, munera mittens suspectum reddit. l. 3. c. 17. n. 40. pag. 436
Magi seductores aliorum, quid facere debeant ad hoc, ut absolvantur. lib. 4. c. 3. n. 16. p. 499
Magi quando fatentur esse maleficium impendens non debent absolvi donec destruant. lib. 4. c. 3. numer. 17. pag. 499
Magorum effectus alij naturales, alij præstigiosi. lib. 2. cap. 10. numer. 1. pag. 184
Magorum signa apparentia. l. 2. c. 10. n. 2. pag. 185
Magus de hæresi suspectus, potest à iudice loci, in quo reperitur, puniri. lib. 3. c. 9. n. 15. p. 395
Magus hæreticalis suspectus cogitur crimen abiurare. lib. 3. c. 21. numer. 1. pag. 454
Magi, qui errorem non fovent in mente quantumvis horrenda crimina perpetraverint absolvuntur, ut cæteri peccatores. lib. 4. cap. 5. numer. 8. pag. 506
Magus in foro exteriori ex malis factis malam intentionem ostendit, & quae. ib. n. 9.
Magus in foro animæ (quia de conscientia tantum quæritur) eius dicto solo statur. ibid. numer. 10 pag. 507
Magus ad hoc, ut absolvatur inspici debet an in aliam incurrerit censuram. ib. num. 11.

Magus ex maleficio illato clerico vel religiosæ personæ incurrit in excommunicationem violentæ manus. ib. n.12.
Magi hæreticales infames sunt ipso iure. l.3.c.22.n.1. p.411
Magi carminibus belluam prosternunt ex pacto. libr.2.c.49. num.24. pag.329
Magi utuntur rebus venenosis, quibus morbi inferri valent. libr. 2. cap. 40. num.12. p 301
Magos, qui Christum adorarunt, fuisse Astrologos, error. libr. 1. cap. 8. num.11. p. 42
Mahumetanorum secta in quibus potissimùm consistat. libr.3.cap.6.n.40. pag.383
Mahumetanorum gravissimum crimen quodnam erat. libr.3. cap.6. nu. 34. p. 383
Maioratus clausula, ut ante commissum crimen ad successorem transferatur impedit Fisci ingressum. libr. 3. c. 11. num.19. p.406
Maleficiati quando non iuvant naturalia remedia recurrendum est ad divina. libr. 2. capit. 42. numer. 32. pag.309
Maleficium taciturnitatis, quibus in partibus abscondatur. lib. 2. cap. 23. num.1. p.225
Maleficij taciturnitatis causa, ibidem numer.2. & 3.
Maleficium ligaminis quodnam sit. li.2. c.42.n.1. p.306
Maleficia ad bonum finem detestantur. li.2.c.50.n.13. p.335
Maleficia salutem conferre nequeunt. ib. n.14.
Maleficia amatoria altero maleficio esse tollenda. libr. 2. cap.47. nu. 42. pag.323
Maleficium taciturnitatis totum expectatur à dæmone.l.2.c.23.n.22.p.227
Maleficia (quæ non proveniunt à causa naturali) medicina iuvari non possunt. lib.2.c.40.n.19. pag.302
Maleficij amatorij pœna atque prohibitio. lib.2.c.47.n.60. p.324
Maleficium odij quare à dæmone causetur. lib.2.c.48.n.1. p.325
Maleficij duplex genus. lib.2.c.39.n.5. pag.296
Maleficium per introsumptionem datur per cibum, vel potum. ibid. numer.6.
Maleficium aliud in tempus, aliud in perpetuum. libr.2. cap.42. n.21. pag.308
Maleficiorum, sortilegiorum & aliorum huiusmodi criminum, hæreticæ pravitatis inquisitoribus competit cognitio ex Bulla sixti V. edita anno 1586. vide in appendice. libr.3. c.9. pag.400
Maleficio parato licet petere, ut maleficium tollat maleficio. l.2.c.50.n.22. pag.336
Maleficus, haud dubiè potest induci, ut per modum licitum tollat maleficium. ib. n.23.
Maleficium ligaminis quibus signis dignoscatur. libr.2. cap.42. numer.24. pag.308
Maleficium somnificum dupliciter patratur. l.2.c.22.n.17. p.224
Maleficia curantur rebus naturalibus quando ad ea inferenda Magus naturalibus usus est. lib.2. c.52. nu.27. p. 342
Maleficorum operationes variæ pro ut varia dæmonum concurrentium natura. l.2.c.29.n.2. p.248
Maleficium abortus fit malo carmine, vel serpentis defossione. l.2.c.43.n.3. pag.310.
Maleficium abortus fit tactu, aut afflatu. ib. n.4.
Maleficium abortus quando capite punitur. ib. n.5.
Maleficium abortus quando punitur

extraordi

extraordinario, ibid. n. 6.
Maleficium abortus secundum criminis naturam, lib. 2. capite 43. numero 7. pag. 311.
Maleficio plus est occidere hominem, quam gladio, lib. 2. capite 39. num. 32 pag. 296.
Maleficia in homines, & fortunas immitti probatur ex Patribus, lib. 2. c. 40 num. 4. p. 301
Maleficium respectiuum, quod fit, lib. 2. cap. 43. n. 28. p. 308
Maleficiis adiunguntur, quæ vult Magus in corpus maleficiati vrgere, lib. 2. cap. 40. n. 25. p. 303
Maleficium per applicationem exteriorem fit quandoque per halitum, lib. 2. cap. 39. num. 10. p. 206
Maleficia coniuncta hæresi nullo tempore præscribuntur, lib. 3. cap. 9. n. 19 pag. 395.
Maleficij curatio ex causa naturali, lib. 2. cap. 51. n. 1. p. 337
Maleficium ad bonum finem Catholici licitum arbitrantur, lib. 2. cap. 50. n. 6. pag. 334.
Maleficij vox non solum ad veneficos restringitur, sed ad omne Malefici genus, lib. 3. c. 13. n. 4. p. 417
Maleficium taciturnitatis, ex corde infantis confectum, lib. 2. cap. 23. n. 17. pag. 226.
Malefici solent alios devovere, ac dæmoni mancipare, lib. 2. cap. 47. num. 3 pag. 320.
Malefici morte damnantur iure divino, lib. 3. cap. 13. num. 1. p. 417
Malefici solent cum dæmone pacisci, vt quos livide, vel iracunde aspexerint, iis dæmon perniciem ingerat, lib. 2. cap. 37. n. 48. p. 288
Maleficos, & sagas cum dæmone coire probarunt plures. lib. 2. cap. 30. num. 3 pag 253.
Malum non licet facere, vt inde sequatur bonum, lib. 2. cap. 50. numero 11. pag. 335
Malum nullum ab Astris nobis accidit, lib. 1. cap. 3. n. 49. p. 19
Multa sunt per quæ Deus denunciat futura mala, lib. 2. cap. 29. numero 22. pag. 249
Manes dæmonum genus, qui mortuorum animas ementitur, lib. 2. cap. 29. num 29. p. 249
Manes, Larvas, & Lemures animas esse, lib. 2 c. 27. n. 16. p. 238
Manes mortuorum animæ sunt, quorum exitus incertus, lib. 1. cap. 16. num. 21. pag. 90.
Manes dæmones sunt, qui mortuorum animas ementiebantur, ibid. n. 22.
Manes, dæmones sunt, qui mortuorum animas ementiuntur, ibid. nu. 25.
Mangania quid sit, lib. 1. cap. 24. num. 1. pag. 120.
L. 2. tit. 23. part. 7. l. 6. Recop. de variis Manganiæ speciebus explicata, ibidem num. 2.
Mania inter quos morbos annumeretur, lib. 2. c. 14. n. 24. p. 209
Maniaci varia sibi persuadent, ibidem num. 25. & 26.
Manifestatio, & veritas in Rationali, lib. 1. c. 1. n. 2. p. 14
Manifestè gravatus auditur contra quascumque sententias, etiam de Revista, libro 3. capite 30. num. 41. pag. 483.
Manna pluit & coturnices Israëlitis, lib. 1. c. 6. n. 31. p. 32
Manus Domini non est abbrevianda, lib. 1. cap. 27. n. 73. p. 148
Manuum ablutio ad maleficia impedienda superstitiosum, lib. 2. c. 52. num. 37. pag. 343.
Manibus, vel pedibus mortuorum accensis maleficium somnificum patrari solet. libro 2. capite 22. numero 12. pag. 224.
Manibus sanguis offerebatur fervens, lib. 1. c. 16. n. 24. p. 90
Manus signa, lib. 1. c. 9. n. 39. p. 61

Mares ex fœminis fieri frequentior est, quam è contra, lib. 2. cap. 17. num. 15. pag. 212.
Mares non sexum, sed mores mutant, lib. 2. c. 17. n. 27. p. 213
Mappam laceratam ante omnium oculos redintegravit saga. lib. 2. cap. 10. num. 38. p. 188
Maria fervent ignibus in alicuius criminis detestationem. l. 1. c. 6. num. 40. pag. 33
Mari constituit Deus terminum. l. 1. c. 6. num. 33. pag. 32
Maris egressus divinam iram ostendunt. ib. n. 34.
B. Maria ad Herebum Cæsar Augustæ Divo Iacobo apparuit. l. 1. c. 27. n. 41. pag. 240
Marina in Achaja maris habitu monasticam vitam peregit. l. 2. c. 17. n. 28. pag. 214
Martiales qui sint. libr. 1. c. 9. nu. 24. pag. 59
Masculum, & fœminam creavit eos in Genesi, quonam pacto intelligatur. l. 2. c. 17. n. 22. p. 213
Mathematica Artificiosa, quæ sit. l. 2. c. 9. num. 2. p. 160
Matrimonium an de facto contractum sit non prohibetur sæculari indagare. l. 3. c. 27. n. 13. p. 468
Matrimonia sorte celebrata. lib. 2. c. 22. num. 62. p. 114
Mechasephim vox apud Hebræos quid significet. lib. 3. c. 13. n. 5. p. 417
Medea, & Circes ad neces naturalibus venenis utebantur. lib. 2. c. 40. n. 15. p. 302
Medicamenta venena sunt. lib. 3. c. 17. num. 37. p. 436
Medica artis laudes remissivè. l. 2. c. 43. num. 38. pag. 314
Medicina corporis & animæ æque necessaria probatur. lib. 4. c. 2. num. 1. pag. 495
Medicus debet considerare causas omnes tam naturales, quam non naturales, qua pulsum alterare solent, ut certum habeat præsagium. lib. 1. c. 3. n. 35. p. 16
Medici malè Lunæ & syderibus imputant sinistros morborum eventus. l. 1. c. 8. n. 21. p. 43
Medici non possunt remedia præbere ad ementiendam virginitatem, lib. 2. c. 19. n. 13. pag. 22
Membranula non est virginibus nisi morbosis. lib. 2. c. 19. n. 9. p. 220
Memoriam diabolus modis contrariis potest debilitare. libr. 2. c. 14. num. 6. pag. 201
Memoria privatus est lapsus è sublimi. ibid. n. 6.
Memoriam diabolus iuvare potest artificio, & præceptis. lib. 2. c. 14. num. 2. pag. 201
Memoriæ damnatio datur in pœnam. lib. 3. c. 31. n. 26. p. 489
Mendacium est res plane mala, quæ licita fieri nequit. ib. n. 40.
Mentiri iudici non licet, contra Bodinum. l. 3. c. 18. n. 39. pag. 444
Mensa, & epulæ, & alia fœda sagarum. lib. 2. c. 7. n. 15. pag. 176
Mensis Decimus homini formationi datur in sacra Paremia. li. 2. c. 3. n. 34. pag. 303
Menstruata mulier solo visu specula maculat. lib. 2. cap. 37. numer. 39. pag. 287
Mercuriales, qui sint. lib. 1. c. 9. n. 27. pag. 59
Meretrices quare non pariant, lib. 2. c. 44. num. 17. pag. 38
Messala Corvinus orator memoria destitutus. lib. 2. c. 14. n. 7. p. 201
Messias in spirituali iurisdictione venturus fuit Evangelizatus. lib. 4. c. 7. num. 4. pag. 492
Metalla ex quibus principiis coalescat. lib. 2. c. 4. n. 7. p. 165
Meteorologica impressiones calidæ, & humidæ,

humidæ, resolvuntur in aquam. lib. 1. c. 5. nu. 1. pag. 24

Micemantia in terræmotu, quæ fuerit. l. 2. c. 12. n. 36. p. 194

Michoël Hieronymus de Torreblanca loqui, & dictare simul. l. 2. c. 14. n. 5. pag. 201

Milites, qui votivam deserunt disciplinam, morte puniuntur. li. 3. c. 6. n. 10. pag. 381

Milites in bello capta sorte dividere consueverunt. lib. 1. c. 22. n. 45. p. 113

Militum praxis quotidiana curationis obiicitur. lib. 2. c. 49. n. 34. p. 330

Minores 14. annorum sunt tantum terrendi, non torquendi. lib. 3. cap. 18. num. 16. pag. 442

Minorum ordinum vita debuit Ecclesia, aut schola emancipari, ut maioribus capaces fierent. libr. 3. c. 9. num. 44. pag. 397

Mirabolani vitam in longissimum conservant. lib. 2. c. 18. n. 9. pag. 217

Miraculum quare diabolus facere nequeat. lib. 2. c. 26. n. 9. pag. 234

Miranda respectu nostri diabolus præstat. ibid. num. 10.

Miracula edi ad confirmationem falsæ fidei reprobatur. l. 2. c. 49. n. 43. p. 330

Miraculum petere non necessarium est tentare Deum. lib. 1. c. 14. n. 9. pag. 86

Miracula ad divinæ gloriæ propagationem fiunt. lic. 2. c. 5. n. 8. p. 167

Dum nec miraculi, nec naturæ vires, nec artificij solertia intercedit, pactum intervenit. lib. 2. c. 9. n. 3. p. 180

Miracula non sunt signa veræ prophetiæ, sed fides. lib. 1. c. 29. n. 26. p. 147

Miraculum petere non necessarium, tentare Deum est. lib. 1. c. 23. num. 37. pag. 118

Missæ S. Amatoris damnantur. lib. 1. cap. 283. num. 11. pag. 42

Missæ vulgò trientanario revelado, & Missæ del Conde prohibentur. ib. n. 12.

Missæ de la Emperatriz, & Missæ del anima sola detestantur. ibid. num. 13.

Missæ quæ promittunt eventum sunt damnatæ. ibid. num. 14.

Missæ cum tot numero candelarum, aut alio præfinito ritu ab Ecclesia non recepto improbantur. lib. 1. cap. 28. num. 8. p. 141

Missæ vulgò de la luz, sunt superstitiosæ. lib. 1. c. 28. n. 9. p. 142

Missæ sacrificium contra dæmones, & maleficia validissimum remedium, l. 2. cap. 53. num. 11. p. 346

Missæ S. Amatoris, & similes quare damnatæ. lib. 2. c. 2. n. 16. p. 181

Mithridates viginti Gentium linguis loquutus. lib. 2. c. 14. n. 3. p. 201

Mola & libamenta sacrificiorum observata ad divinationem. l. 1. c. 18. nu. 38. pag. 98

Molaris centum nostrorum magnitudine, & alium pugno maiorem. lib. 2. cap. 31. num. 14. pag. 258

Chaldæi in honorem *Moloch*, & Belphegor filios sacrificabant. l. 1. c. 18. num. 18. pag. 97

Monialis Lusitana quibus fallaciis vtebatur. lib. 1. c. 27. n. 8. p. 146

Monitio quæ præcedere debet ad privandum vnicuique foro particulariter fieri debet. lib. 3. c. 9. n. 52. p. 398

Monoculos apud Æthyopas habitasse. lib. 2. c. 33. n. 12. pag. 265

Monomachia à mundi origine habet principium. lib. 1. c. 23. n. 3. p. 116

Monomachia in pretio habita apud omnes nationes. ibid. num. 4.

Monomachia apud Palestinos, & Italos in usu. ibid. num. 5.

Monomachia apud Longobardos usitata. ibid. num. 6.

Monomachia apud Gallos, & Hispanos recepta. ibid. num. 7.

Ritus Monomachiæ, sive duelli remissivè ibid. num. 8.

Monomachiæ usus repugnat iuri Canonico. ibid. num. 20.

Monomachiæ vsus repugnat iuri Civili. ibid.num.21.
Trident.Seff.25. de Reformat.cap.19.de Monomachia illustratus. ibid.nu.22.
Monomachiæ, sive duelli purgatio iure sublata. lib.1.c.28.n.17. p.117
Monomachia qua ratione sublata.ibid. num.18.
Monomachiæ usus repugnat iuri naturæ, & divino. ibid.num.19.
Monstra generantur quandoque ut peccata parentum manifestentur. ibid. num.22.
Monstra si rationis vestigia habent inter homines sunt annumeranda. lib.2. cap.33. num.33. p.266
Monstra reformatis membris in decorem resurrectura sunt in die iudicij. ibid.num.34.
Monstra veros homines esse Senatus censuit. ibid.num.35.
Monstra marina, quæ hominem in totum referunt homines sunt, ex natandi consuetudine mari degentes.lib. 2. c.34.num.12. pag.271
Monstra marina ad dæmonis delusiones aliquando referuntur.ibid. numer.13.
Monstra à Deo fiunt quasi in alicuius mali signum. lib.1. cap.4. numer.1. pag.21
Monstra ad Haruspices pagani deferebant. ibid.num.2.
Monstra divinam iram, & peccatorum punitionem præseferunt. ibid. nu.3.
Monstra marina quando apparent, mala indicant lib.1.c.4.nu.20. p.23
Monstra terrestria, & aërea, mali signa. ibid.num.21.
Monstruosus partus quis sit. lib.1.c.4. num.6. p.21
Monstruosi partus sceleris præsagium. lib.1.c.4.n.7. pag.22
Deus quia in natura est, monstra ex eius ira creduntur emissa. ibid.numer.8.
Monstra propriè, quæ dicantur. libr.1. cap.4. numer.5. pag.21
Monstrum marinum ante Gaditanam cladem visum.lib.1. cap.4. numer.8. pag.23
Monstra humanæ naturæ reperiri probantur. lib.2.cap.33.n.1. p.264
Montanus, Mahometh, Lutherus, & alij, falsi prophetæ. lib.1. cap.29. nu.24. pag.147
Montani veteres, Colophonij, Triphonij, Soractini, & Paredri libr.1. cap.11.num.29. pag.7
Montes igniti plures. lib.1. cap.6.nu.21. pag.31.
Montes naturaliter solent ardere, & non absumi. lib.2.cap.41. numer.20. pag.305.
Morbi ex maleficio illati diversos progressus sortiuntur, quam naturales lib.2.c.40.num.20. pag.302
Morbos à dæmone inferri non posse secundum aliquos. lib.2.cap.40.nu.1. pag.300.
Morbi à dæmone videntur illati, de quibus medici nil proferre valent. lib.2.c.9.n.45. p.183
In morbis acutis divinatio physica nihil certi habet, dum humor est in fluxu. ibid.num.22.
Morbi speciem detegunt signa pathognomica, & alia magnitudinem, & motum. ibid.num.23.
Difficiliores morbi ex peccatis oriri solent. lib.4.cap.1.num.8. p.493
In morbo consideratur species, magnitudo, & motus. In ægro, qualitas corporis, actiones, & excrementa. lib.1.cap.3. num.21. pag.11
Morbos à dæmone illatos fatentur Medici. lib.2.cap.40.num.7. p.30
Propria sunt cuiuslibet morbi symptomata quæ speciem eius detegunt, ex quatuor fontibus derivantia. libr.1. cap.3. num.19. pag.14
De natura morbi alia plurima spectanda sunt ad iudicium, & præsertim tempus. lib.1.c.3.n.47. p.18

Morbos incantationibus curari, lib. 2. cap.51.n.17. p.538
Imaginosi morbi duæ species, & primo de *freniti*, lib.2. cap.15. numero 11. pag.204.
Mors retardari potest natura, & arte, lib.2 c.18.n.24. p.218
Mortem oppetentes vi sibi illata non traduntur Ecclesiasticæ sepulturæ, lib. 3.cap.31.n.8. p.488
Mortem sibi consciscentes ante executionem sententiæ tanquam pertinaces iudicantur, lib.3.c.31.n.9. pag.488
Mors citius subeunda quam vita ligaturis redimenda, lib.2. cap.50. num.17. pag.355.
Mortem diabolus parat, lib.2.c.20.n.1. pag.221.
Mortem sibi consciscens quamvis delictum fateatur, & se pœnitere affirmet punitur, quia similis est Iudæ, lib.3.c.31.n.24. p.489
Mortem sibi consciscentes non amittunt bona, lib.3.c.31.n.25. p.489
Mortem sibi consciscentes peccant contra charitatem, lib.3.c.31.n.14. p.489
Mortem sibi consciscentes divinam vsurpantur iurisdictionem, lib.3.c.31. num.11. p.488
Mortem sibi consciscentes pœnitentiæ locum non relinquunt, lib.3.cap.31. num.18. p.489
Mortem sibi consciscentes rei debent in furcam agi, lib.3.capit.31.numero 19 pag.489.
Mortem sibi consciscentes peccant contra ipsam naturam, lib.3.c.31.n.13 pag.489.
Mortem sibi consciscere apud multos Philosophos laudabile, lib.3.cap.31. num.16. p.489
Mortua ex feretro virum alloquuta, lib. 2.cap.24.n.11. p.228
Mortui Dei privilegio aliquando resurgunt vt sua vivis tormenta manifestent, libro 2.capite 33. num.59. pag.295.
Motus abolitus apparet in Apoplexia, & Paralipsi, lib.1.capite 3.numer.30. pag.16.
Depravati motus symptoma est convulsio corporis vniversi, aut partium. lib.1.c.3.n.29. p.16
Per motum localem operatio dæmonis duplex, libro 2.capite 18. numero 6. pag.185.
Moyses ob quam causam datus est, lib.3. cap.6.n.57. p.383
Moyses Iudæos idololatras, Chore, Dathan, & Abiron schismaticos occidit, libro 3. capite 2. numero 18. pag.356.
Moyses, & Aaron virtute Dei operati, non arte Cabala, lib.1.cap.13.num.2. pag.82.
Moyse vivente omnes eius iudicio iudicabantur, lib.3.capite 4.numero 59. pag.376.
Mulier non concepit semine aliunde assumpto, libro 2.capite 30.num.36. pag.256
Mulierem in balneo concepisse, ex semine deciso, fabula est, ibidem num.37.
Mulier impraegnari nequit, nisi à viro cognoscatur, ibid.n.38.
Mulierem in patris lecto dormientem, ex eius pollutione concepisse, fabula est, ibid.n.39.
Mulier conversa in virum quare Pontificis dispensationem habuit, lib.2.c.17 num.9. pag.212
Mulierem non fuisse Pontificem probatur, libro 2. capite 17. numero 32. pag.214.
Mulier in actu concupiscentiæ deseruit viro in viliori officio quam potest præstare, libro 3.capite 11. num.52. pag.409.
Multi ex muliere, & incubo dæmone nati, libro 2. capite 30. numero 42. pag.256.
Mulierem fuisse Papam negatur, vt hæ-

 retica

retica sententia, lib. 2. cap. 17. num. 30 pag. 214.

Mulieres, quæ ad ingredientis passus per funiculos pavimento extensos insurgebant, libro 2 cap. 2. num. 22. pag. 162.

Mulieres sæpius se prosternentes non concipiunt, lib. 2. cap. 44. numero 16. pag. 316.

Mulieres, quæ in virilem fœmineam naturam commutarunt, lib. 2. cap. 17. n. 2 pag. 211.

Mulieres trahuntur magis voluptate appetitu, & sensualitate, ideo potius maleficæ reperiuntur, lib. 2. cap. 38. n. 16. pag. 22.

Mulier à cane prægnans, lib. 1 c. 4. n. 10 pag. 292.

Mundus quibusnam subdatur, & cur libro 2. capite 17. numero 35. pag. 214.

Nulla mundi pars dæmonibus vacat, lib. 2. cap. 29. n. 8. p. 148

Mundus de improbis accipitur, lib. 2. c. 13. num. 7. p. 196.

Munerum profusiones in kalendis ex boni auspicij causa, lib. 1. c. 21. n. 14. pag. 106.

Musicâ Orphæi feras, & saxa capi lib. 1. c. 13. n. 39. p. 84

Musicâ homines, & bruta capiuntur, non saxa, libro 1. capite 13. numero 40. pag. 85.

Musica vulnera sanat, lib. 2. c. 52. nu. 26. pag. 342.

N

NAbuchodonosor, & vxor Loth Dei ministerio transformati sunt, lib. 2. cap. 17. n. 15. p. 207

Nabuchodonosorem bovini corporis effigiem non induisse, sed mente abalienatum, ibid. n. 6.

Nabuchodonosor verè in bestiam transformatus est, ibid. n. 7.

Nabuchodonosor propter peccatum degeneravit in bovem, lib. 1. c. 4. n. 14. pag. 22.

Nabuchodonosor ex violata religione Iudæos punivit, lib. 3. cap. 2. num. 23. pag. 367.

Naiades, Nereides, & Dryades ex dæmonibus aquaticis, lib. 1. c. 29. n. 11. pag. 148.

Napellum hominibus venenum, passeribus saluberrima esca, lib. 2. c. 11. n. 22. pag. 156.

Narcissi fabula propriæ pulchritudinis specie peremptı, lib. 2. cap. 37. n. 40. pag. 287.

Nasi signa, libro 1. cap. 9. numero 35. pag. 61.

Naso crasso à summo vsque ad deorsum, insensibiles, lib. 1. cap. 9. numero 16. pag. 58.

Naso obunco, æmulatores, ibidem numero 17.

Natura qua quodque animal indole dotasset, singulis etiam addidit instrumenta huic indoli aptissima, lib. 1. c. 9. num. 11. p. 57

Natura signati, lib. 1. cap. 9. num. 43. pag. 61.

Naturalia immutabilia esse quomodo intelligantur, lib. 1. cap. 9. numero 19. pag. 58.

Naturali affectione homo ducitur ad ea, quæ cœli luminaria inclinant, ibid. n. 20.

Naturales res secundariam, & indirectam virtutem habent dæmonem pellendi, libro 2. capite 52. numero 15. pag. 341.

Nebula quid significet, rores, & pruinæ, lib. 1. c. 5. n. 4. p. 24

Necromantia vnde dicatur, lib. 1. cap. 16. num. 1. p. 89

Necromãtia mortuorum animas evocat, ibid. n. 2.

Necromantia periculi plena, lib. 1 c. 16. num. 32. p. 92

Necromantici nonnunquam mente abalienantur. ibid. num. 40.
Necromantici malè pereunt, ibidem num. 41.
Spiritus, qui in Necromantia accersebatur, diabolus fuit, lib. 1. cap. 16. num. 28 pag. 91.
Necromanteia, quæ sit, lib. 1. c. 16. n. 29 pag. 91.
Necromantia per sacrificium, ibidem num. 30.
Necheiomanta cadavere adhibito peragebatur, ibid. n. 3.
Necromanticis pœna mortis naturalis est, libro 1. capite 16. numero 45. pag. 93.
Necromanticis mors æterna, ibid. numero 46.
Necromantiæ causa, & origo, lib. 1. c. 18. num. 20. pag. 90
Necromantia carmine peracta, lib. 1. c. 16. num. 25. p. 90
Necromantiæ artis duplex institutum, lib. 1. c. 16. n. 26. p. 91
Necromantiæ cadaver adhibebatur, & spiritus cantibus cogebatur illum subire, ibid. n. 27.
Necromantia secunda est idololatria, lib. 1. c. 16 n. 18. p. 90
Nemrod primus post diluvium induxit idololatriam, libro 3. cap. 2. numer. 11 pag. 356.
Neronis tempore in Hispania puer repentè incanuit, lib. 2. cap. 18. num. 16. pag. 218.
Nicostrata, & *Cassandra* pythoniæ, lib. 1 cap. 11. n. 28. p. 70
Ninivitæ, Hierosolymitani, & Cananæi ob magiæ crimen puniti, & quinam alij, lib. 3. cap. 6. numero 14. & seqq. pag. 382.
Nobilitas generis non amittitur propter parentis hæresim, lib. 3. cap. 12. n. 13. pag. 412.
Nobilitatis causa virtus est, lib. 3. c. 12. num. 16. p. 412
Nocte anima sensuum motu liberata ad se ipsam quiescit, lib. 3. cap. 1. num. 9. pag. 361.
Noctiluca, sive cincindelæ quare nocte luceant, libro 2. capite 26. numero 32 pag. 157.
Nocturno tempore maximè diabolus solet esse infestus, lib. 2. cap. 38. n. 24. pag. 292.
Noë ex corvi mora, & columbæ reditu, diluuij statum prædixit, lib. 1. cap. 21. num. 42. p. 108
Nomina quantumvis speciosissima nullam habent virtutem operandi, lib. 1. cap. 13. n. 18. p. 82
Nomina, nec naturaliter, nec supernaturaliter vim sortiuntur, ibid. n. 19.
Nomina in vna lingua producere effectus, quos nequeunt in alia, lib. 1. c. 13. num. 10. p. 85
Nomina, nec sunt substantiæ incorporeæ, nec accidentia, lib. 1. c. 13. n. 25. pag. 83.
Nomina multa sunt nil significantia, ibid. n. 26.
Nomina magorum non sunt superstitionis vacua, ibid. n. 27.
Nomina multa Magorum, dæmonum sunt, ibid. n. 28.
Nomina scripta, quid mortuum, & omnis energiæ expertia sunt, lib. 1. c. 13. num. 23. p. 83
Nomina cognita, vel incongrua ad id ad quod adhibentur, signa sunt pacti latentis, libro 2. capite 9. numero 26. pag. 182.
Nomina, quæ pollicentur eventus, superstitiosa. libro 2. capite 9. numer. 6 pag. 180.
Nomina non casu, sed significanter ponebantur, libro 1. capite 26. num. 6. pag. 132.
Psalm. 146. de nominis virtute explicatus, libro 1. capite 13. numero 29. pag. 83.
Luc. cap. 10. Nomina scripta in cœlis quid

quid sit, lib. 1. cap. 13. num. 30. & 31. pag. 84.
Nominibus aliquam divinitatem inesse veteres sunt arbitrati, lib. 1. c. 26. n. 8. pag. 132.
Nomina nulla sunt, quæ per se valeant operari, lib. 1. capite 13. numero 14. pag. 82.
Nomina esse radios quosdam earum rerum, quas imitantur, lib. 1. cap. 13. n. 16. pag. 82.
Nomina simulacra sunt earum rerum quas imitantur, lib. 1. cap. 26. num. 52. pag. 136.
Nomina sancta, & pia, si in eis intervenit aliquid indignum, sunt suspecta, ibid. n. 27.
Nubes ab occasu pluviam indicant, lib. 1. cap. 5. n. 5. p. 24.
Nullitate remota non intelligitur de notorio gravamine, lib. 3. c. 29. n. 22. pag. 477.
Nullitatis exceptio contra tres conformes præsumitur animo retardandæ executionis, lib. 3. cap. 29. numero 20 pag. 477.
Nullius in potestate est facere delictum ubi non est, lib. 3. capite 19. num. 29. pag. 449.
Quod nullum est dicitur iniquum, lib. 3 cap. 30. n. 13. p. 481
Nymphæ aliud dæmonum genus, lib. 2. cap. 29. n. 19. p. 249
Nymphæ, Oreades, Napeæ, Dryades, Hamadryades, Nereides, & Naiades fuerunt dæmonum spectra, lib. 2. c. 30 num. 17. p. 254

O.

OBlationem facientes ex bonis eleemosina impetratis, superstitiosi sunt, libro 1. capite 28. numero 17. pag. 142.
Oblationes pacti expressi, lib. 2. cap. 17. num. 13. p. 176
Obligatio non cadit in dæmonem, lib. 2. cap. 6. n. 7. p. 172
Obligatio præscriptis verbis nascitur ex pacto cum dæmone, lib. 2. c. 6. n. 5. pag. 172.
Oblivio Simonis Thurbavi, & Hetruriæ iuvenis qualis, lib. 2. cap. 14. num. 11. pag. 201.
Observatio vana quæ sit, lib. 1. c. 27. n. 1. pag. 137.
Observationes, & alia huiusmodi, quæ adhiberi solent, sunt signa pacti latentis. libro 2. capite 9. numero 37. pag. 183.
Vanæ observationes odiosæ apud Deum. lib. 1. c. 27. n. 4. p. 137
Vana observatio habet pactum implicitum, ibid. n. 5.
Observationes in rebus naturalibus, in his, quæ à natura nullam habent efficaciam improbantur, lib. 2. c. 9. n. 35. pag. 182.
Obstetrices magis quam aliæ mulieres in maleficia notantur, lib. 2. c. 38. n. 17. pag. 291.
Occisus improvisa morte, aggressoris facinus amico in somnis indicavit, lib. 2. cap. 24. n. 12. p. 228
Ochozias Rex morte multatus eo quod Magica quæsivit præsidia, lib. 2. c. 50. num. 12. p. 335
Octimestres vitales esse probant Medici, libro 2. capite 43. numero 29. pag. 313.
Oculus, & vultus sunt animi indices, lib. 3. c. 17. n. 43. p. 437
Oculus nihil emittit, quòd noscere possit, libro 2. capite 37. numero 15 pag. 275.
Oculis parvis dotati invidi censentur, lib. 1. c. 9. n. 13. p. 58
Oculorum signa, lib. 1. cap. 9. num. 34. pag. 60.
Odores vehementes difficultatem adferunt pariendi, lib. 2. cap. 45. num. 8. pag. 317.

Oinopa

Oinopomanteia observabat colore vtriusque laticis in sacrificio fusi, lib. 1. c. 18 num. 35. & 36. p. 98

Oleum sanctum contra maleficia, & dæmones, libro 2. capite 53. numero 15. pag. 347.

Ollarum defossio sub terra, & in puteo ad maleficium, lib. 2. cap. 39. num. 15. pag. 298.

Omagium pacti expressi, lib. 2. cap. 9. n. 8. pag. 175.

Omen ex factis subito enatis, & aliis huiusmodi, lib. 1. capite 26. numero 11. pag. 132.

Omen ex brutis sumptum, lib. 1. cap. 26. num. 12. p. 133

Omen ex inanimantibus quandoque captatum, ibid. n. 13.

Ominis causa incerta, ibid. n. 14.

Ominis inanissimæ obseruationes, ibid. num. 15.

Ominosa sunt, si salinum euersum, si vinum effusum, *&c.* ibid. n. 16.

Ominosum, si membrum aliquod salierit, ibid. n. 17.

Ominosa pro faustis interpretata, lib. 1. cap. 27. n. 26. p. 139

Omen captatur ex vocibus fortuito, & præter intentionem prolatis, lib. 1. cap. 26. n. 1. p. 132

Omini plurimum tribuerunt Romani, Græci, Ægyptij, & Syrij, ibidem num. 2.

Omina varia ab Ecclesia damnata, lib. 1. cap. 16. n. 28. p. 134

Caietanus de ominis obseruatione reprehensus, lib. 1. cap. 26 numero 29. pag. 134.

Omina vanissima sunt, & inepta, lib. 1. cap. 26. n. 30. p. 134

Omina non licet attendere, nisi diuina præcedente reuelatione, ibidem numero 31.

Ominis obseruatio apud Principes, pretio, ibid. n. 32.

Omen ex primis vocibus, vt augurium sumebatur, libro 1. capite 26. num. 4. pag. 132.

Omen ex nominis significatione, ibid. num. 5.

Iob cap. 1. de ominis obseruatione negatus, libro 1. capite 26. numero 47. pag. 135.

Iudith. cap. 8. de ominis obseruatione adductum, libro 1. capite 26. num. 45 pag. 135.

Iudith non est omen præscrutata, ibid. num. 46.

Ominis præscrutatione diabolus anxios vellit homines, libro 1. cap. 26. n. 26. pag. 134.

Omphalomanteia per nodulos vmbilico, & secundis adhærentibus fiebat, lib. 1 cap. 24. n. 33. p. 123

Omphalomanteiæ alia species ex membranula, qua infantis caput nascentis inuoluitur, ibid. n. 34.

Omnia cedunt suo Creatori, lib. 2. c. 24. num. 21. p. 229

Onomanteia, qua de causa inducta, lib. 1. cap. 24. n. 39. p. 123

Onychomanteia, ex vnguibus oleo, & fuligine tinctis peracta, lib. 1. c. 24. n. 17. pag. 121.

Operatio dæmonis quibus fallaciis nitatur, libro 2. capite 10. numero 3. pag. 185.

Supernaturalis operatio diabolo denegatur, libro 2. cap. 21. numero 12. pag. 231.

Opera dæmonis diuina æmulantur, lib. 2 cap. 13. n. 19. p. 197

Operis institutum, & Numinis inuocatio, lib. 1. c. 1. n. 1. p. 2

Operibus Magicis dæmon est, qui effectum præstat, lib. 2. cap. 13. num. 16. pag. 197.

Oracula terra effossa in turre Turpiana, & in sacro Illipulitano monte impugnata, lib. 1. c. 12. n. 17. p. 78

Oraculum sepulchri Athenoris, lib. 1. cap. 12. num. 4. pag. 477

Oraculum sepulchri dædali, quod expoliavit Darius.ibid.num.5.

Oraculum sepulchri Platonis. ibidem num.6.

Oraculum antri Toletani ante Hispanicam cladem.ibid.num.7.

Oracula Iovis Dodonæi, Apollinis, Hammonis,& aliorum. lib.1.cap.11. num.11. pag.69

Oraculum divinam prophetiam conatur imitari. libr.1. capit.11. numer.3. pag.68

Oracula Messalianorum, & Iuliani Apostatæ sectatorum. lib.1. cap.11. num.30. pag.70

Orationes otiosæ pacti sunt suspectæ. lib.2.c.9.n.19. p.131

Orationes falsæ pacto sunt damnatæ. ibid.num.20.

Orationes vanæ pacto sunt vitiatæ. ibid.num.21.

Orationes absurdæ pactum habent. ibid. num.22.

Orationes præposteræ pacto sunt fœdatæ.ibid.num.23.

Orationes in quibus aliquid continetur extraneum,vel incognitum damnantur.ibid.num.24.

Orationes quæ petunt à Deo, vel Deipara Virgine revelationes, vel apparitiones sunt ut pacto damnatæ. lib.2.c.9.num.28. pag.182

Orationes quæ promittunt futurorum revelationes sunt prohibitæ. ibidem num.29.

Orationes quæ promittunt gestanti, non pati ignes, aquam, carceres, vel quid tale, sunt detestatæ. ibidem num.30.

Orationes, quæ iubentur fieri præfinito die, hora, vel rhythmo, improbantur. ibid.num.31.

Orationes, quæ præscriptis, & conceptis verborum formulis utuntur superstitiosæ sunt, dum ad id ad quod adhibentur virtutem habere non dignoscatur. libr.9. cap.9. numer.5. pag.180

Orationes, & devotiones in quibus observatur dies, & horarum tempus superstitiosæ sunt. lib.2.c.6. num.15. pag.181

Orationes in quibus aliquid continetur otiosum, vel extraneum superstitiosæ sunt. lib.1.cap.28.numer.19 pag.43

Orationes pollicentes eventus damnantur. ibid.num.20.

Orbis novi montes igniti.lib.1. cap.6. num.23. pag.31

Totus orbis contremere nequit nisi successivè, modo hæc regio modo illa lib.1.c.6.c.12. p.30.

Ordo Iudiciorum est de substantia iudicij lib.3.c.16.n.4. pag.428

Ordines mendicantes virtute suorum privilegiorum non possunt absolvere à censuris Episcopo reservatis. l.4. c.5.n.19. pag.507

Ordines mendicantes virtute talium privilegiorum possunt absolvere à prædictis censuris. ibidem numero 20.

Origenes de Astrorum scientiis reprehensus. libr.1. capit.8. numer.66. pag.48

Origenis libri permissi quamvis damnatus author. libr.3. cap. 15. numer. 26. pag.425

Orpheus, Thiresias, Sosipatra, & alij divini. libr. 1. capit. 11. numer. 26. pag. 70

Ossa mortuorum cur maleficio comparantur. libr.2. capit.40. numer.29. pag.303

Oscilla, quæ sint, & qua materia comparata. libr.1. cap.22. numer.30. pag.144

Oscines quæ dicebantur aves. lib.1.c.21. num.23. p.166

Ossa olivarum apud Babylonicos in maleficio amatorio succendebantur

tur. libr. 2. capit. 47. numer. 37. pag. 323

Ostenta è cœli regione designata. l. 1. c. 21. num. 33. p. 10

Ostenta quæ appellabantur bruta. ibid. num. 34.

Ovidius de transformationibus dæmonis commendatus. libr. 2. c. 77. nu. 32. pag. 210.

Ovidius de Circis portentis relatus. l. 2. c. 10. n. 23. pag. 186

Ovium color aureus quodammodo purpuram imitabatur. libr. 2. c. 1. num. 52. pag. 158

Pactum implicitum est quotiens quis superstitiosis utitur signis, nesciens esse mala. libr. 2. capit. 7. numer. 17. pag. 176

Pacti impliciti exempla. ib. n. 18. & 19.

Pactum duplex expressum, & tacitum. l. 2. c. 7. n. 1. p. 174

Pactum expressum contrahitur dupliciter. libr. 2. capit. 7. numer. 2. pag. 175

Pactum expressis verbis fit dupliciter. ib. n. 3.

Pactum expressum simpliciter. ibid. numer. 4.

Pactum expressum solemniter. ibidem numer. 5.

Pactum abnegatio fidei, & Sacramentorum. ibid. n. 6.

Pactum intervenit quotiens nec miraculi, nec naturæ vis intercedit. lib. 2. c. 49. n. 33. pag. 330

Pactum implicitum à lethali peccato excusari nequit. lib. 2. c. 7. numer. 26. pag. 177

Pactis se implicari nihil aliud est, quàm ad tentoria diaboli confugere. libr. 2. capit. 7. numer. 23. pag. 177

Pactum dæmoniacum prohibetur. lib. 2. c. 6. n. 1. pag. 171

D. Isaias. c. 28. de pactis dæmoniacis interpretatus. libr. 2. cap. 6. numer. 2. pag. 172

Dæmones libenter cum hominibus pactum ineunt. ib. n. 3.

Pacti dæmoniaci formula. l. 2. c. 6. nu. 4. pag. 172

Calceum solvere signum pactionis apud Hebræos libr. 1. c. 36. numer. 35. pag. 134

Manus præsentatio pactionis genus apud Romanos, ib. n. 36.

Palea frigore suo nives conservant, & calore fructus maturant. l. 1. c. 1. n. 41. pag. 151

Pallor, & trepidatio in delinquente indicium facit. lib. 3. cap. 17. num. 57. pag. 438

Palomanteia ex sacris litteris habere originem videtur. lib. 1. c. 24. num. 22. pag. 122

Panis, & salis benedicti usus contra maleficia. libr. 2. capit. 53. numer. 34. pag. 348

Panis accipitrem necat, quo homo alitur. libr. 2. capit. 11. numer. 24. pag. 156

Pani, Sylvani, Fauni, & Satyri dæmones in corporibus assumptis. libr. 2. c. 18. numer. 28. p. 246

Papa ex iurisdictione spirituali omnia potest. libr. 4. cap. 1. numer. 29. pag. 494

Papa recusari non potest. libr. 3. cap. 26. numer. 31. p. 463

Papa non habet superiorem in terris. ib. numer. 32.

Papa non est purus homo, sed vices dei gerens. ibid. numer. 33.

Pappi populnei volitantes per aërem tempestatem indicant. libr. 1. cap. 2. numer. 21. pag. 9

Parca vulgo Hadas aliud dæmonum genus. libr. 2. capit. 29. numer. 20. pag. 249

Paris, & imparis numeri ratio in partu detestata. libr. 1. cap. 13. num. 35. pag. 84

Partes quæ ad Cancellarias recurrunt pro decreto de revocandis actis iudicis Ecclesiastici, sunt excommunicati ipso iure, lib.3.capite 27. num.28. pag.469.
Partus affectæ imagines Deo suspendere non est superstitiosum, lib.1.cap.28. num.27. p.143
Parthenomanteia ad explorandam virginitatem inducta, lib.1.cap.24. nu.35. pag.123.
Parthenomanteia per funiculum peracta, ibid.n.36.
Partus difficilis maleficium quando morte puniatur, ibid.n.10.
Pascere, spiritualiter, & temporaliter significat, lib.3. capite 4.numero 24. pag.373.
Pascere verbum ad spiritualem iurisdictionem dirigitur, lib.4. cap.1. n.15. pag.493.
Pastoris officium quale sit, lib.3.c.4.n.64 pag.376.
Pastoris cura est providere gregi, lib.3. cap.1.n.19. p.352
Pater hæreticus non nocet filio Catholico in successione avi, li.3.c.12.n.14 pag.412.
Patrum sententia de Samuëlis apparitione, libro 2. capite 27. numero 30. pag.239.
D. *Paulus* ab Epicureis contemnitur, quod resurrectionem annuntiaret, lib.2.c.26.n.2. p.233
D. Paulus *ad Hebræos capite* 11. de martyrum tolerantia explicatus, *&* *numero* 13.libro 2.cap.23.num.12.13 pag.226.
D.Paulus *ad Ephesios cap*.6. de potestate dæmonum illustratus, lib. 2. c.15. num.5. p.196
D. Paulus Evangelicam veritatem ex scriptura comprobavit, lib.1. cap.22. num.22. p.147
Paulus quomodo Deum prædicet, lib.2. cap.27.n.19. p.240
Peccatum dispensando Reges neque Pontifices licitum facere possunt, lib.3.c.30.n.35. p.483
Peccatorum ad remissionem sufficere credi culpam condonari, ex Luthero, lib.4.c.2.n.8. p.496
Peccatorum confessio contra maleficia prodest, lib.2.c.53.n.12. pag.346.
Peccatum non possunt Principes dispensando licitum facere, lib.2.c.50. num.30. p.336
Peccatum ex malitia est contra Spiritum Sanctum, quod non remittitur, libro 3.c.30.n.30. pag.482.
Peccata actualia gratiæ beneficium non impediunt, lib.2.c.49.n.45 pag.331.
Qui in manifesto peccato moriuntur non debent in Ecclesia sepeliri, lib.3. cap.31.n.10. p.488
Peccatum contra Spiritum Sanctum non remittitur, neque in hoc sæculo, neque in futuro, lib.3.cap.31.num.12. pag.488.
Peccatum per excessum in vera Religione committitur, lib.1.cap.28.n.7. pag.141.
Qui scientes alios iniustè citant peccant mortaliter, lib. 3. cap.28. numero 7. pag.474.
Peccat non minus qui orat paratum, quam qui cogit invitum, lib.2. c.50. num.26. p.336
Pediculi ex humidis, & corruptis vaporibus intercutes resudantibus generantur, libro 2.capite 35.numero 10. pag.275.
Pedis offensio, non minus ominosa fuit, lib.1.c.26.n.24. p.133
Pedis offensionis exempla, lib.1.cap.26. num.25. p.134
Pedis signa, libro 1.capite 9.numero 41 pag.61.
Pellisula quæ revellitur à fronte pulli in furorem adducit, lib.2.cap.47.n.15 pag.321.
Rubricatis pellibus ad opertorium tabernaculi

bernaculi Hebræi vsi sunt, lib.2.c.1. num.51. p.158

Pennæ avium, quæ noctè lucent, lib.2. cap.1.n.31. p.156

Pepuzianorum hæresis dedit occasionem fabulæ de muliere Pontifice, lib.2.cap. 17.num.31. p.210

Pergamenum turris Turpianæ continet prophetiam S. Ioannis Evangelistæ ex Hebræo, & Græco interpretatam, libro 1. capite 12. numero 18. pag.78.

Pergameni huiusmodi idioma satis recentius post Gotthorum, & Vandalorum oppressiones, ibid.n.19.

Periapta quædam ad aciem gladij retundendum, libro 2.capite 23.num.16. pag.226.

Persæ non eligebant in Regem, nisi quem Magiæ deditum cognoverant, lib.1.c.20.n.13. p.103

Multi in *Persecutione* Vandalica abscissis linguis loquebantur, lib.2.c.25.n.15. pag. 231.

Pertinaces non sunt, qui delictum agnoscunt, & misericordiam petunt, etiamsi ei ex alia causa non concedatur, lib.3.c.12.n.35. p.414

Petra flammam emittit in Nymphæo, lib.2.c.1.n.14. p.155

Petro data sunt iura terreni imperij, & cœlestis, libro 4. capite 1. numer.31. pag.495.

Phamaces in Æthiopia sudore & tactis corporibus tabem incutiunt. Et quæ venena inferant, *vide à numero* 57. *vsque ad numerum* 62. libr.2. cap.71. p.289

Phantasia per se non immutat fœtum, lib.2.c.30.n.48. p.268

Phantasia est potentia cognoscitiva, & eius actio immanens unde fœtum formare nequit, ibid.n.49.

Phantasia non potest signaturas peculiares fœtui imprimere mediantibus animi passionibus, ibid.n.50.

Phantasiæ vitio potest homo linguam fingere sed non divinare, lib.1.c.11. num.50. p.71

Phantasiam diabolus valet ita commovere, vt quis vigilans more dormientium varia videat, lib.2. cap.15.n.6. pag.204.

Phantasia vitiata facilè est, vt visus decipiatur, ibid.n 7.

Phantasmata, & spectra, cur mala indicent, libro 1. capite 4. numero 22. pag. 223.

Pharmaca multa sunt quibus somnus conciliatur, libro 2. capite 22.num.8 pa.224.

Philistei quod signum expectarunt pro arca Domini, libro 1.cap.26.num.43 pag.135.

D.Philippus II. matrimonium die Martis contraxit, lib.1.cap,27.num.24. pag 139.

Philosophi, & Iurisperiti credentes rebus naturalibus dæmones cogi refutantur, libro 2. capite 6. numero 19 pag.173.

Philosophi, & historici probant diabolum excitare tempestates, lib.2.cap.12. num.19. p.192

Philosophi docent ex alchymia aurum factum, libro 2. capite 4. numero 5. pag.165.

Phineis sacerdos mæchum interemit, lib.3.c.4.n.51. p.775

Phœnix avis non ad monstrum, sed ad miraculum refertur, libr.2. c.33.n.35 pag.273.

Phœnix durat quingentos annos, quia nunquam coit, lib.2.cap.18.num.21. pag.218.

Phylacteria Iudæorum contra timores nocturnos, libro 2.capite 38.num.29 pag.293.

Phylacteria Iudæorum ad maleficia, vt superstitiosa damnātur.l.2.c.52.n.42. pag.343.

Phylacteria Iudæorum reprobantur, lib.1.

lib. 1. c. 13. n. 7. p. 817

Physiognomia detestata, lib. 1. c. 9. n. 1. pag. 57.

Physiognomia, quæ prohibita, ibidem num. 2.

Physiognomia, quæ permissa, ibidem num. 3.

Physiognomia naturalis scientia, ibidem num. 4.

Pythagoras, & Socrates Physiognomia discipulos cognovisse, lib. 1. cap. 9. n. 5. pag. 57.

Physiognoma petitur ex quadam cum animantibus similitudine, lib. 1. cap. 9 num. 20. p. 57

Physiognomia probatur scripturæ authoritate, libro 1. capite 9. numero 6. pag. 57.

Physiognomiæ canones certiores illis Astrologiæ iudiciariæ, lib. 1. c. 9. n. 21. pag. 58.

Piaculum esset, ut à Principe ostenso opere virtutis ipse ab eius observatione retraheretur. lib. 3. cap. 30. n. 54. pag. 485.

Pica apud Græcos amantibus fausta, columba Regibus, lib. 1. cap. 21. n. 22. pag. 106.

Pictores facere possunt, ex coloribus commixtis picturas, ut oculos fallant, libro 2. capite 15. numero 22. pag. 205.

Pileum Regis Gottorum, vt in quam partem verteret. ventos excitaret, lib. 2. cap. 12. n. 26. p. 193

ex *Pilis* equinis vermes, ex mulieris serpentes, libro 2. capite 35. numero 6. pag. 274.

Pilosi quare dæmones appellentur in sacris literis, lib. 2. cap. 30. numero 12 pag. 253.

Pyroscopia circa flammam hostiæ versabatur, libro 1. capite 28. numero 20. pag. 97.

Piscis hepar super prunas assum fucavit dæmonem, libro 2. cap. 52. numero 12 pag. 341.

Platonicorum sententia de harmonia cœli refutata, lib. 1. cap. 13. num. 38. pag. 84.

Platonicorum error de cœlestibus imaginibus, libro 2. capite 9. numero 40 pag. 183.

Platonicorum error damnatus, lib. 1. c. 13 num. 17. p. 82

Platonis error de animarum divinitate, libro 1. capite 16. numero 3. pag. 89.

Pleuritidis signa indicantur quæ morbi ideam demonstrant magnitudinem, & motum seu mores, lib. 1. cap. 3. nu. 24. pag. 14.

Plumbum liquefactum in scutella ad maleficij curationem superstitiosum, lib. 2. c. 52. n. 35. p. 343

Plus est in factis demonstrare, quàm verbis enucleare, lib. 3. cap. 7. num. 38. pag. 388.

Pluto inferorum præses, claritate molestatur, libro 2. capite 8. numero 12. pag. 178.

Pluviæ præter naturam fiunt per bonos, aut malos angelos, lib. 1. c. 6. num. 32. pag. 32.

Poculum amatorium quid sit, & vnde dicatur, libro 2. capite 47. numero 6. pag. 320.

Poculum Zelotypiæ Moysis quare cessatum, libro 1. capite 23. numero 47. pag. 118.

Poculo Zelotypiæ vti gravissimum peccatum, libro 1. capite 23. numero 48 pag. 119.

Numeror. cap. 5. de Poculo Zelotypiæ illustratum, ibid. n. 49.

Pœna pecuniaria imponitur in gravissimis præsumptionibus, lib. 3. c. 17. n. 63 pag. 438.

Pœna Clemesi Hispaniæ ob divinationem in pretio habita, lib. 1. c. 11. n. 5. pag. 69.

Pœna pecuniaria sententiæ latæ in mortuum

tuum ab hæredibus exigitur, lib. 3. c. 9 num. 23. p. 395
Quod pœnæ nomine exactum est id eidem restituere nemo cogitur, lib. 4. cap. 4. n. 22. p. 507
Vnius pœna metus est multorum, lib. 3 cap. 1. n. 33. p. 353
Pœna delinquentium documentum aliorum, ibid. n. 34.
Pœna varia pro vno crimine imponi non potest, lib. 3. capite 20. num. 25. pag. 453.
Pœna maleficij hodie arbitrio iudicis est redacta, libro 2. capite 47. num. 52. pag. 325.
Pœna à lege præfinita à iudice retractari non potest, lib. 3. cap. 13. nu. 30. pag. 419.
Pœna quæ tendit ad emendationem dumtaxat levior est, lib. 3. cap. 1. n. 30 pag. 352.
Pœna omnis corporalis maior est omni pecuniaria, libro 3. capite 18. num. 7. pag. 441.
Pœnitentia vera est nova vita secundum Lutherum, lib. 4. cap. 2. num. 11. pag. 496.
Pœnitentiæ possunt à confessario moderari, libro 3. capite 14. numero 2. pag. 420.
Pœnitenti licitum est renunciare ius pro se introductum, lib. 4. c. 7. nu. 20. pag. 513.
Poëta assentiuntur tempestates diabolum excitare posse, lib. 2. capite 12. n. 20. pag. 192.
Pontifex in talibus privilegiis suam quasi delegat potestatem, lib. 4. cap. 5. n. 21. pag. 508.
Pontificis maximi iurisdictionem hæretici negant in temporalibus, vt sua tueantur crimina, lib. 3. cap. 4. num. 1. pag. 370.
Pontifex Romanus vacante Imperio succedit in administrationem, lib. 3. cap. 4. n. 65. p. 377
Pontifices Max. qui de obiecto crimine se purgarunt, lib. 3. capite 20. num. 6. pag. 451.
Pontifices, qui malis artibus ad Apostolatus apicem pervenerunt, lib. 2. c. 13. num. 35. p. 198
Pontifices ope dæmonis ad sedem pervenisse negatur, lib. 2. cap. 13. num. 36 pag. 199.
Pontifices per Iubilæum solum remittunt quæ ad animæ forum sunt, lib. 4 cap. 6. n. 12. p. 510
Potestas nocendi non est potentia sed imbecillitas, libro 4. cap. 1. numero 22. pag. 494.
Potestates sæculares in damnatos ab Inquisitoribus sunt meri executores, lib. 3. c. 29. n. 16. p. 476
Quicquid iure possidetur iniuria aufertur, libro 4. capite 4. numero 25. pag. 508.
Prædestinationis causa ex Deo est, lib. 4. cap. 2. n. 15. p. 496
Prædictio Iudiciaria de futuro hominum statu, quam falsissima, lib. 1. c. 8. n. 31. pag. 44.
Prægnantes ratione partus non torqueri, nec terreri debent, lib. 3. c. 18. n. 20. pag. 442.
Præmonstrantium fundatione dæmon specie armatorum militum apparuit, lib. 2. cap. 29. n. 27. p. 249
Præscientia eventus semper prædictioni respondet, lib. 1. capite 1. numero 52. pag. 6.
Præsensiones naturales vltra naturales causas non debemus observare, lib. 1. cap. 2. n. 32. p. 10
Præsentatio rei succedit in loco satisdationis, libro 3. capite 24. numero 16. pag. 460.
Præsentia Principis non supplet substantialia iudicij, lib. 3. cap. 30. numero 20. pag. 481.
Præsentia, aut præterita petere à dæmone, vt ab ipso creatore, sapit

hæresim, libro 3. capite 7. numero 22 pag. 386.
Præstantij Pater in caballum conversus, lib. 2. c. 16. n. 11. p. 208
Præsumptiones in iure, sunt divinationes, libro 1. capite 3. numero 8. pag. 12.
Præsumptiones, quæ requirantur ad condemnationem, lib. 3. cap. 19. nu. 36. pag. 449.
Præsumptiones iuris verè, & propriè probationes dicuntur, lib. 3. c. 7. n. 35. pag. 387.
Condemnatur nemo ex indiciis, & præsumptionibus, lib. 1. cap. 3. num. 10. pag. 13.
Præsumptiones etiam plures, & evidentes non probant ad condemnationem, ibid. n. 11.
Præsumptiones iuris, & de iure, sufficiunt ad condemnationem, lib. 1. c. 3. num. 13. p. 13
Iudex quare teneatur sequi præsumptiones iuris, & de iure, ibid. n. 14.
Præsumptionibus iuris, & de iure, vt legi crimen patet, ita etiam debet patere iudici, libro 3. capite 17. num. 52 pag. 437.
Prætor creatus vt iurisdictioni præesset, lib. 3. c. 3. n. 16. p. 363
Precario non licere à maleficiis impetrare, sed verberibus, lib. 2. c. 50. num. 19. pag. 335.
Presbyteros solos esse pœnitentiæ Sacramenti ministros, lib. 4. cap. 2. numero 5 pag. 496.
Princeps & Iudex, ex sententia iniqua tenentur ad restitutionem, lib. 3. c. 30. num. 75. p. 487
Principi non dedit Deus potestatem peccandi neque auferendi alienum, libro 3. capite 30. numero 36. pag. 483.
Princeps, hæreticum nequit condemnare antequam hæreticum esse constet præcedente citatione & causæ cognitione. libro 4. capit. 4. n. 20. p. 407
Princeps plerumque iuris rigorem relaxat. l. 3. c. 16. num. 11. pag. 428
Principis cuiusdam mortui corpus integro priusquam sepeliretur anno dæmon gestavit. libr. 3. c. 30. nu. 23. pag. 254
Princeps tollere nequit quæ sunt iuris naturalis. lib. 3. c. 30. n. 46. p. 484
principes quando iuris rigorem relaxant debent exprimere. lib. 3. cap. 30. numer. 17. pag. 481
principes iure positivo, & legibus generalibus uti volunt. libr. 3. capit. 30. num. 19. pag. 481
Principium est, quod ex se non aliunde pendet. libr. 3. capit. 2. num. 14. pag. 360
principum facultatum pronogstica. l. 1. cap. 3. numer. 32. p. 16
Plura dare principia absurdum est. lib. 3. c. 4. n. 19. pag. 342
De privatione ad habitum non est possibilis regressus. libr. 1. cap. 16. nu. 33. pag. 92
Privilegia singulorum legem non possunt facere communem. libr. 2. c. 36. numer. 25. p. 279
Probationes non admittuntur contra indicia iuris, & de iure. libr. 3. capit. 17. numer. 53. p. 438
Probationes debent esse luce clariores, lib. 1. cap. 3. numer. 12. p. 13
Proconsul Bæticæ iurisdictionis munus. libr. 3. cap. 3. numer. 30. p. 365
Proconsules, Quæstores, Prætores sibi sortiebantur. libr. 1. capit. 22. num. 53. pag. 114
Prodigium unde dicatur. libr. 1. capit. 6. numer. 1. pag. 30
Prodigia præter naturam, & secundum naturam. ib. n. 2.
Prodigia Magorum Pharaonis non fuerunt naturalia, sed apparentia. l. 2. c. 10. numer. 16. p. 186
Prodigia huiusmodi simulata esse. ibid. num. 17.

numer.17.
Prodigia meteorologica apud Gentiles, & veræ religionis cultores. lib.1.c.5. numer.22. p.27
Prodigia meteorologica in signum divinæ iræ. libr.1. capit.5. numer.24. pag.27
Prodigia meteorologica visa ante Longobardorum in Italiam irruptionem. ibid. numer.25
Prodigia meteorologica sub Theodosij senioris imperio. ibid. numer.26.
Proditionis crimen gravius quotiens cavendi, aut prohibendi minor occasio, vel potestas est. libr.2. capit. 39. numer.28. p.299
Progne, & Philomena in aves, Apuleius in asinum, Actæon in cervum, & alij transformati. libr. 2. capit.17.numer.13. pag.208
Prognostica omnia sumuntur tam ex morbi, quam ægrotantis natura. libr. 1. cap.5.numer.20. p.14
Prohibita supplicatio, & nullitatis querela, non censetur prohibitus recursus ad Principem. libr.3. cap. 30. numer.66. p.486
Proles nasci ex homine, & fera probatur ratione. libr.2. cap.33. nu.37. pag.267
Promissio sub secreto sigilli, facere nequit, ut quod sigillum non est id facile fiat. libr.4. capit. 7. num.7. pag. 512
Pronomen is, ea id, quando facit relationem vires sumit relativi quis, vel qui. libr.3.cap.9.numer.41. p.397
Propheta falsus etiam in nomine Dei miracula facit. libr.1.cap.29.num.29. pag. 147
Propheta verus non est, qui passim, & ubique respondet. ib. n.30.
Falsus Propheta est, qui omni tempore, & loco respondet. ibidem numer.31
Falsus propheta est, qui uno tẽpore magis quam alio spiritum patitur. ib.n.32
Falsus propheta miracula facit. l.1.c.29. numer.27. p. 147
Prophetæ distinguebantur à sacerdotibus. libr.1.capit.1. numer.15. pag.4
Falsi prophetæ qui dicantur. lib.1. c.29. numer.4. pag.146
Falsi prophetæ non solum ignaros, sed prudentes quosque fallunt. ibid. numer.5.
Falsi prophetæ qui Christi nomine multos deceperunt. libr.1. cap.29.nu.14. pag. 146
Rerum à nobis procul distantium prophetiæ, quæ dicantur. libr.1.c.1.n.48. pag. 6
Prophetia occultorum ratione modi cognoscendi. ibid. numer.49.
Prophetia præteriti temporis quare dicatur. ibid. numer.50.
Prophetia futuri frequentior. ib.nu.51.
Prophetia nulla naturæ arte comparatur, libr.1. cap.1. numer.12. pag.3
Prophetia unde dicatur. ibid.numer.13.
Prophetia duplex, per sacerdotes, & per prophetas. ibid. numer.14.
Prophetia ubi est, affirmat veritatem Oraculi. libr.1. cap.12. num.2. p.76
Prophetia comminationis, vel consilij mutabilis. libr. 1. cap.1. numer. 13. pag.6
Prophetia, quæ proprium commodum potius quàm aliorum respicit utilitatem non est à Deo. l.1. cap.29. numer.17. pag.147
Prophetia ex proprio commodo vertitur in divinationem. ibid. numer.18.
Propheta Balaam ex prophetia pecuniam accipiebat. ibid. numer.19.
Prophetia data cum intelligentia. lib.1. cap.1. num.55. pag.5
Prophetia datur ad Ecclesiæ utilitatem. ibid. num.56.
Prophetia similis est affectioni transeun- ibid. numer.57.
Prophetia, & lex usque ad Ioannem. ib. num.58

numer.58
Prophetia, ut olim, sic & hodie, lib.1. cap.1.numer.61. p.6
Prophetiam diabolus conatur imitari. ibid. numer.63. p.7
Prophetia sacerdotum ex interna, vel externa cum Deo locutione. li.1.c.1. numer.20. pag. 4
Prophetia Sacerdotum apud Israëlitas in pretio. ibid. numer. 21.
Sacerdotalis prophetiæ cessatio ob legis violationem. libr.1.cap.1.nu.22. pag. 4
Prophetia per Vrim, & Thummim. l.1. cap.1.numer.23. p. 4
Prophetiæ velamine diabolus satagit fidei fundamenta prævertere. li.1.c.29. numer.23. p.147
Prophetia ad hoc, ut ex Deo sit, debet esse conformis universis scripturis. libr.1. cap.29. numer.21. p.147
Prophetia Christi adventu non cessavit. lib. 1. cap. 1. numer. 60. pag.6
Prophetiæ diffinitio ex Cassiodoro explicata. libr.1. cap.1. numer.34. p.5
Prophetia quare dicatur inspiratio divina. ibid. numer. 35.
Prophetia Sancti Spiritus donum. ibid. numer.36
Prophetia prophetarum per somnium, aut per visionem. libr.1. ca.1. nu.28. pag. 4
Prophetia data hominibus, & fæminis sanctis.&c. libr.1.cap.1.num. 43. & seqq. pag.5
Falsa prophetia sub prætextu sanctitatis. libr.1.cap.22. numer.12. p.146
Prophetia, quia ex Deo est, non ubique, & pro libitu habetur. li.1.c.29. numer.33. pag.148
Prophetia de rebus futilibus, & inanibus diabolo est referenda. libr.1.c. 29 numer.36. pag.148
Prophetia quæ eventui non respondet non censetur à Deo. ibid. numer.37.
Prophetia comminationis certa est secundum præsentem iustitiam. ibid numer.38.
Prophetia Natham non fuit ex Deo, sed ex mente sua. ibid. numer.39.
Prophetia dicta nescienter dæmoni est referenda. ibid. numer.40.
Prophetia ex Deo maxima cum certitudine infunditur. ibid. numer 41.
Prophetia sine intelligentia manca censetur. ibid. numer.42
Prophetia magis consistit in intelligentia quam in visione. ibid. numer. 43
Prophetia sine intelligentia datur illis etiam qui non sunt prophetæ. ib. numer.44.
Provocatio ad divinum iudicium, ut de iniustitia ratio reddatur. lib.3.cap.28. numer.2. p.474
Ad divinum Iudicium fit provocatio si auxilium humanum superesse non cernitur. libr. 3. capit. 28. numer. 1. pag. 473
Ioanna la pucella apud Gallos famosa saga. lib.1.cap.29. numer.9. pag.146
Punctum nativitatis nequit Astrologus ad tot astrorum formas applicare. l.1. cap.8. numer.32. pag. 45
Puella, quæ sola Eucharistia annos 30. vixit. libr.2. capit.21. numer. 12. pag. 213
Puella Germana, & Arabs, multo tempore sine cibo manserunt l.2.c.21. numer.6. p. 322
Spirensis puella ultra quadriennium ieiuna fuit observata. libr.2. capit.21. numer.5. pag.222
pueri decem annorum gravidantes nutrices, & fœminæ novem annorum concipientes. libr.2. capit.18 pag. 218
Pueros rapiunt lamiæ vivos ut sanguinem ferventem exugant. lib. 2. c. 38. numer.19. p.292
Pueri potius quam adulti, quare fascinentur. libr.2. capit. 37. numer.26. pag. 286

Puerorum pinguedine conficitur famosum unguentum sagarum. libr. 2. cap.38.numer.4. p.291
Puerorum corpora igni assa, vel decocta lamiæ manducant. ibidem numer.11.
Puerorum sanguinis potu humidus radicalis sufficitur. libr.2. cap.38. nu.5. pag.291
Pueros potius quam adultos, quare Deus permittat à Lamiis infestari. ibid. numer.20.
Pueri sacrificabantur apud Romanos. lib.1.c.18. numer.12. pag.96
Pulchritudo in signum bonitatis, & fortitudinis. libr.1. cap.9. numer.56. pag.62
Pulchritudo, & fortitudo ad se invicem ponuntur. libr.1.cap.9.num.52. pag. 62
Pulchrior præfertur in gemino partu. ibid. numer.53.
Pulchrior,ut fortior egreditur Esaü.ib. numer.54.
Pulchritudo bonæ mentis imago est, & figura probitatis. libr.1.cap.9. nu.76. pag.62
Pulchritudinis ratio commendatur in mandandis imperiis. ibid. numer. 47.
Corporis pulchritudine,animi excellentia dignoscitur. ibid. numer.48.
Pulchritudine sponsi virtus eius denotatur. ibid. numer.49.
Pulchrum à pollendo dicitur,quod optimum maximúmque in suo genere. ibid. numer.50.
Pullorum tripudium. lib.1.cap.21.nu.29. pag.107
Pulsus salutis, & mortis certissima profert indicia. libr. 1.cap.3. nu.34. pag.16
Pusillanimitas hominis facit loqui pallens, & varians. libr.3. c.17. nu.44. pag.437
Purgatio per ignem improbata.li.1.c.23. numer.38.
Purgatio per aquam calidam, & frigidam. ibid. numer.39.
Purgatio per ignem fuit inducta ad imitationem fornacis Babylonis. libr. 1. cap.23.numer.35. pag.118
Purgatio per ignem iure sublata. ibid. numer.36.
Purgatio canonica est de obiecto crimine ignorantiæ ostensio. lib.3. cap.20. numer.1. pag.451
Purgatio canonica lege Moysis in usu. ibid. numer.2.
Purgatio per sacramentum licita.libr.3. cap.20.numer.15. pag.452
Purgationis ritus in tribunalibus Inquisitionis. libr.3. cap.20. numer.24. pag. 453
Purgatio per ignem quænam sit. libr. 1. cap.23.num.29. p.117
Purgationis per ignem non fuit præfinitus certus numerus. ibid. numer. 30.
Purgationi satisfaciens reus liber dimittendus est. lib.3. c.20. numer.31. pag.453
Purgationes vulgares quoddam sortilegij genus. libr.11. cap. 23. num.1. pag.116
Purgationes vulgares, appellantur plebeiæ inventiones. ibid. numer.2.
Purgationes vulgares ex crebris periuriis sunt inductæ. libr.1. cap.23. n.23. pag.117
Purgatio per crucem qænam fuit. ibid. num.24
Crucis purgatio genus fuit armorum. ibid. numer.25.
Purpura, buccinæ, & omne genus testaceorum fiunt ex limo, & materia putrescente. libr.2. cap.35. numer. 1 pag.273
Ptolemai de incertitudine iudicariæ sententia. libr. 1. capit. 8. numer. 58. pag.47
Pygmai quam brevissimi statura libr. 2. cap.31.num.24. pag.259
Pygmæos triennio gignere, & octennes

re mori, & cum gruibus pugnare. ibid. num.25.

Pyram ingressi probandæ innocentiæ causa perquam multi libr.1.capit.23. numer.34. pag. 118

Pyrarum circumiectiones, & transiectiones ad mali averruncationem. ib. numer.25.

Pyromantia unde dicta. libr. 1. capit. 19. pag.99

Pyromantiæ incertitudo. lib.1. cap.19. num.24. pag.101

Pyromantiam ex sacris litteris Gentiles ementiti sunt. ib. numer.25.

Pyromantiæ variæ species. libr.1. c. 19. numer.35. p.102

Pyromantiæ inventor. libr.1. c.19. n.3. pag.99

Pytagoras, Democritus, & plato Astrologiam iudiciariam respuerunt.lib.1. cap.8.numer.53. pag.47

Pythia Delphis, & fœminæ Dodonides. libr.1. capit.11. numer.27. pag. 70

Pythones quare dicantur à dæmone possessi. libr.1. capit.11. numer. 19. pag. 70

Pytiocampa ex pinu, mindain ex faba, & id genus plantæ, & fruges suos hostes generant. libr.2.capit.35. numer.9. pag.276

Q.

Quæstio facti licet in arbitrio sit iudicantis, pœna tamen non ita. libr.3.c.30.numer.28. pag.482

Quæstores parricidij, Triumviri capitales, Aediles, ærarij iudices. libr.3. c.3. numer.17. p. 364

Quasi particula denotat improprietatem. libr. 3. capit. 9. numer. 45. pag.398

Quinquemestres, seximestres, & octimestres non sunt vitales secundum Iurisperitos. li.2. c.43. n.17.pag.312

Quinquemestres non faciunt cessare fideicommissum, ex iurisperitorum sententia. lib.2. capit. 43. numer.23. pag.312

Quinto mense cur nasci contingat. l.2. cap.43. numer.21. pag.312

Quisquilia in maleficio odij adhibitæ signa sunt pacti latentis. libr.2. c.48. numer.4. pag. 325

Quisquiliæ qua maleficio annecti solent, quid operentur. lib.2.c.40. numer.27. pag.303

R.

Rabdomanteia quibus ex rebus comparatur. lib.1. cap.24. num. 21. pag. 122

Rana, mugilus, & mus, fiunt ex limo putrefacto. libr.2. cap. 35. numer. 2. pag. 273

Ratio quare diabolus divitias valet præstare. libr.2. capit. 13. num. 46. pag.199

Rationale sacerdotis unde dicatur. l. 1. cap.1. numer.18. p. 4

per Rationale nō tantum Deus propitiabatur, sed etiam significabat quid fieri vellet. ibid. numer. 19.

Rebaptizatio, & novi nominis assumptio in pacto solemni. libr. 2. cap. 7. numer.10. pag.176

Rebaptizatio primus apostasiæ aditus. lib.3.cap.6.numer.8. p.381

Recessus omnis à iure dicitur odiosus.l.3. cap.30.num.72. pag.486

Recusatio in omnibus Regnis non admittitur. libr.3. capit. 26. numer. 4. pag.463

Recusatio in omni causa, & à quocunque iudice imponitur, & quinam recusari possint. lib. 3. capit. 26. num.5. & seqq. pag.464

Regalia principes aliis committere non videntur. libr.3. cap. 30. nu. 65. pag.486

Regni

Regni mutationes per Angelos bonos, quandoque revelantur. lib.1. cap.12. numer.9. pag.77

Regulares noviori iure habent confirmata privilegia absolvendi à reservatis dum sint ab Episcopis approbati. libr.4. capit. 5. numer. 29. pag. 508.

Reipublica interest ne crimina sint impunita. libr.3. capit.1. numer. 32. pag.353

Relapsum facit pertinacia, & impoenitentia. libr.3. capit.22. numer. 11. pag.457.

Relapsus non est, qui de levi abiuravit. lib.3.cap.21.num.10. p.455

Relapsi licet poeniteant, dicuntur Ecclesiæ reconciliati.libr.3.cap.12.n.37. pag.414.

Relapsi sunt qui iam semel crimen abiurarunt,& iterum relabuntur. lib.3. cap.22.num.1. p.456

Relapsorum quatuor species. ibidem. num.2. & 3.

Relatione pendente iudices procedere nequeunt etiam partium consensu. lib.3.cap.30.numer.62. p.485

Relatione pendente quæcumque sententia est nulla ipso iure. libr.3. cap. 30. numer.59. p.485.

Relatione pendente, ut appellatione, non est innovandum. libr.3. capit.30. numer.60. pag.485

Relatio ad principem quantumvis in modico deficiat vitiat sententiam.l.3. cap.30.num.450. pag.484

Religio necessaria ad reipublicæ conservationem. libr. 3. cap 2. num. 6. pag.355

Religionis causa apud omnes nationes prima habita. libr.3. cap. 2. num. 1. pag.335

Nova religio semper detestata fuit. l. 3. cap.1.numer.39. pag.353

Religionis causa multi puniti. lib.3.c.1. numer.8. p.351

Religiosis mendicantibus non est derogatum privilegium absolvendi in casibus Episcopalibus. lib. 4. capit.5. num.24. pag.508

Reliquias sanctorum vel Evangelia gestantes adiunctis circunstantiis superstitiosi. libr.1. cap.28. numer.18. pag. 143

Remedia virginitatis in quo casu possint dari. libr.2. cap.14. numer. 14. pag.220

Remedia Ecclesiastica, & moralia ad maleficia amatoria conducunt. ibid. numer.45.

Remedia contra maleficia apud veteres superstitiosa. libr. 2. cap. 47. num.40. pag.323

Remedia maleficiorum præter divina, cætera suspecta censentur. lib. 1. c.9. numer.44. p.183

Divina remedia contra maleficia, & dæmonum potestates valde proficiunt, & quæ sint. libr. 2. capit.53 numer.1. pag.346

Remora, Rubeta, cerebri fel, & similia irritant corpus. libr. 2. capit. 47. numer,14. pag.321

Res naturales in creaturam spiritualem non agunt. libr.2. cap.6.numer.25. pag.173.

Rebus naturalibus, quando verba, vel quid tale miscetur inefficax per se, est superstitiosum. libr.2.c.9. nu.36. pag.162

Res naturales quando certis ritibus operantur habent effectum divinum vel dæmoniacum. libr.2.c.51.nu.23. pag.339

Res naturales, quæ maleficia leniunt remissivè, ibid. numer.24.

Res naturales, quando ad id ad quod adhibentur nullam habere efficaciam dignoscuntur, pacto censentur suspectæ. libr.1. cap.9.numer.32. p.182.

Res naturales, quando effectus non habent à natura, neque à Deo, adscribuntur dæmoni. ibid. n.33.
Qui actionem habet ad rem recuperandam, rem habere videtur. lib.4. c. 4. num.12, pag.506
Res Iudicata dicitur quæ finem controversiæ imponit. lib.3.cap.29. num.1. pag.475
Naturales res naturaliter operando in dæmones non agunt. libr. 2. capit.6. num.20. p. 173
Res naturales, quæ ad dæmonem cogendum adhibentur ridiculæ sunt. ibid. numer.21.
Rei vita quando reipublicæ valde utilis ei condonatur. libr.3.c.13. nu.31. pag.419
Rebus sacris vana admiscentes detestantur. libr. 1. cap. 28. numer. 21. pag.143
Naturales res nullæ sunt quibus dæmon cogatur. libr.2. cap.6. nu. 17. pag.172
Reservatio omnis cessat in mortis articulo. libr. 4. capit. 5. numer. 15. pag. 507
Resistere Homo valet tentationibus diaboli. libr.2. capit.47. numer.20. pag.322
Responsiones ad obiecta. libr.1. capit.7. numer.41. pag.38
Resurrectio mortuorum antiquis Philosophis incognita. libr. 2. capit. 26. numer.1. p.233
Resurrectio mortuorum repugnat naturæ animæ. libro 1. capit. 26. numero 11. p.234
Resurrectio mortuorum repugnat dæmonis potestati. ibid. numer.12.
Resurrectiones mortuorum quas dæmon obiicit spectra sunt. ibidem numer. 13.
Resuscitata à diabolo in fætida ossa resolvuntur. libr.2. cap.26. num.26. pag.235
Revelationi divinæ non assentientes puniuntur. libr.1. cap.1. numer.54. pag. 6
Reus pluribus pœnis non est gravandus. libr. 3. capit.20. numer. 27. pag. 453
Reus mortuus ex ægritudine tradendus est sepulturæ. libr. 3. capit. 31. numer.29. p.490
Reo confesso, & convicto adhuc termini dandi sunt. libr. 3. capit. 18. numer,44. p.443
Reus comparens infra annum à die sententiæ omnia ipso iure recuperat, libr. 3. capit. 24. numer. 15. pag. 460
Reus tradendus est sepulturæ Ecclesiasticæ. libro 3. capit.31. numer.6. pag. 488
Reorum cadavera tradenda sunt petentibus, ut Ecclesiasticæ sepulturæ tradantur. lib.3. cap. 31. num. 4. pag. 488
Reus convictus non est torquendus. libr.3.cap.19.num.5. pag.446
Reus elapso anno auditur, quoad personam bona remanent penes Fiscum. lib.3.cap.24.num.20. pag.460
Quando manifestè constat de innocentia rei auditur reus contra res conformes. libr.3. cap.29. num.17. pag. 476
Reus subesse debet iudici, vel ratione originis, delicti, vel domicilij. libr.3. cap.9.numer.14 pag.395
Rex ob impudicitiam conversus in porcum. lib.1. cap.4. num.15. pag.22
Reges constituti à Deo ad iurisdictionem. libr.3.cap.9. num.5. pag. 394
Reges & Pontifices idem fuerunt. li.3. cap.4.num.58. p.376
Reges sunt Vicarii Dei in temporalibus, ut Papa in spiritualibus. lib. 3. c. 26. num.37. pag. 466

Reges

Reges Hebræi, qui Idola & altaria delerunt, libro 1. capite 17. numero 13. pag. 94

Regibus nostris cognitionem competere in causa violentiæ ex consuetudine, & privilegio, libro 3. cap. 27. num. 3. & seqq. p. 467

Reges Francorum solo tactu strumas, & scrophulas sanantes, lib. 2. c. 49. n. 38. pag. 330.

Reges Angliæ virtutem obtinuisse ad sanandam nervorum contractionem spasmum & morbum comitialem, ibi. numero 39.

Regum, & alia temporalia Christus dimisit, libro 4. capite 1. numero 20. pag. 494.

Richarda de adulterio insimulata ferro candenti crimen diluit, lib. 1. c. 23. n. 31 pag. 117.

Ritus quibus pacta inesse solent, lib. 2. capite 8. numero 4. p. 177

Roma à quibus fuerit condita & gubernata: quinam vero imperio Romanæ monarchiæ successerint, vide in appendice per totam, lib. 3. capite 3. pag. 366. per totam.

Romæ hiatus in quem Marc. Curius se deiecit, libro 1. capite 2. numero 27. pag. 10.

Roma quos armis subigere nequirat, sociorum nomine devinxit, lib. 3. c. 3. num. 26. p. 364

Romam Ramirez arte dæmonis medicinam adeptus, lib. 2. cap. 14 num. 16. pag. 202.

Romance dictum quasi Romanum, lib. 3. capite 3. numero 22. p. 364

Romani, quo tempore Hispaniam dominarunt, & unde dictum *Romance*, lib. 1. cap. 12. numero 20. pag. 78

Romanus Pontifex Imperatorem iudicat, lib. 3. cap. 4. num. 65. pag. 376

Romani ad amorem lauros & bitumen adolebant, lib. 2. cap. 47. numero 39. pag. 323.

Romulus, Alexander, & Lutherus, ex incubo nati, libro 2. capite 30. num. 43. pag. 256.

Rosa sub autumno pullulantes pestis prænuntiæ, lib. 1. capite 21. numer. 21 pag. 9.

Rota Fortunæ quibus scateat superstitionibus, libro 1. capite 22. numero 12. pag. 110.

Rota Fortunæ damnata, ibidem num. 13.

Rusticus ex dæmonis ope totum autumnum & hyemem dormiendo absolvit, libro 2. capite 22. numero 2. pag. 22.

S

Sæcularij, qui sint, lib. 2. cap. 23. n. 23. pag. 177.

Sacerdos revelare potest confessionem ex licentia pœnitentis, lib. 4. c. 7. n. 19. pag. 513.

Sacerdotium scientiæ, & virtutis culmen requirit, lib. 3. capite 9. num. 43. pag. 397.

Sacerdos in delictis committendis potest revelare secretum ne fiant, lib. 4. cap. 7. n. 5. p. 54

Sacerdos tenetur servare, quæ plena confessione accepit, non quæ promissione secreti, lib. 4. cap. 7. numer. 4. pag. 511.

Sacerdotium veteris legis nostri fuit repræsentatio, lib. 3. capite 4. num. 46. pag. 375.

Sacerdotes Philistinorum peccarunt in ominis observatione, lib. 1. c. 26. n. 44. pag. 135.

Sacerdos neque à Papa potest compelli ad revelandam confessionem, lib. 4. c. 7 num. 15. p. 513

Sacerdos si compellatur ad revelandam confessionem poterit iurare se illam non audivisse, ibid. n. 16.

Sacerdotium regno adiunctum apud

Romanos.lib.3 capite 4. numero 60. pag.376.

Sacerdotes veteris legis variusque gladij potestatem habent, lib.3.c.4.n.50. pag.375.

Sacramentarij de Pontificis iurisdictione refutatis, lib.3.cap.4. numero 14. pag.372.

Sacramentarij negant ad criminis probationem sacramenta sumere, lib.3.c. 20.num.14. p.452

Sacramentum infanticidij, & cœnas Thyestæas, lib.2.cap.38. numero 12. pag.291.

Sacrificium Magorum, lib.2.cap,7.n.14. pag.176.

Sacrificium exterius inuisibilis sacrificij est signum, lib.1. cap.17. numero 6. pag.94.

Sacra bonæ Deæ singulis mensibus mulieres, quo menstrua patiebantur celebrabant, & quare non. lib.3. cap.2. num.16. p.361

Sæcularis requisitus ab Ecclesiastico pro executione sententiæ absque vlla causæ cognitione debet illam executioni mandare, lib.3.cap.29. num.13. pag.476.

Sæcularis capiens clericum poterit cogere vt ostendat exceptionem aliàs procedit ad vlteriora, lib.3. cap.27. numero 18. p.468

Sæcularem cognoscere de valore sententiæ laici dicentes, reprehenduntur, libro 3. capite 29. numero 15. pag.476.

Sagas non posse nocere nisi vero, & naturali veneno, lib.2.cap.29.numer.3 pag.300.

Sagitarij maleficium, quodnam sit, lib.2. cap.39.numero 25. p.299

Sahirim in lingua sancta quare vertit vulgata, dæmonia, lib.2.c.30.num.13 pag.253.

Salisatores qui sunt, lib.1.cap.26.nu.18. pag.133.

Salisatores à cilis oculorum, ibidem numero 19.

Salmacidis fonte bibentes malacisari, lib.2.cap.17.num.17. p.213

Salomon magiæ peritissimus, lib.2.capit.1 numero 54. p.158

Salomoni quæ falsò tribuantur, ibidem numero 55.

Salomon incantationes non scripsit, lib. 2.cap.1.numero 56. p.159

Salomonis templum illustratum, lib. 1. cap.21. numero 19. p.162

Salomon ex diuina voluntate scientiam acquisiuit, libro 1.capite 14. num.7. pag.86.

Saltationes post coitum causa sunt sterilitatis, libro 2. capite 44.numero 18 pag.316.

Saludadores, dono sanitatis se prædictos gloriantur, libro 2.capite 49.num.35 pag.330.

Salutem ex inimicis nostris nullo pacto debemus quærere, lib.2.c.50.num.4. pag.334.

Saluatores licet perditissimi gratiæ donum possunt obtinere, lib.2.cap.49. numero 46. p.331

Samuëlis anima dubitatur Saüli apparuisse, libro 2. capite 27. numer.29. pag.239.

Samuëlis apparitio Regi Saüli phantastica, libro 1. capite 16. numer.13. pag.90.

Samuëlis anima non magico carmine, sed iussu Dei apparuit, ibidem numero 14.

Samuëlis animam Saüli apparuisse probatur ex sacris literis, lib.2.c.27.n.32 pag.239.

Sanguis non est signum virginitatis, lib. 2 capit.19.numer.11. p.220

Pluit Sanguis, cineres, & lana, lib.1.c.6. numer.29. p.32

Sanguis incautionibus sistitur, libro 2. capit.51.numer.19. pag.338

Sanguis occisi ad conspectum occisoris ebullit,

ebullit, libro 1. capite 2. numero 33. pag. 10.
Sanguinis ebullitionis huiusmodi varia causa, ibidem numer. 34.
Sanguis occisi naturaliter coram occisore ebullit, ibidem numer. 35.
Sanguis ex metu ad cor vt ad arcem confugit, libro 2. capite 38. num. 55. pag. 295.
Sanguinem à muliere non traximus, sed à viro, libro 3. capit. 2. numero 13 pag. 360.
Sanitatis donum non est naturale, sed supernaturale, lib. 2. cap. 49. num. 36. pag. 330.
Sanitatis virtus tribuitur influxui corporum cœlestium, lib. 2. cap. 49. nu. 8. pag. 327.
Sanson excusatur de sui ipsius homicidio, libro 3. capite 31. numero 15. pag. 489.
Santelmum cur nautis post tempestatem appareat, libro 2. capite 41. numer. 14 pag. 305.
Sapere plusquam oportet scire prohibetur, libro 1. capite 30. numero 10. pag. 150.
Sapientia huius sæculi stultitia est apud Deum, libro 2. capite 30 numero 30 pag. 150.
Sara ex violata religione Ismaëlem, & Agarem eiecit, lib. 2. capite 2. num. 16 pag. 356.
Sardorum Semideorum somnus dæmonis fuit, libro 2. capite 22. numero 4. pag. 223.
Sarracenorum casus, vulgò *Moriscos*, idem omnibus fuit, licet diversis temporibus nati essent, lib. 1. cap. 8. n. 50. pag. 46.
Sathanas plerisque adest inter Angelos bonos, lib. 1. capite 12. numero 13. pag. 77.
Satanas transfigurat se in Angelum lucis, lib. 1. cap. 25. nu. 42. p. 129
Saturnini qui sint, lib. 1. cap. 9. num. 22. pag. 58.
Satyri, Fauni, Asinipedes, & Onoscceles, libro 2. capite 19. numero 34. pag. 250.
Satyri toto corpore hirsuti sunt, pilis vestiti, ac pedibus ferinis facie tamen humana, libro 2. capite 33. num. 22. pag. 266.
Satyri apud Indos à summis montium saxa devoluunt venatoribus, ibidem numero 24.
Satyri homines sunt, & rationis compotes atque ex Adam profecti, ibidem numer. 25.
Saul ominis divini signa quærens pro scelere Ionathæ, lib. 1. cap. 26. nu. 40. pag. 135.
Scarabei, tauri, & id genus alia, gignuntur ex vermibus, lib. 2. cap. 35. n. 18. pag. 276.
Scientiam artis notoriæ ad scientiam Salomonis referre damnatum, lib. 1. c. 14. numer. 8. p. 86
Scriptura sacra sensus ad Ecclesiam pertinet. lib. 3. cap. 1. num. 14. p. 351
Sacra scriptura loquitur aliquando per prosopopæiam, lib. 1. capit. 8. num. 74. pag. 48.
Scripturæ vsus inter artificia collocatur, lib. 2. cap. 2. numer. 31. pag. 162
Scripturæ inventor quisnam fuerit, ibid. numero 32.
Scurialis S. Laurentij Templum laudatum, libro 2. capite 2. numero 28. pag. 162.
Semine assumpto potest diabolus naturalem generationem causare, lib. 2. cap. 30. numero 34. p. 255
Semen viri mixto semini muliebri, quia causa est generationis, potest diabolus illam præstare, ibidem numero 35.
Semina, quæ vno, & eodem puncto seminantur, diversos effectus nanciscuntur, lib. 1. cap. 8. numer. 39. p. 45

Seneca de matrimonio sorciendo commendatus. ibid. num.65.

Senescere brevi tempore fieri potest naturaliter. libr.2. cap.18. numer.17. pag.216

Senes in iuvenes converti posse naturale est. libr.2. cap. 18. numer. 1. pag. 216

Senes octogenarij & nonagenarij filios genuerunt. libr.2. cap.18. n.19. pag. 218

Senescunt homines ex frequenti, & anticipato coitu. ibid. num.20.

Senes pro uniuscuiusque viribus sunt torquendi. libr.3. cap. 18. num. 18. pag.442

Senes quænam vitare nequeant. libr. 2. cap.17.numer.44. pag.215

Sensus decipit diabolus turbando phantasiam,non tamen immutando. lib.2. cap.15.num.2. pag.204

Sensuum externorum delusiones remissivè. libr. 2. capit. 16. numer. 5. pag.204

Sententia nulla est , quæ condemnationem aut absolutionem non continet. lib.4.cap.4.num.17. pag.507

Sententia de cœli animatione improbatur. libr.1. capit. 7. numer.38.

Sententia de verò Samuele apparente Sauli placuit olim Rabinis. libr. 2. cap.27.num.37. p.239

Regum 1. c.28. de Samuelis anima explicatus. ibid. num.38.

Sententia Principis, & Præfecti prætorio non appellatur. libr. 3. capit. 29. num.7. pag.476

Sententia postquam est appellata dicitur potius iniusta. libr. 3. capit. 25. numer.7. p.462

Sententia ex falsis instrumentis retractatur. libr.3. capit. 30. numer.47. pag.484

Sententia ex falsis relatoribus est nulla. lib.3.cap.30.num.47. pag.484

Sententia de Revista est nulla quando leges non observat. libr. 3. capit.30. numer.57. p.485

Sententia non mandatur executioni intra tempus ad appellandum. libr. 3. cap.29.num.4. p.476

Sententias potest diabolus docere. li. 2. cap.14.numer.14. pag.202

Sententia in mortuum directa lata est nulla. lib.3. cap.9. num.21. p.395

Parum esset sententias ferre nisi executioni mandarentur. libr.3. c.29. nu.3. pag.475

Sententia de Revista quæ sit nulla relatione pendente revocatur querela. lib.3.c.30.num.63. pag.486

Sententia contra absentem lata potius præsumitur ob contumaciam quam ob delictum. libr.3. cap.24. num.11. pag.460

Sententiæ denegatis Reo defensionibus non potest statuto iustificari. libro 3. capit. 30. numero 45. pag.484

Sententiæ superiorum per principum ora divinitus promulgantur.l.3.c.30. numer.5. pag.480

Sententia in dubio potius præsumitur lata ob ignorantiam , quam ob dolum. libr.3. cap. 18. num. 44. pag.444

Sententia de Revista est nulla Relatione pendente. libr.3. cap.30. num.61. pag.485

Sententia Principis ex falsis relationibus est ipso iure nulla. lib. 3. cap.30. numer.49. pag.484

Sententiæ præfecti prætorio ex errore sunt nullæ ipso iure. libr.3. capit. 30. numer.55. pag.485

Sententia declaratoria non est necessaria ad hoc ut hæreticus bona sua offerat. lib.4. cap. 4. numer. 16. pag.507

Sentiendi vis à dæmone impediri potest.

potest. libr. 2. capit. 23. numer. 10. pag. 226

Sepulchra dicuntur dormitoria, libr. 2. cap. 27. numer. 36. p. 239

Sepultura Ecclesiasticæ traduntur rei ex regionis consuetudine. libr. 3. cap. 31. numer. 1. pag. 488

Serpentes ex hominis spina producuntur. libr. 2, c. 33. num. 16. p. 275

Serpens in honore quare esse cœpit. l. 3. cap. 2. num. 7. p. 360

Serpentum capita, vel pelles defodere ad maleficium odij. libr. 2. capit. 48. num. 3. p. 325

Serpentem æreum Moysis, Ezechias confregit, quia populus ei sacrificabat. libr. 1. cap. 17. num. 14. pag. 94

Serpentum læsio, imbecillitati, & culpæ hominis tribuitur. libr. 2. cap. 37. numer. 64. pag. 289

Serpentum ossa, & acuum fragmina ad quid maleficio iniungantur. l. 2. c. 40. num. 26. p. 303

Serpentes alati insipientes significant, qui ex limo terræ suscitati clanculum evehuntur. lib. 2. cap. 33. numer. 33. pag. 273

Serpens æneus Moysis, quo pacto serpentibus morsos sanabat. lib. 1. c. 7. numer. 42. pag. 38

Serpentes quare facilius incantentur. lib. 2. c. 23. num. 26. pag. 198

Serpentum incantatio frequens. ibid. num. 28

Sexum mutari posse probatur. li. 2. c. 17. num. 211. pag.

Sybilla Cumææ oraculum cum furore mixtum. libr. 1. capit. 11. numer. 42. pag. 71

Sibyllarum prophetiæ. lib. 1. capit. 11. numer. 33. p. 70

Sibyllæ licet Gentiles donum tamen prophetiæ potuerunt obtinere. lib. 1. cap. 11. numer. 34. pag. 71

Sibyllarum oracula non nisi ex Deo probantur. ibid. num. 35.

Siccitas terræ Deum iratum ostendit. l. 1 c. 6. n. 26. p. 32

Sicilia maris egressus multas insulas absorbuit. lib. 1. c. 6. n. 36. p. 33

Sigillum, signum character, & similem ad maleficij curationem superstitiosum. lib. 2. c. 52. n. 40. p. 343

Sigillum confessionis post mortem in crimine hæresis non teneri secundum aliquos lib. 4. c. 7. n. 1. pag. 511

Sigillum confessionis non teneri quando pœnitens habet plures socios per quos possit crimen perfici tenent alij lib. 4. c. 7. n. 11. pag. 12

Sigillum confessionis non teneri quando confitens se emendare nequit secundum alios. ibid. num. 12.

Sigillum confessionis in his casibus teneri secundum authoris sententiam. ibid. num. 13.

Signa morbi vel salutis ex colore faciei & corporis qualitate. lib. 1. c. 3. n. 25. pag. 15

Signa cœlestia licita sunt observare, ut in melius vitam instituamus. lib. 1. cap. 19. num. 10. p. 99

Signa ex respiratione. lib. 1. cap. 3. n. 36. pag. 16

Signa sunt characteres, quibus futura leguntur; error. lib. 1. cap. 8. num. 8 pag. 42

Signis cœli Deum opera sua manifestasse; error. ibid. n. 9.

Signa sunt Agnostica, Diagnostica, & Prognostica: quænam sint, & quantæ utilitatis Medico? declaratur, ibidem. lib. 1. 1. c. 3. n. 17. p. 13

Signa quibus pacta huiusmodi intercedant præscrutantur. lib. 2. c. 9. n. 1. pag. 180.

Signa quibus morbi à dæmone illati cognoscantur. lib. 2. cap. 9. num. 45. pag. 183

Signa maleficii remissivè. ibid. num. 46.
Signa falsæ prophetiæ lib. 1. c. 29. nu. 10. pag. 146
Signa naturalia quærere licitum est. l. 1. cap. 2. num. 2. pag. 8
Signa divina sub peccati reatu debemus observare. lib. 1. capit. 21. numer. 46. pag. 108
Signa divina quæ variis eventibus prænuntia fuerunt. ibid. n. 47.
Simia factum argutum in authoris aula. lib. 2. c. 25. n. 10. pag. 231
Simon Magus Dei nomine veneratus. lib. 1. cap. 29. num. 15. pag. 146
Simonis Magi repræsentationes. libr. 2. cap. 10. num. 30. pag. 187
Simon Magus ex miris operibus pro Deo cultus. ibid. num. 31.
Simulachrum aëreum cubitale super mensam cytharam pulsans. lib. 2. c. 2. num. 16. p. 161
Simulachrorum usus quandoque in maleficio amatorio lib. 2. cap. 47. num. 5. pag. 320
Sixtus V. gravissimis pœnis punivit abortum procurantes lib. 2. c. 43. n. 8. pag. 311
Societas omnis cum dæmone prohibita nobis est. libr. 3. cap. 7. nu. 24. pag. 386
Socii Diomedis, quo pacto in aves videbantur conversi. libr. 2. capit. 27. num. 29. pag. 209
Sodomitis cæcitas claris oculis unde contigerit. libr. 2. cap. 23. numer. 7. pag. 226
Soham, & Milluim, vel lapides Onychinos. libr. 1. capit. 1. numer. 24. pag. 4
Sol ad Iosuæ petitionem sistit, & Ezechiæ retrograditur. lib. 2. cap. 12. n. 1. pag. 191
Sol & homo generant hominem, & omnia. libr. 1. capit. 8. numer. 38. pag. 45
Soles tres, qui in Christi Nativitate in Hispania apparuerunt, meteorologici. libr. 1. cap. 5. numer. 36. pag. 28
Soles tres sæpius visi, & causa naturalis eorum. ibid. num. 37.
Solis Eclipsis præter naturæ cursum, Deum iratum prænotat. libr. 1. cap. 5. numer. 39. p. 28
Solis deliquium magnum sub Alarico. ibid. num. 40.
Sol integer defuit sub Annibale. & in Cæsaris morte, ibid. numer. 41.
Sol integer defuit in Christi Domini morte. libr. 1. cap. 5. numer. 42. pag. 29
Solis eclipsis in Christi morte miraculosa. ibid. numer. 43.
Solares, qui sint. libr. 1. cap. 9. nu. 25. pag. 59
Somnia causantur ex humectatione cerebri. lib. 2. c. 22. n. 1. p. 223
Somniis quæ fiunt, nec meremur, nec demeremur. libr. 3. cap. 13. num. 11. pag. 418
Somniorum non unum est genus. lib. 1. cap. 25. num. 1. p. 125
Somniorum varia genera. ibidem numero 2.
Somniorum genera ad duo capita reducuntur. lib. 1. cap. 25. num. 3. p. 126
Somni definitio ibid. num. 4.
Somniorum causa ad diabolum relata. ibid. num. 5.
Somnia nulla dari à Deo negat Aristoteles. ibid. num. 6.
Hippocrates de somno commendatus. ibid. num. 7.
Somnia tribus authoribus referuntur: Deo, naturæ, & dæmoni. ibidem num. 8.
Naturalia somnia quibus ex causis proficiscuntur. ibid. num. 9.
Somnia naturalia licitum est observare. ibid. num. 10.

Intrinseca

Intrinseca causa somnij nascitur ab animæ passionibus. ibid.num.11.
Ecclesi.5. de somnio naturali explicatus. ibid.num.12.
Somnia naturalia, non solum hominibus, sed brutis sunt communia. ibid.num.13.
Somnium quietis ad actionem vigilantis comparatur ibid.num.14.
Somni causa intrinseca corporalis. lib.1. cap.25.num.15. pag.127
Somnij ex causa intrinseca corporali exempla.ibid.num.16.
Ἐφιάλτης seu incubus somnus unde proveniat. ibid.num.17.
Somnij causa tam vehemens esse solet, ut re vera illi accidat, quod somniavit. ibid.num.18.
Extrinseca causa somnij quando dormientis cogitatio ab agente extrinseco movetur. ibid.num.19.
Somnus ex aëre ambiente, aut influxu corporum cœlestium. ibid. num.20.
Cœlum quomodo intelligatur in somniis operari.ibid.num.21.
Futura ex somno ab influentiis cœlestibus causato non dignoscuntur. ibid. num.22.
Cœlum non est immediata causa somnij. ibid.num.23.
Ex his quæ in somnis fiunt nec meremur, nec demeremur. libr.2.cap.36. numer.5. p.278
Somnia quando non constat, quod sint à Deo aut natura, de necessario debet causa dæmoni referri. lib.1. capit.25. numer.45. p.129
Somnia diabolica quàm noxium sit observari. ibid. num.46.
Somnia diabolica quando pactum, & infidelitatem contineant. lib.1. c.25. numer.47. pag.130
Ecclesiasti c.34. de vanitate somniorum illustratus. libr.1. cap.25. numer. pag.129
Somnia ex influentiis cœlestibus petita non debemus attendere. ibidem numer.24.
Somnia divina quandoque fiunt agitatis in corpore humoribus.lib.1.c.25. numer.25. p.128
Somnia divina immittuntur interdum per modum expresse locutionis. ibid. numer.26.
Somnia divina alia immittuntur cum horrore, alia pacifica. ibid. num.27.
Somnia divina per apprehensiones visionum, ibid. numer.28.
Somnia divina per imagines visionis metaehoricas. ibid. nnmer.3.
Somniis divinis aliquando Deus alloquitur, aliquando Angelus. ibid. numer.31.
Somnia divina non differunt à prophetia. ibid. numer.32.
Somnia divina inter dona Spiritus sancti annumerantur. ibid. n.33.
Futuros eventus in somniis quandoque Deus significavit. ibid. num.34.
Scientias quoque in somniis Deus contulit. ibid, numer.35.
Somniis præfata sunt divina mysteria. lib.1 cap.25.num.36. p.122
Philosophiæ, & medicinæ arcana in somniis revelata. ibid. num.37.
Somnia diabolica quonam modo à diabolo immissa. ibid. numer.38.
Somnia diabolica annumerantur. ibid. numer.39.
D.Is.c.65. de Somniis diabolicis explicatus. ibid. num.40.
De Hier.c.29.de Somniis diabolicis expositus. ibid.41.
Somnia diabolica ex pacto tacito damnata. ibid. numer.48.
Divina somnia sunt omnino observanda. ibid. numer.49.
Sonitus Aëris quare dæmones fugat. libr.2.c.52.nu.32. pag.342
Campanæ sonitu dæmones baiulantes

deiecerunt Sagas. libr.2. c.52.n.33. pag.342
Soror pro concubina, lib.1.cap.26.n.56. pag.136.
Sortes ex libro sacro sumere est damnatum. libr.1.cap.22.numer.52. p.112
Sortes admissæ in electionibus sacris, & prophanis. libr.1. capit.22.n.46. pag.113.
Cap. Ecclesia de sortileg. explicatum. ibid. numer.47.
Causa quando absque sortibus nequit terminari, sortes admittuntur, etiam in rebus Ecclesiasticis. ibid. numer. 8
Electionibus Ecclesiasticis sortes admissæ. ibid. numer.49.
Sors Polytica, unde nata est ib.n.50.
Sortientes debent niti æquali iure. li.2. cap.22.num.25. pag.112
Consultoriæ sortes non debent mitti, ut voluntas divina dignoscatur. lib.1. cap.22.n.26. p.112
Consultoriæ sortes mittuntur, quando nullum aliud suppetit remedium.ibid. numer.27.
Consultoribus sortibus debet præcedi divina revelatio, ut licitæ sint. ibid. numer.28.
Consultoriæ sortes mittuntur precibus ad Deum fusis. ibid. num.29.
Sortes Phæbeiæ, Deliæ, Lyciæ, Anciates, & Delphicæ. ibidem numer.4.
Sors pro Fortuna, & pro Oraculo. ibid. numer.5.
Sortes, quare prohibitæ fidelibus. ib. numer.6.
Sortes prohibentur omni iure. ib..n7.
Talorum, vel Tesserarum sortes, l.1.c.22. numer.16. p.11
Fabarum sortes in Hispania frequentes. ibid. num.17.
Fabarum sortes ut hodie, ita olim, ibid, numer.18.
Sortes variis ex causis in sacris litteris admissæ. ibid. num.19.
Sortes, aut sunt divinatoriæ, aut divisoriæ, aut consultoriæ. ibidem numer.20.
Consultoriæ sortes tot exigunt conditiones, ut rarus sit earum usus. ibid. numer.21.
Consultoriæ sortes eventum debent expectare à solo Deo. ibid. numer. 22.
Consultoriæ sortes à dæmone, astris, vel fortuna nequeunt expectari. ibid. numer.23.
Sortilegium omnem divinationem complectitur. libr.1. capit. 22. numer.1. pag.111
Sortilegium sumitur pro divinatione, quæ sorte celebratur, ibid. numer. 2.
Sortilegium habuit originem ex Fortunæ veneratione. ibid. num.3.
Sortilegij eventus à Fortuna expectatus continet idololatriam. libr.1.cap.22. numer.10. p.110
Sortilegij casus si à Fato attenditur est hæresis. libr.1.cap.22.num.11. pag.111
Sortilegij non hæreticalis reus discutitur à laico, vel Ecclesiastico cumulative. libr.3. cap. 9.num. 25. pag.396
Sortilegii varia genera. libr.1.c.24.n.6. pag.120
Sortilegii pœna quæ hodie sit in foro sæculari, libr.3.cap.14.nu. 11. pag.425
Sortilegia quæ tendunt ad occulti indagationem non sunt hæreticalia, etiamsi dæmonis expectetur auxilium. libr.3.cap.8. numer.12. p.391
Sortilegij crimen ad curiæ sæcularis traditionem non sufficit. libr.3. cap.11. num.19. p.419
Sortilegij crimen quando non progreditur ad pactum cum dæmone non multatur morte. ib. n.33.
Sortilegii effectus de necessario adscribendus

bendus est dæmoni. libr. 1. capit. 22. numer. 15. p.111
Sortiri uxorem, pro idem quod ducere. ibid. num.64.
Dij ipsi de imperio sortiebantur. ibid. num.54
Coloniæ sorte divisæ. ibid. numer. 55.
Regna, & imperia sorte divisa. ibidem numer. 56.
Tempestatis tempore licitum est sortiri, quis è navi eiiciatur. ibid. numer. 57.
Milites sortiri, quis primus urbem ingrediatur. ibid. num. 58.
Sors controversias dividit, & inter potentes quóque dijudicat. ibid. numer. 59.
Sosipatra gesta Philosophorum ex dæmone incubo renunciavit. lib.2.c.14. numer.15. p.202
Ex *Speciebus* rerum, quas homo aliquando vidit, efficitur corpus phantasticum in intellectu. libr. 2. c. 15. num.3. pag. 204
Spectra adveniente luce dissipantur. l. 2. cap.38.n.39. p.293
Spectra dæmonum varia mala indicantia. libr. 2. capit. 29. numer. 23. pag. 249.
Spectris, & spiritibus aliqua loca infestari perspicuum est. libr.2. cap.28. numer.1. pag.243
Spectra dæmonis, quibus signis dignoscantur. libr.2. cap.33. num. 36. pag.246
Spectra tam diurnis quam nocturnis horis apparens. libr.2. cap.28.n.16. pag.245
Spectra apud Aquilones, Suecos, Islandios, Polonos, Romanos, Athenienses, & Venetianos. ibid. numer.17.
Spectrorum alia genera. ibid. num. 18.
Spectrum D.Petri, & D. Mariæ de Padilla. ibid. num.19.
Specula ustoris à Proculo facta. libr. 2. cap.2.num.18. p.61
Sphyx Thebana dæmonium terrestre fuit. lib.1.c.29.n.14. p.148
Spiridionis filia post mortem depositi locum indicavit. libr.2.c.24.num.8. pag.228
Spiritualis iurisdictio solius Dei est.l.4. cap.1.num.1. pag.492
Spirituali iurisdictioni cætera omnia subiacent. libro 4. capitulo 1. numero 25. pag.494
Spiritualia cæteris rebus duxit Dominus anteponenda. libr.4.c.1. num.23. pag.494
Spiritus omni corpore destitutus est.l.2. c.28.num.13. pag.244
Spiritus subeundi cadaver ritus. libr. 1. cap.16.num.37. p.92
Spiritus responso dato veniam poscit redeundi. ibid. n.38.
Spiritus quibus aër inferior plenus est amicitias nostras quærere, error. l.2. cap.5.num.9. p.167
Spiritus cum sit corporis expers, cerni à corporeis oculis non potest, lib. 2. cap.27.num.4. p.237
Spiritus probandus an sit à Deo, lib. 3. capite 29. numero 2. p.17
Probationis spiritus difficultas, ibidem numero 3.
Statua ærea, quæ in spectantem sagittas iaculabatur, lib. 2.cap.21.num.23. pag.162
Ex statutis dæmon quonam pacto loquatur, libro 1. capite 11. numero 6. pag.69.
Statua Theodorici, ipsiusmet Regis exitum renuntiavit, lib.2.cap.24.nu.14. pag.229.
Statua rei succedit loco cadaveris suspensionis, libro 3.capite 31. num. 23. pag.489.
Stella visa antequam Alaricus urbem occuparet, libro 1. capite 5. num.27. pag.27.

Stellæ pro Angelis sumuntur, lib. 1. c. 8. num. 79. p. 49
Stellæ multæ sunt, quæ vel non clare, vel nullatenus cernuntur, lib. 1. ca. 8. numero 27. p. 44
Stella ad probandam sanctitatem sanctis viris ad capita apparuit, libro 2. capite 41. numero 17. p. 305
Stellæ cadentes, capræ saltantes, & faces ignitæ quid ostendant, lib. 1. c. 5. numero 8. p. 25
Stellæ in cœlo ad peccatorum punitionem non apparent, sed cadunt, lib. 1. cap. 5. numer. 32. pag. 28
Stella nova in Christi nativitate apparuit, ibid. num. 33.
Stella Magorum vera fuit, & non meteorologica, ibid. numer. 34.
Stellam Magorum veram fuisse, licet cursum aliarum non habuerit, ibidem numero 35.
Sterilitas quomodo fiat, lib. 2. cap. 44. per tot. num. 2. p. 215
Sterilitatis maleficium in fœminas dirigitur, libro 2. capite 44 numero 1. pag. 315.
Sternutatio indicat in adversum aliquid cui sternutat, lib. 1. cap. 24. numero 4. pag. 120.
Sternutatio ominosa fuit, li. 2. c. 26. n. 11 pag. 133.
Sternuanti bona verba dicere quare in vsu, ibid. num. 22.
Sternutatio matutina prorsus infausta, meridiana firmissimi auspicij, ibidem numero 23.
Stigmatis impressione fit maleficium taciturnitatis aliquando, lib. 2. c. 23. n. 19 pag. 226.
Bayaronæ stigmatis impressio sensum ademit, libro 2. capite 23. numero 20. pag. 226.
Stigmatis huiusmodi impressio varia, lib. 2. cap. 13. num. 21. p. 216
Stigmatis impressio fit in pacto solemni, libro 2. capite 7. numero 11. pag. 176.
Stigmatis huiusmodi impressio variis locis, ibid. numero 12.
Struthiocamelus avis simul, & fera, ova parit, & arena pullos excludit, lib. 2. cap. 34. num. 23. p. 222
Struthiocamelus visu non excludit ova sed aspicit vt avertat nocitura, lib. 2. cap. 49. num. 14. pag. 328
Srrytum huius sæculi secta Concilij Ancyrani tempore nondum nata fuit, lib. 2. capite 36. numero 47. pag. 28
Stuprator si non habet causam aggravantem luxuriam non tenetur nisi ex fornicatione, in foro exteriori, lib. 2. cap. 13. num. 5. p. 220
Stuprator in foro conscientiæ non tenetur manifestare stuprum, sed fornicationem, ibid. num. 16.
Sudaria D. Pauli, & semicintia dæmones pellebant, lib. 2. capite 52. nu. 33. pag. 348.
Superstitiosum est omne id, quod horarum, vel dierum rationem observat, lib. 2. cap. 9. num. 17. p. 181
Superstitiosum est, quod habet spem in modo scribendi, recitandi, &c. ibid. num. 18.
Sutoris cornui alia miranda, lib. 2. c. 25. num. 25. p. 232
Syderum notitiam Astrologis exiguam esse, libro 1. capite 8. numero 29. pag. 44.
Syderum vis potentior est in conceptu hominis, quam in ortu, lib. 1. c. 8. n. 33. pag 45.
Syrenes, Tritones, & Nereides ex corrupta hominum natura nasci negatur, libro 2. capite 34. numero 9. pag. 271.
Syrene dæmones fuerunt ab libidinem deludendam. libr. 2. cap. 30. num. 8. pag. 254
Syrenes, Tritones, Nereades in aquis

procreantur. libr. 2. cap. 34. num. 1. pag. 270

Syrenus somnii arte reprehensus. libr. 1. cap. 25. num. 44. p. 129

T

TAbani, culices, & id genus plura fiunt, ex imbre, & terra, in ligno arido. libr. 2. cap. 35. nu. 3. pag. 271

Tabulæ pictæ in honorem Dei appensæ. lib. : c. 28. num. 27. p. 143

Taciturnitatis maleficium fit apum Rege deglutito, vel membranulis certo ritu adhibitis. libr. 2. c. 23. numer. 18. pag. 226

Tactus solet decipere. libro 2. cap. 15. numer. 13. pag. 205

Tages Hetruscos Aruspicinam docuit, libro 1. capite 18. numero 4. pag. 96

Tarantulæ venenum ad numerum saltitare cogit, lib. 2. capite 14. numero 26. pag. 156.

Tartari pueros consueverunt sacrificare, libro 1. capite 18. numero 17. pag 97.

Tempestates, vt excitare, sic & sedare diabolus valet, lib. 2. cap. 12. numero 21 pag. 193.

Tempestates à dæmone excitari non posse, ex hæreticorum sententia, lib. 2. cap. 12. num. 13. p. 192

Templum S. Laurentij collatum templo Salomonis, lib. 2. capite 2. numero 30 pag. 162.

Tempus commissi delicti non attenditur in clericis factis post delictum, lib. 3. cap. 9. num. 28. p. 396

Diagnosis natura ac tempore prior est Prognosi; sed hæc aliam dignitate præcellit, lib. 1. capite 3. numero 18. pag. 14.

Fausta, & infausta tempora ad vanam observationem pertinent, libro 1, capite 27. numero 7. pag. 137

Teratoscopia quæ sit, lib. 1. cap. 20. nu. 4. pag. 103.

Terra tota contremuit ad Iesu Christi, Domini nostri mortem, lib. 1. c. 6. n. 13 pag. 30.

Terræ hiatus divinæ iræ signum, lib. 1. cap. 6. num. 14. p. 31

Hiatus terræ sub Honorio multos absorbuit propter crimina, ibid. num. 15.

Terra multa habet mortifera, lib. 1. c. 2. num. 28. pag. 10

Terræmotus, maris tumor, fluviorum insolitæ eluviones, pestem annuntiant, lib. 1. cap. 2. num. 23. p. 29

Terræmotus causa naturalis, ibidem numero 24.

Terræmotus quo pacto habitatores inficit, ibid. num. 25.

Terræmotus causa, lib. 2. cap. 12. num. 37 pag. 194.

Terræmotus causatur à dæmone, lib. 2. cap. 12. num. 31. p. 193

Terræmotus quatuor species, & primo de Brasmantia, lib. 2. c. 12. n. 33. p. 194

Terræmotus divinæ iræ signum est, lib. 1. cap. 6. num. 3. pag. 30

Ozias Rex Iudæ, lepra, & terræmotu percussus, ibid. num. 5.

Terræmotus factus est capta ab Alarico Vrbe, ibid. num. 3.

Terræmotu ædificia dissoluta statim connecti quomodo fieri possit, ignoratur, ibid. num. 6.

Antiochia terræmotu concussa sub Leone, ibid. num. 7.

Terræmotus mortem quare afferat, & in furorem vertat, ibidem num. 8.

Theodosij tempore, & Herodis Regis Iuda terrœmotus, ibid. n. 9.

Romæ terræmotus in dies 38. perduravit, ibid. num. 10.

Testes deponentes de fama debent reddere rationem de ortu, & origine, lib. 3. cap. 17. num. 15. p. 435

Testium numerus in purgatione canonica varius. libr.3. cap.20. num.21. pag.452

Tertius admittitur ad probandam innocentiam rei. libr.3. cap.24. num. 10. pag.460

Thalmudici de prophetiæ cessatione repræhenduntur. lib.1. c.1. numer.22. pag.9

Theodas in vita Barlaan, & Iosaphat memoriam defraudavit. lib.2.cap.14. num.9. p.201

Theologia priori sæculo Iurisprudentiæ adiuncta. libr.1. capit.1. numer. 11. pag.83

Theologi probant aurum arte alchymiæ fieri.lib.2.cap.4. num.4. p.164

Thesaurorum investigatores cæteris pauperiores, & sordidiores existunt.l.2. cap.13.num.49. pag.200

D. *Thomas* Aquinas laudatus.lib.1.c.17. num.2. pag.137

Thyresias, & Melampus gloriabantur se voces avium intelligere. lib.1.capit.21. num.25. p.107

Thummim significat perfectissimum.l.1. cap.1.num.27. pag.4

Timor superstitionis causa fuit. libr.1. cap.19.num.11. p.100

Timor nocturnus, & sagitta volans in die lib.2. cap.29.num.42 p.251

Timor nocturnus, & dæmonium meridianum iungitur ex sympathia.ibid. num.31.

Tineas generat pulvis in lanis, & in veste, in ligno accarus, & xylophteros in sericis. libr.2. cap.35. num.4. pag.273

Tolerantium tormentorum non Christiani modo, sed Gentiles exhibuerunt. libro 2. capite 23. numero 4. pag.225

M. Attili Reguli exemplum de tolerantia tormenti. lib.3. cap.23.nu.5. pag.226

Tonsura gaudet privilegio clericalis iure communi. libr.3. capit.9.numer.34. pag.396

Tonsura in criminalibus, & civilibus gaudet foro clericali. ibid. num. 35.

Tonsura verus ordo Ecclesiæ est. lib.3. cap.9. num.36. p.397

Tonsurati à laico puniri non possunt sine prævia degradatione. libr.3. c.9. num.49. pag.398

Prima tonsura pupillis confertur, & quibus solum legere, & scribere norunt. libro 3. capite 9. numer.42. pag.397

Torpedo piscis, quàm admirabilis naturæ. libro 2. capite primo, numer.10. pag.155

Tortura res fragilis, & periculosa.lib.3. cap.19. num.1. p.446

Tortura sine plenis indiciis inferri non potest in exceptis. lib.3. cap.18. n.27. pag.443

Tortura qua de causa inducta. libr.3. cap.18.num.1. pag.441

Tortura fit ex plenis indiciis, condemnatio ex plenis probationibus. lib.3. cap.16.num.49. pag.431

Traiani anima ad suum corpus reversa respondit. libro 2. capite 24. num.7. pag.228

Transformationes hominum negari non possunt. libro 2. capite 16. numer. 1. pag.209

Transformationes fieri posse à dæmone negatur. ibid.num.2.

Gentilium transformationes hæretici veras esse conantur persuadere. lib.2. cap.14. pag. 208

Transilitiones Pyræ in honorem Beatorum sunt reliquiæ veteris paganismi. lib.1.cap.18.num.24. p.97

Transitus in rem iudicatam tollit litis pendentiam. libro.3. cap.29. num.2. pag.475

Translatio corporum de loco ad locum

quomodo & cuius ope fiat. libr. 2. cap. 36. nu. 49. ad 61. p. 282. & seqq.

Translationem corporalem à dæmone fieri in Magorum criminibus negarunt hæretici. libr. 2. cap. 36. n. 1. pag. 278. & seqq.

Trianguli in medio palmæ siti qualitates lib. 1. cap. 10. num. 24. pag. 65

S. Trinitatis congregationis consuetudo de sortiendo patrono. lib. 1. c. 22. num. 39. p. 112

Triremis argentea quam remiges eiusdem materiæ impellebant, & sistebant. lib. 2. cap. 2. num. 28. p. 162

Triton marinus Tiberij Principatu in specu visus, & auditus. lib. 2. cap. 34. num. 5. pag. 270

Tritones Nereades, Syrenæ, in alicuius mali signum apparent. libr. 1. cap. 4. num. 17. pag. 23

Troglodita sermone carent cum sint homines. lib. 2. c. 33. num. 30. p. 166

Tullus Hostillius fulmine ictus periit. lib. 1. cap. 6. p. 99

Tumultus ac voces horridas aliquando emittunt dæmones, ut homines terreant. libro 2. capite 38. numer. 44. pag. 294

Turdus, cornix, psittacus loquuntur. lib. 2. cap. 23. n. 24. pag. 232

V

V*Acuum* in natura à dæmone dari nequit. lib. 2. cap. 12. numero 7. pag. 191

Vana vanis confundere. lib. 2. cap. 27. num. 21. p. 233

Vapor terreus lethalis. lib. 1. c. 2. nu. 26. pag. 10.

Vapores variis formis conformati. li. 2. cap. 2. num. 4. pag. 157

Vapores equitum formâ, & apud Syrtim maiorem. ibid. num. 35.

Vapores putridi ab ore in cor per asperam arteriam solent emitti. libro 2. cap. 37. num. 45. pag. 288

Vates unde dicti. libr. 1. cap. 11. nu. 25. pag. 70

Velas, & novenas sunt permissæ. lib. 1. cap. 27. num. 19. pag. 138

Vellera Aurea in Bæti non poeticum modò, sed verum fuit. lib. 2. cap. 49. pag. 158

Veneficia sortilegia, & incanrationes dumtaxat secuto effectu & quoad actus exteriores Episcopis reservantur lib. 4. c. 5. num. 18. p. 507

Venena omnia servis Dei subjiciuntur. lib. 2. cap. 34. nu. 67. pag. 289

Venena, quæ ad naturalem virtutem non adhibentur sunt pacti signa. l. 2. cap. 40. num. 18. pag. 302

Venenum quod statim operatur, & aliud ad tempus. libr. 2. cap 39. numer. 9. pag. 296

Venerei qui sint. lib. 1. cap. 9. numer. 26. pag. 52

Ventriloqui dicti, quod eis ex imo ventre vox prodeat. lib. 1. cap. 11. nu. 18. pag. 70

Verba, quæ ad pacta adhibentur, ridicula. libr. 2. capit. 6. numer. 22. pag. 173

Verba ore prolata vim habent aërem feriendi. libro 1. capite 13. num. 24. pag. 83

Verbis scriptis, & foro suspensis captabatur omen. lib. 7. cap. 26. num. 9. pag. 131

Sancta verba quando ad effectum ad quod adhibentur non sunt instituta, pacto sunt suspecta. lib. 2. cap. 9. nu. 9. pag. 180

Verbum, prophetia est, qua Spiritus sanctus mentali quadam locutione prophetam oculta docet. libr. 1. cap. 1. numer. 31. pag. 5

Verba dubia interpretari debent, ut non contineant delictum. l. 3. c. 19. nu. 43 pag. 450

cil ulla naturaliter non possunt vulnera, vel morbos sanare. libr. 2. ca. 49. num. 21. pag. 329

Verba secreto prolata, tactus, afflatus, vel quid simile, quod naturaliter virtutem non habet, pacti suspectum est. libr. 2. cap. 9. nu. 4. pag. 180

Bona verba dicere in usu ad omnis averruncationem. libr. 1. c. 26. num. 10. pag. 32

Verbenæ, & thura adolebantur ad hanc divinationem. libr. 1. cap. 18. nu. 31. pag. 97

Verum non oportet dicere, ni argumentis de contrariis satis fiat. lib. 4. ca. 4. num. 4. pag. 501

Vespa ex bobus, fucos ex equis, crabrones ex asinis procreantur. lib. 2. c. 35. num. 15. p. 275

Vestem voti causa Deo suspendere mos fuit. libr. 1. cap. 28. numer. 37. pag. 141

Vestium, & comarum suspensionis. ib. num. 38.

Vestimenta sine attritione Deus suis conservat. libr. 2. capit. 24. num. 13. pag. 213

Vesuvium, Chimera, Aconocauma, montes igniti. libr. 1. cap. 6. num. 22. pag. 31

Vetula potius quam iuvenes sunt maleficæ. c. 38. n. 18. pag. 292

Viam ferro aperit, qui per contraria transit. libr. 1. capit. 8. numero 3. pag. 41

Vicarij Dei potestatem Lutherus reclamat. libr. 3. capit. 4. numero 2. pag. 370

Vicarij Episcoporum, qui insecta, locustas, excommunicant non carent superstitione. libr. 2. capit. 9. num. 14. pag. 181

Vinum quare libabatur Baccho lactis nomine. libr. 3. capit. 2. num. 12. pag. 360

Violata religionis pœna antiquissima. l. 3. c. 1. num. 45. pag. 352

Violenter suspectus non solum crimen, sed omnia debet detestari. lib. 3. c. 21. num. 7. pag. 455

Violentia cognitio Regibus competit iure positivo. libr. 3. cap. 27. num. 7. pag. 467

Vipertus iuvenis in Episcopum electus repente incanuit. libr. 2. c. 18. n. 15. pag. 217

Virga alicuius tactu Magi operari solent. libro. 2. capit. 13. numer. 15. pag. 197

Virgas Magorum potuit diabolus oculis subtrahere, & serpentes veros supponere. libr. 1. cap. 10. nu. 22. pag. 186

Virga, & correctio tribuit sapientiam. lib. 3. c. 1. nu. 24. pag. 352

Virgarum aspectus fecit, ut oves conciperent maculosa. libr. 2. capit. 1. numer. 46. p. 158

Virgilius de somni conciliatione commendatus. libr. 2. capit. 22. num. 9. pag. 224

Virginem Mariam sine labe conceptam asserunt Mahumetani in alcorano. lib. 3. cap. 6. num. 36. pag. 383

Virginitas semel amissa recuperari nequit. lib. 2. cap. 19. n. 2. pag. 219

Virginitatis amissione membra mutilantur secundum alios. ibid. num. 3.

Virginitas est in sola labiorum, & symphysis compressione, l. 2. c. 19. n. 10 pag. 220

Virginitas sophisticatur à dæmone, & à medicis. lib. 2. cap. 19. numer. 12. pag. 220

Viri Sancti claritate solent coruscare. lib. 2. cap. 41. num. 16. p. 305

Sancti viri ad miracula non sunt usi certis verborum formulis. libr. 2. cap. 9. num. 8. p. 180

Sancti

Sancti Viri libros sacros non aperiunt, vt divinationem quærant, sed vt aliquid fructus percipiant, lib. 1. c. 22. num. 37. p. 112

Vir prior præsumitur natus in gemino partu, quàm mulier, lib. 1. cap. 9. n. 55. pag. 62.

Sancti viri, quandoque igne de cœlo perierunt, lib. 1. capite 19. num. 22. pag. 101.

Virtus sola confert nobilitatem, lib. 3. cap. 12 num. 17. p. 412

Virtute Bullæ cruciatæ quæ potestatem concedit absolvendi ab omnibus peccatis possunt absolvi à casibus Episcopalibus, lib. 4. cap. 5. numer. 23 pag. 508.

Vis incalescendi non solum immutatur, sed naturæ instrumenta sunt inversa, libro 2. capite 17. numero 10. pag. 212.

Vires concedere ad profligandos hostes non est dæmonis, sed Dei, lib. 2. c. 13 numer. 40. p. 199

Visione sola nullus potest fascinari, lib. 2. cap. 37. num. 14. p. 285

Visiones Divinæ quomodo appareant, lib. 2. cap. 38. num. 51. p. 295

Visiones naturaliter factæ non terrent, lib. 2. cap. 38. num. 57. p. 295

Visiones quæ apparuerunt Dionysio, Curtio, Pertinaci, Tacito, Constantio, & Iuliano, cuius sint naturæ, libro 2. cap. 26. nu. 15. p. 231

Visio cum verbo confunditur, libro 1. cap. 1. numero 29. p. 4

Visio est prophetia, qua mens spirituali oculo cernit obiectum, ibid. num. 30. pag. 5.

Visui multa tribuuntur, quæ sympathiæ & antipathiæ sunt referenda, lib. 2. cap. 49. num. 12. p. 348

Visu cognoscitur homo, lib. 1. cap. 9. n. 7. pag. 57.

Vita non est in ecore, sed in corde, lib. 1. cap. 18. numero 12. p. 96

Vitæ productrices, causæ vnde originem ducant, libro 2. capite 17. numero 34 pag. 214.

Vitam quænam longam & beatam reddant? quænam brevem & infelicem? lib. 2. capite 17. numero 40. & 41. pag. 215.

Vita æterna posita est in observatione legis secundum Lutherum, lib. 4 c. 2. num. 12. pag. 496.

Vita huiusmodi non sufficit pœnitenti ad iustificationem, lib. 4. cap. 2. nu. 13. pag. 496.

Vitæ definitio ab Averroë, lib. 2. cap. 17 num. 36. pag. 214

Spiraculum vitæ à quo inspiratur, ibid.

Vita nec dæmonis arte, nec humana industria potest prorogari: nec etiam immutari, lib. 2. capite 17. numero 37. & 38. p. 215

Vita quomodo possit prorogari, lib. 2. cap. 17. num. 43. p. 215

Vitæ arbor Paradysi vim naturalem habuit vitam prorogandi, lib. 2. c. 18. n. 7. pag. 217.

Vitis arbor successit in locum arboris vitæ, ibid. num. 8.

Vitis aurea in templo Iudæorum, quam Aristobulus ad Pompeium dono misit, libro 3. capite 2. numero 21. pag. 361.

Vitis fructum quare sacerdotibus vetitum, ibid. n. 22.

Vivere vitiosum est, vt vnusquisque vult, libro 3. capite 1. numero 26 pag. 352.

Vlyssis homicidium quod Aiaci imputabatur ex qua de causa, lib. 3. c. 17. n. 58 pag. 433.

Vlysses in Hispania spolia belli Minervæ consecravit, lib. 1. cap. 28. nu. 34. pag. 144.

Vnguentum maleficiorum, quibus de

causis dignoscatur, lib. 2. cap. 39. n. 8. pag. 296.
Vnguentum sagarum, nec consopiendi vim habet, lib. 2. capite 23. num. 23. pag. 227.
Vnguium signa, lib. 1. cap. 9. numero 42. pag. 61.
Vnitas Ecclesiæ in vno capite conservatur, libro 3. capite 4. numero 20 pag. 372.
Vnusquisque debet pro peccato suo puniri, libro 3. capite 12. numero 8. pag. 411.
Volsinum oppidum fulmine concrematum, libro 1. capite 19. numero 5. pag. 99.
Voluntas ex qua oritur confessio est individua, lib. 3. capite 19. numero 17. pag. 447.
Vox idolorum, & statuarum, quænam sit, lib. 1. c. 11. n. 7. p. 69
Voces avium intelligere qui gloriabantur, libro 1. capite 2. numero 19. pag. 9.
Vox naturalis vnde petitur, lib. 1. cap. 11 num. 10. p. 69
Vocibus nulla res physica potest imprimi, libro 1. capite 13. numero 21. pag. 83.
Vocis signa, lib. 1. cap. 9. n. 37. p. 61
Voces quare diabolus emittere non valeat, libro 2. capite 24. numero 24. pag. 230.
Vox in audientem nihil operatur, nisi ratione soni, lib. 2. cap. 49. numero 23. pag. 329.
Voces exorcismorum, & sacramentorum non comprehenduntur arte Cabala, lib. 1. c. 13. n. 15. p. 82
Popularis vox inanis, & falsa, lib. 3. c. 17 num. 6. p. 434
Popularis applausus malis artibus quæritur, ibid. num. 7.
Vrina tenuis sine febre meatuum dumtaxat obstructionem arguere solet: cum febre cruditatem & alia symptomata, lib. 1. capite 3. numero 40. pag. 17.
In Vrinis quæ spectanda sunt, ibidem num. 39.
Vrina crassa moderatè, crassissima dolores, abcessus, & alia mala prænunciat, ibid. num. 41.
Vrinæ perturbatæ in febre acuta quid significent, ibid. n. 42.
Vrina copiosa in quartana prava est, nisi excusetur, ibid. n. 43.
Vrinarum qualitas in colore & odore maximè spectanda: vbi de vrina alba, nigra, & rubra, ibid. n. 44.
Vrim, significat splendorem, lib. 1. cap. 1. num. 26. p. 4.
Vsusfructus peculij adventitij ex delicto patris consolidatur in filio, lib. 3. c. 11 num. 26. p. 407
Vualdenses, & Lutherani in pœnitentiæ Sacramento refutantur, lib. 4. c. 2. n. 4 pag. 496.
Vulgi opinamenta ex fascinatione ad periculum, lib. 2. cap. 37. numero 18. pag. 286.
Vulnus immedicabile ense rescindi debet, libro 3. capite 1. numero 37. pag. 353.
Vultures sexu non discerni, lib. 2. cap. 17. num. 23. p. 213
Vultures ad se invicem commiscentur, lib. 2. c. 17. n. 25. p. 213
Vxor Loth verè in statuam salis conversa est, libro 2. capite 17. numero 8. pag. 207.
Vxor Loth conversa in statuam salis, usque impræsentiarum, ibid. n. 9.
Olympias vxorem sibi sorte designat, lib. 1. c. 22. n. 63. p. 115

Z.

Zacharias cur viso Angelo obmutescit, lib. 2. c. 38. n. 5. p. 295

Zadechia Iudæi de magiæ operatione miranda, libro 2. capite 10. num. 28. pag. 187.

Zarabanda, & *Chacona*, pudicitiam tentat, libro 2. capite 47. numero 48. pag. 324.

Zoroastrum post Babylonicam confusionem Magiam dæmoniacam vulgasse, libro 2. capite 15. numero 1. pag. 168.

Zoroaster non vnus fuit, ibidem numero 18.

Zoroaster fuit tempore Nini Assyriorum Regis, ibid. num. 19.

Annorum computatio quibus Zoroaster floruit, ibid. n. 20.

FINI.